68
2 F
17

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu
IV. 12. a

68. 2. F. 17

-18-2 F. 14-

Hyg. 65,
F 32
N

Collegij Rom. Soc. Jesu. Catal.o inter.s Ex Bibliot.ca Monach.

ΑΠΠΙΑΝΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΣ ΡΩΜΑΙΚΩΝ

Κελτική
Λιβυκὴ ἢ Καρχηδονική
Ἰλλυρική
Συριακή
Παρθική
Μιθριδάτειος
Ἐμφύλιων ε̄.

Appianus Traiani temporibus vixit 240.

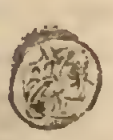
APPIANI ALEXANDRINI ROMANARVM HISTORIARVM

Celtica
Libyca, vel Carthaginensis
Illyrica
Syriaca
Parthica
Mithridatica
Ciuilis, quinque libris distincta.

EX BIBLIOTHECA REGIA.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

Βασιλῆς τ' ἀγαθῷ κρατερῷ τ' αἰχμητῇ.

LVTETIAE
Typis Regiis,
Cura ac diligentia Caroli Stephani.
M. D. L I.

Cum priuilegio Regis.

ΑΠΠΙΑΝΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΣ ΡΩΜΑΙΚΑ

BIBLIOTECA

ΤΗΝ Ρωμαϊκὴν ἰσοδείαν ἀρχόμενος συγγράφειν, ἀναγκαῖον ἡγησάμην προτάξαι τοῖς ὅροις ὅσων ἐθνῶν ἄρχουσι Ρωμαῖοι. εἰσὶ δ' οἵδε· ἐν μὲν τῷ ὠκεανῷ, Βρεττανῶν τὰ πλείονος μέρους· διὰ δὲ τῶν Ἡρακλείων στηλῶν ἐς πλοῦν τὴν θάλασσαν ἐσπλέουσι, καὶ ὑπὲρ τὰς αὐτὰς στήλας προπλέουσι, νήσων ἄρχουσι πασῶν, καὶ ἠπείρου ὅσαι κατοικοῦσιν ὑπὲρ τὴν θάλασσαν· ὧν εἰσὶν ἐν δεξιᾷ προπτοι Μαυρουσίων ὅσοι πρὸς τὴν θάλασσαν, ὅσα τ' ἄλλα Λιβύων ἔθνη μέχρι Καρχηδόνος· καὶ τούτων ὑπερθε Νομάδες, οὓς Ρωμαῖοι καλοῦσι Νομίδας, καὶ τὴν χώραν Νουμιδίαν. ἕτεροι δὲ Λίβυες ὅσοι περοικοῦσι τὰς Σύρτεις μέχρι Κυρήνης· Κυρήνη τε αὐτὴ, καὶ Μαρμαρίδαι, καὶ Ἀμμώνιοι, καὶ οἱ τὴν Μαρείαν λίμνην κατοικοῦσι· καὶ ἡ μεγάλη πόλις ἣν Ἀλέξανδρος ἔθηκε πρὸς Αἰγύπτῳ· Αἴγυπτος τε αὐτὴ, μέχρι Αἰθιόπων τῶν ἐσω ἀνὰ τὸν Νεῖλον πλέοντι, καὶ μέχρι Πηλουσίου διὰ θαλάσσης· ὑπερέφοντι δὲ τὸν πλοῦν, καὶ προϊόντι, Συρία τε ἡ Παλαιστίνη, καὶ ὑπὲρ αὐτὴν μοῖρα Ἀράβων· ἐχόμενοι δὲ τῶν Παλαιστινῶν Φοίνικες ὑπὲρ τὴν θάλασσαν· καὶ Φοινίκων ὑπερθεν, ἥ τε κοίλη Συρία, καὶ μέχρι ἐπὶ ποταμὸν Εὐφράτην. ὑπὲρ θαλάσσης ἄνω, Παλμυρηνοί τε καὶ ἡ Παλμυρηνῶν ψάμμος ἐπ' αὐτὸν Εὐφράτην καθήκουσα· Κίλικές τε Σύρων ἐχόμενοι, καὶ Καππαδόκαι Κιλίκων ὅμοροι, καὶ μέρος Ἀρμενίων, οὓς καλοῦσιν Ἀρμενίαν κεκτῆσθαι. παρὰ τὸν Εὔξεινον πόντον, ἄλλα ὅσα παντὶ καὶ Ρωμαίων ὑπήκοα γῆν. Σύροι μὲν δὴ καὶ Κίλικες ἐς τήνδε τὴν θάλασσαν ἀφορῶσιν, Ἀρμένιοι δὲ καὶ Καππαδόκαι ἐς τε τὸν Πόντον καὶ τὴν Κασπίαν γῆν καθήκουσι, καὶ ἀνὰ τὸ μεσόγαιον ὑπὲρ τὴν καλουμένην Ἀρμενίαν μείζονα, ἧς Ρωμαῖοι οὐκ ἄρχουσι μὲν ἐς φόρου κομιδήν, αὐτοὶ δὲ αὐτοῖς ἀποδείκνυσι τὸν βασι-

Fines imperij R.

λέας. ἀπὸ δὲ Καππαδοκῶν καὶ Κιλίκων ἐς τὴν Ἰωνίαν καταβαίνοντι ἔστιν ἡ μεγάλη Χερρόνησος, ὅ, τε Πόντος ὁ Εὔξεινος, καὶ ἡ Προποντὶς, καὶ ὁ Ἑλλήσποντος ἔπὶ δεξιὰ, καὶ τὸ Αἰγαῖον, ἐκ δὲ λαιᾶς τὸ Γαμφύλιον, ἢ Αἰγύπτιον πέλαγος. λέγεται γὰρ ἄμφω ποιεῖν Χερρόνησον· καί εἰσιν αὐτῆς οἱ μὲν ἐς τὸ Αἰγύπτιον πέλαγος ἀφορῶντες, Παμφύλιοί τε καὶ Λύκιοι, καὶ μετ' αὐτοὺς Καρία, μέχρι Ἰωνίας· οἱ δ' ἐπὶ τὸν Εὔξεινον, καὶ τὴν Προποντίδα, καὶ τὸν Ἑλλήσποντον, Γαλάται τε καὶ Βιθυνοὶ, καὶ Μυσοὶ, καὶ Φρύγες· ἐν δὲ μεσογαίῳ Πισίδαι τε καὶ Λυδοί. τοσαῦτα ἔθνη τὴν Χερρόνησον οἰκοῦσι, καὶ πάντων ἄρχουσι Ρωμαῖοι. περάσαντες δὲ, καὶ ἑτέρων ἐθνῶν ἄρχουσιν ἀμφὶ τὸν Πόντον, καὶ Μυσῶν τὸν ἐν Εὐρώπῃ, καὶ Θρᾳκῶν ὅσοι πρὸς τὸν Εὔξεινον. ἀπὸ δὲ Ἰωνίας κόλπος ἐστὶ θαλάσσης ὁ Αἰγαῖος, καὶ ἕτερος Ἰονίου θαλάσσης, καὶ ὁ Σικελικὸς πορθμὸς, καὶ ἡ Θυρρηνὴ θάλασσα μέχρι τῶν Ἡρακλέων στηλῶν. τοῦτο μῆκός ἐστιν ἀπ' Ἰωνίας ἔπὶ τὸν ὠκεανόν. καὶ ἐν τῷδε αὖ τῷ πλάτει Ρωμαίων κατήκοα τοσαῦτα, ἡ τε Ἑλλὰς πᾶσα, καὶ Θεσσαλία, καὶ Μακεδόνες, καὶ ὅσα πρὸς ἄρκτον ἄλλα Θρᾳκῶν, καὶ Ἰλλυριῶν, καὶ Γαιτῶν ἔθνη, αὐτή τε Ἰταλία μακρῷ πάντων ἐθνῶν ἔσα, καὶ ἀπὸ τοῦ Ἰονίου πρήκουσα ἔπὶ πλεῖον τῆς Τυρρηνικῆς θαλάσσης, μέχρι Κελτῶν, οἷς αὐτοὶ Γαλάται πρόσουροί εἰσι· καὶ Κελτῶν ὅσα ἔθνη, τὰ μὲν ἐς τήνδε τὴν θάλασσαν, τὰ δὲ ἐς τὸν βόρειον ὠκεανὸν ἀφορᾷ, τὰ δὲ πρὸς Ρῆνον ποταμὸν οἴκηται. Ἰβηρίαν τε πᾶσαν καὶ Κελτιβήρες ἔπὶ τὸν ἑσπέριον καὶ βόρρων ὠκεανὸν, καὶ τὰς Ἡρακλείους στήλας πεπλυσμένοι. καὶ ἱστῶν πέρι καὶ ἐφ' ἑκάστου δηλώσω τὰ ἀκριβέστατα, ὅταν εἰς ἕκαστον ἔθνος ἡ γραφὴ πρόῃ. νῦν δὲ ὅσον ὅροις μεγάλοις τὴν ἀρχὴν περιλαβεῖν, κατὰ μὲν θάλασσαν εἴρηται, κατὰ δὲ γῆν πρόσω τοῖς πρὸ ἑαυτῶν· καὶ εἴ τι θερμότερον, ἢ θηριώδες ἄλλο Λιβύης, μέχρις Αἰθιόπων τῶν ἑῴων. ταῦτα μὲν Λιβύης Ρωμαίοις ὅροι. τὴν δὲ Ἀσίας, ποταμός τε Εὐφράτης, καὶ τὸ Καύκασον ὄρος, καὶ ἡ Ἀρμενίας τὸ μείζονος ἀρχὴ, καὶ Κόλχοι πρὸς τὸν Εὔξεινον θάλασσαν οἰκήσαντες, καὶ τὰ λοιπὰ τῇδε τῆς πελάγους. ἐν δὲ τῇ Εὐρώπῃ ποταμοὶ δύο, Ρῆνός τε καὶ Ἴστρος, μάλιστα τὴν Ρωμαίων ἀρχὴν ὁρίζουσι· καὶ ἱστῶν Ρῆνος μὲν ἐς τὸ βό-

ρον ὠκεανόν· Ισρος ᾗ ἐς τ̃ Ευξεινον πόντον καταδιδοῖ. πράσαντες δὲ πη, καὶ ἱδρυσε Κελτῶν τῶν ὑπὲρ Ρῆνον ἄρχουσιν ἐαυτῶν, καὶ Γετῶν τῶν ὑπὲρ Ισρον ἃς Δακοὺς καλοῦσιν. ὅροι μὲν οὗτοι κατ' ἤπειρον, ὡς ἐπὶ βαθὺ τὰ ἐλαχιστα τ̃ ἀκριβοῦς. νῆσοι δὲ πᾶσαι ὅσαι τῆς ἐντὸς θαλάσσης εἰσὶν, αἵ τε Κυκλάδες, καὶ Σποράδες, καὶ Ἰάδες, καὶ Ἐχινάδες, καὶ Τυρρηνίδες, καὶ Μηνίαι, καὶ ὅσας ἄλλας ὀνομάζουσιν ἕτεροι, πρὸς τε Λιβύην, καὶ τὸ Ἰώνιον, καὶ Αἰγύπτιον, καὶ Μυρτῶον, καὶ Σικελικὸν, καὶ ὅσα ἄλλα τῆσδε τῆς θαλάσσης ὀνόματα· ὅσαι τε ἐξαιρέτως ὑπὸ τῶν Ελλήνων ὀνομάζονται μεγάλοι νῆσοι, Κυπρός τε, καὶ Κρήτη, καὶ Ρόδος, καὶ Λέσβος, καὶ Εὔβοια, καὶ Σικελία, καὶ Σαρδὼ, καὶ Κύρνος, καὶ εἴτις ἄλλη μικροτέρα τε καὶ μείζων· ἅπαντα ταῦτ' ἐστὶ Ρωμαίοις ὑπήκοα. καὶ τὸν βόρρον ὠκεανὸν ἐς τὴν Βρεττανίδα νῆσον πράσαντες ἠπείρου μεγάλης μείζονα, τὸ κράτιστον αὐτῆς ἔχουσιν ὑπὲρ ἥμισυ, οὐδὲν τῆς ἄλλης δεόμενοι· ἐ γὰρ εὔφορος αὐτοῖς ἐστὶν οὐδ' ἣν ἔχουσι. τούτων τοσούτων καὶ τηλικούτων ἐθνῶν ὄντων τὸ μέγεθος, Ιταλίαν μὲν αὐτὴν ἔπιμοιρος τε καὶ μόλις ἐν πεντακοσίοις ἔτεσι κατειργάσαντο βεβαίως, καὶ ἱστῶν τὰ ἡμίσεα βασιλεῦσιν ἐχρῶντο· τὰ δὲ λοιπὰ τοὺς βασιλέας ἐκβαλόντες, καὶ ἑπομόσαντες οὐκ ἐξεῖναι βασιλέων, ἀριστοκρατίᾳ τε ἐχρήσαντο ἀπὸ τοῦδε, καὶ πρὸς τὰς ἀρχὰς ἐτησίους διακοσίους ᾗ μάλιστα ἐξῆς ἐπὶ τοῖς πεντακοσίοις ἐπὶ μέγα ἦλθεν ἡ ἀρχὴ, καὶ ξενικῆς τε διωκήσεως ἐκράτησαν ἀπείρου, καὶ τὰ πλεῖστα τῶν ἐθνῶν τότε κατηκόντο. Γάϊός τε Καῖσαρ ὑπὲρ τοῦ τότε δυνατεύσας, καὶ τὴν ἡγεμονίαν κρατυνάμενος τε καὶ διαθέμενος ἐς φυλακὴν ἀσφαλῆ, τὸ μὲν ἄγημα τῆς πολιτείας καὶ τὸ ὄνομα ἐφύλαξε, μόναρχον δὲ ἑαυτὸν ἀπέφηνε πᾶσι. καί ἐστιν ἥδε ἡ ἀρχὴ μέχρι νῦν ὑφ' ἑνὶ ἄρχοντι· ἃς βασιλείας μὲν οὐ λέγουσιν, ὡς ἐγὼ νομίζω, τ̃ ὅρκον αἰδούμενοι τὸν πάλαι· αὐτοκράτορας δ' ὀνομάζουσιν, ὅ καὶ τῶν προσκαίρων στρατηγῶν ὄνομα ἦν· εἰσὶ δὲ ἔργα τὰ πάντα βασιλέων. καὶ ἔστι καὶ τοῖσδε τοῖς αὐτοκράτορσιν ἐς τὸν πρόσθεν χρόνον, ἐπὶ τετράπω διακοσίων ἐτῶν ἄλλων, ἐν οἷς ἥ τε πόλις μάλιστα κατεκοσμήθη, καὶ ἡ πρόσοδος ἐπιπλεῖστον ηὐξήθη, καὶ πάντα ἐν εἰρήνῃ μακρᾷ καὶ βιαίᾳ πρόσθεν ἐς εὐδαιμονίαν ἀσφαλῆ. καί τινα καὶ τοῖς πρό-

Italia quingentis annis vix subacta. Ducentis annis cæteras gentes.

Hinc colligi quo tempore vixerit Appianus.

τέροις ἔθνεσιν· οὐδὲ οἱ αὐτοκράτορες εἰς τὴν ἡγεμονίαν προσέλαβον, καὶ ἀφισάμενα ἄλλα ἐκράτυναντο. ὅλως τε δι' βύβλιαν τὰ κράτιστα τῆς θαλάσσης ἔχοντες, αὔξειν ἐθέλουσι μᾶλλον, ἢ τὴν ἀρχὴν εἰς ἄπειρον ἐκφέρειν ὑπὲρ βαρβαρα ἔθνη πενιχρὰ καὶ ἀκερδῆ. ὧν ἐγὼ πολλὰς εἶδον ἐν Ρώμῃ πρεσβευομένους τε καὶ δίδοντας ἑαυτοὺς ὑπηκόους εἶναι, καὶ οὐ δεξάμενον βασιλέα ἄνδρας οὐδὲν αὐτῷ χρησίμους ἰσομένους. ἔθνεσί τε ἄλλοις ἀπείροις τὸ πλῆθος αὐτοὶ δίδοασι τοὺς βασιλέας, οὐδὲ αὐτῶν εἰς τὴν ἀρχὴν δεόμενοι. καὶ τῶν ὑπηκόων ἐνίοις προσαναλίσκουσιν, αἰδούμενοι, καίπερ ὑπὲρ ζημίους ὄντας, ἀποδόσθαι. τὴν τε ἀρχὴν ἐν κύκλῳ περικάθηνται μεγάλοις στρατοπέδοις, καὶ φυλάσσουσι τὴν ξυνεχῆ γῆν καὶ θάλασσαν ὥσπερ χωρίον. ἀρχή τε οὐδεμία προσῆλθέ πω μείζων εἰς τοσοῦτο μεγέθους καὶ χρόνου. οὔτε γὰρ τὰ Ἑλλήνων, εἴ τις ὁμοῦ τὰ Ἀθηναίων καὶ Λακεδαιμονίων, καὶ Θηβαίων δυνασευσάντων παρὰ μέρος, ἀπὸ τῆς Δαρείου στρατείας, ὅθεν αὐτοῖς ὁρμᾶται ἐλλαμπρύνεσθαι μάλιστα, ἐς τὸν Φιλίππου τοῦ Ἀμύντου τῆς Ἑλλάδος ἡγεμονίαν σὺν ἀγαθῷ, πολλὰ ἂν ἔτι φανείη. οἵ τε ἀγῶνες αὐτοῖς ἐχρῶντο ἐκ τοῦ ἀρχῆς προσκτήσασθαι μᾶλλον ἢ φιλοτιμίας προσὸς ἀλλήλους, καὶ οἱ λαμπρότατοι τῶν αὐτῶν ἕνεκα ἀρετῆς προσὸς ἀρχὰς ἄλλας ἐπιούσας. εἰ δέ τινες αὐτῶν εἰς Σικελίαν πλεύσαντες, ἐπὶ ἀρχῆς ἑτέρας ἐλπίδος, προσέπταισαν· ἢ εἴπερ ἐς τὴν Ἀσίαν διῆλθε, μικρὰ καὶ ὧδε δράσας βύθυς ἐπανῆλθε. ὅλως τε ἡ Ἑλληνικὴ δύναμις, καίπερ ἐνθύμως ὑπὲρ ἡγεμονίας ἀγωνισαμένων, οὐ προσῆλθεν ὑπὲρ τὴν Ἑλλάδα βεβαίως, ἀλλὰ δηλοὶ μὲν ἐγένοντο ἀδούλωτον αὐτὴν καὶ ἀήττητον καταλιπεῖν ἐπιπλεῖσον. ἀπὸ δὲ Φιλίππου τοῦ Ἀμύντου, καὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Φιλίππου, ὃς πάνυ μοι δοκοῦσι προσάξαι κακῶς καὶ ἀναξίως αὐτῆς. ἡ τε τῆς Ἀσίας ἀρχὴ, ἔργων μὲν πέρι καὶ ἀρετῆς, οὐδὲ ἐς τὰ σμικρότατα τῶν Εὐρωπαίων προβάλλεται, δι' ἀσθένειαν καὶ ἀπολμίαν τῶν ἐθνῶν. καὶ τοῦτο δηλοῖ καὶ ἥδε ἡ γραφὴ προσοῦσα. ὀλίγαις γὰρ μάχαις Ρωμαῖοι τοσούτων τῆς Ἀσίας ἐθνῶν κατέσχον, ὅσων ἐπεκράτησαν, καὶ ταῦτα Μακεδόνων αὐτῶν ὑπερμαχομένων· τὰ δὲ πολλὰ προσὲ τὴν Λιβύην καὶ τὴν Εὐρώπην ἐξεστράφησαν. Ἀσυρίων τε αὖ,

καὶ Μήδων, καὶ Περσῶν, τελῶν τῶνδε μειζόνων ἡγεμονιῶν εἰς Αλέξανδρον τὸν Φιλίππου συνηθροισμένων, οὔτ' ἂν ὁ χρόνος ἐφίκοιτο τῶν ἐνακοσίων ἐτῶν, ὅσα ἐστὶ Ρωμαίοις ἐς τὰ νῦν χρόνου. τό, τε μέγεθος τῆς ἀρχῆς τῆς ἐκείνων οὐδὲ ἐς ἥμισυ νομίζω, τῆσδε τῆς ἡγεμονίας ἁπασῶν, τεκμαιρόμενος, ὅτι Ρωμαίοις ἀπὸ τῆς δύσεως ἐς τὸ ἑῷον ὠκεανοῦ, ἀπὸ τὸ Καύκασον ὄρος, καὶ ποταμὸν Εὐφράτην, ἐς Αἰθιοπας τοὺς ἄνω δι' Αἰγύπτου ἐς Αράβων ἀπὸ τῆς ἑῴου ὠκεανὸν ἡ ἀρχὴ διεξέρχεται· καὶ ὅρος ἐστὶν αὐτοῖς ὁ ὠκεανὸς ἀρχομένου τε ἐς δυομένου τοῦ θεοῦ· θαλάσσης τε πάσης ἡγεμονεύουσι τῆς ἐντὸς ὕσης, καὶ νήσων ἁπασῶν, καὶ ἐν τῷ ὠκεανῷ Βρεττανῶν, Μήδοις τε καὶ Πέρσαις, ὅτε πλείστη θάλασσα, ἦν ὁ Γαμφύλιος κόλπος ἰῇ, καὶ μία νῆσος ἡ Κύπρος, ἥν που ἄλλο σμικρὸν τῆς Ιωνίας ἐν θαλάσσῃ τότε Περσικοῦ κόλπου. καὶ γὰρ τῶνδε ἐκράτουν, πόντου καὶ ὅπου πέλαγός ἐστι. τὰ δὲ δὴ Μακεδόνων τὰ μὲν τοῦ Φιλίππου τοῦ Αμύντου καὶ παν σμικρὰ ἰῇ, καὶ ἔστιν ὧν ἐπήκουσε. τὰ δ' αὐτοῦ Φιλίππου πόνου μὲν καὶ ταλαιπωρείας ἔγεμεν οὐ μεμπτῆς, ἀλλὰ καὶ ταῦτα περὶ τὴν Ελλάδα, καὶ τὰ πρόσω ἰῇ. ἀπὸ δ' Αλεξάνδρου μελέτη τε καὶ πλήθη, καὶ δύπυχία, καὶ ταχυεργία διαλάμψασα ἠὰρ χὴ, καὶ ὀλίγου δεῖν εἰς ἄπειρον καὶ ἀμίμητον ἐλθοῦσα, διὰ τὸ βραχύτητα τοῦ χρόνου προσοικειν ἀστραπῇ λαμπρᾷ· ἧς γε καὶ διαλυθείσης εἰς πολλὰς σατραπείας, ἀπέλειπεν ἐξέλαμπε τὰ μέρη. καὶ τοῖς ἐμοῖς βασιλεῦσι μόνοις ἰῇ σταδιοὶ τε πεζῶν μυριάδες εἴκοσι, καὶ μυριάδες ἱππέων τέσσαρες, καὶ ἐλέφαντες πολεμισταὶ τριακόσιοι, καὶ ἅρματα ἐς μάχας δισχίλια, καὶ ὅπλα ἐς διαδοχὴν μυριάσι τριάκοντα. καὶ τάδε μὲν αὐτοῖς ἰῇ ἐς πεζομαχίαν· ἐς δὲ ναυμαχίας, κοντωταὶ καὶ ὅσα σμικρότερα ἄλλα δισχίλια, τριήρεις δὲ ἀπὸ ἡμιολίας μέχρι πεντήρους πεντακόσιαι καὶ χίλιαι. καὶ σκεύη ξυμπαντὰ διπλότερα τούτων, θαλάμηγά τε χρυσόπρυμνα, καὶ χρυσέμβολα ἐς πολέμου πομπήν, οἷς αὐτοὶ διαπλέοντες ἐπέβαινον οἱ βασιλεῖς ὀκτακόσιοι. χρημάτων δὲ ἐν τοῖς θησαυροῖς τέσσαρες καὶ ἑβδομήκοντα μυριάδες ταλάντων αἰγυπτίων· ἐς γὰρ δὴ τοῦτο παρεσκευῆς τε καὶ σταλιὰς ἐκ τῆς βασιλικῶν διαχρεφῶν φαίνεται προσαγωγῶν τε καὶ καταλιπών. ὁ δεύτε-

ρος Αιγύπτιος βασιλεὺς μετ' Αλέξανδρον, ὃς καὶ πολίσματος ἀγνόητος ἰδίων βασιλέων, καὶ δαπανῆσαι λαμπρότατος, καὶ κατασκευάσαι μεγαλουργότατος· φαίνεται δὲ καὶ πολλὰ τῶν ἄλλων σατραπειῶν οὐ πολὺ τούτων ἀποδέοντα, ἀλλὰ πάντα ἐς τοὺς ἐπιγόνους αὐτῷ σὺν ἐξιφθη, φθαρέντων ἐς ἀλλήλους, ὧν μόνως ἀρχαὶ μεγάλαι καταλύονται ταχὺ ἀσασαι. Τὰ δὲ Ρωμαίων μεγέθη τε καὶ εὐτυχίαι διήνεγκε δι' εὐβουλίαν καὶ χρόνον, ἔστε τὴν πᾶσαν αὐτῶν ἀρετὴν καὶ φερεπονίαν καὶ παλαιπωρίαν πάντας ὑπερῆραν, οὔτε ταῖς εὐτυχίαις ἐπαιρόμενοι, μέχρι βεβαίως ἐκράτησαν, οὔτε συστελλόμενοι ταῖς συμφοραῖς, ὧν γε καὶ δύο μυριάδες ἀνδρῶν ἐνίοτε μιᾶς ἡμέρας, καὶ ἕτεραι τέτταρες ἀπόλωνται, καὶ ἄλλης πέντε, καὶ περὶ τῆς πόλεως αὐτῆς πολλάκις ἐκινδύνευον, καὶ λιμοί τε καὶ λοιμοὶ σὺν ἐχεῖς, καὶ σάσεις, ὁμοῦ πάντα ἐπιπίπτοντα οὐκ ἀπέστησε τὸ φιλοπόνως, ἕως ἐπὶ ἀκοσίοις ἔτεσι κακοπαθοῦντές τε καὶ κινδυνεύοντες, αἰσχρῶς τὸ ἄρχειν ἐς τόδε προήγαγον, καὶ τῆς εὐτυχίας ὤναντο διὰ τὴν εὐβουλίαν. Καὶ τάδε πολλοὶ μὲν Ἑλλήνων, πολλοὶ δὲ Ρωμαίων σὺν ἔγραψαν· καὶ ἔστιν ἡ ἰσοτέλεια τῆς Μακεδονικῆς μείζονος δὴ τῷ πρότερον ὅσης πολὺ μείζων. Ἀλλ' ἐντυγχάνοντά με καὶ τὴν ἀρετὴν αὐτῶν ἐντελῆ καθ' ἕκαστον ἔθνος ἰδεῖν ἐθέλοντα ἀπέφερεν ἡ γραφὴ πολλάκις ἀπὸ Καρχηδόνος ἐπὶ Ἴβηρας, καὶ ἐξ Ἰβήρων ἐπὶ Σικελίαν, ἢ Μακεδονίαν, ἢ ἐπὶ πρεσβείας, ἢ συμμαχίας ἐς ἄλλα ἔθνη γνωμένας· εἶτ' αὖθις ἐς Καρχηδόνα ἀνῆγε, ἢ Σικελίαν ὥσπερ ἀλώμενον, καὶ πάλιν ἐκ τούτων ἀτελῶν ἐπόντων μετέφερεν· ἕως δὲ τὰ μέρη σὺν ἤγαγον ἐμαυτῷ, ὁπόσα ἐς Σικελίαν ἐστράτευσαν, ἢ ἐπέσβαν, ἢ ὁπωσοῦν ἔπραξαν ἐς Σικελίαν, μέχρι κατεστήσαντο αὐτὴν ἐς τὸν κόσμον τὸν νῦν ἔχοντα· ὁπόσα τε αὖ Καρχηδονίοις ἐπολέμησαν, ἢ ἐπανέστησαν, ἢ ἐπρέσβευσαν ἐς αὐτούς, ἢ πρεσβείας ἐδέξαντο παρ' ἐκείνων, ἢ ἔδρασαν ὁπωσοῦν, ἢ ἔπαθον πρὸς αὐτῷ, ἕως Καρχηδόνα κατέσκαψαν, καὶ τὸ Λιβύων ἔθνος πρὸς ἑλαβον, καὶ αὖθις ὤκησαν αὐτοῖς Καρχηδόνα, καὶ Λιβύην κατέσησαν ἐς ταὐτὸν ὄντα. καὶ τάδε μοι κατὰ ἔθνος ἕκαστον ἐπεσάχθη βουλομένῳ τὰ ἐς ἑκάστους ἔργα Ρωμαίων καταμαθεῖν, ἵνα τὴν τῶν ἐθνῶν ἀδε-

νειαν, ἢ φερεπονίαν, καὶ τὴν τῶν ἐλόντων ἀρετὴν, ἢ δυτυχίαν, ἢ εἴ τι ἄλλο συγκύρημα σύμπεσόν ἐχθη, καταμάθοιμι. νομίσας δ' αὐτίκα κὴ ἄλλον οὕτως ἐθελῆσαι μαθεῖν τὰ Ρωμαίων, συγγράφω κατὰ ἔθνος ἕκαστον. ὅσα δὲ ἐν μέσῳ πρὸς ἕτερους αὐτοῖς ἐχώρει, ἐξαίρω, καὶ εἰς τὰ ἐκείνων μετατίθημι. τοὺς μὲν χρόνους ἀπὸ μὲν πᾶσι σφισὶν ἡγούμην καταλέγειν· ἀπὸ δὲ τῶν ἀφανεστάτων ἐκ διαστήματος ἐπωνομήσω. κὴ τὰ ὀνόματα Ρωμαίοις πάλαι μὲν ἓν ἦν, ὥσπερ καὶ ἀνθρώποις ἅπασιν ἑκάστῳ, μετὰ δὲ ἐχώρησε δύο, κὴ οὐ πολὺς χρόνος ἐξ οὗ κὴ τρίτον ἤρξατο ποσὶν εἰς ἀπίγνωσιν ἐκ πάθους ἢ ἀρετῆς πρόσωπόθεσθαι, καθὰ κὴ τῶν Ελλήνων ἔνιοι ἀπὸ τὰ ὀνόματα ἔσαν ἐπικλήσεις· ἐγὼ δὲ ἔστι μὲν ὅπου κὴ πάντων ἀπέχομαι, κὴ μάλιστα ἀπὸ τῶν ἀπαφανῶν εἰς γνώρισμα τῶν ἀνδρῶν· τὰ δὲ πολλὰ, καὶ τούτοις, κὴ τοῖς ἄλλοις, ἃ κωλύοντα τὰ ἡγοῦντα προσαγορεύω. Τριῶν δὲ βίβλων ὐσῶν, αἱ τὰ ἐς τὴν Ιταλίαν ὄντα αὐτοῖς πολλὰ πεπραγμένα σύναγον, τὰς μὲν τρεῖς ἡγητέον εἶναι Ρωμαϊκῶν Ιταλικᾶς· διὰ δὲ πλῆθος ἔργων διῄρηνται· κὴ δηλώσει, ἢ μὲν πρώτη τὰ τῶν βασιλέων ἐπὶ τὰ γενόμενα ἔργα, ἐφεξῆς ἅπαντα ἐφ' ἑαυτῶν ὡς ἐγένετο, κὴ αὐτὴν ἐπιγράφω, Ρωμαϊκῶν Βασιλικήν. ἡ δὲ ἐξῆς τὰ ἐς τὴν ἄλλην Ιταλίαν, χωρὶς γε τῆς πρὸ τὸν κόλπον τὸν Ιώνιον, ἐς ἣν σύγκρισιν τῆς πρώτερας ἥδε λέγεται, ἡ ἐξῆς Ρωμαϊκῶν Ιταλική. τελευταίᾳ δὲ ἔθνει Σαυνίταις, οἳ πρὸ τὸν Ιώνιον ὤκηνται, μεγάλῳ τε κὴ χαλεπῷ, ὀγδοήκοντα ἔτεσι σύμπλακησαν, μέχρι ἐς τοῦδε, κὴ ὅσα σφίσιν ἐξῆς ἔθνη σύμμαχα, κὴ Ελληνας ὅσοι ἐντὸς τὴν Ιταλίαν εἰσὶν, ὑπηγάγοντο· κὴ ἔστιν ἥδε τῶν πρώτερον εἰς σύγκρισιν, Ρωμαϊκῶν Σαυνιτική. τὰ δὲ λοιπὰ τούτων ἑκάστη κὴ λόγους ἐπιγράφουσι, Ρωμαϊκῶν Κελτική τε, κὴ Σικελική, κὴ Ιβηρική, ἐς Αννιβαϊκή, κὴ Καρχηδονιακή, κὴ Μακεδονιακή, καὶ ἐφεξῆς ὁμοίως. τέτακται δ' αὐτῶν ἄλλη μετ' ἄλλην, ὡς ἑκάστῳ πολέμων τὴν ἀρχὴν πρὸς ἑτέρους λαβεῖν συνέπεσεν, εἰ κὴ τὸ τέλος τῷ ἔθνει μετὰ πολλὰ ἕτερα γένηται. ὅσα δ' αὐτοὶ Ρωμαῖοι πρὸς ἀλλήλους ἐστασίασάν τε κὴ ἐπολέμησαν ἐμφύλια, φοβερώτερα σφίσι τούτων μάλιστα γενόμενα, ἐς τοὺς στρατηγοὺς τῶν στάσεων διῄρηται· τὰ μὲν ἐς Μάριόν τε καὶ

Σύλλαν, τά τ' ἐς Γομπήϊόν τε καὶ Καίσαρα, τά τ' ἐς Αντώνιόν τε καὶ τὸν ἕτερον Καίσαρα τὸν Σεβαστὸν ἐπίκλην, πρὸς τοὺς δυσροφόνους τῶ πρότερου Καίσαρος· τά τ' ἐς ἀλλήλους αὖτ', Αντωνίου τε καὶ Καίσαρος στασιασάντων, ὥπνι τελευταίῳ τῶν ἐμφυλίων ὄνλι καὶ Αἴγυπλος ὑπὸ Ρωμαίων εἰς μοναρχίαν προσῆλθεν. ὧδε μὲν ἐς βίβλους ἕκαστα τῶν ἐθνῶν, ἢ στρατηγῶν τὰ ἐμφύλια διήρηται. ἡ δὲ τελευταία καὶ πλὴν στρατιὰν αὐτῶν ὅσην ἔχουσιν, ἢ προσοδον ἣν καρποῦνται καθ' ἕκαστον ἔθνος, ἢ εἴπ προσαναλίσκουσιν εἰς τὰς ὑπηνείους φροιρὰς, ὅσα τε τοιουτότροπα ἄλλα ὑπιδείξει. ἁρμόζει δὲ ἀπὸ τῆς χθονὸς ἄρξασθαι τὸν προὶ τῆς ἀρετῆς αὐτῆς συγγράφοντα. πῆς δ' ὢν ταῦτα σὺν ἐγράψα, πολλοὶ μὲν ἴσασι, καὶ αὐτὸς προέφηνα, σαφέστερον δὲ εἰπεῖν, Αλεξανδρεὺς ἐς τὰ πρῶτα ἦκων ἐν τῇ παρίδι, καὶ δίκαις ἐν Ρώμῃ συναγορεύσας ἐπὶ τῶν βασιλέων, μέχρι μὲ σφῶν ἐπιτροπεύειν ἠξίωσαν· καὶ εἴ τῳ ασσυδὴ καὶ τὰ λοιπὰ μαθεῖν, ἔστι μοι καὶ τοῦτου συγγραφή.

Τὸ προοίμιον μόνον τῆς Συριακῆς τῶ Αππιανοῦ ἱστορίας τῇ παρούσῃ ὡίδαξα βίβλῳ· ἐπειδὴ ἐς τὸν ἅπαντα Συριακῶν λόγον ἐν τῇ Αλεξανδρικῇ Διονυσίου Ρωμαϊκὰ ἀρχαιολογίας παρῶν ἐδὼν ἱστορικὸν ἀξιολογώτερα, ὡ εἶναι δ' ὅλως βίβλους ἑλκυσθησόμενον διαλαμβάνουσα, φέρει τὸν σύμπαντα τῆς Ρώμης, καὶ τῶ χρόνος αὐτῆς, καὶ ἅπ' ἀρξέως ὅσα μέχρι δ' προῦπου πρὸς Καρχηδονίους αὐτῆς πολέμου ἐπράχθησαν. καὶ εἶναι δὲ πολλὰ τὰ Ρωμαϊκὰ συνοχάψαντο, ὧν καὶ Δίων ὁ Κάσσιος ἐν δημοσίᾳ, τὰ δὲ πλεῖστα, καὶ μάλιστα ὅσα μετὰ τὸν μοναρχίαν ἐπῆλθεν ἅπ' Καισάρων, καὶ μέχρι τῶ Αλεξάνδρου τῶ τῆς Μαμμαίας, οἷς ὁ σύμπασα τῶν ἱστορίαν, διεξοδικώτερον ἀναγράψας. διὸ μὴ τὸν μὲν ἀρχαιολογίαν τὸν Ρωμαϊκὸν ἐκ τῆς Διονυσίου καμβάσεως, εἶτις μὰ τὸν ἀκολουθῆσαι μόνον, ἀναγκαῖον ἐφεξῆς ἐκ ἅπ' ἀκριβοῦς ἐπιμέλειαν αἱρεῖσθαι· τὰ δὲ μετ' αὐτὸν μακρὰν, ἐκ τῆς Διονυσίου τὰ δὲ ἔθνος προῦξης, ἐκ τῆς παρούσης Αππιανοῦ· ἀφ' οὗ ἀναλεξάμενος ἕκαστα ἅπ' μὲν ἐμφυλίων τὰ τῆς Λιγύπτου καὶ Αππιανοῦ, καὶ ἐξῆς τούτοις τὰ Ρωμαίοις πρὸς Αιγυπτίους ἄχρι Κλεοπάτρας θηλείας, ἔπ τὰ Ιουδαϊκὰ, καὶ τὰ Πουνικὰ, τὰ δ' Αιβυκὰ, οἷς ὁ Τερέντιος βαμφυλίκιος, τὰ τὰ Ιβηρικὰ, καὶ τὰ Αππβαϊκὰ, τὰ τὰ Καρχηδονικὰ, καὶ τὰ Σικελικὰ, καὶ πρὸς τούτοις τὰ Μακεδονικὰ, καὶ τὰ Ελληνικὰ, καὶ πολλῶν καὶ ἄλλων ἔτων. τούτοις ἐρεῖδεις, ὡ φίλον αὐτὸ συνάψαι πυγεσι.

ΑΠΠΙΑΝΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΣ ΡΩΜΑΙΚΩΝ ΚΕΛΤΙΚΗ.

ΚΕΛΤΟΙ Ρωμήοις ἐπιχείρησε ποτε, καὶ τὴν Ρώμην εἶλον ἄνευ τῶν Καπιτωλίου, καὶ ἐμπεπρήκασι. Κάμιλλος δ' αὐτοὺς ἐνίκησε, καὶ ἐξήλασε, καὶ μὴ χρόνους ἐπιλοίπους αὖθις ἐνίκησε, καὶ ἐθριάμβευσεν ἀπ' αὐτῶν, ὀγδοήκοντα μεμνὼς ἔτη. καὶ πείτε δὲ Κελτῶν τραπεὰ ἐμβέβληκεν ἐς τὴν Ἰταλίαν· ὧν καὶ αὐτὴν οἱ Ρωμῆοι διέφθαρκασιν, ὑφ' ἡγεμόνι Τίτῳ Κοΐντῳ. μὴ δὲ τοῦτα Βοῖοι, Κελτικὸν ἔθνος ἡγεμονίσαντι ἐπῆλθε Ρωμήοις, καὶ αὐτὸς Γάϊος Σουλπίκιος διζήσατο μὴ τραπεᾶς ἀπόντα, ὅσιος καὶ τρατηγήματι χρήσασθαι λέγεται· ἐκέλευσε γὰρ αὐτοὺς ὅτι τοῦ μετώπου τεταγμένους ὀξακοντίσαντας ὁμοῦ συγκλίναι τάχιστα, μέχρι βάλωσιν οἱ δεύτεροι, καὶ τρίτοι καὶ τέταρτοι· τοὺς δ' ἀφιέντας αὖθις στρέφειν, ἵνα μὴ κατ' αὐτῶν ἐνεχθῇ τὰ δόρατα· βαλόντων δὲ τῶν ὑστάτων, ἀναπηδᾶν πρώτους ὁμοῦ, καὶ στρέβην πάντας εἰς χεῖρας ἰέναι· καταπλήξειν γὰρ οὕτω τοὺς πολεμίους τοῦτο δρασάντων ἄφνω, καὶ ἐπ' αὐτῇ τῇ χειρὶ νικήσειν. τὰ δὲ δόρατα τοῦ σώματος ἐλάττω ἐποιήσατο, καὶ Ρωμῆοι καλοῦσι νυνὶ, ξύλου τετραγώνου τὸ ἥμισυ, καὶ σιδήρου τετραγώνου, καὶ τοῦτο καὶ μακρότερον, χρείας γε τῆς αἰχμῆς. καὶ οἱ Βοῖοι οὗτοι ὑπὸ Ρωμήων τότε ἐφθάρησαν πρώτοις τραπεᾶ. δεύτεροι δὲ πάλιν Κελτοὶ ἐνίκησαν Ποπίλλιον, καὶ μετ' ἐκεῖνον τοὺς αὐτοὺς Κάμιλλος ὁ τοῦ Καμίλλου υἱός. ἔπειτα ἦλθε Κελτῶν καὶ Παῦλος Αἰμίλιος ξὺν πολλῷ. τρίτοι δὲ τῶν τοῦ Μαρίου ὑπατειῶν, πλείστων δὴ καὶ μαχιμωτάτων, τῆς τε ἡλικίας μάλιστα φοβερώτατον χρῆμα Κελτῶν εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Γαλατίαν ἐσέβαλε, καὶ λῃστὰς ὑπὲρ τοὺς Ρωμήων ἐνίκησε, καὶ τραπέσθαι κατέκλυσεν, ἐφ' οἷς ὁ Μάριος ἀποσαλεὶς, ἀπώλεσε διέφθρε. τελευταῖα δὲ καὶ μέγιστα τῶν ἐς Γαλάτας Ρωμήοις πεπραγμένων ἐστὶ τὰ ὑπὸ Γαΐῳ Καίσαρι τρατηγοῦντι γενόμενα. μυριάσι τε γὰρ ἀνδρῶν ἀριθμὸν, οὐ τοῖς δίκα ἔτεσιν οὐ οἷς ἐστρατήγησεν, ἐς χεῖρας ἦλθον· εἶτις ὑφ' ἓν τὰ μέρη συναγάγοι, τετρακοσίων πλείοσι· καὶ τούτων ἑκατὸν μὲν ἐζώγρησεν, ἑκατὸν δὴ οὐ τῷ πόνῳ κατέκανεν, ἔθνη δὲ τετρακόσια, καὶ πόλεις ὑπὲρ ὀκτακοσίας, τὰ μὲν ἀφισάμενα σφῶν, τὰ δὲ προσπολαμβάνοντες ἐχρατύναντο. τρεῖς δὲ τῶν Μαρίου καὶ Φάβιος Μάξιμος ὁ Αἰμιλιανὸς ὀλίγῳ χρυσῷ τραπεᾶς ἔχων ἐπολέμησε τοῖς Κελτοῖς, καὶ δώδεκα μυριάδας αὐτῶν ἐν μιᾷ μάχῃ κατέκανε, πεντακαίδεκα μόνοις τῶν ἰδίων ἀποβαλών. καὶ τοῦτα μόνοι ἔτρεξε πιεζόμενος ὑπὸ τραύματος ὑπογυίου, καὶ τὰ τάγματα ὠπλίσατο, καὶ τὰ ἅρματα ἐπὶ τῶν ἁρμάτων, καὶ διδάσκων ὅπως τοῖς βαρβάροις πολεμητέον, τὰ μὲν ἐπ' ἀπό-

Galli. Camillus. T. Quintius. Boij. C. Sulpicius.

νης Φερούσιος, ταῦτα καὶ Βάσιλλος ἐμαντεύσατο. Καῖσαρ δὲ πολεμήσας αὐτοῖς, τοσοῦτον μὲν Ελουητίους καὶ Τιγυρίνους ἀμφὶ τὰς εἴκοσι μυριάδας ὄντας ἐνίκησε. οἱ Τιγυρῖνοι δὲ αὐτῶν χρόνῳ ἔμπροσθεν Πείσωνος καὶ Καισὶν ὑπατεύοντες, ὑπὸ ζυγὸν ἐξεπεπόμφεσαν, ὡς ἐν χρονικοῖς συντάξει δοκεῖ Παύλῳ τῷ Κλαυδίῳ. τοὺς μὲν οὖν Τιγυρίνους ὑποστρατηγὸς αὐτοῦ Λαβιηνὸς ἐνίκησε, Ἕλβους δὲ μόνους ὁ Καῖσαρ, καὶ Τριβόκους ἀμείνονας σφίσιν, ἔπειτα τοὺς μὴ Ἀριοβίστου Γερμανοὺς, οἳ καὶ τὰ μεγέθη μείζους τῶν μείστων ὑπῆρχον, καὶ τὸ εἶδος ἄγριοι, καὶ τὸ θάρσος ἀφάσιτοι, καὶ θανάτου καταφρονηταὶ δι' ἐλπίδα ἀναβιώσεως, καὶ χρῶς ὁμοίως ἔφερον θαλπτοῖ, καὶ πόα ἐλεῶντο τοῖς ἁπορίας ἕνεκα, ἣ ὁ ἵππειος ξύλοις. ἦσαν δὲ ὡς ἔοικεν οὐ φερέπονοι τὰς μάχας, οὐδὲ λογισμῷ ὑπεῖκον τινὶ, ἀλλὰ θυμῷ χρώμενοι καθ' ὁρμήν. διὸ καὶ ὑπὸ τῶν Ρωμαίων ὑπερῆμοι καὶ φερέποναι νενόμισται. οἱ μὲν γὰρ μὴ ὁρμῆς βαρυτάτης ἐπιπέσωσιν αὐτοῖς, καὶ ὅλως ὁμοῦ τῷ φάλαγγα ἀνεώγουσι· Ρωμαῖοι δὲ ὑπέμενον τὸ τάξει, καὶ κατισχύσαντες αὐτοὺς, καὶ ὀκτάκις μυρίους αὐτῶν πολλοστῶντες ἀπέκτειναν. μὴ δύνασθαι ὁ Καῖσαρ τοῖς κελτικοῖς Βέλγαις ὑπιστοῦν, ποταμόν τινα περῶσι, ξυνδύνους ἀπέκτεινεν, ὡς τὸν ποταμὸν γεφυρωθέντα τοῖς σώμασι περάσαι. Νέρβιοι δὲ αὐτὸν ἐπεξῆλθον, ἔρυμα τραπέντες ἐξ ὀδοιπορίας κατασκευάζοντι αἰφνιδίως ὑπιστάντες, καὶ πάμπολλους ἐφόνευσε· τοὺς δὲ ταξιάρχας, καὶ λοχαγοὺς ἀπώλεσε, καὶ αὐτὸν ἐκ βραχὺ εἰς λόφον τινὰ μὴ τὸν ὑπατικῶν πεφυκότα, τετείχισε κύκλῳ. ὑπὸ δὲ τοῦ δικάτου τάγματος αὐτοῖς ἐξόπιθεν ὑπιστάντος, ἐφθάρησαν ἑξάκις μύριοι ὄντες· ἦσαν δὲ τῶν Κίμβρων καὶ Τευτόνων ἀπόγονοι. ἐκράτησε δὲ καὶ Αλλοβρίγων ὁ Καῖσαρ. οἱ Συπίλιον καὶ Ταιχαρίων παραφύντα μυριάδες τρατεύσιμοί τε καὶ ἀτράτευτοι συνεκόπησαν. Σούκαμβροι δὲ πεντακοσίοις ἱππεῦσι τοὺς πεντακισχιλίους ἱππεῖς τοῦ Καίσαρος ἐπεξῆλθον, ἐξαίφνης ὑπιστάντες, καὶ δίκην ἔδοσαν ἡττηθέντες μὴ ταῦτα ἐπράσειν καὶ τὸν Ρῆνον περῶντος Ρωμαίων ὁ Καῖσαρ, καὶ ἐς τὴν Βρεττανίδα νῆσον, ἣ πίρυξ τε μείζονα ἔοικε μεγίστης, καὶ ἐν τῇδε ἀνθρώποις ἀγρωστοῖ ἐπιέρασι δὲ καὶ τὸν κειμῶνα τῆς ἀμπάτιος. ἀφ' ἑσπέρας γὰρ τὸ πάλος ἥπτετο τῆς θαλάσσης, καὶ ὁ ἥλιος ἐσαλπίστο, ἡρέμα περῶντι, εἶτα ὀξύτερον, μέχρι σὺν βιαίῳ τάχει διέπλευσεν ὁ Καῖσαρ ἐς τὴν Βρεττανίαν.

ΑΠΠΙΑΝΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΣ ΡΩΜΑΙΚΩΝ ΛΙΒΥΚΗ Η ΚΑΡΧΗΔΟΝΙΚΗ.

ΚΑΡΧΗΔΟΝΑ τὴν ἐν Λιβύῃ Φοίνικες ὤκισαν ἔτεσι πεντήκοντα πρὸ ἁλώσεως Ἰλίου. ἀκισθὴ δὲ αὐτοῖς ἐβούλοντο Ξώρας τινὸς τῆς Καρχηδόνος· ὡς δὲ Ρωμαῖοι τὴν αὐτὴν Καρχηδόνιοι νομίζουσι, Διδὼ γυνὴ Τυρία, ἧς τὸν ἄνδρα κατέκτεινε Πυγμαλίων Τύρου τυραννῶν, καὶ τὰ ἔρημα ἐπῴκησεν. ἡ δὲ ἐξ ἀνυπόπτου τὸν φόνον ἐπιγνοῦσα, καὶ μὴ χρημάτων πολλῶν καὶ ἀνδρῶν ὅσοι Πυγμαλίωνος τυραννίδα ἔφευγον, ἀφικνεῖται πλέουσα Λιβύης ἔνθα νῦν ὅδε Καρχηδών. ἐξωνοῦνται δὲ παρὰ τῶν Λιβύων, ἐδάφους χωρίον ἐς οἰκοδομὴν ἀρκεῖν, ὅσον δύναιτο βύρσα ταύρου περιλαβεῖν. τοῖς δὲ ἐπέπεσε μικρὸν τι καὶ γλίσχρον ἐπὶ τῇ τῶν Φοινίκων μικροψυχίᾳ, καὶ ἠξίουν τὸν ἀντιπόλεμον οὕτω βραχύτατον. μάλιστα δὲ ἐπόθουν ὅπως δύνωνται πόλις ἐν τηλικούτῳ διαφήματι γένοιτο. καὶ πορευθέντες ἴδιόν τι, τί ἐστιν αὐτοῖς τοῦτο τὸ σοφόν, σκέψασθαι δόντες, καὶ ἐπέμεσθαν. οἱ δὲ τὸ δέρμα περιλεπίδες ἐς ἱμάντα ἕνα στενόπαλον, περιέθηκαν οὗτος νῦν ἐστὶν ἡ Καρχηδονίων ἀκρόπολις· καὶ ἀπὸ τοῦδε Βύρσα ὀνομάζεται. χρόνῳ δὲ ὀλίγῳ ὁρμώμενοι, καὶ ὧν περιοίκων ὄντες ἐς χεῖρας ἦλθον, νικήσαντες χρήμενοι, καὶ πλεῖ θαλάσσαν οἷα Φοίνικες ἐργαζόμενοι, τὴν πόλιν ἔξω τῆς βύρσης περιέθηκαν. καὶ δυνασθέντες ἤδη, Λιβύης ἐκράτουν, καὶ πολλῆς θαλάσσης, ὁπόσην τε πολέμοις ἐκράτυνον ἐς Σικελίαν, καὶ Σαρδώ, καὶ νήσους μίας ὅσαι τῆσδε τῆς θαλάσσης εἰσὶ, καὶ ἐς Ἰβηρίαν· πολλαχῆ δὲ καὶ ἀποικίας ἐξέπεμπον· ἥ τε ἀρχὴ αὐτοῖς ἐλθόντα δυνάμει μὲν ἀξιόμαχος τῇ Ἑλληνικῇ, πολυουσία δὲ μὴν τῇ Περσικήν. ἐπλαγιάσθησαν δὲ αὐτοῖς ἔτεσιν ἀπὸ τοῦ στασιασμοῦ Ρωμαῖοι Σικελίαν ἀφείλοντο, καὶ Σαρδὼ μὴν Σικελίας, δευτέρῳ πολέμῳ καὶ Ἰβηρίαν, ἔστε τὴν ὑπήλυν ἐμβαλόντες μεγάλοις στρατοῖς, οἱ μὲν Ἀννίβου σφῶν ἡγουμένου τὴν Ἰταλίαν ἐπόρθουν ἐκκαίδεκα ἔτεσιν ἑξῆς, οἱ δὲ Λιβύαν, Κορνηλίου Σκιπίωνος τοῦ πρεσβυτέρου σφῶν στρατηγοῦντος, μέχρι τοῦ ἡγεμονίαν Καρχηδονίοις ἀφεῖλον τὴν, καὶ νεῶν, καὶ ἐλεφάντων, καὶ χρήματα σφίσιν ἐπιτάξαι ἐπενεγκεῖν ὑπὲρ πολέμου. δευτερίτε σπονδαὶ Ρωμαίοις καὶ Καρχηδονίοις αὖθις διέμειναν ἔτη πεντήκοντα, μέχρι λύσαντες αὖθις, τέλειον πόλεμον καὶ τελευταῖον ἀλλήλοις ἐπολέμησαν· ὑφ᾽ ᾧ Καρχηδὼν ἡ Ρωμαίοις καθῃρέθη, Σκιπίωνος τοῦ νεωτέρου σφῶν στρατηγοῦντος, καὶ ἐπάρξαντος ἔγνωσαν. αὖθις δὲ ὤκισαν ἰδίοις ἀνδράσιν, ἀλλ᾽ ὑστάτῳ μάλιστα τῶν πρεσβυτέρων, ὡς βύρσῃ ἐπὶ Λιβύης χωρίον. τούτων τὰ μὲν ἀμφὶ Σικελίαν ἡ Σικελικὴ γραφὴ δηλοῖ τὰ δὲ ἐν Ἰβηρίᾳ ἡ Ἰβηρικὴ τὰ δὲ Ἰβηρικὴ· καὶ ὅσα Ἀννίβας ἐς Ἰταλίαν ἐσβαλὼν ἔπραξεν, ἡ Ἀννιβαϊκὴ τὰ

ἡ ἐν Λιβύῃ ὁμόρμα ἀπ' ἀρχῆς ἦδη στρατῷ. ἦρξαν δὲ αὐτῶν ἀμφὶ τὸν Σικελικὸν πόλεμον οἱ Ρωμαῖοι, ναυσὶ πεντήκοντα καὶ τριακοσίαις ὅτε πλεύσαντες ἐς Λιβύην, καὶ πόλεις τινὰς ἑλόντες, καὶ στρατὸν ὅτε τὴν δυνάμει καταλιπόντες Ἄτιλιον Ρήγλον· ὃς δὴ ἀφ' ἑαυτοῦ τὰς πόλεις ἀφεστώσας προσελάβετο, αἱ Καρχηδονίων ἐγένοντο πρὸς αὐτὸν μετεβάλοντο· καὶ τὴν χώραν ὅλην ἐπόρθει. Καρχηδόνιοι δὲ Λακεδαιμονίους στρατηγὸν ἥτουν, οἰόμενοι δι' ἀρχαίαν κακοπραγίαν. οἱ μὲν δὴ Ξάνθιππον αὐτοῖς ἔπεμπον. ὁ δὲ Ἄτιλιος ἀμφὶ λίμνην στρατοπεδεύων, ὅθεν καὶ ὕδατος προεβέβλητο τὴν λίμνην, ὅτε ἵππῳ πολεμίους, ὅπλων τε βάρει, καὶ δίψῃ, καὶ πόνῳ, καὶ ὁδοιπορίᾳ κακοπαθοῦντας, καὶ βαλλόμενος ἀπὸ κρημνῶν ἀνώθεν. ὡς δὲ ἐπλησίασεν ἤδη ἑσπέρα, καὶ πολέμιοι αὐτοὺς διεῖργον, ὁ μὲν θᾶσσον ἐπέρα τὸν στρατὸν, ὡς καὶ τῶν δὶ ὧν Ξάνθιππον ἐκπλήξων· ὁ δὲ στρατὸς μέσῃ τῇ στρατιᾷ ἐπὶ θάτερα τῆς πύλης, ἧς ἔσας κεκμηκότας καὶ κακοπαθοῦντας καθεύδεσθαι, καὶ τὴν νύκτα πρὸς τὴν νικῶντων ἔσεσθαι. τῆς δὲ μὴ θᾶσσον τῆς ἡμέρας ὁ Ξάνθιππος οὐκ ἀπέτυχεν. ἀπὸ γὰρ τεισμυρίων διδράσκουσιν οὐς ὁ Ἀτίλιος ἦγεν, ὀλίγοι μέλις αὐτῶν ἐς Ἀσπίδα πόλιν διέδρασαν· οἱ μὲν λοιποὶ πάντες, οἱ μὲν ἀπώλοντο, οἱ δ' ἐζωγρήθησαν· καὶ μετ' αὐτῶν ὁ στρατηγὸς Ἄτιλιος ὕπατος γεγονὼς αἰχμάλωτος ἦν. Οἱ δὲ μὲν δὴ μετ' οὐ πολὺ κόμιστοι οἱ Καρχηδόνιοι, σπεύσαντες οἰκείοις πρέσβυσιν ἔπεμψαν ἐς Ρώμην ἐρησόμενοι σφίσι διάλλαξαι, ἢ ἐπανήξοντα. καὶ ὁ Ἀτίλιος Ρήγλος ἐν ἀπορρήτοις τοῖς πάλαι Ρωμαίων ὄντα σκήψας ἔχεσθαι τοῦ πολέμου, ἐπανῆλθεν εἰς λιμένα ἕτοιμος. καὶ αὐτὸν οἱ Καρχηδόνιοι καθαίρεσιν ἐν γαλεάγρᾳ κέντρα πλάστην ἐχούσῃ διέφθειραν. Ξανθίππῳ δὲ ὁ αὐτὸς χρῆμα ξυμφορῶν ἦρξε. Καρχηδόνιοι γὰρ αὐτὸν, ἵνα μὴ δοκοῖ Λακεδαιμονίων ἔργον εἶναι τοσοῦτον, ἐκκαυκρινάμενοι ἀμοιβῶν δωρεᾶς πολλῆς, καὶ πέμπειν ὅτε πρὸς τὴν ἐς Λακεδαίμονα, ὡς πρεσβείας ἀποστελοῦσι μετὰ τῶν συμπλεόντων Λακώνων καὶ παρῆσαν. ὁ μὲν δὴ δίκην ἔδωκε τοιάδε δι' ὑποψίας. καὶ τάδε ἐν τοῦ πρὸς τὸν πολέμου Ρωμαίοις πρὸς Λιβύην ὑποφυγήματά τε καὶ ἀτυχήματα, μέχρι Καρχηδονίοις Σικελίας Ρωμαίοις ἀπέκλεισεν. ὅπως δὲ ἀπέκλεισεν ἐν τῇ Σικελικῇ γραφῇ δεδήλωται. μετὰ δὲ τοῦτο Ρωμαίοις μὲν καὶ Καρχηδονίοις εἰρήνη ἦν ἐς ἔτη πλείω. Λίβυες δὲ ὅσοι Καρχηδονίων ὄντες ὑπήκοοι συμμαχικὸν αὐτοῖς ὅτε Σικελίαν, καὶ Κελτῶν ὅσοι μεμισθοφορήκεσαν, ἐκλήματά τινα μισθῶν καὶ ἀποδόσεων ἐς τοὺς Καρχηδονίους ἔχοντες, ἐπολέμουν αὐτοῖς μάλα κρατερῶς· οἱ δὲ Ρωμαῖοι ἐς συμμαχίαν ὡς φίλους ἐκάλουν. καὶ αὐτοῖς οἱ Ρωμαῖοι ξενολογεῖν ἐς μὲν τὸν δὶ ὃν πόλεμον ἀπὸ τῆς Ἰταλίας ἐφῆκαν· ἀπῆρτο γὰρ ἐν τοῖς σπονδαῖς καὶ τόδε. ἔπεμψαν δὲ καὶ διαλλακτῆρας, οἷς οἱ Λίβυες οὐχ ὑπήκουον, ἀλλὰ τοῖς πόλεις ἐδήλωσαν ὑπηκόους εἶναι Ρωμαίων εἰ θέλοιεν. οἱ δὲ οὐκ ἐδέξαντο. Καρχηδόνιοι δὲ ναυτικῷ πολλῷ ταῖς πόλεσιν ἐφεδρεύοντες, τοὺς ἀγροὺς αὐτῶν ἀφῃρέοντο τοὺς ἐκ τῆς θαλάσσης. ἀσσόρου δὲ καὶ τῆς γῆς ὡς ἐν πολέμῳ ὁμορμούσης, Λιβύων μὲν ὅσοι τὸν πόλεμον ἐκράτουν ἐμπορεύεσθαι δὲ ὅσοι πρὸς πλοῦν, ἤρτηντο ἐξ ἀπορίας· τοὺς δὲ Ρωμαίων καὶ κτείνοντες ἔβαλλον ἐς τὰ πλοῖα, ἵνα λαθραίως φέρῃ· καὶ διέλαθον ὅτε πολύ. γνωσθέντες δὲ τοῦ γενομένου πολλῷ αἰσχύνῃ διωθοῦντο, μέχρι Ρωμαίων ὅτι σφᾶς ἀφισαμένων, Σαρδὼ πολλῷ ἔδωκαν, καὶ τόδε τοῖς πρότερον ζημίοις ἐπέγραφον. οὐ πολὺ δὲ ὕστερον οἱ Καρχηδόνιοι στρατεύουσιν ἐς Ἰβηρίαν, καὶ αὐτοῦ χρόνον μέρος ὑπῆρχον, μέχρι Ζακυνθίων ὅτι Ρωμαίοις καταφυγόντων, Καρχηδονίοις ὅρος τὸ Ἰβηρία γένεται,

μὴ δέξασθαι δὲ Ἰβηρα ποταμὸν, καὶ ταῦτα αὐτοὺς ἐλυσθαι Καρχηδονίοις πρόσθεντες, Ἀννίβου σφᾶς ἠγουμένου διέβαινον δὲ, ὁ μὲν Ἀννίβας διεγρήγορεν ἐπὶ τοῖς τὰ ἐν Ἰβηρίᾳ καταλιπὼν, ἐς τὴν Ἰταλίαν ἐσέβαλε· γρατηνὸς δὲ Ῥωμαίων ἐν Ἰβηρίᾳ Γνάιος Κορνήλιος Σκιπίων καὶ Γναῖος Κορνήλιος Σκιπίων ἀνήλωσαν ἀδελφὼ, λαμπρὰ ἔργα ἀποδειχνυμένω, ἀπίσκεπτον ἀμφοτέροις τὸν πολεμίων, καὶ οἱ μετ' αὐτοὺς γρατηγοὶ κακῶς ἔπραττον, μέχρι Σκιπίων ὁ Γναίου Σκιπίωνος τοῦδε τοῦ ἐς Ἰβηρίαν ἀφικομένου ἐτῶν ὢν ἐπὶ πλέον ἢ εἴκοσι, καὶ δόξαν ἀπασιν ἐμβαλὼν ὡς ἦκοι καθ' ἡδονὴν, καὶ δαιμονίῳ τινὶ συμβουλῷ τοῦτο ἀφικόμενος, ἐκράτησε τῶν λαμπρῶν, καὶ ὅπως δόξης ἐν τοῖς πολλοῖς ἀμόμοιος, τὰ μὲν γρατηΐαν τοῖς ἐς δέξασθαι ἐπιτιμῶσι πρὸς ἔδωκεν, ἐς δὲ Ῥώμην ἐπέμελλεν, ἡξίου πεμφθῆναι γρατηνὸν ἐς Λιβύην, ὡς ἀμύσοιτο Ἀννίβαν ἐξ Ἰταλίας, καὶ Καρχηδονίοις δίκην ἐπιθήσοιτο ἐν τῇ πατρίδι. τῶν δὲ πολιτευομένων, οἱ μὲν ἀντέλεγον, ἀναχρῆναι καινομένης ἄρτι τῆς Ἰταλίας τοσοῖσδε πολέμοις, καὶ πορθουμένης ἐπὶ τοῖς Ἀννίβου, καὶ Μάγωνος ἐν πλευραῖς ἐπ' αὐτῇ Λιγυάς τε καὶ Κελτοὺς ξενολογοῦντος, ἐς Λιβύην γρατιὰν, ἐνδὺ τὴν ἄλλοτε ἰσχὺν χρῆναι, ἐν τῇ οἰκείᾳ ἀπαλλαξαι τῶν πρώτων· οἱ δὲ ὄρθιοι Καρχηδονίοις νῦν μὲν ἀδεῶς ὄντας ἐφεδρεύειν τῇ Ἰταλίᾳ, ἐνδὺν ἐνοχλουμένους οἴκοι, πολέμου δὲ οἰκείου σφίσι γιγνομένου, καὶ Ἀννίβαν μεταπέμπεσθαι, οὕτω μὲν ἐκράτησε πέμπειν ἐς Λιβύην Σκιπίωνα, οὐμὲν ζωγρήσοντα αὐτὸν καταλέγειν γρατιὰν ἐξ Ἰταλίας πανστρατιᾷ ἐπὶ τοῖς Ἀννίβου, ἔπλεον δὲ, εἴ τινες εἶεν, ἐπιτρέψαν ἐπάγεσθαι, καὶ οἷς ἀμφὶ τὴν Σικελίαν ἔπι οὖσι χρῆσθαι, πειρᾶν τε ἔδοσαν αὐτὸν καταστρέψασθαι δίκῃ, καὶ πληρώματα αὐτοῖς λαβόν, ἐπισκευάσαντα δὲ καὶ ἐν τοῖς ἐν Σικελίᾳ, καὶ χρήματα ὅσα ἔδωκαν πλὴν εἴ τις ἐθέλοι τῷ Σκιπίωνι κατὰ φιλίαν συμφέρειν· οὕτως ἀμφοτέρως ἤπλωντο τοῦδε τοῦ πολέμου τοῖς τοῖς πρᾶγμα, μείζοσι σφίσι καὶ ἀξιωματέροις μετ' ὀλίγον γνωσθέντος. ὁ δὲ Σκιπίων εὐθὺς ὡς ἐδέδοκτο Καρχηδόνι ἐκ πολλοῦ, καὶ πίστεις ἱππέας τε καὶ πεζοὺς ἐς ἑπτακισχιλίους μάλιστα ἀθροίσας, διέπλευσεν ἐς Σικελίαν ἔχων ἀμφ' αὐτὸν ἀρτηγμένους ἐπιλέκτους τριακοσίους, οἷς εἴρητο χρῆσθαι ὅπλων ἕπεσθαι Σικελῶν ἢ ὧν τριακοσίους καταγράψας θυμάτων, ἐκέλευσεν ἥκειν ἐς ἡμέραν ῥητὴν ἐσκευασμένους ὅπλους τε καὶ ἵππους ὅτι δυνατὸν καλλίστους, ὡς δὲ ἀφίκοντο, προσέταξεν εἴ τις ἑαυτῷ θέλοι δὸν γρατευσόμενος ἀποδοῦναι δεξαμένῳ δὲ πρῶτον, ἤγαγε ἐς μέσον τοῖς τριακοσίους τῶν ὅπλων ἐρήμους, καὶ ἐς τούσδε ἑκάστους προσέταξε μεταπαύσασθαι, οἱ δὴ ἔχοντες τοὺς ἐδίδοσαν ὅπλα καὶ ἵππους, καὶ προσέτι ᾧ Σκιπίωνι τριακοσίους νέους Ἰταλιώτας ἔχειν ἀντὶ Σικελιωτῶν, καλλίστα ἵππους καὶ ὅπλους ἀλλοτρίους ἐσκευασμένους, καὶ χαίρειν αὐτοὺς ὅπῃ τῷ δοκοῖεν, οἷς δὲ καὶ προθυμότατος ἐς πόνον χρώμενος διετέλει. Καρχηδόνιοι δὲ ταῦτα πεύθανόμενοι, Ἀσρύβαν μὲν τὸν Γίσκωνος ὅπῃ δύναιντο χειρίστων ἐξέπεμπον, Μάγωνι δὲ ἀμφὶ τὴν Λιγυστίνων ξενολογοῦντι πεζοὺς ἀπιστίνους ἐς ἑξακισχιλίους, καὶ ἱππέας ἑκατοντάδας τριακοσίους, καὶ ἐλέφαντας ἑπτὰ, καὶ προσέπεμπον αὐτῷ ὅσων δυνατὸν ἦν λαβεῖν ἐσβαλόντες Τυρρηνίαν, ἵνα δὴ Σκιπίωνα προσαπόσχοιτο ἐν Λιβύῃ· Μάγων μὲν δὴ καὶ τότε ἐβράδυνεν, Ἀννίβα δὲ στειλαμένου οὐδαμόθεν πολὺ διεστῶτι, καὶ ὃ μάλιστα αἰεὶ προσεφορώμενος. Ἀσρύβας δὴ ἀπὸ τῆς ἤρας ἐπιμελῶν, κατέλεγε Καρχηδονίων τε καὶ Λιβύων ἐς ἑξακισχιλίους πεζοὺς ἑκατέρων, καὶ ἱππέας ἑξακοσίους, δούλους τε ἠνάγκαζε πεντακισχιλίους, ὃ ναυτικὸν ἐρέσσειν, καὶ τοῦδε τῶν Νομάδων ἔλαβε δισχιλίους ἱππέας, καὶ ξένους ἐμισθοῦτο, καὶ πόλεις ἐγύμναζε, δέκα κοσίους τα-

δίους ἀποχὼν ἀπὸ Καρχηδόνος. Νομάδων δὲ ὧν ὁ Λιβύη δυνάσας μὴν ἥδε τῆ μέρη πολλοὶ, Σύφαξ μὲν ἀπ' ἀρχῆς τὴν ἡμίσειαν εἶχε τῶν ἐθνῶν ὑπὸ φαῖη, Μασσυλίων δ' αὖ ἤθνεος ἀγκύμου παῖς ἦν τῶ βασιλέως Μασσυλίου, ὃς ἐπὶ Θραπτὸ μὲν ὁ Καρχηδόνι τὴν πεπαίδευτο, ὅτι δ' αὖτε τὴν ὃ σῶμα καλῶ τὴν τ' ἔφοδον ἀείρω Ἀσδρούβας ὁ Γίσκωνος στρατηγὸς Καρχηδονίων δίδοτο τὴν θυγατέρα, καὶ φασὶ ὅτι Νομάδι Καρχηδονίω ὧν· ὡς δ' ἐνέγνωσαν, ἐπῆγετο ἐς Ἰσπανίαν στρατηγῶν ὁ μειράκιον· Σύφακι δὲ καὶ ζῆλος ἐπ' ἔρωτος ὑπὸ τῆ παιδὶ, ᾧ Καρχηδονίων ἥλατο, καὶ Σκιπίωνι ἁμα πλεύσαντι πρὸς αὐτὸν ἐξ Ἰσπανίας συνέπεμψε συμμαχήσων ὑπὲ Καρχηδονίοις ἰόντι. ἀμαθόμβριοι δ' οἱ Καρχηδόνιοι, καὶ μέγα ποιούμενοι ἐς ὄν πρὸς Ρωμαίους πόλεμον Σύφακα προσλαβεῖν, ἐξέδοσθαι αὐτῷ τὴν πρόθεσιν, ἀγνοοῦντων τὸ ὄντων τὸ Ἰσπανία Ἀσδρούβου τε καὶ Μασσυλίου· ἐφ' οἷς ὁ Μασσυλίος ἀπὸ ἀγῶν συνεπῆτο τὸ ὁδὲ τὸ Ἰσπανία τῷ Σκιπίωνι λαθόντων ὡς ὤπτο Ἀσδρούβαν, ὁδ' ἀμαθόμβριος, βαρέως μὴν ἔφερεν ἀπὸ τῶ μειρακίου τὸ τῆς θυγατρὸς ὑβρισμένου ἀμφοῖν, ἡγεῖτο δ' ὅμως τῆ πατρίδι συμφέρειν σφι ποδῶν Μασσυλίοιν ποιήσασθαι, καὶ ἐπῳμόσατο ἐς Λιβύην ἐξ Ἰσπανίας ὑπὲ θανάτῳ τῶ παρὸς σφὲ ἐπεμπε πρὸς πόμπους ἱππέας, οἷς εἴρητο ἀφανῶς ὑπὸ βουλεύειν αὐτῷ, τὸ κτείνειν ὅπη δύναιντο Μασσυλίοιν· ὁ δ' ἀμαθόμβριος, ἐξέφυγέ τε τὴν παρεοῦσαν ἀρχὴν ἐκατόντα ἱππέας ἀναθέζων, οἷς ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς ὑπ' ἔργον ἀκοντίοις πολλοῖς χρωμένους ἐπιλαύνειν αἰεὶ τὸ ἀναχωρεῖν, τὸ αὖθις ἐπιλαύνειν, τὸ ὅλως ἔστιν αὐτοῖς ἡ μάχη, φυγὴ τὸ δίωξις· ἴσασι δὲ τὸ λιμὸν φέρειν οἱ Νομάδες οἵδε, τὸ πόα χερσὶν πολλάκις δὴ σίτου, καὶ ὃ πάμπαν ὑδροποτοῦσι, ὅ τε ἵππος αὐτοῖς κριθῆς μὴν ἐπ' ὅλως γεύεται ποσφαγὼν ἀεὶ, πίνει δὲ ὀλὸ πολλῶ. διοὔπερ ὁ Μασσυλίος ἐς δισμυρίους στρατὸν ἀγαγὼν, ἐξῆλθ' ὑπὲ θήρας ἢ λεηλασίας ἑτέρων ἕνεκα, ἀεὶ δ' ὕετο τὸ ἔργα καὶ γυμνάσια εἶ). Καρχηδόνιοι δὲ τὸ Σύφακι νομίζοντες ὑπὲ σφᾶς εἶ) τὸ πολεμεῖν ἕστε καθέλωσι, καὶ τότε Ρωμαίοις ἀπέπεμπον. Σύφακι μὲν δὴν δὲ Καρχηδόνιοι, πλείους ἦσαν πολὺ, μᾶλλον δὲ ἀμαξαῖς δὲ πολὺ σκιβῆς ἐπαρείας τὸ ζυφῆς ἐστρατεύοντο, Μασσυλίοιν δὲ πόνον τε πολυὸ πᾶσιν ἐξῆρχε, τὸ ἱππικὸν μέγα εἶχε, καὶ στρόβιλον σφὶν σφὶ ἀγορεύειν, ὅθεν ῥᾳδίως ὑπέφθη τε καὶ ἐπιχείρει, τὸ ἐς ἅλμας ἀνεπήδα, πολλάκις τε καταλαμβανόμενος, διεσκίδνη δὲ στράτευμα, ὅπη δύναιντο ἀποφθίνειν τὸ μέρη, καὶ σφὶν ὀλίγοις αὐτὸς ὑπεκρύπτετο τοι, μέχρι συνελθοιεν αὖτε νυκτὸς ἢ μεθ' ἡμέραν ἐς ὃ συγκείμενον, τεῖπος δὲ ποτε ὁ ἀπλαίῳ χρυσίδμενος ἔλαθε, τῶν πολεμίων σφὶ ὃ ἀπίλαιον στρατοπεδούντων, ὑδὲ ἔστιν ὅτε, ἐσάθμευεν ὁ στρατόπεδα, ἀλλὰ τὸ μάλιστ' ἐστρατήλατο ὁπόπ ποτε εἴη, ὅθεν οὐκ εἶχον αὖτε σφὶν ἔχως προσεπιχειρεῖν οἱ πολέμιοι, ἀλλ' ἠμύνοντο ὑπὸ τὰ· ἀγορὰ δ' ἦν αὖτε καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ὅπη σφὶ ἑκάστοις καταλάβοι χωρίον ἢ κώμην ἢ πόλιν, λαΐζομένῳ τε πάντα καὶ διαρπάζοντι καὶ μεμεθυσμένῳ τοῖς συνοῦσιν, ὅθεν αὖτε πολλοὶ τῶν Νομάδων ἐπιφόνων, μαθοὺς μὴν οὐ διδύντι τεταγμένους, ἀφ' ὧν ὠφελείας πολὺ πλείονας ἔχοντες. τὸ Μασσυλίος μὲν Καρχηδονίοις οὕτως ἐπολέμει· ὁ δὲ Σκιπίων, ἐπεὶ οἱ πάντα διαπεπρᾶχθαι ἐν Σικελίᾳ, ἔθυε Διὶ καὶ Ποσειδῶνι, καὶ ἐς Λιβύην ἀπῆγε ὑπὲ νεῶν μακρῶν μὲν δύο καὶ πεντήκοντα, φορτίδων δὲ τετρακοσίων, κέλητάς τε καὶ λέμβους πολλοὺς συνεῖπετο αὖτε, καὶ στρατιὰν ἦγε, πεζοὺς μὲν ἑξακισχιλίους ὑπὲ μυρίοις, ἱππέας

δὲ χιλίους καὶ ἑξακοσίους. ἐπῆγε δὲ καὶ βέλη καὶ ὅπλα καὶ μηχανήματα ποικίλα, καὶ ἀργυρὸν πολλόν· καὶ Σκιπίων μὲν ὡδὲ διέπλει. Καρχηδόνιοι δὲ καὶ Σύφακα πυθανόμενοι, ἔγνωσαν ἐπὶ τῷ πρότερον ὑποκρίνασθαι τὸ Μασσανάσσου, καὶ ἐς φιλίαν ἐπαγάγεσθαι, μέχρι ὅτου Σκιπίωνος ὑπερβατήσαιεν. ὁ δὲ οὐκ ἠγνόει μὲν ἐξαπατώμενος, ἀντιπεμπόμενος δὲ καὶ μηνύων πρόφατα τοῦ Σκιπίωνι, ἵνα μὴ τοὺς ἐν Λεπτίδι ὡς συμπλαγμένος μετὰ τῶν ἰδίων ἐπαίων· καὶ ἔγραφε πρὸς αὐτὸν μάχεσθαι ἀπὸ ἀμηχάνων Ἀσδρούβας τε καὶ Σύφαξ καὶ Μασσανάσσης πρὸς Ἰτύκην πόλιν, ἐς ἣν ὁ Σκιπίων κατεληλύθει ἀπὸ θαλάσσης, καὶ αὐτὸς ἔγραφε πρὸς αὐτόν. οὐ πολὺ δὲ ἀπεῖχον ὁ Ἀσδρούβας αὐτὸν γράφων ἔχειν, ἐς δισμυρίους πεζοὺς, καὶ ἱππέας ἑπτακισχιλίους, καὶ ἐλέφαντας ἑκατὸν ὅτι τι παρείκοιτο. Σύφαξ μὲν οὖν εἴτε δείσας, εἴτε ἄπιστος ἐς ἑκατέρους γιγνόμενος, τοῖς μὲν ἐς ἀμφὶ τι λυπεῖν τὸν ἀρχὸν αὐτὸν τοὺς ὁμήρους βαρβάρους, καὶ διεζεύγνυεν ἐς τὰ οἰκεῖα· Σκιπίων δὲ κατ' ὀλίγους ἐπέμπετο ὅτι χρεῶν τοῦ Ἀσδρούβα καὶ τίνες αὐτῷ καὶ τὴν πόλεων παρασκευάσουσιν. νυκτὸς δὲ λαθὼν ὁ Μασσανάσσης ἦκεν ὅτι τὸ στρατόπεδον τοῦ Σκιπίωνος· καὶ δεξιωσάμενος αὐτὸν, ἐδίδασκε τὸ ὅτιοῦσιν ἐς τὸ χωρίον ἀπὸ τειάκοντα σταδίων Ἰτύκης, ἔνθα πῦργός ἐστιν Ἀγαθοκλείους ἔρημον τῶν Συρακοσίων τυράννου, μὴ πλείους πεντακισχιλίων συνεδράσαι. ἅμα δὲ ἡμέρᾳ τὸ Ἀσδρούβαν ἔπεσθαι τὸν ὑπάρχον Ἀννωνα πέμψαι, τό, τε πλῆθος τῶν ἐχθρῶν ὑποσκεψόμενον, καὶ ἐς Ἰτύκην ἐσβαλοῦντα, μή τι πλησιάζοντων πολεμίων ταραχθείσης. καὶ αὐτὸς ὑπισχνεῖτο, εἰ κελεύοιτο, ἕψεσθαι. Ἀννων μὲν δὴ χιλίους ἦγε ὑπολέκτους ἱππέας Καρχηδονίους, καὶ Λιβύων τι πλῆθος· Μασσανάσσης δὲ Νομάδας τοὺς ἑαυτοῦ. ὡς δὲ ἐπὶ τῶν πύργων ἀφίκοντο, καὶ ὁ Ἀννων ἐξίππευσεν ἐς τὴν Ἰτύκην σὺν ὀλίγοις, μέρος δὲ τῆς σφετέρας ἐξεφαίνετο, καὶ ὁ Μασσανάσσης ἐκέλευε τὸν τεταγμένον ὅτι τοῖς ἱππεῦσι τὸ Καρχηδονίων ὄπισθα μεῖν αὐτοῖς, ὡς ἔσοι ὀλίγοις. καὶ αὐτὸς ὡς βεβαχίους εἶπετο ὡς ὑποδεησόμενος· ἐν μέσῳ δὲ ὢν Λιβύων ἡμιμάχων, ἥ τε πλείων σφετέρα κατεφαίνετο, καὶ στωμυλίσασθαι αὐτοῖς ἐκάτερα ἔδοξε τὰ Ῥωμαίων καὶ ὁ Μασσανάσσης· πάλιν ἱππαχοίων οἱ ξυνέφησαν αἰχμαλώτοις. Μασσανάσσης δὲ ἐπὶ τοῦτο ἐξετετέλεστο, ἀπήντα τῷ Ἀννωνι τῷ ὑπάρχῳ, ὡς φίλος, ἐπιμιών· καὶ συλλαβὼν αὐτὸν, ἀπῆγε ἐς τὸ τοῦ Σκιπίωνος στρατόπεδον, καὶ ἀπέδωκεν Ἀσδρούβᾳ τὸ μητρὸς τῆς ἑαυτοῦ. Σκιπίων δὲ καὶ Μασσανάσσης τὴν χώραν ἐπόρθουν, καὶ Ῥωμαίων ἐξέλυον ὅσοι δεθέντες ἔσκαπτον τὸ τοῖς ἀγροῖς, ἐξ Ἰβηρίας, ἢ Σικελίας, ἢ ἀπ' αὐτῆς τῆς Ἰταλίας πεμφθέντες ὑπὸ Ἀπίωνος· πολιορκοῦσι δὲ αὐτοὶ πόλιν μεγάλην, ἣ ὄνομα τῷ Λόχα, καὶ πολλὰ δῄα παίχρεισιν, οἱ μὲν Λοχαῖοι τὸ μὲν πρῶτον τὴν κλιμάκων ἐπεκηρυκεύοντο ἐκκλεῖσαι τὴν πόλιν ἐπισσωθοῦσι, καὶ ὁ Σκιπίων διεκάλει τῇ σάλπιγγι τὴν γραπτὰ. ἢ δὲ οὐχ ὑπήκουεν ἐπὶ ὀργῇ ὧν ἐπεπόνθεσαν, ἀλλ' ὑπεβοήτεις τοῖς τείχεσι, καὶ μώλωπα, καὶ παιδία κατεσφάττον. ὁ δὲ τοὺς μὲν ἔπ' ὄνῳ Λοχαίων ἀφῆκεν ἀπαθεῖς, τὴν δὲ γραπτὰ τὴν λείαν ἀφείλετο· καὶ τοὺς λοχαγοὺς ὅσοι συνεξήμαρτον, ἐκλήρωσεν ἐς τὸ μέσον, καὶ βεῖς τοὺς λαχόντας ἐκόλασε θανάτῳ. καὶ τάδε ποιήξας αὐτὸς ἤγαλλετο. Ἀσδρούβας δὲ αὖτοὺς ἐπήρθη, Μάγωνα μὲν τὸ ὑπαρχον ὑπεπέμψας ἐκ μετώπου, αὖτὸς δὲ ὄπιθεν ὑπιών· οἱ δὲ ἐν μέσῳ ἠμύνοντο τὸ ἔργον ἐμεμήσατο· καὶ ἐς ἑκατέρους αὐτῶν ἑκάτερος ὑπισταφεὶς, πεντακισχιλίους τῆς Λιβύων ἀπέκλῃσαν, καὶ χιλίους καὶ ὀκτακοσίους ἔλαβον αἰχμαλώτους· τοὺς δὲ λοιποὺς ἐς τὰς πύλας κατήραξαν. καὶ ὁ Σκιπίων αὖθις ὑπὸ τοῖσδε παρεβάλετο Ἰτύκῃ, καὶ γλῶ

καὶ κῦ θάλασσαν, δύο μὲν πεντήρεσιν ἐζευγμένας πύργων ὑπερτάς· ὅλην τε πίτυν βέλη καὶ λίθους μεγάλους ἐς τοὺς πολεμίους ἀφίει· καὶ πολλὰ μὲν ἐλύπει, πολλὰ δὲ ἀντιπαρῆγε. θραυομένων τε νεῶν, καὶ μαπτὰ δὴ ἐπαίρων μίσγετο, καὶ κριοῖς ὑ τειχῶν ὑπερπελάσας τύπτων, ἀρεπτόποις τε βέλεσιν, ὅσαι βύρσαι τοῖς αὐτὸ καὶ δὴ σκεπασμα ἦν. οἱ δὲ μὲν χάσματα ὑπετάφρευον, καὶ ἁρπεδόνας ἔβαλλον, καὶ τοὺς κριοὺς τῇ ὁρμῇ ἐξέλυον, ὑπεκάλλοντες ὑπὸ καρδίας δοκούς· ἐς δὲ τὰς μηχανὰς ἐξεπήδων μετὰ πυρός, ὥστε πνεῦμα φυλάξαι ἐς αὐτὰς ὑπιφορῶν. ὅλην δὲ Σκιπίων ἀπηγορευε μὴ τῶν αἱρήσειν τὴν πόλιν, ἐς πολιορκίαν αὐτὴν καθίστη. Σύφακι δὲ τῷ τῶν Νομάδων ἡγεμόνι πεῖθεται νόμιμος, ἦκε μετὰ τῶν γραμμάτων, καὶ ὑ μακρὰν ἐστάθμευεν ἀπὸ Ασσούβα. ἔπει δὲ ὁ Σύφακι νόμιμος εἶναι φίλος ἀμφοτέροις, καὶ τελευτῇ τὸν πόλεμον ἐγνωκώς, μέγας τε ἔπρα ναυπηγούμενα τοῖς τῶν Καρχηδονίων ὑπηγείτο, καὶ μισθοφόροι τινὲς Κελτῶν καὶ Λιγύων ἐπήλθοσαν, ἐπιχείρει διαπρᾶξαι ἀμφοτέροις. καὶ ἐδικαίου μήτε Ρωμαίοις Λιβύης, μήτε Καρχηδονίοις Ιταλίας ὑπερβαίνειν ὅτι πολέμου, ἔχειν δὲ Ρωμαίους Σικελίαν καὶ Σαρδὼ, καὶ εἴ τινας ἄλλας νήσους ἔχοιεν, καὶ Ιβηρίαν. ἐὰν δέ τις ἀπειθῇ, τοῖς πειθομένοις ἔφη συμμαχήσειν. ἅμα δὲ ταῦτ' ἔπρασσε, καὶ Νικαστράτην ἐπίτροπα ὑπιέναι πρὸς αὐτὸν, τήν τε Μασσαλίων ἀρχὴν αὐτῷ βεβαιώσειν ὑπισχνούμενος, καὶ τῶν θυγατέρων τεῖων οὐσῶν, δώσειν εἰς γάμον ἑαυτῷ ἑλέσθαι. ἔφερε δὲ ὁ ταῦτα λέγων, χρυσίον, ἵνα εἰ μὴ πείσειε, δῴη τῷ πρεσβευτήρων αὐτοῦ τὴν κτῆσιν Μασσυλίοις ὑπισχνούμενος. ὁ μὲν δὴ μὴ πίθοιτο, ἔδωκέ τινι τὸ χρυσίον ὑπὲρ τοῦ φόνου· ὁ δὲ λαβὼν ἔδοξε τοῦ Μασσυλίου, καὶ τὸν δόντα ἤλεγξε. Σύφακι δὲ οὐ πρόσθεν ἔπι λύσειν, φανερὸς τοῖς Καρχηδονίοις στασιάζων, πάλιν τὸ σκηνοποιεῖν θολερὸν τὰ Ρωμαίων ἐπεσκεύαζε, καὶ οἷον παλαιὸν ἐχούσης, οὐκ ἐπιθυμίας εἶχε, καὶ τοῖς φρουροῦσιν αὐτὸν ἔκτεινεν· οὐκ ἐθελήσοντας ἀπιέναι οὐκ ἀποκτείνας, συμμαχίαν τε ἄλλην πολλὴν Νομάδων μετεπέμπετο. καὶ οἱ μισθοφόροι πρῶτον αὐτοῖς ἤδη, καὶ νῆες ὀλίγαι πως εἶχον. ὡς δὲ ἔγνω πολεμίους, Σύφακα μὲν ὁρμώμενον ἐπὶ τοὺς πολιορκοῦντας Ιτύκην, Ασσούβαν δὲ ἐπὶ τὸ Σκιπίωνος στρατόπεδον· τὰς δὲ ναῦς ἔδῃ ταῖς ναυσὶν ἐπιπλεῖν, καὶ γίνεσθαι τοῦτο τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν ἅπαντα ὁμοῦ, ἵνα μὴ διαρκέσωσιν αὐτοῖς οἱ Ρωμαῖοι διὰ τὴν ὀλιγότητα· ὧν ἤδη νυκτὸς οὔσης ὁ Μασσυλίων τοῦτό τινων Νομάδων πυθόμενος, μετέδωκε τοῦ Σκιπίωνι. ὁ δὲ ἔδοξε καὶ ἠπόρει, μὴ ἐς πολλὰ αὐτοῦ διαφυγόντος ἀφανὴς ἀδεεστέρους ἐς πάντα γίγνηται. τοῖς οὖν ἡγεμόσιν αὐτίκα νυκτὸς ἐπὶ τὴν σκηνὴν ἐκάλει· καὶ ἀπροσδοκήτων ἀπάντων, ὅτι πολὺ σεμνότερος ἐφάνη, εἶπε, Τόλμας καὶ ταχυτῆτος ἡμῖν ὦ φίλοι δεῖ, ἐς μάχης οὐκ ἀπογνώσεως. φθάσωμεν ἐπελθόντες τοῖς πολεμίοις. ὅσα δὲ τοῦ δὴ πλεονεκτήσομεν, μήτε ἤδη. ἐκείνοις μὲν οὐκ πλῆξις ἀδόκητον τῆς ἐφόδου, καὶ τὸ θαρσαλέον τοῦ ἔργου, τὴν ἀλιγωτέραν τοσοῦτον ἐπιχειρησάντων· ἡμεῖς δὲ οὐκ εἰς πολλὰ διηρημένη τῇ φρονήσει χρησόμεθα, ἀλλ' ἀθρόα· οὐδὲ ἐπάξομεν αὐτοῖς ἅπασι τοῖς ἐχθροῖς, ἀλλ' οἷς δὴ ὑπολειφθήσονται τοσούτοις. καθεύδουσι δὲ ὑφ' ἑαυτοῖς ἔκαστοι, καὶ ἐσομεν αὐτοῖς κῦ μέρος ἰσόμαχοι, ἴσμεν δὲ καὶ δύτυχία τοσοῦτον· καὶ ἐμοὶ ὁ θεὸς δῶ τῶν τοσούτων ὑπερβατῆσαι, ὧν δὴ ἀνὴρ καταφρονήσομεν. οἷς δὲ ὑπερβατὸν ὅτι τοσούτοις, καὶ ἧς ὁ κίνδυνος ἦ ἔσται τῆς ὑπερβήσεως, ἦν δὲ ἐσκέψαι, ἴσα τῆς γνώμης ἐρῶ. στασιαζομένων δὲ πάντων, ὁ μὲν κίνδυνος, εἶπεν, ἀδύνατος ὑπερβατὸν ἀπὸ τοῦδε τοῦ συλλόγου, νυκτὸς ἔτι οὔσης, ὅτι καὶ τὸ ἔργον ὅσῳ φοβερώτερον, καὶ δυσέτοιμα τὰ ἐκείνων, καὶ οὐδεὶς τῶν συμμάχων αὐ-

τοῖς δυνάται βοηθεῖν ἐς σφᾶς· φθάσομεν δὲ τε οὗτως αὐτῶν τὰ βουλεύματα μόνως ἐγνωκότων ἡμῖν τὴν ὑπερβολὴν ἡμέρας ὑπολείπεσθαι πλείων ἢ αὐτοῖς ὄντων τραπεζῶν, αἰσθόμενοι γὰρ εἰσὶ πόρρω, καὶ σὺν ἔστι ναυσὶ νυκτὸς ὑπερβαλεῖν. Ασεγύβας δὲ καὶ Σύφαξ συμαχεῖν ἀπ' ἀρχῆλων. καὶ τοῦτων Ασεγύβας μὲν ὅτι τοῦ πολέμου κεφάλαιον, Σύφαξ δὲ σὺν δυνατὸς ὑπερβαλέσθαι τὸν πόντον, βάρβαρος ἀνὴρ καὶ πυφῆς γέμων καὶ δίκης. Φέρε οὖν ἡμεῖς μὲν ἔτι Ασεγύβαι μὴ πρωτὸς ἴωμεν ἢ τραπ. Μασσανάσσῃ δὲ τῶν δὲ ὑπαίξωμεν ἐφεδρεύοντα τῷ Σύφακι, ἵνα ἅρα καὶ τοῦτο δόξαι ἐξίῃ τοῦ τραπέζου· περὶ δὲ χωρῶμεν ὅτι τὸν χάρακα τοῦ Ασεγύβου, καὶ τεθειμένοι ὑπερβαίνωμεν οὐ πρωτὸς μέσης σφῶν ἢ πεδὶ τὸ χρυσῆ καὶ τέλμη θρασυτάτη· τούτων γὰρ τὰ πρόπαν δεῖται μάλιστα. τοὺς δὲ ἱππέας (οὐ γὰρ ἔστιν αὐτοῖς χρῆσθαι νυκτὸς ἔτι οὔσης) ἀποπέμψω πορρωτέρω κυκλοῦσθαι τὸ τραπέδιον τῆν πολεμίων, ἵνα εἰ μὴ βιασθείημεν, ὑποδέχωντο ἡμᾶς, καὶ ἐς φιλίους καταφύγοιμεν· εἰ δὲ ὑπερβαίημεν, οὐκ φόβον τας ἐκείνους διώκοιεν καὶ δρασχεῖωντο. ταῦτ' εἰπὼν, καὶ τοὺς ἡγεμόνας ἐκπέμψας ἀπλίσας τὸν τραπὸν, αὐτὸς ἐβόα τε τέλμη καὶ φόβου μηδὲν ὡς ἐν νυκτὶ πρωικὸν οἰησεσθαι, ἀλλὰ τὸν τραπὸν αὐτῷ θρασύτατον μάλιστα ἐφοβῶ. τέλος δὲ ἤδη φυλακῆς ῥέμα τῇ Σελπιγξὶ ὑπεσήμηνε, καὶ μὴ σιγῆς βαθυπάτης τραπὸς τοσοῦτος ἐβάδιζεν, ἕως οἱ μὲν ἱππεῖς τεθείεσθαι ἐν κύκλῳ τοὺς πολεμίους· οἱ πεζοὶ δ' ὅτι τάχιστα ἐφεῖσαν αὐτῶν ἀφίκεντο· βοὴ δ' τότε παμμιγὴς, καὶ Σελπιγξὶ θρόας, καὶ βυκανήμασιν ἐς κατάπληξιν χρώμενοι, τοὺς μὲν φύλακας ἐξέωσαν ἐκ τῶ φυλακτηρίου, τάχιστα δ' ἐφεῖσαν ἔχειν, καὶ τὰ σκηνώματα διέφθειραν. οἱ δ' ὑπολειπόμενοι τεθραμμένοι ἐν ἑορτῇ τινας σκιὰς. καὶ οἱ Λίβυες μετ' ἐκπλήξεως ἀνεπήδων τὰ ὅπλα, καὶ τὰ ὅπλα μετελάμβανον, καὶ ἐς τὰς τάξεις ἀπέκτων ἐφέροντο, καὶ τῆν τοῦ στρατηγοῦ ἀκριβὲς ὧν γνωσθέντων εἰδότες. διαπεδῶσας δὲ ὡς οἱ Ρωμαῖοι καὶ ὁπλιζομένους ἔτι, καὶ τὰ σκηνώματα κατελάμβανον, καὶ σκιὰς πλείονας ἐπέμπρησαν, καὶ τοὺς ἐν ποσὶν ἀνῄρουν. τῆς δ' ἕως ἤπτε βοὴ τῆν ἐχθρῶν, καὶ ἡ ὄψις, καὶ τὰ ἔργα φοβερώτατα, ὡς ἐν νυκτὶ, καὶ ἀγνοσία καὶ γνωμένου καὶ ἀκοὴ· ἠγνόουν τε ὡς ἐληφθη ὁ στρατόπεδον, καὶ τὸ πῦρ τῆν ἐμπεπρησμένων σκιῶν διδιότες, ἐξέπιπτον ἐκ τῶν ἐξ αὐτῶν, καὶ ἐς ὃ πεδίον ὡς ἀσφαλέστερον ἐώμουν· ὅθεν τις μέρος ὅπη τύχοιεν ἀκόσμως διεδίδρασκον, καὶ ἐς τοὺς Ρωμαίων ἱππέας οἱ κύκλῳ τεθειεσμένοι, ἐμπίπτοντες ἀπέθνησκον. Σύφαξ δὲ νυκτὸς μὲν ἔτι τῆ βοῆς ἀμαθόμενος, καὶ ὁ πῦρ ὁρῶν, οὐκ ἐπεξῆλθεν, ἀλλὰ τῆν ἱππέων ἵνας ὑπερβαλεῖν ἔπεμψεν Ασεγύβα· οἷς ὁ Μασσανάσσης ὑπεπεσὼν ἄφνω, πολλὰ ἐργάζεται φόνου. ἅμα δὲ ἡμέρᾳ μαθὼν ὁ Σύφαξ Ασεγύβαν μὲν ἤδη φυγόντα, τῆς δὲ στρατιᾶς αὐτοῦ τοὺς μὲν ἀπολωλότας, τοὺς δὲ εἰλημμένους ὑπὸ τῆν πολεμίων, τοὺς δὲ διεῤῥιμμένους, καὶ ὁ στρατόπεδον αὐτῆ τεθεσκυῖ Ρωμαίους ἔχοντας, λύεζόμενος, φθάνων εἰς τὰ μεσόγαια μὴ ὄρους, πάντα καταλιπὼν, εἰόλμενος βοῦς ἀπὸ τῆς Καρχηδονίων διώξεως αὐτῷ τῶν Σκιπίωνα ἐπαμυόντα ὑπισχνεῖσθαι ὅτην καὶ τοῦδε τὸν χάρακα, καὶ τὰ ὑπὸ αὐτῷ τεθεσκευῶ εἶλε Μασσανάσσης. καὶ Ρωμαῖοι ἀφὶ τάλμης, μιᾶς ὑπὸ ἀλήγῳ μέρᾳ νυκτὸς, δύο τραπέδων, καὶ δύο στρατῶν πολὺ μειζόνων ἐκράτησαν ὁμοῦ. ἀπέθανον δὲ Ρωμαίων μὲν ἀμφὶ τοὺς ἑκατὸν ἀνδρίας, ὧν δ' ἐχθρῶν ὀλίγῳ δίοντες τετρακόσιοι, καὶ οὐχ μάλωτοι ἐγένοντο διχίλιοι καὶ τετρακόσιοι· τῆν δὲ ἱππέων ἑξακόσιοι ἐπε-

νίοντι τῷ Σκιπίωνι ἑαυτοὺς προέδωσαν· καὶ τῶν ἐλεφάντων οἱ μὲν ἀνῄρηντο, οἱ δὲ ἐτέτρωντο. Σκιπίων δὲ ὅπλων τε καὶ χρυσοῦ, καὶ ἀργυρίου, καὶ ἐλέφαντος πολλοῦ, καὶ ἵππων ἄλλων τε καὶ Νομαδικῶν κεκρατηκὼς, καὶ δι' μιᾶς τῆσδε νίκης λαμπρότατος δὴ γλωμάχης, ἐς γῆν τὴν Καρχηδονίων καταβαλών, ἅπαντα ἀριστεῖα τῷ στρατῷ διεδίδου, καὶ ὧν λαφύρων τῷ ἀξιολογώτατα ἐς Ρώμην ἔπεμπε, καὶ τὸν στρατὸν ἐγύμναζε φιλοπόνως, προσδοκῶν Ἀννίβαν τε αὐτίκα ἀπὸ τῆς Ἰταλίας, καὶ Ἀσδρούβαν ἀπὸ Λιγυστίνων ἐπελεύσεσθαι. καὶ Σκιπίων μὲν τοῖς τοιούτοις. Ἀσδρούβας δὲ ὁ στρατηγὸς Καρχηδονίων ὡς μὲν τῇ ναυμαχίᾳ μὴ ἱππέων πεντακοσίων τὴν ἀριθμὸς, εἰς Ἀνδηρὰ κατέφυγεν· ἔνθα μισθοφόρους τέ τινας ὁπλίτας συνέλεγε, καὶ Νομάδας συνήγειρε, καὶ δούλους ἐς ἐλευθερίαν συνεκάλει. πυθόμενος δὲ ὅτι Καρχηδόνιοι θανάτου αὐτὸν κατέγνωσαν ὡς κακῶς στρατηγήσαντα, καὶ Ἀννωνα τὸν Βωμίλχαρος εἵλοντο στρατηγεῖν, ἴδιον αὐτῷ τὸν στρατὸν ἐποίει, καὶ κακουργεῖν προσελάμβανε, καὶ ἐλπίζειν ἐς τοὺς ἀμφὶ Ἀσδρούβαν· καὶ ἐγύμναζεν οὓς εἶχεν ἀμφὶ τετρακισχιλίους ἱππέας, πεζοὺς δὲ ὀκτακισχιλίους, ὡς ἐν μόνῳ τῷ μάχεσθαι τοὺς Ἴβηρας ἔχων. ὁ μὲν δὴ τοῦτα ποιῶν, Ρωμαίους ὀλίγου, καὶ Καρχηδονίους ὀλίγου ἐλάνθανε. Σκιπίων δὲ ἐπῆλθε αὐτῇ Καρχηδόνι τὸν στρατὸν ὡπλισμένον, καὶ σὺν ἀρῇ ἐς μάχην προσεκαλεῖτο, οὐδενὸς ἐξιόντος. Ἀμίλχαρ δὲ ὁ ναύαρχος ναυσὶν ἑκατὸν ἐσπλεύσας ἐς τὸν ναύσταθμον ἀνῆγε τοῦ Σκιπίωνος. ἴδόντας αὐτὸν τὰ φθάσαι ἐπαμύνοντα, καὶ τοὺς ὕστερον Ρωμαίων εἴκοσι τριήρεις, ῥᾳδίως τοῖς ἑκατὸν αἱρήσειν. καὶ ὁ Σκιπίων ἰδὼν αὐτὸν ἀνάπλουν, προσῦπεμπέ τινα ἐς πλοῦν τὸν λιμένος, ἐμφράξαι τροχύλοις πλοίοις ἔσω αἰκρῶν τὸν στόματος, ἵνα μὴ δι' αὐτοῦ πλοῦν αἱ τριήρεις ἐκπλέοιεν ὅτι τάχους εἶη· καὶ τοῖς πλοίοις τοῖς κέρασι συνδήσαι τε καὶ ἐρμίσαι πρὸς ἀγκύλαις, ἵνα μὴ τριήρεις ἢ καταβαλεῖν δὲ τοῦτο τὸ ἔργον, ἢ πλέον ἢ πόνου· καὶ βαλομένων τὴν Καρχηδονίων ἀπό τε τῆς πλοίων, καὶ ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ἀπὸ τοῦ τείχους αἱ σφεῖς ἐθράυσαντο, καὶ καμοῦσαι ἐκεῖ ἑκάτεραι ἀπέπλεον. ἀπούσας τε αὐτοῖς, αἱ Ρωμαίων ἐπέκειντο ἐκλούουσά τε ἀφ' ἑαυτῶν ἀφράστων, καὶ ὅτε βιάζοιντο ὑποχωρεῦσαι. μίαν δὲ καὶ δώδεκα σὺν τοῖς ἀνδράσι. μετὰ δὲ τοῦτο ἐχείμαζον ἀμφω. καὶ Ρωμαίοις μὲν ἐν θαλάσσῃ ἀγορὰ δαψιλής. Ἰτυκαῖοι δὲ καὶ Καρχηδόνιοι λιμοῦ ὄντες ἐλήστευον τοὺς ἐμπόρους, μέχρι Ρωμαίων νῆες ἀφ' ἑαυτῶν πεμφθεῖσαι τῷ Σκιπίωνι ἐφώρμουν τοῖς πολεμίοις, καὶ τοὺς λῃστὰς ἐκώλυον· οἱ δ' ἔκαμνον ἤδη σφόδρα τῷ λιμῷ. τοιοῦτοι δ' ἐνέκειντο Σύφακες, Μασσυλίων ἦρχεν ὀνόματι τῇ ἰδίᾳ στρατιᾷ ὃ πέρι ὁ Ρωμαίων τοῦτο Σκιπίωνος καὶ λαβών, ἠγωνίζετο τὴν Ρωμαίων Λοκίου, τὸν Σύφακα ἐδίωκεν. ὁ δὲ ὑπέφυγε, μέχρι καθορᾷ τοῦτο πρὸ ποταμοῦ, συνεβάλοντο εἰς μάχην. οἱ μὲν οὖν Νομάδες ἐκατέρωθεν ἄκοντες ἔθος αὐτοῖς, πολλὰ καὶ ἀθρόα ἠφίεσαν ἐς ἀλλήλους· οἱ δὲ Ρωμαῖοι προσβαλλόμενοι τοῖς ἀσπίσι ἐπῆσαν. Σύφαξ δὲ Μασσυλίοις ἴετο ἐς αὐτὸν ἐκ τοῦ ὀργῆς· ὁ δὲ ἀντεπέλασε μεγάλῃ. ἐκ ἀγῶνος πολλοῦ τοῦτο ἀμφω ἠνώμων, τραπέντες οἱ τοῦ Σύφακος ἐς φυγὴν, τὸν ποταμὸν ἐπέρων, ἔνθα τις αὐτοῦ τὸν Σύφακος ἵππον ἔβαλεν· ὁ δὲ ἀπεσείσατο τὸν διακόντιον. καὶ ὁ Μασσυλίων ὑπεθραμών, εἶδέ τι αὖθις Σύφακα, ἐκ τοῦ ἕτερον αὐτοῦ τὸν ὠμὸν· καὶ τοιόνδε μὲν δὴ ἔπεμπε Σκιπίωνι. ἀπέθανον δὲ ἐν τῇ μάχῃ Σύφακος μὲν ἐς μυρίους ἄνδρας, Ρωμαίων δὲ πέντε καὶ ἑξήκοντα· Μασσυλίων δὲ τριακόσιοι καὶ αἰχ-

μάλωποι Σύφακος τρισχίλιοι. τούτων ἦσαν Μασύλιοι διχίλιοι καὶ πεντακόσιοι, τῶν ἐς Σύφακα ἀπὸ Μασσυλίου μεταστάντων. καὶ αὐτοὺς ὁ Μασσυλίος ὀλίγῳ πρόσθεν ἥκοντας πρὸς Λολλίου, καὶ λαβὼν κατέσφαξε. μετὰ δὲ τοῦτο Μασυλίους καὶ τὴν χώραν τὴν Σύφακος ἐπῆεσαν. τὰ μὲν αὖλις ἐς τὴν ἀρχὴν τοῦ Μασσυλίου κατιστάμενοι, τὰ δὲ προσαποικούμενοί τε, καὶ τοὺς ἀπειθοῦντας αὐτῶν καταστρεφόμενοι. ἀφίκοντο δ' αὐτοῖς ἐς ὀλίγον πρέσβεις τοῦ βασίλεια τοῦ Σύφακος πρόσθεν διδόντες· ἰδίᾳ δὲ πρὸς Μασσυλίου ἕτεροι πρόσθεν Σοφονίβας τῆς Σύφακος γυναικὸς τὸ ἀνάλογον τοῦ γάμου δεησόμενοι. Σοφονίβαν μὲν οὖν ἄσμενος εἶχε λαβὼν ὁ Μασσυλίος, καὶ αὐτίκα ἐπέμιξεν πρὸς Σκιπίωνα αὐτός τε σκίρτῃ καπίλιπε, προσορώμενος ἄρα ὃ μέλλον. Σκιπίων δὲ ἤρετο Σύφακα, ὅτις σε δαίμων ἔβλαψε φίλων ὄντα μοι, ὀλίγου δεῖν λιβύων ἡγεῖσθαι πρὸς πέρασι, φύσασθαι μὲν λύκος οὐκ ὤμησας· φύσασθαι δὲ μὴ τῶν λεόντων Ρωμαίους, καὶ μὴ Καρχηδονίων ἀντὶ Ρωμαίων ἡγέσθαι πολεμίων, τ' ἀντὶ Καρχηδονίους ὑπὸ πολλῶν βεβοηθηκότων. ὁ δ' εἶπε, Σοφονίβα Ασδρούβα θυγατήρ, ἧς ἐγὼ ἦρων ἐπ' ἐμοὶ κακῷ· φιλόπατρις δ' ὀξὺν ἰσχυρῶς, καὶ ἰσχυρὰ ἀπώμοτά τινα πίσαι πρὸς ἃ βούλεται· αὐτή με καὶ ἐκ τῆς ὑμετέρας φιλίας ἐς τὴν ἑαυτῆς μεθέηκε παῖδα, καὶ ἐς τόδε συμφορᾶς ἐκ δεσποτικῆς εὐδαιμονίας κατέβαλε· σοὶ δὲ πρόσω (χρὴ γὰρ ὑμέτερον νομόμενον καὶ Σοφονίβαν ἀπηλαγμένον πάντα εἶναι ὑμῖν βέβαιον) φύλαττε Σοφονίβαν, μὴ Μασσυλίῳ ἐς ἃ βούλεται μεταγάγῃ. ὑ γὰρ δὴ, μὴ τὸ χαλεπόν ποτε ἔλπεται τὰ Ρωμαίων, ἡπίζει ἄξιον· οὕτως ὀξὺν ἰσχυρῶς φιλόπολις. ταῦθ' ὁ μὲν ἔλεγεν εἴτ' ἀληθεύων, εἴτε ζηλοτυπούμενος, καὶ Μασσυλίῳ ἐς τὰ μέγιστα βλάπλων. ὁ δὲ Σκιπίων Σύφακα μὲν σεμνότατα φαινόμενον, καὶ τῆς χώρας ἔμπειρον, ὅπου τὰ χειμάδια ἐπήγαγε, καὶ γνώμης καὶ συμβουλῆς μετεδίδου, οἵου τι καὶ Κερσίου τοῦ Λυδοῦ Κύρου ἐχρῆτο. Λολλίου δ' ἀφικομένου, καὶ ταῦτα πρὸς τῆς Σοφονίβας πυθόμενα πρόσθεν πολλῶν λέγοντος, ἐκέλευσε τὴν Μασσυλίου τῆς Σύφακος γυναῖκα πρόσθε δοῦναι. πραττομένου δὲ ἐκείνου, καὶ τὰ πρὸς αὐτῆς ἀμῶθεν ὡς ἐγίνετο διηγουμένου, πρὸς τὸ τέρας ὁ Σκιπίων ἐκέλευεν αὐτὸν μηδὲν ἀφαιρεθῆναι βίᾳ τῶν Ρωμαϊκῶν λαφύρων, ἀλλ' εἰς τὸ μέσον καταθέντα αὐτῶν, καὶ πείθῃ εἰ δυνατόν. ὥχετο οὖν ὁ Μασσυλίος μὴ τινὰ Ρωμαίων, πρόσθε δώσων αὐτοῖς ἰλιῶ Σοφονίβαν· κρύφα δὲ αὐτῇ φέρων φάρμακον πρόσθεν ὁτέτυχε· καὶ τὰ παρόντα πρόσθεν ἔθηκεν ἢ πίῃ, ἢ Ρωμαίοις δουλεύῃ ἐκοῦσαν. ὑδὺ τε εἰπὼν ἔπι ἐξήλασε τοῦ ἵππου. ἡ δὲ τὴν ἔφω διέξασα ἰλιῶ κύλικα, καὶ διηθεῖσα μηδὲν ὀδύρεσθαι καλῶς ἀποθανουσῶν, ἔπιε τὸ φάρμακον. καὶ αὐτίκα ὁ Μασσυλίος τοῖς ἥκουσι Ρωμαίων ὕπατος ἐξέπεμψε, καὶ θαλάμας βασιλικῶς, ὑπέστρεφε πρὸς Σκιπίωνα. ὁ δὲ αὐτὸν ἐπαινέσας τε καὶ προπηγορήσας ὅτι ποτὲ μὲν γυναικὸς ἀπηλλάγη, ἐς φάνωσι τῆς ἐφόδου τῷ ὀλίγῳ Σύφακι, καὶ ἐδωρήσατο πολλοῖς. ἀφίκετο δ' ἐς Ρώμην τοῦ Σύφακος οἱ μὲν ἠξίουν πρεσβεύειν ἄνδρα ἐπ' Ιβηρίαν φίλον καὶ σύμμαχον αὐτοῖς γενόμενον· οἱ δὲ καλέζειν, ὅτι τοῖς φίλοις ἐπολέμησεν. ὁ δὲ ὑπὸ λύπης νοσῶν ἀπέθανεν. Ασδρούβας δὲ ἐπιδεὴς καλῶς τοῦ σεμνύεσθαι ἐγίνετο, ἔπεμπέ τινα πρὸς Αννωνα τὸν στρατηγὸν τῶν Καρχηδονίων, ἀξιῶν αὐτὸν Αννωνα κωλῦσαι τὴν στρατηλάσιαν· καὶ ὑποδεικνὺς ὅτι πολλοὶ Σκιπίωνι σεμνύονται Ιβηρες, οὓς ἐκ τῆς χρυσίου καὶ ὑποχείρους διαφθείρῃ, ὃ Σκιπίωνος στρατόπεδον ἐμπορήσοιτο. ἔφη δὲ καὶ αὐτὸς, εἰ πρόσθεν τὸν χειμῶνα, ἥξειν ἐπὶ ὃ ἔργον. ταῦτα μὲν Ασδρούβας· ὁ δὲ Αννων ἐς μὲν τὸν Ασδρούβαν

ἐπῃωύρει. Τοῦ δὴ ἐξηχρήματος οὐκ ἀπήλπισιν, ἀλλ' ὕδρα πιστὸν μὴ χρυσίου καθαρὸν αὐτὸ μόνον, εἰς ὃ Σκιπίωνος στρατόπεδον κατέπεμψεν, ὃς πιθανὸς ὢν ἐντυχεῖν ἐκέλευε, διέφθειρε πολλούς· ἡμέραν τε στενοθήμονος αὐτῆς ἐπῃμπλθε, καὶ ἵππου ἡμέραν ὁ Αννων τῷ Ασρούβᾳ μετέφερε. Σκιπίωνι δὲ θυομένῳ κὰ δοκοῦντι τὰ ἱερὰ ἐδόκει ἐμφρησμοῦ· καὶ τὸν ἐπέμψας εἰς ἄπορον τὸ στρατόπεδον, εἴ που τι λαῶν βόσκεσθε πῦρ, κατέπαυε· καὶ αὖθις ὅτι πολλὰς ἡμέρας ἐθύετο. ὡς δὴ οὐκ ἀμείβετο τὰ ἱερὰ ὧν ἐμφρησμὸν ὑποδηκνύοντα, ὁ μὲν ἐθαρρύνετο, καὶ μεταστρατοπεδεύσας διεγώκει. Ἱππίων δὲ Ρωμαίου θεράπων ἰδὼν ὑποπτεύσας τὰ ἐπὶ τῷ στενοθήμονι, ὑπεκρίνατο στενοθύμιος, ἕως ὃ πρῶτος ἐμάνθανε, καὶ ἐμήνυσε τῷ δεσπότῃ. ὁ δὲ αὐτὸν ἐς τὸ Σκιπίωνα ἤγαγε, καὶ ὃ πλῆθος ἠλέγχετο· καὶ πρόδηλος ὁ Σκιπίων ἔκλαγε, καὶ ἐξέρριψε τοῦ στρατοπέδου. αἴσθησις δὴ τῷ Αννωνι μὲν ἐξῆν πλησίον ὄντι, καὶ οὐκ ἤλθεν ὅτι ὃ συγκείμενον· Ασρούβας δὲ ἀγνοῶν ἀφίκετο. ὡς δὲ ὃ πλῆθος εἶδε τῶν νεκρῶν, εἴκασε τὸ συμβαὶ, καὶ ἀνεχώρει· καὶ αὖθις ὁ Αννων ἐς ὃ πλῆθος διέβαλεν, ὡς ἀφίκοιτο Σκιπίωνι δῶρα ἐπ' αὐτὸν, ὁ δὲ οὐ λάβοι. Ασρούβας μὲν δὴ καὶ ἐκ τοῦδε τοῖς Καρχηδονίοις ἦν μᾶλλον δι' μίσους. Ἐπὶ δὴ τὸν αὐτὸν χειμῶνα Αμίλχαρ μὲν ἄφνω ταῖς Ρωμαίων ναυσὶν ὑπιπλεύσας, μίαν ἔλαβε τετήρη, καὶ φορτίδας ἓξ. Αννων δὴ ὑπὸ θυμοῦ τοῖς πολιορκουῦσιν Ιτύκῃ, ἀπεκρούσθη. Σκιπίων δὲ χρονίᾳ τῆς πολιορκίας οὔσης, ταύτῃ μὲν διέλυσεν ὑδὸν μόνων· τοὺς δὲ μηχανὰς ἐς Ιππῶνα πόλιν μετετίθει. καὶ οὐδενὸς ὄντος ἐν τοῦδε τῷ χώρᾳ ἐπίσχεσε, τοὺς μὲν εἰς φιλίαν ἐπαγόμενος, τοὺς δὲ ληιζόμενος. Καρχηδόνιοι δὲ ὑπὸ ταῖς κακοπραγίαις δυσφορούμενοι, αἱρεῦνται στρατηγὸν αὐτοκράτορα, Αννίβαν. τὸν δὲ ναύαρχον ἔπεμπον ὅτι ταῖς ὑπαιρχῇ αὐτὸν ὅτι τὴ δήμασιν. ἅμα δὲ τούτ' ἔπραξαν, καὶ ἐς τὸν Σκιπίωνα τοῦ εἰρήνης ἐπρεσβεύοντο, ἡγούμενοι τύχην πλόπτος ἐνὸς τυχεῖν, ἢ πρὸ εἰρήνην ἔξειν, ἢ χρόνου ἅμφοτέρων, ἕως ἀφίκοιτο ὁ Αννίβας. Σκιπίων μὲν δὴ οὐκ αὐτοῖς λόγοις τε ἔδωκε, καὶ πρὸ δαπάνην τῷ στρατοῦ λαοῦ, προσβάλειν ἀφῆκεν ἐς Ρώμην. οἱ δὲ ἐπροσέβαλον, καὶ τειχῶν ἐκ τὸς ἐστάθμευον, ὡς ἔτι πολέμιοι. ἀφίκοντες τε ὅτι πρὸ βουλήν, ἐδίοντο συμμάχους τυχεῖν. ὧν δὲ συμβούλων τῶν μὲν τῆς Καρχηδονίων ἀπιστίας ὑπεμίμνησκον, ὡς ὁσάκις σπένδοιντο, παραβαίνοιεν, ὅσα τε Αννίβας δράσας δηὰ Ρωμαίους καὶ τοὺς Ρωμαίων συμμάχους, ἔντε Ιβηρίᾳ καὶ Ιταλίᾳ. οἱ δὲ τῆς εἰρήνης χρήσιμον οὐ Καρχηδονίοις μᾶλλον ἢ σφίσιν ὑπεδείκνυον ἔσεσθαι, τῆς Ιταλίας ποσῶς δὲ πολέμοις ἐκτετειμμένης, τό, τε ὑπὸ μηδενὸς παρεδρεύεσθαι, ὅτι πλουσιωμένων ὅτι ὧν Σκιπίωνα αὐτίκα στεφανοῦσθαι μεγάλοις γράφοις, Αννίβου τε ἐξ Ιταλίας, καὶ Μάγωνος ἐκ Λιγύων, καὶ Αννωνος ἀπὸ Καρχηδόνος. ἐφ' οἷς ἀπορουῦσα ἡ βουλὴ συμβούλους ἔπεμψε τοῦ Σκιπίωνι, μεθ' ὧν ἔμελλε χρηματεῖσθαι καὶ πρόξειν ὅ, τι δοκιμάσοι στρατιώτῃ. ὁ δὲ ἐς Ἰὼ εἰρήνην τοῖς Καρχηδονίοις ὅτι τοῖσδε ξυνέβη· Μάγωνα μὲν ἀποπλεῖν ἐκ Λιγύων αὐτίκα, καὶ τοῦ λοιποῦ Καρχηδονίους μὴ ξενολογεῖν, μηδὲ ναῦς ἔχειν μακρὰς πλείους τεσσάκοντα, μηδὲ πολυπραγμονεῖν τι πέρα ὧν ἔχοισιν ἐν τοῖς τῆ λεοπαρδῶν Φοινικίδων ὅρῳσιν, ἀποδιδῶναι τε Ρωμαίοις ὅσους αἰχμαλώτους αὐτῶν ἔχοισι καὶ αὐτομόλους, ἀργυρίου τε αὐτοῖς τάλαντα χίλια καὶ ἑξακόσια ἐσενεγκεῖν ἐν χρόνῳ· ἔχειν δὲ Μασσυλίους τε καὶ τὴ Σύφακος ἀρχῆς ὅσα δυνάμεθα δὴ σπένδεσθαι ἡμᾶς, καὶ πρόσθεν διέπλεον οἱ μὲν ἐς Ρώμην τοὺς ὑπάτους ὁρκωσόντες, οἱ δὲ ἀπὸ Ρώμης ἐς Καρχηδόνα, καὶ τὰ

τέλη τῶν Καρχηδονίων ἄμυνε. Μασσυλίαν δὲ Ρωμαῖοι χαρισάμενοι τὴν συμμαχίας, σίφανόν τε ἀπὸ χρυσοῦ, καὶ στρεπτὸν χρυσοῦν ἔπεμπον, καὶ φάλαρα δίφρων, καὶ πορφύραν, ἐσθῆτα τὴν Ρωμαϊκήν, ἐσθῆτα ἵππων χρυσοφάλαρα, καὶ πλοῖα μακρά. μεταμεμφόμενοι δὲ ἔπειτα τοῦτον ὁ Ἀσδρύβας ἄκων ἐς Καρχηδόνα ἔπλει, πλὴν ἐς τοὺς ἀρχαίους ἀπιστίαν τοῦ δήμου καὶ ταραχὴν ὑφορώμενος· ἀπιστῶν δὲ ἔτι ταῖς παρούσαις ἔσεσθαι, καὶ εἰ γένοιντο, οὐ εἰδὼς σὺν ἐς πολὺ βεβαίους ἐσομένας, ἐς Ἀδρύμητον Λιβύης κατῆγε πόλιν, καὶ σῖτον συνέλεγε, ὅπῃ τε αὖθις ἵππων τε ἐπιμπτ· καὶ τὴν δυνάμιν τὴν Νομάδων τῶν καλουμένων Ἀρεακιδῶν ἐς φιλίαν ὑπήγετο, καὶ τετρακισχιλίους αὐτομόλους ἱππέας αὐτῷ προσφυγόντας, οἱ Σύφακος ὄντες τότε ἐχίλιοντο Μασσυλίου, κατηκόντισεν ὑποπλέοντας· τοῖς δὲ ἵππους διέδωκε τῷ στρατῷ. ἦλθε δὲ καὶ Μεσσούλιος αὐτῷ δυνάμεις ἔτερας μυρίων ἱππέων, καὶ Οὐέρμας Σύφακος υἱὸς ἕτερος ἐπὶ τὴν πλείονα τῆς πατρῴας ἀρχῆς δυνάμεων· πόλεις τε Μασσυλίου τοῖς μὲν ὑπήγετο, τοῖς δὲ ἐβιάζετο, Νάρκης δὲ οὐκ ἔθυσεν ὧδε· ἀγορᾷ χρώμενος, ἐσέπεμπεν ὡς ἐς φίλους. ὅτε δὲ ἔδοξεν ἐπιθέσθαι, πλείους ἔπεμπε ξιφίδια ὑποκρύπτοντας, οἷς εἴρητο τὰ δίκαια ποιοῦντα ἐς τοὺς παραστάντας, μέχρι σάλπιγγος ἀκούσαι, ὅτε δὲ ὑποχωρεῖν τοῖς σὺν τύχῃ οὖσι, καὶ τοῖς πύλας οἱ φυλάσσειν. οὕτω μὲν ἑάλω Νάρκη. Καρχηδονίων δὲ ὁ δῆμος ἄρτι τοῖς σεσωθῆκας πεποιημένοι, καὶ Σκιπίωνος ἔτι πρόσθεν, οὕτω τῶν ἰδίων πρέσβεων ἀπὸ Ρώμης ἀφεστρεφότων, ἀγοραὶ Σκιπίωνος σὺν ἀρέμων κατεσχεθῆσαν ἐς Καρχηδόνα, διαπρασσόμενοι, καὶ τοῖς πρόσθεν πέμπουσιν αὐτῷ ἔδοσαν, πολλὰ τῆς βουλῆς ἀπειλούσης, καὶ πραιτούσης μὴ λίαν σεσωθῆκας ἄρτι μεγαλομιθίας. οἱ δὲ καὶ ταῖς σεσωθῆκαις ἐπεμέμφοντο ὡς ἀδίκως ὑβριομένοις, καὶ ὅλιμον ἔφασαν συνοχλεῖν σὺν τοῖς πρόσθεν. Σκιπίων μὲν οὖν οὐκ ἤξίου πολέμου καταρχὴν μὴ ἀποδοῦναι, ἀλλ' ἤ τι δίκης ὡς φίλοις ἀμύνοντας. οἱ δὲ καὶ τοῖς πρέσβεσιν αὐτῷ κρατεῖν ἐπεύχοντο, ἕως ἀφίκοντο αὐτοῖς οἱ ἀπὸ Ρώμης. ἀλλὰ τοῖς μὲν Ἄννων τε ὁ μέγας, καὶ Ἀσδρύβας ὁ ἕλεφος ἐξαίφνης τοῦ πλήθους, καὶ προὔπεμπον δύο πεμπάρεσιν· ἕτεροι δὲ Ἀσδρύβαν τὸν ναύαρχον ἔπεσθαι ὁρμοῦντα πρὸς τὸν Ἀπόλλωνος ἄκρον, ὅταν ἀπαντῶσιν αἱ πρόπομποι πεμπάρεις, ὅπως ἅψαιντο τῶν Σκιπίωνος. καὶ ὁ μὲν ἐπέλευε· καὶ τὴν πρόσοδον ἀνὰ τὸν ἀνάπλουν ἐποιοῦντο ἀπάθανον· οἱ δὲ λοιποὶ πεζοκόμοι τε ἔφθασαν ἐς τὸν λιμένα τὴν στρατοπέδου, καὶ ἐξήλαντο τῆς νεὼς ἤδη λαμβανομένης· πρόσπους τε ἦλθον αἰχμάλωτοι γενέσθαι ὧν οἱ ἐν ἄστει Ρωμαῖοι πυθόμενοι τοὺς πρέσβεις τῶν Καρχηδονίων, οἳ περὶ τῆς εἰρήνης ἔτι πρῶτον, ἐκέλευον ἀπόπλειν αὐτίκα ὡς πολεμίους· καὶ οἱ μὲν ἐξέπλεον καὶ ὑπὸ τὸν χειμῶνος ἐς ὃ τοῦ Σκιπίωνος στρατόπεδον κατῆγοντο. Σκιπίων δὲ τὴν ναυαρχὴν πυθόμενος περὶ αὐτῶν ὅ, τι δέοι ποιεῖν, ἔδοξεν ὅμοιον ἔφη τοῖς Καρχηδονίοις, ἀλλ' ἀπὸ πεμπτὰ ἀπαθῆς. μαθοῦσα δὲ ἡ βουλὴ, τὸν δῆμον ὠφέλησε τὴν συλλογίσασα, καὶ σεσωβούλευε τὰ μὲν δεηθῆναι Σκιπίωνος τὰ μὲν συλλείμματα φυλάσσειν, δίκας δὲ ὧν ἡμάρτημάτων πρὸς Καρχηδονίων λαβεῖν· οἱ δὲ καὶ αὐτῇ τῇ γερουσίᾳ δυσχεράναντες οὐ πολλοῦ ἄξιαν πρὸς τὴν κακοπραγίαν, ὡς οὐκ ἂν τὰ συμφέροντα προορωμένην, καὶ ὑπὸ δώροις δημοκόποις ἐρεθιζόμενοι τε, καὶ ἐς δηόθεν ἐλπίδας ἐπαιρόμενοι, τὸν Ἀννίβαν ἐκέλευον μεθῆς ἔχει στρατιᾶς. ὁ δὲ ὁρῶν τὸ μέγεθος τοῦ πολέμου, Ἀσδρύβαν αὐτοὺς ἐκέλευε σὺν τῇ προύσῃ δυνάμει καλεῖν. Ἀσδρύβας μὲν δὴ κατασχὼν αὐτῷ λυθείσης, πρεσβεύσας τὸν στρατὸν Ἀννίβᾳ, καὶ οὐσῇ ὡς ὅπ-

φάρεσθαι τοῖς Καρχηδονίοις ἐθάρρει, ἀλλ' ἐκρύπτετο ὀπίσω τῆ πόλει. Σκιπίων δὲ ναῦς τῆ Καρχηδόνι ὑπισήσας, εἶργε αὐτοὺς ἀγορᾶς ἀπὸ θαλάσσης, οὐκ ὀπισθεν μόνον τοῖς οὖσι ἀπὸ τῆς γῆς ἀσφαλῶς ἐς τὸν πόλεμον χωμένοις, τῶν δ' αὐτῶν ἡ μερῶν Ἀννίβου καὶ Σκιπίωνος ἱππομαχία γίνεται πρὸς Σάμῃ· ὃ ἦ Σκιπίων ἐπλεονέκτει, καὶ ταῖς ὑπηρούσαις ἀκροβολίσματα ἐπὶ ἐς ἀκρήλους, ἕως αἰθόμενος ὁ Σκιπίων Ἀννίβαι ἰχυρῶς τε ἐπεφύμενον, καὶ πρὸς ἱππον ἀγορᾶι φερομένῳ, νυκτὸς ἔπεμψε Θέρμον χιλίαρχον ἐπὶ τοὺς ἄγοντας αὐτὴ, ὃ δὲ φόνον ὁ Θέρμος ἐν τῇ ὀξύδρῳ καταλαβὼν ἔκτεινε τῶν Λιβύων ἐς τετρακισχιλίους, καὶ ἐζώγρησεν ἑτέρους τοσούσδε, καὶ τὴν ἀγορὰν ἦκε φέρων τῷ Σκιπίωνι. ὁ δὲ Ἀννίβας ἐς ἔχθραν ἀφιλόμενος ἀπειλίας, καὶ τὸ πρὸν ὑπτιούμενος ὅπως δύναιτο ὀξυδρκέστερος ἐς Μασσυλίους ἔπεμπεν, ὑπομιμνήσκων τὴν τῆς ἐν Καρχηδόνι ὀξυτελοῦς καὶ παιδύσεως, καὶ πρὸς καλῶν ἐπὶ οἱ συναγαγεῖν ἐς σῶν ὄκλος Σκιπίωνα. τὰ δὲ πρότερα τοῦ δήμου καὶ τῶν μισοπονήρων τοῦ δήμου ἀμφίρρεπα ἦν ἔθαι. ὁ δὲ ὡς ὅτι πεπαμένος τὸ πεπαιδοκόμενος ἐν Καρχηδόνι, καὶ ὃ ἀξίωμα τῆς πόλεως αἰδεσίμως τε, καὶ φίλος ὢν ἔτι πολλοῖς ἐκεῖθεν, ἐδεήθη τοῦ Σκιπίωνος, καὶ συνήγαγεν αὐτοὺς αὖθις ἐς διάσοδον σωτῆρος, ὥστε Καρχηδονίους τοὺς τε νεῶς καὶ τοὺς ἀνδρας οὓς ἔλαβον Ρωμαίοις ἀγορὰν φέροντας, ἀποδοῦναι, καὶ τὰ ἁρπασμένα ἄσημα, ἢ τῶν ἀπολωλότων ἡμιόνων ἀντὶ δοῦ ὀξυτέρου Σκιπίωνι, ποινὴν τοῦ ἀδικήματος, χίλια τάλαντα εἰσενεγκεῖν. τὰ δὲ μὴν ἐς τὰ συγκείμενα. καὶ ἡμερῶν μόνον, μέχρις αὐτὰ μάθωσι Καρχηδόνιοι, ὁ μὲν Ἀννίβας ἐξ ἀέλπτου ἀνεσώζετο. Καρχηδονίων δὲ ἡ μὲν βουλὴ τὰ συμβάντα ἐθαύμαζεν, καὶ παρεκάλει τὸν δῆμον ἐμμεῖναι τοῖς ἐγνωσμένοις, τήν τε κακοπραγίαν σφῶν τὴν ἐς ἄπορα δυνηθεῖσαν, καὶ τὴν πρόσθεν ἀπειρίαν πραγμάτων καὶ ἀγορᾶς· οἱ δὲ οἷον ὄχλος, ἀφειδῶς ἠμύνοντο τοῖς πρατηγοῖς σφῶν δι' ἑαυτοὺς τοῦτα Ρωμαίοις συμπίπτειν, ἵνα δι' ἐκείνων δυναστεύωσι τῆς πατρίδος, ὃ καὶ Ἀννίβαι νεῶν, καὶ Ἀσδρούβαι οὐ πρὸ πολλοῦ ποιήσαντί τε, καὶ ὃ πρατόπεδον νυκτὸς ἐπιχειρήσαντα τοῖς πολεμίοις, μετ' ὀλίγον καὶ ἑαυτὸν ἐλπίσαντα ὡς Σκιπίωνι ἐκδοῦναι, ἐπὶ τῷδε πρεσβεύσαντα, κρύπτεσθαι τε νεῶ ἐν τῇ πόλει. βοῆς τε ἐπὶ τούτῳ καὶ θορύβου γενομένου, τοὺς ἐκκλησίαν τινὲς καταλιπόντας, ἐζήτουν Ἀσδρούβαι πειθόντες. ὁ δὲ ἔφθασε μὲν ἐς τὸν τοῦ Ἀφροδίτης καταφυγὼν, καὶ φαρμάκῳ ἀφανισάμενος αὐτόν. οἱ δὲ κάκεῖθεν αὐτὸν τὸν νέων ἐξελόντες, καὶ τοῦ κεφαλοῦ αὐτὸν ἀποτεμόντες, πρὸς ἔφεδρον ὄχλον τὸν ἐπὶ τὴν πόλιν. Ἀσδρούβας μὲν δὴ καὶ ὃ πρῶτον ἀδίκως ἐξεπεπόμπει, καὶ ὃ δεύτερον ψευδῶς διεβέβλητο ὑπὸ Ἀννωνος, καὶ ὅτε πρὸς Καρχηδονίων ὕστως ἀνῄρητο, καὶ ὕστως ἀποθανὼν ὑβρίζετο. Καρχηδόνιοι δὲ ἐπίστιλλον Ἀννίβᾳ λύσαι τὰς μόχλας, καὶ πολεμεῖν Σκιπίωνι, κρῖναι δ' ὅτι τάχιστα τὸν πόλεμον μάχῃ ὑπὲρ τῆς ἀπειλίας. ὁ μὲν δὴ πέμψας ἔλυσι τὰς μόχλας καὶ Σκιπίων Παρδοῦ τε μεγάλου πόλιν αὐτίκα προσαπώσατο εἶλε, καὶ πλησίον Ἀννίβου μετέστρατοπέδευσεν. ὁ δὲ ὠμέζβυγος, τοῖς τοῖς Ρωμαίοις καπασκόποις ὑπεπέμψας, οὓς ὁ Σκιπίων ἔλαβέ τε, καὶ οὐκ ἔκτεινεν, ὥσπερ ἔθος τοῖς καπασκόποις κτείνειν, ἀλλ' ἐς ὃ στρατόπεδον, καὶ τὰ ὁπλοθήκας, καὶ τὰ μηχανήματα πρείαι θέναι κελεύσας, καὶ τὴν στρατιὰν γυμναζομένην ἰδεῖν, ἀπέλυσε φράζειν Ἀννίβᾳ πρὸς ἑκάστων. ὁ δὲ ἠξίωσεν ἔτι συνελθεῖν ἐς λόγους Σκιπίωνι· καὶ συνελθὼν ἔλεγε Καρχηδονίους ἀγήμακτῆσαι τῇ πρότερον εἰρήνῃ ὑπὲρ τὰ χρήματα· καὶ εἰ τοῦτο ἐκλυ-

δκὴν, Σικελίας δὲ μόνον ἀξιοῦσι οἱ Ρωμαῖοι, καὶ Σπερίας, καὶ νήσων ὅσων ἄρχουσι κεφάλαι, ἔσεσθαι τοὺς ζυνθήκας βεβαίους. ὁ δὲ πολὺ, ἔφη, κέρδος Ἀννίβα τῆς φυγῆς ἔσαι τῆδε ἐξ Ἰταλίας, εἰ ζῶντα τοσοσδέοι τοῦδε Σκιπίωνος, καὶ ἀπαγόρθυε πέμπειν ἔτι τοσὸς αὐτόν· ἀξιοπιλησταί μθνοί τε ἀλλήλοις, διέζδγνυον ἑκάτερος ἐς ὃ αὐτῶν στρατόπεδον· πόλις δ' ἐπὶ τοῖς Κόρκυρα, καὶ πρὸ αὐτῆς λόφος ἀφιὼς ἐς στρατοπεδίαν· ὃν ἐπιποδὼν ὁ Ἀννίβας τοσολαβεῖν, ἐπιμπίπλησιν ἀμφορέως ὃ στρατόπεδον· καὶ δύδε ἀναστήσας, ἐβάδιζεν ὡς ἔχων τὸν λόφον. Σκιπίωνος δ' αὐτὸν φθάσαντος τε καὶ τοσολαβόντος, ἀποληφθεὶς ὁ πεδίῳ μέσῳ καὶ λόφοις, διετέλει τὴν νύκτα πᾶσ' ὀρύσσων φρέατα· καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ διαμύθμος τ' ἦμμυον, ὀλίγον καὶ δολερὸν ἔπνον ὑπομένοντες, ἀτρεμπτοί τε καὶ ἄσιτοι· καὶ ὁ τῆς ὅπλοις ἔνιοι διενυκτέρευσαν· ὧν ὁ Σκιπίων αἰσθανόμθνος, τοσοσάλευε ἅμα ἕω, κεκμηκόσιν ἐξ ὁδοῦ καὶ ἀγρυπνίας καὶ ἀνυδρίας. Ἀννίβας δ' ἤδετο μὴ οὐχ ὅτε βούλοιτο στρατιὰν ἐς μάχην, ἐώρα τε, ὡς εἴτε μένει κατὰ χώραν, κακοπαθήσων ὑπὸ τῆς ἀνυδρίας· εἴτε φθάνοι, τὰ φρύγανα τῶν ἐρήμων διαπήσων, καὶ πολλὰ πεισόμθνος ὑπ' αὐτῶν ὑπακουόντων· ὅθεν διαλεχθεὶς ἐς αὐτὸ μάλα θαρ. καὶ πρέπαιεν αὐτικὰ ὕδρας μὴ ἐς πεντακισμυρίους, ξέφαλας ὑ ὀλοδήκοντα. ἴσπαι δ' οἱ τοσοῦτοι μὴ τοὺς ξέφαλας ἐκ δίκτημάτων ἐφ' ὅλου τοῦ μέλλοντος φοβερώτατα κατασκυάσας καὶ ὑπ' αὐτῆς ἐς τὸ πέρην τ' στρατᾶς, Κελτοὶ καὶ Λίγυες· ζξόπαί τε αὐτῆς ἀναμεμίχατο πολῖται, καὶ σφενδονῆται Μαυρούσιοι καὶ Γυμνήσιοι. τοῦτων δ' ὅπαθεν ἡ δεύτερος ζάξις ἐς, Καρχηδόνιοί τε καὶ Λίβυες· πέλτοι δ' ὅσοι ἐξ Ἰταλίας ἔποντο αὐτῷ, οἷς δὲ καὶ μάλιστα ὡς πλέον διδόασιν ἐθαῤῥεῖ· ἡ δ' ἵππος ταῖς τὰ κέρατα ἐς. οὕτω μὴ Ἀννίβας ἐξέπαισε. Σκιπίωνι δ' ἦσθ' ἀμφὶ τοῖς δισμυρίοις καὶ τετρακισχιλίοις· ἱππεῖς δ' Ἰταλοὶ καὶ Ρωμαίων χίλιοι καὶ πενταπόσιοι. σὺν μάχῃ δὲ Μασσυλίους ἱππεῦσι Νομάσι πολλοῖς, καὶ Δακάμας ἕτερος δυνάτης ἱππεῦσιν ἑξακοσίοις. ὃ μὴ ὧδε πρῶτον ἐς τρεῖς καὶ ὅδε ζάξεις ἐπίπαγεν ὁμοίως Ἀννίβα· λόχους δ' ὀρθίους ἐποιεῖτο πόλλας, ἵνα δ' αὐτῶν οἱ ἱππεῖς διέχοιεν. ἐφῆκε δ' ἑκάστῳ λόχῳ τοσομάχους καὶ μέτωπον, οἱ ξύλῳ παχέα διπόχεα μάλιστα πυκνὰ, καὶ τὰ πολλὰ αὐτῶν σισιδηρωμθνα ἔμθνον ὡς καπέλλας ἐκ χθρὸς ἐς τοὺς ἐλέφαντας ὑπούσας ἀφῆσθαι. πρὸ ἦλτο δ' αὐτοῖς τε καὶ τοῖς ἀλλοις πρόσω ἐκκλίνειν πλὴ ὁρμὴν τῶν θηρίων, ἐς τοσοῦτον ἄχοντίζειν ἐς αὐτὰ ζυνεχῶς, καὶ τοσοσαλάζειν ὅτε δυνατὸν, ἐκστήσαντας ἀπὸ τῶν ὑδρεγ. οὕτω μὴ οἱ διετάχατο τῷ Σκιπίωνι· τοὺς δ' ἱππέας τοὺς μὴ Νομαδικοὺς ἐπίστησε τοῖς κέρασιν εἰθισμένους πλὴ τῶν ξεφάντων ὄψιν καὶ ὁρμὴν φέρθν· τοὺς δὲ Ἰταλικοὺς ὀπίσω τῶν ἀκοντιστῶν, ἐπίμους ἐπελθεῖν ὑπὸ τῶν ὑπερβαλόντων, ὅτε πλὴ τοσοῦτον τῶν ξεφάντων ὁρμὴν ἐκτετμῆσθαι οἱ πεζοί· πρὸ ἕκαστον δὲ τ' ἱππέων τῶνδε ὑπηρέτης ἐς πολλὰ ἀκόντια φέρων οἷς ἐπινοῆ τὰ θηρία ἀμύνεσθαι. οὕτω μὴ αὐτῷ καὶ ἡ ἵππος εἶχε. πρὸ εἵδου δὲ ὃ μὴ δεξιὸν Λολίῳ, ὃ δὲ λαιὸν Ὀκταυίῳ· ἐν δὲ τοῖς μέσοις ἦσθ' αὐτός τε καὶ Ἀπίδας ὑπ δύξαν ἀλλήλων ἔχοντες ἀμφ' αὐτοὺς ἱππέας ὀκτακυρεῖν, ὅπη τι πονοῦμθνοι ἴδοιεν, ὁ μὴ Ἀννίβας τετρακισχιλίους, ὁ δὲ Σκιπίων δισχιλίους, καὶ τοὺς τετρακοσίους Ἰταλοὺς, οἷς αὐτὸς ὥπλισεν ἐν Σικελίᾳ. ἐπὶ δὲ ἕτοιμα ἐπ αὐτοῖς, ἐπέτρεχε τοὺς ἰδίους ὑπαπέρχων ἑκάτερος, ὁ μὴ Σκιπίων τοὺς θηρὶ καταπαλαῖν ἐν ὅ ἐφ' τῶν τραθυμθμένων, ἐς οἷς οἱ Καρχηδόνιοι πρὸ εσπονδέκεσθμ, ὁσάκις ἔλυσι τὰ συζεύγματα· καὶ τὴν τραπαὶ ἀξιοῦν, μὴ ἐς ὃ πλῆθος τῆ

πολεμίων ἀφορᾷν, ἀλλ' ἐς τὴν ἀρετὴν αὐτῶν, ἣ καὶ πρότερον τῶν δὲ τὴν ἐχθρὰν πλείονων ὄντων ἐπεκράτησεν ὀλίγη δὲ τις καὶ τοῖς νικήσασιν ἔστι καὶ τῶν μὴ μόνον φόβος ἢ ἀμφιβολία, πόσῳ γε τῶν τοῖς νενικημένοις πλεονάζει δυάλκη. ὅτω μὴν ὁ Σκιπίων ἠρέθιζέ τε καὶ παρηγόρει τὴς ὀλιγότητος. ὁ δ' Ἀννίβας τῶν τε ὠν Ἰταλίᾳ γεγονότων ἔργων ὑπεμίμνησκεν αὐτοὺς, ὡς λαμπρὰ καὶ μεγάλα προσεῖεν, οὐκ ὄπι Νομάσιν, ἀλλ' ὅτι πᾶσιν Ἰταλοῖς καὶ τῇ Ἰταλίᾳ, καὶ τὴν ὀλιγότητα τῶν ἐχθρῶν αὐτόθεν ἐσῶν, ἐπιδείκνυε, καὶ παρεκάλει μὴ χείρους ὀλιγωτέρων ὠν οἰκείᾳ γῇ πλεόνας ὄντας ὀφθῆναι. τὸν δὲ κίνδυνον τὸ πρόσθεν ἀγῶνος καὶ τὸ μέγεθος ἑκατέρους τοῖς ἰδίοις ὑπὲρ ἐπῆρεν, Ἀννίβας μὲν, ὅτι Καρχηδόνα καὶ Λιβύην ἅπασαν ὁ ἀγὼν ὅδε κρινῇ, ἢ δουλίαν βίᾳ ἢ κατὰ μοῖραν ἕξῃ, ἢ εἰς τὰ ἔπειτα ἄρχειν ἀπόντων ὧν ἐπεκράτουν· Σκιπίων δὲ, ὅτι νικωμένοις μὲν οὐδὲ ἀμαχεὶ σῴζεται, καὶ ἀναπαύλα πόνων τὸν πρόσθεν, καὶ ἐς τὰ οἰκεῖα ἀπόπλους, καὶ ἐς τὸ μέλλον ἔυκλεᾶ. ὅτω πρόθυμος ἑκάτερος ἐς τὸν ἀγῶνα στωίσεσθαι, Ἀννίβας μὲν σαλπίγγων κατάρξας, Σκιπίων δὲ αὐτὴ χεῖν κελεύσας. στωιόντων δ' αὐτῶν, οἱ μὲν ἡγέμονες κατῆρχον τῆς μάχης ἐς τὸ φοβερώτατον ἐσκευασμένοι, καὶ τοῖς κάτοχοις ἐξοπλισάμενοι πρὸς τῶν ὑπεναντίων. ὡς δὲ ἤθροντες δ' αὐτοὺς οἱ Νομάδες ἱππεῖς ἐσηκόντιζον ἀθρόως, μέχρι περιόντας τε καὶ φθάνοντας, καὶ δυσπροσβάτως ἔπ' ἔργοντας, ἀπήγαγον ἑκατέρους οἱ ὑπηρέται. καὶ τοί δὲ μέχρι ὧν ὡς ἐπὶ τοὺς ἀμφὶ τὰ κέρατα ἐλέφαντας· οἱ δ' ὑπὸ μίσῃ τῇ φάλαγγι τοὺς Ρωμαίων πεζοὺς κατεπάτουν, ἀπείρους τε ὄντας τοιᾶσδε μάχης, καὶ βαρεῖς ὑπὸ τῆς ὁπλίσεως, καὶ πρὸς αὐτὸ φόβῳ δύσκολον ἢ διώκειν οὐ δυναμένους, ἕως ὁ Σκιπίων τοὺς ἱππέας τοὺς Ἰταλικοὺς ὀπίσω τε παλινδρόμους, καὶ κυφότερον ἐσκευασμένους ἐπαγαγὼν, ἀπολῦσαι τῶν ἵππων παρασπονδόντων ἐκέλευσε, καὶ τοὺς ἐλέφαντας προθέοντας ἐσακοντίζειν. παρῶρός τε αὐτὸς ἀπῆρε, ἔτρωσε δὲ παρεμπεσὼν πολλοὺς τῶν ἐλεφάντων. θαμβηθέντων δ' ὑπ' αὐτῶν, καὶ πρωσκόντων, ἤδη πάμπαν ἀπορίᾳ αὐτοὺς καὶ οἴδε ὑπεχώρουν. καὶ ὁμοθυμάδὸν τῆς μάχης καθαρᾶς ἦσαν, ὁ ἀγὼν ἐλήγετο μόνων δὲ ἡνιόχων τε καὶ ἵππων. ὃ μὲν οὖν δεξιὸν ὃ Ρωμαίων ὑπ' Αὐλίου ἐπεκάτει, πρέπουσι τοὺς ὁμοίους Νομάδας, Μασσανάσσου βαλόντος αὐτῶν τὴν δύναμιν Μασσάνην. ὀξέως δ' αὐτοὺς ὁ Ἀννίβας ὑπεδράμων, στωιέπασι τὴν μάχην. ὃ δὲ λαιὸν, ἔνθα Ρωμαίων μὲν Ὀκτάυιος ἐπεκάτει, τῶν δὲ πολεμίων Κελτοὶ καὶ Λίγυες ἦσαν, ἐπόνει μάλα καρτερῶς ἑκατέρους· καὶ Σκιπίων μὲν ἔπεμπε Θέρμον ὀν χιλίαρχον ὑπικουρεῖν μετ' ὀλίγων· Ἀννίβας δ' ἐπὶ τὸ λαιὸν στωίσησιν, ἐς τοὺς Λίγυας καὶ Κελτοὺς μεθίππευεν, ἐπάγων ἅμα τὴν δυνατὴν τοῦ ξυν Καρχηδονίων τε καὶ Λιβύων. καπιδὼν δ' αὐτὸν ὁ Σκιπίων, λύτι πρῆγμα μεθ' ἑτέρου εἰφοις· δύο δὲ στρατηγῶν ἀρίστων ἐς ἀγῶνα στωιόντων, ἔρις ἦν τὴν ὑφ' ἑκατέρῳ λαμπρὰν, καὶ δίος, καὶ προθυμίας οὐδετέρους ἢ σφέλιπε, σφοδρὸν δ' ἐξέως ὄντος πόνου τε ἐν πολλῷ λύσεως. μαχὰς δὲ ἐν ἀκρίτῳ τῆς μάχης οὔσης, οἱ στρατηγοὶ τοὺς καμόντας ἐθεώντες, ὥρμων ἐπ' ἀλλήλους, ὡς ἐν σφίσι τῆς κρίσιος παχυτέρας ἐσομένης· ἐν ἡσύχῳ δ' ὅμως, Σκιπίων μὲν Ἀννίβου τὴν ἀσπίδα, ὁ δ' Ἀννίβας ἔτυχε τὸν ἵππου, ἐν ὁ ἵππος κατὰ τῆς πλευρῆς ἐξέφερεν ὀπίσω ὃν Σκιπίωνα, μέχρι περιόντας ἔτερον ἵππον, αὖθις ἐς ὃν Ἀννίβαν ἠνέγκαν, ἀλλ' ἀπέτυχεν αὐτοῦ ἐν τότε· τὸν δὲ ἵππον ὃν ἐπὶς ἔβαλεν. ἦκεν δ' ἐν πύκνῳ ἐν Μασσησάσης πυθόμενος, ἐν οἱ Ρωμαῖοι ὧν στρα-

τηλὼ ἐρῶντες γραπτωπικῶς σφῶν ὑπὲρ μαχόμενον, καρτερώτερον τοῖς πολεμίοις ἐν ἔπεσιν, καὶ ἐτέρφοντο, καὶ φθόνησας ἐδίωκον, τοὺς δὲ περιπεσόντας αὐτοῖς τῷ Ἀνίβᾳ, καὶ διομόσου ζῆσαι, ἐς τὰς μάχας αὖθις ἐς πεῖραν ἐλθεῖν, ἐπὶ ἐπίδοτο. ἀπογνοὺς οὖν αὐτὸς ὁ Ἀνίβας τοὺς ἐξ Ἰταλίας οἱ συνελθόντας, ἐφεδρεύοντας ἔτι καὶ ἀτρεμοῦντας ἦλθ' ὅτι τλὺ μάχλω, ἐλπίσας Ρωμαίοις ἅτε διώκουσιν, ἀσυντακτοτέροις ὑπιπιστιῶσθαι. οἱ δὲ ὁ σφέτερμα αὐτοῦ θαρσάλεοι, μὴ ἀσυνδέτως ἀλλήλοις ἐκ τῆς διώξεως ἐκάλεσαν, καὶ συνεπάσαντο αὖθις ἐς μάχλω· ὅτε δὲ ἵππων σφίσι πεφόντων, οὔτε ἀκοντίων ἔτ' ὄντων, ξίφεσιν ἐς ἀλλήλους ἐχρῶντο, καὶ συνεπλέκοντο, φόνος τε ἦν πολὺς ἑκάτερος, καὶ τραύματα μίγδα, καὶ πτῶσις τόνος, καὶ ἀφαιρεμάτων μεγαλαυχία, μέχρι ποτὲ καὶ ἐκ δὲ ἐτέφοντο οἱ Ἰταλοὶ, καὶ φθόνησιν εἴποτο κρίσις τὴν λαμπρὰν τοῦ πολέμου. καὶ ὁ Ἀνίβας ἐν τῇ φυγῇ θαρσάλεος ἱππέων Νομάδων πλῆθος συνεστηκὸς, τρισσοφραμὲν ἦξιον μὴ προλιπεῖν αὐτὸν· καὶ πείσας, ἐπῆγε τοῖς διώκουσιν, ἧ πείσας ἐργάσασθαί τινα πάλιν δίωξιν· τρόπις δὲ Μασυλίοις ἐτύγχανε μάχετο· καὶ μόνος ἐν ἔστ' Μασσυάσου καὶ Ἀνίβου συνεστώτων. φερομένων δὲ ἐκ τῶνδε ἐπ' ἀλλήλους ἀπὸ τρισμυρίας, ἐς μὲν τλὺ ἀσπίδα ὁ Μασσυάσης ἠκόντισε βαλών· ὁ δὲ Ἀνίβας καὶ τότε ἔτυχε τοῦ ἵππου. καὶ ὁ Μασσυάσης ἐκπεσὼν, πεζὸς ὅτι τὸν Ἀνίβαν ὥρμα, τόν τε ἐπελαυνοντα οἱ τρισὶ τῶν ἀκοντίων ἵππια βαλὼν ἀπέκτεινε· καὶ τῶν λοιπῶν τὰ ἀκόντια ἐς τὸν ξιφαντὴν ἐκδεχόμενος, ἓν τῶν ἐμπεπηγότων ἐξέλε, καὶ ἀκοντίζας ἐς τὸν Ἀνίβαν αὖθις, οὐκ ἐπετύχθη, ἀλλὰ τὸν ἐκ τοῦ ἵππια καὶ ὃν ἀπέκτεινεν· ἕτερον δ' ἐξέλκων, ἐς τὸ βραχίονα ἐτρώθη, καὶ ὑπεχώρησεν ἐκ τῆς μάχης ἐπ' ὀλίγον. Σκιπίων δὲ πυθόμενος, ἔδραμε τρὶ τὸν Μασσυάσην, καὶ ὡς ὃ ἔργον ἦπτέγετο, καὶ ὧρε τὸν Μασσυάσην ἐς τλὺ μάχλω αὖθις ὅτι ἵππου φερόμενον ἑτέρου, ὃ τραῦμα ὑπεδέδεκτο. ὅ, τε ἀγὼν ἐν ἵσῳ αὐτοῖς αὖθις καὶ πόνου καρτερὸς, ἀμφοτέρων τοῖς στρατηγοῖς ἑκατέρων, ἕως ὁ Ἀνίβας ὅτι τινὸς λόφου θαρσάλεος Ἴβηρας καὶ Κελτοὺς συνεστῶτας, ἔξιππευσιν ὡς καὶ ἐκείνους ἐπάξων. τότε γὰρ οἱ μαχόμενοι τὸ μὲν αἰτίας οὐ συνιέντες, τὸ δ' ἀποχώρησιν αὐτῶν φυγὴν ὑποληφθέντες εἶναι, τὰ ἀγῶνα μᾶλλον ἐκτείνουσι, καὶ ἔφυγον ἀκόσμως, οὐχ ἥκιστα ἐάσαν Ἀνίβαν, ἀλλ' ὅποι τύχοιεν ἕκαστοι. ἐν οἱ μὲν οὕτω διελύθησαν, Ρωμαῖοι δ' αὖτε ὡς τετελεσμένης τῆς μάχης ἐδίωκον ἀτάκτως, οὐδ' αὖτοὶ ἧς Ἀνίβου τροπαιρέσεως συνιέντες. ὁ δ' ἐπαμφὶ πεφραγμένος Ἴβηρσι καὶ Κελτοῖς. καὶ ὁ Σκιπίων αὖθις ἐκ ἧς διώξεως ἐκέλευε μὴ ἀσυνδέτως, καὶ πρέπαντες πολὺ πλείονας ὧν ἀπὸ τοῦ λόφου καταβεβηκότων, ὅθεν αὖτ' οὐ δυσχερῶς ἀνεχώρουν. Ἀνίβας δὲ καὶ ἧσδε ἧς πείρας τελευταίας γνωμένης ἀποτυχὼν, ἔφυγεν, ἤδη σαφῶς ἀπορρεῖν ἀπόντα. καὶ αὐτὸν ἐδίωκεν ἱππεῖς, ἀμφὶ τε πολλοὶ, καὶ Μασσυάσης ἀνειώδυνος ὢν ἐκ τῶ τραύματος, αἰεί τε πλησιάζων, καὶ μέγα πνεύμενος ἀγχμάλωτον Ἀνίβαν ἀγαγεῖν Σκιπίωνι· τὸν δὲ νὺξ ἐρρύσατο. καὶ σκηπτὸς μετ' εἴκοσι ἱππέων τῶ διωκόντων στρὸ αὖτῳ συναπόσας τὸ δρόμον, ἐς πόλιν κατέφυγεν, ἣ ἔνομα Θῶν, ἔνθα Βρετίων ἔγνω καὶ Ἰβήρων ἱππέας πολλοὺς ἀπὸ τῆς ἥττης συμπεφθαρμένους. δείσας οὖν τρὶ μὴ τὸ Ἰβήρων ὡς βαρβάρων ἐπιχείρων, τρὶ δὲ Βρετίων ὡς Ἰταλῶν ὁμοεθνῶν Σκιπίωνι, μὴ ἐς συγχώνευσιν ὧν ἐξήμαρτον ἐς τλὺ Ἰταλίαν τρεσπαγάγωσιν αὐτὸν τῷ Σκιπίωνι, λαθὼν ἐξέφυγε μετ' ἐνὸς ἱππέως ᾧ μάλιστ' ἐπίστευε. σαδίους δ' ἀνύσας ἐς τετρακισχιλίους, δύο νυκτί τε καὶ ἡμέραις, ἥκεν ἐς τὸ

λιν ὅτι θαλάσσης Ἀφρυμητὸν, ἔνθά τι μέρος ἦν αὐτῷ τραπᾶς στρατοφυλακεῖν. πρεσβεύσαντο δὲ καὶ πλησίον, καὶ τοὺς ἐκ τῆς μάχης ἀφεστηκότας ἀναλαμβάνειν, ὅπλα καὶ μηχανήματα εἰργάζετο. Σκιπίων δὲ νίκην ἀρίστην νενικηκὼς, τά μὲν ἄγχιστα τῆς λείας ἐπέμπρησε δεδιὼς μάθους αὐτὸς, ὥσπερ ἐιώθασι Ρωμαίων οἱ στρατηγοί· χρυσίου δὲ ἐς Ρώμην τάλαντα δέκα, καὶ ἀργυρίου ⟨ϛ⟩ καὶ ϕ, καὶ ἐλέφαντα εἰργασμένον, καὶ τοῖς ὑπηρεταῖς τῶν αἰχμαλώτων ἔπεμπε, καὶ Λέλιον ἐξαγγελοῦντα τὴν νίκης ὅτι νεῶν. τὰ δὲ λοιπὰ ἀποδόμενος, τὴν τιμὴν ὅτι διεῖλε τῷ στρατῷ, καὶ δῶρα τοῖς ἀριστεύσασιν ἐδίδου, καὶ Μασσιλιάσιν ἐστιάσεις, καὶ ὅτι καὶ τὰς πόλεις ὅπλων ἐχειροῦτο. ὁ μὲν δὴ τέλος τῆς Αννίβου τε καὶ Σκιπίωνος ἐν Λιβύῃ μάχης, ὅ, τε πρῶτον ἀλλήλοις ἐς χεῖρας ἐλθόντων, τοῦτ' ἦν. ἀπέθανον δὲ Ρωμαίων μὲν δισχίλιοι καὶ πεντακόσιοι, Μασσιλιάσιν δὲ ἔτι πλείονες, καὶ τῶν πολεμίων δισμύριοι καὶ πεντακισχίλιοι, αἰχμάλωτοι δὲ ἐλήφθησαν ὀκτακισχίλιοι καὶ πεντακόσιοι, καὶ Ἴβηρες ὑπερμίλησιν πρὸς Σκιπίωνα τελακόσιοι, καὶ Νομάδες πρὸς Μασσιλιάσιν ὀκτακόσιοι. οὕτω δὲ οὔτε Καρχηδόνιοι τῶνδε, οὔτε Ρωμαῖοι πυθόμενοι, οἱ μὲν ἐπίστευλον Μάγωνι ξενολογοῦντι ἔτι Κελτοῖς, ἐσβαλεῖν ἐς τὴν Ἰταλίαν εἰ δύναιτο, ἢ ἐς Λιβύην μὴ τὴν μαθοφόρων καταπλῦσαι· οἱ δὲ τῶνδε τῶν γραμμάτων ἀλόντων, καὶ ἐς Ρώμην κομισθέντων, γραπαὶ ἄλλαι καὶ ἵππους καὶ νεῶς καὶ χρήματα ἔπεμπον τῷ Σκιπίωνι. ὁ δὲ ἤδη τὴν Καρχηδόνα κατὰ μὲν τὴν γῆν ἔπεμπεν Ὀκταούιον, τοῖς δὲ ναυσὶν αὐτὸς ἐπέπλει. καὶ οἱ Καρχηδόνιοι τὴν ἡσυχίαν Αννίβου πυθόμενοι, πρέσβεις ὅτι κεκλημένους πρεσβεύσαντο τῷ Σκιπίωνι, ὧν ἡγεῖτο Ἀσδρούβας ὁ μέγας λεγόμενος, καὶ Ἀσδρούβας ὁ ἕλιφος, οἱ δὲ κηρύκιον ὑφηλὸν ἔχοντα ἔμαθον ὅτι τοὺς πρέσβεις, καὶ τοὺς χεῖρας ὄπισθεν ἐς τὸν Σκιπίωνα, ἱκετῶν τρόπον. ὁ δὲ αὐτοὺς ἐκέλευσεν ἥκειν ἐς τὸ στρατόπεδον, καὶ ἤγοντο ἐφ' ὑψηλοῦ πρέσβεις. ὁ μὲν οὖν ἐχρημάτιζεν. οἱ δὲ μετ' οἰμωγῆς ἑαυτοὺς ἐρρίπτουν ἐς τὸ ἔδαφος, καὶ τῶν ὑπηρετῶν ἀψιχόντων, καὶ λέγειν κελευόντων ὅ, τι θέλοιεν, Ἀσδρούβας ὁ ἕλιφος ἔιπεν, Ἐμοὶ μὲν ὅσιον ὦ Ρωμαῖοι, καὶ Αννωνι τῶδε, ⟨ϛ⟩ ὅσοι Καρχηδονίων ἔμφρονες, καθαρεύειν ἁμαρτημάτων ὧν ἡμῶν ὅτι κακὰ λέγετε. τοῖς γὰρ πρόσθεν ὑμῶν ἐς οὐδὲν ἁμάρτειν ἡ πατρὶς ἄκουσα ἐπὶ τὸν λιμὸν, ἀθρεσώζομεν, καὶ πρὸς ὑμᾶς ἐπέμπομεν· χρὴ δὴ ἡμᾶς μηδὲ Καρχηδονίων καταγινώσκειν ἀπόντων, οἵ γε τὴν εἰρήνην καὶ πρότερον ἠσπάσμεθα, καὶ λαβόντες πρόθυμοι ὦμεν. εἰσὶ δὴ αἱ πόλεις ὅτι ὁ χεῖρες διεπίστρεπτοι, καὶ τὸ πρὸς χάριν ἀεὶ πρὸς τοῖς πλήθεσιν ὅπλα κρατεῖ· ἃ καὶ ἡμεῖς ἐπάθομεν, οὔτε πεῖσαι δυνηθέντες, οὔτε ὅπλα ἔχειν, δεδιότες τοὺς ἐκεῖ μὲν ἀφεστῶτας ἡμᾶς, πρὸς δὲ ἡμῖν τὴν πρόσοδον ἀφηρημένους. μὴ δὴ ἀπὸ τῆς ἡμετέρας ἀπειρίας ἢ βουλίας ὦ Ρωμαῖοι, τὰ πρὸς ἡμῖν κρίνετε, ἀλλ' εἴ τῳ καὶ τῳ πειθῆναι τοῖς ὑπεναντίοις ἀδίκημα ἔχει δοκεῖ, τὸν λιμὸν ὑπείδεσθε, καὶ τὴν ἀνάγκην ἣ γέγονεν ἡμῖν ἀπὸ τῶν παθῶν. οὐ γὰρ δὴ ὧν αὐτῶν ἔργον ἀκούσιον ἴσως, ἄρτι μὲν πρὸς εἰρήνης πρὸς καλεῖν, καὶ χρήματα τοσαῦτα δίδοναι, καὶ ὧν νεῶν τὴν μακρῶν πλὴν ὀλίγων ἀφίσασθαι, καὶ τοσοῦτον τῆς ἀρχῆς ὑμῖν πρεῖναι, καὶ πρὸς τῶνδε ὁμνῦσί τε καὶ ὅρκοις πέμψαντες ἐς Ρώμην, ἔτι δὴ ὄντων τῶν ἡμετέρων πρέσβεων πρὸς ὑμῖν, ἐκόντας ἁμαρτεῖν· ἀνὰ μάλιστα μὲν θεῶν τις ἔβλαψε, καὶ ὀργισθεὶς ὁ τὴν ἀγορὴν ὑμῶν ἐς Καρχηδόνα καταγαγών· ὅτι δὲ τῷ χειμῶνι ἡ λιμὸς ὑμᾶς ἀφεῖλετο, μὴ κακῶς ἐπὶ τῇ ἀλλοτείαν φερομένας πόντου ἐνδεεῖς ὄντας, οὐδὲ λογισμὸν αἰτεῖν

ἄξιοι τῶν δὲ πλήθους ἀσυντάκτου καὶ ἀτυχούντος. εἰ δὲ ὡς ἀδικεῖν ὑμῖν δοκοῦμεν, οὐκ ἀτυχεῖν, ὁμολογοῦμεν, καὶ δι' αὐτὸ καὶ τῶν κακῶν οὐμεν· ἔστι δὲ τῷ μὲν μηδὲν ἁμάρτοντων δικαιολογία, τῷ δὲ ἁμαρτόντων τῶν δικαίων, ἐφ' ᾧ παχύτερός ἐστιν ὁ τῶν ἀτυχούντων ἔλεος καὶ δι' ἀθεμίτους ὑφορωμένων, ὅταν αἰσθωνται δίκαι καὶ ἀφειδίους μεταβολὰς τῶν δικαίων τοῖς ἐξὸν ἀδικεῖν δυναμένοις, οἷα καὶ ἡ Καρχηδονίων πόλις, ἡ τῆς Λιβύης μείζων καὶ δυνατωτάτη, ναυσὶ καὶ χρήμασιν ὁμοῦ καὶ ἔφασι, καὶ στρατῷ πεζῷ τε ἅμα ἱππικῷ, καὶ ὑποζυγίοις πολλοῖς, ἐπιτηδείοις ἕπεσθαι ἀνθησασα, καὶ Λιβύης πάσης, καὶ ἄλλων ἐθνῶν, καὶ νήσων, καὶ θαλάσσης ποσῆς δέξασα, καὶ ὑμῖν αὐτοῖς ἐς ἀμφήκεσιν ὅπλοις ἕζουσα, νῦν οὐκ ἐν τῇ θαλάσσῃ καὶ ταῖς ναυσὶν, οὐδὲ ἐν τοῖς ἐλέφασι καὶ ἵπποις, οὐδὲ ἐν τοῖς ὑποζυγίοις, ὧν πάντων ὑμῖν ἀφίσατε τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας, ἀλλ' ἐν αὐτοῖς ὑμῖν ἔχοι τοῖς παρεσκευασμένοις καλῶς, ἀναγκὴ πασῶσας ὑμᾶς, καὶ τὴν ἐπ' αὐτοῖς νίκην φυλαξομένους, μετεωροπαγῶς χερσὶ ταῖς δεξιαῖς, καὶ τῆς σφετέρας αὐτῶν ὦ Ρωμαῖοι μεγαλοφροσύνης, καὶ τῆς Καρχηδονίων ποτὲ τύχης ἄξια παρέχοιτο, ἅς τε τῆς δαιμονίου μεταβολὰς ἀνεπιφθόνως ἐν ἡμετέραις συμφοραῖς ἀναπέπταται, ἵνα καὶ τοῖς θεοῖς ἀναμάρτητα ἡ τὰ ὑμέτερα ὑμῖν, καὶ τοῖς ἀνθρώποις ἀξιέπαινα πάντως. οὐ γὰρ εἰ μεταγιγνοίμεθα γε καὶ νῦν οἱ Καρχηδόνιοι δίκαιοί ἐσμεν, οἱ τοσοίδε μετάνοιαι καὶ δίκαι τῆς πρὶν ἀγνωμοσύνης ὀφείλονται· ἔστι δὲ ἀναμαρτησίας τοῖς μὴ σώφροσιν ἡ βουλία φυλακὴ τοῖς δὲ ἁμαρτοῦσι τὸ μεταπαθεῖν καὶ μεταγνῶναι, βεβαιοτέρας τε εἰκὸς ὄντι τοῖς νεουδετημένοις γε εἶναι τὴν ἀπιστίαν. οὐδὲ ἄξιον Καρχηδονίοις ὑμᾶς ὠμότητα καὶ ἁμαρτίαν ὑπεκλοῦσθαι, ταῦτα μιμεῖσθαι. τοῖς μὲν γὰρ ἀτυχοῦσιν ἑτέρων ἁμαρτημάτων ἔγκρυσιν ἐκ τῆς ἀποφεύγειν αἱ συμφοραὶ, τοῖς δὲ εὐπραγοῦσιν, ἐν ἐξουσίᾳ τὸ φιλανθρωπότερον εἶναι. οὐδὲ ἀσφαλὲς οὐδὲ συμφέρον ἐς τὴν ἀρχὴν ὑμῖν ἐστὶ, πόλιν τοσήνδε καθαιρεῖν μᾶλλον ἢ σῴζειν. ἐγὼ δὲ ἀμείνονες μὲν ὑμᾶς τῶν ὑμετέρων συμφερόντων κριτὰς· ἡμεῖς δὲ ὑμῖν ἐς τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν δύο ταῦτα μάλιστα φέρομεν ἅπαντων, τὸ τῆς Καρχηδονίων ποτὲ ἀξίωμα ἔρχεσθαι, καὶ τὴν ὑμετέραν αὐτῶν ἐς πάντας μετεωροπάγιαν, ἢ μὴ τὴν ὅπλων ἐς τὸ εἶδος ὑμᾶς ἐπῆρεν ἀρχῆς καὶ δυναμέως. ἅτοι δὲ σεσωφρονηκότες νῦν ἀρὰ δίδωτε τὴν εἰρήνην, χρησόμεθα· τὸ δὲ αὐτῆς τέλειον λέγω τοῖς ἐφ' ὑμῖν τὰ ἑαυτῶν ἔχεσθαι. τοσαῦτ' εἰπὼν ὁ Σέρφος, ἐπέκλαυσεν. ὁ δὲ Σκιπίων μεταστράμενος αὐτοὺς, ἐβουλεύετο μὴ τῶν ἀρίστων ὀλίγα πολύ· ὡς δὲ ἔκρινεν, ἐσκαλέσας αὖθις, ἔλεγεν ὧδε, Ἐγὼ μὲν οὐδὲ μιᾶς συγγνώμης ἄξιοι, πολλάκις ἐς σπονδὰς ἡμῶν ὑβρίσθητε, καὶ τὰ τελευταῖα νῦν καὶ ἐς πρεσβείας ἁμαρτόντες οὕτω φανερῶς καὶ ἀπαμύτους, ὡς μήτε ἐξαρνᾶσθαι, μήτε ἀπολέγειν, ὅτι μὴ τῆς ἐσχάτης ἐξ ἡμερείας ἄξιοι. εἰ δὲ δεῖ κατηγορεῖν τῶν ὁμολογουμένων. ἐς ἱκεσίας καταφύγετε, οἱ μηδὲ ὄνομα Ρωμαίων. καταλιπόντες δὲ, εἰ ὑμεῖς ἐχρήσατε, ἀλλ' ἡμεῖς μὲν οὐδὲ πώποτε ὑμῖν ὁμοια ἐποιήσαμεν ἐπὶ καὶ τοῖς πρέσβεσιν ὑμῶν ἐπ' ὄνησις τὸ Ρώμης, πρέσβεσιν δικαίοις ὑμῶν, καὶ ἐς πρέσβεις ἀμαρτόντων, ἡ δὲ πόλις ἀπέλυσε, καὶ ἀγωνισαμένους ἐς τὸ γραπτὸν δοῦναι, τοῖς ὑμᾶς ἤδη πολεμοῦσιν ἀπέπεμψα ἀπαθεῖς· χρὴ δὲ ὑμᾶς καταγνώσεσθαι αὐτῶν ὅ, τι ἂν λάβητε, κέρδος ἡγεμόνας. λέγω γὰρ μοι δοκεῖ, καὶ ἡ σύγκλητος ὑπερψηφίσασθαι ἂν δοκιμάσῃ. Δίδομεν ὑμῖν ἐπὶ τὴν εἰρήνην ὦ Καρχηδόνιοι, ἢν ταῖς τε ναυσὶ ταῖς μακραῖς πάσαις δίδωτε Ρωμαίοις, χωρὶς δέκα μόνων,

καὶ τοὺς ξέφαντας ὅσους ἔχετε, ἢ ὅσα ἁρπάσατε φεύγων, ἢ τὰ ἀπολωλότων τιμὴν ἐμοῦ τε καὶ ἀμφίβολα κρίνοντες, καὶ αἰχμαλώτους πάντας, καὶ αὐτομόλους, καὶ ὅσους Ἀντίβας ἐξ Ἰταλίας ἤγαγε· ταῦτα μὲν οἱ τεσσαράκοντα ἡμέραις, ἀφ' οὗ δὴ εἰρήνη κριθῇ. οἱ δὲ ἐξήκοντα ἡμέραις, Μάγωνα καὶ Λιγύων ἀποστῆναι, καὶ τοὺς Φρουκτὶς ὑμᾶς ἐξαγαγεῖν ἐκ τῆς πόλεως, ὅσαις τε Φοινικίδων τε Φρέων ἐκ τοῦ εἰσι, ἢ ὅσα αὐτῆς ἔχετε ὅμηρα ἀποδοῦναι, καὶ ἐς Ρώμην ἑκάστου ἔτους ἀναφέρειν βύρσεικὰ τάλαντα δισχίλια ὅτι πεντήκοντα ἑκατοντῶν, καὶ μήτε ξενολογεῖν ἀπὸ Κελτῶν ἢ Λιγύων ἔτι, μὴ Μασσανάσσου, μήτε ἄλλῳ Ρωμαίων φίλῳ πολεμεῖν, μηδὲ στρατεύειν κατὰ Καρχηδονίων ἐκ' ἐκείνους ἀπὸ γῆς ἧς ἔχουσι τὴν πόλιν ὑμᾶς ἔχειν, καὶ τὴν χώραν ὅσην οἱ τῶν Φοινικίδων Φέρων εἶχετε, ἐμοῦ Σύφακος ἐς Λιβύην, Ρωμαίων τε εἶναι φίλους καὶ συμμάχους καὶ γῆν καὶ καὶ θάλασσαν, ἢν ἀρέσκῃ ταῦτα τῇ βουλῇ. ἀρεσθέντων δὲ Ρωμαίοις ἀναχωρεῖν ἐκ Λιβύης πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν ἡμέρας· ἀναχαί τε ἵνα ἐθέλητε λαβεῖν, ἕως τε παρεσκεύασε ἐς Ρώμην, δώσετε ἡμῖν αὐτίκα ὅμηρα, πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν παῖδας οὓς δὴ αὐτὸς ἐπιλέξωμαι· δώσετε δὲ ἐς δαπάνην τῇ στρατιᾷ δὴ τάλαντα χίλια καὶ ἀργυρᾶ καὶ ἡμιόλιον τῶν σπονδῶν, ἀπολήψεσθε δὲ ὅμηρα. ταῦτα τοῦ Σκιπίωνος εἰπόντος, οἱ μὲν πρέσβεις ἔφερον ἐς Καρχηδόνα τοὺς λόγους. συνιόντες δὲ τοῦ πλήθους ἐς ἐκκλησίαν ὅτι πολλὰς ἡμέρας, τοῖς μὲν δοκοῦσι ἐδόκει τὰ παρατυπόμενα δέχεσθαι, καὶ μὴ ὡς ἐπὶ πολὺ ἀπειθοῦντας κινδυνεύειν ὡς ἀπόντων. ὁ δὲ ἀγοραῖος πλῆθος οὐ τὸ πρὸν ἀνὴν ἐκλογιζόμενοι μᾶλλον, ἢ τὴν ἀφαίρεσιν ὧν ἔχουσι τοσῆδε, οὐσαν, ἠπείθουν καὶ ἠγανάκτουν, εἰ ἐν λιμῷ τοῦτο οἱ ἄρχοντες αἱρεῖσθαι Ρωμαίοις ἀντὶ τῆς πολιτῶν εἰς τὰς ἀναχαὶ τῶν χρημάτων, ἐφ' ἕκαστον τῆς αὐτῶν συνιστάμενοι πᾶσιν ἠπείθουν τὰς εἰκίας αὐτῶν διαρπάσαι, καὶ καταφρονήσαντες ἤγωνται Ἀντίβαν ἔχοντα μὲν ἤδη πεζοὺς ἑξακισχιλίους, ἱππέας δὲ πεντακοσίους, καθημένους δὲ ἐν πόλει Μαρθαμᾷ, σύμβουλον ὅτι τοῖς πρόσθεν κελεῦσαι. ὁ δὲ ἦκε, καὶ τῆς μετοίων διαδόσεως μὴ πολέμου ἀνηρῆσθαι τὸ πλῆθος, πάνυ σφοδρὸς ἐκέλευσε τοῦτο εἰρήνην δίχεσθαι. ὁ δὲ δῆμος καὶ τότε ὑπὸ ὀργῆς βλασφήμων ἐβλασφήμει, καὶ πᾶσιν ἠπείλει μέχρι τῶν γυναικείων, τοῖς μὲν ἐς Μασσανάσσην καταφεύγειν, τοῖς δὲ ἐς αὐτοὺς Ρωμαίους αὐτομολοῦσαν τῆς πόλεως ἀπογνώσεσθαι. οἱ δὲ Καρχηδόνιοι πυθόμενοι σφῶν πολλὰ ἐς ἐμπέδου τι ὑπ' Ἀντίβου σπουδάζεσθαι,

ἀνάμαλον καὶ ὑπόφορον ἔδει, ἃ καὶ Σκιπίων ἔοικε ὑφορώμενος ὑπεξαίλαι μὲν ἡμῶν τοῦ ἑκατοντάρχου γνώμῃ, ἐπειπὼν δὲ ὡς ἐς βεβαιωσόντων σπουδάσεται. εἰκὸς δὲ ἐκεῖνον καὶ τάδε ἄμεινον ἡμῖν ἐκλογίζεσθαι, καὶ πλέον τι σπουδᾶσαι ὑπὲρ τῆς ἔργων. λυπήσομαί τι ἀναγκαίως αὐτοῦ τοῦ πρᾴσεσι, δῶρα φιλόπολιν καὶ στρατηγὸν ἐξαίρετον. ὃς δὲ οὐ δὲ ἐς Λιβύην ἡμᾶς ὁρμωμένους πρῶξαι τι, καὶ στρατιὰν οὐ λαβὼν αὐτοῦ σπουδάσαντα, καὶ ἃ ἐκεῖ παρεσκεύαστο ἡμῖν, ἐς ὅσον οὐκ ἐλπίζομεν, ὃ καὶ θαυμάζω ἄξιον, ὅτι ῥᾳδίους ἔχοντες τὰ ἀρχὰ τοῦδε τοῦ πολέμου, νῦν ἔχετε φιλοτείμως καὶ ἀμύητως. εἰ δέ τις τοῦτο μὲν ἠγεῖται καλῶς ἔχειν, δίδυε δὲ μὴ καὶ νῦν τοὺς σπονδὰς παραβαίνειν οἱ Καρχηδόνιοι, μέλλοντα μὲν εἰκὸς αὐτοὺς ἔδει, σπονδῶν φυ

λαχὴς ἀφθάρτους, πολλὰ ἂν τῶν παρόντων παύσας, καὶ τὴν βιαίαν ἐς ὃ μόνον ποιήσασθαι παρ' ὀλίγου, ἐξ ἀσεβείας ἐς γόνυ πεσόντας. οὐκ ἔστι δὲ τῶν αὐτῶν συμβούλων ἅμα μὲ καταφρονεῖν τ' Καρχηδονίων, ὡς σφῶν ἔτι ἰσχυόντων· διδόναι δ' αὖθις, ὡς ἀπορρῆναι δυναμένους, ἡμῖν δὲ ὃ φυλάσσειν αὐτοὺς ἐς ὃ μὴ πάλιν αὐξῆσαι, τῷ πάνυ ἀμελεῖν δίκαιρέτερόν ἐστι. πάνυ μὲν γὰρ ὀξὺ ἀπογνώσεως μαχίσονται, ὕστερον δ' ἀεὶ διδόντας τηρήσομεν· ἄλλως δὲ κακῶς ἔξουσι καὶ χωρὶς ἡμῶν, οἷς οἵτε παρέσονται πρότερον ἐπικίσονται δυσμενέστατοι τῆς ποτὲ βίας· καὶ Μασσυλάσσης μάλιστα πιστότατος ἡμῖν ἐφεδρεύσει πρὸ ὠμῶν ἀεί. εἰ δ' ἄρα τις καὶ τῶν δι πρότερον καταφρονήσει, ὅπως δ' αὖθις ἐπιδείξεται τῷ Σκιπίωνος ἀρχῇ, ὃ ἑαυτοῦ μόνον σκοπεῖ, καὶ σκοπεύει καὶ ἃ τῆς τύχης αὐτῷ εἰς τέλος ἀπαντήσει. τί καὶ χρησόμεθα τῇ πόλει λαβόντες αὐτὴν, ἐῶ καὶ λέγειν μᾶλλον. μᾶλλον ἄρδηλον, ὅτι σῖτον ἡμῖν ἢ ναῦς ἥρπασεν; ἀ μὴ πολλῶν ἀνῶν ἀξιοῦσιν ἀποδοῦναι· ἢ τοῦτο μὲν οὐ παρέξομεν, νέμοιτο δὲ καὶ Φυλακούμενοι καὶ φόβῳ ἀνθέπτων; Μασσυλάσσῃ δ' ἔχειν δώσομεν; ἀνῆ εἰ καὶ φίλος ἐστὶν, οὐ χρὴ τηρεῖν οὐδ' ἐκεῖνον ἀμύητον, ἡλίκα θαι δὲ τ' ἔρη αὐτῶν τὴν ἐς ἀλλήλους τῇ Ρωμαίων κοινῷ συμφέρειν. ἀλλ' ἐς παρόδους τὴν χώραν μόνομεν; ἀλλ' ἢ φυλάξουσα στρατιὰ τὴν παρόδον ἀναλώσει· πολλῆς γὰ ὡς ἐν πολλοῖς παροίκοις καὶ πᾶσι βαρβάροις δεησόμεθα. ἢ ἀπίκους πέμψομεν ἐς μέσους Ζουλὶς Νομάδας; οἳ τῷ μὲν βαρβάρων ἰσχύοντων ἀεὶ δίκαιοι πείσονται· ἐῶ δ' ὑπερβιάσασθαι αὐτῶν, ἐς ὃ μόνον ἡμῖν ἔσονται φοβερώτατοι, χάραν τοσὴν δὲ καὶ πολὺ χρείσσονα τῆς ἡμετέρας ἔχοντες. ἃ καὶ αὐτὰ, μισθοῦσι, σεμνῶν ὁ Σκιπίων, κελεύει δοῦναι ἡμῖν δίκαθαι τοῖς Καρχηδονίων παρακλήσεις. πειθώμεθα οὖν καὶ τοῖς δεομένοις, καὶ ὧ στρατηγῶ. ὁ μὲν οὕτως εἶπε. Πούπλιος ὁ Κορνήλιος Κορνήλιου Λέντλου συγκλητικὸς, ὃς τότε ὕπατος ἦν, καὶ τὸν Σκιπίωνα δίκαιον δέχεσθαι παρόντος, ἀντέλεγεν οὕτως, Τὸ μὲν συμφέρον ἐστὶ μόνον ἐν τοῖς πολέμοις, ὦ ἄνδρες, χρῆσιμον· καὶ ὅσῳ δυναμένοις ἔπεσι καὶ τῶν ἀποφαίνουσιν οὕτω τὴν πόλιν φυλάξασθαι, χρὴ τὴν ἀπιστίαν αὐτῆς μὴ τῆς δυνάμεως, καὶ τὴν ἰσχὺν παρασκευεῖν, ἐπεὶ μὴ τὴν ἀπιστίαν δυνάμεθα. οὐδεὶς δ' ἡμῖν κρείσσων ἐς ὃ λῦσαι τὸν ἀπὸ Καρχηδονίων φόβον, ἐπιτηδειότερός ἐστι τῷ παρόντος, ἐν ᾧ πόνων εἰσὶν ἀσθενεῖς καὶ ἄπορροι, πρὶν αὖθις αὐτὸν εἰς ἐκάτερον αὐξῆσαι· οὐ μόνον καὶ τὸν τῆ δίκαιον λογισμὸν δὴ παρεῖναι, οὐ δ' ἀμυτείας μοι δοκῶ δίκαιον εἶναι θαι τὴν πόλιν ἐπὶ Καρχηδονίοις· οἳ παρὰ μὲν ἀδικίας ἀδικοῦσι καὶ συνοικίζουσιν ἐς ἄπολιν· ὁ δ' τ' συμφορᾶς παρακαλοῦσιν· δὴ δ' τύχωσιν, δῆλός ἐστι τ' σεμνότητος μεταπεσοῦσα· οὔτε κατὰ δίκαιον ἐστὶν αὐτοῖς αὖθις, οὔτε λόγος ὅρκων, ὃς σῶσι ἀξιοῖ παρεῖναι δίκαιον ἐμοὶ καὶ ἀνθρώπων φθόνον. ἐγὼ δ' αὐτοὺς ἐς πόλεμον ἐς πόλιν τὴν Καρχηδόνα παρεισελθεῖν, ἵνα δῶσί ποτε δίκην ὧν ἀσεβείας· οἳ καὶ Σικελίαν, καὶ Ἰβηρίαν, καὶ Ἰταλίαν, καὶ ἐν αὐτῇ Λιβύῃ, καὶ παρ' ἡμᾶς καὶ πρὸς ἅπαντας ἐς ἄλλους αἰεὶ σεσεπήδηκε, καὶ πρόφασιν, καὶ δίκαι καὶ χρήσιμα ἔδρασι, ὧν ἐστὶ ἀναίτια ὑμῖν παρ' τ' ἡμέρων δίκαιμι, ἵνα εἰδῆτε πόλεις ἐφαπτομένους ἐς Καρχηδονίους, εἰ δίκην δοῖεν. οὔτοι Ζακυνθίοις πόλιν Ἰβηρίας ὄκναν, σφίσι τὰ αὐτῆς ἔκαστον καὶ φίλιον ἡμῖν, ἥδιστον ἔκτεινας ἐν ἀδίκως· οὔτοι Νουκερίαν ὑπήκοον ἡμῶν ὅτι ζυμβάντα λαβόντες, καὶ ὁμόσαντες σφῶ δύο ἰματίοις ἕκαστον ἀπολύσαι, τὸ μὲν βουλεῖον αὐτῶν ἐς τὰ βαλανεῖα ζυνέκλεισαν, καὶ ὑποκαίοντες τὰ βαλανεῖα ἀπέπνιξαν· τὸν δὲ δῆμον ἀπόντα κατηκόντισαν·

Αγχεμάχων ἢ τ' βυλιὼ ὸ ασσυδᾶς ἐς τὰ φρέατα ὑπέβαλον, καὶ τὰ φρέατα ἐνέχωσ. Μάρκιν τὶ Κορήλιον ὕπατον ἡμέτεροι ὅρκοις ἀπατήσαντες, ἤγαγον μὲν ὡς ὑπισχνεύμενον αὐτῶν τὸν στρατηγὸν ἀρρώστουντα· στυναρπάσαντες δὲ ἀπήγαγον ἐς Λιβύην ὸκ Σικελίας αἰχμάλωτον μετ' δύο καὶ εἴκοσι νεῶν. ἔκτειναν δὲ καὶ Ρήγιλον αἰκισάμενοι στρατηγὸν ἕτερον ἡμῶν, ὑπατεύοντα πρὸς αὐτοὺς· ὅσα δὲ Ἀσπίδας ἢ πολεμῶν, ἢ συνεδρεύων, ἢ πρόρριζον, ἐς τε πόλεις καὶ στρατόπεδα ἡμῶν, καὶ λήγων ἐς τοὺς συμμάχους ἔδρασε τοὺς αὐτῶν, τάς τε πόλεις πορθῶν, καὶ τοὺς αὐτῶν συστρατευσαμένους καταχώνων, μαχεῖν μὲν ἐπὶ καταλέγων, πλὴν ὅπου τετρακόσια ἡμῶν ἀνέσησαν ἄνδρες, τοὺς δὲ αἰχμαλώτους ἡμῶν, τοὺς μὲν ἐς τὰ φέρεσις καὶ ποταμοὺς ἐμβαλόντες, ὡς γεφύρας ἐπίβαιεν· τοὺς δὲ τοῖς ἐλέφασιν ὑποβάλλον, τοὺς δὲ ἀλλήλοις μονομαχεῖν ἐκέλευον, ἀδελφοὺς ἀδελφοῖς στυνιστάντες, καὶ πατέρας υἱοῖς τὰ δὲ ἑταίρους τοῦτα, τοὺς εἰρήνης ἐπιτρέσθαι ὸ παῦσα, καὶ πρεκάλεω, καὶ ὤμνυον καὶ οἱ πρέσβεις αὐτῆς ἐπὶ πρῆσσον, ὸ δὲ Λιβύη τὰς ναῦς ἡμῶν διήρπαζον, καὶ τοὺς στρατιώτας κατέδιον. τοσοῦτον αὐτῆς καὶ ἀνοίας ἀφεῖλε τὸν ὠμότητα τὸ εἶναι· τύραννις δέω τὴς ὄσην ἔλεος, ἢ μεμισοπάλεια πρὸ ἑτέρων, τοῖς ὸδὲν μέτεστιν οὐδὲ ἤμεροι εἰς ὸδένας εἰργασμένοις· τοῖς ὥσπερ ἔφη Σκιπίων, εἰ ἐλάβομεν ἡμῶν, οὐδὲ ἂν ὄνομα Ρωμαίων ὑπολιποῦσιν. ἀλλὰ πίστις ὄστι βέβαιος ἢ δεξιά; ποία· τὶς ασσυδᾶ; τὶς ὅρκος, ὃν ὸκ ἐπάτησαν· τὶς δὲ στυνθήκη καὶ χάρις, εἰς ὃν οὐχ ὕβρισαν. μὴ μεμνώμεθα φησὶν αὐτούς. ἵνα γὰρ στυνθήκην ἡμεῖς λύωμεν οἱ μήπω τὶ ζυνθέμενοι ἀλλὰ τὸν ὠμότητα φησὶν αὐτῶν μὴ μεμνώμεθα. φίλοις οὖν καὶ συμμάχοις ποσόμεθα τοὺς ὠμοτάτους; ὸδὲ ἕτερα τούτων ἄξια· ἀλλ' ὑπερφατῶσαν ἡμῶν αὐτοὺς νόμῳ γενικῷ λύων, ὡς πολλοὶ σφᾶς ἐπέτρεφον. στρεφώμεθα δὴ ἡμεῖς, καὶ ὅ, τι μὲν δῶμεν, εἴσονται χάριν· οὐδὲ στυνθήκην νομίσουσιν εἶναι· ἀφαιρέσει δὲ τούτων ἑκάτερον, ὃ δὲ· μάχεσθαι στυνθήσονται, ὧν δὲ ὄσονται καθ' ὧν καὶ πάλαι, τρεφάσιν αἰεὶ ἵνα τὴν στυνθηκῶν φέροντες, ὡς ὸ αὐτοῖς ἠλαπωλυμένοι· τὰ δὲ ἀμφίλογα βύτρεφάσιμα. ὅταν δὲ πόλεμον, αὐλοὺς καὶ ὅπλα πρελώμεθα, καὶ τὰ σώματα ἐφ' ἡμῖν γήσει, καὶ πειθῶσιν ὅτι μηδὲν αὐτοῖς ὄστιν ἴδιον, τὰ μὴ φερνήματα αὐτῶν καταδήσουσι· ἀγαπήσουσι δὲ ὅ, τι μὲν πρὸ ἡμῶν λαβῶσιν ὡς ἀλλότριον. εἰ μὲν δοῦν Σκιπίωνι ἕτερος δοκεῖ, τὰς γνώμας ἔχετε συνκρίνων· εἰ δὲ στυνήσονται Καρχηδονίοις χωρὶς ὑμῶν, τί καὶ ἐπίσταλλεν ὑμῖν. ἐγὼ μὲν γὰρ, ὡς ὑμῖν κυρίοις οὖσι τῶν δὲ κρίναι τὸν γνώμην εἶπον· ὧν νομίζω στυνοίσειν τῇ πόλει. τοιαῦτα μὲν καὶ ὁ Πούπλιος εἶπεν. ἡ δὲ βουλὴ πρὸ ἑκάστου φῆφον ἤτει, καὶ ἐς τὸν Σκιπίωνος γνώμην αἱ πλείω ζυνέβαινον. ἐλέγοντο οὖν αἱ στυνθῆκαι τάδε Ρωμαίοις καὶ Καρχηδονίοις πρὸς ἀλλήλους. τὰ ὁ Σκιπίων ἐς αὐτὰ ἐδόκει μάλιστα τοὺς Ρωμαίους ὠφελεῖσθαι, εἴτε τῶν εἰρημένων ὅτιοῦν ἕκαστα λογισμῶν, εἴτε ὡς ἔρχοιτο Ρωμαίοις ἐς δύστυχίαν, ὃ μόνον ἀφελεῖσθαι Καρχηδονίοις τὸν ἡγεμονίαν. εἰσὶ γὰρ οἳ καὶ τόδε νομίζουσιν, αὐτὸν ἐς Ρωμαίων σωφρονισμὸν ἐκλῆσαι γάνεα καὶ ἀντίπαλον αὐτοῖς φόβον ἐς ἀεὶ καταλιπεῖν, ἵνα μή ποτε ἐξυβρίσαι ὸ μεγέθει τύχης καὶ ἀμεμψίᾳ· καὶ τόδε οὕτω φερνήσαι τὸν Σκιπίωνα, ὃ οὐ πολὺ ὕστερον εἶπε τοῖς Ρωμαίοις Κάτων ὑπατεύων παροξυνομένοις τῇ Ρόδῳ. ὁ δὲ Σκιπίων ταῦτα ζυνέβαινε, ὸκ Λιβύης ἐς τὸν Ἰταλίαν πόθῳ τῶν γραπτίδων διέπλει, καὶ ἐς τὸν Ρώμιλον ἐσπλώνων ἀφιαμβύων, ὑπεφαίνετο δὲ τῷ πρὸ αὐτοῦ· καὶ ὁ ἔπος, ᾧ καὶ νῦν χρώμενοι ἀφατιλεῦσιν, ἔστι δὲ ὅσ·

ἐστι Φαίνεται μὲν ἅπαντες· ἠρώτηται δὲ σαλπίκται τε, καὶ λαφύραι ἄμαξαι, πύργοι τε ξύλινοι φέρεσθαι μιμήματα τῶν ἑλεπολέων πόλεων, καὶ χαλκαῖ, καὶ σήματα τῶν γενομένων· εἶπα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου ἀσήμαντός τε καὶ σεσημασμένος, καὶ εἴ τι τοιοῦτόν ποτε δηλοῖ· καὶ εἰ φασι ὅσοι τὸν στρατηγὸν ἀρετῆς ἕνεκα ἀναδοῦσι ἢ πόλεις, ἢ σύμμαχοι, ἢ ἰδίᾳ ἄνδρα· ἀπὸ δὲ αὖ στρατόπεδα· βόες δὴ ὅτι πύργοις λευκοὶ, καὶ ἐλέφαντες ὅσοι ἐπὶ ζεύγεσι βοσοὶ, καὶ Καρχηδονίων αὐτῶν, καὶ Νομάδων ὅσοι ὧν ἡγεμόνων ἐλήφθησαν. αὖτε δὴ ἠρώτηται ἢ στρατηγοὶ ῥαβδοῦχοι φοινικοῖς χιτῶσιν ὁδοδυκέτες, καὶ ῥάβδοις κιγκλιστῶν τε καὶ λιτυοειστῶν, ἐς μιμήματα Τυῤῥηνικῆς πομπῆς, ἐσκευασμένοι τε καὶ σφάλλω χρυσῆν ὑπεικείμενοι, ἵστα τὸ βάθρον ὁ ζάξει μὴ ᾠδὴς, καὶ μετ' ὀρχήσεως· λυδοὶ αὐτοὶ καλοῦσιν, ὅτι ἁμὲν Τυῤῥηνικοὶ Λυδῶν ἄποικοι. τούτων δέ τις ὁ μὲν πορφύραν ποδήρη ἐσκεκεύασμος, καὶ ψέλλια, καὶ στρεπτὰ ἀπὸ χρυσοῦ, κεκοσμημένος ποικίλως ἐς γλῶτα, ὡς ἐπορχούμενος ζοῖς πολεμίοις· ὅτι δὴ αὐτῷ θυματηρίων πλῆθος, καὶ ὁ στρατηγὸς ὅτι τοῖς θυμιάμασιν ἐφ' ἅρματος καταγεγραμμένου ποικίλως, ἕστεωται μὲν ἀπὸ χρυσοῦ καὶ λίθων πολυτίμων· ἔσαλται δὴ ἐς τὸν πάντοθεν ζόπον πορφύραν ἀσείρων χρυσῶν ἐνυφασμένων· καὶ σκῆπτρον ὀξὺ ἐλέφαντος φέρει, καὶ δάφνιον, ἣν ἀεὶ Ρωμαῖοι νομίζουσι νίκης σύμβολον· ὅτι βάθρουσι δὴ αὐτῶν ὅτι ὃ ἅρμα παῖδές τε καὶ πρόγονοι, καὶ ὅτι τῶν πορφύρων ἐκατέρωθεν πίνοισι συνεχές· καὶ πρόπεμπται ὅσοι σκευὴ τὸν πόλεμον ἦσάν αὐτῷ γραμματεῖς τε καὶ ὑπηρέται καὶ ὑπασπισταί· καὶ μετ' ἐκεῖνους ἡ στρατιὰ κατὰ τε ἴλας καὶ ζάξεις ἐστεφανωμένη πᾶσα, καὶ δαφνηφορεῦσα· οἱ δὲ ἀρίστεις καὶ ζαξίαρχοι ὑπέκεινται, καὶ τῶν ἀρχόντων ζοῖς μὲν ἐπαινοῦσιν, οἷς δὲ σκώπτουσιν, οὓς δὲ ψέγουσιν. ἀφελὴς γὰρ ὁ θρίαμβος καὶ ἐξουσίαν λέγειν ὅ, τι θέλοιεν. ἀφικόμενος δὲ ἐς Καπιτώλιον ὁ Σκιπίων, τὴν μὲν πομπὴν κατέπαυσεν, εἰσία δὲ ζοῖς φίλοις ἅπαντας ἔθος ὅσοι ἐς τὸ ἱερόν. Καὶ τέλος εἶχε Ρωμαίοις ὁ δεύτερος πρὸς Καρχηδονίους πόλεμος, ἀρξάμενος ἀπὸ Ἰβηρίας, λήξας δὲ ἐν Λιβύῃ ἐς ζάδε ζᾶς πρὸς αὐτὰς Καρχηδόνος ἀποστάσας. καὶ ὁλυμπιάδες ἐν ζοῖς Ἕλλησιν ἦσαν ἀμφὶ ζᾶς ἑκατὸν καὶ τεσσαρακοστὰ καὶ τέσσαρες. Μασσυλάσσης δὲ Καρχηδονίοις τὰ μάλιστα, καὶ Ρωμαίοις θαῤῥῶν, ἐπίσαινε γῇ πολλῇ τῆ Καρχηδονίων, ὡς γνωσθὴν ποτὲ ἐαυτῷ. καὶ οἱ Καρχηδόνιοι Ρωμαίους πρεσβεύοντο σφίσιν Μασσυλάσσην σφίσι ἀλλάξαι. οἱ δὲ ἔπεμπον ὀφθαλμαζάς, οἷς εἴρητο συμπροφάσιν ὅσα δυνατὸν Μασσυλάσσῃ. οὕτω μὲν τὸν γάμον ἀπετίμητο Καρχηδονίων ὁ Μασσυλάσσης, καὶ σὺν θηκῃ Καρχηδονίοις καὶ πρὸς τὸν δι' ἐλάφου, αἳ διέμειναν ἐς ἔτη πεντήκοντα· ἐν οἷς μάλιστα ἡ Καρχηδὼν εἰρήνην οὖσα ὁμαλῶς, ἐς μέγα δυνάμεως καὶ διανοίας ἦλθεν, ἔκ τε πεδίων εὐκαρπίας, καὶ θαλάσσης εὐχερείας, ἔβιός οἷον ἐν ταῖς εὐτυχίαις γίνεται, οἱ μὲν ἐρωμενίζειν, οἱ δὲ ἐδωδὴν κατίζειν, οἷς δὴ ἤρεσκε Μασσυλάσσης· ἠρώων δὲ ἐκάστων οἱ καὶ δόξῃ καὶ ἀρετῇ πρόσχοντες· τὰ μὲν ῥωμαϊζόντων ὁ μέγας Ἄννων, τὰ δὲ αἰρουμένων ζὰ Μασσυλάσσου, Ἀμίλκας Ὁφὰρ ὀπικαλούμενος, τὰ δὲ δυναστεύοντων Ἀμίλχαρ ᾧ Σαπίης ἐπώνυμον ἦν, καὶ Καρθάλων· οἱ φυλάξαντες Ρωμαίοις τε Κελτίβηρσι πολεμιωτάτας, καὶ Μασσυλάσσην τὰ ὠμότατα πρὸς ἑτέρων Ἰβήρων συγκεκλεισμένον, πιθόμενοι τῷ Καρθάλωνα βοὴν ἄρχειν ὄντα, καὶ ὅτι τῇδε τῇ ἀρχῇ τὰ χάρακα ἐσκεύοντο ὅτι ἦλθε τοῖς Μασσυλάσσου σκιωσυμμόνοις, ἐν ἀμφιλόγῳ γῇ. ὁ δὲ καὶ ἐκλεινέ τινας αὐτῶν, ἐσ ἐσκήλασε, καὶ ζοὺς ἐν ζοῖς ἀρχεῖς Λίβυας ὅτι ζοὺς Νομάδας ἤγαγεν· ἀλλά τε πολλὰ αὐτοῖς ἔργα πολέμου ἐς ἀλλήλους γίγνεται, μέχρι

Ρωμαίων ἔπεμψε πρέσβεις ἐπὶ λόγον εἰς διάλογας, οἷς ὁμοίως εἶπε, Μασσυλίαν βοηθεῖν ἀδίκως· καὶ ἐβεβαίωσεν οἱ δὲ τῷ Μασσυλίᾳ ὅσα πρὸς εὐλήφει μὴ τέχνης ὤδε, εἶπον μὲν οὐδέν, σὺν δὲ ἤκουσαν, ἵνα μή τι ὡς ὁ δίκη Μασσυλίας ἐλαττῶτο. ὁ μέσος δὴ ἀμφοῖν ἠμύνοντο, ταῖς χεῖρας διέφευγον· καὶ τοῦτο ἦν αὐτοῖς κέλευσμα πρὸς ἀμφοτέρους αἱ ξυμβολαί. οὐ πολὺ δὴ ὕστερον ὁ Μασσυλίας ἠμφισβήτει, καὶ τῶν λεγομένων μεγάλων πεδίων καὶ χώρας πεντήκοντα πόλεων, ὧν Τύσκαν προσαγορεύουσιν· ἐφ' οἷς πάλαι οἱ Καρχηδόνιοι κατέφυγον ἐπὶ Ρωμαίους. οἱ δὴ ὑπέσχοντο μὲν αὐτοῖς καὶ τότε πρέσβεις πέμψειν ἐς διάστημα· διέτριβον δὲ, ἕως εἴκασαν πολλὰ τῶν Καρχηδονίων διεφθάρθαι· καὶ τότε πρέσβεις ἔπεμπον, καὶ Κάτωνα· οἱ εἰς τὸ ἀμφίλογον γῆν ἀφικόμενοι ἠξίουν σφίσιν ἀμφοτέρους ἐκ ἀπόντων ὅπη πρέπειν. Μασσυλίας μὲν οὖν οἷα πλεονεκτῶν, καὶ Ρωμαίοις αἰεὶ θαρροῦν ἐπήρεπεν· οἱ Καρχηδόνιοι δὴ ὑπὸ πάθους, ἐπεὶ καὶ ταῦτά πρὸ τοῦ ἤδεσαν σφᾶς οὐ δικαίως. ἔφασαν οὖν αὐτοῖς σφᾶς ἥκειν ὅτι Σκιπίωνος σὺν χρήζειν δικῆς σὺν διορθώσεων, ὅσα μὴ ἐξ αὐτῶν πρόσκαιρόν μένα. οἱ δὴ σὺν ἀναχώρησιν ἐκ μέρους δικάζειν, ἐπῃνέσαν· καὶ τὸν χώραν προεσκόπουν ἀκριβῶς τε εἰργασμένον, καὶ καταπύλας μεγάλας ἔχουσαν· εἶδον δὲ καὶ τὴν πόλιν εἰσελθόντες, ὅση τε τὸν διάμεσον, καὶ πλῆθος ὅσον ἤνεγκε σὺν τῆς οὐ πρόσω πολλοῦ τῆς Σκιπίωνα δῃοφθορᾶς. ἐπανελθόντες δὲ ἐς Ρώμην, ἔφραζον οὐ ζῆλον μᾶλλον γίνεσθαι αὐτοῖς τὰ Καρχηδονίων, πόλεως δυσμενοῦς ὄσης δὲ καὶ γείτονος βιαίως οὕτως αὐξανομένης· καὶ ὁ Κάτων μάλιστα ἔλεγεν, οὔποτε Ρωμαίοις βέβαιον, σὺν δὲ τὴν ἐλευθερίαν ἔσεσθαι, πρὶν ἐξελεῖν Καρχηδόνα. ὧν ἡ βουλὴ πεισθεῖσα μόλις, ἔκρινε μὲν πολεμεῖν, ἔτι δὲ ἔχρῃζε προφάσεων, καὶ τὸν κρίσιν ἀπόρρητον εἶχον. Κάτωνα δὲ ἐξ ἐκείνου φασὶν ἐν τῇ βουλῇ σπουδὴν πρόφασιν λέγειν, Καρχηδόνα μὴ εἶναι· Σκιπίωνα δὲ τὸν Νασικᾶν, ἐναντία ἀξιοῦν, Καρχηδόνα ἔτι ἐς φόβον ἄγειν καὶ τοῦδε Ρωμαίων ἐν διαστάσεσιν ὄντα. Καρχηδόνιοι δὲ οἱ δημοκρατούμενοι τοὺς τῶν Μασσυλίου φρονοῦντας ἐξέβαλον, ἐς τὰ παλαιρήκοντα μάλιστα ὄντας· καὶ ψήφον ἐπήνεγκεν φυγῆς, καὶ τὸν δῆμον ὥρκωσεν, μήτε καταδέξασθαί ποτε, μήτε μὴ ἐξέσθαι τῶν λεγόντων καταδέχεσθαι. οἱ δὲ ἐξελαθέντες ὅτι τὸν Μασσυλίου κατέφυγον, καὶ ἐξώτρυναν ἐς πόλεμον. ὁ δὲ καὶ αὐτὸς οὕτως ἔχων, ἔπεμπε τῶν παίδων ἐς Καρχηδόνα Γελόωνα τε καὶ Μικίψαν, ἀξιῶν καταδέχεσθαι τοὺς δι' αὐτὸν ἐξελαθέντας. τούτοις πρόσθεν τὰς πύλας ὁ βοηθάρχος ἀπέκλῃσε, δίκας μὴ τὸν δῆμον οἱ συγγενεῖς τῶν φευγόντων καταδακρύσασι. Γελόωνα δὲ καὶ ἐπαινέσαντα Αμίλχαρ ὁ Σαπέτης ἐπῆλθε, καὶ ἵππας μὲν ἔκτεινεν, αὐτὸν δὲ ἐζώγρησεν. ἐφ' οἷς ὁ Μασσυλίας πρόφασιν ἔσχε δικαίαν, ἐπολιόρκει πόλιν Ορέστεια, καὶ τῆσδε πρὸς τοὺς Σκιπίωνος ἐφιέμενος. οἱ δὲ Καρχηδόνιοι πεζοῖς μὲν δισμυρίοις καὶ πεντακισχιλίοις, ἱππεῦσι δὲ πολίτῃσι τετρακοσίοις, Ασδρύβα τῷ τότε στρατηγοῦντος, ἐπὶ τὸν Μασσυλίαν ἐστράτευον. καὶ πλησιάσασι αὐτοῖς Ασαισίτης καὶ Σούβας ἔξαρχοι Μασσυλίου διεπρέσβευσαν τὰ τῆς παιδὸς Μασσυλίου, προσιδραμόντες ὡς αὐτομολίαν, ἱππέας ἄνδρας ἑξακισχιλίους· οἷς ἐπαρθεὶς ὁ Ασδρύβας, μετεστρατοπέδευεν ἐγγυτέρω τῆς βασιλέως καὶ ἐν ταῖς ἀκροβολίαις ὅτι κρατοῦν αὐτῶν. ὁ δὲ Μασσυλίας ἐνδραθὼν αὐτὸν, ὑπὸ χάρᾳ κατ' ὀλίγον οἷα φθάνων, ἕως προσήγαγεν ἐς πεδίον μέγα καὶ ἔρημον, οὗ πεπταχθὲν ἦσαν λόφοι καὶ ἀπόκρημνα, καὶ ἀγορᾶς

ἀπορία. τότε δὴ ἐπιστρέψας, ἐσπαρταπίδιον ἐν τῇσι πέδῃσι, ὁ δὲ Ασσύβας ἐς
τοὺς λόφους ὡς ἐχυρωτέρους ἀνέδραμε. καὶ οἱ μὲν τῆς ἐπιούσης ἔμελλον ἐς χεῖρας
ἥξειν· Σκιπίων δὲ ὁ νεώτερος, ὁ τὴν Καρχηδόνα ὕστερον ἑλών, ἐπισπόμενος
τότε Λιβύῃσι Κελτίβηρσι πολεμιωτάτοις, ἐς τὸ Μασσυλίων ἀφικνεῖται, πυνθάνεται
ἐλέφαντας αἰτῆσαι. καὶ αὐτὸς Μασσυλίων τὸν σύμμαχον ὡς ἐς μάχην ὁπλιζόμενος,
ἱππέας ἄπρηκτος ἔπεμψε, καὶ τὴν παίδων πρὸν ἐκέλευεν, ἵππον ἐπιδείξασθαι. αὐτὸς δὲ ἄμ' ἕῳ, τὸ στρατὸν ἐξάγει πᾶσαν, εἰδὼς οὐδὲν μᾶλλον ἢ ὀκτὼ μυριάδας ἔτι, ἱππέων δὲ ἔτι καρτερὸς, καὶ γυμνὸν τὸ ἵππον ἀναβαίνων, ὡς ἔθος ἐστὶ Νομάσι, καὶ στρατηγῶν, καὶ μαχόμενος. εἰσὶ γὰρ Λιβύων οἱ Νομάδες ἱππόκομοι, καὶ μακροβίων ὄντων μακροβιώτατοι. ἄπορον δὲ ἴσως, ὅτι χειμῶν οὐ πολὺ χρύος ἔχων, ὑφ' οὗ φθείρεται πόντος, καὶ ὁ θέρος οὐ καπηδόν ὥσπερ Αἰθιόπας τε καὶ Ινδούς. διὸ καὶ τῶν θηρίων ζῷα δίψατώτατα ἥδε ἡ γῆ φέρει· καὶ οἱ ἄνδρες ἐν ὑπαίθρῳ καὶ πόνοις εἰσὶν αἰεί. ὀλίγος τε ὁ οἶνος αὐτοῖς, καὶ ἡ ἔξοδος πᾶσιν ἁπλῆ τις καὶ βύτιλος. ὁ μὲν δὴ Μασσυλίων ἵππους ἐπιβὰς ἵππου, διεκόσμει τὸν στρατόν· καὶ Ασσύβας ἀντιξήνας ἐν λόφοις αὐτοῦ πολὺ πλῆθος· ἤδη γὰρ καὶ τοῦδε πολλοὶ προσεπλήθυσαν ἐκ τῆς χώρης. ὁ δὲ Σκιπίων ἔλεγέ τε πολλάκις ὕστερον ἀγῶσι στῦσιν ἐχθρὸς ποικίλοις, οὔπω τι ῥᾳδίως πάθημα· μόνον γὰρ ἔφη ἐν δὴ τῷ τόπον ἄφροντις ἰδίων, μυριάδας ἀνδρῶν στησιούσας ἐς μάχην ἔνδικα. ἔλεγέ τε συμμάχων δύο προὶ αὐτὸν τὸν ἴσον ζωὸν τὸν ἰδίων ἐν ᾧ Τρωϊκῷ πολέμῳ, τὸν Δία ἀπὸ τῆς Ιδης, καὶ τὸν Ποσειδῶνα ἐκ Σαμοθρᾴκης. ἐμοιμώμενος δὲ τῆσδε τῆς μάχης ἐς νύκτα ἀπ' ἠοῦς, καὶ πολλῶν πιπτόντων ἑκατέρωθεν, ἔδοξεν ὀπὴ κρατῆσαι ὁ Μασσυλίων ἐμβάλλειν. καὶ αὐτῷ ἐπιστρέφονται ἀπὸ τοῦ ἔργου ὁ Σκιπίων ὤφθη. ὁ δὲ αὐτὸν οἷα φίλον ἐκ πάππου, πιεζεῖπε θεραπεύων. ὅθεν οἱ Καρχηδόνιοι μαθόντες, ἔξεδίοντο τὸν Σκιπίωνος προὶ Μασσυλίου σφᾶς σώσασθαι ἕνεκα· ὁ δὲ συνήκαζε μὲν αὐτούς. χρονιζόντων δὲ προσκλήσεων, οἱ Καρχηδόνιοι ἐπὶ Μασσυλίῳ, τὸν μὲν ἀεὶ ὃ Εμπόριον ἐκάλεον μεθ' ἑσπέρην, καὶ ἀργυρέου ζεύγεα δύο ἐδωρήσαντο αὐτῷ, καὶ ὁκτακόσια στῦ χρόνῳ. τοὺς δὲ αὐτομόλους αἰτιώμενοι, οὐκ ὑπέσχεθον οὐδὲ ἀκούσαι, ἀλλ' ἄπρηκτοι διεχρίθησαν. καὶ Σκιπίων μὲν ἐς Ιβηρίαν ἔχων τοὺς ἐλέφαντας ἐπανῆλθε· Μασσυλίου δὲ τὸν λόφον τῶν πολεμίων ἀντιφρούσας, ἐφύλαξε μηδεμίαν αὐτοῖς ἀγορὴν ἐσφέρεσθαι· οὐδὲ ἄλλως ἐπῆν οἱ ὦν οὐδὲν, ἐπεὶ καὶ αὐτὸς μόλις ἐκ μακροῦ σφόδρα ὀπώρης ἐφέρετο ὀλίγη. Ασσύβας δὲ βοῦς μὲν ἐδόκει διώσασθαι διεκπαίσας τοὺς πολεμίους ἐρρωμένῳ ὄντι καὶ ἀπαθεῖ τῶν στρατῷ. ἀγορὴν δὲ ἔχων Μασσυλίου πλείονα, προσκαλεῖσθαι τὸν Μασσυλίου ἐνόμιζε· καὶ πρέμνῳ πιαινόμενος ἅμα καὶ Ρωμαίων ὀπτεύων φρόσσεις ἐς δόλους. εἴρητο δὲ αὐτοῖς, εἰ Μασσυλίου ἐλάσαιτο, λῦσαι τὸν δόλον φερόν· εἰσὶ δὲ ὀπὶ κρατῆσαι εἶπ, καὶ πρόξιωσι. οἱ μὲν δὴ ὃ ἑαυτῶν ἔπρηξαν. ὁ δὲ λιμὸς τὸν Ασσύβαν καὶ τοὺς Καρχηδονίους ἔξέτειρε, καὶ τοῖς σώμασι πόντα ἔχοντες ἀσθενῶς, βιάσασθαι μὲν οὐκ ἔτι τοὺς πολεμίους ἐδύναντο. τὰ δὴ ὑποζύγια πρῶτον, εἶτα τοὺς ἵππους ἐπὶ τοῖς ὑποζυγίοις ἔθυον, καὶ ἰμάσιν ἐφωμῶντες ἤσθιον. καὶ νόσων αὐτοῖς ἰδίαι πᾶσαι κατελάμβανον, ἔκτε πονηρίας ἔρρωσι, καὶ ἀκινησίας ἔργων, καὶ ὥρας ἔτους. σπανιώτερον γὰρ ἐς ἓν χωρίον καὶ ὃ δίον στρατόπεδον, ὄχλος ἀνθρώπων, Λιβύῃ θηρίοις τε ξύλων αὐτοῖς ἐς τὴν ἕψησιν ἀπολιπόντων, καὶ ὅπλα κατὰ

κμοι. καὶ τὴν ἀποθησκόντων οὐδὶς οὐδὲ ὀξεφέρετο, Μαασσιάσου τὴν φυλακὴν σὺν ἀμιέντος, οὔτ' ἐξεκαίετο ξύλων ἀπορία. ὁ δὲ ὧν φόβος αὐτοῖς ἐς πολύς τε καὶ ἀξιώδυνος συνοῦσιν ὀδυδόσι καὶ σπουδαίοις σώμασι· ᾗ, τι πλῆστον ἤδη τῆς γραμμῆς διέφθαρτο, καὶ ὃ ἐπάλληπτον οὐδεμίαν σφίσι ξυντυχίας ὀρῶντες ἐπίδα, ἐς αὐτομόλους ὑπέρησσον ἐκδιδόναι τῷ Μασσιάσῃ, καὶ πεντακισχίλια ἀργυρέου ζάλαντα, πεντήκοντα ἕτεσιν ὑστερεῖν, ἐς τε φυγάδας σφᾶς καταδέξασθαι παρὰ ὅρκιον· καὶ αὐτοὶ ἐξ μιᾶς πύλης ἐς ἐχθροὺς καθ' ἕνα διεξελθεῖν ἐξὸν χιτωνίσκου μόνον. Γελῶσης δ' αὐτῆς ἀπιοῦσι χαλεπαίνων τῆς οὐ τοῦ πολλοῦ διώξεως, εἴτε συνειδότες τοῦ παρεῖς, εἴτε δι' ἑαυτοῦ, Νομάδας ἱππέας ἔπεμπεν οἷς ἀμυνομένους, οὔτι ὅπλων ἔχοντας ἐς ἅμιλλαν, οὔτε φυγῆς ὑπ' ἀσθενείας δυναμένους. ἔκτε μυριάδων πέντε στρατοῦ καὶ ὀκτακισχιλίων ἀνδρῶν ὀλίγοι πάμπαν ἐς Καρχηδόνα διεσώθησαν καὶ σὺν αὐτοῖς Ἀσδρούβας τε ὁ στρατηγὸς, καὶ ἕτεροι τῶν ὑπηφανῶν. πῶσι δὲ μᾶλλον ὁ Μασσιάσου καὶ Καρχηδονίων πόλεμος ἦν. ἐκδέχεται δ' αὐτὸν ὁ τέλος ἐν Λιβύῃ καὶ τελευταῖος Ρωμαίων. καὶ Καρχηδόνιοι δὲ Μασσιάσου πλάσμασι συμπεσόντες, ἀσθενεστάτης ὑπ' αὐτῷ τῆς πόλεως γνωμώσης, αὐτόν τε Μασσιάσην ἐδεδοίκεσαν ἐξὸν ἐπὶ ὀπτὰ μυρίοις στρατοῦ, καὶ Ρωμαίοις δυσμενῶς αἰεὶ σφίσι, καὶ τοσόφασιν ὑποπτεύοντες ἐς τὸν Μασσανάσσην γνώμασι· ὧν οὐδέτερον καλῶς ὑπενόουν· αὐτίκα γὰρ οἱ Ρωμαῖοι πειθόμενοι, στρατὸν ἐπήγειλλον ἐς ὅλην τὴν Ἰταλίαν, τὴν μὲν χρείαν οὐ λέγοντες, ὡς δὴ ὧν ἄξιος ἔχοιεν ἐς τὰ παρηγγελμένα χρῆσθαι. καὶ οἱ Καρχηδόνιοι νομίζοντες ἐκλύσθαι τὴν τοσόφασιν, ἐπεκήρυσσον Ἀσδρούβᾳ τε ᾧ στρατηγήσαντι τοῦδε τοῦ πρὸς Μασσανάσσην πολέμου, καὶ Καρθάλωνι ᾧ βοηθάρχῳ, καὶ εἴτις ἔφηπτο τοῦ ἔργου, φάσκοντες, ἐς ἐκείνους τὴν αἰτίαν τοῦ πολέμου τοσοφέρεσθαι. ἐς Ρώμην τοιόσδε ἔπεμπον, οἳ κατηγόρεσαν μὲν αὐτοῦ Μασσιάσου, κατηγόρεσαν δὲ καὶ τῶνδε τῶν ἀνδρῶν, ὡς ἀμυνομένων αὐτῷ ὀξέως τε καὶ τοσπιτῶς, καὶ τὴν πόλιν ἐς τοσόφασιν ἔχρας ἐμβαλόντων. ὡς δ' ἤκουσαν τῶν βουλευτῶν τοὺς τοιόσδε ἤρετο, ὅπως σὺν δίκῃ τοῦ πολέμου τοὺς αἰτίους, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἅπασαν ἐξεκήρυξαι, καὶ τοσὸς ἡμᾶς ἡ βουλὴ πάλαι διεγνωκυῖα πολεμῆσαι, καὶ τοσόφασίς ἐρεχθεῖσα, ὧδε ἀπεκρίνατο, Καρχηδονίους οὕτω Ρωμαίοις ἰσθμῶς ἀπολογήσασθαι. πάλιν οὖν ἀγωνιῶντες ἤρώτων, εἰ δοκοῦσιν ἁμάρτειν, ἢ παύοντες ἀπολύσονται δ' ἔγκλημα. οἱ δὲ οὔτως ἔφασαν τῷ ῥήματι, εἰ τὸ ἰσθμοῦ ποιήσαιτε Ρωμαίοις. ζητούντων δ' ἐκείνων, ὅ, τι εἴη τὸ ἰσθμοῦ, οἱ μὲν ὤοντο Ρωμαίους ἐθέλειν τοῖς χρήμασι τοσοσπίδεσθαι τοῖς ὑπὸ Σκιπίωνος ὡρισμένοις, οἱ δὲ Μασσιάσῃ τῆς ἀμφιλόγου γῆς μεταδοῦναι· ἀπρεπῶντες οὖν πάλιν ἐς Ρώμην ἔπεμπον, καὶ πρὶν ἐκάλουν γνῶναι σαφῶς, ὅ, τι ὅδ' αὐτοῖς τὸ ἰσθμοῦ. οἱ δ' ἐφάσαν εἰδέναι Καρχηδονίους καλῶς, καὶ εἰπόντες ἀπέπεμψαν. οἱ μὲν δὴ φόβου καὶ ἀπορίας ἦσαν ἐν τούτῳ. Ἰτύκη δὲ ἡ Λιβύης μεγίστη μετὰ Καρχηδόνα πόλις, λιμένας τε ἔχουσα ἀόρμους, καὶ στρατοπέδων καταγωγὰς δαψιλεῖς, ἐξήκοντα σταδίους ἀπὸ Καρχηδόνος ἀφεστῶσα, καὶ καλῶς ἐς πόλεμον αὐτοῖς ὑπικειμένη Καρχηδονίων ἄρα καὶ αὕτη ἀπογνοῦσα, καὶ ὃ πάλαι μισοῦσα ἐς αὐτοὺς σκοφέρουσα ἐν χειρῷ, πρέσβεις ἐς Ρώμην ἔπεμψαν, οἱ τὴν Ἰτύκην Ρωμαίοις ἐπίτροποι. ἡ δὲ βουλὴ καὶ τέως ἐς τὸν πόλεμον ὁρμῶσά τε ἐν τοσκευαζομένη, πόλεως ἐχυρᾶς οὔτως καὶ ἐπικαίρου γνωμένης ἐξέφηνέ τε τὴν γνώμην, καὶ ἐς ὃ Κα-

τώλιον, οὐ γὰρ εἰώθασι πρὸς πολέμου σκοπῆν, στρατευόμενοι, ἐψηφίσατο Καρχηδονίοις πολεμεῖν. στρατηγοὺς τε τοὺς ὑπάτους αὐτίκα ἐξέπεμπον, τὸν μὲν τοῦ πεζοῦ Μάρκον Μαίλιον, τὸν δὲ τοῦ στόλου Λεύκιον Μάρκιον Κινσορῖνον, οἷς ἐν ἀπορρήτῳ λέλεκτο, μὴ ἄλλο ἀρξεῖν τοῦ πολέμου, πρὶν Καρχηδόνα καταστάψη. οἱ μὲν δὴ θυσάμενοι, ἐς Σικελίαν ἔπλευν, ὡς ἐκεῖθεν εἰς τὴν Λιβύκην διαβαλοῦντες. ναυσὶ δὴ ἑβδομήκοντα μὲν πεντήρεσι, ἑκατὸν δὴ ἡμιολίαις, ἀφράκτοις δὲ καὶ κερκούροις καὶ στρογγύλοις πολλοῖς· καὶ στρατὸν ἦγον ὀκτακισμυρίους πεζούς, καὶ ἱππέας ἐς τετρακισχιλίους ἀρίστους ἅπαντας. ὡς γὰρ ἐπιφανῆ στρατείαν, καὶ σπουδὴν πολλὴν ἔσχε πᾶς τις αὐτῶν καὶ συμμάχων ὥρμα· καὶ πολλοῖς καὶ ἐπιλεκτοῖς πρὸς ἡβῆσαι ἔλλον ἐς τὸν κατάλογον. Καρχηδονίοις δὲ προσέπεσε μὲν ἤδη κρίσις τοῦ πολέμου, καὶ ὃ ἔργον ὁμοῦ δι' ἑνὸς ἀγῶνος· ὁ γὰρ αὐτὸς ἔφερέ τι ὃ ψήφισμα τοῦ πολέμου, καὶ τοὺς ναῦς ἐδήλου πλεῖν ἐπὶ σφᾶς. ἐκπλαγέντες οὖν ἀπεγράψαντο αὐτῶν ἀσπίδα τε νεῶν καὶ ἀποστολὴν τοσοσδὶ νεότητος, οὐ συμμάχοις ἔρωντες, οὐ μισθοφόροις ἐπίμοις, ἢ σῖτον εἰς πολιορκίαν σφίσιν ἐσφέρουσιν, ἐν ὅσῳ οὐδὲν, ὡς ἐν ἀκηρύκτῳ καὶ παλαιῷ πολέμῳ, οὐδὲ αὐτοὶ διαρκεῖν δυνάμενοι Ρωμαίοις τε καὶ Μασσυλίοις. πρέσβεις οὖν ἐτέρους ἐς Ρώμην ἔπεμπον αὐθις ἀπράτους, ὅπως δύναιντο ταῦτα παρόντα ἀσφαλέσθαι· οἷς ἡ σύγκλητος εἶπεν, ἐὰν τοῖς ὑπάτοις ἔτι δόσιν ἐν Σικελίᾳ πεντήκοντα ἡμέρων τῶνδε οἱ Καρχηδόνιοι πεντακοσίους τοὺς ἐνδοξοτάτους σφῶν παῖδας ἐς ὁμηρείαν παράσχωσι, καὶ τἄλλα κατακούσωσιν αὐτῶν, ἕξειν Καρχηδόνα ἐλευθέραν τε καὶ αὐτόνομον, καὶ γῆν ὅσην ἔχουσιν ἐν Λιβύῃ. ταῦτα μὲν ἐς ὃ φανερὸν ἐψηφίσατο, καὶ τοῖς πρέσβεσιν ἔδοξεν ἐς Καρχηδόνα φέρειν ὃ δόγμα· ἐν ἀπορρήτῳ δὲ τοῖς ὑπάτοις ἐπέστειλαν, ἔχεσθαι τῶν ἰδίων σφίσιν ἐντεταλμένων. οἱ δὲ Καρχηδόνιοι τὸ μὲν γνώμιον ὑπώπτευον, ἐν δὲ τῷ στρατηγικῷ βεβαίᾳ τὰ ὅμηρα πρὸ ἔχοντες· οἷα δὴ ἐν κινδύνῳ ποσοῦδε, καὶ ἥβης ἐν ᾧ μηδὲν ἐκλείψουσι τιθέμενοι, ἀσμένως προσλαβόντες τὴν πρόθεσίαν, πρὸς παῖδας ἦγον εἰς Σικελίαν. γονέων τε αὐτοῖς ὑπεκλαιόντων, καὶ οἰκείων, καὶ μάλιστα τῶν μητέρων, αἳ σπουδῇ μανιώδει τὰ τέκνων ἐξήπτοντο, καὶ νεῶν τὰ πρόσω αὐτὰ, καὶ στρατηγῶν, τῶν ἀσκόντων ἐπελαμβάνοντο, καὶ κελώδια διέσπων, καὶ ναύτας σπουδῇ ἐπλήκτουν, καὶ τὸν πλοῦν ἐκώλυον· εἰσὶ δὴ αἳ καὶ μέχρι πολλοῦ τῆς θαλάσσης πρὸς ἔνιον δεδακρυμέναι τε, καὶ ἐς τὰ τέκνα ἀφορῶσαι· αἱ δὴ ὅτε τῆς γῆς τὰς κόμας ἐπῆλντο, καὶ τὰ στέρνα ἔκοπτον ὡς ἐπὶ πένθει. ἐδόκουν γὰρ ὄνομα μὲν εἰς ὑστεραίαν εἶ) τιμὴν ὁμηρείαν, ἔργῳ δὲ τ' πόλεως ἔκδοσιν, ἐπ' οὐδεμίᾳ σπουδῇ τῶνδε τῶν παίδων διδομένων. καὶ πολλαὶ καὶ τοῦτο ἐν ταῖς οἰμωγαῖς κατεμαντεύοντο τῇ πόλει, μηδὲν αὐτοῖς ὠφελῆσαι τοὺς παῖδας ἐκδιδομένους. ἐν μὲν τῇ Καρχηδόνι τῶν ὁμήρων ἡ διαγωγὴ τοιάδε τις ἦν· ἐν δὲ τῇ Σικελίᾳ παραλαβόντες αὐτὰ οἱ ὕπατοι, διέπεμπον ἐς Ρώμην, καὶ τοῖς Καρχηδονίοις ἔφασαν ἐς ὃ τέλος τοῦ πολέμου τὰ λοιπὰ ἐρεῖν ἐν Ιτύκῃ· ὀλιγοπλοΐσαντές τε ἐς αὐτοὺς, ἐστρατοπέδευον, ὁ μὲν πεζὸς, ἔνθα πάλαι ὁ Σκιπίωνος υἱὸς στρατοπεδεύσας, αἱ δὲ νῆες ἐν τοῖς λιμέσι τοῖς Ιτυκαίων. ἀφικομένων δὴ ἐκεῖ πρέσβεων ἐκ Καρχηδόνος, οἱ μὲν ὕπατοι προσκαθήντο τὸν βῆματος ὑψηλοῦ, ἡγεμόνων τε σφίσι καὶ χιλιάρχων πρεσβυτάτων· ἡ στρατιὰ δὴ ἑκατέρωθεν τὸν μῆκος πολὺ, ὅπλοις τε τὸν τότε σπουδῆς ἐσκεύασο· καὶ τὰ σημεῖα ἔφερον ὀρθὰ, ἵνα οἱ πρέσβεις ὃ πλῆθος ἐκ τούτων συμβάλοιεν. ἐπεὶ δὴ οἱ μὲν ὕπατοι τῷ Σκιπίωνι τῷ προσέταξαν ἑκατοντάρχῳ σιωπᾶν. ὁ δὲ κῆρυξ ἀνεῖπε τοὺς

Καρχηδονίων πρέσβεις παρεσίναι· οἱ μὲ εἰσήγοντο δι' εὐρυπέδου μαχροῦ, τὸ δ' βήματος ὑ παρεστέλλοιτο, ἀνὰ δὲ μέσον χρύσιμα ἑῶ τὸ μέσω. οἱ δ' ὕπατοι λέγειν αὐτοῖς ἐκέλευον ὅ, τι χρήζοιεν. οἱ δὲ πρέσβεις ἔλεγον, ὡς ἐφεῖτο πολλὰ, καὶ ποικίλα σιωπῶν τε πέρι τῶν σφίσι πρὸς Ρωμαίους ἡμαρτήθη, καὶ Καρχηδόνος αὐτῆς, χρόνου, καὶ πλήθους, καὶ δυνάμεως, καὶ ἀρχῆς ὅτι πολὺ μείζους τὸ μὴ καὶ θαλάσσης ἡμαρτήθη. οὐκ ὀπὶ συμβολαίοις δ' ἔφασαν λέγειν· οὐ γὰρ εἶναι καιρὸν τὸ συμφορᾶς συμβολαίοις, ἀλλ' ἐς σωφρόνησιν ὑμᾶς ὦ Ρωμαῖοι καὶ μετριοπάθειαν ἡ τῆς ἡμετέρας μεταβολῆς ὀξύτης ἔτω· κρίνουσι δὲ ὅσοι τοὺς παλαισθέντας ἐλεοῦντες, τὸ σφέτερον εὖ ἐλπὶ ποιοῦνται, ὧ μηδὲν ἐς ἄλλας τύχας ἁμαρτεῖν. καὶ γὰρ δὲ μᾶλλ' ὑμῶν ἄξια καὶ τῆς ὑμετέρας εὐπατρείας ἑῶν, πρὸς ἀνοσιοῦσθαι μᾶλλον ἀνθρώπων· εἰ δὲ καὶ ἀνημέρων τετυχήκαμεν ἐχθρῶν, κρεῖσσόν ἐστιν ἀτυχημάτων, ὅσα πεπόνθαμεν, οἱ τὴν ἡγεμονίαν τῆς τε γῆς καὶ θαλάσσης ἀφῃρήμεθα, καὶ τὰς ναῦς ἡμῖν παρεδώκαμεν, καὶ ἄλλας οὐκ ὀπίσω μετὰ, καὶ θήρας, καὶ κτήσεως, καὶ ἐλεφάντων ἀπέστημεν, καὶ ὅμηρα τὰ κράτιστα καὶ πάλαι καὶ νεωστὶ παρεδώκαμεν, καὶ φόρους τελοῦμεν ὑπάκτους, οἱ πρὸ ἑτέρων αἰεὶ λαμβάνοντες· καὶ τὰ δὲ ἤρκεσε τοῖς παρ' ὑμῶν οἷς ἐπολεμήσαμεν. καὶ σπονδὰς ἐπ' αὐτοῖς ἐχαρίσαντο ἡμῖν, ὡς φίλοις τε καὶ συμμάχοις· καὶ ὅρκος ἐστὶν ὁ τὰς σπονδὰς ἀμφοῖν ὅμιος. καὶ κεῖνοι μὲν ἡμῖν οἷς ἐπολεμήσαμεν, πιστοὶ μὲν τὰ ἐλύοντο· ὑμεῖς δὲ οἷς οὐδ' εἰς χεῖρας ἤλθομεν, οἵ τῶνδε τῶν σπονδῶν αἰτιώμενοι τὸν πόλεμον ἐξέωσαν οὕτως ἐψηφίσασθέ τε καὶ ἀκηρύκτως ἐπῆγάγετε ἡμῖν. πότερον οὐ δίδομεν τοῖς φόροις. ἢ ναῦς ἔχομεν; ἢ τοὺς ἐπιφόρους ἐλέφαντας; ἢ οὐκ ἐλεύθεροί τ' ἐστὲ καὶ χώρας ἀπολωμένων οὐδὲν λιμοῦ. ἀλλὰ Μασσυλίαν πεπολεμήκαμεν; ἀλλὰ γὰ πλεονεκτοῦμεν· καὶ πόλεται δι' ὑμᾶς ἐφέρομεν. ἀπαύστως δ' ἔχων καὶ ἀπρεπέστατος ἐς ἡμᾶς, ὁ δ' ἔδαφος ἐν ᾧ ἑστάφη καὶ ἐπαυδύθη, γῆν ἄλλην ἡμῶν αἰτίασα αὖθις ὁ Εμπέδοκλης, καὶ λαβὼν τὴν δὲ, ἐπέβαινεν ἑτέρας, μέχρι τοῦ σιωπῆσαι ἡμῖν τοὺς πρὸς ὑμᾶς συνέχειν. εἰ τοῦτό ἐστιν ἡ τοῦ πολέμου πρόφασις, ἡμεῖς δὲ καὶ τοὺς ἀμείνονας αὐτὸν ἐξεκρύξαμεν, καὶ πρὸς ὑμᾶς πρέσβεις ἐπέμψαμεν, οἳ παρὰ τούτων ἀπελογοῦντο, καὶ ἑτέρους αὐτοκράτορας ὅπη θέλετε σιωπᾶσθαι, τί δῶν ἔδει νεῶν καὶ σίτου καὶ στρατοῦ, πρὸς ἀνόρας οὐχ' ὁμολογοῦντας μὲν μὴ ἁμαρτεῖν, ἑαυτοὺς δὲ ὑμῖν ὑπηρέτουας. ὅτι δὲ οὐκ ἀπατῶντες ὑμᾶς, οὐδὲ μικρολογούμενοι παθεῖν ὅ, τι δύζημιώτε, ταῦτα παρατείνομεν, ὑπεδείξκται σαφῶς, ὅτε τοὺς ἀρίστους παῖδας ἐς ὁμηρείαν αἰτοῦσιν ὑμῖν, οὓς ὡς ὁ δόγμα ἐκέλευε, τοῖς πελάκεντα παραλαβόντες ἡμέρας ἀπεστείλαμεν. τὸ δὲ αὐτὸ δόγμα τρὸς ἐστιν, ὧν παρέχομεν ὑμῖν τὰ ὅμηρα, τὸν Καρχηδόνα ἐλευθέραν εἶναι καὶ αὐτόνομον, κεκτημένην ἃ ἔχομεν. οἱ μὲν δὴ πρέσβεις ταῦτ' εἶπον. Κινσεῖνος δ' ὑπολαβὼν ὧδε, Τὰς μὲν αἰτίας τοῦ πολέμου τί δεῖ λέγειν ὑμῖν ὦ Καρχηδόνιοι, πρεσβεύσασιν ἐς Ρώμην, καὶ παρὰ τῆς συγκλήτου μαθοῦσιν· ὃ δὲ ἐνέγκασθε πρὸς ἡμῶν, τοῦθ' ὑμᾶς ἐλέγξω. καὶ γὰρ δὴ δόγμα ἦν ἡμεῖς ὑμῖν τὸν Σικελίαν παραπέμψαντες, τὰ ὅμηρα παραλαβόντες τὰ λοιπὰ τῶν δεξαίτων ὑπεκελεύσθη τὸ Ἰτύκη. τῶν μὲν οὖν ὁμήρων τῆς τε τῶν χύτητος καὶ ὑπολέξεως ἐπαινοῦμεν ὑμᾶς· τί δὲ ὅπλων δεῖ τοῖς εἰρηνεύουσι καθαρῶς, φέρετε πρόφατα ὅσα δημόσιά τε καὶ ἴδια ἔκαστος ἔχει ὑμῶν, δέλη τε καὶ καταπέλτας ἡμῖν παραδότω. ὁ μὲν ὕτως εἶπεν. οἱ δὲ πρέσβεις ἔφασαν, ἐπὶ μὲν καὶ τοῖσδε ὑπακού-

σαι, ἐπορφν δὲ ὅπως Ασεγίβαι ᾧ θάναπι ἐπικήρυξαι, δύο μυριάδας ἀνδρῶν ἢ δι-
σμυριάδας ἀγαγόντα, καὶ αὐτῇ Καρχηδόνι τριακοντάπηχυν ἀμπύσσοντα. εἰ πόν-
των δὲ τῶν ὑπάτων, ἐπὶ Ρωμαίοις τούτων ὑπομενήσοντας, οἱ μὲν καὶ ταῦτα δύσφορα
ἡγησάμενοι, καὶ συμπεμφθέντες αὐτοῖς, Κορνήλιός τε Σκιπίων ὁ Νασικᾶς, καὶ Γναῖος Κορνή-
λιος ὁ Λέντουλος ὑπάτευκότες, πρεσβεύσαντες εἴκοσι μυριάδας πρὸς τοὺς καὶ βελῶν καὶ
ἀκοντίων πλῆθος ἄπιστον, καὶ καταπέλτας ὀξυβελεῖς τε καὶ λιθοβόλους, ἐς διακοσίους
καὶ φερομένων αὐτῶν ἢ μὲν ὅλμις ἑκατὸν λιτρῶν καὶ παρέλογος, ἁμαξῶν τεττάρων δεόν-
των ὑπ' αὐτῶν τὸ πολεμικὸν ἀγορεύουσι. οἱ δὲ πρέσβεις εἶπόντο αὐτοῖς, καὶ ὅσοι τῆς βουλῆς ἢ τῆς
πόλεως ἄριστοι, ἢ ἱερεῖς, ἢ ἄλλοι ὑπατικοί. ἔμελλον δῆτα τοῖς ὑπάτοις ἐς τὸ ἔσπειν ἢ
ἔλεον ἄξειν. εἰσαχθέντες δὲ αὐτῷ κόσμῳ τοῖς ὑπάτοις προὔπεσον. καὶ ὁ Κικερῶνος· ἐμοὶ
γὰρ εἰπεῖν ἐκείνων ὑπὲρ σωτηρίας· ἀμαχεὶ καὶ πρῶτ', καὶ σιωπῇ πάσας ὅτι πολύ, ἔλε-
ξεν ἄν δι, Τῆς μὲν δυσπειθείας ὑμᾶς Καρχηδόνιοι καὶ παραθυμίας τῆς μέχρι νῦν ἐς τε
τὰ ὅμηρα καὶ τὰ ὅπλα ἐπαινοῦμεν· χρὴ δὲ καὶ ἐν τοῖς ἀναγκαίοις βεβουλεῦσθαι. ὑπερ-
σπουδαίως δὲ λοιπὸν τὸ συγκλήτου κέλευσμα ἔκπαγλον τῆς Καρχηδόνος ἡμῖν, καὶ ἀφοι-
κίσασθαι ὅπη θέλετε τῆς ὑμετέρας, οἱ δοκοῦντα σαθρίοις ἐπὶ θαλάσσης· τοῦτο γὰρ ὑμῖν
ἔγνωσται καταπάλαι. οἱ δ' ἔπι λέγοντες αὐτῷ, τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνέσχον μέχρι
βοῆς, καὶ τοὺς θεοὺς ὡς ἢ πατρῴους καλοῦσιν, πολλά τε καὶ δυσχερῆ τῇ Ρωμαίων εὐβασφήμουν, ἢ θανατῶντες, ἢ ἔκφευγες ὄντες, ἢ τοὺς Ρωμαίους ἐς μῖσος προέσθαι διερριζοῦντες, ἔς τε τὸν γλῶσσόφας ἐρρίπτουν, καὶ χεροί, καὶ κεφαλῇ αὐτὸν ἔτυπτον. οἱ δὲ καὶ τὰς ἀθῆνας ἐπερρήγνυντο, καὶ τοῖς σώμασι τοῖς ἑαυτῶν ἐνύβριζον ὡς καὶ τὸν λοιπὸν ἀνηρθρωμένοι· ἐπεὶ δέ ποτε αὐτοῖς ὁ οἶστρος ἔλιξε, σιωπὴ πολ-
λὴ καὶ κατήφεια ἦν οἷα νεκρῶν καὶ μόνων. Ρωμαῖοι δ' ἐξεπλάγησαν, καὶ ὕπατοι φέρῃ
αὖθις ἐγκάθισον, ὡς ὅπῃ ἀλλοκότῳ κελεύσματι, μέχρι παύσαιντο ἀγανακτοῦν-
τες, καλῶς εἰδότες, ὅτι τὰ μέγιστα δρᾶ αὐτίκα μὲν ἐς θρασύτητα ἐκπλήσει, σιω-
πῇ δ' ἐνθυμούμενον σφῶν τὸ κακὸν μᾶλλον, ἀγανακτῶν μὲν ἔτι ἐπαύ-
σαντο, αὖθις δὲ καὶ κατὰ θρῆνον ἑαυτοῖς τε, καὶ παῖδας, καὶ γυναῖκας ἐξ ὀνο-
μάτων, καὶ πατρίδα αὐτῶν ὡς ἐς δῆθεν ἀκούσαν λέγοντες οἰκτρά τε καὶ πολλά·
οἱ δὲ ἱερεῖς καὶ τὰ τῆς ἱερᾶς ὀνόματα, καὶ τοὺς ἐν αὐτοῖς θεοὺς ἀνακαλοῦν ὡς πρὸ-
σει κείνοις προσφέροντες τὸν ἀπόλεμον. ἐνῆν παμμιγὴς καὶ ἐλεεινὸς οἶκτος αἰ-
μωδῶντων ὁμοῦ τῶν καὶ τὰ ἱερά, μέχρι καὶ Ρωμαίους αὖθις ὀκτιδακρύσαι. τοῖς
δὲ ὑπάτοις ἔχε μὲν οἶκτος δῆθεν πάνυ μεταβολῆς· σκύθρωπον δ' ἐνέμειναν καὶ
πρότερον κέρος αὐτοῖς εἰληλαθός· ὡς δὲ καὶ ὀδυρμῷ ἔλιξαν, αὖθις ἐνσιωπή· καὶ λόγον
αὐτοῖς διδόντες, ὡς ἡ μὲν πόλις ὅδε ἀνόπλους, ἔρημος, οὐ ναυῶν, οὐ καταπέλτων, οὐ
βέλους, οὐ ζύφου ἔχουσα, οἷς ἄνδρας οἰκείους ἡμυνοῦ ἀπομάχεσθαι, πέντε μυριά-
δων ἔναιζεν διεφθαρμένων, ξενικὸν δὲ οὐδὲν ὅδε, ἢ φίλος, ἢ σύμμαχος, ἢ χωρὶς ἐς
ταῦτα. ἔχουσι δ' αὐτὰ οἱ πολέμιοι, καὶ τὰ τείχεα, καὶ τὰ ὅπλα, καὶ τὴν χώραν, καὶ πρει-
κεῖσθαι ὧν ἄξιά ἐνόπλοις, ναυσὶ, καὶ πεζῷ, καὶ μηχαναῖς, καὶ ἵπποις· Μασσυλί-
σσης δ' ἑκὼν ἕτερος ἐπὶ πλευρᾶς, δορίκου μὲν ἔτι καὶ ἀγανακτήσεως ἐπίσχοι, ὡς
σῶν τὰς συμφορᾶς ὠφελεῖσθαι. ἐς ἃ λόγους αὖθις ἐποιοῦντο, καὶ Αννων, ὧδε
Γίννας ἐπώνυμος ὧν, ὅτι φανεῖσαι ὧν ἐν τοῖς τότε παροῦσιν, αἰτήσας εἰπεῖν, ἔλεξεν, Εἰ
μὲν ὅδε καὶ τὰ παρόντα ἀμήχανον ἔπι τοῖς ὑμᾶς ὦ Ρωμαῖοι λόγος, ἐφεῦμ', οὐχ' ὡς

δίκαια πρὸς Φέροντες· οὐ γὰρ ὅστιν ὁ κυρίως τοῖς ἀτυχοῦσιν ἀμπλακία· ἀλλ' ἵνα μάθητε, ὡς οὐκ ἀπροφάσιστός ὅστιν ὑμῖν ὁ ἔλεος ἐφ' ἡμῖν, οὐδὲ ἄλογος. Ἡμεῖς γε Λιβύης ἄρχοντες καὶ θαλάσσης, ἐπὶ πλείοσιν ὠφελείαις ὑμῖν ἐπολεμήσαμεν, καὶ τούτοις ἀπίσημεν ἀπὸ Σκιπίωνος, ὅτε τὰς ναῦς ὑμῖν προὐδόμεν, καὶ ἐλέφαντας οὓς εἴχομεν, καὶ Φόρους ἐπαξάμενα διοσφ, ἃ ἐδιδόμεν ὑπὸ χειρῶν. πρὸς οὖν θεῶν τῶν τότε ὠμοσμένων, φείδεσθε μὲν ἡμῶν, φείδεσθε δὲ τῶν Σκιπίωνος ὅρκων ὁμόσαντος ἔσεσθαι Ρωμαίοις Καρχηδονίοις συμμάχοις καὶ φίλοις. οὐσῆ ὅστι ἐς τοῦθ' ὅ, τι ἡμῶν πρόκειται· οὐ ναῦς ἔχομεν, οὐκ ἐλέφαντας, οὐ τοὺς Φόρους ἐκλείπομεν. Ἀλλὰ καὶ σὺν μαχόσομεν ὑμῖν ὅτι πρὸς βασιλέας· μηδὲ τῷ πρόσθεν καταγνώσκετε, εἰ τοῦτα καὶ πρόσθεν εἴποκεν, ὅτε τὰ ὅπλα ἠτεῖτε· αἵ τε γὰρ συμφοραὶ ποιοῦσι μακρολόγους· καὶ ἅμα συνηκόων οὐδὲν ὑπὸ τὰς ἱκεσίας δυνατώτερον, οὐσῆ ἔχομεν ἐς οὐδὲν ἕτερον ἀνὴρ λόγῳ καταφυγεῖν, οἷ τινὶ δυσὶ αὐτὸν ὑμῖν ἀπασιν ἐξέδομεν. Τὰ μὲν δὴ πρόσθεν τοιαῦτα, ὧν ὁ Σκιπίων ὅστιν ἡμῶν ὁ Ρωμαίοις βεβαιότατος, τῶν δὲ παρόντων ὑμεῖς ὦ ὕπατοι δημιουργοὶ καὶ μάρτυρές ἐστε ἡμῖν. ὅμηρα ἠτήσατε, καὶ τὰ κελεύσαντα ἠγάγομεν ὑμῖν· ὅπλα ἠτήσατε, καὶ πάντα ἐλάβετε, ὧν οὐδὲ οἱ λυφθέντες ὑπὸ τοῖς πολιορκίαις ἑκόντες μεθίεσαν· ὑπισχύσαμεν δὲ ἡμεῖς τῶν Ρωμαίων ἥξειν καὶ ἔστιν· καὶ γὰρ ὁ σύλλογος ἡμῖν ἐπέσχε, καὶ ὑμεῖς τὰ ὅμηρα αἰτησάντες, ἔφατε τῇ Καρχηδόνα αὐτόνομον ἐάσειν, εἰ λάβοιτε. εἰ δὲ προσίκειτο καὶ τὰ λοιπὰ ὑμῶν ἀνέξεσθαι κελευόντων, οὐκ εἰκὸς ἦν ὑμᾶς, ὅτε μὲν τοῖς ὁμήρεσι αὐτήματι σαφεῖ τῇ πόλει αὐτόνομον ἔσεσθαι προσαγορεύσαι, ὑπὸ δὲ προσθήκην τῶν ὁμήρων ποιεῖσθαι τὴν Καρχηδόνος αὐτῆς καταστροφήν· ἐπεὶ εἰ ἤθελες ὑμῖν ὅστι ἀνέλειν, πῶς ἐλαυθέρους ἔτι ἀφήσετε, ἢ αὐτόνομον, ὡς λέγετε. Τὰ δὲ μὲν εἴχομεν εἰπεῖν καὶ πρὸς τῶν προτέρων συνηκῶν, καὶ πρὸς τῶν πρὸς ὑμᾶς ἡμιτυμένων. εἰ δὲ καὶ τούτων οὐκ ἀνέξεσθε, πρόκειμεν ἅπαντα, καὶ ὃ τοῖς ἀτυχοῦσίν ὅστι λοιπόν, ὀδυρόμεθα, καὶ δεόμεθα· πολλὴ σῆ ἡ ἱκεσία δι' ἀφθονίαν κακῶν· ὑπέρ τε γὰρ πόλεως προκαλοῦμεν ἀρχαίας, χρησμοῖς μὲν θεῶν συνωκισμένης, καὶ ὑπὲρ δόξης ὅτι μέγα προσελθούσης, καὶ ὀνόματος ὅτι φοιτήσαντος ὅτι πρὸς γῆν ὅλην, ὑπέρ τε ἱερῶν τῶν ἐν αὐτῇ ποσῶνδε, καὶ θεῶν οὐδὲν ἀδικεῶντων, οἷς μὴ πομπὰς καὶ ἑορτὰς, μηδὲ τοῖς θάφοις, τὰ ἐναγίσματα, οὐδὲν ὑμῖν ἐπὶ τῶν νεκρῶν ὅπιζημίων ὄντων. εἰ δὲ καὶ ἡμῶν ὅστι ἔλεος, φατὲ δὲ καὶ ἡμᾶς ἐλεεῖν, εἰ συγχωρεῖτε μετοικίσασθαι, φείσασθε πολιτικῆς ἑστίας, φείσασθε ἀγορᾶς, φείσασθε βουλαίας θεοῦ, πάντων τε τῶν ἄλλων ὅσα τοῖς ἔτι ζῶσι τερπτὰ καὶ ὠφέλιμα. τί γὰρ δὴ καὶ δέος ὅστιν ὑμῖν ἔτι Καρχηδόνος, οἳ γε τὰς ναῦς ἔχετε ἡμῶν, καὶ τὰ ὅπλα, καὶ τοὺς ὑπηφόνους ἀφέλκοντας· πρὸς δὲ τῆς ἀποικίσεως, εἰ τῷ δοκεῖ τοῦτο εἰς πρόνοιαν ἡμῶν προηκέσθαι, ἔστι καὶ τόδε ἀμήχανον ἀνδράσιν ἐς ἤπειρον ἀποικίσασθαι θαλασσοκρατοῦσιν, ὧν ἄπειρον πλῆθος ἐργάζεται τῇ θαλάσσῃ. δίδομεν σῆ ὑμῖν ἀποδοσίν αἱρετωτέραν ἡμῖν, καὶ βίκλεες ἐσῖραν ὑμῖν. τῇ μὲν πόλει ἐάτε τῇ οὐδενὸς ὑμῖν αἰτίας, αὐτοὺς δ' ἡμᾶς οὓς ἀποικίζετε, ἐθέλετε διαχρήσασθαι· οὕτως ἀνθρώποις δόξετε χαλεπαίνειν, οὐχ' ἱεροῖς γε θεοῖς γε θάφοις, γε πόλει μηδὲν ἀδικούσῃ· δόξης σῆ ἀγαθῆς καὶ ὁσίους ἐφίεσθε ὦ Ρωμαῖοι πρὸς πάντα ἔργα, καὶ μετεμπάθειαν ὑπὸ τοῖς δυτυχήμασιν ἐπαισθέλεσθε, καὶ τοῦθ' οἷς ἀεὶ λάβοιτε· καταλογίζεσθε μὴ δὲ πρὸς Διὸς καὶ θεῶν, τῶν τε ἄλλων, καὶ ὅσοι Καρχηδόνα ἔτι ἔχουσί τε, καὶ μήποτε

μνησικακήσαι

μηπικαπῆσαι ἐν ὑμῖν, μηδὲ παισὶν ὑμετέροις· μὴ ἀγαθὸν δόξαι ὑμῖν αὐτῶν ἐν ὑμῖν τοιήτοις δίκαιόν τε· μηδὲ τοσῶνδε ἔργων τιμὰς κλέος ὑμῖν καταμιάντε, χαλεπῶς μὲν ἐργασθῆναι, χαλεπῶς δὲ ἀκουσθῆναι, τοῖσί τε τοιήτοις ὑμῖν ἐξ ἀπόνητος τοῦ βίου χλιπαρεῖν· πόλεμοι γὰρ, πολλοὶ μὲν Ελλησιν ἐγένοντο καὶ βαρβάροις, πολλοὶ δὲ ὑμῖν αὐτοῖς Ρωμαίοις τοιοῖς ἑτέροις· καὶ οὐδεὶς πω κατέπαυε πόλιν χεῖρές τε τοιαὶ μάχης καθίσαν, καὶ ὅπλα καὶ τείχεα τοιαῦτα ἔδυσαν, ἢ εἴ τις ὅστις εἰς ἀνθρώπους ἀνὴρ ζημίας καὶ τοιούτων παλαιῶν ἐπεμνήσθησαν. τοιαῦτα φέροντες σῆ ὑμῖν ὀρκίους θεοὺς, καὶ τύχας ἀνθρωπείας, καὶ τὴν φοβερωτάτην τοῖς ἀδικοῦσι νέμεσιν, δεόμεθα μήτε ἐς τὴν ἡμετέραν ἀπροσδοκήτως ὑμᾶς ὑβρίσαι, μήτε τοῖς ἡμετέροις συμφοραῖς ἐς ἀνήκεστον τοιαγωγῆν· συγχωρῆσαι δ', εἰ μὴ δίδοτε τὴν πόλιν ἔχειν, ἔς γε τὴν σύγκλητον ἔτι προσδῶσαι τοῖς αὐτῆς καὶ δεηθῆναι. βραχὺ δ' ὁρᾶτε ὃ ἀξίωμα τοῦ χρόνου, βάσιμον μὲν ἡμῖν φέρει μακρὸν ἐν ὀλίγῳ, δίκαιον τὴν ἐσομένων ἀμφιβολίαν· ὑμῖν δὲ ὃ μὲν ἀσφαλὲς ἴσον, ἢ νῦν, ἢ μετ' ὀλίγον τὰ δοκοῦντα δρᾶν, ὃ δ' ἀδοκήτως καὶ φιλανθρώπως ὑπηγμένον· τοιαῦτα μὲν εἶπεν ὁ Αννων. εἷς δέ τις τῶν ἄλλων μὲν ἥσθη ἐκεινθεν πολλοὶ τοιοῦτα τὰ πρῶτα τὸν λόγον, ὅτι μηδὲν ἐνδύσουσιν αὐτοῖς. παυσαμένων δέ, ὁ Κιπιτεῖνος ἔλεξε, Περὶ μὲν ὧν ἡ σύγκλητος προσέταξε, δεῖ πολλάκις λέγειν· προσέταξε γὰρ, χρὴ γνῶναι, οὐδὲ μὴν θέσθαι δυνάμεθα τὰ ἤδη κεκελευσμένα γνῶναι. τοῦτο δὲ εἰ μὲν ὡς ἐχθροῖς ἐπεκελεύσθη, ἔδει μόνον εἰπεῖν, χρὴ ποιεῖν ἀναλαβεῖν· ἐπεὶ δὲ ἐπ' ὠφελείᾳ κοινῇ, τάχα μὲν τι καὶ ἡμῖν, ὃ δὲ πλέον ὑμῖν ὦ Καρχηδόνιοι, γένηται, σκοπεῖσθαι καὶ τοῖς λογισμοῖς ὑμῖν εἰπεῖν, μὴ δυνάσθαι πειθῆναι μᾶλλον ἢ βιασθῆναι. ἡδαίλφασα ὑμᾶς ἤδη μεμνημένους τῆς ἐν αὐτῇ ποτὲ ἀρχῆς καὶ δυνάμεως, ἀδικεῖν ἐπαίρει, καὶ ἀπὸ τοῦδε ἐς συμφορὰς ἀφέρει. Σικελίας τε γὰρ δι' αὐτὴν ἐπεχειρήσατε, χρὴ Σικελίαν ἀπωλέσατε, ἔς τε Ιβηρίαν διεπλεύσατε, χρὴ Ιβηρίαν ἀφήρησθε, ἔν τε ταῖς σεαυτῶν ἐλπίζεσθε τοῖς ἐμπόροις, καὶ τοῖς ἡμετέροις μάλιστα, ἵνα λαμβάνοιτε, κατεποντοῦτε, ἕως ἀλόντες ποιεῖν ἡμῖν ἔδοτε Σαρδὼ· οὕτω χρὴ Σαρδοῦς ἀφῃρέθητε δίκαιον τὴν θαλάσσαν, ἢ πίφυκε πλεῖν ἀπήμονας αἰεὶ τοῦ πλέονος ὀρέγεσθαι, δίκαιον τὴν αὐτῆς ταχυρρίαν· ὃ καὶ Αθηναίοις ὅτε ἐγένοντο ναυτικοὶ, μάλιστα ἠύξησέ τε καὶ καθεῖλεν. ἔοικε γὰρ τὰ θαλάσσια τοῖς ἐμπορικοῖς κέρδεσιν, ἃ χρὴ τ' αὔξησιν ἔχει, χρὴ τὴν ἀπώλειαν ἀθρεῖν· ἴσε γοῦν αὐτοῖς ἐκείνοις ὧν ἐπεμνήσθην, ὅτι τὴν ἀρχὴν ὅτι τὸν Ιόνιον ὃν τέποντες ἐς Σικελίαν, οὐ πρὶν ἀπέσχοντο τῆς πλεονεξίας, πρὶν τὴν ἀρχὴν ἅπασαν ἀφῃρεθῆναι, καὶ λιμένας, καὶ ναῦς πᾶσαν δοῦναι τοῖς πολεμίοις, καὶ φεύγειν ἐνδίδοσθαι τὴν πόλιν, καὶ τὰ τείχη σφῶν αὐτοὶ τὰ μακρὰ καθελεῖν, καὶ σχεδὸν ἠπειρῶται τότε κἀκεῖνοι ἠνέσθαι· ὃ γὰρ διέσωσεν ὅτι πλεῖσιν αὐτοὺς βύσταθέτερος γὰρ ὦ Καρχηδόνιοι ὁ ἐν ἠπείρῳ βίος, γεωργίᾳ καὶ ἐρημίᾳ τοιαυτῇ, καὶ σμικρότερα μὲν ἴσως τὰ κέρδη, βεβαιότερα δὲ καὶ ἀκινδυνώτερα καθάπαξ τὰ τῆς γεωργίας τῆς ἐμπόρου, ὅλως τέ μοι δοκεῖ πόλις ἡ μὲν ἐν τῇ θαλάσσῃ, ναῦς τις εἶ μᾶλλον ἢ γῆ, πολιὸν τὸν χλόον τοιγμάτων ἔχουσα καὶ τὰς μεταβολάς· ἡ δὲ ἐν τῷ μεσογείῳ, καρπεῦσθαι τὸ ἀκίνδυνον ὡς ἐν γῇ. διὰ ταῦτ' ἄρα καὶ τὰ πάλαι βασίλεια, ὡς ὑπάρχομεν, ἐν μέσῳ· καὶ ἀπὸ τῶν δὲ μίσεα ἐγένοντο Μήδων, καὶ Λασυρίων, καὶ Περσῶν, καὶ ἑτέρων. ἀλλὰ βασιλικῶν μὲν ἐπιδειγμάτων παύομαι οὐδὲν ὑμῖν ἔτι δίκαιον τοιαῦτα· ἐς δὲ τὴν ὑμετέραν Λιβύην ἀπήλθετε, ὧν ἧς μὲν ἐθέλητε χείρονες ἔσεσθε, ἵνα

πλοὺ ἐρεθίζοσθε ὑμᾶς ὄφελόν τε ἦν μηδὲ μνήμην ἀφῆκε τῶν νεῶν ἐνοχλοιώτων καὶ ὅτε μὲν ἐς πλοῦ ἁλιεύσασθε καινὰ σκάφων ἀφορῶντες ἀναμιμνήσκεσθε δ' πλήθους ὧν εἴχετε νεῶν, καὶ λαφύρων ὅσων ἐφέρετε, καὶ ἐς οἵους γε τοὺς λιμένας κατήγεσθε σῶν ἁρμοί· καὶ τὰ νεώρια, καὶ τὰ τῶν σκευῶν ταμιεῖα ἐνεπίμπλατε. τί δὲ αἱ οἰκίαι τοῖς πείσεσιν, ὑπὸ δοχῆ γραπτίδων τε καὶ ἵππων ἦν ξεφάντων· τί δὲ ἡσαν ἐκεῖ τοῦτοις πρόχοδομνήμονες· τί τοῦτα μνημεῖα ὑμῖν ὄντι, ἢ τι ἄλλο, πλοῦ ὀδυνὴ, καὶ ἐρέθισμα ἐπὶ μελεῖν ἐς αὖτα, εἴ ποτε δυνάσθε· πάλος ὅστις δυνατώτεροις τοῖς μεμνημένοις τοῖς ποτὲ τύχης, ἐπίζηλον τοῦ τύχου ἐπιμελεῖσθαι· φάρμακον δὲ κακῶν ἀκεσιμον, λήθης οὐκ ἔνι μεταλαβεῖν ὑμῖν, μὴ τὸ ὄφελον ἀπόθησθε. καὶ τούτων τοι φέστατος ἔλεγχος, ὅτι πολλάκις συνηνώμεθα καὶ σεμνηκῶν τυγχάντες, πρὸς ἐσπουδάσατε. εἰ μὲν οὖν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς ἐφίεσθε, καὶ δυσμενεῖτε ἡμῖν ὡς ἀφηρημένοι, καὶ καιρὸν φυλακεῖτε, δεῖ τῆσδε τῆς πόλεως ὑμῖν, καὶ λιμένων τοιῶνδε καὶ νεωρίων, καὶ τειχῶν ἐς στρατοπέδου ζεῖπον εἰργασμένων. καὶ τί ἔτι φείδόμεθα ἐχθρῶν εἰλημμένων. εἰ δὲ τῆς μὲν ἀρχῆς ἀπέστητε καθαρῶς οὐ λόγῳ μᾶλλον ἢ γνώμῃ, μόνα δ' ἐξῃρῆσθε Λιβύης ἃ ἔχετε, καὶ ταῦτα ἀπροφασίστως σεμνέχεσθε ἡμῖν, φέρετε καὶ ἔργῳ τοῦτο δηλοῦτε, ἐς μὲν Λιβύην μὴ ἔχητε μυοικισάμενοι, τῇ θαλάσσης οἰκιστάντες ἧς ἀπέστητε· μὴ δ' ὑποκρίνεσθε ἐλεεῖν ἱερὰ, καὶ ἑστίας, καὶ ἀγορὰς, καὶ τάφους, ὧν τάφοι μὲν ἔσων ἀκίνητοι, καὶ οἰκαλίζετε αὐτοῖς ἐπιχθόνιοι, καὶ τοῖς ἱεροῖς θύειν ἐθέλετε θύοντες· τὰ δὲ λοιπὰ καθέλωμεν. οὐ γὰρ καὶ νεωρίοις θύετε, οὐδὲ οἰκαλίζετε τείχεσιν, ἑστίας δὲ καὶ ἱερὰ ἄλλα, καὶ ἀγορὰς ἔνι καὶ μετελθοῦσι ἐργάσασθαι, καὶ ταχὺ κἀκεῖνα ὑμῖν ἔσται πάντα· ὧ λόγῳ καὶ τὰ ἐν Τύρῳ καταλιπόντες, ἠλάξασθε Λιβύην, τά τε θύκτητα ὑμῖν τότε ἡμόμενα, νεῶν πάντα πλησθε· βραχεῖ τε λόγῳ, μάθοιτε ἂν ὡς οὐχ' ὑπὸ δυσμενείας, ἀλλ' ὅτι βεβαίαν τε ὁμοιοίαν, καὶ ἀμεριμνίαν καινὴν πάσι παρασκάσομεν, εἰ ἀναμεθείητε ὅπη καὶ Λιβύην ἡμεῖς οὐκ ἐχθραὶ, ἀλλὰ μηδὲ πολιν οὖσαν, οὐδὲ δυμενοῦντες, ἀλλὰ ἃ ποιοι παρεσκευάζοντες, ἐπὶ συμφέροντι κοινῷ μετοικίσαμεν ἐς Ρώμην, καὶ ξυστέλλοιεν ἀμφοτέροις. ἀλλ' εἰσὶ γὰρ ὑμῖν ἔτι χειρώνακτες πολλοὶ θαλασσοβίωτοι· καὶ τούτου πεφεύγοντα μεν, ὡς δὴ ὀλίγως ὕστερον γνοῦσθε τῇ θαλάσσῃ, καὶ τὸν τῶν ἀγορίων δρόμον τε καὶ ἀσπίδων ἔχοντε ὠμῶν. οὐ γὰρ μαχεῖ ὑμᾶς ἀπὸ θαλάσσης, ἀλλ' ὀγδοήκοντα σταδίους ἀναδραμεῖν καλεῖομεν· ἡμεῖς δ' οἱ τοῦτα παρασκάσοντες ὑμῖν, ἑκατὸν τῆς θαλάσσης ἀπέχομεν. χωρίον δὲ ὑμῖν δίδομεν, ὃ θέλετε ὅπλέξασθαι, καὶ μετελθοῦσιν αὐτονόμοις εἶ). τοῦτο δ' ἐστὶν ὃ παρυλέγομεν, αὐτόνομον ἐάσειν Καρχηδόνα, εἰ πείθοιτο ἡμῖν. Καρχηδόνα γὰρ ὑμᾶς, οὐ τὸ ἔδαφος ἠγούμεθα. τοσαῦτα εἰπὼν ὁ Κιπιῶνος, ἡσύχασε. καὶ τῶν Καρχηδονίων ὑπ' ἐκπλήξεως οὐδὲν ἀπεκρίναντο μόνων, ἐπεῖπεν, ἃ μὲ ἔδει πείθοντα καὶ παρηγορεῖν εἰπεῖν· ὃ δὲ παρασκαμα τῆς βουλῆς δεῖν ἡγέσθαι, καὶ αὐτὰ καὶ ἡγέσθαι, ἅπερ ἐστὶν ἔτι παρόντες. ὁ μὲν εἶπεν οὕτως. οἱ δ' ἐξαγγέλμενοι παρὰ τῶν ὑπηρετῶν, καὶ ὃ μόνον ὑπὸ Καρχηδονίων ἔσεσθαι παρορῶντες, ἤκουσαν αὖθις εἶπεῖν. καὶ εἰσελθόντες ἔφασαν, Τὸ μὲν ἁπλοῦν τῆς βουλῆς ὁρῶμεν· οὐ γὰρ οὐδὲ παρεσβύσαι δίδοτε ἐς Ρώμην. ἡμεῖς δ' ἐπιμελεῖσθαι παρὰ ὑμᾶς οὐκ ἐλπίζομεν, ἀλλ' ὑπὸ Καρχηδονίων ἔτι λέγοντες ἀπολεῖσθαι· δεόμεθα δ' ὑμῶν, οὐκ ὑπὲρ ἑαυτῶν· ἐς μὲν γὰρ πάντα παλεῖν ἕτοιμοι· ἀλλ' ὑπὲρ αὐτῆς ἔτι Καρχηδόνος, εἰ δυνατὸν καὶ παλαιοῦσα τοῖς συμφοραῖς ὑπουργίαν,

πρεσβύτατοι αὐτῆς τοὺς νεῶς, ἕως ὁδοῦντος ἀπιμὴν, ἵνα καὶ ἀκούοντες, καὶ θεωροῦντες ὧν προσεπάξατε, σὺν ἔκωσιν, μᾶλλον ἄρα δικάσονται. ἐς τοῦτο δὴ ἡμῖν ἀμάθιας ἀφῖκται καὶ τύχης, ὡς αὐτοὶ μὲν καλεῖν ὑμᾶς τοὺς νεῶς ἐπάγειν ὅπῃ τῶν πατρίδα. οἱ μὲν δὴ τοσαῦτα εἰπόντες ἀπίεσαν. καὶ ὁ Κυπασσὸς πεντήρεσιν ἔπεμψε μὲν πλοῦσας, ἀνεκώλυε μὲν τὴν πόλιν. τῶν δὲ πρέσβεων οἱ μὲν ἐκ τῆς ὁδοῦ διεδίδρασκον, οἱ δὲ πλέονες ἐπορεύοντο σιγῇ. Καρχηδόνιοι δὲ οἱ μὲν ἀπὸ τῶν τειχῶν ἐς τοὺς πρέσβεις ὁπότε ἥξουσιν ἀφεώρων, καὶ βραδύνουσιν αὖθις ἠρώτων, καὶ τοὺς κήρυκας ἐπῄροντο· οἱ δὴ ὑπάντων ἔτι προσιοῦσιν, οὐκ ἀμαθοῦντες, ἀλλ' ἐπιχθόνιοι μαθεῖν. σκυθρωποὺς δὲ ὁρῶντες, ἑτυμολογοῦντο μέτωπα, καὶ ὀφρύων, οἱ μὲν ὁμοδημίους, οἱ δὲ ἕκαστον ὡς εἶχεν ἑκάστης τις φιλίας ἢ γνώσεως ἐς αὐτὸν, ὅπῃ τρέφων τι καὶ πιθανὸν ἐρεῖν. ὡς δὲ οὐδεὶς ἀπεκρίνατο, ἀθῴμωζον ὡς ἐπ' ὀλέθρῳ ζωφῷ· καὶ οἱ ὅπῃ τοῦ τείχους ἀκούοντες, σὺν αὐτῷμωζον αὐτοῖς, οὐκ εἰδότες μὲν οὐδὲν, ὡς δὴ ἐπεὶ ζωφῷ καὶ μεγάλῳ κακῷ. πρὸς δὲ τὰς πύλας ὀλίγου μὲν αὐτοὶ καὶ συνεπάτουν ὑπαπίπτοντες ἀλλήλοις, ὀλίγου δὲ διέφθειρεν, εἰ μὴ τοσόνδε ἔφασαν, ὅτι χρὴ τὴν βουλὴν πρότερον σύνταξιν. ὅτι γὰρ οἱ μὲν δίκαιοι αὐτοῖς, οἱ δὲ καὶ ὠδὸν ποιοῦσιν ὑπὸ θυμοῦ τοῦ θάσσον μάθειν. ὡς δὲ ἐς τὸ βουλευτήριον ἐσῆλθον, ἡ μὲν βουλὴ τοῖς ἄλλοις μετεῖχε τοῦ καὶ μόνοι σωθῆναι ἐφ' ἑαυτῶν. ὁ δὲ δῆμος ἔξω πρόσεσαν. οἱ δὲ πρέσβεις ἀπῆγγελον πρῶτα μὲν τὸ κέλευσμα τῶν ὑπάτων. καὶ θύρας ἐῶ βοᾶν τῆς βουλῆς, καὶ ὁ δῆμος ἔξω σὺν ἐβόα. ὡς δὲ ἐπῆλθον οἱ πρέσβεις ὅσα αὐτοῖς ἐπετέλεσαν διακελευόμενοι, καὶ διότι μὲν, καὶ ἐς Ρώμην προσβῦσαι παραπεμφθέντες, αὖθις ἐῶ τῆς βουλῆς σιγῇ βαθεῖα. τὸ τέλος μαθεῖν προσεμένουσης· καὶ ὁ δῆμος αὐτῇ σὺν ἐσιώπα. ὡς δὲ ἔμαθον ὅτι μηδὲν προσθεῖεν ἐπὶ τοῖς ἐφαμμένοις, ἠλάλαξαν ἐξαίσιον ὀδυρόμενοι. καὶ ὁ δῆμος ἐσέδρα μὲν ἐς αὐτούς. καὶ ἀπὸ τοῦδε ἐῶ οἶστρος ἄλλοις καὶ μανιώδης, οἷς ὁ τοῖς βακχείοις πάλαι φασὶ θεοὺς μηνάδας ἀλλόκοτα κραυγάζειν· οἱ μὲν τὴν βουλευτῶν τοῖς πρὶν ἐμπρὸς ἐσιγῆσαι μένους, ὡς ἐξάρχοις τῆς ὑβρέως ἠκιζόν τε καὶ διέκοπτον· οἱ δὲ τοῖς συμβουλεύσασθαι πρὸς τὸν ὅπλων· οἱ δὲ τοῖς πρόσθεν κατέλθοντας ὡς κακῶς ἀγγέλοις· οἱ δὲ καὶ πρὸς ἐσυργμὸν τὴν πόλιν· ἕτεροι δὲ τοῖς Ἰταλιώταις, οἳ ἔτι πρὸ αὐτοῖς ὡς ὑπὸ ἀμφιδίῳ καὶ ἀκηρύκτῳ κακῷ ἦσαν, ζυμαίνοντο ποικίλως, ὅπῃ λέγοντες ὁμόρων πόλεμον, καὶ ὅπλων, καὶ ἀπάσης ἀμιξίας θαλάττης τε ἅμα, καὶ ὁρμῆς, καὶ δίκης, καὶ ἀπειλῆς ἡ πόλις ὑπεπίπλησο. καὶ τὸ πᾶς ὁδῶν ἀνεκάλουν τοὺς φίλτατα, καὶ ἐς τὰ ἱερὰ ὡς ἐς ἄσυλα κατέφευγον, καὶ τοῖς θεοῖς ὠλόλυζον, ὡς ὑδὲ σφίσιν αὐτοῖς ὑπεύρῃσαν δίκαια μόνοις. ἕτεροι δὲ ἐς τὰ ὁπλοθήκας ἰόντες, ἔκλαιον, ὁρῶντες κενάς· οἱ δὲ ἐς τὰ νεώσια καταθέοντες, ὠδύροντο τοὺς νεῶς, ὡς ἀπόντος ἀνδράσιν ὑκ δεδομένας· καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ἥρων ἀνεκάλουν ὡς ἔτι παρόντων, τοῖς τε προγόνοις καὶ σφᾶς αὐτοὺς ἐλοιδόρουν, ὡς δὴ μήτε ἡγέσασθαι, μήτε ναῶν, μήτε φόρου, μήτε τὰ ὅπλα πρόδοτα ἀποθανεῖν σὺν τῇ πατρίδι ὡπλισμένῃ. μάλιστα δὲ αὐτοὺς ἐς ὀργὴν ἀνέκαιον αἱ μητέρες αἱ τῶν ὁμήρων, οἷά τινες ἐκ παραχρῆμα ἐριννύες, ἐντυχάνουσαι μετ' ὀλολυγῆς ἑκάστῳ, καὶ τὰ ἔκδοσιν τῶν παίδων προφέρουσαι, καὶ τὴν ἑαυτῶν ἀπόρρησιν· ἐπεγέλων δὲ αὐτοῖς, ὡς ἥκοι ἀμιῶν ὁμήρων αὐτοῖς ἀντὶ τῶν παίδων. ὀλίγου δὲ ὅσον ἐσωφρόνει, τὰς πύλας ἀπέκλῃε, καὶ ὁ τεῖχος λίθων ἀντὶ καταπελτῶν ἐπλήρου. καὶ ἦ ἴσχυε πολεμεῖν μὴ ἐψηφίσατο αὐτῆς ἡμέρας, καὶ τοὺς δούλους ἐκήρυξεν ἐλευθέρους εἶ). στρατηγοὺς δὲ εἵλοντο, τὸν μὲν ἔξω τειχέων Ἀσδρύβαν, ὃν πάντας ὑπεκήρυκτος ἐῶ, ἔχοντα

δισμυρίων ἦν ὁ στρατὸς ἀμφὶ αὐτόν· καὶ τὴν ἀξίωσιν αὐτῶν διπλάσιος μὴ μισθοῦσθαι τῇ πατρίδι τὸ ἑξακισχιλιοστὸν μέρος, μηδὲ ὧν ὑπὸ ἀνάγκης ἦν δικάζῃ Ρωμαίων δίκῃ ἀμφέρειν. τὸν δὲ τριηράρχην ἡρέθη στρατηγὸς ἕτερος Ἀσεργίλας, ἀνεψιὸς Μαανθμάσου. ἔπεμψαν δὲ καὶ ἐς ἄλλους ὑπάτους, αἰτοῦντες αὖθις ἡμερῶν τεσσαράκοντα ἀνοχάς, ἵνα πρεσβεύσωσιν ἐς Ρώμην. ἀποτυχόντες δὲ καὶ τότε, ὅτι θαυμασῆς ἐγίγνοντο μεταβολῆς τε καὶ πλήμης, ὁ, ποιῶν παθῶν μᾶλλον, ἢ τὴν πόλιν ἐκλιπῶν. ταχὺ δὲ καὶ θάρσους ἐν τῇ μεταβολῆς ἐνεπίμπλαντο, καὶ δημιουργίᾳ μὲν, τὰ δημόσια τιμῶν, καὶ ἱερὰ πάντα, καὶ εἴ τι ἄλλο βούλοιτο ὧν ἐδέοντο, εἰργάζοντό τε ὁμοῦ ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες, ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς μὴ ἀναπαυόμενοι, καὶ σῖτον αἰροῦμενοι τὰ μέγιστα ὅτι ὀρφακτοῦ, δυρεοὺς ἑκατὸν ἡμέρας ἑκάστης, καὶ ξίφη τετρακόσια, καὶ καταπελτικὰ βέλη χίλια, σαυνία δὲ καὶ λόγχας πεντακοσίας, καὶ καταπέλτας ὅσους δυνηθεῖεν· ἐς δὲ τὰς ὑπαπάσης αὐτῶν ἀπέκειραν τὰς γυναῖκας, τειχῶν ἑτέρων ἀποδεῖα. καὶ οἱ μὲν τὸ τοῦτο σπουδῆς καὶ παρασκευῆς ἦσαν· οἱ δ' ὕπατοι τάχα μέν τι, ἢ ἔλαφ μὴ δῆθεν ὑπεχρεῖν ἐς ἔργον ἀλόκητον, ἅμα δὲ καὶ τὴν πόλιν ἄοπλον οὖσαν λήψεσθαι καταφρονήσαντες ὅτε θέλοιεν ἡμύνοντο, διέμενον ἔτι, καὶ σφίσιν αὐτοῖς ἐνόμιζον ἐκ τῆς ἀποδείας, οἷον τὸ τοῖς δυσχερέσι γίγνεσθαι φιλεῖ· δῆθεν μὴ ἀπολέσθαι, παρίοντες δὲ χρόνου καὶ λογισμοῦ, φόβου ἄπεσθαι τὴν ἀπιθανότητα· ἃ καὶ τὴν Καρχηδονίων τινὰς αὐτῶν εἰκάσαι σφῶν ἤδη ὃ δίος ἄπεσθαι, ἐπέλπεσθαι ὡς ἐπιδή τι καὶ ἄλλο προελθὸν ἐς ὃ μέσον εἰπεῖν, ὅτι χρὴ τὴν κακὴν ὑπολέγεσθαι τὰ μετεώτερα ὄντας δώδεκα πλοῖς, οὕτω σαφῶς εἰπόντα τῷ γνώμῃ. Μαανθμάσης δὲ ἤκουσε Ρωμαίοις, καὶ ἔφερε καρέως, ὅτι τὴν Καρχηδονίων δυνάμει αὖθις ἐς χῆρον βαλὼν, ἀνδρῶν ὁμοίως τῷ ὑπηγμένων αὐτοῖς ὑπηγμένων τε, καὶ οὐ κεινώσοντας αὐτὸ πρὶν ἐπιλεῖν, ὡς οἱ τοῖς πάλαι πολέμοις ἐποίουν. ὅμως δὲ αὐτῶν τῶν ὑπάτων ἀποπειρωμένων καὶ καλούντων ὑπὲ συμμαχίαι, ἔφη τὴν συμμαχίαν πέμψειν, ὅταν αἴθῃ διορύσσων. καὶ μετ' ὀλίγον πέμψας, ἤρετο εἴλωνος ἤδη δίοιη. οἱ δὲ φέροντες αὐτῷ ὃ σοβαρὸν, ἤδη δέ τι καὶ ἀπιστοῦντες ὡς δυσμεναίνοντι, ἀπεκρίναντο τοσοῦτον ὅτε διηθεῖεν. τοῖς δὲ ἀγοραῖς τῷ στρατῷ καὶ πάνυ ἐφείπετο, οὐκ μόνης ἔχοντες Λσδρυμήτου καὶ Λεπτέως, καὶ Σαξοῦ, καὶ Ἰτύκης, καὶ Χόλλης· τὰ δὲ λοιπὰ Λιβύης ἐῶν πάντα ἔτι ὑπὸ Ἀσεργίλα, ὅθεν ἐκεῖνος ἀγοραὶ ἐς Καρχηδόνα ἔπεμπεν. ἀλέγων δὲ ἐς ταῦτα ὀλιγωτέφθισαν ἡμερῶν, οἱ μὲν ὕπατοι προσιέσ ἄμφω τὴν πόλει τὸ Καρχηδονίων ἐς μέγαν ἐσκυασμένοι, καὶ ἐπιχείρεσιν. ἐῶν δὲ ἡ πόλις οὐ μυχῷ κόλπου μεγίστου, χερρονήσου τὶ μάλιστα προσοικεῖα· ἀρχὴν δὲ αὐτῷ ἀπὸ τὸ ἠπείρου διήκουσα, εὖρος ὧν πέντε καὶ εἴκοσι σταδίων· ἀπὸ δὲ τῆς αὐχένος, ταινία τινὶ καὶ ὑπομήκης, ἡμισταδίου μάλιστα ὃ πλάτος, ὅπῃ δυσμὰς ἔχωρει μέσον λίμνης τὲ καὶ τῆς θαλάσσης, ἁπλῷ τείχῃ τὸ κρημνὰ ὕσα· τὰ δὲ πρὸς μεσημβρίαν ἐς ἤπειρον, ἔνθα καὶ ἡ Βύρσα ἐῶν ὑπὸ ἔ αὐχένος, τετραπλῷ τείχῃ· ἦσαν δὲ ἑκατὸν ἐῶν ὕψος μὲν πηχῶν τεσσάρακοντα χωρὶς ἐπάλξεών τε καὶ πύργων, οἳ ὀκτὼ διεστήκεσαν ἀλλήλων σταδίου τὸ τρίτον μέρος, βάθος δὲ ποδῶν τεσσάρακοντα. δι' ὅ ἔσφοι δὲ ἐῶν ἑκάστου τείχους ὃ ὕψος, καὶ τὸ αὖθις κοιλῷ τε ὄντι καὶ στεγνῷ, κατὰ μὲν ἑξακόσιοι ἐλέφαντες διακόσιοι, καὶ ἵππων ἐν ἔσφοι ἀῶσις ἦν τετρακισχίλιοι ἵπποις, καὶ ταμιεῖα χιλῶ τε καὶ κριθῆς· ἀνδράσι τε καταγωγαὶ, πλοῖς μὲν ἐς δισμυρίους, ἵπποσι δὲ ἐς τετρακισχιλίους. τοσόνδε περιβολὴ πολέμου διετέ-

παντὸς ταθμεύῃν ἐν τοῖς τείχεσι μόνοις. γαυία δ' ἡ πρὸς τὸ γλῶσσαν ἐκ τοῦδε τῆς τείχους ὑπὸ τοὺς λιμένας προεξεκεκμπεν, ἀσθενὴς ἰδεῖν μονὴ καὶ ταπεινή, καὶ ἠμέλητο ἐξ ἀρχῆς· οἱ δὲ λιμένες ἐς ἀλλήλους διεπλέοντο, καὶ ἔσπλους ἐκ πελάγους ἐς αὐτοὺς δύο εἰς βύρσης πόδας ἑβδομήκοντα· ἦν ἀλύσεσιν ἀπέκλεισον σιδηραῖς. ὁ μὲν δὴ πρῶτος ἐμπόρους ἐδέχετο, καὶ πίσματα ἐν αὐτῷ πυκνὰ καὶ ποικίλα. τοῦ δ' ἐντὸς ἐν μέσῃ νήσῳ ἰδεῖν, καὶ κρηπῖσι μεγάλαις ἡ τε νῆσος καὶ ὁ λιμὴν διείληπτο, νεωσοίκων τε ἕνεκεν αἱ κρηπῖδες αἵδε, ἐς ναῦς διακοσίας καὶ εἴκοσι πεποιημένων καὶ ταμιείων ὑπὸ τοῖς νεωσοίκοις ἐς τερπρεπικὰ σκεύη· κίονες δ' ἐκάστου νεωσοίκου πρόσχημα ἰωνικοὶ δύο, ἐς εἰκόνα στοᾶς τὴν ὄψιν τοῦ τε λιμένος καὶ τῆς νήσου προφέροντες· ὑπὲρ δὲ τῆς νήσου σκηνὴ πεποίητο ναυάρχου, ὅθεν ἔδει καὶ τὸν ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας τὸ σημήιον, καὶ τὸν κήρυκα προσλέγειν, καὶ τὸν ναύαρχον ἐφορᾶν. ἔκειτο δ' ἡ νῆσος κύκλῳ ἔσοπτος, καὶ ἀνέτεινε τὸ ἔδαφος, ἵνα ὅ, τε ναύαρχος τὰ ἐκ πελάγους πρόσω ἐφορᾷ, καὶ τοῖς ὑπὸ πλέουσιν ἀφανὴς ἡ τοῦ ἔνδον ἢ ὄψις ἢ ἀκριβής. οὐ μὲν οὐδὲ τοῖς ἐσπλέουσιν ἐμπόρους θᾶττον ἐδέχετο τὰ νεώρια σεσῶσθαι· τεῖχός τε γὰρ αὐτοῖς διπλοῦν προεῖχεν, καὶ πύλαι αἱ τοὺς ἐμπόρους ἀπὸ τοῦ πρόσω λιμένος ἐς τὴν πόλιν ἐσέφερον, οὐ διερχομένους τὰ νεώρια. οὕτω μὲν εἶχεν ἡ πόλις ἡ Καρχηδονίων ἡ τότε. οἱ δ' ὕπατοι διελόμενοι ὃ ἔργον, ἥεσθην ὑπὸ τοὺς πολεμίους, Μανίλιος μὲν ἀπὸ τῆς ἠπείρου κατὰ τὸν αἰγιαλὸν ἐξώσων τε τὴν φάλαγγα, καὶ βραχὺ ὑπὲρ τείχισμα ὃ ἐπ' αὐτῇ βιασόμενος καὶ ἐπ' ἐκείνῳ τὰ ὑψηλὰ τείχη. Κινσωξένος δὲ κλίμακας ἔκ τε γῆς καὶ νεῶν ἐπίφερε κατὰ τὴν βύτελῆ τοῦ τείχους γωνίαν. ἄμφω δ' ὡς δόλῳ κατιφέροιεν, ἕως ἐντυγόντες ὅπλοις τε καροῖς καὶ ἀνδράσι προθυμίᾳ προσλόγᾳ, κατεπλάγησάν τε καὶ ὑπεχώρουν. καὶ δὴ τοῖς οὕτω προσῆν ἀντεκρούκει, βιασάμενοι ἀμαχεὶ λήψεσθαι τὴν πόλιν. ὡς δὲ καὶ αὖθις ἐπεχείρουν, καὶ αὖθις ἐπιτυχόντων, τὰ μὲν τῶν Καρχηδονίων φρονήματα ἐπῆρτο· οἱ δ' ὕπατοι διδιότες Ἀσδρούβαν ὄπισθεν σφῶν ἐπὶ τὸν λιμένα ἐκ μακροῦ δρόμου ἐστρατοπεδευμένον, ὠχύρουν καὶ αὐτοὶ δύο στρατόπεδα· Κινσωξένους μὲν ὑπὲρ τῆς λίμνης ἐπὶ τοῖς τείχεσι τῆς πόλεως, Μανίλιος δ' ἐν τῷ αὐχένι τῆς ἐς τὴν ἤπειρον ὁδοῦ. ὡς δὲ αὐτοῖς ἐγήρα τὰ στρατόπεδα, ὁ Κινσωξένους ὑπὲρ ὕλης ἐς μηχανὰς διέπλωσε πρὸ τῆς λίμνης· καὶ ἀπέβαλεν ὑλοτόμων ἐς πεντακοσίους ἄνδρας, ὅπλα τε πολλά, Ἰμίλκωνος αἰφνίδιον αὐτῷ τῶν Καρχηδονίων ἐπιφάρξαντος, ᾧ Φαμήας ἐπώνυμον ἦν. καὶ μίσας δ' ὅμως τινὰ ὕλην, μηχανὰς ἐποίησε καὶ κλίμακας. καὶ πάλιν ἐπεχείρουν ἄμφω τῇ πάλῃ, καὶ ἀπετύγχανον ὁμοίως. Μανίλιος μὲν οὖν μικρὸν ἔπι προσκαμών, καὶ μάλιστ' ὑπὸ τοῦ προστειχίσματος καταβαλών, ἀπέγνω μηδὲ ὑπὸ χεῖρα ἔτι ταύτῃ. Κινσωξένους δὲ χώσας ἡ τῆς λίμνης πρὸς τὸ ταινίαν, ἵνα βύρσης εἴη, δύο μηχανὰς κριοφόρους ἐπῆγε μεγάλας· τὸ μὲν οὖν ἕτερον ἑξακισχιλίοις πεζοῖς, ἡγουμένων τῶν χιλιάρχων, τὸ δὲ ὑπὸ τῶν ἑρετῶν, ἡγουμένων ναυάρχων. Φιλοτιμίας δ' οὐκ ἐν ἴσῳ καὶ ὁμοίῳ ἔργῳ τοῖς τε ὑπηρέταις καὶ τοῖς ἄρχουσιν αὐτῶν ἡγουμένης, συνέπεσέ τι τῷ τείχει, καὶ τὰ ὑπερθε ἤδη κατιφάρετο. Καρχηδόνιοι δὲ ὡς αὐτοῖς ἀπωσάμενοι, τὰ πεσόντα νυκτὸς ὠχυρώσαν. οὐκ ἀρκούσης δ' ἐς ὃ ἔργον αὐτοῖς τῆς νυκτὸς, διδιότες περὶ τῷ ἤδη γεγενότι, μὴ καὶ τοῦτο μεθ' ἡμέραν αἱ Ῥωμαίων μηχαναὶ, πεύτευκτον καὶ ὑγρὸν ἔτι καταβάλοιεν, ἐξέδραμον ὑπὲρ τὰ μηχανήματα τῶν πολεμίων. οἱ μὲν συνὸ ὅπλοις, οἱ δὲ γυμνοὶ λαμπάδας ἡμμένας ἔχοντες. καὶ σὺν ὁρμῇ μὲν οὐχ ὅλῃ· οὐ

ηδ' ἔφασαν Ρωμαίων ὑποδραμόντων, ἀχρεῖα ἢ ὅλα ποιήσαντες, ἀνεχώρουν. ἅμα δ' ἡμέρᾳ Ρωμαίοις ἐπέπεσεν ὁρμὴ ἀφ' οὗ πεσόντες οὕτω τελέως ἐγηγερμένου, διάσασθαι καὶ ἐσβραμεῖν. καὶ γάρ τι πεδίον ἦν ἐφ' ᾧ τοὺς ὁπλίτας ἔστησαν οἱ Καρχηδόνιοι καὶ μετ' αὐτοὺς, τοὺς δ' ἀνόπλους αὐτῶν ἐπέταξαν ὄπισθε λόφους ὀπίσω καὶ ξύλοις· ἑτέρωθι τε πολλοὺς ἀφανέντας ὑπὸ τῶν ὄχθων καὶ λόφων οἰκίων, ἀνέμενον τοὺς ἐπερχομένους ἐσβραμεῖν· οἱ δ' ἔτι μᾶλλον ἠρέθιζον, ὡς ὑπὸ γυμνῶν ἀνδρῶν καταφρονούμενοι, καὶ θράσους ἐπεπήδων. Σκιπίων δὲ ὡς μετ' ὀλίγον εἶδε Καρχηδόνα, καὶ τὸν ἀδελφὸν τοῦ Ἀφρικανοῦ ἐπεκλήθη, χιλιαρχῶν τότε ὤκνει, καὶ τοὺς ἐπ' αὐτοῦ λόχους ἐς πολλὰ διελών, καὶ σήσας ὑπὸ ἀφανίσματος ὑπὸ τοῦ τείχους, καπέναι ἐβιάζετο ἐς τὴν πόλιν οὐκ εἰά· τοὺς δὲ ἐσιόντας ἐξωθουμένους ὑπὸ τῶν Καρχηδονίων, πόλιν εἶναι αὐτῶν ὑπενόησεν, ὑπεδέχετο, καὶ ἐσῆγε. καὶ τοῦτον τρόπον αὐτὸν ὑπὸ δόξης ἐποίησεν βουλότερον τοῦ στρατηγοῦ φαίνεσθαι. κοινὸς δ' ἐν ὑποστολῇ καὶ ὁ Κινσωρίου στρατόπεδον εἶσῆλθεν, καθημένου ὑπὸ λίμνῃ σταθερᾷ καὶ βαρέος ὕδατος, καὶ ὑπὸ τείχεσι μεγίστοις οὐκ ἀπαπλεόμενον ὑπὸ τῆς θαλάσσης· ὅθεν ὁ Κινσωρίου ἐς τὴν θάλασσαν ἀπὸ τῆς λίμνης μετεστρατοπέδευσε. καὶ οἱ Καρχηδόνιοι ὅτε γένοιτο πρόσω ἐς τοὺς Ρωμαίους ὑπέφερον, σκάφας φρυγανίων καὶ σωρείων εἶλκον ὑπὸ τοῖς τείχεσιν, οὐ καθορώμενοι τοῖς πολεμίοις ἀπὸ κάλων· εἰ δὲ ὑπεκάμπτοντες ἔμελλον γενήσεσθαι καταφανεῖς, ζυῶν αὐτῆς καὶ πίσσης ὑπεγέοντες, ἀνέτεινον τὰ ἱστία, καὶ πλήσαντες ἀνέμου, πῦρ ἐνέβαλον ἐς τὰ σκάφη. τὰ δὲ τῷ τε ἀνέμῳ καὶ τῇ ἐσπῇ τοῦ πυρὸς ἐς τοὺς Ρωμαίων ναῦς ἐωθεῖτο καὶ ἐλυμήνετο, καὶ ὀλίγου τὸν στόλον κατέφλεξε. μετ' δὲ οὐ πολὺ Κινσωρίου μὲν ἐς Ρώμην ᾤχετ' ἀρχαιρεσιάσων. οἱ δὲ Καρχηδόνιοι τῷ Μανιλίῳ θρασύτεροι ἐπέκειντο, καὶ νυκτὸς οἱ μὲν ὅπλα ἔχοντες, οἱ δὲ γυμνοὶ σανίδας φέροντες, ἐπιπλήσσουν τῇ κατ' σφᾶς τάφρῳ τοῦ Μανιλίου, καὶ ὁ χαρακώματα διέφθειρον. ἀπορουμένων δὲ ὡς ἐν νυκτὶ τῶν ἔνδον, ὁ Σκιπίων ἐξέβραμε σὺν ἱππεῦσιν ἐκ τῶν στρατοπέδου, κατ' πύλας ἄλλας ἔνθα οὐδεὶς πόλεμος. καὶ ἐσβραμὼν τοὺς Καρχηδονίους κατεφόνευσεν· οἱ δὲ ἀνεχώρουν ἐς τὴν πόλιν. καὶ δεύτερον ὁ Σκιπίων ἐδόκει τῷ δὲ τῷ ἔργῳ σῶσαι Ρωμαίους ἐν νυκτὶ θορυβουμένους. ὁ δ' Μανίλιος ὃ μὲν στρατόπεδον ἔπι μᾶλλον ὠχύρου, τεῖχος μὴ χάρακος αὐτῷ σωτηρίας, καὶ ὑπῆρχον φόβοι ἐναίριον ὅτι τῆς θαλάσσης, ἀφ' ἧ καταπλέουσιν ἀγορᾶν· τὰ πεῖς δ' ἐς τὰ μόσιγαια, μύριοις πεζοῖς καὶ ἱππεῦσι διχιλίοις, ἧ χώραν ἐπόρθει, ξυλοθυόμενός τ' ἐν χερπλογῶν, καὶ ἀγορᾶν συλλέγων. ἠγεῖτο δ' ἀεὶ τῶν σιτομετούντων χιλίαρχος ἕτερος πρὸ ἑτέρου. καὶ Φαμέας ὁ ἵππαρχος ὁ τῶν Λιβύων, νέος τε ὢν ἔτι καὶ θρασύτερος ἐς μάχας, καὶ ἵππους χρώμενος μικρᾶς, καὶ ταχέας, καὶ πεφαγοῦσιν, ὅτε μηδὲν εἴη, καὶ φέρουσι δίψος, εἰ διήσας, καὶ λιμὸν, ὑποχρυσοπόλιος ἐν λόχμαις ἢ φάραγξιν, ὅπη τι ἀμηχανούμενον ἴδοι, ἐφίστατο ἐξ ἀφανοῦς ὡς τις αἰετὸς, καὶ λυμηνάμενος ἐπεπήδα. ὅτε δὲ Σκιπίων ἄρχοι, οὐδαμοῦ οὐδὲ ἐπιφαίνετο. ὁ γὰρ δὴ Σκιπίων αἰεὶ σὺν τοῖς παλαμύοις ἦγε τοὺς πεζοὺς, καὶ τοὺς ἱππέας τ' ἵππων ἐπιβεβηκότας, ἔν τε ταῖς στομωσῖς, ὥσπερ διέλυε τ' στράτευμα, ἢ ὅ πεδίον ὃ ἔμελλε δρομεῖν, ἱππεῦσι καὶ ὁπλίταις πλείοσι· καὶ ὅ τε καλῶν αὐτὸς ἑτέρωθι ἵλαις ἱππέων αἰεὶ πλείοσι, καὶ τ' πειζόντων τ' ἀποσπεύδαμενον ἢ ἀξιόντα δ' κίνδυ, πικρῶς ἐκόλαζεν· ὅθεν ὁ Φαμέας οὐκ ἐπιχείρει μένειν. καὶ γινομένου δὲ σὺν ἐχῶς, ὅ μὲν κλέος ἤυξεν τῷ Σκιπίωνι. οἱ δ' ἔτι ἕτεροι χιλίαρχοι τ'

φόνοι ἐλογοποίουν, ξενίαν ἐκ πατέρων εἶ) Φαμενία πρὸς Σκιπίωνα τὸν τῶν πάππον. Λιβύων γὰρ οἱ ἐς πύργους καὶ φρούρια, ἃ πολλὰ ἦν ἐν τῇ χώρᾳ, καταφάγοσιν, οἱ μὲν δηλοι χιλίαρχοι καὶ δόλιοι καὶ μιθιέντες, ἐπεπίθεντο ἀποδοῦναι· ὁ δὲ Σκιπίων ἐς τὰ οἴκοι πρὸ ἔπεμπε, καὶ ἀπὸ τούδε, οὐ πρὶν ἢ Σκιπίωνα ἀφικέσθαι σφι ἐπέθετο ὑδρίς. τοσαύτη δόξα αὐτοῦ ἀνδρείας τε πέρι καὶ πίστεως καὶ πρὸς τοῖς ἰδίοις δὴ ὀλίγοι γεγένητο καὶ πρὸς τοῖς πολεμίοις. ἐπεμελοῦντο δὴ αὐτῶν ἀπὸ τῆς πρώτης ἐς ὃ στρατόπεδον, οἱ Καρχηδόνιοι νυκτὸς ἐπέθεντο τῷ ὕπνῳ, καὶ θόρυβος ἦν ποικίλος σφίσιν ἐγένετο ἐν ἐκπλήξει τῇ ἐς ἄρει Καρχηδονίων. ὁ μὲν οὖν Μανίλιος τὸν στρατὸν ἔνδον σφίσιν εἶχεν, ὡς ἐν ἀφοδίᾳ τῆς νυκτός· ὁ δὲ Σκιπίων ἱππέων ἴλας δέκα λαβὼν, ἐπῆγε μὴ δὰδιον ἡμιόνων, πρόσθεν ἔτι τὴν νύκτα μὴ συμπλέκεσθαι, πρὸς τὸ ἔχθος δὲ σφίσι τῷ πυρὶ, καὶ ὁ πλῆθος ὑπεφαίνετο, καὶ φόβον ἐμποιοῦν πρὸ ἔχθος ἀεὶ, μέχρι τοῦ στρατοπέδου διῆλθον οἱ Καρχηδόνιοι κατὰ πλάγιον καὶ ἐς τὴν πόλιν ἔφυγον. καὶ τόδε τοῖς Σκιπίωνος κατορθώμασι πρόσθεν ἐγένετο. ἰὼν γὰρ διὰ τόματος ἐπὶ πᾶσιν ἔργοις, ὡς μόνος ἄξιος τῆς παρὸς τῷ Μακεδόνος ἐλθόντος Παύλου, καὶ τῶν Σκιπιώνων, ἐς οὓς κῦδος ἀνείληπτο. Μανιλίου δὲ ἐς Νέφεριν ὁδοῦντος ἐπὶ Ασδρούβαν, ἐδυσχέραινεν ὁ Σκιπίων, ὁρῶν πόρπα ἀπάρτημα καὶ φάρσηκας, καὶ τὰ ὑπλὰ προειλημμένα. ὡς δὴ ἀπὸ σταδίων πεντῶν ἐγένοντο τοῦ Ασδρούβα, καὶ ἐς τι ῥοῦμα καταβαίνοντας, ἔχειν διαβαίνειν ἐπὶ τὸν Ασδρούβαν. ἐνέκειντο δὴ τότε, καὶ συνεβούλευε γράφῃναι, ὡς δηοῦν καιρὸν καὶ μηχανὴν δηῶν ἐπὶ τὸν Ασδρούβαν διαλύειν. ἀπιλεγόντων δὲ τῶν ξύλων αὐτοῦ τῶν ἑτέρων χιλιάρχων, καὶ μαλακίαν, ἢ οὐκ εὐβουλίαν ἡγουμένων, εἰ τοῖς πολεμίοις ἰδόντες διαχωρήσουσιν, ὁ ὦ καταφρονοῦντες φάρσουσιν ἐπικείσονται, δοῦπος ἐγένετο τῶν ἵππων, γραπόπεδον πρὸς τοῦ ῥοῦματος ἐλαῖραν, ἵν' εἰ διαθοῖεν, ἔχοιεν διαχώρησιν, οὐκ ὄντας αὐτοῖς νεῶν οὐσῶν ὅπου καταφύγοιεν. οἱ δὲ καὶ τοῦτο ἐλύγων, καὶ ὁ ξίφος τις ἠπείλησεν ἀποῤῥίψειν, εἰ μὴ Μανίλιος, ἀλλὰ Σκιπίων ἄρχοι. διέβαινεν οὖν ὁ Μανίλιος, σὺν δὲ τ' ἄλλα ὧν ἐμπειρος πόλεμος· καὶ αὐτῷ περὶ σώματι ὁ Ασδρούβας ἀπέντα, φόνος τε ἦν πολὺς ἑκατέρων. καὶ ὁ Ασδρούβας διαβὰς μὰν ἐς ὃ φρούριον, ἔνθα μηδὲν παλαιὸν ἐδώατο, ἐφθάρθαι ἀπροῦσιν ἐπιθέσθαι. οἱ δὲ σὺν μεταμοίᾳ τῶν γεγονότων, ἀπεχώρησαν ἄχρι μὲν ὅτου ὄρθμα τὸ τάξει· δυσπόρου δὴ ὄντος τοῦ ποταμοῦ, καὶ διαβάσεων ὀλίγων τὸ δυσχεροῦς, ἐς ἀπαξίαν διηρῶντο ὀξὺ δυάλκης. καὶ ὁ Ασδρούβας καθορᾷ, ἐπέκειτο λαμπρῶς τότε μάλιστα, καὶ πλῆθος ἔκτεινεν, οὐδὲ ἀμυνομένων, ἀλλὰ φευγόντων. ἔπεσον δὲ καὶ τῶν χιλιάρχων τρεῖς οἱ τὸν στρατηγὸν μάλιστα ἐπεπείκεσθαι ἐς τὸ μάχιμον. ὁ δὲ Σκιπίων πελακοσίους ἱππέας οὓς εἶχεν ἀμφ' αὐτὸν, καὶ ὅσους ἄλλους συναγαγεῖν ἔφθασε, διελὼν ἐς δύο τοῖς ἐχθροῖς ἐπῆγε σὺν δρόμῳ πολλῷ πρὸς μέρος ἀκροβολίζοντάς τε καὶ δῄδυς ἀποχωροῦντας, εἶτ' αὖθις ὀπίσω, καὶ πάλιν δῄδυς ἀποπαδῶντας. οὕτω γὰρ εἶρπτο αὐτοῖς, ἰσομίσιας ἀεὶ πρὸς μέρος ὀπίσω, καὶ ἀκροβολισμὸς ἀπελάμπων ὥσπερ ἐν κύκλῳ πρὸς ἑώας. γιγνομένου δὲ τοῦ δὴ πυκνοῦ, καὶ διαφήμης τοῦ ὄντος, οἱ μὲν Λίβυες ἐβάλοντο σὺν ἐχῷ, καὶ ὑπεστρέφοντες ἐς τὸν Σκιπίωνα, ἦσαν τοῖς περῶσιν ἐπέκειντο. οἱ δὲ ἔφθασαν διελθόντες τὸ ῥοῦμα. καὶ ὁ Σκιπίων ἐπ' αὐτοὺς ἀφίππευσε, βαθὺ μὲν ὄς τε καὶ χαλεπῶς. ἀπῆραν δὲ ἐκ ἀρχῆ τοῦδε τοῦ πόνου πέντε ἀποκλασθέντες τοῦ ῥοῦματος ὑπὸ τῶν πολεμίων, ἐς πινα λόφον ἀνέβησαν. καὶ αὖθις ὁ Ασδρούβας ἀνεκάλυπτο, ἀκροώμενος ἐπὶ Ρωμαίων,

ἕως ἐσάθμευσθμ. ἐπεὶ δ' ἔμαθον, ἠπόρουν, καὶ τοῖς μὲν ἐδόκει φθάνειν, καὶ μὴ κινδυνεύειν ἄπρακτος δι' ὀλίγους· ὁ δὲ Σκιπίων ἐδίδασκεν ἀρχὴ μάχων μὲν ἔργων βέβαια χρῆσθαι, κινδυνευόντων δὲ ἀμφοῖν τοσῶνδε καὶ σημείων τόλμῃ προβάλλου. αὐτὸς δ' ὀπτίλεξάμενός τινας τῶν ἱππέων ἴλας, ἐπεμοίσθη ἔφη ἐκείνους, ἢ χαιρῶν αὐτῆς σῶν ἁπλῆς· δύο τε ἡμερῶν σιτία φέρων, βύβλους ὤδυε, δι' ὅλου πάνυ γραῖδ, μὴ οὐδ' αὐτὸς ἐπεμπέλθοι. ὡς δ' ἦκεν ἐπὶ τὸ λόφον, ἔνθα ἦσθμ οἱ πολιορκούμενοι, τὸν μὲν ἄντικρις αὐτοῦ δρόμῳ κατέλαβε, καὶ μιᾷ τοις δύο χαράδρα διῆρχθ. οἱ δὲ Λίβυες ὁπότε μάλιστα ἐπέκειντο τοῖς πολιορκουμένοις, καὶ τοὺς αὐτοὺς ἐνεθύκεισθμ, ὡς οὔπω δυναμένου τοῦ Σκιπίωνος ὀπισθουρεῖν ἐξ ὁδοιπορίας σεσπόνου. ὁ δὲ Σκιπίων ὡς εἶδε τοὺς πεζοὺς τῶν δύο λόφων τὸν χαράδραν ἀφειδούσας, τὸν κύριον οὐμεθῆκεν, ἀλλὰ διέβραμε δι' αὐτῶν ὑπὲρ τοὺς πολεμίους. οἱ δ' ἤδη κυκλούμενοι διέφθησαν ἀκόσμως, μεθιέντες αὐτοὺς ἀπίσω τοῦ Σκιπίωνος ἀδεῶς πολὺ πλείονας ὄντας. οὕτω μὲν δὴ καὶ τοῖδε ὁ Σκιπίων ἀφειέσωσιν ὑπογώσῃ ἡμυομένους. καὶ αὐτὸν ἡ γραπὰ μακρόθεν ἰδοῦσα ἐξ ἀέλπτου ἀφεσισωσμένον τε καὶ σώσηντα τοὺς ἑτέρους, μέγα ἠλάλαξαν ἡδέμενοι, καὶ δαιμόνιον αὐτῷ συλλαμβάνειν ἐδόξαζον· ὃ καὶ τῷ πάππῳ Σκιπίωνι προσημῆναι ἐδόκει τὰ μέλοντα. ὁ μὲν δὴ Μαίλιος ἀνεζώγρησεν ἐς ὃ προσὸς τῇ πόλῃ γραπόπεδον, πολλοῖς πόνοις ὑποσχὼν τοῦ μὴ πιεσθῆναι Σκιπίωνι τῆς γραπιάς ἀποτρέποντι. ἀχθομένων δὲ πάντων ὅτι τῇ τῶν πεσόντων ἀπαφίᾳ, καὶ μάλιστα ὅτι τοῖς χιλιάρχοις, ὁ Σκιπίων πυρὰ λύσας τῶν αἰχμαλώτων ἔπεμψε πρὸς Ασδρούβαν· καὶ παρήνεσε τοῖς χιλιάρχοις. ὁ δ' ἐρωτησάμενος τὰ νεκρὰ, καὶ ἀπὸ τῆς σφραγίδος ὁρῶν· χρυσοφορεῖσι γὰρ τῶν γραπευομένων οἱ χιλίαρχοι ὧν ἕκαστον σὺν ἑξακοσίοις χρυσοφορουμένοις· ἔθαψεν αὐτοὺς, εἴτε ὃ ἔργον ἀνθρώπειον καὶ κοινὸν ἐν τοῖς πολέμοις ἡγούμενος, εἴτε τῷ Σκιπίωνος δόξαι ἤδη δεδιώς τε καὶ θεραπεύων. Ρωμαίοις δ' ἀναζυγνύουσι μὲν ἀπὸ τῆς Ασδρούβα ἐπέκειτο Φαμέας ὁμοῦ ὃ πλῆσμα χορυσουμένοις· εἰσιοῦσι δὲ οἱ Καρχηδόνιοι τῆς πόλεως ἐκδραμόντες ὑπέπιπτον, καί τινα τῶν σκευοφόρων διέφθειραν. ἐν τούτῳ δὲ καὶ ἡ σύγκλητος ἐς ὃ γραπόπεδον ἔπεμπε τοὺς εἴσομένους τε μεταδώσοντας αὐτῇ τὰ ἀκριβέστατα· ἐφ' ὧν ὅ, τε Μαίλιος, καὶ ὃ σὺν ἐδρίου, τε οἱ λοιποὶ τῶν χιλιάρχων, ἐσθεσμένου τῆς φθόνου ὁμοῦ τῆς ὑπερηφάνου, ἐμμετρίως τῷ Σκιπίωνι, καὶ ὁ γραπὸς ἅπας, καὶ τὰ ἔργα ἐπ' ἐκείνοις. ὥστ' ἐπεμελήθησαν οἱ πρέσβεις διεθρήσθμ ἀπόνως τὴν ἐμπειρίαν καὶ ὑπότευξιν τοῦ Σκιπίωνος, καὶ τῆς γραπιᾶς τὴν ἐς αὐτὸν ὁρμήν. ἡ δὲ βουλὴ τούτοις μὲν ἔχαιρε· πολλῶν δὲ γεθυημμένων παισμάτων ἐς Μασσυλίαν ἔπεμπε, καὶ προεκάλει συμμαχεῖν αὐτὸν ἐρρωμένως ὅτι Καρχηδόνα. ὁ δ' ὑπὸ μὲν τῶν πρέσβεων οὐκ ἀπελήφθη. καμηλῶν δὲ γήρᾳ καὶ νόσῳ, καὶ παῖδας ἔχων νόθους μὲν πλείονας οἷς δεδώρητο πολλὰ, γνησίους δὲ τρεῖς, οὐδὲν ἀμηλεῖς τὰ ἔργα ἐοικότας, οὐκ ἀλλὰ τὸν Σκιπίωνα καὶ φιλίαν αὐτοῦ τε καὶ τοῦ πάππου σύμβουλόν τε τῶν τέκνων καὶ τῆς ἀρχῆς ἐσόμενον. ὁ δὲ ἦει μὲν αὐτίκα· μικρὸν δὲ πρὸ ἕω, ὁ Μασσυλάσης ἀποψύχων ἐπέσκηπτε τοῖς παισὶ πείθεσθαι τῷ Σκιπίωνι, ὡς δι' αὐτοῦ διαρρήξαντα ὅπλα. καὶ ὁ μὲν τοῦτ' εἰπών, ἐτελεύτησεν· ἀνὴρ ἐς πάντα εὐτυχὴς, ᾧ τε μὲν ἀρχὴν τὸν πατρῷαν θεὸς ἔδωκεν ἀφαιρεθέντι τοὺς Καρχηδονίων καὶ Σύφακος ἀναλαβεῖν, καὶ τοσαγαγεῖν ὅτι μέγιστον ἀπὸ Μαυρουσίων τε καὶ ὠκεανοῦ μέχρι τῆς Κυρηναίων ἀρχῆς ἐς τὰ μεσόγαια, ἡμερώσας δὲ χθὼ πολλὰ, τὰ πολλὰ τῶν Νομάδων κοπφαγούντων

δ' ἐκ δ' ἀγωνίας πᾶν, ὑπαυρήσεις τε χρημάτων καὶ παλιπῶν, καὶ γραπαὶ πολλῶ γεγυμνασμένων. ὧν δ' ἐλθοῦσ', Σύφακα μὲν ἀγχιμάλωτον ἐλεῖν αὐτοχερεί· Καρχηδόνι δ' αἴτιον τῆς ἀναστάσεως γενέσθαι πάμπαν ἀδύνατα Ρωμαίοις ἀπολιπόντα. ἔφυ δὲ καὶ ὁ σῶμα μέγας τε καὶ βίρωστος ἐς γῆρας παλύ, καὶ μάχης ἐπιεικῶς μέχρι τοῦ θανάτου, ἵππου τε χωρὶς ἀναβολέως ἐπίβασις· καὶ μαλίστα δὲ ταῦδε τεκμηριοῦσαι τὸν βίρωσιν αὐτοῦ μάλιστα. πολλοὶ γὰρ αὐτοῦ παῖδων γεγονότων τε, καὶ ἀποθνησκόντων, εἴ ποτε μόνον, ἦσθε αὐτοῦ μείους δέκα· τέτρασι δὲ παισὶν ὀπεικοντούτης ὢν ἀπέλιπεν. ὁ μὲν δὴ Μασσαθάσης ὧδε χρόνου τε καὶ σώματος ἔχει, ἐτεθνήκει. Σκιπίων δὲ τοῖς μὲν ἰδίοις αὐτοῦ παισὶ παρεσκεύασεν ἑτέρας δωρεάς, τοῖς δὲ γνησίοις τοῖς μὲν ἦσαν ἐς καὶ φόβους, καὶ ὄνομα τῆς βασιλείας κοινὸν ἀπέφηνε. τὰ δ' ἄλλα διέκρινεν ἁρμόσαν παρὸς ὁ βούλεται ἕκαστος, Μικίψᾳ μὲν, ὃς πρεσβύτατος ὢν εἰρηνικώτατος ἦν, Κίρτᾳ δ' ἀφῆρεν ἔχθρ, καὶ τὰ βασίλεια τὰ ἐν αὐτῇ. Γελόαν δὲ γραπωτικῷ τε ὄντι, καὶ δυτέρῳ καθ' ἡλικίαν, πολέμου τε καὶ εἰρήνης ἐπικαίριον. Μαστανάβαν δὲ ὃς νεώτατος ὢν ἔφυει διαφορωτέρως, δικάζειν τοῖς ὑπηκόοις τὰ ἀμφίβολα. οὕτω μὲν ὁ Σκιπίων τὴν ἀρχὴν, καὶ παρεσκεύασε Μασσαθάσης διελεῖν τοῖς παισὶ, καὶ Γελόαν διῆγε εἰς συμμαχίαν ἐπήγετο. ὁ δὲ τὰς Φαμήου μάλιστα ἐνέδρας, αἳ πολλὰ Ρωμαίοις ἐλύπουν, ἐρθρωτέρους, ἀπέστειλεν. ἐν δέ τινι χώματος Σκιπίων καὶ Φαμήας ἀπὸ πρῳΐδιοι ἀπήλασαν, μέσην ἔχοντες ἄβατον χαράδραν, καὶ ἐνῆν ἐς ἀλλήλους δυσάμβατοι. διὰ ὃς ὁ Σκιπίων, μή τις ἔνεδρα ἦ, ὃ παρόδην εἶη, παρῖών καὶ τισὶ πίστει στρατιᾶς φίλοις. καὶ αὐτὸν ὁ Φαμήας ἰδὼν, ἀπαντήσει μόνος ἑνὸς φίλου. ἐλπίσας δ' αὐτὸν ὁ Σκιπίων εἰρήνης τι θέλειν, ἐξίππευσε μόνος ἑνὸς καὶ ὅδε φίλου. καὶ ὡς ἦν κατακούειν ἐδυνάσθην ἀλλήλων, παρὸς Καρχηδονίων οἱ παρελήλυθε, τί δὴ τῆς ἰδίας σωτηρίας οὐ παρεῖχος, εἰ μὴ τῆς κοινῆς δυνάσαι. ὁ δὲ, τίς ὅστιν, ἔφη, μοι σωτηρία, Καρχηδονίων μὲν οὕτως ἐόντων, Ρωμαίων δ' ἐμοῦ κακὰ πολλὰ πεποιηότων. καὶ ὁ Σκιπίων, ἐλευθερίαν σοι, φησὶν, εἰ πιστὸς ἐγὼ καὶ δίκαιος ἔσομαι, καὶ σωτηρίαν, καὶ συμμαχίαν παρὰ Ρωμαίων, καὶ χάριν ἔσεσθαι· ὁ δ', ἐπήνεσα μὲν ὡς ἀξιόπιστότατος εἶ πάντων, κρίνω δ' ἔφη, καὶ δυνατὸν ἡμῦν μοι, φανερὸν ἔσαι σοι· καὶ οἱ μὲν ὅτι τούτοις διεκρίθησαν. ὁ δὲ Μαιλίος αἰδούμενος τὸν δυσπαρεξίαν τὸν ἐς Λασσύβαν αὐτοῦ γνωρίμου, οὗπερ ἐς Νέφεριν ἐστράτευε, πεντηκοντόρα ἡμερῶν ἔφασ ἐπαγόμενος· πλησιάσας δ' ἔλεγε χάρακα καὶ ὠχύρου. ἐ ἐπάφθαι, καθὰ Σκιπίων ἐν τῇ παρούσῃ στρατίᾳ πρὸ ἠλείλει. ἐνθὺν δὲ μάλιον, ἐν αἰδοῖ μείζονι ἠγήσατο καὶ φόβῳ τοῦ πάλιν αὐτοῖς ἀπιοῦσι, τὸν Λασσύβαν ὑπολαθεῖν. καὶ ὁ μὲν ἐν τῶδε ἰῶ ἀπορίας. ὑπεστάλω δέ τις ἐκ τοῦ Γελόα στρατοῦ ἔφερε τοῦ Σκιπίωνι. ὁ δ' ὡς εἶχε σὺν μασμένων, ἐπέδραξε τοῦ στρατηγοῦ· καὶ λύσαντες εὗρον, ἐς τὴν δὲ τὴν ἡμέραν ἐγὼ μὲν τόδε τὸ χωρίον καταλήψομαι· σὺ δ' ἐλθὲ μὲν ὅταν βούλῃ, καὶ τῆς παρεφύλαξιν εἰπέ, δέχεσθαι τὴν τυχὸς ἀφικνούμενον. ἡ μὲν ὑπόσχεσις χωρὶς ἀνομάτων ἦν διάδηλον. σεσώκει δ' ὁ Σκιπίων εἰς τοῦδε Φαμήου, καὶ ὁ Μαιλίος ἐδεδοίκει μὲ παρὰ τοῦ Σκιπίωνι, μή τις ἀπάτη παρ' ἀνδρὸς ἡμύοιτο πιθανωτάτου πάντων ἐς ἐνέδρας. θέλπιν δ' αὐτὸν ὁρᾶν, ἔπεμπεν, ὑπισχνέμενος, παρὰ μὲν τῆς σωτηρίας δεινῶν πίστιν ἀσφαλῆ τοῦ Φαμήα, χάριν δὲ μὴ ἐλάχιον, ἀλλ' ἐπαξ ἐλπεσθαι Ρωμαίους τὰ πρέποντα ποιήσειν. ἡμῖν ἐδόκουν ἂν δ' ἐπαξ ἐλάσας ὁ γοῦν τοῦ Φαμαίας ὡς ἦκεν ἐς τὸ συνεδρίου, παρὰ

μὴ τῆς σωτηρίας ἕφη πιστεύειν δεξιομάχῳ Σκιπίωνι· τοῖς δὲ χάριτας Ρωμαίοις ὅτι πρέπειν. ταῦτα δὴ εἰπὼν, ὀξέα πασι τῆς ἐπιούσης ἐς μάχην καὶ προπηδήσας μόνῳ ἡγεμὼν ἱλαρχῶν ἐς ὃ μεσάρχιον, ὡς ὅτι πρὸ σφῶν ἑτέρας, εἶπεν, Εἰ μὴ ἔστιν ἔτι τῇ πατρίδι βοηθῶν, ἕτοιμός εἰμι μὴ ὑμῶν· εἰ δὴ ἔχει τὰ ἐκείνης ὡς ἔχει, ἐμοὶ μὴ δοκεῖ τῆς ἰδίας σωτηρίας προνοεῖν· καὶ πίστιν ἔλαβον ὅτι τὸ ἐμαυτοῦ, καὶ ὅσους πείσαιμι ὑμῶν· κἀμοὶ δὲ καὶ ὑμᾶς ὑπολέγεσθαι τὰ συμφέροντα. ὁ μὲν οὕτως εἶπε· τῶν δὲ ἱλαρχῶν οἱ μὲν σὺν τοῖς αὐτῶν ὑπερμίλησαν, καὶ ἐγένοντο πρότερον ἐς δισχιλίους καὶ δισμυρίους ἱππέας· τοὺς δὲ Αἴνιον κατεκώλυσαν ὦ Λιβυκὸς ἰὼ ὑπέκκλησις. ἐπῆλθόν τε τοῦ Σκιπίωνι μὴ ὕ Φαμαίου ὁ στρατὸς ἀπόντα· καὶ τὸν Σκιπίωνα βιάζεσθαι ὡς ὅτι θριάμβῳ. Μανίλιος δὲ ὑπερηδόμενός τε, καὶ οὐκέτι τὸν ἐπόδου αἰσχυνόμενος ὅτι τοῦ δὲ ἡγεμόνος, ὑδὲ Ἀσεργίδας ἐφοβεῖτο προσδοκῶν καταπλησμόνον, ἀνέζευγνεν αὐτίκα δι' ἐνδεᾶν, ἐπ' ἀκμὴ δεκάτην ἡμέραν ἀπὸ πεντεκαιδεκάτης ἔχων τειοὶ δὴ ἀνδρῶν ἐκ τῶν κακοπαθούντων ἐπὶ μελῶν. ὁ δὲ ὧν Σκιπίων τὸν τε Φαμαίαν, καὶ Γελδωνα, καὶ τοὺς ὑφ' ἑκατέρων λαβὼν ἱππέας, προσλαβόντε λιγας καὶ τ' Ιταλικὸν, ἐς πεδίον ὑπέκθη καλούμενον Μέγα βάφα θρον, καὶ πολλῷ δὲ αὐτὰ λείας τὲ ἀγρῶν ἦκε φέρων τοῦ στρατοῦ πρὸ νύκτα. Μανίλιος δὲ πυθόμενος οἱ δισχίλιοι ἱππεῖναι Καλπούρνιον Πίσωνα, προεπέμπτην ἐς Ρώμην Σκιπίωνα μὴ Φαμαίου. καὶ ὁ στρατὸς ὅτι τὸ ναυῶν καταβάντες βιάζεσθαι Σκιπίωνα, καὶ ἦν χοντο ὕπατον ἐς Λιβύην ἐπανελθεῖν, ὡς μόνον αἱρήσοντα Καρχηδόνα. θαλάττης γὰρ τῆς αὐτῆς ἥδε ἡ δόξα οὐ πίπτε, Σκιπίωνα μόνον αἱρήσειν Καρχηδόνα· καὶ πολλοὶ ταῦτα τοῖς οἰκείοις ἐς Ρώμην ἐπέστελλον. ἡ δὲ βουλὴ Σκιπίωνα μὲν ἐπῄνει· Φαμαίαν δὲ ἐτίμησαν ἀλουργίδι, καὶ ὅτι πορπήματι χρυσῷ, καὶ ἵππων χρυσοφαλάρων, καὶ πομπεία, καὶ ἀργυρέου θρανίου μυείας· ἔδοξεν δὲ καὶ μισθὸν ἑκατὸν ἀργύρωμα, καὶ σκιλιὸν, καὶ κατασκιλιὸν ὁπλῖτον· καὶ ἐπήλπισαν τοῦ πλειόνων, εἰ πάλιν πάντα τῶν πολέμου συνεκπονήσειεν αὐτοῖς. ὁπόσ' δὲ πρόσθεν Λιβύην διέπλευσαν ἐς ὃ Ρωμαίων στρατόπεδον. ἦκε δὲ Καλπούρνιος Πίσων ὁ ὕπατος, ἅμα ἦρι, καὶ σὺν αὐτῷ Λιβύκιος Μαλλίνος ὅτι τὸ ναυαρχίαν, οἱ Καρχηδονίοις μὲν οὐκ ἐπιχείρουν, οὐδὲ Ασεργίδας· τοὺς δὲ πόλεις ὅπλοντες, ἀσπίδας μὲν ἀπετόξευον, οὐ γῆς καὶ θαλάσσης ἀπεπειρήσαντες. ἑτέραν δὲ ἐλπίδα εἶλεν ὁ Πίσων, καὶ διήρπαζεν ἀπωμόλιον ὅτι σὺν ἦκεν αὐτῷ προσιόντων. ἀπὸ δὲ ταύτης ἐς Ιππάγρετα μετῆλθεν, ἣ μεγάλη τὸ ἰῷ, καὶ τείχεσι, καὶ ἀκροπόλει, ὃ λιμέσι, καὶ νεωρίοις ὑπὸ Αγαθοκλέους ὃ Σικελιωτῶν τυράννου κατεσκάφη καλῶς. μέση δὲ οὖσα Καρχηδόνος καὶ Ιτύκης, τὸν ἀγορᾶς ἐλήφευε τὸν Ρωμαίοις δίκαιον πλέουσιν· ἔλεγε καὶ πόλιν ἐπανορθοῦν. καὶ ὁ Καλπούρνιος, ἀμείνω δαί τε αὐτοῖς ἐπιόν, καὶ τὸν κέρδος ἀφελέσθαι. ἀλλ' ὁ μὲν ὅλεθρος ὅλον ἐφεδρεύων, οὐκ ἤνυεν. δὶς δὲ ἐκφραμόντες οἱ Ιππαγρέται, Καρχηδονίων αὐτοῖς συμμαχούντων, τοὺς μηχανὰς αὐτῶν κατέπρησαν· καὶ ὁπόσ' ἀπεσκήπτες ἐς Ιτύκην ἐπανελθὼν ἐχείμαζεν. οἱ Καρχηδόνιοι δὲ ὅπῃ σφίσι καὶ ὁ Ασεργίδας στράτοπεδον ἀπαθὲς ἦν. καὶ αὐτοὶ χρείπιοις τὸ τῇ μάχῃ ἐλαφρίζοντο Πίσωνος ἀμφὶ τὰ Ιππάγρετα. Βιβύας τέ αὐτοῖς ὁ Νομὰς μὴ ὀκτακοσίων ἱππέων ἀπὸ Γελδωνος προσεχώρησε, καὶ Μικίψων, καὶ Μασανάσσου τοὺς Μασσυλίου παῖδας ἑώρων, ὑπερευμαθοῦς μὲν ἀεὶ Ρωμαίοις ὅπλα καὶ χρήματα, προδιδόντας δὲ, καὶ προσρωμαίους ἄχα ὃ μόνον, ἐπῄρησαν τοῖς Φοινίκασι, καὶ Λιβύων ἀδίκως ἐπῆσαν, κρείσσων ὁμόνοι τὸν

χώραν, καὶ πολλὰ ὑβριστικὰ ἐν ταῖς πόλεσι τῶν Ρωμαίων ἐκλησιάζοντες· ἔς τε τὴν ἀμαυρίαν αὐτῶν τοῦ ὔφεος τὰ ἐς Νέφεριν αὐτοῖς ῥηθέντα δίς, ἢ ὅσα ἔναγχος ἐς Ιπατάγρετα, καὶ ὁ αὐτῆς Καρχηδόνος ἀόπλου τε οὔσης, καὶ ἀφράκτου μηδὲ δύνασθαι κατασχεῖν. ἔπεμπον δὲ καὶ ἐς Μικίψαν καὶ Μασσανάσσαν, καὶ ἐς ἄλλους αὐτονόμους Μαυρουσίων, τοῦ καλεῖν τε ὁμοῦ, καὶ διδάσκοντες, ὅτι ἢ σφίσι μετ' αὐτοῖς ὀπτὴ χρήσιμοι Ρωμαῖοι· ἔστελλον δὲ καὶ ἐς Μακεδονίαν ἄνδρας, τοὺς τὸν νομιζόμενον ἐόν ἔτι Περσέως πολεμοῦντα Ρωμαίοις, καὶ ἀνέπειθον ἔχεσθαι τοῦ πολέμου καρτερῶς, ὡς σὺν ἐλαφρῶν αὐτοῖ χρημάτων καὶ νεῶν ἀπὸ Καρχηδόνος· ὅλως τε μικρὸν οὐδὲν ἔτι ἐφρόντιζον ὁπλισάμενοι, ἀλλὰ θυμῷ, καὶ τόλμῃ, ἢ τοῦ σκευῆ κατὰ μικρὸν ἤιξοντο. ἐπῆρτο δ' ἐν μέρει ἢ Ασδρούβας ὁ τῆ χώραν στρατηγὸς τῷ δῆς κεκτῆσθαι Μανιλίου, τῶν τε τῆς πόλεως στρατηγῶν τοῦ σολαβεῖν ἐπιγόμενος, Ασδρούβαν τὸν ἄρχοντα αὐτῆς ἀδελφιδοῦν ὄντα Γελώνος διέβαλε τῇ βουλῇ, τὰ Καρχηδονίων Γελώνῃ τοῦ δοῦναι· καὶ τὸν λόγον τοῦ στελλόντος ἐς μέσον, ὁμοῦ ἤπορητο ὡς ἐπ' ἀδοκήτῳ· οἱ δὲ τύπτοντες αὐτὸν, τοῖς ὑποδοὰ θεοῖς κατέβαλον. ἐς δὲ Ρώμην ὀξαγγελθέντος τε Πίσωνος ἀποστάσιος, καὶ Καρχηδονίων τοῦ σκευῆς, ὁ δῆμος ἦχθετο, καὶ ἐδεδοίκει αὐξανομένῳ πολέμου μεγάλου τε ἢ ἀδηφάγου, καὶ γείτονος. οὐ γὰρ πω ἀφίλοισιν τοῦ σεδόκων, ἄπιστα τοῦ τε περὶ κεκλῦσθαι. τῶ δ' οὐ τοῦ πολλοῦ Σκιπίωνος ἔργων ἐν Λιβύῃ χιλιάρχων τε ἐπὶ μεμνημένοι, καὶ τοῦ βάλλοντες αὐτὰ τοῖς πρώτοις, τῶν τε ἐπιφανεστάτων σφίσι ὑπὸ τῶν ἐν γραπτοῖδου φίλων ἢ οἰκείων ἀναφέροντες, ὥρμηντο ὕπατον ἐς Καρχηδόνα πέμπειν Σκιπίωνα. ἐνεῖκαι δ' ἐχαιρεσία· ἢ ὁ Σκιπίων δι' ἡλικίαν ὑπατεύειν αὐτῷ θεῖον ἐχέτω νόμοι· ἀγοραμίαν μετῆλθε, καὶ ὁ δῆμος αὐτὸν ὕπατον ἦρτο. τοῦ νόμου δ' ὄντος, ἢ τῶν ὑπάτων τοῦ φερόντων αὐτοῖς τὸν νόμον, χειροτέρω καὶ ἐνέκειτο, ἢ ἐκκεχύμεθα, ἐπὶ τῷ Τυλλίου ἢ Ρωμύλου νόμων τὸν δῆμον εἶναι κύριον ὧν ἀρχαιρεσιῶν, ἢ τῶν αὐτῶν νόμων ἀκούειν, ἢ κωλύειν ὃν θέλοιεν. τέλος δ', τῶν δημάρχων τις ἔφη, τοῖς ὑπάτοις ἀφαιρήσεσθαι τὴν χειροτονίαν, εἰ μὴ συνθεῖντο τῷ δήμῳ· καὶ ἡ βουλὴ τοῖς δημάρχοις ἐπείθετο λῦσαι τὸν νόμον τόνδε, ἢ μὴ ἔτος ἓν αὖθις ἀναγράψαι· οἷον τὴ δὲ Λακεδαιμόνιοι λύοντες ἐν χρείᾳ τὴν ἀπιμίαν τῶν ἀλόντων τοῦ Πύλον ἔφασαν, καὶ μάθοιεν οἱ νόμοι τήμερον. οὕτω μὲν ὁ Σκιπίων ἀγορανομίαν μετιὼν, ἦρτο ὕπατος, ἢ αὐτὸν ὁ στρατηγὸς Δροῦσος τοῦ Λιβύης τοῦ αὐτὸν ἐκέλευε ἀφικνεῖσθαι, μέχρι τῆς τὴν δημάρχων εἰσηγήσατο τῶνδε τῆς στρατηγίας τὴν κρίσιν τῷ δήμου γενέσθαι. ἢ ὁ δῆμος εἵλετο τὸν Σκιπίωνα. ἐδόθη δ' αὐτῷ στρατὸς ἐν μὴ καταλόγου, ὅσος ἐν αὖ τῶν ἀπολωλότων, ἐπλεονέκτει δ' ἄγαν ὅσους πιστοὺς τοῦ τῶν συμμάχων, καὶ ἐς βασιλέας καὶ πόλεις ὅσας δοκιμάσοι πέμπειν τὴν Ρωμαίων δῆμον ταῖς ὑπισχνοῦμαι ὑπογράφοντα· ἢ ἔστιν οἷς ἔλαθεν οὕτω, τοῦ τε πόλεων καὶ βασιλέων. ὁ μὲν δὴ τοῦδε διοικησάμενος ἐς Σικελίαν, ἢ ἀπὸ Σικελίας ἐς Ιτύκην ἔπλει. Καλπούρνιος δ' Πίσων ἐπολιόρκει τὰ μεσόγαια, ἢ Μασσῦνος ἐφορμῶν Καρχηδόνι, μέρος τι τοῦ τείχους ἀμελούμενον ἰδὼν, ἢ κρημνοὶ τοῦ ὕκειντο σὺν ἐχεῖς ἢ δύσβατοι, ἢ πρὸ αὐτῶν ἰὼν καὶ ἀμυνούμενον, ἤλπισε λαθὼν κλίμακας ἐποίσειν ὅπῃ ὁ τεῖχος. ἢ τοῦ στῆναι μὲν, καὶ ἴσως τὴν γραπτῶν ἀμύνεσθαι βύπλμως· οἱ Καρχηδόνιοι δ' ὀλίγαν ἔπι ὄντων καταφρονήσαντες, ἀνέῳξαν πύλιν ἐς τοὺς κρημνοὺς ἐκφέρουσαν, καὶ ὅπῃ τοὺς Ρωμαίους ἐξέβραμον. καὶ αὐτοὺς οἱ Ρωμαῖοι τεφάμε-

νοί τι καὶ διώκοντες, ἐς τὴν πόλιν ἀφ' ἧς τῆς πύλης συνεσέφαμεν. βοῆς δ' ὡς ὅτι νίκης γνομένης, ὅ, τι Μαξίνος ἐκφερόμενος ὑπὸ τῆς ἡδονῆς, καὶ τἆλλα τραχὺς ὢν καὶ κομφότερος, καὶ ὁ ἄλλος ὅμιλος ἅμα τῷ Μαξίνῃ, τοῖς ναῦς ἀφέντες, ἐς ὃ τεῖχος ἐβομβρόμησαν, ἄοπλοί τε καὶ γυμνοί. ἤδη δὲ τῶν ἀνδρῶν τοῖς δι' ἄλλων ἐπόρευον ὄντες, ἔχρῃζόν τι τοῖς τῷ τείχει καταβαλόντες, ἠσύχαζον. ἔφασαν δ' ἀπορεῖν ὁ Μαξῖνος, ἐκάλει Πίσωνα, καὶ τοὺς Ἰτυκέων κρήνης ὑπεκφυγὴν αὐτῷ κινδυνεύοντι, καὶ ἔφασαν φέρειν καὶ ἀσφάλειαν. καὶ ὁ μὲν ἔμενεν ἅμα ἑῷ τοῖς τῶν Καρχηδονίων ἐξωθούμενος, ἐς τοὺς χρημνοὺς συντεθλάσθαι. Σκιπίων δ' ἐπόρευε ἐς Ἰτύκλιν κατήντα, καὶ τοῖς μέσαις νύκτας ἐντυχὼν οἷς ὁ Μαξῖνος ἔγραφε, πάντα τὰ ἐλπίζεται ἐκέλευεν ἀθρόως ὅτι πόλεμον ἤκοι, καὶ τοὺς κήρυκας συγκαλῶν ὅτι θαλάσσαν ἐξ Ἰταλίας αὖτις, καὶ τοὺς ἠδῶνας Ἰτυκαίων· ὅσοι δ' ὑπερήλικες, ἀγορᾷ ἐς αὐτῶν τειχήρεις καταφέρων αἰχμάλωτά τε Καρχηδονίων ἅπαντα λύσας, ἀφῆκεν ἐξαγγέλλειν αὐτοῖς ὅτι πλεῖν Σκιπίωνα· ἔς τε τὸν Πίσωνα ἱππέας ἄλλους ἐπ' ἀγῆος ἔπεμπε, καλῶν αὐτὸν καὶ πάντας· καὶ αὐτὸς ἐκάστης φυλακῆς ἀνήκατο, κελεύσας, ὅταν πλησιάζωσιν, ὀρθοὺς ὅτι τὸν καταφρομένων ἐᾶσαι, τῷ πλείονα τὸν ὄμιν ἐμποιεῖν τοῖς πολεμίοις. ὁ μὲν δὴ ταῦτ' ἔπραττεν. ὁ δὲ Μαξῖνος ἅμ' ἕῳ τὸν Καρχηδονίων ἀπὸ πεντακοσίους ὑπεκπεφευγότων, πεντακοσίους μόνους οὓς εἶχεν ὁπλίτας, περιέλιπε τοῖς γυμνοῖς τεσσαράκοντα οὖσι. πεφωσκόμενος δὲ δι' ἐκείνων καὶ σωθούμενος, ὅτι ὁ τεῖχος ἤδη κατεκρημνίζετο. καὶ αἱ νῆες ὤφθησαν αἱ τῶν Σκιπίωνος, ῥοθίῳ τε φοβερῷ καὶ παπαλέουσαι, καὶ μεσαὶ πεντακόσιοι ὁπλιτῶν ἐφεστῶτων, Καρχηδονίοις μὲν ἡδονὴν μόνοις δι' τὰ αἰχμαλώτων οὐκ ἀνέλπιστοι, Ρωμαίοις δ' ἀγνοοῦσιν ἀδόκητον ἐφορμείας φέρουσαι· μικρὸν γὰρ ὑπεχωρησάντων τῶν Καρχηδονίων, ὁ Σκιπίων τοὺς κινδυνεύοντας ἐς αὖθις ἀνέλαβε· καὶ Μαγῶνα μὲν αὐτίκα ἐς Ρώμην ἔπεμψε· καὶ γὰρ ἦκεν αὖτις Σέρρας ὅτι τὴν ναυαρχίαν διαδοχῆς· αὐτὸς δ' οὐ μακρὰν τῆς Καρχηδόνος ἐστρατοπέδευε. οἱ δὲ Καρχηδόνιοι, τῶν πυλῶν ἐς πέντε σταδίους προσελθόντες, ἀντήγαγον αὖτις χάρακα. καὶ αὐτῆς ἐς τὸν δὲ τὸν χάρακα ἀφίκοντο, Ασδρούβας τε ὁ τῆς χώρας στρατηγὸς, καὶ Βυθίας ὁ ἱππάρχης, ἑξακισχιλίους πεζοὺς ἄγοντες, καὶ ἱππέας ἐς χιλίους, χρόνῳ καὶ μόγις γεγυμνασμένους. ὁ δὲ Σκιπίων οὐδὲν εὔκοσμον ἐν τοῖς στρατιώταις ὁρῶν, οὐδὲ τεταγμένον, ἀλλ' ἐς ἀρπαγὴν καὶ πλεονεξίαν, καὶ ἁρπαγὰς ἀπὸ τοῦ Γίσωνος ὅτι τεταμμένους, δείσας τὸ πλῆθος αὐτῆς σωφρονεῖν ἀπορᾶσθαι· οἱ τῆς λείας χάριν ἐπόμενοι τοῖς θρασυτέροις συνεξέπιπτον ὅτι τὰ ἁρπαγάς, ἀλλὰ πολλαχῆ μάτην ἰοῦσι, τὸν νόμον λαμπρατίωτικὸν ἐν τοῖς πολέμοις ἡγεμονεύοντα παρρωτέρω βαλπίλος ἀκεῖν· ὅσα τε πολαίσθαι οὗτοι, πρόπαν ἐς τὸν στρατὸν διαφερόμενα· καὶ ὅσα διαρπάσαι, ἑτέρους ἕλεσθαι αὐτῆς καὶ τὴν γενόμενα ἀρχάς. πολλοὶ γὰρ καὶ συσκιῶν καταφέροντο ἀφ' ἁλὸς κέρδη, καὶ ἐς δύομεν πλαγὰς καὶ τραύματα καὶ ὑδροφονίας ἐχώρουν. ὧν αἰσθόμενος ὁ Σκιπίων καὶ βαρυνόμενος οὔποτε κρατήσειν τὴν πολεμίαν, εἰ μὴ τῶν ἰδίων κρατήσει, συνήγαγε ἐς ἐκκλησίαν αὐτοὺς, καὶ ὅτι βῆμα ὑψηλὸν διαβὰς, ἐπέπληξεν ὧδε, Ἐγὼ μὲν ὑμᾶς ὦ ἄνδρες, ἀπὸ Μαηλίῳ στρατηγῶν ταπόρμενος, τῆς ἀνδρείας τὸν ὑμῶν μάρτυσιν ἔδωκα πιστὸν· νῦν νῶν ὑμᾶς αὐτῶν στρατηγῶν, κωλάσαι μὲν ἐς ἔκατον ἐξουσίαν ἔχων τοὺς ἀπειθοῦντας, ὠφέλιμον δ' ἡγούμενος προσαγορεῦσαι. ἴστε δὲ ἃ προσήκετε· καὶ ὑμᾶς δεῖ λέγειν ἃ αἰσχύνομαι. λῃστεύετε μᾶλλον ἢ πολεμεῖτε, καὶ διαδιδράσκετε

οὐ

οὐ στρατοπεδεύετε, καὶ πλημμυρίζουσιν ὑπὸ τῶν κεράτων, οὐ πολιορκοῦσιν ἐοίκατε, καὶ πυθέσθαι θέλετε πολεμιώτατες ἔτι, οὐ πειρηκότες. διηλθον τὰ τῶν πολεμίων ἐξ ἀέλπτου καὶ βεβαίως οὐ καταλιπόν, ἐς τοσοῦτον ἐπῆρτο δωρεάμενος, καὶ ἡμῖν ὁ πόνος ἐκ τοῦδε τῆς ῥᾳστώνης γέγονε χαλεπώτερος. τὰς δ' αἰτίας εἰ μὴ ὑμῖν οὔσας ἑώρων, οὐδὲν ἂν ἐκέλευον ἐπεὶ δ' ἀπέφηνε τέρας, καὶ μὴ ὑμᾶς ἀφίημι τῶν μέχρι καὶ γενησόμενον· ἥκω δ' οὐ λησεύσων ἔγωγε, ἀλλὰ νικήσων· οὐδὲ χρηματιούμενος τὴν νίκης, ἀλλὰ τοὺς ἐχθροὺς πρῶτον ἀξεργασόμενος. ἄπιθι πρότερος ἐκ τοῦ στρατοπέδου σήμερον ὅστις μὴ στρατεύεσθαι χρεὼν ἂν ὅπερ πεπονθόμην· ἐπ' ἐμοὶ μόνῳ· τοῖς δ' ἐξιοῦσιν οὐδὲν ἐπιμελὲς βέλεμνον, πλὴν εἴ τις ἀγρὸν φέρει, καὶ τοῦτο στρατιωτικὸν καὶ ψιλόν· ἔσται γὰρ καὶ τοῦτο χρόνος ὠφέλιμος, ἐν ᾧ τὰ ὅπλα θήσονται, καὶ τῆς πρόσω αὐτῶν ἐγὼ καὶ ὁ παμίας ὑπομνησόμεθα. καὶ τάδε μὲν εἰρήσθω τοῖς ἀξενέοις· ὑμῖν δὲ τοῖς ἐστρατευμένοις ἓν ἔστω παράγγελμα κοινὸν ὅτι πᾶσιν ἔργοις ὁ ἐμὸς βίος καὶ πόνος. πρὸς γὰρ τάδε καθυφέντες αὐτοί, ὅτε πρόσθυμίας ἀμνήσεσθε, οὔτε χάριτος ἀτυχήσετε. χρὴ δὲ νῦν μὲν πονεῖν, ἐν ᾧ κινδυνεύομεν· τὰ δὲ κέρδη, τότε πρέπουσα χαρᾶς ἀναθέσθαι. ταῦτ' ἐγὼ πρεσβεύω καὶ ὁ νόμος· καὶ τοῖς μὲν ὑπειθῶς ἔχουσιν οἵοις πολλοὺς ἀγαθοὺς ἀμοιβοὶ, τοῖς δ' ἀπειθοῦσι μετάνοιαι. ὁ μὲν δὴ Σκιπίων ταῦτ' εἶπε, τὸ δ' ὑφ' ὑμῶν ἀπήλαυνε τὸ πλῆθος ἀνδρῶν ἀχρείων, καὶ σὺν αὐτοῖς ὅσα πρόβατα καὶ μάταια καὶ γυναικῶν. καθαρὸν δὲ τὸ στρατόπεδον, καὶ πρόθυμοι, ἐς τὰ πρόσω γελλόμενοι ὀξέως, ἀπεπείρατο τῶν καλουμένων Μεγάρων, νυκτὸς μιᾶς δηλαδήν. χωρίον δ' ἐστὶν ὑμιγεὲς ἐν τῇ πόλει τὰ Μέγαρα, ᾧ τεῖχος πρόβολον ἐς ὃ τῇ μὲν ἑτέρᾳ πρόσεπεμπε, τῇ δ' αὐτὸς σὺν πελέκεσι καὶ κλίμαξι καὶ μοχλοῖς ἐβάδιζε σὺν δίοις ἀμφὶ μέσην σιγῇ βαθυπάτης· ἀμαθίσεως δ' ὤφθησαν, ὅτε μάλιστ' ἐπλησίαζε, καὶ ὕπνος ἀπὸ τειχῶν ὑμομάρης, ἀμφιβόησιν αὐτός τε πρῶτος, καὶ ὁ στρατὸς αὐτῷ, καὶ οἱ ὅπῃ θᾶττον ἀπεσαλπιφόροι μέγιστον, ὡς τῷ δὲ πρώτῳ τοὺς Καρχηδονίους καταπλαγῆναι, τοσούτων ἐχθρῶν ὑπὸ πλευρᾶς ἄφνω νυκτὸς ὑπερυμνούντων. καὶ μὲν δὴ ὁ τεῖχος ὑπῆν, καὶ τὸν ὑπερχρῶν, ἥνυεν· ἐς δίκλινος ἰδιώτου πύργου ἔρημον ἐκ τοῦ ὄπισθε τοῦ τείχους, ᾧ ὕψος ἴσον ὄπισθε τοῦ τείχους, νεανίας ἀνεβίβασεν θύελλος, οἱ τοὺς ὑπὲρ τοῦ τειχῶν ἀκοντίοις ἀνέστειλον, ξύλα τε καὶ σανίδας ἐς ὃ δίαντμα ὑπερθέντες, καὶ δι' αὐτῶν ἐς τὰ τείχη διαβαίνοντες κατῆλαντο ἐς τὰ Μέγαρα· καὶ πυλίδα κόψαντες, ἐδίεχθησαν τὸν Σκιπίωνα. ὁ δὲ εἰσῆλθε μὲν σὺν ἀνδράσι τετρακισχιλίοις, καὶ φυγὴ τὰ χεῖα τοῦ Καρχηδονίους ἐς τὸν Βύρσαν ἴσαν, ὡς τῆς ἄλλης πόλεως ἀλούσης, βοή τε ἐγίγνετο ποικίλη, καί πινες αἰχμαλωσία καὶ θόρυβος, ὡς καὶ τοὺς ἔξω στρατοπεδοῦντας ἐκπλῆξαι τὸ χαράκωμα, καὶ ἐς τὸν Βύρσαν ἅμα τοῖς ἄλλοις ἀναθρεῖν. ὁ δὲ Σκιπίων τὸν μὲν χωρίον τὰ Μέγαρα ἑλαχεμβύετο, καὶ φυτῶν ὡραίων ἔγεμεν, αἱμασιαῖς τε καὶ ἀρυκτοῖς βάθους, καὶ δηΐοις ἀκανθώδεσι, καὶ ὀχετοῖς βαθέσιν ὕδατος, ποικίλοις τε καὶ σκολίοις καταφλεων ἴσον· ἔδιστε μὴ ἄβατοι καὶ δυσχερεῖς ἢ τραφῶ διώκειν, τὸ ἀγνωσία μάλιστα δηοῦν, καί τις ἐν νυκτὶ ἔνεδρα γένοιτο· διεζήγνυε δὲ καὶ ἡμερῶν ἡμέρας, ὁ Ἀσδρούβας χαλεπῶς ἔχων τὰ ἐς τὰ Μέγαρα ὑπερχρήσεως, ὅσα Ῥωμαίων εἶχεν αἰχμάλωτα ὑπὸ τὸ τεῖχος ἀγαγών, ὅθεν ὑστεροπόλα Ῥωμαίοις ἔμελλε τὰ δρώμενα ἔσεσθαι, τῷ μὲ ὀφθαλμοὺς, ἢ γλώτας, ἢ νεῦρα, ἢ αἰδοῖα

σιδηρέοις ὀξέλαις καμπύλοις· τὴν δ' ὑπέτεμνε τὰ πέλματα, καὶ τοὺς δακτύλους ἐξέκοπτεν, ἢ τὸ δέρμα τοῦ λοιποῦ σώματος ἀπέσπα, καὶ πρὸς ἔμπους ἔτι κατεχρήμιζεν, ἀλλάλαπτα τοῖς Καρχηδονίοις τὰ ἐς Ρώμην ὅπλα ὦν. καὶ ὁ μὲν αὐτοὺς οὕτως ἠρέθιζε τὴν σωτηρίαν ἐχὴν ἐν μόνῃ τῇ μάχῃ. ἐξιέναι δ' αὐτοὺς ἐς τὸ ὕπαιθρον ὧν ἔπεισε. κατὰ γὰρ στενὰ δύτος οἱ Καρχηδόνιοι τῶν δι' αὐτῆς ἔργων ἐξεδιδάς αὐτὰ προθύμων ἐλήγοντο, καὶ τὸν Ασδρούβαν ὡς καὶ τὴν συγχώμιλον σφῶν ἀφηρημένον ἐμίσουν, καὶ μάλιστ' ἃ βουλὴ αὐτῷ κατεδόα ὡς ὠμὰ καὶ ἀπρόφαντα διὰ παντὸς ἐν συμφοραῖς εἰκαίας ἔσαν ἐς δι. ὁ δὲ καὶ τῶν βουλευτῶν τινας ἔκτεινε συλλαμβάνων, καὶ ἐς πόλιν ὧν ἤδη ἐξεδιδὺς, ἐς τυραννίδα μᾶλλον ἢ στρατηγίαν ἐξεπήλυν, ὡς ἐν τῷ δὲ μόνῳ ὃ ἀσφαλὲς ἔξων, εἰ φοβερὸς αὐτοῖς εἴη, καὶ δι' αὐτὸ καὶ δυσεπιχείρητος. ὁ δὲ Σκιπίων τὸν μὲν χάρακα τῶν ἐχθρῶν, ὃν τῇ πρότερα καταλελοίπεσαν ἐς ὃ ἄχυ φθάνοντες, ἐνέπρησεν. ἄλυσιν δὲ τὴν ἰαθμοῦ κρατῶν, διεπάφρυσεν αὐτὴν ἐκ θαλάσσης ὅπῃ θαλασσεύσῃ, ἀπέχων τῶν πολεμίων ὅσον ὁρμιὰν βέλους. οἱ δὲ ἐπίκειντο, καὶ ἰῷ αὐτῷ ἔργον ὅπῃ ταδίους τοῦ μετώπου πέντε καὶ εἴκοσιν, ἐργαζομένῳ τὸ ὁμοῦ καὶ μαχομένῳ· ὡς δ' αὖτις τοῦτ' ἐξετέλεσεν, ἑτέραν ὤρυξε τάφρον ἴσην, οὐ πολὺ τῆς πρώτερας ἀφεστῶσαν, ἐς τὸ ἤπειρον ἀφορῶσαν, δύο τε ἔτι ὁμοίας αὐταῖς ἑτέρας πρόσθεν, ὡς ἡγεῖσθαι ὃ ὅλον ὄρυγμα τετράγωνον, ἐσαύρωσι πρόπαν ξύλοις ὀξέσι, καὶ ὅπῃ τοῖς σταυροῖς τὰ μὲν ἀπήρας τάφρους ἐκαφάκωσι· τῇ δὲ ἐς τὸ Καρχηδόνα ὁρώσῃ καὶ τεῖχος πρόχυ δόμησιν, ὅπῃ τοὺς πύργους καὶ εἴκοσι σταδίους, ὕψος μὲν δυόδεκα ποδῶν χωρὶς ἐπάλξεών τε καὶ πύργων, οἱ δὲ ἐκ ὀξυφήματος ἐπέκειντο τοῦ τείχει. ὃ δὲ βάθος ἐφ' ἥμισυ μᾶλλον τοῦ ὕψους. ὁ δὲ ἐν μέσῳ πύργος, ὑψηλότατός τε ἦν, καὶ ἐπ' αὐτῷ ξύλινος ἐπέκειτο τέρετρος, ὅθεν καπνὸν τὰ γενόμενα ἐς τὴν πόλιν. ταῦτα δὲ ἡμέραις εἴκοσι καὶ ἕξιν ἐργασάμενος, ὅλῳ τῷ στρατῷ πονοῦντι, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐργαζομένῳ τε καὶ πολεμοῦντι, καὶ σῖτον, ἢ ὕπνον μὴ αἰεὶ μένῳ. τὸν στρατιὰν ἐσήγαγεν ἐς τόδε ὃ χάρακωμα· καὶ ἰῷ αὐτῷ τοῦτο στρατόπεδόν τε ὁμοῦ, καὶ τῇ τῶν ἐχθρῶν ὑπερτείχισμα ὑπέμενεν, ὅθεν ὁρμώμενος τὴν ἀγορὰν ἀφῃρέτο Καρχηδονίοις, ὅσην καὶ ἰῷ αὐτοῖς ἐφέρετο· ὅτι γὰρ μὴ τῷδε τῷ αὐχένι μόνῳ τὰ λοιπὰ ἦν Καρχηδὼν ἀπέκλυστος ἰῷ, καὶ τοῦτο πρότερον αὐτοῖς καὶ μάλιστα ἐλήγετο λιμοῦ καὶ κακῶν αἴτιον· ἅτε γὰρ τῆς πλήθους πρώτης ἐκ τῆν ἀρχῶν ἐς τὴν πάλιν ἀποικισαμένου, οὔτε πρόθυμός πω ἦν τὴν πολιορκίαν, οὔτε ξένων ἐμπόρων ἦν ἐν πολέμου θαμινοὺς ὑπιόντων, μόνῃ τῇ τῆς Λιβύης ἀγορᾷ χρώμενοι, μικρὰ μὲν πόλι καὶ ἦν θαλάσσης, ὅτε ὥραιον εἴη, τὰ πλέονα καὶ τὴν γῆν ἐπικομίζοντο· ἀφῃρημένοι δὲ τότε τὴν ἐκ τῆς γῆς κομιδῆς, ὅτι πόνως ἤθελον τοῦ λιμοῦ· Βιθύας τε, ὅσαν ὕπαρχος ἰῷ αὐτοῖς, καὶ ἐπέμποντο ὅπῃ σῖτον, ἐκ πολλοῦ προελθόντες μὲν ἡ βιάσασθαι ὃ χάρακωμα τὸ Σκιπίωνος ἐκ ἐτόλμα· περιφέρων δὲ τὴν ἀγορὰν ἐς τὰ πέρᾱ ἦν μακροῦ, ναυσὶν ἐσέπεμπεν, ἐφορμισσῶν μὲν τῇ Καρχηδόνι νεῶν ὃ Σκιπίωνος, ἀπ' οὔτε διηνεκῶς, οὔτε πυκνὰ στενοχωρεῖ, ὡς ἐν ἀλιμένῳ καὶ ἀπεκρήμνῳ θαλάσσῃ, ἔνθά τε τὴν πόλιν αὐτὴν ἐκ ἐδυνάτο διακωλεύειν, τῶν Καρχηδονίων τοῖς τείχεσιν ἐφεστώτων, καὶ τῷ κύματος ἐκεῖ μᾶλλον ἦν τὰς πέτρας ταρασσομένου· ὅθεν αἱ φορτίδες αἱ Βιθύου, καὶ εἴ τις ἄλλος ἔμπορος ἐκὼν κίνδυνος ἐθελοκινδύνως ἠπείγετο, φυλάσσοντες ἀνέμων

ὀκ πόντου πολλῶ, πεπεταμένους τοῖς ἰσίοις διέβαντο, ἀδιωάτων οὐσῶν ἐπὶ τὴν τειχρῶν ὁλκάδας φερομένας ἰσίῳ καὶ πνεύματι διώκειν. ἀσφαλέως μὲν οὖν ἐκίνδυνεύετο καὶ μόνον, ὅτι βίαιον εἶη πνεῦμα ὀκ πόντου. καὶ ζῶντα δὴ ὅσα φέρειν αἱ νῆες, Ασφιδας τετραμυελίοις ἀσφάλοις μόνοις διενεμόμην, οὓς ἐς μάχιμον ἐπιλέκτοις τῆ τοῦ ἀνδρὸς πλήθους κατεφρόνει, ὅθεν ἐμέθοδον μάλιστα ὑπὸ τῆ λιμοῦ. καὶ ὁ Σκιπίων αἰσθανόμενος, ἐπενόει τὸν ἔπαλουν αὐτοῖς τῆ λιμένος ἐς δύσιν τὰ φορτῶντα, καὶ οὐ πόρρω τῆς γῆς ὄντα ἀποκλείσας. χῶμα οὖν ἐς πελαγαστὸν ἔχον μακρὸν, ἀρχόμενος μὲν ἀπὸ τῆς ταινίας, ἣ μεταξὺ τῆς λίμνης οὖσα καὶ τῆς θαλάσσης, γλῶσσα ἐκαλεῖτο· τοιοῦτον δὴ ἐς ὃ πέλαγος, καὶ θᾶττον ὅπη τὸν ἔμπλοον, ἤρειδε λίθοις τε μεγάλοις καὶ πυκνοῖς, ἵνα μὴ ὑπὸ τῆ κλύδωνος διαφθείροιτο· καὶ πλάτος τῆ χώματος ὃ μὲν ἄνω τεσσάρων καὶ εἴκοσι ποδῶν, ὃ δὴ ἐς τὸν βυθὸν καὶ τετραπλάσιον ἰσῶ. τοῖς δὲ Καρχηδονίοις, ἀρχομένου μὲν τοῦδε τῆ ἔργου, καταφρόνησις ἰσῶ ὡς χειρίου τε καὶ μακροῦ, καὶ ἴσως ἀδιωάτου. τοιοῦντος δὲ σφῶ ἐπίδειν τοσοῦδε στρατοῦ μήτε ἡμέραι ἐκλείποντας ὅπῃ τοῖς ἔργοις, μήτε νύκτα, ἔδησθη. καὶ τόμα ἔτι ἐστὶν ὅπῃ θάττερα τῆ λιμένος ὤρυσσον ἐς μέσον τὸ πέλαγος, ἢ μηδὲν χῶμα τοιοῦτον ἐδυνάτο ὑπὸ βάθους τε ἐς πνευμάτων ἀργιωτέρων. διώρυσσον δὴ ἅμα γυναιξὶ ἐς παισὶν ἔνδοθεν ἀρχόμενοι, καὶ πόνου λαθάνοντες. ἅμα δὲ καὶ ναῦς ἐξ ὕλης παλαιᾶς ἐκαινούργουν, πυκτίδας τε καὶ τετρήρεις, οὐδὲν ὑπολείποντες ὕψους τε καὶ τόλμης. οὕτω δὴ ἅπαντα ἐπίκρυφοι, ὡς μήτε τοῖς αἰχμαλώτοις ἔχειν τὰ τῶν Σκιπίωνι ἐφέσ εἰπεῖν, ἀλλὰ κτύπον μὲν ἐν τοῖς λιμέσιν ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς εἶ πολλῶ ἀπαύστως· τὰ δὲ χρείαν ὄκ εἰδέναι, μέχρι γὰ δὴ πάντων ἐτοίμων γιγνομένων οἱ Καρχηδόνιοι ὃ τόμα διέφραξαν πρὸς ἕω, ἐν ναυσὶ πεντήκοντα μὲν τετρηρεσικῆς, κερκυρικῆς δὴ, καὶ μυοπάρωσι, ἐν ἄλλοις βραχυτέροις πολλοῖς ἐξέπλεον ἐς κατάπληξιν ἐσκευασμένοις φωτερῶς. Ρωμαίους δὲ τό, τε τόμα ἄφνω γιγνόμενον, ἐν ὁ τόλος ὅτι ἐν τόματι ἐς τοσόνδε κατέπληξεν, ὡς τοὺς Καρχηδονίους, οἱ αὐτίκα ταῖς ναυσὶ ταῖς Ρωμαίων ἐπέθεντο, ἡμιγυμνάσιαι τε ὡς ἐν τειχομαχίᾳ, καὶ σοβαρὸς ὅπιτωθάσσοντες αὐτῶν φορτηγοὺς ναυσὶ πρῶτος, ὕστερον δὲ ἐρέτου, ὅλου δὴ τοῦ ναυσταθμοῦ κρατῆσαι. τῶν οὖν, ἡγῶνται γὰ ἔδη Καρχηδόνα, πότε μὲν ἐς μόνιμον ὑπιδέξειν ἐπὶ πλοῦσιν, ἐν σοβαρῶ

τῷ τείχισμα ἐπ' αὐτῇ βεβηκὼς ἐπὶ τῷδε τῷ πολέμῳ ἐπιποίητο· ἵνα μὴ ὡς ἐν ἀρυχάρῃ στρατοπεδεύσασθαί ποτε οἱ πολέμιοι. ἐς μὲν δὴ τόδε τὸ χῶμα αἱ νῆες αἱ τῶν Καρχηδονίων ἀπειλὰ λιμένος κατεφυγοῦσαι, μετωπηδὸν ὡρμήσαντο, καὶ τοῖς ἐχθροῖς ὁπλιτοπλεόνεξας, οἱ μὲν ἀπ' αὐτῶν τῶν νεῶν, οἱ δ' ἀπὸ τοῦ χώματος, οἱ δ' ἐκ τοῦ ἀφράκτου τείχισματος ἀπεμάχοντο. Ρωμαίοις δὲ ἐμβὰ ὁπλίτας ἐν ῥᾴδιος, καὶ ὃ μάχεσθαι ναυσὶν ἐξώσαις βιαίοις· αἱ δ' ἀναχωρήσεις δι' ἀναστροφὴν τῶν νεῶν μακρολογούσων βραδείαι τε καὶ δυσχερεῖς ἐπιγίγνοντο, ὅθεν καὶ τὰ πάθεα ἐν τῷδε τὰ ὅμοια. ὅτε γὰρ ὁπλιτρέφοιντο, ἐπλήσσοντο ὑπὸ τῶν Καρχηδονίων ὁπλιτεύοντων, μέχρι νῆες Σιδητῶν πόντε, αἳ φιλίᾳ Σκιπίωνος εἵποντο, τοῖς μὲν ἀλκὴν καὶ ὄγκον μάχης οὐκ ὀλίγον ἐνέβαλον· ἀφάμενοι δ' ἀπ' αὐτῶν κάλως μακρούς, εἰρεσίαν τοῖς Καρχηδονίοις ἐπέπλεον, καὶ ὅτε ἐξελέμενοι, ὑπεχώρουν τοῖς κάλως ὁπισθόμενοι καὶ πρύμναν· αὖθις τε ῥοθίῳ κατεπλέουσαι, πάλιν ἀνήγοντο καὶ πρύμναν· τότε γὰρ ὁ τόλμας ἅπας τὸν νοῦν ἔσχεν Σιδητῶν ὁρῶντες τε καὶ μεμαθήκοτες, πολλὰ τοῖς ἐχθροῖς ἔβλαπτον, καὶ ὃ ἔργον ἐς νύκτα ἐτελεύτα, καὶ ἐς πλεῖν πάλιν διέφυγον αἱ τῶν Καρχηδονίων νῆες, ὅσαι γε ἔτι ἦσαν ὑπόλοιποι. Σκιπίων δὲ ἡμερινὴν ἡμέρας, ἐπιχείρει τῷ χώματι καὶ γὰρ ἔσω ὕδατος ὁπλιτοίχισμα τοῦ λιμένος. κρίοις δέοις ὃ τοῦδε τείχισμα τύπτων, καὶ μηχανήματα πολλὰ ἐπάγων, μέρος αὐτοῦ κατέβαλεν. οἱ δὲ Καρχηδόνιοι, καίπερ ὑπὸ λιμοῦ καὶ κακώσεως ποικίλης ὀλιγοχλεύμενοι, νυκτὸς ἐξέδραμον ὅτι τὰ Ρωμαίων μηχανήματα, οὐ κρίνει, οὐ γὰρ ἔσω ὁδός· ἀλλὰ ναυσὶν, ἀμυντικὴ γὰρ ἔσω ἡ θάλασσα, ἀλλὰ γυμνοὶ δᾷδας ἔφερον οὐχ ἱμμένας, ἵνα μὴ μακρόθεν εἶεν καταφανεῖς. ἐς δὲ πλοῖα θαλάσσης ἐμβαίντες, ἢ μή τις δὴ προσδόκησεν, οἱ μὲν ἄχρι τῶν μαζῶν βρεχόμενοι διεβάλλοντο, οἱ δὲ καὶ διέναντο, ἕως ὅτε τὰ μηχανήματα ἐλθόντες, ἐξῆψαν ὃ πῦρ, καὶ καπφοροῖ γλωμόμενοι, πολλὰ μὲν ἔπαθον ἅτε γυμνοὶ πηρωσκόμενοι, πολλὰ δ' ὑπέδρασαν ὑπὸ τόλμης, οἳ καὶ τοῖς ἀκίδας τῶν βελῶν, καὶ τοῖς αἰχμαῖς ὃ σίδηρος καὶ ὅλοις φέροντες ὤκνησαν, ὥσπερ θηρία τοῖς πληγαῖς ἐσκεδάννυντο, μέχρι τὰ μηχανήματα ἐνέπρησαν, καὶ τοὺς Ρωμαίους ἐπέβαλλον θορυβουμένοις, ἔκπληξίς τε καὶ βόαγχος ἐν διὰ ὅλου ὃ στρατόπεδον, καὶ φόβος οἷος οὐ πρὶν ὑπὸ μανίας γυμνῶν πολεμίων· ὥστε διῦσαι ὁ Σκιπίων μὴ ἐπαίειν ἔξω τάξεως, καὶ τοὺς οἰκείους εἰ μὴ κλῆσαι τῆς φυγῆς, ἐκέλευε βάλλειν, ἔστι δὲ οὓς ἔβαλε καὶ ἀπέκτεινεν, ἕως οἱ πλείους διεσώθησαν ἐς ὃ στρατόπεδον ὑπ' ἀνάγκης, καὶ διευκτέρθησαν ἔνοπλοι, πλὴν ὀλίγων τῶν ἐχθρῶν διεφθαρμένων. οἱ δὲ τὰ μηχανὰς ἐμπρήσαντες, ὀξέναοι αὖθις εἰς τὰ οἰκεῖα. ἅμα δὲ ἡμέρᾳ, Καρχηδόνιοι μὲν, οὐκ ἐνοχλούμενοι σφᾶς ἔτι μηχανῶν πολεμίων, ὃ σφετεριστικὸς τοῦ ἀφρακτείσματος ὠκοδόμουν, καὶ πύργους ἐν αὐτῷ πολλοὺς ἐπίσω ἐκ ἀφράκτου, Ρωμαῖοι δ' ἕτερας ἐργασάμενοι μηχανὰς, χώματα ἤγειρον ἀντιμέτωπα τοῖς πύργοις, δᾷδας τε συγκεκομμένοις, καὶ θεῖον ἐν κώθωσι, καὶ πίσσαν ἐπ' αὐτοὺς ἐσφενδόνων, καὶ ἔστιν οὓς τῶν πύργων ἐνεπίμπρασαν, καὶ τοὺς Καρχηδονίους φύγοντας ἐδίωκον. ὀλιγαθρὸς δ' ἦν ὁ ζῆλος ὑφ' αἵματος πεπηγότος ὑπαγωγοῦ τε καὶ πολλῷ, ὥστε τῶν φυγόντων ἀπολίπεσθαι ἄκοντες. ὁ δὲ Σκιπίων τὸ χώματος ὅλου κατακρὰν, ἀπεπάφλυεν αὐτὸ, καὶ τεῖχος ἐκ πλίνθων ὕπτι καλοβώτερον ἢ τὸ πολεμίων, οὐτ' ἐκ μακροῦ ἀφεστήκοτος αὐτῶν. ὡς δ' ἐξείργασται αὐτῷ καὶ ὃ τεῖχος, τηρακισμὸν λάσιν ἐς αὐτὸ ἔπεμπεν ἐπαφιέναι τοῖς ἐχθροῖς, βέλη τε καὶ ἀκόντια σευὼ καταφρονῶν.

δὲ ἴσου μέτωπον ἡμόμβου, ἕκαλλον αὐτοὺς ὀπτυχῶς· καὶ τὸ θέρος ἐς ζωῦπα ἀναλώθη· χιμῶνος δ' ἐχομβόου, τὴν δὲ τῆ χώρα τῶν Καρχηδονίων δυσαμία τε καὶ συμμαχίης ὁ Σκιπίων ἔγνω παρακαλεῖν, ὅθεν αὐτοῖς διεπέμποντο. πρεσβεύσας οὖν ἑτέρωθεν ἑτέρους, αὐτὸς ἐς Νέφεριν ὀπὶ Διογένη τὸν μετ' Ἀσδρούβα φρουροῦντα, τὴν Νέφεριν ἠπείγετο δι' ἐρήμης τῆς λίμνης, καὶ Γάϊον Λαίλιον μετ' ἐμοῦ πρεσβεύειν· ὡς δὲ ἀφίκετο δύο σταδίους ἀπέχων τῆς Διογένους ἐστρατοπέδευε, καὶ Γελώωνα καταλιπὼν ἐν χάρακι ἀπαύστως τὸν Διογένη, αὐτὸς ὀπὶ Καρχηδόνος ἠπείγετο, ὅθεν ἐς Νέφερίν τε καὶ Καρχηδόνα διεξάγαζεν, ἀεὶ τὰ γιγνόμενα ἐφορῶν. δύο δὲ τῶν Διογένους μισοπυργίων καταπεσόντων, ἦκεν ὁ Σκιπίων, καὶ χιλίους ὁπλίτας ὄπισθεν τῶν Διογένους ἐνεδρεύσας, ἐτέρωθι σὺν μετώπου τοὺς χιλίους ἀγεσίνδην, καὶ τοῖσδι ὁπλιτοδρομίοις ἐπέβαινεν ὀπὶ τὰ πεπτωκότα τῶν μισοπυργίων, σὺν ἀθρόοις ἀναβαίνων, ἀλλὰ καὶ μίαν πυκνοὺς ἐπ' ἀλλήλοις· ἵνα μηδὲ βιαθῶσι οἱ πρῶτοι φυγεῖν δυνάμενοι ἀφ' ὑψηλοῦ ἐπὶ πρόμβους. πολλῆς δὲ βοῆς οὔσης καὶ πόνου, καὶ τῶν Λιβύων ἐς ζωῦπα ἐπιστραμμένων, οἱ χίλιοι καθ' ὁδὸν αὐτοῖς παρείρητο, σὺν ἀλαλαγμῷ ἐς αὐτοὺς ἀπολέποντες, οὐδὲν ὑποπτοήσαντας σὺν ἐπίστασιν εἰς τὸ χαράκωμα βύπολμας, καὶ διέκοπον αὐτῶν καὶ ὑπερέβαινον· καὶ τῶν πρώτων ἔνδον γιγνομένων, αἴσθησις ἐλήμετο τὰ χεῖα, καὶ ἔφυγον οἱ Λιβύες, οὐχ ὅσους ἑώρων, ἀλλὰ πολὺ πλείονας, ἠρύθμοις τοῖς ἐπιλήστοις εἰ). Γελώωνος δὲ αὐτοὺς ὀπιτρέχοντος τῷ Νομάσι πολλοῖς καὶ ἐλέφασι, πολλὰ εἰργάζετο φόνου, ὡς ἀπολέσθαι μὲν ἐς ἐπάκισμυρίους σὺν τοῖς ἀχρείοις, ἁλῶσθαι δὲ ἐς μυρίους, δι' ἃ φυγεῖν δὲ ἀμφὶ τοὺς τετρακισχιλίους, ἐμοὶ δὲ καὶ ἡ πόλις ἡ Νέφερις ὀπὶ τῷ γραπτέδῳ δύο καὶ εἴκοσιν ἡμέραις ἀπῆρας πολιορκηθεῖσα πρὸς τῷ Σκιπίωνος, πρώτου καταπαθῶς, σὺν χιμῶνι, καὶ ψυχρῷ χωρίῳ. ὃ δὲ ἔργον πρὸς μάλιστα συνωφέλησε τὰ τῆς Καρχηδόνος ἅλωσιν. ἦδη γὰρ ἡ γραπτὰ τῷ ἀγορανόμῳ αὐτοῖς διεπορθμευε, καὶ ἐς τὸ γραπτέδιον Λίβυες ἀφορῶντες ἐθάρρουν. τότε δ' αὖτ' ληφθέντος, καὶ τὰ λοιπὰ τῆς Λιβύης χωρία τοῖς στρατηγοῖς Σκιπίωνος προσεχώρει, ἃ οὐ δυσχερῶς ἑλαμβάνετο. ἦ τε ἀγορὰ τοῖς Καρχηδονίοις ἐπέλιπε, καὶ οὐδὲν οὔτ' ἐκ Λιβύης ἀλλοτρίας ἦδη γιγνόμενον, οὔτ' ἀναχθῆναι αὐτοῖς καταπλεῖν ἐδυνάτο, δι' ἃ τε τὸν πόλεμον αὐτὸν, καὶ τὴν ὥραν χειμέριον οὖσαν. ἐχομβόου δὴ ἔαρος, ὁ μὲν Σκιπίων ἐπεχείρει τῇ τε Βύρσῃ καὶ τῷ λιμένι τῷ καλουμένῳ Κώθωνι. ὁ δὲ Ἀσδρούβας νυκτὸς ἐπέμπαρη μέρος τῆς Κώθωνος τὸ τετράγωνον. ἐλπίσας δὴ ἐπὶ τὸν Σκιπίωνα ὀπιθήσεσθαι, καὶ πρὸς τοῖς τῶν Καρχηδονίων ἐπεγραμμένων, ἔλαθε Λαίλιος ὀπὶ θάτερα τῆς Κώθωνος ἐς τὸ πρόσω μέρος αὐτοῦ μέρος ἀφελθών. ἔοικε δὴ ὡς ὀπὶ νίκης ἡμομβίης, οἱ μὲν ἔδυσαν, οἱ δὲ πρωτοπλόου ἦδη καταφορουῶντες, ἐβιάζοντο τὴν ἀνάβασιν, ξύλα, καὶ μηχανήματα, καὶ σανίδας ὀπιτιθέντες ὀπὶ τὰ δίφθιμα, ἀσθενῶν τὰ σώματα τῶν φυλάκων ὑπὸ τοῦ λιμοῦ γεγονότων, καὶ τῇ γνώμης ἀπαγρυόντων. ληφθέντος δὲ τοῦ πρὸς τὸν Κώθωνα τείχους, τὴν ἀγορὰν ἐξεῖλε, οὖσαν ὁ Σκιπίων κατὰ λαῶν· ὥστε τε ὡς ἐν ἐσπέρᾳ πλέον ἔτι δυνάμενος ἐν τοῖς ὅπλοις, διεκπερᾶσαι μὴ ἀπήνετον. ἐχομβόου ἑβδόμῃ δὲ ἡμέρᾳ, ἐτέρους ἀκμῆτας ἐκάλει τετρακισχιλίους· εἰ ἐσιόντες ἱερὸν Ἀπόλλωνος, οὗ τι, τε ἄγαλμα κατάχρυσον ἰῶ, καὶ δῶμα αὐτῷ χρυσόλακτον ἀπὸ χιλίων παλαίτων σταθμοῦ πρεσβύτατον, ἐστύλωτο, καὶ τὰ μαχαίρας ἔκοπτον, ἀμελήσαντες τῶν ἐφεστώτων, ἕως ἐμεσίσθησαν, καὶ ὀπὶ τὸ ἔργον ἐβάπτον· Σκιπίωνι δὲ ἦν μὲν ὀπὶ τὴν Βύρσαν ἡ σπουδὴ· τὸ γὰρ ὄχυρώτα-

τὴν τ' πόλεως ἰδὼ, ἢ οἱ πλείονες αὐτ' σῶν ἐπφάγας· τειδὴ σ' οὐσῶν ἀπὸ τ' ἀγο
ρᾶς ἀώδων ἐς αὐτὸ, οἰκίαι πυκναὶ καὶ ἐξόροφοι πεπηγάθεν ἦσαν· ὅθεν οἱ Ρωμαῖοι
βαδόλωνοι, ζωὶ τοῦ τῶν οἰκιῶν κατέληξον, καὶ ἀπ' αὐτῶν ἠμείωντο ζωὶ ὅλη
τῶν πλησίων. ὅ τε σ' αὐτῶν κρατήσαι, ξύλα καὶ σανίδας ζοῖς ἀφεσήμασι τῶν γε
νωτῶν ὑπεπλήντες, διέβαινον ὡς ὅλη γεφυρὰν· καὶ ὅδε λόφ ὁ πόλεμος ἰδὼ ὅλη τῶν
τειχῶν ἀὼν· ἔτερος σ' ἐν τοῖς γενωποῖς χ' ζοῖς ἀπαντῶντας. τόνου δὲ ἢ βοῆς καὶ
αἱμαγῆς πάντα ἢ ποικίλων παθῶν ἐσεπίμπλατο, κτεινομένων τ' ἐν χαρσὶ, καὶ
ζώντων ἔτι ῥιπτουμένων ἄνωθεν ἀπὸ τῶν τειχῶν ἐς τ' ἔδαφος, καὶ φερομένων ἐνίων
ὅλη δόρατα ὀρθὰ, ἢ αἰχμαὶ ἀῆρας, ἢ ξίφη. ἐσεπίμπρη σ' οὐδὲν οὐδὲ ἐς πῦρ, ἀφ'
ζοῦ ὅλη τῶν τειχῶν, ἕως ὅλη τὸ Βύρσα ἦκεν ὁ Σκιπίων· καὶ τότε ζοῖς πρῶτ' ὁμοῦ
γενωποῖς ἐσεπίμπρη, καὶ τ' αἰεὶ πιμπρασάμενον ἕτερος ὁδοποιῶν ἐκάλυεν, ἵνα βά
μαρσιν ὁ στρατὸς ἀλασάμενος διαβῆν. ἀλλ' σ' ἰδὼ ἐκ τοῦδε ἄλλος ἕτερον καλῶν, τὸ
μὲν πυρὸς ὑπεφλέγοντος πάντα καὶ καταφέροντος· τῶν δὲ ἀνδρῶν τὰ οἰκοδομή
ματα ἢ διαρρωόντων ἐς ὀλίγον, ἀλλ' ἀθρόα βιαζομένων ἀναπέπτειν. ὅ, τι γὰρ κτύ
πος ἐκ τοῦδε πολὺ πλείων ἐγίγνετο, καὶ μᾶλ τῶν λίθων ἐξ ἐπιπόνου ἐς τ' μέσον ἀν
θρώπων νεκροὶ, ζῶντές τι ἕτεροι, παρεσῴζοντα μάλιστα, καὶ παιδία, καὶ γυναῖα, ὅσα τοῖς
μυχοῖς τῶν οἰκιῶν ἐκέκρυπτο, οἱ μὲν καὶ τραύματα φέροντες, οἱ σ' ἡμίφλεκτοι,
φωνὰς ἀπλοῦς ἀφιέντες. ἕτερος σ' ὡς ἀπὸ τοσοῦδε ὕλους μᾶλ λίθων καὶ ξύλων καὶ
πυρὸς ὠθούμενοι καὶ καταπίπτοντες, ἐς πολλὰ ῥήματα κακῶν διεκόπτοντο, ῥηγνύμε
νοί τε καὶ καταπατούμενοι ἢ αὐσ' ἐς τέλος αὐτοῖς ζῶν τα ἀπέχρη. λιθολόγοι γὰρ ὅσοι
πελέκεσι καὶ πᾶς ἀξίναις, οἱ δὲ πᾶς χηλαῖς τῶν κάντων, ζοῖς τε νεκροὺς καὶ ζοὺς ἔτι
ζῶντας ἐς τὰ τῆς γῆς κοῖλα μετέβαλλον, ὡς ξύλα καὶ λίθους ὑποσύροντες, ἢ διαπέρ
ποντες τῶν σιδήρων. ἐπὶ τε ἀθρόοις διαπλήρωμα βόθρου. μεταβαλλόμενοι σ'
οἱ μὲν ἐς κεφαλὰς ἐφέροντο, καὶ τὰ σκέλη σφῶν ὑπερίσχοντα τ' γῆς ἢ σανίδων ὑπε
πλεῖτον· οἱ σ' ἐς μὲν ζοὺς πόδας ἔπιπτον κάτω, ἢ ταῖς κεφαλαῖς ὑπερεῖχον ὑπὸ
τὸ ἔδαφος· ἵπποι σ' αὐτοῖς διαλύντες ἐς τὰ ὅλα, ἢ τὸν ἐγκέφαλον ἐκάλαπτον, οὐχ'
ἑκόντων τῶν ἐπιχειρούντων, ἀλλ' ὑπὸ σπουδῆς· ἐπεὶ ὑσ' οἱ λιθολόγοι ζῶν τ' ἔδαφος
ἑκόντες· ἀλλ' ὁ τῶ πολέμου πόνος ἢ ἡ δόξα τῆς νίκης ἐκεῖ, καὶ ἡ τῶ στρατοῦ σπουδὴ,
καὶ κήρυκες ὁμοῦ καὶ σαλπιγκταὶ πάντα θορυβοῦντες, χιλίαρχοί τε ἢ λοχαγοὶ μᾶλ
τάξεων ἀλασάμενοι καὶ ἀθροίοντες, ἔνδος ἀπήμονας ἐποίουν καὶ ἀμυνεῖς τῶν
ὁρωμένων ὑπὸ σπουδῆς. καὶ ζῶν τα πονουμένων ἐδυσπαθήσαμεν ἐξ ἡμέραν τε καὶ
νύκτος, τῆς μὲν στρατιᾶς ὑπαλλασσομένης, ἵνα μὴ κάμοιεν ὑπ' ἀγρυπνίας, καὶ
κόπου, ἢ φόνου, καὶ ὕλως ἀειδοῦς· Σκιπίωνος σ' ἀπαύστως ἐφεζῶτος, ἢ ὁρῶντος,
αὐτὸν, ἢ ἅπαν αὖτων ὅπῃ τ' ἔργων αἰρομένων, μέχρι κάματον καὶ πῶρ ἐμβολὸς ἐκα
λέζετ· ἐφ' ὑψηλοῦ ζοῦ γενομένου ἐφορῶν. πολλῶν σ' ἔτι παρδομένων, καὶ τῶ κα
κοῦ μαχόμενα δυσπαθῶς ἔσεσθαι, παρεσκέψαντο ἑβδόμης ἡμέρας αὐτῶ λυθὲς ἐγεμ
μόσαι τὸ γέμισμα τοῦ Ασκληπιείου· τοῦδε γὰρ ἱερὸν ὂ ἱερὸν σὺ ἀκροτόλει μάλιστα τ' ἀνῶν
ὑπερφανὲς ἢ πλούσιον· ὅθεν οἷδε ζοῖς ἱκετηρίας λαβόντες ἐδίοντο τ' Σκιπίωνος παῦλ
μόνης· σπουδῆς σωτηρίας τῆς ἐλπίσιν ὑπὸ ὧδε τ' Βύρσης ἐξιέναι. ὁ τ' ἐπίδοξος χω
ρὶς αὐτομόλων ἢ ἐξήκοσιν αὐτίκα μυριάδες πίντ' ἀνδρῶν ἅμα ἢ γυναικῶν, ἀνοι
χθέντος αὐτοῖς τοῦ δρασκηπιείου· ἢ οὔτοι μ' ἐφυλάξαντο· ὅσοι σ' αὐτόμολοι Ρω
μαίων ἢ ἐξ ἀμφιτῆς ἐσανακοπὴς μάλιστα ἀπαγωνίες αὐτῶν, ἐς τὸ Ασκληπιεῖον ἀνέ-

ἁραμον μὲν Ασσγύδα καὶ τ̃ γυναικὸς αὐτ̃, καὶ δύο παίδων ἀρρένων· ὅθεν θυμαρῶς
ἀεὶ ἐμάχοντο, καίπερ ὄντες ἀλλόφυλοι, ἀφ' ὧν ὅ τε Λίβυς ὅ τε ἱππόκαμπον· ἐς ὃ καὶ
τοῦδε τ̃ Ἐφιάλτου ἀφ' βαθμῆς ἐξήκοντα δίδραχμον. ὡς δὲ ὅ, τε λιμὸς αὐτοὺς καθῆρε,
ὅ τε ἀκροποδία, καὶ ὁ φόβος, καὶ ὁ πόνος τ̃ καινοῦ πεφασιλέζοντος, ὅ μὲν πέλμος
ὀξέλιπον, ἐς δὲ τ̃ νεὼν αὐτ̃ καὶ ὅ τέγος ἀνέτεχον· καὶ ζύτῳ λαθὼν ὁ Ασσγύδας,
ἔφυγε πρὸς τὸν Σκιπίωνα μετὰ θαλάσ̃· καὶ αὐτὸν ὁ Σκιπίων ἐκάθισε πρὸς πο-
δῶν ἑαυτ̃, καὶ ζῖς αὐτομόλοις ἐπεδείκνυεν. οἱ δ' ὡς ἴδον, ἠπίσθη ἡσυχίαι σφίσι γε-
νέσθαι· καὶ ἠμοιβάς, Ασσγύδα μὲν ἐλοιδορήσθη τε πολλὰ καὶ ποικίλα· ζὸν δὲ νεὼν
ζὺν ἐπορπάθη τε καὶ κατεκαύθησαν. τοῦ δὲ γυναῖκα τὸν Ασσγύδα λέγουσιν ἀπὸ τ̃
μιμόυ τ̃ πυρός, ἀντικρὺ τοῦ Σκιπίωνος ἠμοιβάν, καὶ παρακαθῆσθαί τε ὡς ἐπὶ
συμφοραῖς ἐδυάτη, καὶ πρὸς τὰ παῖδα εἰπεῖν τὰ τέκνα, εἰπεῖν ἐς ἐπήκοον τ̃ Σκιπίω-
νος, Σοὶ μὲν οὐ νέμεσις ἐκ θεῶν, ὦ Ρωμαῖε. ἐπὶ γὰρ πολεμίαις ἐστράτευσας· Ασσγύ-
δαν δὲ τόνδε πατρίδος τε, καὶ ἱερῶν, καὶ ἐμοῦ, καὶ τέκνων, πρὸς δὲ τοῦδε ἠμοίμου εἴ τε
Καρχηδόνος δαίμονες ἀμύναντο, καὶ σὺ μετὰ τ̃ δαιμόνων· εἶτ' ἐς τὸν Ασσγύδαν
ὑπιστρέψαθαι, εἰπεῖν, ὦ μιαρὲ, καὶ ἄπιστε, καὶ μαλακώτατε ἀνδρῶν, ἐμὲ μὲν καὶ τοὺς
ἐμοὺς παῖδας τόδε ὅ πῦρ θάψῃ· σὺ δὲ πανοσμησὶ θριάμβων, ὁ τ̃ς μεγάλης
Καρχηδόνος ἡγεμών· ἵνα σ' οὐ δώσῃς δίκην τῶδε, ᾧ τοῦδε καθέζῃ. τοσαῦτ' ἐνθύ-
μιον ἔσα, καπίσφαξε τοὺς παῖδας, καὶ ἐς ὅ πῦρ αὐτ̃ τε καὶ ἑαυτὸν ἐπέρριψεν. ὧδε μὲ
φασὶ τὸν Ασσγύδα γυναῖκα, ὡς αὐτὸν ἠγεῖτο Ασσγύδαν, εἰπεῖν σφῶν, ἀποθανῆν.
ὁ δὲ Σκιπίων πόλιν ὁρῶν ἐπιφανεσίοις ἔτεσιν ἀνῃρημένην, ἀπὸ τ̃ στοιχισμοῦ, καὶ γῆς
ποπῆς δι, καὶ πόσων, καὶ θαλάσσης ἐπῆξασθαι, ὅπλων τε, καὶ νεῶν, καὶ ἐλεφάντων, καὶ
χρημάτων διαπρήσασθαι, ἴσα ζοῖς ἀρχαῖς ταῖς μεγίσταις, τὸ μὴ δὲ καὶ πρόθυμία
πολὺ ἀφαιρεῖσθαι, ἤγε καὶ ναῦς, καὶ ὅπλα πάντα ἐξαιρημένον, πρεσβύ ὅμως ἔτι ὄντα
ἀντέχειν πολέμῳ τοσῷδε καὶ λιμῷ, ὅτε ἄρδιν τελευτῶσθαι ἐς πάντας θρίαμβον ἑκάτ-
τον, λέγεται μὲν δακρῦσαι, καὶ φανερὸς γλυκάναι κλαίων ὑπὸ πολεμίων· ὑπὸ πο-
λλοῦ σ' ἔννοις ἐφ' ἑαυτοῦ ἠμοίμου τε καὶ σεμνοῦ, ὅτι καὶ πόλις, καὶ ἔθνη, καὶ ἀρχαὶ
ἁπάσας δεῖ μεταβαλεῖν, ὥσπερ ἀνθρώπου δαίμονα. καὶ ζοῦτ' ἔπαθε μὲν Ιλιον βύ-
τυχὴς ποτὲ πόλις· ἔπαθε δὲ καὶ Ασσυρίων, καὶ Μήδων, καὶ Περσῶν ἐπ' ἐκείνοις ἀρχὴ
μεγίστη ἠμοιβάν· καὶ ἡ μάλιστα ἔναρξις σκηπάμασα ἡ Μακεδόνων, εἴ τι ἐκεῖ, εἴ τι
πρὸς φυγόντος αὐτὸν ζοῦδε τ̃ ἔπους· Εστ' ἦμαρ ὅτ' ἂν ποτ' ὀλέσῃ Ιλιος ἱρὴ, Καὶ
Πείαμος, καὶ λαὸς εὐμελίω Ρεάμαντος. Πολυβίῳ σ' αὐτὸν ἐσμάθουσιν πρῆσαι·
καὶ γὰρ ἐῶν αὐτ̃ καὶ διδάσκαλος· ὅ, τι βούλοιτο ὁ λόγος, φασὶν οὐ φυλαξάμενον ὀνο-
μάσαι τινὰ πατρίδα ἀφαῖς, ἀπ' ἧς ἄρξαι, ἐς τ' ἀνθρώπια ἀφορᾶν, ἐδὲ δίκ· καὶ
ζῶδε μὲν Ρολύβιος αὐτὸς ἀκούσας συνέγραψεν. Σκιπίων σ' ἐπὶ καπίσκοπον Καρ-
χηδόνος, ὅτι μὴ πάντα ἡμέρᾳ ἀριθμὸν ἐπέπρεπτο τῇ γραπτῇ διαρπάζῃ ὅσα μὴ χρυ-
σὸς, ἢ ἄργυρος, ἢ ἀνδράποδα εἰῶ. μὴ δὲ ζοῦτ' ἀρετὴ πολλὰ διδοὺς ἅπασι χρεὼν
τ̃ ἐς Ὅ Απολλώνιον ἀμπάντων, ναῶν μὲν ἐξυπάτιον κοσμήσας λαφύροις, ἄγαλ-
μα τ̃ νίκης ἔσχεν ἐς Ρώμην· ἐς δὲ Σικελίαν ἔπεμπεν, ὅσα Καρχηδόνιοι σφῶν
ἀναθήματα κατὰ πολεμικῶν τις ἔλαβον, ἢ δόντες ὑπεγωρήσαν καὶ κομίζεσθαι· ὃ καὶ
μάλιστα αὐτὸν ἐδυμαγάγησεν, ὡς μὴ τ̃ θεοῦ τοῦ φιλοξένου δεσπότου ἀποδόμενος δὲ
τὸν λεῖον τὸν πρώτων, ὅπλα καὶ μηχανήματα, καὶ ναὸς ἀφιέντος Αρει καὶ Αθη-
νᾷ ἐξαζωσαμένους αὐτὸς ἔσχε ζῇ τῇ πάντεια. οἱ δ' ὁ Ρώμη ὡσαύτως τὸν

ναῦν ἰδόντες, καὶ τῆς νίκης αὖθις διέλιπον ἐπιόντες πυθόμενοι, ἐς τὰς ὁδοὺς ἐξεπέδων, καὶ διεγυκτέρευον μετ' ἀλλήλων ἡδέως μενοι καὶ συμπλεκόμενοι, ὡς ἄρτι μὲν ἐλεύθεροι φόβου γεγενότες, ἄρτι δ' ἄρχοντες ἑτέρων ἀσφαλῶς, ἄρτι δὲ βέβαιον τὴν πόλιν ἔχοντες, καὶ νενικηκότες οἷαι οὐ ῥᾳστέρων ἀθλίων. πολλὰ μὲν γὰρ αὐτοῖς συνήδισθον ἔργα λαμπρά, πολλὰ δὲ τοῖς παρᾶσιν ἐς τε Μακεδόνας καὶ Ἴβηρας καὶ ἐς Ἀντίοχον τὸν μέγαν ἐναλίοις, καὶ αὖθις αὐτὴν Ἰταλίαν, πόλεμον δ' οὐδένα ἄλλον οὕτως ὑπὲρ ὑρᾶς ὑπέφοβον αὐτοῖς ἦδισθον, ἀφ' ὧν τε ἀνδρείαν, καὶ φρόνημα, καὶ τόλμαν ἐχθρῶν, καὶ ἀπιστίαν ὑπὲρ σφίσιν ὑπακόντων ἡμόλυνον. ἀνέφερον ἢ καὶ ὧν ἔπαθον ὑπὸ Καρχηδονίων, ἔν τε Σικελίᾳ, καὶ Ἰβηρίᾳ, καὶ αὖθις αὐτὴν Ἰταλίαν ἐκκαίδεκα ἔτεσιν, Ἀννίβου τετρακόσια ἐμπρήσαντος ἄστη, καὶ μυριάδας ἀνδρῶν τετράκοντα ὑπὲρ μίαν μάχας διελόντος· ὅτε τε τὴν Ῥώμην πολλάκις ἑλόντος, καὶ ἐς ἕκατον κύκλων στρατοπέδου ἀγαγόντος, ὧν ὑπὲρ μυρίαδας μάλιστα ἐξέλιπον αὖθις τῆς νίκης ἐς ἀπιστίαν αὐτῆς. καὶ αὖθις ἀνεπιθαίνοντο ἀλλήλων, εἰ τῷ ὄντι Καρχηδὼν κατέπαυτο. ἐξεκήδευόν τε δι' ὅλης νυκτὸς, ὅπως μὲν αὐτῶν τὰ ὅπλα αὖθις ἐπηρθῆ, καὶ ὅπως αὐτοὶ αὖθις δίξαι ἑτέκτηναντο ἕτερα· ὅπως δὲ τοῖς νεῶς ἀφηρέθησαν, καὶ τόλμαν ἐπάξαντο πολιὼ ἐξ ὕλης παλαιᾶς, ἥ, τε σῶμα τοῦ λιμένος ὡς ἀπεκλείσθη, καὶ σῶμα ὡς ὠρύξαντο ἕτερον ἡμέραις ὀλίγαις, καὶ ὅ τῶν τειχῶν ὕψος αὐτοῖς ἀφ' σώματος ἵππων, καὶ τοῖς τῶν λίθων μεγέθη, καὶ ὅ πῦρ ὃ πολλάκις τοῖς μηχαναῖς ἐπέσχεν. ὅλως τε τὸν πόλεμον ὡς ὁρῶντες ἄρτι γεγόμενον ἀλλήλοις διετόπουν, καὶ ἐς τοῖς φαντασίας τὴν λεγομένων τῷ σχήματι τοῦ σώματος συνεφέροντο, καὶ τὸν Σκιπίωνα ὁρᾶν ἐδόκουν ὑπὲρ κλιμάκων, ὑπὲρ νεῶν, ἐν πύλαις, ἐν μάχαις πάντοθεν ἀφ' ἑνὸς ὄντα. οὕτω μὲν οἱ Ρωμαῖοι διεγυκτέρευσαν. ἅμα δ' ἡμέρᾳ, θυσίαι τε καὶ πομπαὶ τοῖς θεοῖς ἐγίγνοντο κατὰ φυλὰς, καὶ ἀγῶνες ὑπὲρ τούτοις, καὶ θέαι ποικίλαι. δέκα δὲ σφῶν αὐτῶν ἡ βουλὴ τοὺς ἀρίστους ἔπεμπε, δέξασθαι μέλλοντας Λιβύων μετὰ Σκιπίωνος ἐς τὸ Ρωμαίων συμφέρον· οἱ Καρχηδόνος μὲν, εἴ τι ὀφείλοιτον ἔτι ἐν, ἔφασαν κατακάψαι Σκιπίωνα, καὶ οἰκεῖν αὐτὴν ἀπεῖπον ἅπασι, καὶ ἐπιέρωσάντο μάλιστα αὖθις τῆς Βύρσης, εἴ τις οἰκήσειεν αὐτὴν, ἢ τὰ καλούμενα Μέγαρα· ὑπὸ δὲ ἀφεῖν δ' ἐκ ἀπεῖπον. ὅσαι δ' πόλεις συμμεμαχήκεσαν τοῖς πολεμίοις, ὑπὸ μόνως ἔδοξε καθεῖναι ἅπασας, καὶ ὅσαι Ρωμαίοις βεβοηθήκεσαν, χώραν ἔδωκαν ἐκείνῃ τῆς δορυκτήτου, καὶ αὖθις μάλιστα Ἰτυκαίοις τὴν μέγαν Καρχηδόνος αὐτῆς ὑ Ἱππωνος ὑπὸ ἁπτέρας· τοῖς δὲ λοιποῖς φόρον ὥρισαν ὑπὲρ τῆς γῆς ὑ ὑπὲρ τοῖς σώμασιν, ἀνδρὶ ὑ γυναικὶ ὁμοίως, ὑ στρατηγὸν ἑπόμενον αὐτῆς ἐκ Ρώμης ὑπὲρ πέμπειν ἔχρησαν. οἱ μὲν δὴ ταῦτα πρεσβεύσαντες, ἀπέπλεον ἐς Ρώμην. ὁ δὲ Σκιπίων ἐποίησε δόξαντα, καὶ θυσίας ἐτέλεσε, καὶ ἀγῶνας ὑπὲρ τῇ νίκῃ. ὡς δὲ αὐτῷ πάντα ἐξετέλεστο, διαπλεύσας, ὑπὲφανέσατο δὲ πάντων διεθριάμβευε πολύχρυσον, θριάμβον, ἀγαλμάτων τε γέμοντα καὶ ἀναθημάτων, ὅσα Καρχηδόνιοι χρόνῳ πολλῷ καὶ στρατηγίσι νίκαις ἐκ πάσης γῆς συνεσπάσαντο ἐς Λιβύην. τότε δὴ ἐν, ὅτε καὶ ἐκ Μακεδόνων ἀλόντος Ἀνδρίσκου τοῦ ψευδοφιλίππου, τέλος ἤγετο θρίαμβος, ὑ ἐκ τῆς Ἑλλάδος πρῶτος ὑπὸ Μομμίου. ὑ ἐν τοῦτο ἀμφὶ τοῖς ἐξήκοντα ὑ ἑκατὸν ὀλυμπιάδας. Χρόνον δὴ ὕστερον Γάιου Γρακχανοῦ δημαγωγοῦντος ὑπὸ Ρώμῃ, καὶ τάσιων οὐσῶν ἐξ ἀπορίας, ἔδοξε κληρούχους ἐς Λιβύην πέμπειν ἑξακισχιλίους. διαγραφομένων δὴ ἀμφὶ τὴν Καρχηδόνα τὴν ἀκρωτήριον, λύκοι τὰ

ἡμῶν ἀ, θεὰ διέπασαν, καὶ σωέχει. ἐν τότε μὲν ἀνέχει ἡ βουλὴ τὴν συνοικισμόν. χρόνῳ δὲ αὖθις ὁπότε Γάιος Καῖσαρ, ὁ ἐν δικτάτωρ ὕστερον αὐτῆς Φαρσαλίης ἡμόλωνος, Πομπήϊον ἐς Αἴγυπτον ἐδίωκε, καὶ τοὺς Πομπηίου φίλους ἐς Λιβύλιν ἀπ' Αἰγύπτου, λέγεται τῇ Καρχηδόνι τραπεδύων, ἐπ' ἐυπτίου τραπὸν πολιὼ ἰδὼν κλαίοντα ἐνοχλησθῶαι, ἐν αὐτίκα ἑαυτὸ εἰς μνήμιλιν ἐπανεφάλαθαι, Καρχηδόνα συνοικίζειν· καὶ μετ' οὐ πολὺ τὴν ἀπέρων αὐτὸν ἐς Ρώμιλιν τὸν ἐπὶ τῆς τοῦ κελοιώτων, σὺν ἑπάστῃ ὡς πέμψων τοὺς μὲν ἐς τὴν Καρχηδόνα, τοὺς δ' ἐς Κόρινθον. ἀλλ' ὅδε μὲν θάπτον ἀμφέθη τοῦς ἐχθροῦσιν ὧν τῷ Ρωμαίων βουλευτηρίῳ. ὁ δ' ἐκείνου παῖς Ἰούλιος Καῖσαρ ὁ Σεβαστὸς ἐπίκλησιν, ἐντυχὼν ἄρα ταῖς ἐπανεφαθαῖς τὸ παρὸς, συνῴκισε τὴν νεῶν Καρχηδόνα ἀλκιπάτῳ μάλιστα ἐκείνης, φυλαξάμενος τῆς πάλαι ὃ ἐπάρατον. οἰκήτορές τε Ρωμαίους μὲν αὐτὸν τειχαλίους μάλιστα πεῦθάνομαι, τοὺς δ' λοιποὺς ἐκ τῶν ἀποίκων σὺν ἀγαγῶν. ὧδε μὲν Λιβύης τῆς ἐπὶ Καρχηδονίοις Ρωμαῖοι κατέχον, καὶ Καρχηδόνα κατίσαν τε καὶ συνῴκισαν αὖθις μετ' ἔτη τῆς σκαφῆς ἑκατὸν καὶ δύο.

ΑΠΠΙΑΝΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΣ ΡΩΜΑΙΚΩΝ ΙΛΛΥΡΙΚΗ.

ΙΛΛΥΡΙΟΥΣ Ελληνες ἡγοῦνται τοὺς ὑπὲρ τε Μακεδονίαν καὶ Θρᾴκην ἀπὸ Χαόνων καὶ Θεσπρωτῶν ἐπὶ ποταμὸν Ἴστρον, καὶ τοῦτ' ἔστιν ἡ χώρας ὁ μῆκος· βορέας δ' ἐκ Μακεδόνων τε καὶ Θρᾳκῶν πνεῖ ὀρεινὸν, ἐπὶ Γαίονας καὶ τὸν Ἰόνιον καὶ τὰς προσποδας τῆς Ἄλπιων. καὶ ἔστ' ὁδὸς ἡμερῶν πέντε, ὁ δὲ μῆκος τελάχιστα, καθὰ καὶ τοῖς Ἕλλησιν εἴρηται. Ρωμαίων δὲ ἡ χώρα μετρηταμβάσιν, ἔστιν ὑφ' ἑξακισχιλίους σταδίους ὁ μῆκος, καὶ ὁ πλάτος ἀμφὶ τοὺς χιλίους καὶ διακοσίους. Φασὶ δὲ ἡ μὲν χώρα ἐπώνυμον Ἰλλυριοῦ τοῦ Πολυφήμου γενέσθαι. Πολυφήμῳ γὰρ τῷ κύκλωπι καὶ Γαλατείᾳ Κελτὸν, καὶ Ἰλλυριὸν, καὶ Γάλαν παῖδας ὄντας, ἐξορμῆσαι Σικελίας, καὶ ἄρξαι τῶν δι' αὐτοὺς Κελτῶν, Ἰλλυριῶν, καὶ Γαλατῶν λεγομένων. καὶ πάνδε μοι μᾶλλον πολλὰ μυθευόντων ἕτερα πολλῶν ἀρέσκει. Ἰλλυριῷ δὲ παῖδας Ἐγχέλεα, καὶ Αὐτάρεα, καὶ Δάρδανον, καὶ Μαῖδον καὶ Ταύλαντα, καὶ Γερραιβὸν γενέσθαι, καὶ θυγατέρας Γαρδὼ, καὶ Δαορδὼ, καὶ Δασαρὼ, καὶ ἑτέρας· ὅθεν εἰσὶ Ταυλάντιοί τε, καὶ Περραιβοὶ καὶ Ἐγχέλεες, καὶ Αὐτάρειοι, καὶ Δαρδάνιοι, καὶ Παρθινοὶ, καὶ Δασαρήτιοι, καὶ Δάρσιοι. Αὐταρίῃ δ' αὖτε Παιόνιον ἡγοῦνται παῖδα καὶ Παίονα γενέσθαι, καὶ Σκορδίσκον, Παίονον, καὶ Τελεδηνὸν· ὧν ὁμοίως τὰ ἔθνη πρώνυμα εἴη). καὶ πάνδε μοι τοῖς ἀρχαιολογοῦσι μυθεύσθω. γῆν δ' ὅσην Ἰλλυριῶν ὡς τὸ ποσὸν δὴ χώρα πολλὰ καὶ ἀξιώνυμα, ἔτι νῦν χώραν ἐμφέρεται πολλὴν, Σκορδίσκων, καὶ Τριβαλλῶν, οἳ ἐς τοσοῦτον ἀνήλωσαν πολέμῳ διέφθαρται, ὡς Τριβαλλοὶ ἔτι ὀλίγοι τινὲς ἐς Γέτας ὑπὲρ Ἴστρον φυγεῖν, καὶ γῆν ἐκ μακροῦ μέρει Φιλίππου παρὰ Ἀλεξάνδρου, νῦν ἔρημον καὶ ἀνώνυμον τοῖς τῆδε εἴη), Σκορδίσκους δὲ ἀθυμεστάτους ἀπὸ τοῦδε γνωμῶν ὑπὸ Ρωμαίων ὑστερον ὅμοια παθεῖν, καὶ ἐς τὰς νήσους τὰς αὐτοῦ ποταμοῦ φυγεῖν· σφῶν χρόνῳ δ' ὕστερον ἐπανελθεῖν, καὶ Παιόνων ἑκατὰς πρόσοικῆσαι, ὅθεν ἐστὶ καὶ νῦν Σκορδίσκων γῆν τὸ Παίονα. τῶν δ' αὖτε ἔθνη καὶ Ἀρδιαῖοι τὰ θαλάσσια ὄντες ἐς αὐτὰ ἄριστοι, ἐς Λυσιμαχείων ἀρίστων ὄντων τὰ κατ' ἐμὲ πολλὰ βλάψαντες αὐτοὺς, ὅμως ἐφθάρησαν. καὶ ναυτικοὶ μὲν ὅτε τοῖς Ἀρδιαίοις ἐγένοντο Λιβυρνοὶ γένος ἕτερον Ἰλλυριῶν, οἳ τὸν Ἰόνιον καὶ τὰς νήσους ἐληΐζουσι ναυσὶν ὠκείαις τε καὶ κούφαις, ὅθεν ἔτι νῦν Ρωμαῖοι τὰ κοῦφα καὶ ὀξέα δίκροτα Λιβυρνίδας ἐπονομάζουσιν. Αὐταριέας δὲ καὶ ἐκ θεοβλαβείας Ἀπόλλωνος ἐς ἔσχατον κακοῦ ἐπελθεῖν. Μολισσόμῳ γὰρ αὐτοὺς καὶ Κελτοῖς τοῖς Κίμβροις λεγομένοις, ἔθνει Δελφοὺς συστρατεῦσαι, καὶ φθαρῶσαι μὲν αὐτίκα τοὺς πλείονας αὐτῶν ἐπιχρήσεως ὑπὸ

σφίσι καὶ θυέλης καὶ τρηχήρων ἐκπιόντων· ἐπτηνάσθαι δὲ τοῖς ὑποστρέφασιν ἄπιεσι βαρὺ χῶν πλῆθος, οἳ διασπέντες τὰ ναύμαπα διέφθειραν. καὶ ἐκ τῆς γῆς ἀτιμῶν ἀνέπων ἀμυθήτων, λοιμὸς ἐπῆν Ἰλλυριῶν, καὶ φθόρος Αὐπαδιατῶν μάλιστα, μέχρι φθορίδες τὰ οἰκεῖα, καὶ ὃν λοιμὸν σφίσι τοξεύσαντες, ὑπήνεος ἀνδρὸς ἀμυθήτου, ἀφ' οὗπερ ὁ δῆμος ὑπερῆλθον οὐδὲν ἡμέρων εἴκοσι καὶ τεσσάρων, καὶ πλεῖστον γῆν ἐλῴδη καὶ ἀοίκητον, ὧνδρὸς Βαρδυλιάνων ἔθνος ἄκνημον. Κελτῶν γὰρ ὁ δῆμος πλεῖστον χρόνον ἔσχεν, καὶ τοῖς πόλεσι κατεύθυνε· καὶ τὸ κακὸν οὐκ ἔλαττον, μέχρι καὶ οἴδε τὰ οἰκεῖα φθορίδες, ὑπέδυσαν ἐς Ἰλλυριοὺς τοὺς στενωμύρτους σφίσιν, ἀνδρὸς ὑπὸ τῶν λοιμοῦ θυομένους, καὶ ἐδηώσαντο τὰ ἐκείνων, καὶ τῶν λοιμοῦ μεταχόντες ἔφυγον, καὶ μέχρι Πυρρίνης ἐλεπλάτουν. ὑπερφέρουσι δ' αὖθις ἐς τὸν ἕω, Ρωμῆοι δὲ διότις ὑπὸ μήνιος τῶν προπολεμικόντων σφίσι Κελτῶν, μὴ καὶ οἵδε ἐς τὸν Ἰταλίαν ὑπὲρ Ἄλπεις ἐσβάλοιεν, ἀπήντων ἅμα τοῖς ὑπάτοις, καὶ παρατάξαι διώλλυντο. καὶ ὃ πάθος τοῦτο Ρωμῆων μέγα δὴ Κελτῶν ἐς ὅλεθρον τὴν Ἰταλίαν ἐνέβαλε, μέχρι Γάϊον Μάριον ἐλόμενοι σφῶν οἱ Ρωμῆοι στρατηγεῖν, ἄρτι Λιβύων τοῖς Νομάσι καὶ Μαυρουσίοις ἀκροτῶς πολεμήσαντα, τοὺς Κιμβρικοὺς ἐνίκων, καὶ πολὺν φόνον αὐτῶν εἰργάσαντο. πολλάκις δὲ μοι καὶ Κελτῶν λέγοντι εἴρηται. οἱ δὲ ἀνδρὸς τι ἤδη γνόμενοι, καὶ πάσης γῆς ἀποκλῄόμενοι ἀφ' ὧν ἀνδρὸς, ἐς τὰ οἰκία ἐπανῆλθον, πολλὰ καὶ δράσαντες καὶ παθόντες.

ΑΠΠΙΑΝΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΣ ΡΩΜΑΙΚΩΝ ΣΥΡΙΑΚΗ.

ΑΝΤΙΟΧΟΣ ὁ Σελεύκου τοῦ Ἀντίοχου, Σύρων, καὶ Βαβυλωνίων, καὶ ἑτέρων ἐθνῶν βασιλεύς, ἔκτος δὲ ἀπὸ Σελεύκου τοῦ μετὰ Ἀλέξανδρον Ἀσίας τῆς πρὸς Εὐφράτῃ βεβασιλευκότος, ἐσβαλὼν ἐς Μηδείαν τε καὶ Παρθυαίους, καὶ ἕτερα ἔθνη ἀφιστάμενα ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ, καὶ πολλὰ δράσας, καὶ μέγας Ἀντίοχος ὀνομασθεὶς, ἐπαυξήθη τοῖς γεγονόσι, καὶ τῇ δι' αὐτὰ τοῦ στόματος, Συρίαν τε τὴν κοίλην, καὶ Κιλικίας ἔσχεν ἄ, Πτολεμαίου τοῦ Φιλοπάτορος Αἰγύπτου βασιλέως ἔτι παιδὸς ὄντος, ὀνειδισμοῖς πρὸς ἑαυτὸν καὶ μικρὸν οὐδὲν ὠφελουμένου, Ἑλλησποντείους ἐπῆλθε, καὶ Αἰολέας, καὶ Ἴωνας, ὡς οἱ πρόσθεν τῆς ἀρχῆς τῆς Ἀσίας, ὅτι καὶ πάλαι τῶν Ἰδῆς Ἀσίας βασιλέων ὑπήκουον· ἔς τε τὴν Εὐρώπην διαπλεύσας Θρᾴκην ὑπήγετο, καὶ ἃ πειθοῖτο ἐδιάζετο. Χερρόνησόν τε ὠχύρου, καὶ Λυσιμάχειαν ᾤκιζεν, ἣν Λυσίμαχος μὲν ὁ Θρᾴκης ὑπὸ Ἀλεξάνδρῳ βασιλεύσας ἔκτισεν, ὀνειδίσματα τοῖς Θρᾳξὶν ἔτι). οἱ Θρᾷκες δὲ ἀποθανάτου τοῦ Λυσιμάχου καθηρήκεσαν, καὶ ὁ Ἀντίοχος τὴν ᾤκιζε, τούς τε φθείροντας ἔων Λυσιμάχειαν κατεκαλῶν, καὶ οἵτινες αὐτῶν αἰχμάλωτοι γεγονότες ἐδεδούλευον, ὠνούμενος, καὶ ἑτέρους πρόσκαλέων, καὶ βοῦς, καὶ πρόβατα, καὶ σίδηρον ἐς γεωργίαν ὀνειδίζων, καὶ οὐδὲν ἧσσον ἐς τὰ χεῖρα ὀνειδισμάτων ὁρμώμενον. τὸν γὰρ αὐτὸν χρόνον ἐφαίνετο λαμπρός ἔν, ἐπὶ ὅλῃ Θρᾴκῃ, καὶ λαμπρὸν ἔκτισεν ἐς τὰ λοιπὰ ὧν ἐπενόει πρότερον ἔσεσθαι. οἱ μὲν δὴ πλείονες αὐτοῦ πρόσθεν, καὶ φευγὰς ἐσεδέχοντο δέος τῆς δυνάμεως. Σμυρναῖοι δὲ, καὶ Λαμψακηνοὶ, καὶ ἕτεροι ἐπὶ ἀνδρῶν τῶν ἐπὶ Φιλίππου τοῦ Μακεδόνος μεγάλῃ μάχῃ περὶ Τεταλίαν κακωθέντα. ἐλήγετο γὰρ δὴ τὰ Μακεδόνων, καὶ τὰ Ἑλλήνων ὀνείμικτα ἀλλήλοις ἀνὰ μέρη καὶ χρόνους, ὡς μοι ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γραφῇ δεδήλωται. καὶ γίγνονταί τινες Ἀντίοχῳ καὶ Φλαμινίῳ διαπρεσβεύσεις ἐς ἀλλήλους, καὶ ἀπόπειραι ἀτελεῖς. ἐκ πολλοῦ δὲ οἱ Ῥωμαῖοι καὶ ὁ Ἀντίοχος ὑποπτίως εἶχον ἀλλήλοις, οἱ μὲν οὐκ ἀπεμπόλει ὑπολαμβάνοντες Ἀντίοχον ἐπαυξήθαι ἀρχῆς τε μεγάλῃ, καὶ βαρυσχίας ἀρχῇ· ὁ δὲ Ῥωμαίους οἱ μόνους αὐξομένῳ μάλιστα ἐμποδὼν ἔσεσθαι, καὶ κωλύσειν ἐς τὴν Εὐρώπην διαβαίνειν. τοιούτοις δέ πῃ φανερῶς γεγονότος αὐτοῖς εἰς ἔχθρας, ἀφίκοντο πρέσβεις ἐς Ῥώμην παρὰ Πτολεμαίου τοῦ Φιλοπάτορος αἰτιωμένου Συρίαν τε καὶ Κιλικίαν Ἀντίοχον αὐτὸν ἀφελέσθαι. καὶ οἱ Ῥωμαῖοι τῆς ἀφορμῆς ἐπέβαινον ἄσμενοι καὶ πρὶν πρόφασιν ζητοῦντες, καὶ πρέσβεις ἐς τὸν Ἀντίοχον

ἔστελλον

ἔστελλον, οἱ λόγῳ μὲν ἔμβιον στεφανηφόρον Πτολεμαῖον Ἀντιόχῳ, ἔργῳ δὲ κατασκέψασθαι τὴν ὁρμὴν Ἀντιόχου, καὶ κωλύσοντα ὅσα δυνήσοιντο. τούτων δὴ τῶν πρέσβεων Γναῖος ἡγούμενος ἦλθε παρὰ τὸν Ἀντίοχον· Πτολεμαίῳ μὲν ὅτι Ῥωμαίων φίλῳ συγχωρεῖν ἄρχειν ὅσων ὁ πατὴρ αὐτῷ κατέλιπε· τὰς δὲ ἐν Ἀσίᾳ πόλεις ὧν Φίλιππος ὁ Μακεδὼν ἦρχεν αὐτονόμους εἶναι. οὐ γὰρ εἶναι δίκαιον Ἀντίοχον κρατεῖν ὧν Φίλιππον ἀφεῖλοντο οἱ Ῥωμαῖοι. ἄλλως δὲ ἄπορεῖν ἔφη, τί ποιοῦντα τόλμαν ὁ Ἀντίοχος καὶ τοσαύτην στρατιὰν ἄγων δύσειε τὸν Μήδων ἔλθοι τῆς Ἀσίας ἐπὶ θάλασσαν, ἐς τε τὴν Εὐρώπην ἐσβάλοι, καὶ πόλεις ἐν αὐτῇ καταστρέφοιτο, καὶ Θράκην ἐπάγοιτο, εἰ μὴ ταῦτά ἐστιν ἕτερον πολέμου δημιούργημα. ὁ δὲ ἀπεκρίνατο, Θράκην μὲν τῶν πατρῴων αὐτὸς ἡγεμονίαν τε καὶ δι' ἀχολίας ἐκπεσοῦσαν, αὖθις ὅτι δόλῳ ὧν ἀναλαμβάνειν, καὶ Λυσιμάχειαν ἐγείρειν, οἰκητήριον Σελεύκου τοῦ παιδὸς εἶναι· τὰς δὲ ἐν Ἀσίᾳ πόλεις αὐτονόμους ἐάσειν, εἰ χαίρειν ἐῶσι Ῥωμαίους, μὴ ἑαυτῷ μόνοις ἔξειν. Πτολεμαῖος δὲ, ἔφη, καὶ συγγενής εἰμι, καὶ ὅσον οὔπω κηδεστὴς ἔσομαι, καὶ χαίρειν ὑμῖν αὐτὸν ὁμολογεῖν παρασκευάσω· ἀπορῶ δὲ κἀγὼ, τίνι Ῥωμαῖοι δίκῃ τὴν Ἀσίαν πολυπραγμονοῦσιν, ἐμοῦ τὴν Ἰταλίαν οὐ πολυπραγμονοῦντος. οὕτω μὲν ἀπ' ἀμφοτέρων ἄπρακτοι διεκρίθησαν, ἀπορρηγνῦντες ἤδη τὰς ἀπιλὰς ἐς τὸ φανερώτερον. λόγου καὶ δίξης ἐμπεσούσης, ὅτι Πτολεμαῖος ὁ Φιλοπάτωρ ἀποθάνοι, καὶ παῖδα ὁ Ἀντίοχος ἀπήει, ὡς Αἴγυπτον ἕρπων ἄρχοντος ἀρπασόμενος. καὶ αὖτε καὶ Ἔφεσον Ἀντίοχος ὁ Καρχηδόνιος ξυμβαίνει, φθόνῳ τε πατρίδα δι' ἐχθρῶν ἔχοντα, οἳ Ῥωμαίοις αὖθις ἔφασκον εἶναι δύστεκμα καὶ φιλοπόλεμα, καὶ οὔποτε εἰρηνεύειν δυνάμενα. ἦν δέ τι καὶ Καρχηδονίοις Ῥωμαίοις ὑπήκοον ἔνασσθαι, Αντίοχος μὲν δι' ἀνάγκην ὅτι στρατηγίας ὕπατος ὁ Ἀντίοχος ὑπεδέξατο λαμπρῶς, καὶ εἶχεν ἀμφ' αὐτόν· ὡς δὲ τὴν Λυκίαν Πτολεμαῖον ὡς ἑαυτὸν μαθὼν, Αἰγύπτου μὲν ἀπέγνω, Κύπρον δὲ ἔχοντα αἱρήσειν αὐτὴ Αἰγύπτιος, διέπλει κατὰ χάρος αὐτοῦ. χαλεπῶς δὲ ἀμφὶ ὄρεσι Σάοσι ποταμὸν συμπεσὼν, καὶ πολλὰς τῶν νεῶν ἀποβαλών, σὺν αὐτοῖς διέφθαρτο καὶ φίλοις, εἰς Σελεύκειαν τῆς Συρίας κατέπλευσε, καὶ τὸν στόλον κατασκευάσας πεποιημένον, γάμους τε τῶν παίδων ἔσχεν Ἀντιόχου καὶ Λαοδίκης ἀμφίλογα στασιάζων, ἤδη δὲ ὄντος πρὸς Ῥωμαίους πολέμου ἐγγυτάτω ἀποκαλύπτῃ, ὁπόταν μίαν τοὺς ἐγγὺς βασιλέας πρὸς κατελάμβανε, καὶ Πτολεμαίῳ μὲν εἰς Αἴγυπτον ἔστελλε Κλεοπάτραν τὴν Σύραν ὁπόκλησιν, πρὸς ἣν Συρίαν τὴν κοίλην ὑπεδέδεκτο, ὡς αὐτὸς ἀφήρητο τοῦ Πτολεμαίου, θεραπεύων ἤδη τὸ μειράκιον, ἵν' ἐν τῷ πολέμῳ ᾖ πρὸς Ῥωμαίους ἀξυμμάχητον. Ἀντιοχίδα δὲ ἔπεμπεν Ἀριαράθῃ τῷ Καππαδοκίᾳ βασιλῇ, καὶ τὴν ἔτι λοιπὴν Εὐρώπην τῷ Περγάμου βασιλεῖ. ὁ δὲ ἐώρα γὰρ αὐτὸν ἤδη Ῥωμαίοις τε πολεμησείοντα, καὶ πρὸς τὸν δεῖα τὸν κῆδος αὖτε στεφανούμενον· πρῆσαι, καὶ τοῖς ἀδελφοῖς Ἀτταλῷ τε καὶ Φιλεταίρῳ θαυμάζοισιν, ὅτι κῆδος βασιλέως ἔσοιτο καὶ γάντος, αὖτε τι καταρρεῖν καὶ δουλοῦν, πρὶν αἰτῆσαι, ἐπιδείκνυ δὲ ἑτοίμους πολεμεῖν, εἰ μὲν ἀρχῆ τι πρὸς ἀμφοῖν ἔξω ἰσοπαλές, στεῦτο χρόνῳ δὲ ὑποφοίσειν τὰ Ῥωμαίων, δι' ὄψυχίαν καὶ ἀλαμπρείαν. ἐγὼ δὲ, ἔφη, Ῥωμαίων μὲν ὑπήκοα πεύσομαι, βεβαίως τῆς ἀρχῆς τὴν ἐμὴν ἄρξω. Ἀντιόχου δὲ νικῶντος, ἦ πᾶς μὲν ἀφαιρεθῆναι πρὸς γάντος ἐλπὶς ἦ ἔσχε βασιλεύειν βασιλευόμενον ὑπ' ἐκείνου. ὁ μὲν δὴ τοιούσδε λογισμοὺς τοῖς γάμοις ἀπεδώσατο· ὁ δὲ Ἀντίοχος αὖθις ἐφ' Ἑλλησπόντου κατῆλθ, καὶ πλεύσας ἐς Χερρόνη-

σαν, πολλὰ καὶ πρότερον τῶν Θρᾳκῶν ὑπήκοα γενόμενα καὶ προσφέρεσθαι. Ἐλπίσας δὲ ὅσοι τοῖς Θρᾳξὶν ὑπήκουον, μᾶλλον ἕξειν, καὶ Βυζαντίοις ἐχθρεύεσθαι πολλὰ, ὡς ὑπήκοοι ὄντι τοῦ σώματος πόλιν ἔχοισι· Γαλάταις τε δώσειν καὶ καταπλήξειν τῶν Θρᾳκῶν ἐς συμμαχίαν ὑπήγατο, ἀξιομάχοις ἡγούμενος ἔσεσθαι οἱ, διὰ τὰ μεγέθη τῶν σωμάτων. μετὰ δὲ τοῦτο εἰς Ἔφεσον κατῆρε, καὶ πρέσβεις ἐς Ῥώμην ἔπεμπε Λεύκιόν τε καὶ Ἡγησίαν καὶ Μένιππον, οἱ τὰ μὲν ἔργα τῆς βουλῆς ἀποπειράσειν ἔμελλον, ὡς λόγῳ γε ὁ Μένιππος ἔφη, ὅτι βασιλέα μὲν τὸν Ῥωμαίων φιλίαν ἐσπουδακότα, καὶ βουλόμενον καὶ σύμμαχον αὐτοῖς εἶναι, μᾶλλον ἀξιώσει, θαυμάζειν ὅτι κελεύοιεν τὰ μὲν Ἰωνίας πόλεων ἀφίστασθαι, καὶ φόρους ἀπὸ αὐτῶν ἀφιέναι, καὶ τῆς Ἀσίας ἔνια μὴ πολυπραγμονεῖν, καὶ Θρᾴκην ἐᾶν ἀεὶ τῶν προγόνων αὐτὴν ἡμελημένων· ἃ μὲν γὰρ ἀπὸ τοῖς φίλοις, ταῦτα τοῖς ὑπηκόοις τοῖς κεκρατημένοις ἀπικελεύειν· οἱ δὲ τῆς πρεσβείας στρατιῶται ὅτι δέκα πείρᾳ σφῶν ἀφίκοιντο, δέκα δὲ ἔρκη τοῦ ἀπικρίνασθαι αὐτοῖς, ἐὰν Ἀντίοχος αὐτονόμους Ἕλληνας ἐᾷ τοῖς ἐν Ἀσίᾳ, καὶ τῆς Εὐρώπης ἀπέχηται, Ῥωμαίοις αὐτὸν ἔσεσθαι φίλον, μὴ γάλη. ζοσάδε μὲν ἀπεκρίναντο Ῥωμαῖοι, τὰς δὲ αἰτίας τὰς ἀποκρίσιος οὐκ ἐπίστασθαι. ὁ δὲ Ἀντίοχος ἐς μὲν τὴν ὑπόνοιαν τὴν Ἑλλάδα βοηθεῖν, κἀκεῖθεν ἄρξασθαι τὸν πρὸς Ῥωμαίους πολέμου, ὑπεπίμπλατο τὴν γνώμην ὑπὸ Καρχηδονίου Ἀννίβα· ὁ δὲ ἔφη, τὴν μὲν Ἑλλάδα οὐκ πολλοῦ τεκμαίρεσθαι, ἔργον εὐχείρωτον εἶναι· τοῖς δὲ πολέμοις ἅπασι χαλεποὺς μὲν οἴκοι, διὰ λιμὸν τὸ ἐπιγιγνόμενον, ἔξω δὲ κευφωτέρους· καὶ τὰ Ῥωμαίων οὐ πόλεμον Ἀντίοχον ἐν τῇ Ἑλλάδι καθαιρήσειν, ἀγοράς τε οἰκείας καὶ πρόσοδον ἐκπονεῖν εὐπορώτατον· ἐκέλευεν οὖν ἢ πρεσβεύειν τῆς Ἰταλίας, καὶ πολεμεῖν ἐκεῖθεν ὁρμωμένους, ἵνα Ῥωμαίοις ἀθυτέρα ᾖ καὶ οἴκοι, καὶ τὰ ἔξω. ἔχω δὲ ἐμπείρως, ἔφη, τῆς Ἰταλίας, καὶ μυρίοις ἀνδράσι δυνάμει καταβῆναι αὐτῆς τὰ ἐπίκαιρα, ἐς τε Καρχηδόνα τοῖς φίλοις ἀπιστεῖλαι, τ' ὄμμα ἐς ἀπόστασιν ἐγείραι, διαφορωτάτας τέως ἐφ' ἑαυτῷ, καὶ πρὸς Ῥωμαίους ἀπίστως ἔχοντα, πόλεμός τε καὶ ἐλπίδος ἐμπλησθήσεσθαι, εἰ πύθοιτό με πεδοῦντα τὴν Ἰταλίαν αὖθις. ὁ δὲ ἄσμενος ἀκούσας τοῦ λόγου, καὶ μέγα ὠφελῆσθαι, εἰς τὸν πόλεμον ἡγούμενος Καρχηδόνα πρέσβεις, αὐτίκα αὐτὸν ὑπεστείλλετο τοῖς φίλοις ἐκέλευεν· ὁ δὲ οὐκ ἐπίστασθαι μὲν· οὐ γὰρ ἀσφαλὲς ἡγεῖτό πω Ῥωμαίων τὸ πρὸς αὐτὸν ἀνερθρωμένων, καὶ τοῦ πολέμου μή πω φανερὰς γεγενότος, καὶ πολλοὺς οἱ διαφερομένους ἐν Καρχηδόνι, καὶ τῆς πολιτείας οὐδὲν βέβαιον ἐπὶ δύο ἢ τρεῖς ἔχούσης, ἃ καὶ μετ' ὀλίγον ἀνέτρεψε τὴν Καρχηδόνα· Λείστωνα δὲ ἔμπορον Τύριον ὑπὸ πρόφασιν ἐμπορείας ἔπεμπε πρὸς τοὺς φίλους, ἀξιῶν, ὅτου αὐτὸς ἐς τὴν Ἰταλίαν ἐμβαίη, ὅτι ἐκείνοις τὴν Καρχηδόνα ἐς ἀμύνας ὧν ἐπεπόνθεσαν, ἐγείρειν. καὶ ὁ μὲν Λείστων οὕτως ἔπραξεν. οἱ δὲ τοῦ Ἀννίβου ἑταῖροι ἀναδόμενοι τῆς Λείστωνος ὀλιγοδρομίας, ἐθορύβουν, ὡς ὑπὸ νεωτέροις ἔργοις, καὶ τὸν Λείστωνα ἐζήτουν πρεσβεύοντες. ὁ δὲ ἵνα τὴν δύσκολιν μὴ ὀξαίρετον ἔχοιεν οἱ Ἀννίβου φίλοι, πρόσθηκε νυκτὸς λαθὼν γράμματα πρὸς τοῦ βουλευτηρίου, ὅτι πρὸς ὁ Ἀννίβας τοῖς βουλευταῖς πρὸς καιρὸν τῇ πατρίδι σπουδάσεσθαι μετ' Ἀντίοχου· καὶ τοῦτο πρᾶξας, ἀπέπλωσεν· ἅμα δὲ ἡμέρᾳ, ὃ μὲν δῆμος ἐξήρητο τῶν Ἀννίβου φίλων ἐκ τῆς Λείστωνος ὑποψίας, ὡς πρὸς ἅπασαν τὴν πρόνοιαν ἀπεσταλμένου· ἡ δὲ πόλις ἐπεπλήρωτο θορύβου ποικίλου, δεισάντων μὴ ἔρημος Ῥωμαίοις, πλησθεῖσα δὲ οὐ προσδοκῶσα. καὶ τὰ μὲν Καρχηδονίων ὧδε εἶχε. Ῥωμαῖοι δὲ πρέσβεις ἔτι περί τε καὶ Σκιπίων ὁ Καρχηδονίοις ἀφελόμενος τὴν ἡττημοίαν, ἐς ὁμοίαν

πεμφθέντες Αντιόχου τῆς γνώμης ἀπόπειραν, καὶ τῆς παρασκευῆς κατάσκεψιν, ἐπὶ ὃν βασιλέα ὕστερον ὡρμήθησαν εἰς Πισίδας, ἐν Ἐφέσῳ παρεμένοντα, ἵνα σαφεστέρᾳ γαμνὰ εἰς λόγους τῷ Ἀννίβᾳ, Καρχηδόνος τε σφίσιν ἐπιούσης ἐναντίους, καὶ οὔτω φανερῶς Ἀντιόχου πολεμίου, καταμεμφόμενοι τὸ Ἀννίβαν ὅτι τὴν πατρίδα φύγοι, Ῥωμαίων δὲ οὐδὲν οὔτε ἐς αὐτὸν, οὔτε ἐς τοὺς δήμους Καρχηδονίους ὑπὲρ τῆς συνθήκης ἁμαρτόντων. ἔφασαν δὲ ταῦτ' ὑποπτεύοντες ἐργάζεσθαι τὸν βασιλέα τὸν Ἀννίβαν, ἐκ τῆς συνεχοῦς σφῶν ὁμιλίας τε καὶ συνόδου. τοῦτο μὲν γρατηγικώτατος Ἀννίβας οὐχ ὑπώπτευσεν· ὁ δὲ βασιλεὺς πυθόμενος ὑπώπτευσε, καὶ ἀμελέστερος ἦν ἀπὸ τοῦδε πιστεύειν ἔτι τῷ Ἀννίβᾳ. καὶ γάρ τι καὶ ζήλου προσυπῆν ἐς αὐτὸν ἤδη καὶ φθόνου, μὴ τὸν γενόμενον τὸν ἔπαινον Ἀννίβας ἀποφέροιτο. λέγεται δὴ ἐν ταῖσδε ταῖς ξυντυχίαις ἐν τῷ γυμνασίῳ λεσχευόντά ποτε τοῖς ἀμφὶ αὐτὸν Σκιπίωνα καὶ Ἀννίβαν περὶ στρατηγίας, πολλὰ μὲν ἐφεξῆς τῶν Σκιπίωνος ἐρωμένου, ὡς δοκεῖ οἱ στρατηγὸς ἄριστος γενέσθαι, ὃν Ἀννίβας εἴποι, ὁ Μακεδὼν Ἀλέξανδρος. Σκιπίωνα δὴ ἡσυχάσαι μὲν ὅτι τῷ δὴ ἐξαπατᾶν ἄριστον Ἀλεξάνδρῳ ἐπαινέσεσθαι δὲ, τίς εἴη δεύτερος μετ' Ἀλέξανδρον· καὶ τὸν Φαίαν, Πύρρον ὁ ἡπειρώτης, τὸν δεύτερον ἄριστον τὸν στρατηγικὸν ἐν πάλαι γενέσθαι. οὐ γὰρ ὅστις ἁρπαγὴν μεγαλοπαλμοτέρως τῶν δὴ τῶν βασιλέων διακόνησαι δὴ ἔδη ὃν Σκιπίωνα, ὅμως ἐπανέρεσθαι, τίνι διδόντα τὸ τρίτα, ἐχόμενον ἔξειν τὸ τρίτα· τὸν δὲ, ἑαυτὸν, Φαίαν· τέως γὰρ ὢν ἔτι Ἰδηναίας τι ἐκράτησα, καὶ στρατῷ τὰ Ἀλπεια ὄρη μετ' Ἡρακλέα πρῶτος ὑπερῆλθον, ἔς τε τὴν Ἰταλίαν, ὑμῶν δουλούς πω ἁρπαγῶντος ἐμβαλών, τετρακόσια δράξησα ἄστη, καὶ πρὸς τῇ πόλει τὸν ἀγῶνα πολλάκις ὑμῖν διέξησα, οὔτε μοι χρημάτων, οὔτε στρατιᾶς ὅπλα πεμπομένης ἐκ Καρχηδόνος. ὡς δὲ αὐτὸν ὁ Σκιπίων εἶδεν ἀπομηκύνοντα τὴν συμβολήν, ἔφη γελάσας, τοῦ δὴ μὴ ἑαυτὸν ἔπαθες ὦ Ἀννίβα, μὴ νενικημένος ὑπ' ἐμοῦ. τὸ δὲ φασιν αἰσθανόμενον ἤδη τῆς ζηλοτυπίας εἰπεῖν, ὅτι ἔγωγε ἔπαιξα διὰ μιμητὸν τοῦ Ἀλεξάνδρου. οὕτω μὲν ὁ Ἀννίβας ἐπέμεινε τῇ συμβολῇ, καὶ ὃν Σκιπίωνα λαθὼν ἐπεράπευσεν, ὡς καθηλόντα τὸν ἀμείνονα Ἀλεξάνδρου. ἁλισκομένης δὲ τῆς πανόδου, Σκιπίωνα μὲν ὁ Ἀννίβας ἐπὶ ξενίαν ἐκάλει· Σκιπίων δὲ ἐλθεῖν μὲν ἔφη μάλα προθύμως, εἰ μὴ συνῆδα τῷ Ἀντιόχῳ τοὺς Ῥωμαίους οὐκ ἀπίστως ἔχοντι. ὧδε μὲν ἐκεῖνοι τῆς στρατηγίας ἀξίως τὸν ἕτερον ὠείζοντο τοῖς πολεμίοις· Φλαμινίνος δὲ ἀνομώτως. ἡπτημένου γὰρ ὕστερον Ἀντιόχου, φεύγοντα ὃν Ἀννίβαν, καὶ ἁλόντα περὶ Βιθυνίαν, πρεσβεύων ἐφ' ἕτερα τοὺς Προυσίου, οὔτέ τι τοὺς τοῦ Ἀννίβου προπαθὼν, οὔτε Ῥωμαίων ὀντιμαθόντων, ὅτι φοβερὸν ἔτι αὐτοῖς νομιζόμενον Καρχηδόνος καὶ πεφαρμαγμένης, ἔκτεινε δόλῳ τοῦ Προυσίου φαρμάκῳ, λεγόμενον μὲν ἑλκύσαι ποτὲ χρησμὸν ὧδε ἔχοντα, Λίβυσσα κρύψει βῶλος Ἀννίβου δέμας, καὶ οἰόμενον ἐν Λιβύῃ τεθνήξεσθαι. πεπαμὼς δὴ ὅτι Λίβυσσα ἐν τῇ Βιθυνίᾳ, καὶ πεδίον ἐπὶ τῷ παραμοῦ Λίβυσσα, καὶ τάφον μὲν ἐς μνημήματα τῆς Ἀννίβου καὶ Σκιπίωνος μεγαλονοίας, καὶ Φλαμινίου σμικρότητος πρὸ ἐθέμην. ὁ δὲ Ἀντίοχος ἐν Πισιδῶν ἐς τὴν Ἔφεσον ἐπανῆλθε, καὶ χρηματίσας τοῖς Ῥοδίοις πρέσβεσι, Ῥοδίους μὲν καὶ Βυζαντίους καὶ Κυζικηνοὺς, καὶ ὅσοι δῆμοι τῆδε τὴν Ἀσίαν εἰσὶν Ἑλλήνες, αὐτονόμους ἐποίησε εἶναι τὸν ἑαυτοῦ, εἰ μή ποτε αὖτοι σμικρότητος τοῖς Ῥωμαίοις. Αἰολέας δὲ καὶ Ἴωνας οὐ σμικρὸν ὡς ἐν πολλοῦ καὶ τοῖς βαρβάροις βασιλεῦσι τῆς Ἀσίας, εἰσημένους ὑπακούειν.

οἱ μὲν δὴ Ρωμαίων πρέσβεις ἐς Θεσσαλίαν αὖθις συμβαίνοντες· οὐ γὰρ ἐπ' ἔργῳ συμβάσεων ἐληλύθεσαν, ἀλλ' ἐς ἀπόπειραν· ὅ ἔχοντες ἐς Ρώμην. Αντίοχος δ' ἦκεν Αἰτωλῶν πρέσβεις, ὧν Θόας ἦρχεν, αὐθις καὶ περὶ τε στρατηγὸν Αἰτωλῶν Αντίοχον ἀποφαίνοντες, καὶ ὅσα πλὴν ἐς τὴν Ελλάδα ἤδη πεπραγκότων, ὡς ὅτι ἔργον εἴη μὴ Θεσσαλίαν μόνην τὴν στρατιὰν ἀπὸ τῆς Ασίας τῆς ἄνω καὶ πόρρω, ἀλλὰ τὰ Αἰτωλῶν ὑποφαίνοντες, καὶ Λακεδαιμονίους ἐπαγγελλόμενοι σφίσι καὶ Φίλιππον ὅτι τοῖς Λακεδαιμονίοις τὴν Μακεδόνα Ρωμαίοις μείζονα συμμαχήσει, ἐπίστασθαι χρὴ εἰς τὴν διάβασιν. ὁ δ' ἠρέσκετο μάλα κουφόνως, καὶ θεὸν τὴν παιδὸς αὖθις πρεσβευσαμένην τὸ Συρίᾳ πεδιάδι, τῆς ὁρμῆς ἡ ὁδός, διὰ πλῆ μὴ μυρίων πόρρω ἦν εἶχε μόνων, ἐς Εὔβοιαν. καὶ τὸν δὲ μὲν αὐτὸς προεπέμψατο ἅπασαν, ὁδοῦσθαι ἀπὸ ἐκπλήξεως. Μικίβιων δὲ αὖτ' στρατηγὸς τοῖς ἐπὶ Δῆλον Ρωμαίοις ἐπέπεσεν· ἱερὸν δ' ἐστὶ θεοῦ τὸ χωρίον Απόλλωνος· τοὺς μὲν αὐτῶν ἔκτεινε, τοὺς δ' ἐζώγρησεν. Αμύανδρός τε ὁ Αμαθάνων βασιλεὺς, ἐς συμμαχίαν Αντίοχῳ σὺν ἦλθε, δι' ἃς αἰτίας δὲ πρόφασιν. Τῆς Μακεδόνων Αλεξάνδρου, τὸ Μεγάλη πόλει πρᾶφεις, καὶ τῆς αὐθὶ πολιτείας ἀξιωθεὶς, ἐπέρρηξεν ὑὸς Αλεξάνδρῳ τῷ Φιλίππου πρόσκειν· ὑμοιμήτους τε οἱ παῖδας ὠνόμασεν ἐς πίστιν ὧν ὑγοποιῇ, Φίλιππόν τε καὶ Αλέξανδρον καὶ Απάμην, ὃν Αμύανδρῳ πρὸς γάμον ἐνέγκοντο. ἀγαγόμενος δ' αὐτὸν Φίλιππος ὁ ἀδελφὸς ἐς τὸν γάμον, ἐπὶ τὸν Αμύανδρον εἶδεν ἀσθενῆ καὶ πρόσχημάτων ἄπειρον, παρέμενε τὴν ἀρχὴν ἀφ' ὃ κῆδος διοικῶν. Οὕτω δὴ τὸν Φίλιππον ὁ Αντίοχος τότε ἐπελπίζων ἐς τὴν Μακεδόνων ἀρχὴν ὡς οἰκείαν οἱ, καταξίωσε πρόσταξε τοὺς Αθαμᾶνας ἐς τὴν συμμαχίαν, ὅτι δ' αὐτοῖς καὶ Θηβαίοις, αὖθις ἐς Θήβας πρεσβεύσας τε καὶ διαμεμψάμενος· ὁ μὲν δὴ Θηβαίοις τε καὶ Αμφιτρύωνι καὶ Αἰτωλοῖς ὅτι τοσῷδε πολέμῳ μέγα ματαίως ἐθάρρει, καὶ ἐς Θεσσαλίαν ἐσχάτῃ, πότερον δίκῃ, ἢ μὴ χρῆναι δίκαια δίκαι γραφθῆναι. Αντίοχος δ' ὅτι τῇ σκέψει τῇδε ἠσυχάζοντα, ἐκέλευε γνώμην πρῶτον ἐσενεγκεῖν. ὁ δ' ἔφη, Θεσσαλοὺς μὲν ἀδυνατεῖν εἴτε νικῶν, εἴτε μὴ χρῆναι ἐθέλοις, ὑπάγεσθαι. Τὸ γὰρ ἔθνος ἐκ πολλοῦ πεπονηκὸς, ἔς τε σὲ νικῶν, καὶ ἐς Ρωμαίους εἴ τί γένοιτο νεώτερον, μεταβαλέσθαι. ἤλθομεν δ' ἀμφὶ τῆς οἰκείας δυνάμεως, Αἰτωλοῖς ἐπάγουσι πειθόμενοι, ὅτι καὶ Λακεδαιμόνιοι καὶ Φίλιππος ἡμῖν συμμαχήσουσιν, ὧν Λακεδαιμονίους μὲν καὶ πολεμίων ἡμῖν ἀκούω μὴ Αχαιῶν· Φίλιππον δὲ οὐκ ὀρῶ σοι παρόντα δυνατὸν ὄντα τῷδε τῷ πολέμῳ ῥοπὴν ὁποτέρωσε προσθεῖναι, πεπεισμένον· ἢ γὰρ γνώμης ἔχεσθαι τῆς αὐτῆς, τὸν στρατιὰν ἀπὸ τῆς Ασίας κελεῦσαι, καὶ μὲν τὸν Αμυανδρον καὶ Αἰτωλοῖς τὰς ἐλπίδας ἔχειν. ὅταν δ' ἀφίκηται, τὴν Ιταλίαν πορθεῖν, ἵνα τοῖς οἰκείοις καὶ κοινοῖς πρόσαπτόμενοι, τὰ σὰ λυπῶσιν ἥκιστα, καὶ πρὸς ὧν σφετέρων διδόντες, μηδαμοῦ προίωσιν. ὁ δὲ Ξέρξης οὐκέθ' ὁμοίως ἃ προεῖλεγον· ἀλλὰ χρὴ τὸ μὲν ὕμισυ τὴν νεῶν τὰ πρὸς Ἑλλάδα τῆς Ιταλίας πορθεῖν· τὸ δὲ ἥμισυ παρεῖναι, ἐφεδρεῦον ἐς τὰ συμφερόμενα· αὐτὸν δέ σε ὧδε πεζῇ πέμψαι προσκαταλήψεσθαι τῆς Ελλάδος, αἱρησόμενον τὴν Ιταλίας δόξαν ἐμποιῆσαι ἐς ὁλοσχερῆς, καὶ εἰ δυνατόν ποτε, καὶ ἐς ἅπαν· Φίλιππον δ' ἐπιπρεσβεύσασθαι μὲν πρὸς ἁπάσῃ μηχανῇ πάση, πλῆσαι ἐς ἑκατέρους τὸ ὧδε τῷ πολέμῳ δυνάμενον· ἢν δ' ἀπιθῇ, τὸν σὸν υἱὸν αὐτὸν Σέλευκον ὑπεκπέμπειν ἀφ' Θράκης, ἵνα καὶ ὅδε πρὸς ἀμφοτέρους οἰκείους καὶ κοινοῦς, μηδὲν ἧσσον τοῖς πολεμίοις χρήσιμος. τοσάδε μὲν ὁ Αντίοχος εἶπε. καὶ ὧδε ἄριστος πρῶτον ἐπὸ δὲ φθόνου τῆς τε δόξης αὐτὸν, καὶ συνέ-

στως, οἵ τε ἀλλοι, καὶ αὐτὸς οὐχ ἧσσον ὁ βασιλεὺς, ἵνα μὴ δοκοίη σφᾶς ὁ Αντίοχος τῇ στρατηλάτῳ τοῦ Φέρητος δείσαντας ἐκείνου ἧσσον, μεθῆκαν ἀπόντα, πλεῖω ὅτι Γολυξενίδας ὁπλιτικὸν τὸν στρατὸν ἐς τὴν Ασίαν ἐπέμφθη. Ρωμαῖοι δ' ἐπὶ τῆς ἐμβολῆς τῆς ἐς τὴν Ελλάδα Αντιόχου, καὶ τῷ ὅτι Δήλου Ρωμαίων ἀμαιρέσεώς τε καὶ αἰχμαλωσίας ἐπύθοντο, πολεμεῖν ἐψηφίσαντο. οὕτω μὲν ὁ Αντίοχου τε καὶ Ρωμαίων πόλεμος ἐκ παλαιοῦ δι' ὑποψίας ἀλλήλοις ἠμύνθησαν, τότε τοῦτον ἀπερρήγνυτο ἐς ἔργον. οἷα δὴ Αντίοχος τῆς Ασίας τὸ δόωμα, πολλαῖς καὶ μεγάλαις ἔθνεσι, καὶ τῇ ὀλκάδι θαλάσσῃ, χερσὶν ὁλόκληρον, ὅλης ὁπλιτικοτάτου, ἐς τε τὴν Εὐρώπην ὁπλοφορικώτατος ἦλθε, καὶ δόξαι ὁπλίφοβος, καὶ τοῦ σκοποῦ ἐπιμελὲς ἔχοντες, πολλά τε ἄλλα καὶ ἕτερον ἐξηρτημένου λαμπροῦ, δι' ἃ καὶ μέγας ἐπῳνύμευτο, τὸν πόλεμον οἱ Ρωμαῖοι χρόνιον σφίσι καὶ μέγα ἔσεσθαι προσεδόκων. Φίλιππον τε τὸν Μακεδόνα δι' ὑποψίας εἶχον, ἅτε ὑπὸ σφῶν καταπεπολεμημένον, καὶ Καρχηδονίους, μὴ οὐ πιστοὶ σφίσιν ὦσιν ὅτι ταῖς σπονδαῖς, Αννίβου στρατοῦντος Αντίοχον. τοιάδε ἄλλοις σφῶν ὑποπτεύοντες, μὴ καὶ τοῦδε τούτων πρεσβεύσειεν ἐς τὴν Αντίοχου δύξαν ἥκοιτο, στρατιὰ ἐφ' ἑαυτοὺς, ἐφεδρεύῃ εἰρωνικῶς αὐτοῖς, καὶ στρατηγοὺς ὅτι τῇ στρατιᾷ προεπέμποντο, οἷς αὐτοὶ καλοῦσιν ἑξαπελέκεας, ὅπ τὸ ὑπάτων δυόδεκα πελέκεσι καὶ δυόδεκα ῥάβδοις, ὥσπερ οἱ πάλαι βασιλῆς, χερωμένων, ὃ ἥμισυ τῆς ἀξιώσεως ὅσῃ τοῖσδε τοῖς στρατηγοῖς, καὶ τὰ ἡμίσεα τοῦδε σημαίνων ἐς μεγαλωφοβίαν, καὶ προσέτι τῆς Ιταλίας ἐδίμηνον, μὴ ὧδε αὐτοῦ σφίσιν ἡ πίστις, ἢ βέβαιος ἐστ' Αντιόχῳ πιστὸν δὲ πολεμοῦ ἐς Τάραντα διέπεμπον, ἐφεδρεύσοντας τοῖς ὁπλίτοις. καὶ νεῶν φόλος τὸ παράλιον ἐπλει. τοσόσδε φόβος ἦν Αντιόχου τὰ πρῶτα. ὡς δὲ αὐτοῖς τὰ ἐς τὴν ἀρχὴν σύνετεταχατο πάντα, ἐπ' αὐτὸν Αντίοχον ἤδη καὶ τέλεσον. ἀπὸ μὲν σφῶν αὐτῶν ἐς δυσμενείας ὕδρας, ἀπὸ δὲ τῶν συμμάχων ὁ διαπλάσιος, ὡς ἅμα τῷ ἦρι τὸν Ιόνιον ἀφαλοῦντες. καὶ οἱ μὲν τὸν χειμῶνα ὅλον ἐν τούτῳ πάντα θαρσαλέως ἤσκησαν. Αντίοχος δὲ ἔλαυνεν ὅτι Θετταλούς, καὶ ἡμόλωνος ὁ Κυνὸς κεφαλῆς, ἔνθα ὁ πολαῖσμα τοῖς Μακεδόσιν ἐπὶ Ρωμαίων γεγένητο, τὰ λείψανα τῶν τότε πεσόντων ἄταφα ἔτι ὄντα, μεγαλοπρεπῶς ἔθαψε, δημοκοπῶν ἐς Μακεδόνας, καὶ Φίλιππον ἀγαθοεργῶν οὐ θαύματος τοὺς ἐπ' αὐτῷ πεσόντας. ὧν πυθόμενος ὁ Φίλιππος, ὡς διαζῶν ἔτι καὶ τοὺς σκοπῶν, ὁποτέρωσε τοῦ θοίη, αὐτίκα εἵλετο τὰ Ρωμαίων. Βεβίῳ τε στρατηγὸν αὐτῶν, ἄρχοντα ἴσως πλοίου στρατοῦ, καλέσας ἤθη ἐς τὸ χωρίον, πίστις αὐτοῖς ἐδίδου Ρωμαίοις ἀδόλως συμμαχήσειν κατ' Αντίοχον. ἐφ' οἷς αὐτὸν ὁ Βεβιος ἐπῄνεσε, καὶ θαρρήσας αὐτίκα ἔπεμπε ἀφ' τῆς Μακεδονίας Αππιον Κλαύδιον μετ' ἱππέων πεζῶν ἐς Θεσσαλίαν. καὶ ὁ Αππιος ἀπὸ τῶν τεμπῶν τὸν Αντίοχον, καὶ τοῦδε καθ' ἡμέρην ἰδών, πορ πολὺ ἤγρει, ὑπικρύπτων τὴν ὀλιγότητα. καὶ ὁ Αντίοχος ὡς Βεβίου καὶ Φιλίππου πρόντων ἀφαρπαχθείς, ὀξέλιπε τὴν πολιορκίαν, τοῦ φασιν ὄρχημόνα ποιούμενος, καὶ ἐς Χαλκίδα παρῆλθεν. ἔνθα κόρης ὕπερεπους ἔρωτι ἁλούς, γάμον ὅτι πεντήκοντα γενεσῶν, καὶ τοσόνδε πόλεμον διαφέρων, ἔθυε γάμους, καὶ πανηγύρεις ἦγε, ἐς τὴν δύναμιν ἐς πᾶσαν ἑορτὴν καὶ ἑσφὴν ὅτι ὁ χειμὼν ὅλον διῆκεν. Ἀρχομένου δὲ ἔαρος, ἐμβολὴν ἐς Ακαρνανίαν, ἤθετο μὲν τῆς ἑορτῆς τὸ στρατοῦ δυσέρυκτον τοῦ ἀπόντος ὄντος, καὶ ὁ τὴν γάμον αὐτοῦ καὶ τῆς πανηγύρεως μετέμελεν· ὑπαγαγόμενος δ' ὅμως ἐπὶ τῆς Ακαρνανίας, καὶ τὰ λοιπὰ πολιορκῶν, ἐπὶ ἓξ μῆνας Ρωμαίους ἐπύθετο περᾶν ἐς

Ιόνιον, ἐς Χηλίδα ἀνέζευξαν. Ρωμαῖοι δ' ὑπὸ καπυδοκίης τῆς τότε, ἐπίμεις ἱππεῦσι διχλίοις, καὶ πεζοῖς δισμυρίοις, καὶ ξβέφασί ἱσιν, ἡγεμόνι σφῶν Ακιλίῳ Μαίῳ Γλαβρίωνος, ἐς Απολλωνίαν ἐκ Βρεντεσίου ἀφικόμενοι, ὅτι Θετταλίας ἐκάθιζον, καὶ τὰς πόλις ἐξέλυον τῶν πολιορκιῶν. ἐν ὅσαις δ' ἦσαν ἤδη Μακεδόνων φρουραὶ, τὰς φρουρὰς ἐξέβαλον, καὶ ὃν Μεγαλοπολίτην Φίλιππον αἰχμάλωτον ἔλαβον, ἐλπίζοντα ἔτι τὴν Μακεδόνων ἀρχὴν· εἶναι γὰρ καὶ τῶν Αντιοχείων ἐς πειρατείας. ἅμα δὲ ταῦτα ὁ Μάνιος εἰργάζετο, καὶ ὁ Φίλιππος ἐς Αθαμανίαν ἐμβαλὼν, πᾶσαν αὐτὴν ὑπήκοον ἔλαβε, Αμπρακίαν φθάσαντες εἰς Αμβρακίαν ὧν Αντίοχος αἰδαπόλιός τε, καὶ τὴν ἐξ ὑπαρχῆς τῶν γηγενῶν καταπλαγεὶς, ἔδεισεν, ὡς ὅτι ἀφρονίᾳ καὶ ἀκαιρίᾳ μεταβολῆς, καὶ τῆς βουλίας Ανίκιου τότε ἦν ἄθετο, ἐς τὴν Ασίαν ἀνῆγεν ἐπ' ἀνῆγεν ἔπεμπεν, ὅτι ἀπῆρχεν Πολυξενίδα ἐς τὴν Αἰγύπτιον· αὐτὸς δ' ὅσους εἶχε πάντα χόρτον συνεκάλ. ἡγεμόνων δ' αὐτῶν, τῶν μὲν ἰκείων πεζῶν μυρίων, καὶ ἱππέων πεντακοσίων, ὅτι δὲ Γότων ξβερπτῶν συμμάχων Θερμοπύλας κατέλαβε, ὡς τὴν δυσχωρίαν προβαλούμενος τοῖς πολεμίοις, καὶ τὸν στρατὸν ἐκ τῆς Ασίας ἀναλήψων. διόδος δ' ἔστιν αἱ Θερμοπύλαι, στενὴ καὶ ὀπτιμήκης· καὶ αὐτὴν πρὸ ἐχῆ, τῇ μὲν θάλασσα πρόχεια καὶ ἀγήμονος, τῇ δὲ ἕλος ἄβατόν τε καὶ βαραθρῶδες· κορυφαὶ τέ εἰσιν ἐν αὐτῇ δύο ὀρῶν ἀπόκρημνοι, καὶ Γότων τὴν μὲν Τηχιοῦσσαν καλοῦσι, τὴν δὲ Κνημίδρομον. ἔχει γὰρ ὁ τόπος θερμῶν ὑδάτων πηγὰς, καὶ Θερμοπύλαι ἀπὸ τοῦδ' ὀνόματα. τεῖχος οὖν ἐκ τοῦ ὄρους ἀπλοῦν ὁ Αντίοχος ᾠκοδόμησατο, καὶ πρὸς μηχανὰς ὅτι τὸ τεῖχος ἐπέβησαν, ἐς τε τὰς κορυφὰς τῶν ὀρῶν Αἰτωλοὺς ἀνέπεμψε, μή τις λάθοι κύκλῳ τε λεγομένῳ Ανάπο περιελθών, ἢ δὴ κατὰ Λακεδαιμονίους τοῖς ἀμφὶ Λεωνίδου Ξέρξης ἐπέβαλε, ἀφυλάκτων τότε τῶν ὀρῶν ὄντων. Αἰτωλοὶ δὲ χιλίους μὲν ἑκατέρῳ τῶνδε τῶν ἄκρων ἐπέστησαν· τοῖς δὲ λοιποῖς ἐστρατοπέδευον ἐφ' ἑαυτῶν πρὸ πόλιν Ηράκλειαν. ὁ δὲ Μάνιος ἐπεὶ κατέβη τὴν τῶν πολεμίων προσκοπὴν, σημεῖον ἔδωκεν ἐς ἔφοδον μάχης, καὶ δύο τῶν χιλιάρχων Μάρκιον Κάτωνα καὶ Λεύκιον Οὐαλέριον ἐκέλευσε τοὺς ἑπτὰ καὶ δέκα μύους, ἑκάτερον ἑκάτερον ἑκάτερον

αἰφνίδιον δὴ ἅφθη τῶν Αἰτωλῶν ἐκ τῆς Καλλιδρόμου φυγὴ καὶ βοή, καθαλομένων ἐς ὃ Αντίοχου γραπτὸν δρόμον. τὸ μὲν δὴ πρῶτον ἐκπλῆξις ἄγροια τῆς γενομένου, καὶ θόρυβος ἰδίᾳ ὡς ἐν ἀγορᾷ. ὡς δὲ ὁ Κάτων ἐπεφαίρετο διώκων αὖθις μετὰ πολλῆς βοῆς, καὶ ἐπὶ ὃ γραπτὸν ἐλήγετο ἤδη ὃ Αντίοχου, ἔδεισαν οἱ τῆς βασιλέως αὖλιν τε τῆς Ρωμαίων μάχης ὑπεφόβως ἐκ πολλοῦ πεπυσμένοι, καὶ σφᾶς εἰδότες ἐπὶ ἀρχῆς καὶ τυφῆς δι' ὅλου τοῦ χειμῶνος ἐς δυσπραγίαν διεφθαρμένους, ἴσά τε σὺν τῷ Κάτωνι σαφῶς μὲν οὐ καθορῶντες ὁπόσοι τινές εἶεν, ἐπὶ δὲ τῷ φόβου πλείους νομίζοντες εἶναι, καὶ πρὸς τὸ γραπτὸν διϊσθμοῦ, ἀκίνδυνος ἐς αὐτὸ κατέφθασεν, ἀπ' αὐτῶν τοὺς πολεμίους ἀμυνόμενοι. Ρωμαῖοι δὲ αὖθις πρὸς ἥκοντες, σὺν ἐπισον ἐς ὃ γραπτὸν δρόμον· καὶ ἐνταῦθα ἀμφὶ τὴν Αντιοχείων ἄκρωσιν. ὁ δὲ Μάνιος μάχην μὲν ὅτι Σκέρφιαν ἐδίωκεν αὖθις, κτείνων τε καὶ ζωγρῶν ἀπὸ δὲ τῆς Σκερφείας ἐπῆλθε, διήρπαζε ὃ γραπτὸν τῆς βασιλέως, καὶ τοὺς Αἰτωλοὺς ὑπεδραμόντας τῇ Ρωμαίων χάριτι πρὸς τὴν ἀπουσίαν αὐτῶν, ἐξήλασεν ὑπαφανεῖς. ἀπέθανον δὲ ἐν τῇ μάχῃ καὶ τῇ διώξει, Ρωμαίων μὲν ἀμφὶ τοὺς διακοσίους, Αντιόχου δὲ σὺν τοῖς ληφθεῖσιν ἀμφὶ τοὺς μυρίους. αὐτὸς δὲ ὁ βασιλεὺς, ἀπὸ μὲν τῆς πρώτης ἕνεκα μετὰ πεντακοσίων ἱππέων εἰς Ελάτειαν ἀμπαυσομένη διέδραμεν ἀπὸ δὲ Ελατείας, ἐς Χαλκίδα καὶ ἐς Εφεσον, μετ' Εὐδοίας τῆς νεογάμου· τοῦτο γὰρ αὐτῷ ὠνόμαζεν ὅτι τῶν νεῶν ἔφθησεν, ἐδὲ τούτων ἀπασῶν. ἀγραυλοῦσαι γὰρ ἵνας αὐτῶν διέφευγεν ὁ Ρωμαίων ναύαρχος ἐπιπλαζόμενος, διεφθάρη. οἱ δὲ ἐκ Ρωμαίων τῆς νίκης πυθόμενοι, ζωγρίας τε οὕτω καὶ θηρεύσ σφίσι φανίσης, ἔθυον, ἐκ φοβερᾶς τῆς Αντίοχου δίξης τῷ πρώτῳ πεῖραν ἀσπασάμενοι, Φιλίππου τε τῆς συμμαχίας ἀμειβόμενοι, ἅμα μὲν αὐτὸν Δημήτριον ὁμηρεύοντα ἔτι τοῦδε σφίσιν ἐπεμψαν. καὶ ταῦτα μὲν ἐν τοῖς ἐκ Ρώμης ἐγένετο. Μάνιος δὲ Φωκίας μὲν, καὶ Χαλκιδίας, καὶ ὅσοι δὴ τῶν Αντίοχον στρατιῶται ἐχειρώσατο, διορμῶντες, ἀπέλυσε τὰς δίκας. τὴν δὲ Αἰτωλίαν αὐτός τε καὶ Φίλιππος ἐδῄουν, καὶ τὰς πόλεις ἐπολιόρκουν. Δαμόκριτόν τε τὸν στρατηγὸν τῶν Αἰτωλῶν σὺν ὅπλοις ὁ Μάνιος ἔλαβε κρυπτόμενον, ὃς Φλαμινίῳ τοῦδε τὸν Τίτιον ἀπέκτεινε στρατοπεδεύσαντα. ὁ μὲν δὴ Μάνιος ὅτι Καμικάλεως διώδευε τὸ ὄρος, ὃ καλοῦσι Κόρακα, ὑψηλότατόν τε ὀρῶν, καὶ δυσόδευτον, καὶ ἀπόκρημνον, μετὰ στρατοῦ βαρυτάτου τε καὶ λαφύρων καταγόμενον· πολλοὶ δὲ ἐξέπιπτον ἀπὸ τῆς δυσοδίας ἐς τὰ ἀπόκρημνα, καὶ σκεύεσιν αὖθις καὶ ὅπλοις κατέφερον· καὶ αὖθις δυνηθέντες ἀνῆλθον οἱ Αἰτωλοὶ σὺν παρέξαι, τοῦδε ἀφῆσαν, ἀλλ' ἐς Ρώμην τοῦδε εἰρήνης ἐπρέσβευον. Αντίοχος δὲ τὴν πρώτην ἀπὸ τῶν ἄνω σατραπειῶν καταδραμὼν ὅτι θαλασσαν ἐκέλευ, καὶ τοὺς ναῦς ἐπισκευάζοι, ναυαρχοῦντος αὐτῷ Πολυξενίδου Ροδίου φυγάδος, ἐς τὸ Χερρόνησον διέπλευσας, πάλιν αὖτὴν ὑπέρβη, καὶ Σηστὸν καὶ Αβυδον ἐκράτησε, δι' ὧν ἔδη τὴν Φαλαγγα τὴν Ρωμαίων ἐς τὴν Ασίαν διῦσαι τε καὶ περάσαι. Λιστμάχαν δὲ παμπόνηρον τῶν δι' ὃ πολέμου ποιούμενος, ὅπλα καὶ σῖτον πολλὰ ἐς αὐτὴν συνέφερεν, ἡγούμενος αὐτικὰ οἱ Ρωμαίους πιέζειν τε πολλῷ καὶ ναυσὶν ὑπερβήσεσθαι. οἱ δὲ Μανίου μὲν αἱρεῖσθαι ἔμελλον ὅτι τὴν στρατηγίαν Λεύκιον Σκιπίωνα, ὃς τότε αὖθις ὕπατος ἦν· ἀπεῖπτο δὲ ὅτι καὶ ἀπιέναι πολέμου, σύμβουλον αἱρεῖσθαι τὸν ἀδελφὸν Γναῖον Σκιπίωνα, ὃν Καρχηδονίους ἀφελόμενον τὴν ἡγεμονίαν, καὶ τοῦτον ὀνομαζόντα Αφρικανόν· καὶ οἱ μὲν Σκιπίωνες ἔπι ἦσαν ἐκ τοῦδε σκοπῆ. Λίκιος δὲ ὁ φύλαξ τῆς Ιταλίας, ὅτι τὴν ναυαρχίαν

αἱρεθεὶς Ἀτιλίῳ ἐξέδοχος, αὐτίκα ταῖς τε ἰδίαις ναυσὶν, ἃς τὴν Ἰταλίαν ἐφείπλει, καὶ τοῖς Καρχηδονίων αὐτῷ τισι δοθείσαις, καὶ συμμαχίσιν ἄλλαις, ἐς Πειραιᾶ κατήρθη, καὶ τὸν ἐπ' Ἀτιλίῳ στόλον τοῦ λαβόντος, ἔπλει καταφράκτοις ἐνδεκήροις καὶ μιᾷ, ἑπομένου καὶ Εὐμένους πεντήκοντα ἰδίαις, καὶ δυοῖν καταφράκτοιν καὶ τῶν δι' ὅμιλον. ἔς τε Φοινίδα ὑπήκοον μὲν Ἀντίοχου, ἐπὶ δὲ ἐκπλήξεως αὐτοὺς διχομηνίαν κατήγετο, καὶ τῆς ὀπούσης ἐς ναυμαχίαν ἀπέπλεον. ἀντεπήγετο δ' αὐτοῖς ὁ ναύαρχος τοῦ Ἀντιόχου Πολυξενίδας ἑβδομηκοσίαις ναυσὶ κυφοτέραις τῶν πολεμίων τοῦτο μὲν πολὺ, ᾧ δὲ καὶ μάλιστα περιῆλαυνε, τῷ πελάγους ἐπὶ Ρωμαίων ἀναπειρωμένων. καὶ δύο τῶν Καρχηδονίων ναῶν ἰδὼν περιπλεούσας, πρὸς τὴν ἰδίαν ὑπεπέμψας, εἶλε τὰς δύο ναῦς, ἑξακοσίων τῶν Λιβύων ἐς ὃ πέλαγος. Λίβιος δ' ὑπὸ τοῦ πρὸς ἑσπέρας ἐφέροντος ἐπὶ ὀργῆς, τῇ τριακοντόρῳ τῇ πολὺ περιέχων τὸν στόλον. αἱ δ' ὡς μιᾶς συλλαμβανόσαι χεῖράς τε σιδηρᾶς ἐπέβαλον, καὶ σιδηρολίθους τῶν σκαφῶν, ὁ ἀγὼν ἐπὶ ὥρας ἐν χερσὶ πολὺ δὲ κρείσσους ὄντες οἱ Ρωμαῖοι ταῖς ἐπιβολαῖς, ὑπερβαίνοντες ἐς τὰς ἀμφοτέρας ἐκπηδῶντες, καὶ μιᾷ νηὶ δύο ὁμοῦ φέροντες ἐπανῆεσαν· καὶ τόδε μὲν τῆς ναυμαχίας περιαγώνισμα ἦν. ἐπεὶ δ' οἱ στόλοι σφίσιν ἐπίσω ἀλλήλοις, ἰσχὺν μὲν καὶ περιουσίαν τὰ τῶν Ρωμαίων ἐπικρατεῖ· δι' δὲ βαρύτητα ὧν σκαφῶν τοὺς ἐχθροὺς οὐκ ἐδυνάσατο καταλαμβάνειν φεύγοντας, ἕως οἱ μὲν ἐς τὴν Ἔφεσον ὀξέως κατέφυγον· οἱ δ' ἐς Χίον ἀπῆραν, ἔνθα αὖθις Ροδίων τῆες συμμαχίδες ἄλλοι ἐπλᾶ καὶ εἴκοσιν. Ἀντίοχος δὲ περὶ τῆσδε τῆς ναυμαχίας πυθόμενος, Ἀνίβαν ἔστειλεν ὅπως Συρίας εἰς νεὼς ἀγὼν ἐκ τῆ Φοινίκης καὶ Κιλικίας ξυμβοηθήσωσιν. καὶ τόνδε μὲν ἐπεμήκατο, Ρόδιοι κατέκλεισθεν ἐς Παμφιλίαν, καὶ ἕνας αὐτῶν νεὼς εἷλον, καὶ τοὺς λοιπὰς ἐφεδρεύοντες ἐφύλασσον. Πούπλιος δὲ Σκιπίων ἀφικόμενος ἐς Αἰτωλίαν μετὰ τοῦ ὑπάτου, καὶ τὸν Μασίου στρατὸν ξυλαβόντος, τοὺς μὲν ἐν Αἰτωλίᾳ πολιορκίας ἐπαύσθην ὡς μακρὰν ἔργον, καὶ τοῖς Αἰτωλοῖς ἐπέτρεψαν αὖθις ἐς Ρώμην πρεσβεύσαι περὶ σφῶν. ὅτι δὲ τὸν Ἀντίοχον ἠπείγετο φθῆναι ἐκβαλὼν ἀπ' Εὐρώπης τὸν ἀδελφὸν τῶν στρατηγίαν. ἔστι δὲ Μακεδόνων ὁδὸς καὶ Θρᾴκης ὅτι δυσὶ μὲν Ἑλλήσποντον, δυσχερὴ καὶ χαλεπὴν ὁδοῖ αὐτοῖ γίνεσθαι δοκεῖ, εἰ μὴ Φίλιππος ὁ Μακεδὼν ὡδοποίησε καὶ ὑπεδέξατο, καὶ πρὸ ἐπεμπεν, ἐξορυγμένους τὰ ποταμοῖς ἐκ πολλοῦ καὶ ἀγεφύρους ἐπίμοιρος. ἐφ' οἷς αὐτὸν οἱ Σκιπίωνες αὐτίκα τῶν ἐπανοίσων χρημάτων ἀπέλυσάν, ὅπως περαμμένοι τοῦδε ἐπὶ τῆς βουλῆς, εἰ πρέσβυμεν εἶεν. ἐπέστειλαν δὲ καὶ ἐς Προυσίαν τὸν Βιθυνῶν βασιλέα, καταλέγοντες ὅσοις βασιλεῦσι Ρωμαῖοι συμμαχήσασι τὰς ἀρχὰς ἐπηύξησαν· Φίλιππον τε φασὶ τὸν Μακεδόνα καὶ πολέμῳ κρατήσαντες ἄρχειν ἐῶσι, καὶ τὸν παῖδα αὐτοῦ τῆς ἡμερείας ἀπέλυσαν μόνον, καὶ δ' ἐπὶ ὅπλημα τῶν χρημάτων. οἷς ὁ Προυσίας ἡσθεὶς, συνέπεμψε συμμαχήσων ἐπ' Ἀντίοχον. Λίβιος δ' ὁ ναύαρχος ἐπεὶ τῆς ὁδοιπορείας τοῦ Σκιπίωνος ἐπύθετο, Γαυσίμαχον μὲν τὸν Ρόδιον μετὰ τῶν Ροδίων νεῶν ἐν τῇ Αἰολίδι κατέλιπε, καὶ μέρος τῶν ἰδίου στόλου· τοῖς δὲ πλείοσιν ἐς τὸν Ἑλλήσποντον ἔπλει, ὅτι στρατιὰν ἐπεδέξατο μόνος. καὶ Σηστὸν μὲν αὐτῷ καὶ Ῥοίτειον, καὶ ὁ Ἀχαιῶν λιμὴν, καὶ ἕνα ἄλλα περσίδες· Ἀβυδον δ' ἀπειρόῦσθαι ἐπολιόρκει. Γαυσίμαχος δ' ἐκ χερσόνησου Λιβίου, πείρας τε πυκνὰς καὶ μηχανὰς ποικίλας συνεπάγοντο, πυρφόρα τε ἀκόντια σιδήρεα ἐξέπεμπε κατῶν μακρῶν, αἰωρεῖσθαι δὲ πῦρ ἐς ὃ πέλαγος, ἵνα τῶν μὲν ἰδίαι σκαφῶν πολὺ περιῆν, οἷς δ' πολεμίοις περιοῦσιν

ἐμπίπλη. καὶ αὐτὸν ζῶντα φιλοπονούμενον Πολυξενίδας ὁ Αντιόχου ναύαρχος, Ρόδιός τε ὢν καὶ ὄνδρ, καὶ ἴσον αἰτίας ἐκ πατρὸς τῆς πατρίδος, ἐπόρθουν, ὑπηκρούοντο δὲ Αντιόχου τόλμαν εἰς Αἴγυπτον, εἰ σωθοῖτο συμπροσάξειν εἰς κάθοδον αὐτῷ. ὁ δὲ ὑποπτεύσας μὴ ὑπὸ κλοπὴν δώσουσι καὶ πρωϊαίτερον, ἢ ἐς πολὺ καλῶς ἐφυλάττετο. χρόνῳ δὲ ὕστερον ἐπὶ αὐτῷ τῷ Πολυξενίδου τῷ τῆς προδοσίας ὑπισχνεῖτο αὐτὸν χαρίσασθαι, καὶ ἐπ' αὐτῷ ἢ ἀναζεύξαντος ἀπὸ τῆς Εφέσου, ἢ πολὺ γραπταὶ ἀποκρύπτος ἐς χερσόνησον ἐπέπεμπεν, ὁ Παυσίμαχος πολύ τε ἀναζεῦξαι ὁρᾷ, καὶ οὐκ ἐλπίσας ἄν ποτε τοσοῦτον προδοσίας ὑπισχνεῖτο αὐτὸν ἀληθεύσαντα πέμψαι, πάσχων ὅσας, ἐξέλυσε τοὺς φύλακας, καὶ ἐς συνουσίαν ἢ αὐτὸς ἐπέπεμπεν. ὁ δὲ Πολυξενίδας ἐπεὶ κατεῖδεν αὐτὸν σύνδρομον, αὐτίκα πολὺ τοῦ σκάφους ἔσωθεν, καὶ Νίκανδρον τὸν πιεσταὶ σὺν ὀλίγοις ἐς πολὺ Σάμον ἐπέπεμπε ἢ πολὺ χιλίους ὁπλίτας τοῦ Παυσιμάχου ὑποστρέψαι. οὐ δὲ μέσον νυκτὸς αὐτὸς ἐπέπλει, καὶ ἐπὶ τὴν ἐωθινὴν φυλακὴν ἐπέπιπτεν ἔτι χειμαζόμενος. ὁ δὲ οὐ ἀφυλάκτῳ κακῷ καὶ ἀδοκήτῳ τοὺς γραπτοὺς ἐκέλευε τοὺς ναῦς ἐκλιπόντας, ἀπὸ τῆς γῆς ἀμύνεσθαι τοὺς πολεμίους. προσπεσόντος δὲ ὄπαδον αὐτῷ τῷ Νικάνδρῳ, νομίσας καὶ πολὺ χιλιοῦ προσφλυφθαι, οὐχ' ὑπὸ τῷ ἐμπροσθίων μόνων, ἀλλ' ὡς νυκτὶ πολὺ πλέονων, πάλιν ἐς τοὺς ναῦς ἐσέβαρε θορυβούμενος. προσπίπτει τε ἐς μέσον ὠθήματο, καὶ προσπίπτει ἐπισπόμενος ἀγωνιζόμενος. τῷ δὲ ἀμύνοντι οἱ μὲν ἐληφθησάν, οἱ δὲ ἀπώλοντο, καὶ τῶν νεῶν ἐπλά μὲν αἱ πῦρ ἔφερον σφόδρα αὐτῶν δὲ τὸ μὲν φλόγα προσπίπτος, ἔφθειρον. τοὺς δὲ λοιπὰς εἴκοσιν ὁ Πολυξενίδας ἀναδυσάμενος, ἐς τὸν Εφεσον κατῆξεν, ἢ ὅτι τῇδε τῇ ἡκμῇ Φώκαια αὐτῷ, καὶ Σάμος, ἢ Κύμη προσὼς Αντιόχου μετεπίπτη. δείσας δὲ ὁ Λίβιος τὸν σφετέρων νεῶν αἳ σὺν τῇ Αἰολίδι καταλελοίπει, ἢ σφόδρα ἐς αὐτοὺς ἐπανῆκ, ἢ Εὐμενὴς προσὼς αὐτῷ ὑπήντητο. Ρόδιοί τε Ρωμαίοις ναῦς ἐτέρας εἶχον ἔπεμπον. μικρὸν δὲ διαλιπόντες, ἀπαίσιοι ἀνεθαρρήσαν, ἢ ὅτι τὸν Εφεσον ἔπλεον, ἐς ναυμαχίαν ἐσκευασμένοι. σὺν δὲ αὐτοῖς ἀντεπιπλέοντες, τὸ μὲν ἥμισυ τῶν νεῶν ἐς ὑπόδυξιν ἔσπασαν σὺν μίσῃ τῇ θαλάσσῃ μέχρι πολλοῦ. πᾶς δὲ σφόδρα ἐς χεῖρας ἐλθόντες πολεμίαν καταδύντες, ἐπολιόρκουν, μέχρι Νίκανδρος αὐτοῖς σὺν τῆς μεσογαίας ὑπεπεσών, πολύ τε λείαν ἀφείλετο, καὶ ἐς τοὺς ναῦς κατεδίωξεν. οἱ μὲν δὴ πάλιν ἐς Σάμον ἀνῆγον, ἢ ὁ χρόνος ἔλειπε Λιβίῳ τῆς ναυαρχίας. τῷ δὲ αὐτοῦ χρόνου Σέλευκος ὁ Αντιόχου πολὺ Εὐμενοῦς χεῖρον ἐδόκει, ἢ Περγάμου παρεκάθητο τοὺς ἀνδρας ἐς τὸν πόλιν καταπλείσας. ὅθεν ὁ Εὐμενὴς ἐς Ελαίαν ὃ τῆς ἀρχῆς ὑπόπλων διέπλη ἢ σὺν αὐτῷ Λεύκιος Αἰμίλιος Ρηγῖλλος, ὁ Λιβίου πολὺ ναυαρχίαν παραδεδεγμένος. ἦκον δὲ ἢ παρὰ τῶν Αχαιῶν Εὐμενεῖ σύμμαχοι χίλιοι πεζοὶ, καὶ ἱππεῖς ἑκατὸν ὑπόλεκτοι. ὧν Διοφάνης ὁ στρατηγὸς ἀπὸ τοῦ τείχους ἰδὼν τοὺς Σελευκίους παίζοντάς τε καὶ μεθύοντας, ὀλιγοστίαν ἔπεισε τοὺς Περγαμηνοὺς ἑαυτῷ συνεκστρατεῦσαι ὑπὸ τοὺς πολεμίους. οὐχ' ὑφισταμένων δ' ἐκείνων, ὡπλισε τοὺς ἰδίους χιλίους, ἢ τοὺς ἑκατὸν ἱππέας, καὶ προσαγαγὼν ὑπὸ τὸ τεῖχος ἔστησεν ἀντεμφ, ὑποφορούντων αὐτοὺς ἐς πολὺ τῶν πολεμίων, ὡς ὀλίγους τε, ἢ οὐ πολεμοῦντας ἐς χεῖρας ἐλθεῖν. ὁ δὲ ἀρίστοις πεζοῖς ὑπεστρατηγεῖ, ἐξορύσσοί τε καὶ ἐπεξέφατο τοὺς προφύλακας. τῷ δὲ ἀμύνοντι ὑπὸ τὰ ὅπλα ἀναπηδώντων, καὶ τοὺς ἵππους ἀνεχαλινοῦντων, ἢ φθάνοντας διώκοντων, ἢ δυσχερὲς ἀναβαρούντων, οὐκ ἐῤῥᾳθυμούντων ἐκφέρειν πάνυ χαμαιπετῶς, ὑπεδεούντων ἀμύνοντι ὑπὸ τοῦ τείχους τῷ

Περγαμηνῶν, καὶ οὐδὲ τότε προσελθεῖν ὑφίσαμόν· κτείνας δ' ὅσους ἐδυνάτο ὡς ἐν ὀλιγοδεΐᾳ ἀλαζονείᾳ, καὶ τίνας αἰχμαλώτους ἑλὼν ἀνδράς τε καὶ ἵππους, ἐπανῆκε τῇ στρατιᾷ, καὶ τῆς ὀλιγούσης αὐθις ἴσης τοῖς Ἀχαιοῖς ὀλίγου δεῖν τοῦ τείχους, οὐδὲ τότε τὴν Περγαμηνῶν αὐτῷ συνεξιόντων. Σέλευκος δ' ἱππεῦσι πολλοῖς αὐτῷ προσιππάζετο προκαλούμενος. ὁ δὲ τότε μὲν οὐκ ἐπεξῆλθε, πρὶν αὖθις ὁ τεῖχος ἐστῶς, ἀλλ' ἐφυλάσσετο. ἐπεὶ δ' ὁ Σέλευκος προσμένας ἐς μεσημβρίαν, καμόντων ἤδη ὧν ἱππέων ἐπέστρεφε καὶ ἐπανῆλθεν αὐτός· ὁ Διοφάνης ὀλίγους τινὰς καὶ θορυβοποιοὺς καὶ βλαβερὰς ὅσα καὶ τότε δυνατὸς ἦν, βίᾳ ἐπεμπε πάλιν ὀλίγου δεῖν τοῦ τείχους, καὶ τόνδε τὸν ξύπονον σωζόμενον ἔτι τε χορταλαίας καὶ ξυλείας ἀναπληρούμενον ἀεί τι καὶ σιτοχλωρὸν ἀπὸ τῆς Περγάμου τῷ Σέλευκον ἀνέσπη, ἐκ τῆς ἀνω Εὐλμοικῆς χώρας ἐξήλασε. Πολυξενίδᾳ δὲ καὶ Ρωμαίοις μετ' οὐ πολὺ γίνεται ναυμαχία πρὸς Μυόννησον, ἐς ἣν συνήεσαν Πολυξενίδας μὲν ναυσὶν εἰκοσίπεντε καταφράκτοις, Σελεύκιος δ' ὁ Ρωμαίων ναύαρχος ὀγδοήκοντα καὶ τέσσι. ἐκ τούτων ἦσαν αἱ μὲν Ρόδου πέντε καὶ εἴκοσιν, ὧν ὁ στρατηγὸς Εὔδωρος ἐπέπλετο μὲν ὅτι τῷ λαμπρὸς κήρυξ. ἰδὼν δὲ ὅτι θᾶττον ἐς Πολυξενίδαν πολὺ προσῄεσαν Ρωμαῖοι, ἔδεισέ τε μὴ κυκλωθείη· καὶ πρὸς πλεύσας ὀξέως ἄτε κούφαις ναυσὶ καὶ ἐρέταις ἐμπείροις θαλάσσης, ἐκ ναῶν ἐκ πυρφόρων τὰς Πολυξενίδα προσπάσας ἐπῆγε λαμπομένας ὑπὸ πυρὶ πανύπλῳ. οἱ δ' ἐμβαλόντι μὲν αὐταῖς ὑκ ἐπάλμων ὄβριμον πῦρ, κύκλῳ δ' αὐτὰς προσπλέοντες, ὑπεκχεόντό τε ὑπὸ θαλάσσης ἐμπίπλαντο, καὶ ἐς ἃς ἐπωτίδας ἐτύγχανον, μέχρι Ροδίας νεῶν ἐς Σιδυήσας ἐμβαλούσας, ὑπὸ τῆς πλησμῆς θύσσου βυθομένης, ἀγκυρᾳ ἐμπίπλουσα τῆς Σιδυήσας, ἐς τὴν Ροδίαν ἐπάγη τε καὶ σωζόμενον, ἄμφω προῖκα ἀνῆλας. ὅθεν ἐπὶ ὁ ἀγὼν ἀπρεμεώτατο τῇ ἑκατέρᾳ τοῖς ὀλιγάσιν ὡς ἐπὶ σὺν χῇ, καὶ προσιούσῃ ἀνὴρ ἐς ὀλκυμείαν ἑκατέρᾳ πολλαὶ, φιλονεικίᾳ δὲ πρὸς ἀμφοῖν ἐγένετο λαμπρᾷ, καὶ τὸ μέσον τὴν Αντιόχου νεῶν ἔρημον ἐκ τούτου θορύβου, αἱ Ρωμαίων νῆες διέπλεον, καὶ τοὺς πολεμίους ἀγωνιζομένους ἔτι ἐκόκλουν. ὡς δ' ἔμαθόν ποτε, ἐπίγειοι φυγὴ καὶ ἔκπληξις, καὶ διεφθάρησαν Αντιόχου νῆες μιᾶς δέουσαι τεσσαράκοντα· ὧν τεσσαράδεκα αὐτοῖς ἀνδράσιν ἑάλωσαν. Ρωμαίων δ' ἀπώλοντο μόναι δύο. καὶ ὁ Πολυξενίδας τὴν Ροδίαν ναῦν ἐπαγόμενος, ἐς τὴν Ἔφεσον κατῆλθε. τοῦτο μὲν δὴ τῇ ναυμαχίᾳ τῇ πρὸς τὴν Μυόννησον ἐς τέλος. οὔπω δ' αὐτῆς ὁ Αντίοχος ἀπαθὴς, Χερρόνησόν τε καὶ Λεισμαχίαν ὀλιγωρῶς ὡχέρου, μέγα ὡσαύτως ἐν, ὅ ἔργον ἡγούμενος, ὅτι Ρωμαίους ὅπου γε καὶ τὴν ἀνω Θρᾴκην διελθεῖν στρατιᾷ, δυσὶ δέουσιν αὐτοῖς μυρίοις ἐλάσσω καὶ δύσασθαι, εἰ μὴ Φίλιππος διέφερεν. ἀλλ' ὁ Αντίοχος ὢν καὶ τὰ ἀνάκτορα κυφόνους ἀεί, καὶ τὰ χῶς ἐς μεταβολὰν, ἐπεὶ τῆς ἥττης ἤσθετο τῆς πρὸς Μυόννησον, πάμπαν ἐξεπλάγη, καὶ νομίσας αὐτῷ τι δαιμόνιον ὀλιγουλεῖν. πρόφασιν δὲ λόγου ἔσχεν χαρᾶν Ρωμαίων ἐν τῇ θαλάσσῃ κρατούντων, ἐν ᾗ πολὺ προῦχειν αὐτὸν ἐνόμιζε, δι' Αννίβαν ἐς Παμφυλίαν καταπεκλεκότων. Φιλίππου δὲ Ρωμαίοις παρεσπόμπους ἀδαΐτας ὁδοῦ, οἳ μάλιστα μισηκαχήσειν αὐτοὺς ὧν ἔπαθεν ὑπελάμβανεν· ἐκ τοῦ δὴ τῆς δὲ πρώτων ἐκπαρασκευάζεσθαί τε, καὶ τοῦ βλάπτοντος ἤδη τοὺς λησμοσύνῃ, ὅσα ἄπασι προσιόντων ἀτυχημάτων ὑπολήγειν, Χερρόνησον ἀξέλιπεν ἡγούμενος, οὐκ ἐς ὄψιν ἥξειν τοῖς πολεμίοις, οὔτε μετειληχὼν ὅσος ἐν αὐτῇ σπουδαιότερος πολὺς, ἢ ὅπλα, ἢ χρήματα, ἢ μηχανὴ, οὔτε ἐμπρήσας, ἀλλ' ὑπολιπὼν ἀφορμαὶ τοσάδε τοῖς πολεμίοις καταλιπών. Λεισμαχίας τε αὐτῷ καθάπερ ἐν

πολιορκίας συμφθόνοντας μετ' οἰκογενῶν ἅμα γυναιξὶ καὶ παισὶν ὑποδεέσι, μόνου τοῦ διάπλου τοῦ πρὸς Αἴγυπτον εἴρξαι τοὺς πολεμίους δύνασθαι, καὶ τὸν λοιπὸν ἐπὶ βραχὺ τοῦ πολέμου παῦσαι. οὕτω δὴ οὗτος ὁ πόλεμος· οὐ μὴν οὔτε τὸν διάπλουν ἐφύλαξεν ὑπὸ δυσβουλίας, μὴ ἐς δὲ μεσόγαιον ἐπεξῆλθεν, ἐπὶ μελέτῃ φθάσαι τοὺς πολεμίους, οὐδὲ ἵνα φυλακὴν ἐν τῷ διάπλῳ κατέλιπεν. οἱ δὲ Σκυθῶνες, ἐπεὶ τῆς ἀναχωρήσεως αὐτοῖς ἐπύθοντο, λισμοί τε χῆραι κατέλαβον, καὶ τῶν ἐν Χερρονήσῳ θησαυρῶν τε ἓ ὅπλων κρατήσαντες, ὃν Ἑλλήσποντον ἔρημον ὄντα φυλακῆς, διὰ τοῦ ἐπίρου μὴ κωλυόμενοι, ἐφάσθη τε Ἀντίοχον ἐπὶ ἀγροῦ ὄντα, ἐν Σάρδεσι γυμνάζεσθαι. ὁ δὴ ἐν πλαγίοις ἐλαυνόμενος, καὶ τὰ ἴδια αὐτοῦ ἁμαρτήματα ἐς τὸ δαιμόνιον ἀναπέμπων, Ἡρακλείδην τὸν Βυζάντιον ἔπεμπεν ὡς Σκυθῶνας, ὡς διαλύσοντα τὸν πολέμον Σμύρνα τε καὶ Ἀλεξάνδρειαν αὐτοῖς δώσοντα τιμὴν ὡς Γερηνίαν, καὶ Λάμψακον, διὰ ἃς ἦρξεν αὐτοῖς ὁ πόλεμος, καὶ ὃ ἥμισυ τῆς δαπάνης τοῦτο τοῦ πολέμου ἐκτέλλειν. δὲ εἰ δίοι, καὶ ὧν Ἰάδων πόλεων δώσων, καὶ τῶν Αἰολίδων, ὅσας τὰ Ῥωμαίων ἐν τῷδε τῷ ἀγῶνι εἵλοντο, καὶ εἴ τι ἄλλο αἰτοῖεν οἱ Σκυθῶνες. ταῦτα μὲν εἶχον ἐς τὸ φανερόν· λέγω ὁ Ἡρακλείδης· ἰδίᾳ δὲ πρὸς Πούπλιον Σκυθῶνα ἔφερε πρὸ Ἀντίοχου χρημάτων τε πολλῶν ὑποσχέσεις, καὶ τοῦ παιδὸς ἀφέσεις. ἠρήκει γὰρ αὐτὸν ὁ τῆ Ἑλλάδι ὁ Ἀντίοχος, ἐς Δημητριάδα ἐκ Χαλκίδος διαπλέοντα· καὶ ἰὼν ὁ παῖς Σκυθῶν ὁ Καρχηδόνα ὕστερον ἐλών τε καὶ καταπολεμήσας, καὶ δεύτερος ὕπατος Σκυθῶνι Ἀφρικανὸς ὀνομασθείς, Παύλου μὲν υἱός, τοῦ Περσέως δὲ Μακεδόνα ἐλόντος, Σκυθῶνος δὲ τοῦ μὴ γυναικοδεοῦς, καὶ λίαν παῖς. κοινῇ μὲν οὖν οἱ Σκυθῶνες Ἡρακλείδῃ τῷδε ἔδοσαν τὸν ἀπόκρισιν, ἐὰν ὁ Ἀντίοχος εἰρήνης δέηται, μήτε Ἰάδων, μηδὲ ὧν Αἰολίδων αὐτὸν ἐκστῆναι πόλεων, μηδὲ πάσης τῆς ὅτι τάδε Ταύρου, καὶ τῷ δαπάνῳ τοῦ πολέμου πᾶσαν εἰσενεγκεῖν δ' αὐτὸν ἡμιολίου. ἰδίᾳ δὲ ὁ Πούπλιος ἔφη τοῦ Ἡρακλείδου, Ῥωμαίους, εἰ μὲν ἐπὶ Χερρονήσου καὶ Λισιμαχείας κρατῶν ὁ Ἀντίοχος ταῦτα προὔτεινεν, ἀσμένως ἂν λαβεῖν· τάχα δ' εἰ καὶ μόνοι ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον διάπλουν ἐφύλαττον. νῦν δ' αὐτοὺς ἤδη πιράσθαι τε καὶ ὑποψίαν ἡμιολίους, καὶ τὸν χαλκὸν, φασὶν, ὑπὲρ ἕξας, καὶ ὅτι τοῦ χαλκοῦ τὸ ἥμισυ ἀναλώσαντας, οὐκ ἀνέξεσθαι διαλύσιον ὅτι λέγεις. αὐτὸς δὲ χάριν εἰδέναι ὧν βασιλεῖ τῆς προαιρέσεως, καὶ μᾶλλον εἰδέναι λαβὼν τὸν υἱὸν ἀμείβεσθαι δ' αὐτὸν ἤδη καὶ συμβουλεύειν δέχεσθαι τὰ προτεινόμενα, πρὶν ἐς πεῖραν ἐλθεῖν μείζονος ὑπαλγήματος. ὁ μὲν δὴ Πούπλιος ταῦτα εἰπὼν, ἐς Ἐλαίαν νοσηλευόμενος ὑπεχώρει, σύμβουλον τοῦ ἀδελφοῦ Γναῖον Δομίτιον καταλιπών. ὁ δ' Ἀντίοχος εἴων ἂν ἓ Φίλιππος ὁ Μακεδών, οἰηθεὶς τῶνδε ὧν ὑπαγμάτων πλέον οὐδὲν ὃν πόλεμον ἀφαιρήσεσθαι, στενάξαντα τὸν γραπτὸν τοῦτο ὃ πεδίον τὸ Θυατείρων, ὑφ' ᾧ μάχεσθαι τὸν πολεμίων, καὶ Σκυθῶνι ὃν υἱὸν ἀπέπεμψεν ἐς Ἐλαίαν· ὁ δὲ τοῖς ἄγχιστα σπουδοῦλον μὴ μάχεσθαι Ἀντίοχον, ἕως αὐτὸς ἐπανήξοι. ἓ τῶνδε πειθεὶς ὁ Ἀντίοχος μετεγραπτέδυσεν ἀμφὶ ὄρος ὃ Σίπυλον, τείχός τε κρατερὸν ὡς γραπτέδῳ περιετείχιζε, καὶ τὸν Φρύγιον ποταμὸν τὸ προσβολὴν τοῖς πολεμίοις ἐπῆλθε, ἵνα μηδὲ ἄκων δύνασθαι πολεμεῖν. Δομίτιος δὲ Φιλοπαμύμενος ὃν πόλεμον ἐφ' ἑαυτῷ χρηναῖον, τὸν ποταμὸν ἐπέρα μάλα θρασέως· καὶ σταδίους εἴκοσιν ἀπὸ Ἀντίοχου διαχώσας, ἐγραπτέδυσεν· τέτταρσί τε ἡμέραις ἐφεξῆς ἐς ἑκάστην ἐκάτερον τοῦδε ὃν χάρακα τὸν ἑαυτῶν, καὶ μάχης οὐ κατῆρχον· τῇ πέμπτῃ δὲ ὁ Δομίτιος ἐς ἑκατὸν ἀν-

θης καὶ ἐπίδοιμι σοβαρῶς. Οὐκ ἀνὰ πόντος δὲ τῷ Αντιόχου, τότε μὲν ἐγγυτέρω μετεστρατοπέδευσε. μίαν δὲ ἡμέραν διαλιπών, ἐκήρυσσεν ἐς ἐπήκοον τῶν πολεμίων, ἐσαύριον Αντιόχῳ καὶ ἄκοντι πολεμήσειν. ὁ δὲ σκευοφορηθεὶς αὖθις, μέσῃ τῇ διήλατα, καὶ διωπηθεὶς ὡς ἑστάναι μόνον ὑπὸ τὸ τεῖχος, ἢ καλῶς αὐτὸν ἀπὸ τοῦ τείχους ἀπομάχεσθαι μέχρι βαίσης ὁ Γούπλιος, αἰσχρὸν ἡγεῖτο μὴ πλειόνων φυγομαχεῖν· ὅθεν εἰς μάχην προέπεσε. καὶ ὀξὺ ἦγον ἔτι νυκτὸς ἄμφω τὼ ἐφάτιω φυλακὴν διεκόσμει δ' αὐτῶν ἑκάτερος ὡδί· Τὸ μὲν λαιὸν εἶχον ὁπλῖται Ρωμαίων μέσοι τῷδε τὸν ποταμὸν αὐτόν, καὶ μετ' ἐκείνους ἴσον Ιταλοὶ ἑτέροι μέσοι τῆς ἑκατέρων· ὅτι βάθος· ὅτι δὲ τοῖς Ιταλοῖς ὁ Εὐμήδους στρατὸς ἐπάστετο, καὶ Αχαιῶν πελτασταὶ τῷδε τειχῶν. ὧδε μὲν εἶχε τὸ λαιόν. Τὸ δεξιὸν δ' ἰῶ ἱππεῖς οἵ τε Ρωμαίων καὶ Ιταλῶν ἐξ Εὐμήδους, οὐ πλείους οὐδ' οὔτοι τειχῶν. ἀμφεμίχατο δ' ἄπαντι ψιλοί τε καὶ ὀξύται πολλοί, καὶ ἀμφὶ τὸν Δομίτιον αὐτὸν ἴσον ἱππέων ἴλαι τέσσαρες· οὕτως μὲν ἐγένοντο πρώτης ἐς τεισμυρίους. ἐπεστάτει δὲ τοῦ μὲν δεξιοῦ Δομίτιος αὐτός, ἐς τὸ μέσον αὐτῶν ἵζη τὸν ὕπατον· Τὸ δὲ λαιὸν ἔδωκεν Εὐμήδης· τὴν δὲ ψιλὴν οὐκ εἶχεν ἐν Λιβύῃ, οὐδὲν ἁμίλλων ἔσεσθαι χρήσιμον, ὀλιγωτέρων τε ὄντων καὶ βραχυτέρων, οἷα Λιβύων· διδίασι δὲ οἱ σμικρότεροι τοὺς μείζονας· ἔφασαν ὀπίσω ἀπάγειν. ὧδε μὲν διετάξαντο οἱ Ρωμαῖοι. Αντιόχῳ δὲ ἰῶ ὁ στρατὸς ἅπας ἐπὶ λοχισμούς, καὶ τούτων τὸ κέρας τὸ ἐπὶ ἰῶ ἡ Φάλαγξ ἡ Μακεδόνων ἀνδρῶν ἑξακισχιλίων καὶ μυρίων, ἐς τὴν Αλεξάνδρου καὶ Φιλίππου τετραρχίαν ὀπισθοφυλάκων. ἵζη δὲ αὐτοῖς τὸ μέσον, διελὼν διὰ χιλίους καὶ ἑξακοσίους ἐς δέκα μέρη, καὶ τούτων ἑκάστου μέρους ἴσον ὅτι μὲν τῷ μετώπου πεντήκοντα ἀνδρῶν, ἐς δὲ τὸ βάθος δύο καὶ τεσσαράκοντα, ἐς δὲ τὸ πλῆθος ἑκάστου μέρους δύο καὶ εἴκοσιν. ἡ δὲ ὄψις ἰῶ τῆς μὲν Φάλαγγος οἷα τείχους τῷ δὲ ἔμπροσθεν, οἷον πύργων. Τοιοῦτον μὲν ἰῶ τὸ πεζὸν Αντιόχου· ἱππεῖς δὲ ἑκατέρωθεν αὐτῷ ὧδε τεταχατο, Γαλάται τε καταφρακτοι, καὶ ὁ λεγόμενον ἄγημα τῶν Μακεδόνων. εἰσὶ δὲ καὶ οἵδε ἱππεῖς ὀπίλεκτοι, καὶ πρὸ αὐτοῦ ἄγημα λέγεται. τάδε μὲν ὀξὺ ἴσου τῆς Φάλαγγος ἰῶ ἑκατέρωθεν. ὅτι δὲ αὖ τὰ κέρατα κατεῖχον, τὸ μὲν δεξιὰ ψιλοί τε ἵπποι καὶ ἕτεροι ἱππεῖς ἀγχιμάχαιροι, καὶ ἱππογοξόται ἀμφικόσιοι· τὸ δὲ λαιόν, Γαλατῶν τ' ἔθνη, Τεκτοσάγαι τε καὶ Τρόκμοι, καὶ Τολιστόβοιοι, καὶ Καππαδόκων ἵλαι ἃς ἔπεμψαν Αριαράθης, καὶ μιγάδες ἀμφὶ οἱ ξένοι. καταφρακτός τε ἵππος ὅτι τοῖσδε ἑτέροις, καὶ ἰῶ ἐκείνων ἐπιμελὴς, ὡπλισμένη κυρίως. ὧδε μὲν καὶ ὁ Αντίοχος ἐξέπαστε. καὶ δοκεῖ τινὰ ἐλπίδα λαβεῖν ἐν τοῖς ἱππεῦσιν, οἷς πολλοὺς ἔσεσθαι ὅτι τῷ μετώπου· τινὰ δὲ Φάλαγγα πυκνὴν ἐς ὀλίγον συναγαγεῖν ἀπειρον πολέμου, ἢ δὲ καὶ μάλιστα ἔδει θαρρεῖν πάντα ἠσκημένην. πολὺ δὲ καὶ ἀμφὸ πλῆθος ἰῶ λιβυφοίνων τε καὶ ὀξυτῶν, καὶ ἀκοντιστῶν, καὶ πελταστῶν, Φρυγῶν τε καὶ Λιβύων, καὶ Παμφύλων, καὶ Γισιδῶν, Κρητῶν τε Τερμιλιωνῶν, καὶ Κιλίκων ἐς ὃν Κρητῶν ξύμπαν ἐσκευασμένων· ἱππογοξόται τε ὅτι τούτοις ἕτεροι, Δάκαι, καὶ Μυσοὶ, καὶ Ελυμαῖοι, καὶ Αρράβες, οἳ καμήλους ὀξυτάτας ὀπίσω ἡμιόνους, ὀξύθοοί τε θυμαρεῖς ἀφ' ὑψηλοῦ, καὶ μαχαίρας ὅτε πλησιάζοιεν, ὀπτημένοισι καὶ στενὰς χρῶνται, δρεπανηφόρα τε ἅρματα ἐν τῷ μεταξὺ τῷ πολεμεῖν τῷ μετώπου τετάχαται, καὶ εἶρπε αὖθις μὴ τὸν αὐτὸν πεῖραν ἐσοχωρῆν. ὄψις τε ἰῶ ὡσαὐτὼς δύο στρατῶν, τῷ μὲν ἐξεληλύθοντος πολεμεῖν, τῷ δὲ ἐφεδρεύοντος. ἑκάτερον δὲ αὐτῶν ἐς καταπλῆξιν ἐσκεύαστο δεινῶς, πλήθει τε καὶ κόσμῳ. ἐφίστασι δὲ τοῖς μὲν

δεξιοῖς

δξιοῖς ἱππεῦσιν, Αντίοχος αὐτὸς τοῖς σὺν ὀλίγοις πάνυ, Σέλευκος ὁ υἱὸς Αντιόχου· τῇ δὲ φάλαγγι, Φίλιππος ξεφαπάρχας· τὸ δὲ τοῖς τοξόταις Μένδις τε καὶ Ζεῦξις. ἀχλυώδους δὲ καὶ ζοφερᾶς τῆς ἡμέρας γλυκείας, ἥ τε ὄψις ἔσθεσε τῆς ὀπτικῆς ἀκριβείας, καὶ τὰ ὀξύμματα πάντα ἀμβλύτερα ἐῴ, ὡς ἐν ἀέρι ὑγρῷ καὶ σκοτεινῷ. ὅθεν ἐπεὶ κατεῖδεν Εὐκλείδης, τὴν μὲν ἀσπίδα καταφέρουσι, τὸν δὲ ῥόμβον ὧν ἀρμάτων τεταγμένων ἐφ' ἑαυτῶν μάλιστα δείσας, ὅσοι ἦσαν αὐτῷ σφενδονῆται καὶ ἀκοντισταί, καὶ ἕτεροι τοξόται, συναγαγών, προσέταξε τὰ ἅρματα τοῖς ἱππεῦσι ἀκοντίζειν ἀπὸ τῆς ὀπισθοφυλακίας. ἵππου γὰρ ἐν ἅρμασι ζυγομαχούσης, ἀχρεῖον τὸ λοιπὸν ἅρμα γίνεται, καὶ πολλὰ καὶ τῆς ἀσπίδος αὐτάξιος διαλύεται, τὰ δόρατα τῶν φιλίων διώκοντα· ὃ καὶ τότε συνέβη ἐμποδὼν γενέσθαι. πληγέντων γὰρ τῶν ἵππων αἰθέως, καὶ τὰ ἅρματα ἐς τοὺς ἵππους προσφερόντων, αἵ τε κάμπλοι προσῆκαν τῆς ἀταξίας ἀπαθέστερον, πλησίον τοῖς ἅρμασι προσταττόμεναι· καὶ μετ' αὐτὰς ἡ καταφρακτὸς ἵππος, οὐ ῥᾳδίως ἐπὶ τὸ βάθος τὰ δόρατα ἐκφῆναι δυναμένη· θόρυβός τε ἦν πολὺς καὶ τάραχος ποικίλος, ἀξιάμιλλος μὲν ἀπὸ τῶνδε μάλιστα, χωρὶς δὲ ὁπότερον τὸ μεταίχμιον, καὶ μείζων ἐπόησε καὶ ἀκριβοῦς. ὡς γὰρ ἐν διαστήματι μακρῷ καὶ πλήθει πυκνῷ, καὶ βοῇ ποικίλῃ καὶ φόβῳ πολλῷ, ὁ μὲν ἀκριβὴς οὐδὲν τοῖς ἀληθοῦς τὴν παρόντων καταλαμβάνει ἐῶ· τὸν δὲ ἐπόησιαν μείζονος ἐς τοὺς ἔξω ἕκαστα μετέφερον. ὁ δὲ Εὐκλείδης, ἐπεὶ τὰ προσῆκα καλῶς ἐπέταττε αὐτῷ, καὶ ὁ μεταίχμιον ὅσον αἵ τε κάμπλοι καὶ τὰ ἅρματα ἐπεῖχεν, ἐγεγύμνωτο, τοῖς ἰδίοις ἱππεῦσι, καὶ ὅσοι Ρωμαίων αὐτῷ καὶ Ιταλῶν προσετάχατο, ἐπῆλθε· τοῖς δὲ πικρὸν Γαλάταις τε καὶ Καππαδόκαις, καὶ τὸν μὲν συνόδου τὴν ξένιον μέγα κεκραγὼς καὶ παρακαλῶν· τὸν δὲ ὁδοὺς ἀπείρους τε μάχης καὶ γεγυμνωμένους τῶν προπολεμούντων οἱ μὲν ἐπίβοντο· καὶ βαρείας σφῶν τῆς ἐμβολῆς ἠνέσθη, τρέποντας τούτους τε καὶ τοὺς προεξυγμένους αὖθις ἱππέας τε καὶ καταφράκτους, ἐκ πολλοῦ παρασυνθέντας ἅμα τὰ ἅρματα, οἷς δὲ καὶ μάλιστα ἅμα τὸ βάθος ἐπανέφυ, ἢ διαστρέφει δύμαρας οὐ δυναμένους, καὶ τελέμβαιόν τε καὶ συνέκοπτον. καὶ τὰ μὲν ἐῶ· ἐκεῖ δὲ λαιὸν τῆς φάλαγγος τῶν Μακεδόνων. ὁ δὲ δεξιὰ δὴ ἦρχεν αὐτὸς ὁ Αντίοχος ἐπέπακτο, διακόψας δὲ συνταγμα τῆς Ρωμαίων φάλαγγος, ἀπέπαυσεν ὀπτὸ πολὺ διώκων. καὶ ἡ φάλαγξ ἡ τῶν Μακεδόνων τεταγμένη μὲν ὡς μὴ ἱππεῖον ὀπτὸ εἶναί τε καὶ τεταγῶσθαι, γεγυμνωμένη δὲ τῶν ἱππέων ἑκατέρωθεν, τοῖς μὲν ψιλοῖς τοῖς ὀπτὸ δ' ὄπισθεν σφῶν ἐπὶ τοὺς πολεμιωτάτους, διαφασᾶσα ἐς αὐτὸ ἐδέξατο, καὶ πάλιν συνῆγε· δομεστὶς δ' αὐτὸ ἱππεῦσι πολλοῖς καὶ ψιλοῖς δύμαρας οἷα πλυθίοις πυκνὰ κυκλώσαντες, οὔτ' ἐκδραμεῖν ἔτι ἔχουσα, οὔτε ἐξελίξαι βάθος οὕτω πολύ, μέλαν καρτερῶς ἐκεκοπάδει, καὶ ἦν ἄκτιον, αὐτὸ μὲν τὰς ἐμπειρίας οὐδὲν ἔχοντες ἔτι χρῆσθαι, τοῖς δὲ πολεμίοις οὐδὲν ἧσσον ἢ ὁπλιτικοῖς πάντα χόδην ὄντες. ὅμως δὲ τὰς σαρίσας ἐκ τέρατος προβεβλημένοι πυκνὰς, προσυκλοῦντο Ρωμαίους ἐς χεῖρας ἐλθεῖν, καὶ δόξαν ὁπλιτικωτάτων ἀεὶ πρόσχον· οὐ μὴν οὐ προσεπέδων, πλείοί τε καὶ βαρεῖς ὄντες ἐπὶ τὸ ὄπλον, καὶ τοὺς πολεμίους ὀπτὸ ἱππεῖον ὁρῶντες· μάλιστα δὲ, ἵνα μὴ ὁ τῆς τάξεως πυκνὸν ἐκλύσαι· μεταπάξασθαι γὰρ ἑτέρως οὐκ ἔφαινον. Ρωμαῖοι δ' αὖ τοῖς οὐ προσεπάλαιον μὲν, οὐδ' ἐς χεῖρας ἦεσαν, διὰ τὸ τῶν ἀσπιδῶν ἀσκηθῶν ἐμπειρίαν τε καὶ πυκνότητα, καὶ ἀπόγνωσιν προδήλους δὲ ἐσπλήττειν τε καὶ ἐσιέναι, καὶ οὐδὲν ἐῶ ἀχρεῖον ὡς ἐν ὀλίγῳ πολλὰν συνεισώων. οὐ γὰρ εἶχον οὔτε ἐκκλίναι τὰ βαλ-

λήμμα, οὔτε φεύγοντας ἀφεῖναι· ὅθεν ἤδη πολλὰ κάμνοντες ἐπεδίδοσαν ἑαυτοὺς τῆς ἀπορίας, καὶ βάδην ὑπεχώρουν σὺν ἀπειλῇ, πάνυ βύσταθοι, καὶ Ρωμαίοις ὀπτιφόβως. οὔτε γὰρ τότε παρασκευάζειν αὐτοῖς ἐπόλμων, ἀλλὰ παρεῖντες ἔλασσον, μέχρι τῶν ἐλεφάντων ἐν τῇ Μακεδόνων φάλαγγι σὺν παραφυλάκτων· οὐ γὰρ ὑπανεῖντο ἐπὶ ταῖς ὀπισθοπάταις, ὁ κόσμος ὁ τῆς φυγῆς συνεχεῖτο. καὶ ταύτῃ μὲν ὁ Δομέτιος ἐχώρει, καὶ ὅπῃ ὁ στρατὸς τοῦ Ἀντιόχου φθάσας, ἐδίαζε τοὺς ἐν αὐτῷ φυλακίταις. ὁ δὲ Ἀντίοχος ἐς πολὺ διώκων πρὸς οὓς ἐκ τῆς Ρωμαϊκῆς φάλαγγος ἐτέτακτο, σὺν νῷ οὐδενὶ ἐκείνοις ἐπέκειτο, ἤ φιλοτιμούμενος πρὸ ὀπτικουσίας· οὐ γὰρ παρεπετάχθη Δομέτιος ἡγεμόνι μόνος οὐ δεήσεσθαι Ἀφρικανοῦ· μέχρι τοῦ Ρωμαίων χάρακος ἦλθεν. ἐπεὶ δὲ αὐτὸν ὅ, τε χιλίαρχος ὁ τοῦ χάρακος φύλαξ ἀκμῆσι τοῖς φύλαξιν ὑποστάσας, ἐπέσχε τῆς ὁρμῆς, καὶ οἱ φεύγοντες τοῖς ἀναμεμιγμένοις θαρρούντως ἐπιστρέφοντο, ἐπαυήκ σφαλῶς ὁ Ἀντίοχος ὡς ὅπῃ νίκη, οὐδενὸς τῷ ὅπῃ θάτερα πεποισμένος. Ἀτάλης δ' αὐτὸν ὁ Εὐμένους ἀδελφὸς ἱππεῦσι πολλοῖς ὑπεμιάζε· καὶ τοὺς μὲν βύμαρσος ὁ Ἀντίοχος κατακόψας διέφθαρε, καὶ τοὺς ἀπεχόντων ἔτι καὶ μικρὸν λυποῦντων οὐκ ἐφορμίζειν. ὡς δὲ κατεῖδεν τὴν ἵππον, καὶ ὃ πεζὸν ἄπαν νεκροὺς ἰδίους πλήρεις, μόνους τε καὶ ἵππων καὶ ἐλεφάντων, τό, τε στρατόπεδον εἰλημμένον ἤδη κῆρ κεῖτο, τότε δὴ καὶ ὁ Ἀντίοχος ἔφθη ἀμεταστρεπτί, καὶ μέχρι μέσων νυκτῶν ἐς Σάρδεις πρῆλθε. παρῆλθε δὲ καὶ ἀπὸ Σάρδεων ἐς Κελαινὰς ἣν Ἀπάμειαν καλοῦσιν, οἵ τ' ἰὸν ἐπεπυσμένοι συμφορήν. τῆς δ' ὀπτικούσης ἐς Συρίαν οὐκ Κελαιναῖς διεζόμην, τοὺς στρατηγοὺς οὐ Κελαιναῖς καταλιπών, ὑποδέχεσθαι τε καὶ ἀθροίζειν τοὺς διαφυγόντας· καὶ τὰ καταλύσεως πολέμου πρέσβεις ἔπεμπε πρὸς ὃν ὕπατον. ὁ δὲ τοῦ αἰσχύνην ἔθαπτε, καὶ ἐσπένδετο τοῖς πολεμίοις, καὶ τοῦ αἰχμαλώτου σωτῆρι· ἐφαίνοντο δὲ νεκροὶ Ρωμαίων μὲν τῶν ἐξ ἄστεως ἱππεῖς εἴκοσι καὶ τέσσαρες, καὶ πεζοὶ τετρακόσιοι μάλιστα οἷς ὁ Ἀντίοχος ἔκλεψεν, Εὐμένους δὲ ἱππεῖς πεντεκαίδεκα μόνοι, Ἀντιόχου δὲ σὺν τοῖς αἰχμαλώτοις εἰκαίοντο ἀπολέσθαι τοὺς πεντακισμυρίους. οὐ γὰρ βύμαρσος ἐν ἀριθμῆσαι ἀφ' τὸ πλῆθος. καὶ τῶν ἐλεφάντων, οἱ μὲν ἀνήρηντο, πεντεκαίδεκα δ' αἰχμάλωτοι γεγένηντο. ὡς δ' ὅπῃ νίκη λαμπρὸν πάτην καὶ τοὺς λόγους ἰσοῖ δικαίους ἡγέσθαι· ὑ γὰρ εἰκὸς ἐνόμιζον ὀλιγωτέρους πολὺ πλήθουσιν ἐν ἀσφαλείᾳ ἦ τοὺς τοῖν δὲ κρατῆσαι, καὶ μάλιστα Φάλαγγος Μακεδόνων βύσταθμα σμένης, καὶ βιαπρούσης τότε μάλιστα, καὶ δίξαι ἄμαχόν τε καὶ φοβερὰν ἐρύσης· οἱ μὲν Ἀντίοχου φίλοι τὴν παρεπέτειαν αὐτοῦ τῆς ἐς Ρωμαίους ἀφορᾶς, καὶ τὴν ἐξ ἀρχῆς ἀπειρίαν τε καὶ ἀβουλίαν ἐπεμέμφοντο, Χειρώνασσάν τε ἣ Λεσμάχειαν αὖθις ὅπλοις καὶ τοσῇδε παρασκευῇ μενόντος ἐν χέρσῳ, τοῦ ἣ ἐς πεῖραν ἥξειν τοῖς πολεμίοις, καὶ τ' τῆς Ἑλλησπόντου φυλακὴν οὐκ λιπόντας, Ρωμαίων οὐκ ἂν βύμαρσος ἥπιόντων βιάσασθαι τὴν ἀφόβασιν. καὶ τὰ μὲν φοντο δ' αὐτοῦ καὶ τ' τελευταίαν ἀφροσύνην, ἀγχέφον ἐν στενῷ ὃ κρατίσειν τῆς στρατοῦ πεποικότος, καὶ τὴν ἐλπίδα θαλάσσου ἐν πλήρη συσκευὴν ἀνδρῶν ἀφ' πολέμων μᾶλλον, ἢ ἀνδρῶσι δεῖσθαι μὴ ἐπὶ χρόνον ἐργάσεσθαι τὸ εὖσι πολέμου, καὶ οὐκ ἴσων δὲ πολλῶν ὃ φέρημα ἐς βύτολμίαν καὶ θάρσος ἠὐξημένους. τοιαῦτα μὲν ἐν τοῖς περὶ Ἀντιόχου λογοποιούμενα. Ρωμαίοις δ' ἐπῆρτο τὰ φρονήματα, καὶ σφίσιν ἠρώων εἶ δυσπρεῖς, ὑπὸ τὸ δρεπτὸς καὶ θεῶν ὀπτικουσίας. καὶ γὰρ δὴ ἐς δίξαν εὐτυχίας ἔφερεν, οὕτω γὰ ὀλίγοι τὸ πολλοῦ, ἐξ

ἐφόδου, καὶ ὁ πρεσβυτὴς μάχη, καὶ ὁ ἀμφοτέρα γῆ, ζωῶν δὲ ἐπιδεῖ, καὶ πρὸς βασιλικῆς, καὶ μαθοφόρων ἀρετῆς, καὶ δόξης Μακεδόνων, καὶ βασιλέως αὐτοῦ μεγίστην τε ἀρχὴν κεκτημένου καὶ ὑπὸ πολλῶν μεγάλου κακοπαθούντες ἡμέρας μιᾶς πολύ τε σφίσιν ἰὼν τὸ ἔπος, ὁ τοῖς λόγοις ἰὼν βασιλεὺς Ἀντίοχος ὁ μέγας. διαδὲ μὴ δὴ καὶ Ρωμαῖοι πρὸς σφῶν ἐμεγαλαύχεον. ὁ δὲ ὕπατος, ἐπεὶ αὐτοῦ βαίσας ὁ ἀδελφὸς Γναῖος ἦλθε ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος, ἐχρημάτιζε τοῖς Ἀντιόχου πρέσβεσιν. οἱ μὲν δὴ μαθεῖν ἠξίουν, ὅ, τι ποιῶν ὁ βασιλεὺς Ἀντίοχος ἔσται Ρωμαίοις φίλος. ὁ δὲ Γναῖος αὐτοῖς ὧδε ἀπεκρίνατο, ἄτιος μὲν αὐτοῦ ἀφ' ὧν πλεονεξίας Ἀντίοχος καὶ τὴν νῦν καὶ ὧν πρότερον γεγενότων ὅς ἀρχὴν μείζονα ἔχων τε καὶ Ρωμαίων αὐτὸν ἑκόντων ἔχοι, Πτολεμαίου συνέσεως ἰδίου καὶ Ρωμαίοις φίλου, Συρίαν τε καὶ Κοίλην ἀφείλετο, καὶ ἐς τὴν Εὐρώπην ὁρμὴν αὐτοῦ πρόσκτησιν ἐμποδῶν, Θρᾴκην καὶ Μακεδόνα ἐκφέρετο, καὶ Χερρόνησον ὠχύρου, καὶ Λυσιμάχειαν ἤγαγεν· ἐς τε τὴν Ἑλλάδα διελθών, ἐδουλοῦτο τοῖς Ἕλλησι κατὰ Ρωμαίων ἄρτι αὐτονόμοις ἀφειμένοις, μέχρι μὲν Θερμοπυλῶν ἠπείγετο μάχη· καὶ φυγών, οὐδὲν ὡς ἔληξε τῆς πλεονεξίας, ἀλλὰ καὶ τῇ θαλάττῃ πολλαχοῦ ἐλαττώσεις, ἀπὸ δὲ ἄρτι τὴν Ἑλλήσποντον ἡμῖν πεπερασμένον, ἐδεήθη. ὧν δὲ ὑπερόψιαν τὰ πρότερα ὑπερῆδε, καὶ στράτευμα αὖθις πολὺ καὶ πρόθυμον ἄπιεσιν ἐφ' ἡμᾶς διαβαλὼν ἐς πόλεμον, βιαζόμενος εἰς πεῖραν ἥξειν τοῖς ἀμείνοσι, μέχρι σφίσιν ἐγένετο μεγάλῳ κακῷ. ἡμᾶς δὲ εἰκὸς μὲν ἰὼν αὐτοῦ μείζονα τὴν ἡμίαιαν διαπεῖναι, βιασάμενόν τε πολλαχοῦ Ρωμαίοις εἰς χεῖρας ἐλθεῖν, μὴ ἐκ ὑβρίζειν τὴν εὐτυχίαν, ἀλλ' ὑπαρχούσῃ τοῖς ἑτέροις ἀτυχήμασι δίδυμον ὅσα καὶ πρότερον αὐτοῦ προὐτείνομεν, μικρὰ ἄττα προσθέντες, ὅσα καὶ ἡμῖν ἔσται χρήσιμα, καὶ αὐτοῦ λιπαρῆ πρὸς ὃ μέλλον ἐς ἀσφάλειαν ἀπέχειν μὲν αὐτὸν τῆς Εὐρώπης ὅλης, καὶ Ἀσίας τὴν ἐπὶ τάδε τοῦ Ταύρου, καὶ τούτοις ὅρους θέσθαι· τὰ μὲν ἐλεφαντα ἢ τὰς ἐλέφαντας ὅσους ἔχει, καὶ ναῦς ὅσας δὴ ἐπιπάξομεν. ἐς δὲ λοιπὸν ἐλέφαντας μὲν οὐκ ἔχειν, ναῦς δὲ ὅσας δὴ ἐκέκτηντο· δώσειν δὲ καὶ εἴκοσι ὅμηρα, ἃ αὖθις ὁ στρατηγὸς ὑπαχθέντα ἀφῇ, καὶ χρήματα ἐς τὰ τοῦδε τοῦ πολέμου δαπανήματα δι' αὐτὰ ἡμοιρῶν, τάλαντα δισχίλια αὐτίκα μὲν ἤδη πεντήκοντα, καὶ ὅταν τάδε τὰ κατὰ δύο ἢ σύμπαντες ὑπερφέρῃ, διακόσια καὶ πεντήκοντα· δώδεκα δ' ἔτεσιν ἄλλοις ἕτερα μύρια καὶ διακόσια, ὧν μέρος ἑκάστου ἔτους διαφέρειν ἐς Ρώμην· ἀποδοῦναι δὲ ἡμῖν αἰχμάλωτα καὶ αὐτόμολα πάντα, καὶ Εὐμένους ὅσα λοιπὰ τοῦ πρὸς Ἄτταλον τὸν Εὐμένους πατέρα στρατήματος ἔχει. ταῦτα Ἀντιόχῳ πρεσβεύοντι ἀδόλως δίδομεν εἰρήνην τε καὶ φιλίαν, ὅταν ἡ σύγκλητος ὑπερφέρῃ. τοιάδε πρεσβεύειν ὁ Σκιπίων, καὶ πάντα ἐδέχοντο οἱ πρέσβεις, τά, τε μέρος αὐτίκα τῶν χρημάτων, καὶ τὰ εἴκοσιν ὅμηρα ἐκομίζετο, καὶ ἰὼν αὐλῶν Ἀντίοχος ὁ νεώτερος ἰὼς Ἀντίοχου. ἐς δὲ τὴν Ῥώμην οἵ τε Σκιπίωνες καὶ ὁ Ἀντίοχος πρέσβεις ἔπεμπον· καὶ ἡ βουλὴ τοῖς ἐγνωσμένοις συνεπῆνε, καὶ ἐγράφοντο συνθῆκαι τοῖς Σκιπίωνος λόγοις ξυναγοῦσαι τέ καὶ πρὸς τῶν ἀσείστων ὑπολείπουσαι, καὶ βραχέα ἄττα προσεπιλαμβάνουσαι· ὅρων μὲν Ἀντιόχου τῆς ἀρχῆς οἵδε, δύο ἄκρας, Καλύκαδνόν τε καὶ Σαρπηδόνιον, καὶ ταῦτα μὴ πρὸς πλοῦν Ἀντίοχον ὑπὲρ πολέμου ναῦς δὲ καταφράκτους δυοδέκα ἔχειν μέχρις οὗ ἐς τοὺς ὑπὲρ πολέμου καταρχὰς· πολεμούμενον δὲ καὶ πλέοσι χρῆσθαι· μηδένα δὲ ἐκ τῆς Ρωμαίων ξενολογεῖν, μηδὲ φυγάδας ἐξ αὐτῆς ὑποδέχεσθαι, καὶ τὰ ὅμηρα δὲ τὰ πεντήκοντα ὑπομένοντα, χωρὶς μητρὸς παιδὸς Ἀντίοχου. ταῦτα συνθέμενοί τε καὶ ἐς Καπιτώλιον ἐς δέλ-

οἱ μὲν δὴ Ρωμαίων πρέσβεις ἐς Θεσσαλίαν αὖθις συμβαίνοντες· οὐ γὰρ ἐπ' ἔργῳ συμβάσεων ἐληλύθεσαν, ἀλλ' ἐς ἀπόπειραν ἥκοντες ἐς Ρώμην. Ἀντίοχος δὲ ἦκεν Αἰτωλῶν πρέσβεις, ὧν Θόας ἦρχεν, αὐξήσειν πρός τι στρατηγὸν Αἰτωλῶν Ἀντίοχον ἀποφαίνοντες, καὶ δίκην πλὴν ἐς τὴν Ἑλλάδα ἤδη παρακαλοῦντες, ὡς ὅτι ἔργον ἔσοιτο, οὐδὲ εἴων ἀναμένειν τὴν στρατιὰν ἀπὸ τῆς Ἀσίας τῆς πρώτης καὶ ποσῶν, ἀλλὰ τοὺς Αἰτωλοὺς ὑποδεχόμενοι, καὶ Λακεδαιμονίους ἐπαγγελλόμενοι σφίσι καὶ Φίλιππον ὅτι τοῖς Λακεδαιμονίοις τὸν Μακεδόνα Ρωμαίοις μᾶλλον συμμαχήσειν, ἐπεὶ καὶ πρότερον εἰς τὴν διάβασιν. ὁ δὲ ἠρέθιζετο μάλα χρυφόνως, καὶ οὐδὲ τὸν παῖδος αὐτοῦ παρελθόντος ἐν Συρίᾳ πυθόμενος, τῆς ὁρμῆς τὸ σύνδεσμον, διέπλει μὴ μείζων πόλεμος ἐκ μόνων, ἐς Εὔβοιαν. καὶ πλοῦν δὲ μόνον οὐκ ἐπέσχεν ἅπασιν, οὐδὲ ἀναπλήξεως. Μικρὸν δὲ αὖτε στρατηγὸς τοῖς περὶ Δῆλον Ρωμαίοις ὁπλιτῶν· ἱερὸν δὲ ἦν τὸ χωρίον Ἀπόλλωνος· τοὺς μὲν αὐτῶν ἔκτεινε, τοὺς δὲ ἐζώγρησεν. Ἀμύανδρός τε ὁ Ἀμαθάνων βασιλεὺς, ἐς συμμαχίαν Ἀντίοχῳ σὺν ἦλθε, δίκῃ τοιᾶσδε παρῆν φάσεως. Τὸν ὑὸν Μακεδόνων Ἀλέξανδρον, τὸν Μεγάλην πόλει πραφεῖς, καὶ τῆς αὐτῆς πολιτείας ἀξιώσας, ἐτέρᾳ πῶς ἤθελε ἡμῖν Ἀλεξάνδρᾳ τῷ Φιλίππου παροικεῖν· ἡμομόσθαι τε οἱ παῖδας ὠνόμασεν ἐς πίστιν ὧν ξυνοικεσίᾳ, Φιλίππου τε καὶ Ἀλεξάνδρου καὶ Ἀπάμου, ὧν Ἀμυανδρῳ παρὸς γάμου ἐγένοντο. ἀγανακτοῦντος δὲ αὐτοῖς Φιλίππου ὁ ἀδελφὸς ἐς τὸν γάμον, ἐπὶ τὸν Ἀμύανδρον εἶδεν ἀσθενῆ καὶ παραγμάτων ἄπειρον, παρέμενε τοῖς ἀρχικοῖς ἅμα ὃ κῆδος διοικῶν. ζῶντι οὖν τὸν Φίλιππον ὁ Ἀντίοχος τότε ἐπελπίζων ἐς τὴν Μακεδόνων ἀρχὴν ὡς οἰκείαν οἱ, καταξύν, παρεσκεύαζε τοὺς Αθαμανίας ἐς τὴν συμμαχίαν, ὅτι δὴ αὐτοῖς καὶ Θηβαίοις, αὐτὸς ἐς Θήβας πρελθών τε καὶ δημηγορήσας· ὁ μὲν δὴ Θηβαίοις τε καὶ Ἀμυανδρῳ καὶ Αἰτωλοῖς ὅτι ξυσῶσι πολέμου μάλα ματαίου ἐθαῤῥεῖ, καὶ ἐς Θετταλίαν ἐσκήπτει, πότερον βοῦς, ἢ μῦς χλωρὰ δέοι γραβεῖν. Ἀντίοχος δὲ ὅτι τῇ σκέψει τῇδε ἡσυχάζοντα, ἐκέλευε γνώμην παρεῖναι ἐσηγεῖσθαι. ὁ δὲ ἔφη, Θεσσαλοῖς μὲν ἃ δυσχερές εἶπε τῶν, εἴτε μῦς χλωρὰ ἐθέλοις, εἴτε βοῦς πάλαθαι. Ὃ γὰρ ἔθνος ἐκ πολλοῦ πεπονηκὸς, ἔς τε σὲ νῦν, καὶ ἐς Ρωμαίους εἴ τι χεῖρον νεώτερον, μεταβαλέσθαι. ἄλλοθεν δὲ ἀνθ' ὧν τῆς οἰκείας δυνάμεως, Αἰτωλοῖς ἐπάρασι πιεσθέντες, ὅπη καὶ Λακεδαιμόνιοι καὶ Φίλιππος ἡμῖν συμμαχήσουσιν, ὧν Λακεδαιμόνιοι μὲν καὶ πολεμεῖν ἡμῖν ἀκούω μᾶλλον Αχαιῶν· Φίλιππον δὲ οὐχ ὁρῶ σε παρόντα δυνατὸν ἐν τῷδε ὦ πολέμῳ ῥοπὴν ὁποτέρωσε παρασχεῖν, ποιῆσαι τε ἢ γνώμης ἕνεκεν ἢ αὐτῆς, τὸν στρατιὰν ἀπὸ τῆς Ασίας καλεῖν ὅπως τάχιστα, καὶ μὴ ἐν Αμυανδρῳ καὶ Αἰτωλοῖς ταῖς ἐλπίσιν ἔχειν. ὅτῳ δὲ ἀφίκηται, τὴν Ἰταλίαν πορθεῖν, ἵνα τοῖς οἰκείοις κακοῖς παρεσκευάσθαι, τὰ σὰ λυπῶσιν ἧκιστα, καὶ παρὲξ ὧν σφετέρων διδόντες, μηδαμοῦ παρίωσιν. ὁ δὲ ξύμπας οἰκεῖος ὁμοίως ὢν παρῄνεσεν· ἀλλὰ χρὴ τὸ μὲν ὕμισυ τὴν νεῶν τὰ παράλια τῆς Ἰταλίας πορθεῖν· τὸ δὲ ἥμισυ παλοχεῖν, ἐφεδρεῦον ἐς τὰ συμφερόμενα· αὐτὸν δέ σε ὧδε πίζω πάντα παρακαθήμενον τῆς Ελλάδος, ἀΐσσοντ' Ἰταλίας δίξαι ἐμποδὼν ἐσβολῆς, καὶ εἰ δυνατὸ ποτε, καὶ ἐσβῆναι· Φιλίππου γὰρ πειρᾶσθαι μὴ παρασάλασθαι μηχανῇ πάσῃ, πλῆσαι ἐς ἑκατέρους· ὃ δὲ τῷ πολέμῳ δυνάμενον· ἦν δὲ ἀπιθῇ, ἔστω σὸν ἰὸν αὐτὸν Σίλβιον ὁπλίμπιον Δῆλον Θράικης, ἵνα καὶ ὅδε παρασκεύασμα οἰκείοις κακοῖς, μηδὲν ἧσσον τοῖς πολεμίοις χρήσιμος. τοιάδε μὲν ὁ Ἀντίοχος εἶπε· καὶ ἐπὶ τοῖσδε ἔρεσσε πρῶτον· ἐπὶ δὲ φθόνου τῆς τε δίξης αὐτὸν, καὶ στρα-

σως, οἵ τε ἄλλοι, καὶ αὐτὸς οὐχ ἧσσον ὁ βασιλεύς, ἵνα μὴ δοκοίη σφᾶς ὁ Αντίοχος τῇ στρατηίῃ τῇ ἐς Φίλιππον, μηδὲ ἡ δίξα τῶν ἐστρατιωτῶν ἐκείνου γένοιτο, μεθῆκαν ἅπαντα, πλὴν ὅτι Γολυξενίδας ὀπίσω τὴν στρατιὴν ἐς τὴν Ασίαν ἐπέμφθη. Ρωμαῖοι δὲ ἐπὶ τῆς ἐμβολῆς τῆς ἐς τὴν Ελλάδα Αντιόχου, καὶ τῶν ὑπὸ Δήλου Ρωμαίων ἀναιρέσεώς τε καὶ αἰχμαλωσίας ἐπύθοντο, πολεμεῖν ἐψηφίσαντο. οὕτω μὲν ὁ Αντιόχου τε καὶ Ρωμαίων πόλεμος ἐκ παλαιοῦ δι' ὑποψίας ἀλλήλοις γενόμενος, τότε τοσοῦτον ἀπερρήγνυτο ἐς ἔργον. οἷα δὲ Αντίοχος τὴν τε Ασίαν τὴν ἄνω, πολλὴν τε καὶ μεγάλων ἐθνῶν, καὶ τὴν ὑπὲρ θαλάσσης, χωρὶς ὀλίγων, ὅλης ὑπήκοον ποιησάμενος, ἐς τὰ τῆς Εὐρώπης ὑπερεβεβηκὼς ἤδη, καὶ δίξαν ὑπὲρ φόβου, καὶ τῷ δοκεῖν ἰσχυρῷ ἐχόμενος, πολλά τε ἄλλα καὶ ἑτέρων ἐξηργασμένου λαμπρά, δι' ἃ καὶ μέγας ἐν ὑπονοίᾳ ἦν ἑαυτῷ τὸν πόλεμον οἱ Ρωμαῖοι χρόνιον σφίσι καὶ μέγαν ἔσεσθαι προσδόκων. Φιλίππου τε ὄντος Μακεδόνα δι' ὑποψίας εἶχον, ἅτε ὑπὸ σφῶν καταπολεμηθέντος, καὶ Καρχηδονίους, μὴ οὐ πίστει σφίσιν ὦσιν ὑπὸ τῆς συμφορᾶς, Αννίβου συνόντος Αντιόχῳ. ἐς τε ἄλλους σφῶν ὑπηκόους ὑποψιαζόμενοι, μή τι καὶ ἐκ τούτων τι νεώτερον ἐς τὸν Αντίοχον δόξαν γένοιτο, στρατιὰν ἐφ' ἑαυτοὺς, ἐφεδρεύειν εἰρηνικῶς αὐτοῖς, καὶ στρατηγοὺς ὑπὸ τῇ στρατιᾷ ταύτῃ ἐπεμπον, οὓς αὐτοὶ καλοῦσιν ἐξαπελέκεας, ὅτι τοὺς ὑπάτων δυώδεκα πελέκεσι καὶ δυώδεκα ῥάβδοις, ὥσπερ οἱ πάλαι βασιλῆς, χρωμένων, ὃ ἥμισυ τῆς ἀξιώσεως ὑπὸ ταύτῃσι τῇσι στρατηγοῖς, καὶ ταῦτα ἡμίσεα πρὸς σφῶν ἐλάμβανον. ὡς δὲ μεγάλῳ φόβῳ, καὶ ἐς τὴν Ιταλίαν ἐδείματο, μὴ ὑπὸ αὐτῷ σφίσιν ἡ πίστις, ἡ βέβαιος ἐπ' Αντιόχῳ πίζοι δὲ πολλὴ ἐς Τάραντα διέπεμπον, ἐφεδρεύειν τοῖς ὑπατεύσι· καὶ νεῶν φόλος τὸ παράλιον ἐπλη· τοσόσδε φόβος ἦν Αντιόχου τὰ πρῶτα. ὡς δὲ αὐτοῖς τὰ ἐς τὴν ἀρχὴν σφίσι τετάχατο πάντα, ἐπ' αὐτὸν Αντιοχον ἤδη κατέλεγον. ἀπὸ μὲν σφῶν αὐτῶν ἐς δυσμενείας ὕδρας, ἀπὸ δὲ τῶν συμμάχων ὃ διπλάσιον, ὡς ἅμα τῷ ἦρι τὸν Ιόνιον διαβαλοῦντες· καὶ οἱ μὲν τὰ χίλια ἔλεγον ἐν τούτῳ πρόσθεν ἥσυχοι ἐπὶ Αντίοχος ἤλαυνεν ὅτι Θετταλεύς, καὶ ξυμμάχων ἐν Κυνὸς κεφαλαῖς, ἔνθα δὴ πλαίσια τοῖς Μακεδόσιν ἀπὸ Ρωμαίων γεγένητο, τὰ λείψανα τῶν τότε πεσόντων ἅπαντα ἔτι ὄντα, μεγαλοπρεπῶς ἔθαψε, δημοκοπῶν ἐς Μακεδόνας, καὶ Φίλιππον διαβαλῶν οὐ θάψαντα τοὺς ἀπ' αὐτοῦ πεσόντας· ὧν πυθόμενος ὁ Φίλιππος, ἐν διαίρῳ ἔτι καὶ προσκοπῶν, ὁ πότερα στρατεύσοιτο, αὐτίκα εἵλετο τὰ Ρωμαίων. Βεβίου τε στρατηγὸν αὐτῶν, ἄρχοντα Λίνος πλησίον στρατοῦ, καλέσας ἤδη ἐς τὰ χείλια, πίστις αὖθις ἐδίδου Ρωμαίοις ἀδόλως συμμαχήσειν κατ' Αντιόχου. ἐφ' οἷς αὐτὸν ὁ Βέβιος ἐπῄνεσε, καὶ θαρρήσας αὐτίκα ἔπεμπε ἀπὸ τῆς Μακεδονίας Απποιον Κλαύδιον μετὰ διχιλίων πίζων ἐς Θεσσαλίαν. καὶ ὁ Απποιος ἀπὸ τῶν τεμπῶν ὃν Αντίοχον, καὶ τὰ ἐκ τῆς μεσογείου ἰδών, πᾶν πολὺ ἤχρεω, ὑπεκρύσθων τὴν ὁλκάδα τὰ. καὶ ὁ Αντίοχος ὡς Βεβίου καὶ Φιλίππου πρόσθεν ἀφαιρεθείς, ἐξέλιπε τὴν πολιορκίαν, τὰ μὲν φασιν ὃν χίλια ποιούμενος, καὶ ἐς Χαλκίδα παρῆλθεν. ἔνθα κόρης ὑπαρούσης ἐρωτὶ ἁλοὺς, ἐπὶ ἔτη πεντήκοντα γεγονώς, καὶ τοσόνδε πόλεμον διαφέρων, ἔγημε γάμους, καὶ πανηγύρεις ἦγε, ἐν τῇ δυνάμει ἐς πᾶσι ἀρχαῖα καὶ ἐξαίφνης ὑπὸ ὃν χίλια ὅλον ἀπῆκεν. ἀρχομένου δὲ ἔαρος, ἐμβαλὼν ἐς Αχαρναίας, ἦλθε μὲν τῆς ἀρχαίας τῷ στρατοῦ δυσέριν ποιεῖς ἅπαντας ὄντας, καὶ ὃ τῶν γάμων αὐτῷ καὶ τῆς πανηγύρεως μετέμελεν· ὑπαναχόμενος δὲ ὅμως ἀπὸ τῆς Αχαρναίας, καὶ τὰ λοιπὰ πολιορκῶν, ἐπὶ τὸ χίλια Ρωμαίους ὑπέλαβε περᾶν ὃν

Ἰόνιον, ἐς Χαλκίδα διέζευγνυ. Ῥωμαῖοι δ' ἐπὶ τοσόνδε τῆς πόλεως ἐτόλμησαν ἐπιέναι, ἐπὶ μὲν ἱππεῦσι διχῇ, καὶ πεζοῖς δισμυρίοις, καὶ ἐλέφασι δυσὶν, ἡγουμένου σφῶν Ἀχαιοῦ Μαιόνιος Γλαυκίωνος, ἐς Ἀπολλωνίαν ἐκ Βρεντεσίου διαβαίνοντες, ὅτι Θετταλίας ἐπάδιζον, καὶ τὰς πόλεις ἐξέλυον τὸ πολιορκεῖν. ἐπὶ ὀπίσω δ' ἤδη Μακεδόνων φρουραὶ, τὰς φρουρὰς ἐξεδέδοντο, καὶ ὅτι Μεγαλοπολίτῃσι Φίλιππος αἰχμάλωτον ἔλαβον, ἐλπίζοντα ἔτι τὴν Μακεδόνων ἀρχὴν εἶναι ἢ καὶ τῷ Ἀντιοχείων ἐς πεῖραν ἰέναι. ἅμα δὲ ταῦτα ὁ Μαῖος εἰργάζετο, καὶ ὁ Φίλιππος ἐς Αἰθαμανίαν ἐμβαλὼν, πάσην αὐτὴν ὑπήκοον ἔλαβε, Δωναίους φεύγοντας εἰς Ἀμβρακίαν. ὧν Ἀντίοχος αἰθαδομένους τε, καὶ τὴν ὀξύτητα τῶν γιγνομένων καταπλαγεὶς, ἔδεισεν, ὡς ὅτι ἀφροσύνῃ καὶ ταχείᾳ μεταβολῇ, καὶ τῆς βουλείας Ἀντίου τότε ἥσσητο, ἐς τε τὴν Ἀσίαν ἀγγέλους ἐπ' ἀγγέλους ἔπεμπεν, ὅπως σφίσιν Πολυξενίδα ἐς τὴν Αἰτωλίδα πέμψαιεν· αὐτὸς δ' ὅσους εἶχε πεντακοσίους στρατιώτας ἐκάλει. ἐνομίζοντο δ' αὐτῶν, τῶν μὲν οἰκείων πεζῶν μυρίων, καὶ ἱππέων πεντακοσίων, ὅτι δὲ Τύριοι ἐξ ἁπάντων συμμάχων Θερμοπύλας κατέλαβε, ὡς τὴν δυσχωρείαν προβαλούμενος τοῖς πολεμίοις, καὶ τὸν στρατὸν ἐκ τῆς Ἀσίας διαμενῶσιν. Δίοδος δ' ἔστιν αἱ Θερμοπύλαι, στενὴ καὶ ὀλιγάνθρωπος· ἐν αὐτῇ γὰρ ἔχει, τῇ μὲν θάλασσα πρόχειρα καὶ ἡμίβολος, τῇ δὲ ἕλος ἀβατόν τε καὶ βαθῆδες· κορυφαὶ τέ εἰσιν ἐν αὐτῇ δύο ὀρῶν ἀπόκρημνοι, καὶ τούτων τὴν μὲν Τραχινίων πέτρα καλοῦσι, τὴν δὲ Κνημίδρομον. ἔχει δ' ὁ τόπος θερμῶν ὑδάτων πηγάς, καὶ Θερμοπύλας ἀπὸ τῶνδε ὀνομάζονται. τεῖχος οὖν ἐν τούτῳ διπλοῦν ὁ Ἀντίοχος ᾠκοδόμησατο, καὶ τὰς μηχανὰς ὅπῃ. ὃ τεῖχος ἐπίδηκες, ἐς τε τὰς κορυφὰς τῶν ὀρῶν Αἰτωλοὺς ὑπέπεμψε, μή τις λάθοι κύκλῳ τὸ λεγομένιον Ἀγραπὴν περιελθὼν, ἢ δὴ καὶ Λακεδαιμονίοις τοῖς ἀμφὶ Λεωνίδῃ Ξέρξης ἐπέθετο, ἀφυλάκτων πότε τῶν ὀρῶν ὄντων. Αἰτωλοὶ δὲ χίλιοι μὲν ἑκατέρᾳ τῶνδε τῶν ἄκρων ἐπέσποντο· τοῖς δὲ λοιποῖς ἐγγὺς πέδιον ἐφ' ἑαυτῶν περὶ πόλιν Ἡράκλειαν. ὁ δὲ Μαῖος ἐπὶ κατοπτὸν τὴν τῶν πολεμίων παρασκευὴν, σημεῖον ἔδωκεν ἐς ἔφοδον μάχης, καὶ δύο τῶν χιλιάρχων Μάρκιον Κάτωνα καὶ Λεύκιον Οὐαλέριον ἐκέλευσε νυκτὸς ὁπλίτας ἑξακισχιλίους, ἑκάτερον ὁπόσους ἐθέλοι, ἐς ὄρη περιελθεῖν, καὶ τοῖς Αἰτωλοῖς ἀπὸ τῶν ἄκρων ὅπου δύναιντο βιάσασθαι. τούτων ὁ μὲν Λεύκιος ἀπεκρούσθη τῶν Τραχινίων, ἀγαθῶν ὄντων τῶν Αἰτωλῶν ὁμοίως. ὁ δὲ Κάτων τὰ Κνημίδρομα παρελθὼν πεδίου ὅσα, καὶ μαθόντας ἐπὶ τοῖς ἔρυμα ἐπέπεσε περὶ ἑκάτερα φυλακήν· καὶ πολὺς ἀμφ' αὐτὸν ἐγίγνετο ἀγὼν βιαζομένων ἐς ὕψηλα καὶ ἀπόκρημνα, κωλυόντων τῶν πολεμίων. ἤδη δὲ καὶ Μαῖος ἐπῆγε τὴν στρατιὰν Ἀντίοχος μέτωπον, ἐς λόχους ὀρθίους διῃρημένους· ὧδε γὰρ μόνως ἐδύναντο. καὶ ὁ βασιλεὺς τοὺς μὲν ψιλοὺς καὶ πελτας ἐς μάχαιραν τῆς Φαλάγγος ἐκέλευσε· αὐτὴν δ' ἔσπεν ἐς τὴν στρατοπέδου, ὅτι δεξιᾷ δ' αὐτῆς τοὺς σφενδονήτας καὶ τοξότας ὅπῃ τῶν ὑπωρειῶν· τοὺς δ' ἐλέφαντας ἐν ἀρίστῃ· ἡ δὲ σίφος, ὃ μετ' αὐτῶν ἀεὶ στενοτάτην, ἐς τὴν θάλασσαν. ἐνομίζοντο δ' ἐν χερσὶ τῆς μάχης, ἐν μὲν τοῦτο τὸν Μαίου οἱ ψιλοὶ πεντακόσιοι ὀπισθοφύλακες ἐλύετο· ἐπὶ δὲ αὖθις φιλοπόνως διεχόμενός τε καὶ διαχωρῶν, καὶ αὖθις ὀπίσω ἐπέφατο, τοὺς μὲν ψιλοὺς ἡ φάλαγξ ἡ τῶν Μακεδόνων διφᾶσα, ἐς αὐτὴν ἐδέξατο, καὶ στενωθοῦσα ἐκάλυψε, καὶ ταῖς σαρίσαις ἐπὶ τοῖς πυκνὰς προβεβλήκει. ᾧ δὲ μάλιστα οἱ Μακεδόνες ἐξ Ἀλεξάνδρου καὶ Φιλίππου κατεπλήσσοντο τοὺς πολεμίους, αὐτίους δόρασι πολλοῖς καὶ μακροῖς οὐ ῥᾳδίως πελάζειν.

αἰφνίδιον ἡ ἄφοδος τῶν Αἰτωλῶν ἐκ τῆς Καλλιφώμου φυγὴν καὶ βοήν, καταλαμβάνων ἐς ὃ Αντίοχου στρατόπεδον. τὸ μὲν δὴ πρῶτον ἑκατέρους ἄγνοια τοῦ γιγνομένου, καὶ θόρυβος ἦν ὡς ἐν ἀγνοίᾳ. ὡς δὲ ὁ Κάτων ἐπιφανὴς τοῖς ἀνωτάτω ἀνδράσι μετὰ πολλῆς βοῆς, καὶ ἅμα ὁ στρατόπεδον ἐλήγετο ἤδη ὑπὸ Αντίοχου, ἔδεισαν οἱ τοῦ βασιλέως περὶ τῇ τῆς Ρωμαίων μάχης ὑπεφόβως ἐκ πολλοῦ πεπυσμένοι, καὶ σφᾶς εἰδότες ἐκπεπολεμωμένους καὶ τυφῆς δι' ὅλου τοῦ χειμῶνος ἐς δυσπραγίας διεφθαρμένους, τοῖς τε σὺν τῷ Κάτωνι σαφῶς μὲν οὐ καθορῶντες ὁπόσοι τινὲς εἶεν, ἐκπεπληγμένοι δὲ τοῦ φόβου πλείονας νομίζοντες εἶναι), καὶ περὶ τῷ στρατοπέδῳ διέσπασται, ἀκόσμως ἐς αὐτὸ κατέφυγον, ἀπ' αὐτοῦ τοῖς πολεμίοις ἀμυνόμενοι. Ρωμαῖοι δὲ αὖθις παθόντες, σπουδαίτερον ἐς τὸ στρατόπεδον καὶ μᾶλλον ἢ τὴν φυγὴν τῶν Αντιοχέων ἄκοσμος. ὁ δὲ Μάνιος μέχρι μὲν ὅτε Σκάρφειαν ἐδίωκεν αὐτοῖς, κτείνων τε καὶ ζωγρῶν· ἀπὸ δὲ τῆς Σκαρφείας ἐπῆν, διήρπαζε τὸ στρατόπεδον τοῦ βασιλέως, καὶ τοῖς Αἰτωλοῖς ὑπεδραμόντας τῶν Ρωμαίων χάριν τοῦδε τοῦ ἐπιτοίου αὐτῶν, ἐξήλασεν ὑπαφανεῖς. ἀπέθανον δὲ ἐν τῇ μάχῃ καὶ τῇ διώξει, Ρωμαίων μὲν ἀμφὶ τοὺς διακοσίους, Αντιόχου δὲ σὺν τοῖς ληφθεῖσιν ἀμφὶ τοὺς μυρίους. αὐτὸς δὲ ὁ βασιλεὺς, ἀπὸ μὲν τῆς πρώτης ἕωθεν μέχρι πεντακοσίων ἱππέων εἰς Ελάτειαν ἀμπαυσαμένοις διέδραμεν· ἀπὸ δὲ Ελατείας, ἐς Χαλκίδα καὶ ἐς Εφεσον, μετ' Εὐδίας τῆς γενομένου· τοῦτο γὰρ αὐτοῦ ὠνόμαζον· ὅτι τῷ γενέσθαι, ἐδίδου τοῦτον ἀπόσον. ἀγγελία γὰρ λύπας αὐτῶν διαφερούσας ὁ Ρωμαίων ναύαρχος ἐπορεύθη, διεφθάρη. οἱ δὲ ἀπὸ Ρωμαίων τῆς νίκης πεποιθότες, ἐξαίφνης τε οὕτω καὶ ὑπερφυῶς σφίσι φανείσης, ἔθνον, ἐπιφοβεραῖς τῆς Αντιόχου δόξης τοῦ πρώτου πεῖραν ἀπαυσάμενοι, Φιλίππου τε τῆς συμμαχίας ἀμειβόμενοι, ἅμα ἰόντι αὐτοῦ Δημήτριον ὁμηρεύοντα ἔτι τοῦδε σφίσιν ἔπεμψαν. καὶ τοῦδε μὲν τοῦ ἐς ἄφω. Μάνιος δὲ Φωκέας μὲν, καὶ Χαλκιδέας, καὶ ὅσοι ἄλλοι τῶν Αντιόχῳ συνεπεπτώκεσαν, διορθώσας, ἀπέλυσε τῆδε. τοῦ δὲ Αἰτωλίαν αὐτός τε καὶ Φίλιππος ἐδήωσαν, καὶ τὰς πόλεις ἐπολιόρκησαν. Δαμόκριτός τε τὸν στρατηγὸν τῶν Αἰτωλῶν σὺν τοῖσδε ὁ Μάνιος ἔλαβε κρυπτόμενον, ὃς Φλαμινίῳ τοῦδε τὸν Τίτλειον ἐπίλεκτα στρατεύσαντα. ὁ μὲν δὴ Μάνιος ὑπὲρ Καμπύλης διώδευε τὸ ὄρος, ὃ καλοῦσι Κόρακα, ὑψηλότατόν τε ὀρῶν, καὶ δυσόδουν, καὶ ἀπόκρημνον, μὴ στρατοῦ βαρυτάτου τε καὶ λαφύρων καταγόμου· πολλοὶ δὲ ἐξεπίτηδες κατὰ τὰς δυσοδίας ἐς τὰ ἀπόκρημνα, καὶ σκεύεσιν αὐτοῖς καὶ ὅπλοις κατεφέροντο· καὶ αὐτοὶ δυσηθέντες δὴ οἱ Αἰτωλοὶ συνεπεξέλθοντες, οὐδὲ ἄφησαν, ἀλλ' ἐς Ρώμην τοῦδε εἰρωνίᾳ ἐπεσκόπουν. Αντίοχος δὲ τοῦ στρατιὰν ἀπὸ τῆς δύσεως ἐπεξαπεστάλη καὶ ἀκουσθὲν ὅτι θάλασσαν ἐκάλει, καὶ τοῖς ναῦς ἐπισκοπάζοις, ναυαρχοῦντος αὐτοῦ Πολυξενίδου Ροδίου Φυσκόου, ἐς τὸ Χερρόνησον διαπλεύσας, πάλιν αὖ τοῦ ἀνέβη, καὶ Σηστὸν καὶ Αβυδον ἐκρατύνετο, δι' ὧν ἔδει τοῦ Φάλαγγα τοῦ Ρωμαίων ἐς τὴν Ασίαν διαβῆναι τε καὶ πορεύσαι. Λισιμάχειαν δὲ ταμεῖον τοῦ δὲ ὃ πολέμου ποιούμενος, ὅπλα καὶ σῖτον πολὺν ἐς αὐτοῦ συνέφερεν, ἡγούμενος αὐτίκα οἱ Ρωμαίους πλησίον τε πολλῷ καὶ ναυσὶν ὑπερθήσεσθαι. οἱ δὲ Μανίῳ μὲν αἱρεῖσθαι ἔδοξεν ὑπὲρ τοῦ στρατηγίαν Λεύκιον Σκιπίωνα, ὃς τότε αὖθις ὕπατος ἦν· ἀποφαίνω δὲ ὅτι καὶ ἀπιέναι πολέμου, σύμβουλον αἱρεῖσθαι τὸν ἀδελφὸν Γοῦπλιον Σκιπίωνα, ὃν Καρχηδονίοις ἀφελόμενον τοῦ ἡγεμονίας, καὶ ἀποφήνασθαι Αφρικανόν· καὶ οἱ μὲν Σκιπίωνες ἔτι ἦσαν ἐν ἀξιώσει. Λίβιος δὲ ὁ φύλαξ τῆς Ιταλίας, ὅτι τοῦ ναυαρχίαν

αἱρεθὶς Ἀπίλιφ δίφθορος, αὐτίκα ταῖς τε ἰδίαις ναυσὶν, ἃς τὴν Ἰταλίαν ᾠκείπλει, καὶ τοῖς Καρχηδονίων αὐτῷ τίσι δοθείσαις, καὶ συμμαχίσι ἄλλαις, ἐς Πειραιᾶ κατήρθη, καὶ τὸν ὕπαρχον Ἀπιλίφ τάλων τοῖς ἑλκόσι, ἔπλει καταφρόντις ὀγδοήκοντα καὶ μιᾶς, ἑπομένου καὶ Εὐμένους πεντήκοντα ἰδίαις, καὶ λίαν καταφράκτοις καὶ τούτοις ὀλίγοις. ἔς τε Φωκίδα ὑπέκειτο μὲν Αντίοχον, ὑπὸ δὲ ἐκπλήξεως αὐτοὺς διεχρεμπίλων κατήγοντο, καὶ τῆς βασιλείας ἐς ναυμαχίαν ἀπέπλεον. ἀντιπήγετο δ' αὐτοῖς ὁ ναύαρχος τοῦ Αντιόχου Πολυξενίδας ἐξηκοσίαις ναυσὶ κυφοτέραις τῶν πολεμίων τοῖς τε πολὺ, ᾧ δὴ καὶ μάλιστα τοῖς ὕλαξε, τοῖς πελάγεσι ἐπὶ Ρωμαίων ἀναπειρωμένων. καὶ δύο τῶν Καρχηδονίων ναῦς ἰδὼν τοῖς πλεούσας, τῆς τῶν ἰδίαις ὑπεπέμψας, εἶλε τοῖς δύο καναῖς, ἐξαλεμένων τῶν Λιβύων ἐς ὃ πέλαγος. Λίβιος δ' ὅτι τοῖς τῆς ἐφέρετο τοῖς ὑπὸ ὀργῆς, τῇ στρατηλάτῃ, πολὺ τοῖς ἔχων τοῖς τάλου. αἱ δ' ὡς μιᾶς συλλαμβανόντων χεῖράς τε σιδηρᾶς ἐπέβαλλον, καὶ σώνεσαλπόντων τῶν σκαφῶν, ὁ ἀγὼν ἰσχυρὸς ἐν γῇ· πολὺ δὲ κρείσσους ὄντες οἱ Ρωμαῖοι ταῖς βολαῖς, ὑπεβαίνες ἐς τοῖς ἐμπορίας ἐκείνων, καὶ μιᾷ ἢ δύο ὁμοῦ φέροντες ἐπαίνεσαν· καὶ τόδε μὲν τῆς ναυμαχίας τοῖς ἀγώνισμα ἴσον. ἐπεὶ δ' οἱ τάλοι σφίσιν ἐπεσον ἀλλήλοις, ἰσχυρὸν μὲν καὶ τοῖς θυμία τοῖς τῶν Ρωμαίων ἐπεκράτει· δι' δὲ βαρύτητα ὧν σκαφῶν τοῖς ἐχθροῖς οὐκ ἐδύναντο καταλαμβάνειν καὶ φαίης ναυσὶν ὑποφεύγοντας, ἕως οἱ μὲν ἐς τὴν Εφεσον ἐξέως κατέφυγον· οἱ δ' ἐς Χίον ἀπῆραν, ἔνθα αὖθις Ροδίων ἦσες συμμαχίδες ἦλθον ἑπτὰ καὶ εἴκοσιν. Αντίοχος δὲ τοῖς δὲ τῆς ναυμαχίας πυθόμενος, Αννίβαν ἐκάλει ὑπὸ Συρίας εἰς νεῶν δηῶν ἐκ τὲ Φοινίκης καὶ Κιλικίας τοῖς ἐκπεμπόντων. καὶ τόδε μὲν ἐπημέλητο, Ρόδιοι κατέκλεισθεν ἐς Παμφιλίαν, καὶ ἵνας αὐτοῦ ὧν νεῶν εἶλον, καὶ τοῖς λειπὰς ἐφεσβόλους ἐφύλασσον. Πούπλιος δὲ Σκιπίων ἀφικόμενος ἐς Αἰτωλίαν μετὰ τῆς ὑπάτου, καὶ τὸν Μανίου στρατὸν τοῖς ἐκάλεσεν, ἐς μὲν τὸ Αἰτωλίας πολιορκίας ὑπῆρξεν ὡς μικρὸν ἔργον, καὶ τοῖς Αἰτωλοῖς ἐπέτρεψεν αὖθις ἐς Ρώμην πρεσβεῦσαι περὶ σφῶν. ὅτι δὲ τὸν Αντίοχον ἠπείλητο πρὶν ἐκβοηθῆσαι τοῖς ἀδελφῷ τῷ στρατηγίαν. δηοῦντο δὲ Μακεδόνων ὅδοὺς καὶ Θρᾴκην ὅτι δὴ Ελλήσποντον, δυσερῆ καὶ χαλεπὴν ὁδὸν αὐτοῖς ἡγεμονεύειν δή, εἰ μὴ Φίλιππος ὁ Μακεδὼν ὡδοποιήσας καὶ ὑπεδέξατο, καὶ πρέπεμπεν, ἐξαγόμενος τὲ ποταμοῖς ὁκ πολλοῖς καὶ ἀγορᾶς ἐτοίμους. ἐφ' οἷς αὐτὸν οἱ Σκιπίωνες αὐτίκα τῶν ὑποληπτόντων χρημάτων ἀπέλυσεν, ὑπιστεραμένου τοῦ δὴ ὑπὸ τῆς βουλῆς, εἰ τοῖς δυμενὴς εἴη. ἐπέστελλον δὲ καὶ ἐς Προυσίαν ὧν Βιθυνῶν βασιλέα, καὶ παλαιὸν ὄντος βασιλεῦσι Ρωμαίοις συμμαχήσασι τοῖς ἀρχαῖς ἐπηύξησεν. Φίλιππον τέ φασι δὴ Μακεδόνα καὶ πολέμῳ κρατήσαντες ἀρχὴν ἐῶσι, καὶ τὸν παῖδα αὐτοῦ τῆς ἡμιτείας ἀπολύσαι μόνον, καὶ ὃ ἐπ' ὄφλημα τῶν χρημάτων. οἷς ὁ Περσεὺς ἡδεῖς, σπένδεται συμμαχήσειν ἐπ' Αντίοχον. Λίβιος δ' ὁ ναύαρχος ἐπεὶ τῆς ὁδοιπορείας τῶν Σκιπιώνων ἐπύθετο, Γαυσί μαχεῖν μὲν τὸν Ρόδιον μετὰ τῶν Ροδίων νεῶν ἐν τῇ Αἰολίδι κατέλιπε, καὶ μέρος τοῦ ἰδίου στόλου· ταῖς δὲ πλείοσιν ἐς τὸν Ελλήσποντον ἔπλει, ὃν στρατηγὸν ὑποδεξόμενος. καὶ Σπεὺς μὲν αὐτῷ καὶ Ροίτειον, καὶ ὁ Αχαιῶν λιμὴν, καὶ ἵνα δὴ ἄλλα πρόσοιτο· Αβυδον δ' ἀπειθοῦσιν ἐπολιόρκει. Γαυσί μαχεῖν δ' οἰχομένου Λιβίου, πείρας τε πυκνὰς καὶ μηχανὰς τοῖς ἰδίοις ἐποιεῖτο, καὶ μηχανὰς ποικίλας σπουδῇ, πυρφόρα τε ἀκόντια σιδήρεα ἐξῆπτε χοντῶν μακρῶν, αἰωρεῖσθαι δὲ πῦρ ἐς ὃ πέλαγος, ἵνα τῶν μὲν ἰδίαι σκαφῶν πολὺ πρόσχωρ, τοῖς δὲ πολεμίοις πρόσιοῦσιν

ἐμπίπλη. καὶ αὐτὸν ταῖς Φιλοπατορίοις Πολυξενίδας ὁ Αντιόχου ναύαρχος, Ρόδιός τε ὢν καὶ ὅδε, καὶ ἴσον ἀπέχων τῆς πατρίδος, ἐπῆρτο, ὑπερθυμούμενος ὅτι Αντιόχου τόλμαν ἐξήλεγξε, εἰ σεσωθοίτο συμπροσέξειν εἰς καλὸν αὖτις. ὁ δὲ ὑπὸ τοῦθι μᾶλλον ὀπίσω πορεύεσθαι ἄνδρα καὶ πρόμαχον, καὶ ἐς πολὺ καλῶς ἐφυλάσσετο. χρόνου δὲ ἀμφὶς αὖτις τῷ Πολυξενίδου πρὸς τῆς προσδοκίας ὑπεροπλίᾳ αὐτόχρημα φοι, καὶ ἐπ' αὐτῇ καὶ ἁμαξεύξασθαι ἀπὸ τῆς Εφέσου, καὶ πλοῦ γραπταὶ ἀναπεπταμέναι ἐς χορτολογίαν προσπέμπειν, ὁ Παυσίμαχος πλοῦ τε ἁμάξειν ὁρᾷ, καὶ οὐκ ἐλπίσας ἄνδρα προσπέμπειν προσδοκίας ὑπεροπλίᾳ αὐτόχρημα φοι οὐκ ἀληθῆ σπεύσαι πέμψαι, πάσχει τοιάδε. προσδοκίας ἐξέλυσε τοὺς φύλακας, καὶ ἐς συλλογὴν καὶ αὐτὸς προσεπέμπειν. ὁ δὲ Πολυξενίδας ἐπὶ καπῖδειν αὐτὸν ἀσπαζόμενος, αὐτίκα πλοῦ προδοσίᾳ σεσῶφι, καὶ Νίκανδρον τὸν πιερασπλοῦ σεσῶ ὁλήρους ἐς πλοῦ Σάμον προσέπεμπε καὶ πλοῦ γλῶ ὅπαδεν τῷ Γαυσιμάχου δυσχερείᾳ. οὐ δὲ μέσα νυκτὸς αὐτὸς ἐπέπλη, καὶ προσέτ' εὐθηνίαν φυλακὴν ἐπέπεμπεν ἔπι χειμαρρόφ. ὁ δὲ ὁ ἀφνειδίῳ καὶ ῥᾳθύμῳ καὶ ἀδοκήτῳ τοιὰ γραπτοῦσας ἐκέλευε ταῖς ναυσὶν ἐκλιπούσας, ἀπὸ τῆς γῆς ἀμύνεσθαι τοιὰ πολεμίους. προσπεσόντος δ' ὅπαδεν αὐτῷ τῷ Νικάνδρῳ, νομίσας καὶ πλοῦ γλῶ προσφλυφθαι, οὐχ' ὑπὸ τῷ ἐωσφόρῳ μόνον, ἀλλ' ὡς νυκτὶ πολὺ πλέονι, πάλιν ἐς ταῖς ναῦς ἐσέβαρε θορυβούμενος. προσπεσόντος τε ἐς μάχλιμον ἀφῆκτο, καὶ προσπεσὼν ἔπεσε λαμπρῶς ἀγωνιζόμενος. τῷ δ' ἀφῆκεν αἱ μὲν ἐλήφθησαν, οἱ δ' ἀπώλοντο, καὶ τὸν νεῶν ἐπλὰ μὲν αἳ τὸ πῦρ ἔφερον σὺν ἑνὶ αὐτῶν δέᾳ πλοῦ φλόγα προσπόντος, ἔφθυγον. ταῖς δ' λοιπὰς εἴκοσιν ὁ Πολυξενίδας ἁμαδυσάμενος, ἐς πλοῦ Εφεσον κατῆξεν, καὶ ὅτι τῇδι τῇ νίκῃ φώσια αὖθις, καὶ Σάμος, καὶ Κύμη προσὼν Αντιόχου μετεπέπτη. διέσας δ' ὁ Λίβιος πρὸς τῷ σφετέρων νεῶν αἳ σὺν τῇ Αἰολίδι καπαλελοίπει, καὶ σοφὸν δεῦρ' ἐς αὖθις ἐπανῆκ, καὶ Εὐμενὴς προσὼν αὖθ' ὑπήντα. Ρόδιοί τε Ρωμαίοις ναῦς ἑτέρας εἴκοσιν ἔπεμπον. μικρὸν δὲ διαλιπόντες, ἅπαντες ἀνεθαῤῥήσαν, καὶ ὅτι πλοῦ Εφεσον ἔπλεον, ἐς ναυμαχίαν ἐσπυθασμένοι. σὺν δ' αὖθις ἀμφιπλέοντες, τὸ μὲν ἥμισυ τῶν νεῶν ἐς ὑπόδειξιν ἔσησαν σὺν μέσῃ τῇ θαλάσσῃ μάχεσθαι πολλοῦ. ταῖς δ' προπλοΐαις ἐς χλῶ πολεμίαις καταθέοντες, ἐπολιόρκουν, μάχεσθαι Νίκανδρος αὖθις σὺν τῆς μισοπολίας ὑπεσπόν, πλοῦ τε λείαν ἀφείλετο, καὶ ἐς ταῖς ναῦς κατεδίωξεν. οἱ μὲν δὴ πάλιν ἐς Σάμον ἀνῆγον, καὶ ὁ χρόνος ἔλαγε Λιβίῳ τῆς ναυαρχίας. τῷ δ' αὐτῷ χρόνου Σέλευκος ὁ Αντιόχου πλοῦ Εὐμενοῦς χλῶ ἐδήου, καὶ Περγάμῳ παρεκάθητο ταῖς ἄνδρας ἐς πλοῦ πόλιν καπακλείσας. ὅθεν ὁ Εὐμενὴς ἐς Ελαίαν ὃ τῆς ἀρχῆς ὑπέπλω διέπλη χῦ σπουδῇ, καὶ σεσῶ αὖτις Λεύκιος Αἰμίλιος Ρηγῦλος, ὁ Λιβίᾳ πλοῦ ναυαρχίαν παραδιδεγμένος. ἦκεν δὲ καὶ παρὰ τῷ Αχαιῶν Εὐμενοῦς σύμμαχοι χίλιοι πεζοί, καὶ ἱππεῖς ἑκατὸν ὑπολεκτοί. ὧν Διοφάνης ὁ στρατηγὸς ἀπὸ τοῦ τείχους ἰδὼν ταῖς Σελευκίοις παίζοντάς τε καὶ μεθύοντας, σὺν καταφρονήσει ἔπιθε ταῖς Περγαμηνοῖς ἑαυτῷ σεσωκεσθαμένῳ ὅτι ταῖς πολεμίοις. οὐχ' ὑφίσταντο δ' ἐκείνων, ὥπλισε ταῖς ἰδίοις χιλίοις, καὶ ταῖς ἑκατὸν ἱππάσιν, καὶ προσαγαγὼν ὅτι ὃ τεῖχος ἔσησεν ἀπεσπάσθη, ὑποφορώντων αὖθις ἐς πολὺ τῷ πολεμίων, ὡς ὀλίγους τε, καὶ οὐ πολλῶν ἐς χεῖρας ἐλθεῖν. ὁ δ' ἀσκοποιουμένους ὑπεσπάσθη, ἐβορίζησέ τε καὶ ἐπεφέρετο ταῖς προφύλαξι. τῷ δ' ἀφῆκεν ὅτι τὰ ὅπλα ἀνασπάσθησαν, καὶ ταῖς ἵπποις προσεχαλινοῦντο, ἢ φθόγγους διακόπτων, ἢ δυσχερὴς ἀναβαρόντων, σὺν βεβαδοῦντο ἐκράτει πάνυ λαμπρῶς, ὑπεδεόντων ἀφῆκεν ἀπὸ τοῦ τείχους τῷ

Περγαμηνῶν, καὶ σφᾶς τότε προσελθεῖν ὑφίσαμόν τε καὶ πόλεις ἐδυνάτο ὡς ἐπιδιέξασθαι, καὶ τινας αἰχμαλώτους ἐλῶν ἀνδράς τε καὶ ἵππους, ἐπαυλήν τε κατέδαλε, καὶ τὴν ὑπόνοιαν αὐδις ἔσχε τοῖς Ἀχαιοῖς ὅτι ὁ τεῖχος, σφᾶς τότε τὴν Περγαμηνῶν αὐτῷ συνεξιόντων. Σέλευκος δὲ ἵππευσι πολλοῖς αὐτῷ προσεπέλασε προκαλούμενος, ὁ δὲ τότε μὲν οὐκ ἐπεξῆλθε, πρὶν αὐτὸ τεῖχος ἐτῶν, ἀμφὶ ἐφυλάσσετο. ἐπεὶ δὲ ὁ Σέλευκος ἀπεμείνας ἐς μεσημβρίαν, καμόντων ἤδη τῶν ἵππων ἐπέστρεφε καὶ ἐπαυλῆ, τοῖς τελευταίοις αὐτῷ ὁ Διοφάνης ὑπεδέδυμος καὶ θορυβοποιήσας καὶ βλάψας ὅσα καὶ τότε δυνατὸς ἦν, βίθυς ἐπόμπευε πάλιν ὑπὸ τὸ τεῖχος, καὶ πόθεν τοῦ ποτε συνεχῶς ἔν τε χορτολογίαις καὶ ξυλείαις ἐπεδρεύων αἰεί τι καὶ ἐσοχλῶν ἀπὸ τοῦ Περγάμου τὸν Σέλευκον ἀνέστησε, ἐς ἀπὸ τῆς ἀμφὶ Εὐλμοῦ χώρας ἐξέλασε. Πολυξενίδας δὲ καὶ Ρωμαίοις μετ' οὐ πολὺ γίνεται ναυμαχία πρὸς Μυόννησον, ἐς ἣν συμβεβλήκεσαν Πολυξενίδας μὲν ναυσὶν ἐπεικοσιτα καταφράκτοις, Σελεύκιος δὲ ὁ Ρωμαίων ναύαρχος ὀγδοήκοντα καὶ τεσσί. ἐς πούτων ἦσαν ἐκ Ρόδου πέντε καὶ εἴκοσιν, ὧν ὁ ταλιηχὸς Εὔδωρος ἐτέτακτο μὲν ὅτι τοῦ λαιοῦ κέρως. ἰδὼν δὲ ὅτι θᾶττον Πολυξενίδαν πολὺ προσῶν χοντα Ρωμαίων, ἔδεισέ τε μὴ κυκλωθεῖεν καὶ περιπλεύσας ὀξέως ἄτε κούφας ναυσὶ καὶ ἐρέτας ἐμπείρους θαλάσσης, ταῖς ναῦς ταῖς πυρφόροις τοῦ Πολυξενίδα προσέπεσε λαμπομένας τῷ πυρί πανύπτην. οἱ δὲ ἐμβαλόντες μὲν αὐταῖς οὐκ ἐπάλμων δέ· ὁ πῦρ κύκλῳ δὲ αὐταῖς περιπλέοντες, ἐσέκλυόν τε τὴν θαλάσσης ἐμπίπλαντο, καὶ ἐς ταῖς ἔπωτίδας ἐτύπτοντο, μέχρι Ροδίας νεῶν ἐς Σιδονίαν ἐμβαλούσας, τὴν τῆς πληγῆς βύτινον ἠμοιβῆς, ἀγκύρᾳ ἐμπίπλουσα τῆς Σιδονίας, ἐς τὴν Ροδίαν ἐπάγη τε καὶ συνέδησαν, ἄμφω προῖς ἀηλας. ὅθεν δὴ ὁ ἀγὼν ἀπρεμοιώτατο τ' σκαφοδῆς ταῖς ὑπὸ δάταις ὡς τὸ γῆ, καὶ προσιούσῶν ἀνδρῶν ἐς ὑπαυχένιον ἑκατέρᾳ πολλοὶ, φιλονικίᾳ τε πρὸ ἀμφοῖν ἐγένετο λαμπρά, τὸ μέσον τὴν Αντιόχου νεῶν ἔρημον ὂν τούτου ἠμόμενον, αἱ Ρωμαίων νῆες διέπλεον, καὶ τοῖς πολεμίοις ἀγωνιζομένοις ἐπ' ἐκκλοιν. ὡς δὲ ἔμαθόν ποτε, ἐλίγετο φυγῇ καὶ ἔσπη, καὶ διεφθάρησαν Αντιόχου νῆες μὲν δέουσαι τεσσαράκοντα ὧν τεσσαράκοντα αὐδις ἀφράσιν ἡμῶν. Ρωμαίων δὲ ἀπώλοντο μόναι δύο. καὶ ὁ Πολυξενίδας τὴν Ροδίαν ναῦν ἐπαγόμενος, ἐς τὴν Εφεσον κατῆλθε. τοῦτο μὲν δὴ τῇ ναυμαχίᾳ τῇ πρὸς τὴν Μυόννησον ἐς τέλος. οὕτω δὲ αὐτῆς ὁ Αντίοχος ἀναθόρυβος, Χερρόνησόν τε καὶ Λεσμέχλας ὑπομόγλως ὠχύρου, μέγα ὡς τὸ ἔργον ἠγούμενος, ὅτι Ρωμαίοις ὅπου γε καὶ τὴν δηλω Θράκην διελθεῖν στρατόπεδα, δυσόδυτον αὐτῆς δὴ ἐνόμιστο καὶ δύσβατον, εἰ μὴ Φίλιππος διέφερεν. ἀλλ' ὁ Αντίοχος ὧν καὶ τὰ δηλα κυφόνους ἀεί, καὶ τὰ χὺς ἐς μεταβολὴν, ἐπεὶ τῆς ἥττης ἤκουστο τὸ πρὸς Μυόννησον, πάμπαν ἐξεπλάγη, καὶ νομίσας αὐτῷ τι δαιμόνιον ὑπεβουλεύθη. πρὸς γὰρ λόγον ἕκαστον χαρᾶν Ρωμαίων τὸ τῇ θαλάσσῃ κρατεῖσθαι, τὸ ἢ πολὺ προσῦχειν αὐτὸν ὑπόμιζε, ὃν Αντίοχον ἐς Παμφυλίαν κατακεκλεῖσθαι. Φιλίππου δὲ Ρωμαίοις παρεσπέμποντος ἀδάτους ὁδοὺς, οἳ μάλιστα μὲν συνεκάκησαν αὐτοῖς ὧν ἔπαθεν ὑπὲρ Αἰμον· ἔπειτα δὲ τῷ δὲ πόθεν ἐκ παρασκευῆς τι, καὶ γοῦ βλάπτοντος ἤδη τοὺς λοιμοὺς, ὅσα ἄπασι προσιόντων ἀτυχημάτων ὑπῆγοντο, Χερρόνησον ἐξέλιπον δηλονότως, πρὶν ἐς ὅπλα ἔλθεῖν τοῖς πολεμίοις, οὔτε μετιοῦσιν ὅσος ἦν αὐτῷ σῖτος σιωρυμένος πολὺς, ἢ ὅπλα, ἢ χρήματα, ἢ μηχανὴ, οὔτε ἐμπρήσας, ἀλλ' ὑγιᾶ ἀφορμαὶ ποσὶ δὲ τοῖς πολεμίοις καταλιπών. Λεσμέχλας τε αὐτῷ καθαρὰ ἐκ

πολιορκίας συμφθείρονζας μετ' οἰκετῶν ἁμα γυναιξὶ καὶ παιδίοις ὑπαγέωσι, μόνου τοῦ διάπλου τοῦ πρὸς Αἴγυπτον ἔρξαι τοῖς πολεμίοις δύνασθαι, καὶ τῷ λοιπὸν ἐπὶ ἐλπίδα τοῦ πολέμου πᾶσι τοῦτο ἀθύμως· οὐ μὴν οὔτε τὸν διάπλουν ἐφύλαξεν ὑπὸ θεοβλαβείας, ἀλλ' ἐς ὃ μεσόγαιον ἠπάτηθη, ἐπιμεληθεὶς φθάσαι τοὺς πολεμίους, οὐδὲ ἕνα φυλακὴν τοῦ διάπλου κατέλιπεν. οἱ δὲ Σκιπίωνες, ἐπεὶ τῆς ἀναχωρήσεως αὐτοῦ ἐπύθοντο, λιτὴν μάχαιραν τε δρόμῳ κατέλαβον, καὶ τὴν τοῦ Χερρονήσου ἠπατημένην τε ἔπλων κρατήσαντες, οὐ μὴν Ἑλλήσποντον ἔρημον ὄντα φυλακῆς, ἀλλὰ ἐπίρρωτον μᾶλλον ἐποιήσαντό τε Ἀντίοχον ἐπὶ ἀγροικίᾳ τινὶ, οὐ Σαρδέσι πλησίον. ὁ δὲ ἐκπλαγεὶς ἐθαρρύνθη, καὶ τὰ ἴδια αὐτοῦ ἀμφορτέμενα ἐς ὃ δημόσιον ἀπέδωκε, Ἡρακλείδην τὸν Βυζάντιον ἔπεμπεν ὅτι Σκιπίωνας, ὅτι διαλύσοντα τοῦ πολέμου Σμύρναν τε καὶ Ἀλεξάνδρειαν αὐτοῖς δώσοντι τῷ ὅτι Γναίῳ, καὶ Λάμψακον, ἀφ' ἃς ἦρξεν αὐτοῖς ὁ πόλεμος, καὶ ὃ ἥμισυ τῆς δαπάνης τοῦδε τοῦ πολέμου. ἐπετέλεσε δὲ εἰ δίοι, καὶ ὧν Ἰλιέων πόλεων δώσων, καὶ τῶν Αἰολίδων, ὅσαι τὰ Ῥωμαίων ἐφρόνουν τοῦδε τοῦ ἀγῶνος εἵλοντο, καὶ εἴ τι ἄλλο αἰτοῖεν οἱ Σκιπίωνες. ταῦτα μὲν εἶχον ἐς ὃ φανερὸν λέγειν ὁ Ἡρακλείδης· ἰδίᾳ δὲ πρὸς Πούπλιον Σκιπίωνα ἔφερε πρὸ Ἀντίοχου χρημάτων τε πολλῶν ὑποσχέσεις, καὶ τοῦ παιδὸς ἀφέσεις. ἠρήκει γὰρ αὐτὸν ἐν τῇ Ἑλλάδι ὁ Ἀντίοχος, ἐς Δημητριάδα ἐκ Χαλκίδος πλέοντα· καὶ ἰὼν ὁ παῖς Σκιπίων ὁ Καρχηδόνα ὕστερον ἑλών τε καὶ κατασκάψας, καὶ δεύτερος ὅτι ὧν δὴ Σκιπίωνι Ἀφρικανῷ ὀνομασθεὶς, Παύλου μὲν υἱὸς, τοῦ Περσέως δὲ Μακεδόνα ἑλόντος, Σκιπίωνος δὲ τοῦ γηραιοῦ θυγατριδοῦς, καὶ θετὸς παῖς. κοινῇ μὲν οὖν οἱ Σκιπίωνες Ἡρακλείδῃ τῷδε ἔδοσαν τὴν ἀπόκρισιν, ἐὰν ὁ Ἀντίοχος εἰρήνης δέηται, μήτε Ἰλιέων, μηδὲ ὧν Αἰολίδων αὐτὸν ἐκχῆναι πόλεων, μηδὲ πάσης τῆς ὅτι τὰδε Ταύρου, καὶ τῷ δαπάνῳ τοῦ πολέμου πᾶσαν εἰσενεγκεῖν δι' αὐτὸν ἡμιολίου. ἰδίᾳ δὲ ὁ Πούπλιος ἔφη τοῦ Ἡρακλείδου, Ῥωμαίους, εἰ μὲν ἐπὶ Χερρονήσου καὶ Λισιμαχείας κρατῶν ὁ Ἀντίοχος τοῦτο προὔτεινεν, ἀσμένως δι' λαβεῖν· τὰ χαλεπὰ δὲ εἰ ἐν μόνοι ἐπὶ ὅσι Ἑλλησπόντου διάπλουν ἐφύλασσε. νῦν δὲ αὐτοὺς ἤδη πιέσαντας τε καὶ ἀσφαλῆ ἡμιολίους, καὶ τὸν χαλεπὸν, φασὶν, ἐνθένδε, καὶ ὅτι τοῦ χαλεποῦ τὸ πᾶν ἀφαιρεῖσθαι, οὐκ ἀνιέναι διαλύσεων ὅτι λόγοις. αὐτὸς δὲ χάριν εἰδέναι ἔφη βασιλεῖ τῆς προαιρέσεως, καὶ μᾶλλον εἶσθαι λαβεῖν τὸν υἱόν· ἀμείνεσθαι δὲ αὐτὸν ἤδη ἐν συμβουλίοις δίκαιον τὰ πρότερα μόνα, πρὶν ἐς πεῖραν ἐλθεῖν μείζονι ὅτι παλαμάτων. ὁ μὲν δὴ Πούπλιος ταῦτα εἶπεν, ἐς Ἐλαίαν νοσηλευόμενος ὑπὸ χρῆ, σύμβουλον τοῦ ἀδελφοῦ Γναίου Δομίτιον καταλιπών. ὁ δὲ Ἀντίοχος εἷον ἦν φιλιππος ὁ Μακεδών, αἰηθεὶς τῶνδε ὧν ὅτι παγμάτων πλέον τοῦδε ὃν πόλεμον ἀφαμήσεσθαι, στρατεύσασι τὸν Θρᾳκικὸν πρὸς ὃ πεδίον ὁ Θυατείρων, ἐν μεταξὺ ἀπὸ τῆς πολεμίων, καὶ Σκιπίωνι ὃν υἱὸν ἀπέπεμπεν ἐς Ἐλαίαν· ὁ δὲ τοῖς ἄγουσι σπουδοῦ ἦν μὴ μάχεσθαι Ἀντίοχον, ἕως αὐτὸς ἐπέλθοι. ἐκ τῶνδε πειθεὶς ὁ Ἀντίοχος μετεστρατοπέδευσεν ἀμφὶ ὄρος ὃ Σίπυλον, τεῖχός τε κατὰ τοῦ ὄρους στρατοπέδου περιετείχιζε, καὶ τὸν Φρύγιον ποταμὸν ὁ προσβολὴν τοῖς πολεμίοις ἐπῆγτο, ἵνα μὴ ἀκων διακωλύοιτο πολεμεῖν. Δομίτιος δὲ φιλοπρωμυόμενος ὃν πόλεμον ἐφ' ἑαυτῷ κρίνεσθαι, τὸν ποταμὸν ἐπέρα μάλα θρασέως· καὶ σαλίοις εἴκοσιν ἀπὸ Ἀντίοχου διαφόρων, ἐστρατοπέδευσε· τὸ παρόν τε ἡμίσεας ἐφεξῆς ἐξέπεσον ἑκάτερον τοῦδε ὃν χάρακα τὸν ἑαυτῶν, καὶ μάχης οὐ κατῆρχον· τῇ πέμπτῃ δὲ ὁ Δομίτιος ἐξέπεμπεν αὖ-

θης ἡ ἐπέβαινε σοβαρῶς. Οὐκ ἀνέτι πιόντος δὲ τοῦ Ἀντιόχου, ἅτε μὴ ἐγγυτέρω μετεστρατοπέδου σι. μίαν δὲ ἡμέραν διαλιπών, ἐκήρυσσεν ἐς ἐπήκοον τῶν πολεμίων, ἐσαύριον Ἀντιόχῳ καὶ ἄκοντι πολεμήσειν. ὁ δ' οὐ σωφρονήσας αὖθις, μᾶλλόν τε ἐξέπλησε, καὶ διωπλίσατο δὼ ἐσάντα μέτωπον· ἔστω δὲ τεῖχος, ἢ κάλως αὐτὸν ἀπὸ τοῦ τείχους ἀπομάχεσθαι μέχρι βαίσειεν ὁ Γναῖος, αἰσχρὸν ἡγεῖτο μὴ πλείονων φυγομαχεῖν· ὅθεν εἰς μάχην παρέπεσον. καὶ ὀξὺ ἦγον ἔτι νυκτὸς ἄμφω· καὶ ἑκάτερα φυλακὴν διεκόσμει σ' αὐτῶν ἑκάτερος ὧδε· ὁ μὲν λαὸς εἶχον ὁπλῖται Ρωμαίων μέσοι καὶ τὸν ποταμὸν αὐτὸν, καὶ μετ' ἐκείνους ἦσθην Ἰταλῶν ἕτεροι μέσοι τῆς ἑκατέρων ὅτι βάθος· ὅτι δὲ τοῖς Ἰταλοῖς ὁ Εὐμενὴς τραπὸς ἐπάστη, καὶ Ἀχαιῶν πελτασταὶ καὶ τοξόται χίλιοι. ὧδε μὲν εἶχε τὸ λαόν. τὸ δεξιὸν σ' ἐν ἱππεῦσι οἵ τε Ρωμαίων καὶ Ἰταλῶν καὶ Εὐμενοῦς, οὐ πλείους οὐδ' οὔτι τετρακοσίων. ἀνὰ μέσα δ' ἄρα σφι ψιλοί τε καὶ τοξόται πολλοὶ, καὶ ἀμφὶ τὸν Δομίτιον αὐτὸν ἦσθην ἱππέων ἴλαι τέσσαρες· οὗτος μὲν ἐγένοντο πρῶτοι ἐς τετραμυρίους. ἐπεστάτει δὲ τοῦ μὲν δεξιοῦ Δομίτιος αὐτὸς, καὶ ἐς τὸ μέσον αὐτῶν ἴση τὸν ὕπατον· τὸ δὲ λαιὸν εἶδωκαν Εὐμενεῖ· τῶν δὲ ἱππέων οὐδὲ ἓν ἦν Φαίττων οὐκ εἶχεν ἐν Λιβύῃ, οὐδέν τι μεῖζον ἔσεσθαι χρήσιμον, ὀλιγωτέρων τε ὄντων καὶ βραχυτέρων, οἷα Λιβύων· διέδασι σ' οἱ σμικρότεροι τοῖς μείζοσιν· ἔστησαν ὀπίσω ἀπαγές. ὧδε μὲν διατεπάχατο οἱ Ρωμαῖοι. Ἀντιόχῳ σ' ἐπὶ ὁ στρατὸς ἅπας ἐπαλαισμένοι, καὶ τούτων ὃ κράτιστον ἐπὶ ἡ Φάλαγξ ἡ Μακεδόνων ἀσπίδες ἑξακισχίλιοι καὶ μύριοι, ἐς τ' Ἀλεξάνδρου καὶ Φιλίππου τοῦ τρίτου ὁπλισκεύασμοι. ἴση σ' αὐτοῖς ἐν μέσῳ, διελὼν διὰ χιλίους καὶ ἑξακοσίους ἐς δέκα μέρη, καὶ τούτων ἑκάστου μέρους ἦσθην ὅτι μὲν τῷ μετώπου πεντήκοντα ἀσπίδες, ἐς δὲ τὸ βάθος δύο καὶ τεσσαράκοντα, ἐς δὲ τὰ πλευρὰ ἑκάστου μέρους δύο καὶ εἴκοσιν. ἡ σ' ὄψις ἐπὶ τῆς μὲν Φάλαγγος οἷα τείχεος· τῶν σ' ἐλεφάντων, οἷον πύργων. τοιοῦτον μὲν ἐπὶ τὸ πεζὸν Ἀντιόχῳ ἱππεῦσι σ' ἑκατέρωθεν αὖτε τοῦ τεπάχατο, Γαλάται τε καὶ Φρύγες τε, καὶ ὃ λεγόμενον ἄγημα τῶν Μακεδόνων. εἰσὶ δὲ καὶ οἵδε ἱππεῖς ὀνομαστοὶ, καὶ τῶν αὖθ' ἄγημα λέγεται. πάσι μὲν ὀξὺ ἴσον τῆς Φάλαγγος ἐπὶ ἑκατέρωθεν. ὅτι σ' αὖσις τὰ κέρατα κατεῖχον, ὁ μὲν δεξιὰ ψιλοί τε τινες καὶ ἕτεροι ἱππεῖς ἀργυράσπιδες, καὶ ἱππότοξόται δισχίλιοι· τὸ δὲ λαιὸν, Γαλατῶν τ' ἔθνη, Τεκτοσάγαι τε καὶ Τολιστόβοιοι, καὶ Καππαδόκαι ἵππες οὓς ἔπεμψεν Ἀριαράθης, καὶ μιγάδες ἀμφὶ ξένοι. καὶ πάφλαγός τε ἵππος ὅτι τοῖσδε ἑτέρα, καὶ ἐπ' ἀκρῳ ἐπαμείνη, ὡπλισμένη κυφῶς. ὧδε μὲν καὶ ὁ Ἀντίοχος ὀξὺ ἔπαιρε. καὶ δοκεῖ τινὶ ἐλπίδα λαβεῖν ἐν τοῖς ἱππεῦσιν, οἷς πολλοῖς ἔσεσθαι ὅτι τῷ μετώπου· τινὶ δ' ἡ Φάλαγξ πυκνὴ ἐς ὀλίγον συναγαγεῖν ἀπειρον πολέμου, ἢ δὴ καὶ μάλιστα ἔδεε θαρρεῖν παῦρον ἡσκημένον. πολὺ δὲ καὶ ἄμεινον πλῆθος ἐπὶ λιβυόλων τε καὶ ἀκοντιστῶν, καὶ πελταστῶν, Φρυγῶν τε καὶ Λιβύων, καὶ Γαμφύλων, καὶ Γισιδῶν, Κρητῶν τε Τερμιασσέων, καὶ Κιλίκων ἐς ὃν Κρητῶν ξύμπαν ἐσκυθασμένων· ἱππότοξόται τε ὅτι τοῖς ἕτεροι, Δάκαι, καὶ Μυσοὶ, καὶ Ἐλυμαῖοι, καὶ Ἀράβες, οἳ καμήλοις ὀξυπάλτας ὅπλα. θηλυδριοί τε ὧμα ρῶς ἀφ' ὑψηλοῦ, καὶ μαχαίρας ὅτε πλησιάζοιεν, ὅτι μήκιστα καὶ σειρὰς χερῶν τε, δρεπανηφόρα τε ἅρματα ἐν τῷ μεταιχμίῳ τοῦ πολεμεῖν τῷ μετώπου τεπάχατο, καὶ εἶρπε αὖθις μὴ τινὶ τοῦτο πεῖραν ἐπιχωρῆν. ὄψις τε ἐπὶ ὡσαύτως δύο στρατῶν, τῷ μὲν ἐς τὸ μέσον πολεμεῖν, τῷ σ' ἐφεδρεύοντος. ἑκάτερον σ' αὐτῶν ἐς κατάπληξιν ἐσκυθάσθαι δοκεῖ, πλήθει τε καὶ κόσμῳ. ἐφίσταντο δὲ τοῖς μὲν

δεξιοῖς

δξιοῖς ἱππεῦσιν, Αντίοχος αὐτὸς τοῖς σὺν ὀλίγοις τάττεται, Σέλευκος ὁ υἱὸς Αντιόχου· τὴν δὲ φάλαγγα, Φίλιππος ὑφαστράτηγος· τοῖς τε μάχαις Μένιππος τὸ καὶ Ζεῦξις. ἀγχίνοοι δὲ καὶ ζοφεραὶ τῆς ἡμέρας ἡνιόχων, ἤ τι ὄφελος ἔσεσθαι τῆς ὀπισθοδρόμου ἐξεως, καὶ τὰ ἐξόπλα πόρρω ἀμείνω ἐσεσθαι, ὡς ἐν ἀσφαλεῖ τῷ σκοπεῖν. ὅθεν ἐπὶ κεφαλῆς ἐν Εὐρώπης, τὸν μὲν δεξιὸν κέρας ἐφήνιον, τὸν δὲ εὐώνυμον ἐῶν ἀρμάτων πεπλησμένον ἐφ' ἑαυτῶν μᾶλλον δείσας, ὅσοι ἦσαν αὐτῷ σφενδονῆται καὶ ἀκοντισταί, τῷ ἑτέρῳ κεῖσθαι, στρατηγὸν, προσέταξε τὰ ἅρματα τρέπεσθαι, ἐς τοὺς ἵππους ἀκοντίζειν ἀπὸ τῶν ὀπισθοφυλάκων. ἵππων γὰρ ἐν ἅρμασι ζυγομαχούντων, ἀχρεῖον τὸ λοιπὸν ἅρμα γίνεται, καὶ πολλὰ καὶ τῆς ἀπὸ τῆς βάσεως τρέπεται, τὰ δρέπανα τῶν φιλίων δεδιότων· ὃ καὶ τότε συνέβη γενέσθαι. πληγέντων γὰρ τῶν ἵππων ἀθρόως, καὶ τὰ ἅρματα ἐς τοὺς ἵππους ἀνεφέροντο, αἵ τε κάμπλοι προσῆσαν τῆς ἀπάξιος ἠλαύνοντο, πλησίοι τοῖς ἅρμασι τρέχουσαι καὶ μετ' αὐτὰς ἡ καταφρακτὸς ἵππος, οὐ ῥᾳδίως ὑπὸ τὴν βάσιν τὰ δρέπανα ἐκφύγοι. δίνα μὲν γὰρ δρυμὸς τε ἰδεῖν πολὺς καὶ τάφρος ποικίλος, ἐξαμῆ μὲν ἀπὸ τῶνδε μᾶλλον, χαρὼν δὲ ὀπίσω μεταίχμιον, καὶ μείζων ὑπόπεδα ἢ ἀκρίβοις. ὡς γὰρ ἐν δρασμῷ μακρῷ καὶ πλήθει πυκνῷ, καὶ βοῇ ποικίλῃ καὶ φόβῳ πολλῷ, τὸ μὲν ἀκρίβες σφᾶς τοῖς ἀεὶ τῶν παρόντων καταλειπόμενοι ἐῶ· τὸ δὲ ὑπόπεδα μείζονας ἐς τοὺς ἐξῆς ἕκαστα μετέφερον. ὁ δὲ Εὐρώπης, ἐπεὶ τὰ πρῶτα καλῶς ἐπράχθη αὐτῷ, καὶ τὸ μεταίχμιον ὅσον αἵ τε κάμπλοι καὶ τὰ ἅρματα ἐπεῖχεν, ἐγεγύμνωτο, τοὺς ἰδίους ἱππέας, καὶ ὅσοι Ρωμαίων αὐτῷ καὶ Ιταλῶν προετάχατο, ἐπῆγε· τοὺς δὲ ἀκρεῖς Γαλάτας τε καὶ Καππαδόκας, καὶ τὸ μέσον στρόφον τῶν ξένων μέγα κεκραγὼς καὶ παρακαλῶν θᾶσσον ἀπιέναι τε μάχης καὶ γεγυμνωμένους τῶν προπολεμούντων οἱ δὲ ἐπείθοντο. καὶ βαρείας σφᾶς τῆς ἐμβολῆς ἡνιόχων, τρέποντας τούτους τε καὶ τοὺς προεζευγμένους αὐτοῖς ἱππέας τε καὶ καταφράκτους, ἐκ πολλοῦ παρασκευάσαντο ἀφ' ἑαυτῶν ἅρματα, οἷς δὴ καὶ μᾶλλον ἀφ' ὑπερβάσεως ἀποφύγοι, ἢ διαστρέφοι θύμαρας οὐ δυναμένους, κατελάμβανόν τε καὶ συνέκοπτον. καὶ τάδε μὲν ἐῶ πρὸς τὸ λαιὸν τῆς φάλαγγος τῶν Μακεδόνων. ὁ δὲ δεξιὸς κέρας ἐτέτακτο, ὅπερ αὐτὸς ὁ Αντίοχος ἐτέτακτο, ὀκτακόσιας ὁ συντάγμα τῶν Ρωμαίων φάλαγγος, ἀπέσασιν ὅτι πολὺ διώκων. καὶ ἡ φάλαγξ ἡ τῶν Μακεδόνων τεταγμένη μὲν ὡς μὴ ἱππέων ὅτι γένος τε καὶ τεραγώνου, γεγυμνωμένη δὲ τῶν ἱππέων ἐκατέρωθεν, τοὺς μὲν ψιλοὺς τοὺς ὀπίσω μετώπου σφᾶς ἐπὶ προπολεμοῦσας, ἀφεῖσαν ἐς αὐτοὺς ἐσίξαντο, καὶ πάλιν συνῆγον. δομεῖτο δὲ αὐτοὺς ἱππεῦσι πολλοῖς καὶ ψιλοῖς θύμαρας οἷα πλησίον πυκνὰ κυκλώσαντες, οὐτ' ἐκδραμεῖν ἔτι ἔχουσα, οὔτε ἐξελίξαι βάθος οὔτω πολύ, μάλα καρτερῶς ἐκαπάλη, καὶ ἡνίκα ἄκοντα, αὐτοὶ μὲν τῆς ἐμπειρίας σφῶν ἔχοντες ἔτι χρῆσθαι, τοῖς δὲ πολεμίοις ἄβλητοι ἐβάλλοντο ὀπίσω χεῖρας κέντρα χόλου ὄντες. ὅμως δὲ τὰς σειρὰς ἐκ πράγματος προσδοκώμενοι πυκνὰς, προσῄκαλοῦντο Ρωμαίους ἐς χεῖρας ἐλθεῖν, καὶ δόξαι ὑπεραιόντων ἀεὶ πρόσω· οὐ μὴν τι προσεπίδοιεν, πεζοί τε καὶ βαρεῖς ὄντες ὑπὸ τῶν ὅπλων, καὶ τοὺς πολεμίους ὑπὸ ἱππέων ὁρῶντες· μᾶλλα δὲ, ἵνα μὴ ὁ τῆς τάξεως πυκνὸν ἐκλύσαι· μεταπέσθαι γὰρ ἑτέρως οὐκ ἔφασαν. Ρωμαῖοι δὲ αὖ τοῖς οὐ προσεπίλαζον μὴν, οὐδὲ ἐς χεῖρας ἤεσαν, δεδιότες δύθρων ἀσκηθέων ἐμπειρίαν τε ἐκ πυκνότητα, καὶ ἀπόγνωσιν· ἐκ δίου τις δὲ ἐσπίπτοι τε ἐκ ἐσπέσθαι, καὶ σφᾶν ἐῶ ἀγχοῦ ὡς ἐν ὀλίγῳ πολλὰν συνεσῳστῶν. οὐ γὰρ εἶχον οὔτε ἐκκλῖναι τὰ βαλ-

λόμενα, οὔτε φεύγοντας ἀφεῖναι· ὅθεν ἤδη πολλὰ κάμνοντες ἐπεδίδοσαν ὑπὸ τῆς ἀπειρίας, καὶ βάδην ὑπεχώρουν σὺν ἀπειλῇ, πάνυ θύραθεν, ὡς Ρωμαίοις ὑποφόβως. οὔτε γὰρ πρότερον ἀνεχώρουν αὐτοῖς ἐπόμενοι, ἀλλὰ πρεσβύτεροι ἑλκόμενοι, μέχρι τῶν ἐλεφάντων ἐν τῇ Μακεδόνων φάλαγγι συμπεφραγμένων· τότε καὶ οὐκ ὑπακούοντων ἔτι τοῖς ὀπισθάταις, ὁ κόσμος ὁ τῆς φυγῆς συνεχεῖτο. καὶ ταύτῃ μὲν ὁ Δομέτιος ἐκράτει, καὶ ὅτι ὁ γραπτὸς τῶν Αντιόχου φαλάγων, ἐδίωκεν τοὺς ἐν αὐτῷ φυλάσσοντας. ὁ δὲ Αντίοχος ἐς πολὺ διώκων πρὸ οὐδὲν ἐκ τῆς Ρωμαϊκῆς φάλαγγος ἐτέτακτο, σφόδρα οὐδὲ ἐκείνοις ἱππεῖον, ἢ ψιλοὺ πρόσθε ἐς ὀπισθοφυλακίαν· οὐ γὰρ παρετέτακτο Δομέτιος ἡγεμόνιος οὐ διήσεσθαι ἀφ' ὧν ποταμόν· μέχρι τῶν Ρωμαίων χάρακος ἦλθεν. ἐπεὶ δὲ αὐτὸν ὅ, τε χιλίαρχος ὁ τῶν χάρακος φύλαξ ἀκμῆσι τοῖς φύλαξιν ὑπωτιάσας, ἐπῆλθε τῆς ὁρμῆς, καὶ οἱ φθάσαντες τοῖς ἀμαμαξιοῖς θαρρούντες ἐπεστρέφοντο, ἐπαμῆ σφαραγῇ ὁ Αντίοχος ὡς ὅτι νίκη, οὐδενὸς τῶν ὅπισθατέρω πεπισμένος. Αθάλος δὲ αὐτὸν ὁ Εὐμένους ἀδελφὸς ἱππεῦσι πολλοῖς ὑπωτιάζει· καὶ τοιόνδε μὲν βιαρῶς ὁ Αντίοχος κατακόψας διέφθαρμε, καὶ τῶν πεζῶν τῶν ἔτι καὶ μικρὰ λυποῦντων οὐκ ἐφείσατο. ὡς δὲ κατεῖδεν τὴν ἵππον, καὶ ὃ πεδίον ἅπαν νεκρῶν ἰδίων πλῆρες, ἀνδρῶν τε καὶ ἵππων καὶ ἐλεφάντων, τό, τε γραπτὸν πεδίον εἰλημμένον ἤδη καὶ κείμενον, τότε δὴ καὶ ὁ Αντίοχος ἔφυγεν ἀμεταστρεπτί, καὶ μέχρι μέσου νυκτῶν ἐς Σάρδεις πρῆλθε. παρῆλθε δὲ καὶ ἀπὸ Σάρδεων ἐς Κλαυδιανὰς ἐπὶ Απάμειαν καλοῦσιν, οἵ τ' ἰόντι ἐπιτηδειότερον συμφέρει. τῆς δὲ ὑπερβαινούσης ἐς Συρίαν οὐκ Κελαινῶν ἀνεχώρουν, τοῖς στρατηγοῖς ὁ Κελαινῶν καταλιπών, ὑποδέχεσθαι τε καὶ ἀσφαλίζειν τοὺς φυγόντας· περὶ τε καταλύσεως πολέμου πρέσβεις ἔπεμπε πρὸς ὃν ὕπατον. ὁ δὲ τὰ οἰκεῖα ἔθαπτε, καὶ ἐσκύλευε τοὺς πολεμίους, καὶ τὰ αἰχμάλωτα συνῆγε. ἐφαίνοντο δὲ νεκροὶ Ρωμαίων μὲν τῶν ἐξ ἵππου ἑξακόσιοι καὶ τέσσαρες, καὶ πεζοὶ τετρακόσιοι μάλιστα· αὖ ὁ Αντίοχος ἔκτεινεν, Εὐμένους δὲ ἱππεῖς πεντεκαίδεκα μάλιστα, Αντιόχου δὲ σὺν τοῖς αἰχμαλώτοις εἰκάζοντο ἀπολέσθαι περὶ πεντακισμυρίους. οὐ γὰρ ἠριθμήσαντο ἐξ ὧν τὸ πλῆθος. καὶ τῶν ἐλεφάντων, οἱ μὲν ἀνῃρέθησαν, πεντεκαίδεκα δὲ αἰχμάλωτοι γεγένηντο. ὡς δὲ ὅτι νίκη λαμπρὸς τότε καὶ τοῖς λόγοις ἔοικε δοκεῖν γεγενῆσθαι· ὑπὲρ γὰρ εἰκὸς ἐνόμιζον ἀλιγωτέρους πολὺ πλήθοντι ἐπὶ ἀγοστείᾳ γῆ τοσόνδε κρατῆσαι, καὶ μάλιστα Φάλαγγος Μακεδόνων διαγεγυμνασμένης, καὶ διασῳζούσης τότε μάλιστα, καὶ δόξαι ἅμα χρῆναι καὶ φοβεραὶ ἐοῦσαι· οἱ μὲν Αντίοχου φίλοι τὴν προπέτειαν αὐτὴν τῆς ἐς Ρωμαίους ἀφορᾶς, καὶ τὴν ἐξ ἀρχῆς ἀπειρίαν τε καὶ ἀδουλίαν ἐπεμέμφοντο, Χερρόνησόν τε καὶ Λεσβίαν αὐτοῖς ὅπλοις καὶ τοσῇδε πράγματι μεθέντες οὐκ χρῆναι, ταῖς τε ἐς πῦρ ἔχειν τοῖς πολεμίοις, καὶ τὸ τῶν Ελλησπόντου φυλακὴν οὐκ ἀπιέντας, Ρωμαίων οὐκ ἂν βιαρῶς ἐχόντων βιάσασθαι τὴν ἀφορμὴν ἐποιήσαντο. κατεμέμφοντο δὲ αὐτὸν καὶ τὸ πελθυταῖαι ἀφεστάναι, ἀρχέσαι δὲ τῷ κρατίστῳ τῶν στρατοῦ πεποιηκότι, καὶ τὴν ἐλπίδα τοῦ μέλλοντος ἐν πλήθει συβιβάσθαι ἀνδρῶν ἀρετῇ πολέμων μᾶλλον, ἢ ἀνδράσι ἀφ' ὧν ἐτέλει τὸ χρέων ἐργάσασθαι τὸ οὖσι πολέμου, καὶ οὐκ ἐσπουδακότι ὅ φέρειν μα ἐς θύραλείαν καὶ θάρσος ἀνέχειν μένους. τοιαῦτα μὲν ἐπὶ τοῖς περὶ Αντίοχον λεγόμενα. Ρωμαίοις δὲ ἐπῆρτο τὰ φρονήματα, καὶ οὐδὲν ἔτι σφίσιν ἠρέσκετο εἰ δυσπρεπές, ἀπὸ τε ἀρετῆς καὶ θεοῦ εὐτυχίας. καὶ γὰρ δὴ καὶ ἐς δόξαν εὐτυχίας ἔφερεν, οὕτω γε ὀλίγοι τε πολλοὺς, καὶ ἐξ

ἐφόδου, καὶ οὐ πρόσθεν μάχῃ, καὶ σὺν ἀγωγείᾳ γῆ, ζωῶν δὲ ἐθνῶν, καὶ πρεσβείας βασιλικῆς, καὶ μισθοφόρων δρεστῆς, καὶ δόξης Μακεδόνων, καὶ βασιλέως αὐτοῦ μείζονι τῷ δρόμῳ κεκτημένου ἢ ὑπάρξαι μεγάλου κακοπαθοῦντος ἡμέρας μιᾶς. πολύ τι σφίσιν ἐπὶ τοῦτο, ὡς τοῖς λόγοις ἐπὶ βασιλέα Ἀντίοχος ὁ μέγας. διαδὺς μὲν δὴ καὶ Ρωμαίοις πρὸς σφᾶς ἐμεγαλαύχησεν. ὁ δὲ ὕπατος, ἐπεὶ αὐτοῦ βαίσας ὁ ἀδελφὸς Γναῖος ἦλθεν ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος, ἐκοινοποιήσατο τοῖς Ἀντιόχου πρέσβεσιν. οἱ μὲν δὴ μαθεῖν ἠξίουν, ὅ, τι ποιοῖν ὁ βασιλεὺς Ἀντίοχος ἔσται Ρωμαίοις φίλος. ὁ δὲ Γναῖος αὖθις ὧδε ἀπεκρίνατο, ἀξίους μὲν αὐτοῦ λόγῳ πλεονεξίας Ἀντίοχος καὶ τῶν ἐμῶν καὶ ὧν πρότερον ἐκράτησεν. ὃς δρόμῳ μείζονι ἔχων δὲ καὶ Ρωμαίων αὐτὸν ἑκόντων ἔχει, Πτολεμαίου σύγγενοῦς ἰδίου καὶ Ρωμαίοις φίλου, Συρίαν τε καὶ Κιλικίαν ἀφεῖλετο, καὶ ἐς τὴν Εὐρώπην ὁρμᾶν αὐτοῦ πρόσχυσιν ἐμβολῶν, Θρᾴκην καταστρέφεται, καὶ Χερρόνησον ὠκύρου, καὶ Λυσιμάχειαν ἤγαγεν· ἐς τε τὴν Ἑλλάδα διελθών, ἐδουλοῦτο τοῖς Ἕλλησι τοὺς Ρωμαίων ἄρτι αὐτονόμους ἀφιδρύσεις, μέχρι μὲν Θερμοπύλας ἦλθε μάχης καὶ φυγῶν, οὐδὲν ὡς ἔλαττον τῆς πλεονεξίας, ἀλλὰ καὶ τῇ θαλάττῃ πολλάκις ἐλαττωθείς, ἀσυνδέτων μὲν ἄρτι τῶν Ἑλλήνων ἡμῶν πεπερασμένων, ἐδεήθη. ὅθεν δὲ ὑπερφίαλα τὰ πρεσβευόμενα ὑπῆρξε, καὶ στράτευμα αὖθις πολὺ καὶ παρασκευὴ ἄπειρον ἐφ' ἡμᾶς σὺν ἀγωγῇ ἐπολέμει, βιαζόμενος εἰς πεῖραν ἐλθεῖν τῆς ἀμείνοσι, μέχρι σφίσιν ἐξέπεσε μεγάλῳ κακῷ. ἡμᾶς δὲ εἰκὸς μὲν ἦν αὐτοῦ μείζονα τὴν ζημίαν ὑπενεῖναι, βιασαμένῳ πολλάκις Ρωμαίοις εἰς χεῖρας ἐλθεῖν, δι' ὃ οὐ δεδειγμένοι τὸ θαρσαλέον τοῖς ἑτέρων ἀτυχήμασι δίδομεν ὅσα καὶ πρότερον. αὐτοῦ πρεσβύτερον, μικρὰ ἄττα προσθύτες, ὅσα καὶ ἡμῖν ἔσται χρήσιμα, καὶ αὐτοῦ λοιπὰ πρὸς ὃ μέλλον ἐς ἀσφάλειαν ἀπέχειν μὲν αὐτὸν τῆς Εὐρώπης ἅπας, καὶ Ἀσίας τὸ ὅσον τὸ ἐντὸς Ταύρου, καὶ τούτοις ὅσοις ἐδήσαν)· τὰ ραδιουργεῖν δὲ ἢ ξέφασιας ὅσους ἔχει, καὶ ναῦς ὅσας δὲ ἐπιπάξωμι. ἐς δὲ λοιπὸν ξέφασιας μὲν οὐκ ἔχειν, ναῦς δὲ ὅσας δὲ ἐείσωμι· δώσειν δὲ καὶ εἴκοσι ὁμήρους, ἃ δὲ ὁ στρατηγὸς ὑπερχάλκη, καὶ χρήματα ἐς τὸν πόλεμον δαπάνην δι' αὐτὸ ἡμιολίᾳ, τάλαντα δισχίλια εὐθέως αὐτίκα μὲν ἤδη πεντακόσια, καὶ ὅταν ἐκ τοῦ ἀσυνδέτου ἡ σύγκλητος ὑπερθῆσιν, δισχίλια καὶ πεντακόσια· δώδεκα δὲ ἔτεσιν ἄλλοις ἑπτὰ μύρια καὶ δισχίλια, ὃ μέρος ἑκάστου ἔτους ἀφέξειν ἐς Ρώμην· ἀποδοῦναι δὲ ἡμῖν αἰχμάλωτα καὶ αὐτόμολα πάντα, καὶ Εὐμένη ὅσα λοιπὰ τῶν ἐς Ἄτταλον τὸν Εὐμένους πατέρα συνθήκης ἔχει. ταῦτα Ἀντίοχον πρότερον ἀδίλως διδόμεν εἰρήνης τε καὶ φιλίας, ὅταν ἡ σύγκλητος ὑπερθῆσιν. ταῦτα δὲ πρεσβεύσαντο ὁ Σκιπίων, καὶ πάντα ἐδέχοντο οἱ πρέσβεις, πλήν τε μέρος αὐτίκα τῶν χρημάτων, καὶ τὰ εἴκοσιν ὁμήρους ἐκομίζετο, καὶ ἐς αὖθις Ἀντίοχος ὁ νεώτερος υἱὸς Ἀντιόχου. ἐς δὲ τὴν Ῥώμην οἵ τε Σκιπίωνες καὶ ὁ Ἀντίοχος πρέσβεις ἔπεμπον· καὶ ἡ βουλὴ τοῖς ἐγνωσμένοις συνεπίνατο, καὶ ἐγράφοντο σπονδὴν καὶ τοὺς Σκιπίωνος λόγους ἐδέχοντο καὶ ἐς αὖθις τῶν ἀσυλήτων ὑπολέγουσαι, καὶ βεβαίαν ἅπαν πρόσκλημα ἔσαν· ὅρα μὴν Ἀντιόχου τῆς ἀρχῆς εἶ), δύο ἄκρας, Καλύκαδνόν τε καὶ Σαρπηδόνιον, καὶ ταῦτα μὴ πρόσθεν Ἀντίοχον ὑπὲρ πολέμου ναῦς δὲ καταφράκτους δυοδέκα ἔχειν μόνας αἷς ἐς τοὺς ὑπηκόους πολέμου κατάρχειν· πολεμοῦμεν δὲ καὶ πλέοσι χρῆσθαι· μηδένα δὲ ἐκ τῆς Ρωμαίων ξενολογεῖν, μηδὲ φυγάδας ἐξ αὐτῆς ὑποδέχεσθαι, καὶ τὰ ὅμηρα δὲ τελευτήσαντος, χωρεῖν μετὰ παίδος Ἀντίοχου. ταῦτα συγγραφάμενοί τε καὶ ἐς Καπιτώλιον ἐς δέλ-

τους χαλκᾶς ἀναλύοντας, οὐ κατὰ ταὐτὰ δηλώσας ἀναπλάσαι, ἔπεμπον ἀπήγγελον Μανίῳ Βούλωνι τῷ Σεξτιλιανοῦ τοῦ Σκιπίωνος γραπτάς. ὁ δὲ ὡμυνε τοῖς Αντιόχου φρούροις καὶ Απάμειαν τὴν Φρυγίας, ἣν ὁ Αντίοχος ὅτι τοῦτον πεμφθέντα Θέρμον χιλιάρχην. τοῦτον μὲν δὴ Αντίοχος τοῦ μεγάλου τῶν τοὺς Ρωμαίους πολέμου τέλος ἔλαβε. καὶ ἐδόκει μέχρι τοῦδε τοῦ ἐλευθερίου μόνου, ὅσῳ χάριν τοῖς ἐς τὸ παῖδα τὸν Σκιπίωνος Αντίοχον ἡμυνθέναι. καὶ ἔνιοι δὲ Σκιπίωνα ἐπαινεθέντα διέδωσαν ὅτι τῶν δι' καὶ δύο ἀρχὰς δύο διαφόρους αὐτὸν ἐγράψαντο καὶ τοῦτο. ὁ δὲ ἀθλίων ἐκλήματος, ἐπεὶ συνῆλθε ἐς τὸ δικαστήριον, ἧς ἡμέρας πρὶν Καρχηδόνα πρεσβεύσαι, θυσίαν τοῦτο ἔπεμψαν ἐς τὸ Καπιτώλιον· καὶ ἐς τὸ δικαστήριον αὐτὸς πρῶτον ἦλθεν ὅτι λαμπροῦ χήματος ἀπὸ οἴκου καὶ ἀπὸ τοῦ Καπιτωλίου τὴν ὑπατείαν, ὃν εἰδὼς ὅτι τῶν δικαστῶν ἐκπλῆξαι τὸ ἐς οὐσίαν, ὡς ὅτι χρηστῶν δὴ συνειδότι μεγαλοφρονοῦντα, τοῦτο ἐπήνεσθαι. λέγειν δ' ἤρξατο, τῆς μὲν κατηγορίας οὐδὲ ἐπεμνήσθη· τὸν δὲ βίον ἑαυτοῦ, καὶ ὅσα τε δι' ἔργα πάντα ἐπεξῆλθε, καὶ πολέμους ὅσους ἐπολέμησεν ὑπὲρ τῆς πατρίδος, καὶ ἔκαστον αὐτῶν ὡς ἐπολέμησεν, ὁπόσοις τε ἐνίκησεν, ὡς ἐκλέκθαι τοῖς ἀκροωμένοις τὰ καὶ ἡδονῆς, ἀφ' τοῦ ἰσχύος ἧς συνειλεγίας. ἐπεὶ δὲ ποτε τοῦτο ἦλθεν ὅτι Καρχηδόνα, ἐξάρας ἐς φαντασίαν πάνυ μάλιστα, καὶ ὁρμῆς αὐτὸς τε ἐμπλησθεὶς, καὶ τὸ πλῆθος ἐμπλήσας, εἶπεν, ὅτι τῆς δὲ ἧς ἡμέρας ἐγὼ ταῦτ' ἐνόουν, καὶ Καρχηδόνα ἡμῖν ὧ πολῖται τοῦτο ποιοῦσα, τοῦ τοῖς ὑμῖν ὑπὲρ φιλοσωπάτου, ἄπειμι δὴ θύσων τῆς ἡμέρας ἐς τὸ Καπιτώλιον, καὶ ὑμῶν ὅσοι φιλοπάλιδες, ἢ θυσίας μοι γενομένης ἅμα ὑμῶν σὺν ἕψασθε. ταῦτα ἔφη, καὶ ἐς τὸ Καπιτώλιον ἔβη, μηδὲν τῶν δίκης φροντίσας. εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ πλῆθος, καὶ οἱ πλείονες τῶν δικαστῶν συνευφήμουν βοῇ, καὶ θύοντι ὅμοια ἐπεφώνουν. οἱ κατήγοροι δὲ ἠπορεῖτο, ἐς οὔτι αὐτῷ τοῦ δίκης αὖθις ὡς ἀτέλεστον ἐπιλαμβάνοντο, οὔτε μεμφασθαι δημοκοπίας, δυνατώτεροι αὐτοῦ τὸ εἰδότες ἐπονείας τε καὶ ὀφθολῆς. ὁ μὲν δὴ Σκιπίων ὧδε ἐκλήματος ἀπέφυγεν τὸ βεβιωμένου οἱ κατέφερον, σοφώτεροι, ἐμοὶ δοκεῖν, Αριστείδου τοῦ κλοπῆς, καὶ Σωκράτους τοῦ ὧν εἰσηκλήτε, οὐδὲν εἰπόντων ὑπὸ ἀδοξίας ὁμοίας, ἢ Σωκράτους εἰπόντος ἃ δοκεῖ Πλάτωνι. μεγαλοφρονέστεροι δὲ ἄρα καὶ Επαμινώνδου, ὃς ἐξοικισθεὶς μόνος ἅμα Πελοπίδᾳ τὸ ἑτέρῳ. ὀξέπεμψαν δὲ αὐτοῦ οἱ Θηβαῖοι, γραφὴν ἐκάτερον δόντες, ὅτι κυρῆν Αρκάσι καὶ Μεσσηνίοις πολεμοῦντος ὑπὸ Λακώνων. οὔτε τῶν δ' ὅσα ἐπαίνουν ἔργασαι μόνοις, ὅτι Δρυμοδόκης μετεκάλουν. οἱ δὲ τοῖς Δρυμοδόκοις σφῶν τοῦ ἐκχυθὲν ὅτι μόνοις ἐξ οὗ μεθῆκαν, ἕως τοῦ Λακεδαιμονίων Φρέαμα καθῆλον, καὶ ἐπίστασθαι αὖθις ἕτερα τῶν Αρκάδων, Επαμινώνδου τοῦ συστρατηγοῦ ἐς τοῦτον ἀναλαβόντος τὰ καὶ ὑποδιχθέντος τὸ ἔργον αὐτοῖς αἰσχύνην ἔσεσθαι. ἐπεὶ δὲ αὐτοῖς ἐπανελθοῦσιν οἱ κατήγοροι καθ' ἕνα διώκοντες ἐτιμῶντο θανάτου. θανάτου γὰρ ὁ νόμος ἐζημίου γὰρ ὃν ἐκ βίας ἄρχειν ἄρξαντα ἀκουσίαν· οἱ μὲν ἕτεροι διέφυγον, αἴκτου τοῦ χρόνου καὶ λόγοις πλείοσι, καὶ τοῦ αἰτίου ἐς τὸν Επαμινώνδαν ἀναφέροντες, αὐτὸν οὕτω λέγειν ὑποδύμενον αὐτοῖς καὶ λόγοισιν ὑπομαρτυροῦντα. ὁ δὲ κριτόμενος τὰ λυπαῖος, ὁμολογῶ, ἔφη, παρεσόμενος ἄρξαι τοῦ τοῦ χρόνου, καὶ οὐ ἀπολύσαιτε νυῦ, ἐγὼ ζώσας ἀκούσας. καὶ οὐ παραιτοῦμαι δὲ θάνατον καταδεχόμενος. ἀκτῶ δ' ἡμᾶς ἀντὶ τοῦ τοσουτωμένου μοι καὶ ὃν ἐγὼ ἔφυν ὑπομεῖναι, οὗτ' ὄντ' ὁ τοῦ Λεύκτρα νικήσας, καὶ τὴν πατρίδα τοὺς ἐλευθερώσας καὶ ὑπομένουσαν, οὐδὲ εἴ τις ξένος ἔχοι Λακωνικὴν πύλον ὅτι τὸ Σπάρτην αὐτὴν τοσαῦ-

γαγὼν· οὔτος ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀμύνηται, ἀξιοῦμεν ὅτι συμφέροντι τῇ πατρίδος. ταῦτ' εἰπὼν κατίδη τὸ τοῦ βήματος, καὶ παρεδίδου τὸ σῶμα τοῖς ἐθέλουσιν ἀπαγαγεῖν. οἱ δικασταὶ δὲ τῇ τε εὐειδείᾳ τοῦ λόγου, καὶ θαύματι τῆς ἀπολογίας, καὶ αἰδοῖ τοῦ ἀνδρὸς ἀπολογουμένου, ταῖς ψήφοις οὐχ ὑποστάντες λαβεῖν, ἐξέβαινον ἐκ τοῦ δικαστηρίου. τάδε μὲν δὴ ὧδε ὡς ἐθέλοι συνεκρίθη ἔχειν. Μάνιος δὲ ὁ τὸν Σκιπίωνος διαδοχος τῶν ἀφαιρεθέντων Αντιόχου γῆν ὅπλων καθίστατο, καὶ Γαλατῶν τῶν Αντιόχῳ συμμαχησάντων, τοὺς ληστρικοὺς ἀναφυγόντας ἐς τὸ Μύσιον Ολυμπον, ὅπλα μὲν ὡς ἕκαστοι ὅπλοις, ἐπὶ φάλαγγος φάλαγγας, ἕως ἔκτεινε καὶ κατεκρήμνισεν ὅσους ἀριθμῆσαι ῥᾴδιον· ὁ πλῆθος οὐκ ἐλήγετο· αἰχμαλώτους δὲ ἔλαβεν ἐς τεσσαρακισμυρίους, ὧν τὰ μὲν ὅπλα κατέκαυσε, τὰ δὲ σώματα οὐ δυνάμενος τοσόνδε πλῆθος ἐν πολέμοις ἐξαγαγεῖν, τοῖς ἐγγὺς βαρβάροις ἀπέδοτο. ἐν δὲ Τεκτοσάγαις τὲ καὶ Τρόκμοις ἐκινδύνευσε μὲν ἐξ ἑδρας, καὶ ἔφυγεν· ἐπανελθὼν δὲ ἐς αὐλιζομένους τε καὶ βεβυσμένους ὑπὸ πλήθους, ἐξέῤῥηξε τοὺς φίλους αὐτοῖς, καὶ ἐξετέχρωσε τὸ ἐκείνου ἐσακοντίζειν, μήτε προσπλεκομένους, μήτε πλησιάζοντας. τοὺς δὲ Βόιους ἀτυχοῦντας ἀφ' ἑαυτοῦ τῇ πυκνότητι τῆς πολεμίας, ἔκτεινεν ἐς ὀκτακισχιλίους, καὶ ἐδίωξε τοὺς λοιποὺς ὑπὲρ Αλιν ποταμόν. Ἀεμαθίου δὲ τῆς Καππαδοκῶν βασιλέως, καὶ τῶν δι' αὐτοῦ συμμάχων πέμψαντος Αντιόχῳ, διδόντος τε καὶ δουλοῦν, καὶ δεξιοῦσθαι θάλαττα πέμψαντος ὅτι τῇ διανοίᾳ, τὴν χώραν οὐκ ἐπέδραμον, ἀλλ' ἐς τὴν Ελλήσποντον ἐπαπῆλθε, σιτοδείᾳ τε πολλῇ, καὶ χειμασιν ἀπείροις, καὶ λεία βαρυτάτῃ, καὶ στρατῷ καταγόμῳ. ὃ δὴ εἰδὼς ἄλογος πάμπαν, ἄρα θέρους πλεῦσαι μὲν ὑπερῴδει, οὔτε τὸ βάθος ὧν ἐπήγετο πομπαῖμενος εὐθύμιον, οὔτ' ἐπιγόμενος διαπονῆν ἢ γυμνάζειν ὁδοιπορίαις εἴπ τὸν στρατὸν, οὐκ ἐς πόλεμον ὁρῶντα, ἀλλ' ἐς οἰκίαν μὴ λαφύρων ἐπαισόντα· ἀφ' οὗ δὴ Θρᾴκης ὧδέ τινὰ καὶ μακρὰν καὶ δύσβατον ὁδὸν πήγνυσιν ὥρᾳ, οὔτ' ἐς Μακεδονίαν Φιλίππῳ προσεπιτείλας ἀπόντα, ἵνα προσπίμψῃ αὐτὸν, οὔτε τὸν στρατὸν ἐς μέρη πολλὰ διελὼν, ἵνα χειροήτερον βαδίζῃ, καὶ τὰ χρήσιμα διμαρέστερα ἔχῃ, οὔτε τὰ σκευοφόρα συντάξας ἐς λόχους ὁρίους, ἵνα διφυλακτότερα ᾖ, ἀλλ' ἀθρόως ἦλθ' ἀπόντας ἐς μῆκος πολὺ, καὶ τὰ σκευοφόρα εἶχεν ἐν μέσῳ, μήτε τῶν ὄπισθεν δυναμένων αὐτοῖς ἐπικουρῆσαι, μήτε τῶν ὄπισθεν ἐξέως διὰ μῆκος ὁμοῦ καὶ στενότητα τῆς ὁδοῦ· ὅθεν αὖτις πεμπταῖος ἐς τὰ πλάγια τῶν Θρᾳκῶν ἐπεκειμένων, πολὺ μέρος ἀπώλεσε τῆς τε λείας καὶ τῶν δημοσίων χρημάτων, καὶ αὐτὸν δὴ τὸν στρατοῦ· μὴ διὰ τῶν ὑπολοίπων ἐς Μακεδονίαν διεσώθη· ᾧ δὴ καὶ μάλιστα ἐγένετο καταφανὲς, ὅσον ὤνησε πομπίμους τοὺς Σκιπίωνας ὁ Φίλιππος, καὶ ὅσον ἥμαρτεν Αντίοχος ἐκλιπὼν τὴν Χερρόνησον. ὁ δὲ Μάνιος ἐκ τῆς Μακεδονίας ἐς Θεσσαλίαν διελθὼν, καὶ ἐκ Θεσσαλίας ἐς Ηπειρον, ἐς Βρεντήσιον ἐπέρα, καὶ τὴν λοιπὴν στρατιὰν ἐς τὰ οἰκεῖα ἀφαφεὶς, ἐπανῆκεν ἐς Ρώμην. Ρόδιοι δὲ καὶ Εὐμένης ὁ Περγάμου βασιλεὺς, μέγα φρονοῦντες ὅτι τῇ κατ' Αντίοχον συμμαχίᾳ, Εὐμένης μὲν ἐς Ρώμην ἐστάλη· Ρόδιοι δὲ πρέσβεις ἔπεμπον· ἡ δὲ βουλὴ Ροδίοις μὲν ἔδωκε Λυκίους τε καὶ Κάρας, οἷς οὐ πολὺ ὕστερον ἀπέγνωσαν αὐτῶν, ὡς Περσεῖ τῷ Μακεδόνι μᾶλλον, ἢ σφίσι πολεμοῦσι τῷ Περσεῖ προθυμοτέρων φανομένων. Εὐμένει δὲ παρέχον ὅσα λοιπὰ ἀφῄρητο τὸν Αντίοχον χωρὶς Ελλήνων τῶν ἐν αὐτοῖς. τούτων δὲ ὅσοι μὲν Ἀπάλλῳ τῷ πατρὶ Εὐμένους ἐτέλουν φόρους, ἐκέλευσεν Εὐμένης συμφέρειν· ὅσοι δὲ Αντίοχῳ πρότερον ἐτέλουν, ἀπέλυ-

σὺν τῷ φόρῳ, καὶ αὐτονόμους ἀφῆκεν. ὧδε μὲν Ρωμαῖοι διέθεντο τὰ δορύκτητα. Ἀντιόχου δ' ὑστερον τοῦ μεγάλου βασιλέως τελευτήσαντος, τὸν Σέλευκος ὁ υἱὸς διάδοχος, καὶ ὃν ἀδελφὸν ὄντα Ἀντιόχου ἐξέλυσε τῆς ὑπὸ Ρωμαίοις ὁμηρείας, ἀντιδιδοὺς τὸν ἑαυτοῦ παῖδα Δημήτριον. Ἀντιόχου δ' ἐπιβιόντος ἐν τῇ ὁμηρείᾳ, καὶ ὄντος ἔτι παῖδος Ἀθηναίου, ὁ μὲν Σέλευκος ἐξ ἐπιβουλῆς Ἡλιοδώρου ἑνὸς τῶν περὶ αὐτὸν ἀποθνήσκει· τὸν δ' Ἡλιόδωρον Εὐμένης καὶ Ἄτταλος ἐς τὸν ἀρχικὸν βιαζόμενον ἐκβάλλουσι, καὶ ὃν Ἀντίοχον ἐς αὐτῶν κατάγουσιν ἐπαμείβοντα ὃν ἄνδρα. ἀπὸ γὰρ πίνων παρασκευασμάτων ἦν, καὶ οἷα Ρωμαίους ὑπεβάλλοντο. οὕτω μὲν Ἀντίοχος ὁ Ἀντιόχου τοῦ μεγάλου Συρίας ἐπεκράτησεν, ὃν τῷ δὲ Σύρων ἐπώνυμον ἐκ Ἐπιφανοῦς, ὅτι τῆς ἀρχῆς ἁρπαζομένης ὑπὸ ἀλλοτρίων, βασιλεὺς οἰκεῖος ὤφθη. σὺν δὲ μόνοις δὲ Φιλίᾳ καὶ συμμαχίᾳ Εὐμένους, Συρίας καὶ τῶν περὶ αὐτὸν ἐθνῶν ἐκράτησεν ἀρχῆς, σαφάπαν μὲν ἔχων Βαβυλῶνα Τίμαρχον, ὅτι δὲ τῆς παρασάδας Ἡρακλείδην, ἀδελφὼ μὲν ἀλλήλοιν, ἄμφω δὲ αὐτὸν ἡνιοχήσαντε παιδικά. ἐστράτευσε δὲ καὶ ὅτι Ἀρταξίαν τῶν Ἀρμενίων βασιλέα, καὶ αὐτὸν ἑλὼν ἐτελεύτησεν, ὑπάστες παιδίον ὀπλίτην Ἀντίοχον, ᾧ παρωνύμασε ὄνομα Εὐπάτωρ οἱ Σύριοι, ἀφ' ἑνὸς τοῦ παρόντος ἀρετῆς. καὶ τὸ παιδίον ἔτρεφε Λυσίας. οἱ δὲ φυγόντες ἦσαν φασίντες ὑπ' ἀλήθειαν τοῦ Ἀντιόχου ἡνιοχεῖ, καὶ ἅρμασιν ἀποθανόντος. Δημήτριόν τε τὸν Σελεύκου μὲν υἱὸν, Ἀντιόχου δὲ τοῦ Ἐπιφανοῦς ἀδελφιδοῦν, υἱωνὸν δὲ τοῦ μεγάλου Ἀντιόχου, φυλακὴν ὅπως τοῦδε τοῦ παιδίου, ὁμηρεύοντα ἐπὶ τῇ Ρώμῃ, καὶ ἔτος ἄγοντα τέταρτον ὅτι οἱ εἶχεν, ἐς τὴν βασιλείαν καταγθῆναι παρεκαλοῦντα ὡς αὐτοῦ μᾶλλον παρασκευασθέντος, οὐ κατῆγεν, ἐ συμφέρῃ σφίσιν ἡγεμόνι μᾶλλον τελεώτερον ἄρχειν Σύρων ἢ παιδὶ παντὸς ἀτελοῦς. πιθανώτερον δὲ ἐδόκει ἡ ὑπὸ Συρίας στρατὸν τ' ἔχειν ἀφθαστον εἶναι, καὶ ναῦς πλείονας τῶν ὑπεκόντων Ἀντιόχῳ, τριήρεις ἔπεμπον, οἷς ἐλέφαντας συλλήψεσθαι ἔμελλον, καὶ ταῦτα ἀφθονίστων. οἰκτρὰ δὲ ἡ ὄψις ἦν ἀναγομένων ἡμέρων τε καὶ ἀπανίων, καὶ νεῶν κατεμπιμπραμένων. καὶ τις ὑπὸ Λαοδικείᾳ Λεπτίνης τὸν ὄψιν οὐκ ὑπεῖκων, Γναῖον Ὀκταούιον δὲ τῶνδε τῶν παρόντων ἡγεμόνα ἀλλοφύλοιν τῆς γυμνασίου διεχρήσατο, καὶ ὃν μὲν Ὀκταούιος ἐθανάτωσεν ὁ Λυσίας. Δημήτριος δὲ αὖθις ἐς τὸν σύλλογον ἐσῆλθεν, ἐζήτει τῆς γῆς ὁμηρείας μόνον ἀπολυθῆναι, ὡς Ἀντιόχου μὲν ἀντιδοθείς, Ἀντιόχου δ' ἀποθανόντος. ἐπεὶ δ' οὐκ ἐτύγχανε τοῦδε, λαθὼν ἐξέπλευσε· καὶ δεξαμένων αὐτὸν ἀσμένως τῶν Σύρων ἦρξε, τόν τε Λυσίαν, καὶ τὸ παιδίον ἐτ' αὐτῷ ὄντα φιλίρας, καὶ Ἡρακλείδην ἀνελόντων, καὶ Τίμαρχον ἐπανιστάμενον ἀμελεῖ, καὶ ἄλλα πονηρῶς τῆς Βαβυλῶνος ἡγεμόνα· ἐφ' ᾧ δὴ Σωτὴρ ἀρξαμένων τῶν Βαβυλωνίων ὠνομάσθη. κεχρυσωμένους δὲ τοῦ ἅρματος ὁ Δημήτριος, στέφανόν τε Ρωμαίοις ἀπὸ χρυσῶν μυείων χαριστήριον τῆς τότε πρὸς αὐτοὺς ὁμηρείας ἔπεμψε, καὶ Λεπτίνην τὸν ἀνδροφόνον Ὀκταούιου. οἱ δὲ τὸν μὲν στέφανον ἐδέχοντο, Λεπτίνην δὲ οὐκ ἔλαβον, ὡς δὴ τοῦτ' ἔγκλημα τοῖς Σύροις ξυμβιβάζοντες. Δημήτριος δὲ καὶ ἐν τῇ Καππαδοκῶν ἀρχῇ Ἀριαράθου ἐκβαλὼν, Ὀλοφέρνην ὅτι χιλίοις ἅλασι ἀντ' αὐτοῦ κατήγαγε, ἀδελφὸν τῆς δοκησάντα Ἀριαράθου. καὶ Ρωμαίοις ἐδόκει μὲν ὡς ἀδελφοὺς Ἀριαράθην καὶ Ὀλοφέρνην βασιλεῦσι φίλους ἐκπεσόντων ἢ τῶνδε, καὶ Ἀριοβαρζάνου μετ' αὖθις οὐ πολὺ ὕστερον ὑπὸ Μιθριδάτου τοῦ Ποντικοῦ βασιλέως, ὁ Μιθριδάτιος πόλεμος ὅτι τῶνδε ἢ ἐφ' ἑτέροις ἤρξατο στασιάζεσθαι,

μέγιστός τε καὶ πολυέμπορος, ἔθνεσι πολλοῖς ἡνώμενος, καὶ ἀδρατίνας ἐς ἔτη μάλιστα παρεσχήκατο· ἐν οἷς πολλαὶ μὲν ἀρχαὶ Σύρων ἐκ τοῦ βασιλείου ἡμῶν ὀλιγαρχούσαι πάμπαν ἐγένοντο· πολλαὶ δὲ ἔμπαλιν καὶ ἐπανάστασις ὅτι τὰ βασίλεια. Παρθυαῖοί τε ἀφεστᾶσι ἀπὸ τῆς τῶν Σελευκιδῶν ἀρχῆς, Μεσοποταμίαν ἐς ἑαυτοὺς ἀφελόμενοι, ἣ τοῖς Σελευκίδαις ὑπήκουε· καὶ βασιλεὺς Ἀρμενίας Τιγράνης ὁ Τιγράνου, ἔθνη τινὰ τῶν ἀφεστώτων ἰδίοις δυνάσταις χρώμενα ἐλών, βασιλεὺς ἀπὸ τοῦδε βασιλέων ἦλθεν ἡμῖν), καὶ τοῖς Σελευκίδαις ἐπεστράτευεν οὐ θέλουσιν ὑπακούειν. οὐχ ἧσσάσθη δ' αὐτοῦ Ἀντίοχος τοῦ Εὐσεβοῦς, ὁ Τιγράνης ἦρχε Συρίας τῆς μετ' Εὐφράτην, ὅσα ἦν Σύρων μέχρι Αἰγύπτου. ἦρχε δὲ ὁμοῦ καὶ Κιλικίας· καὶ γὰρ ἦν τοῖς Σελευκίδαις ὑπήκοα. Μαγαδάτην στρατηγὸν ὑπαπέξας ἅπασιν ὅτι ἔτη πεντήκοντα. Λευκόλλου δὲ τοῦ Ρωμαίων στρατηγοῦ Μιθριδάτην διώκοντος τὸν Τιγράνου κατασφάξοντα, ὁ Μαγαδάτης ἦλθε μετὰ τοῦ στρατηγοῦ Τιγράνῃ βοηθήσων· καὶ ἐπὶ τοῦδε ἐπιδρομὴν ἐς τὴν Συρίαν Ἀντίοχος ὁ Ἀντίόχου τοῦ Εὐσεβοῦς, ἦρχε τῶν Σύρων ἑκόντων· καὶ αὐτοῦ Λεύκολλος μὲν ὁ Τιγράνῃ στρατηγὸς πολεμήσας, καὶ τῆς ὅλης πάσης γῆς αὐτὸν ἐξελάσας, οὐκ ἐφθόνησεν ἀρχῆς παντός. Γναῖος δὲ ὁ ὕστερος Λευκόλλῳ Μιθριδάτην ἐξελάσαντι, Τιγράνῃ μὲν Ἀρμενίας σεσωκότι ἄρχειν, Ἀντίοχον δ' ἐξέβαλε τῆς Σύρων ἀρχῆς, τοσοῦτος Ρωμαίοις ἀμφότερα ἔργα μᾶλλον, ἢ πότερα ἦν αὐτοῖς στρατιὰ ἔχοντι πολλῷ ἀρχαιοτάτῳ ὅπλοις ἀφελέσθαι· λόγῳ δὲ, ὅτι τοὺς Σελευκίδας ἀπὸ Τιγράνους οὐ πιστούμενος, οὐκ εἰκὸς ἦν ἔτι Συρίας ἄρχειν μᾶλλον, ἢ Ρωμαίους Τιγράνῃ νενικηκέναι. οὕτω μὲν δὴ Κιλικίας τε καὶ Συρίας τῆς μεσογαίου, καὶ κοίλης, καὶ Φοινίκης, καὶ Παλαιστίνης, καὶ ὅσα δεῦρο Συρίας ἀπὸ Εὐφράτου μέχρις Αἰγύπτου, καὶ μέχρι θαλάσσης ὀνόματα, ἀμαχεὶ Ρωμαῖοι κατέσχον. ἐν δὲ ἦθος ἔπι ὃ Ἰουδαίων εἰσελθὼν ὁ Πομπήιος ὀξέως κατακερατίσας, καὶ τὸν βασιλέα Ἀριστόβουλον ἔπεμψεν ἐς Ρώμην, καὶ τὴν μεγίστην πόλιν Ἱεροσόλυμα καὶ ἀκροπόλιν αὐτῶν κατέσκαψεν· ἐν δὲ καὶ Πτολεμαῖος ὁ τοῦ Αἰγύπτου βασιλέως καθηρέθη. ἡ Οὐεσπασιανοῦ αὖθις οἰκισθεῖσαν κατέσκαψεν, καὶ Ἀδριανὸς αὖθις ἐπ' ἐμοῦ· καὶ δῆτα τοῦτ' ἔστιν Ἰουδαίοις ἅπασιν ὁ φόβος τῶν σωμάτων βαρύτερος τῆς ἀνῆς ἀφροσύνης· ἔστι καὶ Σύρῳ καὶ Κίλικι ἐτήσιος ἑκατοστὴ τοῦ τιμήματος ἑκάστου. Πομπήιος μὲν οὖν τῶν δὲ τῶν ὑπὸ τοῖς Σελευκίδαις γνωμόνων ἔθνεσι, τοῖς μὲν ἐπέτρεψεν οἰκείοις βασιλεῦσι, ἢ δυνάσταις, καθὰ καὶ Γαλατῶν τῶν ἐν Ἀσίᾳ· τοῖς δὲ δυνάσταις ἐκέλευσε τὰς τετραδαρχίας συμμαχήσαντας τοῖς Μιθριδάτου. καὶ οὐ πολὺ ὕστερον καὶ τάδε προσεπέλθη ἐς Ρωμαίους, ὅτι Καίσαρος μάλιστα ἐν Ἀλεξανδρείᾳ μέρη. Συρίας ἦν βίβλος ὁ Πομπήιος Σκαῦρον τὸν τοῖς πολέμοις ἑαυτοῦ γνώμονα ταμίαν, ἔταξεν ἡγεῖσθαι, καὶ ἡ βουλὴ Φίλιππον τὸν Μάρκιον ὅτι Σκαύρου, καὶ Μαρκελλῖνον Λέντλον ὅτι τοῦ Φιλίππου ἄμφω στρατηγικὼ κατ' ἀξίωσιν. ἄλλα τοῦ δὲ μὲν ἑκατέρα διετὴς ἐπιφθονέστερος τοῖς χρόνοις τοῖς πρώτοις ἐνοχλοῦσιν Ἄραβας ἀμυνομένου. καὶ τοῦδε χάριν ἐς τὸ ἔπειτα ἐγένοντο Συρίας στρατηγοὶ τῶν τὰ ἐπάνω μέρη ἀρξάντων τὸ ἄρχειν ἵνα ἔχοιεν ἐξουσίαν καταλύειν τὰ στρατιᾶς καὶ πολέμου, οἷα ἔπαθον. καὶ ἔστιν οὐκ ἄν δὲ ἐπέμφθη Γαβίνιος μετὰ στρατιᾶς ἐς πολέμου ὁρμῶν. καὶ Μιθριδάτης μὲν ὁ Παρθυαίων βασιλεὺς ἐξελαυνόμενος τῆς ἀρχῆς ὑπὸ Ἡρώδου τοῦ ἀδελφοῦ, μετῆλθε ἐξ Ἀραβίων ὅτι Παρθυαίους. Πτολεμαῖος δὲ αὐτὸν εἰσδέξατο Αἰγύπτου βασιλεύς, οὐκ ἐπισὼ καὶ ὅδε τῆς ἀρχῆς,

μετέπεισι χρήμασι πολλοῖς ἀπὸ Παρθυαίων ὅτι Αλεξανδρέας, καὶ κατήγαγε μὲν τὸν Πτολεμαῖον ὅτι πλεῖστον ἐχρῆτο ὁ Γαβίνιος, Αλεξανδρεῦσι πολεμήσας. ἐπαύθη δὲ τῆς τῶν Ρωμαίων βουλῆς ἐφυγάδευσε δὲ ὅτι τῷ δήμῳ ψηφίσματος ἐς Αἴγυπτον ἐμβαλεῖν ὅτι πολέμῳ Ρωμαίοις ἀπαισίῳ νομιζομένῳ· ἐκ γὰρ τῶν Σιβύλλειων ἀνεῖς ἀπαγορεῦον· ὅτι ἡ Γαβινίου μοῖρα ἐκλείπει Κρίασσος ἔζεσε Σύρων, ὅτε πολεμεῖν τὴν Παρθυαίοις ἡ μεγάλη συμφορὰ ἐγένετο, καὶ ὅτι Λευκίῳ Βίβλῳ μὲν Κρίασσον στρατηγοῦντι Συρίας, ἐς τὴν Συρίαν ἐσέβαλον οἱ Παρθυαῖοι· Σάξα δὲ μὲν Βίβλον ἠγωνίσθην, καὶ τὰ μέχρι Ιωνίας ἐπέδραμον, ἀχολουθούντων Ρωμαίων ἐς τὰ ἐπ' ἀγκύλης ἐμφύλια. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐν τελῶ ἐν τῇ Παρθικῇ συγγραφῇ λέξω. τῆς δὲ Βίβλου τῆσδε οὔσης Συριακῆς, ὅπως μὲν ἔσχον Συρίαν Ρωμαῖοι, καὶ στρατόπεδα ἐς τὰ ταύτῃ ὄντα, εἴρηται· οὐκ ἀπιθάνως δὲ οὐδὲν Συριακὴν τὰ Μακεδόνων ὑπέδραμεῖν, οἱ πρὸ Ρωμαίων Συρίας ἐβασίλευον. Αλέξανδρος μὲν δὴ βασιλεὺς ἐλέγετο ὅτι Γέρρας Σύρων, ὁ καὶ πρώτων βασιλεὺς ὅσων εἶδεν. Αλεξάνδρου δ' ἀποθανόντος ὅτι παισὶ, τῷ μὲν βραχὺ πάνυ, τῷ δὲ ἔτι κυίσκομένῳ, οἱ μὲν Μακεδόνες πόθῳ τῦ Φιλίππου γένους εἵλοντο σφῶν βασιλεύειν Αριδαῖον τὸν ἀδελφὸν Αλεξάνδρου, καὶ γὰρ οὐκ ἔμφρονα νομιζόμενον ἔτι· μετὰ μέντοι Φίλιππον μὲν Αριδαῖον, ἕως φοβούμενοι ἔτι τὸν παῖδα Αλεξάνδρου ἐφύλαξαν γὰρ δὴ καὶ τὸ κύουσαν οἱ φίλοι δὴ ἐς σατραπείας ἐνέμοντο τὰ ἔθνη, Περδίκκου διαιρέντος αὐτοῖς ἀπὸ τῆς βασιλῆς Φιλίππου. καὶ οὐ πολὺ ὕστερον τῶν βασιλέων ἀποθανόντων, βασιλῆς ἐγένοντο οἱ σατράπαι. Σύρων δὲ πρῶτος γένεται σατράπης Λαομέδων ὁ Μιτυληναῖος, ἐκ τῦ Περδίκκου καὶ ἐξ Αντιπάτρου τῦ μετὰ τὸν Περδίκκαν πρεσβεύσαντος τῶν βασιλέων. Λαομέδοντα δὴ ὑπεκβάσας Πτολεμαῖος, ὁ τῆς Αἰγύπτου σατράπης, ἔπειτα πολλοῖς χρήμασιν ἐξηγόρασεν εἰ τὴν Συρίαν, πρεσβεύσαντα τε οὐδὲν Αἰγύπτου, καὶ ὑπεχείρησε κτᾶσθαι καὶ οὐ πιθόμενον συλλαμβάνει. ὁ δὲ δορυφόρας ἀφορμήσας, πρὸς Αλκέτην ἔφυγεν ἐς Καρίαν· καὶ ἅμα χρόνῳ ὁ Πτολεμαῖος ἦρξε Συρίας, καὶ φρουρὰς ἐν ταῖς πόλεσι καταλιπὼν, ἐς Αἴγυπτον ἀπέπλει. Αντίγονος δὲ ἐν Φρυγίᾳ μὲν, καὶ Λυκίᾳ, καὶ Γαμφυλίᾳ σατράπης, ὑπῆρχε δὲ ἔτι τῆς ὅλης Ασίας ἐξ Αντιπάτρου πρῶτος ἐς τὴν Εὐρώπην ἀποτελεσμένος, Εὐμένη τε Καρδιανὸν σατράπην ψηφισάμενον ἔτι πολέμιον τῶν Μακεδόνων ἐπολιόρκει. ὁ δὲ αὐτὸν ἐκφεύγει, καὶ πρὸς Μηδικὴν ἐχωρήσατο ἑαυτῷ. ἀλλ' Εὐμένη μὲν κτείνει καταλαβὼν ὁ Αντίγονος, καὶ ἐπήμιασε, ὑπεδέξατο λαμπρῶς ἐπὶ Σελεύκου σατραπεύοντος ἐν Βαβυλῶνι. ὑβρίσματος δέ τινα τῶν ἡγεμόνων τῦ Σελεύκου, καὶ οὐ κινούσης Αντιγόνου παρόντα, χαλεπήνας ὁ Αντίγονος ἤτει λογισμοὺς κτημάτων τὰ ἐν χρημάτων. ὁ δὲ ἀποτείσειεν ὧν Αντιγόνου, πρὸς Πτολεμαῖον ἐς Αἴγυπτον ἀνεχώρει. καὶ ὁ Αντίγονος δύνειν ὅτι τῇ φυγῇ τῦ Σελεύκου Βλίτυρά τε Μεσοποταμίας ἠγεμόνα παρέλυσι τῆς ἀρχῆς, ὅτι Σέλευκον μεθῆκεν ἀπιόντα, καὶ τὴν Βαβυλωνίαν· καὶ τὴν Μεσοποταμίαν, καὶ ὅσα ἄλλα ἐκ Μήδων ὅτι ὃν Ελήφασιν ἔθνη, καθίστατο ἑαυτῷ· καὶ ἦλθε Αντιπάτρου τεθνεῶτος, ὅτι φθονερός τ' ἦν τοῖς δὴ τοῖς ἄλλοις σατράπαις ἐλήλυθε, γῆς ἄρχων τοσῆσδε· διὸ καὶ μάλιστα τῷ Σελεύκῳ πρὸς κεκαλυμμένῳ στενάζοντι Πτολεμαῖός τε καὶ Λυσίμαχος ὁ Θρᾴκης σατράπης, καὶ Κάσσανδρος ὁ Αντιπάτρου Μακεδόνων ὅτι τῷ πατρὶ ἡγεμόνες, καὶ ὁμοῦ προσβαλόντες ἐνίκησαν τὸν Αντίγονον πλησίον τῆ ὀνομαζομένῃ γλῶ τε καὶ χρήματα πρὸς

τὸ σφᾶς νείμασθαι καὶ παρὰς ἑτέρους Μακεδόνας, οἱ τῶν παραπιῶν ἐκπεπολέκεσαν. ὑπερχλθάσαντος δὲ αὐτοῖς τοῦ Αντιγόνου, οἱ μὲν ἐς πόλεμον καθίσαντο κοινόν. ὁ δὲ λύπη παρεσκευάζετο, καὶ ἐξέβλης τοὺς Φοίνικας τοὺς καὶ τῆς λεγομένης κοίλης τοῦ ἐπ' ὀπίσκα τοῦ Πτολεμαίου παρὰς ἑαυτὸν ἀθρόως τοὺς ἐπαναχωρεῖν ἐς τοὺς Κιλικίους πύλας Δημήτριον τὸν υἱὸν ἀμφὶ δύο καὶ εἴκοσιν ἔτη γεγονότα, ὃν Γάζῃ μὲν τοῦ πατρὸς καταλείπει, παρὰς τοὺς ὁρμοὺς Πτολεμαίου τοὺς ἐπ' Αἰγύπτου. τοῦτον ὁ Πτολεμαῖος εἰκὸς τοὺς τὴν Γάζαν μάχῃ λαμπρᾷ παρὰς καὶ τὸ μεσόγειον ἐς τὸν πατέρα ἐχώρει. Πτολεμαῖος δ' αὐτίκα ὃν Σέλευκον ἐς τὴν Βαβυλῶνα πέμπει τὴν ἀρχὴν ἀνασησόμενον, ἣν πρόσθεν ἐς τοῦτο ἔσχεν αὐτὸς χιλίους, καὶ τετρακοσίους ἱππέας. καὶ σὺν οὔτως ὀλίγοις ὁ Σέλευκος ἦν τι Βαβυλωνίαν, παρὰ μικρὸν αὐτὸν ἅμα τῇ ἀνδρὶ ἐξανδραποδίσων, ἀνέλαβε, καὶ τὴν ἀρχὴν μετ' οὐ πολὺ εἰς μέγα παρήγαγε. ὁ δ' Αντίγονος Πτολεμαίῳ ἀμύνετο, καὶ ναυμαχίᾳ παρὰ Κύπρον αὐτίκα παρεφάνη, Δημητρίου τε παιδὸς στρατηγοῦντος· ἐφ' ὅτῳ λαμπρᾷ τέτραθλος, ὁ στρατὸς ἀμφω βασιλέα. Αντίγονόν τε καὶ Δημήτριον, ἤδη καὶ τῶν βασιλέων τοιούτων, Αελξάνδρου τε τοῦ Φιλίππου, καὶ Ολυμπιάδος, καὶ τῶν ἀφ' Αλεξάνδρου. αὖθις δὲ καὶ Πτολεμαῖον ὁ εἰκαῖος στρατὸς βασιλέα, ὡς μὴ δι' ἑτέρου τινὸς ποιοῖτο μισοκρίτην τῶν γενικητόντων. τοῖς δὲ μὲν δὶ τυχῶν ὁμοίως συνοίχεται κατ' εὐσεβίας. ἕκαστον δ' αὐτοῖς δυνάμεις οἱ λοιποὶ, καὶ βασιλῆς ἅπαντες ἐκ σατραπῶν ἐγίγνοντο. ὅτω δὴ καὶ ὁ Σέλευκος ἐβασίλευσε τῆς Βαβυλωνίας, ἐβασίλευσε δὲ καὶ Μηδίας, Νικάτορα κτίσας αὐτὸς ἐν τῇ μάχῃ, τὸν ὑπ' Αντιγόνου Μηδίας σατράπην ἀποδεδειγμένον. πολέμους δ' ἐπολέμησε πολλοὺς Μακεδόσι καὶ βαρβάροις. καὶ τούτων Μακεδόσι μὲν δύο μείζους, τὸν μὲν ὕστερον Λυσιμάχῳ βασιλεύοντι Θρᾴκης, ὃν ὁ πατὴρ Αντίγονος τοῦ Ἰψου τῆς Φρυγίας αὐτὸς στρατηγῶν καὶ αὐτὸς μαχόμενος, καὶ καθ' ὁμόσκοπα ἔτη γενόμενον. πεσόντος δ' Αντιγόνου καὶ τοῦ μάχου, ὅσοι βασιλῆς τ' Αντίγονον ἅμα τῷ Σελεύκῳ καταπρήσαντο, τοῦ Αντιγόνου γῆν διεμέτρησε. καὶ ὁ Σέλευκος τότε τῆς μετ' Εὐφράτου Συρίας ὅλης θαλάσσης καὶ Φρυγίας τῆς ἀπὸ τοῦ μεσόγαιον ἄρχειν ἐλάχιστον. ἐφεξῆς δὲ αἰεὶ τοῖς ἑξῆς ἔθνεσι, καὶ δυνατὸς ὢν βιάσασθαι, καὶ πιθανὸς παρασαγγέσθαι, ἦρξε Μεσοποταμίας καὶ Αρμενίας καὶ Καππαδοκίας τῆς Σελευκίδος λεγομένης, τῶν Γερρῶν, καὶ Γαρσυαίων, καὶ Βακτρίων, καὶ Αραβίων, καὶ Γέρων, καὶ τῆς Σουσιανῆς, καὶ Αραχωσίας καὶ Γεδρωσίας, καὶ ὅσα δεῦρο ἔθνη μέχρι Ινδοῦ ποταμοῦ, Αλεξάνδρῳ γεγόνοτα δορύκτητα, ὡς ὕστερον τῷδε μέλεσι μέλλει Αλεξάνδρου τῆς Ασίας τὸ πλέον. ἀπὸ γὰρ Φρυγίας ἐπὶ ποταμὸν Ινδὸν δῶρον, πάντα Σελεύκῳ κατέκευε. καὶ τὸν Ινδὸν περάσας, ἐπολέμησε Ανδροκόττῳ βασιλεῖ τῶν περὶ αὐτὸν Ινδῶν, μέχρι φιλίας αὐτῷ καὶ κῆδος συνέθετο. καὶ τῶνδε τὰ μὲν παρὰ τῆς Αντιγόνου τελευτῆς, τὰ δὲ μετ' Αντίγονον ἐποίησε. λείπεται δ' αὐτῷ στρατιώτῃ βασιλέως ἔτι ὄντι, καὶ ἔτι Πέρσας ἐπολεμοῦντι, χρησμοῦ ἐν Διδυμείῳ γενέσθαι, πῶλον ἡμιόλιον παρὰ τοῦ εἰς Μακεδονίαν ἐπανόδου, Μακεδονίᾳ τῇ ἐσίᾳ αὐτῷ τ' ἀπειρίαν ὑπήκοον ἅπαντος, ἐκπλῆσαι πᾶν μέγα· καὶ ὅταρ αὐτῷ τῶν μετέρων ἰδίων, ὃν οὔρει δακτύλιον, δοῦναι φόρημα Σελεύκῳ· ὃν δὲ βασιλέα ἔνθα μὴ ὁ δακτύλιος ἐκπέσοι· καὶ ἡ μὲν οὖρει ἄσκυρα ἐν σιδήρῳ κεχαραγμένον· ὁ δὲ τῶν σφραγίδα τοῦδε ἀπώλεσε τοῦ Εὐφράτου. λέγεται καὶ ἐς

τὴν Βαβυλωνίαν ὅπόσα ὕστερον, προσκόψας πρὸς λίθον, καὶ τῷ λίθου διασκαφέντος ἄλκυραι ὀφθῆναι. θορυβουμένων δὲ τῶν μάντεων ὡς ὅτι συμβόλῳ κατοχῆς, Πτολεμαῖον τὸν Λάγου πρῶτα πάντων εἰπεῖν, ἀσφαλείας τὴν ἄλκυραν, οὐ κατοχῆς ἕνεκα συμβολον· καὶ Σελεύκῳ μὴν ὕστερον τοῦτο ἄρξαι καὶ βασιλεύσαντι ἡ σφραγὶς ἄλκυρα ἦν. δοκεῖ δέ ποι καὶ πρόσθιος ἔπι Αλεξάνδρου, καὶ ἐφορῶντος ἕτερον τῶν Σελεύκου σημείων πρὸ τῆς ἀρχῆς τοιόνδε φανῆναι· Αλεξάνδρῳ μὲν ἐξ Ινδῶν ἐς Βαβυλῶνα ἐπανελθόντι, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Βαβυλῶνι λίμνας ὅτι χερσία τῶν † Εὐφράτου τοῦ Συρίδα γῆν ἀρδούσῃ πρόσπλεόντι, ἀνέρας ἐμπεσεῖν ἅπασι τὸ σῶμα, καὶ φερόμενον ἐκρεμάσθη διάκρος ἐν τῷ Φοινικῶν ἀρχαίου βασιλέως· καὶ ἐσήμηνε μὴν ἐς τοῦ τελευτοῦ τῆς βασιλέως καὶ τόδε. ταύτην δὲ φασιν ἐκκλυμβήσαντα, πρόσθιον τῇ κεφαλῇ ὃ διάδημα, καὶ ἐνεῖναι ἄλκυραν Αλεξάνδρῳ, καὶ λαβεῖν τῆς παρουσίας αὐτίκα δορυφορικὰ παρὰ τῆς βασιλέως, ἐξαίρετον ἀγωνίσου· τὴν δὲ μάντεων αὐτὸν διαφθεῖραι κελεύοντων, οἱ μὴν πειθῆναι τὸν Αλέξανδρον αὐτὸ, οἱ δὲ ἀντιπεῖν. εἰσὶ δὲ οἱ πάλαι πόθεν ἐπιβεβλῆσθαι, οὐ ταύτην ὅλως φασὶν, ἀλλὰ Σέλευκον ὅτι τὸ διάδημα τῆς βασιλέως ἐκκλυμβῆσαι, καὶ πρόσθιον Σέλευκον αὐτῷ τῇ κεφαλῇ, ἵνα ἄλκυραν εἴη, καὶ τὰ σημεῖα ἐς τέλος ἀμφοῖν ἀπαντῆσαι. Αλέξανδρόν τε γὰρ ὁ Βαβυλῶνι μεταστῆναι τοῦ βίου, καὶ Σέλευκον τῆς Αλεξάνδρου γῆς, ὅτι πλείστοις μάλιστα τῶνδε τῶν Αλεξάνδρου διαδόχων βασιλεῦσαι. Τοιῶν μὲν δὴ πρὶ τῆς Σελεύκου πρόμαθείαν ἐπυθόμεθα· γένεται δ' οὖν Αλεξάνδρῳ μετὰ ταῦτα ἡ γαμετὴ τῆς ἵππου τῆς ἐπωνύμου, ἣν δὴ Ηφαιστίων ἠγόρασε Αλεξάνδρῳ, καὶ ὅτι Ηφαιστίωνι Γαργάφης. μετὰ δὲ τὴν ἵππον, σατράπης τε τῆς Βαβυλωνίας, καὶ βασιλεὺς ὅτι τῆς σατραπείας· ἐμοὶ δὲ αὐτῷ τὰ ἐς πολέμους ὅπως τυγχάνει τῷ, Νικάτωρ ἐπώνυμος γένεται. τῷ δὲ γὰρ ἀρέσκομεν μᾶλλον τῷ Νικάτορα κτίσαι. καὶ τοῦ σώματος ὅπως θάψῃ τε ἐς μεγάλῳ καὶ ἔτι ἄγειν ἐς Αλεξάνδρου θυσίᾳ ποτὲ ἐκ Δωρέων τῶν δισμυρίων ἐπὶ τοσοῦτῳ μήκει, καὶ τοῖς χρυσοῖς μάχαις κατειργασμένοις, πρέσβεις ἐς τοὺς Αἰθιοπίας ὅτι τῶν δὲ κέρατα. πολλοὶ δὲ ὤκισεν ὅτι ὁ μῆκος τῆς ἀρχῆς ὅλης, ἐκκαίδεκα μὴν Αντιοχίας ὅτι τοῦ πατρὸς, καὶ πέντ' ὅτι τῆς μητρὸς Λαοδικείας, ἐν οἷς δὴ ἐπωνύμους ἔθηκε, τόσας δὴ ὅτι ταῖς γυναιξὶ, τῆς Απαμείας, ἣ Σταθμοὶ κῶμαι μίαν. ἣ εἰσὶν αὐτῶν ὅτι Φαιδίμα) ἣ νῦν, Σελεύκειαν μὴν, ἣ τε ὅτι θαλάσσῃ, καὶ ἣ ὅτι τῷ Τίγρητος ποταμοῦ· Λαοδίκεια δὲ ἐν τῇ Φοινίκῃ, ἣ Αντιόχεια ἣ ἐπὶ τοῦ Δικαίου ὄρει, ἣ ἣ τῆς Συρίας Απάμεια. Τοῖς δ' ἀπ' ἄλλας ἐκ τῆς Ελλάδος, ἣ Μακεδονίας ὠνόμασεν, ἣ ὅτι ἔργοις ἑαυτοῦ ἦσαν, ἣ ἐς ὁμιλὸν Αλεξάνδρου τῷ βασιλέως. ὅθεν ἐστὶν ἐν τῇ Συρίᾳ καὶ τοῖς ἐπὶ αὐτῷ μάλιστα βαρβάροις πολλὰ μὲν Ελλήνων, πολλὰ δ' Μακεδονικῶν παλαισμάτων ὀνόματα, Βέρροια, Εδεσσα, Γέρανθος, Μαρώνεια, Καλλίπολις, Αχαΐα, Πέλλα, Ωρωπὸς, Αμφίπολις, Αρέθουσα, Ασταχὸς, Τέγεα, Χαλκὶς, Λάρισσα, Ηρία, Απολλωνία. ἐν δὲ τῇ Παρθυηνῇ, Σώτειρα, Κυνοσκεφαλαὶ, Χαλκὶς, Εκατόμπολις, Αχαΐα· ἐν Ινδοῖς, Αλεξανδρόπολις· ἐν δὲ Σκύθαις, Αλεξάνδρεια πρὸς τῷ Ταναΐδι· καὶ ὅτι ταῖς αὐτοῦ Σελεύκου νίκαις ὅτι, Νικηφόριον ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ, καὶ Νικόπολις ἐν Αρμενίᾳ τῇ ὑπὲρ τῶν Κασπίων πυλῶν Κασπατυδικίας. Φασὶ δ' αὖτοὶ τοῖς Σελευκίας εἰκάζοντι, τόλμῃ μὲν ὅτι θαλάσσῃ ἔργον μέγα ἠνύσαμεν χειρωσάμενοι, καὶ ἀφ' οὗτοι ἡδὺ αὐτοῖς χειρωνὸν ἔδοξε, ἐν θρησκείοισι καὶ ὑμνοῦσι καὶ τῶν χειρωνίων. ἐς δὲ τὸν ὅτι τῷ Τίγρητος ἤπειρον ὑπολέξασθαι τοὺς Μάγους κα-

λθομὴν, καὶ τῆς ἡμέρας ὥραι, ἢ τῶν ἡμιγίων ἄρξαθαι τῆς ὁρμῆς ἔδοξ, φάσκεσθαι τὴν ὥραν ὑπὸ Μάγων, οὐκ ἐπιτήδειον εἶναι τὸ ἐπιχείρημα σφίσι ποιεῖσθαι. καὶ Σέλευκος μὲν ὅτι σκηνὴ τὴν διαδεδομένην ὥραν διέμενεν. ὁ δὲ γραπτὸς ἐς ὃ ἔργον ἕτοιμος, ἀτρεμεῖν ἐς τε σημαίνει ὁ Σέλευκος, ἄφνω καὶ τὴν αἰσιωτάτην ὥραν δόξαντές τινα κελεύειν, ἐπὶ ὃ ἔργον ἀνεπήδησαν, ὡς μηδὲ τῶν κηρύκων ἐρυκόντων ἔτι ἀναχάσθαι. Τὸ μὲν δὴ ἔργον ἐξετέλεσε. Σελεύκῳ δὲ ἀθύμως ἔχοντι, καὶ τοὺς Μάγους αὖθις ἀνακρίνοντι περὶ τῆς πόλεως, ἄδηλα αἰτιάσασθαι ἔλεγον οἱ Μάγοι, Τὴν περιφερομένην βασιλεῖ, μοῖραν χαίρουσά τε καὶ κρείσσονα, οὐκ ἔστιν οὔτε λαθρᾳ, οὔτε πόλεως ἁρπάσαι. μοῖρα δὲ ἣ καὶ πόλεών ἐστιν ὥσπερ ἀνθρώπων· καὶ τινὰ δὲ χρησιμωτάτην μὲν ἐδόκει τοῖς θεοῖς γενέσθαι, ἐρχομένην οὐκ τῇδε τῆς ὥρας ἧς ἐγένετο. διαμηνύοντες δ' ἡμεῖς ὡς ἐπιτήδειον ἡμῖν ἐστὶ μένειν, παρεφέρομεν τὸ περιφερόμενον. τάδε χρήσαντων ἐκείνων, καὶ Μάγων πανουργοτάτων, καὶ βασιλέως ἀγροικοτάτου. τοιγὰρ τοι τὸ δαιμόνιον τοῦ αἰσιωτέρου τοῦ χρατοῦ παρεσίταξε, καὶ τοῦτο ἕνεκα τοῦ καταμαθεῖν ὧδε, ἵνα μή τι καὶ νεωτερίζωμεν ἡμεῖς, ἔτι τεχνάζειν ἐπιτηδές. αὐτός τε γὰρ ὁ βασιλεὺς σὺν τοῦ χρατοῦ πρεσβύτερος, καὶ ὁ κάλλιστα αὐτὸς ἐδιδάσκεις ἁρματηλάτης, καὶ ὁ διπλήσιος ὢν σοὶ παρὸς κινδύνους καὶ πόνους, οὐκ ἐθέλησε νῦν σὺν ἀναπαύσεως ἐπιτάγματος, ἀλλ' ἀνέδραμεν, σὺν δὲ ἀνὰ μέσης, μὴ ἀθρόως ἐπισπάσας αὐτοῖς, καὶ ἐνόμιζε κεκελεῦσθαι, καὶ κεκέλευστο δή. δῆλος σὺν εἶ σὺ καὶ περὶ κύνας αὐτοὺς ἔτι ἐπιθυμῶν. τί δὴ οὖν βασιλέως ὁ ἀνθρωπίνοις εἴη καρτερώτερος ἀνὴρ ἢ Θεοῦ, ὃς τῆς σῆς γνώμης ἐπεκράτησε, καὶ ἠναμώνησέ σοι τὸ πόλεως ἀπὸ ἡμῶν, δυσμενεστάτων ἡμῖν τε καὶ γῆς πατρὸς τῆς σῆς οἰκείας. τοῦ γὰρ ἕνεκα ἡμέτερος ἰσχὺς δυνατωτέρου γένους περιγιγνομένου. ἢ μὲν δὴ πόλις σοὶ γέγονε σὺν τύχῃ. καὶ μεγίστῃ σύν, καὶ χρόνος ἔσται. σὺ δὲ ἡμῖν ἐξαμαρτοῦσιν ἐπὶ δίκαις οἰκείαν ἀγαθῶν ἀφαιρέσεως, τὴν συγγνώμην βεβαίου ταύτην τῶν Μάγων εἰπόντων, ὁ βασιλεὺς ἔπαθε, καὶ σὺν ἐγώ. διὰ δὴ μὲν ἐπυθόμην περὶ Σελευκείας. Ὁ δὲ Σέλευκος τὸν υἱὸν Αντίοχον περὶ ἔτι, τὸν ἄνω γῆς βασιλεύοντα ἀπέφηνεν ἀνῆρ ἐκεῖνος. καὶ εἴ τῳ μεγαλόφρων εἶ φάναι τὸν καὶ βασιλικὸν, μεγαλοφρονέστερον ἔτι καὶ σοφώτερον ἤνεγκε δὴ ἔρωτα τοῦ παιδὸς, καὶ τὴν ἐς τὸν πάλαι αὖτε σωφροσύνην. ἦρα μὲν γὰρ ὁ Αντίοχος Στρατονίκης τῆς αὐτοῦ Σελεύκου γυναικὸς, μητρυιᾶς οἱ γενομένης, καὶ παῖδα ἤδη τοῦ Σελεύκου πεποιημένης. συγγνώσκων δὲ τὴν ἁμαρτίαν τῷ πάθει, οὔτε ἐπεχείρησε τοῦ κακοῦ, οὔτε προσῄνεσεν, ἀλλ' ἐσιώπησε, καὶ πρῶτον, καὶ ἐκὼν ἐς τὸν θάνατον σεσηρώς. οὐδὲ ὁ σοφώτατος ἰατρὸς Ερασίστρατος ὅτι μεγίστας σεσωπήκει Σελεύκῳ σεσωκὼς, εἶχε τεκμήρασθαι τῷ πάθει, μέχρι φυλακῇ καθαρὸν τὸ σῶμα, εἴκασεν εἶναι τῆς ψυχῆς τὸ νόσον, ἣ δὴ ἐρρωμένη καὶ νοσοῦσα τὸ σῶμα σεσωκέναι. λύπας μὲν οὖν καὶ ὀργὰς, καὶ ὅτι μὴ εἰας ὁμολογεῖσθαι ἔρωτα ἐπικρύπτειν τοῖς σοφοῖσιν. σοῦ δὲ ἐπὶ ὡς τοῦ Αντίοχου φαίζοντος αὐτοῦ, λιπαρεστέρως μαθεῖν τὸ ἀπόρρητον, πρὸς καλέσαντος, καὶ ἐφύλαττε τὰς τοῦ σώματος μεταβολὰς, ὅπως ἔχοι τοῖς ἕκαστον τῶν εἰσιόντων. ὡς δὲ εὗρεν ὅτι μὲν τῶν ἀλλων σβεννύμενον ἀεὶ τὸ σῶμα καὶ μαραινόμενον ὁμαλῶς. ὅτε δὲ ἡ Στρατονίκη παρέλθοι, τὸ μὲν χρῶμα ἐπανῄει καὶ ἀῤῥωστίας καὶ σωφρονίστατα τότε μάλιστα αὐτὸν ἐνοχλούμενον καὶ σιωπῶντα. τὸ δὲ σῶμα καὶ ἄκρατος αὐτοῦ θαλερώτερόν τε γινόμενον αὖθις καὶ ζωτικώτερον, καὶ αὖθις ἀπούσης ἀθενέστερον, ὅθεν τῷ Σελεύκῳ, τὸν υἱὸν ἀμείνω ἔχειν αὖθις ἐπιθυμοῦντι

σθμτος δὲ τῦ βασιλέως, καὶ ἀκολούθσμτος, εἶπεν, ἔρως ὅδε τὸ πάθος, καὶ ἔρως γυναικὸς, ἀλλ' ἀδυώατος. Σελεύκυ δὲ θαυμάσαντος, εἴ πνα μὴ δύναιτο πεῖσαι Σέλευκος ὁ τῆς Ασίας βασιλεὺς ὅτι γάμου τοιοῦδε παιδὸς, ἱκεσία τε καὶ χρήμασι καὶ δωρεαῖς, καὶ ὅλη τῆ τροφῆ δι βασιλεία ἀξιούση μᾶλ ἐς τὸν δε ὃν κάμοι τὰ βασιλέα, δεδησοιλμένη δὲ καὶ νῦν ἀπὸ τῆς σωτηρίας, εἰ ἤδη τις ἐθέλει· καὶ μόνον ἀξιοῦτος μαθεῖν, τί ὄστ τὸ γυναῖον, ὁ Ερασίστρατος ἔφη, τῆς ἐμῆς γυναικὸς ἐρᾶ. καὶ ὁ Σέλευκος, εἶτ' ὦ ἀγαθὲ, ἔφη, φιλίας μᾶλ οὕτω καὶ χαρίτων ἔχων ἐφ' ἡμῖν, ἀρετῆς δὲ καὶ σοφίας ὧν ὁλίγοις, ἃ σώσῃς μοι νέον ἄνδρα καὶ βασιλικὸν, φίλκ τε βασιλέως υἱόν, ἀτυχῆτα καὶ σωφρονῆντα, καὶ τὸ κακὸν ὃπτι κρύπτοιτα καὶ τοσοτῖπ μότεσιν αὐτῷ φανάτυ; ἀνὴ ὑπὲρ ὧν μὲ ἔτως Αντίοχον, ὑπερόφλ σ' ἐπ' αὐτῷ καὶ Σέλευκον. ὁ δ' ἀσπομαχόμενος, εἶπε λόγον ὡς ἀφυκτον, ὅτι μηδ' ἀν σὺ, καὶ εἰ ὢν πατὴρ, τῆς σῆς Αντίοχος ἤρα γυναικὸς, μεθῆκας ἂν αὐτῷ τὴν γυναῖκα. ἔνθα δὴ πάντας ὠμυν τοὺς βασιλείους ἥρως ὁ Σέλευκος, ἢ μᾶλ ἐκὼν ἂν καὶ χαίρων μεθεῖναι, καὶ διήγημα γενέσθαι καλὸν βίοις ἀγαθοῦ παιδὸς ἐς παῖδα σώφρονα. Ϲ εἵνεκα τῆ κακοῦ, Ϲ ἀναξίου τῆς συμφορᾶς. πολλά τε ὅμοια ἐπινεύκων, ἦρξατο ἀρᾶσθαι, ὅπ μὴ αὐτὸς αὐτῷ γένοιτο ἰατρὸς ἀτυχοῦντι, ἀλλὰ καὶ ἐς ταῦτα δίοιτ Ερασιστράτου. ὁ δ' ἐπὶ κατεῖδε τὴν ὁρμὴν Ϲ βασιλέως ἔργον ὑπερφάνου σθμ, οὐχ' ὑπόκρισιν, λύει κάλυπτε Ϲ πάθος, καὶ ὅπως αὐτὸ βέβαιον κρυπτόλυθμον διηνεῖπο. Σελεύκῳ δὲ ἤδη τι ἔργον ἐλθέτο πεῖσαι τὸν υἱόν· ἔργον δ' ἐπ' ἐκείνῃ τ' γυναῖκα. ὡς δ' ἔπεισε, τ' γραπαὶ σεσαγασθαι, αὐθημερὸν ἵσως ἤδη τι τούτων, κατελογίζετο μᾶλ αὐτὸς τὰ ἔργα τὰ ἑαυτῦ, καὶ τὴν ὀργὴν ὅπ δὴ μάλιστα τῶν Αλεξάνδρου παιδίων ὅτι μήκιστον τοσαγάγοι· δεῖ καὶ γηραιὸν ἤδη δυσκρήτητον εἶ) παθεῖν τὸ μέγεθος· ἐθέλω δέ, ἔφη, διελθεῖν Ϲ μέγεθος ἐς τὴν ὑμετέραν τῆ μάτορος ἀμεμεμψίαν, καὶ τὸ μέρος ἤδη δοῦναι τοῖς ἐμοῖς φιλπάτοις. δίκαιοι σ' ἐστί μοι πάντες ἐς πάντα σύνεργεῖν, οἱ ἐς τοσοῦτον ἀρχῆς καὶ δυνάμεως ἠυξημένοις ἐσ' ἐμοῦ μετ' Αλέξανδρον· φίλπατοι σ' εἰσί μοι καὶ ἀρχῆς ἄξιοι, τῶν τε παίδων ὁ τέλφος ἤδη, καὶ ἡ γυνή. ἤδη σ' αὐτοῖς καὶ παῖδες ὡς νέοις ἡμίοντο ταχέως, καὶ πλέονες φύλακες ὑμῖν τῆς ἡγεμονίας εἶεν. ἁρμόζω σφίσιν ἀμήλους ἐφ' ὑμῶν, καὶ πέμπω βασιλέας εἶ) τῶν ἐνθαῦ ἤδη ὧν ἀῶν, Ϲ εὖ Περσῶν ὑμῖν ἔθη καὶ ἑτέρων ἐνθαῦ μᾶλλον, ἢ τόνδε ὃν κοινὸν ἅπασιν ὃπτι θέσω νόμον, ἀεὶ δίκαιον εἶ) ὃ τοῦ βασιλέως ὑμῖν ὁσιῶ μόνον. ὁ μὲν δὴ οὕτως εἶπεν. ἡ δὲ γραπαὶ δὲ ὡς βασιλέα τῶν ὅτι Αλεξάνδρου μέγιστα καὶ πατέρα ἄριστον θῴφιμεν. καὶ ὁ Σέλευκος Σγρατονίκη καὶ τῷ παιδίῳ Ϲ αὐτὰ τοσοτάξας, ἐξβύγει τὸν γάμον, καὶ ὅτι τὴν βασιλείαν ἐξέπεμπεν, ἔργον ἀοίδιμον τόδε καὶ δυνατώτερον τῶν ἐν πολέμοις αὐτῷ ἠμελθὼν ἐργασάμενος. σατραπείαν δὲ ἕσθμ ἑκὰν αὐτῷ δύο καὶ ἑξδομήκοντα· τοσαύτης ἐβασίλευε γῆς· Ϲ τὴν πλείσια τῷ παιδὶ τοξεδιδοῖ, ἦρχε τῶν ἀπὸ θαλάσσης ὅτι Εὐφράτου μόνον, καὶ πόλεμον πελβυτῖον Λεσιμάχῳ τοῦ Φρυγίας τὴν ἐφ' Ελλησποίτῳ πολεμῶν, Λεσιμάχου μᾶλ ἐκφάτι πισόντος ἐν τῇ μάχῃ· αὐτὸς δὲ τὸν Ελλήσποντον ἐπέρα, καὶ ἐς Λεσιμάχειαν ἀναβαίνων, κτείνεται. Πτολεμαῖος σ' αὐτὸν ἐπόλμως ἔκτεινεν, ὅτῳ Κεραυνὸς ὠνόμασται. ἐφ' ὧν ὁ Κεραυνὸς ἦν Πτολεμαίου τῶ Σωτῆρος καὶ Εὐρυδίκης δ' Αντιπάτρου. Ϲ αὐτὸν ἐκπεσόντα Αἰγύπτου δεῦρο δίος, ὅτι νεωτάτῳ παιδὶ ὁ Πτολεμαῖος τὴν ἀρχὴν ἐπιτρέψαι δοῦναι, ὁ Σέλευκος εἶα φίλου παῖδα, παῖδα ἀτυχοῦντα ὑπεδέξατο καὶ ἔφερε, καὶ ἐπῆγεν πάντη φονέα αὐτῷ. καὶ

Σέλευκος

Σέλευκος μὲν ἄτε τελευτᾷ, πεῖα καὶ ἑβδομήκοντα ἔτη βιώσας, καὶ βασιλεύσας ἐξ αὐτῶν δύο καὶ τεσσαράκοντα. καί μοι δοκεῖ καὶ ἐς τοῦτο αὖθις σπουδασθῆναι ὁ αὐτὸς λόγος, Μὴ ἀπεῦσθ' Εὐρώπην, Ἀσίη τοι πολλὸν ἀμείνων. ἡ γὰρ Λεσιμαχία ἐν τῆς Εὐρώπης ὅσον, ἐν ᾗ τότε ἐφῆστο ἀπὸ τῆς Ἀλεξάνδρου στρατιὰς ἐς τὴν Εὐρώπην διεπέρα. λέγεται δὲ καὶ περὶ αὐτοῦ ἡ θανάτου ποτὲ αὐτῷ χρωμένῳ λόγιον προαγορευθῆναι, Ἄργος ἀλευόμενος, ὃ πεπρωμένον εἰς ἔτος ἥξει. Εἰ δ' Ἀργὶ πολέσας, τότε κεν πρὸς μοῖραν ὄλοιο. ὁ μὲν δὴ Ἄργος ὃ Πελοποννήσιον, καὶ Ἄργος ὃ Ἀμφιλοχικὸν, ἐν Ἄργος ὃ ἐν Ὀρεστίᾳ ὅθεν οἱ Ἀργεάδαι Μακεδόνες, ἐν τὸ ἐν τῷ Ἰωνίῳ λεγόμενον οἰκίσαι Διομήδεα φῶμεν, ἐν εἰπεῖν ποιητὴν Ἄργος ἐκάλεσε, πόθεν δύσζηλος ἦν ἐφυλάσσετο. φασὶ δὲ οἱ τὴν Λεσιμαχίαν αὐτῷ ἀπὸ τῶν Ἑλλησπόντου, βωμὸς ἐν ὅσον ἐν ὄψει μέγας τὸ ἐν πρόσφατος· καὶ πυθόμενος αὐτὸν, ἢ ὅτι Ἀργοναύτας εἶναι φασὶ πλέοντας ἐς Κόλχους, ἢ ὅτι Ἀχαιοὺς ἐπὶ Ἴλιον στρατεύοντας, καὶ διὰ τοῦτο ἐπὶ βωμὸν τοὺς πρεσβεύοντας Ἄργος καλέσαι, ἢ διὰ τὸν ναῦν διαφθείροντας ὃ ὄνομα, ἢ διὰ τὸν πατρίδα τῶν Ἀργέων, κτίσαντας τοῦτο ἐπὶ μαθήσεων, ἐπὶ τοῦ Πτολεμαίου προαποστάντος ὅπισθεν. ἐν Σέλευκον μὲν ἔκτε Φιλέταιρος ὁ Περγάμου δυναστεύσας, πολλῶν χρημάτων ὃ σῶμα ὃν Κερδωνὸν αἰτήσας, ἐν τὰ λείψανα ἔπεμψεν Ἀντιόχῳ τῷ παιδὶ αὐτοῦ. ὁ δὲ Σελευκεία τῇ πρὸς θαλάσσῃ ἀπέθετο, καὶ νεὼν αὐτῷ ἐπέστησε, ἐν τέμενος Νικατόριον ὀνόμασε. Λεσιμαχεῖ δὲ πλεῖστα θαύματα τῶν ὑπασπιστῶν ὄντα ὧν Ἀλεξάνδρου, πρὸς ἐχθρὰν ποτὲ ὀνόματι αὐτῷ, ἐν καμόντα, τῆς οὐρᾶς τοῦ βασιλέως ἵππου λαβόμενον, ἔτι σὺν τῇ ἐχθρᾷ. πληγὰς ἐς ὃ μέτωπον ὑπὸ τὸν φλέβα τοῦ τέλους τοῦ βασιλείου δόντες, ἀμυνόμενον· τὸν δὲ Ἀλέξανδρον ἀπειλὰ τελαμῶνος, ᾧ ἔφερε δίσκον αὐτοῦ ὃ τῆς ὤμου πρὸς δῦσαν, ἐν ἐμπλησθῆναι μὲν ἅμα τὸ δίσκον. Σὺν δὲ Ἀλεξάνδρου μάντιν Ἀείσανδρον φερομένῳ τῷ Λεσιμάχῳ ἐν ᾧ ἔδει ἔχοντι, ἐπιπεῖν, ὅτι βασιλεύσει μὲν σοῦ ὁ ἀνὴρ, βασιλεύσει δ' ὑπὸ πόνων. ὁ μὲν δὴ ἐν ἐβασίλευσε πεντεκαίδεκα ἔτη μάλιστα σὺν οἷς ἔσχε πρότερον, ἐν ὑπὸ πόνων ἐβασίλευσε, ἐν ἐβδομηκοντούτης ὢν γραῖ βυόμενος ἐν μαχόμενος ἔπεσεν. δύο δ' ἐπτωμαρεθόντος αὐτῷ τῶν Σελεύκου, κείμενον τὸ σῶμα τοῦ Λεσιμάχου κύων οἰκεῖος ἐς πολὺ φυλάσσων, ἀλύοντα ὄρνεα ἐν θηρία διεφύλαττε, μέχρι Θῶρηξ ὁ Φαρσάλιος βοῦν ἔθαψεν. οἱ δὲ Ἀλέξανδρον φασὶ θάψαι τὸν αὐτοῦ Λεσιμάχου παῖδα, φυγόντα μὲν ἐς Θρᾴκην πρὸς Σέλευκον, ὅ, τε Λεσίμαχος Ἀγαθοκλέα τὸν ἕτερον αὐτοῦ παῖδα ἀφῆκεν· ἐρευνησάμενον δὲ τὸ τοῦ τότε τὸ σῶμα, καὶ ἐκ τοῦ κυνὸς μάλιστα ἀνευρεῖν τὰ ἤδη διεφθαρμένον· τὰ δὲ ὅσα τοῦ Λεσιμαχίας ἐνόησαν τοῦ σφετέρου ἱεροῦ, ἐν ὃ ἱερὸν Λεσιμαχίου προσαγορεύουσι. τιμῶσι μὲν δὴ πάντες ἑκατέρῳ τῶν τῆς βασιλέων συνιόντι, διαφορώτατον τὸ ἐς τὰ σώματα μηνίσαι νομίζων, τῷ μὲν ἐς ἑβδομήκοντα ἔτη, τῷ δὲ ἐς πλείονα τούτων, ἐπὶ δύο τείαι, μεμαχημένων ἐκ χρεὼν οἰκείας ἀεὶ μέχρι τοῦ θανάτου. Σελεύκου δ' ἀποθανόντος, διαδοχοι παῖδες πρῶτα παῖς ἐκδιδόμενοι τὴν Σύρων ἀρχὴν, ἐθήσαντο οὕτω. Ἀντίοχος μὲν πρῶτος ὧδε, ὁ τῆς μητρυᾶς ἐρασθεὶς, ὃς ἐν Σωτὴρ ἐπικλήθη, Γαλάτας ἐκ τῆς Εὐρώπης ἐς τὴν Ἀσίαν ἐμβαλόντας ἐξελάσας· δεύτερος δὲ Ἀντίοχος ἕτερος ἐκ τῶνδε ὧν γάμων γεγόμενος, ὅτῳ Θεὸς ἐπώνυμον τοῦ Μιλησίων χρηστήριον, ὅτι αὐτῷ Τίμαρχον τύραννον καθεῖλεν. ἀλλὰ τόνδε μὲν τὸν Θεὸν ἔκτεινεν

ἡ γυνὴ Φαρμάκων. δύο δὲ εἶχε, Λαοδίκην καὶ Βερενίκην, ἐξ ἔρωτός τε καὶ ἐπιγαμίης, Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου θυγατέρας, καὶ αὐτὸν ἔκτεινε Λαοδίκη. καὶ ἐπ' ἐκείνου Βερενίκην τε τὴν Ὁ Βερενίκης Ῥέφος. καὶ Πτολεμαῖος ὁ τοῦ Φιλαδέλφου θεῖος ἀπὸ μητρὸς, Λαοδίκην τε ἔκτεινε, καὶ ἐς Συρίαν ἐπέβαλε, καὶ ἐς Βαβυλῶνα ἦλασε. καὶ Παρθυαῖοι τῆς ἀποστάσιος τότε ἦρξαι, ὡς τεταραγμένης τῆς τῶν Σελευκιδῶν ἀρχῆς. ὅτι δὲ τοῦ θεοῦ βασιλεὺς γένεται Συρίας Σέλευκος υἱὸς τοῦ θεοῦ τε καὶ Λαοδίκης, Καλλίνικος ἐπώνυμον· ὅτι δὲ Σελεύκῳ, δύο παῖδες αὐτοῦ Σέλευκος, καὶ Ἀντίοχος ἡλικίαν ἐκάτεροι αὐτῶν, Σέλευκός τε καὶ Ἀντίοχος. Σελεύκῳ μὲν δὴ ἀσθενής τι ὄντι καὶ πενομένῳ καὶ δυσπειθῆ ὄντι στρατὸν ἔχοντι, ἐπεβούλευσάν οἱ φίλοι δῶρα φαρμάκων, καὶ ἐς ἔτη δύο μόνα ἐβασίλευσεν. ὁ δὲ Ἀντίοχος ὃν δὴ οὗτος ὁ Μέγας ὀνομάζεται, τοῦδε οὕνεκα μοι πάλαι εἴρηται, Ῥωμαίοις πεπολεμηκώς. ἐβασίλευσε δὲ ἔτη ἑπτὰ καὶ τεσσαράκοντα, καὶ αὐτῷ τοῖσι παισὶν ἐπέφυτον, ἀμφοῖν βεβασιλευκότοιν, Σελεύκου τε καὶ Ἀντιόχου, Σελεύκου μὲν ἔτεσι δώδεκα, ἀποθάνοντος ἅμα καὶ ἀδελφῷ, ὑφ' ἑτέρου τῶν παρ' αὐτοῦ συμφορᾷ· Ἀντιόχου δὲ δύο οὐ πλήρεσιν, ἐν οἷς Ἀρταξίαν τὸν Ἀρμένιον εἶλε, καὶ ἐς Αἴγυπτον ἐστράτευσεν, ὅτι ἐκτὸν Πτολεμαῖον ὀρφανεύοντα μὴ ἀδελφοῦ. καὶ αὖτις στρατοπεδεύοντι τοῦτον τὸν Ἀλεξάνδρειαν Γοπίλλιος τοῦ Ῥωμαίων πρεσβευτὴς ἦλθε φέρων δέλτον, ἐν ᾗ τάδε ἐγέγραπτο, μὴ πολεμεῖν Πτολεμαίοις Ἀντίοχον. ἀμαγόντι δὲ αὖτις καὶ λέγοντι βουλεύεσθαι, κύκλον τῇ ῥάβδῳ τοῦτον ἐγράψαντα ὁ Ποπίλλιος, καὶ εἰπόντα, ἐνταῦθα βουλεύου. ὁ μὲν δὴ καταπλαγεὶς ἀπίζηλος ἐγένετο, καὶ ὁ τῆς Ἐλυμαίας Ἀφροδίτης ἱερὸν ἐσύλησε, καὶ φθόνῳ ἐπέλαβε, παῖδες ἐν αἰετοῦ ἀπολιπών, Ἀντίοχον Εὐπάτορα, ὡς μοι καὶ τοῦτο εἴρηται. εἴρηται δὲ καὶ τοῦτον Δημητρίου τοῦ μετ' αὐτὸν, ὃς ὁμήρευσεν ἐν Ῥώμῃ, καὶ τὴν ὁμηρείας ἐκφυγὼν, ἐβασίλευσε, Σωτὴρ ὑπὸ τῶν Σύρων δεύτερος ὅτι τοῦ Σελεύκου τοῦ Νικάτορος παῖδα ὀνομαθείς· ἐπομόσαντα δὲ αὐτῷ τινα Ἀλεξάνδρου ψευδώνυμον εἶναι τοῦ Σελευκείου γόνου, καὶ Πτολεμαῖος ὁ τῆς Αἰγύπτου βασιλεὺς, τῇ μητρὶ Δημητρίου σὺν στρατῷ ἐπαμύναντι Ἀλεξάνδρῳ. καὶ Δημήτριος μὲν ἀφ' Πτολεμαίων ἐξέπεσε τῆς ἀρχῆς, καὶ ἐτελεύτησε. τὸν δὲ Ἀλέξανδρον ἐξέβαλε Δημήτριος ὁ Δημητρίου τοῦδε τοῦ Σωτῆρος υἱὸς, καὶ ὅτι τῶνδε ὡς νόθον τοῦ γόνου ἀνδραγαθίσας, Νικάτωρ ὑπὸ τῶν Σύρων ὠνομάσθη, δεύτερος γὰρ ὅδε μετὰ Σέλευκον. ὅτι δὲ Παρθυαῖος γὰρ ὅδε μετὰ Σέλευκον ἐστράτευσε, γῆν μὲν αἰχμάλωτος, δίαιταν εἶχεν ἐν Φρεατίῳ βασιλέως, γυναῖκα δὲ Ῥοδογούνην ἔζευξεν αὐτῷ τὴν ἀδελφὴν ὁ βασιλεύς. τοῦδε δὲ τὴν ἀναρχίαν τινὰ, δοῦλος τῶν βασιλέως Διόδοτος παῖδα Ἀλέξανδρον ἐξ Ἀλεξάνδρου τοῦ νόθου γόνου τοῦ Πτολεμαίου γεγαῶτα, ὅτι τῆς βασιλείας ἦρχε· καὶ ὁ παῖδα κτείνας, αὐτὸς ἐπιτόλμησε τῇ ἀρχῇ, Τρύφωνα ἀφ' ἑαυτοῦ μετονομασθείς· ἀλλὰ αὐτὸν Ἀντίοχος ὁ ἀδελφὸς Δημητρίου τοῦ αἰχμαλώτου πυθόμενος ἐν Ῥόδῳ τοῦτον τῆς αἰχμαλωσίας, κτείνει καπηλεύοντα ἐς τὰ πατρῷα σπουδὴν πολλὴν, καὶ στρατιὰν καὶ ὅτι τὸν Φρεατίου, ὃν ἀδελφὸν αὐτῶν. ὁ μὲν δὴ Φρεατίης αὐτὸν ἔδυσε, καὶ τὸν Δημήτριον ἐξέπεμψεν. ὁ δὴ Ἀντίοχος, καὶ ὃς σπουδάζοντά τε τοῖς Παρθυαίοις, καὶ ἠσυχάζοντα, ἑαυτὸν ἔκτεινεν. ἔκλυε δὲ ἡ Δημήτριον ἐς τὴν βασιλείαν ἐπανελθόντα ἡ γυνὴ Κλεοπάτρα, δολοφονήσασα δῆλον τοῦ γάμου Ῥοδογούνης. διὸ δὴ καὶ Ἀντιόχῳ τῷ ἀδελφῷ τοῦ Δημητρίου τοῦτον γαμεῖται. καὶ παῖδες ἦσαν αὐτῇ, δύο μὲν Δημητρίου Σέλευκός τε καὶ Ἀντίοχος, ὅτῳ Γρυπὸς ἐπίκλησις· ἐκ δὲ Ἀντιόχου

Αντίοχος ὅτῳ Κυζικηνὸς ἐπώνυμον. Τούτων τὸν μὲν Γρυπὸν ἐς Ἀθήνας, τὸν δὲ Κυζικηνὸν ἐς Κύζικον ἐπεπόμφει τρέφεσθαι. Σέλευκον δ' οὐκ οἶδ' ὅτῳ τῷ πατρὶ Δημητρίῳ τὸ ὄφθαλμα ὑπηλθόμενον, ὅτι τοξεύσασα ἔκτεινεν, εἴτε διὰσασα τῷ τῆς παιδὸς δολοφονήσιος, εἴτε καὶ μανιώδεσι πρὸς πάντα μίσει· μετὰ δὲ Σέλευκον ὁ Γρυπὸς ἐγένετο βασιλεύς, ἓξ τῇ μητρὶ οἱ Φάρμακον κεφάσασθαι, πιεῖν ἠνάγκασεν· ἢ μὴ δὲ δίκην ποτὲ ἔδωκεν ἄξιος ὢν ἄρα τῆς μητρὸς ἑαυτῷ ὁ Γρυπός. ἐπεβούλευε γὰρ τῷ Κυζικηνῷ, κατ' ὄπα ὁμομητρίῳ. ὁ δὲ μαθὼν, ἐπολέμησέ τε αὐτῷ, καὶ τῆς ἀρχῆς αὐτὸν ἐξήλασε, καὶ βασιλεὺς ἀντ' ἐκείνου τοῖς Σύροις ἐγένετο, ἀλλὰ καὶ τῶνδε Σέλευκος ὁ Ἀντίοχου τοῦ Γρυπὸς παῖς ὑπερβαλόμενος, ὅτι πατρὶ μὲν ἐπείλητο τῷ ἀρχικῷ. βίαιος δὲ καὶ τυραννικώτατος ὤν, ἐν ἑστίᾳ Μόψου τῆς Κιλικίας κατεφλέχθη ὑπὸ γυμνάσιον· καὶ αὐτὸν διεδέξατο Ἀντίοχος ὁ υἱὸς ὁ Κυζικηνοῦ, ὃν ὑπεβουλεύθη μὲν ὁ Σελεύκου τοῦ ἀρχαίου, οἱ μὲν Σύροι νομίζοισι τοῦτο ποιῆσαι δι' εὐσέβειαν, καὶ ἀφ' οὗτο Εὐσεβῆ προσωνόμασαν. ἐταίρα δ' αὐτὸν ἔσωσεν ἐρασθεῖσα τοῦ κάλλεος. ἐμοὶ δοκεῦσι ὅτι γλῶτι αὐτῷ ποιῆσαι τὸ ὄνομα οἱ Σύροι. ἔγημε γὰρ οὗτος ὁ Εὐσεβὴς Σελεύκου, ἢ τῷ πατρὶ αὖ γαμετὴ ἦν Κυζικηνῷ, καὶ ὧν Γρυπὸν μὲν μόνον ἐμνᾶτο. ἐπιγάμβρου αὐτὸν ποιεύμενοι, ἐξήλασε τῆς ἀρχῆς Τιγράνης· καὶ τὸν υἱὸν ἐκείνου τὸν ἐκ τῆς Σελεύκου αὐτῷ γαμέτου ὁ Ἀσίᾳ τε τραφέντα, καὶ ἀπὸ τῶδε Ἀσιατικὸν ὀνόμασεν, Πομπήιος ἀφείλετο τὴν Σύρων ἀρχὴν, ὡς μοι λέλεκται, ὅτε μὲν ἐπὶ ἀκμὴν δίκαιον ἐκ Σελεύκου Σύρων βασιλεία. ἐξαίρω γὰρ Ἀλέξανδρόν τε καὶ ὃν Ἀλεξάνδρου παῖδα ὡς νόθους, καὶ τὸν δοῦλον αὐτῶν Διόδοτον, βασιλεύσαντα ἐν ταῖς ἀρχαιρεσίαις ταῖς Γομπηίου ὅτι ἓν μόνον ἔτος. ἡ δὲ ἀρχὴ τῶν Σελευκιδῶν ἐς ἑβδομήκοντα ὅτι ἀφικοῖσι ἐνιαυτοὺς περίκειτο· καὶ εἴ τις ὑπισχνοῖτο ὧν ἐς Ῥωμαίους χρόνων Ἀλεξάνδρου, περιττεύσει ὅτι τοῖς ἀφικοῖσι ἑβδομήκοντα ἔτεσι, τὰ Τιγράνου πεπαρεσκεύδεκα. τοσάγε μὲν δὴ καὶ ἐς Μακεδόνων τὴν Συρίας βεβασιλευκότων εἶχον εἰπεῖν, ὡς ἐν ἀκριβείᾳ συλλεγῇ.

ΑΠΠΙΑΝΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΣ ΡΩΜΑΙΚΩΝ ΠΑΡΘΙΚΗ.

Hic liber prop. caret ad verbi descriptus est e vita Crassi apud Plutarchum.

ΜΕΤΑ δὲ τοὺς ἐπὶ Πομπηΐου Συρίας ἄρξαι ἡρημένους Γαβίνιος Ρωμαίων στρατηγὸς ἐπίμφθη Συρίας ἄρξων· ὃν ὑπὸ τοὺς Ἄραβας ὁρμῶντα, Μιθριδάτης μὲν ὁ Παρθυαίων βασιλεὺς ἐξελαυνόμενος τῆς ἀρχῆς ὑπὸ Ὁρώδου τοῦ ἀδελφοῦ, μετῆλθε δὲ Ἀρσάκου ὑπὸ Παρθυαίων· Πτολεμαῖος δὲ αὖτον ὁ ἐνδικώτατος Αἰγυπτίων βασιλεὺς, ἐκπεσὼν καὶ οὗτος τῆς ἀρχῆς, μετέπεμψε χρήμασιν ἀπὸ Παρθυαίων ὑπὲρ τοῦ Ἀλεξανδρείας ὁρμῆσαι. καταλαμβάνει δὲ Γαβίνιος Ἀλεξανδρεῦσι πολεμήσας. ὑπὸ δὲ Ρωμαίων βουλῆς ἔφυλλα, ἀνὰ νηφίσματος ἐς Αἴγυπτον ὑπὲρ πολέμου Ρωμαίοις ἀπαισίου νομιζομένου. ἐῶ γὰρ τὰ Σιβύλλειον αὐτοῖς ἀπαγορεῦον. ὑπὲρ δὲ Γαβινίου μοι δοκεῖ Κράσσος ἄξαι Σύρων· ὅτῳ πολεμουμένῳ Παρθυαίοις ἡ μεγάλη συμφορὰ γέγονεται. καὶ ὑπὲρ Λαβιήνου Βίβλῳ μιᾷ Κράσσου στρατηγοῦντος Συρίας, ἐς τὴν Συρίαν ἐσέβαλον οἱ Παρθυαῖοι. Σάξα δὲ μιᾷ Βίβλου ἡγουμένου, καὶ τὰ μέχρις Ἰωνίας ἐπίδραμον, ἀχαλινωμένων ἔτι Ρωμαίων ἐς τὰ ἐπ' ἀγκύλοις ἐμφύλια. καὶ ἔστιν ἄξαι μὲν οὐδὲν μέγα, ὅ, τι καὶ ἄξιον λόγου, λῃστῶν ὄντων μᾶλλον, ἢ πολεμοῦσιν ἐοικότες. ἀλλὰ τάδε μὲν ὕστερον γενόμενα, ἢ Κράσσου καὶ στρατιὰ τε καὶ συμφορὰ στρατηγοῦσα αὐτοῖς ἐς ὀφρῦς ἀμήχανον, ὑπὸ Αντωνίου στειλάμενον. ὅπως δὲ Κράσσος ἔσχεν ὁρμῆς ἐς αὐτούς, ἀνωθεν εἰπεῖν ἄξιον· στρατιᾷ μὲν γὰρ ἡ τῶν ἀρχαιρεσιῶν ἔθνος ἡμέρᾳ καὶ χειρὶ ἔστενδεν δὲ ἅμα ὅτι τὸν ὕπατον ἀρχὸν ἀγκύλοις στεφάνοις, Γαΐός τε Καίσαρ, καὶ Γομπήιος Μάγνος, καὶ Κράσσος ὁ Μάρκου ὑπέκλην· οἱ δὲ νῦν Κικέρωνά τε καὶ Κάτωνα, ἔτι τοὺς ἀνῆσαι ἀπίστως ἀπεστάλησαν, ἐσιάσαντο ἐς τὴν ἀρχὴν, καὶ ἐπὶ δοκῇ Καίσαρι μὲν ἀνῆκεν πεπαιτῆσαι, ἧς εἶχεν ἀρχῆς Γαλάτας. αὐτοῖς δὲ Πομπήιός τε καὶ Κράσσος ἐψηφίσαντο Συρίαν καὶ Ἰσπανίαν. κληρουμένων δὲ, Συρίαν μὲν ἔλαχε Κράσσος, Γομπήιος δὲ ἔλαχεν Ἰσπανίαν. ἐῶ δὲ ἀπάσιος ἅπασιν ὁ κλῆρος. οἵ τε γὰρ πολλοὶ Πομπήιον ἐβούλοντο μὴ μακρὰν ἔξω τῆς πόλεως, καὶ Γομπήιος ἐρῶν τῶν γυναικὸς, αὐτόθι τὰ πολλὰ διατρίβων ἔμιμνε. Κράσσος δὲ ὑπὸ χαρᾶς βύβλους ἐκπεσόντι ὧν κληρᾷ καταφανὴς ἐῶ, οὐδὲν βύτυχημα λαμπρότερον ἑαυτῷ γεγονέναι τῶν πρόσθεν ἡγούμενος, ὡς μέλλοι ἡσυχίαν ἄγειν. πρὸς δὲ τοὺς στεφάνους πολλὰ κατὰ τὸ μειρακιώδη λέγειν, πρὸ ἡλικίαν τὴν ἑαυτῷ καὶ φύσιν, ἥκιστα κομπαστὴς ἐῶ ἡ σοβαρὸς ἐν τῷ βίῳ γεγονώς· ἔτι δὲ ἐπηρμένος χρημάτῃ καὶ διεφθαρμένος, οὐ Συρίαν, οὐδὲ Πάρθους ὅλην ἐποιήσατο τῆς ἐπιστρατείας, ἀλλὰ ὡς παιδιὰν ἀποφαίνων τὰ λυ-

κλλου τοὺς Τιγρανίλλη, καὶ Γομπρίου τοὺς Μιθριδάτλη, ἄρχει Βακτριῶν καὶ Ἰνδῶν καὶ τῆς ἔξω θαλάσσης ἀπῆλθε ἑαυτὸν παῖς ἔλαφοι. καίτοι τῷ γε ἀφέντι τοῦ τούτων νόμου, Παρθικὸς πόλεμος οὐ τοῦτον· ἤδεσαν δὲ πάντες, ὅτι τοὺς τοῦτο Κράσσου ἐπέθοντο. καὶ Καίσαρ ὁ Γαλατικὸς ἔγραφεν αὐτῷ, τλὺ ὁρμλὺ ἐπαινῶν καὶ προθυμίαν ὅτι τὸν πόλεμον. ἐπεὶ δὲ δημαρχῶν Ατηῖος ἔμελλε τοὺς τλὺ ἔξοδον σκαπτώσεσθαι, καὶ σειόμενοι πολλοὶ χαλεπαίνοντες, εἴτις ἀνθρώπους σώζειν ἀδικοῦσιν, ἀλλὰ σκασόνδεις πολεμήσων ἄπεισι, δείσας ὁ Κράσσος, ἐδεήθη Γομπρίου τοῦ δημάρχου καὶ συμπαραπέμψαι. μέγα τι γὰρ ἰῶ ἐκείνῳ τὸ τοὺς τ' ὄχλον ἀξίωμα. καὶ πότε προσκυνασμένους πολλοὺς σείσασθαι καὶ καταβοᾶν ὁρώμενος τοῦ αὐτοῦ, φαιδρῷ τῷ βλέμματι καὶ τοῦ σώματι καταφαύνει ὁ Γομπρίος, ὥστε ὑπαίσχειν σιωπῇ δὲ αὐτῶν τοῦ σοῦσιν. ὁ γὰρ Ατηῖος ἀπάρτισας, τοῦτον μὲν ἀπὸ φωνῆς ἐκώλυε, καὶ διεμαρτύρατο μὴ βαδίζειν· ἔπειτα δὲ ὑπηρέτλη ἐκέλευσιν ἁψάμενον τῷ σώματος κατέχειν. ὡὼν γὰρ δημάρχων οὐκ ἐώντων, ὁ μὲν ὑπηρέτης ἁφῆκε τὸν Κράσσον· ὁ δὲ Ατηῖος τοῦ σφραμίου ὅτι τλὺ πύλλω, ἔθηκεν ἑαυτὸν καταμόνλω. καὶ τῷ Κράσσου ἀμομένου κατ' αὐτὸν, ὅπλα μισῶν καὶ καταπαίνδων, ἀρᾶς ἐπιτρέπων δίνας μὲν αὐτῷ καὶ φενακώδεις, δίνοις δὲ τίνας δοὺς καὶ ἄλλοκότους ἐπ' αὐτῷς καλῶν καὶ ὀνομάζων. Οὗτος φασὶ Ρωμαῖοι τοῖς ἀρᾶς ἀποδότους οὔσας καὶ παλαιὰς διαύτλω ἔχειν δύναμιν, ὡς τοῦ φθόνου μηδένα τῶν ἐσχάτων αὐτῷς κακῶς ἢ τοῦτον καὶ τὸν χρησάμενον· ὅθεν οὐκ ὀκνοῦσι τοῖς τυχοῦσιν αὐτοῖς, ὡς ἐπὶ πολλοῦ ἐμέρεσθαι. καὶ τότε ὧν ἐμέμφοντο τὸν Ατηῖον· εἰ μὴ λῶ ἐκαλέπαινε τῷ Κράσσου πόλει, εἰς αὐτλὺ ἀρᾶς ἀφῆκε, καὶ δίσδαιμονίαν τοσαύτλω. ὁ δὲ Κράσσος ἐς Βρεντίσιον ἦλθε, ἔπ' ἀσταυσίοις χλμῶνι τῆς θαλάσσης οὐ τοῦ μείνειν, ἀλλ' ἀνήχθη, καὶ συχνὰ τῶν πλοίων ἀπέβαλε· τλὺ δὲ ἀῶλω ἀναλαβὼν δύναμιν, ἠπείγετο πρὸς ἦρ Γαλατείας. Βύρων δὲ τὸν βασιλέα Δηϊόταρον, πάνυ μὲν ὄντα γηραιὸν ἤδη, κτίζοντα δὲ νέαν πόλιν ἐπίσκωψεν, εἰπών, ὦ βασιλεῦ, δωδεκάτης ὥρας οἰκοδομεῖν ἄρχη. ἡδέως δὲ ὁ Γαλάτης, ἀλλ' οὐδὲ αὐτὸς εἶπεν, ὦ αὐτοκράτωρ, ὡς ὁρᾷ τοῦτο λίαν ὀλίγα Γάρβους ἐλαύνης. ἐῶ δὲ ὁ Κράσσος ἐξήκοντα μὲν ἔτη τῶν ἄλλων, πρεσβύτερος δὲ τλὺ ὄψιν ἢ καθ' ἡλικίαν. ἀφικόμενον δή αὐτὸν ἐδέξατο τὰ τοῦ γμάτα τῆς ἐλπίδος ἀξίως ὃ τοῦτον. καὶ γὰρ ἔζευξε ῥᾳδίως τὸν Εὐφράτλη, καὶ διῆγε διὰ γρανῶν ἀσφαλῶς, καὶ πόλεις πολλὰς ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ κατέσχεν ἀκινδύνως τοῦ θεμένας. ἐν μιᾷ δὲ ἧς Απολλώνιος ἐτυράννει, γραπτῶν ἑκατὸν ἀναιρεθέντων, ἐπαγαγὼν τλὺ δύναμιν αὐτοῖς καὶ κρατήσας, διήρπασε τὰ χρήματα, καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἀπέδοτο· Ζωοδοτίαν ἐκάλεσαν τλὺ πόλιν οἱ Ἕλληνες. ὅθεν τοῦτης ἦλθε σύσις, δεξάμενος αὐτοκράτωρ ἐκατὸν γραπτᾶς ἀναγορθθλῶαι, πολλλὺ ὤφλεν αἰσχύνλω, καὶ τὰ πτερὰ ἐφαίνη, καὶ τοῦ τὰ μείζονα δύσελπις, οὕτω πλεονεκτημα μικρὸν ἡγαπακώς· ἐμβαλὼν ἢ Φραάτας ταῖς προσχωρηκύαις πόλεσιν, ὧν ἀριθμὸς λῖο ἐπῆλθε χιλίοις πτζοῖ, χιλίοι δ' ἱππεῖς, διεχώρησεν αὐτὸς ἐπὶ Συρίᾳ δίγα χειμάσων· τὸν δεξάμενος αὐτοκράτωρ ὄν ὑὸν ἦκοντα τοῦ Καίσαρος ἐπὶ Γαλατείας, αὐτὸν τε κεκοσμημένον ἀριστείοις, καὶ χιλίους ἱππέας ὁπλίτας ἄγοντα, ὕπο τοῦτον ἀμαρτεῖν ἔδοξεν ὁ Κράσσος μετά γε τ' γραπτᾶς αὐτ' μέγιστον ἁμάρτημα τ' ἡμομένων, ὅτι πρόσω χωρῆν δίον ἔχεσθαί τε Βαβυλώνος καὶ Σελευκείας, δυσμενῶν ἀεὶ Γάρβοις πόλεων, χρόνον ἔδοκε τοῖς πολεμίοις τοῦ σκυβῆς· ἔπειτα τοὺς ὁ Συρίας δίγα τελεῖσθαι.

ἱππῶντ, χρηματιστικὰς μᾶλλον οὔσας ἢ στρατηγικάς. οὐ γὰρ ὅπλων ἀριθμὸν ἐξεπάζων, οὐδὲ γυμνασίων τοιούτων ἀμίλλας, ἀλλὰ τὰς ποδὸς πόλεων ἐπλογιζόμην, καὶ τὰ χρήματα τῆς ἐν ἱερᾷ πόλει θεοῦ ταθμοῖς καὶ τεττάραις μετρηταῖς ζόμενος ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, ὑπηρέφων δὲ καὶ δύμησι καὶ διωρύγεσι στρατιωτῶν καὶ παλόμενος, εἴπα μὴ εἰς ἀργύριον διδόντας, μὴ δῶρα καὶ παραφερόντα. γῆν δὲ τὴν τοῦ αὐτοῦ σημεῖον ἀπὸ τῆς θεοῦ ζώντες, μὴν οἱ μὲν Ἀφροδίτην, οἱ δὲ Ἥραν, οἱ δὲ τὰς ἀρχὰς καὶ πόρματα πάσιν ἐξ ὑγροῦ τοῦ ἀέρος αἰτίας καὶ φύσιν νομίζοντες, ἐξιόντων γὰρ ἐκ τοῦ ἱεροῦ, τοῦτον ἐσβάλλη τῆς ὥρας ὁ ταμίας ὁ Κρόνος, εἶπα ἐπ' αὐτῷ τὸ ἐπισπεῖν ὁ τροσοῦτος. ἤδη δὲ τὰς δωρεὰς ἐκ τῶν χρημάτων τῶν αἰθροίζοντος αὐτοῦ, τρίσολς ἀφίκοντο τοῦτο Ἀρσάκου, βασιλέα λόγον κομίζοντες. ἔφασαν γὰρ, ἐὰν μὴν ὑπὸ Ῥωμαίων ὁ τρατὸς ἀπίσταλται, πόλεμον αὐτοῖς ἄσπονδον εἶ), ἢ ἀδικήσαντον· εἰ δὲ τῆς κατρίδος ἀκούσης ὡς πιῶν ἄγονται, Κρόνος ἰδίων ἕνεκα κερδῶν, ὅπλα Γάρθοις ἐπιτήδεια, καὶ χάρακα κατέλιπε, μετεκάλει Ἀρσάκην, ἢ ὃ μὴν Κρόνου γῆρας οἰκτείρῃ, ἀφίεναι δὲ Ῥωμαίοις τοὺς ἄνδρας ἐμφερίους μᾶλλον ἢ φερομένους. τοὺς ζῶντα Κρόνου κομπάσαντες, ὡς ὁ Σελευκέα δώσῃ τοὺς ἀποκρίσεις, γελάσας ὁ τροσοῦτος ὧν τρίσεων Οὐαλάσης, καὶ τῆς χειρὸς ὑπλίας δείξας ὃ μέσον, σίλφιον εἶπεν, ὦ Κρόνε, φύσιν τοι τείχεος τοσοῦτον, ἢ οὐ ὄψῃ Σελεύκειαν. ὅτι μὴν ὧν ἀπήλαυον, ὡς βασιλέα Ορώδην πολεμιτέα φρονοῦντες. ἐκ δὲ τῶν πόλεων αἱ ἐφερόμην Ρωμαῖοι τῆς Μεσοποταμίας, τοῦ δόλους ζωὸς διεκπεσόντες, ἄξια φρονήσεων ἀπέκλεον, αὐτόθεν μὴν γενόμενοι τῷ πλήθους τῷ πολεμίων καὶ τῷ ἀγώνων, οἷς ἠγωνίσαντο τοσοῦτον μὴν τὰς πόλεσιν· οἷα γὰ φιλῇ, πόντα τοὺς ὃ δηλόμενον ἐξαγγέλλοντας, ὡς ἄφικτοι μὴν οἱ ἄνδρες δικαίως, ἄλπιδι δὲ φάσκοντες· βέλη δὲ πλῶν ἀ τοσοῦτα τῆς ὄψεως, καὶ τὸν ὀφθῆναι ὃν βάλλοντα χωρεῖν τὰ ἀφ' τῶ τοσοῦτον· τῶν δὲ καταφερόντων ὅπλων, τὰ μὴν ἀφαπτὰς ὠνεῖσθαι, ᾧ δὲ τοὺς μηδὲν ἐνδιδόναι πεπιημένῃ. ζῶντα τῶν στρατιωτῶν ἀκουόντων τὸ θεῖον ὑπάρχει. πεπισμένοι γὰρ τοῦτον Αρμενίων ἀφέρειν Πάρθοις, τοῦτ' Καππαδοκῶν, οὓς ἄγων καὶ φέρων Λούκουλλος ἀπῆκε· καὶ τῶ πολέμου ὃ χαλεπώτατον ἡγεμόνι μάχεσθαι ὁδὸν ἔσεσθαι, καὶ δίωξιν μὴν θεόντων ἐς χεῖρας οὐκ ἀφιξομένων, πρὶν ἢ πίδας ἀγῶνα καὶ κίνδυνον μέγα τοσοῦτον, ὥστε καὶ τῶν ἐκ τέλους ἀνὰς οἴεσθαι δεῖν ὑπερβῆναι Κρόνου, καθὼς τοῦ τὰς γνώμας ὅλων τοσοῦτον, ἡσυχῇ δὲ πρεσβεύων καὶ οἱ μάντεις, ὡς ἀεὶ ποικρὰ σημεῖα ἐν δυσκέρδεια τοσοῦτον φαίνοιτο τῷ Κρόνῳ ἀφ' τῶν ἱερῶν. ἀλλ' οὔτε τοῖς τοσοῦτον, οὔτε τοῖς ἑτέροις τὰ πλῶν ἐπίστασθαι πρᾶγμα ἦν. οὐχ ἧκιστα δὲ αὐτὸν Αρταβάζης ὁ Αρμενίων βασιλεὺς ἐπέρρωσεν. ἦλθε γὰρ ἐς τὸ στρατόπεδον μετ' ἐξακισχιλίων ἱππέων, καὶ οὗτοι μὴν ἐλέγοντο φύλακες καὶ τοσοῦτοι βασιλέως· ἑτέρους δὲ μυρίους ὑπελοφῆπε καταφράκτους καὶ τεισμυρίους πεζοὺς οἰκείους. ἔπειθε δὲ Κρόνον ἐμβάλλειν δι' Αρμενίας ἐς τὴν Γαρίαν. οὐ γὰρ μένειν ἐν ἀφθόνοις τὴν στρατιὰν ἀφ' ἑαυτῆς πρὸ ἔχοντες, ἀλλὰ καὶ πορεύεσθαι δι' ἀσφαλείας ὄρη πολλὰ, καὶ λόφους συνεχεῖς, καὶ χωρία δύσιππα τοσοῦτον τὴν ἵππον, ἢ μὴν Γάρθων ἄλκη, τοσοῦτον ἀνδρῶν. ἐδὲ τὴν μὴν τοσοῦτον θυμίαν αὐτῷ καὶ τὴν λαμπρότητα τῆς πρόσκλησις οὐ μετρίως ἀπέπεσε· βασίλεσθαι δὲ ἔφη δι' Μεσοποταμίας, ὅπου πολλοὶ καὶ ἀγαθοὶ Ρωμαίων ἄνδρας ἀπέλιπεν. ὁ μὴν ὧν Αρμενίων ὑπὸ τούτοις ἦλθε· τῷ δὲ Κρόνῳ ἀφειδέα-

ἐσφάλη

Γλεῦ μὴν πόλεων

ἢ ἀν θρεπτικὸν ἀρχόν

Κατασκέψε σον.

τὰς ἐκεῖ

ὁ πλα τὰ

ὑπὲπ πλε

τῶν ὅλων γνώμας

Τῶν τῶν Κάσσιος ὁ ταμίας.

βουλὰς

ἐπὶ

ζοντι τὴν στρατιὰν ἐξ ὃ ζεῦγμα, πολλοὶ μὲν ὑπὸ φυλῆς βεβιασμένοι, πολλοὶ δὲ καὶ τῇ ἀπάτῃ ἐνδόντες· πολὺ μὰ δὲ τὸ φθάσαν καὶ ἁρπάσαν μεμηχανημένον ἐρείσμασι αὐλοῦ ἐξ τῆς χειρὸς, διέρρηξε πολλὰ καὶ σπεύσαντα. ἐβλήθη ὃ ἐν χειρωνοῖς δυσὶν ὁ χάρης, οὐ στρατοπεδεύσαντος ἔμπροσθεν. ἵππος δὲ τὴν στρατηγικὴν ὀπτασίαν ἐνδεδυκὼς κεκοσμημένος, βίᾳ σὺν ἐπιπαράσαις ὃν ἐμίσγετο, εἰς ὃ ῥέθρον ὑπερβύσας ἠφανίσθη. λέγεται δὲ καὶ τὴν ἀστῶν ὁ σωτὴρ ἀρχὴν, ἀπ' αὐτοῦ μάντεως μεταφρασθῆναι. τοὺς δὲ τύπους, σὺν ἔπεσι μὴ τὴν ἀφάνειαν μεξευμένους τὰ ὀπτασθέντα τοῖς στρατιώταις, τοὺς τῶν πάλαι δοκεῖν φανεὶς καὶ μάζας, ἃ νομίζουσι Ρωμαῖοι πάθημα, καὶ τοὺς πίθους τοῖς νεκύοις. αὐτὰ τε Κρίσπου δημηγορεῖν ὡς ἔπεσι φωνὴ δηλοῦς συγχέασα ὃν στρατόν. ἔφη γὰρ ὃ ζεῦγμα τὸν ποταμὸν ἀφανίζειν, ὅπως μηδεὶς αὐτὸν ἐπιμελήθη. καὶ δίον, ὡς ἤκουσε τὸ ῥήματος τὴν ἀπάτην, ἀναλαβὼν καὶ δείσας φῆσαι τοὺς τοὺς ἀποδιλιῶντας τὸ εἰρημένον, ἠμύησον τὸν ἀναιδείας τελέσας ὁδὸν ὃν εἰσημένον καθαρμὸν, ἐσφαγιάζετο, καὶ τὰ σφάγια τῷ μάντεως αὐτῷ τοὺς ὁδόντας, ἐξ ἑκάστης τὴν χάρην· ἐφ' ᾧ μάλιστα δυσχεράναντας ἰδὼν τοὺς παρόντας, ἐμειδίασε, καὶ τοιοῦτον, ἔφη, ὃ γῆρας, ἀλλ' ὧν γε ὅπλων οὐδὲν ἀφ' ἐκ φύσης τοῖς χεῖρας. ἐκ τούτου τοίνυν τὴν ποταμὸν ἐξήλασεν, ἐκπλὰ μὰ ἔχων ὁπλιτῶν τάγματα, καὶ τετρακισχιλίους ὁλίγῳ ἀποδεῖσας ἵππους, ψιλοὺς δὲ τοῖς ἵπποις τοὺς παραπλησίους· τὴν δὲ τοὺς ὁρόμων λιτὲς ἀποκεκρύφοντες, ἐπιφωσκόντος ἤγγελλον, ἀνθρώπων μὰ ἔρημον εἶ) τὴν χώραν, ἵππων δὲ ὡς τετρακτύας πολλὰς ἴχνεσιν, οἷς ὃν μεταβολῆς ὀπίσω ἀνακεκλῶσι. ὅθεν αὐτὸς τε Κρίσπος ἐλπίζων, καὶ τοῖς στρατιώταις θᾶσσον παρεῖναι τὴν Πάρθων πρὸς ἔτι καταφρονῆσαι, ὡς ὃν ἀφιζομένων εἰς χεῖρας. ὅμως δὲ οἱ περὶ Κάσσιον αὖθις διελέγοντο τὰ Κρίσπου, καὶ πρήσσειν μάλιστα μὰ ὃ πόλεμος τὸν τὴν Φρουρουμένων ἀναλαβὼν τὸν δυνάμεων, ἄχρι οὗ ἂν πύθηται περὶ τὴν πολεμίων βάδισιν· εἰ δὲ μή, χωρεῖν ἐπὶ Σελευκείας τοὺς ποταμοῦ. ὑπερέπεμψε γὰρ τοὺς στενοὺς τὰς ἀγορᾶς πρὸ ἑξῆς, ἅμα συλλαμβάνοντα τοὺς τὸ στρατόπεδον, καὶ φύλακα τὸ μὴ κυκλωθῆναι ὃν ποταμὸν ἔχοντα, ἀπίστως ἀεὶ τοὺς ἑαυτοὺς μάχεσθαι τοὺς πολεμίους. ζῶντα τὸν Κρίσπου δίχα πεποιῶντες ἔτι καὶ βουλευσάμενοι, τοῦτο μὲν Φύλαρχος Ἀράβων, Ἀκβαρος ὄνομα, δολερὸς καὶ παλίμβολος ἀνὴρ, καὶ πλέον ὅσα σκιὼ ἐσκεν ἐς ἄλεθρον ἢ τύχη κακὴ, μέγιστον αὖθις ἐπιπλῆξαι ἠνώλιμος, τοῦτον ἢ δεσμὸν εἶναι τὴν Γομπίῳ συγκαθιερωμένον; ἀπαλαύσαντα τῆς ἐκείνου φιλανθρωπίας, ἐς δόξαν φιλοτιμήσασθαι εἶ). τότε δὲ ὑφῆκε τὸν Κρίσπου μὲν γνώμης τὸ βασιλέως στρατηγῶν, εἰ δυνατὸν τοὺς τρέψας αὐτὸν ἀποκόψαι τὸν ποταμοῦ καὶ τὴν ὑπαρχὴν ἐς πεδίον ἐκβαλεῖν ἀχανὲς καὶ ἐλαφρὸν ἱππεύσαι· πεῖραν γὰρ διενοοῦντο μᾶλλον, ἢ ἐς ἔμπυον συμφέρειν Ρωμαίοις. ἐλθὼν οὖν πρὸς τὸν Κρίσπον ὁ Ἀκβαρος· ἰὼ δὲ ἐγὼ παιδὸς εἰπὼν Γομπίου μοὶ, ὡς διαρκέτω ὑπὲρ ἐμοῦ Κρίσπου δὲ τὸ δυνάμεως μαχαιρίδας, ἐμέμφετο τῆς δίψης τοσῆσδε, μέλλοντα ἐγὼ πρὸς κύβοις ζεῖσθαι, ὡς ἂν ὅπλων αὐτοῦ δηῶσόντων, οὐ χειρὸς ἐγὼ ποδῶν τὸ ἐχθρὸν, ἐπὶ δὲ θέρους οἱ πάλαι ζητοῦσιν ἁρπάσοντες τὰ ἡμιόπαντα τὴν χρημάτων, ἐς Σκύθας ἢ Ὑρκανοὺς ἀναστέλλεσθαι· κἀπὶ μέχρι σθαι μέλλοντας ἔφη, ἀπωδὴν ἔδει, ἐὰν ἄρα ἐς τοῦτο ἡμέσθαι τὸν δυνάμεν, ἀναδραμόντος βασιλέως· ἐπεὶ νῦν γε Σουρήνας ἡμῖν ἐκβέβληται, Σηρακίης, ἐφ' ἑαυτοὺς ἀναδιξάμενος τὸν δίκην· ὃ δὲ οὐδαμῇ φανερὸς ὤν, τοῦτο δὲ ἐν ψυδρῇ πάντα· ἔχει γὰρ ἀδρὸς Ορσίδης στρατὸν

πλὴ δυνάμει, αὐτὸς μὴν Αρμενίαν ἐπῆρχε, πανύμνιος Αρταβάζῃ. Συρήνας δὲ ἀφῆκεν ὅπη Ρωμαίοις, οὐχ ὑποφρονοῦντι χρώμενος ὡς ἔνιοί φασιν. οὐ γὰρ ἐῶν τῷ αὐτῷ, Κράσσον μὴν ἀπαξιοῦν ἀνταγωνίζεσθαι ἀνδρὶ Ρωμαίων πρώτῳ, Αρταβάζῃ δὲ πρεσβεύειν, καὶ ζεῦξαι Αρμενίαν ὅπως ἂν κώμας ἐξαιρῇ· ἀλλὰ καὶ πάνυ μοι δοκεῖ καταδίσας ὅτι κινδυνεύσει, αὐτὸς μὲν ἐφεδρεύειν καὶ κρατεῖν τὸ μόνον· Συρήνᾳ δὲ πρεσβεύειν πιεζομένῳ ἀνάγκη τὰ ἐπιτάξοντα τοῖς πολεμίοις. οὐδὲ γὰρ ἐῶν τὴν τυχόντων Συρήνᾳ, ἀλλὰ πλούτου μὲν καὶ γένους καὶ δόξης μὴ βασιλέα δεύτερος, ἀνδρίᾳ δὲ καὶ στρατηγίᾳ τῶν καθ' αὑτὸν ἐν Πάρθοις πρῶτος, ἔτι δὲ μεγέθει καὶ κάλλει σώματος ὅσους οὐδεὶς ἕτερος. ἐξήλαυνε δὲ καθ' ἑαυτὸν ἀεὶ, χιλίας σκυθοφορβούμενος καμήλους, καὶ διακοσίας ἁπήνας ἐπῆγετο παλλακίδων, ἱππεῖς δὲ καταφρακτοι χίλιοι, πλείονες δὲ τῶν κούφων προέπεμπον. εἶχε δὲ τοὺς σύμπαντας ἱππεῖς ὁμοῦ πελάτας τε καὶ δούλους μυρίων οὐκ ἀποδεόντας. καὶ καθ' ἡμᾶς μὲν ἐξ ἀρχῆς ἐκέκτητο βασιλεύουσιν ὁμοθνεὼς Πάρθων, ὅτι πίθηκον ὁ δημόσιον πρῶτος Ορώδην ἴδων τοῦτον αὐτὸς ἐξελαύνοντα ἐς Πάρθους κατήγαγε, καὶ Σελεύκειαν αὐτῷ τῷ μεγάλῳ εἶλε, πρῶτος ὅπλοις τὸ τεῖχος, καὶ πεζὰ μόνος ἰδίᾳ χειρὶ τοὺς πύργους ἀνῃρήσας· οὔπω δὲ γεγονὼς ἔτη τεσσαράκοντα κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον, βουλῇ καὶ συνέσει δόξαι εἶχε μεγίστη. οἷς οὐχ ἥκιστα καὶ τὸ Κράσσου ἔσφηλε δόξαν θράσος καὶ φρόνημα πρῶτον· εἶτα καὶ δίκαιος καὶ συμφορᾶς παῖς ἀπάντων θαυμάζων ἦν. πρὸς δὴ οὖν ὁ Αρσάκης ὡς ἔπεισεν αὐτὸν ἀποστάσας τοῦ ποταμοῦ, δι' μέσων εἶχε πεδίων, ἀδένδρων καὶ ἀύδρων, καὶ πρὸς οὐδὲν οὐδαμῇ πέρας ἐφικτὸν ἀνθρώπῳ παυομένων, ὥστε μὴ μόνον δίψει καὶ χαλεπότητι τῆς χώρας ἀπαγορεύειν, ἀλλὰ καὶ ὁ τῆς ὄψεως ἀπερισμύθητον ἀθυμίαν παρέχειν, οὐ φυτὸν ὁρῶσιν, οὐ ῥέοντι ὁρῶσιν, οὐ πρόσοψιν ὄρους καθ' ὅντος, οὐ πόας βλαστάνουσαν, ἀλλὰ ἀτεχνῶς πελάγους ἢ χθὼν ἀνδρὸς ἐρήμου πρόσοψιν τὴν στρατιὰν ἐδείκνυ. ἐν μὲν οὖν ἐρήμοις τοιούτοις ὁ δῆλος ὕποπτος. ὅθεν δὲ καὶ ἀπὸ Αρταβάζου τοῦ Αρμενίου πρῶτον ἄγγελοι, φράζοντες ὡς πολλῷ σπουδάζοιτο πολέμῳ, φύοντες ἐπ' αὐτὸν Ορώδου, καὶ πέμπειν μὲν ἐκείνῳ βοηθὰς οὐ δύναται· πρῶτος γὰρ Κράσσῳ, μάλιστα μὲν ἐκ πρὸ πάθους, καὶ γνόμενον μετ' Αρμενίων ὁμοῦ διαγωνίσασθαι πρὸς τὸν Ορώδου· εἰ δὲ μὴ, καὶ παρεῖσθαι, καὶ στρατοπεδεύειν αἰεὶ τοῖς πάσημα φθάνοντα, καὶ πρὸς χωρεῖν τοῖς ὀρεινοῖς. Κράσσος μὲν οὐδὲν ἀντιλέγας ὑπὸ ὀργῆς καὶ σκαιότητος ἀπεκρίνατο, νεῖν μὲν Αρμενίᾳ μὴ χολάζειν· αὖθις δὲ ἀφίζεσθαι, δίκην ὑπόσων Αρταβάζῃ τῆς προδοσίας. οἱ δὲ περὶ Κάσσιον αὖθις ἠγανάκτουν, καὶ Κράσσον μὲν ἀχθόμενον αὖθις ἐπαύσαντο νουθετοῦντες ἰδίᾳ δὲ Αρσάκην βουλευόμενοι· τίς σε δαίμων πονηρὸς, ὦ κάκιστε ἀνδρῶν, ἦγαγε πρὸς ἡμᾶς· πότερα δὲ φαρμάκοις, ἢ μαντείαις ἔπεισας Κράσσον εἰς ἐρημίαν ἀγαγεῖν; ἐν δὲ βυθῷ σε χάσματα τὴν στρατιὰν ὁδοῦ ἢ ὁδοῖς, Νομάδι λῃστάρχῃ μᾶλλον, ἢ Ρωμαίων αὐτοκράτορι πρεσπούσας. ὁ δὲ Αρσάκης ἀνὴρ ὢν ποικίλος, ἐκείνους μὲν ὑποπτεύοντας ἐθάρρυνε, καὶ πρὸς καλὰ μικρὰ ὑπαρτερήσαι· τοὺς δὲ στρατιώτας ἅμα συμπαρθένων καὶ παιδοκομῶν, ἐπίσκωπτε μὴ γήπους· ὑμεῖς δὲ ἀφ' Καμπανίας ὁδοῦ ἥκετε, κρῖνας καὶ νάματα καὶ σκιὰς καὶ λουτρὰ ὀλκαδὶ σπουδαῖα καὶ πανδοκεῖα πολιτεύοντες· οὐ μὴν ἅπαξ πλὴν Αράβων καὶ Ασσυρίων μισθοῖσιν διεξιόντες· οὕτω μὲν ὁ Αρσάκης διεπαιδαγώγησε τοὺς Ρωμαίους, καὶ πρὶν ἢ γνῶναι φασιν ἐξαπατῶν ἀφίπασιν, οὐ λαθὼν δὲ Κράσσον, ἀλλὰ καὶ δοὺς πίστεις, ὡς ὑποδησάσῃ καὶ

δίχα παρέξηλε τὴν παλεμίων. λέγεται δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὃν Κρᾶσσον, οὐχ' ὥσπερ ἔθος ὄντι Ρωμαίων στρατηγὸν, ἐν Φοινίκῃ περιελθεῖν, ἀλλ' ἐν ἱματίῳ μέλανι· καὶ τοῦτο μὲν αὐτὸς ἠνάγκασε περιστεῖλαι. τὴν δὲ σημαιῶν εἰσίας, μέλις ὥσπερ πεπτηνίας, πολλὰ παθούσας ἀμελέσθαι τοῖς φέρουσιν. ὧν ὁ Κρᾶσσος καταγνούς, ἐπέτακτο τὴν πορείαν, περισώζεσθαι ζόλμους ἀκολουθεῖν τοῖς φαλαγγάρχαις τοῖς ἱππεῦσι· πρὶν γὰρ ὀπτὴ καταστῆσαι ἐπιταλέντων ὀλίγοι περιπεσόντες ἀπήγχθησαν ἀπολωλέναι τοῖς ἄλλοις ὑπὸ τῶν πολεμίων, αὐτοὶ δὲ μόνοις ἐκφυγεῖν, ὀπτέναι δὲ μαχομένους πλήθει καὶ θάρσει πολλῷ τοὺς ἄνδρας. τοῦτο πάντας μᾶλλον ἐθορύβησεν, ὁ δὲ Κρᾶσσος ἐξεπλάγη πάντα πάσαι, καὶ ἅμα σπουδῆς ὑπὲρ ἀνθρώπου καὶ ἡσυχαίτατος πρότερον, περὶ τοῦτον μᾶλλον ἐθορύβησεν, ὡς οἱ περὶ Κάσσιον ἠξίουν ἀγαγεῖν τὴν Φαλαγγα ἐπὶ ὀπλιτῶν, ὅπῃ, πλῆθον ἀνάγων τῶν πεζῶν περὶς τοὺς κυκλώσοντας, τοῖς σφ' ἵππους ἀχρήμονας τοῖς κέρασιν. ἔπειτα μετέδοξε, καὶ ἀναγαγὼν ἀμφίστομον ἐπαῖ καὶ βαθὺ πλινθίον, εἰς δώδεκα σπείρας περιρρώμης τὸ πλῆθος ἑκάστης· τοὺς δὲ ἀπείρους ἵλαι ἱππέων ἔπαξεν, ὡς μηδὲ ἓν ἔχῃ μέρος ἐν δίεις ἱππικῆς βοηθείας, ἀλλὰ πάντα ἐξῆ ὁμαλῶς περιφέρεσθαι πρὸς ἐμέ. τὴν δὲ κεφάλην ὁ μὲν Κασσίῳ, ὁ δὲ ταῖς νίῳ Κρᾶσσον προσέδωκεν αὐτὸς δὲ εἰς μέσον κατέστη· καὶ περιάγοντες οὕτως, ὅπῃ ῥᾷθυμον ἦλθον, ὁ καλούμενος Βάλλιστος, οὐ πολὺ μᾶλλον ἀνήρ, τοὺς ἄφλοντας ἀσμένους ἤ τότε τοῖς στρατιώταις φανεὶς ἐν εὐχυμίᾳ καὶ καύματι, καὶ τοὺς τὴν ὁδὸν ὅπῃ πονον καὶ ὕδωρ πορείαν. οἱ μὲν δὴν πλῆθοι τὴν ἡγεμόνων ὄρος διῆν ἐκλιπόντων ἀνέλισσον μόνοις καὶ νυκτηρεσίαις, καὶ πυθομένοις ἐφ' ὅσον οἷόν τε πλῆθος καὶ τάξιν τὸ πολεμίων, ἅμα ἡμέρᾳ χωρεῖν ἐπ' αὐτούς. Κρᾶσσος δὲ ταῖς παισὶ, καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν ἱππεῦσιν ἐξελθυομένοις ἄγειν καὶ σὺν ἀπλῇ ἐπαρθεῖς, ἐκέλευεν ἐκτὸς τάξεως ἐν τάξει φαγεῖν καὶ πιεῖν τοὺς διομένους. καὶ πρὶν ἢ ὕπνου δεῖν πόντων ἡκειν ἄδειν καλῶς, ἦλθον οὐ χρεῖαν, ἀλλὰ ὡς ὅτι μάλιστα διαπαύων, ἀλλ' ἀσφαλῶς καὶ σεμνότερον χωρήσας τὴν πορείαν, μέχρι οὗ κατοφθῆσθαι οἱ πολέμιοι πρὸς δόξαν, οὔτε πολλοὶ φανέντες, οὔτε σοβαροὶ τοῖς Ρωμαίοις. ὁ μὲν γὰρ πλῆθος ὑπέστειλε τοῖς περὶ τάκτους ὁ Σουρήνας· τὴν δὲ λαμπρότητα καὶ τὴν ὅπλων, ἱματίων καὶ διφθέρας περιχρᾶσθαι καλύπτας. ὡς δὲ ἐγγὺς ἐλθόντα, ἐσήμαινον ἤρξατο τοῦ στρατηγοῦ, περὶ τοῦτον μὲν ἐκπίμπλατο φόβου βαρείας, καὶ βεβήκεσαν φεισώδους τὸ πεδίον. Γάρδοι γὰρ ὑ χέρσου, οὐδὲ σάλπιγξιν ἐπτερωμένοις εἰς μάχην, ἀλλὰ ῥόπαλα βυρσοπαγῆ καὶ κύλικα περιτυπῆντες ἤλοις χαλκοῖς, ἅμα πολλαχόθεν ὑπεδυπτοῦσι. ζάδε φθέγξεται βύθιόν τι καὶ δῆρον ὠρυγῇ ἠεμώδη καὶ πραχύτητι βεβρτῆς μεμιγμένον, ᾧ πνεῦμα σπουδαιότατον, ὅπῃ τὴν αὐθητείων ἢ ἀκοὴν ἐφεκτικώτατόν ὅτι τῆς ψυχῆς, καὶ τὰ περὶ ταῦτα πάθη ζάχιστα κινῆ, καὶ μάλιστα πάντων ἐξίστησι τὸν δρόμον. ἐκπεπληγμένων δὲ τὴν Ρωμαίων διὰ ταχέος ὃν ἦχον, ἐξαίφνης τὰ προκαλύμματα τῶν ὅπλων καταβαλόντες, ὥφθησαν αὐτοί τε φλογοειδεῖς κεφάλαι καὶ θώρακες, τῷ μὲν χρυσοῦ πλέγμα εἴλοντος ἐξῦ καὶ ἐκλαμπές, οἵ, δ' ἵππαι καταπεφραγμέναι χαλκοῦ καὶ σιδήρεις σκεπάσμασι. μέγιστος δὲ ὁ Σουρήνας καὶ κάλλιστος αὐτὸς, ἢ τῇ κατ' ἀνδρίαν δόξῃ τὸν ἡλύτητα τοῦ κάλλους ὑκ ἐοικώς, ἀλλὰ μᾶλλον ἀνδρικώτερον ἐσκιασμένος, σὺν τε ἴμμασι περὶ τοῦ πρόσωπον καὶ κόμης διακρισιν, τῶν ἀνδρῶν Γάρδων ἔτι σεμνότερον, ὅπῃ ὃ φόβος ἐν τῇ ἀνασιλλοκομίᾳ μᾶλλον. πρῶτον μὲν οὖν διεσοβήθη τοῖς κενοῖς εἰσελαύνοντες, σὺν καὶ βιάζεσθαι τοὺς περὶ τάκτους. ὡς δὲ ἐώρων τὸ, τε βάρος τοῦ σὺν ἀσπισμοῦ, καὶ τὴν ἀνδρείαν ὃ μένιμον καὶ σεμνοπρ-

κὰς, ἀὖῆγον ὀπίσω, καὶ σκίδνασθαι δοκοῦντες ἅμα καὶ ἀλαλάξαι τὴν τάξιν, ἐλάμβανον εὐκύκλῳ περιδρόμῃ τὸ πλησίον αὐτῶν. Κρᾶσσος δὲ τοὺς ἵππους ἐκδραμεῖν κελεύσαντας, οὐ πολὺ προῆλθον, ἀλλὰ πολλοῖς τοξεύμασιν ἐντυχόντες, τάχυ συμπαρέντες, ἀὖθις ἐδύοντο τοῖς ὁπλίταις, καὶ πρῆσχον ἀκοσμίας ἐς χεῖρας καὶ δέους ὁρῶσι τὴν Ῥώμην τὴν οἷσιν καὶ ἔπεσον, ὅπλα τε ῥιπτούντων καὶ δρόμῳ πρὸς τὸ Φερεντῖνον ἐμείων ἀὖτις τύπου καὶ μεγάλου φεύγοντες. οἱ δὲ Πάρθοι διασάντες ἐκ μάχης ἤρξαντο τοξεύειν ἅμα πορευόμενοι, οὐ τὴν ἀκριβῆ τοξείαν εἰδότες· τὸ γὰρ στεῖφος καὶ πυκνότης τῶν Ῥωμαίων οὐδὲ τοῦ βουλομένου διαμαρτάνειν ἔδωκεν· οὗτοι δὲ τοῖς πλησίον καὶ βιαίως διδόντες, ἀπὸ πέζων κραταιῶν καὶ μεγάλων, καὶ τῇ σκληρότητι τῆς καμπῆς τὸ βέλος ἰσχυρὸν ἐκπεμπόντων. ἰσχὺν οὖν αὐτόθεν ἔδει μοχθηρὰν τοῖς Ῥωμαίων. καὶ γὰρ μόνοντες ἐν τάξει στεῖφος ἐπεπήγεσαν, καὶ χωρεῖν ὁμόσε πειρώμενοι, τῷ μόνῳ ποιεῖν ἴσον ἀπεῖχον, ὁμοίως δὲ ἔπασχον. ὑπέφευγον γὰρ ἅμα βοῶντες οἱ Πάρθοι. τὸ δοῦπος κρότησε ποιοῦσι μὴ Σκύθας, τὸ σοφώτατόν ἐστιν ἀμύνου μόνοις ἔστι σώζεσθαι, καὶ τὰς φυγὰς ἀφαιρεῖν τὸ αἰσχρόν. ἄχρι μὲν οὖν ἤλπιζον αὐτοὺς ἐκ χειρὸς μόνοις τοῖς δόλοις, χρήσεσθαι μάχης, ἢ στεῖφος ἐς χεῖρας, ἐκαρτέρουν· ὡς δὲ ἔγνωσαν ὅτι πολλαὶ κάμηλοι πρέσβεις τοξευμάτων πλήρεις, ἀφ' ὧν προελαύνοντες οἱ προῆκτοι λαμβάνοιεν, ὑπὲρ πῖρας ὁρῶν ὁ Κρᾶσσος ἠθύμει, καὶ σκοπῶν ἐκέλευεν, ἀπέλαυνε πέμψας προῆκτος τὸν υἱόν, ὅπως προσμίξας βιάσηται τοῖς ἐναντίοις, πρὶν ἢ κυκλωθῆναι. μάλιστα γὰρ ἐκείνῳ προσέκειτο, καὶ προεῖπτο αὐτοῖς ὁ κέρας, ὡς κατὰ νώτου γενησόμενοι. λαβὼν οὖν ὁ νεανίας ἵππεῖς χιλίους καὶ τετρακοσίους, ὧν οἱ χίλιοι προῆκτοι Κάσσος ἦσαν, ἐς τὴν ἔλασσαν θυρεαφόρων ὀκτὼ σπείρας, σὺν ἅπασιν εἰς ἐμβολὴν τὴν ἧς Πάρθων οἱ προεξαύοντες, εἴτε τέλμασιν ἐντυχόντες ὡς ἔνιοί φασιν, εἴτε λαβεῖν τὸν Κρᾶσσον ἀπατῶντα τὸ στρατὸν στρατηγοῦντες, ὀπίσω πρέμαντες ἐπεδίωκον. ὁ δ' ἐμβοήσας, ὡς οὐ μόνοισιν οἱ ἄνδρες, ἤλαυνε καὶ σὺν αὐτῷ Κινναμεῖός τις ὁ Μεγάβακχος, ὁ μὲν θυμὸς καὶ ῥώμη διαφέρων, Κασσεῖνος δὲ καὶ βουλευτικὸν ἔχων ἀξίωμα, καὶ δεινὸς εἰπεῖν, ἑταῖρος δὲ Κρᾶσσου καὶ παρακαλήσοι καθ' ἡλικίαν. ὑπαναμενόντων δὲ τῶν ἱππέων, οὐδὲ ὀπίζοι ἀπελείποντο προθυμίᾳ καὶ χαρᾷ τῆς ἐλπίδος· νικᾶν γὰρ ᾤοντο καὶ διώκειν. ἄχρις δὲ πολὺ προελθόντες, ἠθροίσθησαν τὴν ἀπάτην, μεταδιωκόμενοι τῶν φυγόντων δοκούντων, καὶ πλέονων ἀὖθις ὑπαφερομένων. ἐνταῦθα δὲ ἔστησαν οἱ μὲν ἀπορούμενοι στεῖφος αὖτις ἐς χεῖρας ὀλίγοις οὖσι τοῖς πολεμίοις. οἱ δὲ τοὺς καταφεύγοντας προπάσαντες ἐναντίους τοῖς Ῥωμαίοις, τὴν δὲ ἀὖθις ἵππων ἄτακτον προῆκτοι αὖτις ἐλαύνοντες καὶ στεῖφος ἐφέροντες τὸ πεδίον, διέστασαν ἐκ βυθοῦ τινας ἄμμων, κονιορτὸν ἐπαγόμενοι ἄπλετον, ὡς μήτε ὁρᾶν ῥᾳδίως, μήτε φθέγγεσθαι τοὺς Ῥωμαίους. εἰλουμένους δ' ἐν ὀλίγῳ καὶ συμπεπωλοῦντας ἀλλήλοις, βάλλεσθαι καὶ ἀποθνήσκειν οὐ ῥᾳδίως, οὐδὲ ὀξέως θανάτου, ἀλλὰ κατὰ ἀσφυξίαν καὶ ὀδυνῶν δυσφορωτέρων καὶ κυλινδουμένους προῆκτοι τοῖς αὐτοῖς ἐναποθραύειν τοῖς πεσοῦσι, βίᾳ πειρωμένους ἐξέλκειν πλησιοχωμένας ἀκίδας καὶ δεδυκυίας ἀφ' φλεβῶν καὶ νεύρων, προσφαρμηκῶσαι καὶ λυμαίνεσθαι σφᾶς αὐτούς. οὕτω δὲ τῶν πολλῶν ἀποθνησκόντων, ἄπρακτοι καὶ οἱ ζῶντες ἦσαν πρὸς ἀνίκην καὶ τὸ Ποπλίου προκαλουμένου ἐμβαλεῖν ἐς τὸ καπάφρακτον, ἐπιδείκνυσθαι ἑαυτῶν χεῖρός τε θυρεοῖς προσαπερωπλισμένας, καὶ πόδας διαπαῖξ ἑλλαμένους προῆκτος τοῦ δάφος, ὥστε καὶ προῆκτος φυγὴν ἀμηχάνους εἶναι, καὶ προῆκτος ἄμυναν.

αὐτὸς οὖν τοὺς ἵππους προρμήσας τοῦ σίδηρου μὴ ἐρρωμένους, καὶ στωμύλλοις ἀν-
δράσιν. ὧν δ' ἄνισος, ἐν τε ταῖς πληγαῖς καὶ τῷ φυλάττεσθαι, παίων μὲν ἀσθενέσι
καὶ μικροῖς δορατίοις ὀλιγόρυσος καὶ σιδηρᾶς· ἀπασάμυος δ' κατὰ τοῖς εἰς ἀσπαμύους
βίαλον καὶ γυμνὰ σώματα τῶν Γαλατῶν. τούτοις γὰρ ἐθάρρει μάλιστα, καὶ μετ' ἐκείνων
ἔργα θαυμαστὰ διεπράξατο. τῶν τε γὰρ κοντῶν ἐπιλαμβάνοντο, καὶ συμπλεκόμενοι τοῖς ἀνδράσι ἀπὸ τῶν ἵππων ἐώθουν, τῇ βαρύτητι τῶν ὁπλισμάτων ἀκινήτους. ὀλίγοι, πολλοὶ δὲ τοὺς ἑαυτῶν ἀπολείποντες ἵππους, καὶ κατὰ δύο μόνους τοὺς ἐκείνων
ἕπεσθαι εἰς τὰς χαράδρας· οἱ δὲ ἀνεπίστρατοι κατὰ ὀδοὺς, καὶ συμπατούμενοι ὑπ' ἀλλή-
λων τοῖς ὁπλίταις καὶ τοῖς πελτασταῖς ἀπώλοντο. ἐπίεζε δὲ τοὺς
Γαλάτας μάλιστα, ὅτι θάλπος καὶ τὸ δίψος, ἀμφοτέρων ἀπήθη ὄντας, ἐκ τῶν ἵπ-
πων ἀπολωλότων· οἱ πλησίον, τοῖς ἐσχατίοις ἐλαυνόμενοι τοῖς κοντοῖς. ἐδιάθησαν
οὖν ἀναχωρῆσαι πρὸς τοὺς ὁπλίτας, ἔχοντες τὸν Γόπλιον κατὰ πραυμάτων ἤδη
κακῶς διακείμενον. ἰδόντες δὲ ὕπνα βουνώδη πλησίον, ἐχώρουν ἐπ' αὐτοῦ, καὶ τοὺς
μὲν ἵππους ἐν μέσῳ κατέδησαν, ἔξωθεν δὲ τοῖς ζυγοῖς συγκλείσαντες, ὥστο ῥᾷον
ἀμύνασθαι τοὺς βαρβάρους· ἀπέβαινε δὲ τοιῶνδε. ἐν μὲν γὰρ ἐμάλῳ τοῖς ὄπισθεν
ἀμυνομένοις οἱ πρόσκοποι παρέχοντο ῥᾳστώνην, ἐκεῖ δ' ἀμφὶ κατ' ἀμφὸ ἀφ' ἑ
ἀνωμαλίαν ἀνέχοντες τῷ χωρίῳ, καὶ μᾶλλον αἰεὶ τοὺς κατόπιν ἐξαίροντες, ὥσθ' ἧσσον ὁ
ἀφορῶν, ἀλλ' ἐδυνήσοντο πάντες ὁμαλῶς, ὀλυνθίοις πλὴν ἀκλεῶς καὶ ἀπρόσκοπον
αὐτῶν τελευτήν. ἦσαν δ' οἱ πρὸς τὸν Πόπλιον ἄνδρες δύο, Ἕλληνες δύο τῶν αὐτόθι,
κατοικοῦντες ἐν Καλλίᾳ, Ἱερώνυμος καὶ Νικόμαχος· οὗτοι συνεπίστευον αὐτὸν ὑπε-
ξελθεῖν μετ' αὐτῶν, καὶ ἀφ' ὑψηλοῦ τὰ Ρωμαίων ἐθεώρουν. ἐπεὶ δὲ φήσας ἐκείνους ἀφορᾶν ὅτων ἔσοιντο θανάτων, ὃν φοβηθεὶς Γόπλιος ἀπολειφθεὶς τοὺς ἀπολυμένους δι' αὐτὸν, ἐκείνους μὲν ἐκέλευσεν σώζεσθαι, καὶ δεξιωσάμενος ἀπέστειλεν.
αὐτὸς δὲ τῇ χρείᾳ χρήσασθαι μὴ δυνάμενος· διελήφθη γὰρ βέλει· ὃν ὑπασπιστὴν ἐκέλευσεν καταίξαι τοῦ ξίφους, ὡς ἀφέξων ὁ πλεῖστον. ὁμοίως δὲ καὶ Κνησωβίου ἀποθανόντος λέγουσιν. Μεγάδακχος δ' αὐτὸς ἑαυτὸν διεχρήσατο, καὶ τῶν ἀλλων οἱ δεκαμόνται. τοὺς δὲ ἀπολελειμμένους ἀναβαίνοντας οἱ Γάρδοι, ταῖς κοντοῖς διήλασαν μαχομένους. ζῶντας δ' οὐ πλείους φασὶν ἑλῶναι πεντήκοντα. τοὺς δὲ κεφαλὰς τῶν ἀπὸ Πόπλιον ἀποκόψαντες, ἤλασαν ἀνὰ τὸ Κρέασον. εἶτα δ' ἐκ τοῦ κατ' αὐτὸν οὕτως.
ὡς ἐκέλευσεν τὸν υἱὸν ἐμβοῆσαι τοῖς Πάρδοις, καὶ τις αὐτοῦ μαχαιρᾶ ἤκλασε ἑαυτὸν εἰ)
καὶ δίωξιν ἰσχυρὰν τῶν πολεμίων ἐώρα δὲ ἐκ τοῦ καθ' αὐτὸν ὀλίγοι μὲν ἔτι προσκείμενοι
ὁμοίως δὲ ἐρρύησαν οἱ πλῆστοι μικροὶ ἀνεθάρρησαν, καὶ στωμυλλοὶ, ὑπὸ σφᾶς χωρίου
ὄντος τὸν τραχὺν, αὐτίκα προσδοκῶν τὸν υἱὸν ἐπανήξειν ἀπὸ τῆς διώξεως. τῶν
δὲ περιφύτων ὑπὸ τοῦ Γοπλίου πρὸς αὐτὸν ὡς ἐκινδυνεύθη, οἱ μὲν προσποιοῦντο διε-
φθάρησαν, ἐμπεσόντες ἐς τοὺς βαρβάρους· οἱ δὲ ὕστερον ἀφεφθέντες μόγις, ἀπέγ-
νωσαν οἴκαδε τὸν Πόπλιον, εἰ μὴ ταχεῖα καὶ πολλὴ βοήθεια παρ' ἐκείνου γένηται.
τὸν δὲ Κρέασον ἅμα πολλὰ πάθη κατέσχε. καὶ λογισμῷ μὲν ὠφέλει ἐπὶ τῶν προ-
γεγραμμένων ἐώρα, φόβῳ δ' πρὸς τοῦ σύμπαντος ἅμα, καὶ πόθῳ τοῦ παιδὸς ἐλαυνόμενος
βοηθεῖν καὶ μὴ βοηθεῖν, τέλος ὥρμησε προάγειν τὸν δύναμιν. ἐν τούτῳ δὲ οἱ πολέ-
μιοι προσπέφευγεν, χαυνῆς δὲ παιᾶσι φοβερώτεροι. καὶ πολλὰ τῶν τυμπάνων ἐπῆς
προεμηκάτο τοῖς Ρωμαίοις ἑτέρας μάχας ἀρχὴν προσδοκῶντας. οἱ δὲ τὸν κεφαλὸν τοῦ Γοπλίου κομίζοντες ὑπὸ αἰχμῆς ἀνεπεπηγάει, ἐπὶ προσπλέ-

σθντες ἀὐξδξαν, ὕβρι πεπιθανότμοι τοχίας αὐτ' καὶ ἡλίος · οὐ γδ δὴ πρέπειν γὲ Κρίσπου παῖδος ἀνανδροπάτρου καὶ κακίστου, ἡνιᾶσθαι οὕτω παῖδα καὶ λαμπρὸν ἄρετῇ ἡγέσθαι. ζῶντι δὲ μὰ Ῥωμαίων τοῦ ἄπορα τὰ δεινὰ δεινά, τοῖς ψύχεσι κατέχεται καὶ πρὸς λυσιν, οὐ θυμοῦ τοῖς ἀμύναι ὡς ἐφ' ἑαυτοῦ εἰπὼν, ἀλλὰ φρίκης ἐξ ἐμοῦ πᾶσι ἐγενομένου. κρίνει τὸν Κρίσπον αὐτὸν αὐτοῦ λαμπρὸν πατέρα ὁ ταῦτα πάθη Φαυστῖναι λέγουσι. ἐδόκα γὰρ ὅπως ἔχει ἔξις, ἐμὸν, ὦ Ῥωμαῖοι, ζῶντα ὃ πάθος ἴδιόν ἐστιν. ἡ δὲ μεγάλη δόξα καὶ τύχη τῆς Ῥώμης ὁ ὑμῶν ἔσχε ζηλοτύπους ἄνθρωπους καὶ ἀπίστους. εἰ δὲ καμοῦ τις οἴκοις ἀφηρημένου παῖδα πάντων ἄριστον, ὑπεδείξατε ζῶντ ὀργῇ τῇ πρὸς τοὺς πολεμίους· ἀφέλεσθε τὴν χεῖρα αὐτῶν, τιμωρήσασθε τὸ ὠμότατα, μὴ καταπλαγῆτε τοῖς γεγηθόσι, εἰ δή τι καὶ παθῶν μεγάλων ἐφιεμένου. ὁδὲ Λεύκολλος Τιγρανῆ διαμαχεσάμενος καθῆλε, ὁδὲ Σκιπίων Ἀντίοχον χιλίας δὲ ναῦς οἱ παλαιοὶ τοὺς Σικελίαν ἀπώλεσαν· ἐν δὴ Ἰταλίᾳ πολλοὺς αὐτοκράτορας καὶ στρατηγοὺς, ὧν οὐδεὶς πρεσπεπηδὼς ἐκώλυσαν αὐτοὺς κρατῆσαι τῶν πεπρωμένων. οὐδὲ γὰρ δύτυχία τὰ Ῥωμαίων, ἀλλὰ τηλικαύτη καὶ ἄρετὴ πρὸς τὰ δεινὰ χωρεώντων, ἐς ὅσον τι πρῆξαι δυνάμενος. ὅσα δὲ λέγω ἐξ παραθαρρύνων ὁ Κρίσπος, οὐ πολλοὺς ἐώρα πρὸ θύμους ὑπακούοντας, ἀλλὰ τὴν στρατιὰν λαλάξαι κελεύσας, ἅ λεγξε τῷ στρατῷ τὸν κατάφραν, ἀδεᾶ καὶ ὀλίγον τὴν δύο μαλον κραυγὴν ποιησάμενος· ἡ δὲ ὧδε τῶν βαρβάρων λαμπρὰ καὶ θεσπεσία κατέτιξε. στρατομένων δὲ πρὸς ἔργον, οἱ μὲν οἰκεῖα καὶ πέλτας, πλάγιοι προελαύνοντες ἐτάξαντο· αὐδὲ ἐν τοῖς κέντοις οἱ πρόπαλαι χρεώμενοι, στενόστομον ἐς ὀλίγον τοὺς Ῥωμαίους, πλὴν ὅσοι τῶν ἀπὸ ὧν ἔξω μάντων φόβητρα θαύματος, ἀπέπεμπον ἐκδαβόλως ἐς αὐτοὺς φέρεσθαι, μικρὰ μὲν βλάπτοντες, ἐξέως δὲ ἀπισχνῆς τοῦ πανμάτων μεγάλων καὶ κακιείων, παχὺν ἐπωδούντων τῷ σιδήρῳ τὸν κεντρον τοῖς ἵπποις πολλάκις καὶ ἀφ' ὁδοῦ αὐδράσιν αὐτοῦ ῥύμης ἀφαπορθούμενοι. οὕτω δὲ ἀγωνισάμενοι νυκτὸς ὄπευσης ἀπηλάγησαν, εἰπόντες ὅτι Κρίσπῳ χαρίζονται νύκτα μίαν θρίωπσαν τὸν ὕδον, ἵν' ἔσαμὴ βέλτιον αὐτοῦ σκεψάμενος, ἐλθεῖν μᾶλλον ἢ λῆσαι πρὸς Ἀρσάκην, ἢ κομιδῇ ἄν. οὔπω μὰν ὧν ἐπαυλισάμενοι πλησίον, ὁ μεγάλαις ἐλπίσιν ἦσαν. νὺξ γὰρ χαλεπὴ τοῖς Ῥωμαίοις κατελάμβανεν, οὔτε ζαφὴς τῶν κειμένων, οὔτε θεσπεσίας τῶν πεφωμένων καὶ ψυχρᾶναιομένων πνευμόνους λόγοι, ἐκείνου γὰρ αὐτὸν ἀπεκλαίοντες· ἀνέφυκτα γὰρ ἐφαίνετο· τοῦ τε ἡμέραν αὐτοῦ πρεσμένειν, καὶ νύκτωρ ἐς πεδίον ἀχθεῖς ἐμβαλοῦσι, οἵ τε θαυμάτων πολλῶν ἀπείρων πεφύκεσαν, καὶ κομίζειν ἐμποδὼν τὰ ζάχλ τῆς φυγῆς ἐσόμενον, καὶ ἀπολείπειν βοῆ τοῦ ἀπόδρασιν ἐξαπελεθοῦντες. τὸν γὰρ Κρίσπον καὶ ταῦτ αἴτιον ἀπορώτων νομίζοντες, ἐπόθουν ὅμως αὐτοῦ τοῦ τε ὄψιν καὶ τοῦ φωνῆς. ὁ δὲ καθ' ἑαυτὸν ἐγκεκαλυμμένος, ὑπὸ σκότους ἔκειτο, πρόδηλα τοῖς πολλοῖς τύχης, τοῖς δὲ δι' φρενοῦσι, βουλίας καὶ φιλοτιμίας, δι' ἣν οὐκ ἠγάπα πρῶτος ὢν καὶ μόνος ἐν μυριάσι ἀνδρῶν τοσαύταις, ἀνὴ ὅτι δυοῖν μόναν ἀνδρῶν ὕστερος ἐκρίνετο, τὸ πρωτεῖν ἀπόδιον νομίζων. τότε δὴ ὧν αὐτὸν Ὀκταβιός τε ὁ πρισβύτης καὶ Κάσσος ἀνίσας ἐξ πρεσβεύειν. ὡς δὲ ἀπηγορεύκει πᾶσι πάσαις, αὖθις συγκαλέσαντες ἑκατοντάρχας καὶ λοχαγούς, ὡς ἔδοξε βουλομένους μὴ μάχῃ, ἀνίσασθαι δι στρατὸν ἀνὰ σάλπιγος, καὶ δι' ἡσυχίας τὸ πρῶτον· εἶτα αἰσθομένων ὡς ἀπολείποιντο τῶν ἀδυνάτων, ἀκοσμία δρμὴ καὶ σύγχυσις μετ' ὀλιγωρίας, καὶ ἐπὶ δὲ στρατὸν πεδὸν

κατεῖχεν

κατῆχεν. ἐκ τούτου ὁ Ταργιτάου καὶ τοιάδε προϊόντας αὐτοὺς ἐπελάμβανεν, ὡς ὑπὸ φερομένων τῶν πολεμίων. καὶ πολλάκις μὲν ἐς τάξιν καθιστάμενοι, τῶν δὲ πραγμάτων ὅσοι πρηκολούθουν, τοὺς μὲν διώκοντες, τοὺς δὲ ἀποπέμποντες, ὄφελος εἶχον, πλὴν τελευταίων ἱππέων, οὓς Γαίτης ἔχων προσέμιξε τοῖς Καρρίαις περὶ μέσας νύκτας. φθεγξάμενος δὲ ῥωμαϊστὶ τοῖς πυλοφυλακοῦσιν, ὡς ὑπήκουσεν, ἐκέλευε Κοπωνίῳ τῷ ἄρχοντι φράζειν, ὅτι μάχη γένοιτο μεγάλη Κράσσῳ πρὸς Γάρδους. μήποτε οὖν εἰπὼν, οὐδὲ αὐτὸς ἐς πίστιν, ἀπέλαυνεν ὅπῃ τὸ ξύνταγμα, καὶ διέσωσεν μὴ τοῖς σφῶν αὐτῶν κακῶς ὑπὸ ἥκουσι καταλιπὼν τὸ στρατήγευμα μόνον. ἀλλ' οὔπω τὸν Κράσσον ἡ προσελθοῦσα πόλις τῷ Κοπωνίου φωνῇ συμφρονήσασα. ἐπεὶ γὰρ ἐσῆλθον οὐδὲν ἀγγέλλῳ ἔοικότες ὄντες τὸ τάχος καὶ τὸ συνηχοῦντες τῷ λόγῳ, πρὸ πύλης ἐδόκουν ἐξοπλίζεσθαι τοῖς στρατιώταις· καὶ ἅμα τῷ προσιέναι αὐτοὺς τὸν Κράσσον ὁδῷ μεγίστῃ, ἀπόντας ἐπελάμβανε, καὶ πρὸς ἔπεμπε τὰς στρατιὰς ἐς τὸν πόλιν. οἱ δὲ Γάρδοι νυκτὸς μὲν ἀσθενοῦντες τῷ ἀποδρᾶναι οὐκ ἐδίωκον· ἅμα δὲ ἡμέρᾳ τοῖς μὲν ὀπίσω τῶν στρατοπέδων καταλαφθέντας οὐ μείους τετρακισχιλίων ἐπέλαβον ἀποσφάξαι· τὸ δὲ τῶν πεδίῳ πλανωμένους πολλοὺς ἱππάσαντες σὺν ὀλίγοις. τίταρας δὲ ὁμοῦ σπείρας ἐς ἔπι νυκτὸς ἀπὸ περὶ ϕε Βαργυλιήτης ὁ στρατοβούτης, ἐκπεπυσμένος τὴν ὁδὸν, ἐπεὶ χόντες ἐς πεδίον τινὸς, διέφθειραν ἀμυνομένους, πλὴν ὀλίγων εἴκοσι. τούτους δὲ γυμνοῖς ξίφεσιν ὠθουμένους δι' αὐτῶν ἅμα μισθωτὲς ἔξας, ἐς διέχοι ἀπούσι βάδην ἐς τὰς Καρρίας. τῷ δὲ Σουρίᾳ προσέπιπτε ψευδὴς λόγος, ὡς πεφθείραι Κράσσον μετὰ τῶν ἀρίστων. ὃ δὴ εἰς Καρρίας σπουδῇ ῥηκὸς, ὄχλον εἶναι συμμίκτων ἐκ ἀξίων κατανοῦντα. οἱ δὲ μένες οὐκ ἀποδειλιάσαι τὸ τῆς νίκης τέλος, ἔτι τε ἀμφισβητῶν, καὶ μαθεῖν βουλόμενος ὃ τι μὲν ὅπως προσμένων σώζῳ πολιορκοῖν Κράσσον, ὃ διώκει, χαίρῃ εἶναι. Καρρινοῖς δὴ ἐκπέμπει τινὰ τῶν πρὸ αὐτῶ διηλώσοντα πρὸς τὰ τείχη, κελεύσας ἑῆται Ρωμαϊκὴν φωνὴν, καλῶ Κράσσου αὐτὸν ἢ Κάσσιον, ὡς Σουρίωνα φίλον θέλοντος αὐτοῖς συλλέγεσθαι. ταῦτα τῷ διηλώσαντι φρασθέντος, ὡς ἀπηγγέλλη τοῖς περὶ Κράσσον, ἐδέχοντο τὰς προσκλήσεις· καὶ μικρὸν ἦκον ἀπὸ τῶν βαρβάρων Αραβες, οἱ Κράσσου δὴ καὶ Κάσσιον ἀπὸ ὄψεως ἐγνώκεσαν, ὁ τῷ στρατοπέδῳ προσὼν τῆς μάχης τηνικάτης. οὗτοι τὸν Κάσσιον ἰδόντες ἀπὸ τοῦ τείχους, ἔλεγον, ὅτι Σουρίωνας ἀπόδοιτο, καὶ δίδωσιν αὐτοῖς φίλοις οὖσι βασιλέως, σώζεσθαι. Μεσοποταμίαν ἐκλιπόντι· δοῦναι γὰρ ὁρᾶν λιποτακτὰς πρὸ τῆς ἐχάτης ἀσπίδος. δεξαμένου δὲ τὸν Κάσσιον, καὶ τόπον ὁμαδίως καὶ χρόνον αἰτιωμένους, ὁ τῷ στρατοπέδῳ Σουρίωνας ἐς Κράσσος, οὕτως φάμενοι ποιήσῃ, ἀπέλαυνον. ἠδεῖς οὖν ὁ Σουρίωνας ὅτι τῷ τοὺς ὕδωρας ἀνέχεσθαι τὴν πολιορκίαν, μεθ' ἡμέρας μετῆγε τοὺς Πάρθους πολλὰ καθυβρίζοντας, καὶ κελεύοντας εἰ βούλεται τυχεῖν σπουδῆς Ρωμαίοις, Κράσσου ἐγχείρισαι σφίσι καὶ Κάσσιον δεδιμένους. οἱ δ' ἤρθησαν μὲν ἠπατημένοι· ταῖς μαχραῖς δὲ καὶ κεναῖς ἀπ' Αρμενίων ἐλπίσιν καταβαλὼν τῷ Κράσσῳ φράσαντες, εἶχον δρασμοῦ· καὶ τοῦτο ἔδει μηδένα τοῦ κατὰ Καρρίων πυθέσθαι. πιθανώτατος δὲ ὁ πάντων ἀπιστότατος Ανδρόμαχος ἐκ τοῦ Κράσσου καὶ τούτου πιστοῦσθαι, καὶ τῆς ὁδοῦ τῶν ἡγεμονίαν. τοῦτον οὖν ἔλαθε τοὺς Γάρδους, ἐξαγγέλλοντος τῷ Ανδρομάχου καθ' ἕκαστον. ἐπεὶ δ' ἦκτο μαχεῖν οὐ παῖζον αὐτοῖς ὄντι ῥᾴδιον, ἐξελθὼν δ' νυκτὸς ὁ Κράσσος, ὅπως μὴ πολὺν καθυστερήσωσι τῇ διώξει στρατηγῶν, ὁ Ανδρόμαχος ἀπῆγε ἀπὸ

ὁδοὺς ὑφηγεῖτο· καὶ τέλος ὀξέως ἐς ἕλη βαθέα, καὶ χωρία ἀφόρων μετὰ μιᾶς τινὸς πορείας χαλεπὴν καὶ πολυπλανῆ γεγονότα τοῖς ὁπλιτοφόροις. ἐνθύμιον δέ τινες οἱ μηδὲν ὑγιὲς τὸν Ἀνδρόμαχον φρονοῦντες καὶ ἀπελεύσεσθαι εἰκάσαντες, οὐκ ἠκολούθουν· ἀλλὰ Κάσσιος μόνος ἐπεμπλήσθη εἰς Κάρρας πάλιν. καὶ τῷ ὀδηγῷ· Ἀγρίους δέ ἦσθα· ἀμαθίᾳ καλυπτόντων, ἄχρι δὴ ἡ σελήνη ἀπεκαλύφθη ὅτι σκάφιον, ἀπ' ἐμοῦ εἶπεν μᾶλλον φοβοῦμαι ἐξόντας, ἀπήλαυνεν ἐς Συρίαν μετ' ἱππέων πεντακοσίων. ἀπ' οἱ δὲ μόνον χρησάμενοι πιστοῖς ὀδηγοῖς, ἐλάθοντο χρείων ὀφθῆναι, ἃ καλοῦσι Σύνακα, καὶ κατέσχισαν ἐς ἀσφαλῆ τοσοῦτον ἡμέρας αὐτοῖς, ὅσον πεντακισχιλίους. ἡγεῖτο δὲ αὐτῶν ἀπὸ ἀγαθὸς Ὀκτάβιος. τὸν δὲ Κρίσσον ἡμέρᾳ καταλάμβανεν ἔτι ἀγόμενον ὑπὸ Ἀνδρομάχου ἐπὶ τοῖς δυσπραγίας καὶ ὃ ἔλος. ἦσαν δὲ πέντε μοῖραι στρατιᾶς αὐτοῦ θυρεαφόρων, ἱππεῖς δὲ πεντακόσιοι ὀλίγοι, καὶ πάντες ῥαδιουργοί. μᾶλλον οὖν ὑπὸ πόνου καὶ μάλις ἐς τὴν ὁδὸν κατασὰς, ἢ δι' ἀπὸ πολεμίων ὑπέκειτο, ὅσον δώδεκα σταδίους ἀπολιπὼν τῷ συμμίξαι τοῖς ἐπὶ Ὀκτάβιον, ἐπ' ἀγροῦ ἀφεφθῆναι λόφου, οὐχ οὕτω μᾶλλον ἄφιππον, ὡς δυσεπίχειρον, ὑπὸ ὀχυρῶν, ὑπὸ κείμενον δι' ἴσης Σπωάκεις, ἢ στενωπὸν μέσον αὐχένι μακρῷ, ἀφ' ἑκατέρου κρατύνοντι τὸ πεδίου πρὸς ἕω τέτραπται· ἐν ᾧ οὖν ὁ λόφος ἐπὶ τοῖς ἐπὶ τὸν Ὀκτάβιον ὁ κίνδυνος αὐτῷ. ὁ δὲ πρῶτος Ὀκτάβιος ἔθηγε μετ' ὀλίγον λόφου ἐπιβοηθῶν· εἶτα οἱ λοιποὶ κακισάμενοι ἑαυτοὺς ἐφέροντο, καὶ προσιόντες, καὶ ὑπάλληλοι τοῖς πολεμίοις ἀπὸ τοῦ λόφου ἐπὶ ἔχοντο μέσου τοῦ Κρίσσου, καὶ προσῄεσάν τοι τοὺς θυρεοὺς μεγαλοπρεπῶντες, ὡς οὐκ ἔστι Πάρθοις βέλος, ὃ προσαντισταται τῷ σώματι τοῦ αὐτοκράτορος, πρὶν ἢ σφᾶς, ἅπαντας ὑπ' αὐτοῦ μαχομένους ἐπισθαναι. ὁρῶν οὖν ὁ Σουρήνας τοὺς τε Πάρθους ἀμελῶς προσιόντας καὶ δυσθυμοῦντας, καὶ τε νὺξ ἐπέσχε, καὶ τὴν ὁρῶν οἱ Ρωμαῖοι λείαν, πανταχόθεν αὐτοὺς ἐσπλήσας ἀμήχανους, ἐπῆγε τοῖς Κρίσσῳ δόλον. ἀφεῖναι μὲν γὰρ ἔτι τὴν αἰχμαλώτων ἀκηκοότες τὸ τῷ στρατοπέδῳ τῶν βαρβάρων προσιόντας ἀμήχανοι ἐπιτιθεῖς ἀφαλεσμένων, ὡς οὐ βούλεται βασιλεὺς ἄσπονδον αὐτῷ πόλεμον οἱ προσ Ρωμαίους, ἀλλὰ τὴν φιλίαν διαγαγεῖν χάριτι, Κρίσσῳ χρησάμενος φιλανθρώπως. ἔχοντο δὲ μάχης οἱ βάρβαροι. ὁ Σουρήνας δὲ μὴ τῶν ἀρίστων προσαναλώσας ἀρέσματος τοῦ λόφου, τῷ μὲν πόδου τὸν τόνον ἀνῆκε, τὴν δεξιὰν δὲ προσῴτεινε. ἐκάλει δὲ τὸν Κρίσσον ἐπὶ συμβάσεις, ὑπισχνούμενος, ὅτι τῆς μὲν ἀνδρίας καὶ δυνάμεως ἄκοντος πεπείρασθαι βασιλέως· προσῄτησε δ' αὐτὸς τὴν φιλοφροσύνην ἐκὼν ἐπιδείκνυται, ἀσινῆ δὲ μένοντα ἀπιοῦσι καὶ πρέποντα σώζεσθαι. ταῦτα τοῦ Σουρήνα λέγοντος, οἱ μὲν ἀμφὶ αὐτὸν θυμοῦσθαι ἐδίδαξαν, καὶ ἀπειλητὰς ἦσαν· ὁ δὲ Κρίσσος οὐδὲν ὅτι μὴ δι' ἀπάτης ἐσφαλμένος ὑπ' αὐτοῦ, καὶ τὸ αἰφνίδιον τῆς μεταβολῆς ἀλογήσας ἀναθυμούμενος, οὐχ ὑπήκουεν, ἀλλὰ ἐβουλεύετο. τῷ δὲ στρατιωτῶν βοώντων καὶ κελευόντων, εἶτα λοιδορουμένων καὶ κακιζόντων, ὡς προσαναθυμοῦσθαι μαχομένους αὐτοὺς, οἷς αὐτὸς ἀνόπλοις ἐς λόγους οὐ θαρρῆσαι σφίσιν ἐλθεῖν, πρῶτον μὲν ἐπειρᾶτο διδάσκειν καὶ λέγειν ὅτι δὴ λοιπόμενον μέρος τῆς ἡμέρας διαπεπερτερήσαντες, τὸ τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ τραχέσι δυσάσεσθαι ἐναντίοις· καὶ τὴν ὁδὸν ἐδείκνυε, καὶ προεκάλει τὴν ἐλπίδα μὴ προέσθαι τῆς σωτηρίας ἐγγὺς οὔσης. ὡς δὲ χαλεπαίνοντες αὐτῷ, καὶ τὰ ὅπλα κρούοντες ἠπείλουν, φρονηματίσας ἐχάρη, καὶ τοσοῦτον εἶπε μεταγραφεὶς, Ὀκτάβιε καὶ Πετρώνιε, καὶ ὅσοι ἄλλοι πάρεστε Ρωμαίων ἄρχοντες, ὑμεῖς ὁρᾶτε τῆς ἐμῆς ὁδοῦ τὴν ἀσφάλειαν, καὶ σώζεσθε πρόντες, ὡς αἰσχρὰ πάσχω καὶ βίαια· τοῖς δὲ ἄλλοις ἅπασιν

μὰ θεὸν πολὺ λέγετε σωθῆναι, ὡς Κρίσπος ἀπατηθεὶς ὑπὸ τῶν πολεμίων ἀπόλωλε, καὶ οὐκ ἐκ δόλου ὑπὸ τῶν πολιτῶν. οὐ μὴν ἔμειναν οἱ περὶ τὸν Ὀκτάβιον, ἀλλὰ συνεκπέφευγον ἀπὸ τοῦ λόφου. τοῖς δὲ ῥαδδούχοις ἐπομένοις ὁ Κρίσπος ἀπήλασε. περῶσι δὲ τῶν βαρβάρων ἀπήντησαν αὐτοῖς δύο μεξήμενοι, οἳ καὶ περισκόπησαν τὸν Κρίσπον ἀπὸ τῶν ἵππων ἀλφάμενοι, καὶ περσαγορεύσαντες Ἑλλάδι φωνῇ, πρὸ ἐκέλευσε περπέμψαι τινάς, οἷς ὑπεδείκνυτο Σουρμεὺς ἑαυτὸν, καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν ἀνόπλους, καὶ ἀσθενεῖς περσιόντας. ὁ δὲ Κρίσπος ἀπεκρίνατο μηδὲν, ὡς εἰ καὶ ὀλίγιστον εἶχε τῆς ζωῆς λόγον, οὐκ ἀνυπέλθητος χεῖρας αὐτοῖς· ἀνὴρ δὲ Ῥοίσκος ἀδελφοὺς ἔπεμπε, πολυσαλμίους ὄντι πόσι καὶ πόσοι στασίασιν· οὓς θᾶττον ὁ Σουρμεὺς στασιάσας καὶ κατέφθειρε. αὐτὸν δὲ μὴ τῶν ὁρίστων ἵππαρχος περσῄει. καὶ τί ἔτι, ἔφη, πλέον ὁ Ῥωμαίων ἀνάκτωρ· ἡμεῖς δὲ ἐρρύμεθα, καὶ τῷ περσαγαγεῖν ἐκέλευσεν ἵππον αὐτῷ. τῷ δὲ Κρίσπου φήσαντος οὐθ' ἑαυτὸν ἁμαρτάνειν, οὔτ' ἐκεῖνον, ὡς ἑκατέρῳ πάντα ὁτιοῦν ποιοῦμεν ὅτι τὸν στασιάζει, εἶτ' μὴν αὐτόθεν ἔφη σωσθῆναι καὶ εἰρωνεύεσθαι ὁ Σουρμεὺς, Ὀρώδῃ τε βασιλεῖ, καὶ Ῥωμαίοις· δεῖν δὲ χρόνου θαμὰ τοὺς στασιάζοντας ἐπὶ τὸν πόλεμον περσελθόντας· οὐ γὰρ ὑμεῖς γε, ἔφη, πάνυ μνήμονες ὁμολογιῶν οἱ Ῥωμαῖοι. καὶ περσῆκεν τινὰ τῶν δεξιῶν αὐτῷ. μεταπεμπομένου δὲ ἵππον, ὁπόσον ἔφη δεῖν· βασιλεὺς γάρ σοι δίδωσι δοῦναι. ἅμα δ' ἵππος τε ᾧ Κρίσπος περῆκτο χρυσοχάλινος· οἵ τε ἀμφὶ Σουρμεὺς αὐτὸν περιέβησαν, καὶ περεῖπον πληγῇ ὃν ἵππον ὑπεπαχύνοντες. Ὀκτάβιος δὲ περῶν ἀνεπλήμβανε τῶν χαλινῶν, καὶ μετ' ἐκεῖνον εἷς τῶν χιλιάρχων Πετρώνιος, εἶπα οἱ λοιποὶ περεῖσαντο, πρίν τε ἵππον ἀμαχητὶ βουλόμενοι, καὶ τοὺς πλείονας ἐξ ἑκατέρου μέρους τὸν Κρίσπον ἀφέλκοντες. ὡθισμοῦ δὲ γιγνομένου καὶ ταραχῆς, εἶπα πληγῶν, Ὀκτάβιος μὲν ἀναπάσας ξίφος ἑνὸς τῶν βαρβάρων, κτείνει δὲ ἱππαγέτην· ἕτερος δὲ τὸν Ὀκτάβιον ἐκ τῶν ὄπισθεν παπάξας. Πετρώνιος δὲ ὅπλου μὲν οὐκ ἐπορίσατο· εἰς δὲ τὸ θώρηκα πληγὰς ἀπεπήδησεν ἄτρωτος. ὃν δὲ Κρίσπον ὁ Μαζάρδης Γάρδος ἀπέκτεινεν. οἱ δὲ οὔ φασιν, ἀλλ' ἕτεροι μὲν εἶπα) τὸν ἀποκτείναντα. τοῦτον δὲ χειμῶνος τὸν κεφαλὸν ἀπὸ κέλευθα τῆς δεξιᾶς. εἰκάζεται δὲ ταῦτα μᾶλλον ἢ γινώσκεται· τῶν μὲν πρώτων, οἱ μὲν ἐκεῖ μαχόμενοι περὶ ὃν Κρίσπον ἀμύνεσθαι· οἱ δ' ἀπὸ ἀρεχώρησαν ὅτι ὃν λόφον. ἐπελθόντων δὲ ὧν Γάρδαν, καὶ λεγόντων, ὅτι Κρίσπος μὲν δίκην δέδωκε· τοῖς δὲ ἄλλοις κελεύει Σουρμεὺς κατιέναι θαῤῥοῦντας· οἱ μὲν ἐπεχείρησαν αὐτοῖς καταβαίνειν, οἱ δ' ἐκ τῆς νυκτὸς ἐσπάρησαν· καὶ τούτων πολυπάσιοι ὀλίγοι διεσώθησαν· τοῖς δὲ ἄλλοις ἐκπηδῶντες οἱ Ἀρσάκες συνελάμβανον, ἢ διέφθειρον. λέγονται δὲ οἱ πολῖται δυσμενεῖς μὲν ἀποθανεῖν, μύριοι δὲ ἁλῶναι ζῶντες. ὁ δὲ Σουρμεὺς τὸν κεφαλὸν τοῦ Κρίσπου καὶ τὸν χεῖρα περὶς Ὀρώδην ἔπεμψεν ἐς Ἀρμενίαν. αὐτὸς δὲ ἀγαθοεὶς λόγον ὑπὸ ἀγγέλων ἐς Σελεύκειαν ὡς ζῶντα Κρίσπον ἄγοι, πρεσκυθάζε πομπήν τινα γελοίαν, ὕστερ περσαγορεύων ἀριάμβοι. ὁ μὲν γὰρ ἐμφερέστατος Κρίσπου τὴν αἰχμαλώτων Γαῖος ἐσθῆτα βασιλικὴν γυναικὸς ἐνδὺς, καὶ διδαχθεὶς Κρίσπος ὑπακούειν ᾧ αὐτὸς ἐτύγχανε τοῖς καλοῦσιν, ἐφ' ἵππου καθήμενος ἤσσετο. περὶ αὐτὸν δὲ σαλπίκται καὶ ῥαδδοῦχοί τινες ὀχοῦντο μὴ μίσεις κεκμήλοις ἐσήλαυνον. ἐζήρτητο δὴ τῶν ῥαδδούχων βαλάντια, καὶ ἐνῆν τοῖς πελέκεσι περὶσφατοι κεφαλαὶ Ῥωμαίων ἀποτέμνεσθαι. κατόπιν δ' εἵποντο Σελευκίδες ἑταῖραι, καὶ μυσοσυργοὶ πολλὰ βωμολόχα, καὶ γλῶσσα δι' ἀσμάτων ἐς θηλύτητα καὶ ἀναισχύντου Κρίσπου

λέγοντες. ταῦτα μὲν οὖν πολῖται ἐλεῶντο· τὸν δὲ ἡροίσαν τῶν Σελευκέων ἀθροίσας, ἐσήνεγκεν ἀγῶνα περὶ βιβλία τῶν Αἰσχύλου Μιλησίων λόγων, οὗτι ταῦτά γε καταψευσάμενος· θορύβου γὰρ ἐν τοῖς Ρουσέων σκυθοφόροις· ἐπεὶ ἔφερε τὸν Ρῆνον καθυβρίσαι πολλὰ καὶ κατασκώψαι τοὺς Ρωμαίους, οὐ μὴν δὲ πολεμίων τε ἀπέχεσθαι τοσούτων καὶ γραμμάτων δυνάσται τοιούτων. τοῖς μέντοι Σελευκεῦσιν ἐδόκει σοφὸς ἀνὴρ ὁ Αἴσωπος εἶναι, τὸν Συρήνας ὁρῶσι, τὸν μὲν ὧν Μιλησιακῶν ἀκολασημάτων πόρρω ἐξηρτημένον τοσούτον· ὅπαθεν δὲ Παρθικὴν Σύβαριν ἐφελκόμενον, ὁ τοσαῖσδε παλλακίδων ἀμάξαις, ᾗπερ τινὰ ταῖς λεγομέναις ἐχίδναις καὶ σκυτάλαις ἀνὴμόρφωσε, τὰ μὲν ἐμφανῆ καὶ τοσοῦτα μέρη, φοβερά καὶ δεινὰ δέρσει καὶ τόξοις καὶ ἵπποις τοσβαλλομένων· κατ' οὐρὰν δὲ τῆς φάλαγγος εἰς χορείαν καὶ κρόταλα καὶ ψαλμοὺς, καὶ παννυχίδας ἀκολάστους μὴ γυναικῶν τελουτῶσθαι. ψάκτας μὲν γὰρ ὁ Ρούσιος· ἀναιδεῖς δὲ Γάρδοι τὰ Μιλησιακὰ ψήγοντες, ὧν πολλοὶ βεβασιλεύκασιν ἐκ Μιλησίων καὶ Ιωνίδων ἑταιρῶν γεγονότες Αρσακίδαι. τούτων δὲ τοσαῦτα μόνων, Ορώδης ἐτύγχανεν ἤδη διηλλαγμένος Αρταβάζῃ τῷ Αρμενίῳ, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, γυναῖκα Γαιάρῳ τῷ παιδὶ κεκτημένῳ· ἐστάσθη τε καὶ πότοι δι' ἀμηχάνων ἦσαν αὐτοῖς, καὶ πολλὰ ἕτερα. πρῶτον μὲν ἤρξαντο ἢ καὶ ἀγῶνα τῶν ἀπὸ τῆς Ελλάδος ἀκουσμάτων· ἐπεὶ γὰρ οὔτε φωνῆς, οὔτε γραμμάτων ὁ Ορώδης Ελληνικῶν ἄπειρος· ὁ μὲν Αρταβάζης καὶ τραγῳδίας ἐποίει, καὶ λόγους ἔγραφε καὶ ἱστορίας, ὧν ἔνιαι διαφυλάττονται· τῆς δὲ κεφαλῆς τῶν Κρασσου κομισθείσης ἐπὶ θύρας, ἐπορεύθη μὲν ἧσαν αἱ πράξεις· τραγῳδιῶν ἦν Αὐτοκράτης, Ἰάσων ὄνομα, Τραλλιανὸς, ἦδε Εὐριπίδου Βακχῶν τὰ περὶ τὸν Αγαύην. ἐδοκιμεῖτο δὲ αὐτοῦ, Σιλάκης ὑπιστὰς ὃς ἀνδρῶνι τῷ τραπεσκιώσας, τραφύδησεν ἐς μέσον Κράσσου τὸν κεφαλήν. κρότον δὲ τῶν Πάρθων μὴ χαρᾶς ἢ κραυγῆς ἀραμένων, ἢ μὴν Σιλάκην κατέκλωσαν οἱ ὑπηρέται, βασιλέως κελεύσαντος· ὁ δὲ Ἰάσων, τὰ μὲν δὴ Γενθίως σκυθοποιήματα πρὸ ἑδωκέ πῃ τῶν χορευτῶν· τῆς δὲ τοῦ Κράσσου κεφαλῆς λαβόμενος, καὶ ἀναβακχεύσας, ἐπέραινεν ἐκεῖνα τὰ μὴν μὴ ἐνθουσιασμοῦ καὶ ᾠδῆς,

" Φέρομεν ἐξ ὄρεος ἔλικα
" Νεότομον θηρεύματα,
" Μακαρίων θήραμα. καὶ ταῦτα μὲν πολῖται ἔτερπον· ἀμειβομένων δὲ τῶν ἐξῆς ἀμοιβαίων τοῖς χοροῖς ἐνῆρθρουν,
" Εμὸν ἐμὸν ὃ θρᾶς. ἀναπηδήσας ὁ Μαζάρης· ἐτύγχανε γὰρ δεξιὸς· ἀνέλαμβανέτο τῆς κεφαλῆς, ὡς αὐτὸς λέγων ταῦτα μᾶλλον, ἢ ἐκείνῳ προσῆκεν. ἡσθεὶς δὲ ὁ βασιλεὺς, ὅτι μὲν οἱ πάτριόν ἐστιν, ἐδωρήσατο· τῷ δὲ Ἰάσονι τάλαντον ἔδωκεν. ἐς τοιοῦτον φασὶν ἐξόδιον τὸν Κράσσου τραγῳδίαν ὡς αὖ τραγῳδίαν τελουτῆσαι. δίκη μέντοι τῆς ὠμότητος Ορώδου, καὶ τῆς ἀπιστορκίας Σουρήνας αὐτίκα μετῆλθε. Σουρήνας μὲν γὰρ οὐ μετὰ πολὺν χρόνον Ορώδης φθόνῳ τῆς δόξης ἀπέκτεινεν· Ορώδην δὲ ἀποδημοῦντα Γάζακος τῶν Ρωμαίων μάχη κρατηθέντα, καὶ νοσήσαντι νόσον εἰς ὕδερον τραπῆσθαι, Φραάτης ὁ υἱὸς ἀπεπνίξεν αὐτόν. Ἀμαρδοκμάδης δὲ τῆς νόσου ὁ φάρμακον εἰς ἑαυτὸν, ὥστε σωθεκριδιῶαι, καὶ τῷ σώματος κουφισθέντος, ἀπὸ τὸν ἀχέστην τῶν ὑδρῶν ἀθρόον ὁ Φραάτης ἀπέπνιξεν αὐτόν. Ἀμαρδοκμάδης δὲ Γαρδικῆς τραπέζας τὰ τὰ Μεσοποταμίας, Λαβιηνὸν οἱ βασιλέως τραπεζοῦ Γαρδικὸν ἀναγορεύσαντες αὖθις ἀπέστησαν Συρίας ἀπὸ Καλβάν ἔμενον. οἱ οἰκεῖοι

Hucusque omnia ad verbum è Plutarcho in Crasso. Ea vero quæ sequuntur, ex Dione.

φερόμενον ἀπ' αὐτῶν ἐς Αλεξάνδρειαν· ἐπάγονται ἡ Πάρθους, καὶ τὴν ἀπὸ Εὐφράτου καὶ Συρίας ἄχρι Λυδίας καὶ Ιωνίας Ασίαν κατατρέφόμενον, πυθόμενος Αντώνιος, ὥρμησε μὲν Πάρθους ἐξελᾶσαι, Φυλλείας δὲ γραμμάσιν αὐτὸν τῆς γυναικὸς κελεύσης, καὶ μὴ θρύπτειν μεταπεμπούσης, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ιταλίαν. καὶ φίλος ἡμόρμος Καίσαρι καὶ Γναμπίῳ ὁ Σικελίας ἄρχοντι, πρεσβεύεται αὖθις εἰς Ασίαν Οὐεντίδιον, Πάρθους ἐμποδὼν ἐσόμενον τῇ πρόσω χωρήσει. αὐτὸς δὲ χαριζόμενος, ἱππεῖς ἀπεδείξατο τῶν πρώτου Καίσαρος. καὶ ἄλλα κατὰ καὶ φιλικῶς ἐν τοῖς πολιτικοῖς καὶ μεγίστοις ἔπραττεν· ἐν δὲ τοῖς μάχῃ σὺν αὐτῷ μαρτύρες ἀπ' Αἰγύπτου, τὴν Κλεοπάτρα χαριζόμενος, εἴτε ἀληθείᾳ χρώμενος, πρὸς τὸν Αντώνιον ἐπῴρρησιάζετο, λέγων τὴν τύχην αὐτῷ λαμπρὸν πάντων οὖσαν καὶ μεγίστην ἐπὶ τοῖς Καίσαρος ἀμφισβητεῖσθαι· καὶ σπουδαιοβουλίαν παρέχοιτο τῆς ἰσχύος ποιεῖν ἑαυτόν. ὁ γὰρ σοφὸς, ἔφη, δαίμων δι' ἐμοῦ φοβεῖται. ἐφ' οἷς ὁ Αντώνιος ἀμείνονος ἔτι ἢ πρὸ Αἰγυπτίας πρόσχων, ἀπῆρεν ἐκ τῆς Ιταλίας, ἐγχείρισας Καίσαρι τὰ οἰκεῖα, ἐς τὴν Ελλάδα. χειμάζοντι δὲ αὐτῷ περὶ Αθήνας ἀγγέλλεται τὰ πρῶτα τῶν Οὐεντιδίου κατορθωμάτων, ὅτι μάχῃ τοὺς Πάρθους κρατήσας, Λαβιηνὸν ἀποκτείνει καὶ Φραάτην, ἡγεμονικώτατον τῶν Ορώδου βασιλέως στρατηγῶν. ὅτι τούτοις εἰσέβαλε τοῖς Ελλησι, καὶ ἐγυμνασιάρχει Αθήνησιν. ἄξιον δὲ μνήμης ὅτι ὃν πόλεμον, ἀπὸ τῆς ἱερᾶς βάσεως στέφανον ἔλαβε, καὶ κατὰ πλῆθος ἀπὸ τῆς κλεψύδρας ὕδατος ἐμπλήσας ἀγγεῖον ἐκόμιζεν. ὁ δὲ τοῦτο δὴ Γάκορος ὢν τῷ βασιλέως παῖδα μεγάλῳ στρατῷ Γάρθων αὖθις ὅτι Συρίαν βαίνοντα, συμπεσὼν Οὐεντίδιος ἐν τῇ Κυρηστικῇ πρὸς πεπτωκότα, καὶ ἀμφοτέρωθεν πάμπολλοι, ἐν πρώτοις Γάκορος πεσόντος. τοῦτο δ' ἔργον ἐν τοῖς ἀοιδιμωτάτοις ἡμόρμοις, Ρωμαίοις τε πρὸς καὶ Κρησὶν ἀτυχημάτων ἔκπλεω ποιεῖν πρόσχε, καὶ Γάρθους αὖθις εἴσω Μηδίας καὶ Μεσοποταμίας σωσέσθαι, πεισὶ μάχαις ἐφεξῆς κατὰ κράτος ἡττημόρους. Οὐεντίδιος μὲν δὴν Γάρθοις πρόσω τέρω διώκειν ἀπέγνω, φθόνον Αντωνίου δείσας· τοῖς δὲ ἀφεστῶσι ὅπλων κατεστρέφετο, ἐν ὄρει Κομμαγληνῷ Αντίοχον ἐν πόλει Σαμοσάτοις ἐπολιόρκει. διόμορμος δὲ χίλια τάλαντα δοθῆναι, ἢν ποιῇ Αἰγυπτίᾳ ὃ πρεσβευόμενον, ἐκέλευσε πέμπειν πρὸς Αντώνιον· ἤδη γὰρ ἐτῶν ἦν. ἐν ὅτι Οὐεντίδιον ἐκεῖ κατὰ δεῖσθαι τῷ Αντιόχῳ βουλόμενος, ὅπως τοῦτο τὸ ἔργον ἐπύθοιτο αὐτὸς ἡμέσθαι, καὶ μὴ πόρρω δοκῇ Οὐεντιδίου κατορθοῦν. τῇ πολιορκίας μῆκος λαμβανούσης, καὶ τὸ ἔνδον, ὡς ἀπήγγελλον, ἐς ἀλκὴν πρεπόμενον, πρεσβεῖαι μὲν ἐσῆσαν, ὁ δὲ αἰχμὴν δὲ καὶ μεταγνώσει ἡμόρμενος, ἀγαπητὸν ὅτι πεντακοσίοις καὶ δισχιλίοις τάλαντοις πρὸς Αντίοχον, καὶ μικρὰ τῶν ὁ Συρία κατεσπάσμενος, ἐς Αθήνας ἐπανῆλθε, καὶ τὸν Οὐεντίδιον οἷς ἔπρεπε τιμήσας, ἔτεμπεν ὅπως τὰ θειάμενον· ὃς ἀπὸ Πάρθων μέχρι δεῦρο τεθεραπευμένος μόνος, μόνον ἡμῖν μὲν ἀφανὴς, ἀπολαύσας δὲ τῆς Αντωνίου φιλίας ὧν λαβὼν ἀφορμὰς πρὸς ἄξεων μεγάλων· αἷς κέχρηται χρησάμενος, ἐβεβαίωσε δι' αὐτὸν Αντωνίου καὶ Καίσαρος λεγόμενον λόγον, ὡς δι' ἑτέρων ἥσσον ἢ δι' αὐτῶν στρατηγεῖ. καὶ γὰρ Σόσσιος Αντωνίου στρατηγὸς ἐν Συρίᾳ πολλὰ διεπράξατο, καὶ Κανίδιος ἀπολιφθεὶς ὑπ' αὐτὸν ἐπὶ Αρμενίαν· τούτοις τε νικᾷ καὶ τοῖς Ηβήρων καὶ Αλβανῶν βασιλεῖ, ἄχρι ἐς Καυκάσου πρεσβεύσας, ἀφ' ὧν ἐν τοῖς βαρβάροις ὄνομα καὶ κλέος ἠύξετο τῆς Αντωνίου δυνάμεως. ἐπὶ δὲ Φραάτου κτείναντος Ορώ-

δίω τὸν πατέρα, καὶ τὴν βασιλείαν καταχόντος, ἀμφοτέρων ἀπεδίδρασκον οἱ πολλοί· καὶ Μιθάτης, ἀνὴρ ὀπτιφανὴς καὶ δυνατός, ἦκε φεύγων πρὸς Αντώνιον. ἐφ' ᾧ μὲν ἐκείνου τύχας ταῖς Θεμιστοκλέους εἰκάσας, πρεσβείαν δὲ τὴν αὐτὴν καὶ μεγαλοφροσύνην τοῖς Περσῶν βασιλεῦσι προσβαλών, ἐδωρήσατο τῆς πόλεως αὐτὸν, Λάοδικέαν τε, καὶ Ἀρέθουσαν, καὶ Ἱεράπολιν, ἵν' Βαμβύκην προσέτι ἐκάλουν. τὸν δὲ Γάβην βασιλέως τοῦ Μιθάτου δεξιὰν καταπίμπλαντος, ἅμα μὲν αὐτὸν ἐπῄνει Αντώνιος, ἐξαπατᾶν μὲν ἐγνωκὼς τὸν Φραάτην, ὡς εἰρήνης ἐσομένης· ἀξιῶν δὲ τοὺς ἀλόντας ὑπὲρ Κράσσου σημείας, καὶ τοὺς αὐθρώπους ἀποκαθιστῆναι τοὺς πρεσβύτας, αὐτὸς δὲ Κλεοπάτραν ἐς Αἴγυπτον ἀποπέμπας, ἐχώρει δ' Ἀρμενίας καὶ Ἀρμοσίας, ὅπου συνελθούσης αὐτῷ τῆς δυνάμεως ἐς τοὺς συμμάχων βασιλέων· πάμπολλοι δὲ ἦσαν οὗτοι· μέγιστος δὲ ὁ ὢν Ἀρμενίων Ἀρταβάζης, ἑξακισχιλίους ἱππεῖς, καὶ πεζοὺς ἑπτακισχιλίους πρὸ ἔχων· ὀκτάκισ τὸν στρατόν. ἦσαν δὲ Ρωμαίων μὲν αὐτῶν ἑξακισμύριοι πεζοί, καὶ τοὺς Ρωμαίους συνετάγμενοι ἱππικὸν, Ἰβήρων καὶ Κελτῶν μύριοι. τοὺς δὲ ἄλλων ἐθνῶν ἐλήϊστο τῆς μυριάδος σὺν ἱππεῦσιν ὁμοῦ καὶ ψιλοῖς. ἐσπαύτων μὲν τοῖς πρὸς ἑσπέραν καὶ δυσμὰς, ἢ καὶ τοῖς πέραν Βάκτρων Ἰνδοῖς ἐφόδοις, καὶ πᾶσιν ἐκεχώδμει τὴν Ασίαν, ἀνίσταντο αὐτῷ ἅμα Κλεοπάτραι γνέσθαι λέγουσι. καὶ δοκεῖ γὰρ ἐκείνη δέκα μῆνας, τὸν πόλεμον ἐξενεγκεῖν προσηκόντως, καὶ πᾶσι χρήσασθαι τετραγμένοις, οὐκ ὄντα τοῦ αὐτοῦ λογισμοῦ, ἀλλὰ τοῦ φαρμάκων ἢ γοητείας παντάπασι τοῖς ἐκείνου ἀεὶ, καὶ τοῖς τοῦ ἔρωτος ἐπιμελεῖν μᾶλλον, ἢ τοῖς ὧν κρατῆσαι τὸ πολεμεῖν νομίζουσι. προῆσαν μὲν οὖν αὐτοῦ δέκα Ἀρμενίας μὲν διαπαύσαντα τὸν πρὸν ἑκατοντάδων ἑπτακισχιλίων σταδίων ἀπλετον πυνθανόμενοι πορείαν, καὶ ἐν ἦκειν ἐκ τῶν χειμαδίων Πάρθους ἔαρος ἀρχῇ Μηδίαν καταλαβόντα, οὐκ ἀνέχεσθαι δι' χρόνου, μὴ οὐδὲ ἦλθε ἐπ' ἀριστερὰ λαβὼν Αρμενίαν καὶ τὴν Ἀξωπακηνῶν ἀνάβασιν, ἐπορεύετο τὴν χώραν· ἔπειτα μηχανημάτων αὐτοῦ τοῖς πολιορκίοις ἀναγκαίων τριακοσίαις ἁμάξαις προσπεμπομένων, ἐν οἷς ἦν κριὸς ὃν ὁδόντος πολὺν μῆκος ὢν ὁρᾶν ἀνέχοντ' ἄγεσθαι, ὅτε χειρὸς πάλαι γνέσθαι, ἀφ' οὗ τὴν ἄλλην χώραν πᾶσαν ξύλων ἀγομένων ἐς μῆκος καὶ μαθακὴν ἀναφέρεσθαι, ἐπειγομένου, ὡς ἐμπόδια τῷ χώματι, ἀπέλιπε, φυλακὴν μίαν καὶ στρατιὰν ἡγεμόνα τῶν ἁμαξῶν ὑπολιπόντα· αὐτὸς δὲ Φραάτα μεγάλην πόλιν, ἐν ᾗ καὶ τέκνα καὶ γυναῖκας ἦσαν τοῦ τῆς Μηδίας βασιλέως, ἐπολιόρκει· τῆς γὰρ χείρας οὐδὲν ἐς ἃ ἥμαρτε τοῖς μηχανικοῖς ἀπολιπὼν ἐξελεγχούσης, ὁμόσε χωρῶν, ἔχων δὲ τοὺς τὴν πάλαι χῶμα χαλῇ δὲ πολυπόνως ἀνισάμενον· ἐν τούτῳ δὲ καταβαίνων στρατιᾷ μεγάλῃ Φραάτης, τὴν ἀπόληψιν ὡς ἤκουσε τῶν μηχανοφόρων ἁμαξῶν, ἔπεμψε τῶν ἱππέων πολλοὺς ἐπ' αὐτοῖς· ὑφ' ὧν ταχυληφθεὶς ὁ Σταπιανὸς, ἀποθνήσκει μὲν αὐτὸς, ἀποθνήσκουσι δὲ μύριοι τῶν μετ' αὐτοῦ. τοῖς γὰρ μηχανικοῖς ἐλόντες οἱ βάρβαροι, διέφθειραν πάμπολλους, ἐν οἷς καὶ Γολέμων ὁ βασιλεύς. τοῦτο πόλεως ὡς εἶχεν, ἠνίασε τοὺς περὶ Αντώνιον ἀνελπίστως· ἐν ἀρχῇ πληγέντας. ὁ δὲ Αρμενίων Ἀρταβάζης ἀπογνοὺς τὰ Ρωμαίων, ὥχετο τὴν ἑαυτοῦ στρατιὰν ἀναλαβών, καὶ ἅτε αἰτιώτατος τοῦ πολέμου γενόμενος. ὑπεφαίνετο δὲ λαμπρῶς τοῖς πολιορκοῦσι τὴν Πάρθων καὶ χρωμένων ἀπιλαῖς πρὸς ὕδωρ, οὐ βουλόμενος Αντώνιος ἡσυχάζοντι τῷ στρατῷ δύσημοι καταπλαγέντες ἐμμένῃ τοῦ αὔξεσθαι, δέκα τάγματα λαβὼν, καὶ τῆς στρατηγίδας ταύρας ὁ πλείστων, ἵππους δὲ ἱππεῖς ἀπόρους, ὀξέως πρὸς σιτολογίαν, ἠγεμόνα

νος, οὕτως δὴ ὑπεισάντων μάλιστα τῷ πολεμίων, ἐκ παρατάξεως μάχιμον γενέσθαι· προσελθὼν δὲ μόνον ὁδὸν ἡμέρας, ὡς ἐώρα τοὺς Γάρδους κόκκῳ παρεσκευασμένους, καὶ προσαναζώσας καθοδοι αὐτοὺς ζητοῦντας, ἐξέπεμπε μὴ ὁ τῆς μάχης σύμβολον ἐπὶ τοῦ γραπτίδος, καθιλὼν δὲ ἐπὶ σκιὰς οὐ μαχησόμενος, ἀλλὰ ἀπάξων, προσημαίνετο τῷ βαρβάρῳ τὴν ὄψιν ὁδοῦ μιλιαίαν δοκοῦσαν, καλύπτας, ὅταν οἱ προσῶσι τοῖς ὁπλίταις ἐν ἀφύκτῳ δοκοῦσι, τοὺς ἱππεῖς ἐκατέρωθεν εἰσελαύνειν· τοῖς δὲ Γάρδοις παρεκελεύετο χειρίμοις λόγου χρείττων ἐφαίνετο ἡ τάξις τῶν Ρωμαίων, καὶ κατεδείκνυτο προεξιόντας ἐν δεξιᾷ μάλιστα ἴσους ἀλλήλοις, καὶ σιωπῇ τοὺς ὑπαντᾶν κελεύοντας. ὡς δὲ ὃ σημεῖον ἦλθεν, καὶ προσιόντων μὴ κραυγῆς, ὑπερβάλλοντες οἱ ἱππεῖς, τοὺς μὲν ἡμίσεντο δεξιὰ μέρη, κατὰ δὲ οὐδὲν ἐκτὸς τεταγμένους ἠλαυνέτην· τὸ δὲ ὁπλιτῶν στῖφος ἀπίοντων ἅμα καὶ βαθὺ καὶ παχὺ τὸ ὅπλον, οἱ δὲ ἱππεῖς τοῖς Πάρθοις ἐξίσαντα βραδυοῦντες, καὶ αὖθις ἐπὶ χεῖρας ἐλθεῖν ἔφθησαν. ὁ δὲ Αντώνιος ἐπέκειτο τῇ διώξει, καὶ μεγάλας εἶχεν ἐλπίδας, ὡς τοῦ παλέμου ὃ σύμπαν, ἢ ὃ πλῆθος ἐκείνῃ τῇ μάχῃ διαπεπραγμένος. ἐπεὶ δὲ τῆς διώξεως γλυκείας, τοῖς μὲν πεζοῖς ὀλίγα παντάπασι φαδίους, τοῖς δ' ἱππεῦσιν ὅλα τελέως τοσαῦτα, ὅσα πιπλωκότας τῷ πολεμίων, καὶ τοὺς ἀλκιμωτάτους ὑπισχνουμένους, οὐδὲν αἰχμαλώτους μὲν τελέσαντα, νεκροὺς δὲ ὀγδοήκοντα μόνους, ἀπορία καὶ δισθυμία πᾶσι παρέσχε δῆθεν λογιζομένοις, εἰ νικῶντες μὲν οὕτως ὀλίγοις κτείνοιεν, ἡττώμενοι δ' εἰκάσειαν τοσούτων ὅσους ἀπόδοιντο τοῖς ἀμάξαις. τῆς δ' ὑστεραίας ἐσκευασμένου ὅλου Φραάτη τὸ γραπτίδου προσῆγον· ὑπολυόντες δ' αὖ τὴν ὁδὸν, προσῆσαν μὲν ὀλίγοις ὧν πολεμίων, ἔπειτα πλείοσι, τέλος δὲ πᾶσιν, ὥστε ἀπήντησαν καὶ νεφέλαι προσκαλούμενοι, καὶ προσδοκῆσαι πάντα χάος, μορθηρὰς καὶ πολυπόνους ἀπεσώθησαν ἐς τὸ γραπτίδου. τῷ δὲ Μήδων ἐκθρομένου τινὰ πάππον μόνον ὅλου ὁ χῶμα, καὶ τοὺς προμάχους φοβησόμενον, ὀργισθεὶς ὁ Αντώνιος, ἐχρήσατο τῇ λεγομένῃ δεκατείᾳ προσὸς τοὺς ἀποδιλιάσοντας. διελὼν γὰρ εἰς δεκάδας ὃ πλῆθος, ἀφ' ἑκάστης ἕνα τὸ λαχόντα κλήρῳ διέφθειρε· τοῖς δὲ ἄλλοις ἀπὸ πυρὰν ἐκέλευσι κρίθας μεταξαι. χαλεπὸς δὲ ἀμφοτέρωσι τὸν πόλεμος, καὶ τὰ μὲν ἀπὸ Φοβερώτερον, Αντωνίῳ μὲν προσδοκῆσαι λιμόν· οὐκέτι γὰρ ἐν ὅλῃ πραμάτων καὶ νεκρῶν πολλῶν ὑπεστίζεσθαι. Φραάτης δὲ τοὺς Πάρθους ὑπεσάμενος πάντα μᾶλλον, ἢ χαμαιτὸν ἔξω προσαλαπορῆν καὶ θυραυλῆν δυναμένους, ἐφοβεῖτο μὴ, τῷ Ρωμαίων ἐπιπαρτεσιῶντων καὶ προσμενόντων, ἀπολίπωσιν αὐτὸν ἥδη τῆς ἀέρος σεισαμένου, μὴ φθινοπωρινὸν ἠσπμερίαν. δῆλον οὖν σευτήσαι τοιόδε· τῷ Πάρθων οἱ γνωριμώτατοι τοὺς τοῖς σιταγίας, καὶ τοὺς δῆμος ἀποστάσης μαλακώτερον τῶν Ρωμαίοις προσφέροντο, λαμβάνῃ τε πρέπτις αὐτοῖς ἔπια, καὶ τὸν ἀρετὸν ἐπαινοῦντες ὡς πολεμικωτάτων ἀνδρῶν, καὶ θαυμαζομένου ὑπὸ τοῦ σφετέρου βασιλέως δικαίως. ἐκ δὲ τούτου προσιλαύνοντες ἐγγυτέρω, καὶ τοὺς ἵππους ἀγέμα προκαλλοντες, ἐλοιδόρουν τὸν Αντώνιον, ὅτι βουλομένῳ τῷ Φραάτῃ διαλλαγῆναι, καὶ φείσασθαι τοιούτων ἀνδρῶν καὶ τοσούτων, ἀφορμὴν οὐ δίδωσιν, ἀλλὰ τοὺς χαλεποὺς καὶ μεγάλους κήδηται πολεμίους ἀπολωλότας, λιμῷ καὶ χιόνι· δι' ὧν ἔργον ὅτι καὶ προσπεπολιόρκηται ὑπὸ Γάρθων ἀποφθόγγου. πολλοὶ δὲ ταῦτα προσὸς τὸν Αντώνιον ἀπέφερόντων, μεγαλοψυχούμενος ὑπὸ τῆς ἐλπίδος, ὅμως οὐ προήκατο προσὸς τὸν Γάρδον, πρὶν πυθέσθαι τῶν φιλοφερουμένων ἑκείνων βαρβάρων, εἰ τῷ βασιλέως ταῦτα

φρονοῦντες ἀβλεπόντων. Φασκόντων δὲ καὶ ἀβοηθήτους μὴ διδιέναι, μηδὲ ἀπιστεῖν, ἔπεμψέ τινα ὧν ἐπαίρων πάλαι, ἵνα σημήας ἀξιοῖ ἀποπλεῖν, καὶ τοὺς ἀχμαλώτους, ὡς δὲ μὴ πάντα πᾶσιν ἀγαπῶν ὁ σωθῆναι καὶ ἀφ' ἑνὸς φυγεῖν νομισθείη. τῷ δὲ Πάρθου ταῦτα μὲν ἐᾶν, ἀπιόντι δ' αὖθις εἰρωτᾶν καὶ ἀσφήλειαν εἴη φήσαντος, ὀλίγας ἡμέρας συσκευασάμενος ἀνεζεύγνυεν, ὧν ἕνεκα καὶ δῆμον πιθανὸν ὁλυκεῖν· καὶ στρατὸν ἄχρι ἀφ' ἑνὸς λόφου πρὸς ὀπτανομένῳ τῷ πόλει παφυκώς, ἐξέλιπεν αὐτὸς ἀρκμὴν καὶ κατηφείαν ἀβαθαρρήσων ὁ πλῆθος. Δομέτιον δ' Ἑλληνοβάρβαρον ἐκέλευσε τοῦτο ποιῆσαι. καί τινες μὲν ἠγανάκτουν, ὡς ὑποφορώμενοι· ὁ δ' ἔπεισεν ἐπεκαλάσθη καὶ σωφρονῆσαι τὸν δῆμον καὶ μᾶλλον ὄντα δὴ καὶ τοῦτο δεῖσθαι καὶ πιθέσθαι τῷ στρατηγῷ. μόνοντος δὲ τὸ αὐτὸν ὁδὸν ἄχρι ὀπίσω πεδίον ἐς ἄδενδρον, ἀνὴρ τῷ γλυφῇ Μάρδος, πολλὰ τοῖς Γάρθων ἤθεσιν ἐπιμιλικώς, ἤδη δὲ Ῥωμαίοις πιστὸς ἐν τῇ μάχῃ τῷ ἐπὶ τοὺς μηχανὰς γλυφόμενος, Αντωνίῳ προσελθὼν, ἐκέλευσε φθάνειν ἐπὶ δεξιᾶ τὸν ὁρᾶν ὑπτιαζόμενον, καὶ μὴ στρατὸν ὁπλίτιν καὶ βαρὺ ἐν ὁρόμοις γυμνοῖς ἐς ἀναπεπταμένοις ἐπιδιώκειν ἵππου τοσαύτῃ καὶ τοξόμασιν· ὁ δὲ τειχώλοφον φρουρίδιον διαφθεῖραι τῆς πολιορκίας αὐτὸν, ὁμολογίας φιλανθρώπους ἔσεσθαι ἢν αὐτὸς ἡγεμὼν ὁδοῦ βραχυτέρας, καὶ μᾶλλον εὐπορείαν τοῦ ὑπηνδείου ἐχούσης. ταῦτα ἀκούσας Αντώνιος ἐβουλεύετο, ἐς Πάρθους μὲν οὐκ ἐβούλετο δοκεῖν ἀπιστεῖν μὴ ἀσπονδάς· τὴν δὲ σύντομίαν τῆς ὁδοῦ, καὶ ὃ πολλὰ κόμας εἰκυμόνας ἔσεσθαι τὸν πόρειαν ἐπαινῶν, πίστιν ἤντει τὸν Μάρδον. ὁ δὲ δῆσαν πρόσχειν αὐτὸν ἄχρις οὗ καταβῆσαν ὃν στρατὸν ἐς Αρμενίαν. καὶ διῆλθε ἡμέρας δύο καὶ ἡσυχίαν· τῇ δὲ τρίτῃ πομπάπαισι πεὶς Πάρθους ἀπηγωνίτης Αντωνίου, καὶ βαδίζοντος ἀνὰ μόνους ὀφθαλμοὺς ὁ Μάρδος ἀπέχωσιν ἐμβολῆς ποταμοῦ νεωστὶ διεσπασμένου, καὶ τὸ ῥεῦμα πολὺ πρὸς τὴν ὁδὸν ἢ πορευτέον ἦν, ἐκκεχυμένον, σπανῆ καὶ ὅτι τῶν Πάρθων ἔργον εἴη τοῦτο δυσκολίας ἕνεκα καὶ ἀφανείας, ἐμποδὼν αὐτοῖς ὂν ποταμὸν ἀλλόμενον· καὶ τὸν Αντώνιον ὁρᾶν ἐκέλευε καὶ προσέχειν, ὡς τῶν πολεμίων ἐγγὺς ὄντων. ἔρπει δὲ αὐτὸ καθήκοντος ἐς τάξιν τὰ ὅπλα, καὶ δι' αὐτῶν τοῖς ἀκοντίσαις καὶ σφενδονήταις ὅτι τοὺς πολεμίους ἐκδρομὴν καταπεπταίζοντας, ἐπεφάσθαι οἱ Πάρθοι, καὶ ἐκπλαυνομένους ὡς κυκλωτόμους καὶ σὺν παρόξυντος πομπαζόμενοι ὃν στρατόν. ἐκδραμόντων δὲ τῶν ψιλῶν ἐπ' αὐτοὺς, πολλαὶ μὲν ὀϊστοὶ ἀπὸ τόξων, οὐκ ἐλάττονας ἢ ταῖς μολυβίσι καὶ τοῖς ἀκοντίοις πλαγὰς λαβόντες, ἀνεχώρουν· εἶτα ἐπῆσαν αὖθις, ἄχρις ὃ συστρέψαντες οἱ Κελτοὶ τοὺς ἵππους ἐς ἑδαφος, καὶ διεσκέδασθαι αὖθις οὐκέτι τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὑποδήλωμα γλυφόμενος. ἐκ τούτου μαθὼν ὁ Αντώνιος ὃ ποιῆν ἔδει, πολλοῖς ἀκοντίσαις καὶ σφενδονήταις, οὐ μόνον τὸν εὐρυχίαν, ἀλλὰ καὶ τοῖς πλευραῖς ἑκατέρας γομώσας, ἐς πλησίον ὃν στρατὸν ἦγε, καὶ τοῖς ἱππόταις εἴρητο προσδήσοντας πέσθαι· πεζομάχους γὰρ, μὴ πόρρω διώκειν, ὥστε τοὺς Πάρθους τὰ ἐφεξῆς τέσσαρας ἡμέρας οὐδὲν πλέον δράσαντας ἢ παθόντας, ἀμελυτέρους γενέσθαι, καὶ ὃν χαμῶνα ποιουμένους προφάσιν ἀπέναι διαγορᾶσθαι. τῇ δὲ πέμπτῃ, Φλάβιος Γάλλος ἀνὴρ πολεμικὸς καὶ δραστήριος ἐφ' ἡγεμονίας τεταγμένος, ἤτησεν Αντώνιον προσελθὼν, πλείονας ψιλοὺς ἐπ' οὐρὰν, καὶ τῶν ἀπὸ τοῦ σώματος ἱππέων τινὰς, ὡς μέγα κατόρθωμα ποιήσων. δόντος δὲ, προσβαλόντας ἀνέκοπτε τοὺς πολεμίους, οὐχ' ὡς πρότερον ὑπάγων ἅμα προσὶς πεὶς ὁπλίτας καὶ διαχωρῶν, ἀλλὰ ὀφιαλμοὺς καὶ συμπλεκόμενος προσβολώτερον. ὁρῶντες δὲ

αὐτὸν οἱ τῆς οὐρανίας ἡγεμόνες ὑποβρηχύμιον, ἐκάλουν πέμποντες· ὁ δὲ οὐκ ἐπείθετο. Τίνων δὲ φασὶ δι' ἁμαρτίαν καὶ τῶν σημείων ὑπολαβόμενον, τρέφειν ὀπίσω; καὶ λοιδορῆσαι τὸν Γάλλον, ὡς ἀποκλείοντα τοὺς πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς ἄνδρας. ἀντιλοιδορουμένου δὲ ἐκείνου, καὶ ἁμαξοκυλινδήσαι τοῖς ὄρεσι αὐτὸν μάλιστα, ὁ μὲν Τίτιος ἀπεχώρησε· ὁ δὲ Γάλλος ἀθύμως ἐς τοὺς κατὰ σῶμα, λαμβάνουσι πολλοὶ θεραπεύοντες οὐκ ὀλίγοι ὑπῆσαν. βαθυμότερος δὲ πάντων ἐκάλει πάμπαν ὀρωμένου. οἱ δὲ τοὺς ὁπλίτας ἄγοντες, ἐφ' ὧν καὶ Καπίδιος ἦν, ἀνὴρ πρὸ Αντωνίου δυνάμενος μέγιστα, οὐ μικρὰ δοκοῦσι διαμαρτεῖν. δίον γὰρ ἀθρόαν ὑπιστρέψαι τὴν φάλαγγα, πέμποντες κατ' ὀλίγους ὑπισοῦντας, καὶ πάλιν ἀπωθουμένων τούτων ἑτέρους ἀποστέλλοντες, ἔλαθον ὀλίγου δεῖν ἅπασι καὶ φυγῆς ὅλοις διαπλήσαντες τὸ στρατόπεδον· εἰ μὴ γὰρ αὖ αὐτὸς Αντώνιος μετὰ τῶν ὅπλων ἀπὸ τοῦ σώματος ἦλθ ὑπαντιάζων. γὰρ δὲ τὸ πεῖσον τὸ τάγμα διὰ τὴν φυγόντων ὀλιγότητα τοῖς πολεμίοις ὠσάμενον ἔσχε τὸ πρόσω διώκειν. ἀπέθανον δὲ περὶ χιλίους οὐκ ἐλάττους· ἐκομίσθησαν δὲ ὑπὲρ σκιωμαχίαν πεντακισχίλιοι· καὶ Γάλλος ὧν οὐ τούτοις, τέταρτον ἔτος παρηλθὸς ἔξιόμασιν, ἀλλὰ τοῦτ' μὲν οὐκ τῶν πραγμάτων οὐκ ἀνήνεγκε. τοὺς δὲ λόγους πρείων ὁ Αντώνιος ἐπισκοπῶν, καὶ πρὸς εὐθάρρειαν διδάσκων μεθ' ἡμέραν καὶ πρὸς παθῶν. οἱ δὲ Φαιδρὸν τὸν δεξιᾶς αὐτοῦ λαμβανόμενοι, ἐδέοντο καὶ πρὸς ἐκάλουν, ἀπιόντα μεταπέμψη ἑαυτόν, καὶ μὴ καταπροΐδη, αὐτοκράτορα καλοῦντες καὶ σώζεσθαι λέγοντες, ὡς ἐκεῖνος ὑγιαίνει. καθόλου μὲν γὰρ οὔτ' ὀργῆς, οὔτε ὑπερηφανίας, οὔτ' ὀλιγωρίας, ἧττον ἦν ἄμεινον ἡγεμὼν ἐκείνου δοκῶν στρατηγεῖν ἐν τοῖς τότε χρόνοις. ἐν δὲ πρὸς αὐτὸν αἰδὼς τὸν ἡγεμόνα, καὶ πειθαρχία μετ' εὐνοίας, ἐν ὃ πρῶτος ὁμαλῶς ἐνδόξοις, ἀδόξοις, ἄρχουσι, ἰδιώταις, τιμῶν πρὸς Αντώνιον πλεῖον καὶ χάριν μᾶλλον ἀφεῖναι τῆς σωτηρίας καὶ τῆς ἀσφαλείας, οὐδὲ τοῖς πάλαι Ρωμαίοις ἀπέλιπεν ὑπερβολήν. τούτου δὲ αἰτίαι πλείονες ἦσαν, ὡς πρεσβύτης καὶ μὴ, δύναμις, ἁπλότης, ἐν φιλόδωρον καὶ μεγαλόδωρον, ἔτι πρὸς παιδιὰς καὶ ὁμιλίας εὔτραπελία. ἐν δὲ συμπονῶν καὶ συναγωνιῶν τοῖς κακοπαθοῦσι, καὶ μεταδιδοὺς οὗ τις δεηθείη, πρὸς δυμοτέρους τὲ ἐρρωμένων τοὺς νοσοῦντας καὶ πεπονημένους ἐποίησε· τοὺς μὲν πολεμίους ἀπαγορεύοντας ἤδη καὶ κάμνοντας, οὕτως ἐπῆρεν ἡ νίκη, καὶ τοσοῦτον τὸ Ρωμαίων κατεφρόνησαν, ὥστε καὶ νυκτὸς ἐπαυλίσασθαι τῷ στρατοπέδῳ, πρόσφορα νομίσαντας αὐτίκα μάλα σιωπᾷ ἐρήμοις, καὶ χρήματα διαρπάσαι ἀποδιδρασκόντων. ἅμα δὲ ἡμέρᾳ πολὺ πλείονες ἐπεθορύβουν· καὶ λέγονται τετρακισμυρίων οὐκ ἐλάττονες ἱππόται γενέσθαι, βασιλέως καὶ τοῦ ἀεὶ τὲ παμμένους, ὡς δοκεῖ σαφῆ καὶ βεβαίως καταρθώσαντι πέμψαντος· αὐτὸς μὲν γὰρ οὐδεμιᾷ τύχῃ πρέσβυς ἦν. Αντώνιος δὲ βουλόμενος προσαρβῦσαι τοὺς στρατιώτας, ἵππον Φαλῶν ἐμπρόσθιον, ὡς οἷς ἕτερος φαιεῖν. τῶν δὲ φίλων συναπιόντων, ἐν τῇ στρατηλάτι φοινικίδι προῆλθεν, ἐδημηγόρησε, τοὺς μὲν νενικηκότας ἐπῄνεσε, ὠνείδιζον δὲ τοὺς φυγόντας. ὧν δὲ οἱ μὲν παρεκελεύοντο θαρρεῖν, οἱ δ' ἀπελογοῦντο σφᾶς αὐτοὺς παρέχειν, εἴτε βούλοιτο δικαιοῦν, εἴτε δωρεῖσθαι ὅπῃ κελεύοι, μόνον παύσασθαι δυσφορουμένους καὶ λυπούμενον ἐδέοντο. πρὸς ταῦτα χεῖρας ἀνατείνας, ἐπηύξατο τοῖς θεοῖς, εἴπερ ἄρα ἡμέσεις τοῖς πρόσθεν δυστυχίας αὐτοῦ μέτεισιν, ἐπ' αὐτὸν ἥκειν, τῷ δὲ στρατῷ σωτηρίαν καὶ νίκην. τῇ δ' ὑστεραίᾳ φερόμενοι βέλτιον προῆγον. καὶ τοῖς Πάρθοις ὑπεχώρουν πολὺ ἀπώτατα πρόσθεν· οἰόμενοι γὰρ ἐφ' ἁρπαγὴν τε λεη-

λασαι, οὐ μάχιμα ζῶντι· εἶπε πολλοῖς βέλεσιν ἐντυγχάνοντες, ἐῤῥωμένοις τε καὶ ἀναλγέσι ταῖς ψυχαῖς ὄντες, αὖθις ἐξεκαμνον. ἐπὶ δὲ καταβαίνουσιν αὖθις ἀπὸ λόφων τινῶν ὑπερκειμένων ἐπέθεντο, καὶ βραδέως ὑπεξάγοντες ἔβλαπτον, ὑπερέχοντες οἱ θυρεαφόροι συνεκλῄσθη εἴσω τῶν ὅπλων τοῖς ψιλοῖς. αὐτοὶ δὲ καθαδόντες εἰς χάρακα, τροχοῦσθαι τοὺς θυρεούς· οἱ δὲ ὄπισθεν ὑπῆρχον αὐτῶν τὰ ὅπλα, κἀκείνων ὁμοίως ἕτεροι. τὸ δὲ χῆμα τοῦ παλαιοῦ ἐρέφει ὑμούμενον, ὅμοιον τὸ κατερικὸν πυρέχει. καὶ τῶν τροβλημάτων ἐῤῥόπατόν ἐστι τοῖς ὑπὸ τοῖς οἰκοῦσι ἀπολιθαίνοντας. οἱ μὲν Πάρθοι τοιοῦτοι πρὸς τὸν χάρακα κλίσει τῶν Ρωμαίων ἀπαγόρθυσιν ἡγούμενοι καὶ καὶ μᾶλλον εἰ), ταῖς μὲν πρώταις κατέῤῥιπτον, τοὺς κοντοὺς ὑ ἀφιέντες, ἐγγὺς τροσῄμυναν. οἱ δὲ Ρωμαῖοι σὺν αλλάξαντες ἐξαίφνης ἀνέθορον, καὶ τοῖς ὑσπαῖς παίοντες ἐκ χειρὸς ἔκτεινάν τε τοὺς τροσῶτας, καὶ ἔτι πὶν ἔλυτο τῶν ἀσπίδων ἀπόντων. ἐγένετο δὲ ταῦτα καὶ ταῖς ἀῤῥαις ἡμέραις. ὅτε μικρὸν ἀνέντες τῆς ὁδοῦ, καὶ λιμὸς ἦπτετο τοῦ στρατοῦ, σῖτόν τε βραχὺν καὶ ἀφ' μάχης τοιζομένου, καὶ τῶν τροβάτων σκυλῶν ἀποροῦντες· ταῦτα γὰρ πολλὰ κατελείπετο. καὶ ὧν μὲν ἀποθησόντων ἐπωζυγίων, τῶν ὑ τοὺς νοσοῦντας καὶ παυμαπίας φερόντων. λέγεται δὲ χοῖνιξ Αττικὴ πυρῶν πεντήκοντα δραχμῶν ὤνιος ἡμέσθαι· τοὺς ὑ κριθίνους τροβάτους ἀργύρεοι ἰσοῦντες ἀπεδίδοντο. πατόμενοι ὑ τροβάτου λάχανα καὶ ῥίζας, ὀλίγοις μὲν ἐντυγχάνον τῶν σιτοφόρων· ἀναλαζόμενοι δὲ πειρᾶσθαι καὶ τῶν ἀγρίων, τροέτρεπον ἥψαντό τινος πόας ὅτι θανάτου δίχα μανίας ἀγρύσης. ὁ γὰρ φαγών, οὐδὲν ἐμέμνητο τῶν ἀῤῥων, οὐδὲ ἐγίνωσκεν. ἦν δὲ ἴχνη ἔργου, κυνὸς καὶ τρέφειν πάντα λίθον, ὡς τῇ μεγάλης ασουδὸς δίχα τροβατοφόρους ἄξιον. ἰὼ δὲ μεσοῦντος τοῦ πεδίου κακοφόρων χαμάζε, καὶ τοὺς λίθους διερυπώντων καὶ μεθιστάντων. τέλος δὲ χαλεπῶ ἐμειῶτες ἔθνησκον, ἐπεὶ καὶ ὁ μείων ἀπαθὴς ἰὼ, ὁ ἵππος ἀπέλιπε. φθειρομένων δὲ πολλῶν, καὶ ὧν Πάρθων οὐκ ἀφισαμένων, πολλάκις ἀναφθέγξασθαι τὸν Αντώνιον ἰσορροῦσιν, ὦ μύριοι· θαυμάζοντα τοῖς μὴ Ξενοφῶντος, ὅτι καὶ πλείονα καταβαίνοντες ὁδὸν ἐκ τῆς Βαβυλωνίας, καὶ πολλαπλασίοις μαχόμενοι πολεμίοις, ἀπεσώθησαν· οἱ ὑ Πάρθοι ἀφ' πλέξαι μὲν οὐ δυνάμενοι ὅτι στρατὸν, οὐδὲ δίφ απάσαι τινὰ ταῖξο, ἤδη δὲ πολλάκις ἠπειλημένοι καὶ φθάνοντες, αὖθις εἰρωνικῶς ἀνεμίγνυντο τοῖς ὅπλοις ἢ σῖτον τροσερχομένοις· καὶ τῶν τάξεων ταῖς νυραῖς ὑπεδύκνυντες ἀνέῤῥαίνον, ἕλεγον, ὡς αὐτοὶ μὲν ἀπίασιν οἴκαδε, καὶ ζῦτον ποιοῦντες πέρας ἀμῖῶσι· ὀλίγοι δὲ Μήδων ἀκολουθήσουσιν ἔτι, μιᾶς ἢ δευτέρας ἡμέρας ὁδὸν, οὐδὲν πρενοχλοῦντες, ἀλλὰ ταῖς ἀπωτέρω κώμαις φυλάττοντες. ζυτοις τοῖς λόγοις ἀπασμοί τε καὶ φιλοφροσύναι τροσῆσαν, ὥστε πάλιν τοὺς Ρωμαίους εὐθαρσῶς ἡμέσθαι, καὶ τὸν Αντώνιον ἀκούσαντα, ὧν πεδίων ἀφίεσθαι, μᾶλλον ἀνὰ δρου λεγομένης εἶ) τῆς ἀφ' ὧν ὀρῶν. οὗτοι δὲ ποιῆν μηνύοντος, ἦκεν ἀνὴρ ὅτι ὁ στρατὸπεδον ἐκ τῆ πολεμίων, ὄνομα Μιθριδάτης, ἀνεψιὸς ἡμούμενος Μονέσου τοῦ πρὸ Αντωνίου ἡμουμένου, καὶ ταῖς τῆς πόλεως δωρεαῖς λαβόντος. ἠξίου δὲ αὐτῷ τροσπολεῖν τινὰ πρῆξιν ἀφ' λεσθῶσαι δυνάμενον, ἢ συμβῇ· καὶ τροσπολόντος Αλεξάνδρου τοῦ Αντιοχέως, ὃς ἰὼ Αντωνίῳ συνῆν, ὑπιστῶν ὡς εἴη καὶ Μονέσῃ τιμὴ χάριν ἀνάθωσιν, ἠρώτησε τὸν Αλέξανδρον, εἰ λόφοις ὑψηλοῖς καὶ συνεχεῖς ὁρᾷ τροσῶσιν· φήσαντος δὲ ὁρᾶν· ἐκ' ἐκείνοις, ἔφη, πυμφρατικᾷ Πάρθοι λοχῶσιν ὑμᾶς. ταῦτα γὰρ μεγάλα πεδία ὧν λόφων τούτων ἐξήρτηται, καὶ τροσδοκῶσιν ὑμᾶς ἐξπατῆσαι μοις ἐκ' αὐτῶν, ἐνθῶ πέφασθαι τιμὴ ἀφ' ὧν ὀρῶν ἀπολιπόντας. ἐκεῖνα

μὴ δῶν ἔχῃ δίψος ἢ πόνον ὑμᾶν σεωπήσαντα τοῦτο ἢ χωρῶν Αντώνιος, ἴζω τοῦ Κέφαλου τύχας αὐτὸν ἐκδεχόμενος. ὁ μὲν οὕτω φράσας ἀπῆλθε. Αντώνιος δὲ ἀκούσας ἢ Δίφ παραχθεὶς σεν εκάλεσε τοὺς φίλους, καὶ ὃν ἡγεμόνα τῆς ὁδοῦ Μάρδον, σὺν δὲ αὐτὸν ἀφῶς φερουῶπα. καὶ γὰ ἐ δῶθυ πολεμίων ἐγένοσκε τοῦ Δίφ τὴν πεδίων ἀφοδίας καὶ πλαίας χαλεπὰς καὶ δυσκιμάρτους οὔσας· τλεῖ δὲ πραχίαι ἐπέβαινεν, σὺν δὲν ἀφῶ δυαχερές, ἢ μιᾶς ἡμέρας ἀνυδρίαι ἔχουσαν. οὕτω δὲ πραπόλμως, ὡσ τλεῖ ἦγε νυκτός, ὕδωρ ὅπι φέρεσθαι κελεύσας. ἀπείων δὲ ἐῶ ἀπορία τοῖς πολλοῖς, δῆ ἢ τοῦ κεῖνη πιμπλαίτης ὕδατος ἐκπίλον. οἱ δὲ δι' Φθόρας ὑπολαμβάοντες, ἤδη δὲ τοῦ χαρῶν ἀπέλεπαν τοῖς Πάρθοις, καὶ τοῦτό ἐ εἰῶθος ἐπὶ νυκτὸς ἐδίωκεν. ἡλίου ἢ ἀναχίτος, ἤσθοντο τὴν ἑράτευμα ἀχρυπνία καὶ πόνῳ κακῶς διακειμένων. πανταχόπα γὰ καὶ διακοσίοις σὺν τῇ νυκτὶ ραδίως διώυσθαι, καίπι μὴ τοσοσδοκῶντες οὕτω ραχίως ἐπελθεῖν τοῖς πολεμίοις, ὅ καὶ ἀθυμίαι παρέσχε. καὶ τὸ δίψος ἢ ἐπίτεινεν ὁ ἀγών· ἀμιῶς ὁ μὲν γὰ ἅμα τοσῆιεν. οἱ δὲ τοσῶπι βαδίζοντες σὺν τυχόντοισι ποταμῷ ψυχρὸν μὲν ἔχοντι ἢ διαγές, ἁλμυρὸν δὲ καὶ φαρμακώδες ὕδωρ· ὃ πολὺ βάθυς ὁδοιπορίας ἐκπορθήσ τῆς χιλίας, καὶ τὸ δίψους ἀναφλεγόμενου παρέσχε. καὶ ταῦτα τοῦ Μάρδου τοσελέγοντος, σὺν δὴ ἦσαν ἐκδια ζόμενοι τοῖς ἀπάγγελας ἔπινον. Αντώνιος ἢ πρῶν ἐδεῖτο βραχὺν ἐκκαρτερῆσαι χρόνον· ἕτεροι γὰρ ὃ πόρρω ποταμὸν εἶ) πότιμον· εἶπα τλεῖ λοιπὴν ἄφιπποι καὶ πραχίαι, ὡς τι πόνῳ πάσιν ἀπηνέφαλος τοῖς πολεμίοις. ἅμα δὲ ἢ τοῖς μεχόμενοις ἀνεκάλει, ἢ κατάζθυξιν ἐσήμαινεν, ὡς σκιᾶς γοῦν μεταλάβοιεν οἱ ςρατιῶπαι. πηγυμένων οὖν τῶν σκιῶν, καὶ τῶν Πάρθων δῶθυς ὥσπερ εἰώθασιν ἀπαλλαπομένων, ἦκεν αὖθις ὁ Μιθριδάτης· ἢ τῶ Αλεξάνδρου τοσελθόντος, παρὰ μικρὸν ἠσυχάσαντα τὸν ςρατὸν ἀνίσαι, ἐ απιδὼν ὅτι τὸν ποταμὸν ὡς οὐ δίψοντα πόρων Πάρθων, ἄχει δ' ἐκείνου διωξόντων. ταῦτα ἀπαγγείλας τοῖς Αντώνιον, Αλέξανδρος ἐκφέρει πῦρ αὐτὸ χρυσᾶ ποτήρια ἢ φιάλας· ὧν ἐκεῖνος ὅσα τῇ ἑαθῆτι καπαρύπαι λαβὼν ἀπέλαυνεν. ἐπὶ δὲ ἡμέρας οὔσης, ἀναζυξάντες ἐπορεύοντο τῶν πολεμίων οὐ πρόσω ἐχθοώντων· αὐτοὶ δὲ ἑαυτοῖς νύκτα χαλεπὸν πάτλεν ἁπάντων ἐκείνην καὶ φοβερωτάτλεν ἀπεργασάμενοι. τοὺς γὰ ἔχοντας ἁρμάζυγίου χρήσιον κτίνοντες ἐπύλαν, καὶ τὰ χρήματα τῶν ὑποζυγίων ἀφήρπαζον. τέλος ἢ τοῖς Αντωνίου σκευοφόροις ὁπλισάμενοι, ἐκ πώματα ἢ ζαπίζας πολυτελῆς κατέκοπον καὶ διεμέμερπο. ἰορύζου δὲ πολλοῦ καὶ πλαίου τὸ ςράτευμα πᾶν ἐπίχοντος· ὥσπο γὰ ὑπὸ πανωπίων τῶν πολεμίων ἔσπη γεγενέναι καὶ διαπασμόν. Αντώνιος καλέσας ἕνα τῶν δορυφόρων αὐτοῦ ἀπελεύθερον ὄνομα Ράμνον, ὥρκωσεν ὅτῳ κελεύσῃ, δ ξίφος αὐτὸ δῦναι καὶ τλεῖ κεφαλλὴ ἀποτεμεῖν, ὡς μήτε ἁλῶναι ζῶν ὑπὸ τῶν πολεμίων, μήτε γνωσθῆναι τεθνηκώς. ἐκ δακρυσάντων δὲ ὧν φίλων, ὁ Μάρδος ἐθάῤῥυνε δὴ Αντώνιον, ὡς ἐπὶς ὄντας τῷ ποταμῷ καὶ γὰ αὖρά πις ἀποῤῥέουσα κοτεροῦ, καὶ ψυχρότερος ἀὴρ ἀπαντῶν, ἤδιω τλεῖ ἀναπνοὴν ἐποίῃ, καὶ δὴ χρόνον ἔφη τῆς πορείας οὕτω συμπεραίνῳ δ μέσον· ἐκ ἐπὶ γὰ ἐῶ πολὺ τὸ λοιπόμενον τῆς νυκτός. ἅμα ἢ ἤσθησαν ἕτεροι τὸν θόρυβον ἐκ τῆς τοσῶν αὖθις ἀδικίας ἢ πλεονεξίας εἶ)· διὸ καὶ καταξῆναι δ πλῆθος ἐς τάξιν ἐκ τῆς πλαίης καὶ δ διακασμοῦ βουλόμενος, ἐκέλευσι σημῆναι κατάζθυξιν. ἤδη δὲ ὑπέλαμπεν ἡμέρα, ἢ τὸ ςρατοῦ κόσμοι ἀρχομένου πιὰ λαμβαίνῳ ἢ ἡσυχίαν, τοσοίπισθε τοῖς τελευταίοις τὰ τῶν Πάρθων τεξεύ-

μάτα, καὶ μάχης σημεῖον ἐδίδοτο τοῖς ψιλοῖς. οἱ δ' ὁπλῖται πάλιν ὁμοίως κατηρέφοντες ἀσπίδας τοῖς θυρεοῖς, ὑπέμενον τοὺς βαλλοντας σὺν ἐλπίδι. ὑπαγόντων δὲ καὶ μικρὸν οὕτως τῶν ἀφ' ὧν τοξευόντων ὁ ποταμὸς ἔφαινε· καὶ τοὺς ἵππους ἐπ' αὐτοὺς ἐκέλευον ἐλαύνειν οἱ στρατηγοὶ τοῖς πολεμίοις, διεβίαζε τοὺς ἀφ' ὧν τοξεύοντες. ἤδη δὲ καὶ τοῖς μαχιμώτατοις ἄδηλα ἦν ῥαστώνης τοῦ ποιεῖν ἔων. ὡς γὰρ εἶδον οἱ Πάρθοι τὸν ποταμὸν, ἅς τε ὕδρας ἀπέχθεσθαι, καὶ θαρρούντας ἐκέλευον ἀφ' ἵππων τοὺς Ρωμαίους, πολλὰ τὸν ἀγῶνα αὐτῶν ἐκκωμάζοντες. διαβαίνοντες δ' ὧν καθ' ἡσυχίαν, αὐτοὶ ἀμελέμβαστοι εἶπα ὤδυνον οὐ πάνυ τι τοῖς Πάρθοις προσβάλλοντες. ἔκτη δὲ ἡμέρα μᾶλλον τὸν πολεμον ἐπῆρε, διὰ τὸν Αράξην ποταμὸν ἥκοντες, οἱ ἔσχατα Μηδίας καὶ Ἀρμενίας. ἔφαινε δὲ καὶ βάθη, καὶ ταχύτητι χαλεπὸς, καὶ λόγος διῆλθεν, ὡς εὐθρύπτους αὐτὸν τοὺς πολεμίους διαβαίνοιεν αὐτῶν. ἐπεὶ δὲ ἀσφαλῶς ἀφικόμενοι ἐπέβησαν τῆς Ἀρμενίας, ὥσπερ ἐπὶ γῆν ἐκείνην ἰδόντες ἐκ πελάγους, προσεκύνουν, καὶ πρὸς δάκρυα καὶ εὐχολὰς ἀνῆλων τὸν χεῖρας ἐπῆρον. προϊόντες δ' ἀφ' χώρας ὕδατος μέσου, καὶ χερόμβοι πᾶσιν ὁδοῖς ἐκ πολλῆς ἀπορίας, ὑδρικοῖς καὶ κοιλιακοῖς προσέπιπτον ἀῤῥωστήμασιν. ἐν τούτῳ δὲ ποιησάμενος ἔξοδον Αντώνιος αὐτοῖς, ὧν ἱππεῖς μὲν ἑξακισχιλίους ἵππους ἀπολωλότας, οὐ πρὸς τῶν πολεμίων, ἀλλὰ ὑπὸ τῆς ἡμετέρας νοσήσαντας. ὠδύσατο μὲν οὖν ἀπὸ Φραάτου ἡμέρας ἑπτὰ καὶ εἴκοσι· μάχας δὲ ἐκτὸς καὶ δέκα Πάρθοις ἐποίησαν. αἱ δὲ νίκαι κρίσεις οὐκ εἶχον, οὔτε βεβαιότητα μακρὰν ποιούμεναι τῆς ἀτελοῦς τοῦ διώξεως· καὶ μάλιστα καταδηλος ἦν Ἀρταβάζης ὁ Ἀρμένιος, Αντωνίου ἐκείνου τοῦ πολέμου ὃ τέλος ἀφελόμενος. εἰ γὰρ οὐκ ἀπήγαγε τὸν Μηδίας, ἵππους ἑξακισχιλίους καὶ μυρίους πρῶτον ἐσκυλασμένους τοῦ πλησίον Πάρθους, καὶ σωμάτων μάχαις τοὺς αὐτοῖς, Ρωμαίων μὲν μαχιμωτάτους ζεπομένων, ἐκείνων δὲ φθινόντων αἰεὶ τῶν, οὐκ ἂν ὑπῆρξεν αὐτοῖς ἡ πλεονεξία ἀναφέρειν καὶ ἀναπολμᾶν τοσαυτάκις. ἀπορίας δὲν ὀργὴ παρώξυνον ὅτι τὴν ὑμωμοσίαν τοῦ Ἀρμενίου τὸν Αντώνιον· ὁ δὲ λογισμῷ χρησάμενος, ὅτε ἐμέμφατο τὴν προδοσίαν, ὅτι ἀφῆλε τὸν σωτῆρος φιλοφρονοῦντα καὶ ὑμᾶς πρὸς αὐτὸν, ἀδεῶς ὡς γράφω καὶ ἄπορος γεγενώς. ὕστερον μέντοι πάλιν ἐμβαλὼν ἐς Ἀρμενίαν, καὶ πολλαῖς ὑποχείροις καὶ προσκλήσεσι πείσας αὐτὸν ἐλθεῖν ἐς χεῖρας, συνέλαβε, καὶ δέσμιον κελαναγὼν εἰς Αλεξάνδρειαν ἐθριάμβευσεν· ᾧ μάλιστα Ρωμαίων ὑπὸ, ὡς τὰ κακὰ καὶ σμικρὰ τοῦ πατρίδος Αἰγυπτίοις ἀφ' Κλεοπάτρας χαμιζομένῳ. ταῦτα μὲν δὴν ὕστερον ἐπράχθη. Τῷ δὲ βασιλεῖ τοῦ Μήδων γένει διαφορὰ πρὸς Φραάτην τὸν Πάρθων, ἁρπαμένου μὲν ὡς φασιν ὑπὸ τοῦ Ρωμαίων λαφύρων, ὑπόνοιαν ἔχοντος Μήδῳ τὸν φόβον ἀφαιρέσεως τοῦ ἀρχῆς πρὸς αὐτοῦ· διὸ καὶ πέμπων ἐκάλει τὸν Αντώνιον, ἐπαμυνέλλομένῳ συμπολεμήσων μὲν τοῦ ἑαυτοῦ δυνάμεως. ἡμόμην δὲν ἐπ' ἐλπίδος μεγάλης ὁ Αντώνιος· ᾧ γὰρ ἐδόκει μόνῳ δὴ κατεργάσασθαι Πάρθους ἀπολιπεῖν, ἱππέων πολλῶν καὶ ἐξοτῶν ἐνδεὴς ὤν, ὅτε ἐώρα προσμιγνύμενον αὐτῷ πεζομαχοῦντι μᾶλλον ἢ διομόνῳ πρεσβεύεσθαι αὖθις Αρμενίας ὑπακοήν, καὶ συμπέμπειν ᾧ Μήδῳ περὶ ποταμὸν Αράξην, ὅτων κινδύνων τοῦ πόλεμον. τοῦ δ' Οκταβίας καὶ Κλεοπάτρας ἀντιπαιωμένου χρείαις, τὸν Μῆδον εἰς ὥραν ἔτους ἀμάδημέσας διέγνω, καὶ ἅρ' ἐν σαφὲ τοῦ Γαρμηκὸν εἶναι λεγομένων· ὃ μὲν ἀμφὶ ἄστρον μὲν ἀμάδας αὖθις, ἐς φιλίαν προσηγάγετο. καὶ λαβὼν ἐνὶ τῶν ἐκ Κλεοπάτρας ὑδὼ γαμήκα μίαν αὐτοῦ τοῦ θυγατέρων ἐπὶ μικρᾷ ὕσθμῃ, ἐπέμπλησεν, ἤδη προσὸς τὸν ἐμφύλιον πόλεμον προχόμενος.

ΑΠΠΙΑΝ.

ΑΠΠΙΑΝΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΣ ΡΩΜΑΙΚΩΝ ΜΙΘΡΙΔΑΤΕΙΟΣ.

ΔΕ μὴ Ρωμαῖοι Βιθυνοὺς καὶ Καππαδόκας, ὅσα τε αὖθις ὁμοῦ ἔθνη ὅτε τὸν πόντον κατοικεῖ τὸν Εὔξεινον, βασιλέα Μιθριδάτην τεσσαράκοντα δύο ἔτεσι μάλιστα καθεῖλόντες, ὑπηκόους ἐποιήσαντο σφίσιν ὑπήκοα εἶη. τοῦ δὲ αὐτοῦ πολέμου καὶ Κιλικίας τὰ μέχρι σφίσι κατήκοα, καὶ Συρίας τὴν τε Φοινίκην, καὶ Κοίλην καὶ Παλαιστίνην, καὶ τὴν ἐς ὃ μεσόγαιον ὅτε ποταμὸν Εὐφράτην, οὐδὲν ἔτι τοῦ Μιθριδάτου προσήκοντα, ῥύμῃ τῇδε τῆς νίκης προσβαλόν, καὶ φόρους τοῖς μὲν αὐτίκα, τοῖς δὲ ὕστερον ἔταξαν. Παφλαγονίαν τε καὶ Γαλατίαν, καὶ Φρυγίαν, καὶ τὴν ὁμορον τῇ Φρυγίᾳ Μυσίαν, καὶ ὅτε τοῖσδε Λυδίαν, καὶ Καρίαν, καὶ Ιωνίαν, καὶ ὅσα δὴ ἄλλα Ασίας τῆς πρὸς τὸ Γέργαμον ὅτι, καὶ τὴν ἀρχαίαν Ελλάδα, καὶ Μακεδονίαν, Μιθριδάτου πρὶν ἀπάσσασθαι, ὀξέως ἀμελήσοντα, καὶ τοῖς πολλοῖς αὐτῶν οὔπω σφίσιν ἐπιστοτέλεσιν οὖσιν ἐπιθήκην φόρους· δι' ἃ μοι καὶ μάλιστα δοκοῦσι τόνδε τὸν πόλεμον ἠγεῖσθαι μέγαν, καὶ τὴν ἐπ' αὐτῶν νίκην μεγάλην κεκλῆν, καὶ τὸν στρατηγήσαντα Γναῖον Πόμπηιον μέγαν τῇ ἰδίᾳ φωνῇ μέχρι νῦν ἐπονομάζειν· ἔθνη τε πλήθους ἕνεκα ὧν ἀρίθμησιν ἢ προσήκατο, καὶ χρόνου μήκους τεσσαράκοντα τοῖς ἡμετέροις πόλεμον τὸν αὐτὸν Μιθριδάτου, καὶ φερεπονίας, δυνατὰ σφίσιν ἐς ἄπαντα ὀφθέντος, ᾧ πρὶν ἦσαν οἰκεῖαι πλείους τεσσαράκοντα· ἱππεῖς δ' ἔστιν ὅτε πεντακισμύριοι, καὶ πεζῶν μυριάδες πλείους καὶ εἴκοσι, ἐς μηχαναὶ, καὶ βέλη καὶ λόχοι. στρατεύματα δὲ βασιλέως καὶ δυνάστου, ὅ, τε Αρμενίων καὶ Σκυθῶν τῶν πρὸς τῷ Πόντου, ὅτε τε Μαιώτιδα λίμνην, καὶ ἀπ' ἐκείνης ὅτε τὸν Θρᾴκιον Βόσπορον πρὸς πλέοντι, ἐς τε Ρωμαίων δυνατοὺς φασιάζοντας ἀλλήλοις τότε μάλιστα, καὶ Ισπείαν ἀνιστάντας ὅτε Ρωμαίοις, πρεσβεύσαντα, καὶ Κελτῶν φιλίαν ἐπήγαγε, ὡς καὶ τῆδε ἐσβάλοιεν ἐς τὴν Ιταλίαν· λῃστῶν τε ἐπιπλέοντα τὴν θάλασσαν ἀπὸ Κιλικίας ὅτε σφᾶς Ηρακλείους· οἱ πόλεσι ἄμικτα καὶ ἄπλωτα ταῖς πόλεσιν ἐς ἀλλήλους ἐποίουν, καὶ λιμὸν ὅτε πόνον ἐξεργάσαντο ὅτε πλῆθον. ὅλως τε οὐδὲν ἀνδρὶ δυνατὸν ἐξέλιπεν ἢ πρᾶττων, ἢ δρῶν οὐ μόνος, ὡς μέγιστον δὴ τόδε κίνημα ἐξ ἀνατολῆς ὅτε δύσιν ἐμέμνηντο, ἐπισχεῖν πᾶσιν ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἢ πολεμοῦσιν, ἢ συμμαχοῦσιν, ἢ λῃστοῦσιν, ἢ γεγενῆσθαι. τοσόνδε ὁ πόλεμος καὶ ποικίλος ἐγένετο, καὶ ἐς τὰ μάλιστα λόγου ἀξιώνεσθαι Ρωμαίοις. ἐπίστασθαι γὰρ ὅτε τὰ δὲ τῶν ἡμετέρων οὐκ δύσιν ὅτε ποταμὸν Εὐφράτην. διελθὼν δ' αὖθις ἔθνος οὐκ ἐῶ, ὅμοῦ τε προσῳκημένα καὶ ἀλλήλοις ἀναπεπλεγμένα· ἃ δὲ καὶ ὡς ἑκάστοις αὐτῶν κεχωρίσθαι καὶ μέρη τέτα-

κται. Θρᾷκας Ἕλλωνες ἠγοῦνται ἰόντας ἐς Ἴλιον μὴ Ῥήσου γραῖβύσαντος. Ῥήσου γὰρ νυκτὸς ὑπὸ Διομήδους ἀναιρεθέντος, ὃν ἔφαμεν Ὅμηρος ὑπὸ τοῖς ἵπποις φεύγοντας ὑπὸ τῷ ὄντῳ θῦσαι, ἡ γενομένη ἐστὶν ἐς Θρᾴκην ὁ δρόμος, οἱ μὲν ὑπὸ σὺν ὀλίγοις πλοίοις, τὴν δὲ καταμεῖναι, καὶ τῆς γῆς κρατῆσαι Βεβρυκίας λεγομένης· οἱ δὲ περάσαντες ὑπὲρ Βυζάντιον, ἐς τὴν Θρᾳκίαν τὴν Βιθυνῶν λεγομένων, τοὺς Βιθύνας ποταμὸν οἰκήσαι, καὶ λιμνῶν περιόντας ἐς Βεβρυκίαν αὖθις ἐπαναχθῆναι, καὶ Βιθυνίαν μὲν Βεβρυκίας ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τοῦ ὃν ἔχουσιν, ὀνομάσαι, ἢ καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς ἀμόχθως σφῶν χρόνῳ τοῦτο μεταπεσεῖν, οὐκ ἐς πολὺ τῆς Βιθυνίας τοῦτο τὴν Βεβρυκίαν δρᾶσαι φερούσης. ὧδε μὲν ἔνιοι νομίζουσιν· ἕτεροι δὲ Βίθυν ἄρξαι φασὶν αὐτῶν, παῖδα Διός τε καὶ Θρᾴκης, οὓς ἑκατέρᾳ γῇ ἡμέας. τάδε μὲν οὖν μοι προελέχθω περὶ Βιθυνίας. τὴν δὲ πρὸς Ῥωμαίων αὐτῆς βασιλέων, ὁπόσα καὶ ποτε ἐφεξῆς ἡμεμνήμεθα οὕτω μοι μάλιστα μνημονεύσαι προσήκει τὰ Ῥωμαίων συμφέροντα. Περσέως μὲν ὁ κυνηγὸς ὑπέκλεψεν, ὃν Περσεὺς ὁ Μακεδόνων βασιλεὺς τὸν ἀδελφὸν ὑπεξέθηκεν, καὶ οὐ πολὺ ὕστερον Περσέως καὶ Ῥωμαίων συμφέροντα. Περσέως μὲν ὁ κυνηγὸς ὑπέκλεψεν, ὃν Περσεὺς ὁ Μακεδόνων βασιλεὺς τὸν ἀδελφὸν ὑπεξέθηκεν, καὶ οὐ πολὺ ὕστερον Περσέως καὶ Ῥωμαίων ἐς χεῖρας ἐπ' ἀλλήλοις ἰόντων, ὁ Περσέως ὑπεξέθετο σεσημασμένα· Περσεὺς δ' ἀλόντος, ἀπήντησε τοῖς Ῥωμαίων στρατηγοῖς, εἶμά τε Ῥωμαϊκὸν ἀμπεχόμενος ὃ καλοῦσι τήβεννον, καὶ ὑποδήματα ἔχων Ἰταλικά, τὸν κεφαλὸν ἐξυρημένος, καὶ πίλον ὑπεκείμενος· ᾧ ἔφασαν τινὲς προσῆσαι τὴν ὑπὸ διαθήκης ἐλευθεραθέντων, αἰχμὸς ὢν καὶ θέλγητρα ὀφθῆναι καὶ βασκάνους. ὑστυχῶν δ' αὖθις ἔφη Ῥωμαίοις τὰ ῥήματα, Ῥωμαίων εἰμὶ λίβερτος, ὅσπερ ὑπὸ ἀπελεύθερος. γέλωτα δὲ προσῆκεν, ἐς Ῥώμην ἐπέμφθη, καὶ φασὶν καὶ θανεῖσθαι γελοῖος, ἔτυχε συλλόγιμος. χρόνῳ δ' ὕστερον Ἀτάλῳ τὸ χαλεπήνας τὰ βασιλῆ τῆς Ἀσίας τῆς πρὸς ὁ Πέργαμον, τὸν μὲν ἐδίου τὸν Ἀσιάδα. μαθοῦσα δ' ἡ Ῥωμαίων βουλὴ, πρεσβείπεμπε τὰ Περσέως μὴ πολεμεῖν Ἀτάλῳ φίλῳ Ῥωμαίων ὄντι καὶ συμμάχῳ· καὶ δυσανθῶς ἔτι ἔχοντι οἱ πρέσβεις μετ' ὀλίγας ἀπαντῆσαι πύθεσθαι τοῖς ὑπὸ τῆς συλλήπτου λεγομένοις, καὶ ἥκειν μὲν χιλίων ἱππέων ἔς τι μεθόριον ὅπῃ σεῖν δόκοιμι, ἔνθα καὶ τὸν Ἄτταλον ἔφασαν προελθόντα μὲν τοσῶνδε ἑτέρων. ὁ δ' ὡς ὀλίγων τὸν σφὸν Ἀτάλου καταφρονήσας, καὶ ἐλπίσας αὐτὸν ἀναδρήσειν, προσῦπεμπε τοὺς πρέσβεις ὡς μὴ χιλίων ἐπόμενος. πρόσω δ' ὠασήσας ὃν κρατεῖν, ἦλθ ὡς ἐς μάχην. Ἀτάλου δὲ καὶ τὸν πρέσβεων ἀμφοτέρων τὰ καὶ διαφυγόντων, ἢ θανατὸς αὐτῶν ἐλήγετο ἕκαστος. ὁ δὲ καὶ τὸν σκυφοφόρον τὸν Ῥωμαϊκὸν ὑπολαφθέντα ἥπλετο, καὶ χωρίον τὴ Νικηφόρειον ἑλὼν κατέσκαπτε, καὶ τοὺς ἐν αὐτῷ πεζοὺς ἐνεπίμπρη· Ἀτάλου τε ἐς τὸ Πέργαμον συμφυγόντα ἐπολιόρκει. καὶ μέχρι τῶνδε οἱ Ῥωμαῖοι πυθόμενοι, πρέσβεις ἕτερους ἔπεμπον, οἳ τὸν Περσέα ἐκέλευον Ἀτάλῳ τὰς βλάβας ἀποτίσαι. ἔνθα οὖν καταπλαγεὶς ὁ Περσεὺς, ὑπήκουσε καὶ διεχώρει. ποιεῖ δὲ τὴν πρέσβεων ὀρεσσάντων αὐτὴν ἐσπίπτειν Ἀτάλῳ, ναῦς καταφράκτους εἴκοσι αὐτῷ, καὶ ἀργυρίου σφὸν χρόνῳ τάλαντα πεντακόσια, ὧν τινὰ ναῦς ἔδωκε, καὶ τὰ τάλαντα ὁ τὰ χρόνῳ συνέφερεν. ὕστερ δ' αὖτε Δρῶμος τοῖς ὑπηκόοις ὅπῃ ὠμότητι χαλεπῇ, Νικηφορίδης ἰὼς ἰῷ πάντοῖς Βιθυνοῖς πρέσβεων. ὅσπερ ὁ Περσεὺς ὑφορώμενος, ἐς Ῥώμην αὐτὸν βίᾳ μετῄσατο· καὶ μαθὼν βδελυκτὸν ὄντα κἀκεῖ, προσέταξε τῆς βουλῆς δικάσαι, τὴν ἔπ' ὀφθαλμῶν Ἀτάλῳ χρηματίσαντα αὐτὸν ἀπολῦσαι· Μίνῳ τε αὖτε συμπαρεσβεύσοντα ἔπεμπε, καὶ εἶπεν ᾧ Μίνῳ, εἰ μὲν ὑπὸ τύχοι τῆς ἀφέσεως τὴν

χρημάτων, ἔτι φείδεσθαι τῆ Νικομήδους. εἰ δὲ ἀποτύχοι, κτείνει αὐτὸν ὁ Ρώμη. κρυφῆ γὰρ τινας ἐς τοῦτο συνέπεμψεν αὐτῷ, καὶ δηλίους γραπτώσας· ὁ δὲ τῆς μὲν ζημίας οὐκ ἀφαιρεθείσης τῆς Περγαμίας· Ανδρόνικος γὰρ ὑπεμφλὴς ἐς ἀπολογίαν, ἀπῆλθεν τοῦ Ατταλου τὴν ζημίαν ἀπέφαρεν ἐλάττονα τῆς ἀρπαγῆς· τὸν δὲ Νικομήδη λόγου καὶ ἀπουδῆς ἄξιον ὁρῶν, ἠπόρησε, καὶ οὔτε κτείνει αὐτὸν ὑφίσατο, οὔτε αὐτὸς ἐς Βιθυνίαν ἐπανιέναι δίχα δίκης. ὅμως δ' αὐτῷ βεβαιούσῃ σπουδὴς ὁ πατήσας, ἐς λόγους ἦλθεν ἐβούλοντι καὶ χείρα σπουδὴν μᾶλλον ἢ ὑπεκουλίσασαν τῆ Περγάμῳ, τὸν Ατταλου πρεσβευτὴν Ανδρόνικον ἐς ὃ ἔργον πρεσβεύσασθαι, ἵνα τὸν Ατταλον πείσῃ τὸν Νικομήδη καταγαγεῖν ἐς Βιθυνίαν. δύο μείναντες δ' ἄλλους ἐν τῆ Βερύκῃ, πολισματίῳ τῆς Ηπείρου, νυκτὸς ὑποβάντες ἐς ναῦν, ἅτε δέοι ποθὲν σπουδῆς, καὶ διελύθησαν ἔτι νυκτός. ἅμα δ' ἡμέρᾳ, Νικομήδης μὲν ὀξέβαρε τῆς νεώς, πορφύραν τε βασιλικὴν ἐμφιεσμένος, καὶ διάδημα ὑπεικάμενος· Ανδρόνικος δ' αὐτὸν ὑπεμπάσας τε καὶ βασιλέα προσηγόρευε, πρέπεμπε μὴ πρατιωτῶν ὧν εἶχε πεντακοσίων. Μίνας δὲ ὁ Κοπρικόμης τότε πρῶτον ἠνάθη Νικομήδους παρόντος, ἐς τοὺς δηλίους διαδραμὼν ἐδυσφόρει. προσιὼν δὲ τῷ λόγῳ, δύο ἔφη, βασιλέοιν, τῷ μὲν ἕπος ἐν τῇ χάρᾳ, τῷ δ' ὑπόντος, διαλεχθῆναι ἡμῖν ὃ σφέτερον βούλεσθαι, καὶ τῷ γλυκυμύθου καλῶς ἔτεκμήρασθαι, ὡς ἐν τῷδε τῆς ἡμετέρας σωτηρίας βεβαιουμένης, μᾶλλον καλῶς προϊδώμεθα, πότερος αὐτῶν ὑπεκκρίνῃ· ὁ μὲν δὴ ἦλθεν ὄζος, ὁ δὲ νεὸς· ἐν Βιθυνοὶ, τὸν μὲν ἀποστρέφονται, τὸν δὲ αἱροῦνται· Ρωμαίων τε οἱ δυνατοὶ ὃν νεανίαν ἀγαπῶσι, καὶ Ανδρόνικος αὐτὸν ἤδη δυσφορῶν, ἐπιδείκνυσι τοῦ Ατταλου συμμαχίαν, ἅρμα τε μεγάλων ἔθνος ἐν Βιθυνοῖς γεγενῆσθαι, καὶ ἐκ πολλοῦ τῆς Περγάμου πεπολεμωμένου. λέγων δὲ ταῦτα, ἅμα καὶ τοῦ ὠμότητα τῆς Περγάμου προφυμένου, καὶ ὅσα πονηρὰ προέξει εἰς ἀπόρους, καὶ ὃ κοινὸν ὅτι Βιθυνοὶ ἐς αὐτὸν ἔχθος. ὡς δὲ καὶ ἐκείνους εἶδε τοῦ Περγάμου μαθητείαν ἀποστρεφομένους, ἦλθε αὖθις ἐς τὸν Νικομήδην αὐτίκα, καὶ προσιὼν καὶ ὁδὲ βασιλέα δεύτερος ὅτι Ανδρόνικος, μὴ δηλίων ἐδορυφόρει. Ατταλος τε τὴν νεανίαν προθύμως ὑπεδέξατο, καὶ ὃν Περγάμου ἐκύλισεν, τῷ παιδὶ πόλις τε λίαν ἐς εὐοίκησιν, καὶ χώραν ἐς ἐφόδια δοῦναι. ὁ δ' αὐτίκα δεύτερ' ἔφη τὴν Ατταλου βασιλείαν ἅπασαν, ὡς δὴ ὃ πρότερον Νικομήδη πρεσβεύσαντι, ἐς Ασίαν ἐσβαλεῖν. ταῦτα δ' εἰπὼν, ἔπεμπεν ἐς Ρώμην τοὺς Νικομήδους καὶ Ατταλου κατηγορήσοντας καὶ προσκαλεσομένους εἰς κρίσιν. οἱ δ' ἀμφὶ τὸν Ατταλον βύβλους ἐχόμενοι ἐς Βιθυνίαν, καὶ προσιοῦσιν αὐτοῖς οἱ Βιθυνοὶ κατ' ὀλίγους προσεπίπτοντο. Πρωτίας δ' ἅπασιν ἀπιστῶν, καὶ Ρωμαίους ζητίζων αὐτὸν ἐξαιρήσασθαι τῆς βουλῆς Διόγνητον τὸν Θρᾷκα κηδεστὴν ὄντα οἱ, πεντακοσίους Θρᾷκας αἰτήσας καὶ λαβών, τοῖσδε μύοις τὸ σῶμα ἐπέτρεψεν, ἐς τὴν Ακρόπολιν τὴν ἐν Νικαίᾳ καταφυγών· ὁ δὲ Ρωμαίων στρατηγὸς ὢν ἀστὴ οὔτε αὐτίκα ἐπῆλθε τῇ βουλῇ τοῖς τῆς Περγάμου πρέσβεσι, χαριζόμενος Ατταλῳ, ἐπαγαγών τε ποτε ψηφισαμένης τῆς βουλῆς ὃν στρατηγὸν αὐτὸν ἐλέσθαι τε καὶ πέμψαι πρέσβεις, οἳ διαλύσοιεν τὸν πόλεμον, εἵλετο τρεῖς ἄνδρας, ὧν ὁ μὲν τὴν κεφαλὴν ποτε λίθῳ πληγεὶς, ἀχήμενος ἐπίκειτο ὠτειλαῖς, ὁ δὲ τοῖς πόδας διέφθαρτο ὑπὸ ῥύματος, ὁ δ' ἡλικιώτατος ὁμοίζετο εἶναι· ὡς τε Κάτωνα τὴν πρεσβείαν βέπτοκώσοντα εἰπεῖν, τὴν πρεσβείαν τούτων μήτε τοὺς ἔχειν, μήτε πόδας, μήτε κεφαλήν. οἱ μὲν δὴ πρέσβεις ἐς Βιθυνίαν ἀφίκοντο, καὶ

προσπαυσαν αὐτῆς τὸν πόλεμον ἐκλῦσαι. Νικομήδεις δὲ καὶ Ἀτταλου συγχωρῆσαι βουλομένου, οἱ Βιθυνοὶ διδαχθέντες ἔλεγον, ὡς οὐκ εἴη δίκαιον φέρειν ἐπὶ τῷ ὠμότητα τῆς Προυσίου, φανερὰ μάλιστα αὐτοῖς γιγνομένου δυσχεραίνοντες. οἱ μὲν δὴ πρέσβεις, ὡς οὔπω Ρωμαίων τῶν δὲ πυθομένων, ἐπομένεσθαι ἔφασκον. Προυσίας δὲ ἐπὶ καὶ τοῖς Ρωμαίων ἀπίγετο, οἷς μάλιστα πιστεύων, ὡς σύνδικος ἐς ἅμιλλαν ἐπιφερομένη, μετῆλθεν ἐς Νικομήδειαν ὡς κρατυνόμενος τῷ πόλει, καὶ τοῖς βουλευταῖς πολεμίοις. οἱ δὲ προσιόντες αὐτὸν, τὰς πύλας ἀνέῳξαν: καὶ ὁ μὲν Νικομήδης ἐσῆλθε μὴ τῷ στρατῷ. Οἱ δὲ Προυσίαν ἐς ἱερὸν Διὸς καταφυγόντα, σὺν ἑκατοντάδι ἀνδρῶν ὀλίγων ἐπιμεφθέντες ἐκ τῶν Νικομήδους. οὕτω Νικομήδης μὲν Προυσίου Βιθυνῶν ἐκράτησε, καὶ αὐτὸν χρόνῳ τελευτήσαντα Νικομήδης υἱὸς, ᾧ Φιλοπάτωρ ἐπίκλησις ἦν, διεδέξατο, Ρωμαίων αὐτῷ τῷ ἀρχαίῳ ὡς πατρῴαν ψηφισαμένων. Τὰ μὲν δὴ Βιθυνῶν ὧδε εἶχε. καὶ εἴ τῳ καιρὸς πάντα προσμαλεῖν, ἑνὸς τοῦδε ἕτερος Νικομήδης Ρωμαίοις τῷ ἀρχαίῳ τὸ διαθήκης ἀπέλιπε. Καππαδοκίας δὲ πρὸ μὲν Μακεδόνων οἵ ἦρχον, οὐκ ἔχω σαφῶς εἰπεῖν, εἴτε ἰδίαν ἀρχὴν, εἴτε Δαρείου κατήκουον. Ἀλέξανδρος δέ μοι δοκεῖ τοὺς ἄρχοντας τῶνδε τῆς ἐθνῶν ὑπὸ φόρῳ καταλιπεῖν ἐπιγόμενος ὑπὸ Δαρεῖον. Φασὶ γὰρ καὶ Ἀμισὸν πόλιν Ἀθηναίων γένος ὑπὸ δυσκρασίαν ὡς πάντων σοφίσι πολίτειαν ἀγαγόν. Ἱερώνυμος δὲ ἱστορεῖ ὑπὸ φαῦσαν τὴν ἐθνῶν ὅλως, ἀλλ' ἀπὸ τῆς Ἀβυδίων τῆς Παμφιλίας καὶ Κιλικίας ἑτέρων ὁδὸν ὑπὸ τὸν Δαρεῖον βαπίζων. Περδίκκας δὲ ὁ ὑπὸ Ἀλεξάνδρῳ τῶν Μακεδόνων ἦρχεν, Ἀμεράδην Καππαδοκίας ἡγούμενον, εἴτε ἀφιστάμενον, εἴτε τὴν ἀρχὴν αὖθις ἐπιποιούμενον Μακεδόσιν, εἶλε καὶ ἐχρήσατο, καὶ ἐπίσης τοῖς ἄλλοις Εὐμένη τὸν Καρδιανόν. Εὐμενοῦς δὲ ἀπαρθέντος, ὅτε αὐτὸν οἱ Μακεδόνες εἶλον πολέμιον, Ἀντίπατρος ὑπὸ τῷ Περδίκκα τῆς ὑπὸ Ἀλεξάνδρῳ γενομένης γῆς ὑπὸ τροπαίων, Νικάνορα ἔπεμψε Καππαδοκῶν κατὰ πόλιν. Μακεδόνων δὲ οὐ πολὺ ὕστερον ἐς ἀλλήλους στασιασάντων, Ἀντίγονος μὲν ἦρχε Συρίας Λαομέδοντα ἐκβαλών· Μιθριδάτης δὲ αὖτις σατράπης, ἀνὴρ γένους βασιλείου Περσικοῦ. καὶ ὁ Ἀντίγονος ἐνύπνιον εἶδεν πεδίον αὐτῷ χρυσίῳ, καὶ ὃ χρυσίον ἐκθερίσαντα ὑπὸ Μιθριδάτου, ἐς τὸν Πόντον οἴχεσθαι. καὶ ὁ μὲν αὐτὸν ὑπὸ τοῦδε συλλαβεῖν, ἐβούλετο ἀπακτεῖναι· ὁ δὲ ἐξέφυγε σὺν ἵπποις ἕξ, καὶ φρουράρχου τινὸς χωρίου τῆς Καππαδοκίας, πολλοὶ οἱ προσιόντες ὑπὸ τῆδε τῇ Μακεδόνων ἀρχαλίᾳ, Καππαδοκίας τε αὐτῆς καὶ τῶν ὁμόρων τοῦδε. ὃν Πόντον ἐθνῶν κατέχειν· ὑπό τε μέγα τοῦ ἀρχαίου προσαγαγόν, παρὰ πᾶν ἔδωκεν· οὐ δὲ ἦρχον, ἕτερος μὲν ἕτερον, ἕως ὑπὸ ὃν ἔκτεινεν ὑπὸ τῷ στρατῷ Μιθριδάτου, ὃς Ρωμαίοις ἐπολέμησε. τούτου δὲ τῶν γόνων ὅντες οἱ Καππαδοκίας τε καὶ Πόντου βασιλῆς, ἐπεὶ ὅτε μοι δοκοῦσι διελθεῖν τοῦ ἀρχαίου, καὶ οἱ μὲν τῆς Πόντου καταρχεῖν, οἱ δὲ Καππαδοκίας, ὅσοι τε Ρωμαίοις προσῆκον τὸ φιλίᾳ γενόμενος, καὶ νεὼς ἐπὶ ὑπὲρ ὑπὸ Καρχηδονίους, καὶ συμμαχίαν ἐλέσθαι τοῦ ἀρχαίου, βασιλεὺς Πόντου Μιθριδάτης ὁ Εὐεργέτης ἐπίκλησιν, ὡς ἀνοστείαν τοῦ Καππαδοκίαν ἐπίδραμε, καὶ δέκα δὲ ἔτη Μιθριδάτης υἱὸς, ᾧ Διόνυσος καὶ Εὐπάτωρ ἐπώνυμα ἦν. Ρωμαῖοι δὲ αὐτὸν ἐκ μὴ Καππαδοκίας ἐκέλευσαν Ἀριοβαρζάνην, καταφυγόντα τὸ ἐς αὐτοὺς, καὶ δόξαντα ἄρα γνησιώτερον τῷ Μιθριδάτου, τοῦ τοῦ Καππαδοκῶν ἀρχαίου, ἢ καὶ ὁ μέγεθος τῆς ἀρχῆς τῷ Μιθριδάτου πολλῆς οὔσης, ὑφορώμενοί τε καὶ ἐς πλείονα διαιρεῖσθαι ἀφανῶς. ὁ δὲ ἔσχε μὲν ἡγεμονίαν· Νικομήδης δὲ τῷ Προυσίου, Βιθυνίας ὡς πατρῴας ἐπὶ Ρω-

μῆων ἀποδιδόντι βασιλεῖ, Σωκράτη τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Νικομήδους ὄντων Χρηστὸς ἐπώνυμος ἦν, μὴ γραπτὰς ἔπεμψε· καὶ τῷ Βιθυνῶν ἄρχοντι ὁ Σωκράτης ἐς ἑαυτὸν οὐκ εἴασεν. τὸ δ' αὐτὸ χρόνου, Μιθραδάτης καὶ Βαγώας, Ἀριοβαρζάνου μὲν ὄντες τοῦ ὑπὸ Ῥωμαίων κατηγμένου ἐς τὴν Καππαδοκίαν ἐκβαλόντες, Ἀριαράθου κατήγαγον ἐς αὐτήν. Ῥωμαῖοι δὲ Νικομήδει μὲν καὶ Ἀριοβαρζάνῃ ἐπέμψαν ἐς τὴν οἰκείαν ἑκάτερον, πρέσβεις τέ τινας αὐτοῖς ἐς ζῆλον σφῶν ἔπεμψαν, ὧν Μάνιος Ἀκύλιος ἡγεῖτο, καὶ συλλαβὴν ἐς τὴν κλῆσιν ἐπέθεσαν, Λουκίῳ τε Καισαρι τῷ οὐδὲ Γέρμανοι Ἀσίας ἡγουμένῳ, γραπτὰ ἔχοντι ὀλίγα, καὶ τῷδε ὧν Εὐπάτορι Μιθριδάτῃ. ἀλλ' ὁ μὲν αὐτῆς τε Καππαδοκίας οὕνεκα Ῥωμαίοις ὑπεμεμφόμενος, καὶ Φρυγίαν ἔναλχος ἀπ' αὐτῶν ἀφῃρημένος, ὡς δῆθεν τῆς Ἑλληνικῆς γραφῆς διδόντα, οὐ σωφρόνως ἔπεσε. Καισαρ δὲ καὶ Μάνιος, τῷ τε Καισαρος γραπτῷ καὶ πολλῷ μᾶλλον ἀγείραντες Γαλατῶν καὶ Φρυγῶν, Νικομήδει τε κατήγαγον ἐς Βιθυνίαν, καὶ Ἀριοβαρζάνῃ ἐς Καππαδοκίαν· θυγάτηρ τε ἀμφοτέροις ἦν Μιθριδάτου, τῷ μὲν γυνὴ τοῦ Μιθριδάτου καταπεσόντος, καὶ ἐς πόλεμον ἐρεθίζει, ὡς Ῥωμαίων αὐτοῖς πολεμοῦσι συμμαχησόντων. οἱ δὲ ὤκουν μὲν ὁμοίως ἑκάτερος, χρήματα τοσοῦδε πολέμου καπάρξαι, τῷ Μιθριδάτου δυνάμει διαφέροντες· ἐκπεμφθέντων δὲ τῶν πρέσβεων, ὁ Νικομήδης πολλὰ μὲν ἀπὸ τῆς ὁπλιτείας τοῖς στρατηγοῖς καὶ τοῖς πρέσβεσιν ὡμολογηκὼς χρήματα δώσειν καὶ ἔπ' ὄφλοις, πολλὰ δ' ἄλλα τοῖς τῶν ἐπιόντων Ῥωμαίων διδασκόμενος καὶ ὀχλούμενος, ἄχαν ἐπέβαινεν ἐς ὃ Μιθριδάτου γυνὴ, καὶ ἐλεπλάτησεν, ἕως μὲν ὅτε πόλιν Ἀμαστριν, ὡδενὸς οὔτε κωλύοντος αὐτὸν, οὔτε ἀπαντῶντος. ὁ γοῦν Μιθριδάτης ἐπίμηλον ἔχων δύναμιν, ὅμως ὑπεχώρει, πολλὰ καὶ δίκαια διδοὺς ἐγκλήματα ὧν πολέμου ἕνεκα. διαζεύξαντος δ' ὃν Νικομήδους μὴ πολλῶν λαφύρων, Πελοπίδαν τὸν Μιθριδάτης ἔπεμπεν ἐς τοὺς Ῥωμαίων στρατηγούς τε καὶ πρέσβεις, οὐκ ἀγνοῶν μὲν αὐτοὺς πολεμησιόντας αὐτῷ, καὶ τῆσδε τῆς ἐσβολῆς αἴτιους γεγονότας. ἀποκρινομένου δ' ἔτι καὶ πλείονας ὁμοῦ, καὶ δίκαιε πείρας αἰτίας ὅτου ἕνεκα πολέμου πρὸς ἐμὲ ποιοῖντο, ἀφεμένους φιλίας καὶ συμμαχίας ἰδίας τε καὶ πατρῴας· δοῦναι δὲ αὐτὸν ὁ Πελοπίδας ἔφη Φρυγίαν ἀφῃρῆσθαι καὶ Καππαδοκίαν, τὴν μὲν αὐτοῖς στρατηγοῦσιν αὖ ἑλομένοις, καὶ ὑπὸ τοῦ πλήθους ἀναγκασθέντας Φρυγῶν δ' ὑπεκίνουν ὑπὸ Ἀριστόνικον τὸν ἡμέτερον στρατηγὸν δοθεῖσθαι, καὶ οὐχ ἧσσον τοῦδε τοῦ αὖ στρατηγοῦ πολλῶν χρημάτων ἐωνημένους. νῦν δ', ἔφη, καὶ Νικομήδης τὸ σῶμα τοῦ Γόρτου Φακλείοντα ἐκσωσάντι, καὶ τὴν χώραν μέχρις Ἀμαστριδος ὑπαγόντα, καὶ λείαν ἄγοντα ὅσην ἴοι ἀκριβῶς, οὐκ ἀδεῶς οὐδὲ ἀφυλάκτως ἔχοντος τοῦ ἄμεινον τὸν ἐμοῦ βασιλέως, μὴ δύναμίν τε ὑμᾶς τὸν ὅλην μάρτυρας τῶν γιγνομένων ἡμέτερον. ὅτῳ δὲ ἐλθεῖν τε καὶ εἰδέναι, τοῦδε καὶ Μιθριδάτης φίλος ὢν ὑμῖν καὶ σύμμαχος, φίλοις ὄντας ὑμᾶς καὶ συμμάχοις· ὧδε γὰρ αἰ σπονδαὶ λέγουσιν· ὅτι κωλύει ὑμῖν ἀδικουμένοις ὑπὸ Νικομήδους, ἢ κωλύει αὐτὸν ἀδικοῦντα. ὁ μὲν τοιαῦτα εἶπε· Νικομήδης δὲ πρέσβεις ἐς ἀπόκλησιν αὐτῷ πέμψοντες ἔφασαν, Νικομήδην μὲν οὐκ πολλοῦ Μιθριδάτης ὑποδουλοῦσθαι, Σωκράτη μὴ γραπτὰς ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἐπῆλθε, ἡσυχάζοντα καὶ δικαιοῦντα ὅτι πρεσβεύεται ἀρχήν· καὶ ὧδε Μιθριδάτης ἐς Νικομήδη ἐξέπεμψεν· ὃν ὑμεῖς, ὦ Ῥωμαῖοι, Βιθυνῶν ἐξήσασθε βασιλέα. ὃ καὶ δῆλόν ἐστιν, οὐκ ἐς ἡμᾶς μᾶλλον, ἢ ἐς ὑμᾶς γεγενέναι· τῷ δ' αὐτῷ λόγῳ κεκαλυκότων ὑμῶν τοῖς ἐν Ἀσίᾳ βασιλεῦσι τὴν Εὐρώπης μηδὲ ὁπιοσοῦν, τῷ πολλὰ

Χερρονήσου πρεσβεύσασι. καὶ ταῦτα μὲν ἔγωγε τῆς ἐς ὑμᾶς ὕβρεως τε καὶ δυσμενείας αὐτῷ καὶ ἀπιστίας ἔργα. ἡ δὲ ἀδικία δὲ ὅση, καὶ πᾶσα ἔπιμος ὡς ὅτι μέγα δὴ ἐγωσμένου πόλεμον ἤδη, ξὺν τῷ ἑαυτοῦ στρατῷ καὶ συμμάχων Θρᾳκῶν καὶ Σκυθῶν, ὅσα τὰ μὴ πλησίον ἔθνη· ἐς δὲ τὸν Ἀρμένιον αὖτις καὶ ἐπιγαμία γέγονε, καὶ ἐς Αἴγυπτον καὶ Συρίαν πρεσβεύεται πέμπει, πρεσβευόμενος τοὺς βασιλέας· τίνες τε εἰσὶν αὐτῷ καταφράκται τελεταί, καὶ ἑτέρας πρεσβεύεται, ὅπως τε πρέσβεις καὶ κυβερνήτας ἐς Φοινίκην καὶ ἐς Αἴγυπτον πρεσβεύσηται. ἃ δὴ οὐκ ὀκνῶ Νικομήδῃ τοσάδε ὀνείδη, μὴ ἐφ' ὑμῖν, ὦ Ρωμαῖοι, Μιθριδάτης ἐργάζεται, δυσμενέων μὲν ἐξ οὗ Φρυγίαν αὐτὸν πεμψάντων ταριχεύσαντα καὶ δικαίωμα τῶν ὑμετέρων τινὰ στρατηγῶν ἀποδίδοσθαι πρεσβεύσαντά τε τῆς οὐ δικαίας κτήσεως καταγνόντες. χαλεπαίνων δὴ ὅτι Καππαδοκία δεδόσθαι καὶ τῇδε πρὸς ὑμῶν Ἀριοβαρζάνῃ, δεδιὼς δὴ αὐξομένους ὑμᾶς, καὶ προσπολεμούμενος ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς πρεσβείᾳ, καὶ ὑμῖν εἰ δυναίατο ὅπλα θέσθαι. σωφρόνων δὴ ὄντι μὴ πρεσβεύσασθαι, ὅτε πολεμεῖν ὑμῖν ὁμολογήσαι· ἀλλ' ἐς τὰ ἔργα αὐτῶν μᾶλλον, ἢ τοὺς λόγους ἀφορᾶν, μηδὲ φιλίας ὄνομα ἁπλάστου καὶ ἀκηράτου ὑμῶν, τοῖς ἀληθῶς καὶ βεβαίοις ἐκδοῦναι φίλοις, μηδὲ τιμῶσφετέραν πρὸ τῆς ἡμετέρας βασιλείας χρῆσιν προϊδεῖν, ἀκουσομένοις κατ' ἀνδρὸς ὁμοίως ἡμῖν καὶ ὑμῖν ἐχθροῦ. ὧδε μὲν καὶ οἱ Νικομήδους ἔλεξαν. ἐπιλαθὼν δ' αὖθις ὁ Γελοπίδας ἐς τὸ τῶν Ρωμαίων σεμνὸν ἦθος, πρὸ μὲν τῶν πάλαι γεγονότων, εἶπε Νικομήδει ἁμαρτεῖν φύσει, δικαίως Ρωμαίοις ἠχθέσθαι. τὰ δὲ νῦν, ἐν ὑμῖν γὰρ γέγονε, τῆς τε γῆς τῆς Μιθριδάτου μείζονος, καὶ τῆς θαλάττης ἀποκλεισμένης, καὶ λείας τροπῆς δὲ ἐλαττουμένης, οὐ λόγων ἔφη χρῄζειν, οὐδὲ κρίσεως, ἀλλ' αὖθις ὑμᾶς πρεσβεύσασθαι μόνον, ἢ κωλύειν τὰ γεγονότα, ἢ Μιθριδάτῃ συμμαχεῖν ἀδικουμένῳ, ἢ τελευταῖον, ὦ ἄνδρες Ρωμαῖοι, μὴ κωλύειν ἀμυνόμενον, ἀλλ' ἀμφοῖν ἐκτῆναι τὸ πόνου. τοσαῦτα μὲν Πελοπίδου παλιλογήσαντος, ἔγνωσαν μὲν ἐκ πολλοῦ τοῖς Ρωμαίων στρατηγοῖς ἀπιστεῖν Νικομήδῃ, καὶ ἐς ὑποκρίσεις τῆς ἀπλότητος ἤκουσαν. τὰ δὲ εἰρημένα ὅμως ὑπὸ τοῦ Γελοπίδου, καὶ τῷ Μιθριδάτου φιλίαν ἐπεσείσθησαν ἐπὶ οὕτω μὲν ἀδύνατοι, ἢ πρόσω ἀποκρίσεως ἀπὸ πολλοῦ, μίχρις ἀπιστήσαντες μὴ σοφίας ὧδε ἀποκρίναντο, οὔτε Μιθριδάτῃ ἀπὸ βουλόμεθα πάσῃ ἀχθεσθῆναι Νικομήδους, ἅτε Νικομήδους ἀμυνόμενα πολεμουμένου. ἃ γὰρ ἡγούμεθα Ρωμαίοις συμφέρειν βλάπτεσθαι Νικομήδη. ταῦτα δὴ εἰπόντες, τὸν Γελοπίδην βουλόμενον διελέγχειν τῆς ἀποκρίσεως ἀπορίαν, ἀπέπεμψαν ἐκ τῆς συνεδρίου. Μιθριδάτης μὲν οὖν ὡς ἐμφανῶς ἤδη πρὸς Ρωμαίων ἀδικούμενος, ἔπεμπε συχνὰ πολλῇ χρείᾳ ὄντα ἐπὶ Ἀριαράθην βασιλεύειν Καππαδοκίας· καὶ αὐτὸς ἦρχεν αὐτῆς ὁ Ἀριαράθης, Ἀριοβαρζάνου ἐκβαλόντος. Πελοπίδας δὴ ἐς τοὺς Ρωμαίων στρατηγοὺς αὖθις συνελθών, ἔλεγεν ὧδε, ἃ μὲν ἠδικημένος πρὸς ὑμῶν, ὦ Ρωμαῖοι, βασιλεὺς Μιθριδάτης ἔφερε, Φρυγίαν τε καὶ Καππαδοκίαν ἀφῃρημένος ἔναγχος, ἠκούσατε· ἃ δὴ Νικομήδης αὐτὸς ἔλαττον ὁρῶντες ἐφείδετο, φιλίαν τε καὶ συμμαχίαν ἡμῖν προφέρουσιν· ὥσπερ οὐκ ἐγκαλοῦσιν, ἀλλ' ἐγκαλυμμένοις ἀποκρίνασθε, μὴ νομίζῃ συμφέρειν τοῖς Ρωμαίων πρόσθεν βλάπτεσθαι Νικομήδῃ, εἰ ἃ αὐτὸς ἀδικούμενον. ὑμᾶς οὖν αἴτιος ὢν τοιοῦτῳ Ρωμαίων τοῦδε τὰ νῦν Καππαδοκίαν γεγονότος. δέομαι γὰρ ὑμᾶς ὧδε μὲν ἡμᾶς ὑπαρορῶντας, ὧδε δὲ σοφίζοντας τὸ τῶν ἀποκρίσεων, οὕτως ἔπρεπεν Μιθριδάτης, καὶ προσθέσθαι καὶ ὑμῖν ἐς τιμὴν ὑμετέραν βουλεύειν, ἐφ' ᾧ ὑμῖν ἀπολογησόμε-

νοις ἐπαγγέλλῃ πρᾶξαι· φθάνῃ δὲ μηδὲν, μηδ' ἐξ ἀρχῆς ἄθυ τῶν κοινῶν τὴν Ρωμαίων ἴσον δὲ πολέμου ἀθυμοῦμεν, ὅτι Μιθριδάτης μὲν βασιλεὺς τῆς πατρῴας ἀρχῆς, ἢ δισμυρίων ὄντι σατράπαι τὸ μῆκος· προσκέκτηται δὲ πολλὰ προσέχωρα καὶ Κόλχους, ἔθνος ἀρήμαχον, Ἑλλήνων τε τοὺς ἐπὶ τῷ Πόντου κατῳκισμένους, καὶ βαρβάρων τοὺς ὑπὸ σφᾶς αὐτούς. Φίλοις δ' ἐς πάντα ὁ κεκλυόμενον ἐτίμοις χρῆται, Σκύθαις τε καὶ Ταύροις, καὶ Βαστέρναις, καὶ Θρᾳξὶ, καὶ Σαρμάταις, καὶ πᾶσι τοῖς ἀμφὶ Τάναΐν τε καὶ Ἴστρον, καὶ τὴν λίμνην ἔτι τὴν Μαιώτιδα. Τοιγαροῦν ὁ Ἀρμένιος αὐτῷ κηδεστής ἐστι, καὶ Ἀρσάκης ὁ Παρθυαῖος, φίλος· νεαρὸν τε πλῆθος ἔχει, ὃ μὲν ἔτι μικρὸν, ὃ δὲ γιγνόμενον ἔτι, καὶ προθυμίαν ἐς πάντα ἀξιόλογον. Οὐκ ἐφθόνησέν δ' ὑμῖν ἕκαστος οἱ Βιθυνοὶ, καὶ τῷ σὺν Αἰνησίᾳ καὶ Συρίᾳ βασιλέων, οὐ μόνον εἰκὸς ὄντι ἡμᾶς, εἰ πόλεμος γένοιτο, προθυμεῖσθαι, ἀλλὰ τὴν νεόκτητον ὑμῖν Ἀσίαν, καὶ Ἑλλάδα, καὶ Λιβύην, καὶ πολλὰ καὶ αὐτῆς Ἰταλίας, ὅσα τὴν ὑμετέραν πλεονεξίαν οὐ φέροντα, πολεμεῖν νῦν πόλεμον ἄπιστον, ὃν οὔπω διαφθαρῆναι δυνηθέντες, ὅτι χρῆται Μιθριδάτῃ, Νικομήδῃ αὐτῷ καὶ Ἀριοβαρζάνῃ πρεσβείας ὑπεμπόντες. καὶ φατὲ μὲν εἶναι φίλοι καὶ σύμμαχοι καὶ ὑποκρίνεσθαι ἕτοιμοι, χρῆσθαι δὲ ὡς πολεμίῳ. Φέρετε οὖν καὶ νῦν, εἴ τι πρὸς τὴν γιγνόμενον εἰς μετάνοιαν ἥρεθητε, ἢ Νικομήδῃ κωλύσατε τοὺς ὑμετέρους ἀδικεῖν φίλους καὶ πάλιν πρός ξασιν ὑμῖν, ὑποχρεωσόμενοι συμμαχίσῃ ὅτι τοῖς Ἰταλοῖς βασιλέα Μιθριδάτην. ἢ τὸ δικοῦσθαι ἐς ἡμᾶς φιλίαν λύσατε, ἢ ἐς Ρωμύλον ὅτι χρήσιμον ἦν μᾶλλον. ὁ μὲν δὴ Γελωπίδας ὧδε ἔλεξεν· οἱ δὲ φορτικώτερον αὐτὸν εἰπεῖν ἠνύμενοι, Μιθριδάτην μὲν ἐκέλευον ἀπέχεσθαι Νικομήδους καὶ Καππαδοκίας· αὐτοὶ γὰρ αὖθις Ἀριοβαρζάνῃ ἐς αὐτὴν καταξίειν· Πελωπίδην δ' αὖθις ἐξιέναι τῆς τραπέζης, καὶ μηκέτι προσβαίνειν ἐς αὐτούς, εἰ μὴ τοῖς κεκλυομένοις ὁ βασιλεὺς ἐμμένοι. οὕτω μὲν ἀπεκρίναντο, καὶ ἀπιόντι φυλακὴν σφῶν ἔπεμψαν, ἵνα μή τινας ὑπὸ τῶν ὁδῶν. Ταῦτα δ' εἰπόντες, οὐκ ἀναμείναντες πρὸς τοσοῦδε πολέμου τὴν βουλὴν, ἢ τὸν δῆμον ὑπαγόμενα γνῶναι, γραπταὶ ἦγλεγον ἐκ τε Βιθυνίας καὶ Καππαδοκίας, καὶ Παφλαγονίας, καὶ Γαλατῶν τῶν ἐν Ἀσίᾳ. ὡς δὲ αὐτοῖς ὁ, τε ἴδιος γραπτὸς ὃν εἶχε Λούκιος, Κάσπιος ὁ τῆς Ἀσίας ἡγούμενος, ἔτι μᾶλλον ἐῶν ἤδη, καὶ τὰ συμμαχικὰ πάντα συνελαμβάνετο, διελόμενοι δ' πλῆθος ἑκάτερος ἔδωκαν, Κάσπιος μὲν ἐν μέσῳ Βιθυνίας καὶ Γαλατείας· Μάνιος δὲ ἦ Φρύγιαν ἰὼν ἐς Βιθυνίαν τὴν Μιθριδάτου· Ἄππιος δὲ ἕτερος γραπτὸς ὑπὸ τὴν ὁρᾶν ἰὼν Καππαδοκίας, ἱππέας ἔχων ἑκάτερος αὐτῶν καὶ πεζοὺς, ἀμφὶ τοὺς τετρακισμυρίους. ἰὼν δὲ καὶ ναῦς σφίσιν αὐτοῖς, οὐ πρὸς Βυζάντιον Μινουκίου τε Ῥοῦφος, καὶ Γάϊος Κοπίλιος ἡγεμόνευον, ὃ τόμα τῆς πάντων φυλάσσοντες. πρὸς δὲ αὐτοῖς καὶ Νικομήδης, ἄρχων τε ἑτέρων πεντακισμυρίων πεζῶν, καὶ ἱππέων ἑξακισχιλίων. τοσοῦδε μὲν αὐτοῖς ἀθρόως στρατὸς ἀγήερτο. Μιθριδάτης δὲ τὸ μὲν αἰχμὸν ἰὼν μυριάδες πεζῶν πέντε καὶ εἴκοσι, καὶ ἱππεῖς τετρακισμύριοι, καὶ τῆς καταφράκτοι τετρακόσιοι, δίκροτα δὲ ἑκατὸν, καὶ ἡ ἀμφὶ τοῦτον πρόσκεινται λόγον στρατηγοὶ δ', Νεοπτόλεμός τε καὶ Ἀρχέλαος, ἀμφίλογον ἀδελφώ, καὶ τοῖς πλείοσιν αὐτὸς προηγήσατο. συμμαχικὰ δ' ἦγον αὐτῷ, Ἀρκαθίας μὲν αὐτοῦ Μιθριδάτου παῖς ὢν τῆς βραχυτέρας Ἀρμενίας, μυρίοις ἱππεῦσι, καὶ Δορύλαος ὁ Φαλαγγιοπολίτης, Κρατερὸς δ' ἑκατὸν καὶ τετρακόσια ἅρματα. τοσαῦτα μὲν ἐῶν ἑκατέρωσε ἡ πρόσκεινται, ὅτε πρῶτον ἤεσαν ἐς Ἀμφίλοχον Ρωμαῖοί τε καὶ Μιθριδάτης, ἀμφὶ τὰς ἑκατὸν

καὶ ἑβδομήκοντα ταῖς ὀλυμπιάσιν. ἐν δὲ τῷ πεδίῳ πλατεῖ τῷδε ὅτε Ἀμηδὼν πόλις μὲν καπεδάφισεν ἀλλήλοις, ὅ, τε Νικομήδης, καὶ οἱ ὑπὸ Μιθριδάτου τραπηναὶ, πρῶτον ἐπαθον ἐς μάχλιν, Νικομήδης μὲν ἀπήμυνας τοὺς ἑαυτοῦ, Νεοπτόλεμος δὲ καὶ Ἀρχέλαος τοὺς ὑπὲρ ζώνους μόνους, καὶ εἰς Ἀρκαδίας ἦλθον ἱππέας, καί πνα τῶν Ἀρμαΐων· ἦν γὰρ φάλαγξ ἔτι προσπίπτ. ἐς δέ πνα λήθφοι τῷ πεδίου πεπρωδη προσλαβόντες ἀμέτρητον ὁλίγους, ἵνα μὴ κυκλωθεῖεν ὑπὸ τῶν Βιθυνῶν πολὺ πλήθοντων ὄντων. ὡς δὲ ὀξωθουμένους ἴδον αὐτοὺς ἐν τῷ λήθφου, διώσας ὁ Νεοπτόλεμος τοὺς ἐν τῇ κυκλώσῃ, προσιόντι μὲν ἀσυνδέτῳ, καλῶν ἅμα καὶ ὃν Ἀρκαδίαν. Νικομήδης δὲ ὁρῶν, ἀῤῥωστίαν παρῄει, καὶ γίνεται πολὺς σάλπιγξ ἀγὼν καὶ φόνος. βιασαμένου δὲ τῷ Νικομήδους, ἔφθησαν οἱ Μιθριδάτειοι, ἕως ὁ Ἀρχέλαος ἀπὸ τῷ δεξιοῦ μετελθὼν, ἐπέδραμεν ἐς τοὺς διώκοντας. οἱ δὲ ἐς αὐτὸν ἐπεστράφησαν· ὁ δὲ ὑπεχώρει κατ' ὀλίγον, ἵν' ἔχοιεν ἐκ τῆς φυγῆς ἐπιμελητὴν οἱ περὶ Νεοπτόλεμον, ὡς δὴ εἴκαιον αὐτάρκως ἔχειν, ἐπιστρέφει καὶ τοῖς Βιθυνοῖς τοὺς δρεπανηφόρους ἅρματα ἐμπίπλοντα μὲν ῥύμης διέκοπτε καὶ διέτεμνε, τοὺς μὲν ἀθρόους ἐς δύο, τοὺς δὲ κατὰ μέρη πολλά. ἔτι γιγνόμενον ἐξέπληττε τὸν στρατὸν τῷ Νικομήδους, ὅτι ἴδοιεν ἡμιτόμους ἀνδρας ἔτι ἐμπτόους, ἢ ἐς πολλὰ διερρίμμενους, ἢ τῶν δρεπανηφόρων ἀπορτηλμένους, ἀηδία τε μᾶλλον ὄψεως ἢ μάχης ἦσαν τὸν τάξιν ὑπὸ φόβου συνέχειν. τὰ μὲν δὴ αὐτοῖς, ὁ μὲν Ἀρχέλαος ἐκ τῶν μετώπου, Νεοπτόλεμος δὲ καὶ Ἀρκαδίας ἐκ τῆς φυγῆς ἀναστρέφοντες, ἐπέκειντο ὄπισθεν. οἱ δ' ὅλῃ πολὺ μᾶλλον ἠμύνοντο, ἐς ἑκατέρους ὑπιστρεφόμενοι. ὡς δὲ πλῆσαν ἐπεπλώκει, Νικομήδης μὲν ἔφθησε μὴ τῶν ὑπολοίπων, ἐς Γαλατίαν, οὐδὲ εἰς χεῖρας ἐλθούσης πω τῆς Μιθριδατείου φάλαγγος. ἐάλω δὲ αὐτοῦ τὰ χρήματα ὅπα, καὶ πλῆθος αἰχμαλώτων, οὓς πρῶτος Μιθριδάτης φιλανθρώπως ἐς καὶ ἐφόδια δοὺς, ἀπέλυσεν ἐς τὰ οἰκεῖα ἀπίεναι, δόξαι ἐμποιῶν τοῖς πολεμίοις φιλανθρωπίας. ἔργον δὲ προῦτον τοῦτο τῷ Μιθριδατίου πολέμου, καὶ οἱ τραπηναὶ τῶν Ρωμαίων κατεπλήγησαν, ὡς οὐκ εὐβουλίᾳ μᾶλλον, ἢ προπετῶς αὖθι τῷ κοινοῦ ἔσεσθαι πόλεμον ἀψαντες. ὀλίγοι τε γὰρ πλήθων ἐκεκρατήκεσαν, καὶ εὐθημίᾳ συντυχίᾳ χωλίων, ἢ πολεμίου σφάλματος, ἀλλ' ἀρετῇ στρατηγῶν καὶ ἀνδρείᾳ στρατοῦ. Νικομήδης μὲν οὖν Μαίῳ προστρατοπέδευε· Μιθριδάτης δ' ὅτι ὁ Σκυθέων ὄρος ἀνήκει, ὁ τέλος ὂν Βιθυνῶν καὶ τῆ Ποντικῆς χώρας. προδρομαί τε αὐτῶν σαυρομάτων ἑκατὸν ἱππεῖς, ὀκτακοσίοις ἱππεῦσι τῷ Νικομήδους συνεχόντες, αἰρεῦσι καὶ τούτων τινάς, οὓς πάλιν ὁ Μιθριδάτης σὺν ἐφοδίοις μεθῆκεν ἐς τὰς πατρίδας ἀπίεναι. Μαίου δ' ὑποφθύοντα Νεοπτόλεμός τε καὶ Νεμαίης ὁ Ἀριθμίου, ἀμφὶ τὸν προῦτον Πάγιον χωρίον ἑβδόμης ὥρας καταλαβόντες, οἰχομένου πρὸς Κάσπιον Νικομήδους, ἰὼ ἀλαλάξασθαι ἐς μάχλιν, ἱππέας ἔχοντα τετρακισχιλίους, καὶ πεζοὺς ἐπὶ τούτων δεκαπλασίονας. κτείναντες δ' αὐτῶν πρὸς μυρίους, ἐζώγρησαν ἐς τετρακοσίους, οὓς ὁμοίως ὁ Μιθριδάτης ἐς αὐτὸν ἀναχθέντας ἀπέλυσε, καταδηλοῦντας τοῖς πολεμίοις. Μαίου δ' ἐληφθη καὶ ὁ στρατόπεδον· καὶ φθύνον αὐτὸς ὅτι ὁ Σαγγάριος ποταμὸς, νυκτὸς ἡμιμυρίας, ἐπέρασέ τε καὶ ἐς Πέργαμον ἐσώθη. Κάσπιός τε ὁ Νικομήδης, καὶ ὅσοι ἀμφὶ Ρωμαίων τρισὶ σὺν ἥκοσιν, ἐς Λεόντων κεφαλὰς, ὅ τῆς Φρυγίας ἐστὶν ὀχυρώτατον χωρίον, μετεστρατοπέδευσαν, καὶ ὁ πλῆθος ὅσον εἶχον οὐ πάλαι σὺν πλεγμένων χλευτειχῶν, ἢ γεωργῶν, ἢ ἰδιωτῶν, ἐγύμναζον, καὶ τοὺς Φρύγας αὐτοῖς προσκατέλεγον. ὁκτωκαίδεκα δὲ

ἑκατέρων, ἀπήγαγον ἐπὶ χλιὰς ἀνδράσιν βυπολέμοις. καὶ δεξαμένους αὐτοὺς ἀφεῖναι, Καίπιος μὲν ἐς Ἀπάμειαν σὺν τῷ ἑαυτοῦ στρατῷ, Νικομήδης δὲ ἐς Πέργαμον, Μαλίκιος δὲ ἐπὶ Ῥόδου. ὧν ὅσοι τὸ σῶμα τοῦ Γόρπου κατεῖχον, πυθόμενοι διελυθησαν, καὶ Νικομήδης τοῦ τε χλιάρχου τοῦ Πόρπου καὶ ναῦς ὅσας εἶχον, ὧν Μιθριδάτης πρὸ ἐδεδόκει. ὁ δὲ ὁρμᾷ τῇδε μιᾷ τιλὶ ἀρχικῷ ὅλῳ τοῦ Νικομήδους ὑποχωρῶν, ἐπεὶ καθίσατο τοὺς πόλεις. ἐμβαίνων δὲ καὶ ἐς Φρυγίαν, ἐς τὸ Ἀλεξάνδρου πρόδοκεῖον κατέλυσεν, αἰσθόμενος ἄρξαι ἔνθα Ἀλέξανδρος διέπαυσατο, καὶ Μιθριδάτιον καθιεῖσαν. ὁ μὲν δὴ Φρυγίας τὰ λοιπὰ, καὶ Μυσίαν καὶ Ἀσίαν, ἃ Ῥωμαίοις τέκτηνται ἴσα, ἐπέτρεχε· καὶ ἐς τὰ πρόσοικα πρεσβείαν ἔπεμπεν, ὑπηγάγετο Λυκίαν τε καὶ Παμφιλίαν, καὶ τὰ μέχρις Ἰωνίας. Λαοδικεῦσί τε ἔτι δυστήνοις τοῖς πρὸς τὸν Λύκον ποταμὸν Ῥωμαίων γὰρ τῆς στρατηγὸς Κοΐντος Ὄππιος, ὑπατείας ἔχων καὶ μισθοφόρους τινὰς ἐς τὴν πόλιν ἐσέβαλεν ἐφύλαττεν αὐτὴν· κήρυκα δὲ πέμψας ἐπὶ τὰ τείχη λέγειν ἐκέλευσεν, ὅτι βασιλεὺς Μιθριδάτης ὑπέσχηται Λαοδικεῦσιν ἄδειαν, εἰ τὸν Ὄππιον αὐτῷ προσαγάγοιεν. οἱ δὴ ἐπὶ τῷ κηρύγματι, ὄντες μὲν μισθοφόρους Ὄππιον μεθέπομεν ἀπαλλῆς ἀπείναι· αὐτὸν δὴ ἤγαγον τῷ Μιθριδάτῃ τὸν Ὄππιον ἡμιονικῶν αὐτῷ τὴν χαλδοφόρων ὄπισθεν ἡμένῳ· καὶ αὐτὸν ὁ Μιθριδάτης οὐδὲν ἀδικοῦντα, ἐπόμενον τοῦ πομπεύοντος λελυμένον, ὀπισθοκυμβοῦντα ἅμα Ῥωμαίων αἰχμαλώτων στρατηγόν. μετ' οὐ πολὺ καὶ Μάνιον Ἀκύλιον, τὸν τῆσδε τῆς προσοδείας, καὶ ὅλου τοῦ πολέμου μάλιστα αἴτιον, ἑλὼν δεδεμένον ὅπισθεν ὄπου προσήγετο, κηρύσσοντα τοῖς ὁρῶσιν ὅτι Μάνιος εἴη, μίγνυσι τὸ Περγάμου τῷ σώματος αὐτοῦ κατὰ χώνυσι χρυσίου, δωροδοκίαν ἅμα Ῥωμαίοις ὀνειδίζων. σατράπας δὲ τοῖς ἔθνεσιν ὑπισχόμενος, ἐς Μαγνησίαν τὴν Ἐφεσον καὶ Μιτυλήνην πρὸ ἐλθὼν, ἀσμένως αὐτὸν ἀπεδέξαντο δεξάμενοι, Ἐφεσίων δὲ τὴν τοὺς Ῥωμαίων εἰκόνας τοὺς πρόσθεν σφίσι καθιερωμένας, ἐφ' ᾧ δίκην ἔδωσαν οὐ πολὺ ὕστερον· ἐπαμυνὼν δὲ καὶ τῆ Ἰωνίας, Σμυρναίοις εἶλε, καὶ ἐζημίωσε χρήμασι, καὶ φρουρὸν ἐς τὴν πόλιν ἐσήγαγε· πρὸ ἥροντε δύμορφοι ἰδόντες τοὺς γυναῖκας ἀνεδέξατο· καὶ εἴτω ἀσυνδὴν τὸ ὄνομα πυθέσθαι, Μονίμην ἡ Φιλοπούμενος ἦν. Μάγνησι δὲ καὶ Παφλαγόσι καὶ Λυκίοις ἔτι ἀντέχουσι δεξαμένοις τὴν στρατηγὸν ἐπολέμει· καὶ τάδε μὲν ἦν ἀμφὶ τὸν Μιθριδάτιον. Ῥωμαῖοι δὲ ἐξ οὗ τῆς πρώτης αὐτοῦ ὁρμῆς τε καὶ ἐς τὴν Ἀσίαν ἐμβολῆς ἐπυθόντο, στρατιὰν ἐπ' αὐτὸν ἐψηφίσαντο, καίπερ ἀσχολούμενοι χάσεσιν ἀτρύτοις ἐν τῇ πόλει, καὶ οἰκείῳ πολέμῳ χαλεπῷ τῆς Ἰταλίας ἀφεστώσης ὀλέθρου ἀπάσης μὰ μέρος. κληρουμένων δὲ τὴν ὑπάτων, ἔλαχε μὲν Κορνήλιος Σύλλας ἀρχὴν τῆς Ἀσίας, καὶ πολεμεῖν τῷ Μιθριδάτῃ. χρήματα δὲ οὐκ ἐχόντες αὐτῶν ἐσενεγκεῖν, ἐψηφίσαντο προσαιτῆσαι ὅσα Νουμᾶς Πομπίλιος βασιλεὺς ἐς θυσίας θεῶν διετάκτο. ἔστι δὲ μὲν ἐν τότε πόντων ἀπειρία, καὶ ἐς πόντα φιλοπλία· καὶ τινα αὐτῶν ἔφασι προσαιτῆσαι, καὶ σὺν ἐνεγκεῖν χρυσίου λύτρας σὺν ἀκινάκιον, ἃς μόνας ἐς τηλικοῦτον πόλεμον ἔδοσαν. Σύλλαν μὲν οὖν ἐς πολὺ αἱ σάσις κατέχον, ὡς σὺν τοῖς ἐμφυλίοις γέγραπται. σὺν τούτῳ δὴ ὁ Μιθριδάτης ὅτι τὲ Ῥοδίους ναῦς πλείονας σὺν ἐπήγετο, καὶ σατράπαις ἅπασι, καὶ πόλεων ἄρχοισι, δι' ἀπορρήτων ἔχραφε, μακοσὴν ἡμέραι φυλάξαντες, ὁμοῦ πάντας ὅπη δόξῃ αὐτοῖς προσφόρως Ῥωμαίους καὶ Ἰταλιῶτας, αὐτούς τε καὶ γυναῖκας αὐτῶν, καὶ παῖδα, καὶ ἐλευθέρους, ὅσοι χώρους Ἰταλικοῦ, κτείναι ἅπαντας ἀπορρίψαι, καὶ τὰ ὄντα αὐτοῖς μεῖσαι θαι πρὸς βασιλέα Μιθριδάτιον. ἐπεκήρυξε δὲ καὶ ζημίαν τοῖς καταδάπτουσιν αὐτούς,

ἢ ὑπὲρ τὰ τείχη, καὶ μίλητα τοῖς ἐλέλιχθισιν, ἢ τοῖς κρυπτομένοις ἀναιρεῦσι, πρεσβεύσασι μὴν ὅτι διαφθεῖραι ἐλθόντες ἐσωθῆναι χρήσαντες δ' ὅτι δόντες, ἢ μισθὸν ὑπὲρ τοὺς ἀναιρεθέντας ἐπὶ δὲ μὴ δι' ἀπορρήτων ὁ Μιθριδάτης ἐπέστελλεν ἅπασιν ὁμοῦ. καὶ ἡμέρας ἐπιλαβούσης, συμφορῶν ἰδίαι ποικίλαι καὶ τῇ Ἀσίᾳ ἅπασι κοιναὶ ἐπὶ τοῖς ἀνθρώποις ἐγένοντο. Ἐφέσιοι μὲν οἱ ἐς τὸ Ἀρτεμίσιον καταφυγόντας συμπλέκοντες μύοις τοῖς ἀγάλμασιν, ἐξέλκουσιν ἐκεῖνον. Γέργαμηνοὶ δὲ ἐς ὃ Ἀσκληπιεῖον συμφυγόντας οὐκ ἀφίσταντο μύοις ἐκ τόξων τοὺς ἔξω ὄντας συμπλέκοντες μύοις. Ἀδραμυττηνοὶ δὲ τοὺς ἐκ τῆς οἰκίας ἐσαίροντες ἐς τὴν θάλασσαν ἀπέρριπτον, καὶ τὰ βρέφη κατεπόντιζον. Καύνιοι δὲ Ροδίοις ἐπιστείλαντος ὅτι τῷ Ἀντιόχου πολέμῳ ἠνόμησαν, καὶ ἐπὶ τοῦ Ρωμαίων ἀφεθέντες οὐ πολλοῦ, τοὺς Ἰταλοὺς ἐς τὴν Βουλαίαν Ἑστίαν καταφυγόντας, ἕλκοντες ἀπὸ τῆς ἑστίας τὰ βρέφη σφῶν πρὸ πάντων ἔκτεινον ἐν ὀλίγῳ τῶν μητέρων, αὐτάς τε ἐς τοὺς ἄνδρας ἐπ' ἐκείνοις. Τερμησσεῖς δὲ αὐθύπατα τὸν Κάστρου φυλαξάμενοι ἠνέσθαι, Γαΐαν Θεόφιλον ἄγγελον ἄνδρα ἐς ὃ ἔργον ἐμισθώσαντο· καὶ ὁ Θεόφιλος αὐτοῖς σπασαγαγὼν ὅτι τὸν τῆς ὁμοτοίας νεὼν, ἧπτετο τῷ φόνου, καὶ ζῶσιν τοῖς ἀγάλμασι συμπλεκομένων τὰς χεῖρας ἀπέκτειναν. τισὶ δὲ ταῖς μὴ τύχαις οἱ ἐπὶ τῇ Ἀσίᾳ ὄντες Ἰταλοὶ καὶ Ρωμαῖοι σὺν γυναιξὶ, καὶ ἐξελθόντες, καὶ ἀναβάντες αὐτῶν, ὅσοι ἠνίοις Ἰταλικοῦ· ᾧ καὶ μάλιστα δῆλον ἐγένετο τῇ Ἀσίᾳ οὐ φόβῳ Μιθριδάτου μᾶλλον, ἢ μίσει Ρωμαίων ἐπιόντες ἐς αὐτοὺς ἐργάσασθαι. Ἀλλ' οὗτοι μὲν δίκην ἔδωσαν δι' ὀλίγου· αὐτός τε Μιθριδάτου μετ' ὀλίγον ἀπίστως ἐξυβρίσαντος ἐς αὐτοὺς, καὶ ὕστερον Κορνηλίῳ Σύλλᾳ. Μιθριδάτης δὲ ἐς μὲν Κῶ κατέπλευσε, Κῴων αὐτὸν ἀσμένων δεξαμένων· καὶ αὐτοῦ Ἀλεξάνδρου παῖδα ὄντα βασιλεύσαντος Αἰγύπτου σὺν χρήμασι πολλοῖς ἐπὶ τῆς μητρυιᾶς Κλεοπάτρας ἐκ Κῴ καταλελαμμένον, ὡς ἐλάβομεν, ἔτρεφε βασιλικῶς, ἔκ τε τῶν Κλεοπάτρας θησαυρῶν γάζαν πολλὴν, καὶ τέχνῃ, καὶ λίθους, καὶ κόσμους γυναικείους, καὶ χρήματα πολλὰ ἐς τὸν Πόντον ἔπεμψεν. ἐν δὲ τούτῳ Ρόδιοι, ἅτε τείχη σφῶν, καὶ τοὺς λιμένας ἐκρατύναντο, καὶ μηχανὰς ἅπασι ἐφίσταντο, καί τινες αὐτοῖς Τελμισσέων τε καὶ Λυκίων σὺν μάχῃ ὅσοι τε Ἰταλοὶ ἐξ Ἀσίας ἀπεφύγεσαν, ἐς Ρόδον ἄπαντες ἐχώρουν, καὶ σὺν αὐτοῖς Λούκιος Κάσσιος, ὁ τῆς Ἀσίας αὐθύπατος. ὅτε πλέοντος δὲ τοῦ Μιθριδάτου, τὰ πρόσφατα καθήρουν, ἵνα μηδὲν εἴη χρήσιμα τοῖς πολεμίοις· καὶ ὅτι ναυμαχίαι ἀνήγοντο, πῆς μὲν ἐκ μεσόπου, πῆς δὲ πλαγίοις. ὁ δὲ βασιλεὺς ὅτι πεντήρεις πρὸς πλέων, ἐκέλευσε τοὺς ἰδίους ἐς ὃ πέλαγος ἀνάγειν ὅτι κέρως, καὶ τὴν εἰρεσίαν ὅτι παχύναντας, πρὸς κυκλοῦσθαι τοὺς πολεμίους ὀλιγοτέρεις ὄντας· μέχρι δείσαντες οἱ Ρόδιοι πρὸς τῇ κυκλώσει, ὑπεχώρουν κατ' ὀλίγον· εἶτ' ὀπισθέμενοι, ἐς τὸν λιμένα κατέφυγον, καὶ κλείθρῳ αὐτὸν διαλαβόντες ἀπὸ τῶν τειχῶν ὃν Μιθριδάτην ἀπεμάχοντο. ὁ δὲ τῇ πολλῇ σταυροπεδίᾳ, καὶ σὺν χῶς τῶν λιμένων πειρώμενος, καὶ ἀποτυγχάνων, ἀνέλυε· ὃ πεζὸν ἐκ τῆς Ἀσίας οἱ προσηγέλασαν. καὶ τούτῳ θερμοτέρᾳ ἢ σὺν νηῒ ἐγένοντο ἀγωνιζόμενοι τῶν ἐφεδρευόντων τοῖς τείχεσιν· ἐν οἷς οἱ Ρόδιοι πλεονεκτοῦντες, ἀνεθάρσουν κατ' ὀλίγον, καὶ τὰς ναῦς ἀφ' ἑαυτῶν εἶχον, ὡς εἴ πη χωρεῖν δέοιεν, ὅπη ἀσύμβολοι τοῖς πολεμίοις. ὁλκάδος δὲ βασιλικῆς ἰσίῳ πλεούσης, Ροδία δίκροτος ἐπ' αὐτὴν ὁρμήθη· καὶ ταῖς δὲ καὶ ἀσυδίῳ ἑκατέρων ὑπεβοηθούντων, ναυμαχία γέγονε καρτερά, Μιθριδάτου μὲν ὑπεραρωμένου ὀργῇ καὶ πλήθεσι νεῶν· Ροδίων δὲ αὐτῇ τε σκάφη σὺν ἐμπει-

εἰα πλειόντων τε καὶ ἀνατιπτόντων, ὥστε καὶ τειήρη αὐτοῖς ἀνάδρασιν ἀναδησάμενοι, καὶ ἀκροσόλια πολλὰ καὶ σύλα, ἐς ὃν λιμένα φέροντας, ἐπεμελοῦν. πεντήρεις δὲ σφῶν εἰλημμένης ὑπὸ τῶν πολεμίων ἀγνοοῦντες οἱ Ρόδιοι ὅτι ζώντων αὐτῶν ἐξ τὰς μάλιστα ταχυναυτούσας ἀνέπλεον, καὶ Δαμαγόρας ἐς αὐτὰς ὁ ναύαρχος ἐπέπλει. πέντε δ' αὐτοῦ καὶ εἴκοσιν ὑπεπεμφθέντος τῷ Μιθριδάτου, μέχρι μὲν ἐς δύσιν ὁ Δαμαγόρας ὑπεχώρει. συνεπαίζοντος δ' ἤδη, τὸ βασιλικὸν ἐς ἀπόπλουν ὑπεστρεφόμενον ἐμβαθὺν δύο κατεπόντωσε· δύο δ' ἀνῆγεν ἐς Λυκίαν σεσωσμένα, καὶ τὴν νύκτα πελαγίσας ἐπανῆλθε. τοῦτο Ροδίοις καὶ Μιθριδάτη τέλος ἦν τῆς ναυμαχίας, τοῖς δὲ δόξαι Ροδίοις τὸ ἁλῶναι τὴν ὁλκάδα, καὶ Μιθριδάτῃ ἁλῶναι μὲν τὸ πλῆθος ἡμύνοντο. ὡς δὲ τῷ ἔργῳ πλείονι ἦν τῶν βασιλέως, καὶ τοὺς οἰκείους ὑπαποίρηται, Χία συμμαχὶς ἐμβοηθοῦσα, ἐκ βορύβου κατέσφε. καὶ ὁ βασιλεὺς σώζειν ἐπεκρώσθη, τὴν κυβερνήτην ὕστερον ἐκόλασε, καὶ τὸν πρῳρέα, καὶ Χίοις ἐμέμψατο πᾶσι. τῇ δ' αὐτῶν ἡμέρᾳ τῇ περὶ τὰ Μιθριδάτη πλέοντες ὑπὸ ὁλκάδων καὶ τειρῶν, πῦρ μαντικὸν ἐμπεσὸν ἐς αὐτάς, ἐς Ρόδον πρῴωσε, καὶ οἱ Ρόδιοι τάχιστα ἐπαραξάντες, ἐνοχλοῦντας ἐπὶ τὸ κλύδωνος ἔτι καὶ διεσπαρμένας ἐμβαλόντες, μὲν διέσεσμον τόπους, καὶ διέπεσμον ἑτέρας, καὶ ἐνέπρησμον ἀνῆρας, καὶ ἄνδρας αἰχμαλώτους εἶλον ἐς τετρακοσίους· ἐφ' οἷς ὁ Μιθριδάτης ἐς ἑτέραν ναυμαχίαν ὁμοῦ καὶ πολιορκίαν ἐτοιμάζετο. σαμβύκην δέ τινα, μηχάνημα μέγιστον ὅτι δύο νεῶν φερόμενον, ἐποίει. αὐτομόλων δ' αὐτῷ λόφων ἐπιδεξάντων ὅπῃ βατόν, ἦ Ταβυρίου Διὸς ἱερὸν ἦν, καὶ χαλκοῦν τεῖχος ἐπ' αὐτῷ, τοῦτο φασὶ ἐς τὰς ναῦς νυκτὸς ἐπέβησαν, καὶ ἑτέρους ἀνέδησαν κλίμακας, ἐκέλευσε χωρεῖν ἑκατέρους μὴ σιωπῇ, μέχρι ἂν οὗτοι αὐτοῖς πυρσεύσωσιν ἐκ τοῦ Ταβυρίου· καὶ τότε ἀθρόως μὴ βοᾶν ὅτι μάλιστα μεγάλῃ, ἵνα μὲν τοῖς λιμέσιν ἐμπίπτῃεν, ἵνα δὲ τὰ τείχη βιάζεσθαι. οἱ μὲν δὴ μὴ σιγῇ βαθείας παρεσπίλαζον. Ροδίων δ' οἱ παρεφύλακες ἀμαθοῦντες τὴν γιγνομένην ἐπύρσευσαν, καὶ ἡ φρατιὰ τοῦ Μιθριδάτου νομίσασα τοῦτο εἶναι τὸν ἐκ Ταβυρίου πυρσὸν, ἐκ βαθείας σιωπῇ ἠλάλαξαν ὁμοῦ, πάντες οἵ, τε κλιμακηφόροι, καὶ ὁ τοῦτος ὁ νηίτης. Ροδίων δ' αὖθις ἀκαταπλήκτως ἀντημακεμένων, καὶ ἀθρόως βοώντων ἐς τὰ τείχη, οἱ βασιλικοὶ νυκτὸς μὲν οὐδὲν ἐπεχείρησαν· ἡμέρας δ', ἀπικρούσθησαν. ἡ σαμβύκη δ' ἐπαχθεῖσα τοῦ τείχους, ἦ τὸ τῆς Ἰσιδος ἱερόν ἐστιν, ἐφόβει μάλιστα, βέλη τε πολλὰ ὁμοῦ, καὶ χριοὺς, καὶ ἀκόντια ἀφιέσα· φρατιῶται τε σκάφεσι πολλοῖς μὴ κλιμάκων πρόσθεν, ὡς ἀναβησόμενοι δι' αὐτῆς ὅπῃ τὰ τείχη. οἱ δὲ Ρόδιοι τὰ δὲ ὀξέως ὑπέμενον, ἕως τὸ, τε μηχάνημα ἐπὶ βάσεις ἐνεδίδου, καὶ φάσμα ἦν Ἰσιδος ἔδειξε πῦρ ἀφιέναι πολὺ κατ' αὐτῆς, καὶ ὁ Μιθριδάτης ἀπῆγεν, καὶ τῆσδε τῆς πείρας ἀπέζημιεν ἐκ τῆς Ρόδου. Γαπάριος δὲ τὴν φρατιὰν ἀφεσήκας, ἔκοπτε Λητοῦς ἄλσος ἱερὸν ἐς μηχανὰς, μέχρι φοβήσθητος αὐτὸν ἐνυπνίου, τῆς τε ὕλης ἐφείσατο, καὶ Πελοπίδην Λυκίοις πολεμῶν ὑπισχόμενος, Αργίλαον ἐς τὴν Ελλάδα ἔπεμπε παρασκευασόμενον, ἢ βιασόμενον αὐτῆς ὅσα δυνατόν. αὐτὸς δ' ἀπὸ τῆδε τῆς πείρας ἀπεζώγρησ

ἐχώρουσαν βίᾳ καὶ κρότῳ. κτείνας δ' ἐν αὐτοῖς δισμυρίους ἀνδρας, ὧν οἱ πλέονες ἦσαν Ἰταλοί, τὰ χωρία προσεποιήσατο τοῖς Ἀθηναίοις, καὶ ἀπὸ τοῦδε αὐτοῖς, καὶ τὰ ἄλλα κομπάζων πρὸς τὸν Μιθριδάτου, καὶ ἐς μέγα ἐπαίρων, ἐς φιλίαν ὑπηγάγετο, καί τι χρήματα αὐτοῖς καὶ ἱερὰ ἔπεμπεν ἐκ Δήλου, διὰ Αἰσίωνος ἀνδρὸς Ἀθηναίου, συμπέμψας φυλακὴν τῶν χρημάτων ἐς δισχιλίους ἄνδρας· οἷς Αἰσίων συγχωνεύσας, ἔτυραίνησε τῆς πατρίδος, καὶ τῷ Ἀθηναίων, τοὺς μὲν ἀνδρὰς ἔκτεινεν ὡς ῥωμαΐζοντας. τοὺς δ' ἀνέπεμψεν ἐς Μιθριδάτην. καὶ ταῦτα μὲν τοιαῦτα σοφίαν τὴν Ἐπικούρειον ἤσκησεν. ἄλλα γὰρ οὐχ ὅδε μόνος Ἀθηναίων, ἀλλὰ Κριτίας ἔτι πρὸ τούτου, καὶ ὅσοι τῷ Κριτίᾳ συμφιλοσόφουν τὰς ἐτυραννησάμην, ἀλλὰ καὶ ἐν Ἰταλίᾳ τὴν πυθαγορησάμενοι, καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ Ἑλλάδι τὴν ἐπὶ τὰ σοφὰ λεγομένων, ὅσοι πραγμάτων ἐλάσσονα, ἐδωκάζησάν τε καὶ ἐτυράννησαν ὠμότερον τῶν ἰδιωτικῶν τυράννων· ὥστε καὶ πρὸς τὴν ἀλλοφυλίαν ἄπορον ποιῆσαι καὶ ὕποπτον, εἴτε δι' ἀρετὴν, εἴτε πενίας καὶ ἀπορίας τὴν σοφίαν ἔλαχε προσαμύνειν. ὧν γε καὶ πολλοὶ ἰδιωτεύοντες καὶ πενόμενοι, καὶ τὴν ἀναλγησίαν ἐκ τῶνδε σοφίαν προσκείμενοι, τοῖς πλουτοῦσιν, ἢ ἄρχουσι λοιδορούμενα πικρῶς, οὐχ ὑπεροψίαν πλούτου καὶ ἀρχῆς δόξαν σοφίσιν μᾶλλον ἢ ζηλοτυπίας ἐς αὐτὰ προσφέροντες. ὑπερορῶσι δ' αὐτῶν οἱ βλασφημούμενοι πολὺ σοφώτερον. ταῦτα μὲν οὕτω ἤνησαν δή τις Αἰσίωνα ὃν φιλόσοφον εἰρηκώς, αὐτὸν αἴτιον τῆς ἐσχολῆς τοῦ λόγου γενόμενον. Ἀρχελάῳ δ' Ἀχαιοὶ καὶ Λάκωνες προσετίθεντο, καὶ Βοιωτία πᾶσα χωρὶς γε Θεσπιέων, οὓς προσεκαθήμενος ἐπολιόρκει. τῷ δ' αὐτοῦ χρόνου Μιθριδάτης ὑποπεμφθεὶς ὑπὸ Μιθριδάτου, λῃστὴς ἑτέρας γραπτὰς Εὐβοίαν καὶ Δημητριάδα, καὶ Μαγνησίαν ὅλην ἐν διεγνωκὼς τὰ Μιθριδάτεια ἐλεηλάτει· καὶ Βρύττιος ἐκ Μακεδονίας ἐπελθὼν στρατῷ ὀλίγῳ στρατῷ, διεναυμάχησέ τι αὐτῷ, καὶ κατὰ πόντου σὰς τὴ πλοίοις καὶ ἡμιολίαις, ἔκτεινε πολλοὺς τοὺς ἐν αὐτοῖς, ἐφορῶντος τοῦ Μιθριδάτου. ὅδε καταπλαγεὶς ἔφυγε, καὶ αὐτὸν αἰσίῳ πνεύματι χρώμενον ὁ Βρύττιος οὐ κατελαβεῖν, Σκίαθον ἔξῃλεν, ἣ τῆς λείας τοῖς βαρβάροις τὰ μέσα ἦν· καὶ δούλους τινὰς αὐτῶν ἐκρέμασεν, καὶ ἐλεύθερον ἀπέτεμε τὰς χεῖρας. ὅτι τε Βοιωτίαν πραπεὶς, ἑτέρων οἱ χιλίων ἱππέων καὶ πεζῶν ἐκ Μακεδονίας ἐπελθόντων, ἀμφὶ Χαιρώνειαν Αἰσίωνι καὶ Ἀρχελάῳ τεσσαρακοντήμερος στρατοπεδεύσας, ἴσου καὶ ἀξιομάχου πρὸς ὅλον τὸν ἀγῶνα τοῦ ἔργου γενομένου. Λακώνων δὲ καὶ Ἀχαιῶν ἐς συμμαχίαν Ἀρχελάῳ, καὶ Αἰσίωνι προσιόντων, ὁ Βρύττιος ἅπασιν ὁμοῦ γνωμοῦσιν οὐχ ἡγεμόνιος ἀξιόμαχος ἐπὶ ἔσεσθαι, ἀνεζεύγνυεν ἐς τὸν Παρνασσὸν. μέχρι δὲ τοῦδε Ἀρχέλαος ὅπη πλοῦτος κατέσχε. Σύλλας δ' ὁ τοῦ Μιθριδατείου πολέμου στρατηγὸς ὑπὸ Ῥωμαίων αἱρεθεὶς ἦν, ὅτε πρῶτον ἐξ Ἰταλίας στρατὸν τέλεσι πέντε καὶ εἴκοσιν καὶ ἵπποις ἐς τὴν Ἑλλάδα περαιωθεὶς, χρήματα μὲν αὐτίκα καὶ συμμάχους καὶ ἀγορὰς ἔκ τε Αἰτωλίας καὶ Θεσσαλίας συνέλεγεν. ὡς δ' ἀποχρώντως ἔχειν ἐδόκει, διέβαινεν ἐς τὴν Ἀττικὴν ὅπῃ ὁ Ἀρχέλαος. προσδοκῶντι δὲ αὐτῷ, Βοιωτία τε ἀθρόως μετεχώρησε ὅλην, καὶ ὁ μέγα ἄστυ αἱ Θῆβαι, μάλα κευφόνως ὑπὸ Ῥωμαίων ἑλόμενοι τὰ Μιθριδάτεια, ἐξύστερον ἔτι πρὸς ἐς πῖραν ἐλθεῖν, ἀπὸ Ἀρχελάου πρὸς Σύλλαν μετέπιπτον. ὁ δ' ὅπῃ τὴν Ἀττικὴν ἐχώρει, καὶ μέρος τι στρατοῦ ὃ ἄστυ προσεπέμψας Αἰσίωνα πολιορκεῖν, αὐτὸς ἔνθα περ ὁ Ἀρχέλαος ὅπῃ ὄρη Παρνασσὸν κατῆλθεν, κατακεκλεισμένων ἐς τὰ τείχη τῶν πολεμίων. ὕψος δ' ἦν τὰ τείχη πήχεων τεσσαράκοντα μάλιστα,

καὶ

καὶ εἶργαστο ἐκ λίθου μεγάλου τὸ καὶ τετραγώνου, θαυμάσιον ἔργον, ὅτι τοῖς Ἀθηναίοις ὀλίγῳ πρότερον Γελοποποιούμενος γραπτῶν καὶ τὴν ἐλπίδα τῆς νίκης τῷ Φραάτῃ πλήμενος, μᾶλλον αὐτὸν ἐκαρτύνατο. Σύλλας δὲ καὶ τοιούτοις οὐσι τοῖς τείχεσιν οὐδὲν ἐπῆγε τοὺς χαλεπωτάτους. ἦν πολλὰ μὲν ἔδρα, πολλὰ δὲ ἀντέπαιρεν, ἰσχυρῶς τῷ Καππαδοκῶν αὐτῶν ἀμύνοντο μάχῃ, ἐς τε χάρακα ἐς Ἐλευσῖνα καὶ Μέγαρα ἀναχωρῆσαι, καὶ μηχανὰς ὀλίγας ὅσαι Φραάτης στρατεύεται, καὶ χῶμα αὐτῷ παρὰ τοῖς χοροῖς ἐπεποίητο. ἔστραπτο μὲν δὴ καὶ πάσα αὐτῷ, καὶ σίδηρος, καὶ καταπέλται, εἴ τι τοιοῦτόν ποτε δήπου ἐκ Θηβῶν ἐκομίζετο. ὕλιν δὲ τῆς Ἀκαδημίας ἔκοπτε, καὶ μηχανὰς εἰργάζετο μεγίστας, ἀλλὰ μάκελα, κέλητα καθῆρτο, λίθους καὶ ξύλα, καὶ χῶμα ἐς τὸ χῶμα μεταβάλλων. δύο δὲ ἐκ τῆς Φραάτου Ἀπιδανὸν διαπόντιοι, αἰχμάλωτοι τῶν Ρωμαίων, ἢ σφίσιν αὐτοῖς καὶ φυγὴν εἴ τι γένοιτο παρασκευάζοντες, πλοῖον ἐκ μαλίδου πεποιημένοις ἐγχάραξαντες ἀεὶ δύο γιγνόμενοι, ἐς τοὺς Ρωμαίους ἀφίεσαν ἀπὸ σφενδόνης. καὶ τοῦδε γιγνομένου τε συνεχῶς, καὶ ἐς γνῶσιν ἐλθόντες, Σύλλας τοῖς ἐσφενδονημένοις παρεσίχετο, ὕρμα γεγραμμένον, ὅτι τῆς ὑπατείας ἐκ μετώπου πεζοὶ καὶ τοῖς ἐργαζομένοις ἐκ δρόμου ὦσι, καὶ ἱππεῖς ἐκατέρωθεν ἐς τὰ πλάγια Ρωμαίων ἐμβαλοῦσι. κρύψας οὖν πολλοὺς παραπαὶ ἀπέχοντας, ὡς ἐγίνετο τῷ πολεμίῳ ἡ ἐκδρομή, δόξασα δὴ μάλιστα ἀφύλακτος εἶναι. ὁ δὲ ἀφυλακτότερον αὐτοῖς τοῖς κεκρυμμένοις ἐπαφεὶς, ἔκτεινε πολλοὺς, καὶ ἐς τὸν θάλασσαν ἐτέρους ἐξέωσε. καὶ τοῦτο μὲν τὸ πιέσας ἐκείνης τέλος ἔλαβε. ἀρόμενοι δὲ ὀλίγα ἄνω τοῖς χώμασι πύργους ὁ Ἀρχέλαος ἀντεμηχανᾶτο, καὶ πλέξας ἐπ' αὐτοῖς ὄργανα ἐπῆγε τάς τε δυνάμεις ἐκ Χαλκηδόνος, καὶ τὴν ἀπὸ νήσων μετεπέμπετο, καὶ τοῖς ἐρέταις καθωπλίζετο, ὡς ὄντος οἱ τοῦ κινδύνου περὶ τὴν ὅλων. ἐλέγετο μὲν δὴ πλείων οὖσα τῆς Σύλλα στρατιᾶς ἡ Ἀρχελάου, καὶ ἐκ τῶνδε πολὺ πλείων. νυκτὸς δὲ μέσης ὁ μὲν Ἀρχέλαος ἐκ θορύβου μὴ λαμπτῆρων, ἐπέφρησε τοῖς ἑτέραις τῶν χελωνῶν, ἐν τοῖς ἐπ' αὐτῇ μηχανήμασι. ἡμέρας δὲ δέκα μάλιστα ἀπὸ ἐργασαμένου, ἐπέστησεν αὖθις ἔνθα καὶ τὰ πρότερα ἔτι, καὶ τοῦτο ὁ Ἀρχέλαος πύργον ἀνέθηκε καὶ ὁ τεῖχος. καταπλευσάσης δὲ αὐτῷ τῶνδε Μιθριδάτου στρατιᾶς ἑτέρας, ἣν ἦγεν Δρομιχάτης, ἐξῆλθε ἀπαντήσας ἐς μάχην. ἅμα μίξας δὲ αὐτοῖς σφενδονήτας καὶ τοξότας, ὑπὸ τὸ τεῖχος αὐτῷ πρὸ ἐπαῖσαι, ἵνα καὶ οἱ τειχοφύλακες ἐφικνοῖντο τῶν πολεμίων ἑτέροις δὲ ὑπὸ ταῖς πύλαις αὐτῷ πυρφόροι χαλκοῦ ἐκ δρομῆς ἐπιτήδειοι. ἀξιόμαλον δὲ ἐς πολὺ τῆς μάχης οὔσης, ἐκάτερον ἑκάτεροι τῶνδε μέρος· τοξόται μὲν οἱ βάρβαροι, μέχρις Ἀρχέλαος αὐτοῖς ἔπεχώρει, ἐπεμήκαζον ἐς τὸ μάχιμον. ὡς δὲ καὶ μάλιστα καταπλαγέντες οἱ Ρωμαῖοι, μετ' αὐτοὺς ἔφυγον, ἐς τε τὸ τοῦδε Μυρίωνος ὑπεκπαίσας ἐπέστρεφεν. μέχρι δὲ ἀπὸ ξυλείας τέλος ἐπέμενον, καὶ σφεῖς αὖθις οἱ ἄπιμοι ἀπωθοῦντες ἐπέπιπτον τοῖς Μιθριδατίοις μᾶλλον καρτερῶς, μέχρι κτείνας μὲν αὐτῶν ἐς δισχιλίους, τοὺς δὲ λοιποὺς ἐς τὰ τείχη συνελάσας. Ἀρχέλαος δὲ αὐτοὺς ὑπιστρέφων αὖθις, ἐς τὸν ἀγῶνα ἀφῆκε τὸ τοῦδε θυμοειδὲς ἐς πολὺ τῶνδε μόνον, καὶ ἀποκλαθεὶς μόνιμον ἀφῆκε καλῶδιον. ὁ δὲ Σύλλας τοὺς μὲν ἀπίμους θαυμαστῶς ἀγωνισαμένους ἐξέλυσε τῆς ἀπιμίας, τοῖς δὲ ἄλλοις ἐδωρήσατο πολλοῖς. καὶ χάλκεος ὑπάτου ἤδη, στρατόπεδον ἐν Ἐλευσῖνι ἡμῖν, τάφρον ἄνωθεν ὑπὲρ θάλασσαν ἔτεμνε βαθεῖαν, ἵν' μὴ τοῖς πολεμίοις ἱππάσιμος ὁμαλῶς ὑπάρχῃ οἱ. καὶ τάδε αὐτῷ πόνου μὲν καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐλάγιστον ἦν· οἱ μὲν ἀγῶνες, οἱ μὲν ἀμφὶ τὸν τάφρον, οἱ δὲ τοῦδε τοῖς τείχεσιν,

ἐπεξιόντων θαμινὰ τῶν πολεμίων, καὶ λίθοις καὶ βέλεσι καὶ μολιβδαίναις χερμάδων. ὁ δὲ Σύλλας νεῶν διόλμους μεστεπέμψατο μάλιστα παρὰ Ῥοδίων. καὶ Ῥοδίων οὐ δυναμένων διαπλεῦσαι, θαλασσοκρατούντων τῶν Μιθριδάτου, Λούκουλλον αὖθις Ῥωμαίων ἀφικόμενον, καὶ τοῦδε τὸν πολέμου γραπτὴν ὅπως Σύλλα γνώμη, ἐκέλευσεν ἐς Ἀλεξάνδρειαν καὶ Συρίαν καὶ Φοινίκην ἀφορμὴν πλεῦσαι· καὶ τε τῶν βασιλέων καὶ πόλεων ὅσαι ναυτικαί, τόλοιπα ἀγείρειν τὰ, ὅ Ῥοδίων ναυτικὸν ἀφορμήσαι. ὁ μὲν δὴ πολεμίας οὔσης τῆς θαλάσσης τοῦδε ἐνόησε διάσασιν, ἐς κελήτιον ἀμείβων, καὶ ναῦς ἐκ νεῶν ἵνα λάθοι διαμείβων, ἐπ' Ἀλεξάνδρειαν ἐφέρετο. οἱ δὲ περιδιδόντες ἀπὸ τοῦ τείχους πάσης πάλιν ἐγερσάμενοι, ὅτι πέμπτῃ τῆσδε τῆς νυκτὸς Ἀρχέλαος ἐς τὸν τῶν Ἀθηναίων ἄγχι λιμένα πλεύσοιτο, πυρσοὶ κατὰ γραπτῶν φερομένους ἐσφενδόνησαν. καὶ ὁ Σύλλας ἐνεδρεύσας, ἐκράτησε τῶν τε σίτου καὶ τῶν φερόντων. τῇ δ' αὐτῇ ἡμέρᾳ αὖτις καὶ Μουνάπιος ἐκ Χαλκίδος Νεοπτόλεμον ἕτερον γραπτὴν καταπέμψας, ἔκτεινε μὲν ἐς χιλίους καὶ πεντακοσίους, ἔλαβε δὲ αἰχμαλώτους ἐπὶ πλείοσιν. οὐ πολὺ δὲ ὕστερον ἐν τῇ Πειραιῇ νυκτὸς ἐπὶ κοιμωμένων τῶν περιφυλάκων, Ῥωμαῖοι διὰ τῶν ἐγγὺς μηχανὰς κλίμακας ἐπενεγκόντες ἐπὶ τὸ τεῖχος ἐπέβησαν, καὶ τοὺς φύλακας τοὺς ἐγγὺς ἔκτεινον· ἐφ' ᾧ τῶν βαρβάρων, οἱ μὲν ἐντὸς ἀπεπήδων ἐς τὸν Πειραιᾶ, ὃ τεῖχος καταλιπόντες ὡς εἰλημμένον ἄπαν· οἱ δὲ ἐς ἀλκὴν τραπόντες ἔκτειναί τε τὸν ἡγεμόνα τῶν ἐπιβαίντων, καὶ τοὺς λοιποὺς ἔξω κατεκέρμισαν. οἱ δὲ τὰ ἀπὸ τῶν πυλῶν ἐκδραμόντες, ὀλίγου τὸν ἕτερον τῶν Ῥωμαίων πύργον ἐκράτησαν, εἰ μὴ Σύλλας ἐπιδραμὼν ἀπὸ τοῦ γραπτοπέδου νυκτός τε ὄλης καὶ δι' ἡμέρας ἐπιπόνως ἀγωνισάμενος ἀπεώσατο. καὶ τότε μὲν ὑπεχώρησαν οἱ βάρβαροι. τὸν δὲ Ἀρχελάου πύργον ἕτερον μηχανὰς ἐπιθέντες τῷ τείχει ἐπύργωσαν, καὶ τοῖς φύλαξι τοῖς ἐγγὺς ἔκτειναν· ἐφ' ᾧ τῶν βαρβάρων, οἱ μὲν ἐντὸς ἀπεπήδων ἐς τὸν Πειραιᾶ, ὃ τεῖχος καταλιπόντες ὡς εἰλημμένον ἄπαν· οἱ δὲ ἐς ἀλκὴν τραπόντες. ἔκτειναί τε τὸν ἡγεμόνα τῶν ἐπιβαίντων, καὶ τοὺς λοιποὺς ἔξω κατεκέρμισαν. οἱ δὲ τὰ ἀπὸ τῶν πυλῶν ἐκδραμόντες, ὀλίγου τὸν ἕτερον τῶν Ῥωμαίων πύργον ἐκράτησαν·

σιν ἐκ χλεὸς ὡς δυνατὸν ἰῶ ἐν σκότῳ διεμάχοντο. ὁμοῦ δὲ ταῦτα ἐλήγετο, καὶ ὁ Σύλλας ἀπὸ τῆς χωμάτων μηχανήμασι πολλοῖς τὸ τεῖχος ἐκριοκόπει, μέχρι μέρος αὐτοῦ καταβαλών, καὶ τὸν πλησιάζοντα πύργον ἐπιτηδείως ἐμηχανήσατο, πολλὰ μὲν ἡφίει πυρφόρα ξεβύματα ἐς αὐτὸν· τοὺς δὲ βύστρα μετάπυρα ἔπεμπεν ὅπως κλιμάκων. ἀσπουδὴς δὲ πολλῆς ἑκατέρωθεν, ὅ, τε πύργος ὑπεμαχεῖτο, καὶ μέρος τι τοῦ τείχους ὀλίγον ὁ Σύλλας καταβαλών, βοῦς ἐπέστησε φυλακείου τε ὑπορωρυγμένα τοῦ τείχους δρύμμα ξύλοις ἀμήχανα, καὶ δείου καὶ συπαίου καὶ πίσσης γέμοντα, αὐτίκα πρῶτα ἐνεπίμπρη. τῶν δὲ ἄλλο κατέπιπτε, καὶ τοὺς ὑφεστῶτας αὐτοῖς συνκατέφερεν. ὅ, τε δρυμὸς ἐκαίετο δὴ μάλιστα αἰθρίου καὶ πολεμίου, πρῶτα τοὺς τειχοφύλακας ἐπέσχεθεν, ὡς καὶ τὸ ὑπὸ σφίσιν αὐτίκα πεσούμενον· ὅθεν εἰς πρῶτα σεσωχῶς ὑπεχωρεφόρμουν, τοῦ τε χώματος ὑπερθεν εἶχον ὑπὸ τοῦ δίους, καὶ ἀσθενῶς τοὺς πολεμίους ἀπεμάχοντο. καὶ ὁ Σύλλας αὐτοῖς ὧδε ἔχουσιν ὑπεκαίμενος ἀπαύστως, καὶ τοῦ ἰδίων ὃ ἀεὶ πονοῦν ἐνδιδόντων ἑτέροις ἐφ' ἑτέροις ἀκμῆσας ἐπῆλθε σεσωκλίμαξι, καὶ βοῆ καὶ ταραχῇ πολεμίᾳ χρησάμενος ἅμα, καὶ ἀπειλαῖς καὶ παρακελεύσει, ὡς ἐν τῷ δὴ τοῦ βασιλέως πρότερος αὐτοῖς κρήσουμένου. ὑπερπηδᾷ δὲ καὶ ὁ Ἀρχέλαος ἑτέρωθι ὑπὸ τῶν τεθορυβημένων, διαχωνίζων καὶ ὅδε τὸ ἔργον αἰεί, καὶ παρακελεύσει ἅμα καὶ ἐπιτιμήσεσιν ἄπεσθεν, ὡς ἐν ὀλίγῳ σφίσιν ἔτι τῆς σωτηρίας οὔσης. πολλῆς δὲ ἀσπουδῆς καὶ παρορμίας ἑκατέρωθεν αὖθις ἅπασιν ἐγγενομένης, φερεπονώτατος ἦν καὶ ὁ Φοῖνος ἴσος ἐν ὁμοίοις ἐξ ἑκατέρων· ἕως ὁ Σύλλας ἔξωθεν βύστρων, καὶ μᾶλλόν τι κάμινον, ἀνεκάλεσε τῇ σάλπιγγι τοὺς τραπεὰ, καὶ θαυμάσας πολλοὺς ἐπῆνεσε. ὁ δ' Ἀρχέλαος αὐτίκα νυκτὸς τὰ πεπονημένα τοῦ τείχους ὠχυδόμει, μᾶλλον δὲ αὐτοῖς πολλὰ παρεῖδεν ἔνδοθεν. οἷς ἔτι νεοχυδομήτοις ὁ Σύλλας αὖθις ἐπιχείρει πρωΐ ἐς τὸ στρατῶ, νομίσας ἀσθενῆ καὶ ὑγρὰ ἔτι ὄντα ῥᾳδίως κατερείψειν, κάμινον δὲ ὡς ἐν τε ὑῷ καὶ βαθυόμβρος ἀνῶδεν ἔκ τε μετώπου καὶ τῶν χειρογάλων, ὡς ἐν μαλακοῖσι χωμείοις, ὃ μὴν ὑπεχάρη ἔτι ὃ Πέραγος, πάμπαν ἀπεῖχε τῆς γνώμης, καὶ ἐς πολιορκίαν ὡς λιμῷ παρασησόμενος αὐτοὺς καθίστατο. ἀσθενοῦντος δὲ τοὺς ἐν ἀσφαλεῖ μᾶλλόν τι πεπιεσμένους, καὶ κατὰ πόλιν πρόπαν καταβύσσοντας, δέρματα τὰ βύρσας ἔψοντας, καὶ λιχμωμένους ὃ γιγνόμενον ἐξ αὐτῶν· ἵνας δὲ καὶ τῶν ἀποθνησκόντων ἀπορουμένους, ἐκέλευσι τοῦ στρατοῦ τοῦ πόλιν παρεισπορεύειν, ἵνα μηδὲ καθ' ἕνα τὸν ἐκφοβῶσι λαοβάσιον. ὡς δὲ καὶ τοῦτο ἐξείργαστο αὐτοῖς, κλίμακας ἐπῆλθε ὁμοῦ, καὶ τὸ τεῖχος διώρυττε. ἔφασαν δ' ὡς ἐν ἀσθενείαν μάλιστα αὐτίκα γνωμοῦσιν, ἐσέπεσον ἐς τοῦ πόλιν, καὶ βύθιος ἐν Ἀθηναίοις σφαγὴ πολλὴ ἰῶ ἐν μιλεῖς. οὔτε γὰρ ὑποφεύγειν ἐδύναντο δι' ἀξενοφοβίαν, οὔτε παιδίων, ἢ γυναικῶν ἔλεος ἰῶ, ὃ Σύλλα τὸν ἐν ποσὶν ἀναιρῆν, καλοῦντος ὑποὸ ὀργῆς, ὡς ὅτι ταχείας δὴ καὶ ἐς βαρβάρους ἀλόγῳ μεταβολῇ, καὶ παρὸς αὐτὸν ἀκρατῶς φιλανθρωπία. ὅθεν οἱ πλείστοις αἰσθανόμενοι τὸ κηρύγματος, ἑαυτοὺς τοῖς σφαγεῦσιν ὑπερρίπτουν ἐς ὃ ἔργον. ὀλίγαι δὴ ἰῶ ἀσθενὴς ἐς τοῦ ἀκρόπολιν φρόμεις· καὶ Ἀριστίων αὐτοῖς σεσωφθαλμωμένος τὸ Ὠδεῖον, ἵνα μὴ ἐπίμοις ξύλοις αὐτίκα ὁ Σύλλας ἔχοι τοῦ ἀκρόπολιν ἐνοχλεῖν. ὁ δ' ἐμπιμπρᾶναι μὲν τοῦ πόλιν ἀπεῖπε, διαρπάσαι δὲ ἔδωκε τοῦ στρατῷ. καὶ ἕτοιμοι σάρκες ἀνθρώπων ἐς ζωφόν ὁ πολλοῖς εἰκῆ κατεσκευάσθησαν. τῇ δὲ ἑξῆς ὁ Σύλλας τοὺς μὲν δούλους ἀπέδοτο, τοῖς δ' ἐλευθέροις ὅσοι νυκτὸς ὑπεκαλοῦσαν (οὐκ ἔφασαν ἀναιρεθῆναι πάμπαν ὀλίγοις οὖσι, τοῦ μὲν ἐλευθερίαν ἔφη δίδοναι· φῆφον δὲ καὶ χειροτονίαν τῶνδε μὲν ὡς οἱ

πε πολεμικήτων ἀφαιρεθαι· τοῖς δὲ ἑκατόνους καὶ τοῦτα διδόναι. ὧδε μὲν ἄδικα εἶχον ἀδικῶαι κακῶν. ὁ δὲ Σύλλας τῇ μὲν ἀκροπόλει φρουρὰν ἐπέστησεν, ἣ τὸν Αεισίωνα καὶ τοὺς συμπεφευγότας, λιμῷ καὶ διψῇ πιεζόντας, ἐξέλιπεν οὐ μετὰ πολύ. ἐκ αὐτῶν ὁ Σύλλας Αεισίωνα μὲν καὶ τοὺς ἐκείνῳ δορυφορήσαντας, ἢ ἀρχὴν ἄρξαντας, ἢ ὅ, τι οὖν δῆλο παρέξαντας, πρὶν ἄλλο τι παρὰ τὴν ἀλόσιν τῆς Ελλάδος ὑπὸ Ρωμαίων αὐτοῖς διατέτακτο, ἐκόλασε θανάτῳ. τοῖς δὲ δήμοις συνέγνω, καὶ νόμους ἔθηκεν ἅπασιν αἰσχροῦ τοῦ παρόντος αὐτοῖς ὑπὸ Ρωμαίων ὀφειλόντων. σπουδὴν ἐχόντι δὴ ἐκ τῆς ἀκροπόλεως χρυσίου μὲν ἐς πεντακόσια πάντα λίτρας μάλιστα, ἀργύρου δὴ ἐς ἑξακισχίας. καὶ ταῦτα μὲν ἀμφὶ τὴν ἀκρόπολιν ὀλίγον ὕστερον ἐγένετο. ὁ δὲ Σύλλας αὐτίκα τῶν ἄστεος ληφθέντος, οὐ παρεμένων ἔτι τὸν Πραιᾶ δέος πολιορκίας ἐξέλθοι, χρυσοῦ ἅμα καὶ βέλη καὶ ἀκόντια ἐπῆγε, ὕδατος τε πολλοῦ, οἱ διώρυσσον ὑπὸ χελώναις τὰ τείχη, καὶ σπείραις, αἳ τοὺς ὑπὸ τὴν τειχῶν ἀκοντίζουσάς τε καὶ ἐξιόυσας θαμινὰ, ἀφίκνοῖτο, καὶ παρῄνει τε τῶν μηχανοδοῦς ἐγκοτίζειν καὶ ἀσθενεστέρους ἔτι ὄντας, ἅτε νεοδμήτους. ὑπεδέχοντο δὲ παρόντες τοῦτο Αρχελάου, καὶ παρασκευὴ σφίσι ἔνδοθεν ὅμοια πολλὰ, ὃ μὲν ἔργον ἰὼν τῷ Σύλλα διώκεις, ἐμπίπτοντι εἰς ἕτερον ὅμοιον ἐξ ἑτέρου· ὁρμῇ δὲ ἀπαύστῳ καὶ τραυμάτων μεταβολῇ πυκνῇ χρώμενος, καὶ παρείκων αὐτοῖς, καὶ παρακελεύων ὅτι τὸ ἔργον, ὡς τὸ τῷδε ἔτι λοιπὸν τῆς ἄλλης ἐλπίδος ἐν κέρδους τῷ παρόντι μόνον ὄντος. οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ τῷ ὄντι σφίσιν ἠρυμένοι τέλος εἶναι πόνων, ἐς τὸ ἔργον αὐτὸ, ὡς μέγα δὴ ἐκ λαμπρὸν τοιῶνδε τειχῶν κρατῆσαι Φιλοτιμούμενοι, παρῆσκειτο βιαίως, μέχρι καὶ παπλαγεῖς αὐτῶν τὴν ὁρμὴν ὁ Αρχέλαος ὡς μεμισόδωρον καὶ ἄλογον, ἐξέλιπεν αὐτοῖς τὰ τείχη· ἐς δὲ τὴν τῆς Γραικῶς ἀνέδραμον ὑψηρότατόν τε καὶ θαλάσσῃ παρέκλυστον· ᾧ ναῦς σὺν ἔχων ὁ Σύλλας οὐδὲν ὅπῃ χρήσαιτο. ἐνόησεν ὁ μὲν Αρχέλαος ὅτι Θεσσαλίαν μὲν καὶ Βοιωτῶν ἀνεχόμενον, καὶ σπονδὴν ἐς Θερμοπύλας τὰ λοιπὰ τῆδε ἰδίου στρατοῦ πόντος, ὃν ἔχων ἦλθε, καὶ τῷ Σπινθροματίᾳ τῷδε πεζικοῦ. σπένδεται δὲ καὶ ὁ σπονδὴ Αρκαδίᾳ τῷ παιδὶ τῷ βασιλέως, ἐς Μακεδονίαν ἥξοντι, ἀφαιρέσεται δὲ καὶ πλῆρες ὄν, ὃ γε μάλιστα, καὶ οὓς αὐτίκα δῆλος ὁ Μιθριδάτης ἀπέστελεν. οὐ γὰρ διέλιπεν ὀπτέμπων. ὁ μὲν δὴ τοῦτα σπεύδεται ἐπείχε σπένδεσθαι. ὁ δὲ Σύλλας τὸν Γραικὸν τῷ ἄστεος μᾶλλον ἐνοχλήσοντα οἱ, καὶ τε τιμωρῶν, φιλόδικος οὔτε τῆς ὁπλοθήκης, οὔτε τῶν νεοσίκων, οὔτέ τινος δῆλου τῶν ἀσεβημάτων· καὶ μὴ τοῦτ' ὄντι ὃν Αρχέλαον ἢ μὴ τὸ Βοιωτίας καὶ ὅδε. ὡς δὲ ἐπλησίασάν ἀλλήλοις, οἱ μὲν ἐκ Θερμοπυλῶν ἀπῆλθον μετεχόμενοι ἐς τὴν Φωκίδα, Θρᾳκές τε ὄντες, καὶ ἀπὸ τῆς Γ' ὄντου Σκύθαι καὶ Καππαδόκαι, Βιθυνοί τε καὶ Γαλάται καὶ Φρύγες, καὶ ὅσα δῆα ὧν Μιθριδάτης κέκτητο ἦρξεν, πρότερος ἐς δυόδεκα μυριάδας ἀφῖκτο, καὶ γραπτοὶ αὐτῶν ἦσαν μὲν χῖ μύριοι ἑκάστῳ, αὖθις κρίτωρ δὲ Αρχέλαος ὅτι πᾶσι. Σύλλας δὲ ἦγε Ιταλιώτας, καὶ Ελλήνων, ἢ Μακεδόνων ὅσοι ἔζωτι παρὰ αὐτὸν ἀπὸ Αρχελάου μετεπίπτοντο, εἰ εἴτι δῆλο πεποίκεν, οὐδὲ πεπιστεύοντο τὰ πάντα τῷ πολεμίων. ἀντικαθιζάντες δὲ ἀλλήλοις, ὁ μὲν Αρχέλαος ἐξέπαιζεν ἐς μάχην αἰεὶ παρακαλούμενος· ὁ δὲ Σύλλας ἐδεδέδιει τὰ χωρία καὶ ὃ πλῆθος τῶν ἐχθρῶν παρεσκευούμενος. ἀναχωρεῖται δὲ ἐς Χαλκίδα ὑφ' Αρχελάου παρακελευθῶν, καιρὸν ἐπιτηρῆσαι καὶ τόπον. ὡς δὲ αὐτὸν εἶδε παρεξιόντα Χλωρίναν ὁ ἀποχρήμους τραπεζοῦχος ὁμῶν, ἔνθα μὴ κρατοῦσι ἀποχώρησις μηδὲ μία ἰὼν, πεδίον αὐτὸς ὑπὲρ πλησίον καταλαβών, ὀλίγους ἀπῆγε, ὡς ἂν ἄκοντα βιασό-

μῶνος ἐς μάχλιμα Ἀρχέλαον. ὁ δ᾽ ὀφίσι μὲν ὕποπτον καὶ βύπετὸς ἐς δίωξιν καὶ μάχαιραν ἰὼ πεδίον. Ἀρχελάῳ δὲ κρημνοὶ πᾶσι ἐκεῖτο, οἱ δ᾽ ἔργοι οὐκ εἶων ὁ σύλλογος κοινὸν ὅλον τῷ στρατῷ γενέσθαι, συσπᾶσι ἀφ᾽ ἑαυτῶν μάχαις οὐκ ἐχρῶντο. πρὸς τοῖσί τε αὖθις ἄπορος ἀφ᾽ ὧν κρημνῶν ἐλίγετο ἡ φυγή. ὁ μὲν δὴ ταῦτα λογισμοῖς τῇ δυσχωρίᾳ μάλιστα πιστεύων, ἐπῄει, ὡς σύνδενδρον ἐσομένου χρησίμου τῷ πλήθει Ἀρχελάῳ. ὁ δ᾽ οὐκ ἐγνώκει μὲν αὐτῷ τότε συμπλέκεσθαι· διὸ καὶ μάλιστα ἐστρατοπέδευσεν. ὑποίπτοις δὲ ἤδη, τῆς δυσχωρίας ὅσον καὶ μάχης ἠδάφετο, καὶ στρατοῦ πέμπει τινὰς ἱππέας ἐς κώλυσιν αὐτοῦ. προπίπτων δ᾽ ἐκείνων, καὶ ἐς τοὺς κρημνοὺς καταῤῥιφέντων· ἐξήκοντα αὖθις ἔπεμψεν ἅρματα, εἰ δυνάιντο μὴ τὰ ῥύμης κόλλα καὶ ὀμφῤῥῆξαι τὴν φάλαγγα τῶν πολεμίων. ὀμφαύντων δὲ τῶν Ῥωμαίων, τὰ μὲν ἅρματα κατὰ τῆς φορᾶς ἐς τοὺς ὄπισθεν προεχώρησε καὶ δυσπίστροφα ὄντα, στρατὸν ὑγαλῶν περιφάντων αὐτά, καὶ ἐσακοντιζόντων διεφθείρετο. ὁ δ᾽ Ἀρχέλαος δυνηθεὶς μὲν καὶ ὡς ἀπὸ χάρακος, βύσασθαι ἀπομάχεσθαι, ἔφη οἱ καὶ ὧν κρημνοὶ ἐς τοῦτο συλλαμβάνοντες, ἐξήγησιν ἐπιξύλῳ, καὶ διέπαυσι μὴ ἀσυνδέτως ἴσασι πλῆθος οὐ στρατηγικῶν ἀνδρῶν, ἐν τινὶ πάτῳ μάλιστα γενομένους, ἀφ᾽ ὧν Σύλλας ἤδη πλησιάζοντα. τοὺς δ᾽ ἱππέας στρατὸς ἐπαγαγὼν μὴ δρόμου πολλοῦ, διέτεμε τὴν φάλαγγα Ῥωμαίων ἐς δύο, καὶ βύμαρσις ἑκατέρους ἐκυκλοῦτο ἀφ᾽ ἑαυτῶν ὀλιγότητα. οἱ δ᾽ ἀπεμάχοντο μὲν ἐῤῥωμένως ἐς πόδας ὑπιστρεφόμενοι· μάλιστα δ᾽ ἐπόνουν οἱ περὶ Γάλλαν τε καὶ Ὀρτήσιον, καθ᾽ οὓς αὐτὸς ὁ Ἀρχέλαος ἐτέτακτο, τῶν βαρβάρων ὡς ἐν ὁμῷ στρατηγοῦ σὺν στρατιᾷ σφοδρᾷ ὑπεικόντων, μέχρι τοῦ Σύλλα μεταχωρησάντος ἐς αὐτοὺς σὺν ἱππεῦσι πολλοῖς, ὁ Ἀρχέλαος ἀπὸ τῶν σημείων στρατηλάτου ὄντων, καὶ τοῦ κοσμητοῦ πλείονος αἰρομένου, τὸν μισθοφόρον εἰς Σύλλαν ὑπεξέπιπτε, λύσας τὴν κύκλωσιν ἐς ταξιν ἐχόμενος. ὁ δ᾽ ἦν τε ἱππεὺς ὑπὲρ ἄριστα ἄγων, καὶ δύο πελάτας ἀπέρας ἐν τῇ παρόδῳ στρατοῦ ἀνεῖλε, οἳ ἐπιπάλαιον ἐφεδρεύοντες, οὔπω ὑπὸ κύκλου τοῖς πολεμίοις ἐξελίξασιν, οὐδ᾽ εἰς μέτωπον διὰ τάξεως ἀφεστηκότες ὑπέβαλλε, καὶ θορυβήσας ἔκοπτέ τε, καὶ ἐς φυγὴν τραπόντας ἐδίωκεν. ἀρξαμένης δ᾽ ἐνταῦθα τῆς νίκης, ὑπὸ Μουρηνᾶς ἠλίνυεν ὅτι τοῦ λαοῦ τεταγμένου, ἀλλ᾽ ὀφθίσιος τοῖς ἐφ᾽ αὑτὸν, καὶ ἡνιόχου ἐμπεσόντος, ἐδίωκε καὶ πεῖος. τρεπομένων δ᾽ ἤδη τῶν Ἀρχελάου κεραῶν, ὑπὸ οἱ μέσοι τὴν τάξιν ἐφύλασσον, ἀλλ᾽ ἀθρόα πρόπτων ἐγίνετο φυγή. ἔνθα δὴ πρόπτα, ὅσα εἴκασεν ὁ Σύλλας, ἐνέπιπτε τοῖς πολεμίοις. οὐ γὰρ ἔχοντες διαστροφὴν βύρυχωσιν, ὑπὸ πεδίον ἐς φυγὴν, ὅτι τοὺς κρημνοὺς ὑπὸ τῶν διωκόντων ἐωθοῦντο. καὶ αὐτῶν οἱ μὲν ἐξέπιπτον πρὸς αὐτόν· οἱ δ᾽ βουλότεροι ἐς τὸ στρατόπεδον ἐφέροντο. Ἀρχέλαος δ᾽ αὖθις στρατοῦ, ἀπιεσμένα δὴ τότε μάλιστα συμφορᾷ πολεμικῇ, ἀπέκλαε, καὶ ὑπιστρέφειν ἐς τοὺς πολεμίους ἐκέλευεν. οἱ δ᾽ οὐ στρεφόμενοι μὲν οὐ στρατηγίας, οὔτε δὲ στρατηγῶν, ἢ ὑπιστατῶν ἐς διάταξιν ἔτι σφίσι πρόντων, οὔτε τὰ σημεῖα ἔχοντα τὰ ἑαυτῶν ὑπογινώσκοντες ὡς ἐν ἀκόσμῳ ἐσπῇ διερριμμένων, χωρίου τε καὶ ἐς φυγὴν, καὶ ἐς μάχλιμα ἀπορωτῶν, τινὶ πάντου τότε μάλιστα αὖθις ἀφ᾽ ὅτου δίωξιν ἠμυνόμενοι, ἐκλείποντο μὴ ἀρχίας, οἱ μὲν ὑπὸ τῶν πολεμίων ἤδη διαπεφρασμένοι φθαίνοντες, οἱ δὲ ὑπὸ σφῶν αὐτῶν ὡς ἐν πλήθει καὶ στενοχωρίᾳ θορυβούμενοι. πάλιν τε καταφυγὴν ὑπὸ τὰς πύλας, καὶ εἰσιόντων αὖθις ὑπεμφόβοις τοῖς ἀποκλείουσι. θεοί τε πατρῷοι αὖθις καὶ τῷ ἀνδρὶ οἰκειότητα σὺν οἰκείᾳ προσῦφερον, ὡς οὐχ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν μᾶλλον, ἢ τῶνδε ὑποφορώντων αὖθις

ἀναμεσόμνοι, ἔστι μόλις αὐτοῖς ὁ Αρχέλαος ὄνλι τῆς χερσίας ἀνέφηνε τὰς πύλας, καὶ ὑπεδέχετο μὴ ἀπαξίας ἐξελέγχοντας. οἱ δὲ Ρωμαῖοι τῶν παρεσκευασμένων, καὶ τὸν ἐκκαλέσαντες τότε μάλιστα ἀηδῶς, ὁρόμῳ τοῖς φθάσασι συνεπίπτουν ἐς τὸ στρατόπεδον, καὶ τὴν νίκην ἐς τέλος ἐξειργάσαντο. Αρχέλαος δὲ καὶ ὅσοι ἀμφ' αὐτὸν μέχρις ἐξέφυγον, ἐς Χαλκίδα συνελέγοντο, οὐ πολὺ πλείους μυρίων, ὧν δυοῖν δέοντα μυριάδων ἦν ὁμόμνιοι. Ρωμαίων δὲ ἔδοξαν μὲν ἀποθανεῖν πεντεκαίδεκα ἄνδρες· δύο δὲ αὐτῶν ἐπανῆλθον. τοῦτο μὲν δὴ Σύλλᾳ τῷ Αρχελάου στρατηγῷ τῆς περὶ Χαιρώνειαν μάχης, τέλος ἦν, δι' βουλίαι μάλιστα Σύλλα. καὶ δι' ἀφεστηκότα Αρχελάου, ζωὸν δὲ ἑκατέρῳ ἦν ὁμόμνιον. Σύλλας δὲ πολλῶν μὲν αἰχμαλώτων, πολλῶν δὲ ὅπλων καὶ λείας χρημάτων, ἃ μὲν ἀρχαῖα σωρεύσας ἀφῆκε σὺν ἀδόξῃ ὡς ἔθος ἐστὶ Ρωμαίοις, αὐτὸς ἐπῆρτο τοῖς ἐνυπνίοις θείοις. διαπαύσας δὲ τὴν στρατιὰν ἐπ' ὀλίγον, ἐς τὴν Εὔριπον σὺν βιζώνοις ὅτι τὸν Αρχέλαον ἐπῄγετο· Ρωμαίων γὰρ ναῦς οὐκ ἐχόντων, ἀδιαφόρως τοῖς νήσοις περιέπλει, καὶ παρῆλθε πορθῶν. Ζακύνθῳ δὲ ἐκβαῖς πρέσβεις ἀπέστειλαν· καὶ τινων Ρωμαίων οἱ ὑπεδέξαντο νυκτὸς ὑπεκθέμενοι αὐτοῖς, κλῆθρα καὶ τοίχους ἐκβαῖς, αὖθις ἀνῆγετο ἐς Χαλκίδα, λῃστρίδι μᾶλλον ἢ πολεμίῳ τινὶ ἐοικώς. Μιθριδάτης δὲ ἐπὶ Θρᾴκης δὲ ἦλθε ἐπύθετο, καὶ πλάγιος μὲν αὐτοῖς, καὶ ἔδοξεν, ὡς ὑπὸ ἔρημον θοροῦντο. στρατιὰ δὲ ὅμως ἀμφ' αὐτὸν ἐθνῶν ἀπόρθητον καὶ ἀσυνδέτων συνελέγετο μύσιος δὲ τινες αὐτῷ ἀφ' ἑαυτῶν ἦλθον ἢ κατὰ, ἢ εἴ τινα κατὰ ἄλλον μέρος, ὑπεδήσαντο, ὡς ὑπόπλους οἱ πόλεις ἀρὰ ὀξύτερον ἡγεῖσθαι τὸν πόλεμον, ἀνελέγετο, καὶ πρῶτα μὲν τοῖς Γαλατῶν τετράρχαις, ὅσοι τε αὐτῷ συνῆσαν, ὡς φίλοι, καὶ ὅσοι μὴ κατήκουον αὐτῷ, πόλεις ἔκλιπε μὲν παῖδων καὶ γυναικῶν, χωρὶς τειχῶν τῶν ἀφυγόντων· τοῖς μὲν ὑπέρας ὑπεπίμπλα, τοὺς δὲ ὑπὸ διαίτῃ μιᾶς νυκτὸς, οὐχ ἡγούμενος αὐτῶν σύνεσιν οἱ βέβαιον, εἰ πλησιάσῃ Σύλλας, ἔσπαθαρσε τειχομάχων. αὐτῶν τὰς περιουσίας, φερούσας ἐσῆγε ἐς τὰς πόλεις, καὶ σαφῶς ἐς τὸ ἔθνος Εὐμαχον ἔπεμπεν, ὃν αὐτίκα τῶν τετράρχων οἱ διαφυγόντες σφαγὰς ἀγείραντες, ἀπὸ τῶν ἀρχῶν ἐξέβαλον αὐτὰς φερούσας διώκοντες ἐκ Γαλατίας. τῷ Μιθριδάτῃ περὶ τῶν Γαλατῶν ἔχειν τὰ χρήματα μόνα. Χίοις δὲ μιλυόντων, ἐξ οὗ τις αὐτῶν ναῦς ἐς τὴν βασιλικὴν ἐν τῇ περὶ Ρόδον ναυμαχίᾳ λαβοῦσα ἐν ἔβλαψε, φερῶν μὲν ἐδήμευσε τὰ ὅσα Χίοις τοῖς ἐς Σύλλαν φυγοῦσιν· ἔξης δὲ ἔπεμπε τοῖς τῶν Ρωμαίων ἐρυθροσημόροις ἐν Χίῳ καὶ τέλος Σπόδιος στρατιὰν ἄγων, ὡς ἐς τὴν Ελλάδα διαβάσων, τὰ τείχη τῶν Χίων, ἐν ὅσα δὴ ἐρυμνὰ χωρία τῆς νυκτὸς κατέλαβε, καὶ τὰς πύλας φερυρὰ ὑπερβάσας ἐκήρυττε, τοῖς μὲν ξένοις ἀπεμεῖν, Χίοις δὲ ἐς ἐκκλησίαν σὺν ὅπλοις, ὡς διαλεξόμενος αὐτοῖς τι περὶ τῆς βασιλέως. ἐπὶ δὲ συνῆλθον, ἔλεξεν ὅτι βασιλεὺς ὑπόπλους ἔχει τὴν πόλιν διὰ τοὺς ῥωμαΐζοντας· παύσειν δὲ ἐκεῖνα τὰ ὅπλα περιδόντα, ἐν ὅμηρα τῶν παίδων τοὺς ἀρίστους. οἱ μὲν δὴ κατειλημμένῳ σφῶν τὴν πόλιν ὁρῶντες, ἔδοσαν ἄμφω, καὶ Σπόδιος αὐτὰ ἐς Ερυθρὰς ἐξέπεμψεν, ὡς αὐτίκα τοῖς Χίοις χαλῶντες τοῦ βασιλέως. ὑπεσκλὴ δὲ Μιθριδάτου ἦκε λέγουσα, ὅτοι ἐν ναῦ ἐσὶ Ρωμαίοις, ὧν ἔτι πολλοὶ περὶ ἐκείνοις εἰσὶ, καὶ τὰ σώματα Ρωμαίων καρποῦνται, ἡμῖν οὐκ ἀναφέροντες· ἐς τε τὴν ἐμὴν ναῦν ἐν τῇ περὶ Ρόδον ναυμαχίᾳ περιπεσοῦσα ἐσέβλητέ τε καὶ κατίσχετε. ὃ ἐγὼ περιφέρειν ἐχθὲς ἐς μύσιους τοὺς κυζικηνούς, εἰ δυνατὰ σώζεσθαι καὶ ἀγαπᾶν. καταθέοντες δὲ ἐν ναῦ τοὺς ἀρίστους ὑμῶν ἐς Σύλλαν διεπέμψατε, καὶ σώματα αὐ-

τῶν ὡς οὐκ ἀπὸ τῆ κοινοῦ τῶν πραγμάτων σωδιέξατι, οὐδὲ ἐμιωύσατι, ὃ ἐν οὐ συμπεπραγμένον ἔργον ἐῶ. τοὺς δὲν ὑπεξουλεύοντας μὴ τῇ ἐμῇ ἀρχῇ, ὑπεξουλεύσαντας δὲ τῇ σῷ σώματι, οἱ μὴ ἐμοὶ φίλοι ἐδικαίουν ἀποθανεῖν· ἐγὼ δὲ ὑμῖν τιμῶμαι δισχιλίων ταλάντων. τοσαῦτα μὴ ὁ ὑπεξουλὴ ἔδεισχεν. οἱ δὲ ἐβούλοντο μὴ ἐς αὐτὸν προσβῦσαι, Ζηνοβίου δὲ κατακωλύοντος, ὅπλων τε ἀφῃρημένοι, καὶ παίδων σφίσι τῶν ἀρίστων ἐχομένων, γραπαῖς τε βαρβαρικῆς τοιαύτης ἐφεστώσης, οἱ μὲν ζωῆς, ἐκ τῶν ἱερῶν νόμων, καὶ τὰ τῶν γυναικῶν πάντα, εἰς ὃ πλήρωμα τῶν δισχιλίων ταλάντων συνέφερον. ὡς δὲ καὶ ταῦτ' ἐπεπλήρωτο, αἰτιασάμενος ὃν φαθμὸν ἐδεῖτο ὁ Ζηνόβιος, εἰς τὸ ἅλας ἀυτοῖς συνεκύλι· καὶ τὸν γραπαῖ τὰς ἐσθῆτας μὲν γυμνὰν ξιφῶν, ἀμφί τε τὸ ἅλας αὐτὸ, καὶ τὰς ἀπ' αὐτοῦ μέχρι τῆς θαλάσσης ὁδοὺς, ἦγε τοὺς Χίους, ὡσὰς ἕκαστον ἐκ τῆ ἅλατος, καὶ ἐσεπέμπετο ἐς τὰς ναῦς, ἑτέρωθι μὲν τοὺς ἄνδρας, ἑτέρωθι δὲ αὐτῶν τὰ γυναῖα καὶ τὰ παιδία, βαρβαρικῶς ὑπὸ τῶν ἀγόντων ὑβριζόμενα. ἀράσασθαι δὲ ὀλίγον ἐς Μιθριδάτιον ἠμύνθησαν, διεπέμφθησαν ἐς ὃν πόντον τὸν Εὔξεινον. καὶ Χίοι μὲν ὧδε ἐπεπράχεσαν. Ζηνόβιον δὲ Ἐφέσιοι μὴ γραπτῶν προσόντα ἐκέλευον ὀξυπλίσασθαί τε πρὸ τὰς πύλας, καὶ σὺν ὀλίγοις ἐσιέναι. ὁ δὲ ὑπέστη μὲν ταῦτα, καὶ ἐσῆλθε πρὸς φιλοτίμημα τῆ πατρὸς Μενίππης τῆς ἐρωμένης Μιθριδάτου, ἐπέστησαν Ἐφεσίων ἐκ Μιθριδάτου καθεστῶτα, καὶ σὺν ὁλίγοις ἐσιόντες τοὺς Ἐφεσίους ἐς ἐκκλησίαν ἐκήρυττεν. οἱ δὲ σὺν ὀλίγοις χρηστὸν ἔσεσθαι πρὸς αὐτὸν προσδοκῶντες, ἐς τὸν ἐπετοῦσθαι ἀφίεντο, καὶ νυκτὸς ἀμήχανοις ἀγείρατός τε καὶ πανδοκεύσαντες, Ζηνόβιον μὲν ἐς τὸ δεσμωτήριον ἐμβαλόντες ἔκλῃσαν, καὶ τὰ τείχη κατῆραν, καὶ ὃ πλῆθος συνελόχιζον, καὶ τὰ ἐκ τῶν ἀγρῶν συνέλεγον, καὶ τὸν πόλιν ὅλως δῆθεν χρεὼν εἶναι. ὧν πευθανόμενοι Τραλλιανοὶ καὶ Ἀπαμεῖς καὶ Μεσοποτάμιοι, καὶ πλὴν ὅσοι τὰ Χίων παῖδα διδάσκαλοι, ὅμοια τοῖς Ἐφεσίοις ἔδρων. Μιθριδάτης δὲ ὑπὲρ μὲν τὰ ἀφεστηκότα γραπαῖ ὀξέπεμπε, καὶ πολλὰ δῆθεν τοὺς λαμβανομένους ἔδρα. δείσας δὲ μὴ τοῖς λοιποῖς τὰς πόλεσι τὰς Ἑλληνίδας ἐλθόντες, καὶ χρεῶν ἀποκοπὰς αὐτοῖς ἐκήρυσσε, καὶ τοὺς ἐν ἑκάστῃ μετοίκους πολίτας αὐτῶν ἐποίῃ, καὶ τοὺς δημότας ἐλθόντες, ἐλπίσας, ὅσῳ δὲ καὶ συνωμόσθη, τοὺς καταχρεως καὶ μετοίκους καὶ δημότας, ἡγεμόνας ἐν τῇ Μιθριδάτου ἀρχῇ οὐδεμίας τὰ δόξαντα αὐτοῖς ἔξειν, οὕτως αὐτὸ ἠμύνατο. Μιωίαν δὲ καὶ Φιλοτίμους οἱ Σμυρναῖοι, καὶ Καλλιθόην καὶ Ἀσκληπιόδοτος οἱ Λέσβιοι, βασιλῆς γνησιμοι πρότερον· ὁ δὲ Ἀσκληπιόδοτος αὐτὸ καὶ ξεναγήσας ποτὲ ὑπεξουλεύσαντος τὸν Μιθριδάτου συνεπήνεσεν ἧς αὐτὸς ὁ Ἀσκληπιόδοτος μιωύτης ἐγένετο, καὶ ἐς πίστιν τοῦ κλίνῃ τοι πρεσβύσαν ἀκοῦσαι τῆ Μιωίονος. ἀλούσης δὲ τῆς ὑπεξουλῆς, οἱ μὲν αἰτιαθέντες ἐκολάσθησαν τοῦ ζῆν· οἱ δὲ ἐς τὰ ὅμοια πολλοὺς εἶχεν. ὡς δὲ καὶ Περγαμηνῶν τὰ αὐτὰ βουλεύοντες, ὀργισθέντα ἄνδρες ἐάλωσαν, καὶ ἐν ἡμέρᾳ πόλεσιν ἕτεροι, ζητῶν ὁ Μιθριδάτης πάντα χοῦ πρεσεπέμπετο, αἰτοῦς ἐχθροὺς ἐσθέκεσθαι τῶν ἑκάστων, ἔκλῃσαν ἀμφὶ τοὺς χιλίους καὶ ἑξακοσίους ἄνδρας, ὧν οἱ κατηγορήσαντες οὐ πολὺ ὕστερον, οἱ μὲν ὑπὸ Σύλλα διεφθάρησαν, οἱ δὲ προσαφλον ἑαυτοῖς, οἱ δὲ εἰς ὃν Γάϊον αὐτὸ Μιθριδάτη συνέφθυνον. γνησιωτάτων δὲ τῶνδε πρὸς τὴν Ἀσίαν, ἐκ τῶ μυριάδων στρατὸς ἤθροισε τῷ Μιθριδάτη, καὶ αὐτὸν Δορύλαος ἐς τὴν Ἑλλάδα προς Ἀρχέλαον ἦγε, ἔχοντα τῷ προτέρων ἔτι μυρίους, ὁ δὲ Σύλλας ἀντεστρατοπέδευε μὴ Ἀρχελάῳ πρὸς Ὀρχομενόν· ὡς δὲ εἶδε τῆς ἐπιλθούσης ἵππου ὃ

πλῆθος, ὥρυπ ζάφρεις πολλὰς ἀπὰ τὸ πεδίον, διέρεις δέκα πόδας. καὶ ὀπίσω τὸν αὐτῷ τῦ Αρχελάου ἀπὶ πρέπαξεν. ἀδεινῶς ἡ τῷ Ρωμαίων δίκη ὁ πλῆθος τῆς ἵππου μαχομένων, ἐς πολὺ μὲν αὖθις πρὶ πανύκιον, πρὸ κάλλ, καὶ ἐπέκειρχε σεὺ ἀπιλῆ. ὁὐκ ὀπισρέφων δ' αὐτοὺς ἐς ὃ ἔργον, οὐδ' ὡς ὀξήλατο τῆς ἵππου, καὶ σημεῖον ἀρπάσας, ἀπὰ τὸ μεταίχμιον ἔβη μῦ τῷ ὑπασπιστῶν κικεφαλῶς, εἴ πις ὑμῶν ὦ Ρωμαῖοι πύθοιτο, ποῦ Σύλλας ὃν γραπηγὸν ὑμῶν αὐτῶν προσιόντα, λέγειν ἐν Ορχομενῷ μαχόμενον. οἱ δ' ἡγεμόνες αὐτῷ κινδυνεύοντι σεωεξέθεον ὁὐκ ἐπ τὰ ἰδίαν ζάξεων σεωεξέθεον δὲ καὶ ἡ ἄλλη πληθὺς αἰδυμένη, παλίωξίν τε εἰργάσαπο. καὶ τῆς νίκης ἀρχομένης, ἀναθορὼν αὖθις ὀπὶ τὸν ἵππον, ἐπὶ τὸ γραπὸν προσῖών, καὶ ἐπέκειρχεν, ἕως τέλεον αὐτὸς τὸ ἔργον ὀξετελέση καὶ τῷ πολεμίων ἀπώλοντο μῦ ἀμφὶ τοὺς μυρίους καὶ πενταχιλίους. καὶ τούτων οἱ μὲν ἧσσον ἱππεῖς μάλιστα, καὶ σεὺ αὐτῆς ὁ παῖς Αρχελάου Διοσθένης. οἱ πλεῖοι δ' ἐς τὸ γραπέπεδον σεωέφυγον. ἡ δίσας ὁ Σύλλας μὴ πάλιν αὐτὸς ὁ Αρχέλαος ὁὐκ ἔχοιπ ναῦς, ἐς Χαλκίδα ὡς προέτερον ἀφεφύγοι, τὸ πεδίον ὅλον ὁὐκ ὀξεφημένων ὁὐκ πφυλάκοι, ἡ μὲν ἡμέραν φάσιον οὐχ ὅλον ἀποχὼν τῦ Αρχελάου, ζάφρεν αὐτῷ προσώρυπεν ὁὐκ ἐπεξιόντι, καὶ πρεκάλε τότε μάλιστα τὸν ἑαυτοῦ γραπὸν ὁκπαῖσαι τῦ πάντος πολέμου ὃ ἔπ λείφανον, ὡς τῷ πολεμίων αὐτὸν οὐδ' ὑφίσαμένων. ὃ ἐπῆλθ αὐτὸν ὅπ ὃ χῶμα τῦ Αρχελάου. ὁμοία δ' ὁὐκ μεταβολῆς ἐλίγετο καὶ τοῖς πολεμίοις, ὑπὸ ἀνάγκης τῷ ἡγεμόνων αὖθις προϊόντων, καὶ ὃν πρόσπα κίνδυνον προφερόντων τε καὶ ὀφελιζόντων, εἰ μηδ' ἀπὸ χάρακος ἀπομαχέσονται τοὺς ἐχθροὺς ὀλιγοτέρους ὄντας. ἑρμῆς δὲ καὶ βοῆς ἑκατέρωθεν ἠμυμένης, πολλὰ μὲν ἐγένετ' ἀμφοῖν ἔργα πολέμου. γονίαι δέ πνα τῦ χάρακώματος οἱ Ρωμαῖοι ζὰς ἀσπίδας σφῶν ὑπανέχοντες, ἤδη διέβαινον. ὃ οἱ βάρβαροι καπαθοέντες ἀπὸ τῦ χαρακώματος εἴσω τῆς γονίας, προϊέσπεμψαν αὐτῷ, ὡς τοῖς ξίφεσιν ἀμῦνόμενοι τοὺς ἐσπρέχοντας. ὑπὲ τὶς ἐπάλμα, μάχεν Βάσιλλος ὁ τῦ τέλους ζαξίαρχος ἐσήλαπο προσῶν, καὶ τὸν ὑπασπιστὴν ἔκλιφε. τότε δ' αὐτῷ σεωεσπίπτοντος ὁ γραπὸς ἅπας, καὶ φυγὴ τῷ βαρβάρων ἐγίγνετο καὶ φόνος, τῷ μὲν καπαλαμβανομένων, τῷ δ' εἰς τὸν ἑλῶν λίμνην ὠθουμένων τε, καὶ ὑπ ὁὐκ ὀπίσαμένων, ἀξιώπα βαρβαρικῆς τοὺς καπαφρονήσαντας προκαλεσώντων. Αρχέλαος δ' ὸ ἕλε πνὶ ἐκρύφθ. καὶ σκάφους ὀπιτυχὼν ἐς Χαλκίδα διέπλευσε. καὶ εἴ πις ἰῶ δήη Μιθριδάτου γραπὰ καὶ μέρος τοῦ διατεταγμένη, πρὸς αὐτοὺς ἐκάλε καὶ σωνοδλύ. ὁ δὲ Σύλλας τῆς ὀπιούσης, τὴν τε ζαξίαρχον ἐσεφάνου, καὶ τοῖς δήμοις ἀριστεῖα ἐδίδου, καὶ τὴν Βοιωτίαν σῖτον ἐκ τῶς μεταπεμπόμενον διήπαζε. καὶ ἐς Θεσπαλίαν ἐλθὼν ἐχείμαζε, ζὰς ναῦς ζὰς μῦ Λουκούλλου προσιόντος. ἀγνοῶν δ' ὅπη ὁ Λεύκουλλος εἴη, ὁ αὐπηγὸς ἑτέρας. καὶ ζαῦπα μὲν πὶ Κορνηλίου τὸ Κίνα, καὶ Γαΐου Μαρίου, τῷ ἐχθρῶν αὐτῷ ὸ Ρώμη ἐψηφισμένων εἶη Ρωμαίων πολέμιον, καὶ τὴν οἰκίαν αὐτῷ, καὶ ζὰς ἐπαύλεις καθηρηκότων, καὶ τοὺς φίλους ἀνελόντων. ὁ δὲ σεῖν οὐδ' ὡς καθήρει τῆς οὐσίας, τὸν γραπὸν ἔχων εὐπιθῆ καὶ προθυμον. Κίννας δὲ Φλάκκον ἐλόμενος οἱ σεωάρχειν τὴν ὕπαφον ἀρχὴν, ἔπεμπεν ἐς τὴν Ασίαν μῦ δύο τέλεσι, κατὰ τοῦ Σύλλα ὡς ἤδη πολεμίου γεγενότος, τῆς πε Ασίας ἄρξειν καὶ πολεμεῖν τῷ Μιθριδάτῃ. ἀπιόντος πολέμου δ' ὁπὶ τῷ Φλάκκῳ σεωεξῆλθεν ἑκὼν ἀπὸ τῆς βουλῆς κατὰ πιθανὸς ἐς γραπείαν, ὄνομα Φιμβρίας. τούτου ὁὐκ Βρεντησίου διαφέροισιν αἱ πολλαὶ τῷ νεῶν

ἀπὸ χιλιάνος διελύθησαν. καὶ ταῖς παρεπλοις αὐτῶν ἐπέθεντο τριήρεις ἄλλος ὅπου πιμφλὶς ὁ Μιθριδάτου. μαθὼν δ' ὅτι τὸν Φλάκκον καὶ σπαῖον ὁ ταῖς καλάσιοι καὶ φιλοκερδὴ ὁ στρατὸς ἅπας ἀπεστρέφετο, καὶ κίερος αὐτῶν τινὰ παρεπιμφλὶν ἐς Θεσσαλίαν, ἐς τὸν Σύλλαν μετεστρατόπεδευσαν. τοὺς δὲ Χαλκηδονίους ὁ Φιμβρίας στρατηγικώτερος τῶν Φλάκκου φανεὶς αὐτοῖς ἐφιλανθρωπότερος, καὶ τῆς μὴ μεταβολῆς. ὡς δ' ἔν τινι καταγωγῇ περὶ ξενίας ἐρίδος αὐτῷ καὶ τῷ Γαμίᾳ ἠμφισβήτησε, ὁ Φλάκκος διαφθεῖραι ἔσπευδε, ἐς ὑμιλὼ ὑπισήμενε τῷ Φιμβρίου. χαλεπήνας ὁ Φιμβρίας, ἠπείλησεν ἐς Ρώμην ἐπανελθὼν θανεῖν, καὶ τῶν Φλάκκου δόντος αὐτῷ δίκην ἐς ἃ ἐτύγχανε διώκει. φυλάξας αὐτὸν ὁ Φιμβρίας ἐς Χαλκηδόνα ἀφικόμενον, τριήρεις μὲν Θέρμου ἔλαβε δώδεκα ἀφεῖλετο τὴν ἀντιστράτηγον. τὸν δὲ Φλάκκου καταλελειμμένον, ὡς οἱ τὸ στρατὸς τὴν στρατηγίαν ἀφεῖντο, εἶπα Φλάκκον αὐτὸν σὺν ὀργῇ μετ' ὀλίγον ἐπιμιόντα ἐδίωκεν, ἕως ὁ μὲν Φλάκκος εἴς τινα οἰκίαν καταφυγὼν, καὶ νυκτὸς τὸ τεῖχος ὑπερελθὼν, ἐς Χαλκηδόνα περᾶτον, κἀπ' αὐτῆς ἐς Νικομήδειαν ἀέφυτε, καὶ τὰς πύλας ἀπέκλεισεν. ὁ δὲ Φιμβρίας αὐτὸν ἐπελθὼν, ἔκτεινεν ὡς φρέατι κρυπτόμενον, ὕπατόν τε ὄντα Ρωμαίων, καὶ στρατηγὸν τοῦδε τοῦ πολέμου, ἰδιώτης αὐτὸς ὤν, καὶ ὡς φίλῳ κελεύοντι σὺν ἐλπιδὼν ἐλθόντι σὺν ἐλπιδὼν ἐλθόντι. ἐκλεμάν τε τὸν καφαλιὼ αὐτοῦ, μεθῆκεν ἐς θάλασσαν, καὶ τὸ λοιπὸν ἄταφον ἐκέλευσε, αὐτὸν αὐθεκάστερα ἀπέφηνε τοῦ στρατοῦ, καὶ μάχας ἴσας οὐκ ἀξιόνας ἠγωνίσατο τοῦ παιδὸς τοῦ Μιθριδάτου. αὐτὸν τε βασιλέα σὺν τοῖς ἐς Ὀ Πέργαμον, καὶ ἐς Πιτάνην σὺν τοῖς Περγάμου διαφυγόντα, ἐπελθὼν ἀπὸ πάρθυσε, ἕως ὁ μὲν βασιλεὺς ὀπίσω νεῶν ἔφυγεν ἐς Μιτυλήνην. ὁ δὲ Φιμβρίας ὅπισθεν τὴν Ἀσίαν, ἐκόλαζε τοὺς καπαδοκίσαντας, καὶ τὴν οὐ δεχομένων αὐτῶν τὴν χώραν ἐλεηλάτει. Ἰλιεῖς δὲ πολιορκουμένοις παρὰ αὐτοῦ, καὶ πέφυγεν μὲν ὀπὶ Σύλλαν. Σύλλα δὲ φύσαντος αὐτοῖς ἤξιε, καὶ κελεύσαντος σὺν τοσῷδε Φιμβρίᾳ φεύγειν, ὅτι σφᾶς ὀπίσω ἔφασαν ὁ Σύλλα. πυθόμενος ὁ Φιμβρίας, ἐπήνεσε μὲν ὡς ἥδη Ρωμαίων φίλους, ἐκέλευσε δὲ καὶ αὐτὸν ὄντα Ρωμαῖον, εἴσω δέχεσθαι, καὶ περιθυσάμενός τι καὶ τῆς συγγενείας τῆς οὔσης ἐς Ρωμαίους Ἰλιάδων. ἐσελθὼν δὲ τοῖς σὺν ποσὶ πόλεως ἔκτεινε, καὶ πόλια σὺν ἐπίμπρη, καὶ τοὺς προσοδεύοντας ἐς ὃν Σύλλαν, ξυμμένετο ποικίλως, οὔτε τὸν ἱερὸν φόβον, οὔτε τὸ ἐς ὃν νεὼν τῆς Ἀθηνᾶς καταφυγόντων, οὓς αὐτοῦ νεῷ κατέσφαξε. καὶ τέσκαπτε δὲ καὶ τεῖχη, ἐς τῆς ὑπερούσης, ἠρθίνα πρεῖον, μή τι σεισέσκε τῆς πόλεως ἔπι. ἡ μὲν δὴ χείρονα τὸν ὀπὶ Ἀγαμέμνονα παθοῦσα σὺν συγγενοῦς διωλώλη, καὶ οἰκόπεδον ὑδὸν αὐτοῖς, οὐσὶ ἱερὸν, οὐσὶ ἄγαλμα ἔπὶ ἰῷ. τόδε τῆς Ἀθηνᾶς ἕδος, ὃ Παλλάδιον καλοῦσι, καὶ διοπετὲς ἠγοιῶται, νομίζουσί τινες βίρεθῆναι ποτὲ ἄφαυστον τὸν ὀπισθόντων τείχων αὐτὸ πρεικαλυφθέντων, εἰ μὴ Διομήδης αὐτὸ καὶ Ὀδυσσεὺς ἐκ τοῦ Τρωϊκοῦ ἔρκος μετλεύσαντο ἐξ Ἰλίου. τοῖσδε μὲν δὴ Φιμβρίας ἐς Ἰλιον εἰργάζετο, λαμβάνοντας ἄρτι τῆς τρίτης καὶ ἑκατοστῆς Ὀλυμπιάδος. καὶ τινες ἠγοιῶται ὃ πάθος αὐτοῖς τόδε κατ' Ἀγαμέμνονα, χιλίοις καὶ πεντήκοντα ἔτεσι γεγενῆσθαι μάλιστα. ὁ δὲ Μιθριδάτης, ἐπεὶ καὶ τῆς περὶ Ὀρχομενὸν ἥττης ἐπύθετο ἀφεστηκὸς μέν τὸ πλῆθος ὅσον οὔπω ἀρχῆς ἐς τὸν Ἑλλάδα πεπόμφει, καὶ τὸν στρατιὰν καὶ ταχίαν αὐτοῦ φθορὰν, ἐπίστευεν Ἀρχελάῳ δεδιὼς ὡς δυνατὸν ἀνεπιτὶς ἐργάσασθαι. ὁ δὲ Σύλλα στρατελθὼν ἐς λόγον, εἶπε, Φίλος ὢν ὑμῖν πατρῷος, ὦ Σύλλα, Μιθριδάτης ὁ βασιλεὺς, ἐπολέμησε μὲν ἀφ' ἑτέρων πλεονεξίαν. ἀφ' ὑβρίσεται δ' ἀφ'

τὴν σὺν ἀρετῇ, ἀλλὰ τὰ δίκαια πρασσόμενος. καὶ ὁ Σύλλας ἀπειλᾶ τε πολλὰ, καὶ χρήματα οὐκ ὀλίγα πέμπων, οὐδὲν ἧσσον ἐκ τῶν αὐτῶν ἐπῄει τὴν ἐχθρὰν ὡς πολεμίῳ, ἀφαιρούμενος ἅπερ τὸ Πυθοῖ, καὶ Ὀλυμπίᾳ, καὶ Ἐπιδαύρῳ χρημάτων, καὶ ἀποδιδοὺς πρὸς λόγον τοῖς ἱεροῖς ὅ ἥμισυ τῆς Θηβαίων γῆς πολλάκις ἀποστάντων, ἐς τε τὴν σύσπειρον αὐτῶν τὴν ἐχθρὰν ἐπιγραφῇ ἀκραιφνῆ καὶ ἀπαθῆ τὸν στρατὸν μεταγαγών, ἐπεδίδου πρὸς τὰς διαλύσεις, καὶ εἶπεν, Ἀδικουμένου μὲν ἐμοῦ, ὦ Ἀρχέλαε, Μιθριδάτου, πρὶν ὧν ἠδικεῖτο πρεσβεύσῃ· ἀδικοῦντος δὲ, γνοὺς τοσαῦτα ἀμυνοῦμαι ὑπισχνοῦμαι, καὶ κτεῖναι πολὺ πλῆθος ἀνδρῶν, ἅττε κοινὰ καὶ ἱερὰ τῶν πόλεων, καὶ τὰ ἴδια τὴν ἀμπρακιώτιδα σφετερίσασθαι τὴν αὐτὴν λόγῳ καὶ ἐς τοὺς ἰδίους φίλους ὥσπερ ἐς ἡμᾶς ἄπιστος ἠμόλυνος, ἐκλιπὼν καὶ τῶνδε τοὺς πολλοὺς, καὶ τὴν τεταρχῶσαν οὐκ ὀλιγάρκην ἔχων, γυναῖκάς μοι μιᾷ γενομένῃ καὶ παῖδας τὴν οὐ πολεμικήν. ἔπειτα δὲ ἡμῖν καὶ φύσεως ἔρρωσο μᾶλλον, ἢ πολέμου χρείαις ἀπεδείξατο, πόντιος ἰδίᾳ καὶ κατὰ τοὺς τῆδε τὴν Ἀσίαν Ἰταλιώτας, σεσωμένοις καὶ παισὶ καὶ γυναιξὶ καὶ παισὶ καὶ θεράπουσι τοῖς οὖσι ἡμῖν Ἰταλικοῦ, λυμεωάμενός τε καὶ κλείνας, τοσοῦτον ἐξελιπάνθη ἐς τὴν Ἰταλίαν μῖσος, ὁ νῦν ἡμῖν ἀποκρεμάμενος φιλίαν παρέχεται, ἧς ἐγὼ πρὶν ἐκπλῆσαι μυριάδας ὑμῶν ἀπὸ ἐμοῦ συλλαβεῖν ἐμνημόνευσα. διὸ ὧν δίκαιον μὲν ἐστὶ πάντα τὰ πρὸς ἡμῶν ἡμᾶσθαι· σοὶ δὲ χάριν ἀποδιδόμεν συμβαίνει αὐτὸν ἰδέσθαι τὸν Ῥωμαίων, ἵνα σοι ὅτι μεταγνώσῃ. εἰ δὲ ἀποκρίνοιτο καὶ νῦν, ὥστε σοι τοσαῦτα σκοπεῖν, ὦ Ἀρχέλαε, σὺ μὲν μὴ ὅπως ἔχῃ τὰ πρόσθεν σοί τε καὶ ἐκείνῳ σκόπει· ἐγὼ δὲ ὅπως ἐκεῖνός τε ἐτέρῳ κέχρηται φίλοις, καὶ ἡμεῖς Εὐμένει καὶ Μασσανάσσῃ. ᾧδέ τι λέγοντος αὐτοῦ τὴν πεῖραν ἐποιεῖτο, καὶ δυσχερέσιν ἔφη, τὸν ἐξαμήνου μὲν οἱ τὰ στρατήλατα οὔποτε πρόδωσον. ἔτι πίζω δέ σοι διαλλάξαι, ἢν μετείσῃ πρεσβεύσῃ. διαλιπὼν δὲ ὁ Σύλλας ὀλίγον, εἶπεν, Εἰ τὰ τάλαντα ἡμῖν ὃν ἔχεις, ὦ Ἀρχέλαε, πρόδος δίδου πάντα Μιθριδάτης· ἀποδοῦ δὲ καὶ στρατηγοὺς ἡμῖν, ἢ πρόσθεν, ἢ αἰχμαλώτους, ἢ αὐτομόλους, ἢ δώρα πόδα ἀποστράπτα, καὶ χίους ὅπλα τοῖσδε, καὶ ὅσους ἀνῆκε ἀφανισμοὺς ἐς τὸν Γόντον ἐποίησαν, μεθ' ἑξαγόρᾳ δὲ καὶ τὰς φρουρὰς ἐκ πάντων φρουρεῖσθαι, χωρὶς ὧν ἐκράτει πρὸ τῆσδε τῆς πρὸς Φιμβρίαν διαστάσεως· ἐσπένδετο δὲ καὶ τὴν δαπάνην τοῦδε τοῦ πολέμου τὴν δ' αὐτὸν ἡμομόλουν· καὶ φέρῃ μὴν ἀρχὴν τῆς πατρῴας δυναστείας, ἐλπίζω πιστὴν Ῥωμαίοις αὐτὴν μηδὲν ὑπομειώσας τῶν μεγίστων. ὁ μὲν δὴ τοσάδε εἶπεν. ὁ δὲ Ἀρχέλαος τὰς μὲν φρουρὰς αὐτίκα πάντας ἐξῆλθον· τοῦ δὲ τὴν ἀρχὴν ἐπίσχες τῷ βασιλῇ. καὶ Σύλλας τὴν ἐς τοσοῦδε ἀρχαίαν δόξαν πληθύνων, Ἑπειοὺς, καὶ Δαρδανέας, καὶ Εἰτεοὺς, τοὺς οἰκοῦντας Μακεδόνων ἔθνη, συνεχῶς ἐς Μακεδονίαν ἐμβοήσοντας ὑπὲρ ὑπορρῆ, καὶ τὸν στρατὸν ἐγύμναζε, καὶ ἐχρημάτιζετο ὁμοῦ. ἤδοντων δὲ τὴν Μιθριδάτου πρέσβεων, οἱ τοῖς μὲν ἄλλοις σιωπῇ ἐνετύγχανον, μόνῳ δὲ ἑξαιρέτως Γαΐφλαγονίαν ἐπῄνεσαν, ὅτι πλεόνων δὴ ἔτυχε Μιθριδάτης, εἰ τοὺς τὸν ἕτερον ἡμῶν στρατηγὸν διελύετο Φιμβρίαν, δυσχερέσιν ὁ Σύλλας τῇ πρεσβολῇ, καὶ Φιμβρίαν, ἔφη, δώσω δίκην· καὶ αὐτὸς ὁ Ἀσίᾳ ἡμόλυνος αἰσθέσθαι πότερα σεῖο ἥκω ἢ πολέμου δίκην Μιθριδάτης. ᾧδε δ' εἰπὼν, ἤλαυνεν ὅπῃ Κύψελα ὅρα Θρᾴκης, Λούκυλλον ἐς Ἀβυδον πρεσβεύσας. ἤδη γὰρ αὐτῷ καὶ ὅδε ἀφίκετο κινδυνώδεσι μὲν κατὰ λῃστῶν ἁλῶναι πολλάκις· τάλαντα δέ τινα νεῶν ἀγωγὰς ἀπό τε Κύπρου καὶ Φοινίκης, καὶ Ῥόδου, καὶ Γαμφιλίας, καὶ πολλὰ δικώσας τῆς πολεμίας, καὶ τὴν τοῦ Μιθριδάτου νεὼν ἀποπυρώσας ἐν πλῷ. Σύλλας μὲν οὖν

ἀπὸ Κυζίκου, καὶ Μιθριδάτης ἐκ Περγάμου, στομήσαντε αὖθις ἐς λόγους, καὶ κατίδωσιν ἐς πεδίον ἄμφω στρατοὺ ὁλίγους, ἐφορώντων τὴν στρατῶν ἑκατέρωθεν. ἦσαν δὲ οἱ λόγοι, Μιθριδάτου μὲν, ὑπομιμνήσκοντος φιλίας καὶ συμμαχίας ἰδίας καὶ πατρώας, καὶ ὅτι τοῖς Ρωμαίων πρέσβεσι καὶ στρατηγοῖς καὶ στρατηγείᾳ ὧν ἐς αὐτὸν ἐπικρατήσαντα ἀδίκως. Ἀριοβαρζάνου τε κατάγνωσις ἐς Καππαδοκίαν, καὶ Φρυγίας αὖτον ἀφαιρουμένου, καὶ Νικομήδους ἐπιτρόπτου ἀδικοῦντα, καὶ τάδε, ἔφη, πάντα ἔστραξαν ὅτι χρήμασι, τῶν μάλιστα πρὸ ἐμοῦ τε καὶ πρὸ ἐκείνων λαμβανόντες. ᾧ γὰρ δὴ μάλιστά τις ὑμῶν, ὦ Ρωμαῖοι, τοῖς πλείοσιν ὀλιγαλέσχει, ὅστις ἢ φιλοκερδίᾳ ἀναρπάζοντες ἢ τοῦ τῶν ὑμετέρων στρατηγῶν ἢ πολέμου, πάντα ὅσα ἀμυνόμενος ἔστραπον, ἀνάγκῃ μᾶλλον, ἢ κατὰ γνώμην ἐλίγιστα. ὁ μὲν δὴ Μιθριδάτης τάδε εἶπεν, ἐπαύσατο. ὁ δὲ Σύλλας ὀλίγα πρὸς ταῦτα ἀπεκρίνατο, ἐφ' ὅτῳ μὲν ἡμᾶς ἐκάλεσ, ὡς τὰ στρατηνόμενα ἀγαπήσων, οὐ μέν σοι ὀκνήσων καὶ τὰδε τῶνδε βραχέως εἰπεῖν. ἐς μὲν Καππαδοκίαν ἐγὼ κατήγαγον Ἀριοβαρζάνην, Κιλικίας ἄρξαντα, τάδε Ρωμαίων ὑφέντα μόνων· καὶ σὺ κατέκτανες ἡμᾶς, δίον δὴ πλέγμ, καὶ μὴ μεταδιδάσκῃ, ἢ μηκέτι τοῖς ἐγνωσμένοις δώροις Φρυγίαν δὲ σοι Μάνιος ἔδωκεν ὅτι δωροδοκίαν· ὃ κοινὸν ὅστιν ἀμφοῖν ἀδίκημα. καὶ τῷδε μάλιστα αὐτὸν ὁμολογεῖς οὐ δικαίως λαβεῖν ἐκ δωροδοκίας, ὅ, τι Μάνιος καὶ τὰ δίκαια ἐλέγχθη πρὸς ἡμῶν ὅτι χρήμασι στρέψας, καὶ πάντα διέλυσεν ἡ βουλή, ᾧ λόγῳ καὶ Φρυγίαν ἀδίκως σοι δεδῶσθαι, οὐχ ἑαυτῇ σοι τελεῖ ἐπιτάξει ἐς τοὺς φόρους, ἀλλ' ἀφαιρήσομαι μᾶλλον· ὧν δὲ ἡμεῖς οἱ πολέμου λαβόντες ἐκ ἀδίκου μὲν ἀρχήν, τὴν λόγῳ σὺ καθίξεις. Νικομήδης δὲ αὖ πάντα μὲν σοι, καὶ Ἀλέξανδρον αὖτον ὃν τὸ σῶμα πρώην πάντα, ὑπερίμφας δὲ Σωκράτη ὃν χρηστὸν ὅτι τὸν ἀρχικόν· καὶ τάδε αὖτος ἀμείνω μόνος, ἐς τὸν σὸν ἐμβλέψῃ. εἰ δέ τι ὅμως ἠδικοῦ, ἐς Ρώμην προσεβάλῃ ἔδει, καὶ τὰ ἀπόκρισις λάμβανε. εἰ δὲ καὶ δεῦρο ἡμύτου Νικομήδη, πῶς καὶ Ἀριοβαρζάνην ἀπέλαυνες οὐδὲν ἀδικοῦντα; ἐκβαλὼν δὲ, δωρόδοκον ἐπιθήκαις τοῖς πρόσθεν Ρωμαίων κατάγνωτον, καὶ καταγόμενον κωλύεις. σὺ δὲ πόλεμον ἐξῆψας, ἐγνωκὼς μὲν οὔτω πρὸ πολλοῦ, καὶ σὺν ἐλπίδι ἔχων γῆς ἄρξειν ἁπάσης, εἰ Ρωμαίων κρατήσας· προφάσεις δὲ ὅτι τῇ γνώμῃ τάδε ποιοῦμενος. καὶ τοῦτο τεκμήριον, ὅτι τὴν Θρᾴκης καὶ Σκύθας, καὶ Σαυρομάτας οὔπω πω πολεμῶν ἐς συμμαχίαν ἐπήγου, καὶ ἐς τοὺς ἄνω βασιλέας πρεσβείας ἔπεμπες· ναῶν τε ἐποίου, καὶ πρέσβεις καὶ κυβερνήτας στρατεκάλεις· μάλιστα δὲ ὁ χρησὸς ἐλέγχει τε τῆς ἐπιβουλῆς. ὅτε γὰρ τὴν Ἰταλίαν ἀφίσαν μόνον ἡμῖν ἡαδάνου, τὴν ἀκρολίαν τὴν δὲ ἡμῖν φυλάξας, ἐπέβου μὲν Ἀριοβαρζάνῃ καὶ Νικομήδῃ, καὶ Γαλάταις καὶ Παφλαγονίᾳ· ἐπέβου δὲ Ἀσίᾳ τῷ ἡμετέρῳ χωρίῳ· καὶ λαβὼν, οἷα δὴ θρᾴκας, ἡ τὰς πόλεις, ἃς τοῖς πρόπουσι καὶ χρήσας ἐπέστησας, ἐλευθερίας καὶ χρεῶν ἀποκοπάς, ἢ τοῖς Ἕλλησιν, ὧν μᾶ στρατὸς χιλίοις καὶ ἑξακοσίοις διέφθειρας, ἢ Γαλατῶν τοὺς τετράρχας, οὓς ὁμοδαίτης ἔχων ἀπέκτεινας· ἢ ὃ τῶν Ἰταλιωτῶν γένος, οὓς μιᾷ ἡμέρᾳ σὺν βρέφεσι καὶ μητράσιν ἔκτεινας τε καὶ κατεπόντωσας, οὐκ ἀποχρώμενος τούτῳ τῶν ἐς τὰ ἱερὰ συμφυγόντων ὁπόσοι μὲν ὑμέτερα σῦν, πόσοι δὲ ἀσυλίαν καὶ ἀσφάλειαν μίσει ἐς ἡμᾶς στρατενόχας. σφετερισάμενος δὲ ἀπόρρητα τὰ χρήματα, ἐς τὴν Εὐρώπην ἐπέρασας μεγάλοις στρατοῖς, ἡμῶν ἀπειπόντων, ἅπασι τῆς Ἀσίας βασιλεῦσι τῆς Εὐρώπης μηδὲν ὑπερβαίνειν. Θρᾴκην δὲ καὶ Μακεδονίαν τὰ ἡμέτερα οὖσαν ἐπέτρεχες, καὶ τοὺς

Ἐμίλιος τὸν ἐλευθερίας ἀφήρητο· οὐ μὴν ἔρξω μετανοῶν, εἰδὼς Ἀρχέλαος ὑπὲρ σοῦ πολεμήσων, ἢ Μακεδονίαν μοι μὴ ἀνασώσασθαι, πλὴν ἢ Ἑλλάδα τῆς σῆς ἐκλῦσαι βίας, ἐκκόψας μου τὰς σὰς στρατοπεδάρχας τὰς σὰς στρατοπεδαρχῶν λαβὼν αὐτοῖς πολεμήσω. ὁ καὶ μάλιστα σοῦ διαμαρτάνομαι, ἐφ' οἷς δι' Ἀρχελάου πρεσβεύῃ· ἢ πέμπω μοι ὅπως με ἐλευθερίσεις, ἀλλ' οὐδὲ ἡμόμην ἐπὶ δίκην ἐλπιζόμενος, ἢ ὁ κήρυξ ἀνάλωται, σοῦ τι πολεμήσοντος ἡμῖν, ἢ ἡμῶν ἀμυνομένων ἥδιον καρτερῶς, καὶ ἀμυνουμένων ἐς τέλος. τοσαῦτα τῇ Σύλλᾳ μετ' ὀργῆς ἐπιλέγοντος μετέπιπτεν ὁ βασιλεὺς καὶ ἐλευθέρωσιν, ἢ ἐς ἅλας δι' Ἀρχελάου ἡμομώσας συνῆκεν ἀναίδου. ἅλες ἐναῦς, καὶ ἁλῶναι πάντα δεῖ, ἐς ὃν Πόντον ὑπὲρ παρόντων ἀρχομένῳ ἐπομνύναι μόνῳ. ὧδε μὲν ὁ πρῶτος Μιθριδάτου τε καὶ Ρωμαίων πόλεμος κατεπαύετο. Σύλλας δὲ Φιμβρίου δύο στασίους ἀποχώσας, ἐκάλυπτε πάντα οἱ ὅσα στρατὸν οὐ πάντα νόμος ἄρχει. ὁ δὲ αὐτεπίσκωπτε μάλα, ὡς οὐδὲ ἐκεῖνος ἐπὶ συνόμοις ἀρχαῖς πρεσβεύοντος δὲ αὐτὸν τὸν Σύλλαν, καὶ πολλὰ οὐκ ἀφανῶς ἀποδιδρασκόντων, ἐς ἐκκλησίαν τοὺς λοιποὺς ὁ Φιμβρίας συναγαγὼν, παρεκάλει πάντα μάλα. οὐ φαύλων δὲ πολεμάρχων πολίτας, καταῤῥήξας ὅρκους, ἐκάστους προσέπιπτεν. ὡς δὲ καὶ οὗτ' ἀπερρέποντο, καὶ πλείους ἐλέγοντο αὐτομολίαι, ἅλες σκίλας τῶν ἡγεμόνων πρεσβείᾳ, καί τινας αὐτῶν χρήμασι διαφθείρας, ἐς ἐκκλησίαν αὖθις συνεκάλει, καὶ συνόμνυσθαι οἱ προσέπασιν. ἐκβοησάντων δὲ τῶν Ἑτεττῶν, ὅτι δίοι κελεύ' ὅτι τὸν ὅρκον ἐξ ὀνόματος, ὁ μὲν δὲ ἐκήρυττε τοὺς αὑτοῦ παθόντας ὑφ' ἑαυτοῦ, καὶ Νώνιον πρῶτον ἐκάλει κοινωνὸν οἱ πάντων γεγονότα. ὁπόσα ὁμοίως δὲ οὐδὲ ἐκείνου, ὃ ξίφος ὅτι ἀπάσας ἐπιπίλλ κτείνῃ αὐτὸν, μέχρι βοῦς ἐκ πάντων ἡμομώμην καταπλαγείς, καὶ τῶδ' ἐπαύσατο. ἡφάνιστα δὲ χρήμασι καὶ ἐλπίσιν ἐλευθερίας ἀναπείσας, ἔπεμψε ὡς αὐτόμολον ὅτι χρῆν τῷ Σύλλᾳ σώματι. ὁ δὲ ὃ ἔργῳ πλησιάζων καὶ βαρυόμενος, ἐκ πολὺ ὕποπλος ἡμόμην, συνελήφθη τε καὶ ὡμολόγησε. καὶ ὁ στρατὸς ὁ τῷ Σύλλᾳ συνὼ ὀργῇ ἐκ καταφρονήσεως πρεσβεύοντες τὸ τῆς Φιμβρίου χαρακώματα, κατελοιδόρουν αὐτὸν, καὶ Ἀθηνίωνα ἐκάλουν, ὃς σφαπετῶν τὴν ἐν Σικελίᾳ πολὺ ἀποσάντων ὀλιγωμίας γεγόνατο βασιλεύς. ἐφ' οἷς ὁ Φιμβρίας πάντα ἀπογνοὺς, ὅτι πλὴν ἅλφεσι προσῆλθε, καὶ Σύλλαι αὖτις πρεκάλει συνελθεῖν εἰς λόγους. ὁ δὲ μόλις ἀνῆκε Ρουτίλιον ἔπεμπε. καὶ τάδε προσῆκον ἐλύπει τὸν Φιμβρίαν, ἐνδὲ συνόδου διδομένης καὶ τοῖς πολεμίοις, ἀξιωθέντα. διομόσω δ' αὖτις συνιόμενος τυχεῖν, εἴπερ ἐνός ὢν ἐξήμαρτεν, ὁ Ρουτίλιος ὑπέστη, Σύλλαι ἀφήσειν ὅτι θαλάσσαν ἀπαθῆ διελθεῖν, εἰ μόνοι τῆς Ασίας ἦς ἔστιν ὁ Σύλλας δυνάστης, ἀπαπλουτεῖσθαι. ὁ δὲ εἰπὼν ἑτέρωσε ὁδὸν ἔχειν κρείττονα, ἐπανῆλθεν ἐς Πέργαμον, καὶ ἐς τὸ τῆς Ασκληπιοῦ ἱερὸν πρῆλθων, ἐχρήσατο τῷ ξίφει. οὐ καιρίου δ' αὖτις τῆς πληγῆς γενομένης, ἐκάλυσεν τὸν παῖδα ἐπιρρώσας. ὁ δὲ ἐν τῷ διαστόλιον ἐκλίνε, καὶ αὐτὸν ὅτι τῷ διαστόμ. οὕτω μὲν καὶ Φιμβρίας ἀπέθανε, πολλὰ πλὴν Ασίαν ὅτι Μιθριδάτῃ λελυμασμένος, καὶ αὐτὸν ὁ Σύλλας ἐφῆκε τοῖς ἀπελευθέροις θάλαμ. καὶ ἐπέπεσεν οὐ μεμιᾶσθαι Κίπαι καὶ Μάριον ἐν Ρώμῃ, θαῦμα τό τε πολλῶν καὶ ἀπαφίας ὅτι τῷ θανάτῳ καταγόντας. τὸν δὲ στρατὸν τὸν Φιμβρίου προσιόντα οἱ δεξιωσάμενός τε ἐς τῷ σφετέρῳ συναγαγὼν, Κυρείωνι προσέταξε Νικομήδη καὶ Λευκαρχαίῳ ἐς Καππαδοκίαν καταγαγεῖν. τῇ τε βουλῇ πρὸ πάντων ἐπέστειλεν, οὐχ' ὑποκρινόμενος ἐλευθερίαν πολέμιος.

αὐτὸν

αὐτῷ δὲ τῷ Ασίαι καθιστάμενος, Ιλέας μὲν καὶ Χίους, καὶ Λυκίους, καὶ Ροδίους, καὶ Μαγνησίαι, καὶ ἄνας δήμους, ἢ συμμαχίας ἀμείβομένους, ἢ ὧν ἀφ' ἑκάστου θυμίαν ἐπεπόνθεσαν· οὓς ἕνεκα ἐλευθερίας ἀφῆκε, καὶ Ρωμαίων μὲν ἔγραφε φίλους, ἕως τε ἂν λοιπὰ πάντα γρατιὰ ὧδε ἐπέμπετο, καὶ ἄνδρας παρασκευάζας οἷς ἡδυπάθειαν ἐδίδασκεν Μιθριδάτης, ἐκήρυττεν αὐτίκα ἐς τοὺς διασώτας ἐπαμύνειν. πολλῶν δὲ ἀπειθούντων, καὶ πόλεων ἄνευ ἀφισαμένων, ἐλήγετο σφαγαὶ καὶ πλήθος ἐλευθέρων τε καὶ δεσποτῶν, ὅτι ποικίλαις ὠφέλησι, τείχη τε πολλῶν καθῄρητο, καὶ συχνὰ τῆς Ασίας ἰώμενα ἀπεδίδοτο· οἵ τε καὶ πατραδικήσαντες ἄνδρες καὶ πόλις ἐκολάζοντο πικρῶς, καὶ μάλιστα αὐτῶν Εφέσιοι σεμνὰ ἀγάλματα κολακείας ἕνεκα τῶν Ρωμαίων ἀναθήματα σεβασάμενοι· ὅπερ δὲ τοῖσδε καὶ κήρυγμα ὧδε ἦλθε τοῖς ἐν Αἰγιαλοῖς καὶ πόλιν ἐς ἡμέραν ῥητὴν ὧδε ἐς Σύλλαν ἀποστάντας ἐς Εφεσον. καὶ σφεν ἐλθοῦσιν αὐτοῖς ὅτι βήματος ἐδημηγόρησεν οὕτως, ἡμεῖς στρατῷ ὧδε τῷ ἐς Ασίαν παρήλθομεν, Αντίοχον τὸν Σύρων βασιλέως πορθοῦντες ὑμᾶς· ἔξελάσαντες δ' αὐτὸν, καὶ τὰ Αλιυ καὶ Ταῦρον αὖ τὰ πρόσω τῆς Ἑρμοῦ ὄρους, οὐκ αὐτίκα μᾶλλον ὑμῶν ἡμετέρων ἐξ ἐκείνου ἀμελήσαμεν, ἀλλὰ μαθόντες μὲν αὐτονόμους, πλὴν εἴ τινας Εὐμένης καὶ Ροδίοις συμμαχήσασιν ἡμῖν ἐδουλώσατο, οὐχ ὑποτελεῖς, ἀλλ' ὅτι ὧδε στάντας ἔξ). τεκμήριον δ', ὅτι Λυκίους αἰτιωμένους ἢ Ροδίων ἀπεσήσαμεν· ἡμεῖς μὲν δὴ τοιοίδε ὧδε ὑμᾶς γεγόναμεν· ὑμεῖς δ' Αττάλου τῆς Φιλομήτορος πλὴν ἐμοῦ ἐν ὅσῳ θήκης καταλιπόντος, Αριστείχῳ καὶ ἡμῖν τέταρσιν ἔτεσι στασιάζετε, μέχρι καὶ Αριστόνικος ἑάλω, ἐς ὑμᾶς οἱ πλείους ἐς φιλίαν καὶ φόβον ὧδε ἐλήλυθε, καὶ ὧδε φανέντες, ὅμως ἔτεσιν εἴκοσι καὶ τέτταρσιν ἐς μέγα ὧδε οἰκουσίας καὶ κάλλους κατασκευῆς ἰδιωτικῆς τε καὶ δημοσίας ὧδε ἐλήλυθόντες, ὑπὸ εἰρήνης καὶ τρυφῆς ἐξυβρίσατε αὖθις· καὶ πλὴν ἀσχολίαν ἡμῖν πλὴν ἀμφὶ τὴν Ιταλίαν φιλάξαντες, οἱ μὲν ἐπηγάγεσθε Μιθριδάτην, οἱ δ' ἐλθόντι σφεν ἑλόμενοι· ὃ δ' ἐστὶ πόρρωτάν μιαρώτατον, ὑπέρ τε αὖτις μιᾶς ἡμέρας τοὺς Ιταλιώτας ἀπέκτατε αὐτοῖς παισὶ καὶ μητράσιν ἀναιρήσων· καὶ σοὶ τῷ εἰς τὰ ἱερὰ συμφυγόντων ἀφ' ὧν τοὺς ὑμετέρους θεοὺς ἐφείσασθε· ἐφ' οἷς ἐδουλώθητε καὶ αὖτις Μιθριδάτῃ δίκην, ἀπίστου τε ἐς ὑμᾶς ἡγουμένῳ, καὶ φόνου καὶ δημεύσιον ἐμπλήσαντι ὑμᾶς, καὶ γῆς ἀναδασμοὺς ἐργασαμένῳ, καὶ χρεῶν ἀποκοπάς, καὶ δούλων ἐλευθερώσεις, καὶ τυράννους ἐπ' οἰκίοις, καὶ ληϊσμοὺς πολλοὺς, ἀνά τε γῆν καὶ θάλασσαν, ὡς βίᾳ ὑμᾶς ἔχειν ἐν πείρᾳ καὶ ἀβαρῶς οἷος ἀνὴρ οἷος ἐστὶ πεπειρασθε. ἔδοσαν δέ τινα καὶ ἡμῖν δίκην ὡς τῶνδε ἄρξαντες· ἀνὰ δεῖ καὶ κοινῇ ὑμῖν ὕστατα θεῶναι τοιάδε ἐργασαμένοις, ἵνα εἰκὼς μᾶλλον οἷς ἐδράσατε γλύφεσθαι· μή ποτε ἢ Ρωμαῖοι σφαγὰς ἀστῶν ἢ δημεύσεις ἀδούλους, ἢ δούλων ἐπαναστάσεις, ἢ ὅσα ἀνὰ βαρβαρικὰ μηδ' ὅτιοῦν λάβοιεν· φθονοῦσι δ' ἥμισυ καὶ ὀνόματος Ελληνικοῦ, καὶ δόξης τῆς ὅτι τῇ Ασίᾳ, καὶ τοῖς φιλτάτοις Ρωμαίοις, εὐφημίας οὕνεκα μόνους ὑμῶν ὑπεγράφω πάντ' ἐτῶν φόρους ἐσενεγκεῖν αὐτίκα, καὶ τοῦ πολέμου δαπάνην, ὅση τε γέγονέ μοι· καὶ ἔξω καθίσαμεν ὑμῶν τὰ ὑπόλοιπα. διαιρήσω δὲ ταῦθ' ἑκάστοις ἐγὼ καὶ πόλις, καὶ ζημίαν ταῖς ἐσφοραῖς, καὶ τοῖς οὐ φυλάξασιν ὑπερθήσω δίκην ὡς πολεμίοις. τοσάδε εἰπὼν, ὑπεδήρει τοῖς πρόσθεσι τοῦ ζημίαν, καὶ ὅτε τὰ χρήματα ἔπεμπεν. αἱ δὲ πόλεις ἀποφυσῶσά τε καὶ διαφθείρωσαι μεγάλων τόκων, αἱ μὲν τὰ ἱερὰ τοῖς δανείζουσιν, αἱ δὲ τὰ γυμνάσια, ἢ τεῖχος, ἢ λιμένας, ἢ τι δημόσιον ἄλλο σφεν ὕστερα στρατιωτῶν ἐπιόντων, ὑπεπίπλωντο. τὰ μὲν δὴ χρήματα ὧδε

ῷ Σύλλᾳ συνεκόμιζετο, καὶ κακῶν ἄδλιον εἶχεν ἡ Ἀσία. ἐπὶ πλεῖστ᾽ αὐτὴν, καὶ λη-
ϊστεία πολυάνδρα φανερῶς, τύλοις ἐοικότα μεγάλοις, ἢ λίσσας, Μιθριδάτου μὲν αὐ-
τὰ τροφέως καλύπτης ἐς τὴν θάλασσαν, ὅτε πρῶτον ὡς οὐκ ἐς πολὺ καθέξων ἐλυ-
μήνατο, πλειοτάσιμα δ᾽ ἐς τότε μάλιστα, καὶ οὐ τοῖς πλέουσι μόνοις, ἀλλὰ καὶ λι-
μέσι, καὶ χωρίοις, ἢ πόλεσιν ἐπιχωριωτατα φανερῶς, Ἰασὸς δέ τις καὶ Σάμος, καὶ
Κλαζομεναί, καὶ Σαμοθρᾴκη, Σύλλα πρότερον, ἐληφθήτην· καὶ τὸ ἱερὸν ἐσυλήθη
τὸ Σαμοθρᾴκιον, χιλίων τάλαντων κόσμον ὡς ἐνομίζετο. ὁ δὲ εἴτε ἐκὼν ὡς ἁμαρ-
τόντας συνελέσθαι καταλιπὼν, εἴτ᾽ ὀπίσω τὴν ἐς Ῥώμην σπουδὴν, ἐπιχώριος ἐς
τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἀπ᾽ αὐτῆς ἐς τὴν Ἰταλίαν μετὰ τοῦ πλείονος στρατοῦ διέπλει. καὶ
τὰ μὲν ἀμφὶ Σύλλαν ἐν τοῖς ἐμφυλίοις ἀναλέγεται. ἄρχεται δ᾽ ὁ δεύτερος Ρω
μαίων τε καὶ Μιθριδάτου πόλεμος ἐνθένδε. Μουρήνας μὲν ὑπὸ Σύλλα σὺν δυοῖν
τέλεσι τοῖς Φιμβρείου καθίσασθαι τὰ λοιπὰ τῆς Ἀσίας ὑπελέλειπτο, καὶ πολέμων
ἀφορμὰς ἐρεῖλε δι᾽ ὑπερβολὴν φιλαμόβου. Μιθριδάτης δ᾽ ἐς τὸν Γόρπιον ἐσηλθόν-
τας, Κόλχοις καὶ Βοσπορηνοῖς ἀφίσταμένοις ἐπολέμει· ὧν Κόλχοι μὲν ἦσαν ὑπ᾽ αὐ-
τοῦ Μιθριδάτου, βασιλέα σφίσιν ἠτημένοι δωρεάν. καὶ λαβόντες αὐτίκα ὑπήκου-
σαν. ὑποπτεύσας δ᾽ ὁ βασιλεὺς τὸν παῖδα αὐτοῦ βασιλείας ὑπερθυμοῦντα
ἡμέσθαι, καλέσας αὐτὸν, ἔδησεν ἐς πέδας χρυσᾶς, καὶ μετ᾽ οὐ πολὺ ἀπέκτεινε,
πολλὰ χρήσιμον εἰς τὴν Ἀσίαν ἐν τοῖς πρὸς Φιμβρείαν ἀγῶσιν ἡγούμενον. ὅτι δὲ
Βοσπορηνοὺς, ναῦς τε συνεπήγνυτο, καὶ στρατὸν ἐπεμέλετο πολὺν, ὡς ὁ μέγιστος
αὐτοῦ τῆς πολεμικῆς δόξης ἐγκλήματος οὐκ ὀλίγου καὶ Βοσπορηνοῖς, ἀλλ᾽ ὅτι Ρω-
μαίοις πάλαι συμμίγνυσθαι. οὐ γὰρ πω οὐδὲ Λευκαρζάνῃ πᾶσιν ἐβεβαίου Καππα-
δοκίαν, ἀλλ᾽ ἔστιν αὐτῆς ἃ καὶ τότε κατεῖχεν. Ἀρχέλαόν τε τὸν Ἀστοφίας ἐπῆλθε, ὡς
πολλὰ πρὸς τοῦ δίοντος καὶ τὴν Ἑλλάδα τὰ τοῖς Σαφαλύσιοι ἐπιχωρήσαντα τῷ
Σύλλᾳ· ὧν ὁ Ἀρχέλαος ἀμαθὴς μάλιστα τὴν δίαιταν, ἐς Μουρήναν ἔφθη. καὶ πρέσβυ
τας αὐτὸν ἔπεισε Μιθριδάτῃ προσεπιχειρῆσαι. Μουρήνας μὲν δὴ Σαφαλ Καππαδοκίας
αὐτίκα ἐσελᾷ ἐς Κόμανα, πόλιν τοῦ τῆς Μιθριδάτῃ μητρὸς, σεβάσμιον ἱερὸν
καὶ πλούσιον ἔχουσαν, ἱππέας πέμψαντα ἔκλεψε τοῦ Μιθριδάτου, καὶ προέσθαι αὐτὰ τοῖς
σὺν θήκας προσέταξεν, οὐκ ἔφη σὺν θήκας ὁρᾶν· οὐ γὰρ συνεγκαλεῖσθαι Σύλ
λας, ἀλλ᾽ ἔργῳ τὰ λεχθέντα βεβαιώσας, ἀπῆλθε πρότερον. ταῦτα δὴ εἰπὼν ὁ Μουρήνας,
ἀθρόως ἐλεηλάτει, καὶ σὺν τῷ ἱερῷ χρημάτων ἀπορούμενος, ἐχείμαζεν ἐν Καπ
παδοκίᾳ. Μιθριδάτης δὲ ἐς Ῥώμην ἔπεμπε, πρεσβευτὴν τε τὸν βουλεύσαντα καὶ πρέσβεις Σύλ-
λαν αἰτιώμενος ἃ ποιεῖ Μουρήνας. ὁ δὲ ἐν τούτῳ τὸν Ἅλυν ποταμὸν περήσας μέ-
γαν τε ὄντα καὶ δύσπορον τότε μάλιστα αὐτοῦ ἡγούμενον ἐκ τοῦ ὄμβρου, τεταραγμένας
τῷ Μιθριδάτου κώμας ἐπέτρεχεν, οὐκ ἀπαντῶντος ἐς σύστασιν αὐτοῦ τοῦ βασιλέως,
ἀλλὰ τὴν προσοδείαν ἀναλίσκοντος. λείας δὲ πολλῆς καταγέμων, ἐς Φρυγίαν καὶ Γα-
λατίαν ἐπανῆκεν ἔνθα αὐτὸν Καλίδιος ὑπὸ τοῦ Μιθριδάτου μεμφθεὶς πεμφθεὶς ἀπὸ
Ῥώμης, ψήφισμα μὴ σὺν ἐπίδοξον. ἔφη δ᾽ ἐς ἐπήκοον τὸ μέσον τὴν βουλὴν αὐ-
τὸν κελεύειν φείδεσθαι τοῦ βασιλέως ὄντος συμμάχου. ταῦτα δ᾽ εἰπὼν, ὥφθη δια-
λεγόμενος αὐτῷ μόνῳ, καὶ ὁ Μουρήνας σὺν λύσεις τῆς ὁρμῆς, καὶ τότε τὴν χώραν ἐπῆλ
θε Μιθριδάτου. ὁ δὲ σαφῶς ὑπὸ Ρωμαίων ἡγούμενος πολεμεῖσθαι, Γόρδιον ἐσ-
βαλὼν κώμας ἐμβαλὴν ἐκέλευσε. καὶ αὐτίκα ὁ Γόρδιος ὑποζύγιά τε πολλὰ καὶ σκευο-
φόρα καὶ ἀνδρόπους ἰδιώτας τε καὶ στρατιώτας συνήρπαζε, καὶ αὐτοῦ Μουρήνα μέσον

λαδῶν ποταμὸν ἀφ' ἑκατὸν ὀίζεπ. μάχης δ' αὐδετέρας ἦρχεν, ἕως ἀφίκετο Μιθριδάτης ἐς τὰ πλείονα τρατῦ, καὶ θύθυς ἀμφὶ τὰ ποταμῷ μάχη γίνεται καρτερά. ὁ Βιασάμβρος ὁ Μιθριδάτης ἐπέρα ὃν ποταμόν, καὶ τ' ἄλλα πολὺ κρείττων τῶ Μουρίωα ἡγεμόνος. ὁ δ' ἐς λόφον καρτερὸν ἀναφυγὼν ὑπεχόρευτος αὐτὰ τῶ βασιλέως, πολλοὺς ἀποδραὼν, ἔφυγε. ἀφ' ἁρπαλέων ὑπὸ Φρυγίας ὁδὸν ἀτειχῆ, βαλλόμενός τε καὶ χαλεπῶν. ἢ τε νίκη λαμπρὰ καὶ ὀξεῖα ἐξ ἐφόδου ἡγεμόνι, ταχὺ διέπη, καὶ πολλοὺς ἐς ὃν Μιθριδάτην μετέδωκεν. ὁ δὲ καὶ τὰ ὁ Καππαδοκία φεύγει τῶ Μουρίωα πόρτα ὑπεδραμών τε καὶ ὀξελάσας, ἔθυε τὰ τρατῷ Διὶ πάτριον θυσίαν ὑπὸ ὄρεος ὑψηλοῦ, κορυφὴν μείζονα ἀλλὰ ἀπὸ ξύλων ὑπερπλής. τρεῖς δὲ ἐς αὐτὸν οἱ βασιλῆς ξυλοφορῶσι, καὶ τρεῖς ἕτεραι ὁ κύκλῳ βεγχυτέρ, τῇ μὲν ἀῶ μέλι, καὶ γάλα, καὶ οἶνον, καὶ ἔλαιον, καὶ θυμιάματα πόρτα ὑπεφορῆσι τῇ δ' ὑπερπόντῳ, σῖτόν τε ἕκαστος ἐς ἄρισεν ἕκαστος τῶν πρῶσιν ὑπερπίπτοντες, οἷον τι καὶ ὁ Γαρσαγάδας ὑπὲρ τῶν Γερρῶν βασιλεῦσι θεμιτὸς θυσίας, ἄπασι τὸ ὕλιμ. ἡ δ' αἰθομένη δέκα μέγεθος, πλεῦ τε χιλίων σταδίων γίνεται τῶν πλέοσι καταφανὴς, καὶ πολλάσαν φασὶν ἐς πολλὰς ἡμέρας, αἰθομένου τῶ ἀέρος, οὐ δυνατὸν εἶ). ὁ μὲν δὴ τῷ θυσίαν ἦγε πατρίῳ νόμῳ. Σύλλα δ' οὐκ ἀξιοῦντος Μιθριδάτην ἐναντίον πολεμεῖσθαι, Αὖλος Γαβίνιος ἐπέμφθη, Μουρίωα μὲν ἀγαθῆ τύχῃ τρεπόρθωσιν » ὧν, μὴ πολεμεῖν Μιθριδάτην· Μιθριδάτην δὲ καὶ Λευκοπαρζάνην ἀγαθοῖς συνθήκαις. ὁ δὲ Μιθριδάτης ὁ τῆδε τῇ συνόδῳ παιδίον τετραετὲς ἐγγυήσας ᾧ Λευκοπαρζάνῃ, καὶ ὅτι τῆδε τρεφάσῃ λαδῶν ἔχῃ Καππαδοκίας ὅσα τὸ ὄχε, ἕτερα ἐπ' ἐκείνοις, εἰσῖα πόλεις, καὶ χρεσίον ὅτι τε τῇ κύλικι καὶ τῇ ζωφῇ, καὶ ὅτι σκεύεσι, καὶ ὅτι ὠδῇ, καὶ πᾶσιν ὡς ἐπὶ εἰώθη τρεσύτῃ, οὗ μόνος Γαβίνιος οὐχ ἥψατο. ὁ μὲν δὴ δεύτερος Μιθριδάτης καὶ Ρωμαίοις πόλεμος, τρίτῳ μάλιστα ἐς τοῦτο διελύετο, καὶ σχολὴ ἄγων ὁ Μιθριδάτης, Βόσπορον ἐχειροῦτο, καὶ βασιλέα αὐτῆς τὸ ἱέως ἕνα ἀπεδείκνυε Μαχάρεω. ἐς δ' Αχαίους τοὺς ὑπὲρ Κόλχους ἐσβαλὼν, οἳ δοκοῦσιν εἶ) τῶν ὀκ Τρωίας κῦ τὸ ἐπιφόδου πλανηθέντων, δύο μέρη τὸ τρατοῦ πολέμῳ τὸ κρυφῇ, καὶ σὺν ἕδρας ἀποβαλὼν, ἐπεμπλήθη, καὶ ἐς Ρώμην τοὺς συλλεγλαμβάνους τὰ συγκείμενα. ἔπεμπε δὲ καὶ Λευκοπαρζάνης, εἴ δ' ἐκὼν, οὔτε τρεσπίνων σοχλούμενος, ὀκ ἀπολαμβάνῃ Καππαδοκίαν, ἀλλὰ ὃ πλέον αὐτῆς ἐπὶ Μιθριδάτην ἀφαρπαθῆναι. Μιθριδάτης μὲν οὖν Σύλλα, κελεύοντος αὐτὸ μεθεῖναι Καππαδοκίαν, μεθῆκε, καὶ ἑτέραν τρεσβείαν ἔπεμπεν ὅτι τὰ τῶν σεμνῶν συνεξαφάς. ἤδη δὲ Σύλλα τε θύσαντος, ὀκ ἐπαγόντων αὐτῷ ὡς ὁ ἀρχαῖα τὰ τρεσβούλων ὅτι ὁ κυνὸν, Τιγράνη τὸν γαμβρὸν Μιθριδάτης ἔπεμπεν ἐς Καππαδοκίαν ἐμβαλῶν, ὡς τῶν ἀφ' ἑαυτῷ. καὶ ὁ μὲν σόφισμα ὀκ ἔλαθε Ρωμαίους. ὁ δ' Αριθμὸς Καππαδοκίαν σαγηνεύσας, ἐς τετράκοντα μυριάδας ἀνθρώπων ἀναστάσεις ἐς Αριθμίαν ἐποίησε, καὶ συνῴκιζεν αὐτοὺς μὲν ἑτέρων ἐς πλοῖον· ἔνθα τρεσῆσαν Αριθμίας ὁ ζῳόθημα αὐτὸς τρεσεθήκατο, καὶ Τιγρανόκερτα ἀφ' ἑαυτοῦ τρεσεῖπε· δύναται δ' εἶ) Τιγρανόπολις. καὶ τὰ δὲ μὲν ἐν τῷ Ασία. Σερτώριος δ' Ιβηρίας ἡγεμόνευε, αὐτὸς τε Ιβηρίαν καὶ τὰ τρόποια πόρτα ὑπὸ Ρωμαίους ἀφίστη, καὶ βουλὴν ὀκ ἦν οἱ συνόντων, ἐς μίμημα τῆς συγκλήτου κατέλεγε. δύο δ' αὐτῷ ἦν τασιωτῶν Λούκιος Μάγριός τε καὶ Φάβιος, Μιθριδάτην ἔπειθον συμμαχῆσαι τῷ Σερτωρίῳ, πολλὰ τρεῖ Ασίας αὐτῷ καὶ τῶν ἑαυτοῦ ἐθνῶν ἐπαλπίζοι-

πες. ὁ μὲν δὴ πειθὴς, ἐς ὃν Σερτώριον ἔπεμψεν· ὁ δὲ τὴν πρόσοδον ἐς τὸν ἑαυτοῦ σύλλογον, ἀθρόαν τε καὶ μεγαλοφρονεστέραν ἐποιήσατο, ὅτι τὸ κλέος αὐτοῦ καὶ ἐς τὸν Πόντον ἐδήκετο, καὶ Ρωμαίους ἔξοι πολιορκεῖν ἀπὸ τῆς δύσεως καὶ οὐκ ἀπαλλῆς, σωτηρίαν τῷ Μιθριδάτῃ δώσων Ἀσίαν τε καὶ Βιθυνίαν, καὶ Γαλατίαν, καὶ Καππαδοκίαν, καὶ Γαλατίαν στρατηγόν τε αὐτῷ Μάρκιον Οὐάλεντα, καὶ συμβούλους τοὺς Λευκίους, Μάγιόν τε καὶ Φάνιον ἔπεμψε· μεθ' ὧν ὁ Μιθριδάτης ἐξέφαινε, ὅτι τέλος καὶ τελευταῖον οἱ ἠνώρθωτο ἐς Ρωμαίους πόλεμον, ἐν ᾧ πᾶσιν ἀπώλεσε τὸν ἀρχικὸν, Σερτωρίου μὲν ἀποθανόντος ὑπὸ Ἰβηρίας, Λευκουλλείων δὲ οἱ στρατηγῶν ἀπὸ Ρώμης, πρώτου μὲν Λευκούλλου, τοῦ δὲ τὸν ναυαρχικὸν Σύλλα, ὑστέρου δὲ Γναίου Πομπηίου, ἐφ' ὅπου πάντα ὅσα ἐν τῷ Μιθριδάτου, καὶ ὅσα αὐτὸς ἐπενόησε, μέχρις ὅτε ποταμὸν Εὐφράτην, πρόφασιν καὶ ὁρμὴν τοῦ Μιθριδατείου πολέμου, ἐς Ρωμαίους ἅπαντα τοῦτον ἐλθεῖν. Μιθριδάτης μὲν οὖν, οἷα Ρωμαίων πολλάκις ἐς πεῖραν ἐλθών, καὶ τότε δὲ μάλιστα τὸν πόλεμον ἠγησάμενος ἀπροφασίστως δὴ καὶ ἐξέως ἡμύνεσθαι ἔμελλεν ἔξειν, πᾶσαν ἐπινοίᾳ προβαλλόμενος, ὡς ἄρτι δὴ χρὴ σπουδάζειν τοῦτον ἀπάντων. καὶ τοὺς μὲν τοῦ θέρους καὶ τὸν χειμῶνα ὅλον ὑλοτομῶν, ἐπήγυντο ναῦς καὶ ὅπλα, καὶ ὅσον δέκα κοσίας μυριάδας ὅπλων μυριάδας ὅτι μάλιστα διετίθη, σύμμαχοί τε αὐτῷ προσιόντες τοὺς χωρεῖς τῆς προτέρας δυνάμεως, Χάλυβες, Ἀρμένιοι, Σκύθαι, Ταυροί, Ἀχαιοί, Ἡνίοχοι, Λευκόσυροι, καὶ ἔσοι περὶ Θερμώδοντα ποταμὸν χλοῦ ἔχουσι τὴν Ἄμαζόνων λεγομένην. τοσαῦτα μὲν ὅτι τοῖς προτέροις αὐτῷ περὶ τὴν Ἀσίαν προστέγετο. πρεσβεύματα δὴ ἐς τὴν Εὐρώπην, Σαυρομάτων οἵ τε Βασίλειοι, καὶ Ἰάζυγες, καὶ Κόραλλοι, καὶ Θρᾳκῶν ὅσα χθόνα, παρὰ τὸν Ἴστρον, ἢ Ροδόπην, ἢ τὸν Αἷμον οἰκοῦσι, καὶ ὅτι τοῖς δὲ Βαστέρναις ὁ ἀλκιμώτατον αὐτῶν ἔθνος. τοσαῦτα μὲν δὴ καὶ τῆς Εὐρώπης πρότερα προσελάμβανεν ὁ Μιθριδάτης, καὶ μυριάδες ὁπλιτῶν ἐς τὸ μάχιμον αὐτῷ συνελέγοντο τετταρεσκαίδεκα μάλιστα πιζῶν, καὶ ἱππέων ὅτι μυρίοις ἐξακισχίλιοι. πολλοὶ δὲ καὶ ἄλλοι ὅμιλοι ὁδοποιοὶ καὶ σκευοφόροι εἵποντο καὶ ἐμπόριον. ἀρχομένου δὴ ἦρος, ἀπόπειραν τοῦ ναυτικοῦ ποιησάμενος ἔθυε τῷ στρατῷ Διὶ τῷ σωτῆρι θυσίαν, καὶ Ποσειδῶνι λευκῷ ἵππων ἅρμα καθεὶς ἐς ὃ πέλαγος, ὅτι Παφλαγονίας ἠπείρατο, στρατηγοῦντα αὐτῷ Ταξίλου τε καὶ Εὐμαχεφρίτιος ὡς δὴ ἀφίκετο, ἐδημηγόρησε τῷ στρατῷ περί τε τῶν παρόντων μάλα συμφόρως, καὶ περὶ αὐτοῦ μεγαληγόρως, ὅτι τῷ ἀρχαίῳ ὄντι βεβαίῳ ὅτι πλέον προσεκτᾶτο, οὔποτε Ρωμαίων ἡττηθείη πρὸ ὧν, εἶπε κατηγόρησεν αὐτῶν ἐς πλεονεξίαν καὶ ἀμετρίαν, ὑφ' ἧς, ἔφη, καὶ τῷ Ἰταλίᾳ καὶ τῷ παντὶ δι' ὅλου ἐπεπόνηντο· καὶ ὡς ἡμερῶν τὰς τελευταίας σκυθρωπὰς ἐπέφερεν, ὡς οὐκ ἐθέλοιεν ἀναπαύεσθαι, καὶ περιφυλακοῦντες αὖθις ὑπαθεῖσθαι. καὶ τοῦτο αἴτιον τοῦ πολέμου τοῦδε μάλιστα, ἐπεὶ καὶ τῷ ἑαυτοῦ στρατιᾷ ὅλῳ καὶ τῷ Σκυθικῷ, καὶ Ρωμαίων ἀχθομένοις πολεμουμένων ὑπὸ Σερτωρίου καὶ πάνυ σφόδρα ὁ Ἰβηρίας, καὶ στασιάζουσιν ἐς ἀμηχάνους ἀνάγκας διὰ τὴν Ἰταλίαν· διὸ καὶ τῆς θαλάσσης, ἔφη, καὶ παρόντος λιμενουμένης πολλῷ ἦν χρέος, καὶ σύμμαχος αὐτοῖς οὐδεὶς ὑπῆν, οὐδ' ὑπήκοος ἐκούσιος ἔτι. οὐχ ὁρᾷς τι δὴ αὐτῶν, ἔφη, καὶ τοὺς ἀεὶ ποτε, ἐπιδήμους Οὐάλεντός τε καὶ τοὺς Λευκίους, πολεμίους μὲν ὄντας τῇ πατρίδι, συμμάχους δὴ ἡμῖν. ταῦτ' εἰπὼν, καὶ τὸν στρατὸν ἐρεθίσας, ἐκάλεσεν ἐς Βιθυνίαν, Νικομήδους ἄρτι τεθνεῶτος ἄπαιδος, καὶ τῷ ἀρχαίῳ Ρωμαίοις ἀποληπτοῦντος. Κότυος δὴ ἡγεμόνος αὐτῆς ἀδύνητος τὰ πολέμια πάμπαν, ἔφυγ' ἐς Χθωνηδόνα με-

ῥῆς εἶχε δυνάμεως, καὶ Βιθυνία μὲν ὑπὸ αὐδὶς ὑπὸ τῶν Μιθριδάτῃ, τὸ πρωταρχοῦ Ρωμαίων ἐς Χαλκηδόνα τοὺς Κόττας συνωδοίπορον. ἔπιπτε δὲ καὶ τῇ Χαλκηδόνι τῶν Μιθριδάτου, Κόττας μὲν ὑπὸ ἀπορρᾳξίας οὐ τοσοῦτ. Νάδος δὲ ὁ ναύαρχος αὐτοῦ συνῆ μέρη τινὰ τραπεζοῦ ἐς ὀχυρώματα τῶν πεδίου καταλαβών, καὶ ἐξελαθεὶς ἔφυγε· διὰ τὰς πύλας τῆς Χαλκηδόνος ἀφ' ἑσπέρας ὄντας, πάνυ δυσχερῶς. ἀμφί τε τὰς πύλας αὐτομολοῦσι λίαν ἐσπεπυκνωμένοι· ὅθεν οὐδὲ ἐν τοῖς διώκουσιν αὐτοῖς βέλος ἠύτυχε. ὡς δὲ ἐς τὰς πύλας διίσταντες οἱ φύλακες τὰ κλῆθρα κατῆκαν ἐς αὐτὰς ἀπὸ μηχανῆς, Νοῦδον μὲν καὶ τῶν ἀμφὶ αὐτὸν ἡγεμόνων τινὰς ὑπὸ καλωδίοις ἀπέκτειναν. οἱ δὲ λοιποὶ μεταξὺ τῶν τε φίλων καὶ τῶν πολεμίων ἀπόλλυντο, τὰς χεῖρας ἐς ἑτέρους ὀρέγοντες. ὅ, τε Μιθριδάτης τῇ φορᾷ τῆς δυτυχίας χρώμενος, ἐπέσχεν αὐτῆς ἡμέρας ὅλης τὸν λιμένα τὰς ναῦς· καὶ ὃ κλῆθρον ἀλύσει χαλκῆ διαμέτρου ἀπορρήξας, τέλος μὲν ἐνέστησε τῷ πολεμίων, τοὺς δὲ λοιποὺς ἐξέκοπτε ἀμελήσαντος, οὐδὲν οὔτε Νάδου κωλύοντος ἔτι, ὅτε Κόττα, ἀφ' ἑσπέρας τὰ τείχη συγκεχυμένων. ἀπέθανον δὲ Ρωμαίων μὲν ἐς τετρακισχιλίους, καὶ Λούκιος Μάλλιος, ἀνὴρ ἀπὸ βουλῆς. Μιθριδάτου δὲ, Βασταρνῶν τῶν τοξοτῶν ἐσπεσόντων ἐς τὸν λιμένα, εἴκοσι. Λούκιος ὁ Λουκούλλου ὑπαλθὼν καὶ γραπτῶν αἱρεθεὶς τοῦδε τοῦ πολέμου, τέλος μὲν τῶν γραπτῶν ἦλθεν ἐκ Ρώμης, δύο σὺν ἀφ' ἑαυτοῦ τὰ Φιμβρίου, καὶ ἐπ' αὐτοῖς ἕτερα δύο τοξοτικὰ, σύμπαντας ἔχων πεζοὺς τετρακισχιλίους, καὶ ἱππέας ἐς χιλίους ὅτι ἐξακοσίοις πρεσβυτέροις τοῦ Μιθριδάτου τοῖς Κυζικηνοῖς καὶ δι' αὐλῶνος ὀπτεύοντες εἰ τοῦ Βασιλέως γραπταὶ μὲν ἀσπίδες ἀμφὶ μυριάδας τετάχατο, ἀγυρταὶ δὲ εἴπ σπληγοῦντες, ἢ ὁκόσα θαλάσσης λάβοιεν, ἔφη τοῖς τοῖς ἀμφ' αὐτὸν, ἀμφιχὶ λήψεσθαι τοὺς πολεμίους αὐτίκα. καὶ τὸ ἐπαγγέλματος αὐτοῖς ὑπεκελεύετο μηκυνθῆναι. ὄρος δὲ ἰδὼν ὑψηλὸν ἐς τραπεδείαν, ὅθεν αὐτὸς μὲν ἔμελλεν ὑποπορεύσεσθαι ἀγυρτᾶς, τοὺς δὲ πολεμίους ἀποκλείσειν, ἐπεχείρει καταλαβεῖν, ὡς ὑπὸ τῷ δὲ τὸ πᾶν ἀκίνδυνον ἔξειν. μιᾶς δὲ οὔσης ἐς αὐτὸ ὁδοῦ στενῆς, ὁ Μιθριδάτης αὐτὴν ἐφύλαττεν ἐγκρατῶς· ὧδε καὶ Ταξίλου καὶ τῶν ἀμφὶ ἡγεμόνων αὐτῷ προαιρουμένων. Λούκιος δὲ Μάριος ὁ Σερτωρίου καὶ Μιθριδάτης ἐς ἀλλήλους διαπέμπουσι, ἀνὴρ μὲν Σερτωρίου, πρὸς Λουκούλλου ἐπιτόμῳ κρύφα. καὶ πίστιν λαβόντες, μετέπεσε τὸν Μιθριδάτην ὑποδέξειν Ρωμαίων προδιδόντων τε καὶ γραπτεδιδόντων ὅπως θαλάσσαι, τοῦ γὰρ Σερτωρίου ὑπὸ Φιμβρίᾳ ἡμόλμια δύο τάλαντα, βουλεύσειν αὐτομολίαν, καὶ αὐτίκα τῷ βασιλεῖ προσοίσεσθαι. τὰ δὲ ὧν χρῄζει αὐτὸν ἀγῶνος καὶ φόνου, δυνάμενοι ἀμφιχὶ κρατῆσαι τῶν πολεμίων. οἷς ὁ Μιθριδάτης συνῆδόμενος, ἀνοήτως μάλα καὶ ἀνυπόπτως, πρεσβεύει Ρωμαίους, ἅμα τινὸς προδιδόντας αὐτῷ, καὶ ὑπιτειχίζοντας αὐτῷ μίαν ὄργυιαν οὐ κρατοῦντες, αὐτοὶ μὲν ὑπῆσαν ἔμελλον ἀγυρταὶ ἀδεῶς ἐπάξασθαι, Μιθριδάτην δὲ λίμνη τε ὄρεσι καὶ ποταμοῖς ἀποκλείσειν τῷ χῦ χωῦ ἀπόντων, ὅπι μὴ γλισχρῶς ποτὲ λάβοι, οὔτε ἐξόδους θύρειας ἔτι ἔχοντα, οὔτε βιάζεσθαι δυνάμενον, ἔτι Λουκούλλου ὑπὸ τῆς δυσχωρείας, ἧς κρατῶν κατεφρόνησεν, ὅτε χάρακι ἤδη πλησιάζων, ἔμελλε τῶν ἀπὸ τῆς θαλάσσης αὐτὸν οὐ δόρεια καταπήσειν. ἃ θεωρῶν ὁ Λούκουλλος τοὺς φίλους ἀνεμίμνησκε τῆς ὑποχείσεως, καὶ τὸ ἐπαγγελθὲν, ὡς πρὸν ἐδίκου. ὁ δὲ Μιθριδάτης, δυσπειθὴς ἀνῖσως, καὶ τότε ὃ πλῆθος ἀφ' ἑσπέρας ὥσασθαι τῶν πολεμίων, τοῦτο μὲν ὑπέστειλε· Κυζικηνοῖς δὲ οἷς πρεσβεύσασι τοὺς πολιορκίας ἐπιτάξειν, νομίσας οὐ τῷδε διορθώσειν τὴν δυσχωρείαν ὁμοῦ καὶ τὴν ἀπορίαν, οἷα δὲ καὶ ὑπο-

ρῶν στρατοῦ πολλῷ πᾶσιν ἔργοις ἐπιχείρει. τὸν δὲ σταθμὸν ἀπὸ τειχίζων τοῖχον διπλοῦν, καὶ τὰ λοιπὰ τῆς πόλεως ἀπόπατα φρούρουν, χώματά τε πολλὰ ἤγειρε, καὶ μηχανὰς ἐπέστησε, πύργους, καὶ χαλκᾶς κριοφόρους, ἑλέπολιν ἑκατὸν πήχεων, ἐξ ἧς ἕτερος πύργος ἐπῆρτο, καταπέλτας καὶ λίθους καὶ βέλη ποικίλα ἀφιείς. μιᾷ δὲ τοὺς λιμένας δύο πυργώσας ἐξωγμίους, πύργον ἕτερον ἔφερεν, ἐξ οὗ γέφυρα ὑπόπτως ἐπεσπλώσασα ἐς τὸ τεῖχος κατὰ μηχανῆς ἐξῆλτο. ὡς δὲ ἕτοιμα αὐτῷ πάντα γεγόνοτα, τοῦτο μὲν περὶ τετρακοσίους αἰχμαλώτους Κυζικηνοὺς ὑπέτεινεν τῇ πόλει προσιέναι· οἱ χεῖρας ἐς τὸ τεῖχος ὀρέγοντες, ἐδέοντο σφᾶς κινδυνευόντων φείσασθαι τοὺς πολίτας, μέχρι Περίστρατος αὐτῶν ὁ στρατηγός, ὁ τὸ Κυζικηνῶν ἀπὸ τοῦ τείχους ἐκήρυξε φέρειν τὸ συμβαῖνον ἕκαστον τῶν αἰχμαλώτων γεγονότας. ὁ δὲ Μιθριδάτης, ὡς ἀπήγγελτο τῆς δὲ τῆς πείρας, ἐπῆγε τὸν ὅπλον τῶν νεῶν μηχανῇ· καὶ ἥ τε γέφυρα ἐς τὸ τεῖχος ἐξήλατο ἄφνω, καὶ πύλαι τε ἀπ' αὐτῆς ἄνδρες ἐξέσημον. ᾗ δὴ καὶ μάλιστα καινοτόμῳ φαντάσματι καταπλαγέντες οἱ Κυζικηνοὶ, ὅτι μὴ πρόσπαλτον· οὐκ ὀξέως δὲ ἑτέρωθι ὑπεδραμόντων, ἀνεθαῤῥησάν τε, καὶ τοὺς πύλας ἐξέωσαν ἐς ὃ ἔξω, ταῖς τε ναυσὶ πῦρ καὶ πλοῦν ὑπεσχόντες, ἰὼ ἀνεκάλουν φεύγειν τὸ κρούσασθαι, καὶ ὑποχωρῆσαι ὀπίσω μὴ τῶν μηχανημάτων. ᾗδε μὲν δὴ ὧν χὴ θαλάσσης ἐπενεχθέντων, ἐκ γόνου οἱ Κυζικηνοί. τὸ πρὶν δ' αὐτοῖς ἐπῆτο τῆς αὐτῆς ἡμέρας καὶ τὸ τῇ γῇ μηχανήματα ὁμοῦ πάντα, πανταχόθεν καὶ μεταθέουσι ἐς τὸ αἰεὶ δεόμενον. τοὺς μὲν οὖν χρεὼν λίθοις ἀπεκαύλιζον, ἢ βελέσι δυέκλων, ἢ φορμοῖς ἔειον, τῆς βίας ἐξέλυον. τῷ δὲ βελοῦς, τοῖς μὲν πυρφόρους ὑπέντων ὀξέως ὕδατι τὸ δὴ σπάνιον προσχολάσαντες ἰματίοις, ἢ ὀθόναις κεκλασμέναις τῆς φορᾶς ἀνέλυον· ἄλως τε σὺν θυμοῖς ἀνδρὶ δυνατὸς ἐξέλιπον. καὶ τὰ δὲ αὐτοῖς φερεπονώτατα δὴ καὶ παθοῦσιν. ὅμως γὰρ τῶν τείχους ἑκάστῃ τι καὶ σεῦ ἐπέσευ ἐς ἑαυτούς. οὐ μὲν ἔφασί τις ἐσαλάμενος ἔπι θαλάσσῃ· ἀλλ' αὐδὶ νυκτὸς αὐτίκα προεφοδόμησαν οἱ Κυζικηνοί. τῇ δὲ αὐτῶν ἡμερῶν πρῶτα σφοδρὸν ὑπτιωθέντων, προέκλασε τὰ λοιπὰ τῶν μηχανημάτων ὃ βασιλέως. λέγεται δή· ἡ πόλις ἐμπρόσθιον κατὰ Διὸς τῆς Κόρης δαιδᾶσαι καὶ σίδοισιν αὐτίκα οἱ Κυζικηνοὶ μάλιστα θεῶν. ἐπιλαθούσης δὲ τῆς ἑορτῆς, τὸ ἢ θύουσι βοῶν μόναιναι, οἱ μὲν οὐκ ἔχοντες, ἔπλαττον ἀπὸ σίτου. μόναιναι δὲ βοῦς ἐκ παλαίου προσῆν αὐτοῖς διὰ χρόνου, καὶ τὸ καθεῖρξαν τὸ σῶμα κατὰ δύσιν τι, καὶ ἐς τὴν πόλιν ἐσῆραν μοῦσα, ὥσθ' ὕσιν ἀφ' ἑαυτῆς ἐς ὃ ἱερὸν, καὶ τοῖς βωμοῖς πρὸ ἔστη. τοιούτων μὲν δὴ οἱ Κυζικηνοὶ μὴ χρηστῆς ἐλπίδος ἔθυον. οἱ δὲ φίλοι τῷ Μιθριδάτῃ συνεβούλευον, ὡς ἱερᾶς τῆς πόλεως ἀπεπλεῦσαι. ὁ δὴ οὐ πιθόμενος, ὅτι ὃ Δίνδυμον ὄρος κατὰ μέσον ἀνέχει, ἐκ χώμα ἀπ' αὐτοῦ ἐς τὴν πόλιν ἔχαν, πύργους τε ἐφίστη, καὶ κατὰ νόμους ὃ τεῖχος ἀνεκρήμνη· τοῖς δὲ ἵπποις ἀχρείοις οἱ τότε ὄντας ἐκ ἀσθενείας δι' ἀφθονίαν, καὶ χωλεύοντας ἐξ κατατείνοντος, ἐς Βιθυνίαν ἐξέπεμπεν. οἷς ὁ Λούκουλλος ἐντυχὼν τὴν Ῥωδάκην ὑπέστρωσεν, ἐκλέξας πολλοὺς καὶ αἰχμαλώτους ἔλαβεν, ἀνδρας μὲν ἐς μυρίους καὶ πεντακισχιλίους, ἵππους δὲ ἐς ἑξακισχιλίους, καὶ σκευοφόρα πολλά. καὶ τὰ δὲ μὲν ἐν Κυζίκῳ. ὃς δὲ αὖτε χεόνῳ Φρυγίαν Εὔμαχος Μιθριδάτου στρατηγὸς ὑπῆρχεν, ἐκλέξας Ρωμαίων πολλοὺς μὲν παῖδων καὶ γυναικῶν, Γισίδας τε καὶ Ἰσαυρέας ὑπήγετο, καὶ Κιλικίαν μέχρι τῶν τῆς Γαλατικῆς τετραρχῶν Δηϊόταρος ὑπὸ πολλάζοντα αὐτὸν σφεδίαξε, καὶ πολλοὺς διέφθορε. καὶ τὰδε μὲν Φρυγίας ἐπὶ δὲ ἐλήγετο. Μιθριδάτου δὲ χάμων ὑπτιωθέντος ἀφῆρπτο καὶ τὸν ἐκ θαλάσσης

ἀγορὰ εἴ τις ἦν· ὥστε πάμπολυ ὁ στρατὸς ἐλίμωττε, καὶ πολλοὶ μὲν ἀπέθνησκον· εἰσὶ δ' οἱ καὶ σπλάγχνων ἐγεύοντο βαρβαρικῶς· οἱ δ' ἄλλοι πονηφαγοῦντες ἐσώσθησαν, καὶ τὰ νεκρὰ σφῶν αὐχοῦ ἄταφα ῥιπτούμενα λοιμὸν ἐπῆγον διὰ τὴν λιμῶ· διεκαρτέρει δ' ὅμως ὁ Μιθριδάτης, ἐλπίζων ἔτι τὴν Κύζικον ἁρπάσειν τοῖς χάρασι τοῖς ἀπὸ τῆς Δινδύμου· ὡς δὲ καὶ τοῦτο ὑπεσύρησαν οἱ Κυζικηνοὶ, καὶ τὰ ἐπ' αὐτῶν μηχανήματα ὑπεμπρήσθησαν, καὶ αἰσθόμενος τὴν λιμὸν πολλάκις ὑπεκθέοντας τοῖς πολεμίοις ἀδενεστάτοις γεγονέναι ἐπιπέμψας, δρασμὸν ὁ Μιθριδάτης ἐβούλευε, καὶ ἔφυγε νυκτὸς, αὖθις μὲν ὅτι τὴν νεὼν ἐς Γάειον· ὁ δὲ στρατὸς αὐτοῦ κατὰ χέρσον ἐς Λάμψακον. παρῆσαν δ' αὖθις τὸν Αἴσηπον, ὃ, τι ποταμὸς τότε μάλιστα ἀρδεῖς μέγεθος, καὶ ὅτι τὴν ποταμῶν Λουκούλλος ὑπεδράμων ἔφθειρεν. ὧδε μὲν οἱ Κυζικηνοὶ πολλῷ βασιλέως ὕστερον διέφυγον, αὖθί τε γηραιὸς ἀγωνισάμενοι, καὶ λιμῷ πιεσθέντες ὑπὸ Λευκύλλου, ἀγῶνα τε αὐτῷ δήμιοι, μέχρι νεῶν τελοῦσι τὰ Λουκύλλεια κελεύμενα. Μιθριδάτης δ' ὡς μὲν ἐς Λάμψακον ἐσφυγάδευσε ἐπὶ τὸν Λευκύλλου ὕστερα. θηλείαν, ναῦς ὑπεπέμφας ἐξελόμενοι σὺν αὐτοῖς Λαμψακηνοῖς. μυείοις δ' ὅτι λέκτους ὑπὲρ νεῶν πεπτήκοντα, Οὐαρίῳ πεμφθέντι οἱ στρατηγῶν ὑπὸ Σερτωρίου καὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Παφλαγόνος, καὶ Διονυσίου τοῦ Εὐτυχοῦς καταλιπὼν τὰς πλοίσια αὐτῶν ἐς Νικομήδειαν ἐπλέ. καὶ χειμὼν ὑπερβαλόμενος πολλὰς ἑκατέρων διέφθειρε. Λούκουλλος δ' ἐπὶ τὸ κατὰ χέρσον εἵρατο διὰ τῆς λοιμοῦ, ναῦς ὑπὲρ τῆς Ἀσίας ἀγείρας, διέδωκε τοῖς ἀμφ' αὐτὸν στρατηγοῦσι, καὶ Τειανεῖς μὲν Ἀπαμείαν εἶλεν ὑπερπλεύσας, καὶ πολλὴν τὴν Ἀπαμέων συμφυγόντων ἐς τὰ ἱερὰ ἐλήϊσε σφαγήν. Βάρβας δὲ Γερυσιάδα εἶλε τὸν τοῦ Φρουρᾶ ἐκφυγόντων. Λούκουλλος αὖτε τὸν Ἀχαιῶν λιμένα, τεσσαράκοντα ναῦς εἶλε τὴν πολεμίων. Οὐάειοι δὲ καὶ Ἀλέξανδρον καὶ Διονύσιον αὖτε λῃσμονὲς, ὃν ἐρήμῳ νήσῳ καταλαβὼν, ἔνθα δείκνυται βωμὸς Φιλοκτήτου, καὶ χάλκεος ὄφις, καὶ τόξα, καὶ θώρηξ ταινίαις ἀειδέτες, μίνυμα τῆς ἐκείνου πάθης· ἐπέπλει μὲν αὐτοῖς βουλίῃ τὸ πολλῷ, καὶ μὴ καὶ Φρυγίους· θύελλαι δ' ἐκείνων ὑπομένοντων, ἔστε τὴν εἰρεσίαν, καὶ τοὺς δύο ναῦς ὑπεπέμπων, ἐρέθιζεν ἐς ἔκπλουν. οὐ σαλεύοντων δ' ἐκείνων, ἀπὸ γῆς ἀμείψαντες αὖτε ἔπλευσι τὴν νῆσον ἑτέραις ναυσὶ, καὶ πεζοὺς ἐς αὐτὴν ἐκβιβάσαντες, σὺν ὅλαις τοῖς ἐχθροὺς ὅτι τὰς ναῦς. οἱ δ' ἐς μὲν τὸ πέλαγος οὐκ ἀφίεσθαι, ὃν Λουκούλλου στρατὸν διώκοντες. αὖθις δὲ τὴν γῆν πλέοντες, ἔκτε τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάσσης ἀμφίβολοι γεγόμενοι, κατετιτρώσκοντο, καὶ φόνος πολὺς ἦν αὐτῶν καὶ φυγή· ἑλήφθησαν δ' ὀλίγοι κρυπτόμενοι, Οὐάειός τε καὶ Ἀλέξανδρος, καὶ Διονύσιος ὁ Εὐτυχοῦς, καὶ αὐτῶν ὁ μὲν Διονύσιος πιὼν ὧν ἤγετο φάρμακον, αὐτίκα ἀπέθανεν. Οὐάειον δ' ἀφαιρεθέντα τοῦ σώματος Λούκουλλος· οὐ γὰρ ἐδόκει Ρωμαῖον ἄνδρα βουλεύειν θηριωδέστερον. Ἀλέξανδρος δὲ ἐς τὴν πομπὴν ἐφυλάσσετο, καὶ Λούκουλλος αὖτε τῶνδε Ρωμαίοις ἐπέστελλε, τὰ γράμματα διάφορα αὖτε δεδομένα, ὡς ἔθος ἐστὶν ὅτι νίκης. αὐτὸς δὲ ὑπέστρεφε ἐς Βιθυνίαν· Μιθριδάτης δ' ἐς Γόρδιον ἐς πλέοντι χειμὼν ἐς δὶς ὑπερήγετο. καὶ τὴν ἀνδρῶν ἀμφὶ τοὺς μυείους, καὶ νῆες ἀμφὶ τὰ ἐξήκοντα διεφθάρησαν, αἱ δὲ λοιπαὶ διερρίφησαν, ὡς ἑκάστην ὁ χειμὼν ἔξω εἶχεν. αὐτὸς δὲ ῥηγνυμένης τῆς στρατηλάτιδος, ἐς λῃστῶν σκάφος, ἀπαγορευόντων τὴν φίλων, ὁμοῦ ἐνέβη. καὶ ἐς Σινώπην αὐτὸν οἱ λῃσταὶ διέσωσαν. ὅθεν ὁ μὲν ἐς Ἀμισὸν ἀπὸ κέλω Σφαπλέων, ἔστε τὸν κηδεστὴν Τιγράνην τὸν Ἀρμένιον, καὶ ἐς Μαζάκαν τὸν ἡγεμόνα ἄρχον-

πα Βοσπόρου ὡς ἐπὶ πᾶ, ὅπως μὴ πυρῷ ἐπίηλον ἑκάτερον. εἰς δὲ Σκύθας ὁμήρους χρυσὸν καὶ δῶρα πολλὰ Διοκλέα φέρῳ ἐκέλευεν. ἀλλ' ὁ μὲν αὐτοῖς τι δώσοις, καὶ αὐτῷ χρήσιμον ὡς Λύκυλλον ὑπομένησε. Λύκυλλος δ' ὅτι τὴν νίκης θεσπίσας ὡς ἰὼν ἐς Ὃ ὡς ὀπίσω, καὶ ὡς ὁπόσα ἄπορα χρεώμενος ὡς ὑπομένειν, οἷα δ' εὐδαίμονος χώρας καὶ πολιῶν χρέων ἀπολειπόμενος, Ὃ μὲν δύσβατα πεδία τε πάρων ἁρπαγμῷ αὐτίκα ἐλήγετο, ὁ δὲ βοῦς μιᾶς, ἅτις δὴ καὶ ὡς ὑπὸ καὶ ἑαυτὸς, καὶ ὡς τὰ λοιπὰ τούτων, κῦ λόγου. Λούκυλλος δ' Ἀμισὸν τε καὶ Εὐπατορείαν, μὴν τινα τῆ Ἀμισῷ πρόκοδόμισιν ὁ Μιθριδάτης, Εὐπατορείαν τε ὠνόμαζεν ἀφ' ἑαυτοῦ, καὶ βασίλεια ἦγεῖτο, ὡς ἀκρόπολιν ἐπολιόρκει, καὶ ἑτέρῳ στρατῷ Θεμίσκυραν, ἣ τῶν Ἀμαζόνων τινὸς ἐπώνυμος οὖσα ὡς ὑπὸ τὸν Θερμώδοντα ποταμὸν ὅτι. τούτων δ' οἱ μὲν τοῖς Θεμισκυρίοις ὑπήκοοι, πύργους ἐπῆγον αὐτῆς, καὶ χώματα ἐχώννυον, καὶ ὑπονόμους ὤρυττον οὕτω δή τι μεγάλους, ὡς ὑπ' αὐτοῖς ὑπὸ τὴν γῆν ἀλλήλοις κῦ ὁ πλῆθος ὑπεχώρει. καὶ οἱ Θεμισκύρειοι ὑπὰς ἀῶσθαι ἐς ἑαυτοὺς ὀρύττοντες, ἄρκτους τε καὶ θῆρια ἕτερα, καὶ σμήνη μελισσῶν ἐς τοὺς ἐργαζομένους ἐσέβαλλον. οἱ δ' ἀμφὶ τὴν Ἀμισὸν, ἕτερον ἔξοδον ἐμηχανῶντο, ἀπομαχόμενοι αὐτοὺς τῶν Ἀμισέων, καὶ πολλάκις ἐκπηδῶντες, καὶ ἐς μονομαχίας ἔτι προκαλούμενοι. Μιθριδάτης δ' αὐτοῖς πολλὴν ἀγορὰν καὶ ὅπλα καὶ γραπτὰ ἔπεμπεν ἐκ Καβείρων, ἔνθα χειμάζων, γράφων ἀεὶ σὺν ἐλεγε. καὶ στρατὸν αὐτῷ πεζοὶ μὲν ἐς τετρακισμυρίους, ἱππεῖς δὲ ἐς τετρακισχιλίους. ἴσα μὲν οὖν ἔφασ, ὁ μὲν Λούκυλλος δηλῶν τὸ ὁρᾶν ὅτι τὸν Μιθριδάτην ἐχυρᾷ· προφυλακὴ δ' ἦσαν ἐκείνῳ, κωλύσῃ τι Λούκυλλον, καὶ δηλοῦσθαι οἱ στρατιῶται, εἴ τι γίγνοιτο. καὶ ἦρχε τῆσδε τῆς φυλακῆς ὁ Μιθριδάτου τὸν ἀδελφὸν τοῦ βασιλέως γόνος, ὄνομα Φοινίξ, ὃς ἐπὶ Λούκυλλος ἐπέλαζε, Μιθριδάτη μὲν διεπύρσευεν, ἐς δὲ Λούκυλλον ὑπομένειν μὴ τῆς δυνάμεως. καὶ ὁ Λούκυλλος ἀδεῶς ἤδη καὶ ὄρη διεξελθών, ἐς Κάβειρα κατέβη. γνώμης δ' αὐτῷ καὶ Μιθριδάτη ἵνα ὡς ἱππομαχίας, ἢ πόλεμος αὖθις ἐς τὸ ὄρος ἀνέβορεν. ὁ δ' ἵππαρχος αὐτῷ Γόμπιος ἐς Μιθριδάτην τεθρωμένος ἀφῆκται, καὶ πυθόμενος βασιλῆ, ἵνα χάριν οἱ στρατιῶται δωσάρτο ἀποδιδῶναι, εἰ μὲν, ἔφη, σὺ φίλος γόνος Λουκούλλου, πάνυ πολλοῦ ἀξίαν εἰ δ' ἐχθρὸς εἶπε, σοὶ βουλύσομαι. ὧδε μὲν ὁ Πομπώνιος ἀπεκρίνατο. καὶ αὐτὸν τῶν βαρβάρων κλείψ' ἀξιούντων, ὁ βασιλεὺς εἶπεν οὐκ ἐξυβρίσθη ἐς αὐτὸν ἀρετήν. οὐκ πάντων δὲ στρατιῶται, οὐ κατὰ τύπος ἐς μάχην τῶν Λουκούλλου, πρὸ ὧν ἀνάβασιν ἐπ' αὐτὸν ἐζήτει. καὶ τις ἀνὴρ ὢν τούτῳ Σκύθης, ὄνομα Ολκάβας, αὐτόμολος ὢν ἐς Λούκυλλον ἐκ πολλοῦ, καὶ πρὸ τοῦδε τοῦ ἱππομαχίας πολλὰ πρεσβεύσας, καὶ δι' αὐτῶν πρὸ τῶν Λουκούλλου πραπίζης τε ἐς γνώμης καὶ ἀπορρήτων ἀξιούμενος, ἦκεν ὅτι τοῦ στρατοῦ αὐτῷ πρὸ μισθοφορίαν ἀναπαυομένου, καὶ ἐσπλῆσαι ἐβιάζετο, βραχὺ καὶ στρατὸς ὅτι τῆς ζωπυρᾶς εἰληφέναι πρεσκεύμενος. κωλυόμενος δ' ἠναγκάζη, καὶ χρείαν τινὰ ἐπίηλον ἔλεγεν ἐξαναπῆσαι ὅτι στρατηγόν. τῷ δὲ ἥρα πιθανώτερον ἐδόκει εἶναι πάντων εἰ χρησιμώτερον Λουκούλλῳ τῆς σωτηρίας, ἐπίδηλον ὅτι ἵππον αὐτίκα, καὶ ἐς τὸν Μιθριδάτην ἐξήλασεν, εἴτ' ὑπὸ βουλῆς καὶ δόξας ὑποπτεύεσθαι, εἴτε σὺν ὀργῇ πρεσβεύεσθαι νομίζων. ἕτερός τε Σκύθης ὄνομα Σοδάδακος, ὃς ἔφησε τῷ Μιθριδάτῃ βουλὴν αὐτομολίας ἐς Λούκολλον. Σοδάδακος μὲν δὴ στρατελαμβάνεται· Λούκυλλος δὲ τὴν κάθοδον τὴν ἐς Ὃ πεδίον ἱππακρατιώτων τε πολεμίων ἐκπεπόμενος, καὶ πρὸ ὁδὸν ἑτέραν οὐχ ὁρῶν, ὥρμεν

τὸ στπλαίον κυνηγὸν θηρίων ἀτρεπῶν ὀπτισήμενα, ᾧ χρώμενος ἡγεμόνι καὶ ὁδοῖς ἀτρίβους παρελθὼν ἐπὶ καφήνης τὴν Μιθριδάτου, καὶ κατὰ μικρὸν ἐκκλίνας καὶ ὀπτε τὸ πεδίον διὰ τοὺς ἵππους. χαράδραι δὲ ὕδατος τὸ προβολὴν θέμενος ἐστρατοπέδευσεν. ἀπορῶν δ' ἀγορᾶς, ἐς Καππαδοκίαν ἔπεμπεν ὁπόσον, καὶ ἐς τοὺς πολεμίους ἀκροβολίζετο, μέχρι φθινόντων ποτὲ τῶν βασιλικῶν ὁ Μιθριδάτης ἀπὸ τῆς χάρακος ἐκθραμὼν καὶ ὁπλίσας, ἐπέστρεφεν αὐτοῖς, καὶ Ρωμαίους οὕτω κατεφόβησεν, ὡς μὴ πρὸ ἡμέρας τὴν ὁρμὴν φθάνοντας, οὐδὲ ἀπιόντων αἰσθάνεσθαι τῶν πολεμίων ἐς πολύ, ἀλλ' ἕκαστον ἡγεῖσθαι τὸν συμφθάνοντα οἱ καὶ ὀπίσσω εἶναι πολέμιον. οὕτω πάνυ κατεπλήγισεν. καὶ ὁ Μιθριδάτης τοῦδε τῆσδε τῆς νίκης πάντα χρὴ χάριν ἀπέπεμπεν. τὴν δ' ἵππον πολὺ μέρος, καὶ μάλιστα δὴ τὸ μαχιμώτατον, ἐφεδρεύειν ἔταξε τοῖς ἐκ Καππαδοκίας πρὸ ἀγορᾶς τῷ Λουκούλλῳ φέρουσιν, ἐλπίζων τὸ ἀπορίᾳ ἕψεσθαι αὐτὸν ἡμέρωσιν, πίστασθαι οἷ αὐτὸς ἔπαθε τοῦδε Κυζικηνοί. ᾗ δὴ μάλα εὐθύμημα μεγάλως, ἀποκλῆσαι ἕξειν Λούκουλλον ἐκ μέσης ἔχοντα Καππαδοκίας. οἱ δ' ἵππεῖς τῷ βασιλέως τοῖς προσφόροις τὴν σιτοφόρον τὸ πρῶτον ἐντυχόντες, ᾗ ὅπλα μάλιστα ἐς θύρυβον εἰώθασι προσελθεῖν, ἀμελέστερον ὡς τὸ πρῶτον σφίσι πρὸς ἵππον ἐπέπεσον. τὸ δὲ Ρωμαῖοι φθάσαντες ἐξ ὁδοιπορίας ἐς μάχην παρασκευάσασθαι, τοὺς μὲν ἔκτειναν τῶν βασιλικῶν, βοηθούσης οἷα πρὸς τοῖς δυσχωρείας, τοὺς δὲ ἐς τοὺς προσόντας κατέρρηξαν, τοὺς δὲ διέβρηξαν καὶ ἀποφεύγοντας. ὀλίγοι δὲ νυκτὸς ἐς τὸ στρατόπεδον ἀφικόμενοι τὸ, καὶ μόνοι παρὰ γνώμην λέγοντες, μέγα τὸ φύσει τὸ συμβαὶ μειζόνως διεθρόησαν. Μιθριδάτης δ' αὖθ' ὑπὸ τῶν Λουκούλλου πυθόμενός τε, καὶ Λούκουλλον ἴσασι ὀπίσσω ὀπτὸν τοῦδε ἱππέων ἀπορίᾳ, αὐτίκα οἱ προσαποτίλλει, φυλὴ ὑπ' ἐκπλήξεως ἐπιπόνῳ, ᾗ τόδε τοῖς φίλοις δῆλος ἐξέφερεν τὸ τῇ σκιρῇ. οἱ δὲ ἐρίου τε ἡμέρᾳ παρέλιπον, νυκτὸς ἔτι ἀπουδῇ τὰ ἴδια ἕκαστος ἐξέτεμνεν ἐκ τῶν στρατοπέδου, καὶ ὑδρομόων παρὰ τὰς πύλας σκιροφόρων πολὺ τὸ πλῆθος ἐῶν. ὅταν ἡ στρατιὰ ἡσυχίᾳ, ἐς τοὺς φέροντας ὀπτιχνεύσασα, ᾗ προΐζουσα πολλὰ ἀποπώτερα σκιρᾶ δίχ ᾗ ἀναγκαίης ὕστερον ἐπηλθάτην, τὰ χάρακα σφῶν ὀπισθραμόντες ἔλυον, καὶ διέφθειρον, ὡς ἐκ πεδίου πόνον ἀκόμιστος, ὅπου δύναιτο ἕκαστος αὐτῶν, ἄνευ στρατηγοῦ, καὶ ὀπισάτου παρελθόντος. ὧν ὁ Μιθριδάτης ἐξύπτερον καὶ σκιρᾶ ἀπαξίᾳ χρημάτων ἀφθόνως, ἐξέθραμεν ἐκ τῶν σκιρῶν ἐς αὐτούς, καὶ λέγει τι ἐπιχείρημα. Σουλπίκιος δ' ἐσακούσας ἔτι, σκιρθλεῖς ὡς τὸ πλῆθος κατέπιπτε, καὶ ἐς τὸν ἵππον ἀναβληθείς, ἐς τοὺς ὄρη σκιρᾶ ἀλίσκοις ἐφέρετο. Λούκουλλος δὲ τῆς τοῦδε τῶν ἀγορᾶν θυμοφθορίας πυθόμενος, καὶ τῶν φυγόντων τὸν πολεμίων ἰδών, ὀλίγοι μὲν τοὺς ἐκ φυγόντας, ἔπεμπε διώκειν ἱππέας παλλοὺς· τοῖσδε συσκιθαζομένους ἔπι τὸ στρατόπεδον τοὺς πεζοὺς τοῦδε ἐσήσας, ἐκέλευε μὴ διαρπάζειν τὸ παρὸν τότε μοῦδε, ἀλλὰ κλείειν ἀφόδους. οἱ δὲ σκιρὸν τὸ χρύσεα καὶ ἀργύρεα πολλὰ, καὶ ἐσθῆτας πολυτελεῖς ἡσύχιοι, ἐξέσησαν τῶν σκιρμάτων· αὐτοὶ τε Μιθριδάτειοι καταλαμβάνοντες, ἡμίονόν τινα τῶν χρυσοφόρων ἐς ὄνειμα παπάξαντες, προσπόντες ὕ χρυσίου τοῦδε τόδε ἡσύχιοι, διαφυγὼν ἐς Κόμανα τοῦδε· ὅλον ἐς Τιγράνην ἔφυγε σκιρᾶ ἱππέων διχιλίοις. ὁ δὲ αὐτὸν ἐς ὄψιν οὐ προσέμενος, τὸ χωρίοις ἐκέλευσε διάτης βασιλικῆς ἀξιοῦσθαι. ὃ δὴ καὶ μάλιστα τῆς ἀρχῆς ἀπογνοὺς ὁ Μιθριδάτης, βάκχην εὐνοῦχον ἔπεμπε ἐς τοὺς βασίλισσα, τοὺς ἀδελφὰς αὐτοῦ καὶ τοὺς γυναῖκας καὶ παλλακὰς ὅπου δύναιτο ἀνελοῦντα. αἱ μὲν δὴ διο-

φθείρουτο ξίφεσι, καὶ φαρμάκοις, καὶ βοτάναις δηλητηρίοις πεισθέντες. ταῦτα δὴ ὁρῶντες οἱ Φρύγες ἀρχὴν τοῦ Μιθριδάτου, ἀθρόοι ἐς τὸν Λούκουλλον μετεπέμποντο χωρεῖν ὀλίγον· καὶ ὁ Λούκουλλος αὐτὸν ὕπαιθρον καθίσας, καὶ ταῖς ὅλαις τοῦ Πόντου πόλεσι προσπλέων, ἦρε Ἀμισρὸν τε καὶ Ἡράκλειαν καὶ ἑτέρας. Σινώπην δὲ ἀπέτεμνεν ἐπὶ καρτερὸς, καὶ στενομαχίαις οὐ κακῶς. πολιορκούμενοι δὲ ταῖς ναυσὶ ταῖς βαρυτέραις σφῶν διέφρησαν, καὶ ἐς ταῖς κουφοτέραις ἐμβάντες ἀπέφυγον. Λούκουλλος δὲ τὴν πόλιν αὖθις ἐλευθέραν ἠφίει δι' εὐσέβειαν, ὅτι Διόνυσιν ἐτίμων. Αὐτόλυκόν φασιν ὅτι ταῖς Ἀμαζόσιν Ἡρακλῆ συστρατεύσαντα, ἐπὶ χρημάτων ἐς Σινώπην καταχθῆναι, καὶ τῆς πόλεως κρατῆσαι, ἀνδρίας τε σωθέντας τοῖς Σινωπεῦσιν ἔγραφον· οἱ δὲ Σινωπεῖς ὡς φθασάντων ἐς φυγὴν ἐπαναχάζεσθαι, ὀδύναις καὶ κελεύσεσι τοξεύεσθαι. ταῦτα δὴ ὁ Λούκουλλος εἰδὼς, ταῦτα προμαθὼν, ἔδοξεν ἐπ' αὐτὰ κλῆθρα ὁρᾶν αὐτὸν, καὶ τῆς ὀπτούσης τὸν ἀνδριάντα πιθανὸν προβεβουλημένον τῶν Φρυγῶν, ἐκλῦσαι κελεύσας, ἰδίᾳ οἱ ἔδοξεν ὑπὸ τοῦ ἐπιόντος διόδια ἰέναι. Λούκουλλος δὲ καὶ Ἀμισοῦ ὕστερον Σινώπης σωφρίζει, ἐκφυγόντων μὲν ὁμοίως τὴν Ἀμισέων ἅλωσιν· πεισθέντων δὲ Ἀθηναίων αὐτοὺς θαλασσοκρατοῦντων σωφρίζεσθαι, καὶ δημοκρατίᾳ χρησαμένους, ὅτι πολὺ τοῖς Περσικοῖς βασιλεῦσιν ὑπακοῦσαι. σωφρονήσαντες δὲ αὖθις ἐς τὸν δημοκρατίας ἐκ τοξεύματος Ἀλεξάνδρου πάλιν δουλεῦσαι τοῖς Ποντικοῖς· ἐφ' οἷς ἄρα συμπαθὴς ὁ Λούκουλλος φιλόμουσός τε καὶ φιλοτιμούμενος γε· καὶ ὁ δῆμος ὅτι Ἀλεξάνδρῳ τῷ φίλος Ἀττικὸν, αὐτόνομον ἠφίει τὴν πόλιν, καὶ τοὺς Σινωπέας τοῦ τείχους σωφρονίζει. ὧδε μὲν δὴ Σινώπην καὶ Ἀμισὸν Λούκουλλος ἐπόρθει τε καὶ σωφρόνιζε, καὶ Μαχάρῃ τῷ παιδὶ τοῦ Μιθριδάτου, Βοσπόρου τε βασιλεύοντι, καὶ σίφανον οἱ πέμψαντι ἀπὸ χρυσοῦ, φιλίαν συνεπήγετο. Μιθριδάτῃ δὲ ἐξιόντι τῶν Τιγρανόκερτα, καὶ ἐς τὴν Ἀσίαν αὐτὸς ἐπανελθὼν ὤφλησεν ἔτι τῶν συλλείων ὑπόλοιπα τέτταρα μυριάδας τοῖς καρποῖς· τίλη δὲ ὅτι ταῖς οἰκίαις καὶ τοῖς ἀνθρώποις ὥριζε, καὶ ὑπόκια ἔφυεν, ὡς δὴ τὸν πόλεμον κατορθωκώς. ὅτι δὲ ταῖς θυσίαις ὅτι τὸ Τιγρανόκερτα οὐκ ἐκδίδωσι οἱ Μιθριδάτῃ ἐστράτευε συὼ δύο τίλεσι ὁπλίταις, καὶ ἱππεῦσι πεντακοσίοις. καὶ τὸν Εὐφράτην ἀφάσας μόνα τὰ χρήματα τοῖς βαρβάροις αὐτῶν διώδυεν. οἱ γὰρ ἄνδρες οὐκ ἐπολέμουν, οὐδὲ ἠξίουν τι πάσχειν ἐς τε Λεύκουλλον καὶ Τιγρανόκερτα ἐπ' ἀλλήλοις διακριθῆναι. Τιγρανόκερτα δὲ τοιάδε ἐμιμήσατο ὕστερα Λεύκουλλον. ὁ γὰρ τοῦ τοξότης εἶπεν κακρέμασε αὐτὸν, σωτηρίαν αὐτὸν τοῖς πόλεσι νομίσαντος. ὡς δὲ ποτε ἤκουσε, Μιθριδατίῳ τοξεύσαντι μιᾷ διαβολίᾳ ἐπαίων, Λούκουλλον ὑπεχεῖν τῷ θρόμῳ. Μαγάφῃ δὲ Τιγρανόκερτα φυλάττειν ἐπέτρεψεν, ἕως ἂν πάλιν ὡς μιν τοξείρηται, ὅτι τὴν τιμὴν τὴν ἑαυτοῦ βασιλεῖ, τὸ ἐκείνου ἡγεῖσθαι ὡς χωρίῳ σωφρίζει, καὶ τοὺς ὁρίσοντες ἐς αὐτὸν σωφρονίζει, ζημίαν ὑπέστησε, ὅσα μὴ μεταφέρειν διδυμοῦσθαι. τάφρη τε αὐτοῦ ἐκέκλειστο πεντήκοντα πήχεων τὸ ὕψος, ἐπεσασιοῦ τὸ τοῦ βάθους μέτρα, καὶ βασίλεια καὶ τοξοδιόσεις τοῦ τὸ τοξάσιον ἐπὶ μακροῦ, καὶ κωπήσια πολλὰ καὶ λίμνας· ἀλλοῖ δὲ καὶ φρούριον ἄλλο καρτερόν. καὶ πόντα τότε Μαγάφου τῶν ὑπηκόων τοξικὴ στρατιὰ ἀγείρει, Μιθριδατίῳ μὲν ὁ Λεύκουλλος αὖθις ἐκ τῆς τοξότης τοξοσύνης πεζάμενος ἐδίωκε· Μαγάφου δὲ Σεξτίλιος ἐς Τιγρανόκερτα κατακλείσας, τὰ μὲν βασίλεια αὐτίκα ἀτείχισα ὅπα διήρπασι, τὸν δὲ πάλιν καὶ τὸ φρούριον ἀπεστάφλα, καὶ μηχαναὶ

ἐφίκη, καὶ ὑπονόμοις διεχρήμπτο τὸ τεῖχος, ἡ Σεξτίλιος μὴν ἀμφὶ ταῦτα ἐτέτακτο. Τιγρανὴς δὲ πεζοὺς μὲν ἐς πέντε καὶ εἴκοσι μυριάδας ἀγείρας, καὶ ἱππέας ἐς πεντακισμυρίους, προῆγεν αὐτῶν ἐς Τιγρανόκερταν αὐτὸς ἐξακισχιλίους· οἱ δὲ ἀμφὶ μέσων Ρωμαίων ὠσάμενοί τε, καὶ ταῖς παλλακαῖς τοῦ βασιλέως ἁρπάσαντες ἐπέφυγον. τῷ δὲ λοιπῷ στρατῷ Τιγράνης αὐτὸς ἤλαυνεν ὅπῃ Λούκουλλος. καὶ αὖτις ὁπότε προῆσαν Μιθριδάτης ἐς ὄψιν ἐλθών, συνεβούλευε μὴ συμπλέκεσθαι Ρωμαίοις, ἀλλὰ τῷ ἱππικῷ μόνῳ προσέχοντα, καὶ τὸν χῶν λυμαινόμενον, ἐς λιμὸν αὐτοὺς εἰ δύναιντο, προεκλείειν. ᾧ δόξαν καὶ αὐτὸς Λούκουλλος πρὸς Κύζικον ἀμαχεὶ κάμνων τὸ στρατὸν ἀπολέσαι. ὁ δὲ παύσας αὐτὸν τῆς στρατηγίας, προῆγε συνεσκευασμένος ἐς μάχην, καὶ τὸν Ρωμαίων ὀλιγότητα ἰδών, ἐπέσκωπτεν οὕτως, εἰ μὴ πρέσβεις εἰσὶν οἵδε, πολλοί· εἰ δὲ πολέμιοι, πάμπαν ὀλίγοι. Λούκουλλος δὲ λόφον βύσσινον ἰδὼν ὅπαδον ἔχοντα Τιγράνην, τοὺς μὲν ἱππέας ἐκ μετώπου προσιππεύειν ἐκώλυε αὐτὸς, καὶ προσιππεῦσαι ἐφ' ἑαυτὸν, καὶ ἐκπεσεῖν ἐκέλευε, ἵνα τὸ βαρβάρων διακόπτων, τὴν ἔξοδον ἀφέλοιτο. τοῖς δὲ πεζοῖς αὐτὸς ἐς τὸν λόφον προσβοήσας, ἀφῆκε λαθών. καὶ ὡς εἶδε τοὺς πολεμίους ἐκ τῆς διώξεως οἷα νικῶντας, ἐς πολλὰ διεσκεδασμένους, τὰ δὲ σκευοφόρα αὐτῶν πόρρω ἐκπεπτωκότα, ἀνεβόησε, Νικῶμεν, ὦ ἄνδρες· καὶ ὅπῃ τὰ σκευοφόρα προῆσαν ἔθει δρόμῳ. τὰ δὲ αὐτίκα σὺν θορύβῳ φθάσαντα τοῖς πεζοῖς ἐπέπεσε, καὶ τοῖς ἱππεῦσιν οἱ πεζοί. ἔκπληξις τε ἦν ἐν τῇ διώξει μαχομένων ἀπροσδοκήτως τῶν Ρωμαϊκῶν ἱππέων ὑπισταμένων ἐς αὐτοὺς ἀπόλλυντο, καὶ τὰ σκευοφόρα τοῖς φεύγουσι ἐπέπεσεν ὡς ἐμποδίσματα· πρόσω τε ὡς ἐν τοσῷδε πλήθει θλιβομένων, καὶ ὃ ἀκριβὲς οὐκ εἰδότων, ὁπόθεν ἡ ἧττα αὐτοῖς ἄρξειεν, πολὺς ἦν φόνος, σὺν δεινῷ συνιόντας σφίσιν· ἀπηγόρευτο γὰρ οὐκ Λουκούλλου μὴ ἀπειλῆς· ὥστε καὶ ψόφῳ καὶ πρόσωπα προσιόντες ἐκτεῖνον ὅπῃ σφίσιν ἐκάστοις εἴκοι, εἴτε νὺξ ἐπέλαβεν. τότε δὴ ἀμαχρέφοντες ἐσύλευον ἐδίδου γὰρ ὁ Λούκουλλος πᾶσι. μεγαλοφρόνως δὲ τὴν ἧτταν ὁ Μαγκαῖος ἐφορᾶν ἀπὸ Τιγρανοκέρτων τοὺς Ἕλληνας οἱ ἐμισθοφόρησαν αὐτῷ, πόρρωθεν ἐξωπλισμένοι ἐπεσπίπτουν· οἱ σὺν ἵππῳ διδιότες, ἀθρόοι σκευοπάλας ἔχοντες, ἐθαύμαζόν τε καὶ ἡνιλίζοντο. Μαγκαίου δὲ τοὺς βαρβάροις ἐπόμενοι τοῖς ὡπλισμένοις, διαδυσάμενοι τὰ ἱμάτια τῆς λαμπάδος αὐτῇ ἀπτόμενοι, μὴ τὸ λαμπὶς ἐσίδῃ μὲν ἐς αὐτούς, καὶ ὅσους μὴ ἔλθοιεν, βύθιοι ἐμέλλοντο τὰ ὅπλα. ὡς δὲ οὐκ ἦν τῶν ὑδάτων ἔχον αὐτάρκως, μισοπύργια τινα κατέλαβον, καὶ Ρωμαίους ἔξω ἐκάλουν τε, καὶ μὴ ἀναβαίνοντας ἐσιδέχοντο. οὕτω μὲν ἐάλω Τιγρανόκερτα, καὶ πλοῦτος διηρπάζετο πολύς, οἷα πόλεως νεοκατασκεύου, φιλοτίμως συνῳκισμένης. Τιγράνης δὲ καὶ Μιθριδάτης στρατὸν μὲν ἤθροιζον προϊόντες, οὐ τὴν στρατηγίαν ἐπετέτραπτο Μιθριδάτης, ἡγεμόνος Τιγρανίους αὐτῷ γεγενῆσθαι παθήματα διδάσκοντα. ἔπεμπον δὲ καὶ ἐς τὸν Γαρυαῖον, ὅπως κυρήσοι σφίσι προσκαλούμενοι. μὴ παρεσβάλοιτο δὲ Λουκούλλου, καὶ ἀξιοῦντος, ἢ οἱ συμμαχήσοι, ἢ ἀμφοτέροις ἐκποίητος ἔσοιτο ὁ ἀγών, ὁ μὲν χρύσα στεφανηφόρος ἑκατέροις, οὐκ ἔφασαν, σὺν δεινῷ ἀμυνεῖν. ὁ δὲ Μιθριδάτης ὅπλα τε εἰργάζετο καὶ πόλιν ἐκτίσατο, καὶ ἐστρατολόγει χιλίους Ἀρμενίους. ὅπλεξάμενος δὴ αὖθις τοὺς ἀρίστους, ἐπλαισιομυρίους πεζοὺς καὶ ἱππέας ὁμοίους, τοὺς μὲν ἀνδρίους ἀπέλυσε τοὺς δὴ ἐς ἴλας τε καὶ σπείρας ἀζυγώτατον τῆς Ἰταλικῆς στρατοπέδου καταλέγων, Ποντικοῖς ἀνδράσι γυμνάζειν προσέδιδου. προσιόντος δὴ αὖθις τοῦ Λουκούλλου, ὁ μὲν Μιθριδάτης ὃ πε-

ξὸν ἄπαν, καὶ μέρος τῶν Ἱππέων ὅτι λόφου στενοχω-
ρίᾳ τῇ λοιπῇ σὺν ἵππῳ Τιγρά-
νης ὡς σπουδοῦσι Ρωμαίοις ἀπεπεμπεν, ἡσυχῇ· καὶ μᾶλλον ἀδεῶς ἀπὸ τοῦδε οἱ Ρω-
μαῖοι πλησίον αὐτῷ Μιθριδάτου ἐστρατοπέδευον. κινοῦντες δ' αὖθις ἠγείρετο πολιὰς, ὡς ὑπὸ τὸν Τιγρανοῦς· καὶ τὸ εὐθύμημα ἦν, ὁ μέσον Λυ-
κοῦλλον ἀμφοῖν ἡμεῖσθαι. ὁ δ' ἀμαθυμος, ὡς μὴ ἀεὶ τοῖς τῶν Ἱππέων προσῦπεμ-
ψε παρῳωτάτω συμπλέκεσθαι τῷ Τιγράνῃ, καὶ κωλύῳ αὐτὸν ἐξ ὀδυπορίας ἐς τὰ ξίν καθίσασθαι. αὐτὸς δὲ τὸν Μιθριδάτιον προσκαλούμενος ἐς μάχην, καὶ προ-
παφρόνων, οὐκ ἠρέθιζεν, ἕως λιμὸς ὑπέπεσεν, διέλυσε τὸ ἔργον ἅπασι, καὶ Τιγρά-
νης μὲν ἐξ ἄλης Αρμενίας ἐς τὰ οἰκεῖα ἀνεζεύγνυεν. ὁ δὲ Μιθριδάτης ἐς τὸν Πόντον ὅτι τὰ λοιπὰ τῆς ἰδίας ἀρχῆς ἐπείγετο. τρεῖς ἀκινακλίους ἰδίους ἔχων, ἓξ δοντας δὲ ἑτέ-
ρους τοῖς Τιγρανίοις λαβών. ὑφείπετο δ' αὐτῷ καὶ ὁ Λούκουλλος, ἀναζητῶν καὶ ὅδε τὸν ἀπόρειαν. φάσας δ' αὐτὸν ὁ Μιθριδάτης, ἐπίηπτο Φαβίῳ τῷ ἀδελφῷ τοῦ Λουκούλλου στρατηγῶν συλλελεγμένῳ, καὶ προλαβόντος αὐτὸν, ἔκτεινεν πεντακοσίους. ἐλευθερώσαντος δὲ τῷ Φαβίου πρέσβεις ὅσοι ἦσαν ἐν τῷ στρατοπέ-
δῳ, καὶ δι' ὅλης ἡμέρας αὖθις ἀγωνιζομένου, παλαίσπους ἦν ὁ ἀγών, μέχρι τῆς Μι-
θριδάτου πληγῆς λίθῳ τε ἐς τὸ γόνυ, καὶ σὺν ὀφθαλμῷ βέλει, ἐξ οὗ σφοδρὸν ἀπεκρημνάθησαν, καὶ πολλαὶ ἡμέραι τοῖς μὲν φόβῳ τῆς βασιλέως τῆς σωτη-
ρίας, τοῖς δὲ σὺν πληγῆς τραυμάτων ἠρεμῆσαι. Μιθριδάτῃ μὲν οὖν ἐπρεσβεύ-
σαντο Αγαθοκλῆς Σκυθικὸν ἔθνος, ἰοῖς ὄφεσι ἐς τὰς θεραπείας χρώμενοι, ἐξ ὅτι τῷδε ἀεὶ βασιλεῖ στασιάζοντες. Φαβίῳ δὲ Τερέντιος, ἕπεσθαι Λουκούλλου στρατηγὸς ἐπιλε-
γὼν μετ' οἰκείου στρατοῦ, πλοῖα τε ἀρχικὰ τῷδε τῷ Φαβίου, καὶ ὃ ἀξίωμα πρε-
σβεύσασι. καὶ μετ' οὐ πολὺ χωρησάντων ἐς μάχην αὐτῷ τε καὶ Μιθριδάτου, πτῶ-
μα οὐκ ἐμεμνήσετο ἡμέρας· ἐπεὶ τε σκηνὰς ἀμφοτέρων διέρρηξε, καὶ τὰ σκεύη πρόσω, καὶ τὴν ἀνδραποδώδη ἕξιν οὐκ κατεκρήμνιζε. καὶ τότε μὲν ἀνεχώ-
ρουν ἑκάτεροι. ἀπαγγελλομένου δὲ Λουκούλλου παρουσίαν, παρελαβεῖν τὸ ἔρ-
γον ὁ Τερέντιος ἐπειγόμενος, ἔτι νυκτὸς ἐπεχείρει τοῖς Μιθριδάτου προφυλακαῖς. ἰσομαχοῦντες δὲ ἐς πολὺ τῆς ἀγῶνος ὄντος, ὁ βασιλεὺς ἐς ὃ καθ' αὐτὸν μέρος ὑπεκα-
ρήσας, ἔχρισε τῷ μάχῃ, καὶ διαπαύσας τοὺς πολεμίους, τὸ πλεῖον αὐτῶν κατέκλεί-
σεν ἐς διώρυχα πλοῦ, ἔνθα διεφθείροντο, ξηραὶ μὴ δυνάμενοι. τοὺς δ' ἱππέας ἀνὰ τὸ πεδίον ἐδίωκεν, ἐκ ὁμοίως τῇ φορᾷ τῆς εὐτυχίας χρώμενος, ἐς τί πω αὐτὸν Ρω-
μαῖος λοχαγὸς, οἷα θηρίον αὐτῷ συνεσχάζων, ἐς τὸν μηρὸν ἐπάταξε ξίφει πλη-
γὴν βαρεῖαν, οὐκ ἐλπίζας ἐς τὰ νῶτα ἀφ' ἵππου φεύγοντος ἐφίξεσθαι. καὶ τὸν δὲ μὴν εὐθὺς εἰ πλησίον συνέσχεθεν· ὁ δὲ Μιθριδάτης ἀπεφέρετο ὀπίσω· καὶ οἱ φίλοι τῷ θραπαὶ ἀπὸ νίκης λαμπρᾶς ἀνεκάλεσαν σὺν ἐπιξήλῳ βαθείᾳ. οὐ ἐπιπλὴξ ἦ τοῖς μα-
χομένοις ὅτι τοῦ λόγου τῆς ἀναχωρήσεως θέρμοῦ τε ἦν ἀπορία μὴ πόθεν ἐ-
πέρωθεν εἴη· μέχρι μαθόντες εὐθὺς οὐ τοῦ πεδίου τὸ σῶμα ἀνείσατο καὶ ἐθορύ-
βουν· ἕως Τιμόθεος αὐτοῖς ὁ ἱερεὺς ὑπαχθεὶς ὃ αἷμα, ἐπιδείξει αὐτοῖς οὐκ μετεώρου, οἷον τὸ καὶ Μακεδόσιν οὐ Ινδοῖς ὑπὸ Αλεξάνδρου διδόσιν, ὁ Αλέξανδρος αὐτὸν ὅτι νεοὺς θεραπεύομαι ἐπίδειξον· ὁ δ' Μιθριδάτης ὡς ἀμαυρότερον, αὐτίκα τοῖς ἀμα καλέσασιν οὐκ τῆς μάχης κατεμέμφετο, ἐν δὲ στρατηγὸν αὐτῆς ἡμέρας ἦλθ αὖθις ὅτι τὸ Ρωμαίων στρατόπεδον. οἱ δὲ καὶ οὐκ ἔνευον ἐπιφθόνως ἦδη σὺν δίᾳ. συ-
λλεγομένων δὲ τῶν νεκρῶν, ἐφάνοντο χιλίαρχοι μὲν τέσσαρες ἐν εἴκοσι· ἑκατόνταρχοι δ'

πεντήκοντα

πεντήκοντα καὶ ἑκατόν· ὅσοι ἡγεμόνων πλῆθος οὐράδιως συνέπιπτε Ῥωμαίοις ἐν ἴσῃ μοίρᾳ. ὁ δὲ Μιθριδάτης ἐς Ἀρμενίαν, ἣν δὴ Ῥωμαῖοι βεβαιοτέραν Ἀριοβαρζάνῃ καὶ λύσιν, ἀνεζεύγνυε, τὰ μὲν βιαίως πάντα συλλογῶν, τὰ δὲ δυσχερῆ διαφθείρων τε καὶ λύων. ἦν δὲ τῶν Λουκουλλου δεινότατα τὰ ἀφαιρούμενος· καὶ τὴν ἀπὸ Ῥωμαίων ἀπὸ βασιλῆς Ἀντίλιος ὄνομα, ἀφ' ὧν δίκην φυγὼν ἐκ τῆς πατρίδος ἐς Μιθριδάτην τὸν ἐς πολλοῦ καὶ φιλίας ἀξιούμενος, ἐάλω τότε ὑπὸ βασιλέως αὐτοῦ· καὶ ἡνίκα μὲν ὁ βασιλεὺς οὐ δικαίων βασανίσας Ῥωμαῖον τὸν τὰ βουλευτικὰ ἠδικηκότα, ἔκτεινε· τοὺς δὲ στρατιώτας ἡσύχασεν δίκαιος. ἀπελθόντες δὲ ὅσοι τῷ Ἀντίλιῳ συνεγώκεισαν, ἀπαλλαγὴν ἄφηκεν ὡς δικαστὴν διακεκοσμηκότες. Λουκούλλου δὲ ἤδη τὸν Μιθριδάτην ἀπὸ στρατοπέδου ὄντος, ὁ τῆς Ἀσίας στρατηγὸς ἀπέπεμπεν, ἐκήρυσε Ῥωμαίους ὑπακούειν Λουκούλλῳ πάρας τὸν δέοντας πολεμοῦντι, καὶ ὑφ' αὐτῷ τὰ στρατιᾶς ἀφίεναι, καὶ τὴν οὐ πιθομένων. τὰ ὄντα δημεύσειν· ὧν ἐξαγγελθέντων ὁ στρατὸς αὐτίκα διελύετο χωρὶς ὀλίγων, ὅσοι πάνυ πένητες ὄντες καὶ τιμὴν οὐ διδόντες, τῷ Λουκούλλῳ προσέμενον. ὧδε μὲν δὴ καὶ ὁ Λουκούλλου πρὸς Μιθριδάτην πόλεμος ἐς τοσόνδε βέβαιον, τοσόνδε κεκριμένον τέλος ἔληξεν· ἀφίσταντο γὰρ τῆς Ἰταλίας σχολούμενοι, καὶ λῃστρικῆς τῆς θαλάσσης λεπτῶ πιεζόμενοι, οὐκ ἐν χερσὶ σφίσιν ἡγοῦντο πολεμεῖν δηλονότι τοσόνδε πόλεμον, ἀρὰ τὰ σχολαῖα διαθέσθαι. ὧν καὶ ὁ Μιθριδάτης αἰσθανόμενος ἐς Καππαδοκίαν ἐσέβαλε, καὶ τὴν ἰδίαν ἀρχὴν ἀνῆγεν· καὶ τὰ δὲ αὐτὸ πρὸ ἐπόντα οἱ Ῥωμαῖοι διεώρων, ἐφ' ὅσον αὐτοῖς ἡ θάλασσα ἐκαθαίρετο· ὡς δ' ἐκάθαρτο, καὶ ὁ καθηγεμὼν Πομπήιος ἐπὶ τὴν Ἀσίαν, τὸν Μιθριδάτειον πόλεμον ἀνελάμβανον αὐτίκα, καὶ ἐπέστελλον καὶ τοῦδε τῷ Γναίου στρατηγῆσαι. διὸ μοι δοκεῖ μέρος ὅπως τῆς Πομπήιου στρατείας τὰ πρὸς τὴν θάλασσαν αὖ πρὸς Μιθριδάτου κατεργασμένα, καὶ ἐς ταύτην συγγραφῆς οἰκείας δηλονότι ἀπηρτῆσθαι, ἐς τόδε μέρος συναγαγεῖν τε καὶ διαπραμεῖν ὡς ἐνῆν. Μιθριδάτης ὅτε πρῶτον Ῥωμαίοις ἐπολέμει, καὶ τῆς Ἀσίας ἐκράτει, Σύλλα πρὸς τὴν Ἑλλάδα πονουμένου, ἠνύετο· οὐκ ἐς πολὺ καθέξειν τὴν Ἀσίαν, τά τε ἄλλα, ὡς μοι πρόσειται, ἐλυμαίνετο πάντα, καὶ ἐς τὴν θάλασσαν πιέσας καθῆκεν, οἱ δὲ μὴ πρῶτον ὀλίγοις σκάφεσι καὶ μικροῖς οἷα λῃσταὶ πρὸς πλείστους ἐλύποων· ὡς δὲ ὁ πόλεμος ἐμηκύνετο, πλείονες ἐγίγνοντο, καὶ ναυσὶ μεγάλαις ἐπέπλεον· ἁλισκόμενοι δὲ κερδῶν μεγάλων, οὐκ ἠπόρουν καὶ ἀπορούμενοι καὶ διαχωρισθέντες τῷ Μιθριδάτου ἔπι ἐπαύοντο. οἱ γὰρ βίου καὶ πατρίδων ἀφ' ὧν πόλεμον ἀφῃρημένοι, καὶ ἐς ἀπορίαν ἐκπεσόντες ἀληθῆ, ἀπὸ τῆς γῆς ἐκαρποῦτο τὸν θάλασσαν μυοπάρωσι πρῶτον καὶ ἁλιείαις, εἶτα δικρότοις καὶ τριήρεσι κατ' μέρη πρὸς πλέοντες, ἠνύοντο λῃστάρχων οἷα πολέμου στρατηγῶν, ἔς τε ἀτειχίστους πόλις ἐμπίπτοντες, καὶ ἐπῆρον τὰ τείχη διορύττοντες ἢ κάοντες, ἢ πολιορκίᾳ λαμβάνοντες ἐσύλων, καὶ τοὺς ἀνδρας οἷς τι πλέον εἴη, ἐς ναυλοχίαν ὅπῃ λύσις ἐπῆγον. καὶ τὰ δὲ λήμματα ἀδόξοιωτες, ἤδη δὲ τὴν λῃστῶν ὄνομα μυθοῦ ἐκέλουν γραπτικοῦ, χλευάζοντες τι εἶχον ἐπ' ἔργοις διδυμίοις, καὶ ὕλιν ξύλου, χαλκοῦ καὶ σιδήρου συμφέροντες, οὔπω τε ἐπαύοντο. ἐπαιρόμενοι γὰρ ἐπὶ τοῖς κέρδεσι, καὶ τὰ λῃστῶν οὐκ ἐγνωκότες ἔτι μεταλλᾶναι, βασιλέσι δὴ ἤδη καὶ τυράννοις, ἢ γραπτοῖς μεγάλοις ἑαυτοὺς ὁμοιοῦντες, καὶ νομίζοντες ὅτι σωθήσοιτο ἐς ὃ αὐτὸ πόντος ἅμαρτοι γλυφῆσαι, ναῦς τε καὶ ὅπλα πρῶτα ἐτεκταίνοντο, μόλιστα πρὸς τὴν παχεῖαν λεγομένην Κιλικίαν, ἣν κοινὸν σφῶν ὕφορμον ἐποιοῦντο,

ἢ στρατόπεδον ἐπῆλτο οἵ) φεύγεσιν ἐς ἄκρας, καὶ πόσους ἐρήμους, καὶ ναυλοχίας ἔχοντες πολλαχοῦ· καὶ μετὰ ταῦτα δὴ ἀφίσης ἡγεμόνι τῷ σφετέρῳ Κιλικίαν πρᾶξαί τι καὶ ἀλλήλοιν οὐδὲν, καὶ καρυφαῖς μεγάλαις ἐξεχρῶντο· ὅθεν δὴ καὶ πάντες ὁμοῦ πανταχοῦ Κίλικες ἐκαλοῦντο, ἄρξαντος μὲν ἴσως τοῦ κακοῦ τοῦδε τῶν Τρωχιτῶν Κιλίκων στρατηγούντες, Σύρων τε καὶ Κυπρίων, καὶ Παμφύλων, καὶ τῶν Γορτυνίων, καὶ πρόσθεν ἀπάντων τῶν ἑῴων ἐθνῶν, οἵ, πολλοῦ καὶ χρόνου σφίσιν ὄντες τῶν Μιθριδατείου πολέμου, δρᾷν τι μᾶλλον ἢ πάσχειν αἱρούμενοι, τὸν θαλάσσιον δὴ τῆς γῆς ἐπιλέγοντο, ὥστε πολλαὶ τοίχισα αὐτῶν μυριάδες ἦσαν· καὶ οὐ μόνης ἐπὶ τῆς ἑῴας θαλάσσης ἐκράτουν, ἀλλὰ τῆς ὁπόσοι Ἡρακλείων στηλῶν ἀπάσης· καὶ γάρ τινας ἤδη Ρωμαίων στρατηγοὺς ναυμαχίᾳ νενικήκεσαν, ἀμφί τε καὶ τὸν τῆς Σικελίας· τοῦδε αὖτε Σικελίᾳ ἅπλωτά τε ἦν πάντα ἰῷ, καὶ ἡ γῆ τῷ ἔργων οὐδενὸς ἀφεῖτο τῷδε ὑπεμιμνήσκεν, ἥ τε πόλις ἡ Ρωμαίων ἠώρητο μάλιστα τοῦ κακοῦ, τῶν τε ὑπηκόων σφίσι καὶ μισούντων, καὶ αὐτοὶ δι' ὀλιγοστὸν πλῆθος ἰδίων ὀλίγα πόνων λιμῷ ἤμελλον. ὃ δὴ ἔργον αὐτῶν ἐφαίνετο μέγα καὶ δυσχερές· ἐξελεῖν τοσάδε στρατόπεδα ἀνδρῶν καὶ ναυτικῶν, μεμισεισμένα μὲν ἐς πάντας τὸν κύκλῳ γῆν καὶ θάλασσαν, κοῦφα δὲ ταῖς κατασκευαῖς ἐς τὸ ἐκφεύγειν, καὶ οὐκ ἂν πατείδων, ἢ φανερᾶς χώρας ὁρμώμενα, οὐδὲ αἰκεῖον οὐδὲν ἢ ἴδιον, ἀλλ' ἀεὶ ὃ τοῦ στυχὸν ἔχοντα· ὥστε πολλοὶ ὧν ὁ τοῦδε τοῦ πολέμου τοῦδε λόγος ἔννομον οὐδὲν ἔχοντες, οὐδὲ βέβαιον, οὐδὲ φανερὸν, ἀμηχανίαν ὁμοῦ καὶ φόβον εἰργάζετο· Μουρίωνάς τε ἐγχρήσας αὐτοῖς, οὐδὲν ἐξείργασται μέγα· ἀλλ' οὐδὲ Σερουίλιος Ἰσαυρικὸς ὀλίγῳ τοῦ Μυρίωνος, ἀλλ' ἤδη καὶ τῆς γῆς τῆς Ἰταλικῆς τὸ τοῦδε λίμνης, ἀμφί τε τὸ Βρεντέσιον καὶ τὸν Τυρρήνιον ἀμπίβαινον οἱ ληϊσταὶ σὺν καταφερνῆσι, καὶ γυναῖκα προδιδόντα τῷ θυγατρίδῃ, καὶ δύο στρατιὰς αὐτῶν σημείοις συμπρᾶξαι· ὧν ὅτε τὸ Ὀλβίαν ὅτε τὸ αἰχμιὸν ἔπι φέροντες οἱ Ρωμαῖοι, τὸ τότε σφῶν ὁπλῖται δέξης ὅπα μείζονες Γομπήϊοι αἰρεῶνται νόμῳ στρατηγοὺς ὁπλίτας αὐτοκράτορας οἵ), θαλάσσης τε ἁπάσης, ἥ στηλῶν Ἡρακλείων τὸ τοσῆδε, καὶ γῆς ἀπὸ θαλάσσης σταδίους τετρακοσίους ἄνω· βασιλῆάς τε καὶ δυνάστας καὶ ἔθνεσι, καὶ πόλεσι πάσας ἐπίστελλον ἐς πόρον συλλαμβάνειν τῷ Πομπηΐῳ, καὶ αὐτῷ στρατιὰς καταλέγειν ἔδοσάν, καὶ χρήματα ἀγείρειν· σῖτόν τε πέμπειν δὲ καὶ τῷδε σφῶν στρατὸν πολλὸν ἐκ καταλόγου, καὶ ναῦς ὅσας εἶχον, καὶ χρημάτων ἐς ἑξακισχίλια τάλαντα Ἀττικά· οὕτω μέγα ἐκ δυσπραγίης ἠρώων οἵ) τοσῶνδε κρατῆσαι στρατοπέδων τὸ τοσῆδε θαλάσσης, καὶ μυριάδων τοσῶνδε διαλαθανόντων τε θύμασφῶν καὶ ἐπιχωρούντων ῥᾳδίως, καὶ ἐμπιπτόντων αὖθις ἀφανῶς· ἀνήρ τε οὐδεὶς πω τοῦδε τοῦ Πομπηΐου ὅτῳ τοσήνδε ἀρχὴν αἱρετὴν ἐπὶ Ρωμαίων ἐξέπλησεν· ᾧ στρατιὰ μὲν αὐτίκα ἰῷ τὸ δυόδεκα μυριάσι πεζῶν, καὶ ἱππέων τετρακισχίλιοι, νῆες ἡ σὺν ἡμιολίαις ἑβδομήκοντα καὶ διακόσιαι, ὑπηρέται δ' ἀπὸ τῆς βουλῆς οὓς καλοῦσι προσθόλους, πόντε καὶ εἴκοσιν, οἷς ὁ Γομπήϊος ὅτι διήρει τὸν θαλάσσαν, καὶ ναῦς ἐδίδου, καὶ ἱππάρχας ἐκείνῳ, καὶ στρατὸν πεζὸν, καὶ στρατηγίας σημεῖα δείκνυσθαι, ἵνα αὐτοκράτωρ ὁπόταν οὗ πιθάνοιτο μέρος ἕκαστος ὑπάρχοι· αὐτὸς δ' οἷα δὴ βασιλεὺς βασιλέων αὐτοῖς δείλοις καὶ ἐφορῶν μόνος ἐφ' ὧν ἐπάγοιτο, μήτε μεταδιώκων τοὺς ληϊστὰς δεῖ φέρεσθαι ἐξ ἔργου ἀτελοῦς ἔπ ὄντων εἰς ἕτερα, ἀλλ' εἶναι οἱ πόρον παρέχειν αὐτῶν ἀπαντῶντάς τε, καὶ τοῖς ἐς ἀλλήλους διαδρομὰς ἀποκλείοντας. οὕτω δὴ ὁ Γομπήϊος ἅπαν ζῶν, ἐπίσησεν Ἰβηρίᾳ μὲν καὶ ταῖς Ἡρακλείαις στή-

λαις, Τιβέριον Νέρωνα, καὶ Μάλλιον Τορκουάτον· ἀμφὶ δὲ τὸν Λιγυστίνῳ τε καὶ Κελτικῷ θαλάσσῃ Μάρκιον Γομπώνιον· Λιβύῃ δ' καὶ Σαρδόνι καὶ Κύρνῳ, ἔς ὅσας πλησίον ἦσαν, Λέντυλόν τε Μαρκελλῖνον, καὶ Γνάϊον Ἀπίλιον· ἔπειτα δὲ αὐτοῖς Ἰταλίαν, Λούκιον Γέλλιον, καὶ Γναῖον Λέντυλον· Σικελίαν δὲ καὶ τὸν Ἰόνιον ἐφύλαττον αὐτοί Πλώτιός τε Οὐάρρων, καὶ Τερέντιος Οὐάρρων μέχρις Ἀκαρνανίας· Πελοποννησίους δ' καὶ τὴν Ἀττικὴν, ἔτι δὲ Εὔβοιαν καὶ Θετταλίαν καὶ Μακεδόνας ἔς Βοιωτίαν, Λύκιος Σεῖας· τὰς δὲ νήσους καὶ ὃ Αἰγαῖον ἅπαν ἔς τὴν Ἑλλήσποντον ἐκείνῳ, Λούκιος Κούλλιος. Βιθυνίαν δὲ καὶ Θρᾴκην καὶ Προποντίδα καὶ ὃ τοῦ Πόντου στόμα, Πούπλιος Γείσων· Λυκίαν τε καὶ Παμφυλίαν, ἔς Κύπρον, ἔς Φοινίκην, Μέτελλος Νέπως. ὧδε μὲν αὐτοῖς διετάχθησαν οἱ στρατηγοὶ ὑπὸ χρῆν τε καὶ ἀμύνεσθαι καὶ φυλάσσειν τὰ τεταγμένα, καὶ τοῖς περὶ ἀγῶνα ἐκφοβοῦντας ἐπολαμβάνῃ, ἵνα μὴ διώκοντες ἀφίσαιντο μάχεσθαι, μηδὲ ὡς ἐπὶ δρόμῳ τοῖς φέρουσι, καὶ χρόνιον εἴη ἔργον· αὐτὸς δ' ἀπόπλους ἐπέπλει. καὶ τὰ ἐς δύσιν πρότερα ἡμέρας τεσσαράκοντα ὑπὲρ δύο, ἐς Ῥώμην περὶ πλοῦν, ὅλην ἐς Βρεντέσιον, καὶ ἐκ Βρεντεσίου τοσῶνδε ἀφ' ἑσπέρας πλεύσας, ἐξέπλευσεν ἀπόπλους τάχιστα τῶν ὑπὸ πλοῦ καὶ μεγέθει τοσῷδε καὶ φόβῳ δείσας· ὥστε τοῖς λῃσταῖς ἐλπίσασιν αὐτοῦ τοσῷδε ἐπιχειρήσειν, ἢ οὐκ ἐθέλουσί γε ὃ τῷ σφῶν ἔργον ἐπιδείξειν, δείσασιν ὑβρεῖς, τὴν πόλεως αἷς ἐπολιόρκουν ἐξαιρεθῆναι, καὶ ἐς τοὺς στενωπὸς ἄκρας καὶ παυλοχίας ἐπιφθόγγου. καὶ Γομπώνιον μὲν θαλάσσαν αὐτίκα ἀμφιχεῖ καθαίρων· τοῖς δὲ λῃσταῖς ἐπὶ τὸ στρατηγῶν ἁλίσκεσθαι πανταχοῦ τὴν μέρη. αὖθις δὲ ἐς Κιλικίαν ἠπίγετο μετὰ ποικίλου στρατοῦ καὶ μηχανημάτων πολλῶν, ἐλπίσας πανταχοῦ μάχης καὶ πολιορκίας αὐτοῖς δώσειν, ὅτι ἄκρας ἀποκρήμνους· οὐδενὸς δὲ ἐδέησε. ὃ γὰρ κλέος αὐτοῦ καὶ τὸ θάρσος τοῖς λῃσταῖς καταπλαγέντες καὶ ἐλπίσαντες εἰ μὴ ἀφ' ἑνὸς μάχης ἔλθοιεν, τάξεσι φιλανθρώπου, σφῶν τε μὴ οἱ κέρδος καὶ ἀπόχρησιν εἶχον φρούρια μέγιστα, μὴ δὲ ἐκείνοις, οἱ ὄρη Κιλικίας καὶ ἐφέδρας ἀπόρρητοι, ἑαυτοῖς ἐπεχείρησαν· ὅπλα τε ὁμοῦ πολλά, τὰ μὲν ἔτιμα, τὰ δὲ χαλκοῦ μόνα πρὸς ἔδειξαν· καὶ ναῦς τὰς μὲν ἔτι πηγυλίδας, τὰς δὲ ἄδην πλεούσας, χαλκόν τε καὶ σίδηρον ἐς τοῦτο στεγανωμένον, καὶ ὀθόνας, καὶ κάλως, ἔς ὕλιν ποικίλην, αἰχμαλώτων τε πλῆθος, τὸν μὲν ὅτι λύσεις, τὸν δ' ὅτι ἔργοις δεδιμένων· ὧν ὁ Πομπήιος τὸν μὲν ὕλιν ἐσέφησε, τὰς δὲ ναῦς ἀπήγαγε· τοῖς δ' αἰχμαλώτοις ἐς παρίδας ἀφῆκε· καὶ πολλαὶ κενοταφίαι σφῶν κατέλαβον ὡς ὅτι νεκροῖς χωμένα. τοῖς δὲ πιεσθεῖσι οἱ μάλιστα ἐδόκουν οὐχ ὑπὸ μαλθακίας, ἀλλ' ἀπειρίᾳ βίου ἀφ' ὧν πόλεμον ὅτι τοῦτο ἐλπεῖν, ἐς Μάλλον, καὶ Ἀδανα, καὶ Ἐπιφάνειαν, ἢ εἴ τι ἄλλο πόλισμα ἔτι ἔρημον ἢ ὀλιγανθρωπότερον ἐν τῇδε τῇ παραλίᾳ Κιλικίας, συνῴκιζε· τοῖς δὲ ἵππους αὐτῶν καὶ ἐς Δύμην τὴν Ἀχαΐας ἐξέπεμπεν. ὧδε μὲν ὁ ληστρικὸς πόλεμος χαλεπώτατος ἔσεσθαι νομισθεὶς, ὀλιγήμερος ἐγένετο τῷ Γομπήῳ. καὶ ναῦς ἔλαβε τὰς μὲν ἀλοῦσας δύο καὶ ἑξήκοντα, τὰς δὲ σὺν αὐτῶν ἁλόντας ἑξήκοντα καὶ τριακοσίας· πόλεις δ' καὶ φρούρια, καὶ ἁρμονίαι ἄλλα αὐτῶν, ἐς εἴκοσι καὶ ἑκατόν· λῃσταὶ δ' αἱρεθῆσαν ἐν ταῖς μάχαις ἀμφὶ τοὺς μυρίους. ἐπειδὴ δ' οὗτος ὀξέως τε οὕτω καὶ ἁπλῶς ἐξέλυσε, καὶ Ῥωμαῖοι δὴ Πομπήιον μέγα ἐπαίροντες ἔτι ὄντα ἐν Κιλικίᾳ, εἵλοντο τοῦτον Μιθριδάτου πολέμου στρατηγὸν, ὅτι τῆς ὁμοίας ἐξουσίας αὐτοκράτορα εἶναι, ὅπερ Σύλλαι στενωπὸν θαί τε καὶ πολεμεῖν, καὶ φίλους ἢ πολεμίους Ῥωμαίοις οὓς δοκιμάσαι ποιεῖν στρατιᾶς τε πά-

σης ὅση πέρα τῆς Ἰταλίας, ἀρχὴ ἔδωκεν· ἀφ' οὗ δεινή πω πομπὴ πᾶσι τοῖς ὁμοῦ πομπὴ ἐδόκει· ἢ ὅσως αὐτὴ ἡ Ἀφροδίτη Μέγαν στρατηγὸν ὁμολόγουν. ὁ γὰρ τοῦ πολέμους ὁ τοῦ Μιθριδάτου, ἢ τοῦ τῶν στρατηγῶν ἐξωλέστερος ἦν. Πομπήιος μὲν οὖν βίᾳ τῆς Ἀσίας στρατὸν ἀγείρας, μετεστρατοπέδευεν ἐπὶ τοῖς ὅροις τοῦ Μιθριδάτου. Μιθριδάτης δ' ἦν ἐπίλεκτος οἰκοῦσι στρατὸς, βασιλεῖοι πεζοὶ, ἢ ἱππεῖς τειχίλιοι· ἢ στρατηλάτης τῆς χώρας, ἄρτι δ' αὐτῷ Λουκούλλου διαφθαρέντες, ἄπορος εἶχεν ἀγορᾶς, ὅθεν αὐτομολίαις ἐπιπίπτοντο πολλοί. ἢ τοιόδε μὲν ὁ Μιθριδάτης ἐρρωμένος ἐκρήμνη, καὶ ὀφθαλμοὺς ἀμώρητε, ἓ ἔχων. καὶ τὰ μὲν αὐτομολίαν ἦσαν· ἰὼν ὀχλεῖ Δημοφόβου τὴν κολάσιν· ἐπιτείχεσι δ' ἀπειρία. στρέβλης οὖν ἐς Πομπήιον πέμψας, ἠξίου μαθεῖν εἰ δὲ εἴη τὸ πολέμου Δημοφυσις· ὁ δ' ἐκ τοῖς αὐτομόλοις ἡμῖν ταῦτα ὡς ἔφη, καὶ σαυτὸν ἡμῖν ὑπηρέτησ. ὧν ὁ Μιθριδάτης πυθόμενος, τοῖς αὐτομόλοις ὃ τοῦ αὐτὸ ἔφρασε· ἢ διδόντας ὁρᾶν, ὅμοσιν ὅτι οἱ τὰ τοῦ Ρωμαίους ἴσην ἄσσονα Δημοτίμου ἀφ' ἑαυτῶν, ἢ σὺν ἐκδώσ τινα σοῦ στρατοῦ ποτὲ, ὃ μὴ χωρὶς πᾶσι συνοίσει. ὁ μὲν δὴ ὧδε εἶπεν· ὁ δὲ Πομπήιος σὺ ἔδρας ποιεῖσθαι καλὰς ἱππείων, ἐτέρους ἔπεμπεν ὑπὸ φανεροῦ τοῖς στρατοφύλαξι τοῦ βασιλέως συσχολεῖν, ἢ εἴρητο αὐτοῖς ἐρεθίζειν ἢ ὑποφεύγειν ὥσπερ ἡττωμένους, ἕστε δὴ οἱ τοῦ σύεδρας ἀφεστηκότες αὐτοὺς ἐκ ἐφαντο, ἢ φεύγουσι τοῦ χάρακος ἀφ' ἢ ἐς ὃ στρατόπεδον συνεφοπόδισεν· εἰ μὴ δείσας ὁ βασιλεὺς, στρατήγας ὃ πεζὸν οἱ δ' ἀπεχώρουν. ἢ τέλος ἐν τούτῳ τῇ στρατῇ Πομπήιου ἢ Μιθριδάτου πύρα ἐς ἀλλήλους ἢ ἱππομαχία. συσχολούσης δ' ὑπὸ τῆς ἀπειρίας ὁ βασιλεὺς, ἄκων ὑποχωρεῖ, καὶ ἐσιδὼν Πομπήιον ἐς τὸν ἑαυτοῦ, ἐλπίζων καθήμενον σὺ τῇδε τῇ διεφθαρμένῃ κακῶς παθόντι· ὁ δὲ ἀγορὰν μὲν ἐπακτὴν εἶχε τοῦ ὄπισθεν εἶχε. στρατευσὼν ἢ τοῦ στρατόπεδα τοῦ Μιθριδάτου ἢ φρούρια αὐτῷ ἢ στρατόπεδα πολλὰ, ἢ ἑκατὸν πεντήκοντα σταδίους στρατιὰς, ἀπεπάφθη, τῷ μὴ σπουδαῖον αὐτὸν ἔτι θαρρεῖν. καὶ ὁ βασιλεὺς ἐκπεφρόντιστο μὲν οὐκ ἐπιπλεῖν, εἴθ' ὑπὸ δίους εἴθ' ὑπὸ δυσίας, ἢ πᾶσιν ἐγγὺς πλησιάζοντα τοῦ κακῶς· καίπερ δ' ἐκ ἀπειρίας, τοῦ ὑποζύγια ὅσα εἶχε κατέκαυσε, ἵνα ἵππους μόνους στρατιοῦσθαι· ἔστι μὲν ἐς πεντήκοντα διαρκέσας ἡμέρας, νυκτὸς ἀπεδίδρασκε σὺν σιωπῇ βαθείᾳ Δημοδόκου δυσχεραίνοντος· ὡς δὲ αὐτὸν μάθε ἡμέρας ὁ Πομπήιος καταλαβὼν, εἶχετο τῆς ὑστάτου. ὁ μὲν, ἢ ὁπότε τοῦ φίλων ἐκ πάξαι κελεύοντων ἐκ ἐμάχετο, ἀγαθοῖς ἱππεῦσι μόνοις ἵνα πλησιάζοντας ἀμαχεσίαν, ἐασίεσε σὸ ὕλαγε πυκναῖς· τῇ δ' ὑστεύσῃ χωρίον κατέλαβε στρατήγιμον, οὗ μία ἐς αὖθ' ὁδοὺς ἰοῦσα, ἢ τέσσαρες αὐτῷ ἀπειραι στρατοφύλαξαν· ἀντεφύλαξαν δὲ καὶ Ρωμαῖοι μὲν Δημοφυλῶν Μιθριδάτου. ἅμα δ' ἡμέρᾳ, ὃν μὲν στρατὸν αὐτῷ ὡπλίζεν ἑκάτερος· οἱ στρατοφύλακες δ' ἀγήλαον ἢ ὃ στρατὲς ἀπεπειρῶντο, καὶ ἵνες ἵππους τοῦ Μιθριδάτου χωρὶς τε τῶν ἵππων ἢ χωρὶς ἐπαγγέλματος ἐσοῦσθαι τοῖς σφετέροις στρατοφύλαξι· πλέοσι δὲ σφίσι Ρωμαίων ἱππεῖς ὑπόντων, οἱ δῶρ ἵππου τῶν Μιθριδατείων οἵδε ἀδρόως ἐς ὃ στρατόπεδον διεπίδυσαν, ἀναλισκόμενοί τε τοῖς ἵπποις, καὶ ἐξ ἴσου τοῖς ὑπτεύσι Ρωμαίοις συνοισόμενοι. κατιδόντες δ' αὐτοὺς οἱ ἄνω ἔτι ὁπλιζόμενοι σὺν δρόμῳ ἢ βοῇ στρατόνδε, καὶ ὃ γιγνόμενον οὐκ εἰδότες, ἀγαθὰ φύγειν αὐτοὺς ὑποπτεύοντες, ὡς εἰλημμένους σφῶν ἤδη καθ' ἑκάτερα τοῦ στρατοπέδου, ἀλλ' ὅπλα μεθέντες ἔφευγον. ἀπεξόδου δ' ὄντος τοῦ χωρίου, στρατόπαγον ἀλλήλοις ἀναστρεφόμενοι, μέχρι κα-

θήλαντο καὶ τὴν χρημοσύνη. οὕτω μὲν ἡ γρασιὰ τοῦ Μιθριδάτη δόξα τοσοῦτον τὸ μέγεθος παρέσχε τοῖς τοσούτοις πολεμίοις ὑπικουρεῖν ἐλομένοις δορυσθήτοισα, διέφθαρτο. καὶ ὁ λοιπὸν ἔργον ἐκύκλευε ἐπὶ τοῦ Γορμπαίου κτείνοντι καὶ συλλαμβάνοντι ἀνόπλους ἔτι, καὶ οὐ τοξικρήμνῳ συγκεκλεισμένους, καὶ ἀνηρέθησαν ἐς μυρίους, καὶ τὸ στρατόπεδον ὅλον τῇ τοῦ σκηνῆ κατελείφθη. Μιθριδάτης δὲ μετὰ τῶν ὑπασπιστῶν μόνων ἀπὸ ἵππου ἐς τὰ κατάκρημνα καὶ δόξαφυγὼν, σὺν τυχέοισιν ἱππεῦσι μισθοφέρνοις, καὶ πεζοῖς ὡς τετρακισχιλίοις, οἳ αὐτοῦ βίβυς συνείποντο ἐς Σούρηνα Φρυγίου, ἔνθα αὐτοῦ χρήματα πολλὰ σισώρυτο, καὶ δωρεαὶ καὶ μισθοὶ σὺν αὐτοῖς τοῖς συμφυγοῦσι διέδωκεφέρωσι· ἐς ἑξακισχιλίους τάλαντα, ὅπῃ τοῦ τοῦ Εὐφράτου πηγὰς ἠπείγετο, ὡς ἐκεῖθεν ἐς Κόλχους περάσων· δρόμῳ δὲ ἀπαύστῳ χρώμενος, τὴν μὲν Εὐφράτειον ὑπερβολὴν ἡμέρᾳ μάλιστα τετάρτῃ· τελοῦσι δὲ ἀμφὶ καθισάμενος, καὶ ὁπλίζων τοὺς συνόντας ἢ παρσπόντας, ἐς τὴν Χωτηνὴν Ἀρμενίαν ἐσέβαλεν· ἔνθα Χωτηνοὺς μὲν καὶ Ἰβηρας κωλύοντας αὐτὸν βέλεσι καὶ σφενδόναις, ἐλαυνόντας, δῆλον ὅτι τὴν Ἀμαζονικὴν παλαμήν. Ἰβηρας δὲ τοὺς ἐν Ἀσίᾳ οἱ μὲν παρόντες, οἱ δὲ ἀπίκεσθαι νομίζουσι τὴν Εὐρωπαίων Ἰβηρα, οἱ δὲ μόνοι ὁμωνύμους· ἔθος γὰρ οὐδὲν ἧσσον ὅμοιον, ἢ γλῶσσα. Μιθριδάτης δὲ ἐν Διοσκούρεως χαμάζηλον, ἣν ἦσαν πόλιν οἱ Κόλχοι σύμβολον ἡγεμονίας τῆς Διοσκούρων στρατιᾶς Ἀργοναύταις ὅτε δὴ μάλιστα, οὐδὲν σμικρὸν οὐδὲ ἧσσ' ἐν φυγῇ διεσώσατο· ἀφ' ἁλὸς τὸν Πόντον ὅλον ἐν κύκλῳ, καὶ Σκύθας ὅτε δὴ τὸν Πόντον, καὶ τὴν Μαιώτιδα λίμνην ἐπῆλθον, ἐς Βόσπορον ἐμβαλόντα τε Μαχάρεως τοῦ παιδὸς ἀρχὴν, ἀκριβέστατα ἐν αὐτοῖς ἡγεμόνι πεζῇ καὶ ἵππῳ, αὖθις ἐν μετὰ τοὺς Ρωμαίους ἡγεῖσθαι, καὶ πολεμεῖν ἐν τῇ Εὐρώπης ὅσον ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ὅτι Πόντου ἐν μέσῳ ἧκόν, ὃν κληθῆναί τινες νομίζουσι Βόσπορον ἴσον ἀφεστηκέναι, ὅτε βοῦς ἡγεμόνα καὶ ζηλοτυπίας Ἥρας ἔφυγον. ἐς ποῦτον πρᾶγμα δοξολογίας ἐπειδόμενος ὁ Μιθριδάτης ἐφιλοτιμεῖτο, ὅμως ἐπιεικῶς καὶ διώδοσιν ἔθνη Σκυθικὰ καὶ πολεμικὰ καὶ ἀνήκεστα πείθων καὶ βιαζόμενος· ὅτω καὶ φύγαι καὶ ἀτυχῶν αἰδέσιμος ἔτι καὶ φόβερος ἦν. Ἡνιόχοις μὲν οὖν διχομήνους αὐτὸν πρὸ ὁδοῦσιν, Ἀχαιοὶ δὲ ἐπὶ ἕλκαι διώκων, οὓς ἀπὸ Τροίας ἐπανιόντας φασὶν ἐς ὃν Γόπον ὑπὸ χάμωνος ἐκπεσεῖν, καὶ πολλὰ παθεῖν ὡς Ἕλληνας ὑπὸ βαρβάρων· πέμψαντες δὲ ὅτι καὶ ἐς τοὺς πατρίδας καὶ ὑποφθόνους, μηνύσαι τοῦ Ἑλληνικοῦ θεοῦ, καὶ Σκυθικὸν ὅσους ἔλοιπε Ἑλλήνων καταθύειν, τοσοῦτον μὲν ἀπέσχοντο ὑπὸ ὀργῆς, σὺν χρόνῳ δὲ τοὺς κακίστους αὐτῶν μόνους, μὴ δὲ, τοὺς κληρουμένους. ἐς τοῦδε μὲν τοῦ Ἀρχαιοῦ τὸν Σκυθικὸν· ὁ δὲ Μιθριδάτης ἐς τὴν Μαιῶτιν ἐμβαλών, ἧς εἰσι πολλοὶ δυνάσται, πάντων αὐτὸν κλέος ἔργων τε καὶ ἀρχῆς καὶ δυνάμεως ἦν οἱ πρόσθεν ἀξιολόγου διαμαθόντων τε καὶ τοσοῦτον πέμπτον, ἐς δῶρα πολλὰ φερόντων καὶ κομιζομένων ἕτερα. ὁ δὲ καὶ συμμαχίαν αὐτοῖς ἐτίθετο· ὑπατοῦσι ἕτερα καινότερα, ἀφ' Θρᾴκης ἐς Μακεδονίαν, καὶ ἀφ' Μακεδόνων ἐς Παίονας ἐμβαλὼν ὑπερελθεῖν εἰς τὴν Ἰταλίαν τὰ Ἄλπεια ὄρη, γάμους τε θυγατέρων ὅτε τῇδε τῇ συμμαχίᾳ τοῖς δυνατωτέροις αὐτῶν ἐπηγύα. Μαχάρης δὲ αὐτὸν ὁπῶς πυθανόμενος ὀδύ τε τοσούτῳ ὀλίγῳ χρόνῳ καὶ ἄγχιστα ἔθνη, καὶ τὰ καλούμενα κλεῖθρα Σκυθῶν οὐδενί πω γεγονότα πατέρα δεδόσθαι, πρέσβεις μὲν τινας ἐς αὐτὸν ἔπεμπεν ἀπολογησομένους, ὡς ἀναίτιος θεραπεύσοι Ρωμαίους. ἐρημίᾳ δὲ ἄχρον εἰδὼς, ἔφθη ἐς τὴν τοῦ Πόντου Χερρόνησον, τὰς νεῶς ἀφορμήσας, ἵνα μὴ διώξειεν αὐτὸς ὁ πατὴρ· ἑτέρους δὲ ὑπεμφάμενος ἐκείνου, θεραπεύων, ἑαυτὸν

ἔκλιπεν. ὁ δὲ Μιθριδάτης αὐτὸν τῶν φίλων, οὓς μὲν αὐτὸς ἐς τὴν ἀρχὴν ἀποίητο ἐδιδάσκει, πόρρω ἔκλιπε· τοὺς δὲ τῆς παιδὸς, ἀπαθῆς ὡς κατηρέτας ἰδίου φίλου νομένους ἀφῆκε. καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ τῷ Μιθριδάτῃ. ὁ δὲ Πομπήιος αὐτὸν ὅτι τῇ φυγῇ μᾶλλον Κόλχων ἐδίωξε· μὴ δὲ τοὺς Κόλχους οὐδαμῇ δόξας αὐτὸν, οὔτε τὸν Πόντον, οὔτε τὴν Μαιώτιδα λίμνην ἐκπελεύσεσθαι, οὐδὲ μεγάλοις ἐπὶ στρατεύμασιν ἐξαρήσειν ἐς Βόσπορον, τοὺς Κόλχους ἐπῆλθε, καθ' ἱστορίαν τὴν Ἀργοναυτῶν καὶ Διοσκούρων καὶ Ἡρακλέους ἐπιδημίας, ὃ πάνυ μάλιστα ἰδίᾳ ἕλλων, ὁ Προμηθεῖ φαγεῖν ἐνταῦθα τὸν Καύκασον ὄρος. χρυσοφορεῖσι δὲ ἐν τῷ Καυκάσου πολλαὶ πηγαὶ ψῆγμα ἀφανές. καὶ οἱ ἐπιχώριοι κώδια θέντες ἐς τὸ ῥεῦμα βαθύμαλα, τὸ ψῆγμα ἐπιχρώμενον αὐτοῖς ἐκλέγουσι. καὶ διοῦ τοῦτο καὶ ἴσως τὸ χρυσόμαλλον Αἰήτου δέρας. ὅτι οὖν Πομπήιον ὅτι τῇ ἱστορίᾳ ἐμέλετο, οἱ μὲν ἄλλοι πρέσβεις ὅσα ἔθνη γέντο, Ὀροίζης δὲ ὁ τῶν Ἀλβανῶν βασιλεὺς, καὶ Οὐολόγαισος ὁ Ἰβήρων, ἐπὶ τὰ μεσόγαια ἐλόχων ἀμφὶ τὸν Κύρτον ποταμὸν, ὃς δυώδεκα στόμασι πλωτοῖς ἐς τὸν Κασπίαν θάλασσαν ἐρεύγει), πολλῷ ἐς αὐτὸν ἐμβαλόντων ποταμῶν, καὶ μείζου πόρρω Ἀράξου· ἀμαθόμβιος δὲ τῆς στρατιᾶς ὁ Πομπήιος, ὃν ποταμὸν ἐζεύγνυ, καὶ τοὺς βαρβάρους σπεισάμενος ἐς λόχμας βαθείας· ὑλομαχήσαντες δὲ εἰσὶ δηλοὶ κρυπτόμενοί τε καὶ ἐπίοντες ἀφανῶς· αὐτὴ λόχμη ὃν στρατὸν ἀθεώρητον ἐπέρησε, καὶ τοὺς ἐκφεύγοντας ἐδίωκεν, ἕως δὴ πόρρω ὁμηρεῖ τε καὶ δῶρα ἐδέξατο, καὶ ἐθελαμβάνουσιν ἐς Ῥώμην ἐκ τῶνδε. πολλαὶ δὲ ἔν τε τοῖς ὁμήροις καὶ τοῖς αἰχμαλώτοις εὑρέθησαν γυναῖκες οὐ μείονα τῶν ἀνδρῶν πάθεα ἔχουσαι, καὶ ἐδίκαιον Ἀμαζόνες εἶναι), εἴτε τι ἔθνος ὂν αὐτοῖς γείτονας αἱ Ἀμαζόνες ἐπίκληται πότε ἐς συμμαχίαν νομέναι, εἴτε ἴσας πολεμικὰς ὅλως γυναῖκας οἱ τῇδε βάρβαροι καλοῦσιν Ἀμαζόνας. ἐπημοιὼν δὲ ἐντεῦθεν ὁ Πομπήιος, ἐστράτευεν ἐς Ἀρμενίαν, ἔγκλημα ἐς Τιγράνην ἔχων, ὅτι σπονδὰς ἔλυσε μετὰ Μιθριδάτη. καὶ ἦν ἤδη σὺν Ἀρτάξατα τῷ βασιλεῖ· Τιγράνης δὲ οὐκ ἔγνω μὲν πολεμεῖν ἔτι· παῖδας δὲ ἐκ τῆς Μιθριδάτου θυγατρὸς αὐτῷ γεγαμήκοτο· ὧν δύο μὲν αὐτὸς ὁ Τιγράνης ἀπῄρηκει· ὃν μὲν ἐν μάχῃ πολεμοῦντα οἱ τὸν δὲ ἐν κυνηγεσίοις αὐτὸν πεσόντος ἀμελήσαντα, καὶ ὃ ἄφθονον ἐκείνου ἔτι χειμῶνος. ὁ δὲ πέμπτος Τιγράνης ἐν μὲν τοῖς κυνηγεσίοις ἐκφυγήσας τὸν πάθος, ἐτεφάνωτο ἐπ' αὐτῷ· μικρὸν δὲ ὕστερον, ἀπέστη τὸν πατέρα, καὶ ἠπειρώμενος, ἐς Φραάτην ἐπεφεύγει ὃν Παρθυαίων βασιλέα, ἀρτὶ τῷ Σινετείκου τὸν πάθος ἐκ χειμῶνος ὕστερον. πλησιάζοντος δὲ τὸν Πομπήιου, καὶ νοσήσαντος Φραάτη, συγχωρησώτός τι κἀκείνου, καὶ ἰδίαν φιλίαν ἐς ὃν Πομπήιον μνωμένου, κατέφυγεν ὁ παῖς ἱκέτης ἐς τὸν Πομπήιον, ἐξ ὧν τὰ ὧν Μιθριδάτου θυγατρεῖδοῦς. ἀλλὰ μέγα δικαιοσύνης καὶ πίστεως κλέος ἐν τῷ Πομπήιου τοῖς βαρβάροις. ᾧ δὴ πίστευσε καὶ ὁ πατὴρ Τιγράνης, οὐδὲ ἀποκηρυκευσάμενος ἢ ἐκ τοῦ μάχου πόρρω ἑαυτὸν ἀποζεύξας ἐς τὰ δίκαια Πομπήιῳ, καὶ κατηγορήσων τῶν παιδὸς ὅτι Πομπήιῳ, χιλιάρχους ἢ αὐτῷ ἢ ἱππάρχους ὅτι ἥμῃ κελεύσαντος ἐκπαιδαῦσαι τῷ Πομπήιου, οἱ μὲν ὄντες ἀμφὶ ὃν Τιγράνη τὸ ἀκήρυκτον τῆς ὁδοῦ διώδοτες, ἔφθασαν ὀπίσω. ὁ δὲ Τιγράνης ἦλθε, καὶ ὃν Πομπήιον ὡς κρείττονα βαρβαρικῶς προσεκύνησεν. εἰσὶ δὲ οἳ λέγουσιν ἐκὼν ῥᾳδιόχους αὐτὸν ἀχθῆναι, μετάπεμπτον ἐκὼν τοῦ Πομπήιου ἡμέρωσιν. ὁ πατήρ δὲ ἦλθεν, ἀξιόλογόν τε ὂν τὸν γενόμενον· καὶ ἐδίδου Πομπήιῳ μὲν αὐτῷ τάλαντα ἑξακισχίλια, τοῖς στρατιώταις δὲ, δραχμὰς

Κύρνον

πεντήκοντα ἐκάτερ, καὶ λοχαγῶν χιλίας, καὶ χιλιάρχων μυρίας. καὶ ὁ Πομπήϊος αὐτῶν σωμεγάνωσε τὴν μεγαλοτοῦν, καὶ σωήλλαοσε τῷ παιδί· καὶ διήτησι δὲ μὴν ἰδίαν ἀρχὴν τῆς Σοφιωνῆς καὶ Γορδιωνῆς· αἳ νῦν εἰσιν Ἀρμηνία βεκχυτέρα· δὲ καὶ πατέρα τῆς μὲν Ἀρμηνίας, ὅτι τῷδε τῷ παιδὶ κληρονόμω· τὴν δὲ ὑπέκτησιν αὐτὴν ἀρχὴν ἐκ βυθοῦ ἢ ὅλην μεθεῖναι, καὶ μεδὲ Συρίαν τὴν ἀπ' Εὐφράτου μέχρι τῆς θαλάσσης. εἶχε γὰρ δὴ καὶ τηνδε, καὶ Κιλικίας ὑπὸ ὁ Τιγράνης, Ἀντίοχον ἐκβαλὼν δὲ βύσιδα κατεσαγορδήνητα. Ἀρμηνίων δὲ ὅσοι τὸν Τιγράνεω κατὲς Πομπήϊον ὁδδύοντα ἐγκαταλελοίπεσαν· οἱ ὑποφία τῦτ' ἔχοντες, δὲ παῖδα αὐτοῦ τοῦδε τῷ Πομπηΐῳ ἔτι ὄντα πίθοισιν ὑπηδέσθαι τοῦ πατρός· καὶ ὁ μὲν ἐλήφθη, καὶ ἐδέθη· καὶ μεταξὺ Παρθυαίους ἐρεθίζων ὑπὲρ τὸ Πομπήϊον, ἐθελαμβάνη καὶ φυγρέθη. ὁ δὲ Πομπήϊος ἐκπεπολιάσθαι οἱ δὲν πόρτα πόλεμον ἠρύλμως, ὥκιζε πόλιν εὐθὺ τηνδὶ μέχρι σύκα Μιθριδάτιον· ἣ ἀπὸ τῦ ἔργου Νικόπολις κλῄζεται, καὶ ἔστι Ἀρμηνίας τῆς βεκχυτέρας λεγομένης. Ἀριοβαρζάνη δὲ ἀπεδίδου βασιλεύῃ Καππαδοκίας, ὃν κατεσπέδασε Σοφιωνῆ, καὶ Γορδιωνῆ, ἃ τῷ παιδὶ μέμισεν ὁ Τιγράνης, καὶ γρατηγεῖται νῦν ἅμα τῇ Καππαδοκίᾳ ὑπὸ τοῦδε. ἔδωκε δὲ καὶ τῆς Κιλικίας πόλιν Κάβαλα, καὶ ἀγῶνας. Ἀριοβαρζάνης μὲν δὴν τηνδὶ βασιλείαν ὅλην τῷ παιδὶ κατεῖδεν ἐνεχείρισε· καὶ πολλαὶ μεταβολαὶ μέχρι Καίσαρος ἐγένοντο τῦ Σεβαστοῦ· ἐφ' οὗ καθαρὰ τὰ λοιπὰ, ὑπ' ἦδε ἡ βασιλεία κατεπλήθη ἐς γρατηγίαν. ὁ δὲ Πομπήϊος καὶ τὸ Ταῦρον ὑπερελθὼν, ἐπολέμησεν Ἀντιόχῳ τῷ Κομμαγηνῷ, ἕως ἐς φιλίαν ὁ Ἀντίοχος αὐτῷ συνήλθεν. ἐπολέμησε δὲ καὶ Δαρείῳ τῷ Μήδου, μέχρις ἔφυγε, εἶτε Ἀντιόχῳ συμμαχῶν, εἴτε Τιγράνῃ κατέτρεσεν. ἐπολέμησε δὲ καὶ Ἀρέτᾳ τῷ Βασιλεύοντος αὐτῶν, καὶ Ἰουδαίοις Ἀριστοβούλου τῦ βασιλέως ἀποστάντας, ἕως κατέβαλεν Ἱεροσόλυμα τὴν ἀγιωτάτην αὐτοῖς πόλιν. καὶ Κιλικίας δὲ ὅσα οὔπω Ρωμαίοις ὑπήκουε, καὶ τὴν μέχρι Συρίας, ὅσα τε κατὲ Εὐφράτην ὅτι, καὶ Κοίλην, καὶ Φοινίκην, καὶ Παλαιστίνην, λέγεται· καὶ τὴν Ἰδουμαίων, καὶ Ἰουραίων, καὶ ὅσα δὴν ἀνόματα Συρίας ὅπλων ἅμα καὶ Ρωμαίοις καθίστατο, ἔγκλημα μὲν οὐδὲν ἔχων ἐς Ἀντίοχον δι' βύσιδα, πρόφατα δὲ διόλμων ὑπὲρ ἀρχῆς παρούσης· ἠρύλμως δὲ τὴν κρατήσαντα τῦ Ἀντίοχου τῆς γῆς ἀπολάσας, Ρωμαίοις αὐτὴν καὶ τηνδὶ κατεσκευάσθαι. ταῦτα δὴ αὐτῷ δρασυνόμενα παρέσχε φόβον ἀφίκνεσθαι Τιγράνην καὶ Πάρθους ἐς πόλεμον ἀλλήλοις συμπεσόντων· οἱ μὲν Τιγράνην ὡς φίλῳ συμμαχεῖν τὸ Πομπήϊον ἀξιοῦντες· οἱ δὲ τῦ Παρθυαίου φιλίαν αὐτῷ κατὲς Ρωμαίους πεπόλμηκοι. καὶ ὁ Πομπήϊος ἀξιῶν Παρθυαίους πολεμεῖν ἀνδρὶ Ρωμαίων ὑφίσματος, ἔπεμψαν ἀμφοτέρους διδασκάλους, καὶ ὁ μὲν ἀμφὶ ταῦτα ἦν. Μιθριδάτην δὲ ἠφείλοντος ἦν τῦ Πόντου· καὶ Γαντικάπαιον ἐμπέσειν Εὐρωπαῖον ὅτι τῆς ἀκβολῆς τῦ Πόντου καταλαβών, κτείνῃ τὸ ἱερὸν Ξιφαρίῳ ὅτι τῦ Γρόγου, ὅθεν μάξις ἀμῦρτημα τοιόνδε. Φρούριον ἦν τι Μιθριδάτη, οὗπα λαμβάνοντες ὑπάγαγοι θησαυροὶ πολλοὶ σιδηρεοδίτων χαλκίων, πολλὰ χρήματα ἔκρυπτον. Στρατιὰν δὲ μία τὴν Μιθριδάτου παλλακὴν ἢ γυναῖκα, ἢ τῦδε τῦ Φρουρίου τηνδὶ ὑπερήμιον καὶ φυλακὴν ἐπετέτραπτο, κατειώντες ἔπι τὸ Πόντον τὸ Μιθριδάτου, τὸ Φρούριον ὑπεχείρισε τῷ Πομπηΐῳ, καὶ τοὺς θησαυροὺς ἀργύρου μόνους ἐμήνυσεν, ὑπὲρ σφῶν θήκη μόνη τῆδε, ὅπι οἱ δὲν μὲν Ξιφαρίῳ ὁ Πομπήϊος εἰ λάβοι κατειώσοι· καὶ ὁ μὲν τοῖς χρήμασιν ὑπετυχών, ὑπέσχετο αὐτῇ δὲν Ξιφαρίῳ· καὶ ἐδεδόκει φέρεσθαι ὑπὲρ τὰ ἴδια. αἰσθόμενος δὲ τῦ

γενόμενον ὁ Μιθριδάτης, κτείνει ὃν Ξιφαρίῳ ὀπὶ τῇ Πόντου ἐφορώσης τῆς μητρὸς πέραθεν, καὶ ἐξέρριψεν ἄταφον· ἡ δὲ μὴ, ὑφ' ἁρπαγῆς ἐς δύσιν τῆς ἀμπτύσης. καὶ πρόσθεν ἐς ὃν Πομπήιον ἔτι ὄντα Συρίαν ὄντα, καὶ σὺν ἀμαθανόμῳ αὐτοῦ πρόσθεν ἔπεμπεν, οἵ τῆς παλαιᾶς ἀρχῆς αὐτὸν Ρωμαίοις τελέσαι φόρους ὑπεχρεώτο. Πομπήιος δ' αὐτὸν ἐλθόντα δείσας ὃν Μιθριδάτιον κελεύοντος, καθὰ καὶ Τιγράνης ἀφίκετο, τοῦτο μὲν σὺν ἔφη ποτὲ ὑποστήσεσθαι Μιθριδάτης γε ὤν, πέμψαι δὲ τὴν παῖδα λιπαρῆ καὶ φίλοις ἅμα δι' ἑαυτοῦ ἔλεγε, καὶ γραπτὰ ἀφεώς κατέλεγε ἐλευθέρων τε καὶ δούλων· ὅπλα τε πολλὰ καὶ βέλη καὶ μηχανὰς ἐπῆγεν, φιλόδωρος οὔτε τινὸς ὕλης, οὔτε βοσκῆς ἀροτήρων ἐς τὰ νῦν ἐσ· εἰσφορᾶς τε πᾶσιν ἐς τὰ βασιλικὰ τῆς οἰκουσίας ἐπέγραφεν· οἱ δὲ ὑπηρέται τούτου πολλοὺς σύνοικον σὺν ἀμαθανομένου τῷ Μιθριδάτου· νόσον γὰρ τινα ἐλκώδη τῷ προσώπου τοσῶν, ὑπὸ τειχῶν δυνούχων ἐπεφαντάζετο καὶ ἐωρᾶτο. ὡς δ' ἔληγε ὁ πάθος, καὶ ὁ γραπὸς αὐτῷ ἀμήγερτο ἤδη, ὀπίλεκτοι μὲν ἐξήκοντα σωῖραι, μὰ ἑξακοσίους ἅρμα πολυτελῆ καὶ ἀμφὶ ὅπλος, καὶ τῆες, καὶ χωρία ὅσα οἱ γραπηὶ πρὸ τῶν τόσον ἐρήκεσαν· καὶ ἐπέρα τῷ γραπῷ μέρος ἐς Φαναγόρειαν, ἕτερον ἐμπόριον ὀπὶ τῷ τόματος, ὡς ἑκατέρωθεν ἔχοιεν τὰς ἐσόλους, ἔτι Πομπήιου πρὸ Συρίαν ὄντος. Κάσιον δὲ Φαναγορῆς, ἡκισμένος ποτὲ ὑπὸ Τρύφωνος δυνούχου βασιλικοῦ, ὃν Τρύφωνα εἰσιόντα κτείνει προσπεσών, καὶ ὁ πλῆθος ἐς ἐλευθερίαν σπεύσαντες. οἱ δὲ, καὶ ὧν ἤδη τῆς ἀκροπόλεως ἐγκρατῆς ὑπὸ Ἀρταφέρνους τε καὶ ἑτέρων ἡγεμόνων Μιθριδάτου, ξύλα πρὸς τοῖχον τῷ ἄκρᾳ ἐπιμορασσον· ἕως ὁ μὲν Ἀρταφέρνης καὶ Δαρεῖος, καὶ Ξέρξης, καὶ Οξάθρης, καὶ Εὐπάτρα παῖδες ὃν Μιθριδάτου δείσαντες ὀπὶ ταῖς πύλαις, παρέδοσαν ἑαυτοὺς ἄγεσθαι. καὶ ἰὼν αὐτῶν Ἀρταφέρνης ἀμφὶ πεντακαίδεκα ἔτη μάνος, οἱ δὲ λοιποὶ, παῖδες δίμορφοι. Κλεοπάτρα δὲ αὐτῆς ἑτέρα παῖς τῷ Μιθριδάτου, καὶ αὐτῷ ὁ πατὴρ ἀγάμενος τὴν δύψυχίας, δίκροτα πολλὰ ὀπεπίμπλας ὀξέρτασον. ὅσα δὲ ἐκ τοῦ ἰὼ φεύγει, ἀρπαλλαπὰ τῶν Μιθριδάτη ἡμόλμα, πρὸς τὸν δημιουργίαν τὴν Φαναγορέων, ἀφίσαν τῷ Μιθριδάτου, Χερρόνησός τε καὶ Θευδοσία καὶ Νυμφαῖον, καὶ ὅσα ἀμφὶ πρὸ ὃν Γόπον ὄντι δύκαιρα ἐς πόλεμον. ὁ δὲ τὰς ὑπερκάσης ὁρῶν πύκνας, καὶ ὃν γραπὸν σὺν τοσοῦτο ἔχων, μὴ οὐ βέβαιος ἢ ἀφ' αὐτῷ ἀμάχητον τὴν γραπείας, καὶ ἀφ' εἰσφορᾶν βαρύτητα, καὶ τὸν ἀεὶ τοῖς γραπῖς ἐς ἡγεμόνας αὐτυχοῦσας ἀπιστίαν, ἔπεμπεν ἐς τοὺς Σκύθας δι' ὑπερχόντοις δωσάσας τὰς θυγατέρας ἐς γάμους, αὐτῶν γραπιαὶ κὴ τάχος ἤδη οἱ πρῶναι, πεντακόσιοι δ' αὖτις ἀπὸ τὴν γραπὸν πρὸ ἔπεμπον δῶρες· οἱ Μιθριδάτου βασιλῆ δεχόντες, ἔκπυστά τι τοῖς ἄγουσις δυνούχοις, ἀεὶ προσὸς δυνούχοις κεκτομῶσας τὴν Μιθριδάτου πὶ πόλεμον μόνοι, καὶ τὰ κέρας ἐς ὃν Πομπήιον ἀπήγαγον. ὁ δὲ τὴ τέκνων τοσῶν δε, καὶ φεύγειν, τὴν τῆς ἀρχῆς ὅλης ἀφηρημένος, τὴν ἐς σὸν ἀξιόμαχος ἔτι ὤν, σὸν τῆς Σκυθῶν συμμαχίας ἠρύμενος δὴ τυγεῖν, ὅμως σὸν σὲ τὸ τι ἢ ταπεινὸν ἢ συμφορᾶν ἄξιον ἐνεθυμεῖτο, ἀλλ' ἐς Κελτοὺς ὃν πολλοῦ φίλους ὀπὶ τῷ δὲ οἱ γενόμενος ἐπινέ, διῄει ἐς τὸν Ἰταλίαν σπεύδ ἐκείνοις ἐμβαλεῖν, ᾗ πίζων οἱ πολλὰ καὶ τ' Ἰταλίας αὐτὸς ἔχθει Ρωμαίων πρασσόμενα, πυθανόμενος ᾗδε καὶ Ἀννίβαν πρὸ ἄξαι πολεμοῦντα ὃν Ἰσπανίᾳ, καὶ ὀπὶ φωδόπτον ὃν τῇδε Ρωμαίοις ἡνίᾳ. ἤδη γ' καὶ σύαγχος τὸν Ἰταλίαν ἁρδὸν ἅπασιν ἀπὸ Ρωμαίων ἀποστᾶσιν ὑπὸ ἔχθους, καὶ ὀπιπλῆσιν αὐτοῖς πὶ πολεμικὰς, Σπαρτάκου τε μνημονεύω

συςᾶσθμ ἐπ' αὐτοὺς, ἀνδρὶ ἐπ' ἀνδρὶ μαχούμενον ἀξιώσεως ὄντι. ζῶντα δὲ τὸν μὺθον, ἐς Κίμβρους ἐπέμποντο· τῶν δὲ ἁλμάτων ἀπ' αὐτῆς λαμπρότατον ἡγεμόνος ὁ γραπτὸς ὤκησε, δι' ἃ δὲ μάλιστα τῆς τάλμης ὁ μέγεθος, ὅτι τε χρόνιον στρατείαν, καὶ ἐς ἀνοτείαν χιλίων ἀγρόμενοι, καὶ ὅτι ἀνδρας ὧν οὐδὲν ἐν τῇ σφετέρᾳ κεκτῶνται, αὐτόν τε τὸν Μιθριδάτην ἡγεμόνα πρώτων ἀπογνώσκοντα, βουλεσθαί τι δρᾶντα καὶ βασιλεύόμενον μᾶλλον, ἢ δι' ὀργὴν ἀποθανεῖν, ὅμως ἐνεκαρτέρουν καὶ ἠσύχαζον· οὐ γὰρ τι σμικρὸς οὐδὲ ἀνικάπαφος τοῖς βασιλεῦσι οὐδὲ ἐν ταῖς συμφοραῖς. ὧδε γὰρ ἐχόντων ἀπόρρητον, Φαρνάκης ὁ τοῦ παίδων αὐτοῦ νεώτατός τε, καὶ πολλὰ κατὰ τὴν ἀρχὴν ἀποδιδυσμένος ἔσται ἐς Βόσπορος, εἶτα δίοσας ἐκ τοῦδε ὁ τόλμου καὶ ὁ ἀρχῆς, ὡς νεῶν μὺθον ἐπὶ συγγνωσομένων τι Ρωμαίων, ἀπολυομένης δὲ πάντων ὁλοκλήρως, εἰ ὅτι τοῦ Ἰταλίας ὁ πατὴρ γραῖθύσειεν· εἶθ' ἑτέρας αἰτίας καὶ λογισμῶν ὅτι θυμίας, ἐπεβούλευε τοῦ πατρὸς ληφθέντων δὲ τῶν συνειδότων αὐτοῦ, ἐς βασάνους ἀνθρώπων, Μίθριδάτην μετέπεισι ὁ Μιθριδάτης, ὡς οὐ δίον ἀπόπλουτα ἤδη ὄν ἐπὶ οἰκιώτατον ἰόν· ἀνέλῃ· εἶ δὲ ἔφη ταῦτα τοιαῦτα ἔργα πολέμου, ὧν παυσαμένων καὶ τάδε καθίσασθαι. ὁ μὺθος δὲ πειθεῖς, προῆκε τὸν παῖδα συνθώμενον· ὁ δὲ δίοσας ἀνθρώπων, καὶ ὃν στρατὸν εἶδως κατακρυπτόμενα τοῦ στρατείας, νυκτὸς ἐς προῆκτους τοὺς Ρωμαίων αὐτομόλους ἀγγελτάτων ὅ Μιθριδάτου στρατοπεδεύοντας ἐσπλῆ, ἐν ὃν κίνδυνον αὐτοῖς ἰοῦσιν ὅτι τοῦ Ἰταλίας, ὅσους εἴσασφῶς εἰδόσιν ἀναιρῶν, πολλὰ δὲ μὺθοισιν ἐπῳκίσας ἔσεσθαι πρὸς ἑαυτὸν, προσήκαλῳ ἐς ἀπίσασιν ἀπὸ τοῦ παρόντος. ὡς δὲ ἐπείσθησάν ἤδη, τῆς αὐτῆς νυκτὸς ἐς τοὺς ἐχθροὺς ἀνὰ στρατόπεδα ἔπεμπεν ὁ Φαρνάκης· σὺν ὁλμύθοιν ἢ καχείνων, προῆκτοι μὲ ἅμα ἕω ἤλαλαξαν οἱ αὐτόμολοι, ὅτι δὲ ἐκείνοις οἱ ἀεὶ πλησίον τὸ βοὴν μετελάμβανον, καὶ ὁ ναυτικὸν αὐτοῖς ἐπήχησεν, οὐ προῆδότες μὺθ' ἅπαντες ἴσως, ὀξύῤῥοποι δὲ ὄντες ἐς μεταβολὰς, καὶ ὁ δισυχεῖν ἀναφορώντες, ἐν δὲ τῷ χαιρῷ ὁ ἄελπτ' ἀεὶ λιμένος μύθοι. οἱ δὲ καὶ ἀγροῖα τῶν σὺν γνώμοις ἡγεμόνα πολύτας διεφθάρῃ, καὶ μύθοι ἔπ' ὄντες ἔσεσθαι τοῖς πλείοσιν ὧν καταφρόντοι, φόβῳ καὶ ἀνάγκη μᾶλλον ἢ ἐκουσίῳ γνώμῃ σὺν ἐπῆκτο. Μιθριδάτης δὲ ἐρόμενος ἀνὰ τῆς βοῆς ἔπεμπε τινας ἐρησομένους, ὅ τι χρῄζοιεν οἱ βοῶντες· οἱ δὲ οὐκ ἐκκλυόμενοι, τὸν ὑὸν ἔφασαν βασιλεύοντα νέον ἀντὶ γέροντος διὰ τοιούτοις τε σκιδόμενον, καὶ κτείνοντες ἤδη πολλοὺς ὑΐας τε καὶ ἡγεμόνας ἐν φίλους. ὧν ὁ Μιθριδάτης πυθόμενος, ἐξῄει ἀναλεξόμενος αὐτοῖς, καί τι πλῆθος οὐκ φεύγειν τοῖς αὐτομόλοις συνέπεσχεν· οἱ δὲ οὐκ ἔφασθαι αὐτοῖς προσήσεσθαι, πρίν τι δύῃκεσαν ἐς πίστιν ἐργάσασθαι, δέκνυόντες ὁμοῦ τὸν Μιθριδάτην. οἱ μὺθ δὲ τὸν ἵππον ἔφασθαι αὐτῷ κτῆσιν φυγόντος, καὶ τὸν Φαρνάκην ὡς ἤδη κεκτημένοι, αἴρεσιν βασιλέα· καὶ βύβλον τινὰ πλατείαν φέρων ἐξ ἱεροῦ ἐσιφάσκοντο αὐτὸν ἀντὶ δόγματος· ἅτε δὴ ὦνον οὐκ προεπάτου θεώμενος, ἔπεμπεν ἐς τὸν Φαρνάκην ἀνὴρ ἐπ' ἀνῆρ, φυλὼ αἰτῶν ἀσφαλῆ· οὐδενὸς ἧσσον τῶν πεμπομένων ἐπαινόντος, δίοσας μὴ Ρωμαίοις σκιδοῖεν, τοῖς μὺθ σώματα φύλακας αὐτοῦ ἐν φίλους ἔτι οἱ προδεδομένους ἐπαινέσας, ἔπεμψεν ἐς τὸν νέον βασιλέα, καὶ αὐτῶν ὕνας προσιόντας ἔκτεινεν ἡ στρατιὰ προδαλόντως. αὐτὸς δὲ προδαλύσας ὁ προῒ τοῦ ξίφη φάρμακον ἀεὶ προέκτο, ἐκίρνη· δύο δὲ αὐτοῦ γυναῖτες ἔτι κόραι σὺν τεφόμενα Μιθριδάτης τε ἐν Νύσα, τοῖς Αἰγύπτου καὶ Κύπρου βασιλεῦσιν ἐπεγκυμονίαι, προλαβὸν τὸ φαρμάκου πρὸ ἐκάλεσε, καὶ σφόδρα εἶχον, ἐν πίνον-

τα κατεκώλυον, ἕως ἔπιον λαβοῦσαι· καὶ τῷ μὲν αὐτίκα ὁ φάρμακον ἔπιεν· τῇ δὲ Μιθριδάτου καὶ ὑπὸ σφοδροτέρου ἐξεπίτηδες βαδίζοντος, οὐκ ἐφικνεῖτο ἄλγος καὶ σωζοφίαν ἑτέρῳ φαρμάκῳ, οἷς ἐς ἄμυναν δηλητηρίων ἐχρᾶτο συνεχῶς· καὶ νῦν ἔπι φάρμακα Μιθριδάτεια λέγεται. Βίζιτον οὖν λιπαίνων πλεῖστα Κελτῶν, Πολλὰ μὲν οὐκ ἔστιν, ἔφη, δίξιας ἐς πολεμίους ὡπάμην, ὡπήσομαι δὲ μέγιστον, εἰ νῦν με καταπράσαιο ἐς πομπὴν ἀπαρχθῆναι καὶ δυσθύοτα θεάμασιν, ὃν μέχρι πολλοῦ τοσῆσδε ἀρχῆς αὐτοκράτορα καὶ βασιλέα, ἀδυνατοῦντα οὐ φαρμάκων ἀποδιαφυγεῖν διὰ δύπλην τοσφυλακὴν ἑτέρων φαρμάκων. Ὁ γὰρ δὴ χαλεπώτατον καὶ σιώπιον ἀεὶ βασιλεῦσι Φάρμακον ἀπιστίαν τραπεῖν ἐς παῖδας καὶ φίλους οὐ τοσφοδόμησεν, ὁτιοῦν τῇ διαίτῃ πόματα τοσιδοὺς καὶ Φυλαξάμενος. ὁ μὲν δὴ Βίτιτος ὑπεκλαπεὶς, ἐπεχείρησε χρήζοντι βασιλεῖ, καὶ ὁ Μιθριδάτης ἀπέθνησκεν, οὐκ ἀδίκατος ὢν οὐ Δαρείου τοῦ ὑστάτου Περσῶν βασιλέως, ὅσδος δὴ ἀπὸ Μιθριδάτου τοῦ Μακεδόνων ἀποστάντος τε καὶ κτησαμένου τὴν Ποντικὴν ἀρχήν. ἔσχε δὲ ὀκτὼ ἢ ἐννέα ὑπὲρ τοῖς ἑξήκοντα ἔτεσι, καὶ τούτων ἐπολεμεῖτο πεντήκοντα ἔτεσι ἐβασίλευσε· ἐς γὰρ ὀρφανὸν ὄντα τοσελθεῖν ἡ ἀρχή. ἐχρήσατο δὲ τὰ τοσοικα τοῖς βαρβάροις, καὶ Σκυθῶν ὑπερῆλθε πολλούς· καὶ Ρωμαίους τεσσαρακοντούτη πόλεμον ἔσχε κατὰ ἔτος πολέμου, ὃν ᾧ Βιθυνίας ἐκράτησε πολλάκις καὶ Καππαδοκίας. Ἀσίαν τε ἐπέδραμε, καὶ Φρυγίαν καὶ Γαλατίαν καὶ Γαλατίαν ἐς Μακεδονίαν, ἔς τε τὴν Ἑλλάδα ἐμβαλὼν, πολλὰ καὶ μεγάλα ἔδρασε· καὶ τῆς θαλάσσης ἀπὸ Κιλικίας ὅτι ὂν Ἰόνιον ἦρξε, μέχρι Σύλλας αὖτον αὖθις ἐς τὴν παρῴαν ἀρχὴν σωσέκλεισε, οὐκ ἐλάσσονα τραπεῖ μυριάδας ἀποδόμενος· καὶ τοσῶδε πλείσματι συμπεσὼν, ὅμως δυνάμει τὸν πόλεμον διέρρωσε, στρατηγοῖς τε σίνεσι χρησάμενος ἐς μάχας τοῖς ἀρίστοις. Σύλλα μὲν ἥττατο καὶ Λουκούλλου καὶ Γομπηίου, πολλὰ καὶ τῶνδε πλεονεκτήσας πολλάκις. Λούκιον δὲ Κάσσιον, καὶ Ὀππιον Κοῖντον, καὶ Μάνιον Ἀκύλιον αἰχμαλώτους ἑλὼν τοσεῖναντο, μέχρι ὃν μὲν ἔκλυσεν αἴτιον τῷ πολέμου ἡμόμενον, ὃν δὲ ἀπέδωκε τῷ Σύλλα. σύνοικα δὴ καὶ Φιμβρίαν, καὶ Μουρήναν, καὶ Κότταν ὕπατον, καὶ Φάβιον, καὶ Τερέντιον. τὸ φρόνημα δὲ ἰδὼν ἀεὶ κατὰ τῆς συμφορᾶς μέγας καὶ φερέπονος, ἐς οὐδεμίαν γε δὴ Ρωμαίων ὁδὸν εἰς ὑπόχειρον ἦλθε δὲ ἡμόμενος πρὸ ἔλπιν. ὃς καὶ Εὐρώπας καὶ Κελτῆς σωσπάσατο· καὶ ἐς Σερτώριον ἔπεμπεν ἐς Ἰβηρίαν. πρεσβεῖς τε τὸ σῶμα πολλάκις ἐπὶ πολεμίων καὶ ἑτέρων κατ' ὀλίγους, οὐκ ἀπέστη λιπὼς οὐδὲ ὡς κρείσσων ὢν πρεσβύτης· οὐ μὲν οὐδὲ τῷ ὀλιγοστῷ τῆς αὐτῷ ἔλαθεν, οὐδὲ ἡ τελευταία· ἀλλ' ἐκὼν ζωὸν ἐπορίσθη, ἀπώλετο δὲ αὐτεῖ· οὕτως ἀχάριστον ἡ ποινεία συνήνωμεν τυγχάνουσα. φοινικὸς δὲ καὶ ὠμὸς ἐς πάντα ἦν, καὶ τὴν μητέρα ἔκτεινε, καὶ τὸν ἀδελφὸν, καὶ τῶν παίδων τοὺς μὲν τοσοὺς δὲ τοὺς θυγατέρας. τὸ σῶμα δὲ ἰδὼν μέγας μὲν, ὡς ἐπιδεικνύοισιν ὅσα ὅπλα αὐτὸς ἔπεμψεν ἐς Νεμέσθην τε καὶ Δελφούς. βίρωσος δὲ, ὡς μέγας τέλεις ἵππων ὑσὰς τε καὶ ἀκοντίσας, καὶ χίλια σάδια δ' ἡμέρας τοσιμένοντα αὖθι οὐκ ἀφεσήματος ἵππων δραμεῖν· καὶ ἅρμα ἤλασεν οὐκ ἐνίδικα ἵππων ὁμοῦ. καὶ παιδείας ἐπεμέλητο Ἑλληνικῆς, δεῖ καὶ τὸ ἱερὸν ἤσκητο τῷ Ἑλληνικῷ, καὶ μουσικὴν ἠγάπα, καὶ σώφρων ἐς πολλὰ καὶ φερέπονος ὤν, τοσεὶ μόνας ἡττᾶτο τοῖς τῆ γυναικῶν ἡδυσμοῖς. ὁ μὲν δὴ Εὐπάτωρ Διόνυσος ὑπεκλήθη Μιθριδάτης ὧδε ἐπλούτησε. Ρωμαῖοι μαθόντες ἐώρταζον, ὡς ἐχθρὸν δυσκόσμου ἀπηλλαγμένοι. Φαρνάκης δὲ Γομπηίῳ ὂν νέκυν τῇ παῖδι ἐς Συνώπην ὑπὸ πειρατοις ἔπεμπε, καὶ τοὺς Μάνιον ἐλεύθερος·

ὁμηρά τε πολλὰ ὅσα ἰδίᾳ Ἑλληνικά τε καὶ βαρβαρικά, διὸ μόνος ἢ πρῶτος παρῆν ἄρχῃς, ἣ Βοσπόρου γε βασιλεύων μόνου, ἵνα καὶ Μαχάρης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ βασιλείαν παρὰ Μιθριδάτου πρῶτος λάβῃ. Πομπήιος δὴ ἐς μὲν τὸ σῶμα τοῦ Μιθριδάτου χρημάτων ἔδωκε, καὶ δάφνας βασιλείους τοῖς φίλοις τοῖς παρ' αὐτοῦ παρεσκεύασε, καὶ ὅτι Σινάτῃ τοῖς βασιλείοις ὁ Μιθριδάτης ἐχαίρεν, ἀγάλματος αὐτοῦ τῆς μεγαλουργίας, ὡς τῶν καθ' αὐτὸν βασιλέων ἄριστον. Φαρνάκην δὲ ἀπαλλάξαντα πόνου πολλοῦ τὴν Ἰταλίαν, φίλον καὶ σύμμαχον Ῥωμαίοις ἐποιήσατο, καὶ βασιλεῖ ἔδωκεν αὐτῷ Βοσπόρου χωρὶς Φαναγορείας, οἷς ἐλευθέρους καὶ αὐτονόμους ἀφῆκεν, ὅπερ μάλιστα οἴδε δωρεῶν μιμοῦ τοῦ Μιθριδάτου καὶ ναῶν καὶ γραφῶν δήμου καὶ ὁρμητηρίων ἔχοντι ἐπιχείρησιν, ἠγανάκτει τε τοῖς δήμοις ἀποστάσεως ἐγίνοντο, καὶ Μιθριδάτου καταλύσεως αἴτιοι. αὐτὸς δὲ ἐν τῷδε πολέμῳ τά τε λῃστήρια καθῆρε, καὶ βασιλέα καθηλῶν μέγιστον, καὶ στρατιὰς ἐς μάχας αὖθις τοῦ Ποντικοῦ πολέμου Κόλχοις τε καὶ Ἀλβανοῖς καὶ Ἰβηρσι καὶ Ἀρμενίοις καὶ Μήδοις καὶ Ἀσσυρίοις καὶ Ἰουδαίοις, καὶ ἐτέροις ἔθνεσιν ἐώσιν, τὸν ἀρχὴν ὡείσατο Ῥωμαίοις μίσους Αἰγύπτου· ἐς ἣν Αἴγυπτον αὐτὸν οὐ πρῆλλε, καί τι σασπάζουσθαι ἐς τὸν βασιλέα, καὶ καλοῦντος αὐτὸν αὐτοῦ βασιλέως, καὶ πέμψαντος αὐτῷ δῶρα καὶ χρήματα καὶ ἀθλητὰς ἐς τὸν στρατὸν ἀπέμπειν, εἴτε δίκας μέγιστος ἄρχῃς ἔτι ὑπετύγχανεν, εἴτε Φυλαξάμενος ἐχθρὸν φθόνον, ἢ χρησμῶν ἀπαγορεύσιν, εἴτε ἐτέρως λογισμοῖς οἷς ἐξοίσω κατὰ Αἰγύπτια. τῶν ὑπ' εἰλημμένων ἔθνῶν καὶ μόνα αὐτόνομα ἀφίει συμμαχίας οὕνεκα, καὶ δι' ὧν Ῥωμαίοις δίκας ἐτίγγετο καὶ δὴ ἐς βασιλέα Δηϊόταρον, Τιγρανῆ μὲν Ἀρμενίαν, καὶ Φαρνάκῃ Βόσπορον, καὶ Ἀριοβαρζάνῃ Καππαδοκίαν καὶ ὅσα πρόσθεν ἕτερα· Ἀντιόχῳ δὲ τῷ Κομμαγηνῷ Σελεύκειαν ἐπέτρεψε, καὶ ὅσα τῆς Μεσοποταμίας μέρη κατέδραμεν. ἐπεὶ δὲ καὶ τὸν ἄρχας Γαλατῶν μόνους, οἳ νῦν εἰσι Γαλάται Καππαδόκαις ὁμοροι, Δηϊόταρον καὶ ἑτέρους Παφλαγονίας δὲ Ἄτταλον, καὶ Κόλχων Ἀριστάρχου δυνάστην ἀπέφηνε δὲ καὶ τῆς τοῦ Κομμαγηνοῦ θεᾶς Ἀρχέλαον ἱερέα, ὅπερ ἐστὶ δυναστεία βασιλικὴ· καὶ τὸ Φαναγορέα Μάσσαν, Ῥωμαίων φίλον πολλοῦ καὶ ἑτέρους χρήματα καὶ πόλεις ὤκισεν, ὧν μὲν τὴν βορυτέραν Ἀρμενίαν Νικόπολιν ὅτι τῇ νίκῃ, ὧν δὲ Πόντου Εὐπατορείαν, ἵνα αὐτὸς μὲν ὁ Εὐπάτωρ Μιθριδάτης ἔκτισε καὶ Εὐπατορείαν ὠνόμασεν ἀφ' ἑαυτοῦ, τὴν δὲ Παφλαγονίαν δὲ Ῥωμαίοις καθήρπασε καὶ ὁ Γναῖος ὁ ἐγείρας, Μαγνόπολιν ἐκάλεσε. ὧν δὲ Καππαδοκίας Μάζακα τὴν πολέμου λελυμασμένην ἐς πόλος, ἢ χρείαν αὖθις, καὶ ἑτέρας πολλαχοῦ κατενεχθείσας ἢ βεβλαμμένας διωρθοῦτο· ἔστι τε τὴν Πόντου καὶ Γαλατίαν καὶ κοίλην Συρίαν, καὶ Κιλικίαν ὧν ἣ δὴ μάλιστα τοὺς λῃστὰς στρωφίζει· καὶ ἡ πόλις ἡ πάλαι Σόλοι, νῦν Γναμπηϊόπολίς ἐστιν. ὧν δὲ Ταλαύρεως, ἵνα πόλιν ὁ Μιθριδάτης εἶχε θαυμάσιον τῆς κατασκευῆς, δισχίλια μὲν καὶ πώματα λίθου τῆς ὀνυχίτιδος λεγομένης διαφανῆ χρυσοκόλλητα, καὶ φιάλαι καὶ ψυκτῆρες πολλοί, καὶ ῥυτὰ, καὶ κλίναι, καὶ θρόνοι κατάκοσμοι, καὶ ἵππων χαλινοὶ καὶ στρογγύλια καὶ ἐπωμίδια πάντα ὁμοίως ἀφάλητα καὶ κατάχρυσα, ὧν ἡ στρῶσις ἀφ' ὅλου πλήθους ἐς πεντήκοντα ἡμέρας παρέσχεν. καὶ ἵνα τὰ μὲν ὧν Δαρείου τοῦ Ὑστάσπου, καὶ δὴ ὧν τῆς Πτολεμαίων ἀρχῆς, ὅσα Κλεοπάτρα Κῴοις παρέδοτο, καὶ Κῶοι Μιθριδάτῃ παρέδοσαν, καὶ ἃ καὶ ὧν αὐτοῦ Μιθριδάτου κατασκεύασε καὶ στρατήλατα, φιλοκάλου δὲ καὶ καταπαύλιον ἡμιμήνου λήψεως δὲ τοῦ χρημάτων, διέδωκεν ὁ Γναμπήιος ἀριστεῖα ὧν στρα-

τῷ καθ' ἕκαστον ὕδατα χιλίας πεντακοσίας Ἀττικὰς, καὶ τοῖς ἡγεμόσιν αὐτῶν λιβάλλουσι· καί φασι ἡμέρᾳ μιᾷ τοσαῦτα μύρια ἑξακισχίλια. αὐτὸς δ' ἐς Ἔφεσον καταβὰς, διέπλευσεν ἐς τὴν Ἰταλίαν, καὶ ἐς Ῥώμην ἀπέγνω, ἀγαφεὶς ὁ Βριττίου τὸν τράπεν καὶ τὰ οἰκεῖα, ἐφ' ὅτῳ μάλιστα ὡς δημοτικῷ τοῖς Ρωμαίοις ἐξέπληξε. καὶ αὐτῷ παρεστάθη ἀπάντων τῶν μίσους, πορφυρίδα μὴ οἱ νέοι, ἐξῆς δὲ ὡς ἡδύναντο καθ' ἡλικίαν ἕκαστοι, καὶ ὅτι πᾶσιν ἡ βουλὴ δαιμόνιον τὸ γηγενὲς. οὐ γὰρ πω τις ἐξῃρέθη τηλικοῦτον ἐλεῶ, ποτὲ δὲ ὁμοῦ καὶ μίσει ἔθνη παρεστάθη, ἐς τὴν Ρωμαίων ἀρχὴν ὅτι ὃν Εὐφράτην ὠείκει. ὁ δὲ ἐθελαμβεύετο ὅτι λαμπρότατος καὶ ἐς οὖ τις παρὰ δίξης, ἔτη ἔχων πέντε καὶ δέκα, δύο ἐφεξῆς ἡμέρας ὅτι πολλοὺς ἔθνεσιν, ἀπό τε τοῦ Πόντου καὶ Ἀρμενίας καὶ Καππαδοκίας καὶ Κιλικίας καὶ Συρίας ὅλης, καὶ Ἀλβανῶν καὶ Ἡνιόχων καὶ Ἀχαιῶν τῶν ἐν Σκύθαις, καὶ Ἰβηρίας τῆς ἑώας. καὶ παρῆλθε μὴν τοὺς λιμένας ἑπτακοσίας ναῦς ἐντελεῖς. ἐς δὲ τὴν πομπὴν τὸν Θριάμβου ζεύγη καὶ φορεῖα χρυσοφόρα καὶ ἕτερα κόσμου ποικίλου, καὶ τὸν Δαρείου τοῦ Υστάσπου κλίνην, καὶ ὃν τῶν Εὐπάτορος αὐτοῦ θρόνον καὶ σκῆπτρον αὐτοῦ, καὶ εἰκόνα ὀκτάπηχυν ἀπὸ σίδηρου χρυσοῦ πρῶτα, καὶ ὀκτακόσμου ἀργυρίου μυριάδας ἑπτακισχιλίας, καὶ πεντακοσίας καὶ δέκα· ἀμάξας δὲ ὅπλων ἀπείρους ὁ πλοῦτος, καὶ νεῶν ἔμβολα, καὶ πλοῦτος αἰχμαλώτων τε καὶ λητῶν· ὠνίνα δὲ διηρθμοῦ, ἀλλ' ἐς τὰ πάντα ἑξακισμυρίους· αὐτὸς δὲ τοῦ Πομπηίου παρῆγον ὅσοι τῶν τε πολεμηθέντων βασιλέων ἡγεμόνες ἢ παῖδες ἢ γραμματεῖς ἦσαν, οἱ μὲν αἰχμάλωτοι ὄντες, οἱ δὲ ἐξ ὁμηρείας δεδομένοι τελευτῶντες μάλιστα καὶ εἴκοσι καὶ τέσσαρες· οὗτοι δὲ καὶ ὁ Τιγρανοῦς παῖς ὁ Τιγρανης, καὶ πέντε Μιθριδάτου, Ἀρταφέρνης τε καὶ Κῦρος, καὶ Ὀξάθρης, καὶ Δαρεῖος, καὶ Ξέρξης, καὶ θυγατέρες Ὁρσαβαρὶς τε καὶ Εὐπάτρα· πρόσηκεν δὲ καὶ ὁ Κόλχων σκηπτοῦχος Ὀλθάκης, καὶ Ἰουδαίων βασιλεὺς Ἀριστόβουλος, καὶ οἱ Κιλίκων τύραννοι, καὶ Σκυθῶν βασιλέως γυναῖκες, καὶ ἡγεμόνες τῆς Ἰβήρων καὶ Ἀλβανῶν δύο, καὶ Μίτραδρος ὁ Λαοδικεὺς, ὕπαρχος τοῦ Μιθριδάτου ἡγούμενος· τῶν δὲ ἐκ ἀφικομένων εἰκόνες προὐφέροντο, Τιγρανόκερτα καὶ Μιθριδάτου, μαχομένων τε καὶ νικωμένων καὶ φθεγγόντων· Μιθριδάτου δὲ καὶ ἡ πολιορκία καὶ ἡ νὺξ ὅτε ἔφθη εἴκασται, καὶ ἡ σιωπὴ ὅτι τελὴ ἦ ἐδίδου καὶ ὡς ἀπέθανεν· αἵ τε πρὸ νοι αἱ σεσωπηθασῶν αὐτῷ ἐλόμεναι προὐζωγράφηντο, καὶ τῶν προαποθανόντων υἱέων καὶ θυγατέρων ἦσαν γραφαί, ἡνίκα τε βαρβαρικῶν εἰκόνες, καὶ κόσμοι πάντες· προὐφέροντο δὲ καὶ πίνακες ἐγγεγραμμένων τῶνδε, Νῆσοι ἐμήκοσαν χαλκέμβολοι ὀκτακόσιαι, πόλεις ἑκατὸν ἔθνεσιν Καππαδοκῶν ὀκτὼ, Κιλίκων ἡ καὶ χίλιαι Συρίας εἴκοσι, Παλαιστίνης δὲ, ἣ νῦν Σελευκὶς· βασιλεῖς οἰκιστῆσαν, Τιγρανης ὁ Ἀρμένιος, Ἀρτώκης Ἴβηρ, Οὐεζῆς Ἀλβανὸς, Δαρεῖος Μῆδος, Ἀρίστας Παφλαγών, Ἀντίοχος Κομμαγηνός· τοσῶνδε μὲν ἐδόκει τὸ δίγραμμα. αὖθις δὲ ὁ Πομπήιος ὅτι ἄχθητος ἦν, καὶ τοῦδε λιθοκολλήτου, χλαμύδα ἔχων ὡς φασιν Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος, εἷ τῳ πιστόν ἐστιν· ἔοικε δὴ αὐτὸν ὕβρει ὁ Μιθριδάτου, Κῶων τῶν ἀπὸ Κλεοπάτρας λαβόντων. εἰ πόντῳ δὲ αὐτῷ μὴ τὸ ἄχθος οἱ συγκαθυβρισάμενοι τῶν ἡγεμόνων οἱ μὲν, ὅτι ἔπεσον· οἱ δὲ, πεζοὶ πρὸς τῶν ἐς τὸ Καπιτώλιον, ὠνίνα τῶν αἰχμαλώτων ὡς ἕτεροι τῶν Θριάμβους παραγόντων, ἀλλ' ἐς τὰς παστάδας ἔπεμψε δημοσίους δαπανήμασι χρεὼν τῶν βασιλικῶν, καὶ τούτων μόνος Ἀριστόβουλος αὐθις ἀπῆρε, καὶ Τιγρανης ὕστερον. ὁ μὲν δὴ Θριάμβος ὧν τοιόσδε. Φαρνάκης δὲ ἐπολιόρκει

Φαναγορίας,

Φαναγρέας, καὶ ζῶ πρὸς τὸν Βοσπόρου, μέχρι τῆς Φαναγρέων ἀφ' λιμένος ἐς μέσον προελθόντων ἐκράτει τῇ μάχῃ, καὶ βλάψας οὐδὲν ἀλλὰ φίλους ποιησάμενος, καὶ λαβὼν ὅμηρα ἀνεχώρει. μετ' οὐ πολὺ δὲ ἐς Σινώπην εἶλε· ἐς Ἀμισὸν σὺν μικρῷ πλοίῳ, καὶ Καλουσίῳ στρατηγοῦντι ἐπολέμησεν, ᾧ χρόνῳ Γναῖος Πομπήιος καὶ Καῖσαρ ἐς ἀμηχάνους ἦσαν, ἕως αὖθις Ἀσάμισρος ἐχθρὸς ἴδιος, Ῥωμαίων οὐ πρόσθεν ἐξήλασε τῆς Ἀσίας. ἐπολέμησε δὲ αὐτῷ Καίσαρι, καθ' ὃν χρόνον Γναῖος Πομπήιος ἐπεμείνατο ἀπ' Αἰγύπτου πρὸς τὸ Σκότιον ὄρος, ἔνθα ὁ πατὴρ αὐτοῦ Ῥωμαίων τὸν ἀμφὶ Γαλάτιον ἐκάκωσε, καὶ ἡττηθεὶς ἔφυγε σὺν χιλίοις ἱππεῦσιν ἐς Σινώπην. Καίσαρος δ' αὐτὸν ὑπὸ ἀφροντίδος καὶ διώξαντος, ἀπ' ὀλίγου παρέμιξαν αὖθις Δομίτιον, πρόδρομον τοῦ Σινώπην Δομιτίου, ὑποστάντος δὲ ἀφεῖθη μὴ τῶν ἱππέων, καὶ τοὺς ἵππους ἔκτεινε, πολλὰ δυσχεραινόντων τὴν ἱππέων. ναυσὶ δ' ὕστερας ἐς Ὀλβιοπόλιν ἔφυγε, καὶ Σκυθῶν τινας καὶ Σαυροματῶν συναγαγὼν, Θυδδοίας καὶ Γαστρκάπαγον κατέλαβεν. ὕστερον δὲ αὖθις αὐτὸν καὶ ὁ ἔξθος Ἀσάμισρος, οἱ μὲν ἱππεῖς ἀπειρία τε ἵππων, καὶ ἀμαθίᾳ πρὸς μάχας ἐνίκων, αὐτὸς δὲ ὁ Φαρνάκης μόνος ἠπίστατο καλῶς, μέχρι κατὰ τὴν ἡλικίαν ἀπέβαινε πεντηκοντούτης ὤν, καὶ βασιλεὺς Βοσπόρου πεντεκαιδέκατον ἔτος. ὧδε μὲν δὴ καὶ Φαρνάκης ἐξέπεσε τῆς ἀρχῆς· καὶ αὐτοῦ τοῦ βασιλείου Γάιος μὲν Καῖσαρ ἔδωκε Μιθριδάτῃ τῷ Περγαμηνῷ συμμαχήσαντι οἱ προθύμως· ἐν Αἰγύπτῳ γὰρ οἰκεῖοι. Γόντου δὲ καὶ Βιθυνίας πέμπτος τις στρατηγὸς ἐτήσιος. τοῦ δὲ ἐτέρου ὑπὸ τῷ Πομπηίου διαδεδομένα, ὁ μὲν Γάιος ὑπεμέμφετο τοῖς ἔχουσιν, ὅτι Πομπηίου καθ' αὑτὸν σπουδαίου, ὅμως ἐφύλαξε, πλὴν τὸ τῶν Κομάνων ἱερωσύνης, ὃν ἐς Νικομήδη μετῴκισεν ἀπὸ Ἀρχελάου. πόντα δὲ οὐ πολὺ ὕστερον καὶ ταῦτα καὶ ὅσα Γάιος Καῖσαρ ἢ Μάρκος Ἀντώνιος ἔχει ἐτέροις ἐδιδώκεσαν, ἐς στρατηγίας Ῥωμαίων προελθὼν ἀπὸ Σεβαστοῦ Καίσαρος ἐλάττους Αἰγυπτίου, ἀλλ' ἐπὶ Ῥωμαίων προφάσιος ἐς ἑκάστους διομόσων. ὅθεν αὐτοῖς τὴν ἡγεμονίας ὑπὸ τῷδε τῷ Μιθριδατίῳ πολέμῳ προσχθούσης ἔς τε τὸν Πόντον Εὔξεινον, καὶ ὑπὸ χάμμου τοῦ πρὸ Αἰγύπτου, καὶ ἐς ποταμὸν Εὐφράτην ἀπὸ Ἰβήρων τῶν πρὸς θάλασσαν Ἡρακλείους, εἰκότως τὸ νίκην μεγάλην, καὶ ὁ στρατηγήσας Πομπήιος ἐκλήθη. ἔχουσι δ' αὖθις καὶ Λιβύην, ὅση μέχρι Κυρήνης, Κυρήνην γὰρ αὐτοῦ Ἀπίων βασιλεὺς τῶν Λαγίδων ἤθους νόθος ὢν διαθήκης ἀπέλιπεν. Αἴγυπτος δὲ, ἐς πρόσθεν τῆς ὑπὸ θαλάσσης ἔπι ἔλιπεν.

σης ὅση πέρα ἐστὶ τῆς Ἰταλίας, ἀρχὴν ἔδωκεν· ἀφ' οὗ δή που πάντα σφίσι τὰ καθ' ἑαυτοὺς ὁμοῦ πάντα ἐδόκει· καὶ ἴσως αὐτὸν καὶ ἀφ' οὗ δὲ Μέγαν ἐπωνομάζοισιν. ὁ γάρτοι πόλεμος ὁ πρὸς Μιθριδάτην, καὶ ὑπατικὸν τὸ πρότερον ἐπῆν. Πομπήιος μὲν οὖν βιβλοῦς ἐκ τῆς Ἀσίας πρὸς ἑσπέρας ἀγαγὼν, μετεστρατοπέδευεν ἐπὶ τοῖς ὅροις τῆς Μιθριδάτου. Μιθριδάτης δ' ἦν ἐπίλεκτος οἰκέτης στρατὸς, βασιλεύοντι πιστοί, καὶ ἱππεῖς πειθήνιοι· καὶ προύκειντο τῆς χάρακος, ἅπερ ἦν αὐτοῖς Λουκούλλου διεφθαρκότος, ὅπως εἶχεν ἀγορᾶς, ὅθεν αὖθις μολίας ἐπετίθεντο πολλαί. καὶ τοιάδε μὲν ὁ Μιθριδάτης ἐρημονόμος ἐκρήμνη, καὶ ὀφθαλμοὺς ἀνώρυτε, ἃ ἔκτεινε. καὶ τὰ μὲν αὖθις μολιῶν ἦσαν ἰσόκλειν Ἀφρικὸν τὴν κλάσιν· ἐπετείχετο δ' ἀσπειράτοις ὅσοις ἐς Πομπήιον πίμπλας, ἄξιον μαθεῖν ὅτις ἦν τοῦ πολέμου Ἀφρικὸς. ὁ δ' ἐκ τοιῶν αὖθις μόλοις ἡμῖν τάδε ἔφη, καὶ σαυτὸν ἡμῖν ὕστερος ἕλης. ὧν ὁ Μιθριδάτης πυθόμενος, τοῖς αὖθις μόλοις ὅ τε ἐκεῖ αὐτὸν ἔφασαν· καὶ δεδιότας ὁρῶν, ὤμοσεν ὅτι οἱ τὰ τῶν Ρωμαίων ὄντα ἀσφαλῆ Ἀφρικὸν τὸν πλεονεξίαν αὐτῶν, καὶ σὺν ἐκείνῳ καὶ σὺν τοῖς ἀπὸ τοῦδε ποτὲ, ὃ μὴ κοινῇ πᾶσι συμφορά. ὁ μὲν δὴ ὧδε εἶπεν· ὁ δὲ Πομπήιος ἐς ἑσπέρας ποι καθεζόμενος, ἑτέρους ἔπεμπεν ὅκα φανερὸν τοῖς περὶ φύλαξι τὸ βασιλέως ἐνοχλεῖν, καὶ εἶπεν αὐτοῖς ἐρεθίζειν καὶ ὑποφεύγειν ὡσανεὶ πεφοβημένους, ἔστε ἂν εἰς τὸ ἑσπέρας ἐκκλησόντες αὐτοὺς ἐς τὰ ἔλαττα, καὶ φεύγουσι τάχ' ἂν καὶ ἐς τὸ στρατόπεδον συμφοιτήσαιμεν· εἰ μὴ δείσας ὁ βασιλεὺς, προήγαγε τὸ πεζὸν οἱ δ' ἀπεχώρησαν. καὶ τέλος δὴ τοῦτο τῇ προτεραίᾳ Γομπήιου καὶ Μιθριδάτου πεῖρα ἐς ἀλλήλους καὶ ἱππομαχείας. ἐνοχλούμενος δ' ὑπὸ τῆς ἀπειρίας ὁ βασιλεὺς, ἄκων ὑπεχώρει, καὶ ἐσιόντα Γομπήιον ἐς τὸν ἑαυτοῦ, ἐλπίζων καθήμενον ἐν τῇδε τῇ διεφθαρμένῃ κακῶς πατήσειν· ὁ δὲ ἀγορὰν μὲν ἐπακτὸν ἐκ τῶν ὄπισθεν εἶχε. προελθὼν δ' ἐπὶ τοὺς ἑῴους Μιθριδάτου καὶ φρούρια αὐτοῦ καὶ στρατόπεδα πολλὰ, καὶ ἑκατοντάκις πεντήκοντα σταδίους προελθὼν, ἀπεπαύσατο, τῷ μὴ σπουδαῖον αὖθις ἔτι βιβαίως· καὶ ὁ βασιλεὺς ἀποπαύοντι μὲν οὐκ ἐπετίθετο, εἴθ' ὑπὸ δίους εἶχε, καὶ ὑπὸ δυσίας, ἢ πᾶσιν ἐγγὺς πλησιάζουσι τὰ κακῶς κάμνουσι· καὶ ἀπὸ τοιᾶσδε ἀπειρίας, καὶ ὑποζύγια ὅσα εἶχε κατέκαιε, καὶ ἵππους μόνους προεπεποιεύμενος· ἔστι μόλις ἐς πεντήκοντα διαρκέσας ἡμέρας, νυκτὸς ἀπεδίδρασκε σὺν σιωπῇ βαθείᾳ. Ἀφρικὸς δὲ ὧδε δυσχεράνας· ὡς δὲ αὐτὸν μόλις ἡμέρας ὁ Γομπήιος καταλαβὼν, εἵλκετο τὴν ὑστάτων. ὁ μὲν, καὶ ὁπότε τὰ φίλων ἐκτάξαι καλοῦντων ἐκ ἐμάχετο, ἀναβὰς ἐπὶ τοῖς ἱππεῦσι μόνοις τοὺς πλησιάζοντας ἀμαχητεῖ, ἐσπέρας δὲ ὕλαις ἐνέλισσε πυκναῖς. τῇ δ' ὑστεραίᾳ χωρίον κατέλαβε πρόκριμον, οὗ μία ἐς αὖθις ἔξοδος ἦν, καὶ τάφρῳ αὐτὸν ἀσπαρὰ στρατοῦ ἐφύλαττον· ἀντεφύλαττον δὲ καὶ Ρωμαῖοι μὴ ἀφεφυγεῖν Μιθριδάτην. ἅμα δ' ἡμέρᾳ, ὃν μὲν στρατὸν αὐτὸς ὥπλιζεν ἑκάτερος· οἱ προφύλακες δ' ἀμφὶ λόφον τὸ πρανὲς ἀπεπειρῶντο, καὶ ἵππες ἱππεῖς τὸν Μιθριδάτου χωρίς τε τῶν ἵππων καὶ χωρὶς ἐπαγγέλματος ἐξοπλοῦσι τοῖς σφετέροις προφύλαξι· πλέονες δὲ σφίσι Ρωμαίων ἱππέων ὑπῆσαν, οἱ δὴ ἵπποι τὴν Μιθριδατείων εἴδεσιν ἀμφοῖν ἐς τὸ στρατόπεδον ἐμπίπτουσιν, ἀράκοσι δὲ τοὺς ἵππους, καὶ ἐξ ἴσου τοῖς ὑπεῦσι Ρωμαίοις στεφανούμενοι. κατιδόντες δ' αὐτοὺς οἱ ἄνω ἔτι ὁπλιζόμενοι σὺν ῥόμβῳ καὶ βοῇ προθέουσι, καὶ ὃ γιγνόμενον ὑπ' εἰδότες, ἀναφεύγειν αὖθις ὑποκλαόντες, ὡς εἰλημμένου σφῶν ἤδη καθ' ἑκάτερα τὸ στρατόπεδον, καὶ ὅπλα μεθέντες ἔφυγον. ἀδιεξόδου δ' ὄντος τοῦ χωρίου, προσέπιπτον ἀλλήλοις ἀναστρεφόμενοι, μάχῃ κα-

θήλαντο κ᾽ τὴν χρημοσύν. οὕτω μὲν ἡ γρασιὰ τοῦ Μιθριδάτη δι᾽ ὠφελείαν τ᾽ ἀῤῥύθμου ποιησαμένου τοῖς ποιημάσιν ὑπακουρεῖν ἐλομένων θορυβηθεῖσα, διέφθαρτο. κ᾽ ὅλεπον ἔργον ὑκόλεν ἰὼν τοῦ Γομπνίφ κτίσαντι κ᾽ συλλαμβάνοντι ἀῤῥόπλυς ἔτι, κ᾽ ὁ μὲν κρήμνῳ συνεκλασθέντων, κ᾽ διηρέθησαν ἐς μυείους, κ᾽ τὸ γραπτὸν ὅλη τῇ ποδασκυῇ κατελείφθη. Μιθριδάτης δὲ μὴ τὴν ὑπαισιῶν μόνον ὡσαύτως ἐς τὰ κατάχρημα κ᾽ δι᾽ φυγὰν, ἀλλ᾽ ἐτυχέ τισιν ἱππεῦσι μαθοφέρεις, κ᾽ πεζοῖς ὡς τετραχιλίοις, οἳ αὐτοῦ διῆγε συνείποντο ἐς Σούρηα Φρυγίου, ἔνθα αὐτοῦ χρήματα πολλὰ σισώρευτο, κ᾽ δωρεαὶ κ᾽ μαθοὶ ὑπαντοῦ τοῖς συμφυγοῦσι διέδωκεφέρωνοῦ᾽ ἐς ἑξακισχίλια τάλαντα, ὅτε τοῦ τ᾽ Εὐφράτου πηγὰς ἠπείγετο, ὡς ἐκεῖθεν ἐς Κόλχους περάσων· δρόμῳ δ᾽ ἀπαύστῳ χρώμενος, τὴν μὲν Εὐφράτειν ὑπερῆλθεν ἡμέρᾳ μάλιστα τετάρτῃ· περὶ δ᾽ ἑσπέραν καθιζάνων, κ᾽ ὁπλίζων τοὺς σεσωσμένους ἢ προσπόντας, ἐς τ᾽ Χωτηνὴν Ἀρμενίαν ἐκάλεσεν· ἔνθα Χωτηνοὺς μὲν κ᾽ Ἰβηρας κωλύοντας αὐτὸν βέλεσι κ᾽ σφενδόναις, ἐλαιῶσιν, διῆλθεν ὅτι τ᾽ Ἀράξεω ποταμόν. Ἰβηρας γ᾽ τοὺς μὲν Ἀσίᾳ οἱ μὲν προσγάτους, οἱ δ᾽ ἀπώκισεν ἡγεμῶνας τῆ τ᾽ Εὐρωπαίων Ἰβήρων, οἱ δὲ μόνον ὁμωνύμους· ἔθος γὰρ σφίσιν ἰδίως ὅμοιον, ἡ γλῶσσα. Μιθριδάτης δ᾽ ἐν Διοσκούρεις χρόνῳ ἰὼν πόλιν οἱ Κόλχοι σύμβολον ἡγεμῶνας τῆς Διοσκούρων σφὼ Ἀργοναύτας ὀνόμασεν, σφίσιν σμικρὸν οὐδ᾽ ὅσ᾽ ἐν φυγῇ διενοήθη· ἀφ᾽ ἁ Πόντου ὅλου ἐν κύκλῳ, κ᾽ Σκύθας ὅτι ὦ Πόντῳ, κ᾽ τ᾽ Μαιώτιδα λίμνην ὑπῆλθεν, ἐς Βόσπορον ἐμβαλὼν πόλιν τε Μαχάρεως τοῦ παῖδος ἀρχήν, ἀνδρός τε ἐκ αὐτοῦ ἡγεμόνος ἀδελφεόν, αὖθις ἐκ μετώπου Ρωμαίους ἡγεῖσθαι, κ᾽ πολεμεῖν ἐκ τ᾽ Εὐρώπης ὄντι ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ὃν Πόντον ἐν μέσῳ ἡλθον, ὃν κληθέντα οἰκίζειν νομίζουσι Βόσπορον Ἰωνες ἀφ᾽ ἡγεξαμένης, ὅτε βοὸς ἡγεμόνι κ᾽ ζηλοτυπίαν Ἥρας ἔφυγεν. ἐς τοσοῦτον πρᾶγμα δοξολογίας ἐπιλόγθος ὁ Μιθριδάτης ἐφικέσθη, ὅμως ἐπικόφ· κ᾽ διώδυσεν ἔθνη Σκυθικὰ κ᾽ πολεμικὰ κ᾽ ἀμάχητα πείθων ἢ βιαζόμενος· ὅτε κ᾽ φύγων κ᾽ ἀτυχῶν αἰδέσιμος ἔτι κ᾽ φόβερος ἰών. Ἡνιόχους μὲ δοῦν διχομένους αὐτὸν πρὸ ὁδοῦσιν, Ἀχαιοὺς δ᾽ ἐπὶ φασι διώκειν, οὓς ἀπὸ Τροίας ἐπανιόντας φασὶν ἐς ὃν Πόντον ὑπὸ χειμῶνος ἐκπεσεῖν, κ᾽ πολλὰ παθεῖν ὡς Ἕλληνας ὑπὸ βαρβάρων· πέμψαντας δ᾽ ὅτι ναῦς ἐς τοὺς πατρίδας κ᾽ ὑποφθόνους, μηνίσαι τοῦ Ἑλληνικοῦ ὀνόματος, κ᾽ Σκυθικὴν ὅσους ἕλοιεν Ἑλλήνων καταθύειν, πρῶτον μὲν ἀπάγοντας ὑπὸ ὀργῆς, σφὼ χρόνῳ δὲ τοὺς κρίνοντας αὐτῶν μόνους, μὴ ἢ, τοὺς κληρουμένους. Ἐ τοῦδε μὲν πρὸ Ἀρχαίων τ᾽ Σκυθικῶν· ὁ δὲ Μιθριδάτης ἐς τ᾽ Μαιώτιν ἐμβαλών, ἧς εἰσι πολλοὶ δυνάσται, πόντων αὐτὸν κ᾽ κλέος ἔργων τε κ᾽ ἀρχῆς κ᾽ δυνάμεως ἕλκοι πρὸς ἀξιολόγου δεχομένων τε κ᾽ πρὸ πεμπόντων, ἐ δῶρα πολλὰ φερόντων κ᾽ κομιζομένων ἕτερα. ὁ δὲ κ᾽ συμμαχίαν αὐτοῖς ἐπῆγεν ὅπλοισι ἕτερα κρείσσονα, ἀφ᾽ Θρᾴκης ἐς Μακεδονίαν, κ᾽ ἀφ᾽ Μακεδόνων ἐς Παίονας ἐμβαλὼν ὑπῆλθεν εἰς τὴν Ἰταλίαν τὰ Ἀλπεια ὄρη, χάμοις τε θυγατέρων ὅτι τῇδε τῇ συμμαχίᾳ τοῖς δυνατωτέροις αὐτῶν ἐπηγύα. Μαχάρης δ᾽ αὐτὸν ὁ παῖς πυθανόμενος ἐδόν τε τοσαύτην ὁλκὴν χρώμενον κ᾽ ἄρχειν ἔθνη, κ᾽ τὰ καλούμενα κλεῖθρα Σκυθῶν οὐδενί πω γεγονότα πεπερασμένα δι᾽ ὁδοῦ τινος, πρεσβείας μὲν τινας ἐς αὐτὸν ἔπεμπεν ἀπολογησομένους, ὡς δικαίκη ἠφεστήκοι Ρωμαίους. ὀργὴν δ᾽ ἄκρον εἰδὼς, ἔφθη ἐς τὴν ὑπὸ τοῦ Πόντου Χερρόνησον, τοὺς ναῦς ἀφορμήσας, ἵνα μὴ διώξειν αὐτὸς ὁ πατήρ· ἑτέρους δ᾽ ὑπεμφάμενος ἐκείνου, προσλαβὼν, ἑαυτὸν

πεντήκοντα ἑκάστῳ, καὶ λοχαγῷ χιλίας, καὶ χιλιάρχῳ μυρίας. καὶ ὁ Γομπτὴος αὐτῷ συνεγώνατο τὴν γεγονότων, καὶ συνήλασε τῷ παιδὶ καὶ διήτησε δὲ μὴ ἰόντ ἀρχὴν τῆς Σοφηνῆς καὶ Γορδυηνῆς· αἱ νῦν εἰσιν Ἀρμηνία βασχυτέρα· δὲ ἦ πατέρα τῆς μητρὸς Ἀρμηνίας, ὅτι τῷδι τῷ παιδὶ κληρονόμος· τὴν ἦ ὑπέκτητο αὐτὸν ἀρχὴν ἐκβῆναι ἤδη μεθῶναι, καὶ μεθ' ἡμέρας τὰ ἀπ' Εὐφράτου μέχρι θαλάσσης. εἶχε γὰρ δὴ καὶ τὴνδε, καὶ Κιλικίας ἄνω ὁ Τιγράνης, Ἀντίοχον ἐκβαλὼν δὲ βασιλῆα κατασταθέντα. Ἀρμηνίων ἦ ὅσοι τὸν Τιγράνεω παῖδες Γομπτίου ἐδέοντο ἐγκαταλελοίπεσθαι ὡς νεοψία τέτ' ἔχοντες, δὲ παῖδα αὐτοῦ τῷδε τῷ Γομπτίῳ ἔτι ὄντα πείθουσιν ὑπερήδεσθαι τῷ παλεῖ. καὶ ὁ μὲν ἐλήφθη, καὶ ἐδέθη. καὶ μεταξὺ Παρθυαίους ἐρεθίζων ὑπὲρ τὸ Γομπτίου, ἐθεραπεύθη καὶ ὠφελήθη. ὁ δὲ Γομπτίος ἐκτετελήκασι οἱ δὲ πάντα πόλεμον ἠνύμφους, ᾤκιζε πόλιν οὐδὲ τὴν μείζω οὐκ Μιθριδάτειον· ἣ ἀπὸ τοῦ ἔργου Νικόπολις κλῄζεται, καὶ ἔστιν Ἀρμηνίας τῆ βασχυτέρας λεγομένης. Ἀριοβαρζάνης ἦ ἀπιδίδου βασιλεῖ Καππαδοκίας, καὶ κατεστάθησε Σοφηνῆς, ἣ Γορδυηνῆς, ἃ τῷ παιδὶ μέμικτο ὑπὸ Τιγράνους, καὶ γραπτὴν ἦν αὖ ἅμα τῇ Καππαδοκίᾳ καὶ ταῦτα. ἔδωκε ἦ καὶ τῆς Κιλικίας πόλιν Κάβαλα, καὶ ἄλλας. Ἀριοβαρζάνης μὲν οὖν τὴν βασιλείαν ὅλην τῷ παιδὶ κατεῖδεν ἐνεχείρισε· καὶ πολλαὶ μεταβολαὶ μέχρι Καίσαρος ἐγένοντο τῆς Σεβαστοῦ· ἐφ' οὗ καθάπαξ τὰ λοιπὰ, καὶ ὅδε ἡ βασιλεία κατέπλην ἐς γραπτήν. ὁ δὲ Γομπτίος καὶ τὰ Ταύρου ὑπερελθὼν, ἐπολέμησεν Ἀντιόχῳ τῷ Κομμαγηνῷ, ἕως ἐς φιλίαν ὁ Ἀντίοχος αὐτῷ συνῆλθεν. ἐπολέμησε ἦ τὲ Δαρείῳ τῷ Μήδῳ, μέχρις ἔφυγε, εἴτε Ἀντιόχῳ συμμαχῶν, εἴτε Τιγράνῃ πρότερον. ἐπολέμησε ἦ καὶ Ἀραψὶ τοῖς Ναβαταίοις, Ἀρέτα βασιλεύοντος αὐτῶν, καὶ Ἰουδαίοις Ἀριστοβούλου τῆς βασιλέως ἀποστάντος, ἕως καθεῖλεν Ἱεροσόλυμα τὴν ἀνωτάτω αὐτοῖς πόλιν. καὶ Κιλικίας δὲ ὅσα οὔπω Ῥωμαίοις ὑπήκουε, καὶ τὴν μέχρι Συρίας, ὅσα τε πρὸς Εὐφράτην ἴσχι, καὶ Κοίλην, καὶ Φοινίκην, καὶ Παλαιστίνην, λέγεται· καὶ τὴν Ἰδουμαίων, καὶ Ἰτουραίων, καὶ ὅσα ἄλλα ὀνόματα Συρίας ὑπτίων ἅμα χεῖ Ῥωμαίοις κεῖται, ἔγκλημα μὲν οὐδὲν ἔχων ἐς Ἀντίοχον δὲ βασιλῆα, πρότερα ἦ διὰ μέσου ὑπὸ ἀρχῆς παρῴκει· ἠνύμφους ἦ τὸν κρατήσαντα τῆς Ἀντιόχου τῆς γῆς ἁπάσας, Ῥωμαίοις αὐτὰ καὶ τὸν ἔσεσκτῆσθαι. ταῦτα δὴ αὐτῷ διοικουμένῳ πρέσβεις ἀφίκοντο Φραάτου καὶ Τιγράνους ἐς πόλεμον ἀλλήλοις συμπεσόντων· οἱ μὲν Τιγράνους ὡς φίλῳ συμμαχεῖν τὲ Γομπτίου ἀξιοῦντες· οἱ ἦ τὲ Παρθυαίου φιλίαν αὖτε πρὸς Ῥωμαίους πλέκοντες. καὶ ὁ Πομπτίος ἀξιοῖ Παρθυαίοις πολεμεῖν ἄνευ Ῥωμαίων ψηφίσματος, ἔπεμψαν ἀμφοτέρους διδάσκαλοι, καὶ ὁ μὲν ἀμφὶ ταῦτα ἰὼν. Μιθριδάτῃ ἦ ἡ ἀδελφὸς ἰοῦσα τῷ Πόντου· καὶ Γαυτικάπαιον ἐμπέλαι Εὐρωπαίου ὑπὲ τῆς ἀκολουθῆς τῷ Πόντου καταλαβών, κτείνῃ τὲ ἱερέα Ξιφαρίτην ὑπὲ τῷ Γέρου, ἐφ' μηδεὶς ἀμύντημα γένοιτο. Φερνάκειον ἰὼν τὴ Μιθριδάτῃ, οἷα λαθόντες ἀποδόμενοι ἦσαν ἐς πολλὰ ἀνδριάντων χαλκέων, πολλὰ χρήματα ἔκρυπτον. Στρατονίκη ἦ μία τῶν Μιθριδάτου παλλακῶν ἢ γυναικῶν, ἢ τῷ δὲ τῷ Φερνακείου τὴν ὑπερήμειν καὶ φυλακὴν ἐπιτραπέσθαι, πείθουσιν ἔπὶ τὸν Πόντον τῷ Μιθριδάτου, τὸ Φερνάκειον ἀνοίγειν τοῖς Πομπτίου, καὶ τοὺς ἦσαν ἐν τούτου λαβόντας ἐμήνυσεν, ὅτι σὺν θήκῃ μὴν τῆδε, ὅπ οἱ ὃν ἰὸν Ξιφαρίτην ὁ Γομπτίος εἰ λάβοι πείσοιτο. καὶ ὁ μὲν τοῖς χρήμασιν ὑπτιεύων, ἀπέσχετο αὐτῆς ὃν Ξιφαρίτου· καὶ ἐδέδοκει φέρεσθαι ἦ τὰ ἴδια. ἀλλὰ θεὸς ἦ τῷ

γεγονότων ὁ Μιθριδάτης, κτείνει ὃν Ξιφαρίῳ ὑπὲρ τῆς Πόντου ἐφορώσης τῆς μητρὸς πέρατος, καὶ ἐξέρριψεν ἄταφον· ἡ δὲ μήν, ἐφ' ᾧ κατεφόνησεν ἐς ἀνίας τῆς ἀμύρτυσης. καὶ ἀποσβὰς ἐς ὃν Πομπήιον ἔπι τοὺς Συρίας ὄντα, καὶ οὐκ ἀοδαὶ μάχου αὐτοῦ πρόντος ἔπεμπεν, οἱ τῆς παρούσας ἀρχῆς αὐτὸν Ρωμαίοις τελέσαι φόρους ὑπερορῶντα. Πομπήιος δ' αὐτὸν ἐλθόντα διῖσθαι ὃν Μιθριδάτιον κελεύοντος, καθὰ καὶ Τιγράνης ἀφίκετο, τοῦτο μὲν οὐκ ἔφη ποτὲ ὑποστήσεσθαι Μιθριδάτης γε ὤν, πέμψαι δὲ τὴν παῖδων ἥνας καὶ φίλους· ἅμα δὲ τοῦτ' ἔλεγε, καὶ γραπτὰ ἀφεῖναι ἀφ' ὧν κατέλεγεν ἐλευθέρων τε καὶ δούλων ὅπλα τε πολλὰ καὶ βέλη καὶ μηχανὰς ἐπάγειν, φιλόμυθος οὔτι ἥνος ὕλης, οὔτε βοσὶν ἀροτήρων ἐς τὰ νῦν. εἰσφορά τε πᾶσιν ἐς τὰ βασίλεια τῆς οὐσίας ἐπέγραφεν· οἱ δὲ ὑποπρέπειν τούτου πολλοὶ σὺν δεινῷ οὐκ ἀοδαὶ μόθου τοῦ Μιθριδάτου· νόσοι γὰρ ἥνα ἑλκώδη τοῦ παρόντος νοσῶν, ὑπὸ πειθοῦ δυσούχων ἐπεφάνετο καὶ ἐωρᾶτο. ὡς δ' ἔληγε τὸ πάθος, καὶ ὁ κρατὸς αὐτῷ ἀγήγερτο ἥδη, ὀλίγοι μὲν ἐξήκοντα σπεῖραι, μιᾷ ἑξακοσίοις ἀνδρας· πολὺς δὲ καὶ ἀμφ' ὅμιλος, καὶ νῆες, καὶ χρεῖα ὅσα οἱ κρατηροὶ τοῦδε τοῦ νόσου χρήκεσθαι· καὶ ἐπέρα τοῦ κράτους μέρος ἐς Φαναγόρειαν, ἔτερον ἐμπόδιον ὀλίγοι τοῦ σώματος, ὡς ἑκατέρωθεν ἔξω τοῦ ἰσθμοῦ, ἔτι Πομπήιου περὶ Συρίαν ὄντος. Κάστωρ δὲ Φαναγορεύς, ἡγεμονεύσας ποτὲ ὑπὸ Τρύφωνος δυσούχου βασιλικοῦ, ὃν Τρύφωνα εἰσόπιν κτείνει προσαπώσαν, καὶ ὁ πλοῦτος ἐς ἐλευθερίαν σωτεκάλει. οἱ δέ, καθ' ἥδη τῆς ἀκροπόλεως ἐχομένης ὑπὸ Αρταφέρνους τε καὶ ἑτέρων ἡγεόντων τῆ Μιθριδάτου, ξύλα περιθέντες τοῦ ἄστεως ὑπεπίμπρασαν· ἕως ὁ μὲν Αρταφέρνης καὶ Δαρεῖος, καὶ Ξέρξης, καὶ Οξάθρης, καὶ Εὐπάτρα παῖδες τοῦ Μιθριδάτου διίσθμησαν ὀλίγοι τοῦ πυρὸς, παρέδοσαν ἑαυτοὺς ἄγεσθαι. καὶ ἰῶ αὐτῶν Αρταφέρνης ἀμφὶ πεντηκοντέτη ἔτη μάλιστα, οἱ δὲ λοιποὶ, παῖδες βρέφη. Κλεοπάτρα δὲ οὐκ ἦν ἑτέρα παῖς τοῦ Μιθριδάτου, καὶ αὐτοῦ ὁ πατὴρ ἀγαθὸς τὰ βουλεύσασθαι, δίκροτα πολλὰ ὑπεπίμπλασαν ἐξήρτησαν. ὅσα δὲ ἐγκύους ἰῶ Φερούσα, ἐκπλήκτα τοῦ Μιθριδάτου γνώμαια, τοῖς τοῦ ἁρμοσυρίαι τοῦ Φαναγορέων, ἀφίσαν τοῦ Μιθριδάτου, Χερρόνησός τε καὶ Θευδοσία καὶ Νυμφαῖοι, καὶ ὅσα ἄλλα περὶ ὃν Γόπιον ὄντα ὑπῆκτο ἐς πόλεμον. ὁ δὲ τοῖς ἐπιστάσης ὁρᾶν πυκνὰς, καὶ ὃν κράτος οὐκ ἀσφαλίαν ἔχων, μὴ οὐ βέβαιος ἦ ἀφ' ὧν τοῦ ἀνάγκη τοῦ κρατείας, καὶ ἀφ' εἰσφορᾶν βαρύτατα, καὶ τοῦ ἀεὶ τοῖς κραδίαις ἐς ἡγεμόνας ἀτυχοῦσας ἀπιστίαν, ἔπεμπεν ἐς τοὺς Σκύθας δι' ὑπόχων τοῖς δυνάστας τοῖς θυγατέρας ἐς γάμους, αὐτῶν κραταὶ κῆ τοῖχος ἥδη οἱ πρᾶγμα, πυνθάνεσθαι δ' αὐτοῖς ἀπὸ τοῦ κράτος πρέπεμπον ἄνδρας· εἰ Μιθριδάτου βραχὺ ἀφεστῶτες, ἔκτεινάς τε τοὺς ἄγοντας ὑπούχους, ἀεὶ τοῖς ὑπούχοις κρατοῦσας τοῦ Μιθριδάτου πολεμοῦντος, καὶ τοῖς κύρεσι ἐς ὃν Πομπήιον ἀπήγαγον. ὁ δὲ κῆ πίκτων τοσῶνδε, καὶ φερούσιον, κῆ τῆς ἀρχῆς ὅλης ἀφηρημένος, κῆ ἐς οὐδὲν ἀξιόμαχος ἔτι ὤν, οὐδὲ τῆς Σκυθῶν συμμαχίας ἠνύσθαι δὸ τυγχῆ, ὅμως οὐδὲν οὐδὲ ποτὲ ἢ ταπεινὸν ἢ συμφορᾶν ἄξιον ἐνεθυμεῖτο, ἀλλ' ἐς Κελτοὺς ἅπερ πολλοὶ φίλους ὄντα τοῦδέ οἱ μεγάλους ἐπενόει, διήθων ἐς τὴν Ιταλίαν σεὶ ἐκείνοις ἐμβαλεῖν, ᾗπιζων οἱ πολλὰ καὶ τὴν Ιταλίας αὐτῆς ἔρδειν Ρωμαίων ἀποστήσεσθαι, πιθανόμυθος ᾧδε καὶ Αννίβας ἀποδέξας πολεμούσθαι ὑπ' Ιβηρίας, καὶ ὄντα Φωκαίοπον ὑπ' τοῦδε Ρωμαίοις ἠμέλεξ. ἤδη δ' καὶ εἰσαγγέλλειν τὴν Ιταλίαν ἅπασαν ἀπὸ Ρωμαίων ἀποστᾶσθαι ὑπὸ ἔρδειας, καὶ ὄντα πλῆσαι αὐτοῖς πολεμικῆς, Σπαρτάκου τε μονομάχου

συςᾶσθαι ἐπ' αὐτοὺς, μάλιστα ἐπὶ σὺν μαῖς ἀξιώσεως ὄντι. ταῦτα δὲ θυμούμενος, ἐς Κῦπτις ἐπέτρεπε· τῷ δὲ Ταλαμήνατος δὲ αὖτῷ λαμπρεσπάτου γνωμένου ὁ γραπτὸς ὤκιστα, διὰ ταῦτα μάλιστα τῆς πάλαι ἧς ὁ μέγιστος, ὅτι τε χρόνιον γραπτείαν, καὶ ἐς ἀγοτείαν γλῶ ἀγόμενοι, καὶ ὅτι μάλιστα ὧν οὐδὲ ἐν τῇ σφετέρᾳ κρατοῦσιν, αὐτόν τε τὸν Μιθριδάτην ἠγούμενοι πάντων ἀπηγωνισκότα, βουλεύσασθαί τι δράσοντα καὶ βασιλεύσοντα μᾶλλον, ἢ διὰ ὀργὰς ἀποθανεῖν, ὅμως ἐπεκαρτέρουν καὶ ἠσύχαζον· οὐ γὰρ τοι σμικρὸς οὐδὲ βύκαπαφέρητος ἐῶ βασιλεὺς οὐδὲ ἐν ταῖς συμφοραῖς. ὧδέ γ' ἐχόντων ἀπάντων, Φαρνάκης ὁ τοῦ παίδων αὐτοῦ μικρότατός τε, καὶ πολλὰκις αὐτοῦ τοῦ ἀρχῆς ἀποδιδειγμένος ἔσεσθαι ἀρχόδοκος, εἴτε δίσας ὡς ἐπὶ τοῦδε τοῦ τέλου καὶ τὴν ἀρχῆς, ὡς νεωτέρῳ μᾶλλον ἔτι συγγνωσομένων τι Ρωμαίων, ἁπλουστέρως δὲ πάμπαν ὁλοκλήρως, εἰ ὅτι τῷ Ιταλίᾳ ὁ πατὴρ γράψειεν· εἶθ' ἑτέρας αἰτίας καὶ λογισμὸν ὅτι θυμίας, ἐπεβούλευε τῷ πατρί· ληφθέντων δὲ τῶν συνεγνωκότων αὐτῷ, καὶ ἐς βασάνους ἀγομένων, Μιθραδάτης μετέπεισε τὸν Μιθριδάτην, ὡς οὐ δέον ἀποπλέοντα πάντα ὅτι ἔτι οἱ μικρότατον υἱὸν λύειν· εἶ δ' ἔφη τοῖς παισὶ τοῖς ἐμοῖς ἔτι ἔργα πολέμων, ὧν παυσαμένων καὶ τοῖδε καθήσεσθαι. ὁ μὲν δὴ πιθανὸς, ἐπεῦτευε δὲ παρὰ συνήθειαν· ὁ δὲ δίσας μᾶλλον, καὶ ὅτι γραπτὴν εἶδος κατηκοιῶντα τῇ γραπτείᾳ, νυκτὸς ἐς ἑσπέρους τοὺς Ρωμαίων αὐτομόλους ἀγχοτάτω τοῦ Μιθριδάτου γραπτεδεύοντας ἐσπλῆναι, καὶ ὅτι κίνδυνον αὐτοῖς ἐοῦσιν ὅτι τῷ Ιταλίᾳ, ὅσοις ἐπισαφῶς εἰδόσιν ἐπαιρόμενον, πολλὰ δὲ μηδόσιν ἐπῳκίσας ἔσεσθαι πρὸς ἑαυτὸν, ἐσηγήσατο ἐς ἀπίσασιν ἀπὸ τοῦ πλοῦς. ὡς δ' ἐπείσθησαν ἤδη, τῆς αὐτῆς νυκτὸς ἐς τὰ ἐχθροῦ δῆλα γραπόπεδα ἔπεμπεν ὁ Φαρνάκης· συνῆλθόν γ' ἐκείνοις, ἐσέτοι μὲν ἅμα ἕω ἠλάλαξαν οἱ αὐτόμολοι, ὅτι δ' ἐκείνοις οἱ ἀεὶ πλησίον τὸ βοὴν μετελάμβανον, καὶ ὁ ναυτικὸν αὐτοῖς ἐπῆκτο, οὐ σφόδρα μὲν ἀπόντος ἴσως, ἐξύρροπον δ' ὄντες ἐς μεταβολὰς, καὶ ὁ δισχυρὸν ἐσφοροῦντες, ἐν δὲ τῷ κακῷ ὃ ἔλπει ἀεὶ νικήσομαι. οἱ δὲ καὶ ἀγροῖα τῶν συνεγνωκότων ἠγούμενοι πάντας διεφθάρθαι, καὶ μόνοι ἔτι ὄντες ἔσεσθαι τοῖς πλείοσιν βύκαπαφέρητοι, φόβῳ καὶ ἀνάγκῃ μᾶλλον ἢ ἐκουσίῳ γνώμῃ συνεπῆγον. Μιθριδάτης δ' ἐρόμενος ἐκ τῆς βοῆς ἔπεμπέ τινας ἐρησομένους, ὅ τι χρήζοιεν οἱ βοῶντες· οἱ δ' οὐκ ἐξεκλυόμενοι, τὸν υἱὸν ἔφασαν βασιλεύειν νέον ἀντὶ γέροντος βύκαπαφέρητος τε ἐκ δεδομένου, καὶ κτείνοντος ἤδη πολλοὺς υἱέας τε καὶ ἡγεμόνας καὶ φίλους. ὧν ὁ Μιθριδάτης πυθόμενος, ἐξῆκε βασιλεξόμενος αὐτοῖς, καί τι πλῆθος ἐκ φρουρίου ἐς αὐτομόλους συνεκέχυτο· οἱ δ' ἐκ ἔφασαν αὐτῷ προσήσεσθαι, πρίν τι δυνήσεσθαι ἐς πίστιν ἐργάσασθαι, δηλοῦντες ὅμως τὸν Μιθριδάτην. οἱ μὲν δὴ ὃν ἵππων ἔφασαν αὐτῷ κτήσασθαι φυγόντες, καὶ τὸν Φαρνάκην ὡς ἤδη κρατοῦντες, αἰῶρον βασιλέα· καὶ βύβλον τινὰ πλατείαν φέρων ἐξ ἱεροῦ ἐξεφάνσεν αὐτὸν δυνατὸν δεδόμενον· ἄσμενος δ' ὁ Φαρνάκης προσιόντος, ἔπεμπεν ἐς ὃν Φαρνάκην δηλοῦν ἐπὶ δηλῶ, φυλακὴ αὐτῶν ἀσφαλῆ· οὐδενὸς γὰρ τῶν πεμπομένων ἐπαμύνοντος, δείσας μὴ Ρωμαίοις ἐκδοθείη, ταῖς μὲν σωματοφύλαξας αὐτοῦ καὶ φίλους ἔπεμψεν ἐπὶ οἱ δεδεμένους ἐπαρέσας, ἔπεμψεν ἐς ὃν νέον βασιλέα, καὶ αὐτῶν τινας προσιόντας ἔκτεινεν ἡ γραπτὰ δεδεμένως. αὐτὸς δὲ δεδεμένος ὁ προσὶ τοῦ ξίφους φάρμακον ἀεὶ προσέφερε, ἐκίρνη· δύο γὰρ αὐτοῦ θυγατέρες ἔτι κόραι συνεπεφόμενοι Μιθριδάτης τε καὶ Νύσα, ταῖς Αἰγύπτου καὶ Κύπρου βασιλεῦσιν ἐπεγεγαμήκεσαν, προσελθοῦσι τῷ Φαρμάκου πρὶν ἐκπιεῖν, καὶ σφόδρα εἶχον, καὶ πίνον-

τα κατεκώλυον, ἕως ἔπεσε λαβοῦσαι· καὶ τῷ μὲν αὐτίκα ὁ φάρμακον ἤμβλυ· τῷ δὲ Μιθριδάτου καὶ ὁι συνόντες ἐξεπάτησαν βασιλικὸς, οὐκ ἐφικτὸν ἀλλ' ἔθος καὶ συνήθειαν ἑτέρων φαρμάκων, οἷς ἐς ἀμέτρους ἀλλοτρίων ἐχρῶτο συνεχῶς· καὶ νεῶν ἔτι φάρμακα Μιθριδάτεια λέγεται. Βίβιον δὲ τῶν γυναικῶν ἡγεμόνα Κελτῶν, Πολλὰ μὲν οὐκ ἔστης, ἔφη, δεξιᾶς ἐς πολεμίους ὠνάμην, ὠνήσομαι δὲ μίγιστον, εἰ νεῶν με καταγάσαιο ἐς πομπεῖον ἀπαγθῆναι κινδυνεύοντα θεράμνου, ὃν μέχρι πολλοῦ τοῦδε ἀρχὰς αὐτοκράτορα καὶ βασιλέα, ἀδυνατοῦντα οὐ φαρμάκων ἀπαλλαγῆναι δι' ὀλίγη τοσφυλακὴν ἑτέρων φαρμάκων. Ὃ γὰρ δὴ χαλεπώτατον καὶ συνοίκων ἀεὶ βασιλεῦσι φάρμακον ἀπιστίαν τραπεῖ τῷ παίδων τῷ φίλων οὐ τοσφιδόμενον, ὁ τε ὀλίγη τῇ διαίτῃ πόντα τοσφιδὼν τῷ φυλαξάμενος. ὁ μὲν δὴ Βίτιος ὀπτικλαδὴς, ἐπικούρῳ χρήζοντι βασιλεῖ, τῷ ὁ Μιθριδάτης ἀπέθνησκεν, οὐκ ἐδίκαιος ὧν οὐκ Δαρείου τὸ ὑσπάνου Γερρῶν βασιλέως, ὅσδος δ' ἀπὸ Μιθριδάτου τὸ Μακεδόνων ἀποστάντος τε τῷ κτισαμένου τὴν Ποντικὴν ἀρχήν. ἔως δ' ὀκτὼ ἢ δέκα ὀλίγοι ἐξέκοντα ἔτεσι, καὶ τούτων ἐπαγωγιμωτάτων ἔτεσι ἐβασίλευσε· ἐς γὰρ ὀφθαλὸν ὄντα τοσεπλήθυε ἡ ἀρχή. ἐχρήσατο δὲ τὰ τοσοίκοις τὸ βαρβάρων, τῷ Σκυθῶν καταγάγετο πολλοὺς τῷ Ρωμαίοις τεταραγκεντότε πόλεμον ἔλκοντος ἐπολέμησε, ὃ ᾧ Βιθυνίας ἐκράτησε πολλάκις καὶ Καππαδοκίας· Ἀσίαν τε ἐπίδραμε, τῷ Φρυγίαν καὶ Παφλαγονίαν τῷ Γαλατίαν ἔτι Μακεδονίαν, ἔς τε τὴν Ἑλλάδα ἐμβαλὼν, πολλὰ καὶ μεγάλα ἔδρασε· καὶ τῆς θαλάσσης ἀπὸ Κιλικίας ὀλίγου ὃν Ἰόνιον ἦρξε, μέχρι Σύλλας αὐτὸν αὖθις ἐς τὴν παρόδιαν ἀρχὴν σωνέλασε, οὐκ ἐάσας τραπεῖ μυριάδας ἀποδρᾶσαι· καὶ τοσοῦδε πλῆθος ἀπεσώσατο, ὅμως ἀνέκτησε τὸν πόλεμον δυνάμεως, στρατηγῶν τε σίνεν ἐμπείρους ἐς μάχας τοῖς ἀρίστοις. Σύλλα μὲν ἥττατο καὶ Λουκούλλου τῷ Γομφίου, πολλὰ καὶ τοῦδε πλεονεκτήσας πολλάκις. Λούκιον δὲ Κάσσιον, καὶ Ὄππιον Κοΐντον, τῷ Μάνιον Ἀκύλιον αἰχμαλώτους ἐλὼν ἀπέκτεινε, μέχρι ὃν μὴν ἔκλιπεν αἴτιον τῷ πολέμου γνόμενον, τοῖς ᾗ ἀπέδωκε τῷ Σύλλα. σπένδει ᾗ καὶ Φιμβρίαν, τῷ Μουρήναν, τῷ Κόττας ὕπατον, τῷ Φάβιον, καὶ Τερέντιον. τὸ φρόνημα δ' ἰῷ ἀεὶ κατὰ τῆς συμφορᾶς μέγας τῷ φερέπονος, ἐς ὁσδὲ μάχας γε ἔβη τῷ Ρωμαίων ὁδὸν εἰς ὁλοχείρωσιν ὑφ' ἡμῶν πεφωράμενος πρὸ ἔλπιν. ὃς τῷ Εὐνίτας τῷ Κελτῆς σωεπῆλθε τῷ ἐς Σερτώριον ἔπεμπεν ἐς Ἰβηρίαν. πρωθὴς τε ὃ σῶμα πολλάκις κατὰ πολεμίων καὶ ἑτέρων κατ' ὀλίγους, οὐκ ἀπέσχε μιᾶς σοδὲ ὡς καιρὸν ὧν παρεσύτης· οὐ μὲν σοδὲ τῷ ὀλίγους λαβεῖν τῆς αὐτῷ ἔλαθεν, οὐδ' ἡ τιλβυταία· ἀλλ' ἐκὼν ἔβη τῆς καταφρονῶν, ἀπώλετο δ' αὐτίκα· οὕτως ἀχάριστον ἡ πονηρία συνηθέμενη τυγχάνουσα. Φοινὶξ δὲ καὶ ὠμὸς ἐς πόντα ἰῶν, τῷ τὴν μητέρα ἔκλαυσε, καὶ ὃν ἀδελφὸν, καὶ τῷ παίδων τῆς μὲν τοῦ τῆς θυγατέρας. τὸ σῶμα δ' ἰῶν μέχρι μέν, ὡς καταδεκνύοισιν ὅσα ὅπλα αὐτὸς ἔπεμψεν ἐς Νεμέσθην τε τῷ Δελφοῖς. βίρωσσος ᾖ, ὡς μέχρι τίλους ἱππεῦσαί τε τῷ ἀκοντίσαι, τῷ χίλια σάδια τὸ ἡμέρας ἀδιαλείπτων αὖθις ὁκ ἀφεσήματος ἵππων δραμεῖν· καὶ ἅρμα ἤλασεν ὁκτάδικα ἵππων ὁμοῦ. τῷ παιδείας ἐπεμέλητο Ἑλληνικῆς, ὅθεν τῷ τὸ ἱεροῦ ἤκουσε τῷ Ἑλληνικῷ, τῷ μουσικὴν ἠγάπα, καὶ σώφρων ἐς πολλὰ τῷ φερέπονος ὤν, ἀδὲ μόνας ἡδέως τῷ τὸ γυναικῶν ἡδονάς. ὁ μὲν δὴ Εὐπάτωρ Διόνυσος ὀπτικλὴς Μιθριδάτης ὧδε ἐτελεύτα. Ρωμαῖοι μαθόντες ἐώρταζον, ὡς ἐχθρῶν δυσκεφόρων ἀπολλαγμένοι. Φαρνάκης ᾗ Γομπίῳ ὃν νέκυν τὸ παῖδος ἐς Σινώπην ὀπὶ πεμπόμενος ἔπεμπε, ἔ τοις Μάνιον ἐλὼν ἐς

ὅμηρά τε πολλὰ ὅσα ἰῶ Ἑλληνικά τε καὶ βαρβαρικά, διόλυμος ἢ τ' παρ' ἐμοῦ ἀρχῆς, ἢ Βοσπόρου γε βασιλεύῳ μόνου, ἵν' ἦνα καὶ Μαχάρης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ βασιλείαν παρὰ Μιθριδάτου πρὸ ἐλήφη. Πομπήιος δ' ἐς μὲν τὸ σῶμα τὸ Μιθριδάτου χρημάτων ἔδωκε, καὶ θάλαμον βασιλείου τοῦ φίλου τοῖς παρὰ τὸν πατέρα ἐπέταξε, καὶ ὁ Σινώπη τοῖς βασιλείοις ὁ θάλαμος τοῦ φίλου, ἀγάλματος αὐτὸν τῆς μεγαλουργίας, ὃς τὸν καθ' αὐτὸν βασιλέων ἄριστον. Φαρνάκην δὲ ἀπαλλάξας πόνου πολλοῦ τὴν Ἰταλίαν, φίλον καὶ σύμμαχον Ῥωμαίοις ἐποίησατο, καὶ βασιλεῖ ἔδωκεν αὐτῷ Βοσπόρου χώρας Φαναγορίαν, οἷς ἐλευθέρους καὶ αὐτονόμους ἀφῆκεν, ὅπερ πρότερον μάλιστα οὐδεὶς ὑπάρχων μιθρίδατῃ τῷ πατρὶ καὶ πάππῳ καὶ πρόσθεν ἀνδρὶ καὶ ὁρμητήριον ἔχοντι ἐπιχείρησιν, ἡγεμόσι τε τοῖς ἀνδρὸς ἀποστάσεως ἐγένοντο, καὶ Μιθριδάτῃ καταλύσεως αἴτιοι. αὐτὸς δὲ ἐν τῷδε τῷ πολέμῳ τά τε λῃστήρια καὶ θήρας, καὶ βασιλέα καθελὼν μέγιστον, καὶ στρατευσάμενος ἐς μάχας αὖθις τὸν Ποντικὸν πολέμου Κόλχοις τε καὶ Ἀλβανοῖς καὶ Ἰβηρσι καὶ Ἀρμενίοις καὶ Μήδοις καὶ Ἀσσυρίοις καὶ Ἰουδαίοις, καὶ ἑτέροις ἔθνεσιν ἐώοις, πλὴν Ἀρχελάου εἰσῆλθον Ῥωμαίοις μέχρις Αἰγύπτου· ἐς δὲ Αἴγυπτον αὐτὸν οὐ προσῆλθε, καίτοι σασαλεύοντος ἐς τὸν βασιλέα, καὶ καλοῦντος αὐτὸν αὐτοῦ βασιλέως, καὶ πέμψαντος αὐτῷ δῶρα καὶ χρήματα καὶ ἀδελφὰς ἐς τὸν στρατὸν ἄπεμπτα, εἴτε δίσσας μέγεθος ἀρχῆς ἔτι οὔτυχούσης, εἴτε φυλαξάμενος ἐχθροῦ φθόνον, ἢ χρησμῶν ἀπαγόρευσιν, εἴτε ἑτέρας λογισμοῖς οἷς ἐξοίσω καθ' Αἰγύπτια. τῶν δὲ εἰλημμένων ἔθνεσι καὶ μέχρι αὐτόνομα ὑφ' ἑαυτῷ συμμαχίας οὕνεκα, καὶ δι' ἃ Ῥωμαίοις οὗτος ἐλήγετο καὶ ἐς βασιλέα διεδίδου, Τιγρανὴς μὲν Ἀρμενίας, καὶ Φαρνάκης Βόσπορον, καὶ Ἀριοβαρζάνης Καππαδοκίας καὶ ὅσα πρόσθεν ἔτερα· Ἀντίοχος δὲ τῷ Κομμαγηνῷ Σελεύκεια ἐπέτρεψε, καὶ ὅσα τῆς Μεσοποταμίας μέχρι κατὰ Θράκην. ἐποίησε δὲ καὶ τετράρχας Γαλατῶν μόνους, οἳ τῶν εἰσι Γαλάται Καππαδόκαις ὁμόρους, Δηιόταρον καὶ ἑτέρους· Παφλαγονίας δὲ Ἀτταλον, καὶ Κόλχων Ἀριστάρχου δυνάστην· ἀπέφηνε δὲ καὶ τῆς ὑπὸ Κομμαγηνοῖς θεᾶς Ἀρχέλαον ἱερέα, ὅπερ ἐστὶ δυναστεία βασιλικὴ· καὶ τὴν Φαναγορέα Μάστρα, Ῥωμαίων φίλον· πολλοὺς δὲ καὶ ἑτέρους χώρας τε καὶ χρήματα ἔδωκε· καὶ πόλεις ὤκισεν, ὑπὸ μὲν τῇ βορειοτέρᾳ Ἀρμενίᾳ Νικόπολιν ὅτι τῇ νίκῃ, ὑπὸ δὲ Γόρτυν Εὐπατορείαν, ἵν' αὐτὸς μὲν ὁ Εὐπάτωρ Μιθριδάτης ἔκτισε καὶ Εὐπατορίαν ὠνόμασεν ἀφ' ἑαυτοῦ, ὑποδεξαμένου δὲ Ῥωμαίους καθῆκεν· καὶ ὁ Πομπήιος ἐγείρας, Μαγνόπολιν ἐκάλεσε. ὑπὸ δὲ Καππαδοκίᾳ Μάζακα. ὑπὸ τῷ πολέμου λελυμασμένου ἐς τέλος, ἢ χρεὼν αὖθις, καὶ ἑτέρας πολλαχοῦ κατεσκεδάσας ἢ βεβλημένας διωρθοῦτο· ἀφ' ὧν τε τὴν Γόρτυν καὶ Γαγγαμήλων καὶ χιλίων Συρίας, καὶ Κιλικίας ὃ ἢ δὴ μάλιστα τοὺς λῃστὰς σεσωφρόκιζε· καὶ ἡ πόλις ἡ πάλαι Σόλοι, νῦν Πομπηιόπολίς ἐστι. ὑπὸ δὲ Ταλαύρων, ἵν' ἦνα πόλιν ὁ Μιθριδάτης εἶχε θαυμάσιον τῆς κατασκευῆς, διχίλια μὲν ἁρπάματα λίθου τῆς ὀνυχίτιδος λευκομώρου διαφανῆ χρυσοκόλλητα, καὶ φιάλαι καὶ ψυκτῆρες πολλοί, καὶ ῥυτὰ, καὶ κλῖναι, καὶ θρόνοι κατάκοσμοι, καὶ ἵπποι χαλινοὶ καὶ περισκελίδια καὶ ἐπωμίδια πάντα ὁμοίως ἀφάλθα καὶ κατάχρυσα, ὧν ἡ πρόσοδος δέκα ὀκτὼ πλήθρων ἐς τεσσαράκοντα μέσας πρὸ ἔτεινε. καὶ ἵν' τὰ μὲν ἐκ Δαρείου τοῦ Ὑστάσπου, ἃ δὲ ἐκ τῆς Πτολεμαίων ἀρχῆς, ὅσα Κλεοπάτρα Κῴοις πρὸ ἔπεμψε, καὶ Κῷοι Μιθριδάτῃ πρὸ ἔδοσαν, ἃ ἦν καὶ αὐτῷ Μιθριδάτου κατασκεύασα καὶ συνείλεκτο, Φιλοκράτους ἃ πρὸς κατασκευὴ ἡμιμάχου. λήγοντος δὲ τοῦ χειμῶνος, διέδωκεν ὁ Πομπήιος ἀριστεῖα ᾧ στρα-

τῷ καθ' ἕκαστον ἀνδρα χιλίας πεντακοσίας Ἀττικὰς, καὶ τοῖς ἡγεμόσιν αὐτῶν διπλάσιον· καί φασι βιβλία τάλαντα μύρια ἑξακισχίλια. αὐτὸς δ' ἐς Ἔφεσον κατελθὼν, διέπλευσεν ἐς τὴν Ἰταλίαν, καὶ ἐς Ῥώμην ἤπτητο, ἀφεὶς ὁ Βρεντέσιον ὃν στρατὸν καὶ τὰ οἰκεῖα, ἐφ' ὅτῳ μάλιστα ὡς δημοτικῷ τοὺς Ῥωμαίους ἐξέπληξε. καὶ αὐτῷ παρῆσαν ἀπόντων καὶ μύριοι, πορφυρίδα μὲν οἱ νέοι, ἐξῆς δὲ ὡς ἡδυνάτο καθ' ἡλικίαν ἕκαστοι, καὶ ὅτι πᾶσιν ἡ βουλὴ θαυμάζουσα τὰ γεγενότων. οὐ γὰρ πω τις ἐξέφοιτ' ἠλικοῦτον ἐλαῶν, τοσάδε ὁμοῦ καὶ μίγιστα ἔθνη παρασχών, ἐς τὸ Ῥωμαίων ἀρχεῖον ὅπῃ ὃν Εὐφράτου οἰκοῖεν. ὁ δὲ ἐθελοκάμβυσον ὅπῃ λαμπρότατος καὶ ἧς οὔ τις παρατὺ δόξης, ἔτη ἔχων πέντε καὶ δέκα, δύο ἐφεξῆς ἡμέρας ὅπῃ πολλοῖς ἔθνεσιν, ἀπό τε τοῦ Πόντου καὶ Ἀρμενίας καὶ Καππαδοκίας καὶ Κιλικίας καὶ Συρίας ὅλης, καὶ Ἀλβανῶν καὶ Ἠνιόχων καὶ Ἀχαιῶν τῶν ὑπὸ Σκύθαις, καὶ Ἰβηρίας τῆς ἐσω. καὶ παρῆλθε μὲν τοὺς μυρίους ἑπτακοσίους παῖδας ὑπὸ τέλος. ἐς δὲ τὴν πομπὴν τοῦ θριάμβου, ζεῦγη καὶ φορβὰς χρυσοφόρους ἕτερα κόσμου ποικίλου, καὶ τῷ Δαρείου τοῦ Ὑστάσπου κλίνην, καὶ ὃν τῷ Εὐπάτορος αὐτοῦ θρόνον καὶ σκῆπτρον αὐτοῦ, καὶ εἰκόνα ὀκτάπηχυν ἀπὸ σίτου χρυσοῦ πρᾶτι, καὶ ὁλοσήμου δρυγυρίου μυριάδας ἑπτακισχιλίας, καὶ πεντακοσίας καὶ δέκα· ἀμάξας δὲ ὅπλων ἀπείρους ὁ πλοῦτος, ἐσ τεθὴν ἔμελλε, καὶ πλοῦτος αἰχμαλώτων τε καὶ λαφύρων οὐδένα διδράμοιν, ἀλλ' ἐς τὰ πάντα ἐσαλμώνους· αὐτοῦ δὲ τοῦ Πομπηίου παρῆσαν ὅσοι τῷ τε πεπολεμηκόσι βασιλέων ἡγεμόνες ἢ παῖδες ἢ στρατηγοὶ ἦσαν, οἱ μὲν αἰχμάλωτοι ὄντες, οἱ δὲ ἐς ὁμηρείαν δεδομένοι· τεσσαράκοντα μάλιστα καὶ εἴκοσι καὶ τέσσαρες· οἷδε δὴ καὶ ὁ Τιγρανοκέρτης παῖς τοῦ Τιγράνου, καὶ πέντε Μιθριδάτου, Ἀρταφέρνης τε καὶ Κῦρος, καὶ Ὀξάθρης, καὶ Δαρεῖος, καὶ Ξέρξης, καὶ γυναῖκες Ὁρσαβαρίς τε καὶ Εὐπατορὶς πρόγαμοι δὲ καὶ ὁ Κόλχων σκηπτοῦχος Ὀλθάκης, καὶ Ἰουδαίων βασιλεὺς Ἀριστόβουλος, καὶ οἱ Κιλίκων τύραννοι, καὶ Σκυθῶν βασιλέων γυναῖκες, καὶ ἡγεμόνες τῆς Ἰβήρων τε καὶ Ἀλβανῶν δύο, καὶ Μίνασδρος ὁ Λαοδικεὺς, ὕπαρχος τοῦ Μιθριδάτου θυμὸς· τῷ δὲ ἐκ ἀφικομένων εἰκόνες προὐφέροντο, Τιγρανοκέρτα καὶ Μιθριδάτου, μαχομένων τε καὶ νικωμένων καὶ φευγόντων· Μιθριδάτου δὲ καὶ ἡ πολιορκία καὶ ἡ νὺξ ὅτε ἐφεύγειν εἴκασε, καὶ ἡ σιωπὴ ὅπῃ τέλος ἔδεισεν καὶ ὡς ἀπέθανεν· αἵ τε πρόθυροι αἱ σιωπαὶ θανόντος αὐτοῦ ἑλόμεναι προὐφέροντο, τε τῷ σφαγιασθέντος υἱέως τε καὶ γυναικὸς ἦσαν γραφαὶ, θεῶν τε βαρβαρικῶν εἰκόνες, καὶ κόσμοι πάντοιοι· προὐφέροντο δὲ τε πίνακες ἐγγεγραμμένων τῶνδε, Νῆες ἑβδομήκοντα χαλκόμβολοι ὀκταπάσιαι, πόλεις ἑκατὸν ὀγδοήκοντα Καππαδοκῶν ἐκτὸς, Κιλίκων ἧς καὶ χώρης Συρίας εἴκοσι, Γαλατῶν τῶν δὲ, ἃ νῦν Σελευκὶς βασιλεὺς οἰκεῖ ὄγδοήκοντα, Τιγρανοκέρτης ὁ Ἀρμενίου, Ἀρτώκης Ἴβηρ, Οὐεζὶς Ἀλβανὸς, Δαρεῖος Μῆδος, Ἀρέτας Ναβαταῖος, Ἀντίοχος Κομμαγηνὸς· τοσαῦτα μὲν ἐδήλου τὸ ἐγγράμματα. αὐτὸς δὲ ὁ Πομπήιος ὅπῃ ἄγαμος τοῦ, καὶ τοῦδε λιθοκολλήτου, χλαμύδα ἔχων ὡς φασιν Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος, εἵ τῳ πιστὸν ὄντι· ἔοικε δὴ αὐτῷ θύρσῳ τὸ Μιθριδάτου, Κώων τε καὶ Κλεοπάτρας λαβόντων. εἵποντο δὲ αὐτῷ μυρίοι ὅ τε ἄγημα οἱ συστρατιῶται μὲν ἡγεμόνων οἱ μὲν, ὅπῃ ἵππαρχοι δὲ, πλείους πρὸ γοῦν δὴ ἐς τὸ Καπιτώλιον, τοσάδε τῷ αἰχμαλώτων ὡς ἕτεροι τῷ θριάμβου πρόσγαγόντων, ἀλλ' ἐς τὰ πατρίδας ἔπεμψε δημοσίοις δαπανήμασι χρεὼ τῷ βασιλικῷ, καὶ τούτων μόνος Ἀριστόβουλος οὐδὲ ἀπῆρε, καὶ Τιγρανοκέρτης ὕστερον. ὁ μὲν δὴ θρίαμβος ἐπὶ τοιόσδε. Φαρνάκης δὲ ἐπολιόρκει

Φαναγορείας,

Φαναγορέας, καὶ ἐκ τοῦ εἰσοικισθέντος τοῦ Βοσπόρου, μέχρι τῆς Φαναγορέων ἀφ' ἑλμοῦ ἐς μάχιμον παρελθόντων ἐκράτει τῇ μάχῃ, καὶ βλάψας οὐδὲν ἀλλὰ φίλους ποιησάμενος, καὶ λαβὼν ὅμηρα διεχώρει. μετ' οὐ πολὺ δὲ ἐς Σινώπην εἶλε· καὶ Ἀμισὸν συνοικίζομένους, καὶ Καλυσισίῳ στρατηγοῦντι ἐπολέμησεν, ᾧ χρόνῳ Γναῖος Πομπήϊος καὶ Καῖσαρ ἐς δημήλους ἦσαν, ἕως αὖθις Ασάμβρος ἐχθρὸς ἴδιος, Ρωμαίων οὐ φυλαττόντων, ἐξήλασε τῆς Ασίας. ἐπολέμησε δὲ αὐτῷ Καίσαρι, καθελόντι Γναῖον ἐπὶ μοίρᾳ ἀπ' Αἰγύπτου πρὸς τὸ Σινώπιον ὄρος, εἰδὼς ὁ πατὴρ αὐτοῦ Ρωμαίων τὰ ἀμφὶ Τελμεσσὸν συνεστηκότα, καὶ ἡμιόλιος ἔφθασε σὺν χιλίοις ἱππεῦσιν ἐς Σινώπην. Καίσαρος δ' αὐτὸν ἀφικόμενον ἀρχόντων διώξαντος, ἀμφ' ὀπτὼ μυρίοις ἱππεῦσιν Δομίτιος, προσβοηθήσας ἀφείλετο μὲν τὸ ἱππικόν, ἐς δὲ τοὺς ἵππους ἔκτεινε, πολλὰ δυσχερανόντων τὴν ἱππικὴν. ναυσὶ δ' ὀκτὼ ἐς τὸν Πόντον ἔφθασε, καὶ Σκυθῶν τινας καὶ Σαυρομάτων συναγαγὼν, Θευδοσίαν καὶ Γαζικύραιον κατέλαβεν. ὀκτωκαιδεκάμηνος δ' αὖθις αὐτῷ ὁ ἔχθρος Ασάμβρος, οἱ μὲν ἱππεῖς ἀπειρία τε ἵππων, καὶ ἀμαθίᾳ πρὸς μάχας οὐκ εἰκῶντο, αὐτὸς δὲ ὁ Φαρνάκης μόνος ἡνιόχει καλῶς, μέχρι καταπτώσεως ἀπέθανε πεντηκοντούτης ὤν, καὶ βασιλεύσας Βοσπόρου πεντεκαίδεκα ἔτεσιν. ὧδε μὲν δὴ καὶ Φαρνάκης ἐξέπεσε τῆς ἀρχῆς· καὶ αὐτοῦ τὴν βασιλείαν Γάϊος μὲν Καῖσαρ ἔδωκε Μιθριδάτῃ τῷ Περγαμηνῷ συμμαχήσαντι οἱ πρόθυμος ὢν Αἰγυπτίων· νικῶν δ' εἶσιν οἰκεῖοι. Πόντου δὲ καὶ Βιθυνίας πέμπεται τὰς στρατηγὸς ἐτήσιος. τὰ δ' ἐτέρωσι κατὰ τὴν Πομπηίου διδομένα, ὁ μὲν Γάϊος ὕστερον ἐμέμφετο τοῖς ἔχουσιν, ὅτι Γναίου καὶ αὐτὸ συνεμάχησεν, ὅμως ἐφύλαξε, πλὴν τοῦ Κομάνοις ἱερωσύνης, ἣν ἐς Νικομήδη μετέπεμψεν ἀπὸ Αρχελάου. πόρρω δὲ οὐ πολὺ ὕστερον καὶ τάδε καὶ ὅσα Γάϊος Καῖσαρ ἢ Μάρκος Αντώνιος ἔχει ἑτέροις ἐδιδώκεσαν, ἐς στρατηγίας Ρωμαίων ἐξεπλήθη ἀπὸ Σεβαστοῦ Καίσαρος ἐλθόντος Αἴγυπτον, ἀλλ' ἐπὶ Ρωμαίων τοῦ Φάσιος ἐς ἐκείνους διομόσαντος. ὅθεν αὐτοῖς τὴν ἡγεμονίας ὕστερον τῷδε τῷ Μιθριδατείῳ πολέμῳ τοῦ ἡγουμένου ἔς τε τὸν Πόντον ἐς Εὔξεινον, καὶ ὕστερον Φάρμου τοῦ τοῦ Αἰγύπτου, καὶ ἐς ποταμὸν Εὐφράτην ἀπὸ Ιβήρων τῶν τοῦδε πάλαι Ηρακλείους, εἰκότως τὸ νίκη μεγάλη, καὶ ὁ στρατηγήσας Πομπήϊος ἐκλήθη. ἔχουσι δ' αὖθις καὶ Λιβύην, ὅση μέχρι Κυρήνης, Κυρήνην δὲ αὐτοῦ Απίων βασιλεὺς τῶν Λαγίδου γόνος ἐκ διαθήκης ἀπέλιπεν. Αἴγυπτος δὲ, ἐς τοῦτο δὴ τῆς ἐκτὸς θαλάσσης ἔτι ἔλιπεν.

ΑΠΠΙΑΝΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΣ ΕΜΦΥΛΙΩΝ Α.

Seditionis causae vsitatae.

ΡΩΜΑΙΟΙΣ ὁ δῆμος καὶ ἡ βουλὴ πολλάκις ἐς ἀλλήλους περί τε νόμων θέσεως, καὶ χρεῶν ἀποκοπῆς, ἢ γῆς διαδασμοῦ, ἢ τῶν ἀρχαιρεσίας ἐστασίασαν. οὐμοῦ δὲ χρεῶν ἔργα ἐμφυλα ἰδεῖν, ἀλλὰ διαφοραὶ μόναι, καὶ ἐρίδες σύντομοι, καὶ ταύτας μετὰ πολλῆς αἰδοῦς εἴχοντες ἀλλήλοις διετέλεσαν. ὁ δὲ δῆμος ποτὲ καὶ γραλβούλιος ἐς τριακάδι ἔσω ἐμπεσὼν, οὐκ ἐχρήσατο τοῖς ὅπλοις πρόσω μὴ ἐς ὄρος ἐκδραμών, ὃ ἀπὸ τοῦδε κληδόμενον ἱερὸν, οὐδὲν οὐδὲ τότε χρεῶν ἔργον, ἀλλ' ἀρχὴν ἐμοῦ πρεσβύτου ἀπέφηνε καὶ ἐκέλευσε Δημήτριον, ἐς κέλευσιν μάλιστα τῶν ὑπάτων ἀπὸ τῆς βουλῆς αἱρεθέντα, μὴ σύντελές αὐτοῖς ὂν τὴ πολιτείᾳ ὃ κρίνοις εἶ). ὅθεν δὴ καὶ μάλιστα δυσμενέστερον ἐπὶ τὸ φιλονεικότερον ἐς ἀλλήλας αἱ ἀρχαὶ διετέλουν, ἀπὸ τοῦδε καὶ ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος ἐς αὐτὰς ἐμερίζετο, ὡς ὁ τῆς τῶνδε πλεονεξίας ἐκάτεροι τὴν ἑτέρων ὑπερβαλοῦντο. Μάρκιός τε ὁ Κοριολανὸς ὁ τὰς δὲ τὰς ἔλεπε ἐξελαθεὶς τῶνδε δίκῃ, ἐς Οὐολούσκους ἔφυγέ τε καὶ πόλεμον ἐπήγαγε τῇ πατρίδι· καὶ τοῦτον μόνον δή τις βίᾳ τὴν πάλαι φίλτατον ἔργον ὁπλον, καὶ τοῦθ' ὑπ' αὐτομόλου γιγόμενον· ξίφος δὲ οὐδὲν πω πρότερον ἐς ἐκκλησίαν, οὐδὲ φόνου ἐμφυλον, πρίν γε Τιβέριος Γράκχος δημαρχῶν, καὶ νόμους ἐσφέρων, ὑφ' ὧν ὁ τὰς πάλαι ἀπώλετο, καὶ ἐπ' αὐτῷ πολλοὶ τῷ τὸ Καπιτώλιον εἰλούμενοι τοῦδε τὸ νεὼν διῃρέθησαν· καὶ οὐκ ἀμέλει ἔτι αἱ τάσις ὅπῃ τῷδε ἢ μόσε, διαφυλάσσουσιν ἑκάστοτε ἔφοδος ἐπ' ἀλλήλοις, καὶ ἐξαίφνης πολλάκις φερόντων, κτείνουσίν τέ τινας ἀρχῆς ἐκ διαγνώματος ὁ ἱερεῖς, ἢ ἐκ κλησίας, ἢ ἀγορᾶς, δημάρχων, ἢ στρατηγῶν, ἢ ὑπάτων, ἢ τῶν ἐς τοῦτο παραγελάντων, ἢ τὸ δῆμος ὅτιφανοῦν· ὕβρεις τε ἄκοσμος ἐπῆλθεν αἰεὶ δι' ὀλίγου, καὶ νόμων καὶ δίκης αἰσχρὰ καταφθοπαί. προϊόντος δὲ ἐς μέγα τῆς κακοῦ, ἐπῆρασάσης ὅτι τὴν πολιτείαν φανεραὶ, καὶ στρατιαὶ μεγάλαι καὶ δίαιοι τῆς πατρίδος ἐγίγοντο, φυγάδων αἰδρῶν ἢ καταδίκων, ἢ ὅτι ἀρχῆς τινος ἢ στρατοπέδου φιλονεικούντων ἐς ἀλλήλους. δωρεαί τε ἤσθη ἢ δι' τὸ πολλὰ, καὶ στασιάρχοι μεταρχικοὶ, οἱ μὲν, οὐ μεθέντες ἔτι τὰ πιστευθέντα σφίσιν ὑπὸ τοῦ δήμου στρατόπεδα· οἱ δὲ, ἢ τῷ σφᾶς αὖθι τὸ κοινὸν κατ' ἀλλήλων ξενολογοῦντες· ὁπότεροι δὴ αὐτῶν τὴν πόλιν προλάβοιεν, τῆς ἑτέρους ἰδεῖν ὁ ἀγών· λόγῳ μὲν ὅτι δικάσασθαι, ἔργῳ δὴ ὅτι τὸ πατρίδα· ἐσίσαλον γὰρ ἐς πολεμίαν, καὶ σφαγαὶ τῶν ὁπόσοι ἐγίγοντο πλείους, καὶ φόνῳ ὅτι θανάτῳ προσγραφαὶ καὶ φυγαὶ καὶ δημεύσεις· οἷόν δὲ καὶ βασάνοις πάμπαν ἐπα-

Mons Sacer.
Tribunatus plebis.

ἡδῆς, ἔργον τι οὐδὲν ἀνδὸς ἀπὸν, μάχει τῶνδι τῷ στασιάρχων εἷς, ἔτι πυνθανομένῳ μάλιστα ἀπὸ Γράκχου, Κορνήλιος Σύλλας, κακῶ ὃ κακὸν ἰώμενος, μοναρχον αὐτὸν ἀπέφηνεν ὅτι πλείστων· οὓς Δικτάτωρας ἐκάλεσαν τὸ, καὶ ὅτι ταῖς φοβερωτάταις χρείαις ἐξαμιλίους ἡλίκμοι σὺν πολλῷ διελελοίπεσ. ὁ δὲ Σύλλας βίᾳ μὲ ἐν ἀνάγκῃ, λόγῳ δ' αἱρετὸς ἐς αὖθι Δικτάτωρ ἡμόκμος, ὅμως ἐπί τε ἐκρεάθη ἐ δωμασίας, ὡς τε ἀνδρὸς ὅδι μοι δοκεῖ θαρρῆσαι τυραννικὴν ἀρχὴν ἔχων ἀπόλαξ, καὶ ἐπιπιῶν, ὅτι καὶ τοῖς μεμφομένοις, βύθυνας ὑφέξει· ἰδιώτης τε ὁρώντων ἀπανθρώπων, καὶ πολὺ βασίσας καὶ ἀγρεφὲς, καὶ ἐπανθρώπου ἀπαθὴς οἰκαδ· ἴσουσι ἰῶ ἅμα τοῖς ἐσορῶσιν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς αὐτὸ δίος, ἢ τῆς ἀπολόσιος καπάπληξις, ἢ τ' ἀνθρώπων τῆς ἐπαγγελίας αἰδὼς, ἢ ἀνὴρ φιλανθρωπία, ἢ λογισμὸς, ὅτι συμφέρει τῷ τυραννίδα γνώσεσθαι ὧδι μᾶλλον ὅτι βραχὺ ἔλπεσαι αἱ στάσις ὅτι Σύλλα καὶ κακῶν ἀνηδόσις ἰῶ, ὧν ὁ Σύλλας εἰργάζετο· μὴ δὲ Σύλλαι αὖθις ἀνερρίπίζει, μέχρι Γάϊος Καῖσαρ αἱρετὸν ἀρχὸν ὅτι πολὺ δωμασιώων τὸ Γαλατία, τῆς βουλῆς αὐτὸν ἀποθέσθαι κελευούσης, αἰτιώμενος οὐ τῷ βουλῷ, ἀλλὰ Γομπήϊον ἐχθρὸν ὄντα οἱ, καὶ γραπτοῦ ἀεὶ τῷ Ἰταλίαν ἡγούμενον, τῆς ἀρχῆς αὐτὸν ὑπερβουλεύοντα, ὡδαλύθη, ἀεσύτησε ἀεσκλήσας, ἢ ἄμφω τὰ γραπτώματα ἔχει ἐς τῆς ἔχθρας τ' ἀποφοβίαν, ἢ καὶ Γομπήϊον οὐ ἔχοι μεθέντα ἰδιωτεύειν ὁμοίως νομίζον. οὐ πίστων δὲ ἐς οὐδέτερα, σὺν Γαλατίας πλανωμένου ὅτι τὸν Πομπήϊον ἐς τῷ πατρίδα, ἰσαλάσθαι ἐς αὐτῷ, καὶ διώκων σὺν φυγόντα, ἀεὶ Θεσσαλίαι εἰσέπεσε μεγάλῃ μάχῃ λαμπρῷ, καὶ ἐδίωκεν ἐς Αἴγυπτον νεοφθόγγα· διαφθείντες δὲ Πομπήϊον ἀεὶς ἀνδρὸν Αἰγυπτίων, ἐπανῆλθεν ἐς Ῥώμην, καὶ ἀεὶ Αἴγυπτον ἐργασάμενος τε ἐ ὀλιγωρίας, μέχρι καταζήσετο αὐτῇ τοῖς βασιλεῦσι, στασιώτων τε μέγιστον, ἔ ζηλῶ μεγαλουργίας πολεμικὴν Μέγας ἐπώνυμον ἰῶ, σοῦ δὲ μᾶλλα πολέμου κρίτει ζωφὸς καθαλὼν, σὺν νὸς αὐτὸ θαρρῆσας εἰς σὺν ἔτι ἀντιπᾶν, δίκτερος ὅτι Σύλλα Δικτάτωρ ἐς ὃ διωνεκὲς ἠρέθη· καὶ στάσις αὖθις κατεπαύσατο πᾶσαν, ἔς τε τὸ τόνδι Βρεττίους τὸ Καίσαρος, ζῆλῳ τε τῆς ἀρχῆς τῦ μεγίθους, τὸ πόθῳ τ' πατρίου πολιτείας, ὁ τῷ βουλευτηρίῳ κατέκαιον δημοτικώτατον καὶ ἐμπειρότατον ἀρχῆς ἡγούμενον· ὅτε τι δῆμος αὐτὸν μάλιστα πεπόθησε, καὶ τοῖς σφαγέας ἐζήτουν ἀεὶ εἰόντες, καὶ ὃ ζῶμα ἔθαπτον ἐν ἀγορᾷ μέσῃ, καὶ νεὼν ἐπωκοδόμησαν τῇ πυρᾷ, καὶ θύουσιν ὡς θεῷ. αἱ δὲ αὖθις ἐπαμελοῦσαί τε καὶ αὐξηθεῖσαι δωματοῦπαι, ἐς μέγα ἀεσῆλθον, καὶ φόνοι τὸ φυγαὶ τὸ ὅτι θανάτῳ ἀεσγραφαὶ βουλευτῶν τε καὶ τῷ καλουμένων ἱππέων, τῇ πλήθος ἀνθρώπως ἑκατέρων ἐγίγνοντο, τοῖς ἐχθροῖς ἀλλήλοις τῷ στασιωτῶν αὐτὶ πᾶν ἐχόντων, ἐ ἐς τοῦτ' ἀμαθίας τὸ φίλων καὶ ἀδελφῶν· ποσῦτον ἐκφέρει τῆς ἐς τὰ οἰκεῖα εὐνοίας ἢ ἐς τὰ ἀπὸ παλαιφιλοτιμία. ἀεσιόντες τε τῷ Ῥωμαίων ἀρχῷ, ὡς ἰδιωτικὸν φῦ κτῆμα διενείμαντο ἐφ' ἑαυτῶν τῆς οἴδε ἄνδρες, Αντώνιός τε καὶ Λέπιδος καὶ ὕστερ ἀεστέρεσι μᾶλ Ὀκταούϊος ὄνομα ἰῶ· Καίσαρι δὲ ἀεσὸς ἡλίους ὤν, τὸ ἀπὸς σὺ δίφθονίας ὑπ' αὐτῦ ἡγούμενος, Καίσαρ σὺν τῷδι μετωνομάζετο. ὅτι δὲ τῇ διαιρέσῃ τῇδε, μὴ βραχὺ συμπεσόντες (ὡς εἰκὸς ἰῶ) ἐς ἀλλήλους, ὁ Καίσαρ αὐτῶν σεμνόν τε τὸ ἐμπειρίας ἀεσῦχων, Λέπιδον μᾶλ ἀεστέρεσι αὐτὸν, ἰῶ ἐκκλήρωτο Λιβύην, ὅτι δὲ ᾧ Λεπίδῳ καὶ Αντωνίου πολέμῳ ἀεὶ Ακτιον ἀφείλετο τῷ ἀπὸ Συρίας ὅτι κάλπεν ὃν Ἰόνιον ἀρχῷ. ὅτι τε τούτοις μεγίστοις δὴ φανῆσι, καὶ ἐς ἔκπληξιν ἀπάντων ἐμ-

ἔαλωδσιν, εἶλε καὶ Αἴγυπτον ὅτι πλούσας, ἣ χρυσιωτάτη τε λῷ ἐς τότε, καὶ δυνατωτάτη μετ' Ἀλέξανδρον ἀρχὴ, καὶ μόνη Ρωμαίοις ἔλιπεν ἐς τὰ νεῶν ὄντα· ὡς τε Σεβαστὸς αὖθις ὅτι τοῖς ἔργοις ἐπῳδεῖν, ὅδε τοῦτος ἐφθόνησέ τι Ρωμαίοις καὶ κτησθῆναι τοῦτο αὐτῶν, αὐτός τε ἑαυτὸν ὥσπερ Γάϊος, καὶ ἐς ὃ δυνατώτερον ἔτι Γαΐου ἄρχοντα ἀποφῆναι τῇ τε πατρίδι, καὶ τοῖς ὑπ' αὐτῷ ἔθνεσιν ἅπασιν, οὐδὲν αἱρέσεως ἢ χλευασίας, ἢ τοιαυτημάτος ἔτι δεινοῖς χρονίου δ' αὖτις ἐγκρατὴς τῆς ἀρχῆς γλυκύθυμος, ὀλίγου τυχὼν ἐς πόλεμα καὶ φόβερὸς ὤν, γλυκὺς ἀφ' ἑαυτῷ καὶ ἀφοδοκήτῳ τινὶ ὀλίγα τοῦτο ὁμοίως ἐπ' ἐκείνῳ κατέλιπεν. ὧδε μὲν ἐκ φάσιν ποικίλων ἡ πολιτεία Ρωμαίοις ἐς ὁμόνοιαν καὶ μοναρχίαν τοῦτο ἐξέβη. ζῶπα δ' ὅπως ἐλήφθη σωθέντα, καὶ σωθέντων ἀξιοθαύμαστα ὄντα τοῖς ἐθέλουσιν ἰδεῖν φιλοτιμίαν ἀνδρῶν ἄκρων, καὶ φιλαρχίαν δηλοῖ, καρτερίαν τε ἄκρων, καὶ κακῶν ἰδίας μυρίων· μάλιστα δ' ὅτι μοι τῆς Αἰγυπτίας συγγραφῆς, ταῦτα τοσοῦτο μα, καὶ τηλικόσματα εἰς ἐκείνῳ, ἀναγκαῖον ἦν τοσαῦτα γράψασθαι. ὧδε γὰρ Αἴγυπτος ἑλήφθη ἀφ' ἑνὸς τοῦδε τοῦ φάσιν, Αντωνίῳ Κλεοπάτρας συμμαχούσης. δύο ἦσαν δ' αὐτῶν ἀφ' ὃ πλῆθος, εὐθὺς δὲ μὲν ὅσα ὅτι Κορνήλιον Σύλλαν ἀπὸ Σεμπρωνίου Γράκχου· ἔξης δ' ὅσα μέχρι Γαΐου Καίσαρος τῆς τελευτῆς· αἱ δ' ἄλλοι πᾶν ἐμφύλιαι βίβλοι δηλοῦσιν, ὅσα οἱ πρὸς ἀλλήλους τε καὶ Ρωμαίους ἔδρασαν, μέχρι δ' τελευταίου δὲ τ' φάσιν καὶ μέγιστον ἔργον, ὃ περὶ Ακτιον Καίσαρι τοῖς Αντωνίου ὁμοῦ καὶ Κλεοπάτρας γλυκύθυμον, ἀρχὴ καὶ τῆς Αἰγυπτιακῆς συγγραφῆς ἔσται. Ρωμαῖοι τοῦ Ἰταλικοῦ πολέμου καὶ μέχρι χλευάθυμοι, γῆς μέρος ἐλαμβανον, καὶ πόλεις ὠκιζον, ἢ ἐς τὰ τοιαῦτα οὔσας κληρούχους ἀπὸ σφῶν κατέλεγον, καὶ τὰ δὲ μᾶλλον αὐτοῖ φερομένων ἐπιτύχοιεν, τῆς δὲ γῆς τ' ἀδρωτάτου σφίσιν ἑκάστοτε γενομένης, τοῦτο μὲν ἐξέφρασε πιέζειν αὐτοὺς τοῖς οἰκιζομένοις ὑπεδήλωσεν, ἢ ὅτι πρέσβεσιν, ἢ ἄξεμίαθοιν· τοῦτο δ' ἔργον ἐκ τοῦ πολέμου τότε οὐδέν, ἢ δὴ καὶ μάλιστα ἐπλήθυεν, οὐκ ἀγαπῶντες πω χρόνῳ ἀδρανεῖν, ἐπικήρυττον τὸ τοσοῦδε τοῖς ἐθέλουσιν ἐκ πονεῖν, ὅτι τάλαντον τῷ ἑτησίων καρπῶν δεκάτην μέρος ὧν ἀπεργάζωνται, πέμπειν δὲ τῶν φυτευομένων· ὥρισε δὲ καὶ τοῖς προσκατοίκοις τάλαντα μείζονα τε ἢ ἐλάττονα ζώων. καὶ τὰ δὲ ἐ προσῆκον ἐς πολυανθρωπίαν τῇ Ἰταλικῇ γλυκὺς φερεπονώτατον σφίσιν ὀφθῆναι, ἵνα συμμάχους οἰκείους ἔχοιεν, ἐς δὲ τοὐναντίον αἱ τῆς πρώτης. οἱ γὰρ πλουσιοτῆδε τῆς μεμιγμένου γῆς τὸ πολλὸν κατακλώντες, καὶ χρόνῳ ἀρρωστοῦντες, οὔ πρόσφορα ἔτι ἀφαιρεῖσθαι τά τε ἀγροῦ σφίσιν ὅσα τε τοῦ ἀστικοῦ βεβαίως πεπόνηται· τὰ μὲν ὀνούμενοι πιθοῖ, τὰ δὲ βίᾳ λαμβάνοντες, πρόσφατα μακρὰ ἀπὸ χωρίων ἐγκάρσιον, ὠνητοῖς ἐς αὐτὰ γεωργοῖς καὶ πωλοῦσι χρώμενοι, τῷ μὴ τοῖς ἐλευθέροις ἐς τὰ γραπτὰ· ἀπὸ τῆς γεωργίας ὠφελοῦσαν· φερούσης ἅμα καὶ τῆς δ' κτήσεως κέρδος αὐτοῖς, ἐκ πολυπαιδίας θεραπόντων ἀκινδύνως αὐξομένων ἀφ' τὰ ἀγραπτίας· ἀπὸ τούτων οἱ μὲν δυνατοὶ πάμπαν ἐπλούτουν, καὶ ὃ τ' θεραπόντων γλυκὺς ἀνὰ τ' χώραν ἐπλήθυε· τοῖς δ' Ἰταλιῶται ὀλιγάνθρωποι δυσανδρία κατελάμβανε, πυκνομένοις πενίᾳ τε καὶ ἐσφοραῖς καὶ γραπτίαις. εἰ δ' καὶ ἀφέλοντο ἀπὸ τούτων, ὅτι ἀρχαὶ διεπίπτοντο, τῆς γῆς ἐκ τῶν πλουσίων ἐχομένης, καὶ γεωργοῖς χρωμένων θεράπουσιν ἀνὰ ἐλευθέρων. ἐφ' οἷς ὁ δῆμος ἐδυσφόρει μᾶλλον, ὡς οὔτε συμμάχων ἐξ Ἰταλίας ἔτι εὐπορήσων, οὔτε τῆς ἀγεμονίας εἰ γλυκυθυμίας ἀκινδύνου ἀφ' πλήθους τοσῶνδε θεραπόντων. διόρθωσιν δ' οὐκ ὀλιγουμένων, ὡς οὐδὲ ῥᾴδιον ὄν, οὐδὲ

πρώτη δίκαιον μόρας τοσουσδὶ ἐκ τοσουδὶ χρόνου, κτᾶσιν τοσήνδε ἀφελέσθαι φυτῶν τε ἰδίων καὶ οἰκοδομημάτων καὶ κατασκευῆς. μόλις ποτὲ τῇ δημοκρατίᾳ εἰσηγουμένων, ἔκριναν μηδένα ἔχειν γῆς πλέθρα πεντακοσίων πλείονα, μηδὲ βοσβατῶν, ἑκατὸν πλείω ἢ μείζονα, καὶ πεντακοσίων τὰ ἐλάσσονα. καὶ ἐς ζεῦγα δὲ αὐτοῖς ἀριθμὸν ἐλευθέρων ἔχειν ἐπέταξαν, ἃ δὴ γιγνόμενα φυλάξειν τε καὶ μὴ λυμανεῖσθαι ἔμελλον. οἱ μὲν δὴ τῷδε νόμῳ πειθόμενοι, ἐπώμοσάν τε τὸν νόμον καὶ ζημίαν ὡρίσαντο, ἣν ζημιοῦσθαι τὸν λοιπὸν χιλίῳ, αὐτίκα γὰρ πίνοσι κατ' ὀλίγον ἀφ' ἑστίας ἀναστῆναι· φεύγειν δὲ οὐδεμία ἰῶν οὔτε τὸν νόμον οὔτε τὸν ὅρκον· ἀλλ' οἵτινες καὶ ἐδόκουν φεύγειν, τὸν χιλίῳ ἐς τοὺς οἰκείους ὀφλόντες ἀπέτισαν, οἱ δὲ πολλοὶ τέλεον κατέφρονουν, μέχρι Τιβέριος Σεμπρώνιος Γράκχος δῆμαρ ὕπατος καὶ λαμπρὸς ἐς φιλοτιμίαν, εἰπεῖν τι δυνατώτατος, καὶ ἐκ τῶνδε ὁμοῦ πάντων γνωριμώτατος ἅπασι δημαρχῶν, ἐσιμολόγησε τῇ τῶν Ἰταλικῶν ἥλους ὡς δυπολεμώτατόν τε καὶ συγκλοεῖς, φθερμῷ δὴ κατ' ὀλίγον ἐς ἀπορίαν καὶ ὀλιγανδρίαν, καὶ σὺν ἕξ πίδακα ἔχοντες ἐς δίορθωσιν. ὅτι γὰρ δουλικῷ δυχερείᾳ ὡς ἀστρατεύτῳ, καὶ ἅποτε ἐς διασώσας πιστῷ, ὃ σύλλογος ἐπίνειλεν ἐν Σικελίᾳ διασωτῶν παῖδος ὑπὸ δεσποτῶν ἡμόμενον, ἀνδραποδίων καὶ κύνων ἀπὸ γεωργίας, καὶ ὃν ἐπ' αὐτοῖς Ρωμαίων πόλεμον, οὐ ῥᾴδιον σὺν βραχεῖ, ἀλλ' ἐς τε μῆκος χρόνου, ἐς ἔργασίαν καὶ δαπάνας κακδώσων ποικίλας ἐκπεπάντα. ζεῦγα δὲ εἰπών, ἀνεχάλιζε τὸν νόμον, Μηδένα τῶν πεντακοσίων πλέθρων πλέον ἔχειν· παισὶ δ' αὐτῶν, ὑπὲρ τὸν παλαιὸν νόμον ἀφορισθὲν τὰ ἡμίσεα τούτων· καὶ τοῖς λοιποῖς, τρεῖς αἱρετοὺς ἄνδρας ἐπιγαμβρεύοντας κατ' ἔτος, διαιρεῖν τοῖς πένησι. τοῦτο δ' ἰῶ ὁ μάλιστα ἰωώχλει τοὺς πλουσίους, οὐ δυναμένους ἔτι ὡς πρότερον τὸν νόμου καταφεύγειν ἀφ' ἑστίας διαιρουμένους, σὺν ὠφελεῖσθαι πρὸς τὸν κληρουμένων· ὁ γὰρ τοι Γράκχος καὶ τόδε προϊδόμενος, ἀπηγόρευε μὴ πωλεῖν, σωτικὰ μόνα δὲ κτᾶσθαι μέρος ὠλοφύρεσθαι, καὶ προῦφερεν τοῖς πένησιν ἐργαστήρια τε ἔργα ἑαυτῶν, καὶ φυτὰ, καὶ οἰκοδομίας· καὶ ὑμεῖς οἵοις δεδομένοις χαίροσιν, εἰ καὶ τὸν δὲ μὴ τῆς γῆς ἀπολέσουσι· τοῖς τε σῖτοι πατρῷον τὸ τῇ γῇ, καὶ διαιρέσεις ὑπὸ τοῖς κληρεῖς ὡς πατρῴοις· οἱ δὲ καὶ προῖκας γυναικῶν ἐς ζεῦγα ἀμπελουργίας, ἢ τῷ χλοῷ παισὶν ἐμπροίκιον δεδομένων· διαίτας τε χρέα καὶ ζεύγητις ἐπιδείκνυον· καὶ ἄκεσμος ἰῶ ὅλως ὑπὸ μεγὴ καὶ ἀγαθὰ κτήσις. οἱ δὲ αὖ πέντε μόνον δύεσθαι, ἐξ ὑπερείας εἰς πενίαν ἐκάστῳ, καὶ ἀπ' αὐτῆς ἐς ἀγαθίαν, ἃ δυνάμενοι παιδοτροφεῖν, περιφέρεσθαι· στρατείας τε ὅσας στρατεύσαντο τῷ χλοῷ τῷδε προϊσχόμενοι κατέλεγον, καὶ ἡγεμάκτειν, εἰ τὸν κοινὸν ἀποστερήσονται· ἀνειδίζον τε ἅμα αὐτοῖς, ἀργυρίους μόνον ἐλευθέρων καὶ πολιτῶν καὶ στρατιωτῶν, θεράποντας ἄπιστον ἔθος καὶ δυσμενεῖς αἰεὶ, καὶ ἀφ' τοῦτο ἀστράτευτον. διαιτᾶν ἑκατέρων ὀδυσμένων τε καὶ ἀλλήλοις ὑπαλοιώτων, πλῆθος μὴ ὅσον τὰς ἀπείρους πόλεσιν, ἢ τὰς ἰσοπολίτοις, ἢ μὴ ὡς ἐκείνῳ τῇδε τῆς γῆς, δεδιότες ὁμοίως ἐπῆεσθαι, καὶ ἐς ἑκατέρους αὐτῶν διαμείζοντο· πλήθει θαρρῶντες, ἐξεπαχύνοντο, καὶ τάσσεις ἐξ ἀπόρους ἀμέσεις, τὸν δοκιμασίαν τῷ νόμου προϊέμενοι, οἱ μὲν ὡς σὺν ἐῷ συγχωρήσοντες αὐτὸν ἡμέσθαι κύειν, οἱ δὲ ὡς κωλύσοντες ἐξ ἅπαντος· φιλονεικία δὲ ἑκατέροις προσπίπτειν ὑπὸ τῇ χρεία, καὶ ἐς τὸν κυρίαν ἡμέρην προσκυνῆ κατ' ἀλλήλων. Γράκχῳ δ' ὁ νοῦς τῷ βουλεύμασιν ἰῶ, σὺκ ἐς δύπρεσιαν, ἀλλ' ἐς διανδρίαν τῷδε ἔργου τῇ ὠφελείᾳ μάλιστα αἰωρούμενος, καὶ ὡς οὐ τι μεῖζον, σὺν λαμπρότερον

Ti. Gracchus.

δυναμένης ποτὲ παλῶν τῆς Ἰταλίας, τῷ πρὶν αὖθ' ὑγιεῖς οὖσι ἐπεγκυμῆσαι ἐς ἀσπίδος ἢ τῆς χλαμύδος, πολλὰ μὲν ἄλλα πρὸς ἡμῶν ἐπαγγελλόμενα μακρὸν ἂν εἴη διηγεῖσθαι ἐπ' ἐκείνοις, εἰ δίκαιον τὰ κοινὰ κοινῇ ξυμφέρεσθαι, καὶ εἰ γνησιώτερος αἰεὶ φερόμενος ὁ πολίτης, καὶ χρησιμώτερος ὁ στρατιώτης ἀπολέμου, καὶ τοῖς δημοσίοις βουλόμενος ὁ κοινωνός. οὐκ ἐς πολὺ δὲ τὸν σύλλογον ὡς ἄδικον ἐπενεγκών, αὖθις ἐπὶ τὰς τῆς πατρίδος ἐλπίδας καὶ φόβους διέξιών, ὅτι πλείστης γῆς οὐ πολέμου βίᾳ κατήκοντες, καὶ τὸν λοιπὸν τῆς οἰκουμένης χώρου οὐ ξυμπίδι ἔχοντες, κινδυνεύειν οὐ τῷ δικαίῳ πρὸς ἀπόντων ἢ κτήσασθαι καὶ τὰ λοιπὰ δι' ἀνδρείαν, ἢ καὶ τὰδε δι' ἀνθένειαν καὶ φθόνον ἂν ἐμφανῆ ἀφαιρεθῆναι. ὧν τὸ μὲν τὸν δίκαιον καὶ εὐπρεπείας, τὸ δὲ τὸν κίνδυνον καὶ φόβον ἂν ἀφαιρεῖσθαι, ἐκέλευε τοὺς πλουσίους σὺν μυρίοις ἑαυτῶν, ὑπὲρ δόξαν μὲν εἰ δέοι πρὸς σφῶν αὐτῶν, τὸν δὲ τὸν χλῶ εἰς τὰ μόνον σώζειν ἑαυτῶν, καὶ μὴ ἐν ᾧ πρὸς μικρὸν ξυμφέρονται, τὴν πλεονεξίαν ἀφιδιῶν· μανθάνειν ἅμα δ' ὑπὲρ ὑμῶν κτῆσιν ἐς αἰεὶ βέβαιον ἑκάστῳ πεντακοσίων πλέθρων, καὶ παισὶν οἷς εἶσι παῖδες, ἑκάστῳ καὶ τούτων τὰ ἡμίσεα. ἐκέλευε ταῦτα πολλὰ ὁ Γρύνιος εἰπών, τοὺς πένητας καὶ ὅσοι ἄλλοι λογισμῷ μᾶλλον ἢ πόθῳ κτήσεως ἐχρῶντο, ἐρεθίσας, ἐκίνησε τὴν γραμματῆ τὸν νόμον διαγράψαι. Μάρκος δὲ Ὀκταούιος δήμαρχος ἕτερος ὑπὸ τῆ κτηματικῆ δίκη κωλύσῃ προεσκευασμένος, καὶ ὢν πρὸς Ῥωμαίοις ἀεὶ ὁ κωλύσῃ δυνατώτερος, ἐκέλευε τὸν γραμματέα σιγᾶν. καὶ ἐνταῦθα μὲν αὖθις πολλὰ μεμφάμενος ὁ Γρύνιος, ἐς τὸν ὕπατον σφῶν ἀνῆγε· φυλακήν τε τῶν ἐσπράξεων ἰκανὸν, ὡς τὴν ἄκοπα βιασόμενος Ὀκταούιον, ἐκέλευε σὺν ἀπειλῇ τὴν γραμματέα τὸν νόμον ἐς τὸ πλῆθος διαγινώσκειν· καὶ Ὀκταουίου κωλύοντος ἐσιώπα. λοιδορίαι δὲ τοῖς δημάρχοις εἰς ἀλλήλους ἐγένοντο, καὶ τὸν νόμου θορυβοῦντος ἱκανῶς, οἱ δυνατοὶ τοῖς δημάρχοις ἠξίουν ὑπερθέσθαι τῇ βουλῇ, τῶν ὑπάτων ἀπόντων. καὶ ὁ Γρύνιος ἀνέπασας τὸ λεχθὲν, ὡς δὴ πᾶσι τοῖς δι' ἔτους ἀρχήσουσι τὸν νόμον, διέτρεχεν ἐς τὸ βουλευτήριον· ἐκεῖ δὴ ὡς ὀλίγοις οὖσιν ἔδοξε τὸν πλουσίων, αὖθις ἐκάλεσεν ἐς τὸ ἀγορᾶν, ἔφη δέ φίσιν προσθήσειν ἐς τὸν ὕπατον ἀγορᾶν τε τῶν νόμων καὶ τῆς ἀρχῆς τῆς Ὀκταουίου, εἰ χρὴ δήμαρχον ἀντιπράττοντα τῷ δήμῳ τὸν ἀρχὸν ἐπέχειν. καὶ ἔπραξεν οὕτως· ἐπί τε τῷ Ὀκταούιος οὐδὲν κατεπλαγείς, αὖθις εἰσῆλθε· ὁ δὲ πρὸς τέρμα τὸ ἀπὸ αὐτοῦ ψῆφον ἀνεδίδου· καὶ τὰς πρώτης φυλῆς καταψηφισαμένης τὸν ἀρχὸν τὸν Ὀκταούιον ἀποθέσθαι, ὑπισχνεῖτο πρὸς αὐτὸν ὁ Γρύνιος, ἐδεῖτο μεταθέσθαι· ὑπειθόμενος ἦ, ἐς μᾶς ψῆφους ἐπῆγε· οὐσῶν ἢ πρώτη φυλῶν πέντε καὶ τεσσάρων· καὶ συνδραμουσῶν ἐς τὸ αὐτὸ σὺν ὀργῇ τὴν πρώτην ἑπτακαίδεκα, ἡ μὲν ὀκτωκαιδεκάτη τὸ κῦρος ἔμελλεν ὑπισχνεῖσθαι· ὁ δὲ Γρύνιος αὖθις σὺν ὄχλῳ ὃν δήμου τότε μάλιστα κινδυνεύοντι τὴν Ὀκταουίαν, λιπαρῶς σὺν ἐκέτου μὴ ἔργον ὁσιώτατον καὶ χρησιμώτατον Ἰταλίᾳ πᾶσῃ συνῃρῆσθαι, μηδὲ κατασυλᾶν τὸν δήμου τοσόνδε διατρέψαι, ὥ τι καὶ πρὸ ἐνδοιᾶσαι προσθυμουμένῳ δήμαρχον ὅπα ἤρμοζε, καὶ μὴ αὐτὸν τὸν ἀρχὸν ἀφαιρεῖσθαι βουλόμενον ἐδείδιεν ὑπὲρ καταγνῶσι· καὶ διὰδὲ λέγων, καὶ θεοὺς μάρτυρόμενος, ἄκων δάκρυα σὺν ἀρχὴ ἀπομοῦν· ὡς σὺν ἔπεισεν, ἐπῆγε τὸν ψῆφον. καὶ ὁ μὲν Ὀκταούιος αὐτίκα ἰδιώτης γενόμενος ἀγαθὸν ἀπεδείρασε. Κάτος δὲ Μούμμιος αὖτ' αὖτε δήμαρχος ἦρξε, καὶ ὁ νόμος ὁ περὶ τῆς γῆς ἐκυρώθη, ἀφαιρεῖν τε αὐ-

τὴν ἐκ χλεστίνου τὸν πρῶτον Γρίκχος αὐτὸς ὁ νομοθέτης, καὶ ἀδελφὸς ὁμώνυμος ἐκείνου, καὶ ὃς ἐκπόδων τοῦ νομοθέτου Κλαύδιος Ἅππιος, πάππου τοῦ δήμου, καὶ ὡς δεδιότος μὴ ὃ ἔργον ἐκλιφθείη τῷ νόμῳ, εἰ μὴ Γρίκχος αὐτὸ σὺν ὅλῃ τῇ οἰκίᾳ κατάρχοιτο. Γρίκχος δὲ μεγαλαυχούμενος ὅτι ᾧ νόμῳ, καὶ ὑπὸ τοῦ πλήθους οἷα δὴ κτίστης οὐ μιᾶς πόλεως, οὐδὲ ἑνὸς ἥρωος, ἀλλὰ πάντων ὅσα ὑπὸ Ἰταλίᾳ ἔθνη, ἐς τὴν οἰκίαν πρεπέμπετο· καὶ μετὰ ταῦθ' οἱ μὲν κεκρατηκότες, ἐς τοὺς ἀγροὺς ἀπεχώρουν, ὅθεν ὅτι ταῦτα ἐλπλύθησαν· οἱ δ' ἡττημένοι δυσφορούντες ἔτι πρὸς ἐμὸν, καὶ ἐλεγοποίουν οὐχ αἱρήσειν Γρίκχον αὐτίκα ὅτε ἥρουτο ἰδιώτης, ἀρχήν τε ἰσχύσαντα ἱερᾶσθαι καὶ ἄσυλον, καὶ τάσεως τοσῆνδε ἀφορμὴν ἐς τὴν Ἰταλίαν ἐμβαλόντα. θέρος δ' ἦν ἤδη, καὶ παρεσκεύαστο δημάρχων ἐς ὃ μῆνον, καὶ οἱ πλούσιοι τὴν ἀρχὴν πλησιάζουσα, εὐθὺς ἐφοβοῦντο ἐσπυδακότες ἐς τὴν ἀρχὴν τοῖς μάλιστα Γρίκχῳ πολεμίοις. ὁ δ' ἐπὶ τῇ καλῇ γιγνομένου, δίσας εἰ μὴ καὶ ἐς ὃ μῆνον ἕξοιτο δήμαρχος, συνεκάλει τοὺς ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς ὅτι τὴν ἀρχὴν ὑπὲρ ἀγραυλούντων δ' ἐκείνων ὡς ἐν θέρει, συνελαμβάνοντο ὑπὸ τῆς παρασκευασίας ὅλης ἐς τὴν ἀρχὴν ἔτι οὔσης, ὅτι τὸν ὡς ἄρχειν δῆμον κατέφθαρτο, καὶ ταξιῶν καὶ μέρος ἕκαστον, ἐδίπτο δήμαρχον αὐτὸν ἐς ὃ μῆνον ἐλέσθαι κινδυνεύοντα δ' ἐκείνους. γιγνομένης δὲ τῆς ἀρχαιρεσίας, δύο μὲν ἔφθασαν αἱ πρῶται φυλαὶ Γρίκχον ἀποφῆναι· τὴν δὲ πλουσίων ἐνίστε μέσων οὐκ ἔστομεν εἰ διὰ ἐφεξῆς τὸν αὐτὸν ἀρχεῖν, καὶ Ῥωμιλίου δημήτριον, τὸν πρεσβύτατον τῆς ἐκκλησίας ἐκείνης διαλήκοτος, ἐν δυσαρέστοις ὅτι τῷδε, Μούμμιος αὐτὸν ὁ ὅτι ᾧ Ὀκταουίῳ δημαρχεῖν ἠρημένος, ἐκβῆναι ἑαυτὸν τὴν ἐκκλησίαν ὅτι πεῖναι. καὶ ὁ μὲν, ἐπέπεισεν. οἱ δὲ λοιποὶ δήμαρχοι πρὸ τῆς ὅτι ταξιάσιας ἠξίουν ἀναπηδᾶσθαι Ῥωμιλίου γὰρ τὸν λαχόντος ἐκ κλήρου αὖθις ἐς ἀπόμοιρας τὴν διαπήρωσιν πρεσβεύειν. ἔειδος δὲ καὶ ὅτι τῷδε πολλῆς θορυβίης, ὁ Γρίκχος ἐλαττούμενος, τὴν μὲν χειροτονίαν ἐς τὴν ὅτι οὖσαν ἐμέρων ἀρέσκετο· πάντα δὲ ἀπορρήτοις, ἐμηχανήσατό τε ἔτι ὧν εἰώθεσαν, καὶ τὰ λοιπὰ τῆς μέρεος ἐν ἀγορᾷ ὂν ἐφ' ἑνὸς πάσαν, ἐκάστοις συνίστη καὶ πρετίθετο, ὡς αὖθις ὑπὸ ὧν ἐφθάνοντο αὐτίκα ἀπολυόμενος. εἶκτον δ' πολλὰ συλλογισμῷ τοὺς πέντε ὅτι λαμβάνοντος ὑπ' τι σφᾶν αὐτῶν ὡς οὐκ ἐν ἴσῳ νόμῳ πολιτευσόντων ἔτι, ἀλλὰ δουλευσόντων καὶ κρίνοις τοῖς πλουσίοις, καὶ ὑπ' αὐτοῦ Γρίκχου τοιαῦτα δεδιότος τε καὶ πάσχοντος ὑπ' αὐτῶν, συνήτε αἰμωγῇ πρεπεμπέντων αὐτὸν ἀπόντων ὅτι τὴν οἰκίαν ἐσιόντα, καὶ θαῤῥῆν ἐς τὴν ὅτιοῦσθαι μέμερον ὅτι κελευόντων, ἀναθαῤῥήσας ὁ Γρίκχος ἔτι νυκτὸς τοὺς ξασιώτας σὺν αγαγὼν, καὶ σημεῖον εἰ καὶ μάχης δεήσειεν ἀποδείξας, κατέλαβε τὸ Καπιτωλίου ὃν ναὸν οὗτα χλεστινίσιν ἔμηνον, καὶ τὰ μέσα τῆς ἐκκλησίας· συνοχλούμενος δ' ὑπὸ τῶν δημάρχων καὶ τῶν πλουσίων οὐκ ἐώντων ἀναδοθῆναι περὶ αὐτοῦ χλεστινίας, ἀνέγετο σημεῖον· καὶ βοῆς ἄφνω πᾶσα τῶν συνεδόντων γιγνομένης, χεῖρές τε ὕσαν ἤδη ὃ ἀπὸ ταῦδε. καὶ ὧν Γρίκχείων οἱ μὲν αὖθις ἐφύλαττον οἷά ζωνες δρυφόρεσι, οἱ δὲ τὰ ἱματια πεζιζωσάμενοι, ῥάβδους καὶ ξύλα πὶ σὺν χερσὶ τὰ ὑπηρετῶν ἁρπάσαντές τε καὶ διακλάσαντες ἐς πολλὰ, τοὺς πλουσίους ἐξέπλαιων ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας συὶ τοσῷδε παφύκω καὶ τραύμασιν, ὡς τοὺς τε δημάρχους δείσαντας διαφυγεῖν ἐκ μέσου, καὶ ὃν ναὸν τοὺς ἱερέας ὅτικλῆσαι. δρόμον τε πολλὸν ἄκοσμοι εἶ), ἐς φυγὴν καὶ λόγον οὐκ ἀκριβῆ, τὴν μὲν ὅτι καὶ τοὺς δήμους δημάρχους ὁ Γρίκχος παρακλύσαι τῆς ἀρχῆς, οὐ γὰρ ὁρωμένων αὐτῶν εἴκαζον οὕτω· τὸ δ' ὅτι

δι μὴν Γρήχου νόμον οὐκ ἔφυγε λόγῳ τὸν δῆμον ἀφοσιούμενος· τὴν δ' οὐσίαν δυσχέρειαν ἐπιξενίου, ἥξιου ἐᾶν δίκης οὐκ οὔσης τῶν διαιρουμένων ὡς ἀνοσίων τοῖς δικαζομένοις, ἀλλ' ἐφ' ἑτέρων λέγεσθαι. ᾧ δὴ καὶ μάλιστα ἔπεισιν εἰ δικαίως τοῦτο ποιοῦσι. Τουρδιανὸς αὐτοῖς ἀναβάλλων, ἔδοξε δικάζειν· ἀλλ' ὅδε μὲν ἀφαιρεθεὶς τὴν ἔργου, καὶ τὴν δυσχέρειαν ἰδών, ἐπ' Ιλλυρίδος ἐστράτευε, φασὶ δέ τινες τὸν μὴ δικάζειν. οἱ δέ, τὴν γῆν διανέμοντες, οὐκ ἀπέστρωντες ἐς αὖθις ἐπὶ νὸς ἐς δίκην, ὅτι ἀργίας ἦσαν· καὶ μῖσος ἐντεῦθεν ἤρξατο ἐς τὸν Σκιπίωνα τὴν δήμου καὶ ἀγανάκτησις, ὅτι αὐτὸν ἀναπεσόντες ὑπεφθόνουν καὶ πολλὰ τοῖς δυνατοῖς ἐναντιωθέντες ὑπὲρ αὐτοῦ, ὑπατόν τε δὶς ἐλόμενοι καὶ δημάρχους, ὑπὲρ τὴν Ιταλιωτῶν δωρεὰν πεφυκότα σφίσιν ἐώρων. ταῦτα δὴ ὅσοι τὴν Σκιπίωνος ἦσαν ἐχθροὶ καταδέοντες, ἔδοσαν, ὡς λύσαι τὸν Γρήχου νόμον ὅλως διεγνωκώς, μηδὲ πολεμῶν ὅτι τῷ δὲ ἐν ὅπλοις φέρον ἐργάσασθαι ὧν ὁ δῆμος ἀκροώμενος ἐδεδίει· μέχρι ὁ Σκιπίων ἐπαίρεσθαι τὸν δῆμον ἑαυτῷ δίλυτον, εἰς ὃν νυκτὸς ἔμβυε χαλκηνοῦν λεχθησόμενα ἐν ᾧ δήμῳ, νεκρὸς δ' οὐθὲν τραύματος εὑρέθη· εἴ τε Κορνήλιος αὐτῷ τῆς Γρήχου μισεῖν ὅτι δημάρχης, ἵνα μὴ ὁ Γρήχου νόμος λυθείη, ἢ συλλαβούσης ἐς τοῦτο Σεμπρωνίας τῆς δημαρχοῦς, ἢ τῷ Σκιπίωνι γαμουμένῳ ἀφ' δυσμορφίαι καὶ ἀπαιδίαι οὔτε ἐσέργατο, οὔτε ἔσεργεν· εἰθ', ὡς εἶνοι δοκοῦσι, εἰκὼν ἀπέβαινε, σωισθὲν ὅτι οὐκ ἔσοιτο δυνατὸς καταρχῶν ὧν ἐπῆρχεν. εἰσὶ δὴ οἱ βασανιζομένους φασὶ τὸν Γρήχου εἰπεῖν, ὅτι αὐτὸν ξένοι δι' ὀπαδοδόμου νυκτὸς ἐπεισαγόντες ἀπεπνίξαιεν· καὶ οἱ πυθόμενοι, οἰκτίσαντες ἐξενεγκεῖν δίκῃ τὸν δῆμον ἐρημζόμενοι ἔτι καὶ τῷ θανάτῳ σεμνηδόμενοι. Σκιπίων μὲν δὴ τιθνήκει, καὶ οὐδὲ δημοσίας ταφῆς ἠξιοῦτο, μέγιστα δὴ τὴν ἡγεμονίαν ὠφελήσας. οὕτως ἡ πρὸ αὐτίκα ὀργὴ τῆς ποτὲ χάριτος ὕστερος ἐτύγχανεν, καὶ τάδε ὀπτηλικοῦτον οἷα πρὸ ἔργου ὅτι τῇ Γρήχου τάσις σωέπεσε. τὸ δ' διαίρεσιν τῆς γῆς· εἰ κεκτημένοι, καὶ ὡς ὅτι παρεφάσισι ποικίλας διέφερον ὅτι πλῆσον· καὶ ὅρους εἰσηγεῖν τοῖς συμμάχοις ἀπῳκίας, οἱ δὲ περὶ τῆς μάλιστα ἀντέλεγον εἰς τὸ Ρωμαίων πολιτείαι ἀναχάραξαι, ὡς μείζονι χρήσει περὶ τῆς γῆς διοισομένους· καὶ ἐδέχοντο ἄσμενοι τοῦθ' οἱ Ιταλιῶται, παρεσκευάζοντες τὴν χωρίαν τὴν πολιτείαν. σωέφασκόν τε αὐτοῖς ἐς τοῦτο μάλιστα πάντων Φούλβιος Φλάκκος, ὑπατεύων ἅμα καὶ τὴν γῆν διανέμων· ἡ βουλὴ δὴ ἐχαλέπαινε τοῖς ἀνοικίοις σφῶν ἰσοπολίτας εἰ ποιήσονται. καὶ τόδε μὲν ὃ ἐχείρισε, οὕτω διελύθη· καὶ ὁ δῆμος ὁ βραδὺ τίως τῆς γῆς ἡδόμενος ἠδύμει. ὧδε δὲ αὐτοῖς ἔχουσιν, ἀπαίσιος εἰς τὴν τὸ νόμου διαφθορὰν ὁ Γάιος Γρήχος ὁ Γρήχου τοῦ νομοθέτου νεώτερος ἀδελφός, ἐς πολὺ μὲν ἡσυχάσας ὅτι τῇ τοῦ ἀδελφοῦ συμφορᾷ, πολλὰ δὴ αὐτὸν καταφρονουμένων ἐν τῷ βουλευτηρίῳ, πρὸ ἠλθεν ἐς δημαρχίαν. καὶ ὧδε φανέσεται αἱρεθείς, δύο ἐπεβούλευε τῇ βουλῇ, σιτοπρέσιον ἔμμισθον ὀρίσας ἑκάστῳ τὴν δημοτῶν ἀπὸ τὴν κτηνῶν χρημάτων, οὐ πρότερον εἰωθὸς ἐξ διδόναι. καὶ ὁ μὲν ὀξέως οὕτως ἐνὶ πολιθύμητι τὸν δῆμον ἀνεκάλετο, συμπροέξαντος αὐτῷ Φουλβίου Φλάκκου· καὶ δεύτερος ὅτι τῷ δὲ καὶ ἐς τὸ μόνον ἤρετο δημαρχεῖν. καὶ γὰρ ἦν νόμος κεκύρωτο. Εἰ δήμαρχος ἐνδίοι τῆς παραβελίας, τὸν δῆμον ἐκ πάντων ὑπολέγεσθαι. ὁ μὲν δὴ Γάιος Γρήχος οὕτως ἐδημάρχει δεύτερον, οἷα δὴ ἔχων τὸν δῆμον ἔμμισθον· ἀνεκάλετο καὶ τοὺς καλουμένους ἱππέας, οἳ τὴν ἀξίαν εἰσὶ τῆς βουλῆς καὶ τῶν βουλευτῶν ἐν μέσῳ δ' ἑτέρου τοιοῦδε πολιτεύματος, ᾧ δικαστήρια

C. Gracchus tribunus.

δημοσίων

ἀδέξουτα ὅτι δωροδοκίας ἐς τοὺς ἱππέας ἀπὸ τ βουλευτῶν μετέφερε, τὰ μάλιστα αὐτοῖς ὀνειδίζων, ὅτι Κορνήλιος Κόσσος καὶ Σαλινάτωρ ἡ πεῖσαι ὅτι τούτοις Μάνιος Ακύλιος ὁ τὴν Ασίαν ἑλὼν σαφῶς διδωροδοκηκότες, ἀφῆκε τοῦ τῶν δικασάντων, οἵτε παρέδρους οἱ κατ' αὐτὸν ἔπι παρόντες, σιωπῇ φθόνῳ τοῦτα πεισθέντες ἐκεκράγεσαν. ἀλλ' ἡ βουλὴ μάλιστα αἰδουμένη ἐς ὃν νόμον ἐσέδυσαν, καὶ ὁ δῆμος αὐτὸν ἐκύρου· ἡ μετιοῦσθαι μὴν ὧδε ἐς τοὺς ἱππέας ἀπὸ τῆς βουλῆς τὰ δικαστήρια. Φασὶ δὲ κυρωθέντος ἤδη τοῦ νόμου, τὸν Γράκχον εἰπεῖν, ὅτι ἀληθῶς τ βουλὴν καθῃρήκει· τῷ γὰρ ἔργῳ παρεῖσθαι ἐς πεῖραν, μειζόνως ἔπι ἐκφανῆναι ὃ ἔπος τοῦ Γράκχου. ἦτε γὰρ δικάζειν αὐτοὺς Ρωμαίοις, καὶ Ιταλιώταις ἅπασι, καὶ αὐτῆς βουλευταῖς ὅτι πρωτὶ μέτρῳ, χρημάτων τε πέρι καὶ ἀτιμίας καὶ φυγῆς, τοῖς μὲν ἱππεῦσι οἷά τινας ἄρχουσας αὐτῶν ὑπερεπῆρε, τοῖς δὲ βουλευταῖς ἴσα τε ὑπηκόοις ἐποίησε. σωισάμενοί τε τοῖς δημάρχοις οἱ ἱππεῖς ἐς τὰς χλευτονίας, καὶ ἀντιλαμβάνοντες πρὸ αὐτῶν ὁ τι θέλοιεν, ὅτι μέγαν φόβον τοῖς βουλευταῖς ἐχώρουν τὰ χρήματα ὀφείλων ἀνεγράφθαι ὃ κράτος τῆς πολιτείας, τὸν μὲν ἀξίωσιν μόνον ἔπι τ βουλῆς ἐχούσης, τὸν δὲ δύναμιν τῶν ἱππέων. παρεῖσθαι γὰρ οὐκ ἐδυνάτευον μόνον, ἀλλὰ καὶ σφῶν αὐτοῖς βουλευταῖς τὰς δίκας. τὸν γὰρ δωροδοκίαν μεταλαβόντες, καὶ γευσάμενοι καὶ οἵδε κερδῶν ἀληθῶν, αἰσχρότερον ἔπι καὶ ἀμείνοτερον αὐτοῖς ἐχρῆντο· κατηγόρεις τε ἐγένοντο ὅτι τοῖς πλουσίοις ἐπήγοντο· καὶ τὰς τῶν δωροδοκιῶν δίκας σωισάμενοι σφίσιν αὐτοῖς καὶ βιαζόμενοι πάμπαν ἀνῆκαν, ὡς καὶ ὃ ἔθος ὅλως τῆς διαιτᾶσθαι ἀνύτης ὑπολιπεῖν, καὶ τάσιν ἀνῆκαν τῶν δικαστικῶν νόμων οὐκ ἐλάττων ὧν παρεστέρων ἐς πολὺ παρεχρῆν. ὁ δὲ Γράκχος καὶ ὁδοὺς ἔτρεψεν καὶ τὸν Ιταλίαν μακράς, πλήθος ἐργολάβων καὶ χλευτεχνῶν ὑφ' ἑαυτῷ ποιούμενος, ἐπίμαν ἐς ὅτι κελεύοι. καὶ ἀποικίας εἰσηγεῖτο πολλάς· καὶ τοὺς Λατίνους ὅτι πρώτους ἐκάλεσε τῶν Ρωμαίων, ὡς οὐκ ἀνθρεπῶς συνειδέσι τῆς βουλῆς ἀνῃρῆσθαι δυναμένης· τῶν τε ἑτέρων συμμάχων ὧς οὐκ ἐξεῖν ψῆφον ἐν ταῖς Ρωμαίων χλευτονίαις φέρειν, ἐδίδου φέρειν ἀπὸ τοῦδε ὅτι ᾧ ἔχει καὶ τοιόδε ἐν ταῖς χλευτονίαις τ νόμων αὐτῷ συντελεῖσθαι· ἐφ' ᾧ δὲ μάλιστα ἡ βουλὴ δέξασθαι παρεχρῆσα, τοὺς ἐν ἄστει ἐκέλευσε παρεῖναι, μηδένα τ οὐ φερόντων ψῆφον ὅτι δημεῖν τῇ πόλει, μηδὲ παιπαλᾶν ἀπὸ τεταραγμένα σαδίων πρὸς τὸν ἐσομένων ἐπὶ τοῖσδε τῶν νόμων χλευτονίαν. Λιβίου τε Δρούσου ἕτερον δημάρχου ἔπειτα κωλύσαι τοὺς Γράκχου νόμους, οὐκ ὀπιλέγοντα ὧ δῆμε τοῖς αἰτίας· δίδοται δὲ ὧ κωλύοντι μηδ' ὀπιλέγειν. ἔδοξαν δ' αὐτῷ καὶ φίλαι θεῷ πρῶσαθαι τὸν δῆμον δώδεκα ἀποικίας· ᾧ δὲ καὶ μάλιστα ὁ δῆμος ἰάνθη τῶν Γράκχου νόμων κατεφρόνησεν. ὁ δὲ τοῦ δημαγωγήματος ἐκπεσών, ἐς Λιβύην ἅμα Φουλβίᾳ Φλάκκῳ, κἀκείνῳ μὲν ὑπατείαν ἀφ' ὧνπερ δημάρχῃ ἐλαμβάνε, δι' ἐπλθυσε, ἐψηφισμένης τοῦ δόξαι βικαρπίας ἐς Λιβύην ἀποικίας, τῶν τε αὐτῶν οἰκιστῶν ὀπίτινες εἰρημένων, ἵνα μικρὸν ἀποδημοιώτων, ἀναπαύσαιτο ἡ βουλὴ τ δημαγωγίας. οἱ δὲ τῇ ἀποικίᾳ τ πόλιν διέγραφον, οὕτα ποτὲ ἐν ἡ Καρχαδόνιοι, οὐδὲν φροντίσαντες ὅτι Σκιπίων αὐτὴν ὅτε κατέσκαπτεν, ἐπηράσατο ἐς ἀεὶ μηλόβοτον εἶ). διέγραφον δὲ ἐς ἑξακισχιλίους αὐτὴ ἐλαττόνων τὸ τοῦ νόμου, ὡς καὶ τῶνδε τὸν δῆμον ὑπαξόμενοι. ἐπωνύμους τε ἐς Ρώμην, σωικαλοῦν ἐξ ὅλης Ιταλίας τοὺς ἑξακισχιλίους. ὑπεξελόντων δὲ τῶν τὸ Λιβύην τ πόλιν ἔπι ἀφαγραφόντων, ὅτι λύκοι τοὺς ὅρους Γράκχου τε καὶ Φουλ-

ζίου διέβρηξαν ἀναστάντες. καὶ τῶν μαίνεσθαι τὴν ἀπιξίαν ἡγουμένων ἀπαίσιον, ἡ μὲν βουλὴ προσέχειν ἐκκλησίαν, ἐν ᾗ ὃν νόμον ἔθηκε τὸν περὶ τῆς περὶ τὰς ἀπιξίας λύσῃ. ὁ δὲ Γρύπος καὶ ὁ Φούλβιος ἐπεὶ καὶ τῶνδε ἐξέπιπτον, μεμηνότων ἐοικότες, ἐφῴδαζον τὴν βουλὴν ἔφασκον περὶ τῶν λόγων· οἵ τε ἀφαιρεῖσθαι τῶν δημοτῶν αὐτοῖς σῖτον ἐβούλοντο, ἐξαίδια φέροντες ἐς τὸ Καπιτώλιον, οὐ περὶ τῆς ἀπιξίας ἐκκλησιάσοντες ἔφασαν. ἤδη δὲ τοῦ δήμου συνηλεγμένου, καὶ Φουλβίου τὰ περὶ τούτων ἀγορεύοντος λέγειν, ὁ Γρύπος ἀνέβαινεν εἰς τὸ Καπιτώλιον ἀπὸ τῶν συνηθῶν ῥύμων δορυφορούμενος, ἐσοχλούμενος δὴ ἀπὸ τοῦ συνεδρίου ὡς ὑπὸ δημοκόπου βουλεύμασι, τὴν μὲν συνοδὸν τῆς ἐκκλησίας ἀπέκλινεν, ἐς δὲ τὴν ταπεινὴν ἐξαδίζειν ἐφεδρεύων πρεσβυτέροις· καὶ αὐτὸν οὕτως ἔχοντα δορύδου καταδὺν δημότης ἀνὴρ Ἀτίλιος ὁ τῆ τυᾶ ζυγῇ, ἐμβαλὼν τὴν χεῖρα, εἴτε τι πυθόμενος ἢ ἀπαπτύων, ἢ ἀμῶς ἐς ὄν λόγον ἀπαχθεὶς, ἤξιου φείσασθαι τῆς πατρίδος· ὁ δὲ μᾶλλον τεθορυβημένος, καὶ δείσας ὡς κατάφωρος, ἔβλεψεν αὐτῷ δριμύ, καί μιν ἔτι παόντων, οὔτε σημείου τινὸς ἐπῳδόντος, οὔτε προστάγματός πω γεγενότος, ἐκ μόνης τῆς ἐς ὄν Ἀτίλιον Γρύπου δριμύτητος εἰκάσας ἤδη τὸν κτανεῖν ἥκειν, ἐξ ἀμηχανίας ἑαυτῷ τε τῷ Γρύπῳ δόξας προπηδήσας ἔρχεσθαι, ὃ ἐξαίσιον ὀπτασάσας διαζῆται ὄν Ἀτίλιον. βοῆς δὲ ἠμυθμένης καὶ χύματος ὀφθέντος ἐν μέσῳ νεκροῦ, πάντες ἐκ τῶν ἱερῶν κατεπήδων ζῶν ὁμοίου κακοῦ φόβῳ. Γρύπος δὴ ἐς τὴν ἀγορὰν εἰσελθών, ἐβούλετο μὲν αὐτοῖς ἐκλογίσασθαι περὶ τῶν γεγενότος· σὺν νοῦς δὴ αὐτὸν οὐδὲ ὑφίσατο μύειν, ἀλλ' ὡς ἐν ἀγορᾷ πάντων ἐκ τεκμηρίων, ὁ μὲν Γρύπος καὶ ὁ Φλάκκος ἀπεργάζοντο, καὶ τὸν κτανεῖν ὃν ἐβουλεύοντο φθάσαι τὴν εἰχείρησιν ἀπολωλεκότες, ἐς τὰς οἰκίας διέτρεχον, καὶ οἱ συνήθεσθαι αὐτοῖς συνήεσαν ἐς αὐτά. ὃ δὴ ἀμφὶ πλῆθος ἐκ μέσου νυκτῶν ὡς ὑπὸ δὴ νυκὶ κακῇ, τὴν ἀγορὰν προκατελάμβανον. καὶ ὃς ἐπεδήμει τὴν ἀπάτων Ὀπίμιος διέπαντα μὲν νύας ἐν ὅπλοις ἐς τὸ Καπιτώλιον ἅμα ἕω συνιέναι, καὶ τὴν βουλὴν αὖθ' κηρύκων συνεκάλει· αὖθις δὴ ἐν μέσῳ πάντων ἐν ᾧ ναῷ τῶν Διοσκούρων ἐφέδρευε τοῖς ἐσπλέουσι. πάντ' ἐν τοιάδι. ἡ μὲν βουλὴ Γρύπου καὶ Φλάκκου ἐκ ὧν αἰτιᾶν ἐς ἀπόνοιαν ἐς τὸ βουλευτήριον ἐκάλουν· οἱ δὲ συνόπλοις ἐξέλοιντο ὅτι ὃν Ἀβεντῖνον λόφον, ἵνα πόσθμητες εἰ τὸν δὲ προσβάλοιεν, ἐν δυσχῶρῳ προσὸς τὰς συνηθικὰς αὖθις τὴν βουλὴν· ἐξαθροίζοντές τε ἐκ τῶν ἀγρῶν τὰς σῖτοκάλουν ἐπ' ἐλευθερίᾳ, καὶ τῶν δὲ μὲν οἰκίοις ἐπήκουεν· αὖθι δὲ συνόπλοις εἶχον ἀμφ' αὖθις ὃ Αρτεμήσιον καταλαβόντες, ἐκ ἐστύνοντο. καὶ Κοίντου Φλάκκου παῖδα ἐς τὴν βουλὴν ἔπεμπον, διόμνυοι ἀβλαβῶν τυχεῖν, καὶ βιοῦν μὴ' ὁμοίας· οἱ δὴ ἐκέλευον αὖθις ἀποθνήσκοντες τὰ ὅπλα ἥκειν ἐς τὸ βουλευτήριον, καὶ λέγειν ὅ τι θέλοιεν, ἢ μηκέτι πέμπειν μηδένα. τῶν δὴ αὖθις ὃν Κόϊντον ὑπεκπεμπάντων, τόνδε μὲν Ὀπίμιος ὁ ὕπατος δέκα τὴν προσαγόρευσιν, ὡς ἐκ ἔπι προσοῦσι τὸν ὄντα, συνελάμβανε· τοῖς δ' ἐπὶ τὸν Γρύπον τοὺς ὡπλισμένους ἔπεμπε. καὶ Γρύπος μὲν δέκα τῆς ξυλίνης γεφύρας ἐς τὸ πέραν τοῦ ποταμοῦ καταφυγὼν εἰς δήσας τὰ μὲν ἐνὸς προσόντος, ἐπέσχε δ' προσόντι τὴν σφαγὴν καταπαμβαλόμενος. Φλάκκου δὴ ἐς ἐργαστήριον ἐμπόρου γνωρίμου καταφυγόντος, οἱ μὲν διώκοντες, τὴν οἰκίαν ἐκ εἰδότες ὅλην ἐμπρήσαι ὃν τινα τὸν ἐπέλευσαν· ὁ δὴ ἐπόδεξάμενος, αὖθις μὲν ὥκησε μηδένα τοιοῦτον ἑτέρῳ δ' προσέταξε μηδένα. καὶ συλληφθεὶς ὁ Φλάκκος ἀνῃρέθη. Γρύπου μὲν δὴ καὶ Φλάκκου τὰς κεφαλὰς ἔφε-

ἐθέλοντες Ὀπιμίῳ· ἐς αὐτοὺς Ὀπίμιος ἰσοδαρὲς χρυσίον ἀντέδωκεν· ὁ δὲ δῆμος αὐτῶν τὰς οἰκίας διήρπαξε, καὶ τοὺς συμφεύγοντας ὁ Ὀπίμιος συλλαβὼν, ἐς τὴν Φυλακὴν ἐνέβαλε, καὶ ἀποπνιγῆναι προσέταξε· Κόιντος γὰρ ὁ Φλάκκος παιδὶ σφετέρῳ ἐπιθανεῖν ὡς ἥλιος· καὶ τὴν πόλιν ὅλην τοῖς φόνοις ἐκάθηρεν. ἡ δὲ βουλὴ καὶ νεὼν Ὁμονοίας αὐτὸν ἐν ἀγορᾷ προσέταξεν ἐγεῖραι· καὶ ἡ στάσις ἡ τοῦ δευτέρου Γράκχου ἐς τόδε ἔληγε. νόμος τε οὐ πολὺ ὕστερον ἐκυρώθη, τὴν γῆν ἣν διεφέροντο, ἐξῆναι πιπράσκειν τοῖς ἔχουσιν, ἀπείρητο γὰρ ἐπὶ Γράκχου τοῦ πρότερου καὶ τόδε, καὶ αὖθις οἱ πλούσιοι τοῦτο τῶν πενήτων ἐωνοῦντο, ἢ ταῖσδε ταῖς προφάσεσιν ἐβιάζοντο καὶ πρεσβεῖα ἐς χεῖρας ἔπι τοῖς πένησι, μέχρι Σπούριος Βόιος δημάρχων εἰσηγήσατο νόμον, τὴν μὲν γῆν μηκέτι διανέμειν, ἀλλ' εἶναι τῶν ἐχόντων, καὶ φόρους ὑπὲρ αὐτῆς τῷ δήμῳ καταπίπτειν, καὶ ταῦτα χρήματα χωρὶς ἐς ἀφιόμας, ὅπερ ἐκεῖνοι μόνοις τοῖς πένησι προτερεῖα δίδοσθαι δίδωσι, ὄφελος δὴ τοῦτο ἐς πολυπληθίαν. ἅπαξ δὲ τοῖς Ῥωμαίοις τοῖσδε τοῦ Γράκχου νόμου τοῦ Δαλουΐου, ἀρίστου καὶ ὠφελιμωτάτου οἱ ἐδόκουν προσχωρεῖν ἡγεμόνι· καὶ τοὺς φόρους οὐ πολὺ ὕστερον διέλυσε δήμαρχος ἕτερος, καὶ ὁ δῆμος ἀληθῶς ἀπόντων ἐξεπεπλώκει, ὅθεν ἐκαινίζοντο ἔτι μᾶλλον ὁμοῦ πολιτῶν τε καὶ στρατιωτῶν, καὶ γῆς προσόδου καὶ ἀφορμῶν, καὶ νόμων, πεντεκαίδεκα μάλιστα ἔτεσιν ἀπὸ τῆς Γράκχου νομοθεσίας, ὁπότε δίκης τὰ ἀρχαῖα γεγενότες. ταῦτ' ἐπ' αὐτῷ χρόνῳ Σκιπίων ὕπατος καλοῦμαι ὅδε ἔφθειρεν, οὗ Λούκιος Κάσσιος ἦρκτο, καὶ ἤδη που τέλος ἐλάμβανεν, ὡς καὶ τόδε σάσεων ἀρχὴν ἑτέρων, ἢ οὐ χρήσιμον ὅλως Ἑλληνικῆς ἡδυπαθείας Ῥωμαίοις ἐθίζεσθαι. ἡμᾶς δὲ Κόιντος Κικίλιος Μέτελλος Γλαυκίαν τε βουλεύοντα καὶ Ἀπουλήϊον Σατορνῖνον διδημάρχηκότα ἤδη, τὸ ἀξιώσεως πρέλυεν αἰσχρῶς βιοῦντας· οὐμὲν ἐδυνήθη, ὁ γὰρ οἱ συνάρχων οὐ συνέστη. μικρὸν ὕστερον ὁ Ἀπουλήϊος ὡς ἀμυνούμενος τὸν Μέτελλον, ἐς ἑτέρους προσκέλλει δημάρχους, φυλάξας στρατηγοῦντα τὸν Γλαυκίαν καὶ τῆσδε τῆς δημάρχου τὴν χειροτονίας προσεσῶντα. Νώνιος μὲν οὖν ὁπότε φανὴς δημάρχει ἐς τε τὸν Ἀπουλήϊον παῤῥησίᾳ χρώμενος, καὶ Γλαυκίαν ἐξονειδίζων, δήμαρχος ἀπεδείχθη. διέσωντες δὴ ὁ Γλαυκίας καὶ ὁ Ἀπουλήϊος μὴ δημάρχων αὐτοὺς ἀμύναιτο, ὅχλον ἀθρόον βύβλου ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἀπίοντι ὁλκίμοισι συνθορύβῳ, καὶ ἐς τὸ πανδοκεῖον συμφυγόντα κατεκέντησαν. τοῦ δὲ παῖδος οἰκτρὸν καὶ δεινοῦ φανέντος οἱ πρὸς τὸν Γλαυκίαν, οὔπω τὸ δῆμον συνελθόντος, ἅμ' ἕωι χειροτονοῦσι δήμαρχον τὸν Ἀπουλήϊον. καὶ ὃ μὲν Νωνίου παῖς ὧδε ἐσηγήθη δίκῃ τοῦ δημάρχου Ἀπουλήϊου, διδιόντων αὐτὸν ἔτι ἐκελεύσθη. ἐξηλάθη δὲ καὶ Μέτελλος ὑπ' αὐτῶν προσκαθεύδοντων Γαΐου Μαρίου ἕκτου ὑπατείαι, ἐφορᾷ ἀφανῆ τὸν Μετέλλου, καὶ συνεπαραξαι ὧδε ἅπαντες δηλοῖς. ὁ μὲν Ἀπουλήϊος νόμον ἐσέφερε διαδάσασθαι γῆν, ὅσην ἐν τῇ νῦν ὑπὸ Ῥωμαίων καλουμένῃ Γαλατίᾳ Κιμβροι γῆν Κίμβρων κατειλήφεσαν, καὶ αὐτοὺς ὁ Μάριος σὺν ἔχει ἐξελάσας, τὴν γῆν ὡς οὐκέτι Γαλατῶν ἐς Ῥωμαίους περιεποίησε. προσέκειτο δὲ εἰ κυρώσοι τὸν νόμον ὁ δῆμος, τὴν βουλὴν πένθ' ἡμέρας ἐπομόσαι πειθήσεσθαι τῷ νόμῳ, ἢ τὸν σὺν ὁμόσαντα μήτε βουλεύειν, καὶ ὅπλα ἐν δημοσίᾳ κεῖσθαι εἴκοσιν, ἐπαναστῶντες οὕτως ἀνδρὸς τὲ τὸν δυσχεραινόντων ἀμυνεῖσθαι, καὶ Μέτελλον ἐπὶ φεύγοντος σὺν δώσοντα πρὸς τὸν ὅρκον. ὁ μὲν δὴ νόμος ὧδε εἶχε. ἐς ὁ Ἀπουλήϊος ἐξέμενεν αὐτὸν τῇ δοκιμασίᾳ προσῆκεν, καὶ πρὸς ἐπεμπε τοὺς ἐξαγγέλλοντας τοῖς οὖσιν ἀνὰ τοὺς ἀγροὺς,

οἷς δὴ καὶ

οἷς δὴ καὶ μάλιστ' ἐθαῤῥουν ἐστρατευσαμένοις Μαρίῳ· πλεονεκτούντων δ' ἐν τῷ νόμῳ τῶν Ἰταλιωτῶν, ὁ δῆμος ἐδυσχέραινε· καὶ πάσως ἐν τῇ κυρίᾳ γνωμένης, ὅσοι μὲν ἐκώλυον τὴν διανομὴν τοῖς νόμοις, ὑβριζόμενοι πρὸς τοῦ Ἀπουλήϊου καὶ τιμῆδην ἀπὸ τοῦ βήματος· ὁ δὲ πολιτικὸς ὄχλος ἑδόα ὡς γνωμένης ἐν ἐκκλησίᾳ βεβιαστῆς· ὅθεν οὐ νόμος ἐστὶ Ρωμαίοις οὐδὲν ἔτι κυρωθῆναι. βιαζόμενοι δὲ καὶ ὡς τὴν πρὸς τὸν Ἀπουλήϊον, οἱ πολιτικοὶ τά τε ἰμάτια διαζωσάμενοι, καὶ τὰ πρόσωπα ξύλα διπάσσοντες, τοὺς ἀγοραίους διέκρουσαν. οἱ δ' αὖθις ἐπὶ τοῦ Ἀπουλήϊου συγκαλούμενοι, μετὰ ξύλων καὶ οἵδε τοῖς ἀστικοῖς ἐπῆεσαν, καὶ βιασάμενοι, τὸν νόμον ἐκύρωσαν· κυρωθέντες δ' αὐτίκα Μάρκιος ὁ ὕπατος τῇ βουλῇ προσῄει σκῆπτον φέρων· καὶ τὸν Μέτελλον εἰδὼς τεθρύπτο τε τῇ γνώμῃ καὶ βέβαιον ἐφ' ὅτι φρονήσειεν, ἢ εἰπεῖν φθάσειεν, ἐπῄει προσῶπος ἐς μέσον τὴν γνώμην τὴν ἑαυτοῦ μετ' ὀλέθρου, καὶ ἔλεγεν ὡς οὔ ποτε ὀμόσειε τὸν ὅρκον ἐκὼν φύσει δ' οὐδὲν ὀμόσαι. σὺν ἀποφθεγμάτοις δὲ τοιούτοις καὶ τοῦ Μετέλλου, καὶ τῶν ἄλλων αὐτοῖς ἐπαινεσάντων, ὁ Μάρκιος διέλυσι τὴν βουλήν· εἶτα τῆς πέμπτης ἡμέρας, ἣν ὤμοσε τὸν ὅρκον πεπεῖσθαι καὶ τὸν νόμον ἰσχύειν, ἀμφὶ δικαίτιλον ὥρᾳ αὐτοὺς καὶ σὺν δόρατι σὺν ἀγορᾷ, ἔφη τὸν δῆμον ἐσούσεσθαι πρὸς τὸν νόμον διδόναι. μηχάνημα δὴ ὀρθῶς καὶ σόφισμα ἐστὶν ὁμόσαι μὲν ἀρχὴν νόμου ἐστὶ τὸ δὲ πειθήσεσθαι τῷ νόμῳ· καὶ πῶς μήν, οὕτω διαφερόντως τοῖς ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς συνηρθρωμένοις· ὕστερον δὴ οὐ δυσχερῶς ὑπεδείξθη, ὅτι οὐκ ἔστι νόμος, ὁ πρὸς βίαν τε καὶ βεβιαστῆς ὠμοσμένης, κεκυρωμένος πρὸς τῶν πάλαι. ταῦτα δ' εἰπὼν, ἐτέλεσε δυσμενείας, πρώτων ἐπὶ σιωπώντων ὑπὸ συμπλήξεως ὑπὸ τῆ συέδρᾳ, καὶ τῷ χερσὶν διδαπτομένῳ, οὐδὲ συθυμηθείσῃ τὸ πρόσχων αὐτοῖς, ἐξανίσατο εἰς ὃν τῶν Κεφαλλήνων, οὓς τοῖς πάλαι ἐχρῶν ὁμωμόκασι, καὶ ὤμνυε σὺν τοῖς φίλοις πρόσω· ὤμνυον δὲ καὶ οἱ λοιποὶ, ὃ ἑαυτῷ διδοὺς ἕκαστος. Μέτελλος δὴ οὐκ ὤμοσε μόνος, ἀλλ' ὑπὲρ ἑαυτῷ προαιρέσεως διέμενεν ἀφόβως· καὶ αὐτὸν αὖθις τῆς ὑπατείας, ὁ Ἀπουλήϊος ὑπεπέμψας ὃν ὑπηρέτην, ἐξεῖλκεν ἀπὸ τοῦ βουλευτηρίου. χωρούντων δὲ τὴν ἑτέραν διαβάσεων, ὁ Γλαυκίας καὶ ὁ Ἀπουλήϊος ἐς τοὺς ἀγοραίους ἐκδραμόντες, οὐκ ἔφασκον αὐτοῖς ἔσεσθαι τὸν νόμον κύριον, εἰ μὴ Μέτελλος ἐξελαθείη· ψήφισμά τε φυγῆς ἐπιγραφὸν αὐτῷ, καὶ τοὺς ὑπάτους ὑπεκπρύξαι προσεπῆσαν μηδένα Μετέλλῳ κοινωνὸν πυρὸς ἢ ὕδατος ἢ στέγης· ἐς τε τὴν δοκιμασίαν τοῦ τε ψηφίσματος ἡμέραν προύγραφον. δείσας δὲ ὧν ἀσιδοῦ ἀγραμματίσεως οὔσης, καὶ προπεμπόντων αἰεὶ Μέτελλον σὺν ξιφιδίοις, ὁ Μέτελλος αὐτοὺς ἀσασάμενος ἐπαμύνας τῆς προαιρέσεως, οὐκ ἔφη δι' ἑαυτὸν ἑαυτῷ οὐδένα κίνδυνον ὑπερφέρεσθαι τῇ πατρίδι· καὶ οὕτω εἰπὼν, ἐξῆλθε τῆς πόλεως· καὶ τὸ ψήφισμα ὁ Ἀπουλήϊος ἐνόμου, καὶ τὰ ἐν τῷ ψηφίσματι Μάρκιος ἐπεκήρυττεν. οὕτω μὲν δὴ καὶ Μέτελλος ἀνὴρ δοκιμώτατος ἔφυγε. καὶ ὁ Ἀπουλήϊος ἐπ' αὐτῷ τρίτῳ ἐδημάρχει, καὶ τις αὐτῷ συνῆρχε δραπέτης εἷς, ἰαμβοῤῥάφος, Γρύλλος ἑαυτῷ προσόνομα ἐν πατρὸς ὑπηρέτου, ᾧ ὁ πλοῦτος αὐτῷ συνεπροσῆκε τὴν τοῦ χρυσοῦ πόθῳ Γρύλλου προσηγορίαν δὲ ὑπάτων χρησμοῖς, Μάρκιος μὲν Ἀντώνιος ὑπὸ τοῦ ἑτέρου δυσμενὴς ἐγένετο· τοῦ δὲ λοιποῦ, Γλαυκίας ὅδε καὶ Μέμμιος μετῆεσαν. Μεμμίου δὴ ὄντος ὑπατοδεξιοῦ πρὸς πολύ, δείσας ὁ Γλαυκίας καὶ ὁ Ἀπουλήϊος, ὑπεπέμποισί τινας αὐτῷ σὺν ξύλοις οἱ αὐτῷ τῇ χρηστοῖς, ἢ τὸ Μεμμίου παρόντος ἐν μέσῳ πεφύτων ὁρώντων σὺν ἐκκλησίᾳ θορυβη-

ῆσα διελύετο, ὅτε νόμων ὅτε δικαστηρίων, οὔτε νικὸς αἰδεῖς ἔτι ὑπούσης. ὁ δὲ δῆμος ἀγαναχτῶν ἐς τὸ ὑπουσθμ. ἱμέρῃσι μεῖ ὀργῆς σωέτρεχεν ὡς κτενοῦντες τὸ Ἀπουλήϊον· ὁ δὴ ἀμφὶ πλήθος ἁλίσας ἀπὸ τῆ ἀγορᾶ, μεῖ Γλαυκίου, καὶ Γαΐῳ Σαφηίου ταμίου ὃ Καπιτώλιον κατέλαβε, καὶ αὖθις τὴ βουλῆς ἀμαρεθέντα ψηφισαμένης, ὁ Μάϊος ἀμβόλιθος, ὅμως ὤπλιζέ τινας σωὺ ὅπλοις, καὶ βεβαιώσοντος, ἕτερος τὸ ὕδωρ ὃ ὑπερρέον ἐς τὸ ἱερὸν διέτεμον. καὶ Σαφήϊος μὲν ἐμαρτήσας τὸ νεὼ ὑπὸ δίψης ἀπολλύμενος ἠξίου. Γλαυκίας δὲ καὶ Ἀπουλήϊος ὑπισάμενοι αὖθις ὑπεκυρήσαν Μάϊον, πρὶν ἐδωκὴν ἑαυτοὺς οἵδε τε ἔπι, καὶ ἐπ' ἐκείνοις ὁ Σαφήϊος. Μάϊος δὴ αὐτίκα πρότερον αὖθις ἀμαρθῆναι καλυόντων, ἐς ὃ βουλευτήϊον σωέκλασαν, ὡς σὺν μόνοις ἐργασόμενοι. οἱ δὲ, πρόφασιν τύτ' ἔχοντες, τὸ χέρμα ὀξέλυον τῆ βουλευτηρίου, καὶ τοὺς ἀμφὶ τὸν Ἀπουλήϊον ἔκαμνον, ἕως ἀπέκτειναν ταμίαν τε καὶ δήμαρχον καὶ στρατηγὸν, ἔτι πρὸς ἐκείνοις τὰ σύμβολα τῆς ἀρχῆς. πολὺς δὴ καὶ ἀμφ' ὅμιλος σὺν τῇ φάσῃ διέφθαρτο, καὶ δήμαρχος ἕτερος τῆ Γρακχου παῖς ἔτι νομιζόμενος, πρὸ τῶν δημάρχων ἐκείνῳ ἱμέρῃσι, σὺν ἵνα ὠφελούσης οὔτε ἐλευθερίας οὔτε δημοκρατίας οὔτε νόμων οὔτε ἀξιώσεως οὔτε ἀρχῆς, ὅπου καὶ ἡ τῶν δημάρχων ἕς τε κώλυσιν ἁμαρτημάτων, καὶ ἐς ὑπεκύρησιν τῶν δημοτῶν γενομένη ἱερὰ καὶ ἄσυλος οὖσα διαδιδύσκειν, καὶ διαδὺς ἔπαθεν. ἀμαρεθέντων δὲ τῶν δημάρχων τὸν Ἀπουλήϊον, ἡ μὲν βουλὴ καὶ ὁ δῆμος ἐκεκράγεσάν τε καὶ ἀπεκάλεν Μέτελλον· Γόπλιος δὲ Φούριος δήμαρχος οὐκ ἐλευθέρου παῖς ἀλλ' ἐξελευθέρου, ὑφασίως σύϊσατο αὖθις, καὶ σὺν Μετέλλου τῆ Μετέλλου παιδὸς ἱκετεύοντας αὐτὸν ἐς ὄψιν τῆ δήμου καὶ δακρύοντας, καὶ τοῖς ποσὶ προσπίπτοντας ἐρεκλάσθη. ἀλλ' ὁ μὲν παῖς ἐν τῇδε τῆς ὄψεως εὐσεβὴς ἐς ὃ ἔπειτα ἐκλήσθη. τὸ δὴ ὑπόστερον ἔτος, Φούριος μὲν ὑπὸ τῷδε ἐς δίκην Γάϊος Καισυλήϊος δήμαρχος ὑπῆγε, καὶ ὁ δῆμος σὺν δὶς λόγοις ὑπομείνας, διέπασαν ὃν Φούριον· οὕτως αἰεί μοῦσος ἐκάστου ὑπὲ τῆς ἀγορᾶς ἐγένετο. Μετέλλῳ δὴ ἡ καθόδος ἐδόθη. καὶ φασὶ αὐτῷ τὴν ἡμέρην σὺν ἀρχέσαι, πρὶν τὰς πύλας δεξιουμένῳ τοὺς ἀπιόντας. τέλος μὲν δὴ τόδε ἔργον ἐμφύλιον ἐς ὃ Ἀπουλήϊος μεῖ δύο τὰ Γρακχεῖα, καὶ τοσάδε εἴργασο Ρωμαίοις. οὕτω δὴ ἔχοισιν αὖθις, ὁ συμμαχικὸς καλούμενος πόλεμος ὑπῆνε), ἐθνῶν ἀμὰ τ' Ἰταλίαν πολλῶν· ἀξιάμενός τε πρῶτα δίκως καὶ ἀφόβως ὑπὲ μέγα προσελθών, καὶ τοὺς σώσας σὺν Ρώμῃ σθένος ὑπὸ τὸν δίους ὑπὲ πολὺ λήγων δὲ καὶ ὅδε, σώσας τε ἀμᾶς καὶ σωσαρχὰς δυνατωτέρους ἀμέτερον, οὐ νόμων εἰσηγήσεσιν ἔπι, σὺν δημοκρατίας, ἀλλ' ἀμφοῖς στρατεύμασι κατ' ἀλλήλων χρωσθέντος. καὶ αὖθι ἀφὸ τόδε σωπάσαντο ἐς τόνδε τὸν συμφορῶν, ἔκ τε τῆς σὺν Ρώμῃ σώσεως ἀρξάμενον, καὶ ἐς πολὺ χέρνια σώσαι ἑτέροις σὺν πεσόντα. ἤρξατο δὲ ὧδε· Φούλβιος Φλάκκας ὑπάλβιον, μάλιστα δὴ προθύμως ὅδε ἐς ὃ φανερώτατον ἠρέθιζε τοὺς Ἰταλιώτας ὑπεγυμνοῦν τὴ Ρωμαίων πολιτείας, ὡς χαινόντος τῆς ἡγεμονίας δι' ὑπηκόων ἐσομένους. εἰσηγούμενος δὲ τόνδε νόμον καὶ ὑπισθόμενον αὐτῆ καρτερῶς, σὺν τῆς βουλῆς ὑπὲ ἴνα στρατίαν ἐξεπέμφθη ἀφὸ τόδε· ὃ ἦν τῆς ὑπατείας αὐτῷ δεδαπανημένης, ὅδε καὶ δημαρχεῖν εἵλετο μεῖ αὐτόν, καὶ ἔπρεξε ἁλῶναι σὺν Γρακχου τῷ νεωτέρῳ. τοσάδε ἄλλα σὺν τῆ Ἰταλίας ἐσφέρουτι κάκιον, ἀμαρεθέντων δὲ ἀμφοῖν ὡς μοι πρόσειρηται, πολὺ μᾶλλον ἠρέθισε τὴν Ἰταλίαν. οὔτε γὰρ ἀξίωσιν ὃν ἠπηκόων αὐτὴ κτήσεσθαι ἔτι μᾶλλον, οὔτε Φλάκκιν καὶ Γρακχον σὺν αὐτῶν πολλοὺς τοσάδε παθεῖν. ὑπὲ ἃ ἐκεί-

νοις καὶ Λίβιος Δερσσος δημάρχων, μήτ' ὀπτιφανέστατος ὢν ἡμῶν, διηθῆσι τοῖς Ἰταλιώταις νόμον αὖθις εἰσενεγκεῖν περὶ πολιτείας ὑπέσχετο, τοῦτον δὲ μάλιστα ἐπεθύμουν, ὡς ἐπὶ τῷδε αὐτίκα ἡγεμόνες αὐτῶν ὑπηκόων ἐσόμενοι· ὁ δὲ δῆμος ἐς τοῦτο περιθερσπτέων, ὑπήγετο ἀποικίας πολλὰς ἔς τε τὴν Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν ἐψηφισμέναις μὴ ὑπὸ πολλοῦ, μεγεθύμης δὲ οὔπω τῷ βουλεύματι καὶ ταῖς ὑποσίαις, οἳ μάλιστα δὴ ὅτε ἀλλήλοις δίκας περὶ τῶν δικαστηρίων διεφέροντο, ὅτι καινὸν νόμον σπουδάζειν ἐπιφέρων, ἐφοβοῦντο μὴ ὁ δῆμος ἐς τὴν βουλὴν ἐπάνεισι τὰ δικαστήρια, τιχάζων δὴ ἐς ἑκατέρους ὧδε· τῶν βουλευτῶν δίκας τὰς σφετέρους ὅτε ὄντων μόλις ἀμφὶ τὴν πεντακοσίων, τοσοίδε ἑτέρους αὖτις ἀπὸ τοῦ ὑπαίθρου εἰσηγεῖτο ἀριστίνδην προσκαταλεγῶσαι, καὶ ἐκ τῶνδε πάντων ἐς ὃ μόνον εἶ) τὰ δικαστήρια· διήθησάς τε ἐπ' αὐτῇ γενεᾷ δωρεοδοκίας προσέγραφεν ἐκκλήματος, ὅσα δὴ ἐν ἀγοραμόνου δίκαι ὃ ἔθος τ' δωρεοδοκίας μὲν δὴ ὅτι πολλαχοῦσης. ὁ μὲν δὴ τάδε προὲς ἑκατέρους ἐπιτάττειν ἔμελλε δὲ ἐς ὃ ἐναντίον αὐτῷ. ἥ τε γὰρ βουλὴ χαλεπῶς ἔφερεν, ἀ θεμένους αὐτῇ τοσοίδε προσκαταλεγῶσαι, καὶ ἐξ ἱππέων ἐς ὃ μέγιστον ἀξίωμα μεταβιῶναι, οὐκ ἀδύνητον ἡγουμένη καὶ βουλευτὰς ἡγουμένους κῦ σφᾶς ἔτι δυνατωτέρους τοῖς προτέροις βουλευτὰς γασιάσειν. οἵ τε ἱππῆς ὑπεπίπλεον, ὅτι τῇδε τῇ δημοκρατίᾳ πρὸς ὃ μόνον ἐς τὴν βουλὴν μόνιον τὰ δικαστήρια ἀπὸ τῶν ἱππέων περιφέροιτο, γαυσάμενοί τε κερδῶν μεγάλων καὶ οὐσιῶν, οὐκ ἀμύητος τῶν ἀποικιῶν ἔφερον· τό τε πλῆθος αὐτῶν οὐκ ἀπορία σφᾶς ἐποίει καὶ ἀπορία πρὸς ἀλλήλους, οἳ ἐς ἀξιώτερον δοκοῦσιν ἐς τοὺς πεντακοσίους καταλεγῶσαι, καὶ τοῖς λοιποῖς φθόνος ἐς τοὺς κρείττονας ἐσῄει· ἀπ' ἀπόπτου δ' ἡγεμονίας τὴν ἀμφισβητοῦντες τῆς δωρεοδοκίας ἐκκλήματος, ὁ τίνος ἡγοῖτο κρατερώτερος ἀπ' αὐτῶν περιρρίζοι ἐσόδεσθαι. οὕτω μὲν δὴ καὶ οἱ ἱππῆς καὶ ἡ βουλὴ καθ' ἕκαστα ἔχοντες ἀλλήλοις διαφόρως, ἐς ὃ Δερσσου μῖσος συνεφώνουν· καὶ μόνος ὁ δῆμος ἔχαιρε ταῖς ἀποικίαις· οἱ Ἰταλιῶται δὲ ἀπ' ὧν δὴ καὶ μάλιστα ὁ Δερσσος τοῦτα ἐτίχαζε, καὶ οἱ δὲ περὶ τὸν νόμον τῆς ἀποικίας ἐδεδοίκεσαν, ὡς τῆς δημοσίας Ρωμαίων γῆς, ἣν ἀνέμητον οὖσαν ἔτι οἱ μὲν, οὐκ βίᾳ, οἱ δὲ, λαθραίως τινὲς ἐγεώργεον, αὐτίκα σφῶν ἀφαιρεθησομένης, καὶ πολλὰ περὶ τῆς ἰδίας ἐνοχλησόμενοι· Τυρρηνοί τε καὶ Ὀμβρικοὶ τοιαῦτα δημαίνοντες τοῖς Ἰταλιώταις, καὶ ὡς ἐδόκει πρὸς τὴν ὑπάτων ἐς τὴν πόλιν ἐπαρθέντες, ἔργῳ μὲν ἐς ἀναίρεσιν Δερσσου, λόγῳ δὲ ἐς κατηγορίαν τῶν νόμου φανερῶς κατεῦσαι, καὶ τὴν τῆς δοκιμασίας ἡμέραν αὐέμενον. ὧν ὁ Δερσσος ἀσθενόμενός τε καὶ οὐθαμοῦ πρόσω, ἀλλ' εἴσω ἐν πρεπάτῳ βεραχὺ φῶς ἔχοντι χρηματίζων ἀεί, καὶ πρὸ ἑαυτοῦ ὃ πλῆθος ἀποτίμπτων, ὅτε δοίησι ἄφνω πιπτήσεσθαι, καὶ λέγων ἔτι κατίπεσιν. ἀρέσθη δὲ ἐς τὸν μηδὲν αὐτῷ σκυτοτόμου μαχαίριον ἐμπεπηγμένον. οὕτω μὲν δὴ καὶ Δερσσος ἀπέρητο δημαρχῶν· ἐς δὲ οἱ ἱππῆς ἐπίβασιν ἐς συνωφελείαν τῆς ἐξόδου τὸ πολίτευμα αὐτῶν ὑφίεμοι, Κοΐντον Οὐιδιέσιον δήμαρχον ἔπεισαν εἰσηγήσασθαι, χρίσας εἶ) κῦ τῆς τοῖς Ἰταλιώταις ὅτι τὰ κοινὰ φανερῶς ἢ κρύφα βοηθοίησαν, ἢπίσαντες τοὺς δυνατοὺς ἀπόρως αὐτίκα εἰς ἔγκλημα ὀπτιφόνοι ὑπάξεσθαι, ἐς δικάσαι μὲν αὐτοί, γενομένων δ' ἐκείνων οὐκ ἐπιδόν, δυνατώτερον ἐπὶ τῆς πόλεως ὑπεξιέναι μὲν δὴ νόμοι ἀπαγορεύοντων τῆς ἑτέρων δημαρχεῖν μὴ ὑπάρχειν, πείσαντες οἱ ἱππῆς σφίσι δίκιοις γυμνοῖς ἐκύρωσαν· ὡς δ' ἐκυρώθη, αὐτίκα τοῖς ὀπτιφανεστάτοις τῶν βουλευτῶν ἐπιχάφοντο κατηγορεῖν κῦ Οὐΐσίας μὲν οὐχ ὑπακούσας, ἐκὼν ἔφυγεν, ὡς οὐκ.

ὀκ δώσων ἑαυτὸν ἐς χεῖρας ἐχθροῖς· καὶ Κόττας ἐπ' ἐκείνῳ πρῶτος μὲν ἐς τὸ δικαστήριον, συμπολογήσας δὲ ὑπὲρ ὧν ἐπὶ πολίτευτο, καὶ λοιδορησάμενος τοῖς ἐπαύσιν φανερῶς, ἐξῆλθε τῆς πόλεως καὶ ὁδὸν τρεῖς τῆς ἡμέρας. Μούμμιος δὲ ὁ τὴν Ἑλλάδα ἑλὼν, αἰχμαλώτους συνεδρυβδὴς ὑπὸ τῶν ἐπαύσεων ὑποχειρίων αὐτῶν ἀπολύσας, κατεκρίθη φθόγγῳ, καὶ ἐν τῇ Δήλῳ διεῖσωσεν. ὅτε πολλοῦ ὄντος δὲ ἐς πολὺ τὸ κακοῦ χῦ τὴν ἀρίστων, ὅ τε δῆμος ἤχθετο ἑαυτῷ καὶ τοῖς ὧν δὲ εἰργασμένοις ἀνδρῶν ἀθρόως ἀφαιρούμενος· καὶ οἱ Ἰταλοὶ τῶ τε Δεκεμβρίου πάθους πεπυσμένοι, καὶ τῆς ἐς τὴν Φυλὴν τούτων τρεψάσεως, οὐκ ἀναχετὸν σφίσιν ἔτι ἡγούμενοι εἶναι τοῖς ὑπὸ σφῶν πολιτεύοντας ἑαυτοὺς πάσχειν, οὐδὲ ἀνεῖναι ἐπὶ μηχανῇ ὑπόδους ἐς τὴν πολιτείαν ἔτι ὁρῶντες, ἔγνωσαν ἀπιστίαι Ρωμαίων ἀνίκητοι, καὶ πολεμεῖν αὐτοῖς χῦ κρύφα. κρύφα τε διεπρεσβεύοντο συνιστάμενοι τρὸς τῶνδε, καὶ ὅμηρα διέπεμπον ἐς πίστιν ἀλλήλοις· ὧν ἐς πολὺ οὐκ ἐπύθοντο Ρωμαῖοι ἀφ' ὧν αὐ Ἀσκλὴ χρίσις καὶ τάσις· ὡς δὲ ἐπύθοντο, τρεὶ ἔπεμπον ἐς τὰς πόλεις ἀπὸ σφῶν τοὺς ἐκάστοις μάλιστα ὑπιτηδείους ἀφανῶς τὰ γιγνόμενα ἐξετάζειν, καὶ ὡς ἂν τούτων μηδὲν ὅμηρον ἰδὼν ἐξ Ἀσκλου πόλεως ἐς ἑτέραν ἀγόμενον, ἐμπύσαι τὸ τρεῖς τὰ χωρία αὐτῶν πάντα Σεργιλίᾳ. ἦσαν γὰρ ὡς ἔοικε τότε καὶ τῆς Ἰταλίας ἄρχοντες αὐτοκρατορικῇ μέρει, ὃ καὶ Ἀδριανὸς ἄρα μιμούμενος ὕστερον χρόνῳ πολλῷ, ὃν αὐτοκράτορα Ρωμαίοις ἡγούμενος ἀνεκήρυσε, καὶ μέχρι αὐτὸν ἐπέμενεν ἐς βεβαιῶ. ὁ δὲ Σεργίλιος θερμότερον ἐσφαμὼν ἐς τὸ Ἄσκλον, καὶ πάντα μελλοῦσι τοῖς Ἀσκλαίοις χαλεπῶς ἀπειλῶν ἀνῃρέθη, ὡς ὑπὸ ἤδη πεφωραμένων· ἐπεθανάτωσε δὲ αὐτῷ καὶ Φοντήιος, ὃς ἐπρεσβεύθη αὐτῷ· καλεῖσι δὲ οὕτως τοὺς τοῖς ἡγεμόσι τῆς ἐθνῶν ἐν τῇ βουλῇ ἐπομένους ἐς βοήθειαν. πεισάντων δ' τῶνδε, οὐδὲ τῶν Ρωμαίων ἦς ἰῶ φίλοι, ἀλλὰ τοῖς τῶδε σφίσι πόλεις οἱ Ἀσκλαῖοι συνεκάστω ὑπῆρχον, καὶ τὰ ὄντα αὐτοῖς διήρπαζον. ἐκεκλείσης δὲ τῆς ἀποστάσεως, ἅπαντα ὅσα τοῖς Ἀσκλαίοις ἔθνη τύτοις ἰῶ, συνεξέφασε τὸν τῶδε σκοπόν, Μαρσοί τε καὶ Μαλλῖνοι καὶ Οὐεστῖνοι καὶ Μαρρουκῖνοι, καὶ ἐπὶ τούτοις Πικεντῖνοι καὶ Φερεντανοὶ τε Ἱρπῖνοι καὶ Γομπτιανοὶ καὶ Οὐενουσῖνοι καὶ Ἀπύγες, Λευκανοί τε καὶ Σαμνῖται, χαλεπὰ Ρωμαίοις καὶ πρὶν ἔθνη γνόμενα· ὅσοι τε ἀπὸ Λίριος ποταμοῦ, ὃν νῦν μοι δοκεῖσι Λίτερνον ἡγεῖσθαι, ὃς ὅτε τὸ μὲν ὄστι τῆς Ἰονίου κόλπου πεζεύοντι καὶ τρεπλέοντι. πέμψασι δ' αὐτοῖς ἐς Ρώμην τρεσβεῖς αἰτιωμένους ὅτι πρῶτα Ρωμαίοις εἰς τὴν ἀρχὴν συνεργασάμενοι, οὐκ ἀξιοῦνται τῆς τῆν βεβαιοτέρας πολιτείας, ἡ βουλὴ μάλα καρτερῶς ἀπεκρίναντο, εἰ μεταγνώσοιεσι τὰ γεγενότων, τρεσβεύσειν ἐς αὐτοὺς, ἀλλ' ὡς μή. οἱ μὲν δὴ πρῶτα ἀπηγόντες ἐς τὸ συμβούλιον καθίσαντο, καὶ αὐτοῖς ὅτι τῷ κῦ πόλιν στρατῷ κοινὸς ἰῶ ἱππέων τε καὶ πεζῶν ἕτερος ἐς δέκα μυριάδας· καὶ Ρωμαῖοι τὸ ἴσον αὐτοῖς αὐτὸ ἐπεμπον, ἀπό τε σφῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἐπὶ συμμαχομένων σφίσιν. ἐθνῶν τῆς Ἰταλίας. ἡγοῦντο δὲ Ρωμαίων μὲν ὕπατοι Σέξτος τε Ἰούλιος Καῖσαρ, καὶ Γάϊος Ρουτίλιος Λοῦπος· ἄμφω γὰρ ὡς ἐς μέγα δὴ τὸ εἰρήνιον πόλεμον ἐξήεσαν, ἐπεὶ καὶ τὰς πύλας οἱ ὑπάλληλοι καὶ τὰ τείχη ἀφ' ἑνὸς εἶχον, ὡς ἐπ' οἰκείῳ καὶ γείτονι μάλιστα ἔργῳ. τό τε ποικίλον τρεῖ ὃ νόμου καὶ πολυμερὲς σύνδυμούμενοι, ὑποστρατήγοις τοῖς ὑπάτοις συνέπεμψαν τοὺς τότε ἀρίστους, ὑπὸ μὲν Ρουτιλίῳ Γναῖόν τε Πομπήιον ὃν πατέρα Γομπήιου τῶ Μάγνου προσομαζόντες, καὶ Κόϊντον Κεπίωνα, καὶ Γάϊον Γερπίνιον, καὶ Γάϊον Μάριον, καὶ Οὐιβίλιον Μουτίλον· ὑπὸ δὲ

Σέξτῳ Καίσαρι Πόπλιον Λέντλον ἀδελφὸν αὐτοῦ Καίσαρος, καὶ Τίτον Δίδιον, καὶ Λικίνιον Κρᾶσσον, καὶ Κορνήλιον Σύλλαν, καὶ Μάρκελλον· ὅτι τοῖσδε. Τοσάδε μὲν δὴ ταῖς κατὰ πόδα διελόμενοι πλῶ χρόνῳ κατεστρατήγησαν, καὶ πολλάκις ἐπορεύοντο οἱ ὕπατοι, καὶ αὐτοῖς οἱ Ρωμαῖοι καὶ ἕτεροι ὡς ἐς μέγαν ἀγῶνα ἔπεμπον ἑκάστοτε. Ἐπαλξεῖς δὴ ἦσαν μὲν στρατηγοὶ κατ' πόλιν ἕτεροι, κοινοὶ δὲ ὅπλα τοῦ κοινοῦ στρατοῦ καὶ τὸ πολιτικὸν αὐτοκράτορες Τίτος Ἀφράνιος, καὶ Γάϊος Γοντίλιος, καὶ Μάϊος Ἰγνάτιος, καὶ Κόϊντος Γομπάδιος, καὶ Γάϊος Γάπιος, καὶ Μάρκος Λαμπώνιος, καὶ Γάϊος Ἰουδακίλιος, καὶ Ἔσιος Ἀσίνιος, καὶ Οὐέττιος Κάτων, οἱ δὲ στρατὸν ὁμοίως μεγιστάνες, τοῖς Ρωμαίων στρατηγοῖς ἀντεκάθηντο, καὶ πολλὰ μὲν ἔδρασαν, πολλὰ δὲ ἔπαθον. ὧν ἑκατέρων σὺν κεφαλαίῳ φερόντων τὰ ἀξιολογώτατα, ἴδε τάδε. Οὐέττιος μὲν Κάτων Σέξτον Ἰούλιον τρεφάνους τε καὶ δισχιλίους κτείνας, ὅτι Ἀστυρίαν ἤλασε Ρωμαΐζουσαν καὶ αὐτόν· οἱ μὲν σὺν τάπροντες Λιβύκιός τε Σκιπίων, καὶ Λεύκιος Ἀχίλλιος ἡγεμόνων ἑαυτοῖς ὑποδυόντες ἀπέδρασαν, χρόνῳ δὲ καὶ λιμῷ πρὸς ἡσσήθησαν οἱ πολέμιοι. Μάϊος δὲ Ἰγνάτιος Οὐιρέφρανον ἐλὼν ἐκ προδοσίας, ἔκτεινε δύο Ρωμαίων ἀπείρας σὺν αὐτῇ. Γρηνικανὸς δὲ Γόπλιος Περπέννας μυρίων ἀνδρῶν ἡγούμενον ἐπῆλθε, καὶ ἔκτεινεν ἐς τετρακισχιλίους, καὶ τὴν λοιπῶν τῆς πλείονος μέρος τὰ ὅπλα ἔλαβε· ἐφότῳ Περπέννας Ρουτίλιος ὕπατος πρόβλυσε τῆς στρατηλάσης, καὶ ὃ μέρος τῆς στρατοῦ Γαΐῳ Μαείῳ προσέθηκε. Μάρκος δὲ Λαμπώνιος τὴν ἀμφὶ Λικίνιον Κρᾶσσον ἀνῆλεν ἐς ὀκτακοσίους, καὶ τοὺς λοιποὺς ἐς Τερμοῦνον πόλιν ἐξεδίωξε. Γάϊος δὲ Πάπιος Νόλαν τε εἶλεν ἐκ προδοσίας, καὶ τοῖς ἐν αὐτῇ Ρωμαίοις δισχιλίους οὔσιν ἐκήρυξεν, εἰ μεταθεῖντο στρατιώτην ἑαυτῶν, καὶ τοιάδε μὲν ὁ Γάπιος μεταθεμένους ἐστράτωσεν, εἰ δή τινες αὐτῶν οὐχ ὑπακούσαντες τῷ κηρύγματι, ἑλήφθησαν αἰχμάλωτοι, καὶ λιμῷ προσὸς τῷ Παπίου διεφθάρησαν. Πάπιος δὲ Καζαδίας εἶλε καὶ Μίντερνον καὶ Σήγερνον ἃ Ρωμαίων ἄποικος ἦν, καὶ τοὺς ἐξ αὐτῶν αἰχμαλώτους τε καὶ δούλους ἐστράτωσεν. ὡς δὲ καὶ Νουκερίας τὰ ἐν κύκλῳ πάντα κατέφρησεν, ἃ αἱ πλησίον αὐτῶν πόλις κατεπλαγεῖσαι, προσετίθεντο, στρατιαί τε αὐτοῦ πρέχον ἐς μυρίους πεζοὺς, καὶ ἱππέας χιλίους, μεθ' ὧν ὁ Πάπιος Αχέρρας προσεκάθητο. Σέξτου δὲ Καίσαρος Γναθῶν πεζοὺς μυρίους, καὶ Νομάδας Μαυρουσίους ἱππέας πεζοὺς προσαλαβόντος τε καὶ χωρησάντος ὑπὸ τὰς Αχέρρας, ὁ Πάπιος Οξυώνθῃ υἱὸν Ἰουγόρθου τοῦ Νομάδων ποτὲ βασιλέως κατὰ Ρωμαίων ἐν Οὐενουσίᾳ φυλακὴν ὁμόσαντα, ἤγαγεν ἐκ τῆς Οὐενουσίας, καὶ προεθήκατο αὐτῷ πορφύραν βασιλικὴν, ἐπιδιάδημά τε τοῖς Νομάσι τοῖς σὺν Καίσαρι· πολλῶν δὲ ὡς προσὸς ἴδιον βασιλέα αὐθομολουμένων ἀφρόως, τοὺς μὲν λοιποὺς τῶν Νομάδων ὡς κατόπλους ὁ Καῖσαρ ἐς Λιβύην ἀπέπεμψε. Παπίου δὲ περάσαντος αὐτῷ σὺν καταφρήσει, καὶ μέρος ἤδη τῆς χάρακος ἀφαιρουμένου, τοὺς ἱππέας ἐκπέμψας κατ' ἄλλας πύλας, ἔκτεινε τοῦ Παπίου πρὸς ἑξακισχιλίους, καὶ ὅτι τῶν δὲ Καίσαρ μὲν ἐς Αχέρρας ἀνεζεύγνυεν. Ἰουδακιλίῳ δὲ ὁ Ἰαπυγία προσεπίπτουσι καὶ Οὐενούσιοι καὶ ἕτεραι πόλεις πολλαὶ, ἃς δὲ καὶ ἀπειθούσας ἐξεπολιόρκει, καὶ τὴν ὁμοίως αὐτοῦ Ρωμαίων τοὺς μὲν ὅπλα ἔκτεινε, τοὺς δὲ δημόσιους ἐδούλους ἐστράτωσε. Ροτίλιος δὲ ὁ ὕπατος, καὶ Γάϊος Μάϊος ὅτι τὸν Λέσιος ποταμὸν διέφυγεν ἐς Ἀβέλλαν ἐξ οὗ πολλοὺς ἀφῆκεν ἀπ' ἀμάχων ἐπήγετο, καὶ Οὐέττιος Κάτων αὐτοῖς αὐτοστρατοπέδοις, προσὸς τὸν Μαείου μᾶλλον ἀφυγεν,

ἔλαθέ τε νυκτὸς ἐπὶ τὴν Ρουτιλίου γέφυραν λόχους τε φανῆξαι ἐπεδρεύσας, ἅμα δὲ ἕω ὁ Ρουτίλιος διελθὼν ἐπαφρίδων, μάχεται τοῖς ἐναντίοις, καὶ πολλοὺς μὲν ἔκτεινε ὑπὸ τῷ ξηρῷ, πολλοὺς δὲ ἐς ὄρτους κατῶσεν, ὁ τε Ρουτίλιος αὖθις ἐπὶ τῶν τοῦ πόντου βελῶν τρωθεὶς ἐπὶ τὴν κεφαλὴν μέσην ὀλίγου ἀπέθανε· καὶ Μάριος ὑπὸ τῆς ἑτέρας ὠθεῖ γέφυρας, ὃ συμβαὰν ἐκ τῆς φερομένης ἐπὶ ῥοῦμα σωμάτων εἰκάσας, ὅτι ἐπὶ ποσὶν ὥσαντο, καὶ τὸ ῥοῦμα περάσας ὄπισθεν τῷ Κάτωνος ἐπ' ὀλίγων φυλακῆ πόλεμον εἶλεν, ὥς τε τὸν Κάτωνα νυκτερεῦσαί τε οἴεσθαι ἂν εἰκῆσαι, καὶ ἀπροσδόκητα ἀμελοῦντα ἅμα τῇ ἕω. Ρουτιλίου δὲ τῷ ῥεύματος καὶ πολλαὶ ἀσπίδες ὑπεφάνησαν ὑπὲρ τὰ φρύγια τῶν, ἢ τε ὄψις ἀνδρὸς ἓν ἐπάτου, καὶ τοσῶνδε ἀσπίδων ἀμπρημένων, καὶ πολυήμερον ὑπὸ τῷδε πόνῳ ἠλθον, καὶ ἀπὸ τῷδε ἡ βουλὴ τοὺς ἀπιθήσαντας τοῖς πολέμοις ἔκρινεν οἴεσθαι ἂν αὐτοῖς θαρσεῖσθαι, τῷ μὴ τοὺς λοιποὺς ἐκ τῆς ὄψιος ἀποτρέπεσθαι τὴν τραπιωτῶν· ὃ δὲ αὖθις καὶ οἱ πολέμιοι πυθόμενοι τὸ σφῶν ἐψηφίσατο· Ρουτιλίῳ μὲν δὲ Ἀφράνιος ὑπὸ τὸ λοιπὸν τῷ ἔτους ἐκ ἐᾶν, Σέξτου Καίσαρος ἐκ ἀναγόντος χρόνῳ διαμεῖναι ὑπὸ ἀρχαιρεσίας ἐς Ρώμην· ὁ δὲ ἐπ' αὐτῷ τραπιᾶς ἡ βουλὴ τοσοῦτος ἔδοξεν ἄρχειν Γαΐου τε Μαρίου, καὶ Κόϊντου Κεπίωνα. Τούτῳ δὲ Κεπίωνι Κόϊντος Ρομπάδιος ὁ δημοτράπεζος οἷά τις αὐτόμολος τοσοῦτος ἐφύλλα, ἄγων καὶ δίδους ἐνέχυρον δύο βρέφη δοῦλα καθ' ἡλικίας ἐσκευασμένα ἑαυτῶν ἐπὶ πορφύρεις, ἐς δὲ πίστιν ἔφερε καὶ μάζας ἐκ μολίβδου χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ τοσοῦτος ἐλημμένας, καὶ ἐδίδου τῷ κοινῷ αὐτῷ ὅτι Κεπίωνα ἐπαγῇ μὴ τῆς τραπιᾶς, ὡς καταληφθέντων αὐτῷ ὁ τραπεδεὺς ἔρημον ἔτι ἄρχοντος, Κεπίων μὲν δὲ πυθόμενος εἶπετο, Γομπάδιος δὲ πλησίον τῆς ἐσκευασμένης ὁδοῦ ἐνόμενος, καὶ ἐδίδου ἐς ἕνα λόφον ὡς καταφθάνων τοὺς πολεμίους, καὶ σημεῖον αὐτοῖς ἐπῆρεν· οἱ δὲ ἐκ φανέντος, αὐτόν τε Κεπίωνα καὶ πολλοὺς σὺν αὐτῷ κατέκτειναν· καὶ ὁ λοιπὸν τῆς τραπιᾶς Κεπίωνος ἡσυχάσαντος Μαρίῳ τοσοῦτος ἔζωσε. Σέξτος δὲ καὶ Καῖσαρ μὲν τειχομυχεῖον πεζῶν καὶ ἱππέων πεντακισχιλίων διεξιὼν ἕνα φάραγγα καὶ χρημνοὺς, ἄφνω τοσοῦτος αὐτῷ Μαρίου Ἰγνατίου ἐς τὴν φάραγγα τειχωθεὶς, ἔφυλλε ὑπὸ κλίνης ἀφ' ἑσπέρου ὑπὸ ἕνα ποταμὸν οὗ μία γέφυρα ἦν, καὶ σὺν ὧδε ὁ πλέον τῆς τραπιᾶς ἀπολέσας καὶ τὴν ἀπολοίπων τοῦ ὅπλα, μόλις ἐς Τεανὸν καταφυγὼν, ὡπλίζει οὓς ἔτι εἶχεν, ὡς ἐδυνάτο· ἑτέρου δὲ πλήθους αὐτῷ κατ' ἀπολέμου ἐπιλθόντος ὑπὸ Αχίρρας ἔτι πολιορκουμένας ὑπὸ τῷ Παπίου μετὰ· καὶ οἵδε μὲν ἀηθέλησις ἀντίστρατοπεδεύοντες σὺν ἐπιχειρεῖν ἀθέτεροι ἀθετέρῳ δεῖ φόβου. Μάρσιος δὲ Κορηνίλιος Σύλλας καὶ Γαΐος Μάριος ὑπὸ δεδιότος σφίσι, στρατόπεδον ἐδίωκον μέχρι Θρικίου ἀμπέλων ἐμπεσεῖν αὖθις, ἐς Μαρσοὶ μὲν ὑπὸ Θρικίου κακοπαθῶς ἐπανέβαινον, Μαρίῳ δὲ καὶ Σύλλᾳ διώκειν ἐπ' τῶτ' οὐκ ἔδοξε· Κορηνίλιος δὲ Σύλλας ὑπὸ θάττονος τῶνδε τῷ ἀμπέλων τραπεδεύων ἀναθόντος τε γεγονότος, ἐπανιὼν τοῖς ἐκφθάσασι τὴν Μάρσων, ἐς πολλοὺς καὶ ὁδὸν ἀπέκτεινεν, ὡς ὄν φόνου οὐκ εἶναι τῆς ἡμέρας ἡδέσθαι πλείους ἑξακισχιλίων, ὅπλα δὲ ἐπὶ Ρωμαίων ληφθέντα πολὺ πλείονα· Μάρσοι μὲν δὲ δίκην θηείων τῷ πλάσματι τοσοῦταγμακτοῦντις, αὖθις ὡπλίζοντο καὶ προσκαλέζοντο αὖθις ὑπάτευμα τοσοῦτος ἐπιχειρεῖν, μὴ θαρρόδοσι, μηδὲ ἄρχειν μάχης· ἔστι γὰρ τὸ ἔθνος πολεμικώτατον· καὶ φασὶ κατ' αὐτὸ θρίαμβον ὑπὸ τῷδε τῷ πλάσματι ἡδέσθαι μόνῳ, λεγόμενον τοσοῦτος τοῦτο τῷ Μαρσῶν, οὔτε

δῶδ Μάρσων ἡμέας, Φρίαμβον. ἐπὶ δ' τὸ Φάλερον ὄρος, Γναῖον Πομπήϊον Ισδακίλιος, καὶ Τίτος Αφράνιος, καὶ Πόπλιος Οὐεντίδιος ἐς ἑωυτὸν σωελθόντες ἀλλήλοις, ἐπῆρέ πω τε καὶ κατεδίωκον ἐς πόλιν Φίρμον· καὶ οἱ μὲν αὐτῶν ἐφ' ἕτερα ᾤχοντο, Αφράνιος δὲ προεκάθητο Γναπτίῳ ἐς ὃ Φίρμον καταπεκλεισμένῳ, ὅθ' αὐτίκα μὲν ὀπλίζων ἑωυτὸν τοὺς πολίτας, ἐς χεῖρας οὐκ ἦλθ· ἐπεσελθόντος δὲ ἑτέρου στρατοῦ, Σουλπίκιον ἐπεμπεν ὀπίσω τὸν Αφράνιον ἡμέας, καὶ αὐτὸς μέτωπον ἐπῆλθ· ἡμισμένης δ' ἐν χερσὶ τῆς μάχης, ἐν πεντεμβρίοιν ἀμφοῖν, ὁ Σουλπίκιος ἐπέπεμπτο τὸν τῶν πολεμίων στρατόπεδον, καὶ τῦθ' οἱ πολέμιοι καταδύντες ἐς Ασκλον ἔφυγον ἀκόσμως ἅμα καὶ ἀστρατηγήτως, Αφράνιος δὲ ἐπιπλώκει μαχόμενος· Πομπήϊος δὲ ἐν ὃ Ασκλον ἐπλῳὼν ἐπολιόρκει· πατρὸς δ' ἐμοῦ Ιουδακιλίου ὃ Ασκλοῖ, καὶ διὰ τοῦτ' ἐπ' αὐτῆς ἐπάγοντος στρατιᾶς ἄγαν ὀκτὼ, στρατεύμασι ἐν τοῖς Ασκλαίοις ἐκέλευσεν, ὅτε μὲν αὐτὸν ἴδωσι πέρᾶν ὀπτόντα, ἐκθραμεῖν ὅτι τοὺς πεναθημένους, ὡς τὸν ἀγῶνα τοῖς ἐχθροῖς ἐκπέρᾶν ἡμέαν· ἀλλ' Ασκλαῖοι μὲν ἀπώκτεσθη, ὁ δὲ Ιουδακίλιος καὶ ὡς ἐς τὴν πόλιν ἔλαβε μέσων τῶν πολεμίων ἐσθραμών· μέθ' ὅσων ἐδυνήθη, ὠνείδισε μὲν αὐτοῖς ἀτολμίαν καὶ δυσπείθειαν· οὐκ ἐν πίζων δ' ἔτι τὴν πόλιν στρατεύσεσθαι, τοὺς μὲν ἐχθροὺς, οἱ τίνας αὐτῷ διεφέροντο καὶ τότε δίκῃ * * νον τὸ πλῆθος εἰς ἃ προήκελεν ἀπήγεν ἅμα, ἔκτεινε πολίτας. ὁ δὲ ἱερῷ πυρὶ νικήσας καὶ κλίνας ὅτι θεὸς ὅτι τῷ πυρῷ, προθυμήθη σὺν τοῖς φίλοις, καὶ προσίοντος τοῦ πυρὸς φαρμακόν τι προσπέκαρ, ὡς κατακλίνας αὐτὸν ὅτι τὸ πυρὸς, ἐκέλευσε τοῖς φίλοις ἅψαι τὸ πῦρ· ἐν Ιουδακίλιος μὲν ᾧδε φιλοτιμηθεὶς προὐ τῆς πατρίδος ἀπέθανεν, κατελύθη. Σέξτος δὲ Καίσαρ ἐξήκοντος αὐτῷ τῆς χρόνου τῆς ἀρχῆς, ἀμφύπατος ὑπὸ τῆς βουλῆς αἱρεθεὶς, ἐπέστρατεύσε μὲν ἀμφὶ δισμυρίοις μισθοστρατοπεδίοισί τοι, ἐν ἔκτεινεν αὐτῶν ἐς ὀκτακισχιλίους, ὅπλα τε πολὺ πλείόνων ἔλαβε, χρονίου δ' αὐτῷ τῆς ὃ Ασκλον οὔσης χλεστονίας, ἀποθνήσκων ὑπὸ νόσου, ἀντιστράτηγον ἀπέφηνε Γαῖον Βέβιον· ἐν δὲ μὲν ἀμφὶ τὴν Ιταλίαν τὴν πρὸς ὄρ Ιόνιον· ἐν ἀθρόοι δ' αὐτῶν οἱ ὑπὸ θάτερα τῆς Ρώμης Τυρρίνοι καὶ Ομβρικοὶ, καὶ ἄλλα ἔνα αὐτῆς ἔθνη χλεπτόντα, πρώτης ἐς ἀπόστασιν ἐρεθίζοντο. δείσασα οὖν ἡ βουλὴ μὴ ἐν κύκλῳ ἡμόμενος αὐτῆς ὁ πολέμιος ἀφύλακτος ᾖ, τὴν μὲν θάλασσαν ἐφεώρᾶ τὴν ὑπὸ Κύμης ὑπὸ ὃ Αχν δι' ἀπολυθήρων, τότε προῆν ἐς στρατείαν δι' ἀπορίαν ἀνδρῶν καταλεχθέντων, Ιταλιωτῶν δὲ τοὺς ἐπ' ἐν τῇ συμμαχίᾳ πρῶτα μόνους ἐνέφισαν εἶ) πολίτας, οὐ δὲ μάλιστα μόνου πρώτης ἐπεθύμουν, καὶ τοῦδε ἐς Τυρρίνους πρεσπεμπεν, οἱ δὲ ἄσμενοι τῆς πολιτείας μετελάμβανον· καὶ τῇδε τῇ χάριτι ἡ βουλὴ τοὺς μὲν βίους βουσιέρεας ἐποίησε, τοὺς δὲ ἐν δεδιαζομένους ἐβεβαιώσατο, τοὺς δὲ πολεμικῶς ἔτι τὸ ὁμοίων προτέρεας ἐποίησε. Ρωμῆοι μὲν δὴ τοὺς δὲ τοὺς νεοπολίτας, οὐκ ἐς τοὺς πέντε καὶ τεσσαράκοντα φυλὰς αἳ τότε ἦσαν αὐτοῖς κατέλεξαν, ἵνα μὴ τῶν ἀρχαίων πλέονες ὄντες ἐν ταῖς χλεστονίαις ὑπερκρατῶσιν, ἀλλὰ δεκατέσσαρες ἀπέφηναν ἑτέρας, ἐν αἷς ἐχλεστόνουν ἕκαστοι, καὶ πολλάκις αὐτῶν ἡ ψῆφος ἀχλεσὸς ἐγένετ', ὅτι τῶν πέντε καὶ τεσσάρων τι καλουμένων καὶ οὐσῶν ὑπὲρ ἥμισυ, ὅταν ἡ λαχοῦσα αὐτῶν, ἢ ἐν ὡς αὐτῷ ἀναπεσόντων τῶν Ιταλιωτῶν, ὕστερον ὑπογραφῆν, ἑτέρας τάσεως ἦρξεν· οἱ δὲ τοῦ Ιόνιον οὔπω τὴν Τυρρίνων μετάσταιν ἐγνωκότες, μυρίους καὶ πεντακισχιλίους ὁδὸν ἀπελθὼν καὶ μαχεσὼν ἐς τὴν Τυρρίνων ὅτι συμμαχίᾳ προεπέμπον· ἐν

αὐτοῖς ὑπιππεῶν Γναῖος Πομπήϊος ὕπατος ὢν ἦλθε, διέφθειρεν ἐς πεντακισχιλίους, καὶ τῶν λοιπῶν ἐς τὰ σφέτερα διὰ ἄπρακτου χώρας καὶ χιλιῶνος ὑπιππου ἀφανισθέντων, οἱ λιμώττοντες βαλανηφαγοῦντες διεφθάρησαν. τῷ δ' αὐτῷ χιλιῶνος Κορνήλιος μὲν Κάτωνα στρατάρχην τῷ Πομπηίου, Μάρσιοι πολεμίων ἀνῃρέθη. Λεύκιος δὲ Κλοίντιος Σύλλα τοῦ Πομπαίου ὄρη τραπεζοειδοῦντι μάλα καταφρονητικῶς ἀπὸ τραπέζων τισὶ πρεσβευτὴν ἔπεμψε, καὶ ὁ Σύλλας τὸν μὲν οὐκ ἐδέξατο, τοὺς δὲ τῶν ἰδίων τοὺς χορτολογοῦντας ἀναμείνας, ἐπέδραμε τοῖς Κλοιντίου, καὶ ὅτε μὲν ἡττώμενος ἔφυγε, πρεσβεῖς δὶς τοὺς χορτολογοῦντας, τρίτον δὲ Κλοίντιον· ὁ δ' αὐτίκα μὲν παρῄνεσε μετὰ τραπέζου· ἀφικομένου δ' αὖθις Γαλατῶν ἀνὴρ ἐπλησίαζε τῷ Σύλλᾳ, καὶ σημαίνοντων τῶν στρατῶν, Γαλάτης ἀνὴρ μεγέθει μέγας πρεσβεύεται παρὰ Σύλλαν, καὶ σημαίνοντος ἑνὸς Ρωμαίων ἐς μάχην· ὡς δ' αὖθις ἐπῆσαν Μαρσύσιος ἀνὴρ βραχὺ ἔκτεινεν, ἐκπλαγέντες οἱ Γαλάται αὐτίκα ἔφυγον. ὡς δὲ λυθείσης τῆς τάξεως, οὐδεὶς ὁ ἀνὴρ ὅμιλος ἐπὶ τοῦ Κλοιντίου παρέμεινεν, ἀλλ' ἔφυγον ἐς Νόλαν ἀκόσμως, καὶ ὁ Σύλλας αὐτοῖς ἐπόμενος, ἔκτεινεν ἐς τεσσαρεύκοντα σὺν τῷ ὁρόμῳ, ἐς τὴν Νολαίων αὐτοὺς μιᾷ πύλῃ δεχομένων, ἵνα μὴ οἱ πολέμιοι σφίσιν εἰσίοιεν, ἑτέρους ἔκτεινεν ἀμφὶ τοῖς τείχεσιν ἐς διακοσίους, καὶ σὺν τοῖς δὶς Κλοιντίου ἀγωνιζόμενος ἔπεσε. Σύλλας δ' ἐς ἔθνος ἕτερον Ἰρπίνους μετεστράτοπέδευε, καὶ προσέβαλε Αἰκουλάνοις· οἱ δὲ Λευκανοὶ προσδοκῶντες αὐτῆς ἡμέρας σφίσιν ἐπὶ συμμαχίαι ἀφίξεσθαι, τῷ Σύλλᾳ χεῖρα ἐς σπένδεσθαι ἔπεμψαν· ὁ δ' ἀσπαζόμενος τὸ πραχθὲν, ὅσον αὐτοῖς ἔδωκε, καὶ τὴν ξυλίνῳ ὅπλῳ τὸν πύργον, χλιμακίδας προσθεῖναι, μὴ πλῷ ὅσον ὑφῆκεν· οἱ δ' ἐσέβησαν πλῷ τοῦ πύργου προσεδέδοντο, καὶ πλῷ δὲ μόνῳ ὁ Σύλλας ἐνέπρησεν, ὡς οὐκ ἀνοίξαι προσποιοῦντα, ἀλλ' ἀνάγκῃ, τῶν δ' ἄλλων ἐφύετο προσπελάζειν, μέχρι ὃ Ἰρπίνων ἔθνος ἅπαν ἐπαγάγετο· καὶ μετέλθων ἐπὶ Σαυνίτας, οὐχ ἧκε Μοτίλος ὁ τῶν Σαυνιτῶν στρατηγὸς τὰς πρόσοδους ἐφυλάττειν, ἀλλ' ἑτέρωι ἀδόκητον οὐκ ἀνοίξου, προσπεσὼν δ' ἄφνω, πολλοὺς τε ἔκτεινε καὶ τῶν ἐπολείπων ἀπερρόδην διαφυγόντων, ὁ μὲν Μοτίλος πανταχόθεν ἐς Ἀσερνίαν σὺν ὀλίγοις κατέφυγε· ὁ δὲ Σύλλας αὐτὸν ὁ στρατόπεδον ἐξελὼν, ἐς Βουαίνον πρὸς ἦλθεν, ἣ κοινοβούλιον ἦν τῶν ἀπίστων· τῆς δ' ἀκρας τῆς πόλεως ἐχούσης, καὶ τῶν Βουαίνου ἐς ὃν Σύλλαν ἐπεστραμμένων, πρεσβεύσας τινὰς ὁ Σύλλας ἐκέλευε καταλαβεῖν ἵππῳ τινὰ τῶν ἀνω διωκηθέντων ἄκραν, καὶ καπνῷ τοῦτο σημαίνειν· ὑπομένου δὲ τοῦ καπνοῦ συμβαλὼν τοῖς ἐκ μετώπου, καὶ μεχρόμενος ὥρας τελοῦ καρτερῶς, εἶλε τὴν πόλιν. καὶ τοῦδε μὲν ἵππῳ τοῦδε τοῦ θέρους θαυμαστὰ πράγματα Σύλλα· χιλιῶνος δ' ὑπάτου ὁ μὲν ἐς Ρώμην ἀνέστρεφεν ἐς πανήγυριν τῶν Διοσκόρων. Γναῖος δὲ Πομπήϊος πανηγάγετο Μάρσους καὶ Μαρρουκίνους καὶ καὶ Οὐεστίνους· ὁ Γαΐου Κοσκώνιος ἕτερος Ρωμαίων στρατηγὸς ἐπῆλθεν, Σαλπίαν τε ἐπέστρεψε, καὶ Καίνας πρὸς ἔλαβε, ὁ Καυσίνιον προσεκαθήμενος Σαυνίταις ἐπιλαβοῦσιν αὐτεμάχητος ἐλευθερωτὸς, μέχρι φόνος πολὺς ἑκατέρων ἐγένετο, καὶ ὁ Κοσκώνιος ἀναπεφυγμένος ἐς Καίνας ἀναχωρεῖ· Τρεβάτιος δ' αὖθις ὁ τῶν Σαυνιτῶν στρατηγὸς ποταμοῦ διείργοντος, ἐκέλευεν ἢ περᾶν ἐπ' αὐτὸν ἐς μάχην, ἢ ἀναχωρεῖν, ἵνα περάσειεν· ὁ δ' ἀναχωρεῖ, καὶ ἀφικομένῳ ὁ Τρεβατίῳ προσπεσὼν, μάχῃ τε κρείττων ἐγένετο, καὶ φεύγοντος ὅπῃ τὸ ῥεῦμα αὐτοῦ, μυρίους καὶ πεντακισχιλίους διέφθειρεν, οἱ δὲ λοιποὶ μετὰ τοῦ Τρεβατίου διέφυγον ἐς Καύσιον. καὶ ὁ Κοσκώνιος τὴν Λαρινάων

δὲ Οὐενετσίων καὶ Ασκλαίων γλῶ ὑπεδραμὼν, ἐς Ποδίκλους ἐσέβαλε, καὶ δυσὶ ἡμέραις ὃ ἔθνος πᾶν ἔλαβε. Καικίλιος δ' αὖτ' Μέτελλος ἐπελθὼν ὅτι τὴ γρατηλίαν Δρόδοχος, ἐς Ιάπυγας ἐμβαλὼν, ἐκρήτει καὶ ὅδε μάχη τῶ Ιαπύγων, καὶ Γομπάδιος δήμος τῶν ἀφεστώτων γρατηλὲς σὺν ζῶσι ἔπεσον, οἱ δὲ λοιποὶ ἀπορρόδην εἰς τὸ Καικίλιον διέφυγον. καὶ ζάδε μὲν ὧδε τὴν Ιταλίαν ἀμφὶ τὸν συμμαχικὸν πόλεμον, ἀκμάσαντα μάλιστα μέχρι τῶνδε, ἕως Ιταλία πᾶσα προσεχώρησεν ἐς τὴν Ρωμαίων πολιτείαν, χωρὶς γε Λευκανῶν δὲ Σαμνιτῶν ὀλίγοι· δοκοῦσι γάρ μοι καὶ οἵδε τυχεῖν ὧν ἔχρηζον ὕστερον, ἐς δὲ τὰς φυλὰς, ὁμοίως τοῖς προτυχοῦσιν ἅπασι καταλέγοντο, ὃ μὴ τοῖς ἀρχαίοις ἀναμεμιγμένοι ὑπερῆν τῶν ἐν ταῖς χρεστωνίαις πλέονες ὄντες. Τὸ δ' αὖτ' χρόνῳ κεῖ ὃ Αρυ οἱ χρῆσαι προτὲς ἀλλήλους ἐφασίασθαι, οἱ μὲν προτίθεντες τὰ χρέα σφῶν τοῖς, νόμου τινὸς παλαιοῦ προσαγορεύοντος μὴ δημεύειν ὅτι τοιοῦς, ἢ ζημίαν ὃν οὕτω δημεύσαντα προσόφλειν. ἀπεγράφοντο γάρ μοι δοκοῦσιν οἱ πάλαι Ρωμαῖοι καθάπερ Ελλήνων ὃ δημεύειν, ὡς καπηλεύειν, καὶ βαρὺ τοῖς πένησι καὶ δύσερι καὶ ἐχθροποιόν· ᾧ λόγῳ δὲ Γέρσαι ὃ κιχρᾶσθαι ὡς ἀπατηλόν τε καὶ φιλονεικίας· ἔθους δὲ χρονίου τοῖς τοιοῖς βεβαιοῦντος, οἱ μὲν κεῖ ὃ ἔθος ἦσαν, οἱ δὲ οὐ σὺν πολέμων τε φάσιον μὴ ἀπολλοντο ζῶν ἀποδόσις, εἰσὶ δ' οἱ καὶ τὴν ζημίαν τοῖς δημοσίοις ἐκτίσαν ἠπείλουν· ὅ τε στρατηγὸς Ασελλίων ᾧ ζῶν τὰ προσέκειτο, ἐπεὶ δίκαιον ἄλλοις σὺν ἔπειθεν, ἐδίδου καὶ ἀλλήλων αὐτοῖς δικαστήρια, τὴν σὺν τῷ νόμου καὶ ἔθους ἀποφαίνειν ἐς τοὺς δικάζοντας προσφέρων· οἱ δημόται δὲ χαλεπήναντες ὅτι δὴ νόμον παλαιὸν ὅτε δυσκίνητος, κτείνουσιν αὐτὸν ᾧδε· ὁ μὲν ἔθυε τοῖς Διοσκούροις σὺν ἀγορᾷ, ἦ πλῆθος ὡς ὅτι θυσία προσεστήκει, ἑνὸς δὲ λίθου προσρῆτον ἐπ' αὐτὸν ἀφεθέντος, ἔβαλε τὴν φιάλην, καὶ ἐς ὃ ἐστίας ἱερὸν ἵετο φόβῳ· οἱ δὲ αὐτὸν προσλαβόντες τε ἀπέκλεισαν ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ, καὶ καταφυγόντα ἔς τι πανδοχεῖον ἔσφαξαν, πολλοί τε τὴν δωκούντων ἐς τοὺς πέριξ οἴκους αὐτὸν ἠναύλωθοι καταφυγεῖν, ἐσίδραμον σὺν μὴ δόμος ἐν δράσαν. οὕτως μὲν καὶ Ασελλίων στρατηγὸν τε καὶ ἀνδρα, καὶ ἱερὸν ὑπέχρεων ἐθῆται ὡς ὃ θυσία προεκείμενος, ἀμφὶ δὲ τίσιν ὅσιν ἔσφαξεν ὃ ἀγορᾷ μέση προσὶ ἱερῆς. καὶ ἡ σύγκλητος ἐκήρυσεν, εἴ τις ἂ προσὶ δὲ Ασελλίωνος φόνου ᾐτίασται, ᾑδύτερῳ μὲν ἀργύρια, δούλῳ δὲ ᾑδυτείαν, σὺν ἐγγυητὴν ἄδικα· οὐ μὴν ἐμίσουν οὐδεὶς, τὴν δημοσίων προεκαλυμμένων. ζῶ δὲ μὲν δὴ φόνοι καὶ σάσις ἔτι ἦσαν ἐμφύλιοι καὶ μέχρι μὲν τούτου γραπτὶς μεγάλοις οἱ σατάρχοι πολέμου νόμῳ σὺν ἐπλέκοντο ἀλλήλοις, καὶ ἡ πατρὶς ἆθλον ἔκειτο σὺν μέσῳ, ἀρχὴ δ' ἐς ζῶν τὰ καὶ πρόοδος ὑβρὶς ὅτι τὴν συμμαχικὸν πολέμια ἥδε ἐτέλεσεν. ἐπειδὴ Μιθριδάτης ὁ τοῦ Πόντου καὶ ἀνῶν ἐθνῶν βασιλεὺς ἐς Βιθυνίαν καὶ Φρυγίαν καὶ τὴν ὅμορον αὐτοῖς Ασίαν σὺν ἐβάλεν, ὥσμοι καὶ τὴν βάλλειν εἴρηται τὴν προσ τῆσδε, Σύλλας μὲν στρατιὰν ἔλαχε στρατηγεῖν τῆς Ασίας, καὶ τῷδε τοῦ Μιθριδατείου πολέμου, καὶ ἐπὶ σὺν Ρώμη. Μάριος δὲ τὸν πόλεμον διήκειν τε καὶ παλίλυτον ἠνύμενος εἶ), καὶ ὑπερθυμῶν τὴν στρατηγίας, ἐπεκηγάγετο οἱ συμπροθάσην ἐς τὸν Πόντιον Σουλπίκιον δημόχρον προσήκοντα πολλοῖς, καὶ ὃν σὺν τῆς Ιταλίας νεοπολίτας μισοκτιστῶν ὑπὸ ταῖς χρεστωνίαις ἐπάλπιον ἐς τὰς φυλὰς ἁπάσας διαρρήδην, οὐ προλέγων μὴ τι τῶν ἑαυτοῦ χρείας· ὡς δὲ ἐπιτρέπαις ἐς πάντα χρησόμενος δῆμος· καὶ νόμον αὐτίκα ὁ Σουλπίκιος ἐσέφερε τῶν τοιῶνδε, οὗ κυρωθέντος ἔμελλε πᾶς ὁ τι βούλοιτο Μάριος ἢ Σουλπίκιος ἔσεσθαι, τὴν νεοπολι-

Selon ou fauxes.

Asellio premier instigateur.

τῶν πολὺ τοῦδε τοὺς ἀρχαίους πλήθουσιν ὄντων. οἱ δ' ἀρχαιότεροι σωφρονοῦντες τοῦτο, εἴκοσι τοῖς νεοπολίταις διεφέροντο, ξύλοις δὲ καὶ λίθοις χρωμένων αὐτῶν ἐς ἀλλήλους, καὶ μείζονος αἰεὶ γιγνομένου τοῦ κακοῦ, δείσαντες οἱ ὕπατοι τοῦτο τὴν δοκιμασίαν τοῦ νόμου πλησιάζουσι, τοσοῦδε ἀφεῖναι ἡμέρας πολλῶν, ὁπόσον ἐν ταῖς ἑορταῖς εἴωθε γίγνεσθαι, ἵνα ὡς ἀπὸ σκοπῆς βουλὴ γένοιτο τῆς χρεοστασίας καὶ τοῦ κακοῦ. Σουλπίκιος δὲ τὴν ἀρχὴν οὐκ ἀνέμενεν, ἐκέλευε δὲ τοῖς στασιώταις εἰς τὴν ἀγορὰν ἥκειν μὴ κεκρυμμένων ξιφιδίων, καὶ ὁρᾶν ὅ τι ἐπιτήδειον, μηδ' αὐτῶν φέρεσθαι νόμους τοῦ κατ' ἄνδρα, εἰ δέοι. ὡς δὲ αὐτῷ πάντα ἕτοιμα ἦν, καταγορᾷ τῶν ἀρχαιοτέρων ὡς τοῦδε νόμων, καὶ τοὺς κατ' ἄνδρα Κορνήλιον Σύλλαν, καὶ Κόϊντον Γρουμπίωνα ἐκέλευεν αὐτοῖς αὐτίκα ἀναιρεῖν, ἵνα τοσοῦτον τὴν δοκιμασίαν τοῦ νόμου φοβοῦσι δὴ ἀναστάντες, οἱ πρεσβυτερομένοι τὰ ξιφίδια ἐκαπόδυτο, καὶ τοὺς κατ' ἄνδρα λιπλέγοντας ἀπέλθειν κτείνει. μέχρι Γρουμπίος μὲν λαθὼν διέφυγε, Σύλλας δὲ ὡς βουλευτόμενος κατεχαίρε· καὶ τῶνδε Πομπηίου δὲ υἱὸν κηδεύοντα τοῦ Σύλλα παρῆσαν ὁμοῦ τε καὶ λέγοντα κτείνουσιν οἱ τοῦ Σουλπικίου στασιῶται· καὶ ὁ Σύλλας ἐπελθὼν, ἔβαλε τὴν ἀρχὴν· ἔς τε Καπύλιον ὅτι δὲ ἐκ τοῦ στρατοῦ, ὡς ἐκ τῆς Καπύης ἐς τὴν Ἀσίαν ὅτε τὸν Μιθριδάτου πόλεμον ἀφικάλων, ἀπῆγεν· οὐ γὰρ πω λυσὸς τοῦ ἐπ' αὐτῷ τοσοῦτον ἠθέτει. ὁ δὲ Σουλπίκιος ἀναιρεθείσης τῆς ἀρχῆς, καὶ Σύλλα τῆς πόλεως ἀποστάντος, ἐκύρου τὸν νόμον, καὶ οὓς χρῆν ταῦτα ἐκύρου, Μάριον αὖθις ἐχειροτόνει τοῦ τοῦς Μιθριδάτου πολέμου στρατηγεῖν ἀντὶ Σύλλα· πυθόμενος δ' ὁ Σύλλας καὶ πολέμιον κρίνας ἀφανισθῆναι, συνήγαγε τὸν στρατὸν εἰς ἐκκλησίαν, καὶ πρὸ τῆς ὅτι τὸν Μιθριδάτου στρατιὰς ὀρεχόμενόν τε ὡς ὅτι κερδεῖν, καὶ νομίζοντα Μάριον ἐς αὐτὸν ἑτέροις καταλέξαι ἀφ' ἑαυτῶν, τὸν δ' ὕβριν ὁ Σύλλας τὸν ἐς αὐτὸν εἰπὼν Σουλπικίου τε καὶ Μαρίου, καὶ ὡφεῖς σφᾶς ἀφ' ἑπτεικόν, οὐ γὰρ ἐπάλμα πω λέγειν τοιοῦδε πολέμου, πρὸ ἦσαν ἐπίμοιροι ἐς ὃ παρεσκεύαστο ὑπὸ εἴη· οἱ δὲ στρατιῶται ἂν ἐπιόν, καὶ τοῦ σφῶν διδόντες, μὴ τῆς στρατιᾶς ἀποτύχοιεν, ἀπεγύμνουν αὐτοῖς ὃ ὑπόμνημα τοῦ Σύλλα, καὶ ἐς Ρώμην σφᾶς ἄγειν παρῄνουν ἐκέλευον· ὁ δὲ ἡδέως, ἦλθεν ἐξ τέλη στρατιωτῶν αὐτίκα, καὶ αὐτοὶ μὲν ἔρχοντες τοῦ στρατοῦ χωρὶς ἐνὸς ταμίου διέδρασαν ἐς Ρώμην, οὐχ ὑφιστάμενοι στρατὸν ἄγειν ὅτι τὴν πατρίδα· πρόσοδος δ' ἐν ὁδῷ καταλαβόντες, ἠρώτων εἰ μὴ ὅπλων τὴν πατρίδα ἔλκωσι. ὁ δ' εἶπεν, ἐλευθερώσων αὐτὴν ἀπὸ τῶν τυραννούντων· καὶ τοῦτο δὶς καὶ τρὶς ἑτέροις καὶ ἑτέροις προσόδοσιν εἰπὼν, ἐπήγγελλεν ὁμῶς, εἰ θέλοιεν τὴν τι σύγκλητον αὐτῷ καὶ Μάριον καὶ Σουλπίκιον εἰς ὃ Ἄρεως πεδίον συναγαγεῖν, καὶ τοσοῦτον ὅ τι αὐ βουλευτομένοις δοκῇ. πλησιάζοντι δὲ Γρουμπίος μὲν ὁ στρατάρχης ἐπαινῶν ἐς ἀρεσκόμενος τοῖς γιγνομένοις, ἀφίκετο, συμπροσέζων ἐς ἄπαντα. Μάριος δὴ καὶ Σουλπίκιος ἐς προσκαιρὸν ὀλίγου δέησήματος δεόμενοι, πρόσοδος ἑτέρους ἔπεμπον, ὡς δὴ ἐς τοιοῦδε ἀπὸ τῆς βουλῆς ἀπεσταλμένους, δεόμενοι μὴ ἀξιοτέρῳ τινὶ παραδόσθαι τοιοῦδε τῇ Ρώμῃ προστατευόμενοι, μέχρις ὅτου ἐκφανῆ τὰ τοῦ πρόσθεν. Σύλλας δὲ ἐς Γρουμπίος ὃ ὑπόμνημα ζωφρὸς εἰδότες, ἀπέχοντο μὲν ὡς δὲ προσέζων, αὖθις δὲ τοῖς πρόσοδοι ἀποδοῦσι εἶπον· καὶ Σύλλας μὲν τοὺς Κλοιλίας πύλας καὶ ὃ πρὸ αὐτοῦ τεῖχος εἰς τέλη στρατιωτῶν κατελάμβανε, Πομπήιος δὲ τοὺς Κολλίνας ἑτέρῳ τέλει, καὶ τεῖνον ὅτι τὸ ξυλίνου γέφυραν ἐχύρου, καὶ τὰ παρὰ τοῦ τειχῶν ἐς ὄρυγμα ἐκ ἐμβε· τοῖς δ' ἐκπο-

λείπεις ὁ Σύλλας ἐς τὴν πόλιν ἐχώρει δόξῃ καὶ ἔργῳ πολεμίου, ὅθεν αὖθις οἱ περιοικοῦντες δῶθεν ἠμύνοντο βάλλοντες, μέχρι ἐς οἰκίας ἐπείλησεν ἐμφρήσσειν· ὅτε δὴ οἱ μὲν δόεχον· Μάριος δὲ καὶ Σουλπίκιος ἀπήντων ἐς τὴν διαβολὴν ἀγοράν, μέν' ὅσων ἐφθάκεσαν ὁπλίσαι, καὶ γὰρ ἐταῖροι ἦσαν ἀγαθοὶ ἐμφρῶν ὅδε ἐς τὸ Ρώμην, οὐχ ὑπὸ εἰκότι τάσιος ἔτι, ἀλλ' ἀπροφασίστως ὑπὸ ἐλπίδι καὶ σημείοις πολέμου νόμῳ· ἐς ὄσους αὖθις κακοὶ ἐς τὴν τάσιον ἀμηχανίαι προεκφέρετο μῦθον δὲ τὴν Σύλλα γραπτῶν, ὁ Σύλλας σημεῖον ἀράμενος προεκινδύνευεν, ὡς αἰδεῖ τε τῷ στρατηγῷ, καὶ δέᾳ τῆς ὅπῃ τὴν σημείᾳ εἰ ἀπέχοιτο ἀπιμίας, βλαβὺς ἐκ τῆς ἔμπης αὖθις μεταπίπτοιμι· καὶ ὁ Σύλλας ἐκ ἀλέᾳ τε ἐς τὰς νεαλεῖς ἐκ τῶν γραπτέδου, καὶ ἑτέρους ἐς τὸ καλουμένου Συβουρραν ὁδὸν ἐς ἐπεμπεν, οἳ ἐς νώτου τὴν πολεμίων ἔμελλον ἔσεσθαι προϊδραμόντες. οἱ δὲ ἀμφὶ τὸν Μάριον, πρός τε ταῖς ἐπληδόσας ἀκμάζας ἀθενεῖς μεχρίμενοι, καὶ ὅπῃ ταῖς προοδίοισι δείσαντες προεκύκλωσιν, ταῖς τε θύραις πολίζας ἐκ τὴν οἰκιῶν ἔτι μαχρίμενοις στωεκάλεσαν, καὶ ταῖς δούλοις ἐκήρυττον ἐλευθερίαν, εἰ μετάσχοιεν τοῦ πόνου. ὠθισθὲν δὲ προσιόντες, ἀπηγόντες ἀπὸ τῶν, ἔφθασαν βλαβὺς ἐκ τῆς πόλεως, καὶ στὺ αὐτῆς ὅσοι τὸν ὑπερφανῶν στωεπροσέχεσαν. ὁ δὲ Σύλλας ὅτε μὲν ἐς τὴν λεγομένην Ιερὰν ὁδὸν προῆλθε, καὶ ταῖς διαρπάζουσαις ἢ τὴν ὸ ποσὶ, αὐτίκα ὸ μέσου πάντων ἐφορῶντα ἐκέλευε, φρουρεῖν δὲ τὸν μέσης ὑπερίσας τὴν πόλιν, διευκτήρθιεν αὐτός τε ὁ Γομπίνος προεκόντες ἑκάστοις, ἵνα μήτε δηοῖ ἢ ὧδε τὴν διαβάτων, ἢ ὧδε τὴν νεικηκότων ὑπηρέτοιτο. ἅμα δὲ ἡμέρᾳ ὃν δῆμον ἐς ἐκκλησίαν στωαγαγόντες, ὠδύρετο προὶ τὴν πολιτείας ὡς ἐκ πολλοῦ ταῖς δημαγωγοῦσιν ἐκδεδομένης, καὶ αὐτοὶ ὅσοι δὲ προέξαντες ὑπ' ἀνάγκης εἰσηγοῦντό τε μηδὲν ἔτι ἀπροβούλευτον ἐς τὸν ἐσφέρεσθαι, νενομισμένον μὲν οὕτω καὶ πάλαι, ὧδε ἀλελυμένον δὲ ἐκ πολλοῦ τῇ μεγιστάνας μὴ τὴν φυλάς, ἀλλὰ τὴν λόχους ὡς Τύλιος βασιλεὺς ἔταξε γίνεσθαι, νομίσαντες ἀφ' ἑνὸς τοῦδε, οὔτε νόμον οὐδένα προ τῆς βουλῆς ἐς ὃ πλῆθος ἐσφερόμενον, οὔτε τὰς μεγιστάνας ὸ τοῖς πένησι καὶ θρασυτάτοις, ἀπὸ τὴν ὸ προσιοῦσα καὶ βουλία γιγνομένας δύσφ' ἔτι τάσιον ἀφορμάς. πολλά τε μᾶλλα τῶν δημάρχων ἀρχῆς τυραννικῆς μάλιστα γεγενημένης προεκόντες, κατέλεξαν ἐς ὃ βελτίστειον ὀλίγαν θεσπότατον δὲ ὃ ὅτε μάλιστα ὁι τὰ ὧδε τότ' ἀνακαφθέντα, ἀθρόοις ἐκ τὴν ἀρίστων ἀνδρῶν πεντακοσίοις, ὅσα τε ὑπὸ Σουλπικίου κεκύρωτο μὴ τῶν κεκριμένων ὑπὸ ὑπάτων ἀρχαί, ἄπαντα διελύετο ὡς ἐκ ἐόντα. ὧδε μὲν αἱ τάσις ἐξ ἔριδος καὶ φιλονεικείας ὅπῃ φόνους, καὶ ἐκ φόνων ἐς πολέμους ὁτελῆς προεκύπτοι, καὶ στρατὸς πολιτῶν ὅδε προῆσι ἐς τὸν πατρίδα ὡς πολεμίαν ἐσίοδε· οὐδ' ἔληξαν ἀπὸ τοῦδε αἱ τάσις ἔτι χρόνῳ μᾶλλα στρατοπέδοις, μὴ' ἐσόλαι στωεχεῖς ἐς τὸν Ρώμιλον ἐλήγοντο καὶ τειχομαχίαι, καὶ ὅσα μᾶλλα πολέμων ἔργα, ὁπόσος ἔτι ἐς αἰδὼ τοῖς βιαζομένοις ἐμποδὼν ὄντος, ἢ νόμων, ἢ πολιτείας, ἢ πατρίδος· ὅτε δὲ Σουλπίκιον δημηγοροῦντα ἔτι τὸν στὺν αὐτῷ Μάριον ἐξάκις ὑπατευκότα, καὶ ὃν Μαρίου παῖδα, τὸν Γόπλιον Κέθηγον, καὶ Ιούλιον Βοσσον, καὶ Γαῖον, καὶ Κόιντον Γράσιον, καὶ Γόπλιον Αλβιδιανὸν, καὶ Μάρκιον Λαρτώμον, ἑτέρους τε ὅσους μεθ' αὐτὸν ἐς δώδεκα μάλιστα, ἐκ Ρώμης διεπεφθίκεσαν, ὡς τάσιν ἀγαίρεσιν τὸν πολεμόσοφας ὑπατείας, καὶ δούλοις κηρύξασας ἐλευθερίαν εἰς ἀπόστασιν, πολεμίους Ρωμαίων ἐψήφισε εἶ, καὶ ὃν ὑπὸ τυχόντα πεποιεῖ κτείνῃ, ἢ

ἀμάχῃ ὅτι τοὺς κατάπους, ἃ τε ὄντα αὐτοῖς διδήμευτο, καὶ ζητεῖται διέδοσαν ὅτι τοὺς ἄνδρας, οἱ Συλλείκιον μὲν καταλαβόντες ἔκτειναν· ὁ δὲ Μάριος αὐτοὺς ἐς Μινтούρνας διέφυγεν ἔρημος κατηρέτου τινὸς καὶ ἀφόπλους, καὶ αὐτὸν οἱ τῆς πόλεως ἄρχοντες ἀναπαυόμενον οἰκίᾳ ζοφώδει, διὰ ὀτιοῦν μὲν ὃ κήρυγμα ἦν δήμου, φυλακῆ ὁμοίᾳ ἢ ἀνδρὸς ἐξάκις κατακλυσθέντος, καὶ πολλὰ καὶ λαμπρὰ εἰργασμένου αὐτῇ) ἡμέρᾳ, Γναίτιον ἄνδρα ὀπτιδημοκοπτα μὴ ξίφους ἐσπεμφθέν ἀφελεῖν· ἢ Γναίτιον φασὶν ἐν τῷ σκότῳ προσιόντα ὡς εἶδεν, δεῖσαι, δίξαντα τοὺς ὀφθαλμοὺς ἦν Μαρίου πυκνὰ ἀσκεῖν καὶ φλέγα ἀφιέναι· ὡς ἢ καὶ ὁ Μάριος αὐτὸς κατανοήσας ἐκ τοῦ βίου ἀναβόησε παμμέγεθες αὐτῷ, Σὺ τολμᾷς κτεῖναι Γάϊον Μάριον; προσπάλλων ὁ Γναίτης ἔφθεγξε ἔξω δίκῃ θυραῖα μεμηνότι ἐοικώς, καὶ βοᾶν οὐ δυνάσθαι κτεῖναι Γάϊον Μάριον. ὅθεν καὶ τοῖς ἄρχουσιν ἄτε ἐκ τύχης τοιοῦτο συμβὰν ἥκιστα κεχρικόσι, ἐνέπιπτέ τι δαιμόνιον δέος, καὶ μήπω τι ἐκ παιδὸς ὀπτιφημισθείσης ἢ ἀνδρὶ ἐδόθη μηδὲν ὑπαπτίας· παιδὶ γὰρ ὄντι φασὶν αἰετοῦ νεοττοὺς ἐκ τῆς καταρρυεῖσης ἐς τὸ κάλπον, καὶ τοὺς μὲν ἧττον εἰπεῖν, ὅτι ἐπτάκις ὀπτὶ τὸ μεγίστης ἀρχῆς ἔσοιτο ζωῦτ' ὧν οἱ τῆς Μοτούρνης ἄρχοντες ἐνθυμούμενοι, ἐκ τὸν Γναίτιον ἐνθοιῶ καὶ δαίμονα καὶ θεοδιᾶ νομίζοντες γεγενέναι, τὸν Μάριον αὐτῇ καὶ τῆς πόλεως ἐξέπεμπον ὅποι δυνατὸν ἐκζεῖσθαι· ὁ δὲ γινώσκων ἑαυτῷ ζητοῦμενον τε ὑπὸ Σύλλα καὶ τοῖς ἱππεῦσιν διωκόμενον, ὁδοὺς ἀζυγεῖς ὀπτὶ θαλάσσην ἤλαυνε, καὶ καλύβης ὀπτυχὼν ἀνεπαύετο, φυλλάδα ὀπτιδυόμενος τῷ ἐκμαπ· φόφου δὲ αἰσθόμενος ἐς τὴν φυλλάδα ὑπεκρύφθη, καὶ μᾶλλον ἔτι αἰσθόμενος, ἐς σκάφος ἁλιέως παρεσύτου πορμοῦν, βιασάμενος τὸν παρεσύτην, ἐσήλατο, χαλεπῶνος ὄντος, καὶ ὃ πεῖσμα κόψας καὶ ὃ ἱστὸν πεπάσας, ἐπέτρεψε τῇ τύχῃ φέρειν· κατήχθη δὲ ἐς Ἶναρίμην, ὅθεν νεὼς οἰκείων ἀνδρῶν παρεπλεύσης ὀπτυχὼν, ἐς Λιβύην ἐπέρα. εἰργόμενος δὲ καὶ Λιβύης ὡς πολέμιος ὑπὸ Σεξτίου ἡγουμένου, διεχείμαζεν ἐν τῇ θαλάσσῃ, μικρὸν ὑπὲρ Λιβύην ἄνω ἐν τοῖς Νομάδων ὅρεσι. καὶ αὖτε θαλασσεύοντι δόξαν, καὶ πύσιν ἐπιπλυσόμενον τῶν συγκατεγνωσμένων Κέθηγός τε καὶ Γεφύριος, καὶ Αλβινιανὸς, καὶ Λαρτώλιος, καὶ ἕτεροι, καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Μάριος, οἱ ἐς μὲν ἄνδρες ἐάλωσαν, τὸν Νομάδων δυνάσταν ἀπὸ Ρώμης διέφυγον, ὑποψίᾳ σφῶν ἐκδόσεως, ἐκ ἧσθεν ἀπέφρασθαι. οἱ μὲν δὴ καθ' ἁλὸς Σύλλας ἐπιπορεύεσθαι βιάσασθαι τὸν πατρῷδα δυνατοὶ μὴ ὄντες, ἐκ ἐχρῆτο, ὅτι ἐβούλετο εἰ τι συμβαίη. ἐν δὲ Ρώμῃ Σύλλας μὲν ὅπλοις τὴν πόλιν ἅπασαν προσποιησάμενος καταλαβών τε καὶ δυνηθεὶς αὖθις ἅπασι μοναρχεῖν, ἐπεὶ τοὺς ἐχθροὺς ἠμύνατο, τὸ βίαι ἑκὼν ἀπέλιπε, καὶ ὃν στρατὸν ἐς Καπύην προσπέμψας, αὖθις ἦρχεν ὡς ὑπάτης. οἱ δὲ τῶν ἐξελθόντων φάσκοντες ὅσοι ὧν πλουσίων, καὶ χώματα πολλὰ πολυχρήματα, τῷ δίκης τῶν ὅπλων ἀναπεισθέντες, ἠρεθίζοντο κατὰ δὴ τῶν δὴ αὐθρώπων, καὶ ἐνδὸν ἐόντων ἢ διαπράξης ἐς τὸ ἀπέλιπον, ὀπτιβαλόντες καὶ τοῖς τῶν ὑπάτων ἔθνεσιν, ὡς οὐκ ἐνὸν τῶνδε περιόντων ἐκ ἑνὸς κατελθεῖν. Σύλλα μὲν δὴ καὶ παυσαμένῳ τῆς ἀρχῆς στρατὸς ἐῶν ὁ ἐνηφισμένος ὀπτὶ Μιθριδάτην, ὡς φυτηρίαν αὐτοῦ φύλαξ. Κοΐντον δὲ Πομπήϊον ὃν ἕτερον ὕπατον, ὁ δῆμος βίᾳ κτείρων ὃν δίους, ἐνηφίσατο ἄρχειν Ἰταλίας, καὶ ἑτέρου τῶν περὶ αὐτὸν γραπτοῦ ὄντος ὑπὸ Γναίῳ Πομπηΐῳ. τοῦθ' ὁ Γναῖος πυθόμενός τε καὶ δυσχεράνας, ἦκεν μὲν ὃν Κοΐντον ἐς τὸ γραπτὸν ἐσηδέξατο, καὶ τῆς ὀπτούσης μὲν χρημάτιζον τος, ὑπεχώρησε μικρὸν οἷα ἰδιώτης, ἰσχὺν ὃν ὕπατον πολλοὶ καθ' ἑκάστην ἀκροάσεως ἀφεισάντες ἔκτειναν, καὶ φυγῆς τῶν

λοιπῶν

λειπῶν ὁμοῦ, ὁ Γναῖος αὐτοῖς ὑπὸ πολλαπλασίων ὡς ὑπάτου πειθομένους ἀνήρπαζεν, δυσχερῶς δ' ὅμως, ἀλλὰ ἦρχεν αὐτῶν. ἐξαπελθόντες δ' εἰς τὸ Πόλεμον τοῦ Γναίου φόνου, αὐτίκα μὲν ὁ Σύλλας ἀπειλητὴς ἐφ' ἑαυτῷ ὁμόλογος, καὶ φίλους περιῆγετο πομπικούς, καὶ νυκτὸς ἀμφ' αὐτὸν εἶχεν, οὐ πολὺ δ' ὕστερον ἐς Καπύην ὑπὸ τοῦ στρατοῦ, κἀκεῖθεν ὑπὸ τῶν Ἀσίας ἐξήλασεν. οἱ δὲ τῶν φυγάδων φίλοι, Κίννα τοῦ μὲν Σύλλα ὑπατεύοντι θαρροῦντες, καὶ νεοπολίτας πρέσβιζον ἐς ὃ ἐθύμωσε τοῦ Μαρίου, τὰς φυλὰς ἀξιοῦντες δυναμωθῆναι, ἵνα μή τι λυπηροὶ ψηφιζόμενοι πάντων ὦσιν ἄκυροι. τύπτει δὲ τὸν ὑπατικὸν τοῦ αὐτοῦ τι Μαρίου καὶ τοῦ ἀμφὶ τοῦ ἀνδρὸς καθόδου, ἀνῃρεθήσαν δὲ τοῦ ἀρχαίων καὶ κρίτου, Κίννας μὲν τοῖς νεοπολίταις σωτὴρ προσαγορεύθη νομιζόμενος ὅτι τῷ δικαίῳ δυσωδοκήσας ἔλαττον, τοῖς δ' ἀρχαίοις ὁ ἕτερος ὕπατος Ὀκταούιος. καὶ οἱ μὲν ἀμφὶ τὸν Κίνναν προσλαβόντες τὴν ἀγορὰν μετὰ κεκρυμμένων ξιφιδίων, ἐδόων ἐς τὰς φυλὰς πάσας αἰαμιλλώμενοι· ὁ δὲ καθαρώτερον πλῆθος ἐς τὸν Ὀκταούιον ἐχώρει, καὶ οὐδὲ μετὰ ξιφιδίων ἔτι δ' αὐτοῦ καὶ τὴν οἰκίαν ὁ μόνος προσορμούμενος, ἐξαπέλλεται τοὺς πλέονας δημάρχους κωλύσῃ τὰ χειρότερα, θόρυβον δὲ τῶν νεοπολιτῶν ᾔδει), καὶ ἀπογνώμονα ἤδη τῶν ξιφιδίων τὴν ὁδὸν ἐς τοὺς ἀντιπολεμίους δημάρχους, ἀναπεδώντων ὅτι τὰ ἔμβολα, ὧν Ὀκταούιος πυθόμενος, κατέβαινε δι' αὐτῆς ἱερᾶς ὁδοῦ μετὰ πυκνοῦ πολλοῦ πλήθους, καὶ οἷα χειμάρρους ἐς τὴν ἀγορὰν ἐμπίπτων, ὥσαπερ μετὰ δι' μέσων τῶν συνεστώτων, καὶ διέρρηξεν αὐτούς· ὡς δὲ κατέπληξε, ἐς τὸ τῶν Διοσκούρων ἱερὸν παρῆλθε, ὃν Κίννας ἀναπεπόμενος· ὅσοι δ' αὐτοῦ συνῆσαν, χωρὶς ἐπαγγέλματος ἐμπεσόντες τοῖς νεοπολίταις, ἔκτεινάν τε πολλοὺς καὶ ἑτέρους φθάνοντας ὅτι τὰς πύλας ἐδίωκον. Κίννας δὲ θαρρήσας μετὰ τοῦ πλήθους τῶν νεοπολιτῶν, καὶ βιασάμενος προσδοκήσας, παρὰ δίκην ὁρᾶν τὸ ἕλλημα τῶν ἀλιγωτέρων ὑπερφρονῶν, ἀνὰ τὴν πόλιν ἔθει, τοὺς ἀντιφέροντας ἐπ' ἐλευθερίᾳ συγκαλῶν· σὺν ὀλίγοις δ' αὐτοῦ προσιόντες, ἐξέφραμον ἐς τὰς αἰχμὰς πόλεως τοῦ οὐ πρὸ πολλοῦ πολίτιδας Ρωμαίων ὁμοφυλίας, Τυρρηνόν τε καὶ Πραινεστὸν καὶ ὅσαι μέχρι Νώλης, ἐρριζωμένας ἀπάντας ἐς ἀπόστασιν, καὶ χρήματα ἐς τὸν πόλεμον συλλέγων. ταῦτα δ' ἐργαζομένῳ τε ὑπερνοοῦντι τῷ Κίννα προσέφυγον ἀπὸ τῆς βουλῆς οἱ τὰ αὐτὰ ἐφρόνουν, Γαΐός τε Μιλώνιος, καὶ Κόιντος Σερτώριος, καὶ Γαΐος Μάριος ἕτερος. ἡ μὲν δὴ βουλὴ τὸν Κίννα, ὡς ἐπὶ κακῷ τινι τὴν πόλιν καταλιπόντα ὕπατον, καὶ δούλοις ἐλευθερίαν κηρύξαντα, ἐψηφίσατο μήτε ὕπατον μήτε πολίτην εἶναι), καὶ Λούκιον Μερόλαν ἐχειροτόνησαν ἀντ' αὐτοῦ, τὸν ἱερέα τοῦ Διός· λέγεται δ' οὗτος ὁ ἱερεὺς φλαμόνιος, καὶ πιλοφορεῖ μόνος ἀεί, τῶν ἄλλων ἱερέων ἐπὶ μόναις πιλοφορουμένων ταῖς ἱερουργίαις. Κίννας δ' ἐς Καπύην παρόμοιος, εἶθα Ρωμαίων στρατὸς ἄλλος ἐπῆλθεν, οἵ τε ἄρχοντας αὐτοῦ, καὶ ὅσοι ἀπὸ τῆς βουλῆς ἐπεδήμουν, ἐξεφόβησε, καὶ προελθὼν ὡς ὕπατος ἐς μέσους, ἅς τι ῥᾴδιος καθεῖλεν οἷα ἰδιώτης, καὶ δακρύσας ἔφη, Παρὰ μὲν ὑμῶν ὦ πολῖται τὴν ἀρχὴν τιμὴν ἔλαβον, ὁ γὰρ δῆμος ἐχειροτόνησεν, ἡ βουλὴ δ' ἀφείλετό με χωρὶς ὑμῶν· καὶ τάδε παθὼν, οὐ ἀκεῖοις κακοῖς ἐπ' ὑμῶν ὅμως ἀγανακτῶ. ἦ γὰρ ἔτι τὰς φυλὰς οὐ ταῖς χειροτονίαις θεραπεύομεν; ἦ δὲ ὑμῶν δεόμεθα; πόθεν δὲ ἔσται τὴν ἐκκλησίαν ἢ χειροτονίαν ἢ ὧν ἐπιτιμίαν ἔτι κύριοι, εἰ μὴ βεβαιώσετε μὲν ἃ δίδοτε, ἀφαιρεθήσεσθε δ' ὅταν αὖθις δοκιμάσητε; ταῦτα εἰπὼν ἐς ἐρώτημα, καὶ πολλὰ περὶ αὐτοῦ κατηκτισάμενος, τὴν τε ἐσθῆτα κατέῤῥηξε, καὶ ἀπὸ τῆς

βήματος καταβοῶν, ἐρρίφη αὐτὸν ἐς μέσους, καὶ ἔκειτο ὑπὸ πλήθους, ἕως ὑπεκλαθόντες ἀνέστησάν τε αὖθις, καὶ καθίσαντες αὖθις ὑπὸ τῷ θρόνῳ, ταῖς τε ῥάβδοις ἀνέσχον, καὶ θαῤῥοῦντα εἶα ὑπατον ἐκέλευον, ἢ σφᾶς ἄγειν ἐφ' ὅ τι χρήζοι. τῆς δ' ἀφορμῆς θυθὺς οἱ ἄρχοντες ἐπέβαινον, καὶ ἄμυνον τῷ Κίννᾳ ὃν ἦρχεν ὁ στρατιωτικὸν, καὶ ταὐτὰ ὑφ' αὐτὸν ἕκαστος ἀξιώρευν· ὁ δ' ἐπεί οἱ ταῦτ' εἴρητο ἀσφαλῶς ὑπὸ ταῖς συμμαχίδας πόλεσι διέθει, καὶ ἠρέθιζε καὶ κείνους ὡς ἅμα ταῦτα μάλιστα τῷ συμφορὸν αὐτῷ ἡγεμονεύειν. οἱ δὲ χρήματά τε αὐτῷ συνετέλεσαν, καὶ πολλοὶ καὶ τῶν ἐν Ρώμῃ δυνατῶν ἕτεροι τοῖς αὐτὸν ἀφικομένοις, οἷς ἀπήρεσκεν ἡ τῆς πολιτείας διάθεσις· ἢ Κίννας μᾶλλον ἀμφὶ ταῦτ' ἐλήγετο. Ὀκταούιος δὲ ἢ Μερόλας οἱ ὕπατοι, τό τε μᾶλλον Ἀσυ τάφρεσις καὶ τειχῶν ὑπόσκλασις ὠχύρουν καὶ μηχανήματα ἐφίστανον, ὅπῃ δὲ στρατιὰ ἔς τε ταῖς ἑτέραις πόλεσι ταῖς ἔτι σφῶν κατηκόοις, καὶ ἐς τὸν αὐχένα Γαλατίαν ἔπεμπον, Γναῖόν τε Πομπήϊον ἀνθύπατον ὄντα, καὶ στρατηγέτων τὸν Ἰόνιον ἡγεμόνα, ἐκάλουν ἢ σπουδῇ ὑπὸ χειμῶνι τῇ πατρίδι· ὁ δ' ἦλθε, καὶ τὰς Κολλίνας πύλας ἐστρατοπέδευσε· καὶ ὁ Κίννας ἐπελθὼν αὐτῷ, πρὸ στρατοπέδου. Γάϊος δὲ Μάριος ταύτων πυθόμενος, ἐς Τυῤῥηνίαν κατέπλευσεν ἅμα ταῖς στρατιώταις καὶ θεράπουσιν αὐτῶν ἐπιλεξάσιν ἀπὸ Ρώμης ἐς πεντακοσίους μάλιστα που γεγονότας. ῥυπῶν δ' ἔτι καὶ κόμης ἔμπλεως ἐπήει τὰς πόλεις οἷς ὀφθῆναι, μάχας τε καὶ ξύπαλα αὐτῷ Κιμβρικὰ καὶ ἐξ ὑπατείας ἀναφέρων, καὶ τὰς τῆς χειροτονίας σφόδρα αὐτοῖς ὑπεθυμοῦντο ἐπαγγελλόμενός τε καὶ πιστὸς ὤν) δοκῶν, στρατήγατε Τυῤῥηνῶν ἑξακισχιλίους, καὶ ἐς Κύνας διῆλθεν ἀσμένως αὐτὸν ὑπὸ κοινωνίᾳ τῶν πρόσθεν δεχόμενον· ὡς δὲ αἰσθήσθησαν, ἐστρατοπέδευσαν ὑπὸ τῷ ποταμῷ τῷ Τιβέρεως ἐς τέλα διαιρεθέντες, Κίννας μὲν καὶ Καρβων στρατὸν αὐτῷ τῆς πόλεως ἀνίσχυν, Σερτώριος δὲ ἀνὰ τὸν πόλιν ἄνω, ὁ Μάριος πρὸς τῇ θαλάσσῃ· ζυγομάχοντες οὐδὲν τὸν ποταμὸν ἢ γεφυρωθέντες, ἵνα τὸν πόλιν ἀφέλωνται τὸν στρατηγίαν· Μάριος δὲ καὶ Οστια εἶλε καὶ διήρπαζε, καὶ Κίννας ὑπεπίμπλας, Αείμνιον καταλαβὼν, τῷ μήλινα στρατιὰ τὸν πόλιν ἐπελθεῖν ἐκ τῆς ἀνηκόου Γαλατίας. οἱ δὲ ὕπατοι δεδιότες, ἢ στρατιᾶς ἀμφὶ δεόμενοι, Σύλλαν μὲν οὐκ εἶχον καλῶν ἐς τὴν Ασίαν ἤδη πεπρεσβεύκοτα, Καικίλιον δὲ Μέτελλον τὰ λείψανα τῷ συμμαχικοῦ πολέμου στρατοῦ Σαμνίταις ἀφαιρεθέμενον, ἐκέλευον ὅποι δύναιτο θάρσους ἀφαλυσάμενον ὑπὸ χειμῶνι τῇ πατρίδι πολιορκοῦντα· οὐ συμβαίνοντος ἢ Σαμνίταις ἐς ἀμύνειν τῷ Μετέλλου, ὁ Μάριος ἀναθαρσήσας, στρατὸν ἤγετο ἐπὶ Σαμνίτας ὑπὸ πᾶσιν οἷς ἤδειν τὸν Μετέλλου· ᾧδε μὲν δὴ καὶ Σαμνῖται Μαρίῳ στρατεύουσιν. Κλαύδιον δὲ Απιον χιλίαρχον, τειχοφυλακοῦντα τῆς Ρώμης ὃν λόφον τὸν καλούμενον Ἰανούκλον, ὃν ποτε παθόντα ὑφ' ἑαυτῷ τῆς ἀνεργεσίας ἀναμνήσας ὁ Μάριος, ἐς τὴν πόλιν ἐσῆλθεν, ἀναστοιχίσας αὐτῷ πύλης ταῖς ἕω, καὶ ὃν Κίννας ἐσεδέξατο· ἀλλ' οὔτι μὲν αὐτίκα ἐξεώθησαν, Ὀκταουίου καὶ Πομπηίου σφίσιν ὑπερμαχόντων. χερσὶν δὲ πολλῶν ἐς ὃ τῷ Πομπηίου στρατόπεδον καταῤῥαγέντων, ἀνδρῶν τε τῶν ὑπατείων καὶ ὁ Πομπήϊος ἀπώλετο. Μάριος δ' ἐπὶ τῆς ἀνεργεσίας τῆς ἔκτε θαλάσσης καὶ ὕδωρ ἀπὸ τῷ ποταμῷ φερομένης κατέχει, ὑπὸ ταῖς ἀγορᾶς τῆς Ρώμης πόλεις διεξάγαζεν, ὁθεν ἄπορος ἦν τοῖς Ρωμαίοις ἐπισιτισμὸς, ἄφθονα δὲ τοῖς φερομένοις αὐτὸν ὑπεπίπτων, εἶλε μὲν Αντίον καὶ Λανούβιον, καὶ ἄλλας πόλεις, ἔστιν ἃ καὶ προδιδόντων λαθών. ὡς δὲ καὶ τῆς κατὰ γῆν ἐκράτησεν

ἀγορᾶς, διαφανῶς ἐδήλου ὅτι τὴν Ρωμίλου αὐτίκα δίκην ὁδοῦ τῆς καλουμένης Ἀππίας, παρ' ἣν αὐτοῖς ἀγορὰν ἀγαίνω ἑτέρωθι ἀχθῆναι, ὃ δὴ ἄγχιστα ἑκατὸν σταδίους αὐτός τε καὶ Κίννας καὶ οἱ στρατηγοῦντες αὐτοῖς Καρβὼν τε καὶ Σερτώριος ἀποσχόντες, ἐστρατοπέδευσαν. Ὀκταουίου καὶ Κράσσου καὶ Μετέλλου τοῦ Ὄργης τοῦ Ἀλβανοῦ αὐτοῖς ἀντικαθημένων, καὶ ὃ μέγιστον ἔσεσθαι τοῖς πολεμίοις, ἀγορᾶς μὲν ἔτι καὶ πλήθει νομιζομένων εἶναι κρείττόνων, ὀκνούντων δὲ ὅλως ἐξίεσθαι κινδυνεύσασι τὴν πατρίδα ἀμφὶ μάχης μιᾶς. ὡς δὲ ταῦτα ἐπύθοντο Κίννας καὶ ὁ ἄγυρις κήρυκας, ἐδίδου τοῖς ἐς αὐτὸν ἀφομιλοῦσι θεραπείαν χρημάτων, καὶ πλῆθος ὑπομόλιον αὐτίκα, καὶ ἡ βουλὴ παρεκαλεῖτο, καὶ πολλὰ καὶ δεινὰ εἰ βεβουλεύκει ἡ σπουδὴ τοῦ δήμου παρεδοκᾶτο, μετέπιπτε τῇ γνώμῃ, καὶ παρέσχεν ἐπὶ δίκην λύσιον ἐς τὸν Κίνναν ἔπεμπον. ὁ δὲ αὐτοῖς παρήτει ἔφη, ὡς παρὸν ὕπατον χρῆσθαι, ἢ παρὸν ἰδιώτην· ἀπορησάντων δ' ἐκείνων, καὶ ἐς ὃ ἄγυρις ἐπανελθόντων, πολλοὶ καὶ τῶν χρηστῶν ἤδη καὶ πλῆθος παρὸν Κίνναν ἐξεπίπτον, οἱ μὲν διὰ λιμὸν διέδυτες, οἱ δὲ παρὸν πολλοῦ τὸ ἐκείνων αἱρεσιώτικον, καὶ τὴν ῥοπὴν τῶν γενομένων ἀναμένοντες. Κίννας δ' ἤδη καταφρονητικῶς τῶν τειχῶν ἐπλησίαζε, καὶ ἀποχὰς ὅσον βέλους ὁρμᾶν, ἐστρατοπέδευεν, ἀπεργάτων ἔτι καὶ διδύτων καὶ ὀκνούντων ὁπλίζεσθαι αὐτῷ τῶν ἀμφὶ τὸν Ὀκταούιον λόγον τε καὶ ἀναμονὰς τε καὶ ἀναχωρήσεις. ἡ δὲ βουλὴ πάνυ μὲν ἀπεργοῦσα, καὶ δεινὸν ἡγουμένη Λιβύκιον Μερόλαν τὸν ἱερέα τοῦ Διὸς ὑπατεύοντα λιπεῖν τὸν Κίννα καὶ σπένδεσθαι ἐς τὰ ἀγχιστα ἁμαρτάνειν ἀφελέσθαι, ἄκουσα δ' ὅμως ὑπὸ τῶν συμφορῶν αὖθις ἐς τὸν Κίνναν τοὺς παρέσχεν ἔπεμπεν ὡς παρὸν ὕπατον σπένδεσθαί τε χρηστὸν ἔτι παρεδοκῶντες, τοῦτο μόνον ἧττον ἐπομόσαι σφίσι τὸν Κίννα φόνον οὐκ ἐργάσασθαι· ὁ δὲ ὀμόσαι μὲν οὐκ ἠξίωσεν, ἐπέσχετο δὲ ἐφ' ᾧδε, ἐκὼν σπένδεσθαί σφας ἅπαντας ἔσεσθαι. Ὀκταούιον δ' ἤδη παρεδεδύσθαι, ἐν κατ' ἄγας πύλας ἐς τὴν πόλιν ἐσελθόντα ἐκέλευεν οἰκεῖσθαι τὸν μέσον, μή τι ἐν ἄκοντος αὐτοῦ παθοι· ὁ μὲν δὴ ταῦτ' ἐπὶ βήματος ὑψηλοῦ καθάπαξ ὕπατος τοῖς παρέσχεσιν ἀπεκρίνατο· Μάριος δ' αὐτὸς πρεσβύτερος παρὸν τὸν ἀγῶνα, ἠσύχαζε μέν, ἐδήλου δὲ τῇ ἀριμύθητι τοῦ προσώπου πάσαν ἐργάσεσθαι φόνον. διεξαμένης δὲ ταῦτα τῆς βουλῆς, καὶ καλούσης ἐσελθεῖν Κίννα τε καὶ Μάριον (ἠκηκόεσαν γὰρ δὴ Μαρίου μέν ἐστι τὰ ἔργα τάδε πρᾶξαι, Κίννας δ' αὖθις ὅπλοις ἀφεῖλε) σεμνὰ εἰρωνεία σφέτερα ὁ Μάριος ὑπεμειδίασεν εἰπεῖν, οὐκ ἐστί) φυλάσσειν εἰσόδους, καὶ αὖθις οἱ δὴ μάρτυρι τὸν φυγὸν αὐτῷ τε καὶ ὅσοι δὴ οἱ Σύλλαν ὕπατον ἐξελήλαντο, ἐνθρόσθαι τε λελύσθαι. οἱ μὲν δὴ, δεχομένων αὐτοὺς σεμνὰ δεδηπότων, ἐσήεσαν ἐς τὴν πόλιν, καὶ τὰ τῶν ἀπὸ παρέξαι σφίσι δοκιμώτων ἀκωλύτως πάντα διηρπάζετο. Ὀκταούιος δὲ Κίννας μὲν καὶ Μάριος ὅρκοις ἐπομόσασθαι, καὶ ζῶντα καὶ μανθάνειν σπένδεσθαι παρῄνεσαν, οἱ δὲ φίλοι φυγεῖν παρῄνουν· ὁ δ' εἰπὼν οὐ ποτε παρελήψειν τὴν πόλιν ὕπατος ὤν, ἐς τὸν Ἀνουκλον ἐκπεσὰς τοῦ μέσου, διῆλθε μὴ τῶν ὀπιφανεστάτων καὶ ἵππος ἔτι καὶ γραπτός, ὅπῃ τε ὄχθου παρήκοντο τὴν τῆς ἀγορᾶς ἕδρα ὑπεκείμενος, ῥᾴδιον μὲν παλέσειν ὡς ἐπ' ἄτῳ διεκεκμηκότων. ὑπιόντος δ' αὐτῷ μετὰ ἵππων ἱππέων Κλωσσείου, καὶ πάλιν τῶν φίλων αὐτῶν μὴ τῆς πρεσβύσης γραπτὰς φυγεῖν παρακαλούντων, μὴ τὸ ἵππον αὐτῷ παρασκηνήσαν, οὐκ ἀναβαίνοντος σπένδεσθαι τὸ σφαγὴν διέπεμψεν· ὁ δὲ Κλωσσείος αὐτὸν τὴν κεφαλὴν ἀποτεμών, ἐκόμισεν ἐς Κίννα, καὶ ἐκρεμάσθη παρὰ τὴν ἐμβόλων τὸ ἀγορᾶς, παρόντου τοῦ δεῖνα ἐπ' ἀπου· μὴ δ'

αὐτοῦ καὶ τῶν ἀμῶν ἀμαχομένων ἐκρήμνατο αἱ κεφαλαί· ἐν οὐ διέλιπεν ἔτι καὶ τόδε
ὁ μῦθος, ἀξιάμενόν τε ἀπὸ Οκταουίου καὶ ἐς ἐκεῖνα ἐπεῖπα ἐκείνων τῶν ἐχθρῶν ἀμαχομένους εἰκότως. ζητεῖται δὴ ὅτι τοῖς ἐχθροῖς αὐτίκα ἐξέθεσαν, οἵ τε ἀπὸ τῆς βουλῆς καὶ τῶν καλουμένων ἱππέων λόχος οὐδεὶς ἔτι μὴ τὴν ἀναίρεσιν ἐμήνυσεν· αἱ δὲ τῶν βουλευτῶν κεφαλαὶ πᾶσαι προσῆπτο τοῦ τῶν ἐμβόλων· αἰδώς τε ἦν οὐ νέμεσις ἀνδράσι, καὶ φόνου φόβος οὐδεὶς ἔτι τοῖς γιγνομένοις ἐπῆν, ἀλλὰ ἐς ἔργα ἀνήμερα, καὶ ὅτι τοῖς ἔργοις ἐς ὕβριν ἐτράποντο ἀνεμίστους, κτεινόντες τε πλεῖστα, καὶ πεπεμπόντες αὐχένας ἀνδρῶν οὐδὲν τεθνεώτων, καὶ προσπίπτοντες ἔτι συμφορᾷ ἐς φόβον οὐ καταπλῆξιν, οὐδὲ ἀθέμιτον· Γάιος μὲν δὴ Ἰούλιος, καὶ Λεύκιος Ἰούλιος, καὶ Ἀπίλιος Ἐρρᾶτος, δύω ἀδελφοὶ ἀδελφώ, καὶ Πόπλιος Λέντλος, καὶ Γάιος Νεμεσόριος, καὶ Μάρκος Βέβιος οἱ ὁδῷ καταληφθέντες ἀμφὶ ἕβδομον· Κρᾶσσος δὲ μὴ ἔτι παῖδος διωκόμενος, τὸ μὲν ἡβᾶν ἔφασαν προσαιτεῖν, αὖθις δὲ ὑπὸ τῶν διωκόντων ἐπεμνησθῆναι τὸν πατέρα Μάρκον Αντώνιον ἐς Ἰωνικὸν ἐκφυγόντα ὑπορύττων καὶ ξυλίζων, ἐς παιδικὸν ἔπεμψε τὸν θεράποντα κομιδῇ σεσωφρονισμένον, οἶνον φιάσαντα, καὶ τῷ καπήλῳ Ἰῷ δὴ κομιδῇ σώφρονι αἰτῆσαι πυθομένου, ὁ μὲν θεράπων ἐψεύσατο τὴν αἰτίαν, καὶ φιάλην ἐπῆρε. καὶ ὁ κάπηλος αὐτίκα ἔφη Μαρίῳ τοῦτο δηλώσειν· καὶ ὁ Μάριος ἐπεί τε ἤκουσεν, ὑφ' ἡδονῆς ἀνέβραξεν ὡς αὖθις ὁρμήσων ὅτι ὃ ἔργον· ὑπισχνοῦντο δ' αὐτὸν τῶν φίλων, χιλίαρχος ἀποσταλεὶς γραπτὰς ἐς τὸ οἴκημα ἀνέπεμψεν, οἷς ὁ Αντώνιος ἥδεως ὢν εἰπεῖν κατεκήλει λόγοις μακροῖς, οἰκτιζόμενός τε καὶ πολλὰ ποικίλα διεξιών, ἕως ὁ χιλίαρχος ἀπορῶν ὅτι τῷ γιγνομένῳ, αὐτὸς ἀνέβραξεν εἰς τὸ οἴκημα, καὶ τοὺς γραπτὰς οὐρὼν ἀκροωμένους, ἔκτεινε δὴ Αντώνιον ῥιπτούμενα ἔτι, καὶ τὴν κεφαλὴν ἔπεμψε τῷ Μαρίῳ· Κορνοῦτον δὲ οἱ καλοῦσαι κρυπτόμενον οἱ θεράποντες ἀμηχάνως ἐξεύρισκον· νεκρῷ γὰρ ἐξεπυζόντες σώματι, πυρά τε ἐπῆψαν, καὶ τὴν ζητητὴν ὑπιόντων, ἀνῆπτον τὴν πυράν, ἔφασκόν τε διασπόρην κηδὼ ἀπαγξάμενον· ὁ μὲν δὴ τοῦ θεραπόντων ἐξεύρισκον. Κόϊντος δὲ Λιγάριος Μάριον ἐν τῷ Καπιτωλίῳ μηνύοντα θύσθαι, ἐφύλαττεν, ἡπίζων οἱ ὑπὲρ τὸν Ἀσκληπιεῖον ἔσεσθαι, ὁ δὲ ἀχθόμενος τῇ θυσίᾳ, προσίοντα τὸν Λιγάριον καὶ προσαγορεύοντα αὐτίκα ἐν τῷ Καπιτωλίῳ τοῖς πρέσβεσι προσέταξεν ἀνελεῖν, καὶ ἡ κεφαλὴ ἐξ τοῦδε, καὶ Αντωνίου τοῦ ῥήτορος, καὶ τῶν ἀνδρῶν ὑπάτων ἢ στρατηγῶν γεγενημένων ἐν ἀγορᾷ προσῆπτο, ξαφίῳ τε οὐδενὶ ἐξεῖναι ἐπενεγκεῖν ἐς οὐδένα τῶν ἀναιρεθέντων, ἀλλ' εἰωσὶ καὶ κύνες ἀνδρας θοινᾶσθαι διασπάσαντο. πολεῖς δὲ καὶ ἀνδρολέων τῶν ξασιωτῶν φόνος ἐς ἀλλήλους λοιδόρους, καὶ ἐξελαθέντες ἑτέρων, ἐξ δημοσίας οὐσίας, καὶ ἀρχῆς ἀφαιρέσεις, καὶ ἀναξεπαὶ τὸ ὅτι Σύλλα τεθνάναι νόμιμον, αὐτός τε Σύλλα φίλοι πάντες ἀπηγορεύοντο, ἐξ ἡ εἰκία κατεσκάπτετο, καὶ ἡ οὐσία διεδήμευτο, ἐξ πολέμιος ἐνομίζετο· τὸ δὲ χωλαγοί, καὶ ἡ γλωσσὰ ζητούμενοι ἔφυγον, ὅλως τε οὐδὲν ἀπὸν ἀνδρὸν τε καὶ ποικίλων κακῶν. ὅτι δὴ τούτους, ἐς ὑπόκρισιν ἀρχῆς ἐνόμιμον μὴ ἔσεσθαι φόνους ἀκρίτους, ὑπεκλήθησαν κατήγορον ὃν τε ἱερεῖ τοῦ Διὸς Μεσσάλᾳ, κατ' ὀργὴν ἄρα τῆς ἀρχῆς, ὧν Κίννα ἤδη ἀδικοῦν διεδέδεκτο, καὶ Λουτατίῳ Κάτλῳ ὃν Μαρίου πρὸ ἐκ Κιμβρικὰ στρατηγήσαντι, πρεσβύτῃ μὲν ἐκ Μαρίου πάλαι, ἀχθόμενος δὴ ἐς αὐτὸν καὶ πικρότατον πρὸ τὸν ἐξέλασιν ἠμυνόμην· οὗτοι μὲν δὴ φυλακὴ μένοι τε ἀφανῶς, καὶ τῆς κυρίας ἡμέρας ἐπιλοῦσης, ἐς τὸν δίκην ἀναπαλούμενοι, τετράκις δὲ ἐχρῶν κηρυτ-

πολίοις ἐν ἀειομένοις ὥρῃ δέγεσθαι μάχας, Μεσσήνας μὲν τοὺς Φλείους ἐνέτελλε σφίσι, καὶ πρόκριτον αὐτῶν τὸν Εὐκείριθον ἐδήλου, ὅτι κτείνων τοὺς Φλείους ὃν πλείστους ἀποδῶται· οὐ γὰρ ἐᾷ μιαιφονεῖν, ἱερέα τὸν Εὐκείριθον πλουτῶν. Κάτιος δὲ ἐν οἰκήματι νοσερῷ τι καὶ ἐπ' ὑγρῷ χειμῶνι ἀθροίσας, ἐκὼν ἀπεπίγη· καὶ οὔτε μὴν οὗτος ἀπέθανεν. Προσποιησάμενοι δὲ ὅσοι τοῦ Κήρυκος τοῖς Κίννα ἐκφραμόντες, ξβάλλεσθαι μηχανῶνται, καὶ αὐτὸν Κίννα ὅτι ἐστρατεύοντο, ταῖς οἰκίαις ἐπέπεσον καὶ διήρπαζον, ἀναιρεῖσθαι ἅμα εἰς τὸ δεῖπνον· οἱ δὲ αὐτῶν καὶ τοῖς σφετέροις δεσπόταις μάλιστα ἐπεχείρουν. Κίννας δὲ ἐπὶ πολλάκις αὖθις ἀπαγορεύων οὐκ ἐπείθε, Γαλατῶν στρατιὰ αὖθις ἐπὶ νυκτὸς ἀναπαυομένοις τοῖς στρατοῦ, διέφθειρε πολλοὺς· οἱ μὲν δὴ προσποιησάμενοι δίκην αὖθις ἐδωσάν τῆς ἐς δεσπότας πολλάκις ἀπιστίας. τῶν δὲ ὑπολοίπων ἔτυχε, ὑπατεύοντι μὲν ἤρξατο Κίννας τε αὖθις καὶ Μάριος ἕβδομον, ᾧ μὴ φυγὴν ἡ δικτατορίαν, εἴ τις ὡς πολέμιον ἀνέλοι, ὃ μαίτθυμα ὅμως ἀπέντα τῇ ἑαυτοῦ νεογονῷ αἰσχῶν. Ἀλλ' οὗτοι μὲν πολλοὶ δὴ ὕστερον ἐς Σύλλαν ὑπέπεσον, ὃν πρότερον μισοῦντες τῆς ἀρχῆς ἀπέθανε, καὶ Οὐάλγειον Φλάκκον ὁ Κίννας ξὺν ὁμόλογος ἀὖτ' αὐτῷ, εἰς τὴν Ἀσίαν ἐξέπεμψεν· ἀποθανόντος δὲ τοῦ Φλάκκου Καρβωνα εἵλετο στρατάρχην ἑαυτῷ. Σύλλας δ' ἐπεὶ ξυνῆκε τοὺς ἐχθροὺς ἐπιρρόδου, τὰ ἐς Μιθριδάτην πολὺν ὑπεπαχύνας, ὡς μοι πρόσθεν εἴρηται, καὶ ἔτι πρὸς οὐδὲν ὄλοις πέσοι, ἐνεχείρισε μὲν Ἀσίαν μεμαλάδας καὶ παφλαγόνα, τὴν δὲ Ἑλλάδα, καὶ Μακεδονίαν, καὶ Ἰωνίαν, καὶ Ἀσίαν, καὶ ἄλλα ἔθνη πολλὰ ὅσα Μιθριδάτης προσφιλοφρ. ἐς Ῥωμαίους ἀναλαβών, αὖθίς τε ὁ βασιλεὺς καὶ νεῶς ἀφελόμενος, καὶ ἐς μόνην τὴν παρεῶσαν ἀρχὴν ἐν τοσοῦδε κατακτείνας, ἐπανῆκε γρατὸν ἄγων οἶκον οἱ καὶ γεγυμνασμένοι ἐς πολεμον, καὶ τοῖς γηγενέσιν ἐπιρρέμενον ὄγκῳ ἐς νεῶν πλῆθος, καὶ χρήματα, καὶ προσκυνεῖν ἐς ἄπαντα ἀξιοῦντα, καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἐπὶ θανάτου. ὥστε δεδιότες αὖθις ὁ τε Καρβων ἐς ὁ Κίννας ἐς ὅλον τὸν Ἰταλίαν ὅπλα πρεσπεμπον, χρήματα καὶ στρατιὰν καὶ ὅπου αὖθις ἀφεξόμενοι, τοῖς τε δυνατοῖς σφῶν οὐσίας ἀνελόμενοι, καὶ τὴν πόλιν ἠρέθιζον μάλιστα τοὺς νεοπολίτας, ὡς δι' αὐτοὺς ὄντες ἐν τοσῷδε κινδύνου· τοῦ τε ναοῦ ἐπεσκόλαζον ἀθρόοι, καὶ τοὺς ἐν Σικελίᾳ μετεκάλουν, καὶ τὸ πρόπαν ἐφύλασσον, καὶ σφίσιν οὐξείας τοσόνδε οὐδὲ πρόσκυνεῖν μὴ δίους ἅμα καὶ ἀνυδρους ἐξέλιπον. Σύλλας δ' ὅτι φρονήματος, ἐπέστειλε τῇ βουλῇ πρός τε αὐτὸν, καὶ παλέγαν ὅσα περὶ Λιβύλλῃ ἐς Ἰουγόρθαν τὸν Νομάδα ἔτι Καμπανῶν, ἢ ὅτι τοῖς Κιμβρικοῖς πρεσβεύων, ἢ Κιλικίας ἡγούμενος, ἢ ἐν τοῖς συμμαχικοῖς, ἢ ὑπατεύων ἔπρασσε· καὶ δ' εἰσῆλθε ἐς Μιθριδάτην ἀφαίρων τι μάλιστα, καὶ καταλογιζόμενος αὐτοῖς ἀθρόως ἔθνη πολλά, ὅσα Μιθριδάτου γενόμενα Ῥωμαίοις ἀναλάβοι, καὶ τοσόνδε ἦν ὅτι τοὺς ἐξελαθέντας ἐν Ῥώμῃ ὑπὸ Κίννα καταφυγόντας ἐς αὐτὸν ὑποδέξατο ἀπορρυμένους, καὶ ὅπως φίζοι τὰς συμφορὰς αὐτοῖς, μήδ' ὅν ἔφη τοὺς ἐχθροὺς πολέμιον αὖθις ἀναγράψαι, καὶ τὰ οἰκίαν ἀνασκάψαι· καὶ τοὺς φίλους ἀνελθ. τὰ δὲ γυναῖκα καὶ τέκνα μόλις πρὸς ἑαυτὰ δέγεσθαι, ἀνὴ αὐτίκα καὶ τοῖσδε ἐν τῇ πόλει πάση ὑμοροὺς ἦξεν ὅτι τοὺς εἰρχαμένους τοῖς δήμοις πολίτας τε καὶ νεοπολίτας προσῦλεγεν, τοσόνδε μεμφόμενος πρὸς τοσόνδε. ὧν αἰσχυνόμενοι μάλιστα, δίους ἀπέμιξε ἐπεῖχε, καὶ πρέσβεις ἔπεμπον, οἱ σῶν ἀνάξιον αὐτὸν τοῖς ἐχθροῖς ἔμενον, καὶ προσῆν, εἴ τινος ἀσφαλείας δέοιτο, τῇ βουλῇ ταχίστα ὑπαντᾶν. τοῖς δ' ἀμφὶ τὸν Κίννα εἴρητο μὴ στρατεύειν, ἐστὶ ἐκεῖνον ἀποκρίνεσθαι· οἱ δ' ὑπέσχοντο μὲν οὕτω προσέξειν, οἰχομένων δὲ τὴν

πρέσβεων, ἐς ὃ μόνον ἐαυτὸς αὐξῆσαι, τὸν μὴ ἀφ' ἑαυτοῦ ἀρχαιρεσίαν ἥδιον ἐποιήσειν, καὶ τὴν Ἰταλίαν ταχέως ἰόντες, στρατιὰν συνῆγον, ἵν' ἐς Λιβυρνίαν, ὡς ἐκεῖθεν ἀπαντήσοντες τὸν Σύλλαν καὶ μέρος ὁπόσον ἐδύναντο τὸ μὲν δὴ πρῶτον μέρος θύραθεν διέπλευσε, τὸν δ' ἔξωθεν χώμασιν ἐπέπεσε, καὶ ὅσοι τῆς γῆς βαμβαίνουσι, βύβλους ἐς τὰς πατρίδας διεδίδρασκον, ὡς οὐ στρατεύσοντες ἐκείνοις τὸν πολεμον, οἵ τε λοιποὶ πυθανόμενοι ταῦτ', οὐδὲ αὐτοὶ παρέσχον ἑαυτοὺς ἐς τὴν Λιβυρίαν. Κίννας δ' ἀγωνιστῶν, ἐς ἐκκλησίαν αὐτοὺς ὡς ὁπλίσων συνεκάλει, καὶ οἱ σὺν ὁρμῇ παρήεσαν ὡς ἀμυνούμενοι· ὁ δὲ ῥαδδοφόρων τινὰς ὀδοποιοῦντας τὸν Κίννα, καὶ ἅμα τῷ ἐν ποσὶ παταξαντας, ἕτερος ἐκ τοῦ στρατοῦ ὁ ῥαδδοῦχος ἐπάταξε· τὸν Κίννα κελεύσαντος αὐτὸν συλλαβεῖν, βοὴ πᾶσα πρὸς πάντων ἀνέστη, τὸν λίθων ἦσαν ἐπ' αὐτὸν ἀφέσεις· οἱ δ' ἐγγὺς καὶ τὰ ξιφίδια ὑπασπάσαντες, συνεκέντησαν αὐτόν· οὕτω μὲν δὴ καὶ Κίννας ἐπαθε τὰ δίκαια. Καρβων δ' ἐκ τε Λιβυρνίας ὡς ἀφαπεπλευκὼς ἐς αὐτὴν μετεκάλει, τὰ μὲν χρήματα διδοὺς, ἐς τὴν πόλιν οὐ κατῄει, τὸν πρὸ τοῦ δημαρχον αὐτὸν καλούντων ὅτι σὺν ἀρχῇ χρηστηρίαν ἀπειλησάντων δὲ ἰδιώτην ἀποφανῇ, ἐπανῆλθε μὲν, τὰ χρηστήρια τοσοῦτον ὑπέτρυ· ἀπαγόντος δὲ τῆς ἡμέρας ἡμοιβὴν ἑτέρα τοσοῦτον ἔγραφε, καὶ ταύτῃ κεφαλὴν πίσσης ἐς τὸ τῆς Σελήνης καὶ ὃ τῆς Δήμητρος ἱερὸν, οἱ μάντεις ὑπὸ τὰς ἡλίου δύσεις ἐφάσαν τὰς χρηστηρίας, καὶ μόνος ἦρχεν ὁ Κάρβων. Σύλλας δὲ τοῖς τοσοῦτον ἤχθοντο ἀπὸ τῆς βουλῆς, ἀπεκρίνατο, αὐτὸς μὲν οὔ ποτε λύσαι τοιαῦτ' ἐργασαμένους ἔσεσθαι φίλος, τῇ πόλει δ' οὐ φθονήσειν χρεμζομένῃ τὴν σωτηρίαν αὐτοῖς· ἀσφάλειαν δὲ αὐτὸς μᾶλλον αὐτοῖς ἔφη, ἢ τοῖς ἐς αὐτὸν καταφυγοῦσιν ἐς ἀεὶ πρὸ ἔξω, στρατὸν ἔχων βίαιον· ᾧ δὴ μάλιστα καὶ δῆλος ἐγένετο εἶναι μήπω τῷ δὲ οὐ λῦσαι τὸν στρατὸν, ἀλλὰ τὴν τυραννίδα ἤδη δεδιὼς ἐμαυτοῦ μόνος· ἤτει δ' αὐτοὺς τήν τε ἀξίωσιν καὶ τὰ βουλευτήρια καὶ ἱερωσύνην, καὶ εἴ τι δῆλος γέρας εἶχον, ὃ τελῶν πάντα ἀποδοθῆναι, καὶ τοῖς ἐκ τούτων ἐρωτᾶς σὺν ἔπεμπε τοῖς πρέσβεσιν. οἱ δ' βύβλους ἀπὸ τοῦ Βρεντεσίου, Κίννα τε πυθόμενοι τεθνάναι, καὶ τὴν πόλιν ἀδιοίκητον εἶναι, ἐς τὸν Σύλλαν αὐέτρεφον ἀπαγαγεῖν. ὁ δὲ Σύλλας πάντα Ἰταλὸν στρατὸν τάξας, καὶ ἱππέας ἑξακισχιλίους, δῆμόν τε ἅπαν ἐκ Πελοποννήσου καὶ Μακεδονίας ἐπισπασάμενος, ἄπαρτος ἄγων ἐς μυριάδας ἀνδρῶν τέσσαρας, ἔπλει τε Γάπας ἀπὸ τῆ Γηραιέως, καὶ ἐκ Γαητῶν ἐς Βρεντέσιον, χιλίαις καὶ ἑξακοσίαις ναυσὶ διέπλει· διξαμένων δ' αὐτὸν ἀμαχεὶ τὴν Βρεντέσιον, τοῖσδε μὲν ὕστερον ἔδωκεν ἀπελθεῖν, ἵν' καὶ νῦν ἔχουσιν· αὐτὸς δ' ἀναστήσας τὸ στρατὸν, ἦλθεν ἐς τὸ ἄστυ. καὶ αὐτῷ Μέτελλος Καικίλιος ὁ Εὐσεβὴς ἐκ πολλοῦ τε ἠρημένος ἐς τὰ λοιπὰ τῆς συμμαχικοῦ πολέμου, ἔτι δηὰ Κίννα καὶ Μάριον ἐς τὴν πόλιν οὐκ ἐσῆλθεν, ἀλλὰ ἐν τῇ Λιγυστίδι μέλλων ἀθροίζειν, αὐτόκλητος σύμμαχος ἀπήντα μὴ ἧς εἶχε συμμαχίας, ἀμύητος ἔτι ὤν· ἔστι γὰρ εἰ τοῖς αἱρεθεῖσιν, ἔς τε ἐπομένθοιεν ἐς Ῥώμην. ὅπῃ δὲ ὁ Μέτελλος καὶ Γναῖος Πομπήϊος ὁ μὲν οὐ πολὺ Μέγας προσονομασθεὶς, Πομπηίου μὲν ὢν παῖς τοῦ διεφθαρμένου ὑπὸ κεραυνοῦ, οὐ βύβλου δ' Σύλλα νομιζόντος, τὴν δ' ἐπιστολὰς δεχομένους, ἦλθε, καὶ τέλος ἤγαγε, ἐκ τῆς Γικηνίπιδος τοῦ κλέους ἔτι παῖς ἰσχύσαντος ἐν αὐτῇ μάλιστα, ἀγλίεος· μετὰ δὲ οὐ πολὺ καὶ δύο ἄλλα στρατόπεδα συνέλεξε, καὶ χρησιμώτατος ἐν τοῖς μάλιστα ὅδε ὁ ἀνὴρ ἐγένετο τῷ Σύλλα· ὅπου αὐτὸν ὁ Σύλλας ἔτι νεώτατον ὄντα ἦγε τὸν λαμπρὸν, καὶ ὑπόντος φασὶν, ἐπαίσατο μύσος λέγοντες δὲ

τῦ πολέμου, καὶ ἐς Λιβύην ἔπεμψαν ἐξελάσοντά τε τοὺς Καρβώνος φίλους, καὶ Ἰέμψαλ᾽ον ἐκ πεδότης ὑπὸ Νομάδων, ἐς τὴν βασιλείαν καταγαγεῖν, ἐφ᾽ ᾧ δὴ καὶ θριαμβεῦσαι καὶ τὴν Νομάδων αὐτῷ πᾶν ἔχειν ὁ Σύλλας, ἔπι ὄπτι νέφ, καὶ ἔπι ἔτι τῶ ἱππέων. καὶ ἀπὸ τῦδε ἐπᾶρθη ἐς μέγα ὁ Πομπήιος, ὅτι Σερτώριον εἰς Ἰβηρίαν ἐπέμφθη, καὶ ἐς τὴν Γαλατίαν ὅτι Μιθριδάτην ὕστερον. ἀφίκετο γὰρ καὶ Κέθηγος ἐς τὸν Σύλλαν, χαλεπώτατος ἀντιστασιώτης αὐτῷ μετὰ Κίννα καὶ Μαρίου γεγονώς καὶ σκυθρωπὸς ἐκείνοις τῆς πόλεως ἐκπεσών, ἱκέτης τε γεγονὼς καὶ ἑαυτὸν παραδόντα ἐς ὅ τι βούλοιτο πᾶν ἔχειν. ὁ δὲ καὶ φρατρίας πολὺ πλῆθος ἔχων ἦλθε, καὶ φίλους πολλοὺς τῶν ὁπαδῶν, οἷς δὲ μὴ παρατηρῆς ἐχρῆτο, αὐτὸς δὲ καὶ Μέτελλος ἀθυμότατοι ἦσαν, ἐς ὃ πεύσοιντο ἐκβήσεσθαι. ἐδόκει γὰρ δὴ καὶ ὁ Σύλλας ἀθύμως ὅτι Μιθριδάτης γεγόνοι, σὺν ἀποδέσθαι πω τὴν ἀρχήν, εἰ καὶ πολέμιοι αὐτῷ ἐψηφίσατο Κίμβρας ἐμοὶ δὴ οὐμοῖ τῶν ἐχθρῶν βαρυτάτη καὶ ἀφανὴς ἔχθρα. οἱ δὲ ὁ Ἀσιανὸς τῆς τε φύσεως αὐτοῦ κακίας πεπαιδεύμενοι, καὶ τὸν πρόσθεν ἐς τὴν πόλιν ἐσβολὴν αὐτοῦ καὶ καταλῆψιν ἔτι ἔχοντες ἐν ὀφθαλμοῖς, τά τε ψηφίσματα ἃ ἐπικήρυξαν αὐτῷ λογιζόμενοι, καὶ τὴν οἰκίαν ὁρῶντες διὰ σκιᾶς μεμένην, καὶ πρόσοψιν διδυμωμένην, καὶ φίλους ἀνηρημένους, καὶ γεγενημένης ἐκφυγὴν σφίσιν, ἐδείμαινον, καὶ σὺν σφίσι νίκης ἢ παντελοῦς θρίας μέσον εἶναι νομίζοντες, συνίσαντο τοῖς πατράσιν ὅτι ὁ Σύλλας μετὰ δίου ἓς τε τὴν Ἰταλίαν πρὸς ἐπέμποντες, φρατριάς τε ξυμμαχικὰ χρήματα συνῆγον, σὺν ἃς πρὸς ἑκάτων σφίσιν ἀπολείποντες, ὅτε ἀσφαλὲς οὔτε προθυμίας. Γάϊός τε Νωβανὸς καὶ Λαβίκιος Σκιπίων, τὸν ὕπατον ὄντε πατρός, καὶ μετ᾽ αὐτῶν Καρβώνος πέρυσιν ἦρχεν, ἔχθρα μὲν ἐς ὃν Σύλλαν ὁμοία χρώμενοι, δίχα δὲ καὶ στασιάζοντι ὧν ἐπρεσβεύσαν, πολὺ τῷ δήμων χείρονι, ἔκ τε τῆς πόλεως στρατὸν ὅσον δύ᾽ πόρεων καὶ πλέονα, καὶ ὅτι ἐκ τῆς Ἰταλίας προσλαβόντες, ὅτι τὸν Σύλλαν καὶ μέρος ἐχώρεσαν, ἀπύραις ἐκ πεντακοσίων ἀνδρῶν ἀλλαξίαις ὕστερον ἐπῆλθον, ὕστερον γὰρ, καὶ πλέοσι τούτων· ἡ γὰρ οὖσα τῶν ἀνδρῶν ἐς τοὺς πατρίους πρόθυμα πολὺ ἐποίει, ὡς ὁ μὲν ἔργῳ τὸ Σύλλα χωρεῖν ὅτι πατρίδα, δόξαν ἔχον πολεμίου, τὸ δὲ πατρίδος· τῶν τε ἁμαρτηθέντων αὐτοῖς οἱ πολλοὶ συνεγνωκότες, καὶ τῇ φόβου μετέχοντες ἡγεμόνι συνέπεσον, οὐ δὲ Σύλλαν εἰδότες, οὐ κόλασιν ἢ διόρθωσιν ἢ φόβον ὅτι σφίσιν, ἀλλὰ λύμας καὶ θανάτους καὶ δημεύσεις, καὶ αἱρέσεις ὅλως ἀθρόας ὑποτοπήσαντες· ὧν οὐκ ἐψευσθησαν δόξης. ὅ τε γὰρ πόλεμος ἔφερε πόρπαξ, ὧν γε καὶ μέσοι δισμύριοι πολλάκις ἐν μάχῃ μιᾷ, καὶ ἀμφὶ ὃ Ἀσιν πέντε μυριάδες ἀμφοῖν ἀπέθανον, καὶ ἐς τοὺς ἐπολέμους ὁ Σύλλας σὺν δίκῃ καὶ καθ᾽ ἕνα καὶ τῇ πόλει ἐξέλιπε θρασύ, μέχρι καὶ μόναρχον ἑαυτὸν ἀπέφηνε τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς ὅλης, ἐφ᾽ ὅσον ἔχρηζέ τε καὶ ἐβούλετο. καὶ ταῦτα αὐτῷ ἐδόκει καὶ ὁ δαιμόνιον ἐν τῷδε τῷ πολέμῳ σημῆναι· διάφορά τε γὰρ ἄγονα πολλοῖς καὶ ἰδία καὶ τῇ πλήθει ἐπέπεσε καθ᾽ ὅλην τὴν Ἰταλίαν, καὶ μυθευμένων παλαιῶν ὑπερφοβώτερον ἐμνημόνευον· πρόσφατά τε πολλὰ ἐγίνοντο, καὶ λοιμὸς ἔτεκε, καὶ γυνὴ κύουσα ἔχει ἀπὸ βρέφους ἐξέδωκε, τὴν τε γῆν ὁ Θεὸς ὅτι μέγα ἔσεσι, καὶ κοῦς ἵππας ἐν Ῥώμῃ κατιδεῖσι· καὶ πρὸ Ῥωμαίων ὄντων ἐς τὸ πιαῦτα βαρυεργῶν, ὅ τε Καπιτώλιον ὑπὸ τῶν βασιλέων τεσσαρακοσίοις που πρόσθεν ἔτεσι ἐμπρησθὲν ἐνεπρήσθη, καὶ τὴν αἰτίαν οὐδεὶς ἐπυνθάνετο· πρότερα δὴ ἔδοξεν ἐς ὃ πλῆθος τῶν ἀπολωλυμένων, καὶ τὴν ἄγουσιν τῆς Ἰταλίας, καὶ Ῥωμαίων αὐτῶν τῆς τε

πόλεως καταλῆψιν, καὶ πολιτείας μεταβολὴν ποιήσασθαι. ἤρξατο μὲν οὖν ὁδὸν ὁ πόλεμος, ἐξ οὗ Σύλλας ἐς Βρεντέσιον κατῆλθεν, ὀλυμπιάδων οὐσῶν ἑκατὸν ἑβδομήκοντα καὶ τεσσάρων· μῆκος δὲ αὐτῆς ἀφ' ὅτου τὸ μέγεθος ὧν ἔργον σὺν ἐπιζήλῳ ἐς ἐπ' ἐχθροὺς ἰδίους ζηλωτὸν ἦν, ἐπὶ πολὺ ὡς ἕκαστος τοῖς δὲ ἔργοις ἐχώρει, ὅλην καὶ μᾶλλον αὐτοῖς τὰ παθήματα ἐπεισερρύησε, σὺν ὀξυτέρᾳ σπουδῇ ἐπραχθῆναι δοκοῦντα. ἐς δὲ πελαγίτας ὅμως κατῆλθε καὶ πάλιν τὴν Ἰταλίαν, μέχρι τοῦ Ἀρχελάου ἐπεδήσατο Σύλλας· ὁ γὰρ Ἰόνιος καὶ μὴ Σύλλαν ἐξέτεινεν ἐπιπλόον. μάχαι δὲ καὶ ἀκροβολίαι, καὶ πολιορκίαι, καὶ πολέμων ἰδέαι πᾶσαι καὶ τὴν Ἰταλίαν, ἀφ' ἑαυτῶν καὶ καθ' μέρη τοῖς στρατηγοῖς ἐπῆλθον πολλαί, καὶ πᾶσαν διαφανῆς· ὧν τὰ μέγιστα καὶ ἐξιολογώτατα, ἐπὶ κεφαλαίῳ φερόμενα, διὰ βραχέων. πρῶτα μὲν ἀμφὶ Καπύην τοῖς ἀδυνατώτοις τῶν Νωβανοῦ ἐπῆγεν μάχη, καὶ θήσκουσι Νωβανοῦ μὲν ἑξακισχίλιοι, τῶν δ' ἀμφὶ τὸν Σύλλαν ἑβδομήκοντα, τραυματίαι δ' ἐπῆσαν πολλοί, καὶ Νωβανὸς ἐς Καπύην ἀνέζυξε. Σύλλᾳ δὲ καὶ Μετέλλῳ περὶ Τέανον οὖσι, Λύκιος Σκιπίων ἑπτὰ μὲν ἑτέρου στρατοῦ πόρρω ἀπῆν ἄμαχοι ἔχοντες, καὶ πεθοιῶτες εἰρηνικῶν ἠμέλουν· ἀμαθεῖς δ' οἱ περὶ τὸν Σύλλαν, τοὺς δὲ Σκιπίωνα περὶ συμβάσιον ἐπρέσβευον, οὐχ οὕτως ἡσυχίζοντες ἢ χρῄζοντες, ὡς τάχιστα τοῦ στρατοῦ τὸν στρατὸν ἀπόμαχον ἔχοντα, ὃ καὶ σπουδῇ ἐδόκει ἠμέλητο. Σκιπίων μὲν γὰρ ὅμηρα τῆς συνόδου λαβών, ἐς τὸ πεδίον κατῆλθε, καὶ συνῆσαν τρεῖς ἑκατέρωθεν, ὅτε καὶ τὰ γραπτὰ τὰ λεχθέντα συνέβη· ἐδόκει δ' ἀμαθέστερος ὁ Σκιπίων ἐς Νωβανὸν ἢ στρατάρχου πρὸς τὴν λελεσμένην πέμψαι Σερτώριον ἀπαγγελοῦντα, καὶ ὁ φρὴν ἑκατέρων ἀσύγχυτος, ἅτε ἀπροφάσιστος ἀμαθούντων. Σερτωρίου δ' ἐν πρόδηλα συέντος, ἢ τὰ Σύλλα ἤρητο καταλαβόντος, ὁ μὲν Σύλλας ἠπίατο πέμπων ἐς τὸν Σκιπίωνα· ὁ δέ, εἴτε τῷ ἡμερώτερα συνεγνωκὼς, εἴτε ἀπροφάσιστος ἀπορῶν, ὡς ὅτι ἀλλαχόθεν δὴ ὧν Σερτωρίου ἔργα, τὰ ὅμηρα ἀπέπεμπε τῷ Σύλλᾳ, καὶ αὐτὸς ὁ φρὴν αὐτῷ, τῇ τε τῆς συέσεως ἐν σπουδαῖς ἡδονῇ καταλῃφθῆ, καὶ τῇ τῶν ὁμήρων ἐκ ἀπαντουμένων ἀποπέμψῃ, ὡς ἐν σπουδαίοις ἔχοντες ἐν αἰτίαις, κρύφα ὧν Σύλλα συνεπῆλθε μεταθήσεσθαι πρὸς αὐτὸν εἰ πελάσαιε· καὶ προσιόντος, αὐτὸς πόρρωθεν ἀμαθέως μετίησιν, ὡς τὸν ὕπατον Σκιπίωνα καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Λύκιον, μόνους ἐν τῷ στρατοπέδῳ τὸ τῆς σκηνῆς διαπορηθέντας Σύλλαν καταλαβεῖν. καὶ μοι δοκεῖ ὧδε οὐ φράσαντος παλαιὸν ὁ Σκιπίων, ἀγνοήσας ὅλον στρατοπέδου τόπον δὲ συνθήκην. Σκιπίωνα μὲν δὴ μετὰ τοῦ παιδὸς, οὐ μεταπεμψάμενον ὁ Σύλλας, ἀπέπεμπεν ἀπαθῆ· ἡ δὲ πρὸς Νωβανὸν ἐς Καπύην πρεσβευτῶν συμβάσιον ἔπεμπεν ἑτέρους, εἴ τε δυνάσας τῆς πλείονος Ἰταλίας ὅτι τοῖς ἐν ἀτραπὸς συνοισαμένης, εἴ τε καὶ ἐς τόνδε καθάπαξ ἐς ὃν Σκιπίωνα τεχνάζων. σὺν ἐνὸς δὲ πρεσβευτοῦντος οὐδὲ ἐς ἀπόκρισιν (ὁ γὰρ τοῖς Νωβανοῦς ὡς ἔοικε, μὴ ἀφαλλῆναι τὰ ὅμοια ἐς ὃν στρατὸν ἔδοσαν) διαπεσὼν Σύλλας ἐχώρει πρόσω, καὶ πολέμια πόρρω δηοῦ. ὃ δὲ αὖτ' ἐν Νωβανὸς ἔπρεσβεύετο καὶ δηΐας ὁδοὺς. Καφύων δὲ ἐς ὃ Ἄσυ πρόδρομοι, Μέτελλόν τε καὶ τοὺς δηΐους, ὅσοι ὄντες ἀπὸ τῆς βουλῆς τῷ Σύλλᾳ συνῆσαν, ἐψηφίζετο εἶναι πολεμίους. αἷς δὲ μέρας καὶ ὁ Καππαδόκιον ἐπέμπετο, ἐν ὃ ἔργον ἐν ἐς ζόγον ποιοῦσι Κάρβωνος, ἢ τῶν ὑπάτων, ἢ Σύλλα πέμψαντος εἶναι), ὃ δὲ ἀκριβὲς ἄδηλον ἐμοί, ἐν οὐκ ἔχω τὴν αἰτίαν ἐγὼ συμβαλεῖν δι' ἣν αὖ οὕτως ἐλήφθη. Σερτώριος δὲ ἐκ πολλοῦ στρατηγὸς ἠρημένος Ἰβηρίας, μετὰ τὴν Συέσσης καταλῆψιν ἔφθη ἐς τὴν Ἰβηρίαν, καὶ αὐτὴν τὸ πρό-

τέρων στρατηγῶν οὐδενὶ μύθῳ, πολλοὺς σώζεσθαι καὶ ὁδὸν Ρωμαίοις ἀνεκήρυσε πόνους. πλέονος δ' αἰεὶ τοῖς ὑστάτοις μυρμιδόνος στρατοῦ ἀπό τε τῆς πλέονος Ἰταλίας ἔπι σφίσι σύνεσώσης, καὶ ἀπὸ τῆς ὁμόσε τοῦ τὸν Ἡμιθμὼν Γδυπίας, οὐδ' ὁ Σύλλας ἠμύνῃ, τοῦ πέμπων ἐς ὅσα δύναιτο τῆς Ἰταλίας, φιλίᾳ τε καὶ φόβῳ καὶ χρήμασι καὶ ὕπνοις ἀγείρων, μέχρι δ' λοιπὸν τῷ ἦρος ἑκατέρους ἐς ζεῦπα ἀνέλωθη. τῷ δ' ὀπίσω ἔτους, ὕπατοι μὺθ γε ἔαθλον Παπιρίος τε Κάρβων αὖθις, καὶ Μάριος ὁ ἀδελφιδοῦς Μαρίου τῷ θείφανος, ἐπὶ τὰ καὶ εἴκοσιν ἔτη γεγονώς· χθιμὸν δὲ καὶ κρύος πολὺ ἠμύμυον ἀπ' ὠμῶν ἀλλήλων διέσχον· ἀρχομύου δ' ἦρος, τοῦ ὄν Αἰσῖνον ποταμὸν, ἐξ ἧσπερ ὀπὶ μεσημβρίαι ἀγὼν καρτερὸς ἐλύετο. Μέτελλός τε καὶ Καρρίνας Κάρβωνος στρατηγῶ τοῖς ἀλλήλους, καὶ φθὰς μὺθ ὁ Καρρίνας πολλοὺς ἀπεβάλετο, τὰ δὲ τοῦ οἰκεῖα πρὸς τὸν Μέτελλον ἀπὸ τῶν ὑστάτων μετεπίθετο. Μέτελλος δ' ὁ Κάρβων καταλαβὼν, ἐφορύσσετο καθ' ἡμύμυον, ἕως τὸν Μάριον τὸ ἔτος ὕπατον μεγάλῃ μάχῃ τοῦ Πραινεστὸν ἠπάτησε πυθόμυον, ἀνεστρατοπέδευεν εἰς Λείβιον, καὶ τῷδε μὺθ Γνώμπιος τῆς οὐρανίας ἐξ ἀπὸ ἡμύμυον ἐωώχλει· ἡ δὲ τοῦ Πραινεστὸν ἦσται ὧδε ἐλύετο, Σύλλα Σίππιον καταλαβόντος, ὁ Μάριος αὖ χοῦ στρατοπέδου, ὑστερχώρει καπολίσθων, ὡς δ' ἤλθεν ὅτι ὄν καλούμυον Ἱερὸν λιμύνα, ἐξ ἑπτὰ ἐς μέσσον ἢ ἠνωίζετο τοῦ θύμος· ἀρχομύου δ' ὑπεδέδυσαν ὕ λαοῦ μέρεσι, ἀπῖραι πέντε πεζοὶ ἐς δύο ἱππέων σὺν νύμενάσαι τῷ ζωπύρῳ σκοπιὰν, ἔνθα τε σημεῖα ἔρριπτον ὁμοῦ, καὶ τοῖς ὄν Σύλλαν μετετίθεντο, ἢ τόδ' ὑθὺς ἦρχε τοῦ Μαρίου δυσμενεῖς ἦσαν· καπολίσθοντες γὰρ ἐς Πραινεστὸν ἔφθησαν ἅπαντες ἐπομύου τῷ Σύλλα στρατῷ δρόμῳ, καὶ οἱ Πραινέστιοι τοῖς μὺθ τοῦ τοις αὐτῶν εἰσεδέξαντο, Σύλλα δ' ὀπίσω μύοντος, τὰς πύλας ἀπέκλεισαν, καὶ Μάριον καλωδίοις ἀνεμήσαντο, κἀλὺς δ' ἀνὸς αὐτῷδε τοῦ τοῖς τείχεσιν ἐγίγνετο φόνος, καὶ πλῆθος αἰχμαλώτων ὁ Σύλλας ἔλαβεν, ὧν τοὺς Σαμνίτας ἔκτεινε πρὸς τὰς, ὡς αἰεὶ χαλεποὺς Ρωμαίοις ἡμυμύους. τὸ δ' αὐτᾶς ἡμέρας καὶ Μέτελλος σύνεκα ἕτερον Κάρβωνος στρατὸν, πόντε καὶ ζῶντα ἀπῖραν ὑπὸ τὰ ἔργα σεσωσμένων ἐς Μέτελλον. Πομπηίος τε Μάρκιον σύνεκα τοῦ πόλιν Σίνας, καὶ τὴν πόλιν διήρπαζεν. ὁ δ' Σύλλας ὃν Μάριον ἐς Πραινεστὸν κατακλείσας, τὴν πόλιν ἀπεπάφρυσε καὶ ἀπετείχιζεν ὑπὲρ μακρὸν ἀφεστήμυτος, ἢ Λουκρήτιον Ὀφέλλαν ἐπέσχον τὰ ἔργα, ὡς οὐκέτι μάχῃ τοῦ ἀναστρόμυος Μάριον, ἀλλὰ λιμῷ. Μάριος δὲ ὡσθεὶς χρηστὸν ἔτι τοῦ σοδοκῶν τοῖς ἰδίοις ἐχθροὺς ἠπείγετο τοῦ σαυτελφὸν καὶ Βεσύτῳ στρατηγοῦντι τῆς Γαλέως ἐπέστειλε σύγκλητον ὡς ὅτι τι ἀνῷο στρατοπέδων, καὶ κτεῖναι Πόπλιον Αντίστιον, ἢ Γαπήιον Κάρβωνα ἕτερον, καὶ Λεύκιον Δομίτιον, καὶ Μούκιον Σκαιόλαν ὃν τὴν μεγίστην Ρωμαίοις ἱερωσύνην ἱερωμύον· οἱ μὺθ δὴ δύο τῶνδε ἀνῃρέθησαν ὑπὸ τῇ βουλῇ, καθὰ Μάριος τοῦ ἐπέταξε, τὴν σφαγέων ἐς ὃ βουλευτήριον εἰσαχθέντων· Δομίτιος δ' ὑπὸ τείχων, τῷδε τὴν ἔξοδον ἀνῃρέθη, ἢ μικρὸν τοῦ τὸ βουλευτηρίου Σκαιόλας, τὰ τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἐς ὃν ποταμὸν ἐρρίφη· ἐπεπόλαζε γὰρ ἤδη μὴ ἁπλέεσθαι τοῖς ἀναιρουμύοις. Σύλλας δὲ στρατὸν ἐς Ρώμην ἢ μὲν δ' ἑτέρων ἢ ἑτέρων ὁδῶν τοῦ ἐπεμπεν, ὑπερλλόμυος τοῖς πύλας καταλαβοῖ, εἰ δὲ ἀποκρουσθεῖεν, ὅτι Οσια χωρῆν· τοῖς δὲ αἰ τε πόλις προδιδόντας ξὺν φόβῳ τοῦ σεδέχοντο, καὶ ὃ ἄχυ τοῦ σοδοῦσι τοῖς πύλας ἀνέῳξαν, ὑστόν τε λιμὸν πιεζόμυοι, καὶ τὴν παρόντων κακὴν ἄγα, τὰ ὅπλα τοῦτα φέρειν ἐλιζόμυοι. Σύλλας δ' ὡς ἔμαθεν,

αὐτίκα ἐπελθὼν, τὴν μὲν φρατιὰν ἵδρυσι πρὸς τῇ πύλῃ τῇ τοῦ Ἀρείου πεδίου· αὐτὸς δ' εἴσω παρῆλθε, καὶ φυγόντων τῶν ἀντιστασιωτῶν ἀπέκτεινε, καὶ τὰ μὲν τούτων αὐτίκα ἐδημεύετο καὶ διεπιπρᾶσκετο· τὸν δὲ δῆμον ἐς ἐκκλησίαν συναγαγὼν, τὴν τε ἀνάστασιν τῶν παρόντων ἀληθῆ ἔφερε, καὶ φαῦλα πρὸς ταῦτα συνέταξεν, ὡς αὐτίκα τῶν δεδημευμένων καὶ τῆς πολιτείας ἐς ὃ δίοι βουλομένῳ. διοικησάμενος δ' ὅσα ἤπειγε, καὶ τὴν πόλιν ἀναβαπτίσας τῷ ἑαυτοῦ, ἐξώρμησεν ἐς Κλουσίον, ἔνθα τὸν πολέμου τὰ λοιπὰ ἤκμαζεν. ἐν δὲ τούτῳ, οἷς ἐπανάστασις πρὸς σφᾶς ἐγεγένητο ἱππεῖς Κελτίβηρες ἐπὶ τὴν ἐν Ἰβηρίᾳ στρατηγῶν ἀπεσταλμένοι, καὶ βουλομένῳ πρὸς ὃν Γναῖον ποταμὸν ἱππομαχίας, ὁ μὲν Σύλλας ἔκτεινεν ἐς πεντήκοντα τῶν πολεμίων, δέκα δὲ καὶ ἑξδομήκοντα τῶνδε τῶν Κελτιβήρων ἠυτομόλησαν ἐς Σύλλαν, καὶ τοὺς λοιποὺς ὁ Κάρβων ἀφῆλεν, εἴ τε χαλεπήνας ἐπὶ τῇ ὁμοεθνεῖ αὐθομολίᾳ, εἴ τε δείσας περὶ ὁμοίου. τῷ δ' αὐτῷ χρόνῳ περὶ Σαπυρίαν ἑτέρᾳ μέρει τοὺς ἐμφρουροὺς ὁ Σύλλας ἐνίκα, καὶ Μέτελλος ὁπὸ Ράβεννα περιπλέων, τὴν Οὐενετῶν χώραν πεδιάδα καὶ πυροφόρον οὖσαν περικατελάμβανεν· ἐς τε Νέαν πόλιν ἐκ περιόδου νυκτὸς ἑτέρᾳ τῶν Συλλείων ἐπελθόντες, ἔκτειναν ἀπόρους χωρὶς ὀλίγων ἀμφυγόντων, καὶ τὰ τειχήρη τῆς πόλεως ἔλαβον. αὖτις δὲ Σύλλᾳ καὶ Καρβωνι περὶ Κλουσίον ἐξ ἧς ὁπὸ ἑσπέρας γένεται μάχη κρατερὰ, καὶ φανέντες ἀλλήλοις ἰσόμαχοι μὴ σκότος διεκρίνῃ. ὁ δὲ ὑπὲρ Σπωλητίου πεδίου, Πομπήιος καὶ Κρίασος ἄμφω Σύλλα στρατηγοὶ, κτείνουσι τῶν Καρβωνείων ἐς τετρακισχιλίους, καὶ Καρρίναν ὃν ἀντιστρατηγοῦντα σφίσιν ἐπολιόρκουν, ἔσχε Καρβων μὲν ἕτερον τῶν Καρρίνᾳ στρατὸν ἐπεμψεν· ὁ δὲ Σύλλας αἰσθόμενος καὶ ἐφεδρεύσας, ἔκτεινεν αὐτῶν προσδυόντων ἐς δισχιλίους· καὶ Καρρίνας δὲ, νυκτὸς ὕδατός τε ὄντος ἐξ οὐρανοῦ πολλοῦ καὶ σκότους, αἰσθομένων μὲν τῶν περικαθημένων, λαθὼν δὲ ὃν ὅμβρον ἀμυσσόντων, διέφυγε. καὶ Καρβων ἐς Πραινεστὸν Μαρίῳ ὑπὸ στρατάρχῃ Μαρκίου ἔπεμπεν ὀκτὼ τέλη στρατιᾶς ἄγοντα, πειρασόμενος αὐτὸν τοῦ λιμοῦ κακοπαθοῦντα, οἷς ὁ Πομπήιος ἐξ ἐπάδρας ἐπὶ τινὶ προσπεσὼν, πέπτωκέ τε, καὶ πολλοὺς διαφθείρας, ἐς λόφον συνέλκει τοὺς λοιποὺς· ἔνθ' οὖν Μάρκιος μὲν οὐ σεσεῖσθαι τὸν πύργον, ἀπεδίδρασκεν, ὁ δὲ στρατὸς αὖτις τὴν αἰτίαν τῆς ἐπάδρας προστιθεὶς, ἐτάσιάσε χαλεπῶς, καὶ τέλος μὲν ἐπὶ τοῖς σημείοις ὅλον ἄθρουν προσκλίματος ἐπομπλῦνες Αἰμιλιανοὶ οἱ λοιποὶ δ' ἐς τὰς πατρίδας κατὰ μέρη διελύθησαν, ὡς ἑκάστοις πατρὶς ἦν στρατηγῷ μίαν προσμεῖναι, καὶ Μάρκιος μὲν ὧδε προσέζας κακῶς, ἐς Καρβωνα ἐπορεύετο. Μάρκιον δὲ Λαμπώνιον ἐκ Λυκημίας, καὶ Πόντιον Τελεσῖνον ἐκ τῆς Σαμνίτιδος, καὶ ὃν Καπυᾶνοι Γοῦτταν μὲν ἑπτὰ μυριάδων ἐπιτηδείους Μαρσοις ἐξελέσθαι τῆς πολιορκίας, ὁ Σύλλας ἐπὶ τοῖς σφετέροις ἢ μόνῃ ἀφίκατον ἰῷ, ἀπέκλεισε τῆς πρόσδου· καὶ ὁ Μάρσος ἀπογινώσκων ἤδη τοῖς ἔξωθεν ὁπλίσεως, φεύγειν ἐπὶ τὴν μεταχμίου μεγάλῳ ὁρμῇ ἤγρει, ἐς ὃ καὶ μηχαναῖς καὶ φρατιὰ συναγαγὼν, ἐπιχείρει βιάσασθαι τὸν Λουκρήτιον· πολυπειρίᾳ δ' αὖτις καὶ ποικιλίᾳ τῆς πείρας ἡνιοχήσας, οὐδὲν δύων, εἰς Πραινεστὸν αὖθις συνελείετο. καὶ περὶ ταῖς αὐταῖς ἡμέραις ὁ Φανεστὴς Καρβωνος καὶ Νωρβανὸς ἐξ ὁδοῦ βεβαίως περὶ ἑσπέρας ὁπὸ Μετέλλου στρατόπεδον ἵζάντες, λοιπὸν οὔσης ὥρας μιᾶς ἢ ἀμπέλων πυκνῶν περικειμένων, ἀφάντως μέλα ὑπὸ ὀργῆς ἐς μάχην ἐξέπαιον, ἵππισθέντες Μέτελλον ὡς προσάγοντα κατάπληξιν· ἠπειρώμενοι δὲ ὡς ὁ αὐτὸς χωρίου τε καὶ ὥρας, καὶ ἐς τὰ φυτὰ ἐμπίπτον-

τες, ἐφθείροντο τῇ πλήθος, ὡς ἀπολέσθαι μὴ ἀμφὶ τοὺς μυρίους, ἀλλ' ὀλιγωλήσας ἢ ἐς ἑξακισχιλίους, καὶ τοὺς λοιποὺς διαρρίψαι, μόνων τῶν ἑξακισχιλίων ἐπιμελόντων ἐς Ἀρρήνιον· τέλος δὲ ἀμφὶ Λυκόμηδον ἀγόμενον τοῦ Ἀλεξανδρέως τὸν πυθόμενον, μετεχόρησε ἐς Μέτελλον δυσχεραίνοντος Ἀλεξανδρέως· ὁ δὲ, ὅτε μὴ οὐ καταχὼν τῆς ὁρμῆς αὐτὸν, ὡς Νωβανὸν ἐπιμπλήσων· οὐ πολλῇς δὲ ἡμέραις ὕστερον κρύφα τοῦ Σύλλα πρεσβεύεται πέμπει, καὶ λαβὼν ἄδειαν εἴ τι προέξειν ἀξιολογον, ὅτι ἐσήσαν ἐκκλῆ Νωβανοῦ τε καὶ τοὺς συνόντας αὐτοῦ στρατηγοὺς, Γάιον Ἀντίπατρον καὶ Φλαούιον Φιμβρίαν ἀδελφὸν τοῦδε τοῦ τὴν Ἀσίαν ἑαυτὸν ἀνελόντος, ὅσοι τε ἄλλοι τῶν Καρβωνείων στρατηγοὶ ὅτε πρῶτον· ὡς δὲ ἀφίκετο χρεὼς γὰρ Νωβανοῦ (μόνος γὰρ οὐκ ἀφίκετο) πρόφασιν αὐτοῖς ὁ Ἀλεξανδρεὺς ἔκτεινεν ὅτι τῆς διαφθορᾶς, καὶ ἐς τὸν Σύλλαν διέφυγε. Νωβανὸς δὲ καὶ Λεύκιον ὁπότε τῇδε τῇ συμφορᾷ, καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν πλησίον στρατοπέδων ἐς τὸν Σύλλαν μεταχωρῆσαι πειθανόμενος, τῶν τε πρόσθεν οἱ φίλων οὐδὲν ἔτι πιστὸν οὐδὲ βέβαιον, ὡς ὑπὸ συμφορᾶς ἀηθέμενος, ἰδιωτικοῦ σκάφους ὁπότε, ἐς Ῥόδον διέπλευσεν· ὅθεν ὕστερον ἐξαιτούμενος ὑπὸ τοῦ Σύλλα, Ροδίων ἔτι ἀμφιγνοούντων, ἑαυτὸν ὑπὸ ἀγορᾷ μέσῃ διέφθειρε. Καρβωνὸς δὲ ἕτερα πέλτη δύο στρατιωτῶν ἐς Γραμνεὸν ἄγειν ἔπεμπε Δαμάσιππον, ὑπερπιπράσκοντος Μάριον ἐκλύσαι τῆς πολιορκίας, ἀλλ' οὐδὲ οὗτοι τὰ γινόμενα διελθεῖν ἐδυνάσθη φυλακούμενα ὑπὸ τοῦ Σύλλα. Γαλάται τε ὅσοι ὑπὸ Ραβιρίου ὁπότε τὰ Ἀλπεια πρῶτα ἥκουσι, ἀθρόως ἐς Μέτελλον μετέπιπτον, καὶ Λεύκολλος ἑτέρως τῶν Καρβωνείων σύνοικα πρὸς τὴν Πλακεντίαν· ὧν ὁ Κάρβων πειθανόμενος, πεντακοσίους ὅμως ἔπ' ἔχων πρὸς ὃ Κλουσίου, καὶ δύο τέλη τὰ Δαμασίππου, καὶ ἕτερα πρὸς Καρρίνας καὶ Μάρκιον, Σαμνιτῶν τε αὖτις χρεὼ πολλὴ προθύμως ἔπι τοὺς τὰ γινὰ κακοπαθούντων, ἀπογνοὺς ἀπιόντων, ἀδεῶς ἔφυγε σὺν τοῖς φίλοις ἐς Λιβύην ἐξ Ἰταλίας, ὕπιστος ἔπι ὧν ὡς Λιβύῃ πρόσχημα ἀπιόμενος ἀπὸ τῆς Ἰταλίας· τῷ δὲ ὑστερηφθέντων οἱ μὲν ἀμφὶ Ὃ Κλουσίου Πομπηίῳ συνενεχθέντες ἐς μάχην, ὑπέδυσαν ἐς δισμυρίους, καὶ ὡς ὅτι συμφορᾷ μείζῃ καὶ ὅλοι πρὸ τοῦδε τῶν γραφῶν ἐς τὰς πατρίδας καὶ μέρη διελύθη. Καρρίνας δὲ καὶ Μάρκιος καὶ Δαμάσιππος, οἷς εἶχον ἅπασι ὅτι τὰ γινὰ ἐχώρησεν, ὡς ὁμοῦ τοῖς Σαμνίταις βιαζόμενοι πρόσω αὐτὰ προέσαν· οὐ δυνηθέντες ἢ οὐδ' ὡς, ἐφέροντο ἐς Ῥώμην, ὡς ἔρημον αἱρήσων καὶ ἔσφων ἅμα καταληψόμενοι Ὃ Ἄστυ, καὶ πρὸς τὰ δίκαια ἕκαστ' ἐγραπτέδοσαν ἀμφὶ τοῦ Λεβαίων γάμου. δείσας οὖν ὁ Σύλλας πρὸς τὴν πόλιν, τοὺς μὲν ἱππέας πρόσθεν καὶ σπουδῇ ὁμοκλῇ σὺν ὀλίγοις αὐτοῖς ὁδοῦσιν, αὐτὸς δὲ ἐπαρθεὶς ἀθρόῳ τῷ στρατῷ πρὸς τὰς Κολλίνας πύλας, πρὸς μεσημβρίαν ἐστρατοπέδευσεν ἀμφὶ Ὃ τὴς Ἀφροδίτης ἱερὸν, ἤδη καὶ τὰ πολεμίων πρὸς τοῦ πάλιν στρατοπεδούντων· μάχης δὲ οὔτε αὐτοῖς πρὸς δείλιον ἐσπέρας γνωμώσης, τῷ μὲν δεξιῷ Σύλλας ἐχρήτει, Ὃ δὲ λαιὸν ἤπτωμον ὅτι τὰς πύλας κατέφυγον· οἱ δὲ γέροντες ὄντες ὡς εἶδον αὐτοῖς σὺν τέχναις τοὺς πολεμίους, τὰς πύλας καθῆκαν ἀπὸ μηχανῆς· αἱ δὲ ἐμπίπτουσαι πολλοὺς μὲν ἀπὸ τοῦ στρατοῦ διέφθειρον, πολλοὺς δὲ ἀπὸ τῆς βουλῆς· οἱ πολλοὶ δὲ ὑπὸ δίους καὶ αὐλήκης φύσιφορον ἐς τοὺς πολεμίους, καὶ νυκτὸς ὅλης ἀγωνισάμενοι, πολὺ πλῆθος ἔκτειναν. ἔκτειναν δὲ καὶ τῶν στρατηγῶν Τελεσῖνον τε καὶ Αλβῖνον, καὶ τὰ στρατόπεδα αὐτῶν ἔλαβον, Λαμπώνιός τε ὁ Λυκόμηδος καὶ Μάρκελλος καὶ Καρρῖνας, ὅσοι τε ἄλλοι στρατηγοὶ τοῦ Καρβωνείου στάσεως αὐτοῖς συνῆσαν,

διέφυγον, καὶ θαύματος ἐκ τοῦδε τοῦ ἔργου πάντα μυριάδων ἐδόκει ἡμέσθαι πρὸ ἀμφοτέρων, ἔστι αἰχμάλωτα ὀκτακισχιλίων πλείω ἡμόλωνα, Σύλλας μὲν ὅτι Σαμνῖται ὃ πλέον ἰῶν, καὶ πικρότατοι· μᾶ δὲ μίαν ἐμέρεν αὐτῷ καὶ Μάρκιος καὶ Καρβόνας ἀλόντες προσήχθη, καὶ σὺν τοῖσδε φόβος οἷα Ρωμαίων, ἔκτεινεν ἄμφω, καὶ τὰς κεφαλὰς ἐς Γραγεστὸν Λουκρητίᾳ πρὸς τὰ τάφρα προσενεγκεῖν ἔπεμψε. Γραγέσιοι δὲ καὶ τάδε ἠώλυσαν, καὶ ὃν Καρβώνος γραπτὸν ἀπολωλέναι πάντα πεῦθανόμενοι, αὐτοὶ τε Νωρβανοὶ ἦσαν φυγεῖν ἐξ Ἰταλίας, καὶ τὴν μᾶλλον Ἰταλίαν καὶ Ρώμην ἐπ' αὐτῇ Σύλλᾳ σὺν πενταετίᾳ κεχαρῶσθαι, τὴν πόλιν τῶν Λουκρητίᾳ πρὸς ἔδοσαν, Μαρίου καταδύτος ἐς τὰ φρέατα ὑποδύμου, καὶ μᾶ βραχὺ καὶ ἀμελόντος ἑαυτόν· Λουκρήτιος μὲν δὴ Μαρίᾳ τὴν κεφαλὴν σὺν τέμνων, ἔπεμπεν ἐς Σύλλαν, ᾗ αὐτὴν ὁ Σύλλας σὺν ἀγορᾷ μέσῃ προσέταξε θέσθαι τῶν ἐμβόλων ἠλίσκοσαν λέγεται τῇ νεότητι τοῦ ὑποστάτου καὶ εἰπεῖν, Ἐρέτην δεῖ προσέτα ἡμέσθαι τοὺς πολεμίους ὀλιγαρχῆν. Λουκρήτιος δὴ ἐπεὶ Γραγεστὸν εἶλε, τὸν ἀπὸ τῆς βουλῆς σὺν ἄλλοις Μαρίου στρατηγοῦντων ζωὸν αὐτὸν ἀνῆρε, ζωὸς δὲ ἐς φυλακὴν ἐσέβαλεν· οὓς ὁ Σύλλας ἐπελθὼν ἀνέλε, καὶ ζωὸς σὺν Γραγεστῷ προσέταξε χωρὶς ὅπλων προελθεῖν ἀπάνευθας ἐς ὃ πεδίον· καὶ προελθόντων ζωὸς μὲν ἑαυτῷ τὰ χρησίμους ἡγουμένους, ὀλίγους πάμπαν ἐξείλετο, ζωὸς δὲ λοιποὺς ἐκέλευσεν ἐς τεῖα ἀπ' ἀλλήλων ἀφεστῆναι, Ρωμαίους τε καὶ Σαμνίτας καὶ Γραγεστίους· ἐπεὶ δὲ διέστασαν, ζωὸς μὲν Ρωμαίοις ἐπεκήρυξεν, ὅπη καὶ οἵδε ἄξια θανάτου διέδρακαν, καὶ συγγνώμην δίδωκεν ὅμως, ζωὸς δὲ ἑτέροις κατακόπτουσιν ἀπάνευθας· χώραν δ' αὐτῶν καὶ πᾶσαν μοῖραν ἔσχεν ἀπαθὴς ἀπείρα, καὶ τὴν πόλιν διήρπαζε πολυχρήματον σὺν τοῖς μάλιστα τότε οὖσαν. ὧδε μὲν δὴ ἓξ Πραγεστὸς ἐάλω. Νώρβα δ' ἑτέρα πόλις ἀντέσχεν ἔτι ἐκόντων, ἕως Αἰμιλίου Λεπίδου νυκτὸς ἐς αὐτὴν σὺν προδοσίας ἐσελθόντος, δείσαντες οἱ ἔνδον μὴ τῇ προδοσίᾳ, οἱ μὲν ἑαυτοὺς ἀνῆρεσαν, οἱ δ' ἀλλήλους ἐκόντες, οἱ δὲ καὶ βέλεσι συνεπλέκοντο, καὶ ζωὸς πύρας σὺν ἐφέστιον ἕτερα καὶ συνεπίμπρασαν, ὥστε μόλις ἡ πόλις ἐμπεσοῦσα, ἐς τοσοῦτον αὐτὴν ἐδαπάνησεν ὡς μηδὲν σὺν τῆς πόλεως λαφύρου ἡμέσθαι· καὶ οἵδε μὲν οὕτως ἐκόντες ἀπέθανον. λωυσμένων δὲ τῶν ἀμφὶ τὴν Ἰταλίαν πολέμων καὶ πυρὶ καὶ φόνῳ πολλῷ, οἱ μὲν τῷ Σύλλᾳ στρατηλὶ ζωὶ πόλεις ὑπήκοοι ἐγένοντο, τὰ ὑποπλα ἐφύγοσαν, καὶ Πομπήιος ἐς τὴν Λιβύην ὅπῃ Καρβώνα, καὶ ἐς Σικελίαν ὅπῃ ζωὶ ἐκεῖ Καρβώνος φίλοις ἐστέλλετο. αὐτὸς δὲ ὁ Σύλλας Ρωμαίοις ἐκκλησίαν συναγαγών, πολλὰ ἐμεγαλήγορησεν ἐφ' ἑαυτῷ, καὶ φοβερὰ ἐς καπάπληξιν εἶπεν ἕτερα, καὶ ἐπόσχει, ὅτι τὰ μὲν δήμου ἐς χρηστὴν ἄξιᾳ μεταβολὴν, εἰ πείθοντό οἱ, τῶν δ' ἐχθρῶν σὺν ἐς ἕκατον καὶ δισχίλιοι ἔσονται), ἀλλὰ δὲ ζωὶ στρατηγοὶ ἢ ταμίας ἢ χιλιάρχοις, ἢ ὅσοι μὴ συνεστρατεύσαντο μᾶλλον τοῖς πολεμίοις, μᾶλλον ἢ μίαν Σκιπίων ὁ ὕπατος σὺν ἐέμενε ζωὶς προσέταξαν μᾶλλον τοῖς αὐτοῖς ὁμολογημένοις μετελθόντα χρῆσθαι. ταῦτα δ' εἶπεν, αὐτίκα βουλὴν ἐς τέταρα κόντα, καὶ τῶν καλουμένων ἱππέων ἀμφὶ χιλίους καὶ ἑξακοσίους ζωὶ θανάτου προγράφειν. οὔτε γὰρ δίκαι προῆκτο οὐδὲν θανάτου, προγράψαι, καὶ ἅμα τοῖς δυναστοῦσι καὶ μιλυάματα ζωὶς ἐξέχρισι, καὶ κολάσεις ζωὶς κρυπτοῖσιν ὀλιγαρχίαν. μετὰ οὐ πολὺ δὲ βουλὴν ζωὶ ἄνους αὐτῆς προσετίθη, καὶ τῶνδε οἱ μὲν ἀδόκητος καταλαμβανόμενοι διεφθείροντο οὗτα σὺν ἐλαμβάνοντο, ἐν οἰκίαις ἢ γυναιξὶ ἢ ἱεροῖς· οἱ δὲ μετίοντες προὸς ὃν Σύλλαν φερόμενοί τε καὶ προὸς πόδων αὐτῷ ῥιπτούμενοι, οἱ δὲ καὶ ἐσύροντο

καὶ κατε-

καὶ κατεπατοῦντο, οὐδὲ φωνὴ ἔπι τῶν ἀνωμάλων οὐδενὸς ὅτι τοσοῖσδε κακοῖς ἔχοντος ὑπ' ἐκπλήξεως, ἐξελαστός τε ἐτέρων ἰὼ καὶ δήμευσις τῶν ἑτέρωσε ὄντων. ὅτι δὲ τοὺς τῆς πόλεως ἐκφυγόντας ζητητὰ πάντα μαστεύοντες διέθεον, καὶ ὅσους αὐτῶν λάβοιεν, ἀνήρεσκον, πολλοὶ δὲ καὶ τῶν Ἰταλιωτῶν ἀμαίρεσίς τε καὶ ἐξέλασις καὶ δήμευσις ἰὼ, ὅσοι τι Καρβώνος, ἢ Νωβανοῦ, ἢ Μαρίου, ἢ τῶν ἀπ' ἐκείνοις στρατηγούντων ὑπήκουσάν· κρίσις τε ἦσαν ὅτι τύποις ἀνὰ τὴν Ἰταλίαν ὅλην πίπτοι, καὶ ἐγκλήματα ποικίλα στρατηγίας, ἢ στρατιᾶς, ἢ εἰσφορᾶς χρημάτων, ἢ δημοσίας ὑπηρεσίας, ἢ βουλεύσεως ὅλως τῆς Σύλλα· ἐγκλήματα δὴ ἰὼ καὶ ξενία καὶ φιλία καὶ δημόσια λαβόντες ἢ δόντες, ἢ δι' ἃς καὶ τοσῇδε ὀργῆς ἢ μίσους στασιάσαι ἠλίσκετο, καὶ τοῦτ' ἦκε μάλιστα τῆς τῶν πλουσίων. ὡς δὴ ἐξέλιπτε καθ' ἕνα δώρα ἐγκλήματα, ὅτι τὰς πόλεις ὁ Σύλλας μετῄει, καὶ ἐκόλαζε καὶ τάδε, ὧν μὴ ἀκροπόλεις καταστάσιον, ἢ τεῖχη καθαρὰ, ἢ καινὰς ζημίας ὀφλισκάνειν, ἢ εἰσφορᾶς ἐκτύχων βαρυτέρας, ταῖς δὴ πλείοσι τοῖς ἑαυτῷ τραπόμενος ἐπῴκιζεν ὡς ἔξων φρουρίαν τῆς Ἰταλίας, τοῦ τε χθὼ αὐτῶν καὶ τὰ οἰκήματα ἐς τοιάδε μεταφέρων διεμέριζε, ὃ καὶ μάλιστ' αὐτοῖς δίνους αὐτῷ καὶ τελευτήσαντι ἐποίησεν· ὡς γὰρ οὐχ ἕξοντες αὐτὰ βεβαίως εἰ μὴ πάντ' εἴη τὰ Σύλλα βέβαια, ἐσπηνωνίζοντο αὐτὰ καὶ μεταξάντος. καὶ τάδε μὲν ἰὼ ἀμφὶ τὴν Ἰταλίαν. Καρβώνα δὴ ἐκ Λιβύης ἐς Σικελίαν μὲν πολλαὶ ὀπτφασαν, καὶ ἀπ' αὐτῆς ἐς Κοσύρειαν νῆσον ἐσαφθύροντα, πέμψας ἵνα ὁ Πομπήϊος στρατέλαβε, καὶ τοῖς μὲν ἀνδρὸς τῆς ἄγριστα ἐκόλασεν οὐδὲ ἐς ὄψιν οἱ προσαχθῆναι ἠθέλησεν, Καρβώνα δὲ προσαγαγόμενος αὐτὸν τῇ πρεσβείᾳ μόνος αὐτὸν τῆς πρεσβείας ἐπεδημιούργησε καὶ κατέκτανε, καὶ τὴν κεφαλὴν ἐς Σύλλαν ἔπεμψεν. ὁ δὲ ἐπεὶ οἱ πάντα ὡς ἐβούλετο ὅτι τῆς ἐχθροῖς διῴκητο, καὶ πολέμιοι οὐδὲν ἰὼ ἔτι πλὴν Σερτωρίου μαχεσὰν ὄντος, Μέτελλον μὲν ὅτι τοῦτον ἐξέπεμπεν ἐς Ἰσπανίας· τὰ δὲ τῇ πόλει καθίστατο ἄπαντα ἐφ' ἑαυτοῦ καθ' ὃν ἐβούλετο τρόπον. νόμου γὰρ ἢ χειροτονίας ἢ κλήρου λόγος οὐκ ἰὼ ἔτι, πεφευγότων τὸν δίους πάντων καὶ κρυπτομένων ἢ σιωπώντων, ἢ καὶ πάντα, ὅσα διῴκησεν ὁ Σύλλας ὑπατεύων τε καὶ ἀνθυπατεύων, βέβαια καὶ ἀνάβυτα ἐψηφίζοντο εἶναι). εἰκότως αὖ ὅτι ἔρρωσο ὅτι ἵππου τοσοῦτον ἐμβόλων ἀνέθηκε καὶ ὑπέστρεψεν, Κορνηλίᾳ Σύλλα ἠγεμόνι δὲ τυχοῦσ. ὧδε γὰρ αὐτοὶ οἱ κλῆρες διάτυ χοῦντα ὅτι τοῖς ἐχθροῖς ἀνόμαζον, καὶ τοσοῦτον ἦλθεν ἐς βέβαιον ὄνομα ἡ κολακεία. ἤδη δέ που καὶ ἐτύγχανε ἡγεμὼν τοῦ Σύλλα Ἐπαφρόδιτον τὸ τάδε ἐκ ψηφίσματι ἀναγράφειν, καὶ οὐκ ἄπειρος ἐφαίνετό μοι καὶ τόδε, ἐπεὶ καὶ Φαῦστος ἐπωνομάζετο· δοκᾶ) δὲ τοῦ αἰσίου καὶ ἐπαφροδισίου ἁπάντων μάλιστα εἶ) τὸ ὄνομα· ἔστι δὴ ὅπου καὶ χρησμὸς αὐτῷ δοθεὶς ἐβεβαίου τάδε σκηπτομένῳ τὰ μέλλοντα,

Πείθού μοι Ῥωμαῖε, κρατὸς μέγα Κυπρὶς ἔδωκεν,
Αἰνείου γλυκερὴ μεμνημένη· ἀμφὶ δὲ σὺ πᾶσιν
Ἀθανάτοις ἐπίτειλον ἄγειν, μὴ λήθεο τῶνδε,
Δελφοῖς δῶρα κόμιζε· καὶ ἕστιας ἀμβαίνοισι
Ταύρου τοῦ νεόεντος, ὅπου θεὸς μήκετι ἄγυ
Καρδίῃ, οἷ ναίουσιν ἐπώνυμον ἐξ Ἀφροδίτης,
Καὶ πέλεκυν θέλυθος, λήψῃ κρατὸς ἀμφιλαφές σοι.

ὁπότερα δὴ αὐτῶν ἐψηφίσαντο Ῥωμαῖοι τῷ εἰκόνα ἀγόντες, δοκοῦσί μοι τοῦτο

διέφυγον, καὶ θάνατος ἐκ τῆδε τῆς ἔργου πέντε μυριάδων ἐδόκει γίνεσθαι πρὸς ἀμφοτέρων, ἔστε αἰχμάλωτα ὀκτακισχιλίων πλείω γιγνόμενα, Σύλλας μὲν ὅτι Σαμνίτας ὀλίγον πλείον ἔων, κατακόντισεν· μιᾷ δὲ μάχῃ ἑκάτερον αὐτῶν καὶ Μάρκιος καὶ Καρβίνας ἀλόντες προσήχθησαν, καὶ ὁ δεσπότης τῶνδε φιλόδικος οἷα Ρωμαίων, ἔκτεινεν ἄμφω, καὶ τὰς κεφαλὰς ἐς Πραινεστὸν Λουκρητίῳ τῷ τὰ πάντα πρεσβεύοντι ἔπεμψε. Πραινέσται δὲ καὶ τάδε γιγνώσκοντες, καὶ ὅτι Καρβώνιον στρατὸν ἀπολωλέναι πάντα πυθόμενοι, αὐτόν τε Νωρβανὸν ἤδη φυγεῖν ἐξ Ἰταλίας, καὶ τὴν μήτηρ Ἰταλίαν καὶ Ρώμην ἐπ' αὐτῇ Σύλλᾳ ἐκ τύχης κεχειρῶσθαι, τὴν πόλιν τῷ Λουκρητίῳ παρέδοσαν, Μαρίου καταδύοντος ἐς ᾅδου κατάμου, καὶ μὴ βεβαίως καὶ ἀμελόντος ἑαυτοῦ· Λουκρήτιος μὲν δὴ Μαρίᾳ τὴν κεφαλὴν ἐκτεμών, ἔπεμπεν ἐς Σύλλαν, ἣ αὐτίκα ὁ Σύλλας ἐκ ἀγορᾶς μέσης τοῦ τῶν ἐμβόλων θέλοντος, ὀπτήσασαν λέγεται τῇ νεότητι τῆς ἐκ πάππου καὶ εἰκόνι, ἐρέτην δεῖ τοῦτο γίνεσθαι τῶν πεδαλίοις ὀπτήσῃ. Λουκρήτιος δ' ἐπεὶ Πραινεστὸν εἶλε, τὸν ἀπὸ τῆς βουλῆς ἐκθῶσθαι Μαρίῳ στρατηγοῦντων τοὺς μὲν αὐτίκα ἀνῄρει, τοὺς δ' ἐς φυλακὴν ἐσέβαλεν· οὓς ὁ Σύλλας ἐπελθὼν ἀνέλυε, καὶ τοὺς ἐν Πραινεστῷ στρατιώτας χωρὶς ὅπλων στρατεύειν ἀπέπεμπε ἐς ὃ πεδίον· καὶ στρατευόντων τοὺς μὲν ἑαυτῷ ἃ χρησίμους ἡγεμένους, ὀλίγους πάμπαν ἐξείλετο, τοὺς δὲ λοιποὺς ἐκέλευσεν ἐς τεῖα ἀπ' ἀλλήλων ἄφεσιν, Ρωμαίους τε καὶ Σαμνίτας καὶ Πραινεστίους· ἐπεὶ δὲ διέσποσμον, τοῖς μὲν Ρωμαίοις ἐπεκήρυξεν, ὅτι καὶ οἵδε ἄξια θανάτου διέπραξαν, καὶ συνῳμόλουν δίδυκεν ὅμως, τοὺς δὲ ἑτέρους κατακόντισεν ἀπέπεμπε· γυναῖα δ' αὐτῶν καὶ παιδία μεθῆκεν ἀπαθῆ ἀπείνας, καὶ τὴν πόλιν διήρπαζε πολυχρήματον ὡς τοῖς μάλιστα ἔστε οὖσαν. ὧδε μὲν δὴ ἐς Πραινεστὸν ἐλήγε. Νώρβα δ' ἑτέρα πόλις ἀντέσχεν ἔτι ἔκστατος, ἔνθα Αἰμιλίου Λεπίδου νικήσαντος ἐς αὐτὴν ἐκ προδοσίας ἐσελθόντος, δέος ἀναπτήσαντες οἱ ἔνδον ἐπὶ τῇ προδοσίᾳ, οἱ μὲν ἑαυτοὺς ἀνῄρουν, οἱ δ' ἀλλήλους ἔκτεινον, οἱ δὲ καὶ βέλεσι συνεπλέκοντο, καὶ τὰς οἰκίας ἐνέπρησαν ἕτεροι καὶ ἐκείνην πρόσθεν, ἄμεμπτός γε πόλις ἐμπίπτων, ἐς τοσοῦτον αὐτὴν ἐδαπάνησεν ὡς μηδὲν ἐκ τῆς πόλεως λαφύρων γίνεσθαι· καὶ οἵδε μὲν οὕτως ἐκρατοῦντο ἀπίθανον. λαυσομένων δὲ τὰ ἀμφὶ τὴν Ἰταλίαν πολέμων καὶ πυρὶ καὶ φόνῳ πολλῷ, οἱ μὲν τῷ Σύλλᾳ στρατηγοὶ τὰς πόλεις ἐλάμβανον, τὰ ὑποπίπτοντα ἐφορμῶντες, καὶ Πομπήιος ἐς τε Λιβύην ἐπὶ Καρβωνα, καὶ ἐς Σικελίαν ἐπὶ τοὺς ἐκεῖ Καρβωνος φίλους ἐστέλλετο. αὐτὸς δὲ ὁ Σύλλας Ρωμαίους ἐς ἐκκλησίαν συναγαγών, πολλὰ ἐμεγαλήγορησεν ἐφ' ἑαυτῷ, καὶ φοβερὰς καταπλῆξιν εἶπεν ἕτερα, καὶ ἐπέστειλεν, ὅτι τὰ μὲν δήμια ἐς χρῆσιν ἄξει μεταβαλών, εἰ πείθοιντό οἱ, τῶν δ' ἐμφύλων οὐδένος ἐς ἕκατον κακῶς φείσεται), ἀλλὰ δὴ τοὺς στρατηγοὺς καὶ ταμίας καὶ χιλιάρχους, καὶ ὅσοι μὴ συνέπραξαν αὐτῷ τοῖς πολεμίοις, μόνῳ τῶν πολεμίων Σκιπίων ὁ ὕπατος οὐκ ἐνέμεινε τοῖς πρὸς αὐτὸν ὁμολογημένοις μετελθόντα χεῖρας. τοῦτο δ' ἐποίει, αὐτίκα βουλευσάμενος ἐς παρασκευὴν, καὶ τῶν καλουμένων ἱππέων ἀμφὶ χιλίους καὶ ἑξακοσίους ὅτι θανάτου προσῦγραφεν. οὗτος γὰρ δοκεῖ πρῶτος οὓς ἐκέλευσε θανάτῳ προγράψαι, καὶ ἆθλα τοῖς ἀναιροῦσι καὶ μισθώματα τοῖς ἁλίσκουσι, καὶ κολάσεις τοῖς κρύπτουσιν ὑπογράψαι, μεῖζον οὐ πολὺ δὲ βουλευσάμενος ἀνῄρει τοὺς αὐτοῖς προστιθεμένους, καὶ τῶνδε οἱ μὲν ἀδοκήτως καταλαμβανόμενοι διεφθείροντο ὅθεν συνελαμβάνοντο, ἐν οἰκίαις ἢ γυναιξὶν ἢ ἱεροῖς· οἱ δὲ μετίοντες πρὸς ὃν Σύλλαν φερόμενοί τε καὶ πρὸ ποδῶν αὐτῷ ῥιπτούμενοι, οἱ δὲ καὶ ἐσύροντο

κατα-

καὶ κατεπαπτώπτα, οὐδὲ φανλὼ ἔτι τὴν Ῥωμαίων οὐδενὸς ὁπτὶ ὑποπτοῦδε καχοῖς ἔχοντος ὑπ' ἐκπλήξεως, ἐξέλασίς τε ἑτέρων ἰῶ καὶ δύμευσις τῶ ἑτέροις ὄντων. ὁπτὶ δ' ὑπὸ τῆς πόλεως ἐκφυγόντας ζητητὰ πάντα μαστεύοντες διέλθοι, καὶ ὅσους αὐτῶν λαβοιεν, ἀπήγαγον, πολλοὶ δὲ καὶ τῶν Ἰταλιωτῶν διαίρεσίς τε καὶ ἐξέλασις καὶ δήμευσις ἰῶν, ὅσοι τι Καρβώνος, ἢ Νωβανοῦ, ἢ Μαρίου, ἢ τὴν ὑπὲρ ἐκείνοις στρατηγούντων ὑπήκουσαν· χρίσις τε ἦσαν ὁπτὶ τούτοις ἁπὰ τῶν Ἰταλιωτῶν ὅλων πικρὰ, καὶ ἐγκλήματα ποικίλα στρατηλάτας, ἢ στρατιᾶς, ἢ εἰσφορᾶς χρημάτων, ἢ δημοσίας ὑπηρεσίας, ἢ βουλεύσεως ὅλως τῷ Σύλλα· ἐγκλήματα δὴ ἰῶ καὶ ξενία καὶ φιλία καὶ δημόσια λαβόντος ἢ δόντος, ἢ δὴ δέ τις καὶ παρὰ θυμίας ἢ μόνης συνουσίας πλείστου, καὶ τοῦτ' ἦκμαζε μάλιστα τῷ τὴν πλουσίων. ὡς δὴ ἐξέλιπε τὰ καθ' ἕνα δώρα ἐγκλήματα, ὁπτὶ ταῖς πόλεις ὁ Σύλλας μετῆει, καὶ ἐκόλαζε καὶ ταύτας, ὧν μὴν ἀκροπόλεις κατασκάπτων, ἢ τεῖχη καθαιρῶν, ἢ κοινὰς ζημίας ὁπτιθεὶς, ἢ εἰσφορᾶς ἐκ τῶν χαρυζόντων, ταῖς δὲ πλείοσι τοὺς ἑαυτῷ τραβύσαντας μόνους ἐπῴκιζεν ὡς ἔξω φρουρὰ τῆς Ἰταλίας, πλὴν τε χλῶ αὐτῶν καὶ τὰ οἰκήματα ἐς τοὺσδε μεταφέρων διεμέριζεν, ὃ καὶ μάλιστ' αὐτοὺς βίους αὐτῷ καὶ τελευτῆσαντι ἐποίησεν· ὡς γὰρ οὐχ ἕξοντες αὖθις βεβαίως εἰ μὴ πάντ' εἴη τὰ Σύλλα βέβαια, ἐπαρηγωνίζοντο αὐτῷ ἐν μεταστάντος. ἐν τοῖσδε μὲν ἰῶ ἀμφὶ τὴν Ἰταλίαν. Καρβὼν δὴ ἐκ Λιβύης ἐς Σικελίαν μὲν πολλοὺς ὁπτιφανεῖς, ἐν ἀπ' αὐτῆς ἐς Κοσύραν νῆσον ἐπαφθόηντα, πέμψας ἀνὰς ὁ Πομπήϊος στρατέλαβε, καὶ τοὺς μὲν ἀνδρὸς τῆς ἀγορᾶς ἐκέλευσεν αὐδὴ ἐς ὄψιν οἱ παρασχεῖν τοὺς ἀνελεῖν, Καρβὼν δὲ παρασπὰ μόνος αὐτῷ τοῖς ποσὶ, δισμώτην πεντάπηχυν ἐπιδημηνόρησε ἐν κατέκτανε, καὶ τὴν κεφαλὴν ἐς Σύλλαν ἔπεμψεν. ὁ δὴ ἐπεὶ οἱ πάντα ὡς ἐβούλετο ὁπτὶ τοῖς ἐχθροῖς διῴκητο, καὶ πολέμιον οὐδὲν ἰῶν ἔτι πλὴν Σερτωρίου μακρὰν ὄντος, Μέτελλον μὲν ὁπτὶ τοῦτον ἐξέπεμπεν ἐς Ἰσπανίαν· τὰ δὴ ἐν τῇ πόλει καθῆσαν ἅπαντα ἐφ' ἑαυτοῦ καθ' ὃν ἐβούλετο τρόπον. νόμου γὰρ ἢ χειροτονίας ἢ κλήρου λόγος οὐκ ἰῶν ἔτι, πρεσβύτων ἐπὶ δίοις πάντων ἐν κρυπτομένων ἢ σιωπώντων, ἢ καὶ πάντα, ὅσα διῴκησεν ὁ Σύλλας ὑπατεύων τε καὶ ἀνθυπατεύων, βέβαια ἐν ἀνάθημα ἐψηφίζοντο εἶναι. εἰκόνα τε αὐτοῦ ὁπτίχρυσον ὁπτὶ ἵππου πρὸ τῶν ἐμβόλων ἀνέθεσαν ἐν ὑπέγραψαν, Κορνηλίῳ Σύλλᾳ ἡγεμόνος βύτυχοῖς. ὧδε γὰρ αὐτὸ οἱ πλάκας διβύτυχοῦντα ὁπτὶ τοῖς ἐχθροῖς ἀνόμαζον, ἐς πολλὴν ἐς βέβαιον ὄνομα ἢ κολακεία. ἤδη δέ που γραφῇ πρὸς ἑτέρου ἠμυνάθη τὸν Σύλλαν Ἐπαφρόδιτον ἐν τῷ δὴ ᾧ ἐψηφίσματι ἀναγραφῆναι, καὶ οὐκ ἄπειρος ἐφαίνετό μοι καὶ πάλαι, ἐπεὶ ἐν Φαύστου ἐπωνομάζετο· διὰ τί δ' αἴσιον ἐν ἐπαφρόδισιον ἀληθέστατον μάλιστα εἶ) ὃ ὄνομα· ἔστι δὴ ὅπου ἐς χρησμὸς αὐτῷ δοθεὶς ἐβεβαίου πάλαι σκηπτομένῳ τὰ μέλλοντα,

Γείνεό μοι Ρωμύλε, κεχάτος μέγα Κυπρὶς ἔδωκεν,
Αἰνείου γλυκερὴ μεμνημένη· ἀμφὶ δὲ σοὶ πᾶσιν
Ἀθανάτοις ἐπέτεια θύει, μὴ λήθεο τῶνδε,
Δελφοῖς δῶρα κόμιζε· καὶ ἔσσεαι ἀμβαίοισι
Ταύρου ἀναφόρητος, ὅπου θεὸς μήκετι ἄχθος
Καρδίῃ, αἰ γαίοισιν ἐπώνυμον ἐξ Ἀφροδίτης,
Καὶ πέλεκυν θέλθυος, λήθῃ κεχάτος ἀμφιλαφές σοι.

ὁπότερα δὴ αὐτῶν ἐψηφίσαντο Ρωμαῖοι τὴν εἰκόνα θέντες, δοκοῦσί μοι παρα-

σκώπτοντες ἢ ἐκμειλιασόμενοι τὸν δῶδρα ὑπηχάλαζαν. ἐπεμψε δὲ καὶ τέφανον χρύσιον καὶ πέλεκυν ἐπιχάλασας τάδε, Τόνδέ σοι αὐτοκράτωρ Σύλλας ἀνέθηκ' Ἀφροδίτῃ, Ὡς εἴδοι κατ' ὄνειρον ἀνὰ στρατιὴν διέποντι Τύχησι τοῖς Ἄρεος μύρια μάρνασθαι ἔνοπλον. ὁδὲ ἔργῳ βασιλεὺς ὢν ἢ τύραννος οὐκ αἱρετὸς, ἀλλὰ δυνάμει καὶ βίᾳ, δεδόμενος δ' ἄρα καὶ ὑπ' ἀνάγκης αἱρετὸς εἶναι δοκεῖν, φόδε τε πόδε ἐμηχανήσατο· Ρωμαίοις πάλαι κατ' ἀρετὴν ἦσαν οἱ βασιλέες, καὶ ὁπότε τις αὐτῶν ἀποθάνοι, καλλιστὴς ἕτερος πρὸ ἑτέρου ὑπὸ πάντε ἡμέρας ἦρχεν, ἕως ἀνὰ δῆμον ὁ δῆμος δοκιμάσας βασιλεύοι, καὶ τόδε τὸν πεμπτήμερον ἄρχοντα Ἰντέρρηγα ἐκάλεσαν, εἴη δ' ἀνὰ σφῶδε βασιλεύς. ἀρχαιρέσια δ' ὑπάντων οἱ λήγοντες τῆς ἀρχῆς ἀεὶ ποιοῦσιν, καὶ εἴ ποτε κατὰ συντυχίαν ὕπατος οὐκ εἴη, ὅδε ὁ ἐν τοσῶδε βασιλεὺς καὶ τότε ἐλέγετο ἐς τὸν τῶν ὑπάτων χειροτονίαν. ταύτην δὴ τὴν ἔθνος ὑπεδέχετο ὁ Σύλλας ὑπάτων οὐκ ὄντων, ἐπεὶ καὶ Καρβὼν ὁ Σικελίᾳ καὶ Μάριος καὶ Γραικὸν ἐτεθνήκεσαν, αὐτὸς μόνου τοῦ πόλεως ὑπεξῆλθε, τῇ δὲ βουλῇ ποιοῦσιν ἐλέσθαι τὸν καλούμενον μεταξὺ βασιλέα· ἡ μὲν δὴ Οὐαλέριον Φλάκκον εἵλετο, ἐλπίσασα ὑπάτων ποιήσεσθαι χειροτονίαν. ὁ δὲ Σύλλας ἐπιστέλλει ᾧ Φλάκκᾳ γνώμην ἐς τὸν δῆμον εἰσενεγκεῖν, ὅτι μοι χρήσιμον ἡγοῖτο Σύλλας ὁν τῷ πρότερον ἐλάσθαι τὴν πόλιν τὸν ἄρχοντα, εἰς ἐκάλεσιν Δικτάτωρος, παυσάμενον ἔτος οὐκ ἐντὸς ἑκατόν· ὃν δὲ ἕλοιντο, ἐκέλευεν ἄρχειν οὐκ ἐς χρόνον ῥητὸν, ἀλλὰ μέχρι τὸν πόλιν καὶ τὸν Ἰταλίαν ἐν τῇ ἀρχῇ ὅλην γάσοι καὶ πολέμοις στασιάζουσιν εἰρήνην. ὁ μὲν δὴ νοεῖ τὴν γνώμην ἐς αὐτὸν ἔφερε τὸν Σύλλαν, καὶ οὐδ' ἀμφίβολον ἦν, ὁ δὲ Σύλλας οὐ καταμένων αὐτὸν, καὶ τοῦτ' ἐν τέλει τῆς βουλῆς ἀνεκάλυπτεν, ὅτι εἰ δοκοίη μάλιστ' ἂν αὐτὸς τῇ πόλει καὶ ἐν ᾧδε ἡμέαθαι χρήσιμος. ὁ μὲν δὴ τάδε ἐπέστελλε. Ρωμαῖοι δ' οὐκ ἐκόντες μὲν ὁσίοις καὶ νόμοις ἐπὶ χειροτονοῦντες τοῖσδε, οὐδὲ ὅτι σφίσιν ἡγεμόνες ἐσοίμενοι ἔργου ὅλως, ἐν δὲ τῇ πάντων ἀπειρίᾳ τὸν ὑποκρισιν τῆς χειροτονίας ὡς ἐθελουσίας εἶχόν τε καὶ ποιήσαντα ἀσπασάμενοι, χειροτονοῦσι τὸν Σύλλαν ἐς ὅσον θέλοιεν τύραννον αὐτοκράτορα. τύραννος μὲν γὰρ ἡ τῶν Δικτατώρων ἀρχὴ καὶ πάλαι ὀλίγου χρόνου ἐποιεῖτο μνήμη, τότε δὲ ποιοῦν ἐς ἀόριστον ἐβουλεύσατο, τυραννὶς ἐλέγετο ἀτελής. ποιοῦσι δὲ μάλιστα ἐς διαφέρειαν τοῦ ῥήματος, ὅτι αὐτὸν αἱροῦντο Δικτάτωρα ὅτε ἦσαν νόμοι, ὧν αὐτὸς ἐφ' ἑαυτοῦ δοκιμάσας, καὶ καταστάσας τὰ πολιτεία. οὕτω μὲν δὴ Ρωμαῖοι βασιλεύσαντα ἐπὶ τοὺς ἑκατὸν ὀλυμπιάδας χρησάμενοι, ἔτι δ' ἐκείνοις δημοκρατία τε καὶ ὑπάτοις ἐτησίοις ποιήσαντας ἐς δῆμας ἑκατὸν ὀλυμπιάδας, αὖθις ἐπιφανῆ βασιλείας ὀλυμπιάδων οὐσῶν ἐν Ἕλλησιν ἑκατὸν ἑβδομήκοντα πέντε· καὶ δοκεῖ ὁ Ὀλυμπία τότε ἀγωνίσματος, πλὴν σταδίου δρόμου, γενομένου· ἐν γὰρ ἀθλήσεις καὶ τἆλλα ἀγάλματα πολλὰ ὁ Σύλλας ἐς Ῥώμην μετεκόμισε τὸν βουλευτικὸν τῶν Μιθριδατικῶν ἔργων ἢ τῶν Ἰταλικῶν· ποιοῦσι δ' ἐν ἀναπαύσας καὶ ψυχαγωγήσας ὁ πλῆθος ὁν κεμένων. ὁ δ' ἐς μὲν ποιοῦσι τῆς πατρίου πολιτείας ὑπάτοις αὖθις ἐπέτρεψεν ἀποφῆναι, καὶ ἐγένοντο Μάρκος Σύλλιος καὶ Ὀρπούλιος Δολοβέλλας, αὐτὸς δ' οἷα δὴ βασιλεύων, Δικτάτωρ ὅτε τοῖς ὑπάτοις ἐν πελέκεις τὸ μὲν ἐφέρετο ποιοῦ αὐτοῦ οἷα Δικτάτωρος εἴκοσι καὶ τέσσαρες, ὅσοι καὶ τῶν πάλαι βασιλέων ἦρχον, καὶ φυλακὴν τῶν σωμάτων ποιεῖτο παχεῖαν, νόμους τε ἐξέλυεν, καὶ ἐτέρους ἐτίθετο, καὶ στρατηγεῖν ἀπεῖπε πρὶν διαμεῖναι, καὶ ὑπατεύειν πρὶν στρατηγῆσαι, καὶ τὸν ἀρχὸν τὸν αὐτὸν αὖθις ἄρχειν

ἐκώλυσε, πρὶν ἔτη δέκα ἀφεῖναι. τὴν δὲ τῶν δημάρχων ἀρχὴν ἴσα καὶ αὐτὴν ἀδύνατα ἀπέφηνας, καὶ νόμῳ κωλύσας μηδεμίαν ἄλλην τὸν δήμαρχον ἀρχὴν ἔπι ἄρχειν, δι' ἣν καὶ πότερος ἢ δεξιὸς ἢ γλαυκὸς ἀπεφαίνομεν, τὴν ἀρχὴν ἐς ὃ μόνον ὄφελε τὸν νόμον. καὶ σὺ ἔχων σαφῶς εἰπεῖν, εἰ Σύλλας αὐτὴν, καθάπερ ἐστὶν, εἰς τὴν βουλὴν ἀπὸ τοῦ δήμου μετεύσκευε. αὐτὴ δὲ τῇ βουλῇ ἀφ' ὧν σώσας καὶ τοὺς πολίτας πάμπολλα ἐλυμήνατο, τοσαῦτα πέλεξεν ἀμφὶ τοὺς διακοσίους ἐκ ὧν ἤρξαν ἱππέων, ταῖς φυλαῖς ἀναδοὺς ψῆφον τοὺς ἐκάστου· τοῖς δὲ δήμοις τοὺς δούλους τῶν δημηγορούντων τοὺς νεωτάτους τε καὶ ἀρρώστους μυρίων πλείους ἐξαυτρώσας εἶτα κατέλεξε, καὶ πολίτας ἀπέφηνε Ρωμαίων, καὶ Κορνηλίους ἐφ' ἑαυτοῦ τοσούτους, ὅπως ἐπίμοιρος ἐκ τῶν δημοτῶν τοῖς ἀφ' ἑστίας ἐλαυνομένοις μυρίοις χρῷτο. ὃ δὴ καὶ τοὺς τὴν Ἰταλίαν οἰκοῦντας, τέλεσι δοὺς ἐπ' ἴσοις ἑαυτοῦ στρατευσαμένοις βιαίοις καὶ εἴκοσιν ἐπινέμειν, ὥσπερ μοι τοσούτους εἴρηται, πολλοὺς ἐν ταῖς πόλεσι γλίσχρους, τὸ μὲν ἔτι οἷόν τε δημαγωγεῖν, τὴν δὲ τοῖς πόλεσι ἀφαιρούμενος ἔτι ζημίαν. ἐς ἅπαντα δὴ ἦν οὕτω φοβερὸς καὶ ἄκρος ὀργὴν, ὡς καὶ Κόϊντον Λουκρήτιον Ὀφέλλαν τὸν Πραίτορα αὐτῷ λαβόντα, καὶ Μάριον τὸ ὕπατον ἐκ πεπολιορκημένα, καὶ ὃ τέλος τῆς νίκης αὐτῷ σωσαγαγόντα, ὑπὲρ βουλὴν ἔτι ἰσχύσαντα ὄντα, πρὶν ζημιοῦσαι καὶ στρατηγῆσαι, ἀφ' ὧν μέγεθος τῶν εἰργασμένων καὶ παλαιὸν ἔθος ἀξιοῦντα, καὶ τῇ πολιτῇ δεόμενον, ἐπὶ κωλύων καὶ διαπρήσσοντος οὐ μετέπιπτεν, ἐν ἀγορᾷ μέση κτεῖναι· καὶ σωσαγαγὸν ὃ πλῆθος ἐς ἐκκλησίαν, εἶπεν, Ἴστε μοὶ ὦ ἄνδρες, καὶ πρὸ ἐμοῦ ἀκούσαντες ὅτι Λουκρήτιον ἐγὼ κατέκτονον ἀπειθοῦντά μοι, καὶ λόγον εἶπεν, Φλεῖρες γεωργὸν ἀροτριῶντα ὑπίδακνον, ὃς δὲ δὶς μοὶ, ἔφη, ὃ ἀροῦσι μετεὶς, ὃν χειμῶνι ἐκάθηρεν, ὡς δὴ αὖθις ἐδάκνετο, ἵνα μὴ πολλάκις ἀροῖη, τὸν χειμῶνα ἔκαυσε· κἀγὼ τοῖσδε πρὶν μοὶ ἀρῶ τέλος πυρὸς μὴ δεηθῆναι. Σύλλας μοὶ δὴ καὶ τοῖσδε καταπλήξας μοὶ αὖθις, καθάπερ ἐβούλετο ἦρχε, καὶ ἐνθριάμβευσεν ἔτι ὢν Μιθριδατείῳ πολέμῳ, καὶ ἵππες αὐτῷ τὴν ἀρχὴν ἀροῦσι μοὶ βασιλέα ὀνησικήποντες ἐκάλουν, ὅτι ὃ τῆς βασιλέως ὄνομα μόνον ὀνησικήποι, οἱ δὴ ἔτι τὸ ἰσχυρὸν ἀπὸ τῶν ἔργων μετέφερον, καὶ τυραννίδα ὁμολογοῦσθαι ἔλεγον. ἐς ὅσους αὖτις τε Ρωμαίοις καὶ Ἰταλιῶν ἅπασιν ὁ πόλεμος ὅδε τοσοῦδε κακοῦ· τοσοῦδε δὲ καὶ τοῖς ἔπαρ τὴν Ἰταλίαν ἔθνεσιν ἅπασιν, ἀρτὶ μοὶ ὑπὸ ληστῶν καὶ Μιθριδάτου καὶ Σύλλα πεπολεμημένοις, ἀρτὶ δὴ ἀπορεῖν τοὺς τοῦ ζημίου ἀφ' ὧν σώσας ἐκ τετυχημένοις καὶ εἰσφορᾶς πολλὰς. ἔθνη τε δὴ πόντια καὶ βασιλεῖς ὅσοι σύμμαχοι, καὶ πόλις ἄχ ὅσαι μόνον ὑπότελεῖς, ἀλλὰ καὶ ὅσαι ἑαυτοῖς ἔξεχειρήκεσθον ἔτι σωθήκης ἔνορκοι, καὶ ὅσαι ἀφ' συμμαχίαι, ἢ ἵνα ἀρετῇ δίκῃ αὐτόνομοί τε καὶ φόρων ἦσαν ἀτελεῖς, ἥ τε πᾶσαι σύντελεῖν ἐκελεύοντο καὶ ὑπακούειν, χώρας τε ἔνιαι καὶ λιμένων καὶ σωθήκης σφίσι δεδομένων ἀφῃρεῖτο. Σύλλας δὲ καὶ Ἀλέξανδρον τὸν Ἀλεξάνδρου τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ βασιλεύσαντος ἰὼν ἀναπαφέντα μὲν ἐν Κῷ, καὶ ὑπὸ Κώων ἐκδοθέντα Μιθριδάτῃ, ἀφυγόντα δὲ πρὸς Σύλλαν ἐκ Μιθριδάτου, καὶ σωθέντα ἠμύνατο βασιλεῖ Ἀλεξάνδρεων ἐρήμου τ' Ἀλεξανδρέων ἀρχῆς ἀνδρὸς ὕστης, καὶ τῶν γυναικῶν, ὅσαι βασιλείου γένους ἦσαν, ἀνδρὸς συγγενοῦς δεομένων, πίστας χρημάτισθαι πολλὰ ἐκ βασιλείας πολυχρύσου· ἀλλὰ τόνδε μοὶ οἱ Ἀλεξανδρῆς ἐνεκαιδεκάτῳ ἡμέρᾳ ἔχοντα τῆς ἀρχῆς, καὶ ἀνεπώτερον σφῶν εἶα Σύλλα πεποιῆσθαι ὀξυχρύμενον, ἐς ὃ γυμνάσιον ἐκ τοῦ βασιλείου τοσαγαγόντες ἔκτειναν·

οὕτως ἔπι καὶ οἵδε. Ἀφ' ὅτε μὲν ἐς ἀρχῆς ἰδίας καὶ τὴν ἔξωθεν καὶ ἔπ' ὄντες ἀπαθεῖς, ἀφόβως εἶχον ἑτέρων. ὅ γε δὴ ὀπτίοντες ἔτος Σύλλας, καθάπερ ὧν Δικτάτωρ, ἐς ὑποψίαν ὁμῶς καὶ χῆμα δημοκρατικῆς ἀρχῆς ὑπέσχε καὶ ὑπάτους αὖθις γενέσθαι σὺν Μετέλλῳ τῷ Νούμιδι. καὶ ἀπὸ τοῦδε ἴσως ἔπι νέων οἱ Ρωμαίων βασιλέες ὑπάτους ἀποφαίνοντες τῇ πατρίδι, ἔστιν ὅτε καὶ ἑαυτοὺς ἀποδεικνύουσιν, ὡς καλῷ πολέμῳ μετὰ τῆς μεγίστης ἀρχῆς καὶ ὑπαίθριον. ὧν δὴ ἐξῆς ἔτι ὁ μὲν δῆμος καὶ πρότερον Σύλλαν ἠρέσπαιον ἡρητο ὑπαίθριον, ὁ δὲ οὐκ ἀφαιρούμενος, ὑπάτους μὲν αὐτοῖς ἀπέφηνε Σερουίλιον Ἰσαυρικὸν καὶ Κλαύδιον Γοῦλχερον· αὐτὸς δὲ τὸν μεγάλων ἀρχῶν, σοβαρὸς ὑποχλοῦντας, ἑκὼν ἀπέθετο. καί μοι θαῦμα μὲν καὶ τόδε αὖτε καταφαίνεται ὅσον δὲ ἀρχὴν πρῶτον αὐθρώπων καὶ μετὰ ἐς τότε Σύλλαν σοβαρὸς ἐπιόντας ἀποθέσθαι, οὐ παισὶν, ὡς Πτολεμαῖος ὁ Λάγου τῷ, καὶ Λευκαρζάμης ὁ Καππαδοκίας, ἢ Σέλευκος ὁ Συρίας, ἀλλ' αὐτοῖς τοῖς τυραννικοῖς· ἄλογον δὴ ἦν καὶ τὸ διασάφημον ἐς τὸν ἀρχὴν ῥιψοκινδύνως, ἐπεί τε ἑκὼν τὴς ἐξῆς ἐλήφθη, ἑκόντα ἀποθέσθαι, καὶ παράδοξον οὔ πω τὶ ἕτερον. ὃ μὴ δεῖσαι νεότητος ὁ τοῦ δὲ Πομπηίου πολέμῳ πλέον μυριάδων δέκα ἀνηρημένης, καὶ τὴν ἐχθρῶν αὐτῶν ἀνελόντα βουλευτὰς μὲν ὀγδοήκοντα, ὑπάτους δὲ ἐς πεντεκαίδεκα, ἀπὸ δὲ τῶν καλουμένων ἱππέων χιλίους καὶ ἑξακοσίους σὺν τοῖς ἐξελληλαμένοις, ὧν τῆς τε οὐσίας διδημευμένης, καὶ πολλῶν ἀπάφων ἐκριφέντων, οὔτε τοὺς οἴκοι ὁ Σύλλας, οὔτε τοὺς φεύγοντας κατεκπλαγῆς, σὺν τοῖς πόλεσι τῶν ἀκροπόλεις τε καὶ τείχη καὶ χωρήματα καὶ ἀτελείας ἀφήρητο, ἑαυτὸν ἀπέφηνεν ἰδιώτην. τοσοῦτον τοῦ ὁ δὲ ὁ δῆμος τόλμης καὶ τύχης, ὅν γε φασὶν ἐπιτιθεῖν τὸ τῇ ἀγορᾷ τὴν ἀρχὴν ἀποτιθέμενον, ὅπ καὶ λογὸν, εἴτις αἰτίη, τῷ μεγίστων ὑφέξει, καὶ τοῖς ῥάβδοις καθελόντα καὶ τοῖς πελέκεσι, τὸ φρουρὸν ἀπὸ τοῦ σώματος ἀπώσασθαι, καὶ μόνον μετὰ τῶν φίλων ἐς πολὺ τὸ μέσον βαδίσαι προμηθοῦ τῶν πλήθους καὶ καταπεπληγότος αὐτὸν καὶ ὕστ. ἀναχωρούντα δὴ ὀπτὶ τὴν οἰκίαν μόλις ποτὲ μεταξὺ ἐπεμέμφετο, καὶ σὺν δὸς αὐτῷ ἀπερύκοντος, ἐθαῤῥήσε καὶ λοιδορούμενον αὐτῷ μέχρι τῆς οἰκίας ἰέναι, ὁ δὲ κατ' ὧν μεγίστων ἀνδρῶν τε καὶ πόλεων ἄκρος ὀργὴν θυμούμενος, δύσαθῶς τὸ μεταξὺ ἐῶν ἔχειν, καὶ τοσοῦτον ἐσιὼν ἐς τὴν οἰκίαν, εἴτε ἀπὸ ξυνέσεως, εἴτε καὶ τύχῃ καταμεμνημένος τῶν ἐσομένων, ἀπεκρύψατο ὅπ Κωλύσῃ τὸ μεταξὺ τόδε ἕτερον ἀνδρα ἀρχὴν διαιδὲς ἔχοντα ἀποθέσθαι. καὶ Ρωμαίοις μὲν οὕτω θνητὰ σφίσιν ἐξῆν μετ' ὀλίγον Γαΐῳ Καίσαρος τὴν ἀρχὴν οὐκέτι μενόντος. ὁ δὲ Σύλλας ἐς πάντα μὲν δοκεῖ σφοδρὸς ὁμοῦ καὶ δυνατὸς θνητὸς ὑπερθυμῆσαι τυραννικὸς ἐξ ἰδιώτου θνητὰ, καὶ ἰδιώτης ἐκ τυραννικοῦ, καὶ μὴ δοῦτ' ἐπ' ἐρημίας ἀγροίκου ἀφανῆ θνητὰ· διῆλθε γὰρ ἐς χωρία ἴδια, ἐς Κύμην τῆς Ἰταλίας, καὶ ἐνταῦθα ἐπ' ἐρημίας θαλάσσης τε καὶ κυνηγεσίοις ἐχρῆτο, οὐ φυλακαὶ μόνος ἀρα ὃν κατ' ἀγρὸν ἰδιώτην βίον, οὐδὲ ἀδεὴς ἂν αὖθις ἐς ὃ τι ὁρμήσειεν, ᾤδυνατὸ μὲν ἔτι ἡ ἡλικία καὶ ὁ σῶμα ἔρρωτο· ἀμφὶ δὲ τὴν Ἰταλίαν δυόδεκα μυριάδες ἀνδρῶν ἦσαν ἔναλοι ὑπερπαλθυμῶν, καὶ δωρεαὶ μεγάλαι καὶ χλιαὶ πολλαὶ περὶ αὐτὸ λαβόντων, ἕτοιμοι δὴ οἱ κατ' ὁ Ἀσυ μὲν οἱ Κορνήλιοι, καὶ ὁ δῆμος αὐτὸ σασιώτης λεὼς ὢν ἀπὸ καὶ φοβερὸς ὢν ἔπι τοῖς ἑτέροις, καὶ ὁ σφέτερον ἀδιὲς ὢν τοῦ Σύλλα σὺν ἐπιπροσάχθη, ὁ δὲ Σύλλας ἐκεῖναι ζηλήμονι. ἀλλά μοι δοκεῖ κάρον τε πολέμων καὶ κάρον ἀρχῆς καὶ κάρον Ἀσιος λαβὼν, ὅπὶ τέλη καὶ ἀγροικίας ἐσαθῦναι. ἄρτι δὴ ἀποστάντος αὐτοῦ, Ρωμαῖοι φόνου

καὶ τυραννίδος ἀπαλλαγέντες, ἡσυχῇ πάλιν ὅτι ἑάστοις ὑπερβιβάζοντο ἑτέροις, καὶ ὕπατοι αὖτις καθίσταται Γάϊός τε Κάτλος ἀπὸ τῆς Συλλείου, καὶ Λέπιδος Αἰμίλιος ἀπὸ τῆς ἐναντίου, ἐξ οὗ τε ἀμφὶ τὴν ἀρχὴν καὶ βίᾳ χρήσασθαι, δεινόν τι ἦν τὴ χαλεπὸν ἕτερον ἐκ τοῦδε γνωσόμενοι. Σύλλας μὲν ἐν τοῖς ἀγροῖς εὐθυμίαν ἔδειξεν ἰδίᾳ, ὅτι αὐτὸν ὁ δαίμων ἤδη καλοίη· καὶ ὁμοῦ αὐτίκα μάλ' ἡμέρᾳ τοῖς φίλοις τὸν ὄναρ ἐξέφηνε, διαθήκας συνέγραφεν ἐπιγόμενος, καὶ αὖθ' ἡμέρας συνετίλει, σφραγισάμενος μὲν αὐτάς, πρὶν ἐπιρρωσθῆναι πυρετὸς ἐμπίπτῃ, καὶ κατὰ τὸ τελεύτησεν, ἐξήκοντα μοῦνα ἔτη βιώσας, δυστυχήσαντος μὲν ἀνδρὸς ἐς τὸ τέλος αὖθ', καὶ ἐς τὰ μάλα πρώτα, ὥσπερ καὶ νομίζετο, γνῶναι δοκῆσαι, εἰ δή τις δυστυχίας ἠρξῆτο τυχεῖν ὅσων αὖ ἐθέλοι· γένεται μὲν δὴ αὖθις ἐν Ἀσίᾳ φάσις ἐπ' αὐτῷ τῆς μοῦ ἄγαν ἀξιούντων ὃ σῶμα λαβεῖν τῆς Ἰταλίας ὅτι πομπῇ, καὶ ἐς τὸν Ῥωμύλου ἐν ἀγορᾷ τεθῆναι, καὶ ταφῆς δημοσίας ἀξιοῦν, Λεπίδου δὲ καὶ τῶν ἀμφὶ Λέπιδον ἐναντιουμένων· ἔδεισε μὲν δὴ ὁ Κάτλος καὶ οἱ Σύλλειοι. καὶ ἐφέρετο ὁ νέκυς ὁ τοῦ Σύλλα λαβὼν τῆς Ἰταλίας ἐς Ἄσυ ὅτι κλίνης χρυσοπαστοῦ, καὶ κόσμου βασιλικοῦ, σαλπιγκταί τε πολλοὶ καὶ ἱππεῖς, καὶ δημος ὅμιλος ἐν ποδὸς ὡπλισμένων εἵποντο, οἵτε ἐναντιοῦσθαι μὲν αὐτῷ πάντα ἔδεισαν ὅτι πομπὴν ὡπλισμένοι συνέποντο· καὶ ὡς ἕκαστος ἀφίκοιτο, δύσις ἐς κόσμον καθίστατο, δημός τε πλῆθος ὅσον ἐπ' οὐδενὶ ἔργῳ συνέτρεχεν· ἦγε δὲ αὐτὸ σημεῖα καὶ πελέκεις ὅσοις τὰ ἐς ἀρχὴν ἐκόσμειτο. ὡς δὲ ὅτι ὁ Ἄσυ ἐλήφθη, ἐσφέρετο μὲν πομπῆς οὐδὲν πάνυ δόξης· σφάνοί τε γὰρ ἐλαφίλιοι πλείοσι ἀπὸ χρυσοῦ καὶ ἀσημένιοι ἠμύνοντο, δῶρα τῆς πόλεως καὶ τῶν ὑπ' αὐτῷ γραφέντων τελῶν, καὶ καθ' ἕνα τῶν φίλων, οὐδὲ τε ὧν ἐς ταφὴν πεμφθέντων οὐ δυνατὴ φράσαι πολυτέλεια. καὶ τὸ σῶμα δίχα συνεθάπτετο γραφὴ πρὶν ἐπιμπτον ἱερεῖς τε ἅμα πάντες καὶ ἱερὰ καὶ σφᾶς αὐτῶν ἑκάτεροι, καὶ ἡ βουλὴ πᾶσα, καὶ αἱ ἀρχαὶ τὰ σφέτερα σημεῖα ἔκαστοι· κόσμῳ δὲ ἄλλῳ τῶν καλουμένων ἱππέων πλῆθος εἵποντο, καὶ ὁ στρατὸς ὁπόσος μέρει πᾶς ὅσος ὑπεστράθη αὐτῷ· ξυνέθαπτον γὰρ σφᾶς αὐτοὺς ὁ ἔργον ἅπαντες ἐπιγόμενοι καταλαβόν, σημεῖά τε φέροντες ὁπόσα χρυσᾶ, καὶ ὅπλα ὅτι σφίσι θαυμάσια, οἷς ἔπι νικῶσι ἐς τὰς πομπὰς εἰώθασι χρῆσθαι· σαλπιγκτῶν τε ἄπειρον ἦν πλῆθος τῶν δὲ μέρος ὑπόπαπα καὶ πένθιμα μόνα ᾠδουμένων. βοῇ δὲ ἐπευφήμουν ἥ τε βουλὴ τῶν τε ἱππέων ὁπόσοι μέρει, εἴθ' ὁ στρατὸς, εἴθ' ὁ δῆμος, οἱ μὲν τῷ ὄντι Σύλλαι ὅτι πολλῶν τες, οἱ δὲ δεδιότες αὐτὸν καὶ τότε τὸ στρατὸν καὶ τὸ νέκυν ὑπ' ἦσσον ἢ θαυμάσιον. ἔστι γὰρ τὸ ὄφελον τῶν γιγνομένων ἀπολέποντες ἐς τὸ μέλλον ὧν ἔδρασεν ὁ ἀνὴρ, ἐξεπλήττοντο, καὶ ὁμολόγουν τοῖς ἐναντίοις δυτυχέσαν αὐτὸν ἐκείνοις γενέσθαι, καὶ σφίσι καὶ τεθνεῶτα φοβερώτατον. ὡς δὲ ὅτι τοῦ βήματος ἔνθα δημηγορήσουσιν ἐν ἀγορᾷ τεθήσεσθαι, τοὺς μὲν ὑπατικοὺς λόγους εἶπεν ὁ κήρυξ εἰπεῖν τῷ τότε, ἐπὶ Φαύστου ὁ παῖς ὁ τοῦ Σύλλα νεώτατος ἔτι· ὁ δὲ λόγος ἐναντιούμενος ἀπὸ τῆς βουλῆς ἀνδρὸς ὑπάτου διεκώλυσε ἐς τὸ πεδίον τὸ Ἄρειον, ἔνθα βασιλῆς ἐτάφησαν μόνοι, καὶ τὸ πῦρ οἵ τε ἱππεῖς καὶ ἡ στρατιὰ ἐσέβαλον. καὶ Σύλλα μὲν τοῦτο τέλος ἦν. ἀπὸ δὲ τοῦ πυρᾶς χωρησάντες δύσις οἱ ὕπατοι, λόγοις ἐλαφηβόλοις ἐς ἀκρόασιν διεφέροντο, καὶ ὁ ἀστὴρ ἐς αὐτοὺς διήρπτο· Λέπιδος δὲ ἐς τοὺς Ἰταλικοὺς ἐναντιούμενος ἔλεγε, ὅτι τὸν ὁλῶ αὐτοῖς ἦν ὁ Σύλλας ἀφήρητο, ἀποδοῦναι. ἅμα μὲν οὖν ἡ βουλὴ δείσασα, ὥρκωσε μὴ πολέμῳ διακριθῆναι. κληρωσάμενος δὲ ὁ Λέπιδος τὸν ἐναντίον Ἀλπεις Γαλάτειαν, ὅτι

τὰ ἀρχαιρέσια οὐ κατῆει, ὡς πολεμήσων τοῖς Συλλείοις τῶ ὕπατον ἔτος ὑπὲρ
ὅτι ὅρκου ἀδεῶς· ἐδέδοκτο γὰρ ἐς ὃ τῆς ἀρχῆς ἔτος ὁρκῶσθαι· οὐ λαμβάνων δὲ ἐφ'
οἷς ἐβούλετο, ἐκαλεῖτο ὑπὸ τῆς βουλῆς, καὶ αὖθις αὐτὸς ἀγορῶν ἐφ' οἷς ἐκελεύετο,
ἦει μὴ τῶ στρατοῦ πόρρω, ὡς ἐς τὴν πόλιν εἰσελθησόμενος σὺν αὐτῷ· κωλυόμενος
δ' ἐκήρυξεν ἐς τὰ ὅπλα χωρεῖν, καὶ ὧδε κήρυττε Κάτλος μικρὸν ἀπὸ τοῦ Ἄρεως πε-
δίου μάχης αὐτοῖς γιγομένης· ἠπιώμενος ὁ Λέπιδος καὶ οὐκ ἐς πολὺ ἔτι ἀντιχών, ἐς
Σαρδὼ διέπλευσεν, ἔνθα πόσῳ τινὶ χρόνῳ ἀπέθανε· καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ μετὰ
μέρος ὁσονοῦν ἀπέστη. Τὸ δὲ κράτιστον Περπέννας ἐς Ἰσπανίαν ἦγαγε
Σερτωρίῳ. λοιπὸν δὴ ὄντι τῶ Συλλείων ἔργων τὸ Σερτωρίου, γιγόμενοι μὲν ὁκτάκτοις,
οὐκ ἀμαχεὶ δὲ οὐδὲ ἅμα Ρωμαίοις ἅπτι μὴ τοῖς Ἰσπεροις αὐτοῖς, ἀλλὰ καὶ τόδε
ἐπ' ἀμφόλεις καὶ τοῖς Σερτωρίου, ὃς ἦρξε μὲν Ἰσπανίας ἔτη, Καρβωνίου δ' ὕπατα
Σύλλα συμμαχῶν, Σύεστιν πόλιν ὑπὸ ἀπονοίας κατέλαβε, καὶ φεύγων, ὅτι τὸν
στρατηγίαν φέρετο, καὶ στρατὸν ἔχων ἐκ τῆς Ἰταλίας αὐτῆς, καὶ ἅμα μὴ ἐκ Κελ-
τιβήρων ἀγαθῶν, οἷς τε τοῖς ἑαυτῶ στρατηγοῖς οὐ πόρρω διδόντας αὐτὸν ἀρχὴν
ἐς χάος Σύλλα τῆς Ἰσπανίας ἐξέβαλε, καὶ τοῖς Μέτελλον ὕπατον μεθύπατον ὑπὸ
Σύλλα ἀπομάχετο γενναίως. Θρασύνομος δ' ὢν ὅτι τὰ μάλιστα, βουλὴν κατέλεξεν ἐκ
τῶν συνόντων οἱ φίλων τριακοσίους, καὶ τὸν δὲ ἔλεγεν εἶναι τὸν Ρωμαίων βουλὴν,
καὶ ἐς ὕβριν ἐκείνης, σύγκλητον ἐκάλει. Σύλλα δὴ ἀποθανόντος, καὶ Λεπίδου μὲν Σύλ-
λαν, στρατὸν ἔχοντι ἀμφὶ Ἰταλῶν ὅσον αὐτῷ Περπέννας ὁ τῶ Λεπίδου στρατηγὸς ἦγα-
γεν, ὑπόδοξος ἦν στρατεύσειν ὅτι τὴν Ἰταλίαν, εἰ μὴ δείσασα ἡ βουλὴ στρατόν τε ἄγα-
γοιτο καὶ στρατηγὸν ἕτερον ὅτι τῷ τοῦτον Πομπήιον ἔπεμψεν ἐς Ἰσπανίαν, νέον
μὲν ἔτι ὄντα, τοῦ φανῆ δὲ ἐξ ὧν ὅτι Σύλλα τοῦτ' Λιβύην καὶ τὸ αὐτῆ Ἰταλίᾳ
κατείργασε. ὁ δὲ ἐς τὰ Ἄλπεια ὄρη μὴ φρονήματος ἀνῆει, οὐ χεῖρ τὴν Ἀντίου με-
γαλουργίαν, ἐτέροις ἐχθραίνει ἀμφὶ ταῖς πηγαῖς ὅ τε Ροδάνου καὶ Ἠριδάνου, οἱ ἀ-
νίκροισι μὲν ἐκ τῶν Ἀλπείων ὀρῶν οὐ μακρὰν ἀπ' ἀλλήλων ῥέουσι· ὁ μὲν Ἀφὸ Κελ-
τῶν τῶν ὑπὲρ Ἄλπεις εἰς τὴν Τυρρηνικὴν θάλασσαν, ὁ δὲ ἐσβάλλει τὸν Ἀλπείων ὅτι τὸν
Ἰόνιον, Γάδος αὖτι Ἠριδανοῦ μετονομασθείς. ἀφικομένου δὴ ἐς Ἰσπανίαν, αὐτίκα ὁ
Σερτώριος τέλος ὅλον ὅτι χορτολογίαν ἐξιὼν, αὐτοῖς ὑποζυγίοις καὶ θεράποντι
σιωπῇ ἐκέλευε, καὶ Λαύρωνα μὲν πόλιν ἐφορῶντος αὐτοῦ Πομπηίου διήρπασε καὶ κατέσκα-
ψεν. ὀκνοῦντος δὲ τῆς πολιορκίας χωρὶς τοῦ ἐνδεέστερον αὐτῷ τὸ λαβόντος, τόδε φύσει τοῖς
δακτύλοις ἐξέτεμε τοῦ ἑνὸς, ᾧ ὁ Σερτώριος τῶ πάλους πυθόμενος, τὸν ἀπόρων
ὅλιον ἀγέρωχον ἐς τὰ ἴδια τοῦτ' ἐξ νομιζομένοις, καὶ ἀφ' οὗσθαι Ρωμαϊκὴν, κατέκαυσε.
καὶ τότε μὲν χρόνος ὅπότερος διέτρισεν· ἐς χρόνου δὴ ἦσαν ἐπέσεσθαι ἀλλήλοις,
Μέτελλος μὲν ἐκ Πομπηίου ἀπὸ τῶν Γυρλωαίων ὀρῶν, ἔνθα διεχείμαζον, Σερτώ-
ριος δὲ καὶ Περπέννας ἐκ Λυσιτανίας, καὶ συμβάλλουσιν ἀλλήλοις περὶ πόλιν ἣ ὄνο-
μα Σούρων, κτύπου δὴ τὸ αἰθρίᾳ φοβερῶ τε ἀστραπῶν τοῦ ἀλόγων γιγομένων,
τοῖς δὲ μὲν ὡς ἐμπυρεσπόλεμοι διέφερον ἀκαταπλήκτως, πολὺ δὴ ἀλλήλων
φόνου ἐχειρίζοντο, μέχρι Μέτελλος μὲν Περπένναν ἐτρέψατο, καὶ ὁ στρατόπεδον
αὐτοῦ διήρπαζεν, ὁ δὲ Σερτώριος τοῦτο Πομπήιον, καὶ ἐτῶθη δόρατι ἐς ὃν μηρὸν
ὕπτιον δεινῶς ὁ Γομπήιος· καὶ τοῦτο τέλος γέγονε τῆς τότε μάχης. ἔλαφος δὴ ἐν λευ-
κὴ χρυσηλὸς τοῦ Σερτωρίου καὶ ἄνεπος, ἧς ἀφανοῦς γιγομένης ὁ Σερτώριος οὐκ
αἴσιον ἑαυτῷ νομίζων, ἐθαρρύνετο τὰ ἐπ' ἐχθρὰς ἰών, καὶ τοῦτ' ὕπατον ἐζο-

μθνος ἐς τὴν ἔλαφον ὑπὸ τῶν πολεμίων· ὡς δ' ὤφθη δι' ὁμιλίης δρόμῳ φερομένη, καί τε ἕσπετο αὐτῇ ὁ Σερτώριος, καὶ βοὴν ὥσπερ αὐτὴ προσκαταρρόμενος, ἐπροβόλισε τοὺς πολεμίους· οὐ πολὺ δὲ ὕστερον ἀγῶνα μέγαν ἠγωνίσατο περὶ Σαγουντίας ὑπὲρ μεσημβρείας· ὅτι ἄρα, καὶ αὐτὸς μετὰ ἱππομαχιῶν ὑπερφέτει τὸν Πομπήιον, καὶ ἔκτεινεν ἐς ἑξακισχιλίους, ἀποβαλὼν ἐς ἡμίσεας· Μέτελλος δ' ὁ τότε Περπίνα περὶ πεντακισχιλίους διέφθειρε. καὶ ὁ Σερτώριος μετὰ τὴν μάχην τῆς ὑπερουσης ὑμέρας πολλοὺς βαρβάρους προσλαβών, ἐπέδραμεν ἀδοκήτως τῷ Μετέλλῳ στρατοπέδῳ περὶ δείλην ἑσπέρην· ὡς ἀποταφρεύσων αὐτῷ σὺν τάχει, Γομπήιος δ' ὑπερδραμόντος, ἐπαύσατο τῆς καταφερήσεως. καὶ ταῦτα μὲν ἐν αὐδῆις τοιάδε τῷ θέρεϊ ἔργα, καὶ πάλιν ἐς χειμῶνα διεκρίθησαν. ἦν δ' ὑπάτους ἔτος ἐκ τῆς ἑβδομηκοστῆς καὶ ἑκατοστῆς ὀλυμπιάδος ἥνις, δύο μὲν ἐκ διαθήκης ἔθνη Ρωμαίοις προσεγένετο Βιθυνία τε Νικομήδεις ἀποκλείποντος, καὶ Κυρήνη Πτολεμαίου τοῦ Λαγίδου βασιλέως, ὃς ὑπέκρινεν ἐν Ἀπίῳ. πόλεμοι δ' ἦκμαζον, ὅτε τε ὁ Σερτώριος περὶ Ἰβηρίαν, καὶ ὁ Μιθριδάτου περὶ τὴν Δυατολίδα, καὶ ὁ τῶν λῃστῶν ἐν ὅλῃ τῇ θαλάσσῃ, καὶ περὶ Κρήτην πρὸς ἀστυὶς Κρήτας ἔτεροις, καὶ ὁ τῆ μονομάχων δυὰ τὴν Ἰταλίαν, αἰφνίδιος αὐδῆις καὶ ὄδε καὶ σφοδρὸς ὁμοῦ ἠμόλμυος· διαιρέμενοι δ' ἐς ὑσαῦτα, ὅμως καὶ ἐς Ἰβηρίαν ἔπεμψαν δῆμα στρατοῦ δύο τέλη, μεθ' ὧν ἅμα τῷ δήμῳ πέμπει Μέτελλός τε καὶ Πομπήιος αὖθις ἀπὸ τῶν Γυρίων ἀγών· ὁρῶν ὅτι τὴν Ἰβηρίαν κατίσαινον, Σερτώριός τε καὶ Περπίνας αὐδῆις ἀπόντων ἀπὸ Λυσιτανίας· καὶ πότε μάλιστα πολλοὶ Σερτωρίου πρὸς ὃν Μέτελλον ἠυτομόλεον, ἐφ' ᾧ χαλεπαίνων ὁ Σερτώριος ἀγρίως καὶ βαρβαρικῶς ζυμαίνετο πολλοῖς, καὶ δι' μίσους ἐγίγνετο, μᾶλλον δ' αὐτὸν ὁ στρατὸς ἐν αἰτίαις εἶχεν, ἐπεὶ καὶ διαφθορεῖς ἀὐτ' αὐτῶν ἐπήγετο πόμπαχον Κελτίβηρας, καὶ τὴν φυλακὴν τοῦ σώματος Ρωμαίους ἀπελάσας, ζωῖσδε ἀὐτ' ἐκείνων ἐπίτηδεν· οὐ γὰρ ἔφερεν ἐς ἀπιστίαν ὀλισθάνοντας, εἰ καὶ πολεμίῳ Ρωμαίων ἐγραΐζοντο. ἀλλ' αὖτ' διὰ ζοῦτο καὶ μάλιστα ὑπίδασκεν αὐδῆις, ὃ ἀπίστους ἐς τὴν πατρίδα δι' ὃν Σερτώριον ἠμολήσαντας ἀπιστεῖσθαι, καὶ τοῖς αὐτῷ οὐδὲ ἠξίουν ἅμα ζοῖς ἀὐτομολήσασι οἱ πεδαμόνιοι κατιγνῶσθαι· πολλὰ δὲ καὶ οἱ Κελτίβηρες αὐτῆς ἀφορμῆς λαβόμενοι σύνδεινον ὡς ἀπιστουμένοις· οἱ δ' οὐ τελέως ὅμως ὃν Σερτώριον ἀπιστρέφοντο διὰ ζὰς χρείας. οὐ γὰρ ἦν τότε τῷ ὑδρὸς οὔτε πολεμικώτερος ἀνὴρ, οὔτ' ἐπιτυχέστερος, ὅπου αὐτὸν δὲ οἱ Κελτίβηρες διὰ τὴν ζαχερηίαν ἐκέλευον Ἀπίωι, ὃν θρασύπαιδά τε καὶ ἀπατηλότατον στρατηγὸν ζωῖσφίσιν ἐδόκουν ἠμεσθαι· ὁ μὲν δὴ στρατὸς ὧδε εἶχε Σερτωρίῳ· πόλις δ' αὐτῷ πολλὰς ἐπήγετο οἱ περὶ ὃν Μέτελλον, καὶ ζοῖς ὑδρας ἐς ζὰ ὑπήκοα σφίσι μετῆγον. Πομπήιος δὲ Γομπήιος περικαθημένου, καὶ τὰ τείχη ξύλων κορμοῖς ὑποκρεμάσαντος, ὑπεφανεὶς ὁ Σερτώριος τὴν μὲν πολιορκίαν ἀξέλυσε, τὰ τείχη δ' ἔφθασεν ὑποκαύσας ὁ Γομπήιος, καὶ ἐς Μέτελλον ἀνεχώρει· Σερτώριος δὲ καὶ πισύπα ἤγλρε, καὶ ζοῖς περὶ τι χωρίον Καλάγυρι στρατοπεδύουσιν ὑπερβαλών, ἔκτεινε τρισχιλίους. καὶ ταῦτα μὲν καὶ τοῦδε τοῦ ἔτους ἐν Ἰβηρίᾳ. τῷ δ' ὑπάτους οἱ στρατηγοὶ Ρωμαίων μᾶλλόν τι θαρρήσαντες ἐπῆσαν ταῖς πόλεσι ταῖς ὑπὸ Σερτωρίῳ σὺν καταφερήσι, καὶ πολλὰ αὐτῶν περιέσαινον, καὶ ἐτέρους ἐπίβαινον ἐπαειρόμενοι ζοῖς ἀπατωλμίοις· οὐ μὴν τι μεγάλην γε μάχην συνεπέβησαν, ἀλλ' αὖθις μέχρι τοῦ ἑξῆς ἔτους αὖθι μὲν αὖθις ἐπῆσαν σὺν πλέοσι μᾶλλον καταφερήσι, ὁ δὲ Σερτώριος ὀλίγοντος ἤδη

ησεν, ὃν μὲν ὅτι τοῖς παροῦσι πόνοι ἐκὼν μὴ ἰών, τὰ πολλὰ δ' ἰὼν ὅτι πυθῆς, γυναικὶ καὶ κώμοις καὶ πότοις χαλαζόμενον, ὅλον ἡδέως σπονδαῖς καὶ παιδιαῖς συνεχῶς· καὶ γὰρ ἦν ὀργίλον τι ἄκρος δ' ὑπουσίας ποικίλας, καὶ ὠμότατος ἐς κόλασιν, καὶ ὑποπίπτης ἐς ἀπόνοιαν, ὥστε τι καὶ Γερπίνιαν τὸν ἐκ τοῦ Αἰμιλίου χάσιος ἐκόντα παρὸς αὐτὸν ἐλθόντα μὴ πολλοῦ στρατοῦ, δείσαντα περὶ ἑαυτῷ, καὶ παρασκευαζόμενον μὴ ἀδίκως δίκαι. ὡς δὲ καὶ ὧνδε λίγες τῷ ἀδίκῳ ὑποπεσόντες, οἱ μὲν ἐκολάσθησαν, οἱ δ' ἀπέφυγον, ὁ Γερπίνας παῖδα δέξαι λαβών, ἔπι μᾶλλον ὅτι θ' ἕρπει ἠπίστει· καὶ οὐδαμοῦ ὅτι Σερτώριοι μείνειαν ταῖς ἀδικοφόρεσις ὅτι ἐχίασιν ἐκάλει, μεμῦσας δ' αὐτόν τι καὶ τῶν παρεισῶσθαι τῷ ἀδίκῳ φυλακὴν, ἔκτεινεν ἀπὸ τῆς διαίτης. ὁ δὲ στρατὸς βύβις ὅτι ὅτι Γερπίνιαν ἀδίκατο σὺν θορύβῳ πολλῷ, καὶ μετ' ὀργῆς, ἐς εὔνοιαν αὐτίκα τοῦ Σερτωρίου μεταβάλλοντες ἀπὸ τοῦ μίσους, ὥσπερ ἅπαντες ὅτι τοῖς ἀποθανοῦσι τὸν μὲν ὀργὸν μεθιᾶσιν, οἶκτον ἐμποδὼν ἔτι τοῦ λυποῦντος ὄντος, ἐς δὲ τὸν ἀρετὸν αὐτῶν μετ' ἐλέου δὲ μνήμης ἐπομίασι· πότε δὲ καὶ τὰ πρόπαντα σφίσι συλλογιζόμενοι, Γερπίνα μὲν ὡς ἰδιώτου κατεφρόνουν, τὸν δ' ἀρετὸν Σερτωρίου μόνον δὲ σφίσι ἡγεμόνα ἡγεμόνας σωτῆρα, χαλεπῶς ἐς ὃν Γερπίνιαν διετίθεντο αὐτί τε καὶ οἱ Καρθαγενσι σὺν αὐτοῖς, μάλιστα δὲ τούτων Λυσιτάνοι, ὅσῳ δὲ μάλιστα αὐτοῖς ὁ Σερτώριος ἐχρῆτο. ὡς δὲ ἡ τῶν διαθηκῶν ἀνοιχθεισῶν τὸ Σερτωρίου ὁ Περπέννας αὐτοῖς συνεγίγνωσκεν ὅτι τῷ κλήρῳ, μᾶλλόν τι πρὸς ὀργὴν ἡ μῖσος ἐς τὸν Περπέννιαν ἐσῄει, ὡς οὐκ ἐς ἔρχεται μόνον ἢ στρατηγὸν, ἀλλὰ καὶ ἐς φίλον καὶ εὐεργέτην τοσόνδε μῖσος ἐργασάμενον· δὲ οὐκ ἂν οὐδὲ χρόνῳ ἀπέχοντο, εἰ μὴ τοὺς θεῶν αὐτοὺς ὁ Περπέννας, τοὺς μὲν δώροις ὑποσπάσατο, τοὺς δ' ὑποχρίσει, τοὺς δὲ ἀπειλαῖς ὑξεφόβησε, τοὺς δ' δὲ διεχρήσατο· ἐς καταπληξιν ἑτέρων· ἐπεί τε τὰ πλήθη περιῆλθεν ἐδημαγώγει, καὶ τοὺς διαμαχομένους αὐτῶν ὑξέλυεν, οὓς ὁ Σερτώριος κατέδησε, καὶ τοῖς Ἰβηρσι τὰ ὅμηρα ἀπέλυεν, οἷς ὑπαδόντες ὑπῆκουον μὲν ὡς στρατηγῷ (τὸ γὰρ δὴ μὴ Σερτωρίου εἶχεν ἀξίωμα) οὐ μέντοι χωρὶς δυσμενείας ὑδὲ τότε ἐλήγουσι· καὶ γὰρ ὠμότατος αὐτίκα ἐς κολάσεις θαρρήσας ἐφαίνετο, καὶ τῶν ὀκ Ρώμης αὐτῷ συμφυγόντων ὅτι φασῶν ἔκτεινε πολλούς, καὶ ὃν ἀδελφιδοῦν ἑαυτοῦ· ὡς δὲ ἐφ' ἕτερα τῆς Ἰβηρίας ὁ Μέτελλος ὥρμητο (οὐ γὰρ ἔτι δυσχερὲς ἐδόκει Περπέννιαν ὅτι πρὸ ἑνὸς μόνῳ Πομπηίῳ) ὅτι μὲν τίνας ἡμέρας ἐλίγοντο ἀμφισχίαι καὶ ἀστοπειραι Πομπηίου καὶ Περπέννα μὴ σαλευόντων ἀ, θρόνου ὃν στρατόν· τῇ δικαίᾳ δὲ ἀγωνὶ αὐτοῖς μέγιστος ὑξερράγη· ἐνὶ γὰρ ἔργῳ κρύαντες ἀφανιζόμενοι, Πομπήιος μὲν τῆς Περπέννα στρατηγίας κατεφρόνει, Περπέννας δ' ὡς οὐ πίστῳ χρησόμενος ὅτι πολὺ τῷ στρατῷ, πάσῃ σχεδὸν τῇ δυνάμει συνεπλέκετο· καὶ χὠ δ' ὁ Πομπήιος παρεῖλῶ, ὡς οὔτε στρατηγοῦ ἀφέξοντος, οὔτε παρόντος στρατοῦ, δ' ἔσπης πάντων ὁμαλοῦ ἡμερόμενος ὁ μὲν Γερπέννας ὑπὸ θάμινα πᾶσ ἐκρύφη, διὸ καὶ τοῖς οἰκείοις μᾶλλον τῶν πολεμίων. λαβόντες δ' αὐτὸν ἵππεῖς τινες, εἶλκον ἐς τὸν Πομπήιον, ὅπλα σφηνυόμενον ὑπὸ τῶν ἰδίων ὡς αὐθέντην Σερτωρίου· καὶ βοῶν τὰ πολλὰ μιμούσθαι τοῦ Πομπήιον παρὰ τῆς ὁ Ρώμης χάσιος (ἔλεγε δὲ, εἴτε ἀληθεύων εἴτ' ἵνα σῶς ἀφθεὶς παρὸς αὐτόν) ὁ δὲ παρέπεμψας ἀπέκτεινεν αὐτὸν ὡρὶς ὄψιν ἐλθεῖν, δείσας ἅρα μὴ τι μιμούσαιτο ἀδέκητον, καὶ ἑτέρων ἀρχὴ κακῶν ὁ Ρώμης γένοιτο· καὶ ἔδοξεν εὐφρόνως πρᾶξαι τοῦθ' ὁ Πομπήιος πρᾶξαι, καὶ συνετέλεσεν αὐτοῦ καὶ τόδι ἐς δόξαν ἀγαθόν. τέλος δ' ἐν τῷδε τῷ παρὰ Ἰβηρίαι πολέμων, ὃ καὶ Σερτω-

εἰφ τῦ ϛίου γλιόμμον· δοκεῖ γδ οὐκ ἀὐ ὅτι ὀξέως, οὔτε ἀὐμῥῶς ὅτως ἔτι Σερτωείου τοιότης σωτιλεαθῶσαγ. τῦ δ' αὖτ' χρόνου τοῖ τὴὐ Ιταλίαι μοιομάχωγ ἐς ἥας ὁ Καπύηγε Φολμῶγ, Σπάρταχος Θρᾷξ ἀὐὴρ ἐϛρατιυμβος ποτὲ Ρωμαίοις, ὠκ δὲ αἰχμαλωσίας ϛ πορφύξεως ὁ τοῖς μοιομάχοις ὢν, ἔπεισγ αὐτὸγ ἑβδομήκοντα ἀὐδρας μάλιϛα κινδυνῶσαγ τοῖ ἐλευθερίας μᾶλλον, ἢ ἥας ὑπολύξεως, καὶ βιασάμμος σταὐ αὐλῖς τοὺς φυλάϛοντας, ἐξέδραμε, καί τινων ὁδοιπόρων ξύλοις καὶ ξιφιδίοις ὡπλισμένος, ἐς ὃ Βέσβιον ὄρος ἐξέφυλε, ἐνθα πολλοὺς ἀποδιδράσκοντας οἰκέτας καὶ ἄνας ἐλευθέρους ὠκ τῶ ἀγορᾶ ὑποδεχόμμος, ἐλήϊζε τὰ ἐπιέ, ὑποϛρατήγους ἔχωγ Οἰνόμαόν τε καὶ Κρίξον μοιομάχους· μεριζομμῶγ δ' αὐτῷ τὰ κέρδη κατ' ἰσομοιρίαγ τὰχὺ πλῆθος ἐῶ ἀμέρᾳ, καὶ πρῶτος ἐπ' αὐτὸγ ὠκ ἐπεμφθεὶς Οὐαρίνιος Γλάβερος, ὕϛερ δ' ἐκείνῳ Πόπλιος Οὐαλέριος οὐ πολιτικὴγ ϛρατιὰγ ἄγοντι ἀλλ' ὅσους ἐν ϛαυδῇ ϛ πρόδῳ σταὐελέξαι (οὐ γδρ πω Ρωμαῖοι πόλεμον, ἀλλ' ὑπερομμῶ τινα τῇ λησείᾳ τὸ ἔργον ὅμοιον ἠγρῶντο εἶ)) συμβαλόντες ἡττῶντο· Οὐαρινίου δὲ καὶ τὸν ἵππον αὐτὸς Σπάρταχος πρεῖ ἑαυτῷ· παρὰ τοῦτον ἦλθε κινδυνὼν Ρωμαίων ὁ ϛρατηγὸς αὐτὸς αἰχμάλωτος ὑπὸ μοιομάχου γλιέσθαι. μεῖ δὲ τοῦτο Σπάρτακῳ μᾶλλον ἔτι μᾶλλον πολλοὶ σταὐέβησαγ, καὶ ἑπτὰ μυριάδες ἦσαν ἤδη ϛρατοῦ, καὶ ὅπλα ἐχάλκευε, καὶ πρὸς ϛολὴγ ἐπεμέλησο. οἱ δ' ὑπὸ Αϛῆ τοῖ ὑπάτοις ἐξέπεμπον μεῖ δύο τελῶν, ϛ τούτων ὑπὸ μὲν θατέρᾳ Κρίξος ἡγούμμος τεισμυρίων ἀὐδρῶν πρεῖ τὸ Γαργηττὸν ὄρος ἠπάτα, καὶ δύο μέρη τῦ ϛρατῦ καὶ αὐτὸς σταὐαπώλεσε τοῖς· Σπάρταχος δὲ ἀμφὶ τὸν Απεννῖνον ὀρῶν ὅτι τὰ Αλπεια καὶ ἐς Κελτοὺς ἀπὸ τῶν Αλπείων ἐπιχόμμος ὁ ἕτερος ὕπατος προλαβὼν, ἐκώλυε τῆς φυγῆς, καὶ ὁ ἕτερος ἐδίωκε. ὁ δὲ ἐφ' ἑκάτερα αὐτῶν ὑπιτρεφόμμος πρὸς μέρος ἐνίκα, καὶ οἱ μὲν ὑπορύξω ὃ ἀπὸ τῦ δὲ ὑπερχόμμο, ὁ δὲ Σπάρταχος τελακοσίους Ρωμαίων αἰχμαλώτους ἐναγίσας Κρίξῳ, δυόδεκα μυριάσι Ρωμαίων πιζοῖς ἐς Ρώμλιν ὑπήντο, τὰ ἄχρηϛα τῶν σκυλῶν καταλύσας, καὶ τοῖς αἰχμαλώτοις πολίτας ἀμέλων, καὶ ὑπισφάξας τὰ ὑποζύγια ἵνα χοῦφος εἴη, αὖθις μόλων τε πολλοὺς αὐτῷ πρεσβύτων ἐνδίνα πρεσβύτερ. καὶ τῶν ὑπάτων αὐτὸν αὖθις πρὸς τὸν Γερμηνίδα χλιῶ ὑποσάντων μέγας ἀγὼν ἔτερος ὅδε γίνεται, καὶ μεγάλη καὶ τότε ἦσα Ρωμαίων· ὁ δὲ τῆς μὲν ἐς Ρώμλιν ὁδοῦ μετέγνω, ὡς οὔπω γερνικὸς ἀξιόμαχος, ὀδὲ τ' ϛρατὸν ὅλον ἔχων ϛρατιωτικῶς ὡπλισμένον· οὐ γδρ τις αὖθις σταὐέπρεπε πόλις, ἀλλὰ λελεάποντες ἦσαν τῇ αὐτόμολοι καὶ σύγκλυδες. τὰ δ' ὄρη τὰ πρὸς Θουρίους τὴν τὴὐ πόλιν αὐτὸν κατέλαβε, καὶ χρυσὸν μὲν ἢ ἄργυρον τοῖς ἐμπόροις ἐσφέρειν ἐκώλυε καὶ κεκτῆσθαι τοῖς ἑαυτῦ, μόνον δὲ σίδηρον καὶ χαλκὸν ὠνοῦντο πολλοῦ, καὶ τοῖς ἐσφέρουσιν ὠκ ἠδίκειτο· ὅθεν ἀὐθρώας ὕλης θὐπορήσαντες, θῦ πρεσβυάσαντο, καὶ θαμινὰ ὑπὸ λεπλασίας ἐξέπεσαν. Ρωμαίοις τε πάλιν σταὐενεχθέντας ἐς χεῖρας ἐκφύγων καὶ τότε, ϛ λείας πολλῆς γέμοντες ἐπόμπεσαν. τελέτης τε ἐῶ ἦσα καὶ φοβερὸς αὐτοῖς ὁ πόλεμος, γελώμμος τὸ ἀρχῇ καὶ καταφρονούμμος ὡς μοιομάχων· πρεσπελάσης τε ϛρατηγῶν ἀνῆων χλεοπολίας ὄχλος ἐπῖχεν ἄπορος, καὶ πρὸ πολλῶν μέρει Λικίνιος Κρίσσος ἠμφὶ καὶ πλούτῳ Ρωμαίων ἐκφανὴς ἀνέδιξε ϛρατηγόν, ϛ τέλεσιν ἐξ ἀνῆων ἤλαυνεν ὑπὸ δι Σπάρταχον. ἀφικόμμος δὲ, καὶ τὰ τῶν ὑπάτων δύο πρεσέλαβε, καὶ τῶν δὲ μὲν αὐτίκα ἐκκληρώσας ὡς πολλάκις ἠτιημμένων ὕπὸ θα-

νάτῳ μέρος δέκατον διέφθαρεν. οἱ δ' οὐχ οὕτω νομίζουσιν, ἀλλὰ πρωτὴ τῷ στρατῷ συμβαλόντα καὶ τόνδε καὶ ἑπτακαίδεκα, πρώτων ἀφικομένων δὲ δέκατον, καὶ μέλλειν ἐς τετρακισχιλίους, οὐδὲν ἧσσον ὄλεθρος ὁ διάσημος. ὁποτέρως δ' ἔτυχε, φοβερώτερος αὐτοῖς τῆς τῶν πολεμίων ἥττης φανείς, αὐτίκα μυρίων Σπαρτακείων ἐφ' ἑαυτῶν που στρατοπεδευόντων ἐκράτει, καὶ δύο αὐτῶν μέρη κατακτείνων, ἐπ' αὐτὸν ἤλαυνε· ὁ δὲ Σπάρτακος συνεκταράξας, νικήσας δὲ καὶ τόνδε λαμπρῶς, ἐδίωκε φεύγοντα· ὅτε τῷ θαλάττῃ, ὡς ἀφ' ἑπλευσόμενος ἐς Σικελίαν, καὶ καταλαβών, ἀπεπάφρυε τὸ ἀπεπίχλιξε καὶ ἀπεσαύρου. διαζομένου δ' ἐς τὸν Σαμνίτιδα τῆς Σπαρτάκου δίοδος ἦν, ἐκτείνει ὁ Κράσσος ἐς ἑξακισχιλίους σταδίους ἀπὸ ἕω, καὶ ἀπὸ δείλης ἐς τοσούσδε ἑτέρους, πεζοὺς δὲ ἅπαντας Ῥωμαίου στρατοῦ μόνων ἀποθανόντων, καὶ ἑπτὰ πρωΐνιον· τοσόνδε ἔμεινε αὐτίκα ἀφ' τῷ κύκλωσιν ἐς ὃ τῆς νίκης θράσος μεταβολή. Σπάρτακος δὲ ἱππέας πολὺν αὐτοῦ προσιόντας ἀπειρήνων, οὐκέτι μὲν ἐς μάχην ἦει ὧν στρατῷ πρωΐ, πολλὰ δ' ἠνώχλει τοῖς ἀπεκθεμένοις μὰ μέρος, ἄφνω τε καὶ στενοχώρους αὐτοῖς ὑπιστάμενον, φάκελλος τε ξύλων ἐς τῷ ζάφορον ἐμβάλλων κατέκαιε, καὶ ὃν πόνον αὐτοῖς δύσεργον ἐποίει, αἰχμάλωτόν τε Ῥωμαίων ἐκρέμασεν ὁ τῷ μεταιχμίῳ, δεικτὴς τοῖς ἰδίοις τῷ ὄψιν ὧν πίσονται μὴ κρατοῦντες. οἱ δ' ὑπὸ Ἀσκῷ Ῥωμαῖοι τῆς πολιορκίας πεῖθανόμενοι, καὶ ἀδοξοῦντες, εἰ χρόνιος αὐτοῖς ἔσται πόλεμος μετομένων, προσκατέλεγον ὅτι τῷ στρατείαν Πομπηΐου ἔρτι ἀφικόμενον ἐξ Ἰβηρίας, πιστεύοντες ἤδη δυσχερές εἶ) καὶ μέγα ὃ Σπάρτακος ἔργον. δείσας δὲ τῷ χλευασίαν τῷδε ὁ Κράσσος, ἵνα μὴ ὁ κλέος τῆς πολέμου ᾖ τοῦτο Πομπηΐου, πρὶν τὸ ἔτος ἐπιτελεσθῆναι ἐπιχείρει τῷ Σπάρτακῳ, καὶ ὁ Σπάρτακος τὸν Πομπηΐου προσλαβεῖν ἀξιοῦσι, ἐς στενὰ ἦκεν ὁ Κράσσος προύκαλεῖτο, ὑποφορώμενος δ' ὑπ' αὐτοῦ, δείσας δὴ μή τι ἔργον, καὶ πρότερον οἱ τῷ ἱππέων ἤδη, ὥσαν πρὶν τῷ στρατῷ δεῖ τὸ τειχίσματος, καὶ ἔφυλλον ὅτι Βρεντέσιον Κράσσου διώκοντος. ὡς δὲ καὶ Λεύκολλον ἔμαθον ὁ Σπάρτακος ἐς Βρεντέσιον, ἀπὸ τῆς ὅτι Μιθριδάτην νίκης ἐπανιόντα, εἶ), πρώτων ἀπογνοὺς, ἐς χεῖρας ἦει τῷ Κράσσῳ μὴ πολλοῦ δὲ ὄντι πλήθους, ῥωμαλέος δὲ τῆς μάχης μαχεσάς τε καὶ καρτερᾶς ὡς ἐν ἀπογνώσει τοσῶνδε μυριάδων, ὑπερώσκετο δὲ μηδὲν ὁ Σπάρτακος δοκοῦσιν, καὶ συσκάψας ἐς ὃ γόνυ, καὶ προβαλὼν τὴν ἀσπίδα προῆς τοὺς ὑπιόντας ἀπεμάχετο, μέχρι καὶ αὐτὸς ἐν πολὺ πλήθους ἀμφ' αὐτὸν κυκλωθέντες ἔπεσον, ὅ τε λοιπὸς αὐτοῦ στρατὸς ἀκίνητος ἤδη κατεκόπτοντο ὑπ' πλήθους, ὡς φάσιν ἦμεν τῷ μὴ οὐδὲ ἀριθμητὸν, Ῥωμαίων δὲ ἐς χιλίους ἀνδρας, καὶ ὃν Σπάρτακου νέκυν οὐχ εὑρεθῆναι. πολὺ δέ τι πλῆθος ἐν τοῖς ὄρεσιν ἐκ τῆς μάχης διαφυγὸν, ἐφ' οἷς ὁ Κράσσος ἀνέβαινεν· οἱ δὲ διελθόντες ἑαυτοὺς ἐς τεσσαράκοντα μέρη, ἀπεμάχοντο μέχρι πρώτης ἀπώλοντο πλὴν ἑξακισχιλίων, οἳ ληφθέντες ἐκρεμάσθησαν ἀνὰ ὅλην τὴν ἐς Ῥώμην ἀπὸ Καπύης ὁδόν. καὶ τῷδε Κράσσος ἔξ μησὶν ἐργασάμενος, ἀμφήκιστος ἐκ τοῦδε αὐτίκα μᾶλλον τῇ δόξῃ τῇ Πομπηΐου γένοιτ), ᾧ ὅτι στρατὸν μὲ ἦει, δόξαι μηδὲ Πομπήιος. ἐς δὲ ὑπατείαν ἀμφω παρήγγελον, ὁ μὲν, ἐστρατηγηκὼς κατὰ τὸν νόμον Σύλλα, ὁ δὲ Πομπήιος οὔτε στρατηγήσας, ἔτι τε θαμβοῦσας, ἔτος τε ἔχων τέταρτον ὅτε τοῖς τεσσαράκοντα· τοῖς δὲ δημάρχοις ὑπῆρχεν πολλὰ τῆς ἀρχῆς ἐς ὃ ἀρχαῖον ἐπανάξειν. αἱρεθέντες δὲ ὕπατοι οὐδὲ ὡς μάθοιεν, ὅτι στρατὸν ἔχοντες ἀπὸ τῆς πόλεως, ἐκάτεροι προέφασιν τῷδε τοιούμενος· Πομ-

πάϊος μὲν ἐς ὃν Ἰβηρικὸν θρίαμβον τῶν ἐπωνύμων Μέτελλος, ὁ δὲ Κρήτης ὡς Γομφήσιον δίον τοῦ πρόμαχον. ἡ δῆμος ἀγάλμασι χαλκοῖς ὁρᾷ, καὶ φοβούμενος δύο γραφὰς ἔθηκε μόνους, ἐδίωκτο τὸν ὑπάτων ἐν ἀγορᾷ τοῦ κατηγόρου συναλλαγῶν τοῖς ἀλλήλοις· καὶ τὰ μὲν πρῶτα ἐκάτερος ἀπεκρύπτετο. ὡς δὲ καὶ θαλάμποι τινες τοῦ ὕλεος πολλὰ καὶ δεινὰ εἰ μὴ συναλλαγεῖεν οἱ ὕπατοι, ὁ δῆμος αὖθις αὖτις μετ' οἰμωγῆς ἐπεκάλει πάνυ παπαῖ, ἐπὶ τῷ Σύλλα καὶ Μαρίου κακῷ ἀναφέροντες. ἡ ὁ Κρήτης τοῦτο μὲν ἐδίδου, ἀπὸ τοῦ θρόνου κατέβαινε, καὶ ἐς ὃν Γομφήσιον ἐχώρει τὴν χεῖρα τοῦ τούτων ὑπὲρ δίκαιος, ὁ δ' ἀνίστατο καὶ τοῦ στόματος, ἡ δεξιωσάμενον ἀλλήλους θύφημίαν τὴν ἴσην ἐς αὐτοὺς ποικίλαν, καὶ οὐ πρὶν ὁ δῆμος ἀπέστη τῆς ἐκκλησίας, ἢ τοῦ χράψαι τοὺς ὑπάτους τὰς ἀφέσεις τῶν γραπτῶν. οὕτω μὲν δὴ δόξασα ἡ ἥδε μεγάλη χάρις ἔστεθαι, καὶ τελευτᾷ θύσαθαι. ἡ ἔτος ἓν τῶν δὲ τῶν μέρη τῶν ἐμφυλίων ἀμφὶ τὰ ἑξήκοντα, μάλις' ἀπὸ τῆς δυαιρέσεως Τιβερίου Γράκχου.

ΑΠΠΙΑΝΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΣ
ΡΩΜΑΙΚΩΝ ΕΜΦΥΛΙΩΝ Β.

ΜΕΤΑ δὲ τὸν Σύλλα μοναρχίαν, καὶ ὅσα ἐπ' αὐτῷ Σερτωρίου τε καὶ Περπέννας καὶ Ἰβηρίαν ἔδρασε, ἕτερα ἐμφύλια Ρωμαίοις τοιάδε ἐλήγετο, μέχρι Γάϊος Καῖσαρ καὶ Πομπήϊος Μάγνος ἀλλήλοις ἐπολέμησαν, ἡ Γομπήσιον μὲν καθεῖλεν ὁ Καῖσαρ, Καίσαρα δὲ ὁ τῶν βουλευτηρίων ὑπὸ ὡς βασιλεύοντα κατέκτανον. ταῦτα δὲ ὅπως ἐγένετο, καὶ ὅπως ἀνῃρέθησαν ὅ τε Πομπήϊος καὶ ὁ Γάϊος, ἡ δι' ὅτι ἕκαστα τῶν ἐμφυλίων ἥδε δηλοῖ. ὁ μὲν δὴ Γομπήϊος ἀπὸ τῶν θαλασσῶν καὶ ἠπείρου ἀπὸ τῶν λῃστηρίων τότε μάλιστα πάντων κρατοῦντα πλεονασάντων, Μιθριδάτου ὅτε τοῖς λῃσταῖς καὶ θηρὶ Πόντου βασιλέα, καὶ τοῦ ἀρχαίου αὐτοῦ ἡ ὅσα δὴ ἄλλα ἔθνη τοῦ πολέμου ἀμφὶ τοῦ ἕω διεπάστερ. ὁ δὲ Καῖσαρ ἐπὶ νέος δήπου εἰπεῖν τε καὶ πρᾶξαι, τολμήσαί τε ἐς πάντα, καὶ ἐλπίσαι καὶ ἀπόρρητον, ἐς δὲ δὴ φιλοτιμίαν ἀφθόνως ἀνὴρ δυνάμει, ὡς ἀγορανομῶν ἔτι καὶ στρατηγῶν ἐξ κατάχρεως, καὶ τὸν πλήθη δαιμονίως ἀναρέσκειν, τὸν δῆμον αἰεὶ τοῖς δαψιλέσι ἐπαγομένων. Γάϊος δὲ Καπίτων μεγέθη τε δέξης καὶ γλώσσης λαμπρότητι πρεσβύτιμος, ἔμπληκτος ἀνὴρ, δέξας ποτὲ καὶ υἱὸν ἀνελεῖν δι' Αὐρηλίαν Ορεστίλλης ἔρωτα, οὐχ ὑφισαμένης τῆς Ορεστίλλης παῖδα ἔχοντα γήμασθαι, Σύλλα φίλος

τε καὶ σαθρότης καὶ ξηλωτὴς μάλιστα γενόμενος. ἐκ δὲ φιλοτιμίας καὶ ὅδε ἐς πυῖαν ὑπενηνεγμένος, ἐξ ἀκροπόλεως ἔτι τοῖς δυνατῶν ἀνδράσι τε καὶ γυναιξὶν, ἐς
γ ὑπατείαν προήγαγεν, ὡς τῆδε προδιδόντα ἐς τυραννίδα, πάνυ δὴ ἐλπίσας αἱρεθήσεσθαι, διὰ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ σώματος καὶ τὴν ἀπὸ προγόνων δόξαν. καὶ Κικέρων μὲν ἦρχε μὴ τοιαῦτα ἀνὴρ ἡλίκος ἐκεῖνος τε καὶ ῥητορεύσας, Καπιλίνας δὲ αὐτὸν ἐς ὕβριν ὧν ἐλαμβάνετο ἐπεσκόπει, ἐς ἀγλωσσίαν μόνους καινὸν ὀνομάζων (καλοῦσι δ' οὕτω τοὺς ἀφ' ἑαυτῶν, ἀλλ' οὐ τῶν προγόνων γνωρίμους) ἐς δὲ ξενίας τῆς πόλεως, Ἰσχυλλίνον, ᾧ ῥήματι καλοῦσι τοὺς ἀποικισμοῦς τὰ ἀγροτείας οἰκίας. αὐτὸς δὲ πολιτείαν μὲν ὅλως ἔτι ἀπεστρέφετο ἐκ τοῦδε, ὡς οὐδὲν ἐς μοναρχίαν ταχὺ μέγα φέρουσαν, ἀλλ' ἔριδος καὶ φθόνου μεστὴν· χρήματα δὲ ἀγείρων πολλὰ τοῦδε πολλοῖ γυναικῶν, αἷς τοὺς ἀνδρας ἤλπιζον ἐν τῇ ἐπιφανεστάτῃ ἀφορεῖν, σιωπῇ μυρίοις ἀπὸ τῆς βουλῆς καὶ τῶν καλουμένων ἱππέων, σιωπῇ δὲ καὶ δημότας, καὶ ξένους, καὶ γεραιτέρους· καὶ πάντων ἡγεμόνες ἦσαν αὐτῷ Κορνήλιος Λέντλος καὶ Κέθηγος, οἳ τότε τῆς πόλεως ἐστρατήγουν· ἀνά τε τὴν Ἰταλίαν ἀφιέπεμπεν ἐς ἕκαστον τῶν Συλλείων τοὺς μὲν χέρδη τότε βίας ἀναλωκότας, καὶ ὀφειλομένους ἔργων ὁμοίων ἐς Φαισάλας τῆς Τυρρηνίας Γάϊον Μάλλιον, ἐς δὲ τὴν Πικεντίδα καὶ τὴν Ἀπουλίαν ἑτέρους, οἳ στρατὸν αὐτῷ συνέλεγον ἀφανῶς. καὶ τάδε πάντα ἐπὶ ἀγοραίῳ φυλακίᾳ ἐκ ἀφανὲς ἐμήνυε τῷ Κικέρωνι, ᾧ ἐρᾶν Κόϊντος Σκεύεμος, ἀνὴρ δι' ὀνείδη πολλὰ τῆς βουλῆς ἀπεσωμένος, καὶ τῆσδε τῆς Καπιλίνα συνωμοσίας ἥξιωμένος, κύφως μάλα καὶ φιλοτίμως ἐξέφερεν, οἷα τοῖς ἐρωμένοις, ὡς αὐτίκα δυνασεύσων. ἤδη δὲ καὶ τοῦτο τῶν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ χρημάτων λόγος ἐφοίτα, καὶ ὁ Κικέρων τὴν τε πόλιν ἐκ διασημάτων φρουραῖς διελάμβανε, καὶ τῶν ὑπαφανῶν ἐξέπεμπε πολλοὺς ἐς πάντα τὰ ὑποπτα τοῖς χρωμένοις ἐφεδρεύσ. Καπιλίνας δὲ, σοβαρὸς μὲν πως θαρρούντως αὐτῷ λαβέσθαι δοκῶν τῆς ἔτι τῆς ἀκριβοῦς ἀγωγῆς, δεδιὼς δὲ ὅμως, καὶ ὃ χρόνιον ἡγούμενος ὕποπτον, τὸ δὲ τῶν τάχα τὴν ἐλπίδα πλήθους, τά τε χρήματα τοῦ ὑπέμπειν ἐς Φαισάλας, καὶ τοῖς συνωμόταις ὁτιεπιλάβοιτο κτεῖναι Κικέρωνα, ἢ τὴν πόλιν ἐκ διασημάτων πολλοῦ νυκτὸς ἐμπρῆσαι μιᾷ, ὁξήει τοῦτο Γάϊον Μάλλιον ὡς αὐτίκα χρατὸν δηΐων ἀφεστώτων, καὶ ἐς ὃν ἐμπρησμὸν τῆς πόλεως ὑπισχνούμενος. ὁ μὲν δὴ ῥάβδους τε καὶ πελέκεις, ὡς τῆς ἀρχῆς ὑπατικοὺς, κύφως μάλα ἀνέχε τοῦτο ἑαυτῷ, καὶ ἐς ὃν Μάλλιον ἐχώρει στρατηλατῶν. Λέντλος δὲ καὶ τοῖς συνωμόταις ἔδοξεν, ὅτι Καπιλίναν τὸ φαισάλαις πιῶ θάνατον γεύσασθαι, Λέντλον μὲν αὐτὸν καὶ Κέθηγον ἐφεδρεύσαι τοῖς Κικέρωνος θύραις τοῦτο μὴ κεκρυμμένων ξιφιδίων, ἐσδεξίωσίν τε αὐτῷ τὴν ἀξίωσιν καὶ καλοῦντας ὅ τι δὴ μηκύναι τὴν ὁμιλίαν ἐν τοιούτῳ, καὶ κτεῖναι τοιαυτασόμενος ἀπὸ τῶν θυρῶν. Λεύκιον δὲ Σήϊστον δημάρχειν ἐκκλησίαν μοι δοκεῖ κήρυξι συνάγειν, καὶ κατηγορεῖν τοῦ Κικέρωνος ὡς ἀεὶ δῆλον καὶ πολεμιστοῦ, καὶ τὴν πόλιν ἐκ οὐδενὶ δήλῳ διαφθείροντος· ὅτε δὲ τῇ Σηϊστου δημηγορίᾳ νυκτὸς αὐτίκα τῆς ὑποὐσης, ἑτέροις ἐκ δώδεκα τόποις ἐμπιμπραίναι τὴν πόλιν, καὶ διαφλέγειν, καὶ κατακτείνειν τοὺς ἀρίστους. ᾧδε μὲν Λέντλῳ καὶ Κεθήγῳ καὶ Σπατιλίῳ καὶ Καισαίῳ τοῖς ἄρχουσι τῆς ἐπιφανεστάτης δέδοκτο, καὶ ὃν χειρὸν ἐπιτηρεῖν. Ἀλλοδείμων δὲ προσθεὶς ἀπιθάνως τοὺς ἡγεμόνας αὐτῶν, ἐς τὴν Λέντλου συνωμοσίαν ἐπήλυσον, ὡς δυνασεύσοντες ὅτε Ρωμαίους τε Γαλατίαν· καὶ Λέντλος μὲν αὐτοῖς συνέπεμπεν ἐς Καπλίναν Βουρτύκιον ἄνδρα Κροτωνιάτην, γράμματα

χαινοὶ παρὰ Ρωμαίοις τίνες.

Lentulus & Cethegus, in vrbe prætores erant.

Κύριος e Sall. & alij.

Catilina virgas & secures sibi præferri iubet.

Multis mendis sic erant Appiani vt ex Sallustio, ipsóq; Ciceronc cognoscitur.

L. Sextius (Bestia, aut quidam) tribunus. opinor hunc Calpurnio esse. sed sic, pro, Σήϊστος legendũ, Bæsius.

Βουρτύκιον Sal. & Cic.

μετα χωρὶς ὀνομάτων γεγραμμένα φέροντα· οἱ δ' Ἀλλόβριγες ὑποδιασεσμένοι, ἐκοινώσαντο Φαβίῳ Σάγγα, ὃς ἐπὶ τῶν Ἀλλοβρίγων προστάτης, ὥσπερ ἀπάσαις πόλεσιν ἔστι τις ὑπὸ Ρώμῃ προστάτης· ὁ δὲ τῷ Σάγγα μαθὼν ὁ Κικέρων, συνέλαβεν ἀπιόντας τοὺς Ἀλλοβρίγας τε καὶ Βουρτούκιον, καὶ ἐς τὸν βουλευτὴν θάλαμον ἐπήγαγεν. οἱ δ' ὁμολόγουν ὅσα τοῖς ἀμφὶ τὸν Λέντλον συνήδεσαν, ἀρνούμενός τε ἦν λέγειν, ὡς ὁ Κορνήλιος Λέντλος εἴποι πολλάκις εἰωθὼς τοὺς Κορνηλίους ἡμέσθαι Ρωμαίων μοναρχους, ὧν ἥδε Κίννας τε Σύλλας γεγονέναι. λεχθέντων δὲ τούτων ἡ μὲν βουλὴ Λέντλον προέλυσε τῆς ὑποψίας, ὁ δὲ Κικέρων ἔκπυστον ἐς τοὺς οἰκέτας τὴν προδοσίαν διαδοὺς, ἐπεσπάσατο αὐτίκα, καὶ ἔλεγον αὐτῷ ἐδίδου. θόρυβος δ' ἐπὶ τῶν ἀμφὶ τὸ βουλευτήριον ἀγροίου μάλιστα ἔτι τῶν ἀκριβοῦς καὶ δεινὸς τὴν συνεγνωκότων· αὐτοὶ δὲ Λέντλου καὶ Κεθήγου θεραπόντες τε καὶ ἐξελεύθεροι χειροτέχνας πολλοὺς προσλαβόντες, κατ' ὀπαδίας ὁδοὺς προεπέμποντο ὅτι τοὺς τῶν προτεταγῶν οἰκίας ὡς τοὺς δεσπότας ἐξαρπασόμενοι· ὧν ὁ Κικέρων πυθόμενος, ἐξέσφαλτο ἐκ τοῦ βουλευτηρίου, καὶ διαδοὺς ἐς τὰ ὑπάρχοντα φύλακας, ἐπεμπόλησε, καὶ τὴν γνώμην ἐπετάχυνε. Σιλανὸς μὲν δὴ πρῶτος ἔλεγεν, ὃς ἐς τὸ μέλλον ἤρητο ὑπατεύειν· ὃν δὲ τὸ Ρωμαίοις ὀφθὲν μάλιστα ὑπαλθύσειν προῆκε εἰσφέρειν γνώμην, ὡς αὐτὸς οἷός τε ἦν πολλὰ τῶν κεκρυμμένων ἐργαστήριος, καὶ ἐκ τοιῶνδε βουλευτηρίου τε καὶ βιαιοτέρων ὑποθημοσύνης ἐκείνου· ἀξιοῦντος δὲ τοῦ Σιλανοῦ τοὺς ἄνδρας ἑκάτερα κολάσει μετιέναι, πολλοὶ συνεπῄνεσαν, ἕως ὅτι Νέρωνα τὴν γνώμην προῆκεν, ὁ Νέρων ἐδικαίου φυλάττειν αὐτοὺς μέχρι Κατιλίναν ἐξέλωσι πολέμῳ, καὶ τὰ ἀκριβέστατα μάθωσι· Γάϊός τε Καῖσαρ, οὐ καθαρὰν μὲν ὑποψίαν μὴ συνεγνωκέναι τοῖς ἀνδράσι, Κικέρωνος δ' ἕνεκα δεδιὼς τὸν κίνδυνον, καὶ ἅμα ἐπιθαρσύνων τοῦ δήμου ἐς τὸν ἀγῶνα προσβαλέσθαι, προστιθεὶς ἐλπίδα τοῖς ἀνδράσι Κικέρωνα τῆς Ἰταλίας τὸ πόλεσιν αἷς δὴ αὐτὸς δοκιμάσῃ, μέχρι Κατιλίνα καὶ τὸν πολεμικὸν, ἐς δικαστήριον ὑπαχθῶσι, καὶ μηδὲν ἀνήκεστον ἐς ἄνδρας ὑπὸ φανερᾶς ἢ προφάσεως λόγου καὶ δίκης ἐξειργασμένους. διεκρίθη δὲ τῆς γνώμης φανείσης καὶ διαιρέσεως, ἀκεραιότερον οἱ πολλοὶ μετεπίπτοντο, μέχρι Κάτων ἥδε σαφῶς ἀνακαλύψων τὸν ἐς τὸν Καίσαρα ὑποψίαν, καὶ ὁ Κικέρων δεδιὼς ἀμφὶ τῇ νυκτὶ προσποιεῖται, μὴ δὲ συνεγνωκὼς τοῖς ἀνδράσι πλῆθος ἀνωρύμενον ἐπὶ κατ' ἀγορὰν, καὶ δεδιὼς μὴ τε σφῶν αὐτῶν καὶ μὴ ἐκείνων ἐργάσηταί τι ἄτοπον, ἔπειτ' ὡς ἀνδροφόνων ἄνευ κρίσεως καταγνώναι· καὶ βύβλους ἐκ τῆς οἰκίας ἐπὶ τῆς βουλῆς συνεκόμισεν ἔκπυστον αὐτῶν ὁ Κικέρων ἐς τὸ δεσμωτήριον μεταγαγὼν, τῷ πλήθους αἰσθομένου τὸ ἐπιδεῖν ἀποθησομένους, καὶ τοῖς ἐν ἀγορᾷ προδοθεῖν, ἐσήμηνεν ὅπη τι θρᾷσιν· οἱ δὲ διελύοντο πεφεικότες τε καὶ μὴ σφᾶς, ἀγαπῶντες ὡς διαλαθόντες. οὕτω μὲν ἡ πόλις ἀνέπνευσεν ἀπὸ τοῦ δείνος πολλοῦ σφίσιν ἐκείνης τῆς ἡμέρας ὑπεστάντος. Κατιλίναν δὲ ἐς δισμυρίους τε ἀγείροντα, καὶ τούτων τεταρτημόριον ὁπλίσασθαι ἤδη, καὶ ἐς Γαλατίαν ὅτι μάλιστα προσκαθιζόντα ἀπιόντα, Αντώνιος ὁ ἕτερος ὕπατος ἐπ' Ἄλπεις καταλαβὼν, οὐ δυσχερῶς ἐκράτησεν ἀνδρός, ἐμπλήκτως ἀλλόκοτον ἔργον ὅτι νοῦν λαβόντος τε, καὶ ἐς πεῖραν ἐπιέμπλητο ἐπιβουλεύσειν ἀπροσκαθίκτως προαγαγόντος. ἐμοὶ μὲν γε Κατιλίνας, οὐδ' ἀνὴρ οὐδεὶς τῶν συνόντων ὅλῳ φανῆναι φυγεῖν ἠξίωσεν, ἀλλ' ἐσφραμένοις ἐς τοὺς πολεμίους ἀπώλοντο. ὧδε μὲν ἡ Κατιλίνα ἐπανάστασις πρὸς ὀλίγον ἐς ἔκαστον ἐλθοῦσα κινδυνεύσαι τῇ πόλει, διελύετο, καὶ ὁ Κικέρων ἅπασιν ὅτι λόγου δυνάμει μόνῃ γνώριμος ὢν, πρότερόν τε καὶ ὅτι ἔργῳ δόξῃ τόματος ἐῶ, καὶ σωτὴρ ἐδόκει τοῖς φανοῖς ἀπολυμένῃ τῇ

Omnes extera urbis Rome aliquem habebant patronum.

Cos. desig. primus sententiam dicit.

Cæsar suspicione coniurationis non caruit.

προσποιεῖται ὁ

Cato Ciceronē patrē patriæ vocauit

πατρίδι ἡδέσθαι, χάριτές τε ἤσθαι αὐτῷ τοῦδε τοῦ ἐκκλησίου καὶ δυσφημίαν ποικίλαι. Κάτωνος δ' αὖτον καὶ πατέρα τε πατρίδος προσαγορεύσαντος, ἐπιβόησεν ὁ δῆμος· καὶ δικαίως ἄρα ἡδεῖα ἡ δυσφημία ἀπὸ Κικέρωνος ἀρξαμένη προελθεῖν ἐς τοῦτον Αὐτοκράτορα τοὺς φαυλοτάτους ἀξίους. ἐπεὶ γὰρ τοῖς δεῖ, καθάπερ ὅσοι βασιλεῦσιν, οὐδὲν ἀπ' ἀρχῆς ἅμα παῖς δικαίας ἐπαυρίσκειν, ἀλλὰ σὺν χρόνῳ μόλις ἤδη ὡς ἐπὶ πολὺ ὅτι μεγίστοις δὴ μαρτυρίοις ψηφίζεται. ὁ δὲ Καῖσαρ στρατηγὸς ἐς Ἰσπανίαν αἱρεθεὶς, ἐπεὶ μόλιστα τοῦς τῶν χρεῶν διεκπεσεῖν τὸ Ῥώμῃ, πολὺ πλείονα τῆς προσουσίας ὄφλων ἀφ' ἑαυτοῦ φιλοτιμίας, ὅτε φασὶν αὐτὸν εἰπεῖν, ὅτι δέοιτο δισχιλίων καὶ πεντακοσίων μυριάδων, ἵνα ἔχει μηδὲν διαφέρωμαι δὲ τοῖς ἐσοχλοῦσιν ὡς ἐδύνατο, καὶ τῆς Ἰσπανίας ὅπλοις, χρημάτῳ μᾶλλον ταῖς πόλεσιν ἢ διαπαρ δίκαις ἢ ὅσα ὁμοίως πρὸς τοὺς ἄπορα ὑπαρεῖδεν, ὡς αὐτὸν οἷς ἐπιτύχοι χρήσιμα, γραπτὰ δὲ ἀγείρας, ἐπιπέμπετο τοῖς ἐπὶ λοιποῖς Ἰσπῆρσι μικρὰ μέρος, μέχρι τοῦ Ἰσπανίας ἐς τὸ ὁλόκληρον ἀπέφηνε Ρωμαίοις ὑποτελῆ· καὶ χρήματα πολλὰ ἐς Ῥώμην ἀπέπεμψεν ἐς τὸ κοινὸν ταμιεῖον, ἐφ' οἷς ἡ μὲν βουλὴ θριαμβεῦσαι προὔτρεπεν αὐτῷ, ὁ δὲ τῆς πομπῆς τοῦδε σκηνοῦ ἐς τὸ λαμπρότατον τὸ τοῖς τῆς Ῥώμης προαστίοις διεκόσμει· τὸ αἷς ἡμέραις ὑπατείας ἦσαν προελίας, καὶ ἔδει τὸν παρελθόντα πρεῖναι, ἐσῆλθόν τε δὶς ἐκ τοῦ ἱεροῦ ἐπὶ ὅτι τὸν θριαμβον ἐπιμελεῖσθαι. ὁ δὲ τῆς ἀρχῆς ἐς πολλὰ τυχεῖν ἐπιτήδειος, καὶ τοῦ πομπὴν οὐκ ἐτίμων ἔχων, ἐσέπεμπε τῇ βουλῇ, διόμενος πρέσβεις οἱ τοῦ προελίαι ἀπὸ ποιήσασθαι ἀφ' ἑαυτῶν φίλων, εἰδὼς μὲν προνόμων, γεγονὸς δὲ ἤδη καὶ ἐτέρως. Κάτωνος δ' ἀντιλέγοντος αὐτῷ, καὶ τοῦ ἡμέρᾳ τελευταίᾳ οὖσαν τῶν προελίων ἀναλεγόντος ὅτι τοῖς λόγοις, ἐσίδρυσθαι ὁ Καῖσαρ ὑπαρίδων τὸ θριάμβου, καὶ προελίας ἐς τοῦ ἄρχειν, ἀνέμενε τοῦ χειροτονίαν. ὁ δὲ τοῦτῳ Γομπήιος ἐκ τῶν Μιθριδατείων ἔργων ὅτι μέγα δόξης καὶ δυνάμεως ἐλθὼν, ἤξιου πολλὰ, ὅσα βασιλεῦσι καὶ δυνάσταις τὰ πόλεσιν ἐδεδώκει, τοῦ βουλοῦ βεβαιῶσαι, φθόνῳ δ' αὐτὸν οἱ πολλοὶ, καὶ μάλιστα Λεύκολλος ὁ προὸ τῷ Πομπήιου γραφέντος ὅτι ὃν Μιθριδατεῖον, ὡς ἀνδρείαστον αὐτὸν ἀπολιπὼν ᾧ Γομπήιῳ, διεκώλυεν, ἴδιον ἔργον ἀποφαίνων ὃ Μιθριδατείου, καὶ Λεύκολλῳ στρωτεγάμβαιε Κρήτης. ἀγθομένων οὖν ὁ Πομπήιος, προσπαιρίζεται Καίσαρι συμπροθύμειν ἐς τοῦ ὑπατείαν ἐπομόσας, ὁ δ' αὖθις αὐτῷ Κρήτην διήλασε· καὶ πρὸς οἵδε ὃ μέγιστον ὅτι πᾶσι κρότος ἔχοντες, ταῖς χρείαις ἀλλήλοις συνεφίζον· καὶ τις αὐτῶν τοῦδε τὴν συμφροσύνῃ συζυγα φθὸς Βάρρων, ἐνὶ βιβλίῳ προελαβὼν, ἐπέγραψε Τεκμήριον. ὑφορωμένη δ' αὖθις ἡ βουλὴ, Λεύκιον Βίβλον ἐς στασιάσων τῷ Καίσαρος ἐχειροτόνησεν αὐτῷ στρατηγὸν, καὶ αὖθις αὐτῶν ἦσαν ἔριδές τε καὶ ὅπλων ἐπ' ἀλλήλοις ἰδίαι προσκυαί· δῆλος δ' ὢν ὁ Καῖσαρ ὑποκρίνεσθαι, λόγοις τὸ τῇ βουλῇ περὶ ὁμονοίας διέπτατο πρὸς Βίβλον, ὡς τὰ κοινὰ λυπήσοντες εἰ διαφέροιντο. πιστευθεὶς δ' οὕτω φρονεῖν, ἀπρεπέστερον ἤδη τὸ ἀπροσκόπου καὶ σοῦν ἔτι τῶν γιγνομένων ὑποτοπώτατα τὸν Βίβλον ἔχων, χρεός τε πολλοῦ ἀφανῶς ἠτιμάζετο, καὶ νόμοις ὑπὸ τῶν πεπτάν ἐς τὸ βουλευτήριον ἐσέφερε, καὶ γλῶ αὐτοῖς διέτεμε, καὶ τοῦ ἀριστεύουσιν αὐτοῖς μάλιστα προσκαπύλων, ἐς τὰ κοινὰ διεμεθοῦτο τοῖς οὖσι παρέσι παίδων τεκοῦσι, ἔμμισθον ἑαυτῷ τῆς δὲ ἧς χάριτος πλῆθος ἐστὶν δὲ ποιούμενος· δισμύριοι γὰρ ἀφθόνως ἐφαίνοντο οἱ τὰ τέκνα πρέφοντες μόνοι. ἐσισαμένων δὲ τῇ γνώμῃ πολλοὶ, ὑποκρινάμενος δυσχεράνειν ὡς οὐ δίκαια ποιούντων, ἐξέβραμε, καὶ βουλεὺ μὴ ἐκκλησίαν

στεωῆγμ ὅτι δ' ἔτος ὅλον, ὅτι δὲ τῶν ἐμβόλων ἐδημοβόρει, Πομπήϊόν τε ὁμόσαι καὶ Κράσσον ἠρώτα πρὸ τῶν νόμων, οἱ δὲ αὐτὸς ἐπῄνουν, καὶ ὁ δῆμος ὅτι τὴν χρεστονίαν ἧκεν ὑπὸ κεκρυμμένοις ξιφιδίοις. ἡ βουλὴ δὲ (ἐγγὺς γάρ πως αὐτοῦ στεωῆγμ, ἐδεῖ γὰρ ἐξιὼν ὡς ἑτέρω τῶν ὑπάτων στεωαγαγεῖν αὐτόν) ἐς τὴν οἰκίαν τοῦ Βίβλου στεωελθόντες, ὑπὸ μὲν δώτάξιον τῆς Καίσαρος ἰσχύος τε καὶ ἀσφαλείας ἐποιοῦντο, ἐπενόουν δ' ὅμως Βίβλον ἐξίστασθαι τοῖς νόμοις, καὶ μὴ δόξαι ἀμελείας ἀλλ' ἥσσης ὑπεῖκεσθαι. πειθθεὶς οὖν ὁ Βίβλος ἐκάλει ἐς τὸν ἀγῶνα δημηγορῶντος ἔτι τοῦ Καίσαρος, ἔειδος δὲ καὶ ἀταξίας ὑμοιθίης πλησίον ἦσαν ἤδη, καὶ οἱ μὲν τῶν ξιφιδίων τὰς ῥάβδους καὶ τὰ σημεῖα τοῦ Βίβλου ἀμφέκλων, καὶ τῶν δημάρχων ἔστιν οὓς περὶ αὐτὸν ὄντας ἔπρωσαν· Βίβλος δ' οὐ καταπλαγεὶς, ἀπεγύμνου τὴν σφαγὴν, καὶ μὴ ζοῆς ἐκάλει τοὺς Καίσαρος φίλους ὅτι τὸ ἔργον· Εἰ γὰρ οὐ δυνάμην πεῖσαι τὰ δίκαια ποιεῖν, ἔφη, Καίσαρα, τί τε ἄλλο αὖτ' ἂν μᾶσος οὕτως ἀσθενὴς ὑπεδαλῶν ἀλλά τοι μὲ ἄκοντα ὑπεξῆγαγον οἱ φίλοι ἐς τὸ πλησίον ἱερὸν τοῦ κτησίου Διός· Κάτων δ' ὑπεμφθεὶς, ὥσατο μὲν ὡς νέος ἐς μέσους καὶ δημηγορῶν ἦρχετο, μετέωρος δ' ὑπὸ τῶν Καίσαρος ὀρθὴς ἐξεφέρετο, καὶ λαθὼν κατ' ἀγῶνας ὁδοὺς αὖθις ἀνέδραμεν ἐς τὸ βῆμα, καὶ λέγειν μὲν ἔτι σιδηνὸς ἀπεγώνωσε, τῷ δὲ Καίσαρος ἀηχοίκως κατεῖδε, μέχρι καὶ τότε μετέωρος ἐξερρίφη, καὶ τοὺς νόμους ὁ Καῖσαρ ἐκύρωσε, καὶ ἐπ' αὐτοῖς πάντα τε δῆμον ὤρκωσεν ἐς ἀεὶ κυρίους νομιῶν, καὶ τὴν βουλὴν ἐκέλευσεν ὀμνῦναι. ἐπίσαμένων δ' πολλῶν καὶ Κάτωνος, εἰσηγεῖτο μὲν ὁ Καῖσαρ θάνατον ᾧ μὴ ὀμόσαντι, καὶ ὁ δῆμος ἐπεκύρου, ὤμνυον δ' αὐτίκα διίσαντες οἵτε δήμοι καὶ οἱ δήμαρχοι, ἡγεῖτο γάρ ἔτι χρήσιμον ἀπολέγειν ἐκ κυρωμένων ὅσα τοῖς δήμοις ἦν νόμου. Οὐέτιος δ' ἀνὴρ δημότης ἐς τὸ μέσον ἐσάρας μὲν ξιφίδιον γυμνὸν, ἐπιπεμφθῆναι ἔφη παρά τε Βίβλου καὶ Κικέρωνος καὶ Κάτωνος ἐς ἀναίρεσιν Καίσαρός τε καὶ Πομπήϊου, καὶ τὸ ξιφίδιον αὐτοῦ Βίβλου ῥαβδοῦχοι ὑπεδεδωκέναι ὑποτοπούμενοι· ὑπόπτου δ' ὄντος ἐφ' ἑκάτερα τῶν ἀγαλμάτων, ὁ μὲν Καῖσαρ ἐξετάζειν τὸ πλῆθος, τὸν δ' ὑπὸ τοῦ σώματος ἐξέπεσεν ὃν Οὐέτιον ἀνέβαλλοντο, καὶ ὁ Οὐέτιος φυλακὴν μὲν τῶν δισμωτηρίων νυκτὸς ἀνῃρέθη· εἱκαζομένου δ' ἐς τοιχίλα τῶν συμβεβηκότων, ὁ Καῖσαρ οὐκ ἀδίκει καὶ τῶτο δράσαι, λέγων τοῖς διδόσι, ἕως ὁ δῆμος αὖτ' σταεχώρησιν, ἀμελεῖν τοῖς ὑπερβουλευομένοις. καὶ Βίβλος μὲν ὀκ χαίρων ἀπῆμπε μᾶλλον, οἷά τις ἰδιώτης ἢ προσήκει τῆς οἰκίας ὑπὸ τὸ λοιπὸν τῆς ἀρχῆς ἀπῆμ· ὁ δὲ Καῖσαρ οὐδ' αὐτὸς ἔτι ἐζήτει περὶ τῆ Οὐέτιου, μόνος ἔχων τὸ κράτος ὑπὸ τῆς πολιτείας, νόμους δ' ἐπέφερεν ὀκ ἀπὸ πάντων τὸ πλῆθος ἑτέρους, καὶ τὰ Πομπήϊα παραγράμματα ἀπῆμπε ἐκύρου, καθάπερ ἐπέσχηντο αὖτ· οἱ δ' ἱππεῖς λεγόμενοι, τὴν μὲν ἀξίωσιν τῆ δήμου καὶ τῆς βουλῆς ὄντες ὁμόσαι, δυνατώτεροι δὲ ἐς ἀπῆμπα περιουσίας τι οὕνεκα καὶ μισθώσεως τελῶν καὶ φόρων, οὓς ὑπὸ τῶν ἐδίων τελουμένους ἐξεμισθοῦντο, τὸ πλῆθος βεβαιοτάτων ἐς τὰ τοιαῦτα δεόμενον πόντων, ὀκ πολλοῦ τὴν βουλὴν ἧττον, ἀφεσίν τινα μέρους τῶν φόρων αὐτοῖς ἠμέλλεν, καὶ ἀπεδιέρρεεν ἡ βουλή· ὁ δ' Καῖσαρ ἐς ὀδὲν τότε τῆς βουλῆς διόμενος, ἀλλὰ μόνῳ ταῦ δήμου χρώμενος, τὰ τέλη τῶν μισθώσεων αὐτοῖς πρῆκεν, οἱ δὲ ὑπὲρ τὴν σφετέραν ἀξίωσιν ἀδοκήτου τῆς χάριτος αὐτοῖς ἡμομένης, ἐξεθείαζον αὐτὸν, καὶ εἶφος δήμῳ κεκτερώτερον τῶ δήμου τόδε ᾧ Καίσαρι προσαγεγόμενοι δι' ἐὸς πολιτεύματος. ὁ δὲ καὶ πάσας ἐπεδίδου καὶ κυνηγέσια θηρίων, ὑπὲρ δυνάμιν δαπανῶν ἐς ἀπῆμπας, καὶ τὰ πρότερα

τὰ δὲ χαιρίσια οὐ κατῆει, ὡς πολεμήσων τοῖς Συλλείοις τὸ ὑπὸ τοῦ ἔτους ὑπ' αὐτοῦ ὀφλισκάνειν ἀδίκως· ἐδίκαιον γὰρ ἐς ὃ τῆς ἀρχῆς ἔτος ὡρκώθησαν· οὐ λαμβάνειν δὲ ἐφ' οἷς ἐβούλθευεν, ἐκάλειτο ὑπὸ τῆς βουλῆς, καὶ οὐδὲ αὐτὸς ἀγωνίζετο ἐφ' οἷς ἐκαλεῖτο, ἢ μὴ τὴν στρατιὰν πέμπειν, ὡς ἐς τὴν πόλιν εἰσελθὼν μόνος σφίσιν αὐτὸς κωλυτὴς γένοιτο ἐκπρυσσειν ἐς τὰ ὅπλα χωρεῖν, καὶ ἀντεκήρυττε Κάτλος μικρὸν ἀπωτέρω τοῦ Ἄρεως πεδίου μάχης αὐτοῖς γενομένης· ἡττώμενος ὁ Λέπιδος καὶ οὐκ ἐς πολὺ ἔτι ἀντισχών, ἐς Σαρδὼ διέπλευσεν, ἔνθα νόσῳ τελευτήσας ἐτελεύτησε. καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ μετὰ μέρους ἐνὸς χιλίους διελύθη. Ὃ δὲ κράτιστον Περπέννας ἐς Ἰσπανίαν ἤγαγε Σερτωρίῳ. λοιπὸν ἦν ὅτι τῶν Συλλείων ἔργον Ὃ Σερτώριος, γενόμενον μὲν οὐκ ἀπαίστως, οὐκ ἀμφιβόλως δὲ οὐδὲ ἄμα Ρωμαίοις ἄτε μηδὲ τοῖς Ἰσπανοῖς αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τόδε ἐπ' ἀμηχάνοις καὶ τοῖς Σερτωρίου, ὃς ἦρξε μὲν Ἰσπανίας ἔγγιστα, Καρβωνᾶ δὲ ὑπὸ Σύλλα συμμαχῶν, σύστασιν πόλιν ἐν ἀσυνδάτοις κατέλαβε, καὶ φεύγων, ὑπὸ τῶν στρατηγῶν ἤχθετο, καὶ στρατὸν ἔχων ἐκ τῆς Ἰταλίας αὐτῆς, καὶ ἅμα μὴ θέλων οὐκ Κελτιβήρων ἀγαπήσας, τούς τε τοῦ ἑαυτοῦ στρατηγοὺς οὐ τοῦ δικαίου ἐς χάριν Σύλλα τῆς Ἰσπανίας ἐξέβαλε, καὶ τοὺς Μέτελλον ὑπεκπεμφθέντα ὑπὸ Σύλλα ἀπεμάχετο μαχαίρᾳ. τεκμαίρομαι δ' ὧν ὑπὸ τῆλε μὴ βουλὴν κατέλεξεν ἐκ τῶν συνόντων οἱ φίλων τριακοσίους, καὶ τοῦτο ἐλεγεῖον τοῦ Ρωμαίων βουλοῦ, καὶ ἐς ὕβριν ἐκείνης, σύγκλητον ἐκάλει. Σύλλα δ' ἀποθανόντος, καὶ Λεπίδου μὲν Σύλλαν, στρατὸν ἔχων μόνον Ἰταλῶν ὅσον αὐτοῦ Περπέννας ὁ τοῦ Λεπίδου στρατηγὸς ἤγαγε, δόξαν ἐμοὶ στρατεύσειν ὑπὸ τοῦ Ἰταλίας, εἰ μὴ διέσασα ἡ βουλὴ στρατὸν τε ἄλλον καὶ στρατηγὸν ἕτερον ὑπὸ τοῦ τοῦ ἑτέρου Πομπηίου ἔπεμψεν ἐς Ἰσπανίαν, νέον μὲν ἔτι ὄντα, τεκμαίρομαι δ' ἐξ ὧν ὑπὸ Σύλλα τοῦτο Λιβύῃ καὶ ἐν αὐτῇ Ἰταλίᾳ κατείργασε. ὁ δὲ ἐς τὰ Ἀλπεια ὄρη μὴ φρονήματος ἀνῆκε, οὐ τὴν Ἀντίου μεγαλουργίαν, ἑτέρων ἐχόντων ἀμφὶ ταῖς πηγαῖς τοῦ τε Ροδανοῦ καὶ Ἠριδανοῦ, οἱ ἀνώρυσσον μὲν ἐκ τῶν Ἀλπείων ὀρῶν οὐ μακρὰν ἀπ' ἀλλήλων· ῥεῖ δ' ὁ μὲν ἀφ' Κελτῶν τῶν ὑπὲρ Ἀλπεις ἐς τὴν Τυρρηνικὴν θάλασσαν, ὁ δὲ εἰσβάλλων τὸν Ἀλπείων ὑπὸ τὸν Ἰόνιον, Γαλάδος ἀνὴρ Ἠριδανοῦ μεταπεμφθείς. ἀφικομένου δ' ἐς Ἰσπανίαν, αὐτίκα ὁ Σερτώριος τέλος ὅλον ὑπὸ χορηγίαν ἐξιὼν, αὐτοῖς ὑποζυγίοις καὶ θεράπουσι σιτοφόροις, καὶ Λαύρων μὲν πόλιν ἐφορῶντος αὐτοῦ Πομπηίου διήρπασε καὶ κατέσπασεν. ἐκ δὲ τῆς πολιορκίας χωρὶς τοὺς ἐνδεξίους αὐτῷ τὸν λαβόντος, τοῦδε φύσιν τοῖς δακτύλοις ἐξέτεμε τοῦ ἑνὸς, ὃ ὁ Σερτώριος τῷ παίσαντι τὸν ὦμον ὅλον ἀγέρωχον ἐς τὰ ἰσχυρὰ τῆς νομιζομένης, καὶ τοῦ οὐσίαν Ρωμαϊκὴν, κατέχθησεν. καὶ τότε μὲν χιλίους ὑπὸ τοὺς διέπεσεν· ἐς χρόνου δ' ἦρος ἐπήεσαν ἀλλήλοις, Μέτελλος μὲν ἀπὸ τῶν Πομπηίου ἀπὸ τῶν Γυρλωναίων ὀρῶν, ἔνθα διεχείμαζον, Σερτώριος δὲ καὶ Περπέννας ἐκ Λυσιτανίας, καὶ συμβάλλουσιν ἀλλήλοις πρὸ πόλιν ἣ ὄνομα Σούρων, κτίσμα δ' ἐν αἰθρίᾳ φοβερὸν δὲ ἀστραπῶν τοῦδε λόγου γενομένων, τὰ δὲ μὲν ὡς ἐμπιεσπόλεμοι διέφερον ἀκαταπλήκτως, πολὺ δ' ἀλλήλων φόνον ἐξειργάζοντο, μέχρι Μέτελλος μὲν Περπένναν ἐτρέψατο, καὶ ὃ στρατόπεδον αὐτοῦ διήρπαζεν, ὁ δὲ Σερτώριος σὺν τῷ Πομπηίου, καὶ ἐτράπη δρασμὸν ἐς ὃν μηδὲν ὑπὸ νωθείας ὁ Πομπήιος· καὶ τοῦτο τέλος γέγονε τῆς τότε μάχης. ἔλαφος δ' ἦν λευκὴ χρηστὴ τοῦ Σερτωρίου καὶ ὦπτο, ἧς ἀφανοῦς γενομένης ὁ Σερτώριος οὐκ αἴσιον ἑαυτῷ ὑπέμενος, ἐθαρρύνετο τε ἐπ' ἐργάσιμα, καὶ τοῦτ' ὑπεπτοήζο-

μθμος ἐς τὴν ἔλαφον ἐπὶ τῶν πολεμίων· ὡς δ' ἔφθη δρομῷ δρόμῳ φερόμθη, ἀνά τε ἔφαλμον ὁ Σερτώριος, καὶ βοὴν ὥσπερ αὐτὴ τοῦ καταγόμθος, ἠκροβολίσατο ἐς τοὺς πολεμίους· οὐ πολὺ δὲ ὕστερον ἀγῶνα μέγαν ἠγωνίσατο τὴν Σαγοντίαν ἐκ μεσημβρίας ὅτι ἄρα, καὶ αὐτὸς μθ' ἱππομαχῶν ἐκφέρεται τῆς Πομπηίου, καὶ ἔκτεινεν ἐς ἑξακισχιλίους, ἀπέβαλεν ἐς ἡμίσεας· Μέτελλος δ' ἐπὶ τότε Περπέρνα τὴν πεντακισχιλίους διέφθειρε. ἐπὶ ὁ Σερτώριος μὴ τὴν μάχην τῆς ὅτι οὔσης ἡμέρας πολλοὶ βαρβάρους τοῦ σκηνοβάτου, ἐπίδοξα μθ' ἀδοκήτως τῷ Μετέλλᾳ στρατοπέδῳ τὴν δείλην ἐπιφέρει ὡς ἀποπαφρώσων αὐτῷ σεὶ τὴν μην, Πομπηίου δ' ὅτι διαμένοντος, ἐπαύσατο τῆς καταφερήσεως. καὶ τὰδε μθ' ἐν αὐτοῖς τοῦδε τῷ λόγῳ ἔργα, ἐπὶ πάλιν ἐς χθμασίαν διεκρίθησαν. ὅ δ' ὅτι τοῦτος ἔτους ἐκ τῆς ἑβδομηκοστῆς καὶ ἑκατοστῆς ὀλυμπιάδος ἔσης, δύο μὲν ἐκ διαδοχῆς ἔτη Ρωμαίοις τοῦ ἐπιγένετο Βιθυνία τε Νικομήδους ἀποθανόντος, καὶ Κυρήνη Πτολεμαίου τοῦ Λαγίδου βασιλέως, ὃς ὑπέκλησιν ἐν Ἀπίῳ. πόλεμοι δ' ἦκμαζον, ὅτε τε ὁ Σερτώριος τὴν Ἰβηρίαν, καὶ ὁ Μιθριδάτου τὴν τῶν ἀναπολῶν, καὶ ὁ τῶν λῃστῶν ἐν ὅλῃ τῇ θαλάττῃ, καὶ τὴν Κρήτην τοῦ ἀστοῦ Κρήτης ἕτερος, καὶ ὁ τὸ μονομάχων ἀνὰ τὴν Ἰταλίαν, ἀφηδίους αὐτοῖς καὶ ὅδε καὶ σφοδρὸς ὁμοῦ ἡμόμθος· διαρρόμθοι δ' ἐς ὀκτὼ πα, ὅμως καὶ ἐς Ἰβηρίαν ἔπεμψαν ἀνὰ στρατοῦ δύο τέλη, μθ' ὧν ἅμα τῷ ἀνδρὶ πέμπει Μέτελλός τε καὶ Πομπήιος αὖθις ἀπὸ τῶν Πυρηναίων ὀρῶν ὅτι τὴν Ἰβηρίαν κατέβαινον, Σερτώριός τε καὶ Περπέννας αὐτοῖς ἀπήντων ἀπὸ Λυσιτανίας· καὶ τότε μάλιστα πολλοὶ Σερτωρίου τοῦς ὃν Μέτελλον ἠτιμάλουν, ἐφ' ᾧ χαλεπαίνων ὁ Σερτώριος ἀγρίως καὶ βαρβαρικῶς ἠμύνετο πολλοῖς, καὶ δεδιὼς μίσους ἐλέγετο, μᾶλλον δ' αὐτὸν ὁ στρατὸς ἐν αἰτίαις εἶχεν, ἐπεὶ καὶ δωρεαῖς ἀνὴρ ἐπήγετο πεντακοσίους Κελτίβηρας, καὶ τὴν φυλακὴν τῆς σώματος Ρωμαίους ἀπελάσας, τοῖσδε ἀνὴρ ἐκείνων ἐπίστευεν· οὐ γὰρ ἔφερεν ἐς ἀπιστίαν ὑφιζόμθους, εἰ καὶ πολεμίῳ Ρωμαίων ἐφαλίσκοντο. ἀλλ' αὖθ' ὑπὸ τοῦτο καὶ μάλιστα ὑπέδακνεν αὐτοὺς, ὃ ἀπίστους ἐς τὴν πατρίδα δοκοῦντα Σερτώριον ἡγεμόνας ἀπιστεῖσθαι, καὶ τοῦς αὐτὸ οὐδὲν ἧσσον δοκοῦντας τοὺς αὐτομολήσαντας οἱ τοῦδε μθήσαντες κατηγῶσθαι· πολλὰ δὲ καὶ οἱ Κελτίβηρες αὐτοῖς ἀφορμῆς λαβόμθοι ἐνέβαλλον ὡς ἀπιστουμθόοις· οἱ δ' οὐ πάλεως ὅμως ὑπὸ Σερτωρίου ἀπεστρέφοντο δοκοῦντας χρείας. οὐ γὰρ ἦν τότε τῷ ἀνδρὸς οὔτε πολεμικώτερος ἀνὴρ, οὔτ' ὑπερτυχέστερος, ὅθεν αὐτὸν δὲ οἱ Κελτίβηρες δοκοῦντα τὴν χαιρεκρίαν ἐκάλουν Ἀπίωνα, ὃν θρασύτατόν τε καὶ ἀπατηλότατον στρατηγὸν τοῦδε σφίσιν ἐδόκουν ἡνέσθαι. ὁ μθ' δὴ στρατὸς ὡδὲ εἶχε Σερτωρίῳ· πόλις δ' αὐτ' πολλὰς ἐπέτρεχον οἱ τοῦδε Μέτελλον, καὶ τοὺς ὕδωρ ἐς τὰ ὑπόκωα σφίσι μετῆγον. Πομπήιος δὲ Γομπήιος τοῦ καθηγεμόνος, καὶ τὰ τείχη ξύλων κορμοῖς ὑποκρεμάσμνος, ὅτι φανεὶς ὁ Σερτώριος τὴν μθ' πολιορκίαν ἐξέλυσε, τὰ τείχη δ' ἔφθασεν ὑποκαύσας ὁ Γομπήιος, καὶ ἐς Μέτελλον ἀνεχώρει· Σερτώριος δὲ καὶ πεσόντα ἤγρει, καὶ τοῖς τοῦ πλησίον χωρίον Καλάγυρις στρατοπεδεύουσιν ὅτι διαμένει, ἔκτεινε τετρακισχιλίους· καὶ τὰδε μθ' ἐν αὐτῷ τοῦδε τῷ ἔτει ἐν Ἰβηρίᾳ. τῷ δ' ὅτι οὗτος οἱ στρατηγοὶ Ρωμαίων μᾶλλόν τι θαρρήσαντες ἐπῆεσαν ταῖς πόλεσι ταῖς ὑπὸ Σερτωρίῳ σεσι καταφερησόμθ, καὶ πολλὰ αὐτῷ τοῦδε ἔασαν, καὶ ἑτέρους ἐπέβαινον ἐπαμεγόμθοι τοῖς ἀπατωμθόοις· οὐ μθέτι μεγάλην γε μάχην σεσι πεζῇ ἔδοσαν, ἀλλ' αὖθις μέχρι τῷ ἑξῆς ἔτους αὖθι μθ' αὖθις ἐπῆεσαν σεσὶ πλέονι μᾶλλον καταφερησόμθ, ὁ δὲ Σερτώριος ὀλιγάπλοντος ἤδη

γνοὺς, ὃν μὴν ὅτι τοῖς περὶ Σύλλαν πόνον ἐκὼν μὴ ἔδιδε, τὰ πολλὰ δὴ καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ ἐτύφης, γυναιξὶ καὶ κώμοις καὶ πότοις χαλάζων, ὅλην ἡγεμονίαν τε ἄκρος δι' ὑποψίας ποικίλας, καὶ ὠμότατος ἐς κόλασιν, καὶ ὑποπίπλης ἐς ἄπαν ὠφέλειας, ὥς τε καὶ Περπέννας τὸν ὑπατικὸν Αἰμιλίου χάριτος ἑκόντα περὶς αὐτὸν ἐλθόντα μὴ πολλοῦ πρατοῦ, δεῖσαν περὶ ἑαυτῷ, καὶ περιβουλλοῦσα μὴ δώροις δίκα. ὡς δὲ καὶ ὧνδέ τινες τῶν δώρων ἐδέξαντο, οἱ μὲν ἐκολάσθησαν, οἱ δὲ ἀπέφυγον, ὁ Περπέννας πολλὰ δόξαν λαβὼν, ἔτι μᾶλλον ὅτι ὃ ἔργον ἠπείγετο· καὶ οὐδαμοῦ ὃν Σερτωρίου μεθέντα τοὺς δορυφόρους ὅτι ἐσίασιν ἐκάλει, μεθύσας δὲ αὐτόν τε καὶ τοὺς περιεστῶσαν τῶν δώρων φυλακὴν, ἔκτεινεν ἀπὸ τῆς διαίτης. ὃ δὲ πρᾶτος δῆλος ὅτι ὃν Περπέννας δώσατο σεὺ θορύβῳ πολλῷ καὶ μετ' ὀργῆς, ἐς εὔνοιαν αὐτίκα τοῦ Σερτωρίου μεταβάλλοντας ἀπὸ τοῦ μίσους, ὥσπερ ἅπαντες ὅτι τοῖς ἀποθανοῦσι τὸν μὲν ὀργὴν μεθιᾶσι, οὐκ ἐμπόδων ἔτι τοῦ λυπεῖν τὸν ὄντας, ἐς δὲ τὸν ἀρετὴν αὐτῶν μετ' ἐλέου καὶ μνήμης ἐπαίρουσι· τότε δὲ καὶ τὰ πρόσθεν σφίσιν ἐπιλογιζόμενοι, Περπέννα μὲν ὡς ἰδιώτου κατεφρόνουν, τὴν δ' ἀρετὴν Σερτωρίου μόνην δὴ σφίσιν ἡγεμόνα ἡγεῖσθαι σωτήριον, χαλεπῶς ἐς ὃν Περπέννας διετίθεντο αὐτοί τε καὶ οἱ Καρχαρισὶ σεὺ αὐτοῖς, μάλιστα δὲ τούτων Λυσιτάνιοι, ὅσῳ καὶ μάλιστα αὐτοῖς ὁ Σερτώριος ἐχρῆτο. ὡς δὲ ἡ τῶν διαθηκῶν ἀνοιχθεισῶν τὸ Σερτωρίου Περπέννας αὐτοῖς ἐπεκέλευσε τὸ ὅτι τῷ κλήρῳ, μᾶλλόν τι πρὸς ὀργὴν ἡ μῖσος ἐς τὸν Περπένναν ἐσῆει, ὡς οὐκ ἐς ἄρχοντα μόνον ἢ στρατηγὸν, ἀλλὰ καὶ ἐς φίλον καὶ εὐεργέτην ἐσπεπαρμένον· καὶ οὐκ ἂν οὐδὲ χάριν ἀπέχοντες, εἰ μὴ τοὺς μὲν αὐτοῖς ὁ Περπέννας, τοὺς μὲν δώροις ὑπηγάγετο, τοὺς δ' ὑποσχέσει, τοὺς δὲ ἀπειλαῖς ὀξυφόβους, τοὺς δὲ καὶ διεξεπέσαντες ἐς κατάπληξιν ἑτέρων ἐπί τε τοῖς πλήθη πρεσβύμους ἐδημαγόει, καὶ τοὺς δισμωζας αὐτῶν ὀξέλυεν, οὓς ὁ Σερτώριος κατέδησε, καὶ τοῖς Ἰβηροι τὰ ὅμηρα ἀπέλυεν, οἷς ὑπαρξάντες ὑπέκυον μὴν ὡς στρατηγῷ (ὃ γὰρ δὴ μὴ Σερτωρίου εἶχεν ἀξίωμα) οὐ μὴν τι χρεὼν δυσμενείας ὕδε τότε ἐλήγοντο· καὶ γὰρ ὠμότατος αὐτίκα ἐς κολάσεις θαρρήσας ἐφαίνετο, καὶ τὴν ὀκτὼ Ρώμης αὐτῷ συμφυγόντων ὅτι φαιδὼ ἔκτεινε πᾶς, καὶ ὃν ἀδελφιδοῦν ἑαυτοῦ· ὡς δὲ ἐφ' ἕτερα τῆς Ἰβηρείας ὁ Μέτελλος ὥρμητο (οὐ γὰρ ἔτι δυσχερὲς ἐδόκει Περπέννας ὅτι πρέπλας μόνῳ Πομπηίῳ) ὅτι μὴ τινας ἡμέρας ἐλήγοντο ἀμφισχίας καὶ ἀπόπειραν Πομπηίου καὶ Περπέννα μὴ σαλεύοντων ἄ, θρόνων ὃν στρατόν· τῇ δεκάτῃ δὲ ἀγὼν αὐτοῖς μέγιστος ὀξεῤῥάγη· ἐνὶ γὰρ ἔρχῳ κρύαντες ἀφανριδῶν, Πομπήιος μὲν τῆς Περπέννα στρατηγίας κατεφρόνει, Περπέννας δ' ὡς οὐ πιστῷ χρησόμενος ὅτι πολὺ τῷ στρατῷ, πάσῃ σχεδὸν τῇ δυνάμει συνεπλέκετο· καὶ χὴ ὁ Πομπήιος πελῶν, ὡς οὔτε στρατηγὸν ἀφαφέροντες, οὔτε περὶ θυμοῦ στρατοῦ, ὃ Ζοπῆς ποτὸν ὁμαλοῦ ἡμοῦ μὴν ὁ μὲν Περπέννας ὑπὸ θαύμω πᾶς ἐκρύφη, διδιὼς τοῖς οἰκείοις μᾶλλον τῶν πολεμίων. λαβόντες δ' αὐτὸν ἵππεῖς τινες, εἶλκον ἐς τὸν Πομπήιον, ὅπως λασφημούμενον ὑπὸ τῶν ἰδίων ὡς αὐθέντην Σερτωρίου· καὶ βοᾶν τὰ πολλὰ μιμούσθαι τῷ Πομπηίῳ πρὸς τῆς ὑπὸ Ρώμῃ στάσεως (ἔλεγε δὲ, εἴτε ἀληθεύων εἴτ' ἵνα σῶς ἀληθεῖ πρὸς αὐτόν) ὁ δὲ περιπέμψας ἀπέκτεινεν αὐτὸν πρὶν ἐς ὄψιν ἐλθεῖν, δείσας ἄρα μή τι μιμούσεται ἀδόκητον, καὶ ἑτέρων ἀρχὴ κακῶν τῇ Ρώμῃ γένοιτο· καὶ ἔδοξεν ὠφελεῖσθαι πολὺ τοῦθ' ὁ Πομπήιος πραξάμενος, καὶ συνετέλεσεν αὐτῷ καὶ τόδε ἐς δόξαν ἀγαθόν. τέλος δ' ἐν τῷδε τῷ πρὸς Ἰβηρείαν πολέμῳ, ὃ καὶ Σερτω-

εἰῳ τῷ δίου ἡμόμην· δοκεῖ γὰρ οὐκ ἀφ' ὅτε ὀξέως, οὔτε βιαίως ὅτως ἐπὶ Σερτωρίου πρεσβεύοντες συμπολεμῆσαι· τῷ δ' αὐτῷ χρόνου καὶ τῷ Ἰταλίᾳ μισομάχοι ἐς ἣν ὁ Καπύη τρεφομένων, Σπάρταχος Θρᾴξ ἀνὴρ ἐστρατευμένος ποτὲ Ρωμαίοις, ὑπὸ δ' αἰχμαλωσίας καὶ πραότητος ὀλίγης τοῖς μισομάχοις ὢν, ἔπεισεν αὐτοὺς ἑβδομήκοντα ἄνδρας μᾶλλον κινδυνῶσαι περὶ ἐλευθερίας μᾶλλον, ἢ ἐς ὑπόδειξεως, καὶ βιασάμενος σφῶν αὐτῶν τοὺς φυλάττοντας, ἐξέδραμε, καὶ πίνων ὀδοιπόρων ξύλεις καὶ ξιφιδίοις ὡπλισμένους, ἐς ὃ Βέσβιον ὄρος ἐξέφυγε, ἔνθα πολλοὺς ἀποδιδράσκοντας οἰκέτας καὶ ἄλλους ἐλευθέρους ὑπὸ τῷ ἀγρῷ ὑποδεχόμενος, ἐλήστευε τὰ ἐγγύς, ὑποστρατήγους ἔχων Οἰνόμαόν τε καὶ Κρίξον μισομάχους μεγαλομένω δ' αὐτῷ τὰ κέρδη κατ' ἰσομοιρίαν τὰ χρήματα διῄρει, καὶ πρῶτος ἐπ' αὐτὸν ἐκπεμφθεὶς Οὐαρίνιος Γλάβερος, ὅτε δ' ἐκεῖνος Πόπλιος Οὐαλέριος οὐ πολιτικὴν στρατιὰν ἄγοντες, ἀλλ' ὅσους ἐν σπουδῇ δ πρόσθεν συνέλεξαν (οὐ γὰρ πω Ρωμαῖοι πόλεμον, ἀλλ' ὑποστρομμίαν τινὰ ἠρεῖτο ὃ ἔργον ὅμοιον ἠρῶντο ἕκ) συμβαλόντες ἡττῶντο· Οὐαρινίου δὲ καὶ ὃν ἵππον αὐτὸς Σπάρταχος πρὸς ἑαυτοῦ παρὰ τοῦτον ἦλθε κινδυνώδη Ρωμαίων ὁ στρατηγὸς αὐτὸς αἰχμάλωτος ὑπὸ μισομάχου γενέσθαι. μετὰ δὲ τοῦτο Σπάρτακος μᾶλλόν τι πολλοὶ συνέρρεον, καὶ ἑπτὰ μυριάδες ἦσαν ἤδη στρατοῦ, καὶ ὅπλα ἐχάλκευε, καὶ πρόβασκιλὰς ἀνέλεγε. οἱ δ' ὑπατικοὶ ἐξέπεμπον μετὰ δύο τελῶν, ὧν τούτων ὑπὸ μόνῳ θατέρᾳ Κέλιος ἡγούμενος τετρημερίαν ἀπέρᾳ πρὸς τὸ Γαργανον ὄρος ἦλθε, καὶ δύο μέρη τοῦ στρατοῦ καὶ αὐτὸς συναπώλεσε λῃστῶν. Σπάρτακος δὲ ἀφ' ὧν ἀπεννίνων ὁρῶν ὅτι τὰ Αλπεια καὶ ἐς Κελτοὺς ἀπὸ τῶν Αλπείων ἐπειγόμενος ὁ ἕτερος ὕπατος πρὸς λαβών, ἐκώλυε τῆς φυγῆς, καὶ ὁ ἕτερος ἐδίωκε. ὁ δὲ ἐφ' ἑκάτερα αὐτῶν ὑποτρεφόμενος πρὸς μέρος ἐπῆκε, καὶ οἱ μὲν ζυὸ θορύβῳ ὃ ἀπὸ τοῦδε ὑπεχώρησαν, ὁ δὲ Σπάρτακος τελακοσίοις Ρωμαίων αἰχμαλώτοις συαγίσας Κρίξῳ, δυοδέκα μυριάσι Ρωμαίων πεζῶν ἐς Ρώμην ὑπήντα, τὰ ἄχρηστα τῶν σκευῶν κατακαύσας, καὶ τοῖς αἰχμαλώτοις πάντας ἀνελὼν, καὶ ὑποσφάξας τὰ ὑποζύγια ἵνα κοῦφος εἴη, ἀλλομόλων τε πολλῶν αὐτῷ προσιόντων σύνεγγυς προσῄει. καὶ τῶν ὑπάτων αὐτὸν αὖθις ἐπὶ τὴν Πικεντίδα γῆν ὑποστάντων μάχας ἀγῶν ἕτερος ὅδε γίνεται, καὶ μεγάλη καὶ τότε ἦσαν Ρωμαίων· ὁ δὲ τῆς μὲν ἐς Ρώμην ὁδοῦ μετῆγεν, ὡς οὔπω γενομένου ἀξιόμαχος, σὺν δὲ τῷ στρατῷ ὅλῳ ἔχων στρατιωτικῶς ὡπλισμένον· οὐ γάρ τις αὖθις συνέπραττε πόλις, ἀλλὰ θεράποντες ἦσαν καὶ αὐτόμολοι καὶ σύγκλυδες. τὰ δ' ὄρη τὰ ἐπὶ Θουρείοις καὶ τὴν πόλιν αὐτὴν κατέλαβε, καὶ χρυσὸν μὲν ἢ ἄργυρον ἐκ τῶν ἐμπόρων ἐσφέρειν ἐκώλυε καὶ κεκτῆσθαι τοῖς ἑαυτοῦ, μόνον δὲ σίδηρον καὶ χαλκὸν ὠνεῖσθαι πολλοῦ, καὶ τοῖς ἐσφέρουσιν οὐκ ἠδίκησεν· ὅθεν ἀθρόας ὕλης ἀπορήσαντες, οὗ προσεβάσθησαν, καὶ θαμινὰ ὑπὸ λεπλασίας ἐξήεσαν· Ρωμαίοις τε πάλιν συνεπεξῆσαν ἐς χεῖρας ἐκάστοτε καὶ τότε, καὶ λείας πολλῆς γέμοντες ἐπανήεσαν. πεζός τε ὢν ἦν καὶ φοβερὸς αὖθις ὁ πόλεμος, μᾶλλόν τε ἐν ἀρχῇ καὶ καταφρονούμενος ὡς μισομάχων· προσετίθεσαν τε στρατηγῶν ἀνὴρ χρεωστίας ὄγκος ἐπῆν ἄπαντας, καὶ πρὸ ἡγεῖτο αὐτοῖς μέγας Λικίνιος Κράσσος ἦν καὶ πλούτῳ Ρωμαίων δοκιμώτατος στρατηγησάς, καὶ τέλεσιν ἔξ ἀνδρῶν ἤλασεν ἐπὶ δὲ Σπάρταχον. ἀφικόμενος δὲ, καὶ τὰ τῶν ὑπάτων δύο προσέλαβε, καὶ τῶν δὲ μὲν αὐτίκα ἀφικλωρώσας ὡς πολλάκις ἠπειλημένων ὑπὸ θα-

νάτῳ μέρος δίκαιον διέφθρει. οἱ δ' οὐχ οὕτω νομίζοισιν, ἀλλὰ πρὸ τῆς στρατῆς συμβαλόντα καὶ τοὺς δὲ καὶ ἡττηθέντες, πρώτων δίχα κληρώσας τὸ δίκαιον, καὶ ἀνέλεῖν ἐς τετρακισχιλίους, τοσοῦτον δίχα τὸ πλῆθος ἐνδιάσωστα. ὁποτέρως δ' ἔστρεξε, φοβερώτερος αὐτοῖς τῆς τῶν πολεμίων ἥπτης φανεὶς, αὐτίκα μοίρων Σπαρτακείων ἐφ' ἑαυτῶν που στρατοπεδευόντων ἐκράτει, καὶ δύο αὐτῶν μέρη κατακτείνων, ἐπ' αὐτὸν ἤλαυνε. ὁ δὲ Σπάρτακος συλλαβόμενος νικήσας δὲ καὶ τοῦδε λαμπρῶς, ἐδίωκε φεύγοντα. ὅτε τῷ Γαλατῶν, ὡς διαπλευσόμενος ἐς Σικελίαν, καὶ καταλεῖν, ἀπεπάφρυε δ' ἀπειλήχει καὶ ἀπεσαύετο. διαζομένου δ' ἐς τὸ Σαμνίτιδα τῶν Σπαρτάκου διέβραμεν, ἔκτεινε ὁ Κράσσος ἐς ἑξακισχιλίους σὺν ἕω, καὶ δεῖλαι ἐς τοσούσδε ἑτέρους, πεσὼν ἐκ τῶν Ρωμαίου στρατοῦ μόνων ἀποθανόντων, καὶ ἑπτὰ τραυλέντων. τοσόνδε ἔλεῖν αὐτίκα διέβη τῷ κέρασι ἐς ὃ τῆς νίκης θράσος μεταβολή. Σπάρτακος δὲ ἱππέας πολὺν αὖτε προσιόντας ἐνόμιζεν, οὐκέτι μὲν ἐς μάχιμον ἦει ὧν στρατῷ πρωΐ, πολλὰ δ' ἠνώχλει τοῖς προσκειμένοις μέρος, ἄφνω τε καὶ σπουδῇ αὐτοῖς ὑπαντιάζων, φακέλλους τε ξύλων ἐς τὸ βάθρον ἐμβάλλων κατέκαιε, καὶ ὃν πόνον αὐτοῖς δύσοργον ἐποίει, αἰχμαλώτων τε Ρωμαίων ἐκρέμασεν ὁ τῆς μεταιχμίου, δεινὸς τοῖς ἰδίοις τῷ ὄψιν ὧν πείσονται μὴ χαπιῶντες. οἱ δ' ὁ Ασὶ Ρωμαῖοι τῆς πολιορκίας πεῖραν ὁμόμενοι, καὶ ἀδοξοῦντες, εἰ χρόνιος αὐτοῖς ἔσται πόλεμος μονομάχων, προσκατέλεγον ὅπῃ τῷ στρατείαν Πομπήιον ἄρτι ἀφικόμενον ὅς Ισπανίας, πιστεύοντες ἤδη δυσχερὲς εἶναι καὶ μέγα ὁ Σπάρτακος ἔργον. δίχα δὲ τῷ χλευασίαν τῷδε ὁ Κράσσος, ἵνα μὴ ὁ κλέος τῶ πολέμου ἦι τοῦ Πομπήιου, πρὶν τὰ ἔτι ἐπειγόμενος ἐπιχείρῃ τῇ Σπάρτακῳ, καὶ ὁ Σπάρτακος τὸν Πομπήιον προσλαβεῖν αἰσιωθῇ, ἐς στενοχωρίας τὸν Κράσσον προυκαλέσατο, ὑποφορώμενος δ' ὑπ' αὐτοῦ, δίχα κινδυνεύσῃ τε ἔγνω, καὶ πρόντων οἱ τῆς ἱππέων ἤδη, ὅσαν πρὶν ὧν στρατῷ δίχα τοῦ προτειχίσματος, καὶ ἔφυλλ' ὅπῃ Βρεντέσιον Κράσσου διώκοντος. ὡς δὲ καὶ Λεύκολλον ἔμαθον ὁ Σπάρτακος ἐς Βρεντέσιον, ἀπὸ τῆς ὅπῃ Μιθριδάτην νίκης ἐπανιόντα, εἶναι), πρώτων ἀπαγαγὼν, ἐς χεῖρας ἦει τῷ Κράσσῳ μὴ πολλοῦ δὲ πρὸ πλήθους, ἡμερινῆς δὲ τῆς μάχης μαχερᾶς τε καὶ καρτερᾶς ὡς ἐν ἀπαγωγῇ τοσῶνδε μυριάδων, ὑπερώσκεται δ' ἐν μεσῷ ὁ Σπάρτακος δορατίῳ, καὶ συλλαβὰς ἐς ὃ γόνυ, καὶ προβαλὼν τὴν ἀσπίδα προῒς τοὺς ὑπερόντας ἀπεμάχετο, μέχρι καὶ αὐτὸς ὑπὸ πολὺ πλῆθος ἀμφ' αὐτὸν κυκλωθέντες ἔπεσον, ὅ τε λοιπὸς αὐτοῦ στρατὸς ἀκόσμως ἤδη κατεκόπτοντο ὑπὸ πλῆθος, ὡς φόνον ἡμέαθαι τῶν μὴ οὐσῆ ἀναρίθμητον, Ρωμαίων δὲ ἐς χιλίους ἀνδρας, καὶ ὃν Σπάρτακον ἐκεῖνον οὐχ ἁρεθῆναι. πολὺ δέ τι πλῆθος ἐν τοῖς ὄρεσιν ἐκ τῆς μάχης διαφυγὸν, ἐφ' οἷς ὁ Κράσσος ἀνέβαινεν· οἱ δὲ διελόντες ἑαυτοὺς ἐς τετραχῇ τὰ μέρη, ἀπεμάχοντο μέχρι πρώτες ἀπόλοντο πλὴν ἑξακισχιλίων, οἳ ληφθέντες ἐκρεμάσθησαν ἀνὰ ὅλην τὴν ἐς Ρώμην ἀπὸ Καπύης ὁδόν. καὶ τάδε Κράσσος ἔξ μησὶν ἐργασάμενος, ἀμφήκεσος ἐκ τοῦδε αὐτίκα μάλιστα τῇ δόξῃ τῇ Πομπήιου γένεσθαι), καὶ ὅτι στρατὸν ἀνεῖναι, δίχα μηδὲ Πομπήιος. ἐς δὲ ὑπατείαν ἀμφω πρὸ ἡλικίαν ἦλθον, ὁ μὲν, ἐστρατηγηκὼς καὶ τὸν νόμον Σύλλα, ὁ δ' Πομπήιος οὔτε στρατηγήσας, ἔτι ταμιεύσας, ἔτος τε ἔχων τέταρτον ἔτι τοῖς πεπρωτα· τοῖς δὲ δημάρχοις ὑπῆρχεν πολλὰ τῆς ἀρχῆς ἐς τὸ ἀρχαῖον ἐπανάξειν. αἱρεθέντες δὲ ὕπατοι οὐσῆ ὡς μάθησαν, ὅτι στρατὸν ἔχοντες ἀπὸ τῆς πόλεως, ἐκάτεροι προῆσαν τῷδε ποιούμενος· Πομ-

πτίος μὲν ἐς Ὃν Ἰσπεικὸν ἐφίαμβον ἐπεμβάλλοντα Μέτελλον, ὁ δὲ Κρέτων ὡς Γομπήιον δίον ἐπεξελθόντα. ἐς ὁ δῆμος ἐρχομένους ἑάσειν ὁρᾶν, ἐς φοβούμενος δύο στρατιὰς ἐπὶ καθημένους, ἐδέοντο τῶν ὑπάτων ἐν ἀγορᾷ ἐπὶ καθημένων συναλλαγῆναι πρὸς ἀλλήλους· καὶ τὰ μὲν πρῶτα ἐκάτερος ἀπεκρούετο. ὡς δὲ καὶ πολλοί τινες ἐπεξῄλειον πολλὰ ἐς δεινὰ εἰ μὴ σπεισαμένοιεν οἱ ὕπατοι, ὁ δῆμος αὖθις αὐτοὺς μετ' οἰμωγῆς παρεκάλει πρὸς τὰ πάππου, ἐπὶ τῷ Σύλλα καὶ Μαρίου κακῷ διαφέρεσθαι τε καὶ ὁ Κρέτων ἐπέτρεψεν ἑαυτοῦ, ἀπὸ τοῦ θρόνου κατέβαινε, καὶ ἐς ὄν Γομπήιον ἐχώρει πλὴν χεῖρα προτείνων ὑπὸ δέους, ὁ δ' ὑπεδέξατο καὶ προσήγετο, καὶ δεξιωσαμένω ἀλλήλους διφημίαι τε ἦσαν ἐς αὐτοὺς ποικίλαι, καὶ οὐ πρὶν ὁ δῆμος ἀπέστη τῆς ἐκκλησίας, ἢ προσκάλεσαι τοὺς ὑπάτους τὰ ἀφέσεις τῶν στρατοπέδων. οὕτω μὲν δὴ δόξασα καὶ ἥδε μεγάλη στάσις ἔσεσθαι, κατελύετο διαλαθοῦσα. καὶ ἔτος ἓν τῶν δι' τῶν μέρη τῶν ἐμφυλίων ἀμφὶ τὰ ἑξήκοντα, μάλιστ' ἀπὸ τῆς ἀναιρέσεως Τιβερίου Γράκχου.

ΑΠΠΙΑΝΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΣ
ΡΩΜΑΙΚΩΝ ΕΜΦΥΛΙΩΝ Β.

ΜΕΤΑ δὲ τὴν Σύλλα μοναρχίαν, ἃ ὅσα ἐπ' αὐτῇ Σερτωρίου τε καὶ Περπέννας καὶ Ἰσπείαν ἔσχε, ἕτερα ἐμφύλια Ῥωμαίοις διάδεκα ἐλήγετο, μέχρι Γαΐου Καίσαρος καὶ Πομπηΐου Μάγνου ἀλλήλοις ἐπολέμησαν, καὶ Γομπήιον μὲν καθεῖλεν ὁ Καῖσαρ, Καίσαρα δ' ὁ τοῦ Βουλευτηρίου λύσας ὡς βασιλεύοντα κατέκτειναν. ταῦτα δὲ ὅπως ἐγένετο, καὶ ἵνα ἐπράθησαν ὅ τε Πομπηΐος καὶ ὁ Γαΐος, ἡ δευτέρα τῶν ἐμφυλίων ἥδε δηλοῖ. ὁ μὲν δὴ Γομπήιος ἐπὶ πλεῖ θαλάσσης καὶ ἠπείρας ἀπὸ τῶν ληστηρίων τότε μάλιστα πάντα χοῦ πλεονασάντων, Μιθριδάτειόν τε ὀπὶ τοῖς ληστᾶς καθεῖρξε Πόντου βασιλέα, καὶ πλὴν Ἀρμενίας αὐτοῦ καὶ ὅσα ἄλλα ἔθνη προσῳκείωτο ἀμφὶ τὴν ἕω διεπάσατο. ὁ δὲ Καῖσαρ ἐπὶ νέος ἔτι ὢν τὰ πρῶτα ἐπιτήδευσε, θελκτήριός τε ἦν προσεῖναι, θελκτήριος δὲ καὶ ἐλπίσαι παρὰ ἀπόντων, ἐς δὲ δὴ φιλοτιμίαν ἀφειδὴς ὑπὲρ δύναμιν, ὡς ἀργυρωμῶν ἔτι καὶ χρεωκοπῶν τὴν εἰς κατάρρεως, καὶ τῷ πλήθει δαπανήσας ὑπερῄρκει, τὴν δῆμον ἀεὶ τοῖς δαπάναις ἐπαγομένων. Γαΐος δὲ Καπλίνας μεγέθη τε δόξης καὶ ἤθους λαμπρότητι ἐπιφανὴς, ἔμπληκτος ἀνὴρ, δόξας ποτὲ καὶ ὑὸν ἀρέλειν δι' Αὐρηλίας Ὀρεστίλλης ἔρωτα, οὐχ ὑφισαμένης τῆς Ὀρεστίλλης παῖδα ἔχοντα γήμασθαι, Σύλλα φίλος

τε καὶ σατράπης καὶ ζηλωτὴς μάλιστα γενόμενος. ἐκ δὲ φιλοτιμίας καὶ ὅδε ἐς πυῖαν ὑπερηφάνου μέρους, καὶ ἀεὶ πρὸς ὄμιλον ἐπὶ τοῖς δυνατοῖς ἀνδράσι τε καὶ γυναιξὶν, ἐς ὑπατείαν προήγετο, ὡς τῆδε προδιδόσων ἐς τυραννίδα, πάνυ μὲν ἐλπίσας αἱρεθήσεσθαι, ἀλλ' ἐπιτήδειον ἑαυτὸν παρασκευάσων· καὶ ἐπὶ τοσοῦτον ἐξεκρούσθη, καὶ Κικέρων μὲν ἦρχεν αὐτ' αὐτῷ ἀνὴρ πολιτικὸς καὶ ἐς τὰ μάλιστα ἐπιτήδειος ἐς ῥητορεύσαντα, Καπιλίνας δ' αὐτὸν ἐς ὕβριν ὧν ἐλαμβάνετο ἐπέσκωπτεν, ἐς ἀγλωσσίαν γλίσχρον ὀνομάζων (καλοῦσι δ' ὕστερον τοὺς ἀφ' ἑαυτῶν, ἀλλ' οὐ τοὺς παρ' ἄλλων γεγενημένους) ἐς δὲ ξενίαν τῆς πόλεως, Ἰγκωλῖνον, ᾧ ῥήματι καλοῦσι τοὺς ἐποικισθέντας ἐκ δημοτείας οἰκίας. αὐτὸς δὲ πολιτείαν μὲν ὅλως ἔτι ἀπισχνέφετο ἐκ τῶνδε, ὡς οὐδὲν ἐς μοναρχίαν ἀγαθὸν καὶ μέγα φέρουσαν, ἀλλ' ἔριδος καὶ φθόνου μεστήν· χρήματα δὲ ἀγείρων πολλὰ καὶ παντοδαπὰ γυναικῶν, αἷς τοὺς ἄνδρας ἐλπίζοι ἐκ τῆς ἐπιθυμίας σφίσιν ὀφλισκάνειν, συνωμοτῶν τισιν ἀπὸ τῆς βουλῆς καὶ τῶν καλουμένων ἱππέων, συνῆγε δὲ καὶ δημότας, καὶ ξένους, καὶ στρατιώτας· καὶ πάντων ἡγεμόνες ἦσαν αὐτῷ Κορνήλιος Λέντλος καὶ Κέθηγος, οἵ τότε τῆς πόλεως ἐστρατήγουν· ἀνά τε τὴν Ἰταλίαν ἀπεστάλησαν ἐς ἕκαστα τῶν Συλλείων τοῖς μὲν καρδίαν τότε βίας ἀναλωτάς, καὶ ὀρεσίμους ἔργων ὁμοίων ἐς Φαισάλας τῆς Τυρρηνίας Γάϊος Μάλλιος, ἐς δὲ τὴν Πικεντίδα καὶ τὴν Ἀπουλίαν ἕτερος, οἱ στρατὸν αὐτῷ συνέλεγον ἀφανῶς. καὶ τάδε πάντα ἔτι ἀγνοούμενα Φουλβία ἐκ ἀφανὲς ἐμήνυε τῷ Κικέρωνι, ἧς ἐρᾷ Κόϊντος Σπούριος, ἀνὴρ δ' ὀνείδη πολλὰ τῆς βουλῆς ἀπεσωμένος, καὶ τῆς δὲ τὴν Καπιλίνα συνωμοσίας ἠξιωμένος, κούφως μάλα καὶ φιλοτίμως ἐξέφερεν, οἷα τοῖς ἐρωμένοις, ὡς αὐτίκα δυναστεύσων. ἤδη δὲ καὶ τὴν ἐς τὴν Ἰταλίαν γεγενημένων λόγος ἐφοίτα, καὶ ὁ Κικέρων τήν τε πόλιν ἐκ διαπεμπόντων φρουρᾶς διελάμβανε, καὶ τὴν ὑπιφανῆ ἐξέπεμπε πολλοὺς ἐς πάντα τὰ ὑποπτα τοῖς γεγενημένοις ἐφεδρεύσ. Καπιλίνας δ', οὐδενὸς μὲν πω θαρρούντος αὐτῷ λαβέσθαι δηλα δὴ τῶν ἐπὶ τὰ ἀκριβοῦς ἀγωνίας, δεδιὼς δὲ ὅμως, καὶ ὃ χρόνιον ἡγούμενος ὑποπτον, τὸ δὲ τὴν ταχὺ τὴν ἐλπίδα πεπέμφθαι, τά τε χρήματα προϋπεμπεν ἐς Φαισάλας, καὶ τοῖς συνωμόταις ἐπετιμάσθαι κτεῖναι Κικέρωνα, καὶ τὴν πόλιν ἐκ διασπμάτων πολλῶν νυκτὸς ἐμπρῆσαι μιᾷ, ὀξύτητι προσιόντος Γαΐου Μάλλιου ὡς αὐτίκα στρατὸν ἄγοντος ἀμφισόν, καὶ ἐς ὃν ἐμπρησμὸν τῆς πόλεως ὑπεστρατομύθμος. ὁ μὲν δὴ ῥᾳδιουργὸς τὰ καὶ πελέκεως, ὡς τὰ δυνατώτατος, κούφως μάλα ἀνέχε τοῖς ἑαυτῷ, καὶ ἐς ὃν Μάλλιον ἐχώρει στρατηλατῶν. Λέντλῳ δ' ἐν τοῖς συνωμόταις ἔδοξεν, ὅτε Καπιλίναν ὁ Φαισάλαις πεῖθήσονται χαλεπαθαι, Λέντλον μὲν αὐτὸν καὶ Κέθηγον ἐφεδρεύσαντας τοῖς Κικέρωνος θύραις ἐκεῖ ἕως μὴ κεκρυμμένων ξιφιδίων, ἐσιόντας τε ἅμα τῷ ἀξίωσιν καὶ καλεῖσθαι ὅ τι δὴ, μικρὸν πρὸ τοῦ ὁμιλίαν ἐν ἐκπάτῳ, καὶ κτεῖναι ἐκπαισθέντας ἀπὸ τοῦ θύρου· Λεύκιον δὲ Σήστιον δὲ δημάρχειν ἐκκλησίαν ἐπὶ τοῦ κήρυξι συνάγειν, καὶ κατηγορεῖν τῶν Κικέρωνος ὡς ἀεὶ δήλου καὶ πολεμιστοῦ, καὶ τὴν πόλιν ἐκ ὀλίγοι ἀφανῶς· ὅτε δὲ τῇ Σηστίου δημηγορίᾳ νυκτὸς αὐτίκα τῆς ὑπατούσης, ἑτέρους ἐκ δώδεκα τόποις ἐμπιμπράναι τὴν πόλιν, καὶ διαφθείρειν, καὶ κατακτείνειν τοὺς ὁρίσους. ᾧδε μὲν Λέντλῳ καὶ Κέθηγι καὶ Σπατιλίνᾳ καὶ Κασσίῳ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐπιμασάσιος δέδοκτο, καὶ ὁ καιρὸν ἐπετήρουν. Ἀλλοδαποὶ δὲ πρέσβεις αἰτιώμενοι τοὺς ἡγεμόνας αὐτῶν, ἐς τὴν Λέντλου συνωμοσίαν ἐπήλθοσαν, ὡς δυνασθέντες ὑπὸ Ρωμαίους τὴν Γαλατίαν· καὶ Λέντλος μὲν αὐτοῖς συνέπεμπεν ἐς Καπλίναν Βουργύνιον ἄνδρα Κροτωνιάτην, χρήμα-

μασα

χαίνοι παρὰ Ρωμαίοις τίνες.

Lentulus & Cethegus, in vrbe prætores erant.

Κύριος e Sall. & alijs.

Catilina vrgas & secures sibi præferri iubet.

Multis modis sic erant Appiani vt ex Sallustio, ipsoq; Ciceronc cognoscimus.

L. Sextius (Bestia, aut quinctius) tribunus. opinor hunc Calpurnio ofre, sed sic, pro, Σήστιος legendũ, Bestiav.

Βυργύνιον Sal. & Cic.

μετα χωρεῖς ὀνομάτων γεγραμμένα φέροντα· οἱ δ' Ἀλλόβριγες ἐνδιάσημοι, ἐκεινώσθην Φαβίῳ Σάβᾳ, ὃς ἐν τῷ Ἀλλοβρίγων πρεσβεύων, ὥσπερ ἀπάσης πόλεσιν ἔστι τις ἐν Ρώμῃ προστάτης· τῷ δὲ τῷ Σάβᾳ μαθὼν ὁ Κικέρων, συνέλαβεν ἀπόντας τοὺς Ἀλλοβρίγας τε καὶ Βουρτούκιον, ὃν ἐς τὴν βουλὴν αὐτοὺς ἐπήγαγον. οἱ δ' ὡμολόγουν ὅσα τοῖς ἀμφὶ τὸν Λέντλον συνῄδεσαν, ἀρξάντας τε πλεῖστον, ὡς ὁ Κορνήλιος Λέντλος εἴποι πολλάκις εἰωθὼς τὰς Κορνηλίους γνώμας Ρωμαίων μοναρχούς, ὧν ἥδε Κίννα τε καὶ Σύλλα γεγονέναι. λεχθέντων δὲ τούτων ἡ μὲν βουλὴ Λέντλον προέλυσε τῆς ἀρχῆς, ὁ δὲ Κικέρων ἔκρινεν ἐς τὰς οἰκίας τῶν πρατήρων διαδῦναι, ἐπειπὼν ἥδε αὐτοῖς, καὶ ὕπνον τε καὶ αὖ ἐδίδου. θόρυβος δ' ἦν ἀμφὶ τὸ βουλευτήριον ἀγομένου μόλις ἔτι τῆς ἀκριβοῦς τῶν δίκης τῶν συνειληφότων· αὐτὰ δὲ Λέντλου καὶ Κεθήγου θεράποντές τε καὶ ἐξελεύθεροι χειροτέχνας πολλοὺς προσλαβόντες, κατ' ὁπλισίας ὁδοὺς προῄεσαν, ὅπως τὰς τῶν πρατήρων οἰκίας ὡς τοὺς δεσπότας ἐξαρπασόμενοι· ὧν ὁ Κικέρων πυθόμενος, ἐξέδραμεν ἐκ τοῦ βουλευτηρίου, καὶ διαλαβὼν ἐς τὰ ὑπερῷα φύλακας, ἐπεμπέλθη, ἐς τὴν γνώμην ἐπετάχυνε. Σιλανὸς μὲν δὴ πρῶτος ἔλεγεν, ὃς ἐς ὃ μέλλον ἤρετο ὑπατεύειν· ὧδε γὰρ Ρωμαίοις ὁμολογέων ὑπαλθύσειν πρὸς εἰσφέρει γνώμην, ὡς αὐτὸς οἴμη πολλὰ τῶν κρυπτομένων ἐργασάμενος, καὶ ἐκ τοῦδε βουλοτερόν τε καὶ βιαιοτέρως ἐνθυμησόμενος ἐκ τοῦ παρεόντος· ἀξιοῦντι δὲ τῷ Σιλανῷ τοὺς ἄνδρας ἑκάστῃ κολάσει μετέναι, πολλοὶ συνεπῆντο, ἕως ὅτε Νέρωνα τῆς γνώμης προϊούσης, ὁ Νέρων ἐδεήθη μὴ φυλάττειν αὐτοὺς μέχρι Κατιλίναι ἐξέλωσι πολέμῳ, καὶ τὰ ἀκριβέστατα μάθωσι· Γάϊός τε Καῖσαρ, οὐ καθαρῶν μὲν ὑποψίας μὴ συνεγνώκεναι τοῖς ἀνδράσι, Κικέρωνος δ' ἕνεκα δεδιὼς τὸν καὶ τὸν δὲ ὑποφορήσοντα τῷ δήμῳ ἐς ὃν ἀγῶνα προβαλέσθαι, προστιθὴς ἔφαθεν ἄνδρας Κικέρωνα τῆς Ἰταλίας τὸ πόλεσιν αἷς δὴ αὐτὸς δοκιμάσῃ, μέχρι Κατιλίνα καταπολεμηθέντος, ἐς δικαστήριον ὑπαγαγεῖν, καὶ μηδὲν δόξαι ἐς ἄνδρας ὅπιφανὲς ἢ προτὸ λόγου καὶ δίκης ἐξειργασμένης. δικαίου δὲ τῆς γνώμης φανείσης καὶ δεξθείσης, ἀκρατῶς οἱ πολλοὶ μετετίθεντο, μέχρι Κάτων ἥδη σαφῶς ἀνακαλυφθέντων τὸν ἐς ὃν Καίσαρα ὑποψίας, καὶ ὁ Κικέρων δεδιὼς ἀμφὶ τῇ νυκτὶ προσπούδῃ, μὴ δὲ συνεγνωκὼς τοῖς ἀνδράσι πλῆθος ἀμφορέων ἔπι κατ' ἀγορὰν, ἐς δεδιὼς πού τι σφῶν αὐτῶν καὶ πρὸς ἐκείνων ἐργάσηται τί ἄτοπον, ἔπειτ' ὡς αὐθαίρων ἀνθρώπων κρίσεως καταγνῶναι· ἐς δὲ τὰς οἰκίας ἔτι τῆς βουλῆς συνεχώσης ἔκρινεν αὐτῶν ὁ Κικέρων ἐς ὃ δεσμωτήριον μεταγαγὼν, τὸ πλῆθος ἀγνοοῦντος ἐπειδὴν ἀποθησόμενος, καὶ τοῖς ἐν ἀγορᾷ προδοθεῖν, ἐσήμηνεν ὅπη τεθνᾶσιν· οἱ δὲ διελύοντο πεφρικότες τε τὸ πρὸς σφῶν, ἀγαπῶντες ὡς διαλαθόντες. οὕτω μὲν ἡ πόλις ἀνέπνευσεν ἀπὸ τοῦ δείνος πολλοῦ σφίσιν ἐκείνης τῆς ἡμέρας ὑπεστάντος. Καπλίναι δὲ ἐς δισμυρίους τε ἀγείροντα, καὶ τούτων τεταρτημόριον ὁπλίσασθαι ἥδη, καὶ ἐς Γαλατίαν ὅπῃ μάλιστα προσκυλίσειν ἀπιόντα, Αντώνιος ὁ ἕτερος ὕπατος ἐπὶ Ἄλπεις καταλαβὼν, οὐ δυσχερῶς ἐκράτησεν ἀνδρός, ἐμπλήκτως ἀλλόκοτον ἔργον ὅπῃ νοῦν λαβόντος τε, καὶ ἐς πεῖραν ἔτι ἐμπλακτότερον ἀπροσκόπως προαγαγόντος. ἡμιλὺν ὄγε Καπλίναις, οὐδὲ μάλος οὐδεὶς τῶν συνόντων ὅπιφανὲς φυγεῖν ἠξίωσεν, ἀλλ' ἐσφαμένους ἐς τοὺς πολεμίους ἀπώλοντο. ὧδε μὲν ἡ Καπλίνα ἐπεμάσατο πρὸ ὀλίγου ἐς ἔχαρον ἐλθοῦσα κινδυνεύουσα τῇ πόλει, διελύετο, καὶ ὁ Κικέρων ἄπασιν ὅπῃ λόγου δυνάμει μέγα γνώμιμος ὤν, τότε καὶ ὅπῃ ἔργα δέδοκτο ἔμπειρος, καὶ σωτὴρ ἐδόκει πρὸς φανὸς ἀπολυμένῃ τῇ

Omnes extera urbes Rome aliquem habebant patronum.

Cos. def. primus sententiam dicit.

Cæsar suspicione coniurationis non caruit.

προστάτου ὁ

Cato Ciceronē patrē patriæ vocauit

πατείδι ἡμέᾳ, χάειτές τι ἦσθμ αὐτῷ τῷδε τὼ ἐκκλησίαν ἢ βύθημίαμ ποικίλαμ. Κάτωνος δ' αὖτὸν ἢ πατέρα θ' πατείδος τρεσταγορεύσθμτος, ἐπιβόησεν ὁ δῆμος· ἢ δοκεῖ πᾶσιν ἥδε ἡ βύθημία ἀπὸ Κικέρωνος ἀρξαμένη τελευτᾶν ἐς τὼ νῶ Αὐτοκρατόρων τοὺς φαινομένους ἀξίους. τοῦδε γὰρ τοῖσδε, κἠτᾶρ ὅσοι βασιλεῦσιν, ἀεὶ ὑμῖς ἀπ' ἀρχῆς ἅμα πᾶς δήμᾳς ἐπαινημίαις, ἀλλὰ σεμὼ χρόνῳ μόλις ἥδε ὡς ἐτελὴς ὅτι μεγίστοις δὴ μάρτυρία ψηφίζεται. ὁ δὲ Καῖσαρ στρατηγὸς ἐς Ἰσπανίαν αἱρεθεὶς, ἐπεὶ μάλοτα τρεῖς τὼ χρησῶν διεκρατῆτο ὁ Ρώμη, πολὺ πλέονα τῆς τρεσουσίας ὅπλων ἀφ' ἑᾶς φιλοτημίας, ὅτι φασὶν αὐτὸν εἰπεῖν, ὅτι δέοιτο δισχιλίων καὶ πεντακοσίων μυελάδων, ἵνα ἔχοι μηδὲν διαφέρμος δὲ τοῖς ἐσοχλοῦσιν ὡς ἐδυνάτο, καὶ τῆς Ἰσπανίας ὑπῆκας, χρημαπίζειν μάλ' πᾶσι πόλεσιν ἢ διαπαῦ δίκης ἢ ὅσα ὁμοιόζοπα τούτοις ἅπαντα ἐπαγείδεν, ὡς τοῦδεν οἷς ἐπινόει χρήσιμα, γραπαὶ δὲ ἀγάλεσις, ἐπεπάπατο τοῖς ἔτι λοιποῖς Ἰσπῆρσιν ἀνὰ μέσης, μάλιστ' τὴ Ἰσπανίαν ἐς ὃ ὁλόκληρον ἀπέφηνε Ρωμαίοις ἐπιτελῆ· καὶ χρήματα πολλὰ ἐς Ρώμαν ἀπέπεμψεν ἐς ὃ χαλκοῦ ταμίδι, ἐφ' οἷς ἡ μάλ' βαλὴ ἀριαμβεύσαι πρέσχεν αὐτῷ, ὁ δὲ τῆς πομπῆς τῷ δεσκευῶ ἐς ὃ λαμπρόπατον τὸ τοῖς τῆς Ρώμης τρεσαγίοις διεκόσμει· τὸ αἷς ἡμέραις ἐπατείας ἦσθμ τῷδε γελίαι, καὶ ἔδει τὸν παραγέλλοντα πρεῖναι, ἐσελθόντι δὲ τὸν ἐπ' ὀπὶ τὸν ἀριαμβον ἐπῳμελθεῖν. ὁ δὲ ἢ τῆς ἀρχῆς ἐς πολλὰ τυχεῖν ἐπιτήδμος, καὶ τῷ πομπῷ οὐχ ἐπίμιλον ἔχων, ἐσέπεμπε τῇ βουλῇ, διόμδος πέμψαι οἱ τῷ τῷδε γελίαν ἀπάντι ποιήσασθαι ἀφ' ἧ φίλων, εἰδὼς μάλ' τῷδε νόμον, γεγονὸς δὲ ἤδη καὶ ἑτέρις. Κάτωνος δ' ἀντιλέγοντος αὐτῷ, καὶ τῷ ἡμέρᾳ τελευταίᾳ οὔσῃ τῆ τῷδε γελίαι· ἀναλεωτος ὅτι τοῖς λόγοις, ἐσίσραμεν ὁ Καῖσαρ ἐπαρίδων τὸν ἀριάμβου, καὶ τῷδε γείλας ἐς τῷ ἀρχῷ, ἀνέμενε τῷ χρεστῆαι. τὸ δὲ τούτῳ Γομπῆϊος ἐν τῇ Μιθριδατείων ἔργων ὅτι μέγα δόξης καὶ δυνάμεως ἐλθών, πλεῖον πολλὰ, ὅσα βασιλεῦσι καὶ δυνάσαις ἢ πόλεσιν ἐδεδώκει, τῷ βουλῷ δεδαῖσαν, φθόνῳ δ' αὐτὸν οἱ πολλοὶ, καὶ μάλιστα Λεύκολλος ὁ τρεσ τῆ Πομπῆου σραλεύσας ὅτι ὃν Μιθριδάτιον, ὡς ἀδυνέσατον αὐτὸν ἀπολιπὼν ᾧ Γομπῆϊ, διεκώλυεν, ἴδιον ἔργον ἀποφαίνων ὃ Μιθριδάτειον, καὶ Λευκόλλῳ σεμελόμδανε Κρῆτας. ἀγθναικτῶν δ' ὧν ὁ Πομπῆϊος, τρεσπαμείζεται Καίσαρα συμπρέξειν ἐς τῷ ὑπατείαν ἐπομόσας, ὁ δ' ἀῦθις αὐτῷ Κρῆτον δήλασι· καὶ πεῖς οἵδε ὃ μέγιστον ὅτι πᾶσι κρᾶτος ἔχοντες, τοῖς χρείας ἀλλήλοις σωτερόμιζον· καὶ τις αὐτῶν τῷδε τ' συμφροσύνῳ συῆγε ἀφθὼς Βαῤῥων, ἐν βιβλίῳ τρεῖλαβών, ἐπίγραμμα Τερέντιον. ὑφορωμένη δ' αὖτοὺς ἡ βουλὴ, Λεύκιον Βίβλον ἐς σπατίωσιν τῷ Καίσαρος ἐχιροτόνησεν αὐτῷ σεμαρχεῖν, καὶ ἀῦθις αὐτῶν ἦσθμ ἔμελές τι καὶ ὅπλον ἐπ' ἀλλήλοις ἰδίᾳ τῷδε σκευαί· δηλὸς δ' ὢν ὁ Καῖσαρ ἐπικρύεσθαι, λόγοις τὸ τῇ βουλῇ τρεῖ ὁμονοίας διέπτο τρεὸς Βίβλον, ὡς τὰ κοινὰ λυπήσοντες εἰ δῃφέροιντο. πιστευθεὶς δ' οὕτω φέρειν, ἀπεῖσε πλοῖον ἤδη τὸ ἀπῳδήσεσθαι καὶ τοῦδεν ἐπὶ τῷ γεγομόνων ἐπανορθωῦτα τὸν Βίβλον ἔχων, χείρω τι πολλῷ ἀφανῶς ἠτιμάζετο, καὶ νόμις ἐπ' τῷ πιπτῶν ἐς ὃ βουλευτήριον ἐσίφερε, καὶ χλῶ αὐτοῖς διένεμε, καὶ τῷ ἀριστεύουσιν αὐτοῖς μάλιστα τρεῖ Καπύλῳ, ἐς τὰ κοινὰ διεμεθύστο τοῖς οὖσι παῖσιν παίδων τειοῖν, ἔμμισθον ἑαυτῷ τῆσδε τῆς χάριτος πλῆθος τοσίνδε ποιούμδος· δισμύριοι γὰρ ἀῤῥῆτοι ἐφαίνοντο οἱ τὰ τεία τρέφοντες μόνοι. ἐσιταμδῶν δὲ τῇ γνώμῃ πολλῶν, ἐπικρινάμδος δυσχεράνῳ ὡς οὐ δίκαια ποιούντων, ἐξέδραμε, καὶ βουλῷ μάλ' ἐκεῖσε

συωῆλθ' ὅτι ὃ ἔτος ὅλον, ὅτι δὲ τῶν ἐμβόλων ἐδημηγόρει, Πομπηίου τε ἐν μέσῳ καὶ Κράσσου πρῶτα περὶ τῶν νόμων, οἱ δὲ αὐτοῖς ἐπῄνουν, καὶ ὁ δῆμος ὅτι τὴν χειροτονίαν ἤκουσεν κεκρυμμένους ξιφιδίοις. ἡ βουλὴ δὲ (ἐβούλετο γὰρ τισὶν αὐτῶν συνῆλθε, φόβῳ ἐξεῖναι ὡς ἑτέρῳ τῶν ὑπάτων συναγαγεῖν αὐτούς) ἐς τὴν οἰκίαν τὴν Βίβλου συνελθόντες, οὐδὲν μὲν ἀπαξιον τῆς Καίσαρος ἰσχύος τι καὶ παρασκευῆς ἐποίουν, ἐπῄνουν δ' ὅμως Βίβλον εἰσάγεσθαι τοῖς νόμοις, καὶ μὴ δόξαι ἀμελείας ἀλλ' ἥσσης ἐκλελεῖφθαι. πειθεῖς οὖν ὁ Βίβλος ἐκάλει ἐς τὴν ἀγορὰν δημηγορήσοντος ἔτι τοῦ Καίσαρος, εἰδὼς δὲ καὶ ἀταξίας γλωμώδεις πλημμέλειαν ἥδιον ἤδη, ἢ οἱ μὴ τῶν ξιφιδίων ταῖς ῥάβδοις καὶ τοῖς σημείοις τοῦ Βίβλου παρέκλων, καὶ τὴν δημαρχίαν ἔστιν οὓς περὶ αὐτὸν οἴσειν ἔπεισεν. Βίβλος δ' οὐ καταπλαγείς, ἀπεγύμνου τὴν σφαγὴν, καὶ μὴ ζοῆς ἐκάλει τοὺς Καίσαρος φίλους ὅτι ὃ ἔρχον· Εἰ γὰρ οὐ δυνάμην πεῖσαι τοῖς δίκαια ποιεῖν, ἔφη, Καίσαρα, τί τι ἄρχος αὐτῷ ἢ μῖσος οὕτως ἀποθανὼν ὅτι βαλῶν ἀλλὰ τί μὴ ἄκοντα ὑπεξήγαγον οἱ φίλοι ἐς ὃ πλησίον ἱερὸν τοῦ κτησίου Διός· Κάτων δ' ὕπατος μφῆις, ὥσατο μὲν ὡς νέος ἐς μέσους καὶ δημηγορῆν ἤρχετο, μετέωρος δ' ὑπὸ τῶν Καίσαρος ὀρθὴς ἐξεφέρετο, καὶ λαβὼν κατ' ἀγορὰς ὁδοὺς αὖθις μὲν ἔδρα μὲν ἐς ὃ ζῆμα, ἢ λέγειν μὲν ἔτι οὐδένος ἀπεῖχωσε, τοῦ δὲ Καίσαρος ἀνοίκως κατιόντα, μέχρι καὶ τότε μετέωρος ἐξερρίφη, καὶ τοὺς νόμους ὁ Καῖσαρ ἐκύρωσε, ἐπ' αὐτοῖς τόν τε δῆμον ὥρκωσεν ἐς ἀεὶ κυρίοις νομιῶν, ἢ τὴν βουλὴν ἐκέλευσεν ὀμνῦναι. ἐνίσα μὲν ἡ πολλὰ καὶ Κάτωνος, εἰσῆλθε μὲν ὁ Καῖσαρ θάνατον ὃν μὴ ὀμόσαντι, ἢ ὁ δῆμος ἐπεκύρου, ὤμνυον δ' αὐτίκα δείσαντες οἵτε ἄλλοι ἢ οἱ δημάρχοι, ἡ γὰρ ἔτι χρήσιμον ἀπέλεγεν ἑαυτῷ κυροῦν μόνα ὅσα τοῖς δήμοις ἦν νόμου. Οὐέτιος δ' ἀνὴρ δημότης ἐς ὃ μέσον ἐσέβη αμῶν μὴ ξιφίδιον γυμνῶν, ἐπιτεμφθῆναι ἔφη τοιός τε Βίβλου ἢ Κικέρωνος ἢ Κάτωνος ἐς ἀναίρεσιν Καίσαρός τε ἢ Γναίου Πομπηίου, καὶ τὸ ξιφίδιον αὐτῷ Βίβλου ῥαβδοῦχον ὑποδυῶναι Γοσσύμιον· ἐπὶ τούτῳ δ' ὄντες ἐφ' ἑκάτερα τοῦ κλήματος, ὁ μὲν Καῖσαρ ἐξεπράχυνε ὃ πλῆθος, τὸν δ' ὑποῦσαν ἐξετάσειν ὅτι Οὐέτιον ἀνέβαλλοντο, ἢ ὁ Οὐέτιος φυλακὴν μόνος ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ νυκτὸς ἀνῃρέθη· εἰκαζομένου δ' ἐς ποικίλα τὴν συμβεβηκότος, ὁ Καῖσαρ οὐκ ἀνίει ἢ τῶν φράσαι, λέγων τοῖς δεδιόσι, ἕως ὁ δῆμος αὐτῷ συνεχώρησεν, ἀμνηστίαν τοῖς ὑπὲρ βουλὴν βουλομένοις. καὶ Βίβλος μὲν ἐκ χειρὸς ἀπόπτα μεθεὶς, οἷα τις ἰδιώτης ὑ παρῆει τῆς οἰκίας ὅτι ὃ λοιπὸν τῆς ἀρχῆς ἀπόν· ὁ δὲ Καῖσαρ οὐδ' αὐτὸς ἔτι ἐζήτει πρὸς τοῦ Οὐέτιου, μόνος ἔχων ὃ κράτος ὅτι τῆς πολιτείας, νόμους δ' εἰσέφερεν ἐκ παρασκευῶν ὃ πλῆθος ἑτέρους, καὶ τὰ Πομπηίῳ πεπραγμένα ἄπαντα ἐκύρου, καθάπερ ἐπέσχητο αὐτῷ· οἱ δ' ἐπαίσιες λεγόμενοι, τὸν μὲν ἀξίωσιν τοῦ δήμου καὶ τῆς βουλῆς ὄντες ἐν μέσῳ, δωρεατόπεροι δὲ ἐς ἄπαντα πρεσβείας τε οὕνεκα καὶ μισθώσεως τελῶν καὶ φόρων, οὓς ἐπὶ τῶν ἐθνῶν τελουμένους ἐξεμισθοῦτο, ἢ πλήθους βεβαιοτάτων ἐς ζοῦτα θεραπόντων, ἐκ πολλοῦ τὸν βουλὴν ἦσαν, ἄφεσίν τινα μέρους τῶν φόρων αὐτοῖς ἠμέλει, ἢ ἀποδιέβρεεν ἡ βουλή· ὁ δ' Καῖσαρ ἐς οὐδὲν τότε τῆς βουλῆς δεόμενος, ἀλλὰ μόνῳ τῷ δήμῳ χρώμενος, ἅ τε πέπρακτο τῶν μισθώσεων αὐτοῖς πᾶσιν ἐκύρωσε, οἱ δὲ ἐπὶ τὸν σφετέρων αὐξήσειν ἀδοκήτου τῆς χάριτος αὐτοῖς ἠμοιμένης, ἐξεθείαζον αὐτὸν, καὶ εἶφος ἀνὸ κεραυνώσειν τοῦ δήμου πόδε ὃ Καίσαρι πεφυγκότο δ' ἐνὸς πολλοῦμματος. ὁ δὲ ἢ θέας ἐπεδίδου καὶ κυνηγέσια θεῖον, ἐπὶ δυνάμιν δαμιζόμενος ἐς ἀπόλειαν, ἢ τὰ πρότερα

πρὸς ὑπερβάλλων τῇ ἀσκήσει τῇ χορηγίᾳ καὶ δόσεσι λαμπρᾶς, ἐφ' οἷς αὐτὸν εἵλοντο Γαλατίας τῆς τε ἐντὸς Ἄλπεων καὶ ὑπὲρ Ἄλπεις ὅση πεπαιστὶς ἔχεται, καὶ ἐς τὴν ἀρχὴν ἔδοσαν τέλη γρατὴν τέσσαρα. ὁ δὲ καὶ τὴν ἀποδημίαν οἱ χρόνον ἐρῶν ἐσκεδάζετο, καὶ ὅτι φθόνον ὡς ὅπου μείζονας δὴ τοῖς δεδεδιόσι μείζονα, Πομπηίῳ μὲν ἐβάρυνε τὴν θυγατέρα, καὶ ὑπ' ὀργῆς ὅτι τὰ Σκιπίωνι, δεδιὼς μὴ καὶ φίλος ὢν ὑπιφθονήσῃ ᾧ μεγέθη τῆς δυναμένης, τοὺς δὲ θρασυτάτους τῶν στασιωτῶν ὑπὸ ταῖς ἀρχαῖς τὸ μέλλοντος ἔτους, ἢ ὕπατον μὲν ἀπέφηνε Αὖλον Γαβίνιον φίλον ἑαυτῷ, Λευκίου δὲ Πείσωνος τὸν σὺν ἑαυτῷ μνησθέντες ὑπατεύσαντα τὴν θυγατέρα Καλπουρνίαν αὐτὸς ἤγετο, βουλόμενος Κάτωνος δίκαιος πρὸς μὲν τὴν γαμετὴν τὴν ἡγεμονίαν· δημάρχους δὲ ἦρξε Οὐατίνιόν τε καὶ Κλώδιον τὸν Καλὸν ἐπίκλην, ὅτινα αἰρήσαι τὸ ἱερουργίᾳ γυναικὸς πρὸς λαβόντα ὑπόνοιαι ὅτι Ἰουλίᾳ τῇ Καίσαρος αὐτοῦ γυναικί, ὁ μὲν Καῖσαρ οὐκ ἔκρινεν ὑπαρέσκοντα τῷ δήμῳ, καίπερ ἀποπεμψάμενος τὴν γυναῖκα, ἕτεροι δὲ διὰ τὴν ἱερουργίαν ἐς ἀσέβειαν ἐδίωκον, καὶ σὺν ηὐρῆσι τοῖς διώκουσιν ὁ Κικέρων, καὶ κληθεὶς ἐς μαρτυρίαν ὁ Καῖσαρ οὐ κατεῖπεν, ἀλλὰ καὶ τότε δημάρχων ἐς ἐπιβουλὴν τοῦ Κικέρωνος ἀπέφηνε, δίκαι βάλλοντες ἤδη τὸ συμφρόσυνον τῶν πρώτων ἀνδρῶν ἐς μοναρχίαν· οὕτω καὶ λύπης ἐχόμενοι ὑπὸ χρείας, καὶ ὅτι ἐχθρὸν ἀπηγόρευε ἐς ἀμύνασθαι ἑτέρου· δοκεῖ δὲ καὶ ὁ Κλώδιος ἀμύνασθαι πρότερος ὅτι Καίσαρα, καὶ συλλαβεῖν ἐς τὴν τῆς Γαλατίας ἀρχήν. τοσάδε μὲν δὴ Καῖσαρ ὑπαίθριον ἔπραξε, καὶ τὴν ἀρχὴν ἀποθέμενος, ὅτι τὴν ἑτέρου βίᾳ ἔχει. Κικέρωνα δὲ γράφεται Κλώδιος πρῶτον, ὅτι πρὸ δικαστηρίου ζωὴς ἀμφὶ Λέντλον καὶ Κέθηγον ἀνέλοι, ὁ δὴ ἐς ὄργον σκληρὸν ἡνιαυτὸν λήμματι κεχειρωμένος, ἀδετήσατος ἐς τὴν δίκην ἐλήλυθε, καὶ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑπικετεύων, γέμων τε αὐχμοῦ καὶ ῥυπου προσώπῳ οἷς οὐτύχοι τῷ ζωὴ στυγνοῖς, οὐδὲ τοῖς ἀγνῶσιν οὐοχλεῖν αἰδούμενος, ὥστε αὐτὸν ὄργον ἀφ' ἑαυτοῦ πρότερον ἀπὸ οἴκου μεταπίπτειν ἐς γέλωτα· ἐς τοσοῦτο δὴ λίας πρὸς μίαν οἰκίαν δίκην κατέπεσεν, ὃς ὃν ὅλον βίον τὸ ἀλλοτρίας ἔζηπατο λαμπρῶς· οἷόν τι καὶ Δημοσθένη φασὶ τὸν Ἀθηναῖον οὐδὲν ὑποσπᾶσθαι τῶν ἑαυτοῦ δίκην, ἀλλὰ πρὸς τῶν ἀγώνος φυγεῖν. Κλωδίου δὲ καὶ ταῖς πρώταις αὐτὸν σὺν ὕβρει ἀφικόμενος τὸ ζωὴς στυγνοῖς, ἐπέγνω πρῶτον ὁ Κικέρων, καὶ ἔφθη μὲν ἐκούσιον καὶ ὅδε φυγὴν, ἢ φίλων αὐτὸν πλῆθος συνεξῆλθε, καὶ ἡ βουλὴ συνίστη τὸν ἄνδρα πολλοί τε καὶ βασιλῆσι καὶ δωρέαις· Κλώδιος δὲ αὐτὸν τὴν οἰκίαν καὶ ταῖς ἑπαύλαις ὑπικατέσκαψεν, ἐπαγερμός τε ὑπὸ ὅδε μὴ πυρὶ ἐβάλλετο ἤδη καὶ Πομπηίῳ τὸ μίσησιν τὸ τῇ πόλει κεκτῆσθαι ἔχοντι. ὁ δὲ Μίλωνα τὸν συὸν τῷ Κλωδίῳ τὴν ἀρχὴν πρὸς δεδιγμένον θρασύτερον ὄντα τῶν Κλωδίου ἐς ὑπατείαν ἐπήλπιζε, καὶ εἴληφεν ὅτι τὸν Κλώδιον, ὃ ὑφίσασθαι τῷ Κικέρωνι καὶ φόδου ἐκέλευεν, ἐλπίσας τὸν Κικέρωνα ἤδη τὰ μὲν τῆς προύσης πολιτείας οὐκέτι φθέγξασθαι μεμνημένον οἷα ἔπαλε, δίκας δὲ καὶ πρόγματα ἐποίσειν ᾧ Κλωδίῳ. Κικέρων μὲν δὴ ἀφ' Γομπηίου ἐκπεσὼν, ἀφ' Γομπηίου κατῆει σὺν καὶ κάτω μέλισα μέλιτι τῆς ἐξελεύσεως, καὶ αὐτῷ τὴν οἰκίαν καὶ ταῖς ἑπαύλαις δώσῃ τέλεσι χρηστοῖς· λαμπρῶς δὴ αὐτὸν πρὸς ταῖς πύλας ὑπαντῆσαι χιλίων πολίτων, φασὶ πρὸς ταῖς δεξιώσεις τὴν ἡμέραν ὅλην, οἷόν τι καὶ Δημοσθένῃ συνέβη κατόπιν, ἀναλῶσαι. ὁ δὲ Καῖσαρ τὸ τε Κελτοῖς ἢ Βρεττανοῖς πολλὰ καὶ λαμπρὰ εἰργασμένος, ὅσα μοι πρὸς Κελτῶν λέγονται εἴρηται, πλούτου γέμων ἐς τὴν ὁμορον τῇ Ἰταλίᾳ Γαλατίαν τὴν ἀμφὶ τὸν Ῥηνὸν ποταμὸν ἦκεν, ὃν

στωσεχοῖς πολέμου δι᾽ γρατὸν ἀναπαύσωσιν ἐπ᾽ ὀλίγον, ὅθεν αὖτις ἀπέπεμπον ἐς Ρώμιλον πολλὰ πολλοῖς χρήματα, ἅτε ἐτήσιοι ἀρχαὶ ὧδε μέρος ἀπάντων, καὶ οἱ μέχρις ὑπατείας ἐς ἡγεμονίας ἐλθόντι ἢ γραπτέδων ὀλίγεσθαι, ὡς ἑκατὸν μὲν τε καὶ εἴκοσι ῥάδιος ἀμφ᾽ αὐτὸν γνέσθαι, βουλευτὰς δὲ πλείους διακοσίων, ἵππεις μὲν ἀμείνοσι μέρους ἀπ᾽ τῶν ἤδη γεγενότων, ἵππεις δὲ χρημάτων μέρους, τοὺς δ᾽ ἄλλο τι τοιοῦτον ἄξιον αὐτοῖς ἀξιεργασομένους. πόθεν γὰρ ἤδη ἐξ᾽ τούτου ἐπορίσαντο γραπτὰς τε πολλῆς ὠνήσεσθαι καὶ δωρεὰς χρημάτων καὶ σιτοδίας ἐς ἄπαντα φιλανθρώπου· ἀφίκοντο δ᾽ αὖτις καὶ Γομπίνιος καὶ Κρίσπος οἱ κοινωνοὶ τῆς δωρεᾶς καὶ αὐτοῖς βουλευομένοις ἔδοξε Πομπηίου μὲν καὶ Κράσσου αὖθις ὑπαλθόντα, Καίσαρι δ᾽ ἐς ἡγεμονίας ὧν εἶχεν ἐπιθεῖναι ἄλλην ἐνιαυσίαν πεντετηρίαν. ὧδε μὲν αὖτ᾽ ἀμήχανον διεκρίθησαν. Πομπηίῳ δ᾽ ἐς τὸν ὕστατον ἀγῶνα ἀντιπροήγγελλε Δομίτιος Αἰνόβαρβος, καὶ τῆς κυρίας ἡμέρας ἄμφω κατήεσαν ἔτι νυκτὸς ἐς τὸ πεδίον ἐς τὴν ἀρχαιρεσίαν, τῷ ἀμφ᾽ αὐτοῖς ἕκαστος ἦσαν καὶ συνεπλέκοντο, μέχρι τῆς ὄψεως δαδοῦχοι ἐπάταξε ξίφει, καὶ φυγὴ μὲν τοῦτο ἐγένετο, Δομίτιός τε αὐτὸς ἐς τὴν οἰκίαν διεσώζετο μόλις, καὶ Πομπηίου τὸν ἐσθῆτα ἅλυσι ἠμαγμένῳ ἔφερον οἰκάδε· πρὸ τοσοῦτον ἑκάτερος ἦλθε κινδύνου. αἱρεθέντες δ᾽ οὖν ὕπατοι Κράσσος τε καὶ Γομπίνιος, Καίσαρι μὲν, ὥσπερ ὑπέσχηντο, τὴν ἐτέραν πεντετηρίαν προσεψηφίσαντο, ἃ δὲ ἔθνη διακληρούμενοι καὶ γραπτὰ ἐπ᾽ αὐτοῖς, ὁ μὲν Γομπίνιος εἵλετο Ἰβηρίαν τε καὶ Λιβύην, καὶ ἐς ταῦτα τοῖς φίλοις ἀπέπεμπον, αὐτὸς ὑπέμενεν ἐν Ρώμῃ, ὁ δὲ Κράσσος Συρίαν τε καὶ τὰ Συρίας πλησίον ἐθνη δυσμία πολέμου πρὸς Παρθυαίους ὡς βιαιοτάτης δὴ καὶ ἐνδόξου καὶ ἐπικερδοῦς· ἀλλὰ ὧδε μὲν ἐξιόντι τῆς πόλεως πολλά τε δεινὰ ἀπαίσια, καὶ οἱ δημάρχοι προεκηρύχθησαν μὴ πολεμεῖν Παρθυαίοις οὐδὲν ἀδικοῦσιν· ὑπεισῆλθον δὲ δημόσιαι ἀρὰς ἐπιρρηταὶ, ὧν ὁ Κράσσος ὑφρτίσας ἀπῆλθεν ἐν τῇ Παρθυίῃ σύν τε παιδὶ ὁμωνύμῳ καὶ αὐτῷ στρατῷ· μύριοι γὰρ καὶ ἑπτακισχίλιοι ἐν δίκαις μυριάσιν ἐς Συρίαν διέφυγον. Ἀλλὰ τὸν μὲν Κράσσου συμφορὰν ἡ Παρθικὴ δηλώσει χρεαφή· Ρωμαῖοι δ᾽ ὀλιγαρχοῦντες πεζόμυοι Πομπηίου εἵλοντο τῆς ἀγορᾶς αὐθεκάστερα εἶναι), καὶ οἱ, καθάπερ ὅτε τῶν ληστηρίων, εἴκοσιν ἀπὸ τῆς βουλῆς ὑπερέσχε ἔδοκεν· ὁ δὲ αὐτοῖς ὁμοίως ἐς τὰ ἔθνη διαδοὺς ἐπέσχεν, καὶ τὸν Ρώμιλον αὐτίκα ἐνέπλησαν ἀγορᾶς δαψιλοῦς, ὅθεν ἔτι μᾶλλον ἐς μέγα δίξης ἐπῆρτο καὶ δυνάμεως. τῷ δ᾽ αὐτῷ χρόνου καὶ ἡ Καίσαρος θυγάτηρ κύουσα ᾧ Πομπηίῳ ἐνῆκεν, καὶ δίος ἅπασιν ἐνέπιπτεν ἀμηχανούσης τῆς ὀλιγαρχίας, ὡς αὐτίκα μεγάλοις φρατῆς Καίσαρός τε καὶ Γομπηίου διοισομένων ἐς δηλήσεις, ἀσεμνότατον μάλιστα καὶ χαλεπῆς ἐν πολλοῦ γεγενημένης τῆς πολιτείας. αἵ τε γὰρ ἀρχαὶ κῦρσαν ἢ δωροδοκίαν, ἀσυνδίκῳ τε ἀδίκῳ καὶ λίθοις ἢ ξίφεσι κρίναντο, καὶ ὃ δικάζειν ἢ δωροδοκεῖν ἀμαχμάτως τότε μάλιστα ἐπλεόνασεν, ὅ τε δῆμος αὐτὸς ἔμμισθος ὅτε τὰ χειροτονίας ἦει· ὥφλε δέ που καὶ μεσηγύημα τριακοσίων ἐπτακοσίων ἀπὸ τῆς ἐπωνύμου γνώμονος ἀρχῆς· οἵ τε ἀεὶ ἔτος ἕκαστον ὕπατοι φρατεύειν μέν που καὶ πολεμεῖν ἀπεγώσκοντο, δίκαις κλειόμενοι τῇ δωρεᾷ ὧν δι᾽ τέλεον ἀνδρῶν· ὅσοι δ᾽ ἦσαν αὐτῶν ἀποπώτεροι, κέρδος ἀπὸ φρατείας ἐπῆντο τὰ κοινὰ τῆς πόλεως, καὶ τὰ τῶν ἰδίων ἀφειδόντων χειροτονίας· οἱ δ᾽ ἀγαθοὶ δίκῃ τοῦτο τὸ πάμπαν ἐξέλιπον τὸ ἄρχειν, ὥστε ποτὲ καὶ μέχρις ὀκτὼ τῶν πόλιν ἄναρχον ἐν ἡμέραις ἀσυντάξιας γενέσθαι. Γομπίνιον πρόθυ ὑπορρώντος ὑπατικὰς, ἵνα τὸ χρεῖα γένοιντο

Verba obscura mancs sine magistratibus.

Δικτάτωρες, ἢ πολλοὶ ζοῦτο ἐς ἀλλήλους διελάλησαν, ἔτι μόνον δῆ ἠθροιστο φαρμακον ὅτι ζοῖς πρῶσι κακοῖς ἡ μεγίστη ἐξουσία, χρῆναι σὶ ἐλέσθαι δυνατὸν ὁμοῦ καὶ ἥπιον, ὥσπερ μεμιγμένον ὃν Πομπηίου στρατίας τε ἄρχοντα ἱκανῶς καὶ φιλόδημον εἶ δοκοῦντα, καὶ τὴν βουλὴν ἄγοντα δίχα ὕβρεως, καὶ ὃν βίον ἔλεγε τὴν σώφρονα, ὥσε τε ζοῖς εἰθάξειν ὑπερέσεσθαι ἢ ὅσα ἢ νομιζόμενον εἶ. ὁ ἢ τὴν περὶ δοξίαν τὴν δὲ λόγῳ μὴ ἐδυνάμενον, ἔργῳ σὶ ἐς αὐτὴν πόνα ἔ περιῆν ἀφανῶς, καὶ τὴν ἀσυνταξίαν τῆς πολιτείας ἓ ἀρχαίαν ὅτι τῇ ἀσυνταξίᾳ ἐκεῖν ὑπηρεώσε, Μίλωνός τε ζὰ ἐς Κλώδιον ὑπηρετήσαντες αὐτῷ, ἓ ἀρεσκόμενον ὧ δήμῳ ζῷ τὴν Κικέρωνος κάθοδον, κατασίαν ὡς ὸ τυραννῶ ποιῷ τὴν δὲ τ' ἀρχὴν μετόντες, ἀποδιέτριβον τ' χρεστηρίας, μέχρι βαρυθυμῶν ὁ Μίλων, ὡς ἢ ὥσε αὐτὸν ἀτίμου ἠμόμενον ὕ Γομπηίου, ἐς τὴν πατρίδα Λαβουίνιον ἐξῆλθ, ἣν Διομήδη φασὶν ἀρχὴν οἰκῆσαι· ἢ εἰσὶν ἀπὸ Ρώμης ἐς αὐτὴν σάδιοι πεντήκοντα ἢ ἑκατόν. Κλωδίου σὶ ἐξ ἰδίων χωρίων ἐπωμότου ὅτι ἵππου, καὶ ὥσε Βοίλλας ἀποστήσαντος αὐτῷ, οἱ μὲν ἢ τὴν ἔμφρας ὑπείδοντο μόνον ἀλλήλοις καὶ πρῶδιδόσθ, θεράπων δὲ τῦ Μίλωνος ὅτι φαμὸν τῷ Κλωδίῳ, εἶ ὡς κεκελευσμένος, εἶ ὡς ἐμφρὸν δεσπότου κτείνων, ἐπάταξεν ἐς ὃ μετάφρενον ξιφιδίῳ, καὶ ὃν μὲν ἅμαπ ῥαιόμενον ἐς ὃ πλησίον πανδοκεῖον ὁ ἱπποκόμος ἐσίφερεν, ὁ δὲ Μίλων μὴ τῶν θεραπόντων ὅτι σας, ἔπι ἔμπνουν ἢ ἓ νεκρὸν ἐπεμφαλεν, ἀποκρυόμενος μὲν οὐ βουλόμενος ὃν φόνον ὀφθῆ ποιησάμενος, ὡς δὲ κινδυνεύσων ἐξ ἁπάντων ἄξιον ὃ ἔργον ἀτελὲς καταλιπεῖν. ὥσε ἀπελθόντος σὶ ἐς Ρώμην τῶν πάντων, ὁ μὲν δῆμος ἐκ πλαγκὶς ὸ ἀγορᾶ διενυκτέρευε, καὶ ὃ σῶμά ἵνες τῦ Κλωδίου μὲν ἡμέρας ποιησάμενοι ὅτι τῶν Εμβόλων, ἁρπάσαντες σ' αὖθ τ' τε δημάρχων εἶοι καὶ οἱ φίλοι τῦ Κλωδίου ἢ πλῆθος ἀμφ' αὐτὸν ἐκεῖνοι, ἐς ὃ βουλευτήριον ἐκόμιζ, εἴτε ὅτι τιμὴ βουλευτικὸν ἤθους ὄντα, εἴτε ἐς ὄνειδος τ' βουλῆς ζιάδε ποιησάμενοι, καὶ τῶν πρόντων οἱ ποιητίσεσι ζὰ δόμα καὶ ζοῖς θεοῖς τῶν βουλευτῶν συμφορήσαντες, ἤνθον αὐτῷ πυρᾷ, ὑφ' ἧς τ' τε βουλευτήριον ἢ πολλαὶ τῶν πλησίον οἰκίαι τῷ Κλωδίῳ συνκατεφλέγησαν. Μίλωνι δὲ θράσος τοσόνδε ποιῆσαι, ὡς οὐ διδιέναι ὥσε τὰ φόνῳ μᾶλλον, ἢ ἀγνωκτεῖν ὅτι τῇ Κλωδίου ποιῷ τὴν φιλίαν ἡμῆ. θεραπόντων δ' ὧν καὶ ἀνδρῶν ἀγοραίων πλῆθος ἀθροίσας, καὶ ἐς ὃν δῆμον ποιησάμενος χρήματα, τῶν τε δημάρχων Μάρκιον Κικίλιον παρακάλεσεν, ἐς τὴν πόλιν κατῆγε θρασύτατα, καὶ αὐτὸν ὁ Κικίλιος ὑβρίζειν ἐσιόντα εἴλκεν εἰς τ' ἀγορὰν ὅτι τοῖς πρ' αὐτῦ διδομοδοκηκόσας, ὥσπερ ἐπ' ἐκκλησίαν, ὑποκρινόμενος μὲν ἀγνωκτεῖν, ἓ οὐ διδόναι τῆς δίκης Κλωδίῳ, ἐλπίζων δὲ, εἰ αὐτὸν οἱ πρόντες μεθεῖεν, ἐκλύσειν τὴν δίκην τὴν ἀληθεστέραν· καὶ Μίλων μὲν οὐ βουλόμενος εἰπεῖν (οὐ γὰρ ἂν μὴ σαθρὸς ἢ γνωμικὸς ὅτι ζαῦτα ὁρμῆσαι) ὃν λοιπὸν χρόνον τῦ Κλωδίου διεπέρα ὡς θρασυτάτου δὴ, καὶ φίλων θρασυτάτων, οἳ καὶ ὃ βουλευτήριον ὅτι κατέφρησαν αὐτῷ. ἔπι σὶ αὐτῦ λέγοντος οἵτε λοιποὶ δημάρχοι καὶ τῦ δήμου ὃ ἀσφαλέσερον ὁπλισάμενοι, ὸ ἐβαλλον ἐς τὴν ἀγορᾶν. Κικίλιος μὲν δὴ καὶ Μίλων δούλων ἐαθῆσας ἀποδῦτες ἀπέφρασαν· πολὺ ἢ τ' δήμον ἐλήγετο φόνος, οὐ ζοῖς Μίλωνος ἔπι φίλοις ἐρθυώντων, ἀλλὰ τὸν σύτυχόντα ἀναιρουμένων ἀστὸν ὁμοῦ καὶ ξενὸν, καὶ μάλιστα ὅσοι ταῖς ἐαθῆσιν ἢ σφεγγῖσι ἀπὸ χρυσοῦ διέφερον. ὡς γὰρ ὸ ἀσυνταξίαν πολιτείαν σὺν ὀργῇ καὶ ποιησάμενος τῦδι

Λακιάδιον

Clodij cædes.

Curiæ incendium.

τῦ δορύβου παρεσκευάσατο, δι' ἐφόδου τέ τι ὄντες οἱ πλείους καὶ ὡπλισμένοι καὶ δι' ὀλίγου πλοῦ, ἐς ἁρπαγὰς ἐτράποντο, ἔργον τὸ οὐδὲν αὐτοῖς ἀπῆν, ἀλλὰ καὶ ἐπ' οἰκίας ἐφέροντο, καὶ παῖοντες ἠφίουν ἔργα μὲν τὰ βέλη πα σφίσιν ἄπομπα, λόγα δὲ τοῖς φίλοις τῦ Μίλωνος· παρέφασίς τε ἦν αὐτοῖς ὅτι πολλὰς ἡμέρας καὶ πυρὸς καὶ λίθων καὶ πάντων ἔργον, Μίλων. ἡ βουλὴ δὲ σεσηφισμένη μὴ δίοις εἶεν ἐς ὃν Πομπήϊον ἀφεώρων, ὡς αὐτίκα σφᾶς ἐσάλπιον Δικτάτωρα (χρῆσθαι γὰρ αὐτοῖς ἐφάμενοι τὰ πρόπατα διὰς δὲ παρεπίας) Κάτωνος δ' αὖθις μεταδιδάξαντος, ὕπατοι εἵλοντο χωρὶς συνάρχου, ὡς μὴ ἔχοι τινὰ μὴν ἐξουσίαν Δικτάτωρος ἔχων μόνος, τινὰ δ' ὕβριν ὑπάτου· καὶ παρῆν ὑπάτων ὅδε ἔθη τε δύο μόνα καὶ γραπτὰ ἔχων καὶ χρήματα, καὶ τινὰ τῆς πόλεως μοναρχίαν δηλοῦ ὃ μόνος ὕπατος εἶ)· Κάτων μὲν ἐψηφίσατο, ἵνα μὴ πρὸ τοῦ ἐνοχλοίη, Κύπρου ἀφελέσθαι Πτολεμαίου βασιλέως, νενομοθετημένον ἦν δὴ τῆτο ὑπὸ Κλωδίου, ὅτι οἱ ποτε ἀλόντι ὑπὸ ληστῶν ὁ Πτολεμαῖος ἐς λύτρα ὑπὸ μικρολογίας δύο τάλαντα ἐπεπόμφει. Κάτων μὲν δὴ κατέλιπε Κύπρον, Πτολεμαίου τὰ χρήματα βίᾳ λαβὼν ἐς τὸν θάλαττον, καὶ ἑαυτὸν ἐξαγαγὼν, ἐπεὶ τῆς ἐψηφισμένου ἐπύθετο· ὁ δὲ Πομπήϊος δίκης παρεῦπεν τῶν τε δημοσίων ἀμπλημάτων, καὶ μάλιστα δωροδοκίας καὶ δικασμοῦ· ἐδόκει γὰρ εὐβύβλων αὐτῷ νοσεῖν τὰ καινὰ δεξάμενα, ἐν τούτῳ καὶ τινὰ ἴασιν ἔξειν τὰ χαλεπά, μέμφ τι ὤφελεν ἀπὸ τῆς ἑαυτῦ ὃ παρῆν ὑπατείας ἐς ὃ πρὸ τοῦ βύβλου ὃν ἐβούλετο, καὶ ἓν ὀλίγου χρόνος ὀλίγῳ μείων ἐτῶν εἴκοσιν, ἐν ᾧ καὶ ὁ Καῖσαρ γεγόνει ὕπατος. τῶν δὲ φίλων τῦ Καίσαρος ὑπονοούντων ἐς ὕβριν ἢ ἐς ἐπήρειαν αὐτὸν τῦ Καίσαρος ᾠδεῖν πολὺ τῦ χρόνου παραλαβεῖν, καὶ πρὸ μικροῦ ἀρξάμενον ἐπὶ τὸ πρὸ δεκαετοῦς μᾶλλον, ἢ ὃ πρελθὸν ἐνοχλῆσαι ἐπ' ἀνδράσι τοσῖσδε ἀξιολόγοις, ἐπονομαζόντων δὲ τοῖς δήμοις καὶ ὃν Καίσαρα, ὁ Πομπήϊος ἀμφὶ μὲν τῷ Καίσαρος ἠγνόηκε, ὡς ἀμύμονος ὄντος ὑπὸ φίας, ἐπεὶ καὶ τινὰ ἑαυτῦ δευτέραν ὑπατείαν τῷ χρόνῳ παραλαμβάνειν· πολὺ δὲ ἀναλαβὼν ἔλεγε περὶ τῆς ἀκριβῆ διορθώσεως, ὅπως τὸ μὴ ἐξείη οὐδὲν ἐς τὴν πολιτείας. τοιαῦτα δ' εἰπὼν, ἐκώλυεν ὃν νόμον, καὶ πλῆθος ἰὼν αὐτίκα δικῶν ποικίλων· ἵνα τὰ μὴ δίσιμα οἱ δικασταὶ, αὖθις αὖθις ἐπώμοσθε γραπτὰ παρεσκευάσθαι, καὶ παρῆν μὲν ἅπαντες ἐψήφισθε, Μίλων τε ὅτι Κλωδίου φόνου, καὶ Γαβίνιος παρανομίας ὁμοῦ καὶ ἀσεβείας, ὅτι χρεὼν ψηφίσματος ἐς Αἰγυπτίους μὴ γραπτὰς ἐσέβαλεν ἀπαγορευόντων τῶν Σιβυλλείων, Υλᾶος δὲ καὶ Μέμμιος καὶ Σέξτος καὶ ἕτεροι πλείονες, ὅτι δωροδοκίας ἢ πλήθους δικασμοῦ· Σκαῦρος δὲ τῆ πλήθους παρανομίας ὑπὸ τοῦ Πομπήϊος ἀπακουσθεὶς τῆ δίκης, καὶ πάλιν τῦ δήμου τοῖς κατηγόροις ἐνοχλοῦντος, σφαγὴς ἐκ τῶν Πομπήϊου γραπτῶν ὑπισχνουμένων ἐλθεῖν, καὶ ὁ μὲν δῆμος κατεσιώπησεν, ὁ δὲ Σκαῦρος ἐάλω, καὶ ὑπὸ πάντων φυγὴ κατήγετο· Γαβίνιος δὲ καὶ δήμευσις ἐπὶ ὅτι τῆ φυγῆ· καὶ τάδε ἡ βουλὴ λαμπρῶς ἐπαινοῦσα, δύο τε δῆμα τέλη καὶ χρόνον ἐς τὴν ἀρχὴν τῶν ἐντὸς ἕτεροι τῶν Πομπήϊου παρεσκεύασε. Μέμμιος δὲ ἁλοὺς ὅτι δικασμῷ, τῦ νόμου τῦ Πομπήϊου διδόντος αὐτῷ φάναι ἕτερον ἀφεθῆναι τῆς κατάδικης, ὃν πυθόμενον τῦ Πομπήϊου Λεύκιον Σκιπίωνα παρεκαλέσατο ἐς ὁμοίαν δικασμοῦ δίκην· καὶ ὅτι τῶν δι' τῦ Πομπήϊου τινὰ τῶν κριτομένων ἐαθῆναι μεταλαβόντος, πολλοὶ καὶ τῶν δικαζῶν μετελάμβανον. ὁ δὲ φυγόμενος οὗτος ὁ Μέμμιος τινὰ πολιτείαν, διέλυσε τινὰ δίκην, καὶ ὁ Πομπήϊος ὡς ἦν δὴ τὰ χρήζοντα τῆς μοναρχίας διωρθωμένος, ὃν Σκι-

πίωνα συνάρχον ἐς ὃ λοιπὸν τῆς ἔτους ἐποιεῖτο, καὶ μὴ τῷθ' ἑτέρῳ ἐς τὴν ἀρχὴν καθισταμένῳ, ὥσθ' ἥδιον ἐφεώρα καὶ ἐδωρεῖτο· καὶ πρώτῳ γε τῷ Ῥωμύλῳ τότε Πομπήιος· ἡ γὰρ βουλὴ μάλιστα ἐς αὐτὸν ἐποιεῖτο ζήλῳ τοῦ Καίσαρος ἐς ὥσθ' αὐτὴν τῷδε τὴν ἰδίαν ὑπατείαν κεχειροτόνηκε, καὶ ὅτι νοσοῦντα ὁ Πομπήιος τὴν πολιτείαν ὀξέως διαλάβοι, καὶ ὥσθ' ἡσυχῇ τῷδε τὴν ἀρχὴν φορτικὸς ἢ ἐπαχθὴς γένοιτο. τῷ δὲ φυλάσσειν ἐς ὃν Καίσαρα ἰόντων ἀμφοτέρων καὶ προσιόντων Φυλάττεσθαι ὃν Πομπήιον, ᾧ ὃν νόμῳ τοῦ δικασμοῦ μάλιστα ἤνθησεν ἐπ' ἐκείνῳ, ὡς ὑπὲρ τοῦτο δὲ καὶ μᾶλλον ὁ Καῖσαρ προήρητο, καὶ ὃν Πομπήιον θύφημεῖ· τοὺς δὲ δημάρχους ἔπεισεν εἰσηγήσασθαι νόμον, ἐξεῖναι Καίσαρι δευτέρᾳ ὑπατείᾳ ἀπόντι μετιέναι, καὶ τοῦθ', ὑπατεύοντος ἔτι τοῦ Πομπήιου καὶ οὐδὲν ὥστε πόντος, ἐκεκύρωτο· ὁ δὲ Καῖσαρ ὑπὸ τοῦ βουλεύειν ὑποπτεύσαι, ἐδεδοίκει μὴ ὑπὸ τοῖς ἐχθροῖς ἰδιώτης γενέσθαι, ἐπῃτήσατο δὲ ὅτι δυνάμενος ἔτι) μέχρι ὕπατος ἀποδειχθεῖη, καὶ τὴν βουλὴν ἠνάγκασε χρόνον ὀλίγον ἐς τὴν προσοῦσάν οἱ τῆς Γαλατίας ἡγεμονίαν, ἢ ἐς μέρος αὐτῆς ὑπολαβεῖν. διακωλύσαντος δὲ Μαρκέλλου, ὃς ὅτι τῷ Πομπηίῳ ὕπατος ἦν, φασὶ δὲ Καίσαρα τῷ μειρακίῳ ἀποκρίνασθαι κιθάραν τὸν λαβεῖν τοῦ ξίφους, Ἢ δέ μοι δώσεις πόλιν ἢ Νεόκωμον ὁ Καῖσαρ ἐς Λατίνους δίκαιον ὅτι τὸ Ἀλπεινὸν ὠκίκει, ὧν ὅσοι κατ' ἔτος ἦρχον, ἐλάμβανον Ῥωμαίων πολίτας· τόδε γὰρ ἰσχύει ὃ Λάτιον. τὸ δὲ τῶν Νεοκωμιτῶν ἀπὸ ἀρχόντων τε αὖθις νομίζομενον, καὶ τῷδε τοῦτο Ῥωμαίων εἶναι νομιζόμενον, ὁ Μαρκελλος ἐφ' ὕβρει τοῦ Καίσαρος ἔξω ἐράδιος ἐφ' ὅτῳ δὲ ὑπαχθέντων ὑπὸ Ῥωμαίων, καὶ ὃν νοῦν ὑπὸ ὀργῆς ἀνεκάλυπτε, ταῖς ξενίαις σύμβολον, καὶ φέρειν αὐτὰς ἐκέλευε καὶ δεικνύναι ᾧ Καίσαρι· οὕτω μὲν ὑβριστικῶς ὁ Μαρκελλος. εἰσηγεῖτο δὲ ἤδη καὶ ἀφαιρεῖσθαι αὐτῷ πέμπειν ὅτι τὰ ἔθνη, τὸ ἀφαιρεῖν τὸ χρέους ἀνὰ διεκώλυσεν ὁ Πομπήιος ὑπαρπεπία τε λόγου καὶ οὐσίας ὑποχρίσει, μὴ δεῖν ἄνδρα λαμπρὸν καὶ ἐς πολλὰ χρήσιμον τῇ πατρίδι ἀμύνεσθαι ὑβρεῖζε βραχεῖ ἀφῃρήματι χρέους, καὶ δῆλον ἐποίησεν ὅτι χρὴ μὴ ὃν χρέους τὸ ἀφαιρεῖν τὸ ἀρχῆς αὐτίκα ὃν Καίσαρα· ὃ ὅτι τῷ δὲ οἱ μάλιστα ἐχθροὶ ἦ Καίσαρος ἐς τοὐπιὸν ἠρέθησαν ὕπατοι Αἰμίλιός τε Παῦλος καὶ Κλαύδιος Μαρκελλος ἀνεψιὸς τοῦ πρεσβυτέρου Μαρκέλλου, δημάρχός τε Κουρίων ἐχθρὸς ὢν καὶ ὅδε τῷ Καίσαρι κάρτερος, καὶ ἐς ὃν δῆμον εὐγαιρεστώτατος, καὶ εἰπεῖν ἱκανώτατος. τούτων ὁ Καῖσαρ Κλαυδίου μὲν οὐκ ἔχυσεν ὑπαγαγέσθαι χρήμασι, Παύλου δὲ χιλίοις καὶ πεντακοσίοις ταλάντοις ἐπρίατο μηδὲν αὖτε μήτε συμπροσπέσειν μήτε ἐνοχλεῖν, Κουρίωνα δὲ καὶ συμπροσπέμψαι ὅτι πλειόνων εἵνεκα ἐνοχλούμενον ὑπὸ χρεῶν πολλῶν· Παύλου μὲν δὴ τοῦ Παύλου λεγομένου βασιλικὴν ἀπὸ τῶνδε τῶν χρημάτων ἐνέθηκε Ῥωμαίοις οἰκοδόμημα προσκαλές, ὁ δὲ Κουρίων, ἵνα μὴ ἄφνω μεταπίπτοιμος γίγνοιτο καταφώρως, εἰσπίπτο βαρυπάτας ὁδῶν πολλῶν ὑπισχνεῖτο τε καὶ κατεσκεύαζε, καὶ αὖτ' ὑπισχνεῖτο αὖτ' ὅτι πίπτειν τὴν εἰ), εἰδὼς μὲν αὐτὸν ὑδὲν τούτων ἐσόμενον, ἐλπίζων δὲ τοὺς Πομπηίου φίλους ἀπολέξειν, καὶ αὐτὸς ἐς τὸν Πομπήιον ἔξειν τι τοῦτο προσχρῆμα, καὶ ἥμενόν τῶνδε, ὡς προσιδόκησεν, ὁ μὲν εἶχε τὸ προφάσιον τὸ διαφορᾶς· Κλαύδιος δ' εἰσηγεῖτο πέμπειν Καίσαρι ἀφαιρέσοντας ὅτι τὰ ἔθνη (καὶ γὰρ ἐλήγειν ὁ χρόνος) καὶ Παῦλος ἐσιώπα, Κουρίων δὲ νομιζόμενος ἀμφοτέρους διαφέρεσθαι, ἐπῄνει τὸ δ' Κλαυδίου γνώμην, ὡς δὲ ἐνδίκου αὐτῷ προστίθει ὃ δὲ Πομπήιον ὁμοίως Καίσαρι ἀπολέσθαι τὰ ἔθνη καὶ ὅτι στρατόν· ὧδε γὰρ ἔσεσθαι τῇ πόλει καθαρὸν καὶ

πάντα χθὲς ἀδεῶς τὴν πολιτείαν· οὐσίαν μὲν γὰρ οὐ πολλὴν ὡς οὐκ ἴσον τὸ μήπω τὸν χρόνον ἐξηκέναι τῷ Πομπηίῳ, σαφέστερον ὁ Κουρίων ἤδη καὶ πρόχειρον ἀπεγύμνου, μὴ χρῆναι μηδὲ Καίσαρι πίμπτην ἀρχὴν διδόναι, εἰ μὴ καὶ Πομπηίῳ δίδοιεν· ὅντων γὰρ αὐτῶν ἐς ἀμύλους ὑποπτῶν, ὅπως τῇ πόλει τὴν εἰρήνην ἔσεσθαι βεβαίαν εἰ μὴ πάντες ἰδιωτεύσαιεν. ἔλεγε δὲ ταῦτ' εἰδὼς οὐ μεθήσοντα τὴν ἀρχὴν Πομπήιον, καὶ τὸ δῆμον ὁρῶν ἤδη τι τοῦ σκοπὸν μᾶλλον αὐτῷ δι' ἀμφοτέρων τοῦ δικασμοῦ δίκης. ἀπρεποῦς δὲ τῆς γνώμης οὔσης, ὁ δῆμος ἐπῄνει· ὁ δὲ Κουρίων ὡς μόνον ἀξίως τῆς πόλεως τὸ τοῖς ἀμφοτέροις αἰεί μᾶλλον ἔχθρας, καὶ ποτὲ καὶ πρὸς ἐπιμέλειαν αὐτῶν ἀνθολοιωῦντες, ὥσπερ ἀθλητὴν μεγάλου καὶ δυσμενοῦς ἀγῶνος· οὐδὲν γὰρ ἐδόκει τότε εἶναι φοβερώτερον τοῦ Πομπηίου δίψους. ὁ δὲ Γομπήιος νοσπλαθύμως τὸν ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν, ἐπίτηδες τῇ βουλῇ σεμνὸν τέχνῃ ταῦτα ἔργα τοῦ Καίσαρος ἐπαινῶν, καὶ τὰ ἴδια ἐξ ἀρχῆς καταλέγων, ὅτι τε τῆς τρίτης ὑπατείας, καὶ ἐθνῶν τῶν ἐπ' αὐτῇ καὶ στρατοῦ δοθέντος οὐ μετὰ, ἀλλ' ἐς δημοσίαν τῆς πόλεως ὑποκλησιν ἀξιωθείη· ἃ δὲ ἄκων ἔφη λαβεῖν, ἐκὼν ἀποθήσομαι τοῖς ἀπολαβεῖν θέλουσιν, οὐκ ἀνάμιμνῶν τοὺς χρόνους τοὺς ὡρισμένους. ἡ μὲν δὴ τέχνη τοῦ γεγραμμένων εἶχεν ὑπαρίπτειαί τι τῷ Γομπηίῳ, καὶ ἐρέθισμα τοῦ Καίσαρος οὐκ ἀποδιδόντος τὸν ἀρχὸν οὐδ' ὡς τῷ νενομισμένῳ χρόνῳ. ἀφικόμενος δ' ἀγὼν τε τούτοις ὅμοια ἔλεγε, καὶ τὸν ἀρχὸν καὶ τότε ὑπισχνεῖτο ἀποθήσεσθαι, ὡς δὲ δὴ φίλος καὶ κηδεστὴς ἠξιώμενος Καίσαρι, καὶ ἀκοῦσαι ἔλεγε μᾶλλα χαίροντα ἀποθέσθαι. χρόνιόν τε γὰρ αὐτῷ τὴν στρατείαν καὶ ὑπὲρ τοῦ ἐνιαυτὸν μαχιμωτάτων γεγονέναι, καὶ πολλὰ τῇ παρόδῳ στρατοπεδεύοντα ὑπὲρ τιμὰς καὶ θυσίας ἔξω καὶ ἀναπαύσεις. ἔλεγε μὲν ταῦθ' ὡς Καίσαρι μᾶλλα αὐτίκα δηλονοτιμένων ἀμφοτέροις, αὐτὸς δ' ἐσώμενος ὢν ὑποχείριος μόνον· Κουρίωνι δὲ αὐτῷ τὸ σόφισμα διελέλυτο, οὐχ ὑπομενεῖσθαι δεῖν ἔφη μᾶλλον, ἢ αὐτίκα ἀποθέσθαι, οὐδ' ἐξοπλίζειν Καίσαρα τῆς στρατιᾶς, πρὶν καὶ αὐτὸν ἰδιωτεύσαι· οὔτε γὰρ ἐς τὴν ἰδίαν ἔχθραν ἐκείνῳ λυσιτελεῖν, οὔτε Ρωμαίοις ὑφ' ἑνὶ τηλικούτῳ ἀρχὴν γίνεσθαι μᾶλλον, ἢ δι' ἑτέρων αὐτῶν ἔχειν ὅπως δι' ἑτέρων, εἴ τι τὴν πόλιν καταδιαίζοιτο· οὐδέν τε ὑποκρύπτων ἔτι, ἀφειδῶς ἐς τὸν Γομπήιον ἐλασφήμει, ὡς τυραννίδος ἐφιέμενον, καὶ εἰ μὴ νῦν σὺν φόβῳ τοῦ Καίσαρος ἀποθοῖτο τὴν ἀρχήν, οὔποτε μεθήσοντα· ἔξιον δ' ἀπιθῶσιν, ἀμφοτέρωθεν πολεμίους, καὶ στρατὸν ἀγείρειν ἐπ' αὐτούς, ᾧ δὴ μάλιστα ἔλαθεν ὑπὸ Καίσαρος ἐωνημένος. Πομπήιος δ' αὖτ' αὖ χαλεπαίνων τε καὶ ἀπειλήσας, βίᾳ ἐς τοῦτο ἀσφαλῶς ἀγόμενος ὑποξύει, καὶ ἡ βουλὴ ὑποπτότερον μᾶλλον εἶχεν ἤδη τοῦτο ἀμφοτέροις, δημοτικώτερον δ' ὅμως ἠρώτων Πομπήιον, καὶ τῷ Καίσαρι ἐδυσχέραινον τὸν τοῦδε τὴν ὑπατείαν ὑποψίας σφῶν· οἱ δὲ καὶ ᾧ ὅτι οὐκ ἀσφαλῶς ἠρώτων διαλύειν τὸν ὑπὸ τοῦ Γομπήιου δύναμιν, μέχρι τοσούτου σκῆψιν ἀποθέσθαι, ἔξω τε τῆς πόλεως ὄντα καὶ μεγάλου στρατοπεδεύοντος. ὃ δὴ αὐτὸ καὶ ὁ Κουρίων ἐδέδρεφεν, ὡς δέον ὑπάρχειν αὐτοῖς, ὅτι ὃν Πομπήιον Καίσαρα ἀμυνόμενα πάντα καταλύειν· οὐ πείθων δὲ δίελυε τὴν βουλὴν ὅτι ἀτελέσι πᾶσι δυνάμεσι δὲ ταῦθ' ὁ δήμαρχος. ὅτε δὴ καὶ μάλιστα τοῦ Γομπήιου μετεμέλησε τὴν δημαρχίαν ἐς ἀδυτέραν τὸν ὑπὸ Σύλλα καθηρημένων δύναται ἀνάγοντι αὖθις ὅτι ὃ ἀρχαῖον. διαλυόμενοι δὲ ὅμως τοσόνδε μόνον ἐνεφίσαντο, Καίσαρα καὶ Γομπήιον τέλος ἔχοντας στρατιωτῶν ἐς συμμαχίαν ἑκάτερον πέμψαι φυλακῆς οὕνεκα δίχα τὴν Κρίσσου συμφοράν. καὶ τεχνάζων ὁ Γομπήιος, ἀπήτει

ὃ τίλος, ὁ σύλλογος ὅτι συμφορᾷ χρατηγῶν δύο Καίσαρος Τιτυρίου τε καὶ Κόττα, Καίσαρι κεχρήκει. ὁ δ' αὐτὸς ὑμήσας ἕκαστον ἀνδρα δραχμῶν πεντήκοντα καὶ ἑξακοσίας, ἀπέπεμπεν ἐς Ρώμην, καὶ στεφάνους ἔπεμπεν αὐτῷ παρ' ἑαυτοῦ. Σεξτιος δὲ ἄλλος τοῦ Συρίαν φασίντος, ἐξ ἧς μόλις ἐχείμαζεν ὁ Καπύλος, ἐπ' αὐτὰ πεμφθέντες ὑπὸ τοῦ Γομπηίου τοῖς Καίσαρος, ἀλλά τε πολλὰ δυσχερῆ τῷ Καίσαρος διεπράσσοντο, καὶ ἰσχυρίζοντο τῷ Πομπηίῳ τιμὴ χρατιστὰ Καίσαρος πεπρυμένῳ τε πόνῳ καὶ χρόνῳ, καὶ ἃ οἴκοι πολοῦσθαι, μεταθέσθαι τοῖς αὐτόν· ὅτε δὴ καὶ Αλπεια διέλθοιεν· καὶ οἱ μὲν οὕτως ἔλεγον εἴτε ὑπὸ ἀγνοίας εἴτε διεφθαρμένοι. Καίσαρι δ' ἔμελλε πᾶς ἀνὴρ ἐς τοιαῦτα καὶ πόνους, ὑπό τε ἔθους τῶν χρατιστῶν, καὶ ὑπὸ κερδῶν ὅσα πόλεμος τοῖς νικῶσιν ἐργάζεται, καὶ ὅσα τοιαῦτα Καίσαρος ἀνὴρ ἐλάμβανον, ἐδίδου γὰρ ἀφθόνως χρηματίζειν εἰς ἃ ἐβούλευεν, οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ στωμύλοντες αὐτῶν, ὅμως ὑπέμενον. ὁ δὲ Γομπήιος τοῖς ἠγελημένοις πίστεως, οὔτε χρατιστὰ ὕστε τοιαῦτα ἐς τοσοῦτον ἔργον ἠγόρευ· ἡ βουλὴ δ' ἡμῶν ἕκαστον ἤτει. καὶ ὁ Καπίδιος πρωτοῦργος ἐλήρει καὶ ἐπεπείθανέτο αὐτῷ τοιαῦτα μέγας, εἰ δηλεῖ Καίσαρι πέμπειν διαδέχους, καὶ εἰ Γομπήιον τὸ ἀρχεῖον ἀφαιρήσεσθαι, οἱ δὲ ζητοῦντο μὲν ἀνέθυον οἱ πλείους, Καίσαρι δ' ἐπιφθόνως τοὺς διαδόχους ἐπέμενε μόνου δὲ τοῦ Κουρίωνος, εἰ ἀμφοτέρους δηλοῖ τοῦτο ὁ χρησὸς ἀποθέσθαι, δύο μὲν καὶ εἴκοσιν ἀνδράσιν ἀπήρεσκε, πεντακόσιοι δὲ καὶ ἑξακισχίλιοι τὰ ἐς ὃ συμφέρον ἀπὸ τῆς ἕρδος ὅτι τῷ τοῦ Κουρίωνος γνώμῃ ἀπέκλινον· ὅτι δὴ καὶ ὁ Καλήσιος τῷ βουλῇ διέλεσε βοῦν, Νικᾶτε δεσπότην ἔχειν Καίσαρα. λόγου δ' ἄφνω ψευδοῦς ἐμπεσόντος, ὅτι τοὺς Αλπεις ὁ Καῖσαρ ὑπερελθών, ὅτι τῇ πόλει ἐλαύνῃ, δόρυβός τε πολὺς ἦν καὶ φόβος ἀπηύτων, καὶ ὁ Καλήσιος εἰσηγεῖτο τῷ ὑπὸ Καπύλῳ χρατιστὰ ἀπωθεῖσθαι ὡς πολεμίῳ Καίσαρι· ἐνίσταμένου δὲ ὡς ὅτι ψευδέσι τοῦ Κουρίωνος, εἶπεν, Εἰ κωλύομεν ψήφῳ κοινῇ τὰ συμφέροντα διοικεῖν, κατ' ἐμαυτὸν ὡς ὕπατος διοικήσω. καὶ τοῦδε εἰπὼν ἐξέδραμε τῆς βουλῆς ἐς τὰ προάστεια μὴ τὸν στεφανώσων, ξίφος τε ὀρέγων τῷ Γομπήῳ, Κελεύω σε, ἔφη, καθ' ὧν καὶ ὅδε χωρεῖν ὑπὲρ Καίσαρος ὑπὲρ τε πατρίδος, καὶ χρατιστὰ ἐς σοῦ τό σοι δίδομι, ἢ τε τῶν ἀμφὶ Καπύλιον, ἢ τῶν ἄλλων Ιταλίαν ὅση, καὶ ὅσην αὐτὸς ἐθέλεις ἄλλην καταλέγειν· ὁ δ' ὑπέσχετο μὲν ὡς κελευόμενος ὑπὸ τοῦ ὑπάτου, ἐπιπόθει δ' ὅμως, Εἰ μή τι χρείαιτο, ἀπατῶν ἢ τιμᾶσθαι καὶ πότε εἰς εὐπρέπειαν. Κουρίωνι δ' οὐκ ἦν μὲν ὑπὲρ τῆς πόλεως ἐξουσίαπις (οὐδὲ γὰρ προῖέναι τὸ τειχῶν τοῖς δημόταις ἐφίεται) ὠλοφύρετο δ' ὡς ὃ δῆμος τὰ γεγονότα, καὶ τοὺς ὑπάτους ἡδίου κηρύσσειν μηδένα πω καταλέγοντι πείθεσθαι Πομπηίῳ οὐδὲ δὲ δοῦναι, ἐπεί οἱ καὶ ὁ τῆς δημαρχίας χρόνος ἔληγε, δείσας ὑπὲρ ἑαυτοῦ, καὶ ἀπογνοὺς ἔτι δυνατὸν εἶναι βοηθεῖν τῷ Καίσαρι, τῷ ἀσυδίᾳ ἀνεχώρει πρὸς αὐτόν. ὁ δ' ἄρτι ὃν Ωκεανὸν ἐν Βρεττανοῖς διαπεπλεύκει, καὶ ἀπὸ Κελτῶν τῶν ἀμφὶ τὸν Ρῆνον τὰ ὄρη τὰ Αλπεια διελθὼν στενὰ πεντακισχιλίοις πεζοῖς καὶ ἱππεῦσι διακοσίοις, κατέβαινεν ὅτι Ραβέννης, ἣ στενωφὴς τε ἦν τῇ Ιταλίᾳ, καὶ τῆς Καίσαρος ἀρχῆς τελευταία. φιλοφρονησάμενος δὲ τὸν Κουρίωνα, καὶ χάριν ὑπὲρ τῶν γεγονότων ὁμολογήσας, ἐσκήπτει πρὸς τῶν πρώτων. Κουρίωνι μὲν δὴ συνεκάλει ἐδόκει ὅτι γραπτὰ ἄπρακτα ἤδη καὶ ἄχθος ὅτι Ρώμης, Καίσαρι δ' ἔτι πειρᾶσθαι διαλύσεων. τοῖς δὲ φίλοις ἐκέλευσεν ὑπὲρ αὐτοῦ συμβῆναι, τὰ μὲν δήμα αὐτὸν ἔθνη καὶ στρατόπεδα ἀποδώσεσθαι, μόνα δ' ἔξειν δύο τέλη, καὶ τῶν Ιλλυρίδα μὴ τῆς ἐντὸς Αλπεων Γα-

λαλίας, ἕως ὕπατος ἀποδειχθείη· καὶ Πομπηίῳ μὲν ἀρχεῖν ἐδόκει. καὶ παρακωλυόντων δὲ τῶν ὑπάτων ὁ Καῖσαρ ἐπίστειλε τῇ βουλῇ, καὶ τὸν ὑπατεύοντα ὁ Κουρίων τετρακόσιους ὑπὲρ τετρακισχιλίους σταδίους δραμών, ἐπίδυκα τοῖς νέοις ὑπάτοις ἐσιοῦσιν ἐς ὃ βουλευτήριον τῇ πεμπτηκαιεικάτῃ ἔτους. ἔδεισε δ' ἡ γραφὴ καταλαβοῦσά τε σιτηρὰ ὧν ἐξ ἀρχῆς ὁ Καῖσαρ ἐπιποιεῖται, καὶ παρακλήσαντα ὅτι θέλοι Πομπηίῳ στρατοπεδεύεσθαι, ἄρχοντος δ' ἐπ' ἐκείνου οὔτε ἀποδήσεσθαι, καὶ τὰ μισθώματα αὐτίκα τε τῇ πατρίδι, καὶ ἑαυτῷ χρῆναι σφίσεσθαι, ἐφ' ᾧ δὴ σφόδρα πολῖται ἀνέκραγον, ὡς ὅτι πολέμου καταγέλαστα δέξοιντο εἰ) Λεύκιον Δομίτιον· καὶ ὁ Δομίτιος αὐθις ἐξήει μετὰ τετρακισχιλίων ἐκ καταλόγου. Αντωνίου δὲ καὶ Καπίωνος δημαγωγούντων μὴ Κουρίωνα, καὶ τὸν Κουρίωνος γνώμην ἐπαινούντων, ἡ βουλὴ φιλονεικότερον ἔτι τὸν Πομπηίου φρατραὶ φύλακα σφῶν ἠρώτησε τὸ εἰ), τὸν Καίσαρος πολεμίαν· καὶ οἱ ὕπατοι Μάρκελλός τε καὶ Λέντλος ἐκάλουν τοὺς ἀμφὶ τὸν Αντώνιον ἐκφῆναι τὸν στασιαστήν, μή τι καὶ δημοχρωτοῦντες ὅμως πάθοιεν ἀποπάτερον. ἔνθα δὴ μέγα βοήσας ὁ Αντώνιος, ἅμα τε ἕδρα με τῆς ἕδρας στυγῶ ὀργῇ, καὶ ἅμα τῆς ἀρχῆς ἐπιθιάζειν αὐτοῖς ὡς ἱερὰ καὶ ἄσυλος οὖσα ὑβρίζοιτο, καὶ ἅμα σφῶν, ὅτι γνώμην ἐσφέροντες ἢν δοκοῦσι στυγοῖσιν, ἀξελαυνόμενοι στυγοῦ ὕβρει, μήτε τινὰ σφαγὴν μήτε μῦσος ἐργασάμενοι. ταῦτα δ' εἰπὼν, ἐξέτρεχεν ὥσπερ εἴθιστο, πολέμους καὶ σφαγὰς καὶ στάσεις καὶ φυγὰς καὶ δημεύσεις καὶ ὅσα ἄλλα αὐτοῖς ἔμελλεν ἔσεσθαι, στενοχωρίζων, ἀρᾶς τε βαρείας τοῖς τούτων αἰτίοις ἐπῳδώμενος. συνεξέθεον δ' αὐτῷ Κουρίων τε καὶ Κάσσιος· καὶ γάρ τις ἦδη φρατὴς ἐωρᾶτο ἐκ Γομπηίου στασιάζόμενος ὃ βουλευτήριον· οἷδα μὲν δὴ ταῦτα πολλῷ στενοῖς Καίσαρα νυκτὸς αὐτίκα λαθόντες ἐχώρησαν ὅτι ὀχήματος μισθωτοῦ, ἅμα πέντε ἑταίρους ἐσδυόντες· καὶ αὐτοῖς ἔτι ὧδε ἔχοντας ὁ Καῖσαρ ἐπεδείκνυ τῷ φρατρῷ, ἐπιρρήδην λέγων ὅτι τὰς σφᾶς τοσάδε ἐργασαμένους ἠρώτα πολεμίους, καὶ τοιοῦδε ἄνδρας ὑπ' αὐτῶν τι φθεγξαμένους οὕτως ἐξελαυνομένους αἰσχρῶς. ὁ μὲν δὴ πόλεμος ἐκατέρωθεν ἀνέωκτο, καὶ κεκήρυκτο ἤδη σαφῶς. ἡ δὲ βουλὴ νομίζουσα Καίσαρι ὃν φρατὴν ἀπὸ Κελτῶν στυγῶ χρόνῳ πρὸς ἑσθαι, ἐπεὶ ὅποτε αὐτὸν ὁρμήσοι, ὅτι τηλικοῦτον ἔργον σὺν ὀλίγοις, πρεσβεύεται Γομπηίῳ τετρακαίδεκα μυριάδας Θετταλῶν ἀγείρειν, καὶ μάλιστα αὐτῶν τοὺς ἐφρατευμένους ὡς ἐμπειροπολεμίους, ξενολογεῖν δὲ καὶ ἐκ τῶν πρὸς ἑῴων ὅσα ἄλκιμα, χρήματα δ' ἐς ὃν πόλεμον αὐτῷ τά τε κοινὰ πόρρω αὐτίκα ἐνηφίζοντο, καὶ τὰ ἰδιωτικὰ σφῶν ὅτι τοῖς κοινοῖς, εἰ δεήσειεν, εἰ) φρατικὰ· ἔς τε τὰς πόλεις ἐφ' ἕτερα πρεσβείας πέμπουσι τὸ ὀργῇ καὶ φιλονεικίᾳ, ἀσυνδέτως οὐδὲν ἀποδεικνύντες ἐξυπάτης. ὁ δὲ Καῖσαρ ὅτι μὲν ἑαυτῷ φρατὴν πρεσβεύσῃ, χαίρων δ' ἀεὶ ταχυεργίας τε καὶ παπληξίᾳ καὶ φόβῳ τὸ μὴ μᾶλλον, ἢ πράξεσι δυνάμει, μὴ τὰ πεντακισχιλίων ἔγωγε πρεσβεύειν ἐπιχειρεῖν τοσῷδε πολέμῳ, καὶ φθάσας τὰ σύνεργα τῆς Ιταλίας, τοὺς μὲν λοχαγοὺς αὐτῶν σὺν ὀλίγοις τοῖς μάλιστα βουλομένοις, εἰρωνικῶς ἐσαλπίκτους, πρεσβεύσας ἐσελθεῖν ἐς Αρίμινον, καὶ τὰ τε πόλιν ἄφνω καταλαβεῖν· ἦδη δ' ὅτι Ιταλίας πρόσω μὴ τὸν Γαλατίαν. αὐτὸς δὲ πρεσβεύσατο, ὡς δὴ σῶμα στρατηγήσων, ὑπεχώρησε τῇ συμποσίου, τοὺς φίλους ἀπολιπὼν ἔτι ὀρθιαθαι, καὶ ζεύγους ὑπεβάς, ἤλασεν ἐς Αρίμινον, ἐπομένων οἱ τῶν ἱππέων ὀλίγα διαστήματος. δρόμῳ δ' ἐλθὼν ὅτι ὃν Ρουβίκωνα ποταμὸν, ὃς ὁρίζει τὸν Ιταλίαν, ἔστι τῷ δρόμῳ, καὶ ἐς ὃ ῥοῦμα ἀφορᾶν,

Ariminū quondo cepisset Caesar.

Rubicō.

παρεφέρετο τὴν γνώμην λογιζόμενος ἕκαστα τῶν ἐσομένων κακῶν, εἰ τόνδε τὸν πόλεμον σὺν ὅπλοις περάσαιτε, καὶ παρὸν τοῖς πρόσθεν εἰπεῖν μὴ ἐνεγκοῦσιν, Ἡμῶν ὑπάρχει τὰ γιγνόμενα, ὦ φίλοι, τῆσδε τῆς διαβάσεως ἐμοὶ κακῶς ἀκούσῃ, ἢ δὲ βεβάσεως πᾶσιν ἀνθρώποις καὶ εἰποῦσιν, οἷά τις ἔνθους ἐπέρα σὺν ὁρμῇ, Ὁ κύβος ἀνέρριφθω. δρόμῳ δὴ ἐντεῦθεν ὑπτίων, Αἰμιλιανόν τε αἱρεῖ παρὰ ἕω, καὶ ἐς ὃ παρῆλθεν ἐχώρει Φρουρεία τοῖς ὑπατικοῖς ἐφιεμένοις, καὶ τὰ ἐν ποσὶ ἡ ὕλη μεθημαξάσης ἥσσων ἐκ πόλεων χωρίων ὡς ἐν ἐκπλήξει, καὶ δρόμος ἀσπὶς πάντες μετ' οἰμωγῆς τό τε ἀκριβὲς οὐκ εἰδότες, καὶ ὃτι Καίσαρα νομίζοντες μὴ ἀπίεσθαι στρατῷ καὶ κρότῳ ἐλαύνειν· ὧν οἱ ὕπατοι ψευδαγόμενοι, ὅτι Γναῖος Πομπήιος οὐκ εἴων ὅπλα τῆς ἑαυτοῦ γνώμης ἐμπίπτειν πολέμου δύναθαι, ἀλλ' ἐξώτεινον ἐκπηδᾶν ἐς τὴν Ἰταλίαν καὶ στρατολογεῖν, ὡς τῆς πόλεως καταληφθησομένης αὐτίκα· ἥ τε δεῖμα βουλὴ τῷ δόξαι αὐτοῖς ἐξείας τῆς ἐσβολῆς τῷ Καίσαρος ἡμιόλιον, ἐδεδοίκεσαν ἔτι ὄντες ἀπόδρασιν, καὶ σὺν ἐκ πλήξει μετεύοντο ὑ δεξάμενοι τὰς Καίσαρος στρατιάς, ὅτε νομίζοντες εἶναι δίκην, ὅτε σφᾶς ὁ φόβος ἐς ὃ βοῦλον ἀπὸ τῆ Φιλεταίρου μετέφερε· τέρατά τε αὐτοῖς ἐπιπολλὰ καὶ σημεῖα οὐσίνια. αἷμά τε γὰρ ἔδοξεν ὁ Νεῖλος ὕσαι, καὶ ξόανα ἱδρῶσαι, καὶ κεραυνοὶ πεσεῖν ὅπου πολλοί, καὶ ἡμίονος τεκεῖν, ἄλλα τε πολλὰ δυσχερῆ παρεσήμηνε τὴν ἐς ἀεὶ τῆς πολιτείας ἀναίρεσίν τε καὶ μεταβολήν· θύραι δὲ ὡς ὅπου φοβερῆς παρύγρασφον, καὶ ὁ δῆμος ἐν μνήμῃ τῆ Μαρίου καὶ Σύλλα κακῶν μέγεθος, ἐκεκράγει Καίσαρα καὶ Πομπήιον ἀποθέσθαι τὰς δυναστείας, ὡς ἐν τῷ δὲ μόνῳ τῷ πολέμου λυθησομένου, Κικέρων δὲ ἔ πέμπειν ἐς Καίσαρα διαλλακτὰς ἀπαρασκεύων ἤ ἐς ἅπαντα τὸν ἔπειτα χρόνον, Φαώνιος μὲν Γναίου Πομπήιον ὑπισχνεῖτο πλοῦν ὅ ποτε λειφθέντος ἐν αὐτῷ, πρεκάλει τὴν γλῶ παταξαι τῷ ποδί, καὶ τὰ γραπτίδα ἐξ αὐτῆ ἀναλαβεῖν· ὁ δ', Ἕξετε, εἶπεν, ἀλλ' ἐπαχθόμενόν μοι, ἢ μὴ δίκην ἡγεῖσθε τὴν Ῥώμην ἀπολιπεῖν, καὶ εἰ τὴν Ἰταλίαν ὑπὸ τῇ Ῥώμῃ δίκης ἐν. οὐ γὰρ τὰ χωρία καὶ τὰ οἰκήματα τὴν δυνάμεως ἢ τὴν ἐλευθερίαν ἐστὶ τοῖς ἀνδράσιν, ἀλλὰ τοῖς ἀνδράσιν, ὅπῃ ποτ' ἂν ὦσιν, ἔνεστι ταῦτα ζῆν ἐφ' ἑαυτοῖς, ἀμυνομένοις δ' ἀναλήψεσθαι καὶ τὰ οἰκήματα. ὁ μὲν δὴ τοσάδε εἰπὼν, καὶ ἀπειλήσας τοῖς ὑπεναντίοις, εἰ φείσοιτο χωρίων ἢ κατασκευῆς ἀπολείψονται τὴν ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀγῶνα, ἔζηει τῆς τε βουλῆς καὶ τῆς πόλεως αὐτίκα ἐς τὴν ὑπὸ Καπύη γραφαί, καὶ οἱ ὕπατοι σὺν εἵποντο αὐτῷ, τοῖς δ' ἄλλοις ἀπορία τε ἐς πολὺ κατεῖχε, ἔ διεπορεύοντο ὅ τῷ βουλευτηρίῳ μετ' ἀλλήλων· ἅμα δὲ ἡμέρᾳ ὃ πλέον ὅμως ἔζηει καὶ ἐδίωκε ὃν Γναῖον. ὁ δὲ Καίσαρ ὑπὸ Κορφινίῳ Λαβίου Δομίτιον ὑπεπιμφθέντα οἱ τῆς ἐχούσης τὴν διάβασιν καταλαβεῖν, οὐ πρὸς ἀμφ' αὐτὸν ἔχοντα τοὺς τετρακισχιλίους ἐπολίορκει, καὶ οἱ ὃ Κορφίνιοι οἰκοῦντες φθάσαντα ὃν Δομίτιον ἀμφὶ τὰς πύλας καταλαβόντες, τῷ Καίσαρι παρήγαγον· ὁ δὲ τὴν μὲν γραφὴν αὐτῷ παρεσπεμψάμενοι οἱ παρόντες ἐδέχατο ἐς ἐρήσιμα τῶν ἀγῶν, Δομίτιον δ' αὐτὸ ἀπαλλάξαι τῆ ἑαυτοῦ χρημάτων μέρη καὶ ὅποι βούλοιτο ἀπιέναι, ἐλπίσας μὲν ἴσως δι' τὴν ὑποψίαν παραμυθεῖν, οὐ κωλύσας δ' εἰς Γναῖον ἰόντα. γενομένων δὲ τούτων οὕτως ὀξέως, ὁ Γναῖος ἐς Νουκερίαν ἐκ Καπύης, κ ἐκ Νουκερίας ἐς Βρεντέσιον ἦπτίγατο, ὡς εἰς ὃν Ἰόνιον διαβαλῶν ἐς Ἤπειρον, ἔ τῷ πολέμου τὴν παρασκευὴν συνήσων ἐν αὐτῇ, ἔθνεσί τε πᾶσι ἔ στρατηγῆς καὶ δυνάσαις κ βασιλεῦσι κ πόλεσιν ἔγραφε

σπένδαφε χῦ απυδλὼ ὅ τι δυώαιτ' ἕκαστος ἐς ὃν πόλεμον συμφέρειν· ἡ τάδε μὲν ἀληθέως ἐλέγετο, ὁ δ' ἴδιος αὐτῦ Πομπηίου στρατὸς ἰῶ ἐν Ἰσπανίᾳ, ἐ πολεμικωτάτης εἶχεν ὡς ὁρμήσων ὅπῃ ποτ' δὴ αἱ χρεῖαι καλῶσιν. αὐτὸς δ' ὁ Πομπήϊος τὴν ἀμφ' αὐτὸν ἤδη τελῶν τὰ μὲν ἔδοξε τοῖς ὑπάτοις παραπάγειν ἐς Ἠπειρον ἐκ Βρεντεσίου, ἐ διέπλευσεν οἴδε αὐτίκα ἀσφαλῶς ἐς Δυρράχιον, ἣν Ἐπίδαμνόν τινες εἶ) νομίζοισι δι' ἀγροίαν βασιλεὺς τὴν τῆδε βαρβάρων Ἐπίδαμνος πόλιν ὠ-κισεν ὑπὲ θαλάσσης, καὶ ἀφ' ἑαυτῦ παρωνύμιον Ἐπίδαμνον, τοῦτο δυναστεύοις Δυρράχιος νομιζόμενος εἶ) Ποσειδῶνος, ὑπέτειον ὠκισε τῇ πόλει, καὶ Δυρράχιον ὠνόμασε· πολεμουμένῳ δ' αὐτῷ τὴν ἀδελφὴν τὴν δὲ τὴν Δυρράχου συνεμάχησεν ὁ Ἡρακλῆς ὑπὲ μέρει τῆς γῆς, ἧς Ἐρυθρείας ἐπωνύμιον, ὅθεν οἱ Δυρράχιοι ὃν Ἡρακλέα, ὡς μεσίτην τῆς γῆς, οἰκιστὴν σφῶν ὑπέλαβον, οὐκ ἀρνούμενοι μὲν ὃν δὲ Δυρράχιον, φιλοτιμούμενοι δ' ὑπὲρ σφῶν ἐς ὃν Ἡρακλέα μᾶλλον ὡς ἐς θεόν. φασὶ δ' ἐν τῇ μάχῃ τῇδε Δυρράχου παῖδα Ἰόνιον ὑφ' Ἡρακλέους ἐξ ἀγροίας ἀποθανεῖν, καὶ ὃν Ἡρακλέα ὅσῳ μᾶλλον θάλψαντα ἐμβαλεῖν ἐς ὃ πέλαγος, ἵνα ἐπώνυμον αὐτῦ γένοιτο· χρόνῳ δὲ τῆς τε χώρας καὶ πόλεως κατασχεῖν Φρύγας ἐκ Φρυγῶν ἐπωμελθόντας, καὶ Ταυλαντίους ἐπ' ἐκείνοις Ἰλλυρικὸν ἔθνος, ὑπὲ ᾧ τοῖς Ταυλαντίοις ἕτερον γένος Ἰλλυριῶν Λιβυρνοί, οἱ τὰ πρῶτα μικρὰ ναυσὶ τραχείαις ἐλπίζοντες, καὶ Λιβυρνίδας σὺν δὴν ἐπωνύμους Ῥωμαίοις τὰς ναῦς τὰς τραχείας, ὧν ἄρα πρῶτον ἐς πειραν ἦλθον. οἱ δ' ἐκ τῶν Λιβυρνῶν ἐξελαθέντες ὑπὸ τῦ Δυρραχίου, Κερκυραίοις ἐπαγόμενοι θαλασσοκρατοῦντας, ἔξέβαλον τοὺς Λιβυρνούς, καὶ αὐτοῖς οἱ Κερκυραῖοι σφετέρους ἐγκατέμιξαν οἰκήτορας, ὅθεν Ἑλληνικὸν εἶ) δοκεῖ δ' ὑπέρειον, τὸ δ' ὑπέκλησιν ὡς οὐκ ἄμεινον ἀναλλάξαντες οἱ Κερκυραῖοι, ἐ τὸ δὲ ἀπὸ τῆς αὐτῶ πόλεως Ἐπίδαμνον ἐκάλεσαν, καὶ Θουκυδίδης οὕτως ὠνόμαζεν· ἐκ νικᾷ δ' ὅμως ὃ ὄνομα, ἡ Δυρράχιον κλῄζεται. οἱ μὲν δὴ μετὰ τῶν ὑπάτων διεπεπλεύκεσαν ἐς ὃ Δυρράχιον, ὁ δὲ Πομπήϊος ὃν ὑπόλοιπον στρατὸν ἐς ὃ Βρεντέσιον ἀγαγών, ταύτῃ ναῦς ἀμείνων ἐπωμελεῖν αἵ τοῖς ὑπάτοις διέφερον, καὶ ὃν Καίσαρα ἐπελθόντα ἀπὸ τειχῶν ἠμύνετο, τὸ τε πόλιν διεπάφρυε, μέχρι καταπλεύσαντος αὐτῷ τῦ στόλου πρὸς διάλυσιν ἐπάρας ἀπέπλευσε, τοὺς βουλομένους ὑπὲ τῶν τειχῶν ὑπολιπών, οἳ ἡ αὐτοὶ νυκτὸς ἐρχομένης ἐξέπλεον ουείῳ πνεύματι. ἡ Πομπήϊος μὲν ὧδε μὲν τὸν στρατὸν πάντα ἐς Ἤπειρον, ἐκλιπὼν τὸ Ἰταλίαν, διεπέρα· ὁ δὲ Καῖσαρ ἠπόρει μὲν ὅπῃ τραπείη, ἡ ὅθεν ἄρξαιτο τῦ πολέμου, τὸ ὁρμὸν πάντα χρὴ οὖσαν ἐς ὃν Πομπήϊον ὁρᾶν. διώκειν δὲ τῦ Πομπηίου ὃν ἐν Ἰσπανίᾳ στρατὸν πολὺ τε ὄντα ἡ χρόνῳ γεγυμνασμένον, μὴ οἱ διώκοντι τ' Πομπήϊον κατόπιν ὑπιγνοῖτο, τόνδε μὲν οὖν αὐτὸς ἔγνω παρακαλεῖν ἐς Ἰσπανίαν ἐλάσας, τὸ δὲ δυώαμιν ἐς πύντ' ὑπεδέχετο, καὶ τοὺς μὲν ἐν τῷ Βρεντεσίῳ, τοὺς δ' ἐν Ὑδρουῦντι κατέλιπε, τοὺς δ' ἐν Τάραντι φύλακας εἶ) τῆς Ἰταλίας, ἑτέρους δ' ἔπεμπεν ἅμα Κοΐντῳ Οὐαλερίῳ Σαρδὼ τὸ νῆσον καταλαβεῖν πυρφορεῦσόν, ἡ κατέλαβον. Ἀσίνιός τε Πόλλιων ἐς Σικελίαν πεμφθείς, ἧς ἡγεῖτο Κάτων, πεῦθανόμενος τῷ Κάτωνι Πότερα τῆς βουλῆς ἢ τῦ δήμου δόγμα φέρων ἐς δημοτέλειαν ἐμβάλλοι, ὧδε ἀπεκρίνατο, Ὁ τῆς Ἰταλίας κρατῶν ὅτι τοῦτα ἔπεμψε, ἡ Κάτων μὲν τοσόνδε ἀπεκρινάμενος, ὅτι φειδοῖ τῷ ὑπηκόων οὐκ ἐνεχώσθα αὐτὸν ἀμῦναι, διέπλευσεν ἐκ Κερκύρας ἐς Γομπήϊον. ὁ δὲ Καῖσαρ ἐς Ῥώμην ἐπιχθεὶς, τό τε δῆμον ἐκ μὲν-

μης τ' ὀπὶ Σύλλα ἢ Μαρίου καλῶ πεφευγότα ἐλπίσι ἢ ἐπανορθώσεσι πολλαῖς ἀνελάμβανε, καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἐπεμηνύομεν φιλανθρωπίαν, εἶπεν ὅτι καὶ Λιβύκιον Δομίτιον ἐλῶν, ἀπαθῆ μὲν ἡ μὴ τῶν χρημάτων. τὰ δὲ κλεῖθρα τῶν δημοσίων ταμιείων ὀξέως ἔπηξε, καὶ τὴν δημαρχὸν ἐνὶ Μετέλλῳ κωλύοντι θάνατον ἠπείλει, τῶν τε ἀναῤῥούντων ἐκείνῳ χρημάτων, ἃ φασιν ὀπὶ Κελτοῖς πάλαι συλῶ ἀρᾶ δημόσια τιθῆναι μὴ σαλεύειν ἐς μηδέν, εἰ μὴ Κελτικὸς πόλεμος ὀπάοι· ὁ γὰρ ἔφη, Κελτοὶ αὐτοὺς ἐς τὸ ἀσφαλέστατον ἐλῶν, λελυκέναι τῇ πόλει τὰς ἀρά. Λέπιδον γὰρ Αἰμίλιον ἐφίζειν τῇ πόλει, καὶ τὸν δημαρχον Μάρκον Αντώνιον τῇ Ἰταλίᾳ καὶ τοῖς ἐπὶ αὐτὸν γράφω. ἐς τε τὰ ἔξω, Κουρίωνα μὲν ἀπὸ Κάτωνος ἠρεῖτο ἡγεῖσθαι Σικελίας, Κάσσιον δὲ Σαρδοῦς, καὶ ἐς τὸν Ἰλλυρίδα Γάϊον Αντώνιον ἔπεμπε, καὶ τὸν ὑπὲρ Αλπεων Γαλατίαν ἐπίτροπε Λικινίῳ Κράσσῳ. ἐκέλευσε δὲ καὶ νεῶν στόλους δύο γίγνεσθαι τοῖς ἀπὸ τοῦδε ἀμφί τε τὸν Ἰόνιον καὶ τὸν ἐπὶ Τυῤῥηνίαν, ἢ ναυάρχους αὐτοῖς ἔπι γνωμοῦσι ἐπίστευσεν Ορτήσιόν τε ἢ Δολοβέλλαν. οὕτω κρατῶν ἅπαντος ὁ Καῖσαρ ἄδεσπον Πομπηΐῳ ἡγέσθαι τὴν Ἰταλίαν, ἐς Ἰβηρίαν ἦει, ἔνθα Γαβινίῳ καὶ Αφρανίῳ τοῖς Πομπηΐου στρατηγοῖς συμβαλὼν, ἥσσονα αὐτῶν ἐφέρετο τοῖς ὅπλοις, τὰ δὲ ἀλλοφύλοις ἀνδράσι ἐς πόλεμον ἀμφὶ τὴν πόλιν Ιλέρδαν, καὶ στρατοπεδεύων ὁ Καῖσαρ ὀπὶ κρημνοῦ, ἐς πολὺ μὲν ἀφ' ὑγροῦ τοῦ Σικόριος ποταμοῦ, χειμῶνος δὲ ἄφνω τὸν ὑγρὸν καταλαβόντος, ὑδάτων τε πλῆθος ἀπολειφθὲν ἐν τῇ περαίᾳ διέφθειρε τοὺς ὑγρούς. ὁ δὲ Πετρήϊος, καὶ ὁ Καῖσαρ αὐτὸς ἐμάχοντο μὴ τῷ ἀνδρὶ στρατῷ καρτερῶς ἀπό τε δυσχωρείας καὶ ἀπὸ λιμοῦ ἢ χειμῶνος ἤδη καὶ πολεμίων, οὐδέν τι ἧσσον ἢ πολιορκίας ἔργον ἐῶν μᾶλλον ἢ μάχας ἐπιλήπτους. ὁ μὲν Αφράνιος ἢ ὁ Πετρήϊος ἐς τὸν ἀπὸ Ἰβηρίας ἐχάρησαν, ἔτερον στρατὸν ἀφράστους, καὶ ὁ Καῖσαρ ἀεὶ προσλαμβάνων, διεπέφευε τοῖς δήθεν, ἢ ἐκώλυεν ἐς τὸ προσθεν ἰέναι· κρύπτοι καὶ μέρος αὐτῶν προσπεμπόμενον ἐς στρατοπέδου κατάληψιν ἐκωλύσατο, οἱ δὲ ἐπέγνωσαν τοῖς κεφαλοῖς τοῖς ἀπάταις, ὅπερ δὴ σύμβολον ἑαυτοὺς προδιδόντων, καὶ ὁ Καῖσαρ ὅτε σφᾶς ἐλάσειεν, οὔτε κατεκέντησεν, ἀλλ' ἀμηχανίᾳ ἀπαθεῖς ἐς τοὺς πρὸ αὐτοῦ Αφράνιον ἀπέπεμπε, δημοκοπῶν ἐς τοὺς πρὸ παροῦ πολεμίους. ὅθεν δὴ καὶ τοῖς στρατοπέδοις ὀπιμιξίαι τε ἐς ἀλλήλους ἐγίγνοντο συνεχεῖς, ἢ λόγοι πρὸς ξυμβάσιον καὶ ὁ πλῆθος ἤδη δὲ καὶ τὴν ἡγεμόνων Αφρανίῳ μὲν καὶ ἑτέρῳ ἐδόκει τῆς Ἰβηρίας ἀπιέναι Καίσαρι, ἢ ἀπαθεῖς ἐς Πομπήϊον ἀπέναι, Πετρήϊος δὲ ἀντέλεγε, καὶ πρὸς ἀμφὶ τὸ στρατόπεδον, ἔκτεινεν ὅσους ὑπώπτευε καὶ τὴν ὀπιμιξίαν τὴν Καίσαρος, τῶν τε ἰδίων ἡγεμόνων σὺν ἀλλοφύλοις τινὰ ἀνδρὸς μᾶλλον ἀπιστοῦντα· ἐξ ὧν ἔτι μᾶλλον ἀχθόμενοι τῇ σκυθρωπότητι τοῦ Πετρήϊου, ἐς τὸ φιλάνθρωπον τοῦ Καίσαρος ἐπέκλιναν τὰς γνώμας. ἐπεὶ δέ που καὶ τὴν ὑδρείαν αὐτῶν προσῄλασεν ὁ Καῖσαρ, καὶ ἀμηχανοῦντος ἡμόλυνος ὁ Πετρήϊος, ἐς λόγους τοῦ Καίσαρι σπονδὰς μὲν Αφρανίου ἐφορώντων αὐτοῖς τὴν στρατῶν ἑκατέρωθεν, καὶ συνέβησαν οἱ μὲν σκηνᾶν τῆς Ἰβηρίας τοῦ Καίσαρι, ὁ δὲ Καῖσαρ αὐτοῖς ἀπαθεῖς ἔδει τὸν Οὔαρον ποταμὸν διαβαλεῖν, καὶ ἀπὸ τοῦδε χωρεῖν ἐς Γομπήϊον ἐάν. ἡμόλυνος δὲ ὁ Καῖσαρ ἔδει τοῦδε τοῦ ποταμοῦ, συνήγαγεν αὐτῶν ἐς ἐπήκοον ὅσοι ἦσαν ἐκ τε Ρώμης καὶ Ἰταλίας, καὶ ἐδημηγόρησεν ὧδε, Υμῶν ὦ πολέμιοι (ὧδε γὰρ ἔτι ὦ ῥήματι χρώμενος σωφρονίσειν ὑμᾶς τοῦ ἐμαυτοῦ γνώμου ποιοῦμαι) οὔτε τοῖς προσπεμφθεῖσι ἐς τὸν καταληψιν τοῦ στρατοπέδου, οἳ σφᾶς ἐμοὶ παρέδοσαν, διέφθειρα, οὔτε τὸν δημον

Clypei capitibus impositi, signal deditionis.

" ὑμῶν στρατὸν λαβὼν τὰ ὑδρεύματα, Γέρμου ἐκ τῶν ἐμῶν τοὺς ἀπ' ὄρους Σίκελον
" ποταμὸν ἀπληφθέντας παρασελόντος· εἰ δή τις ὄφελός μοι πρὸς ὑμῶν ἀπ' τούτων
" χάρις, φράζετε αὐτὰ τοῖς Πομπηίου στρατιώταις ἅπασι. τοσάδε εἰπὼν τοὺς μὲν ἀπέλυεν ἀπαλλῆς, αὐτὸς δὲ τῆς Ιβηρίας ἀπέφαινεν ἡγεῖσθαι Κάσσιον Κόιντον. ἡ τάδε μὲν ἐν ἀμφὶ ὄρους Καίσαρα· Λιβύης δὲ Οὐάρος Ατήδιος ἐστρατήγει τῷ Πομπηίῳ, καὶ Ιόβας ὁ τῶν Μαυρουσίων Νομάδων βασιλεὺς τῷ Οὐάρωι συνεμάχει. Κουρίων δ' ἀπ' Καίσαρος αὐτοῖς ἦν Σικελίας ἐπιπλεῖ δύο τέλεσι στρατοῦ, καὶ ναυσὶ δυοδέκα μακραῖς καὶ ὁλκάσι πολλαῖς· Ιτύκη δὲ παρῆν, ὁ μὲν πρὶν βεβαρβαρισμένη αὐτὴν ἰσπανιστὶ φωνή, ἐπειτα δ' ἐποικίαις τισὶν τῶν Νομάδων ἰσπανίαις, ἃς ἀπὸ τῆς στρατιᾶς ὁ τοῖς ὅπλοις ἔτι οὖσης αὐτοκράτωρ ἀπέστη παρασχόμενος. ἔστι δὲ πρὸς τοῖς στρατηγοῖς τόδε τὸ παρασκεύασμα παρὰ τῶν στρατῶν, καθάπερ αὐτοῖς ὅτι μάρτυρες ἀξίως σφῶν αὐτοκράτορες εἶεν), καὶ πλοῖα πολλὰ οἱ στρατηγοὶ πάλαι μὲν ὅτε πᾶσι τοῖς μεγίστοις ἔργοις παρεσκευάσαντο, νεῶν δ' ὄντων τότε τῶν ἀφθονίαν πεποιημένων τὸ μυρίους πεσεῖν. ἔπι δὲ τῷ Κουρίωνος ἐπιπλέοντες ἐκ Σικελίας, οἱ ἐν τῇ Λιβύῃ νομίσαντες αὐτὸν δόξοκοπίαν ἀμφὶ ὄρους χάρακα ὄντα Σκιπίωνος καὶ δόξαν τῆς ἐκείνου μεγαλουργίας στρατοπεδοῦσθαι, ὕδωρ ἐφόρμαξαν, καὶ ἐλπίδος οὐ σμικρᾶς τὸ βλέμμα ἀμαυρὸν ὡς ἐπὶ ὁμίχλῃ, καὶ ὕπνος ἐπιγίνεται ἐκ κόπου, μετὰ δ' αὐτὸν ἔμπεσε ἔφοδος ποικίλοι, καὶ ἀσπασμὸς ὅλου τοῦ σώματος· ὧν δὴ χάριν ὁ Κουρίων πρὸς αὐτοῦ Ιτύκην μετεστρατοπέδευε, δι' ἔλους ἰσχυρόν τι καὶ μακρὸν στρατὸν ἀνδρῶν ἀφ' ὧν αἱρήσεσθαι γενόμενα ἄγαν. ὡς δὲ σφίσιν ἡ νίκη Καίσαρος ἐπὶ τὴν Ιβηρίαν ἀπηγγέλθη, ἀνεθαρρησάν τε, καὶ πρὸ ἐπέξαντο τόδε τὸ θάλασσον ἐν βεβαίῳ χωρίον. μάχης δὲ καρτερᾶς γενομένης, Κουρίωνος μὲν εἷς ἀνὴρ ἔπεσεν, Οὐάρου δὲ ἑξακόσιοι, καὶ κατεδιώχθησαν ἔπι πλείονες· Ιόβα δ' ὀπτὼ τε, δέκα ψυδὴς παρασπάδισεν ἀμφὶ ὄρους Βαρβάδου ποταμὸν οὐ πολὺ διεστῶτα ἐπισκοπείαι ὄρους Ιόβαν, πορθμοῦ μὲν αὐτῷ τῆς ἀρχῆς ἐπὶ τῶν γλυτῶν, Σαβουρρᾶν στρατηγὸν σὺν ὁλίγοις ἐπὶ τῷ ποταμῷ καταλιπόντα, καὶ παρ' ὃν λόγῳ πίστιμος ὁ Κουρίων, ἤδεσε θέρμου πρὸς τελέτιμον ὥρᾳ ἡμέρας ἦγε ὃ κεφάλαιον τῆς στρατιᾶς ἐπὶ τὸν Σαβουρρᾶν, ὁδὸν ψαμμώδη καὶ ἄνυδρον· εἰ γάρ τι καὶ νάμα χαμαίζωιον ἐν, ἐξήραντο ὑπὸ τῆς φλογὸς τοῦ ἡλίου, καὶ ὁ ποταμὸς ὑπό τε Σαβουρρᾶ καὶ ὑπ' αὐτῷ παρόντος κατεῖχετο τῷ βασιλέως· σφαλεὶς οὖν τῆς ἐλπίδος ὁ Κουρίων, ἐς λόφους ἀνέδραμεν ὑπό τε καμάτου καὶ πτόησις τῆς ἀνίης σὺν ὀχλεύμενος· ὡς δὲ αὐτὸν κατεῖδον οὗτοι ἔχοντα οἱ πολέμιοι, ὃν μὲν ποταμὸν ἐπέρων ἐς μάχην ἐσκευασμένοι, καὶ ὁ Κουρίων κατέβαινεν ἀφρόνως καὶ ἀφρονικῶς αὐτοῖς ὃν στρατὸν ἄγαν, κυκλωσαμένων δ' αὐτὸν τῶν Νομάδων ἱππέων, ἔπι μὲν ὀλίγα χρόνον ὑπεχώρει, καὶ ἐς βραχὺ συνεστέλλετο, σὺν ὀχλεύμενος δὲ, ἀνέφυγεν αὖθις ἐς τοὺς λόφους. Ασίνιος μὲν δὴ Πολλίων ἀρχόμενον τῶν κακῶν, διέφυγεν ἔπι ὃ σὺν Ιτύκῃ στρατόπεδον σὺν ὀλίγοις, μή τις ἐξ Οὐάρου ἴδοιτο πρὸς τὴν δόξαν τὸ σφῶν κακοπραγίας ἔπίθησις· Κουρίων δὲ φιλοκινδύνως μαχόμενος, σὺν ἅπασι τοῖς πρόσθεν ἔπεσεν, ὡς ἔπὶ τῷ Πολλίωνι μηδένα ὄνειδος ἐπαναλῆναι ἐς Ιτύκην. τοιοῦτον μὲν δὴ τὸ τέλος τῆς ἀμφὶ ὄρους Βαρβάδου ποταμὸν μάχης ἐγένετο, καὶ ἡ κεφαλὴ τῷ Κουρίωνος ἀπετμηθεῖσα, ἐς Ιόβαν ἐφέρετο· τὸ δὲ τῷ πρὸς τὴν Ιτύκην στρατοπέδῳ τῷ

Imperatoris appellatio.

καὶοὶ Φαναγοῦ ἡγεμόνος, Φλάμμας μὲν ὁ ναύαρχος αὐτίκα ἔφθη ἀπαγαγών, πρίν τινα τῶν ὀπὶ τῆς γῆς ἁλῶναι δεῖν. Ἀσύνιος δὲ ἐς τοὺς προμαθῶς ἐμπίπτει ἀκαιρίᾳ δεσπλεύσας, ἐδεῖτο αὐτῶν ὀπισπλεῦσαί τι καὶ τὸν στρατὸν ἁλῶναι, κἀκείνους ἐς τοῦτο νυκτὸς ἐπέπλευσεν· ἀνθρώπων δὲ ἐσβαινόντων ἐκείνων τά τε σκάφη κατεδύετο, καὶ τῶν ἁλισθέντων οἱ ἔμποροι τοὺς πολλοὺς χρήματα φέροντας ἕνεκα τῶν χρημάτων ἐς τὸν θάλασσαν ἐρρίπτουν. καὶ τάδε μὲν ὧδε τοὺς ἁλόντας. ἔπεσε δὲ ἐν τῇ γῇ νυκτὸς ἔτι τοῖς ὑπολειφθεῖσι ἐλέγετο ὅμοια, καὶ μὲν ἡμέραν οἱ μὲν τῷ Οὐαρρῶνι σφᾶς προέδοσαν, ὁ δὲ Ἰόβας ἐπελθὼν πειρᾶται αὐτοὺς ὀπὶ τὸ τεῖχος, καὶ ὡς λείψανα τῆς ἑαυτοῦ νίκης κατακόψειεν, οὐδέν τι φροντίσας τοῦ Οὐάρρου πάλαι καλοῦντος. οὕτω μὲν δὴ τὰ περὶ Κουρίωνι ἐς Λιβύην ὀπεπλεύσαντα Ρωμαίων δύο τέλη διώλετο, καὶ ὅσοι μετ' αὐτῶν ἦσαν ἱππεῖς τε καὶ ψιλοί, καὶ ὑπηρέται τοῦ στρατοῦ. Ἰόβας δὲ ἐς τὰ οἰκεῖα ἀφέστρεφε μέλλων ἔργον τόδε Γομφοῖ καταλογιζόμενος. ἐν τῷ αὐτῶν ἡμέρᾳ Ἀντώνιός τε περὶ τὴν Ἰλλυρίδα ἦν ἅτε ὑπὸ Ὀκταουίου Δολοβέλλα Γομφοῖ στρατηγοῦντος, καὶ στρατιὰ Καίσαρος δηλαδὴ περὶ Πλακεντίαν σασιάσασα τῶν ἀρχόντων κατιβόησεν, ὡς εἴ τι τῇ στρατιᾷ βεβαιώσοντες, καὶ τὰ πέντε μυριάδων λαβόντες, ἥντινα δωρεὰν αὐτοῖς ὁ Καῖσαρ ἔτι περὶ Βρεντέσιον ὑπέσχητο· ὧν ὁ Καῖσαρ πυθόμενος, ὀκνεῖ Μαυσωλίας ἐς Γλακεντίαν ἥκειν στρατιώτας, καὶ ἐς ἔτι σασιάζοντας ἐπελθών, ἔλεγεν ὧδε, Τάχα μὲν ὅσα περὶ ἕκαστα χρῶμαι στρατιῇ μοι, βεβαιοῖ δὲ ὁ πόλεμος οὐ δι' ἡμᾶς, ἀλλὰ δι' ἐκείνους πολεμίους ὑποφθάσαντας ἡμᾶς· ὑμεῖς δὲ ὅ τι Γαλατίᾳ πολλὰ τὰ ἐμῆς ἀρχῆς ὀνήμενοι, καὶ ἐς τόνδε τὸν πόλεμον ὅλον οὐκ ἐς μέσον αὐτῷ μοι στρωσόμενοι, ἐν μέσοις ἔργοις ἡμᾶς ἀπολείπετε, καὶ τοῖς ἄρχουσιν ἐπαμύναθε, καὶ παρασκάπτειν ἀξιοῦτε πρὸ ὧν χρὴ παρασκάμματα λαμβάνειν. μαρτυρόμενος οὖν ἐμαυτὸν τῆς ἐς ὑμᾶς μέχρι δοῦρος φιλοτιμίας, χρήσομαι τῷ Γερείῳ νόμῳ, καὶ τὰ ἐναντία τέλους, ἐπιδὴ μάλιστα τῆς σάσεως κατῆρξε, δικαίως διακληρώσω δαιεῖν. ἀρχὴν δὲ ἀνθρώπων ἐξ ἄπαντος τοῦ τέλους ἡμομόων, οἱ μὲν ἄρχοντες αὐτοῦ παρασπόνδους ἱκέτευον, ὁ δὲ Καῖσαρ μάλις τε καὶ κατ' ὀλίγον ἐνδιδοὺς, ἐς τοσοῦτον ὅμως ὑφῆκεν, ὡς ἑκατὸν καὶ εἴκοσι μόνους, οἳ κατάρξαι μάλιστα ἐδόκεον, δεσκληρῶσαι, καὶ δυοδέκα αὐτῶν τοὺς λαχόντας ἀμύνειν· τὸ δὲ δυοδέκα τῶνδε ἐφαίνης οὐδ' ὀπίσω μὲν ὅτε ἡ σάσις ἐλέγετο, καὶ ὁ Καῖσαρ τὸ ἐμφύσαντα λοχαγὸν ἔκτεινεν αὐτοῦ αὐτοῦ. ἡ μὲν δὴ περὶ Γλακεντίαν σάσις οὕτως ἐλέλυτο. ὁ δὲ Καῖσαρ ἐς Ρώμην παρῆλθε, καὶ αὐτὸν ὁ δῆμος περφεικῶς ἠρεῖτο Δικτάτορα, οὔτε τι τῆς βουλῆς ἀφιζομένης, οὔτε παρχειροτονοῦντος ἄρχοντος· ὁ δὲ εἴτε παρατησάμενος τὴν ἀρχὴν ὡς ὀπίφθονον, εἴτε καὶ χρήζων, ἄρξας ὀπὶ ἔνδεκα μῆνας ἡμέρας (ὧδε γὰρ τῷσι δοκεῖ) κατέλυσε ἑς ὃ μέλλον ἀπίφηνεν ἑαυτόν τε καὶ Γομφοῖ Ἰσαυρικὸν, ἠγεμόνας τ' ἐς τὰ ἔθνη πρεσβεύσαντα καὶ ἐφ' ἑαυτῷ καταλέγων, ἐς μὲν Ἰβηρίαν Μάρκιον Λέπιδον, ἐς δὲ Σικελίαν Αἴλιον Ἀλβῖνον, ἐς δὲ Σαρδὼ Σέξτιον Πεδουκαῖον, ἐς δὲ τὴν νεόλητον Γαλατίαν Δέκμιον Βροῦτον· ᾧ δὲ δήμῳ λιμώττοντι σῖτον ἐπέδωκε, καὶ τοὺς φυγάδας δι' ὁμοφώνου καταγαγεῖν συνεχώρησε χωρὶς Μίλωνος· αἰτοῦσι δὲ αὐτοῖς καὶ χρεῶν ἀποκοπὰς διὰ τὸ πολέμους καὶ σάσις καὶ τὴν ὀλιγανθρωπίαν ἐπιφυομένους ἐπουσῶν οὐσιῶν, τὰς μὲν ἀποκοπὰς οὐκ ἔδωκε, τιμὴν δὲ τῶν οὐσιῶν ἀπέφηνεν, οἷς ἔδει τοὺς χρήσαντας τοῖς δεομένοις μετὰ τῶν χρημάτων διδόναι. καὶ τάδε

παρέξας, καὶ χιλίους ἵππας ἐκπέμπει ὑπὸ γραπτὸν ἀπόμπαν ἐς τὸ Βρεντέσιον, αὖθις τε ἄρχει Δεκεμβρίου μηνὸς Ρωμαίοις ὕπατος, οὐκ ὀλιγομένας καὶ τῆς ἀρχῆς ἕνεκα πλεῖστα τοὺς ἐμπαίζουσιν· ὁ δὲ δῆμος εἵπετο πᾶσι καλῶν συμβιῶναι Πομπηίῳ· οὐ γὰρ ἄδηλον ὡς ἐς μοναρχίαν ὑπὸ νικῶντα βέλτιον. καὶ ὁ μὲν ὤδυνεν οὐδὲν ἐλλείπων δυνατὸς ἐπιτείχεως· ὁ δὲ Πομπήιος πρῶτα μὲν χρόνον τινὰ ναῦς ἐποίει, καὶ γραπτὰ ἀεὶ πλείονα, καὶ χρήματα συνῆγε, καὶ τὰς ὑπὸ τῷ Ἰονίῳ Καίσαρος Τεσσαράκοντα ναῦς ἑλών, ἐφύλασσεν αὖθις ὑπὸ Δημίλλιον, τόν τε γραπτὸν ἐγύμναζε συντρέχων καὶ συνιππεύων, καὶ πρῶτος ἐξαρχὰν πόνου πρὸ ἡλικίας, ὅθεν αὐτῷ ῥᾴδιος βύσις τε ἦν, καὶ συνέβαινε τὰ γυμνάσια Πομπηίου πρότερα ὡς ὑπὸ θέας. ἦν δὲ ἐς τότε Καίσαρι μὲν δίκελα τέλη πεζῶν καὶ Κελτῶν ἱππεῖς μύριοι, Πομπηίῳ δὲ πέντε μὲν ἐξ Ἰταλίας δι' ὧν ὑπὸ Ἰόνιον διεπλεύκει, καὶ τούτοις ὅσοι ἐπέλαυνον ἱππεῖς, οὐκ ὀλίγοι Παρθυαίων δύο, τῶν σὺν Κράσσῳ πρὸ πολέμου κρατούντων τὰ ἐπέκεινα, καὶ τὸ μέρος ἀπὸ τῶν ἐς Αἴγυπτον ἐσαλλόντων μετὰ Γαβινίου, σύμπαντα μύριοι Ἰταλῶν ἔνδεκα τέλη καὶ ἱππεῖς ἀμφὶ τοὺς ἑπτακισχιλίους· σύμμαχοι δὲ ἐξ Ἰωνίας τε καὶ Μακεδονίας καὶ Πελοποννήσου καὶ Βοιωτίας, ἔξοπλα τε Κρῆτα καὶ σφενδονῆται Θρᾷκες, καὶ ὅσοι ἐκ τοῦ Πόντου βέλεσι χρῶνται, ἱππεῖς τέ ἁπλοῦς Κελτῶν καὶ Γαλατίας ἕτερα τῆς ἑώας, Κομμαγηνοί τε ἀπὸ Αντιόχου πεμφθέντες καὶ Κίλικες καὶ Καππαδόκαι, καὶ οὐκ ἐκ τῆς βασιλείας Αρμενίας τινὲς καὶ Γαμφύλιοι καὶ Πισίδαι· ὧν οὐχ ἅπασιν ἐς μάχας, ἀλλ' ἐς φρουρὰν καὶ παρείας καὶ τοῦ μὴ λίαν ἀπορεῖσθαι τῆς Ἰταλικοῦ στρατοῦ χρῆσθαι διενοῆτο, ἵνα μηδὲν ἐπ' Ἰταλῶν τῶν πολέμου πρόσω ᾖ· καὶ τοῖδε μὲν ὧν αὐτῷ τὰ πεζά· ἵππες δὲ μάχαι μὲν ὁπλίται μύριοι καὶ τελεῖς τοῖς πληρώμασιν, ἑξακόσιαι, καὶ τούτων ἐς ἑκατὸν Ρωμαίων ὑπατικῶν, αἳ καὶ μάλιστα ἐπεῖχον ἐδέκοντο, πολὺ δὲ ὀλιγάδων καὶ σκευοφόρων μὴ πλῆθος, ναύαρχοί τε πολλοὶ καὶ μίφη, καὶ ἐπ' αὐτοῖς Μάρκος Βίβουλος, ὡς δῆθεν πρῶτα ὧν ἑτοιμασόμενον, συναγαγὼν ὅσοι τε ἦσαν ἀπὸ τῆς βουλῆς καὶ ἀπὸ τῶν καλουμένων ἱππέων, καὶ τὸ στρατὸν ἅπαντα, ἐς ἐπήκοον ἔλεξεν ὧδε, Καὶ Αθηναῖοι τὴν πόλιν ἐξέλιπον, ὦ ἄνδρες, ὑπὲρ ἐλευθερίας τοῖς ὑπερσχοῦσι πολεμιωτάτοις, καὶ τὰ οἰκήματα πόλιν, ἀλλὰ τοὺς ἄνδρας εἶναι νομίζοντες· καὶ τόδε παρέξαντες, ὀλίγους αὖθ' ὑπερβαλόντα τε καὶ βίᾳ κρατήσαντα ἀπέφηναν, καὶ ἡμῶν αὐτῶν οἱ πρόγονοι Κελτῶν ὑπερόντων ἐξέλιπον τὸ Αργος, καὶ αὖθις ἀνεσώσαντο ἐξ Αρδέατος Κάμιλλος ὁρμώμενος· πόλιν τε οἱ δὲ Φρυγιωῶτες τὴν ἐλευθερίαν ὅπη πατρὶ δῶσιν ἡγούμενοι πατρίδα, ὃ καὶ ἡμεῖς ὑπομένοντες δοῦλοι διεπλεύσαμεν, οὐ τὴν πατρίδα ἐκλιπόντες, ἀλλὰ μᾶλλον αὐτῆς ἀποσκευαζόμενοί τε καλῶς ὑπάδε, καὶ ἀμείνους ὄντες ἢ οὐκ πολλοῦ μὲν ὑπερβουλεύοντα αὐτὴν, ὀλίγοι δὲ τοὺς δωροδοκιῶντας τῶν Ἰταλίαν ἀφῶν καταλαβόντα· ὃν ὑμεῖς μὲν ἐνθρόησατε εἰ πολέμιον, ὁ δὲ καὶ νῦν ἡγεμόνας ἐς τὰ ἔθνη τὰ ἡμέτερα ἀποπέμπει, καὶ τὴν Πόλει τινὰς ἐφίησι καὶ ἑτέρους μᾶλλα τῶν Ἰταλίαν, ὑφ' ἧς δὲ τὴν ἄλμην τὸ δῆμον ἀφαιρῆται τῶν ἡγεμονίαν, καὶ εἰ τάδε πολεμῶν ἔστι δικαίως καὶ δίκην σοὶ ἐμοὶ δώσων ἐξεργάζεται, ἢ χρὴ νικήσαντα παρασδοκᾶν ἐκλείπειν ὠμότητος ἢ βίας, καὶ τάδε παρέποντα καὶ τῆς πατρίδος στοιεῖσθαι πάντες ἐωνημένοι χρημάτων, ὧν ἐκεῖνος ἀπὸ τὸ ἡμετέρας Γαλατίας πεπόρισται, δουλεύειν δοκεῖ τῆς παρὼν ἐκεῖνον ἰσονομίας αἱρούμενοι. ἐγὼ δὲ οὐκ ἐξέλιπον, οὔτ' ἀπὸ ἐκλείπω ὑμῶν καὶ ὑπὲρ ὑμῶν ἀγῶνα, ἀλλὰ καὶ στρατιώτην ἐμαυτὸν ὑμῖν καὶ στρατηγὸν ὑπισχνοῦμαι, καὶ εἴ τις ὅστις μοι πολέμιος ἐμ-

πειρία καὶ τύχη ἀπιστήτῳ μείζονι νῦν ἡμυνόμην, καὶ ταῦτα μοι πρόσταξις ἐς τὸ πρόσω στρατεύειν οὐ χρήσιμα, καὶ ἡμᾶς τῇ πατρίδι κινδυνεύουσι καθ' ὃν καὶ πρώτῳ τὴν ἡγεμονίαν, ἄριστος· θαρρεῖν δὲ χρὴ τοῖς τε θεοῖς, ἢ αὐτῷ τῷ λογισμῷ τῷ πολέμου καλῶς ἢ δικαίᾳ ἔχοντι φιλοτιμίαν ὑπὲρ πατρίδος πολιτείας· ὅτι δὲ οὗτος τῷ πλήθει τῆς στρατιᾶς ὧδε νῦν ὅτι ἡμῖν καὶ γῇ καὶ θαλάσσῃ, καὶ ὃς μνημονεύω τε ἀεὶ καὶ παρασκευάζομαι μᾶλλον, ἐπεὶ δ' αὖ τῶν ἔργων ἀλίσκομαι. ὅσα γὰρ εἰπεῖν ὅτι τῷ ἕως καὶ τὸν Εὔξεινον πόντον ἔθνη πάντα Ἑλληνικά τε καὶ βάρβαρα ἡμῖν σύνεσι, καὶ βασιλεῖς, ὅσοι Ρωμαίοις ἢ ἐμοὶ φίλοι, στρατιαὶ καὶ δύναμις καὶ τῷ ἀνέμῳ καὶ τῷ ὑγρῷ στρατεύουσιν. ἴστε οὖν ὅτι ὃ ἔργον ἀξίως τῆς τε πατρίδος καὶ ὑμῶν αὐτῶν καὶ ἐμοῦ, καὶ τὸ Καίσαρος ὕβρεως μεμνημένοντες, καὶ ὀξέως ἐς τὸ πρόσω ἐλπόμενα χωρεῖτε. ὁ μὲν ὧδε εἶπεν· ὁ δὲ στρατὸς ἅπας, καὶ ὅσοι ἦσαν ἀμφ' αὐτὸν ἀπὸ τῆς βουλῆς πολὺ καὶ γενναιότατον πλῆθος ὑφημοῦν ὁμοῦ, καὶ ἐκέλευον ἄγειν ἐφ' ὃ τι χρήζοι. ὁ δὲ (ἡγεῖτο γὰρ δυσχερείᾳ ἐπὶ τῆς ὥρας οὔσης καὶ τῆς θαλάσσης ἀλιμένου, καὶ χιόνα ὑπιπλησιάσθαι ὄρεσι Καίσαρα, ὕπατόν τε ὄντα τὸν ἀρχὴν ἐν τοσῷδε διατρίψαντα) τοῖς μὲν ναυάρχοις παρήγγειλε τηρεῖν τὸν θαλάσσαν, ὃν δὲ στρατὸν ἐς Μακεδονίαν ὑπεδήρει, καὶ παρέπεμπεν ἐς τε Θεσσαλίαν καὶ Μακεδονίαν. καὶ Γομπποῖος μὲν οὕτω τῶν μόνων ἅμιλλαν ἐποιήσατο· ὁ δὲ Καίσαρ ὡς μὲν παρείρητο παρὰ μέρους ἕκαστα ἐς τὸ Βρεντέσιον ὑπέστη, νομίζων τῷ ἀδοκήτῳ μάλιστα ἐκπλήξειν τοὺς πολεμίους· οὔτε δὲ ἀναχωρεῖν, οὔτε παρασκευῇ, οὔτε τῷ στρατῷ, οὔτε τῷ ἑαυτοῦ πρόσω ἡδρασμένοις ἐν τῷ Βρεντεσίῳ καταλαβών, τοὺς πρόσω ὁμοῦ ἐς ἐκκλησίαν συναγαγών, ἔλεγεν, Οὔτε τὸ ὥρας τὸ χαλεπὸν ὦ ἄνδρες, οἱ παρὰ τῶν μεγίστων ἐμοὶ συναίρεσθε, οὔτ' ἢ τῶν ἀνέμων ὀργὴ δύσπνους ἢ σάλος τὸ πορευόμενος παρασκευῆς ἐφέξει με τὸ ὁρμᾶν· ἀνὴρ γὰρ πρόθυμος ἡγοῦμαί μοι συνοίσειν τιμωρίαν, καὶ παρόντες ἡμᾶς, οἱ παρόντι συνεδράμοσθε ἀλλήλοις, ἀξιῶ παρορᾶν μὲν ἐν ταύτῃ τὰ ἐπιζήμια καὶ παρασκευὴ καὶ πόθῳ ἐπιλιπέσθαι, ἵνα ἡμᾶς αἱ πρόοδοι τῆς ἐπιδέξωνται, μόνους δ' αὐτοὺς ἐμβαίνοντας πεζῇ, ἵνα τοῖς ἐχθροῖς δι' ἀγαθοῦ τοῦ μὲν χρόνου τύχῃ ἀγαθῇ αὐτῷ πάντα, τῇ δ' ὀλιγότητι τόλμαν, τῇ δ' ἀπορίᾳ τῶν ἐχθρῶν εὐπορίαν, ἧς ἔστιν ὑμῖν αὐτοῖς ἐπιβαίνοντι ὅτι τὴν γῆν κρατεῖν, ἢν εἰδῶμεν ὅτι μὴ κρατήσασι σαφὲς ἔστιν ἴδιον. ἴωμεν οὖν ὅτι τάχιστα καὶ σπουδῇ ἐς ἀγορὰν τῶν ἐκείνων, ἕως χαμάζοισιν οἱ ἵπποι· ἴωμεν ἕως Γομπποῖος ἡγεῖται καὶ μὴ χαμᾶζε, ἢ ἐς πομπὰς καὶ θυσίας ὑπατικὰς εἶ). εἰδόσι δ' ὑμῖν οὐκ ἔστιν ὅπως ἂν ἐν πολέμοις ἔργον εἶ) ὃ ἀδόκητον, φιλότιμον δὲ καὶ προθύμως δόξαι ἀπειλῆφθαι τῷ ἐσομένῳ, καὶ τοῖς αὐτὰ καὶ διαξομένοις ἡμᾶς ἀσφαλῶς τὰ ἐκεῖ προθυμίας. ἐγὼ μὲν δὴ καὶ τόνδε ὃν καιρὸν πλεῖν δῶ, ἢ λέγειν μᾶλλον ἐβουλόμην, ἵνα μὲ Πομπηΐου εἶδε, νομίζων ἔτι τῷ ἀρχῷ σὺν Ρώμῃ ἀμφιθήγειν. ὃ δὲ ὑμέτερον ὑπιδὼς εἰδώς, ὅμως ἀναμένω τὸν ἀπόκρισιν. ἀναβοησάντων δὲ ζῶν ὁρμῇ τὸν πρῶτον πόντον ἄγειν σφᾶς, ἡγοῦς ὅτι τῷ θαλάσσῃ ἦλθ ἀπὸ τοῦ ὄρμου πέντε πλοῖα τέλη καὶ ἱππαγωγὰς λεμβάδας ἑξακοσίους, καὶ ἐπ' ἄκρου ἐπισάλπιγξ, κλυδωνίου ἀναφανέντος· χαμαίζοι δ' ἦσαν ἔτι καὶ τὸ πνεῦμα ἄκυρα καὶ ἀφάλωτα κατεκώλυε, μάλιστα δὲ τῷ πρώτῳ τοῦ ἔτους ἡμέρᾳ ἐν Βρεντεσίῳ ἀναπέλαι. καὶ δύο τέλεσι μόνοις ἐπελθόντων, οὓς καὶ ταῦτα πρόσταξιν ἀνήγετο χαμόθεν ὅτι ὀλκάδων· αἱ γὰρ ἦσαν αὐτοῦ τῆς ὀλί-

γαι μαχρὰ Σαρδὼ καὶ Σικελίαν ἐφόρεσεν. ἀπὸ δὲ χειμώνων ἐς τὰ Κερκύρα ὄρη ἀφικόμενος, τὰ μὲν πλοῖα αὖθις ἐς Βρεντέσιον ὀπίσω τῷ αὐτῷ πλῷ ἀπέπεμψεν, αὐτὸς δὲ ἦει νυκτὸς ὀπίσω πάλιν Ωρικον διὰ τραχείας ἀπραπόδ καὶ στενῆς, ἐς μέρη πολλὰ διαφανὴς μόνος ἀπὸ τῆς δυσχωρείας, ὡς οὐκ ἐπιχείρητος ἀν, εἴ τις ἥδετο, ἡμύεσθαι· αὖθις δὲ πάλιν ἔω μόλις αὐτὸν σωφρονεῖ ὁ πλῆθος, καὶ ὁ Φρούραρχος ὁ τῆς Ωρικίου, τὴν ἔνδον αὐτὸν ἀφικόμενον οὐ κωλύσαι ὀπόσα Ρωμαίων ὕπατον, ἃ τε κλεῖς πρὸς δῶκε Καίσαρι, καὶ πρὸς αὐτὸν κατέμεινε πρὸς ἀξιούμενος. Λουκρήτιος δὲ ὁ Μινουκίου ὀπίσω τῆς Ωρικίου ναυσὶν ὀκτωκαίδεκα μακραῖς Πομπηίου τῶν ἐν πλοίοις φυλάσσοντες, τά τε πλοῖα κατέδυσε ἵνα μὴ ὁ Καίσαρ αὖθις λάβοι, καὶ ἐς Δυρράχιον διέφυγεν. ἀπὸ δὲ τῆς Ωρικίου Καίσαρ Απολλωνίας ἥπτετο, καὶ τῶν Απολλωνιατῶν αὐτὸν δεχομένων, Σταμένιος ὁ Φρούραρχος ἐξέλιπε τὴν πόλιν. καὶ ὁ Καίσαρ ἁλίσας τὸ ἑαυτοῦ στράτευμα, ἀνέμενεν ὅπως διὰ τὰ χειμερίαι τῶν τε χειμώνος σφίσι τῇ τύχῃ ἀφεληθείη, καὶ θαλάσσης ὕσης δὲ χρεὼν νεῶν κρατήσαι, Ωρικόν τε καὶ Απολλωνίαν ἀμαχεὶ λάβοιεν, καὶ τὰ τῶν πολεμίων ἔχοι, καθάπερ εἶπεν, ἀγγέλοντος ἐπὶ Πομπηίου, Εἰ δὴ Δυρράχιον, ἔφη, ὃ ταμεῖον τὸ Πομπηίου ἀφέξοιτο καὶ λάβοιμεν, ἔσται πάντα ἡμῖν ἃ ἐκείνοις δι' ὅλου χρῆσθαι πεπολεμήκοις. Ὅσα μὲν τὰ εἰπών, ἦγε συντόμως ὅπως ὃ Δυρράχιον αὖθις ὁδὸν μακρὰν, ὅτι ἡμέρας ὑπὲρ τὰς νυκτὸς ἀναπαύων. Πομπήιος δὲ προμαθὼν, ὡς πρὸ ὥδωσιν ἐκ Μακεδονίας σὺν ἐπείξει καὶ ὁδὸν πολλὴν, κόπῳ τε τὸ ὕλιν, ἵνα πρὸ ὥδωσιν, ἵνα Καίσαρι δύσβατος εἴη, καὶ ποταμὸν ἐφύσας διαιρῶν, καὶ ἀγρὸν τὸ ἐν μέσῳ πᾶν ἐμπιπρὰς, ἐν μέσῳ, καθάπερ ἦν, καὶ ὁδὸν πιθόμενος, τὸ ἑαυτοῦ προφυλάξαι· κινοῦντι δὲ ἢ πῦρ ἢ καπνὸν εἴ ποτε μακρόθεν ἴδοιεν αὐτὸ ἑκάτεροι, νομίζοντες εἶναι τὰ ἀλλήλων, ἐφιλονείκουν ὡς ἐν ἀγῶνι δρόμου, καὶ οὔτε ξυφῆ χειρὸς ἐδίδοσαν οὔτε ὕπνου ἔπειξις δὲ ἐλῶ καὶ κοπὸς καὶ ὁμοῦ τῶν ἀγόντων αὖθις ἐκπαμπῆρος, καὶ θόρυβος ἐν τῇδε πολὺς καὶ φόβος, ὡς τῶν πολεμίων ἀεὶ πλησιαζόντων ἐκ δὲ καιρὸν ὥρας ἀπερρίπτουν ἃ ἔφερον, ἢ ἐν φάραγξι διαλαθόντες ἐπελίποντο, τὰ αὐτίκα φυλάσσοντα τῷ τῶν ἐχθρῶν φόβου διαλαμπόμενοι. ὁμοῖα δὲ ἑκατέρων καὶ παθόντων, τοιοῦτον ἔλαβεν ὅμως ὁ Πομπήιος ὃ Δυρράχιον, καὶ πρὸ αὐτὸ ἐστρατοπέδευσεν, ὡς τὸ ὑπὲρ μέλας Ωρικὸν αὖθις εἶλε, καὶ τὰ θαλάσσης ἀκριβεστέραις φρουραῖς ἐφύλασσεν. ὁ δὲ Καίσαρ τῷ Πομπηίου ὃν Αλωρα ποταμὸν ἐν μέσῳ ῥεύμενος, ἐστρατοπέδευσε, καὶ τὸν ποταμὸν διαβαίνοντες, ἵππον μάχην δηλήσεις μὲν μέρη, ἀφθόνοις δὲ ταῖς στρατιαῖς οὐ ξυνεπλέκοντο· Πομπήιος μὲν ἐπὶ γυμνάζων τοὺς νεοστρατεύτους, ὁ δὲ Καίσαρ τοὺς ἐκ Βρεντεσίου προσμένων. νομίσας δ' ἔαρος μὲν αὖθις ἐπὶ ὁλκάδων διαπλέοντας καὶ λήσειν, τὰς δὲ Πομπήιος περήσειν θαμινὰ ἐς φυλακὴν διαπλεούσας, χειμῶνος δ' εἰ προσβαλοῦντο, ναυλοχοῦντας ἐς νήσους τὸ πολεμίων, λαθεῖν μὲν αὖθις ἴσως, ἢ καὶ βιάσασθαι μεγέθη τε νεῶν καὶ πνεύματος, μετεπέμπετο καὶ ἀπὸ Σικελίας καὶ Σαρδόνος. ἐκ δὲ ἀναχθέντων ἐν τῷ αὐτῷ πλῷ διαπλεύσαι λαθόν, ὡς οὔτινος αὐτοῦ ἀνθρώπου ῥᾳδίως ἐπαξομένου, καὶ ὃ βούλημα ὑπεκρύφας, ἔπεμπε πρεῖς ἀνθρώπους ὑπὸ ὃν ποταμὸν ἐπὶ δυόδεκα σταδίων ὄντα, οἳ κελήτιον ἐξὸν καὶ κυβερνήτην ὃν ἄριστον ὡς δὴ τινι πεμπομένῳ πρὸς Καίσαρος ἔμελλον ἐπιμίξειν, αὐτὸς δὲ ἀπὸ διαίτης ἀναχώρησι μὲν ὡς κάμνων τῷ σώματι, τοῖς φίλοις ἐπὶ ἑστιάσεις κελεύσας· ὑπεκπέμπεται δὲ ἑαυτὸν ἰδιώτου, καὶ ὀχήματος ἀνὺς ὑπιὼν, ἐξήλασεν ὑπὸ τὴν

ναῦν, ὡς ὁδὲ ὢν ὁ πρὸς τῷ Καίσαρος ἀπέσαλμένος· τά τε λοιπὰ ἀφ' ἡμέρας πόντων προσέπαυεν ἐγκεκαλυμμένος τε καὶ ἐν νυκτὶ μάλιστα ἀγνοούμενος. χειμερίου δὲ τοῦ πνεύματος ὄντος, θαρρήσαντες ἐκέλευον οἱ περὶ τὸν κυβερνήτην ὡς ἐν ταῖς μάλιστα ἀσφαλέσι τοῖς πολεμίοις ἐγγὺς ὄντας. ὁ δὲ ποταμὸν ὁ κυβερνήτης εἰρεσίᾳ βιαζόμενος ἔπλει· ὡς δ' ὑπὸ τὰς ἀκρωλίας ἀφίκετο, καὶ ἡ θάλασσα σὺν κλύδωνι καὶ τραχεῖ ῥεύματι ἀνέκοπτεν, ὁ μὲν ὑπισπεύδων αὐτὸν τὴν πολεμίων, ἐβιάζετο, ὡς ἐς τάχιστον προκόπτων ἀπήλαυνέν τε καὶ ἀπηγώσκει· ὁ δὲ Καῖσαρ ἀποκαλυφάμενος ἀνεβόησεν αὐτῷ, Θαρρῶν ἴθι προὸς τὸν κλύδωνα, Καίσαρα φέρεις καὶ τὴν Καίσαρος τύχην. ἐκπλαγέντων δὲ τὴν ἐρετῶν καὶ τὸν κυβερνήτου, προθυμία τε πᾶσιν ἐπέπεσε, καὶ ἡ ναῦς ὑπὸ βίας ἐξέπιπτε τοῦ ποταμοῦ, ὃ πνεύμα δὴ αὐτὴν καὶ τὸ κῦμα μετέωρον ἐς τὰ ὄπισθας διερρίπτει, μέχρι πλησιαζούσης ἡμέρας, οἱ μὲν ἐδεδοίκεσαν, ὡς ἐν φωτὶ καταδηλοι τοῖς πολεμίοις ἐσόμενοι, ὁ δὲ Καῖσαρ τῷ δαιμονίῳ χαλεπαίνων ὡς φθονερῷ, ἐφῆκε τὴν ναῦν ἐπὶ μίαν· ἡ μὲν δὴ πνεύματι τραχεῖ ὄντι ποταμὸν διέπλει. Καίσαρα δ' οἱ μὲν ἐθαύμαζον τὴν θυμοειδίας, οἱ δ' ἐπεμέμφοντο, ὡς πρᾶπόν τε ἔργον εἰργασμένον οὐ πρατηγῶ. ὁ δ' ἐκείνοις ἀνασοδοκῶν, Προσυμίου δὴ ἑαυτῷ προσέταξε δίχα πλῦναί τε καὶ φράσαι Γαβινίῳ ὅτι πρὸ θύρας ἀγχοῦ ἀφ' ἁλφάσης, ἀπ' ἀπελθεῖν τοῦτα προσπάσειν Αντωνίῳ, καὶ τείτῳ μὴ ὅτι Αντωνίου καλινδῷ, εἰ δ' οἱ τρεῖς ἀποκτοῖεν, ὅπισθεν τοὺς ὅτι πρᾶτον αὐτὸν ἐπιλέξαιτο ἀπὸ δὲ βουλόμενον αὐτῶν ὅτι τοὺς ναῦς ἔπεσθαι τῷ Προσυμίῳ, καὶ καταίρειν ἀναχθέντας ἐς χωρίον ἐς ὅ τι ὁ δῆμος ἐκφέρη, μηδὲν τῶν νεῶν φειδομένους· οὐ γὰρ νεῶν χρείζειν Καίσαρα, ἀλλὰ ἀνδρῶν. ὕστερον μὲν δὴ τὰ λογισμῶν ὁ Καῖσαρ ἐπεπλήγη τῇ τύχῃ. τοῦδε οὖν ὁ Πομπήϊος προσλαβεῖν ἐπιχείρημα, ἐς μάχην διεσκευασμένος ἔπλει, καὶ δύο αὐτοῦ τραπιωτῶν ἐν μέσῳ τὸν ποταμὸν ἐρυτνωμένων, ἢ μάλιστα εἴη ἀφίκοιτο, τὴν τις Καίσαρος εἷς ὑπέφαμεν, ἐπὶ τοὺς δύο ἀνῆλε, καὶ ὁ Πομπήϊος ἀνέζευξεν, οὐκ αἴσιον τὸ συμβαὶ ἡγούμενος, αἰτίαν δ' εἶχε τοῦδε πᾶσι καιρὸν ἄριστον ἐκλιπεῖν. Ποστουμίου δὲ ἀφικομένου ἐς τὸ Βρεντέσιον, ὁ μὲν Γαβίνιος οὐχ ὑποφὰς τὸ προστάγμα, ἦγε τοὺς βουλομένους ἀφ' ἧς Ιλλυρίδος οὐδαμοῦ διαπαύων, καὶ ἀνηρέθησαν ὑπὸ τῶν Ιλλυριῶν ἀμφὶ πεντήκοντα ἄνδρες, καὶ ὁ Καῖσαρ ἤκουεν ὑπ' ἀχολίας. ὁ δ' Αντώνιος τοὺς ἑτέρους ὅτι τοὺς ναῦς ὑπισθόσας, Απολλωνίαν μὲν πρὸ ἐπλυσαν, ἴσοις μεσοῖς ὑπιππέοντας ἀνέμου· χαλάσαντος δὲ τοῦ πνεύματος περὶ μεσημβρίαν, εἴκασι τῷ Πομπήϊου νῆες ἐπ' ἔρυσαι τῆς θαλάσσης ἀναχθεῖσαι, καθορῶσι τοὺς πολεμίους, καὶ ἐδίωκον· τοῖς δὲ ὡς ὁ γαλεώτης δέος ἰὼ πολύ, μὴ σφᾶς ἀναπήσαι ἢ καταδῦσαι αἱ μακραὶ τοῖς ἐμβόλοις· καὶ τὰ εἴκοσι προεκυβάλοντο, σφενδόναι τε ἠφίεναι ἤδη καὶ βέλη, καὶ ὁ ἄνεμος ἄφνω μείζων ἢ πρότερον ἐπέρραξεν· αἱ μὲν δὴ μεγάλοις αὖθις ἰσίοις ἐξ ἀέλπτου ὃ πνεῦμα ἐδέχοντο, καὶ διέπλεον ἀδεῶς, αἱ δ' ἀπελίποντο ῥοθίῳ καὶ πνεύματι καὶ θαλάσσῃ κοίλῃ καὶ παθοῦσαι, καὶ μόλις ἐς λιμένα καὶ πεζὸν διερρίφησαν, δύο μιὰς ἐς τέλμα τῆς Καίσαρος κατενεχθεῖσαι ἐλθοῦσαι. Αντώνιος δὲ τὰ λοιπὰς ἐς Ὀκταύιμνον Νυμφαῖον κατήχθη, καὶ τῷ Καίσαρι σύμπας ὁ στρατὸς ἤδη πρῶτον, πρῶτον δὲ ἐν Πομπηίῳ, καὶ ἀντεστρατοπέδευον ἀλλήλοις ὅτι λόφων ἐν φρουρίοις πολλοῖς, πείρᾳ τε ἕκαστον φρέαρ πυκνὰ ἐστραφθυόντων καὶ ἐστιχίζοντων ἀλλήλοις, καὶ γυμνάσιον ὁμοῦ ἐς

(augarem fers, et (ayais fonm.
) nam

ποιούμενον ἐν ἀπόρῳ. ὁ δὲ παῖς δὲ παῖς πέραις πρὸς τι φρούριον ἡμιολίου τῆς Καίσαρος, γραπτὸν λοχαγὸς, ᾧ Σκευᾶς ὄνομα ἦν, πολλὰ μὲν λαμπρὰ δρῶν, ἓν δὲ ὀφθαλμὸν ἐκκόπτει βέλει, καὶ περιπηδήσας κατίσχει· ὡς εἶπεν ἡ Κουλούμνος, σιωπῇ σὺν αὐτῷ ἡμολιώνης, Γομπηίου λοχαγὸν ὅτι μάλιστα γνώριμον ἐκάλει, Σῶζε δὲ ὅμοιον σεαυτὸν, Σῶζε δὲ φίλον, καὶ πέμπει μοι τοὺς χαριζομένους, ἐπεὶ τέρμα μὲν περισφαλοῦντων σὺν ὡς αὐτομολησόντι δύο μόνοις, δὲ μὴν ἔφασκε κτείνας, τῷ δὴ τὸν ὦμον ἀπέκοψε· καὶ ὁ μὲν τὰ δὲ ἔπεσεν ἀπογινώσκων ἑαυτῷ καὶ τὸ φρούριον· τοῖς δὲ ἀνδράσι αἰδὼς ὅτι τὰ συμβεβηκότα καὶ ὁρμὴ περισέπτει, καὶ τὸ φρούριον παρεσώθη, πολλὰ καὶ τῶν φρουράρχου Μινουκίου παθόντος, ᾧ φασι τὸν μὲν ἀσπίδα ἑκατὸν καὶ εἴκοσιν δυαδίξασθαι βέλη, τὸ δὲ σῶμα ἓξ πεύμασι, καὶ δὲ ὀφθαλμὸν ὁμοίως ἐκκοπῆναι. τοῦτον μὲν δὴ Καῖσαρ ἀριστείοις πολλοῖς ἐτίμησεν· αὐτὸς δὲ ἐκ Δυῤῥαχίου, ἵνα δὲ αὐτῷ περισωθῇ μὴ δόσις, ἦκε μὲν ὡς σὺν ἑκατὸν νυκτὸς σὺν ὀλίγοις ὅτι πύλας καὶ ἱερὸν Ἀρτέμιδος. τῷ δὲ αὐτῷ χειμῶνος δὲν λῳ γραπτὸν ἐκ Συρίας ἦγε Γομπηίῳ ὁ κηδεστὴς, καὶ αὐτῷ Γάϊος Καλουίσιος περὶ Μακεδονίαν συμβαλὼν, ἡσσᾶτο, καὶ τέλος ἐν αὐτῷ κατεκόπη χωρὶς ὀκτακοσίων ἀνδρῶν. Καίσαρι μὲν δὲ ὠδίνι ὧν ἐν θαλάσσης δέᾳ Πομπήϊον ναυκρατοῦντα· ἐδύμησεν οὖν ὁ γραπτὸς αὐτῷ, καὶ τινὰ πόλεων ἠρτυσίων, αὐτομολεί τε Πομπηίῳ τινὶς δὲ ἄρτις περισπεύσθη, ὡς διάφορον τις ἰδόντα, ὁ δὲ οὐκ ἤκουσεν, ἀλλ' εἶπεν, Οἵοις ἡμῖν μαχόμεθα. ὁ μὲν δὴ Καῖσαρ ὑπὸ ἀθάλπης δὲ γραπτὸν ἄπονα σωθῆναι ὡς καὶ ἄκοντα Γομπηίου βιασόμενος ἐς μάχην, ὁ δὲ αὐτῷ τὰ πολλὰ τῶν φρουρίων σὺν τοῖς δὲ κεκτημένα περιλαβὼν ἠσύχαζε, καὶ τοῖς δὲ μάλιστα διάφορος ὁ Καῖσαρ, ἐπιτέλμησιν ἔργῳ δυσχερεῖ τε καὶ παρατόνῳ πόντα Γομπηίου τὰ γραπτόπεδα ἐν τείχει περιλαβὼν, σὺν θαλάσσης ἐς θάλασσαν ἀπτειχίσας, ὡς μεγάλῳ, εἰ καὶ δέᾳ μύρτοι, δύξας αἰσύμνους ὅτι τοῖς τελμήμασι· τάφροι γὰρ ἦσαν διακόσιοι καὶ χίλιοι· ὁ δὲ μὴ σὺν χείρει τοσῷδε ἔργα, Γομπηίος δὲ αὐτὸν ἀντεπιτάφρευε καὶ ἀντοικοδόμει, καὶ μάταια τὰ ἔργα ἀλλήλοις ἐποίουν. γίνεται δὲ αὖθις ἀγὼν εἰς μέγας, σὺν ᾧ Γομπήϊος τε ἐπιτοῖς τε τοῖς Καίσαρος πόνῳ λαμπρῶς, καὶ ἐς ὃ γραπτόπεδον ἐδίωκε φόβητρος, σημεῖά τε πολλὰ εἶλεν αὐτῶν, καὶ δὲ αἰετὸν, ὃ δὲ κυρώτατον ὅτι Ρωμήϊος, μέλις ἔφασαν ὁ φέρων σὺν δὲ χαράκωμα τοῖς ἔνδον ῥίψαι. ἡμολιώνης δὲ τῆς ἕω πῆς λαμπρῶς, ὁ Καῖσαρ ἐπερώτει ἦλθ' ἀνὴρ γραπτὸν οὕτω δή τι καὶ τὸν περὶ φόβον, ὡς, Γομπηίου μακρόθεν ὑπιφαίνοντος, μήτε ξῆναι περὶ τὰς πύλας ὄντας ἤδη, μήτε ἐσελθεῖν εὐκόσμῳ, μήτε πιαθεῖσαι τοῖς περισπάσμασιν, ἀλλὰ φόβῳ ἕκαστον ὅπη τύχοιεν ἀμεταστρεπτὶ χωρεῖς αἰδοῦς καὶ παρὰ κήλματος καὶ λογισμοῦ· Καίσαρος δὲ αὖθις περιθέοντός τε καὶ σὺν ὀρείδι μαχομένου ἔπι τὸ Πομπήϊον ὄντα ὑπεδέκνυοντος, καὶ ἐφορῶντος, τὰ σημεῖα ἀναῤῥίπτουσι καὶ ἔφυγον, οἱ δὲ μόλις ὑπ' αἰδοῦς κατέκυψαν ἐς τὴν γῆν ἄπρακτοι, πολλοῖς αὖθις τὰ φεύγειν σὺ ἐπιπλώκειν δὲ γρέψας δὲ σημεῖον ἀνέτεινε τὸν οὐρανόν ἐς ὃν αὖθις ἀπρακτον, καὶ τόνδε μὲν οἱ Καίσαρος ὑπαστιγὰ κατέκυψαν, οἱ δὲ ἐσελθόντες, οὐδὲ ὅτι τὰς φυλακὰς ἀπέντων, ἀλλὰ μὴ εἰμάθα πόντα ἐῶ, καὶ δὲ χαράκωμα ἀφύλακτον· ὡς τε αὐτὸ δοκεῖ συνεσπεσὼν ἂν τότε ὁ Πομπήϊος ἑλεῖν κῆ κράτος, καὶ ὃν πόλεμον ἐν τοῖς δὲ ἔργα πόντα ἐξεργάσασθαι, εἰ μὴ Λαβιηνὸς αὐτὸν θεὸν πάσχοντος ὅτι τοὺς φύλακας ἔπιθε τραπῆναι, καὶ αὐτὸς ἅμα ὤκνησεν, ἢ τινὰ ἀφυλαξίαν τῷ χαρακώματος ὡς εἶδεν ὑφορώμενος, ἢ ὡς

παρεφέρετο τῇ γνώμῃ λογιζόμενος ἔκαστα τῶν ἐσομένων κακῶν, εἰ τάδε ὧν ποιήσειεν ὁ πλοῦς περάσαι, καὶ παρὰ τοὺς πρόσθεν εἰπόντας ἀνενεγκών, Ἡ μὲν ὑπόθεσις, ὦ φίλοι, τῆς δὲ διαβάσεως ἐμοὶ κακὸν ἄγχει, ἡ δὲ ἀμφίβασις πᾶσιν ἀνθρώποις καὶ εἰπών, οἷά πως ἔνθους ἐπέρα σεμνὴ ὁρμῇ, ὃ καινὸν τόδε εἰπών, Ὁ κύβος ἀναρριφθω. σπόρμα δὴ ὑπετίθετο βλαστῶν, Ἀεὶ μικρόν τε αἴρει θεὸν ἕω, καὶ ἐς ὃ παράγει ἐχάρη Φρουγία τοῖς βλασταίνουσι ἐφιεμένοις, καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος ἢ βία χλευάζοντος ἢ φιλανθρωπίᾳ· Φυγάτε καὶ μεταφανάσεως ἧσσον ἐκ πόλεων χωρίων ὡς ὑπὸ σκηπτήξει, καὶ σπόρος ἀσεβὼ πάντος μετ' οἰμωγῆς τό τε ἀκριβὲς οὐκ εἰδότες, καὶ ὃν Καίσαρα νομίζοντες μὴ ἀπείρου στρατοῦ κρότου ἐλαιώσειν ὧν οἱ ὕπατοι πεῦδαν ὁρμοί, ὃν Πομπήιον οὐκ εἴων βλαστῶν τῆς ἑαυτοῦ γνώμης ἐμπειρος πολέμους βύσασθαι, ἀλλ' ἐξώτειωσιν σκηπτὸν ἐς τὸν Ἰταλίαν καὶ στρατολογεῖν, ὡς τῆς πόλεως καταληφθησομένης αὐτίκα· ἡ τε δήμη βουλὴ πρὸς δόξαν αὐτοῖς ἐξείας τῆς ἐσβολῆς τοῦ Καίσαρος ἠνορμένης, ἐδεδοίκεσαν ἐπὶ ὄντες ἀπροβάσκυοι, καὶ σεσὼ οὐκ πλήξει μετενόουν δ' δεξάμενοι τὰς Καίσαρος πρεσκλήσεις, ὁπότε νομίζοντες οἱ δικάσαι, ὅτι σφᾶς ὁ φόβος ἐς ὃ βοῦλεσθαι ἀπὸ τῶ φιλονείκου μετέφερε· πέρα πάντα τὰ αὐτοῖς ἐπιπρὸ πολλὰ καὶ σημεῖα εὐρέσια. αἷμά τε γὰρ ἔδοξεν ὁ ἡλιος ὕσαι, καὶ ξόανα ἱδρῶσαι, καὶ κεραυνοὶ πεσεῖν ὁπόθι πως πολλοί, καὶ ἡμίονος τεκεῖν, ἄλλα τε πολλὰ δυσχερῆ πρεσσήμηνε τῷ ἐς αἰεὶ τῆς πολιτείας ἀναίρεσίν τε καὶ μεταβολήν· θύελλαί δὲ ὡς ὁπόθι φοβερῆς πρὸ ὑχάφοντο, καὶ ὁ δῆμος σὺν μήνιμα τῶν Μαρίου καὶ Σύλλα κακῶν γιγνόμενος, ἐκεκράγει Καίσαρα καὶ Πομπήιον ἀποθέσθαι τὰς δυναστείας, ὡς σὺν ταῦτα μόνῳ τῶ πολέμου λυθησομένου; Κικέρων δὲ ὁ πέμπειν ἐς Καίσαρα διαλλακτὰς· ὑπερεπόντων δὴ ἐς ἅπαντα τῶν ἐναντίων, Φαώνιος μὲν Πομπήιον ὑπισχνεῖσθαι ὅ ποτε λεχθέντος ἐναντίου, πρὸς ἐκάλει τὸν γῆν πατάξαι τῷ ποδί, καὶ τὰ στρατόπεδα ἐξ αὐτοῦ ἀναστήσειν· ὁ δ', Ἐξεστι, εἶπεν, ὦ ἐπακολουθῆτέ μοι, καὶ μὴ δηλονότι ἡγεῖσθαι τὸν Ῥώμιλον ἀπολιπεῖν, καὶ εἰ τὸν Ἰταλίαν ὑπὸ τῇ Ῥώμῃ δεήσειεν. εὐ γὰρ τὰ χωρία καὶ τὰ οἰκήματα τὸν δυνάμιν ἢ τὸν ἐλευθερίαν εἶ) τοῖς ἀνδράσιν, ἀλλὰ τοῖς ἀνδράσι, ὁπόπτου δὴ ὦσιν, ἔχοντα ζῶν ἑαυτοῖς, ἀμυνομένους δ' ἀναλήψεσθαι καὶ τὰ οἰκήματα. ὁ μὲν δὴ τοσάδε εἰπών, καὶ ἀπειλήσας τοῖς ὑπομένουσιν, εἰ φειδοῖ χωρίων ἢ καπακεύης ἀπολελείψεται τῶν ὑπὸ τῆς πατρίδος ἀγώνων, ἐξήει τῆς τε βουλῆς καὶ τῆς πόλεως αὐτίκα ἐς τὸν τὸ Καπύη στρατιάν, καὶ οἱ ὕπατοι σεσὼ εἵποντο αὐτῷ, τοῖς δ' ἄλλοις ἀπορία τε ἐς πολὺ κατεῖχε, ἐς διευκτέρνων ὁπόσον ἐν τῷ βουλευτηρίῳ μετ' ἀλλήλων· ἅμα δ' ἡμέρᾳ ὃ πλέον ὅμως ἐξήει καὶ ἐδίωκε ὃν Πομπήιον. ὁ δὲ Καῖσαρ τὸ Κορφινίῳ Λαβίηνον Δομίτιον ὑπεπιμφθέντα οἱ ὑπὸ ἀρχῆς εἶ) ἀμφόδων καταλαβόντα, οὐ πόλεως ἀμφ' αὐτὸν ἔχοντα τοὺς τετρακισχιλίους ἐπολίορκει, καὶ οἱ ὃ Κορφίνιον οἰκοῦντες φόβητα ὃν Δομίτιον ἀμφὶ τὰς πύλας καταλαβόντες, τῷ Καίσαρι προσήγαγον· ὁ δὲ τῶν μὲν στρατιὰ αὐτῷ προσπεμπόμην οἱ προθύμως ἐδέχετο ἐς ἐρήσιμα τῶν δήμων, Δομίτιον δ' αὐτὸ ἀπαθῆ μὲν τῶν ἑαυτοῦ χρημάτων μὴ ἦκεν ὅποι βούλοιτο ἀπέναι, ἐλπίσας μὲν ἴσως ἀπὸ τῶν βοπαίων πρὸς μόνων, οὐ κωλύσας δ' εἰς Γόμπηιον ἰόντα. γενομένων δὲ τούτων οὕτως ὀξέως, ὁ Γόμπηιος ἐς Νουκερείαν ἐκ Καπύης, καὶ ἐκ Νουκερείας ἐς Βρεντέσιον ἠπείγετο, ὡς εἰς ὃν Ἰόνιον ἀπὸ ἀλῶν ἐς Ἤπειρον, ἐς τὸν πόλεμον τῶν πρὸς μόνων συσήσων ἐν αὐτῇ, ἔνθεσί τε πᾶσι ἐς στρατηγοῖς καὶ δυνάσταις καὶ βασιλεῦσι καὶ πόλεσιν ἔγραφε

σπένδαφε χὴ ἀσπυδὶὼ ὅ τι δυώμτο ἕκαστος ἐς ὃν πόλεμον συμφέρειν· ἡ δὲ μὴ
ἀθρόως ἐλέγετο, ὁ δὴ ἴδιος αὐτῷ Πομπηίου στρατὸς ἐν τῇ Ἰσπανίᾳ, ἐπ' ἀσκολῆς
εἶχεν ὡς ὁρμήσων ὅπῃ ποτ' αὖ χρεία καλῶσιν. αὐτὸς δὴ ὁ Πομπήϊος τὴν ἀμφ'
αὐτὸν ἤδη τελῶν τὰ μὲν ἔδωκε τοῖς ὑπάτοις περαπάγειν ἐς Ἤπειρον ἐκ Βρεντε-
σίου, ἐπὶ πλοῦσιν οἷσι αὐτίκα ἀσφαλῶς ἐς Δυρράχιον, ἣν Ἐπίδαμνόν τινες εἶ)
νομίζοισι δι' ὃ καὶ δὴ καὶ ἄγριοι βασιλεὺς τὴν τῆδε βαρβάρων Ἐπίδαμνος πόλιν ὠ-
κισεν ὑπὲρ θαλάσσης, καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ προσεῖπεν Ἐπίδαμνον, τοῦτο δυσπατεισθοῖς
Δυρράχιος νομιζόμενος εἶ) Ποσειδῶνος, ὑπέπλεον ὡς ἐπὶ τὴν πόλιν, καὶ Δυρράχιον
ὠνόμασεν· πολεμουμένῳ δὴ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν ταῦτα τοῦ Δυρράχου συνεμάχησε
ὁ Ἡρακλῆς ὑπὲρ μέρους τῆς γῆς, ἧς Ἐρυθρείας ἐπώνυμοι, ὅθεν οἱ Δυρράχιοι ὄν
Ἡρακλέα, ὡς μετέπειτα τῆς γῆς, οἰκισὴν σφῶν ὑπάρχοντα, οὐκ ἀρνούμενοι μόνον σφᾶς
ὄν Δυρράχιοι, φιλοτιμούμενοι δὴ ὑπὲρ σφῶν ἐς ὃν Ἡρακλέα μᾶλλον ὡς ἐς θεόν.
φασὶ δὴ ἐν τῇ μάχῃ τῇδε Δυρράχου παῖδα Ἰόνιον ὑφ' Ἡρακλέους ἐξ ἀγνοίας ἀ-
ποθανεῖν, καὶ ὄν Ἡρακλέα θῶμα θάψαντα ἐμβαλεῖν ἐς τὸ πέλαγος, ἵνα ἐπώ-
νυμον αὐτῷ γένοιτο· χρόνῳ δὲ τῆς τε χώρας καὶ πόλεως καταρχεῖν Φρύγας ἐκ Φρυγῶν
ἐπαμελθόντας, καὶ Ταυλαντίους ἐπ' ἐκείνοις Ἰλλυρικὸν ἔθνος, ὅθεν ἡ τοῖς Ταυλαντίοις
ἕτερον γένος Ἰλλυριῶν Λιβυρνοῖς, οἳ τὰ πρῶτα οἰκισταὶ πυκνὰ ταχείαις ἐλαίζοντο, καὶ Λι-
βυρνίδας σὺν αὐτῷ ἠγεμόνα Ῥωμαῖοι τὰς ναῦς τὰς ταχείας, ὧν ἄρα πρῶτον ἐς πεῖ-
ραν ἦλθον. οἱ δὴ ἐκ τῶν Λιβυρνῶν ἐξελαθέντες ὑπὸ τῶν Δυρραχίου, Κερκυραίοις
ἐπαγόμενοι θαλασσοκρατοῦντας, ἐξέβαλον τοὺς Λιβυρνεῖς, καὶ αὐτοῖς οἱ Κερκυ-
ραῖοι σφετέρους ἐγκατέμιξαν οἰκήτορας, ὅτε Ἑλληνικὸν εἶ) δοκεῖ τὸ ὑπήκοον, τοῦ
δὴ ὑπήκοου ὡς οὐκ αἴσιον ἀναλλαξάντες οἱ Κερκυραῖοι, καὶ τοῦδε ὑπὸ τῆς αὐτῆς
πόλεως Ἐπίδαμνον ἐκάλουν, καὶ Θουκυδίδης οὕτως ὠνόμασεν· οὐκ ἦκα δὴ ὅμως
τὸ ὄνομα, καὶ Δυρράχιον καλίζεται. οἱ μὲν δὴ μετὰ τὴν ὑπάτων διεπεπλεύκεσαν
ἐς τὸ Δυρράχιον, ὁ δὲ Πομπήϊος τὸν ὑπόλοιπον στρατὸν ἐς τὸ Βρεντέσιον ἀγαγών,
ταύτῃ ναῦς δυώδεκα ἐπῆρε πλεῖν αἳ τοῖς ὑπάτοις διέφερον, καὶ ὃν Καίσαρα ἐ-
πιπλέοντα ἀπὸ τειχῶν ἠμύνετο, τοῦ τε πόλιν διεπάφρυσε, μέχρι καταπλεύσαντος
αὐτῷ τοῦ στόλου τοῦδε δείλαιον ἀπέπλυσε, τοὺς δυνατωτάτους ὅτι τῶν τειχῶν
ὑπολιπών, οἱ καὶ αὐτοὶ νυκτὸς ἐρχομένης ἐξέπλεον οὐείῳ πνεύματι. καὶ Πομπήϊος
μὲν ὧδε μὴ τῷ στρατῷ πάντας ἐς Ἤπειρον, ἐκλιπὼν τοῦ Ἰταλίαν, διεπέρα· ὁ δὲ
Καῖσαρ ἠπόρει μὲν ὅπῃ τραπείη, καὶ ὅθεν ἄρξαιτο τοῦ πολέμου, τοῦ ὁρμοῦ πάντα
χρόνον οὖσαν ἐς ὃν Πομπηίου ὁρῶν· δείσας δὲ τὸν Πομπηίου ὄν ἐν Ἰσπανίᾳ στρατὸν
πολλοῦ τε ὄντα καὶ χρόνῳ γεγυμνασμένου, μή οἱ διώκοιτο τὸ Πομπηίου κατόπιν ὑπε-
γλύοιτο, τόνδε μὲν ὧν αὐτὸς ἔγνω πρεσκαλεῖν ἐς Ἰσπανίαν ἐλάσας, τοῦ δὲ διώκαμεν
ἐς πέντε ὑπερῆρει, καὶ τοὺς μὲν ἐν τῷ Βρεντεσίῳ, τοὺς δὴ ἐν Υδρουντι κατέλιπε,
τοὺς δὴ ἐν Τάραντι φύλακας εἶ) τῆς Ἰταλίας, ἑτέρους δὴ ἔπεμπεν ἅμα Κοΐντῳ
Οὐαλερίῳ Σαρδὼ τοῦ νῆσον καταλαβεῖν πυρφορεῖσθαι, καὶ κατέλαβον· Ἀσινίος
τε Πολλίων ἐς Σικελίαν πεμφθείς, ἧς ἡγεῖτο Κάτων, πειθανορίῳ τῷ Κάτωνι·
Πότερα τῆς βουλῆς ἢ τοῦ δήμου δόγμα φέρων ἐς ἀποστολὴν ἐμβάλλοι, ὧδε ἀπε-
κρίνατο, Ὁ τῆς Ἰταλίας κρατῶν ὅτι ταῦτα ἔπεμψε, καὶ Κάτων μὲν τοσόνδε ἀπεκρι-
νάμενος, ὅτι φειδοῦ τοῦ ὑπηκόων οὐκ ἐνθοῦδα αὐτὸν ἀμεῖνα ἦναι, διέπλευσεν ἐκ
Κερκύρας ἐς Πομπήϊον. ὁ δὲ Καῖσαρ ἐς Ῥώμην ἐπιὼν, τήν τε δῆμον ἐκ μετ-

μης τ' ὀπὶ Σύλλα ϗ Μαρίου καὶ ὧν πεφειδόμενα ἐλπίσι ϗ ὑποσχέσεσι πολλαῖς ἀνελάμβανε, καὶ τοῖς ἐχθροῖς ὁσημέρα ὠμὸς φιλανθρωπίαν, εἶπεν ὅτι καὶ Λιβύκιον Δομίτιον ἐλών, ἀπαθῆ μὲν ἐᾶν τῶν χρημάτων. τὰ δὲ κλεῖθρα τῶν δημοσίων ταμιείων ἐξέκοπτε, καὶ τῷ δημάρχῳ ἑνὶ Μετέλλῳ κωλύοντι θάνατον ἐπείλει, τῶν τε ἀφανῶν ἐκείνων χρημάτων, ἃ φασιν ὅτι Κελτοῖς πάλαι σεὺ ἆρα δημόσια τεθῆναι μὴ σαλεύειν ἐς μηδέν, εἰ μὴ Κελτικὸς πόλεμος ὀπίσω. ὁ δ' ἔφη, Κελτοὺς αὖθις ἐς τὸ ἀσφαλέστατον ἑλών, λευκώσαι τῇ πόλει τὴν ἀρχαιότητα. Λέπιδον δ' Αἰμίλιον ἐφίστη τῇ πόλει, καὶ τὸν δήμαρχον Μάρκον Αντώνιον τῇ Ἰταλίᾳ καὶ τοὺς ἐπὶ αὐτὸν γραφέας ἐς τε τὰ ἔξω, Κουρίωνα μὲν ἀντὶ Κάτωνος ἐρεῖτο ἡγεμόνα Σικελίας, Κόϊντον δὲ Σαρδοῦς, καὶ ἐς τὴν Ἰλλυρίδα Γάϊον Αντώνιον ἔπεμπε, καὶ τὸν ἑαυτοῦ Αλπεινῶν Γαλατίαν ἐπέτρεπε Λικινίῳ Κράσσῳ. ἐκέλευσε δὲ καὶ νεῶν τρόπαια δύο γίγνεσθαι καὶ ἀσπίδων ἀμφί τε τὸν Ἰόνιον καὶ ἐπὶ Τυρρηνίας, ἢ ναυάρχοις αὐτοῖς ἔπι γιγνομένοις ἐπίδοσιν Ορτησίου τε καὶ Δολοβέλλας. οὕτω κρατῶν ὁ μὲν Καῖσαρ ἄλλα τε Πομπηίῳ ἐφέσθαι τῶν Ἰταλίαι, ἐς Ισπανίαν ἦει, ἔνθα Γναῖος Πομπήϊος καὶ Αφρανίου τοῖς Γναίου τοῦ Πομπηίου στρατηγοῖς συμβαλών, ἡσσαν αὐτῶν ἔφερε τοῦ τε πεζοῦ, τὰ δὲ ἀξιομάχοις ἱππεῦσιν ἐπολέμησεν ἀμφὶ τὴν πόλιν Ιλέρδαν, καὶ γεφυρωθέντος ὁ Καῖσαρ ὅτι κρημνώδη, ἐσιππεύσας ἐς αὐτὸν ἐφ' ἁρμάτων τοῦ Σικόριος ποταμοῦ, χειμάρρου ἢ ἄφνω τῷ ποταμῷ καταβρήξαντος, ὥστε τε πλῆθος ἀπολωφῆσαι τὸ τῆς περαίας διέφθειραν οἱ περὶ τὸν Πετρήϊον, καὶ ὁ Καῖσαρ αὐτὸς ἐμάχετο μὲν τοῦ δήμου στρατοῦ πάνυ καρτερῶς ὑπό τε δυσχωρείας καὶ ὑπὸ λιμοῦ ϗ χειμῶνος ἤδη καὶ πολεμίων, οὐδὲν τε ἧσσον ἢ πολιορκίας ἔργον ἐῶν μήκει θέρους ἐπιθέμενος. ὁ μὲν Αφράνιος ϗ ὁ Πετρήϊος ἐς τὴν ὑπὸ Ιβηρίαν ἐχώρησαν, ἕτερον στρατὸν ἀθροίσοντες, καὶ ὁ Καῖσαρ ἀεὶ περιλαμβάνων, διεπέφρυκτο τοὺς ὁδούς, ϗ ἐκώλυεν ἐς τὸ πρόσθεν ἰέναι· κἀκεῖνοι καὶ μέρος αὐτῶν περιπεμπόμενον ἐς στρατοπέδου κατάληψιν ἐκυκλώσαντο, οἱ δὲ ἐπέκλησαν τοῖς κεφαλαῖς τοὺς ἀσπίδας, ὅπερ ὑπὸ σύμβολον ἑαυτοὺς περιφράττοντες, καὶ ὁ Καῖσαρ ὅτε συνέλαβεν, οὔτε κατεκόντισεν, ἀλλ' ἀπήγαγεν ἀπαθῆς ἐς τοὺς περὶ τὸν Αφράνιον ἀπόνους. διημερεύσαντες ἐς τοὺς πρωταγοὺς πολεμίους· ὅθεν τὸ τοῖς στρατοπέδοις ὕστερον ξύμβασίν τε ἐς ἀλλήλους ἐγίγνοντο συνεχεῖς, ϗ λόγοι περὶ ξυμβάσεων καὶ ὁ πλῆθος ἤδη δὲ καὶ τῶν ἡγεμόνων Αφρανίῳ μὲν καὶ ἑτέροις ἐδόκει τῆς Ιβηρίας ἐκχωρῆσαι Καίσαρι, ϗ ἀπαλλᾶς ἐς Πομπήϊον ἀπόνους, Πετρήϊος δὲ αὐτόλεξε, καὶ περὶ ἡμέραν ὀγδόην ὁ στρατόπεδον, ἔκτεινεν ὅσους ἐβούλετο καὶ τὸν ὕστερον ξύμβασίν τῶν Καίσαρος, τῶν τε ἰδίων ἡγεμόνων ἐσιὰ μάλιστα ἐν αὐχμοῖς διεχρήσατο· ἐξ ὧν ἔτι μᾶλλον ἀρρώστημα τῷ σκυθρωπῷ τῷ Πετρηίου, ἐς τὸ φιλάνθρωπον τῷ Καίσαρος ἐπέπεσε τοὺς γνώμας. ἐπεὶ δέ που ἐς τὴν ὑδρείαν αὐτῶν περιῆλθεν ὁ Καῖσαρ, ὑπὸ ἀμηχανῶν ἠμύνατο ὁ Πετρήϊος, ἐς λόγους τῷ Καίσαρι σπεύδει μὲν Αφρανίου ἐφορώντων αὐτοῖς τὸν στρατὸν ἑκατέρωθεν, ϗ συνέβησαν οἱ μὲν ἐκ τῆς Ιβηρίας τῷ Καίσαρι, ὁ δὲ Καῖσαρ αὐτοὺς ἀπαλλᾶς ὅτι τὸν Οὔαιον ποταμὸν διαγαγεῖν, καὶ ἀπὸ τοῦδε χωρησάντας ἐς Πομπήϊον ἐᾶν. ἠμύνατο δ' ὁ Καῖσαρ ὅτι τοῦδε τῷ ποταμῷ, συνήγαγεν αὐτοὺς ἐς ἐπήκοον ὅσοι ἦσαν ἔκ τε Ρώμης ϗ Ιταλίας, ϗ ἐδημηγόρησεν ὧδε,

» Ὑμῖν ὦ πολέμιοι (οὐδὲν γὰρ ἔτι ὦ ῥήματι χρώμενος
» σοι ἀργείοις ὑμῖν τὸν ἐμαυτοῦ γνώμιον ποιοῦμαι) οὔτε τοῖς περιπεμφθεῖσι ἐς
» τὸν κατάληψιν τῷ στρατοπέδου, οἳ σφᾶς ἐμοὶ προέδοσαν, διέφθειρα, οὔτε τὸν δῆμον

Clypei capitibus impositi, signum deditionis.

„ ὑμῖν γρατὸν λαβὼν τὰ ὑδρύματα, Γ ἐξηῖου ἐκ τῆν ἐμῆν τοὺς ἀπ' ὄν Σίκελ-
„ ποταμὸν ἀπληφθέντας προσαγέλοντος· εἰ δ' τις ὄτ μοι πῆ ὑμῖν ἀπ' τούτων
„ χάρις, φράζετε αὐτὰ τοῖς Πομπηΐου γρατιώταις ἅπασι. τοσάδε εἰπὼν τοὺς μὲ ἀπέ-
λυεν ἀπαλλῆς, αὐτὸς δὲ τῆς Ιβηρείας ἀπέφαινεν ἡγεῖσθαι Κάσιον Κόιντον. καὶ τάδε μὲν ὧδ' ἐγένετο περὶ τὸν Καίσαρα· Λιβύης δὲ Οὐάρος Ατήϊος ἐγρατήγει τῶν Γομπηΐου, καὶ Ἰόβας ὁ τῶν Μασσυσίων Νομάδων βασιλεὺς τῷ Οὐάρῳ συνεμάχει. Κουείων δ' ἀπ' Καίσαρος αὐτοῖς ἐν Σικελίᾳ ἐπέπλει δύο τέλεσι γρατῶν, καὶ ναυσὶ δυόδεκα μακραῖς καὶ ὁλκάσι πολλαῖς. Ιτύκη δὲ πρόκειται, ἐν μέσῳ πως βραχίᾳ πρὸς αὐτὴν ἤπειρον ἐπὶ τὰς τῶν Νομάδων ἤπους, ἔστι δὲ τῆς γρατίδος ἐν τοῖς ὅπλοις ἔτι οὔσης αὐτοκράτωρ ἀπὸ τοῦ προσαγορευθῆναι. ἔτι δὲ τιμῆ τοῖς γρατηγοῖς τόδε ὃ προσαγόρευμα πρὸ τῶν γρατῶν, καθάπερ αὐτοῖς ὑπομαρτυρούντων ἀξίως σφῶν αὐτοκράτορας εἶ), καὶ τῷδε τῷ τιμῇ οἱ γρατηγοὶ πάλαι μὲν ὑπὸ πᾶσι τοῖς μεγίστοις ἔργοις προσίεντο, νῦν δ' ὅσῳ εἶ) τῆδε τῇ διφημίᾳ πιστοτάτῃ δοκεῖ μυρίοις πίστεσιν. ἔτι δὲ τῶν Κουείωνος ὑπὸ πλέοντες ἐκ Σικελίας, οἱ ἐν τῇ Λιβύῃ νομίσαντες αὐτὸν δι' ὀλιγοπιΐαν ἀμφὶ ὄν χάρακα ὄν Σκιπίωνος καὶ δόξαν τῆς ἐκείνου μεγαλουργίας γρατοπεδεύσαι, ὃ ὕδωρ ἐφαίμαξαν, καὶ ἐλπίδος οὐδὲν ἔτι ὕπερ τοῦ τε Κουείωνα ἐγαθυμεῖν ἐνταῦθα, καὶ ὁ γρατὸς θᾶττος ἐνίσαι, πιεῖν τε ὃ βλέμμα ἀμαυρὸν ὡς ὥσπερ ἐν ὁμίχλῃ, καὶ ὕπνος ἐπιγίγνεσθαι τὸν κάρφ, μὴ δι' αὐτὸν ἔμετοι ἔφης ποικίλοι, καὶ ἀσασμὸς ὅλου τοῦ σώματος· ὧν δὴ χάριν ὁ Κουείων πρὸς αὐτὸν Ιτύκην μετεγραπτόδυε, δι' ἕλους ἰσχνοῦ τε καὶ μακροῦ τὸ γρατὸν ἀθενῆ ἀφ' τὸν ἀρρωστίαν γενόμενα ἄγων. ὡς δὲ σφίσιν ἡ νίκη Καίσαρος πρὸς τὴν Ιβηρείαν ἀπηγγέλθη, ἀθυμία ῥησθῆ τε, καὶ πρεπάξαντο τῶδε τὸν θάλασσαν ἐν βραχεῖ χωρίῳ. μάχης δὲ καρτερᾶς γενομένης, Κουείωνος μὲν εἷς ἀνὴρ ἔπεσε, Οὐάρου δὲ ἑξακόσιοι, καὶ κατεδιώχθησαν ἔτι πλείονες. Ιόβα δ' ὑπάτου, δίξα ψυδὴς προσιπόδυσεν ἀμφὶ ὄν Βαρβάδᾳ ποταμὸν οὐ πολὺ διεστῶτα τῆς προφθείας ὄν Ιόβαν, πορθοῦμένης αὐτῷ τῆς ἀρχῆς ὑπὸ τῶν γλτίων, Σαβούρραν γρατηγὸν σὺν ὀλίγοις ἐπὶ τῷ ποταμοῦ καταλιπόντα, καὶ τῷ δι' ὧ λόγῳ πίστεως ὁ Κουείων, δέρεις θερμοῦ τοῦδε πείσιμον ὧδε ἡμέρας ἦγε ὃ κρήτιον τῆς γραπίδος ἐπὶ τ' Σαβούρραν, ὁδὸν ψαμμώδη καὶ ἄὐδρον· εἰ γάρ τι ἐν ἄμμῳ χθαμαλοὶ ὦσι, ἐξήραν ὑπὸ τῆς φλογὸς τοῦ ἡλίου, καὶ ὁ ποταμὸς ὑπό τε Σαβούρρα καὶ ὑπ' αὐτὸν παρῆν καὶ πίχετο τῷ βασιλέως· σφαλεὶς δ' ὧν τῆς ἐλπίδος ὁ Κουείων, ἐς λόφους μὲ ὑπερθαμβῶν ὑπό τε καμάτου καὶ πίνης τῆς δίψης ἐνοχλούμενος· ὡς δὲ αὐτὸν κατεῖδον οὗτος ἔχοντα οἱ πολέμιοι, ὃν μὲν ποταμὸν ἐπέρων ἐς μάχην ἐσκευασμένοι, καὶ ὁ Κουείων κατέβαινεν ἀφρόνως μάλα καὶ ἀφρονικῶς ἀθενῆ ὃν γρατὸν ἄγων, κυκλωσαμένων δ' αὐτὸν τ' Νομάδων ἱππέων, ἐπὶ μὲν ὀλίγα χρόνου ὑπεχώρει, καὶ ἐς βραχὺ συνεστάλητο, ἐνοχλούμενος δὲ, ὠὲφθη ἐς τοὺς λόφους. Ασίνιος μὲν δὴ Γολλίων ἀρχομένου τοῦ κακοῦ, διέφυγεν ἐπὶ ὃ ἐν Ιτύκῃ γρατόπεδον σὺν ὀλίγοις, μή τις ἐξ Οὐάρου ἥκοιτο πρὸς τὴν δόξαν τ' ἐνταῦθα κακοπραγίας ὑπόθησις. Κουείων δὲ φιλοκινδύνως μαχόμενος, σὺν ἅπασι τοῖς πρόσθεν ἕπεσιν, ὡς ἐπὶ τῶν Πολλίωνι μηδένα ἄμεινον ἐπιστωλῆσθαι ἐς Ιτύκην. ἐνθοῦτον μὲν δὴ ὃ πόλεμος τῆς ἀμφὶ ὄν Βαρβάδᾳ ποταμὸν μάχης ἐλήφθη, καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ Κουείωνος ἀποτμηθεῖσα, ἐς Ιόβαν ἐφέρετο. ὃ δὲ τῶν περὶ τὴν Ιτύκην γραπίδων τῶν

Imperatoris appellatio.

καὶ αὖ Φανερὸν ἦν μύριοι, Φλάμμας μὲν ὁ ναύαρχος αὐτίκα ἔφθη αὖ τὸ λιμῆ, πρίν τινα τῶν ὅπλων τῆς γῆς ἀναλαβεῖν· Ασίνιος δὲ ἐς τοὺς προμαχῶνας ἐμπίπτουσιν ἀκμαίῳ ἔτι πλήθουσαν, ἐδίωκε αὐτῶν ὅπλων πλῆσαί τε καὶ τὸν στρατὸν ἀναλαβεῖν, καὶ πολλοὶ ἐς τοῦτο νυκτὸς ἐπέπλησαν· ἀμφὶ ἕω δὲ ἐσβαίνοντων ἐκείνων τὰ σκάφη κατέδυετο, καὶ τῶν ἀναχθέντων οἱ ἔμποροι τοὺς πολλοὺς χρήματα φέροντας ἕνεκα τῶν χρημάτων ἐς τὸν θάλασσαν ἐρρίπτουν. καὶ τάδε μὲν ὧδε τοῖς ἀναχθεῖσι· ἕτερα δὲ ἐπὶ τῇ γῇ νυκτὸς ἔτι τοῖς ὑπολειφθεῖσιν ἐλέγετο ὅμοια, καὶ μὲν ἡμέραν οἱ μὲν τῷ Οὐάρῳ σφᾶς προέδοσαν, ὁ δὲ Ιόβας ἐπελθὼν τοῖς ἔσπισεν αὐτοῖς ὅτι ὁ τεῖχος, καὶ ὡς λείψανα τῆς ἑαυτοῦ νίκης κατηκόντισεν, οὐδέν τι φροντίσας αὐτοῦ Οὐάρου τοῦ καλεῖσθαι. οὕτω μὲν δὴ τὰ περὶ Κουρίωνι ἐς Λιβύην ὅτι πλεῖσθαι Ρωμαίων δύο τέλη διώλετο, καὶ ὅσοι μετ' αὐτῶν ἵππεῖς τε καὶ ψιλοὶ, καὶ ὑπηρέται τοῦ στρατοῦ· Ιόβας δὲ ἐς τὰ οἰκεῖα ἀνέστρεφε μέγιστον ἔργον τόδε Γομφῶνα καταλαμβόμενος. ἐς τὴν αὐτῶν ἡμέραν Αντώνιός τε ὧδε τὸν Ιλλυρίδα ἦγε τὸν Οκταυίου δολοφόνα Γομφῶνα στρατηγοῦντες, καὶ στρατιὰ Καίσαρος δὴ ὧδε Πλακεντίαν σασιάσασα τὴν ἀρχὴν κατιβόησαν, ὡς ἔν τε τῇ στρατείᾳ ὄντες δωρεὰν οὐ λαβόντες, ἥντινα δωρεὰν αὐτοῖς ὁ Καῖσαρ ἔτι ὧδε Βρεντέσιον ἐπῆλθον· ὧν ὁ Καῖσαρ πυθόμενος, οὐκ Μασσαλίας ἐς Πλακεντίαν ἡπείγετο σὺν τάχει, καὶ ἐς ἔτι σασιάζοντας ἐπελθὼν, ἔλεγεν ὧδε, Τάχα μὲν ὅσα ὧδε ἕκαστα χρῶμαι σὺν ὑμῖν μοι, βραδύνει δὲ ὁ πόλεμος οὐ δι' ἡμᾶς, ἀλλὰ διὰ τοὺς πολεμίους ὑποφθάνοντας ἡμᾶς· ὑμεῖς δὲ τό τε Γαλατικὰ πολλὰ τῆς ἐμῆς ἀρχῆς ὀνήμενοι, καὶ ἐς τόδε τὸν πόλεμον ὅλον οὐκ ἐς μέρος αὐτοῦ μοι συνομόσαντες, οὐ μέσοις ἔργοις ἡμᾶς ἀπολείπετε, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπανύσασθε, καὶ τοσοῦτον ἀξιοῦτε πρὸ ὧν χρὴ τοσοῦτο μισθοὺς λαμβάνειν. μὴ τυραννούμενος οὖν ἐμοῦ τὸν τῆς ἐς ὑμᾶς μίσει δοῦναι φιλοτιμίας, χρήσομαι τῷ Γερείῳ νόμῳ, καὶ τὸ σὺν ἀπὸ τέλους, ἐπειδὴ μάλιστα τῆς σάσεως κατῆρξε, δίκαιον διακληρώσω θαπεῖν. θρήνῳ δὲ ἀρθέντος ἐξ ἅπαντος τὸ τέλους θηρυθρίου, οἱ μὲν ἄλλοι τοσοῦτοι αὐτοῦ τοσοῦτον ἱκέτευον, ὁ δὲ Καῖσαρ μάλις τι καὶ κατ' ὀλίγον ἐνδιδούς, ἐς τοσοῦτον ὅμως ὑφῆκεν, ὡς ἑκατὸν καὶ εἴκοσι μόνους, οἳ κατάρξαι μάλιστα ἐδόκουν, ἀφανισθῆναι, καὶ δυοδέκα αὐτῶν τοῖς λαχοῦσι δωρεῖσθαι· τὰ δὲ δυοδέκα τῶνδε ἐφάνη τισὶ δηλωθέντα ὅτι ἡ σάσις ἐλέγετο, καὶ ὁ Καῖσαρ τὰ ἐμφύσαντα λοχαγὸν ἔκτεινεν αὐτοῦ· ἡ μὲν δὴ ὧδε Πλακεντίαν σάσις οὕτως ἐλέλυτο. ὁ δὲ Καῖσαρ ἐς Ρώμην πρῆλθε, καὶ αὐτὸν ὁ δῆμος πεφευγότα ἥρεῖτο Δικτάτορα, οὔτε τῆς βουλῆς φιλοτιμουμένης, οὔτε προχειροτονοῦντος ἄρχοντος· ὁ δὲ εἴτε πρατησάμενος τὴν ἀρχὴν ὡς ὀλίγον, εἴτε καὶ χρήζων, ἄρξας ὅτι ἕνδεκα μόνας ἡμέρας (ὧδε γὰρ τοῖσι δοκεῖ) ἀπέβαινε ἐς ὃ μέλλον ἀπέφηνεν ἑαυτόν τε καὶ Γομφῶνα Ισαυρικὸν, ἡγεμόνας τε ἐς τὰ ἔθνη πρεσβεύσειν ἢ σὺν ἄλλοις, ἐφ' ἑαυτοῦ καταλέγων, ἐς μὲν Ιβηρίαν Μάρκιον Λέπιδον, ἐς δὲ Σικελίαν Αὖλον Αλβῖνον, ἐς δὲ Σαρδὼ Σέξτον Πεδουκαῖον, ἐς δὲ τὴν νεόλυπτον Γαλατίαν Δέκμον Βροῦτον· ᾧ δὲ δήμῳ λιμοῦ ποτε σῖτον ἐπέδωκε, καὶ τοὺς φυγάδας διομόσαι καταγαγεῖν σὺν χαρᾷ χρεὼς Μίλωνος· αἰτοῦσι δὲ αὐτοῖς ἐς χρεῶν ἀποκοπὰς δι' τι πολέμους καὶ σάσις καὶ τὰ σὺν τούτοις τοῖς προσκεκτημένοις ἐπουσῶν βιωνίας, ταῖς μὲν ἀποκοπὰς οὐκ ἔδωκε, πίστας δὲ τῶν ὠνίων ἀπέφηνεν, οἷς ἔδει τοὺς χρήσαντας τοῖς δανείσασιν αὖθι τῶν χρημάτων διδόναι. καὶ τάδε

προέξας, τοὺς χιλιέους ξυμπάσας τοὺς ἐπεμπε τὸν στρατὸν ἀπάμυναν ἐς τὸ Βρεντέσιον, ἀλλ' ὅς τε ὀξέως Δεκεμβρίου μηνὸς Ρωμαίοις ὄντος, οὐκ ὀλιγανδρίας οὐδὲ τῆς ὀρχῆς ἕνεκα τὴν τοιαύτην ἐποιήσατο παράζευξιν· ὁ δὲ δῆμος εἵπετο τῷ βουλομένῳ συμβιοῦν Γναίῳ Πομπηίῳ· οὐ γὰρ ἄδηλον ἦν ὡς μοναρχίαν τὸν νικῶντα φέροιτο. καὶ ὁ μὲν ὤδυνεν οὐδὲν ἐλλείπων δυνατὸς ἐπείξεως· ὁ δὲ Γναίος Πομπήιος πρῶτα μὲν χρόνον τοῦτον ναῦς ἐποίησε, καὶ στρατὸν ἀεὶ πλείονα, καὶ χρήματα συνῆγε, καὶ τοὺς ὑπὸ τῷ Ἰονίῳ Καίσαρος τεσσαράκοντα ναῦς ἑλών, ἐφύλαττεν αὐτὸς τὸν Ἀδρίαν πλοῦν, τόν τε στρατὸν ἐγύμναζε συνεχές τε καὶ συνεπαύων, καὶ πρώτους ἐξαρχὰς πόνου περὶ ἡλικίαν, ὅθεν αὐτῷ ῥᾳδίως βίαιά τε ἦν, καὶ συνέθεον ἐπὶ τὰ γυμνάσια Πομπηίου πρότερον ὡς ὁπλῖται. ἦν δ' ἐς τότε Καίσαρι μὲν δέκα τέλη πεζῶν καὶ Κελτῶν ἱππεῖς μύριοι, Πομπηίῳ δὲ πέντε μὲν ἐξ Ἰταλίας δ' ὧν τὸν Ἰόνιον διεπεπλεύκει, καὶ τοὺς ὅσους ἐπηγάγοντο ἱππεῖς, ἐκ δὲ Παρθυαίων δύο, τῶν σὺν Κράσσῳ πρεσβευσάντων τὰ ἐπόλεμα, καὶ τὶ μέρος αὐτῷ τῶν ἐς Αἴγυπτον ἐσβαλόντων μετὰ Γαβινίου, σύμπαντα μυρίους Ἰταλοὺς ἔν δέκα τέλη καὶ ἱππεῖς ἀμφὶ τοὺς ἑπτακισχιλίους· σύμμαχοι δ' ἐξ Ἰωνίας τε καὶ Μακεδονίας καὶ Πελοποννήσου καὶ Βοιωτίας, ξὺν ὅσοι τε Κρῆτα καὶ σφενδονῆται Θρᾷκες, καὶ ὅσοι τοῦδε τοῦ Πόντου βέλεσι χρῶνται, ἱππεῖς τέ τινες Κελτῶν καὶ Γαλατίας ἕτεροι τῆς ἑῴας, Κομμαγηνοί τε ὑπ' Ἀντίοχον πεμφθέντες καὶ Κίλικες καὶ Καππαδόκαι, καὶ ὁπόσοι τῆς μεσογείου Ἀρμενίας τινὲς καὶ Γαμφύλιοι καὶ Γισίδαι· ὧν ὑπ' ἄπασιν ἐς μάχας, ἀλλ' ἐς φρουρεὰς καὶ παρείας καὶ τοῦ μήλου ὑπηρεσίαν τῷ Ἰταλικῷ στρατοπέδῳ χρῆσθαι διενοῦτο, ἵνα μηδένα τῶν Ἰταλῶν τοῦ πολέμου πρόφασις καὶ τοῦδε μᾶλλον αὐτῷ τὰ πεζά· ἵππες δὲ μάχιμοι μὲν οὐ τελεῖς τοῖς πληρώμασιν, ἐξακόσιαι, καὶ τούτων ἐς ἑκατὸν Ρωμαίων ὁπλιβατῶν, αἳ καὶ μάλιστα τοῦ ὑγροῦ ἐδέησαν, πολὺ δὲ ὁλκάδων καὶ σκευοφόρων μέγα πλῆθος, ναύαρχοί τε πολλοὶ καὶ μέγας ἐπ' αὐτοῖς Μάρκος Βίβουλος. ὡς δὲ οἱ πρῶτα ἐπὶ τὸν Ἀδρίαν ἐτοιμασθέντα ὅσοι τε ἦσαν ἀπὸ τῆς βουλῆς καὶ ἀπὸ τῶν καλουμένων ἱππέων, καὶ τὸ στρατὸν ἅπαντα, ἐς ἐπίκουρον ἔλεξεν ὧδε, Καὶ Αἰολιῶται τὴν πόλιν ἐξέλιπον, ὦ ἄνδρες, ὑπὸ ἐλευθερίας τοῖς ὀπτοῦσι πολεμιωτάτης, καὶ τὰ οἰκήματα πόλιν, ἀγαθοὺς ἄνδρας εἶναι νομίζοντες· ἐς πόδε προέξαντες, ὀξέως αὐτὸ ἀπέλαβόν τε καὶ βίᾳ κρατήσαντες ἀπέφηναν, καὶ ἡμῖν αὐτῶν οἱ πρόγονοι Κελτῶν ὀπτόντων ἐξέλιπον τὸ Ἄργος, καὶ αὖθις ἀνεσώσατο ὑπὸ Ἀρδεάτου Καμίλλου ὁρμώμενος· πρῶτά τε οἱ τὸ Φρυγιῶτις τὴν ἐλευθερίαν ὅπη πατὴρ ἄνδρων ἡμῶν παρείδε, ὃ καὶ ἡμεῖς εὐθυμούμενοι δοῦλοι διεπλώσαμεν, οὐ τὴν πατρίδα ἐκλιπόντες, ἀλλ' ὑπὸ αὐτῆς τοῦδε σκυθαζόμενοί τε καλῶς εὐθάδε, καὶ ἀμείνους ὄντες ἐκ πολλοῦ μᾶλλον ὀπτοῦντα αὐτῆς, ἀλλὰ δὲ τοῖς δυναστεύουσι τῆς Ἰταλίας ἄφνω καταλαβόντα· ὃν ὑμεῖς μὲν ἐνηφίσασθε ἐς πολέμιον, ὁ δὲ καὶ νῦν ἡγεμόνας ἐς τὰ ἔθνη τὰ ἡμέτερα ἐκπέμπει, καὶ τῇ Πόλει τινὰς ἐφίησι καὶ ἑτέρους ἀνὰ τὴν Ἰταλίαν, ὅσῃ δὲ τάλλη τὸ δῆμον ἀφαιρῆται τὴν ἡγεμονίαν, καὶ εἰ πάσι πολεμίῳ ἐστὶ δεδιὼς καὶ δίκην σὺν τῷ δώσων ἐξεργάζεται, τί χρὴ νικήσαντα τοσοῦδε κρατῆσαι ἐκλείψειν ὡμότητος ἢ βίας, καὶ τὰ δὲ τοσάδε τῆς πατρίδος; σὺν εἰσὶν τινες ἐωνημένοι χρημάτων, ὧν ἐκεῖνος ἀπὸ τὸ ἡμετέρας Γαλατίας πεπόμενος, δουλεύειν ἀπὸ τῆς τοῦδε αὐτὸν ἐκείνου ἰσονομίας αἱρούμενοι. ἐγὼ δ' οὐκ ἐξέλιπον, οὔτ' ἀπολείπομαι τὸν πάτριον ὑμῖν καὶ ἅμα ὑμῖν ἀγῶνα, ἀλλὰ καὶ στρατιώτην ἐμαυτὸν ὑμῖν καὶ στρατηγὸν ἐπιδίδωμι, καὶ εἴ τις ὅστις μοι πολέμιον ἐμ-

πειρία καὶ τύχη ἀπιθάνῳ μάχεσθαι οὐ γνώμῃ, καὶ ταῦτα μὴ πόρρω τοῖς θεοῖς ἐς τὰ πρόσω στωμυλίαν ἐσκεῖσθαι θύραθεν, καὶ γνώμῃ τῇ πατρίδι κινδυνευούσῃ καθαρὰ καὶ ἀδέκαστον μένειν τὸν ἡγεμονίαν, αἴσιος θαρρεῖν δὲ χρὴ τοῖς τε θεοῖς, καὶ αὐτῷ τῷ λογισμῷ τῷ πολέμου καλλίω καὶ δικαίαν ἔχοντι φιλοτιμίαν ὑπὲρ πατρίδος πολιτείας· ὅτι δὲ τούτῳ τῷ πλήθει τῆς στρατιᾶς ὅτι οὐ θαρσῶ ὅτι ἡμῖν καὶ γνώμῃ καὶ ἀλκῇ θαλάσσῃ, καὶ ὃ μεγαλύνομαι τε ἀεὶ καὶ μεγαλυνόμενος μᾶλλον, ἐπεὶ δὴ δύο τῶν ἔργων ἀλώμεθα. ὅσα γὰρ εἰπεῖν ὅτι τὸν ἕως καὶ τὸν Εὔξεινον πόντον ἔθνη πόντια Ἑλληνικά τε καὶ βάρβαρα ἡμῖν σύνεσι, καὶ βασιλεῖς, ὅσοι Ρωμαίοις ἢ ἐμοὶ φίλοι, στρατιαὶ καὶ ὅπλα καὶ ἀγορὰ καὶ τὸν σύνολον στρατιὰν χορηγοῦσιν. ἴστε οὖν ὅτι ὃ ἔργον ἀξίως τῆς τε πατρίδος καὶ ὑμῶν αὐτῶν καὶ ἐμοῦ, καὶ τῆς Καίσαρος ὕβρεως μεμνημένοις, καὶ ὀξέως ἐς τὰ στρατιωτικὰ ἐλλόμενα χωρεῖτε. ὁ μὲν ὧδε εἶπεν· ὁ δὲ στρατὸς ἅπας, καὶ ὅσοι ἦσαν ἀμφ' αὐτὸν ἀπὸ τῆς βουλῆς πολὺ καὶ γνωμιώτατον πλῆθος θύφημίαν ὁμοῦ, καὶ ἐκέλευον ἄγειν ἐφ' ὅ τι χρήζοι. ὁ δὲ (ἦγε γὰρ δυσχερῶς ἐπὶ τῆς ὥρας οὔσης καὶ τῆς θαλάσσης ἀλιμένου, μὴ χείμωνα ὑπιπλεῖσθαι δι Καίσαρα, ὑπατόν τε ὄντα τὸν ἀρχὴν ἐν τοσῷδε διατεθήσεσθαι) τοῖς μὲν ναυάρχοις παρήγγειλε τηρεῖν τὸν θάλασσαν, δι δὲ στρατὸν ἐς χείμασίαν ὑπεδέχετο, καὶ παρέπεμπεν ἐς τε Θεσσαλίαν καὶ Μακεδονίαν. καὶ Γόμπιος μὲν οὕτω τῷ μήνοντος ἀμφὶ ἕκτην μέρος· ὁ δὲ Καῖσαρ ὡς μὲν παρείρητο τὰ μερίδες ἔρχεσθαι ἐς τὸ Βρεντέσιον ὑπέμενε, νομίζων τὰ ἀδοκήτῳ μάλιστα ἐκπλήξειν τοὺς πολεμίους· οὔτε δὲ ἀγορᾷ, οὔτε τὸν στρατὸν τὸν ἑαυτῷ πόρρω ἡδισμένου ἐν τῷ Βρεντεσίῳ καταλαβών, τοὺς πρόσω ὁμοῦ ἐς ἐκκλησίαν συναγαγών, ἔλεγεν, Οὔτε τὸ ὥρας ὦ χείμεριοι ὦ ἄνδρες, οἱ πρὸ τῶν μελλόντων ἐμοὶ συναίρεσθε, οὔτ' ἢ τῶν ἀνέμων ἐρασθύτης ἢ σώματα τὸ πρεπούσης στρατιᾶς ἐφέξει με τὸ ὁρμᾶν· ἀνὴρ γὰρ πόρτων ἡγοῦμαί μοι συνοίσειν τὴν εὐχέρειαν, καὶ παρόντες ἡμᾶς, οἱ παρόντα συνεσπάμεθα ἀλλήλοις, ἀξιῶ διαπονεῖσθαι μὲν ἐν ταῦθα καὶ ἐπιζύγια καὶ στρατιωτικὰ καὶ πόλεμον ἐπιλιπέσθαι, ἵνα ἡμᾶς αἱ πρόσουσαι νῆες ἐπιδέξωνται, μόνους δὲ θύθυς ἐμβαίνειν παρῶν, ἵνα τοὺς ἐχθροὺς διαλάθοιμεν, τῷ μὲν χείμωνι τύχῃ ἀγαθῇ ἀνάπτοντες, τῇ δὲ ὀλιγότητι τόλμας, τῇ δὲ ἀπορίᾳ τὴν τῶν ἐχθρῶν εὐπορίαν, ἧς ἔστιν ὑμῖν θύθυς ἐπιβαίνουσιν ὅτι τὴν γῆν κρατεῖν, ἢν εἰδῶμεν ὅτι μὴ κρατήσασι οὐδὲν ἔστιν ἴδιον. ἴωμεν οὖν ὅτι διαπονησάντες τε καὶ σκευὴν ἐς ἀγορὰν τὴν ἐκείνων, ἕως χείμειόν ἐστιν ἐπισχόντες· ἴωμεν ἕως Γόμπιος ἡγεῖται καὶ μὴ χείμειν, ἢ ἐπὶ πομπάς καὶ θυσίας ὑπαπιχεῖ ἐστί). εἰδέναι δὲ ὑμῖν ἐκφέρω δύνατόν πάντα ἐν πολέμοις ἔργον ἐστὶ) τὸ ἀδόκητον, φιλότιμοι δὲ καὶ ἐπόρτιοι δόξαι ἀπεικάσθαι τῷ ἐσομένῳ, καὶ τοῖς αὐτὰ καὶ διωξομένοις ἡμᾶς ἀσφαλῆ τὰ ἐκεῖ παρεστιμένα. ἐγὼ μὲν δὴ καὶ τάδε ὃν κρεῖττον πλεῖν δύ', ἢ λέγειν μᾶλλον ἐβουλόμην, ἵνα με Πομπήιος εἴδῃ, νομίζων ἔτι τὸν ἀρχὴν ἐν Ρώμῃ διατρίβειν. ὃ δὲ ὑμέτερον αὐτοκράτορ εἰδώς, ὅμως ἀναμένω τὸν ἀπόκρισιν. ἀναβοησάντος δὲ ζῦ ὁρμῆ τῷ στρατῷ πάντος ἄγειν σφᾶς, θύθυς ὅτι τὸν θάλασσαν ἦλθ ἀπὸ τῷ σήματος πέντε πιζῶν τέλη καὶ ἱππέας λογάδας ἑξακοσίους, καὶ ἐπ' ἀσπίδων ἐπισάλθε, κλυδωνίου διαπαρέσαντος· χειμέριοι δὲ ἦσαν ἔσπαι καὶ τὸ πνεῦμα ἄκυπτα καὶ ἀκάλλοπτα κατεκώλυε, μέχρι ἐς τὸν περὶ τὸν τῆς ἕτους ἡμέραν ἐν Βρεντεσίῳ διατρίψαι. καὶ δύο πιλοὶ ἀνῶν ἐπελθόντων, ὅδε καὶ τάδε παρεσκεύων ἀνήγετο χείμωνος ὅτι ὀλκάδων· αἱ γὰρ ἦσαν αὐτῷ νῆες ὀλί-

γαι μαχαὶ Σαρδὼ καὶ Σικελίαι ἐφρόρησεν. ἐκ τοῦ δὲ χειμῶνα ἐς τὰ Κερκύρια ὄρη τὰς ἀριθμὸς, τὰ μὲν πλοῖα αὐτοῦ ἐς Βρεντέσιον ὅπου πλεῖν ἔμελλε γραπτὰ τὰς ἐπεμπεν, αὐτὸς δὲ ἦγε νυκτὸς ὅπου πόλιν Ωρικον ἀφ' ἡσυχείας ἀπαρασκεύου καὶ στενῆς, ἐς μέρη πολλὰ ἀφανῶν μόνος ἐκ τοῦ δυσχωρείας, ὡς εὐεπιχείρητος ἂν, εἴ τις ἥψατο, ἡγέσθαι τὰς δὲ πλοῖα ἔως μόλις αὐτὰ συνῆγεν ὁ πλοῦς, καὶ ὁ Φρούραρχος ὁ τῆς Ωρίκου, πλὴν ἔνδον αὐτὰ τὰς εἰσπόντων οὐ κωλύσαι ὅπου Ρωμαίων ὕπαρχοι, τά τε κλεῖς παρέδωκε τῷ Καίσαρι, καὶ πρὸ αὐτὰ κατέμεινε τιμῆς ἀξιούμενος. Λουκρήσιος δὲ ὁ Μινουκίου ὅπου ἀπέρα τῆς Ωρίκου ναυσὶν ὀκτωκαίδεκα μακραῖς Γομφίαν σῖτον τὰ πλοίοις φυλάσσοντες, τά τε πλοῖα κατέδυσε ἵνα μὴ ὁ Καῖσαρ αὐτὰ λάβοι, καὶ ἐς Δυρράχιον διέφυγον. ἀπὸ δὲ τ Ωρίκου Καῖσαρ Απολλωνίας ἠπείγετο, καὶ τ Απολλωνιατῶν αὐτ δεξαμένων, Σταμένιος ὁ Φρούραρχος ἐξέλιπε τ πόλιν. καὶ ὁ Καῖσαρ ἀλίσας τ ἑαυτ γρατὸν, ἀνέμιμνεν ὅπως ἀφ' τ ταχυπλοίας τε χειμῶνος σεισθῇ τῇ τύχῃ πεδεχθείσης, καὶ θαλάσσης ἔσης δὲ χωρὶς νεῶν κρατήσας, Ωρικήν τε καὶ Απολλωνίαν ἀμαχεὶ λάβοιεν, καὶ τὰ τ πολεμίων ἔχοι, καθάπερ εἶπεν, ἀγόμενος ἐπὶ Γομφίους, Εἰ δὲ Δυρράχιον, ἔφη, ὁ ταμίων τ Γομφίου πρόσκοπος πρὸς λάβοι μόνον, ἔσαν πάντα ἡμῖν ἃ ἐκείνοις δι' ὅλου θέρους πεπονήμενοις. Τοσαῦτα εἰπὼν, ἦγε συντόμως ὅπου ὁ Δυρράχιον αὐτοῖς ὁδὸν μαχεῖ, ὅτε ἡμέρας ἢ τε νυκτὸς δύναται. Γομφίους δὲ θρόμαθον, ἀντιπρώσθυσιν ἐκ Μακεδονίας συνέπιζεν καὶ ὅδε πολλῇ κόπῳ τε τ ὕλλα, ἰὼ πρώσθυσεν, ἵνα Καίσαρι δύσβατος εἴη, καὶ ποταμὸν γεφύρας διαρρεῖ, καὶ ἀγρεῖ τ ἐν μέσῳ πᾶς ἐμπορεᾶς, ἐν μεγίστῳ, καθάπερ ἦν, καὶ ὅδε πηδήμενος, τ ἑαυτ πρόσκοπον δέκα φυλάξαι κελεύσαντα ἢ πῦρ ἢ καπνὸν εἴ ποτε μακρόθεν ἴδοιεν αὐτ ἐκάτεροι, νομίζοντες εἶ) τὰ ἀλλήλων, ἐφιλονείκουν ὡς ἐν ἀγῶνι δρόμου, καὶ οὔτε ἔφη κωλύειν ἐδίδοσαν οὔτε ὕπνῳ ἔπιπτον ἢ λῶ καὶ κοπετὸ καὶ βοαὶ τῶν ἀγόντων αὐτοῖς ἐκ τοῦ λαμπῆρσι, καὶ θόρυβος ἐν τῇδε πόλει καὶ φόβος, ὡς τῶν πολεμίων αἰεὶ πλησιάζοντων ἐκ τοῦ δὲ καμάτου ὕπνος ἀπερρίπτουν ἃ ἔφερον, ἢ ἐν φαράγξι δέκα καθέντες ἐκ τελίποντο, πλὴν αὐτίκα δύ' ἀπαυσιν τῷ πρὸ τῶν ἔρρων φόβου διαλλαττόμενοι. Τοιαῦτα δὲ ἑκατέρων κακοπαθούντων, προῦλαβεν ὅμως ὁ Πομπήιος ὁ Δυρράχιον, καὶ πρὶν αὐτὸ ἐστρατοπέδωσιν, νοῦς τε ὅτι πέμψας Ωρικον αὖθις εἶλε, καὶ πλοῖα θαλάσσης ἀκριβεστέρας φρουρᾶς ἐφύλαττεν. ὁ δὲ Καῖσαρ τῷ Γομφίου ὃν Αλωρα ποταμὸν ἐν μέσῳ ῥέοντα, ἐστρατοπέδωσε, καὶ τ ποταμὸν ἀφαιροῦντες, ἵππον μείζω ἀνήλοις δύο μέρη, ἀνδράσιν δὲ τοῖς στρατιώτοις οὐ ζῶν ἐπλέκοντο. Γομφίους μὲν ἔτι γυμνάζων τοὺς νεοστρατεύτους, ὁ δὲ Καῖσαρ τοὺς ἐκ Βρεντεσίου πεζομάχους. νομίσας δ' ἔαρος μὲν αὖθις ἐπὶ ὀλκάδων ἀφαπλέοντας ἢ λήσειν τοὺς τ Πομπήιου τειχρεις θαμινὰ ἐς φυλακὴν ἀναπλεούσας, χειμῶνος δ' εἰ πρόσκαιρον, καὶ λοχώντων ἐς νήσους τ πολεμίων, λαθεῖν ἂν αὖθις ἴσως, ἢ καὶ βιάσασθαι μεγέθη τε νεῶν καὶ πνευμάτων, μετεπέμπετο καὶ κοπετὸν. ὧν ἀναγομένων δ' ἐκείνων, αὐτὸς ἔκρινεν ὅπου πλοῦσαι λαθών, ὡς οὔπνος αὐτοῖς ἀνῆκεν ῥᾳδίως ἐπαξομένου, καὶ ὃ βούλεται ἐπικρύψας, ἔπεμπε τριῆς θεραπόντας ὅπου ὃν ποταμὸν ἀπὸ δυόδεκα σταδίων ὄντα, οἳ κελήτιον ὀξὺ καὶ κυβερνήτην ἕτοιμον ἄειρον ὡς δή τινι πεμπομένῳ τοῦ Καίσαρος ἔμελλον ἐπιμίσθιον, αὐτὸς δ' ἀπὸ διαίτης ἐπανέρχεσθαι μὲ ὡς κάμνων τῷ σώματι, τοῖς φίλοις ἔτι ἐστᾶσι κελεύσας· ὅτι πέμπομαι δ' ἐνθένδε ἰδιώτου, καὶ ἐγκλήματος ἀδήλου ἐπιβαὰς, ἐξήλασεν ὅπου τ

ναῦν, ὡς ὅδε ὢν ὁ τοῦ Καίσαρος ἀπιστα λμότος. Τά τε λοιπὰ ἀφ' ἧς ἡμέρας τῶν θεραπόντων τοῦ σώματος ἐγκεκαλυμμένος τὴ κεφαλῆ ἐν νυκτὶ μάλιστα ἀγνοούμενος. Τῇ μεθεπίου δὲ τῆς πομπῆς ὄντος, θαρρῶν ἐκέλευον οἱ θεράποντες ὃν κυβερνήτην ὡς ἐν τῷ δὲ μάλιστα ληστόμενοι τοὺς πολεμίους ἐγγὺς ὄντας. Ὁ μὲν δὴ ποταμὸν ὁ κυβερνήτης εἰρεσίᾳ βιαζόμενος ἔπλει· ὡς δ' ὀλίγον τοῦ ἐκβολὰς ἀφίκετο, καὶ ἡ θάλασσα σὺν κλυδωνίῳ καὶ τραχεῖ τὸ ῥεῦμα ἀνέκοπτεν, ὁ μὲν ὀκνήσας αὐτὸν τῷ πολεμίων, ἐβιάζετο, ὡς ἐς τάχιστα τοῦ κόπου ἀπαλλαγεὶς τὸ ἀπεῖναι εἶχεν. ὁ δὲ Καῖσαρ ἀποκαλυψάμενος ἀνεβόησεν αὐτῷ, Θαρρῶν ἴῃ τοῦ ὃν κλύδωνα, Καίσαρα φέρεις καὶ τὴν Καίσαρος τύχην. Ἐκπλαγέντων δὲ τῶν ἐρετῶν καὶ τὸ κυβερνήτου, τοσοῦτον τὸ πᾶσιν ἐνέπεσε, καὶ ἡ ναῦς ὑπὸ βίας ἐξέπεσε τοῦ ποταμοῦ, ὃ πνεῦμα δ' αὐτὴν καὶ ὁ κύμα μετέωρον ἐς τὰ ὄπισθεν διέρριπτεν, μέχρι πλησιαζούσης ἡμέρας, οἱ μὲν ἐδεδοίκεσαν, ὡς ἐν φωτὶ καταδηλοι τοῖς πολεμίοις ἐσόμενοι, ὁ δὲ Καῖσαρ τῷ δαιμονίῳ χαλεπαίνων ὡς φθονερῷ, ἐφῆκε τὴν ναῦν ἐπηρείαν· ἡ μὲν δὴ πνεύματι τοιαύτῃ ὑπὸ ποταμὸν ἀνέπλει. Καίσαρα δ' οἱ μὲν ἐθαύμαζον τὴ βουλίας, οἱ δ' ἐπεμέμφοντο, ὡς τραπιώτην τοιοῦτον ἔργον εἰργασμένον οὐ στρατηγῷ. ὁ δ' οὐκέτι λήσεσθαι τοσοῦτων δοκῶν, Γοσυμίου μὲν ἑαυτῷ τοσοῦτον ἔξω πλεῦσαί τε ἐς Φράσαν Γαβινίῳ τὸν στρατὸν ἄγειν ἀφ' θαλάσσης, αὐτὸς δ' ἀπειθῆ τοῦτο ποιήσειν Αντωνίῳ, καὶ τείτῳ μὲν τὸν Αντώνιον Καλπῆ, εἰ δ' οἱ τῆς ἀποκτείνει, ὅπισθεν τοῦ τὸν στρατὸν αὐτὸν ἐπέγεσθαι μὴ τὸν βουλόμενον αὐτῶν ὅπῃ τοῖς ναῦς ἔπεσθαι τοῦ Ποσουμίου, ἐς καταίρειν μὴ ἀναβάντας ἐς χωρίον ἐς ὅ τι ὁ δῆμος ἀνοίσει, μηδὲν τῶν νεῶν φειδομένους· οὐ γὰρ νεῶν χρήσειν Καίσαρα, ἀλλὰ ἀνδρῶν. Οὕτω μὲν αὐτὸν λογισμῶν ὁ Καῖσαρ ἐπεκουρῆ τῇ τύχῃ. Τοῦδε δὲν ὁ Γομπῆος τοσοῦτον ἔσεσθαι ἐπειγόμενος, ἐς μάχην διεσκευασμένος ἐπῆει, καὶ δύο αὐτῶν στρατιωτῶν ἐν μέσῳ τὸν ποταμὸν ἐρευνωμένων, ἢ μάλιστα εἴη ἀφορμαί, τῶν τις Καίσαρος εἶς ὑπισχνεῖται, ὅτι δύο ἀνδρὶ, καὶ ὁ Πομπῆος ἀνέζευξεν, οὐκ αἴσιον ὃ συμβαὶ ἡγούμενος, αἰτίαν δ' εἶχε τοῦδε πᾶσι κοινὸν ἔρωτα ἐκλιπεῖν. Ποσουμίου δὲ ἀφικομένου ἐς Ὃ Βρεντέσιον, ὁ μὲν Γαβίνιος οὐχ ὑπομείνας τὸ τοσοῦτον στράτημα, ἦγε τοὺς βουλομένους ἀφ' τῆς Ιλλυρίδος οὐδαμοῦ διαπαύων, καὶ ἀνῃρέθησαν ὑπὸ τῶν Ιλλυριῶν ἐπτὰ μὲν ἢ ὀκτὼ ἄνδρες, καὶ ὁ Καῖσαρ ἤκουσεν ὑπὸ ἀρχῆς. ὁ δ' Αντώνιος τοὺς ἑτέρους ὅπῃ τοῖς ναῦς ὑπισχνούμενος, Απολλωνίαν μὲν πρὸ ἔπλευσαν, Ισίοις μεσοῦς ὑπιπέοντος ἀνέμου· χαλάσαντος δὲ ὕ πνεύματος τοῦ μεσημβρίας, εἴκοσι τῶν Πομπῆου νῆες ἐπ' ἔρωναι τῆς θαλάσσης ἀναχθεῖσαι, καθορῶσι τοὺς πολεμίους, καὶ ἐδίωκον. Τοῖς δὲ ὡς ἐν γαλήνῃ δέος ἰὼν πολύ, μὴ σφᾶς ἀναπνεύσαι ἢ καταδύσαι αἱ μακραὶ τοῖς ἐμβόλοις· καὶ τὰ εἰκότα προεσκευάζοντο, σφενδόνας τε ἠφίεναι ἤδη καὶ βέλη, ἡ ὁ ἄνεμος ἄφνω μείζων ἢ τοσοῦτος ἐπέρραξεν· αἱ μὲν δὴ μικραὶς αὖθις ἰσίοις ἐξ ἀέλπτου ὃ πνεῦμα ἐδέχοντο, καὶ διέπλεον ἀδεῶς, αἱ δ' ἀπελίποντο ῥοθίῳ καὶ πνεύματι καὶ θαλάσσῃ κοίλῃ καὶ παθοῦσαι, καὶ μόλις ἐς λίμνα καὶ πεζῶδη διερρίφησαν, δύο μιᾶς ἐς πέλαγα τῶν Καίσαρος κατενεχθεῖσαι ἑλοῦσαι. Αντώνιος δὲ τὰ λοιπὰς ἐς Ὃ καλούμενον Νυμφαῖον κατῆρε, ἐς τῶν Καίσαρι σύμπας ὁ στρατὸς ἤδη πρῶτον, πρῶτος δὲ ἡ Γομπῆος, καὶ αὐτοστρατοπέδευον ἀλλήλοις ὅπῃ λόφων ἐν φρουρίοις πολλοῖς, πειρά τε ἦσαν ἐς ἕκαστον φρέαρ πυκναὶ ἐς ἀφρυόντων ἡ ἐς τειχιζόντων ἀλλήλοις, καὶ γιγνομένων ὁμοῦ ἐς

(an jam emferi, et (an fanis fonm.) nam

ποιούντων ἐν ἀπόρῳ. ἐν δὲ τούτοις τοῖς πίναξι τοῖς τινὰ φεύγειν ἡγεμόνος τοῦ Καίσαρος, γράμμα λοχαγοῦ, ᾧ Σκευᾶς ὄνομα ἦν, πολλὰ μὲν λαμπρὰ δρῶντος, ἓν δὲ ὀφθαλμὸν ἐκπεπτωκότος βέλει, καὶ περιπεσόντος κατέσχεν ὡς εἶπεῖν ἡ βουλόμενος, σιωπῆς δὲ αὐτῷ γενομένης, Πομπήϊον λοχαγὸν ὅτι μάλιστα γνώριμον ἐκάλει, Σῶζε τὸν ὅμοιον σαυτῷ, Σῶζε τὸν φίλον, μὴ πέμπτῳ μοι τοῦτ' χάριν κομίσασθαι, ἐπὶ τέτρωμαι· περισταμένων δὲ ὡς αὐτὸν ἑκατοντάρχων τε καὶ δυοῖν μόνοιν στρατιωτῶν, τὸν μὲν ἔφασκε κτείνας, τὸν δὲ τὸν ὦμον ἀποκλάσας καὶ ὁ μὲν τάδε ἔπραττεν ἀπογινώσκων ἑαυτῷ καὶ τῇ τῆς φυγῆς τοῖς δὲ ἄλλοις αἰδὼς ὅτι τῷ συμβεβηκότι καὶ ὁρμὴ περιέστησε, καὶ τὸ φεύγειν περιεσώθη, πολλὰ καὶ τῆς φυγαρχίου Μιτυκίου παθόντος, ᾧ φασι τὸν μὲν ἀσπίδα ἑκατὸν καὶ εἴκοσιν ἀναδέξασθαι δραχμὰς, τὸ δὲ σῶμα ἐξ ἡμέρας, καὶ τὸν ὀφθαλμὸν ὁμοίως ἀκμαῖον. οὗτος μὲν δὴ Καίσαρ ἀριστίοις πολλοῖς ἐτίμησεν· αὐτὸς δὲ ἐκ Δυῤῥαχίου, ἵνα αὐτῷ περισωθῇ μὴ δόσις, ἦκε μὲν ὡς στενοχωρουμένοις τοῖς σὺν ὀλίγοις ὅτι πύλας καὶ ἱερὸν Ἀρτέμιδος. τῷ δὲ αὐτῷ χάρακος δίχα γράμμα ἐκ Συρίας ἦγε Γομπηΐου ὁ κηδεστὴς, καὶ αὐτῷ Γαΐου Καλουΐσιος ἐκ Μακεδονίας συμβαλών, ἡσσᾶτο, καὶ τέλος ἐν αὐτῷ κατακόπτων χωρὶς ὀκτακοσίων ἀνδρῶν. Καίσαρι μὲν δὲ σωθῆναι οὐκ ἀλλοίως ἢ Πομπηΐου ναυαγήσαντος· ἐδίμηνεν οὖν ὁ γράμμα αὐτῷ, καὶ τὸν πόλεμον ἁρπασόμενον, αὐτόμολόν τε Πομπηΐου τινὰ δεῖξαι, ὡς εὐφρανοῦντα τὸν ἰδόντα, ὃ μὴ ἔχ ἥδη, μὴ εἶπεν, Οἵοις θηρίοις μαχούμεθα. ὁ μὲν δὴ Καίσαρ ἐκ' ἀνάγκης ὅτι γράμμα ἀπόρρητα σεσωκὼς ὡς καὶ ἄγοντα Γομπηΐου βιασόμενος ἐς μάχην, ὁ δὲ αὐτῷ τὰ πολλὰ τῶν φευγόντων ἐκ τούτου καταφρονῶν ἠσύχαζε, καὶ τῷδε μάλιστα ἀναθεὶς ὁ Καίσαρ, ἐπεκόμισεν ἔργῳ δυσχερεῖ τε καὶ παρὰ λόγον πᾶσι Γομπηΐου τὰ γραπτίδια εἰς τύχην περιλαβών, ἐκ θαλάσσης ἐς θάλασσαν ἀποτείχισαν, ὡς μεγάλων, εἰ καὶ δίχα μύρτου, δίζαν οἰσόμενος ὅτι παρὰ τὴν ἐλάτην· τάδιοι γὰρ ἦσαν διακόσιοι καὶ χίλιοι. ἐν ὁ μὲν ἐκείνῳ τούτῳ τῷδε ἔργῳ, Γομπηΐος δὲ αὐτὸν ἀπατεπάφρυσε καὶ ἀπερκοδόμει, καὶ μάταια τὰ ἔργα ἀλλήλοις ἐποίουν. γίνεται δὲ αὖθις ἀγὼν εἰς μέγας, ἐν ᾧ Γομπηΐος τε ἐπιτάττει τοῖς Καίσαρος πόνου λαμπροῦ, καὶ ἐς τὸ γραπτίδιον ἐδίωκε φθάνοντας, σημεῖά τε πολλὰ εἶλεν αὐτῶν, καὶ ὃν αἴτιον, ὃ δὴ κυριώτατον ὅτι Ρωμαίοις, μάλις ἔφθασαν ὁ φέρων χάρ' τὸ χαράκωμα τοῖς ἔνδον βίαιος. θορυβοῦντος δὲ τῆς ἔξωθεν λαμπροῦ, ὁ Καίσαρ ἐπέρωθεν ἦλθ' ἀμύνων γραπτὸν οὕτω δή τι καὶ τοῦτον περιφοβούμενος, ὡς, Γομπηΐου μακρόθεν ὑπιφαίνοντος, μήτε ξύλα τοῖς πύργοις ὄντας ἤδη, μήτε ἐσηλθεῖν τὸν κόσμον, μήτε πιαθῆναι τοῖς προσταλμένοις, ἀλλὰ φθόγγον ἔκαστον ὅπου τύχοιεν ἀμπαρεσθαι χαλεπῆς αἰδοῦς καὶ παραληλίμματος καὶ λογισμοῦ. Καίσαρος δὲ αὖθις περιθέοντός τι καὶ σὺν ὀργῇ μάχεσθαι ἐπὶ τὸ Πομπηΐου ὄντα ὑπιδεικνύοντος, καὶ ἐφορῶντος, τὰ σημεῖα ἀπορρίπτουν καὶ ἔφυγον, οἱ δὲ μάλις ὑπ' αἰδοῦς κατέκυπτον ἐς τὴν γῆν ἄστοχοι, τοσοῦτος αὖθις τοῦ χαράκος ἐπιπεπώκει δὲ γράφας τὸ σημεῖον ἀνέτεινε τὸν οὐρανὸν ἐς ὃν αὖθις ἀπορα, καὶ τόνδε μὲν οἱ Καίσαρος ὑπαστισαί κατέκυπτον, οἱ δὲ ἐσηλθόντες, οὐδὲ ὅτι τοῦ φυλακὴ ἀπόντων, ἀλλὰ λίθειμόν πᾶσι τότε ὁ Πομπήϊος ἐλεῖν κρᾶτος, καὶ ὃν πόλεμον ἐνὶ τῷδε ἔργῳ πᾶσι ἐξεργάσασθαι, εἰ μὴ Λαβιηνὸς αὐτὸν ἀνδρὸς ὑπὸ τοῦ ἐκπλήξαντος ὅτι τοῖς φθόγγοις ἐπιθέσπαιναι, καὶ αὐτὸς ἅμα ὤκνουν, ἢ τὴν ἀφυλαξίαν τῷ χαρακώματος ὡς ἐσόδου ὑφορώμενος, ἢ ὡς

ἤδη κεκριμένου τοῦ πολέμου καταφρονήσας, ὅτι μὴ τοὺς ἔξω πατρὸς, ἑτέρους τε ἔκτεινε πολλοὺς, καὶ σημεῖα τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἔλαβεν ὁ τὰς δύο μάχας οὐκτὼ δὲ εἴκοσι, καὶ δὶς τρεῖς τινὰς καὶ ἐπὶ τοῖς ἔργου μεθῆκεν, ὃ καὶ ὁ Καῖσαρ φασιν εἰπεῖν ὅτι ἰσήμερος ἀφ' ὁ πόλεμος ἄξιέργαστο τοῖς πολεμίοις, εἰ ὁ νικᾶν ὅπερ ἁμάρτον ἔζην. ὁ δὲ Πομπήϊος τῷ τε νίκην τοσαύτην ἐπαίρων, ἐπέστειλε βασιλεῦσι καὶ πόλεσι πᾶσαις, καὶ ὁ στρατὸν αὐτίκα ὁ Καῖσαρ ἤλπιζε τοὺς ἑαυτοῦ μεταβαλεῖσθαι λιμῷ τε πεπιεσμένον καὶ τοσοῦτος ἤδη καταπεπληγμένον, μάλιστα δὲ τοὺς ἡγεμόνας αὐτοῦ ὁ σφέτερον ἀμύητον φόβου μένους· οἱ δὲ, τοσοῦ σφᾶς ὅτι μετάνοιας ἄγοντος, ὁ ἀμύητον ἡδοῦτο, ᾗ ὅ Καῖσαρ αὐτοῖς ὅπι μεμφομένου τε τοσοῦτος, καὶ συγγνώμην διδόντος, ἔτι μᾶλλον ἠρεθίζοντο καθ' ἑαυτῶν, καὶ οὐκ ἂν δέξου μεταβολῆς ἐκέλευον τῷ πατρίῳ νόμῳ διακληρώσοντα αὐτοῖς, ὁ δίκαιον μέρος ἀναρρεῖν οὐ πειθομένου δὲ τοῦ Καίσαρος, μᾶλλον ἠδοῦτο, καὶ στασιάζουσιν αὐτὸν οὐκ ἀξίως τοσοῦτος ἠδικῆσθαι, καὶ τοὺς φεύγοντας τὰ σημεῖα κτείνειν ἐπέβουον, ὡς οὐκ ἂν αὐτί ποτε φυγόντες, εἰ μὴ τὰ σημεῖα τοσαυτεγράφη· ὡς δὲ ὁ Καῖσαρ οὐδὲ τοῦτ' ἀναχώμενος ὀλίγους μόλις ἐκόλασεν, αὐτίκα πᾶσιν αὐτοῦ τοῖς τῆν μετριοπάθειαν ὁρμὴ τοσῆδε ἐπέπεσεν, ὡς βοᾷν αὐτὸν ἄγειν ἀξιοῦν ὅτι τοὺς πολεμίους, καὶ ἐκείνοις σφόδρα τοσθύμως τοσκαλοῦντάς τε καὶ ἐπιχρούμενοι διορθώσασθαι τὸ ἁμάρτημα νίκῃ καλῇ, κατά τε σφᾶς ὅπισθεν φόμενοι τοῖς ἀλλήλοις εἰλαδὸν κτ' μέρη στρωφώμενον, φοροῦντος αὐτοῦ Καίσαρος, μὴ ἐπεμπέζειν ἐκ τῆς μάχης, εἰ μὴ κρατοῖεν. ὅθεν αὐτὸν οἱ μὲν φίλοι πρεκάλουν ἐπιχειρῆσαι τοιάδε μετεμοίᾳ καὶ τοσθυμίᾳ κρατοῦ, ὃ δ' ἐς μὲν τὸ πλῆθος εἶπεν, ὅτι μὴ βελτίονα χαρὰν αὐτοῖς ὅτι τοὺς πολεμίους ἄξει, καὶ μεμνῆσθαι τῆσδε τοσθυμίας διεκελεύσατο, τοῖς δὲ φίλοις ἀνεδίδασκεν ὅτι χρὴ καὶ τῶν δε τοσεξελεῖν ὅτι φόβου τῆς ἥσσης πολὺ αὐτοῖς ἐπ' ἐνόμενον, καὶ τὴν πολεμίων ὁ φρόνημα ἀκμάζον τοσκαλεῖν· ὡμολόγει τὸ μεταγνώσεσθαι τοὺς Δυρραχίῳ κρατοῦντας, ἔνθα ἐστὶν ἠσθενηκυῖα πᾶσα Πομπηΐου, δίον ἀποσπᾶν αὐτὸν ἑτέρωθι ἐς ὁμοίας ἀπειρίας· ᾗ τάδε εἶπεν, ἐς Απολλωνίαν βοῦς μετῆει, ᾗ ἀπ' αὐτοῦ ἐς Θεσσαλίαν νυκτὸς ὑποχωρήσαντος, Γόμφους τε πόλιν μικρὰν οὐ δεχομένην αὐτὸν ἐξεῖλεν τοσὸ ὀργῆς, καὶ ἐπέτρεψε τῷ στρατῷ διαρπάσαι· οἱ δ' ὡς ἐκ λιμοῦ πεφόντων ἐνεπίμπλαντο ἀθρόως, ᾗ ἐμεθύσκοντο ἀφειδῶς, ᾗ μάλιστα αὐτῶν οἱ Γερμανοὶ πλειόστοις τε ἐπέμενον τῇ μέθῃ ἡδέ· ὥστε δοκεῖ ᾗ ποτε ἂν ὁ Πομπήϊος ἐπελθὼν ἐργάσασθαί τι λαμπρὸν, εἰ μὴ διώκειν ὅλως τοσεῖδεν ἐκ καταφρονήσεως, μέχρι Καῖσαρ ἐπὶ στενότητος ἡμέρας ὁδοῦσας, ἐστρατοπέδευσε πρὸς Φάρσαλον. λέγεται δ' ὁ τοῖς Γόμφοις ἡμέλει παθήματα ἡμαίνα, καὶ νεκροὶ τῶν ὅπλων ἐφόντων ὁ ἰατρείῳ φαιδρῷ αι, κυλίκων αὐτοῖς τοσδεχειμένων ἀτρώτοις, εἴκοσι μὲν ὡς ἐς μέθην κατακεκλιμένους ὅτι ὁ ἔδαφος, ἕνα δ' ὅτι θρόνου τοσδεκαθεζόμενον οἷα ἰατρὸν, ὃς ὁ φάρμακον αὐτοῖς ἀρᾶς πρέφε. Γομπήϊος δ' ὅτι τῇ Καίσαρος ἀναζεύξει, βουλεύσει τοσοῦτος, ᾗ Αφρανίῳ μὲν ἐδόκει ὁ ταυτὸν, ᾧ δὴ ὁ πολὺ τοσοῦχει, ὅπι πέμπειν Καίσαρι, ᾗ ἀποχλεῖν θαλασσοκρατοῦντας ἀλωμένῳ ᾗ ἀπορωῖτι, ὁ δ' πεῖσεν αὐτὸν Πομπήϊον ἄγειν κτ' ταυτοῦ ἐς τὴν Ιταλίαν βύσιον τὸ τοσὸ αὐτὸν οὖσαν, καὶ πολεμίων ἔρημον, κρατοῦντα μένον δ' αὐτοῦ τε καὶ Γαλατίαν ᾗ Ιβηρίαν ἐξ οἰκίας καὶ ἡγεμονίδος τῆς αὖθις ὅπι χειρῶν Καίσαρι· ὁ δὲ καὶ ταῦτα ἄρισα ἀφ' οἱ ἡμόμενα

πρὶδών, ἐπεὶ ἦκτο τοῖς λέγουσιν αὐτὸν τὸν Καίσαρος στρατὸν μᾶλλον ἢ τοὺς αὐτὸν τοῦτο λιμοῦ, ἢ οὐ πολὺ σφίσιν ἔσεσθαι ὃ ἔτι λοιπὸν ἐπὶ τὴν τοῦ Δυρραχίου γιγνομένην νίκην· ὃ δὴ ἐναντίον, αἰσχιστον εἶ) καταλιπεῖν φεύγοντα Καίσαρα, καὶ τοῖς ἡττημένοις ὁμοίως τὸν νικῶντα φεύγειν. ὁ μὲν δὴ τοῖσδε τοιαῦτα μάλιστα τὴν ἐώων ἐθνῶν ἐς αὐτὸν ἀφορώντων, καὶ φειδοῦ Λευκίου Σκιπίωνος μή τι τοῦ Μακεδονίαν ὧν ἔτι πάθοι, μάλιστα δὴ ἐς ἀγῶνα χρήσασθαι παρρωῶτι τῷ στρατῷ δίκαιον νομίσας, ἐπῆλθε, καὶ αὐτὸς στρατοπέδοις τῷ Καίσαρι τοῦ Φαρσάλιον, καὶ τεράστια σφίσιν ἀλλήλων ἀπεῖχον. ἀμφοῖν δὲ Πομπηίῳ μὲν ἰδίᾳ πεπραγέναι οὕτω γὰρ αὐτῷ τοιοδὶ ἐχώρησε καὶ ὁδοὶ καὶ λιμένες καὶ φρούρια, ὡς ἔκ τε γῆς αἰεὶ φέρεσθαι, καὶ δίκῃ θαλάσσης πόντια ἀνέμων αὐτῷ φέρειν, Καίσαρι δὲ μόνον εἶχεν ὅτι μάλιστα ὧδε καὶ λαοὶ καὶ παθοῖ, καὶ ὅσῃ ὡς αὐτὸν ἀπέλιπεν οὐδείς, ἀλλὰ καὶ δαμασίῳ στρατιᾷ ἐνεχθῆναι τοῖς πολεμίοις ὠρέγοντο, καὶ ἠρώτων τὸν πόλεμον μὴ τοῦ) τοῦτο πολὺ ἀμείνους νεοστρατεύτων ἔτι ὄντων, δέκα ἔτεσιν ἠσκημένοι· ἐς ἣν Ταφρείας ἢ τοῦ τειχίσεις ἢ στρατοπέδου ἐπιτοιοῦδε ἀσθενέσι ἀμφὶ γῆσις, ὅλως τε κάμνουσιν αὐτοῖς ἐδόκει δρᾶν τι μετ' ὀργῆς, ἢ μὴ λιμοῦ ἀμφαρῶσαι. ὧν ὁ Πομπηίος ἀσθενούμενος, ἐπικούρων μὲν ἡγεῖτο γεγυμνασμένος καὶ ἀπηνῶς χρῆσιν αὐτῶν ἀνδράσι, καὶ τύχῃ Καίσαρος λαμπρῷ τοῦ τὸν ὅλων στρατηγεῖσθαι δ' ἑνὸς ἔργου, δυνατώτερον δὲ ἢ ἀκινδυνότερον ἐκ πύσας τὰς ἀπορίας αὐτοῖς, οὔτε γῆς εὐπόρως κρατοῦντας, οὔτε θαλάσσης χρωμένοις, οὔτε ναυῒ ἐς φυγὴν ταχείᾳ ἔχοντας· ὁ μὲν δὴ κρατίστῳ λογισμῷ τρίβειν τὸν πόλεμον ἐγνώκει, καὶ ἐς λιμὸν ἐκ λιμοῦ τοὺς πολεμίους τοῦ φέρειν. πολὺ δὴ ἀμφ' αὐτὸν πλῆθος ἀνδρῶν ἀπό τε τῆς βουλῆς ὁμοτίμων οἱ, καὶ τῶν καλουμένων ἱππέων οἱ ἀμφαφανέστατοι, βασιλῆς τε πολλοὶ καὶ δυνάσται, οἱ μὲν ἀπ' ἀπειρίας, οἱ δ' ἀμείνους τοῖς τοῦ Δυρραχίου δὴ τοῦ γνώμησιν ἐπηρμένοι, εἰσὶ δ' οἳ καὶ τῶν πλέονες εἶ) τῷ πολεμίῳ, οἱ δὲ καὶ κάμνοντες ὅμως τῷ πολέμῳ τοῖς κρίσιν ταχυτέραν μᾶλλον ἢ φρέπουσαν ἐπιχρήμνοις ἡγεῖσθαι, πάντες ἐξώτερον αὐτὸν ἐς τὸ μάχιμον, ὅπερ δεικνύοντες αἰεὶ ὅτι Καίσαρος τοῦ πατέροντά τε καὶ τοῦ κελεύμενον· ὁ δ' ἐξ αὐτοῦ μάλιστα ὅδε αὖθις ἀνέδιδασκεν, ὅτι Καίσαρι μὲν τοῦτ' ἐξ ἀπειρίας ἀναίτιον ἦν, σφίσι δὲ καὶ δίκῃ τοῦτ' ὄκνειν ἠσυχάζειν, ὅτι Καίσαρ ὑπ' ἀνάγκης ἐπέιγοιτο· ἐνοχλούμενος δὲ ὑπό τε τοῦ στρατοῦ πάντες ἐπηρμένου τοῖς τοῦ Δυρραχίου ἀμείνοις, καὶ τῷ ἐπ' ἀξιώσεως αὐτῷ ἐπιτοιοῦδε ἐς φιλαρχίαν, ὡς ἐκόντα βεβιωκότα, ἵνα ἀνδρῶν ὁμοτίμων τοσῶνδε ἄρχοι, καὶ ὅτι τῷδε αὐτὸν βασιλέα καὶ Ἀγαμέμνονα καλοῦντων, ὅπερ καὶ ἐκεῖνος βασιλέων δίκῃ τὸν πόλεμον ἦρχεν, ἐξέσῃ τὸ οἰκείων λογισμῶν, καὶ ὁπόθεν εἶναι αὐτοῖς, ἤτοι βλάπτοντος ἤδη καὶ τοῦλλα πρὸς ὅλον τὸν δὲ τὸν πόλεμον· καὶ ἦς καὶ βεβαίως τοῦδε τὸ αὐτοῦ φύσιν ἐν ἅπασι γιγνώσκειν, προσκυλίζειν ἄκων ἐς μάχην ὅτι καιρῷ τε αὐτοῦ ἐς τὸ αὐτὸ ἀναπιθόντων. Καίσαρι δὲ τῆς νυκτὸς ἐκείνης, πρίν μὲν ὅτι στρατοπέδου ἐξῆκε τάλη· ὅτι γὰρ Πομπηίου ἐπαινῶν τῆς βεβαιότητος, καὶ οὐδαμοῦ νομίζων μεταθήσεσθαι τοῦ βουλεύματος, τοῦ ἐπέμενεν ὅτι σῖτον· πυθόμενος δὲ τῆς προσκυλίσεως, πάθη τε τῆς ἀναίσχης ἐῶ εἴκαζεν ἠναλκέσθαι Πομπηίου ἐκ τοῦ τοῦ στρατοῦ, καὶ ὅτι ἑαυτοῦ ταχίστα ἀνεκάλει πάντα, καὶ ἀπεσκευάζετο, θυόμενός τε νυκτὸς μέσης, τὸν Ἄρη κατεκάλει, καὶ τῷ ἑαυτοῦ τοῦτο Ἀφροδίτην· ἐκ γὰρ Αἰνείου καὶ Ἰούλου τοῦ Αἰνείου ὃ τὸ Ἰουλίων γένος, πρόσενεχθέντος τοῦ ὀνόματος, ἦγεῖτο εἶ), νεών τε αὐτῇ νικηφόρῳ πρίσκειον ἐν Ῥώμῃ ποιήσειν

διῆγε καρτεροῦσας. ὡς δ' ἡ νὺξ σέλας ἐξ οὐρανοῦ ἔβαλε καὶ ἀπὸ τοῦ Καίσαρος ἐς τὸ Πομπηίου στρατόπεδον ἐσέβαλεν, οἱ μὲν ἀμφὶ τὸν Πομπήιον ἔσεσθαί τι λαμπρὸν αὐτοῖς ἔφασαν ἐκ τῶν πολεμίων, ὁ δὲ Καῖσαρ σέβεσθαι αὐτὸς ἐμπεσὼν τὰ Πομπηίου. αὐτῷ δὲ τῷ Πομπηίῳ τῆς αὐτῆς νυκτὸς ὕναρ τὴν ἱερείων ἐκ φυγόντα ὑ σκευοφόρων, καὶ μόνων ἐσμὸς ὅπου τοῖς ὤμοις ἐκάθισε, ζῶσι τοιχείοις μικρόν τε τοῦ ἔτι πρωϊαίου ἐπέπεσεν αὐτῷ τῷ στρατῷ, καὶ πάλιν ἀναστρατοπεδεύσας αὐτὸς καὶ καταστήσας, ἀνεπαύετο σὺν ὕπνῳ βαθεῖ. ἀναστησάντων δ' αὐτὸν τῶν φίλων, ὅναρ ἔφασκεν ἀρτίως ἐν Ρώμῃ καθιερωμένῳ Ἀφροδίτῃ νικηφόρῳ, καὶ τάδε μὲν ἀγυιάς τ' Καίσαρος θύειν, οἵ τε φίλοι καὶ ὁ στρατὸς ἅπας πυθόμενοι ἥδοντο, καὶ πάλαι ἀλόγως σὺν ὁρμῇ καὶ καταφρονήσει χωροῦντες ὅτι ὃ ἔργον ὡς ὅτι ἕτοιμον, ὥστε πολλοὶ καὶ τοῖς σκευαῖς διάφοροι ἤδη συμβολῇ νίκης, καὶ οἱ περὶ τὸν αὐτοῖς δεῖπνα λαμπροτάτῳ ἐπόρσυνον, εἰδότες ἤδη τῆς Καίσαρος ἀρχιερωσύνης ἐς ἀλλήλους διηλιζον. ἅτε δ' ὁ Πομπήιος οἷα πολέμου ἔμπειρος ἀπεστρέφετο, καὶ νεμεσῶν ἐπ' αὐτοῖς, ἐνεκαλύπτετο· κατεσιώπα δ' ὅμως τὸ ὄχλου καὶ δίους, ὥσπερ οὐ στρατηγῶν ἕτι, ἀλλὰ στρατηγούμενος, καὶ πάντα προσάντων τὸ διάλογος τοῦδε γνώμεν· τοσοῦτον ἀνδρὶ μεγαλουργῷ, καὶ τοῦδε πάλαι ἔργου ἐς ἐκείνῳ τῷ ἡμέρᾳ βύτυχεστάτῳ ἡμολωβῷ, ὃ δύαθυμον ἐπεπαίωκεν, εἴτε ὅπου τὰ συμφέροντα κρίνων ἐκ ἐπείθη, ἀλλ' ὅτι κύδος ἐχάρη πλήθους ἀνδρῶν τοσῶνδε σωτηρίας καὶ τῆς ἑαυτοῦ δόξης ἐς τότε ἀναπάτου, εἴτε τι καὶ μεμπτικώτερον αὐτὸν, πλησιάζοντος ἤδη τὸ κακοῦ, σκευοφόρους μέλλοντα τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἐκ δυναστείας τοσῆσδε ἀρχῆσ ἐκπεσῖσθαι· τοσοῦτον δ' ἐπειπὼν τοῖς φίλοις, ὅτι ἥδ' ἡμέρα, ὁπότερος δὴ ὅτι κρατήσει, μεγάλων ἐς αἰεὶ Ρωμαίοις ἄρξει κακῶν, πρέπαστον ἐς τὸ μάχιμον, ᾧ δὴ τὸ μάλιστα αὐτοῦ τὸ δραίνοιαι προπεσεῖν τινὲς ἐν ᾧ φόβῳ νομίζοντες, ἠγοῦντο εὐδὴ δὴ Πομπήιον κρατήσαντα μεθεῖναι τὸ μοναρχίαι· στρατιὰ δ' ἦν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, πολλῶν ἀμφίλογα εἰπόντων, ἐπομβρία μάλιστα Ρωμαίων τοῖς τὰ πιθανώτατα χρᾶφοισι τοῦ τὴν ἐξ Ἰταλίας ἀνδρῶν, οἷς δὴ καὶ μάλιστα θαῤῥοῦντες τὰ συμμαχικὰ ἐκ ἀκριβοῦσιν, ἐνδὴ ἀναχρᾶφοισιν ὡς ἀλλότεια, καὶ ὀλίγῳ ἐν αὐτοῖς ἐς προθυμίαν χώρων ἔχοντα. Καίσαρι μὲν ἐς δισχιλίους ὅτι δισμυρίοις, καὶ τούτων ἱππεῖς ἕξακις ἀμφὶ τοὺς χιλίους· Πομπηίῳ δὲ ὑπὲρ ὃ διπλάσιον, καὶ τούτων ἱππεῖς ἐς ἑπταπλασιχιλίους· ᾧδε μὲν τοῖς τὰ πιθανώτατα λέγουσι δοκεῖ μυριάδας ἑπτὰ ἀνδρῶν Ἰταλῶν συμπεσεῖν ἀλλήλοις ἐς μάχιμον, οἱ δ' ὀλιγωτέρους, ἑξακισμυρίους φασὶν, οἱ δ' ὑπερπαίροντες τετρακόσια μυριάδας γενέσθαι λέγουσι· καὶ τούτων οἱ μὲν ἡμίολιον, οἱ δὲ καὶ τριῶν νομίζουσιν ἀμφὶ τὰ δύο τῷ Πομπηίῳ γενέσθαι μέρη· τοσάδε μὲν ἀμφιγνοοῦσι περὶ τὸ ἀκριβοῦς. ὅπως δ' ἔῶμεν, τοῖς δὲ μάλιστα τοῖς ἐξ Ἰταλίας ἑκάτερος αὐτῶν ἐθάῤῥει. ὃ δὲ συμμαχικὸν ἦν Καίσαρι μὲ ἱππεῖς τε Κελτοὶ, Κελτῶν τῷ ὑπὲρ Ἄλπεις ἀρίθμιος δῆμος, Ἑλλήνων δ' ἐπάλαζοι αὐτῷ Δέλφις, Ἀκαρνᾶνες, Αἰτωλοί· τοσῖδε μὲν ὃ Καίσαρι στρατεύμαχον· Πομπηίῳ δὲ πάντα τὰ ἑῶα ἔθνη χῦ πλῆθος, οἱ μὲν ἐξ Ἴππων, οἱ δὲ πεζοὶ, ἀπὸ μὲν τῆς Ἑλλάδος Λάκωνες ὑπὸ τοῖς ἰδίοις βασιλεῦσι θαυμάζοντο, καὶ ἡ δὴν Πελοπόννησος, καὶ Βοιωτοὶ μετ' αὐτῶν, ἐστράτευον δὲ καὶ Ἀθηναῖοι, κηρυξάντων μὲν αὐτοῖς ἑκατέρων μὴ ἀδικεῖν δὲ στρατὸν ὡς ἱερεῖς τῶν θεσμοφόρων, τοσοῖς δὲ τὸ δόξαι ἄρα τῷ πολέμου πραπόντες, ὡς ὑπὲρ τῆς Ρωμαίων ἡγεμονίας ἀγωνιοῦμενοι· ὅτι δὲ τοῖς Ἕλλησιν ὀ-

λίγου

λήνου πόντος, ὅσοι τὸν Εὐξεῖνον πόντον ὀικοῦσι, καὶ τὸν κύκλῳ θάλασσαν μέχρι τοῦ ἕω, Θρᾷκές τε καὶ Ἑλλησπόντιοι, καὶ Βιθυνοὶ, καὶ Φρύγες, καὶ Ἴωνες, Λυδοί τε καὶ Παμφύλιοι, καὶ Πισίδαι, καὶ Παφλαγόνες, καὶ Κιλικία, καὶ Συρία, καὶ Φοινίκη, καὶ ὁ Ἑβραίων λαὸς, καὶ Ἄραβες οἱ τούτων ἐχόμενοι, Κύπριοί τε καὶ Ῥόδιοι, καὶ Κρῆτες σφενδονῆται, καὶ ὅσοι ἀμφὶ νησίων πόλιν οἰκοῦσι. πρῆσσον δὲ καὶ βασιλεῖς καὶ δυνάσται πρὸς ἀγοντες, Δηϊόπαρις μὲν τετάρχης Γαλατῶν τῶν ἑώων, Ἀριαράθης δὲ Καππαδόκων βασιλεὺς, Ἀρμενίοις δὲ ἦρχε τοῖς ὑπὸ Εὐφράτῃ στρατηγὸς Ταξίλης, καὶ Ἀρμενίοις τοῖς ὑπὲρ Εὐφράτεω Μιθροβάτης ὑπαρχος Ἀρτάπου τοῦ βασιλέος, ἀμφὶ τε μαχροὶ δυνάσται συνεπελαμβάνοντο τῆς πόνου· λέγονται δὲ καὶ ἀπ' Αἰγύπτου τῆνες ἐξικέσθαι αὐτῷ ὑπὸ Γναθηέα τοῦ τοῦ Αἰγύπτου Βασιλέων Κλεοπάτρας τε καὶ τοῦ ἀδελφοῦ παιδὸς ἔτι ὄντος, ἀλλ' αἶδε μὲν οὐ συνεμίχθησαν, ὑπὸ νηὸς γὰρ ὁ ἀμφὶ ναυτικοῦ, ἀμφ' ὅτῳ ἀρχίας ὁ Κερκύρα κατέμενε· καὶ δοκεῖ Γομπῆος πάντα μάλιστα ἀφρόνως ἐργάσασθαι, τῶν μὲν νεῶν καταφρονήσας, αἷς δὴ πολὺ περιῆν ἐδυνάτο πανταχοῦ τοῖς ἐπακτοῖς ἀγορεύοντας πολεμίους ἀφαιρεῖσθαι, ὁ δὲ ἀγῶνι πιεζῶ συνεχθεὶς ἀνάγκαις ὁκ πόνου πολλοῦ μεγαλαυχίς τε καὶ θηριώδεσιν ἐς μάχας ἀμυνομένοις, ἀμφ' αὐτὸν αὖτις φυλαξάμενον τὸν Δυῤῥάχιον αὖτις ἀποκλῆσαι δοκεῖ πολεμίων, ὁ χειρῶν μάλιστα δὴ πάντων ἦν ὧν Καίσαρι ἀμυνόμενος· ἐκ γὰρ αὐτοῦ ὁ στρατὸς ὁ τοῦ Πομπῆου κυφόνως μάλα ἐπῆρθη, καὶ τὸ στρατηγεῖον σφῶν κατεκράτησαν, καὶ ἐς ὄρχον ἀπιέναι πολέμου ἐτάποντο. ἀλλὰ γάρ μοι φαίνομαι Θεὸς ἐς λόγους τῆσδε τῆς νεῶν ἐπιχείρησις ἐκ πάντα ἡγεμονίας. ἔνθα δὴ αὐτῶν τὸ στρατιωτικὸν ἑκάτερος
" συναγαγὼν, ἐπώτρυνε, Γομπῆος μὲν τοιάδε λέγων, Ὑμεῖς, ὦ συστρατιῶται, στρατηγοῦντε οὐ πόνου μᾶλλον ἢ στρατηγέοντε· αὐτοὶ γὰρ ἐμοῦ καὶ Καίσαρος ἐκ ξύλων ἐπὶ ξυλοκόμου, ὃν ἀγῶνα πάνδε προκαλέσασθε· ὡς οὖν ἀγωνοθέται τῆς μάχης χρήσασθε μόνῳ, ὡς ἔλαττόσι πολὺ πλείοσιν, καταφρονήσαντες δὲ ὡς ἀσπιδοφόροις ἀνεικήτοις, καὶ γεγύμνοις νέοις, καὶ πολλὰ κεκμηκόσιν ἀκμῆτες ὤνδρες, οἷς ὑπάρχει δυνάμις τοσήδε καὶ τοιάδε σκευή, καὶ ὁ σωτειδὼς ἀπὸ τῆς αἰτίας. ὑπὲρ γὰρ ἐλευθερίας καὶ πατρίδος ἀγωνιζόμεθα μᾶλλον ἢ νόμων καὶ δόξης ἀγαθῆς, καὶ τοσῶνδε μὲν ἀνδρῶν, ὧν μὲν ἀπὸ βουλῆς, τῶν δὲ ἱππέων, τοσῶνδε ὄνδρα ἕνα λησεύσαντα τὴν ἡγεμονίαν. ἴστε οὖν ὡς ἤξιέτε μετ' ἀγαθῆς ἐλπίδος, ὁ ὅλῃ πλήθομοι τέως τε φυλακὴ αὐτῶν τὸ περὶ ὁ Δυῤῥάχιον ἠμυνόμην, καὶ ὅσα σημεῖα μιᾶς ἡμέρας κατεσπῶντες αὐτῶν ἐλάβομεν. ὁ δὲ Γομπῆος ὧδε ἔλεγεν· ὁ δὲ Καῖσαρ τοῖς ἰδίοις τοιάδε, Τὰ μὲν δυσχερέστερα ἤδη νενικήκαμεν ὦ φίλοι· αὐτὴ γὰρ νόμου καὶ ἀσπίδος ἀνδράσι μαχόμεθα· ἥδε δὲ ἡμέρα κρανεῖ πόντα. μεμνῆσθε μοι τῆς περὶ ὁ Δυῤῥάχιον ἐπαγγελίας, καὶ ὧν ἐφορῶντες ἐμοῦ συνωμόσασθε ἀλλήλοις μὴ νικῶντες ὀπίσω ἐπανήξειν. οἵδε εἰσὶν, ὦ ἄνδρες, ἐφ' οὓς ἐξ Ἡρακλείων σηλῶν ἤλθομεν, οἵδε οἱ περιφυγόντες ἡμᾶς ἐξ Ἰταλίας, οἳ τοὺς δέκα ἔτεσιν ἐθλοποιοῦντας ἡμᾶς καὶ πολέμοις τοσοῖσδε καὶ νίκαις δυσαριθμήτοις ἀνύσαντας, καὶ Ἰβήρων καὶ Κελτῶν καὶ Βρεττανῶν ἔθνη τετρακόσια περιποιήσαντας τῇ πατρίδι, διέλυσαν ἀγεφύρους ἄνω θριάμβου τε καὶ δωρεᾶς, καὶ οὐδὲ ἐς τὰ δίκαια αὐτοῖς ἐγὼ περικαλύπτων ἔπεισα, οὐδὲ χάρισιν ἐξήνυσα· ἴστε οὓς μεθῆκα καὶ ἀπαγεῖς, ἐλπίσας ἡμῖν τι περὶ αὐτῶν ἔσεσθαι δίκαιον. τῶν δὲ οὕνεκα μοι τὰ μέγιστα ἀμφέβληται καὶ τῆς ἐμῆς περὶ ὑμᾶς, εἴτι σώσιμόν μοι κηδεμονίας ἢ πίστεως, ἢ δωρεῶν μεγαλοφροσύνης· ἔστι δὲ οὐδυχερὲς νεοστρατήτων καὶ ἀπείρων πολέμων ἔτι πολυ-

πόνους ἀγωνίζας τὸ δεινὸ ἔαθαι, ἀλλ' ὡς τε καὶ μειρακιωδῶς ἐς ἀταξίαν καὶ δυσπει-
θίαν τῷ στρατηγῷ πεπίστευσι, ὃν ἐγὼ πιθόμενος δεδιότα καὶ ἄκοντα χωρεῖν ὅτι ὃ
ἔρχει, τύχη τε τοῦ κρείσσονα ἦδη, καὶ νῦν καὶ βραδὺ ἐς ἄπεμπτα γελωμένους,
καὶ σοὶ στρατηγοῦντα ἐπὶ μᾶλλον ἢ στρατηγοῦμενον. καὶ τάδε μοι τοῦτο μόνον ὅσι
τῷ Ἰταλῶν, ἐπεὶ τῶνδε συμμάχων μηδὲ φειδοίσετε, μηδ' ὧν λόγων πέρι δε, μηδὲ
μάχαδε ὅλως ἐκείνοις, ἀνδράποδα ταῦτ' ὄντ' Σύρια καὶ Φρύγια καὶ Λύδια, φύλα
ἀεὶ καὶ δουλεύειν ἕτοιμα, οἷς ἐγὼ σαφῶς οἶδα, καὶ ὑμεῖς δὲ αὐτίκα ὄψεδε. σοὶ δὲ
Γναμπῆον αὐτὸν τάξιν ἐξυῶντα πολέμου ἔχαδε οὗν μοι τῷ Ἰταλῶν μόνον, κἂν οἱ
σύμμαχοι δίκην κυνῶν τοὺς δειλίωσιν ὑμᾶς καὶ δορυδοποιῶσι, πεφάμενοι δ' αὐτοὺς
τῷδε μόνῳ ὡς συμμάχους φειδώμεθα, τοὺς δὲ συμμάχους ἐς τὸν τῷδε κατάπληξιν
ἐξεργάσασθε. τοσοῦδε πάντων, ὡς δὴ εἰδέναι ὑμᾶς ἔγωγε ὧν σῶν ἐπῄνεσαδε μεμνη-
μένους τε, καὶ νίκην πάντως ἢ θάνατον αἱρεμένους, καλέλειπέ μοι τοσοῦτον ὅτι τὸ
μάχιμον τὸ τύχη τὰ σφέτερα αὐτῶν, καὶ τὸν τάφον εἴχωσατε, ἵνα μηδὲν ἔχωμεν
δὴ μὴ κρατῶμεν. ἴδωσι δ' ἡμᾶς ἀσταθμεύτους οἱ πολέμιοι, καὶ σεισῶσιν ὅτι τοσοῦ
δύαλκης ὅσον ἡμῖν ἐν τοῖς ἐκείνων σταθμεῖσαι. ὁ μὲν τοσάδε εἰπών, φυλακὴν ὅμως
τῷ σκηνῶν κατέπεμπε διχιλίους τοὺς πάνυ γέροντας, οἱ δ' ἐξιόντες, ὃ τεῖχος ἦρε
πον μὴ σιωπῇ βαθυτάτῃ, καὶ ἐς τὸν τάφρον αὐτὸ ἐσεχώννυον. ὁρῶν δ' ὁ Γναμ-
πήιος, ἠρυμάρων τινῶν ἐς φυγὴν αὐτοὺς συσκευάζεσθαι, σεισίει τὸ θολμήματος, καὶ
ἔφενε καθ' αὑτόν, ὅτι χωρεῦσιν ἐς χεῖρας ἡμίοις, λιμὸν ἔχοντες, ἄξιον ἡμίων φάρ-
μακον, ἀλλ', οὐ γὰρ ἐῶ ἀναδῦναι ἔτι, τῷ τεταγμάτων ὄντων ὅτι ξυρόν, δύω δὴ
καὶ τετρακισχιλίους τῷ Ἰταλῶν φύλακας τοῦ στρατοπέδου καταλιπών, πρὸ ἑπτὰ
τοὺς λοιποὺς, ἐς ὃ μεταξὺ Φαρσάλου τε πόλεως καὶ Ἐνιπέως ποταμοῦ, εὗδα καὶ
ὁ Καῖσαρ αὐτὸς διεκόσμει, τοὺς μὲν Ἰταλοὺς ἑκάτερος αὐτῶν ἐς τὰ σφέτερα διαρρᾶ ὅτι
μετώπου μικρὸν ἀλλήλων διεστῶτας, καὶ τοὺς ἱππέας ὅτι τοῖς κέρασι τοῖς τοῦ μέρη
τῶν, ὀξύτατα ἢ πᾶσιν ἀναμεμίχατο καὶ σφενδονῆται· καὶ ὃ μὲν Ἰταλικὸν ὕστα κεκόσ-
μητο, ᾧ δὲ καὶ μάλιστα αὐτῶν ἑκάτερος ἐθαῤῥεῖ τὰ συμμαχικὰ ἐς ἦγον ἐφ' ἑαυ-
τῶν ὡς ἐς ὀπτιδέξιον. πολὺ δέρειν δὲ ἐῶ ὃ Γναμπήου συμμαχικὸν καὶ πολύλλεωτον,
καὶ αὐτῶν ὁ Πομπήιος Μακεδόνας μὲν καὶ Πελοποννησίους καὶ Βιωτοὺς καὶ Ἀθη-
ναίους ἀποδεξάμενος, τῆς θυτάξίας καὶ σιωπῆς προεῖσαν τῇ Φαλαγγίτῃ Ἰταλι-
κῇ, τοὺς δὲ ἀλλοις, ὥσπερ ὁ Καῖσαρ εἰκάζει, ἔξω τάξεως ἐκέλευσι καὶ φυλακὰς ἐφε-
δρεύοντας, ὅτεν τὸ χερσὶν ὁ ἀγὼν γένηται, κυκλοῦσθαι τοὺς πολεμίους καὶ διώκειν, ὅσα
δυνατοὶ, ὀλιγοστοὺς, καὶ ὃ στρατόπεδον αὐτοῦ Καίσαρος ἀναχεφκώτων οἱ διαρπάζο-
μένων δὲ τῆς Φαλαγγος Πομπήιος μὲν ὁ κηδεστὴς Σκιπίων τὸ μέσου, καὶ ὅτι τοῦ
λαοῦ Δομίτιος, ὅτι δὲ τοῦ δεξιοῦ Λέντλος, Ἀφράνιος δὲ καὶ Γναμπήιος ὃ στρατόπεδον
ἐφύλαττον. Καίσαρι δ' ἐστρατήγουν μὲν Σύλλας καὶ Ἀντώνιος καὶ Δομίτιος, αὐτὸς
δ' ὅπικάρως σεισεπάστο ὧν δεινὰ τὸν τέλει, καθάπερ ἐῶ ἔθος αὐτῷ. καὶ τοῦτ' ἰδόν-
τες οἱ πολέμιοι, μετήγαγον ἐπ' αὐτοὺς ἐρίσους τῷ ἱππίων, ἵνα πλέονες ὄντες, εἰ
δυνηθεῖεν, κυκλώσαιντο, σεισεὶς δὲ ὁ Καῖσαρ, τεταγμένους θυτολμοτάτους πέζους
ἐπήρδυσεν, οἷς ἐκέλευσεν, ὅτεν αὖ θάττονται τοὺς πολεμίους τὸ δειλίοντας, ἀναπηδᾶν, καὶ
τὰ δόρατα ἐσπηδόντας ἀνέχειν ὀρθὰ ἐς τὰ τὸ ἐσώπατα τῷ ἀνδρῶν· οὐ γὰρ οἴσειν ἀ-
πείρους καὶ νέους ὡραίζομένους ἔλαττ ἐς τὰ τὸ ἐσώπατα κίνδυνον. οἱ μὲν δὴ ἐκάδε κατ'
ἀλλήλων ἐμηχάνῶντο, καὶ τὸ δεινὸ ἑκάτερος, καλησάμενοι τάτε ἐπίηπτα, καὶ ἐς

ὐπλμίαν προσκαλοῦντες, καὶ τὰ στεφάνωματα δύο διδόντες, ὁ μὲν Καῖσαρ Αφροδίτην νικηφόρον, ὁ δὲ Πομπήϊος Ηρακλέα ἀίκητον. ὡς δὲ σφίσιν ἕκαστα πρὸς τὰ ἱερὰ ἐτελεῖτο, δῆλά τε πολὺ καὶ ὡς ἀμείνους οἱ βαλλίζοντες ἐφαίνοντο, μηνύοντες ἔτι καὶ ὀκνοῦντες καὶ ἐς ἀλλήλους ἀποβλέποντες, ὁπότεροι ἄρξειαν τῆς μάχης· τό τε γὰρ πλῆθος οὐκ ἴσον σφῶν ἦν, πεντεκαίδεκα γὰρ Ιταλοὶ σφαῖραι ἐς ἕνα κίνδυνον συνελθόντες, καὶ πλεῖστα ἀγαθὰ ἀλλήλοις ἐπηρτῶντο ἑκάτεροι, ἠλέουν, καὶ μάλιστα ὅτι ἴδοιεν Ιταλοὶ Ιταλοῖς συμφερομένους, ἐχθές τε καὶ πρώην γεγενημένου αὐτοῖς τοῦ μὲν ἐκχυθείσης καὶ τυφλωθείσης πρὸς τῆς φιλοτιμίας ἐσβεσμένης, καὶ μετέβαλλεν ἐς δίκας, ὁ δὲ λογισμὸς ἐκαθάρθη δοξοκοπίας, καὶ τὸν κίνδυνον ἐμέτρει, καὶ πρὸς αἰτίαν ὅτι ἀδελφοῖν δύο ἀνδρῶν ἐρίζονται ἀλλήλοιν, αὐτό τε κινδυνεύσειν δῆλοι τῇ σωτηρίᾳ, μηδ' ἑκάτερον πάντων ἀσινῆ ἐπὶ τέλει), καὶ τοσόνδε πλῆθος ἀνδρῶν ἀγαθῶν δι' αὐτοὺς ἐσῄει δὲ σφᾶς ὅτι φίλοι καὶ κηδεσταί τινες ὄντες, καὶ πολλὰ συμπεφάξαντες ἀλλήλοις ἐς ἀλκίμωμα καὶ δυσάμυξιφον φέρεσι κατ' ἀλλήλων, καὶ τοὺς συστρατευομένους ἐς ὁμοίας ἀδικίας ἀλλήλοις, καὶ πολίτας καὶ φυλέτας καὶ συσσίτους, οἵους δὲ ἀδελφούς. οὐδὲ γὰρ τῶνδε ἐλείπετο ἐκείνη τῇ μάχῃ, ἀλλ' ὡς ἐν τοσαῖσδε μυριάσιν ἐξ ἑνὸς ἔθους ἐπ' ἀλλήλας ἰούσας, πολλὰ τὰ τῶν δόξαν συνέπιπτεν, ὧν ἑκάτερος, μετουσίας τε δωρεᾶς ἔτι ἐν ᾧ πρώτῃ ἐσεπίμπλατο, καὶ ὡς ἐσόμενος ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ τῶν ὀπλιτῶν ἢ τοξότης ἢ τελευταῖος, ὤκνει τοσῆσδε ἀμφιβολίας ἄρξαι, καὶ φασιν αὐτῶν ἑκάτερον καὶ δακρύσαι. μηνύοντι δ' ἔτι καὶ ἐς ἀλλήλους ἀποβλέποντι ἡ ἡμέρα προὔκοπτε, καὶ ὁ μὲν Ιταλικὸν ἀπὸ μυσαθᾶς ἐφ' ἡσυχίας ἀκροῖς ἀνέμαθε, ὁ δὲ συμμαχικὸν ὁ Γομπήϊος αὐτὸ παρασκόμενον ὁρῶν, καὶ τὸ τῆς μηνήσεως, καὶ δείσας μὴ περὶ τῇ ἀγῶνος ἀταξίᾳ καταρξειεν, ἐπεσήμηνε πρῶτος, καὶ ἀὐτήκοσι Καῖσαρ· αὐτίκα δὴ αἵ τε σάλπιγξες αὖθις ὀξὺ ἀκουστὸν ἐρθίοις κλαγαῖς, ὡς τὸ τοσῶνδε πλήθει, πολλὰ κἀν μέρει καὶ οἱ κήρυκες καὶ οἱ ὑπισχνούμενοι ἐπῄεσαν, οἱ δὲ σοβαροὶ ἀλλήλοις ἐπῄεσάν μετά τε θαμβους καὶ σιωπῆς βαθυπάτης ὡς πολλῶν ἀγώνων οἷων δὲ ἐμπειροπόλεμοι· πλησιάζουσι δὴ αὖθις ἤδη τόξα καὶ λίθοι πρὸ τοῦ ἰοῦ, καὶ τὴν ἱππικὸν βραχὺ τὰ πεζὰ προσλαβόντων πεῖρά τε καὶ ἐπιλάσεις ἐπ' ἀλλήλους, καὶ προὔχοντες οἱ τῦ Πομπήϊου, δεξιὸν τέλος ἐκύκλουν, Καίσαρος δὲ τὸ σημεῖον τοῖς ἐφεδρεύουσιν ἄφαντος, οἱ μὲν ἐξαναστάντες ἐς τοὺς ἵππους ἐχώρουν, ὀρθοῖς δὴ τοῖς δόρασιν ἐς τὰ πρόσωπα τύπτοντες τοὺς ὑπικαθημένους, οἱ δ' οὐκ ἐκλείποντες αὐτῶν οὔτε τινὰ ὑπόπτωσιν οὔτε τὰς ὑπὸ τόμα καὶ κατ' ὀφθαλμοὺς πληγάς, ἔφυγον ἀκόσμως, καὶ τὸ ἐν τοῦδε πεζὸν βύδυς ἱππέων ἔρημον γιγνόμενον ἐκύκλουν οἱ τῦ Καίσαρος ἱππῆς, αὖθι διίσαντες προεκύκλωσιν· Γομπήϊος δὲ πυθόμενος ἐκέλευε τοῖς πεζοῖς μήτ' ἐπικεῖν ἔτι, μήτ' ἐκπέχειν σφᾶς φάλαγγος, μηδ' ἀκροπίζειν, μηδ' ἐς προβολὴν δόρατος ἀμύνεσθαι δεξιὰς χερὸς τοῖς δόραυσι τοὺς ὑπτίους· καὶ τόδε ἴσως αὐτῦ στρατήγημα ἐπαινοῦσιν ὡς ἄριστον ἐν προεκυκλώσει, ὁ δὲ Καῖσαρ ἐς τοὺς ὑπισχνεῖς καταμέμφεται. ταῖς τε γὰρ πληγαὶ ἀπὸ τῆς βολῆς βύπτωτέρας γίγνεσθαι, καὶ τοὺς δόρασι ἀπὸ τῦ δρόμου προθυμοτέρους, ἐσωθεῖσθαί τε ἐς τοῖς ὑπτίοισιν βύκλητας δι' ἀτρεμίαν, οἷα σκοποὺς τέλει), ὃ καὶ τότε γενέσθαι. τὸ δὲ δεξιὸν τέλος στρέψαι αὖθις προεκύκλουν τὰ λαιὰ τῦ Γομπήϊου ἔρημα ἱππέων γιγνόμενα, καὶ παντάπασιν ἀτρεμοῦντας ἐς τὰ πλευρὰ ἐσακοντίζειν, μέχρι θορυβουμένους ἐμπεσόντας βίᾳ τρέψασθαι, καὶ τῆς νίκης καίρ-

ξαι· καὶ δὲ ὁ μὲν πλῆθος ἰδὼν ἔτι τραυμάτων καὶ φόνων ἔργα πολλὰ καὶ ποικίλα, δοὺ δὲ εὐθὺμία ἐκ βοσπόρου Φάλακρος ἰδιάζει δρώσης, ὥσθ' οἱμωγαὶ τῶν διαφθειρομένων ἢ πλησιομένων, ἀμφὶ βριχήματα μέγα. καὶ τόνοι πεπλόντων εἴθα στεινοπορήσαν βύζημένως· οἱ δὲ μαχηταὶ ἐν καθαρῷ ἀγῶνα πολέμου διώκοντο, καὶ τὴν πλησιαστὴν τῆς βύπαξίας, καὶ ὅτι τοῖς σκιμποῖς ὁ Καῖσαρ ἐπόλμων ἐκ τοῦ διώματος, ὀλίγοι αὐτοῖς καὶ πρεσβυτέρων ἀνδρῶν φυλακὰς ἔχοντων, ἐξεδραμεῖν, ὅτι μὴ ἢ ἐφῶτες ἐθαμβοῦντο· ὡς δὲ ἐπέδυκε ὁ λαὸς τῆς Πομπηΐου, αὐτοὶ μὲν καὶ τότε βάδην ἐπεχάρησαν ἅμα καὶ στενεπλέκοντο, οἱ δὲ σύμμαχοι πρὸς ἑσπέρην ἔφθησαν ἀποσκιρτῶντες, Ἀσπίδα, καὶ τοῖς σκιμποῖς σφῶν αὐτοὶ καὶ τὰ χαρακώματα ὡς ἀλλότρια προσλαβόντες διέκοπτον, καὶ διήρπαζον ἐς τὸν φυγμὸν ὅ τι δύναιτο ἐπάγεσθαι. ἤδη δὲ καὶ ὁ μὲν τῶν Ἰταλῶν ὁπλιτικὸν τῆς ὀπὶ τοῖς δὲ ἥσης αἰσθανόμενον, ὑπεχώρει καὶ πόδα προῦτον ἐς κόσμον, ἐς ἔτι ἐκ τῶν δίωνατῶν ἀμυνόμενοι, ὁπτικμένων δὲ αὐτοῖς ὡς ἐς βύπαξίαν τῶν πολεμίων, ἐγράφησαν ἐς φυγμὸν· καὶ ὁ Καῖσαρ βύμηχάνως δὴ τότε μάλιστα, ἵνα μὴ στενέλθοιεν αὖθις, μηδὲ ὃ ἔργον ἦν ὁποτε μάχης μιᾶς, ἀλλὰ πάντες τῆς πολέμου, κήρυκας ἐς τοὺς τάξεις πέμπαχος προεῖπεμπεν, οἳ τοῖς νικῶσι ἐκέλευον ἀφαυστεῖν τῶν ὁμοεθνῶν, ὅτι δὲ τοὺς συμμάχους μόνους χαρεῖν, καὶ τοῖς ἡσσωμένοις προσιπέλαζον, παραιωῦντες ἀδεῶς ἔσεσθαι, ὑπήρ τε πρὸ ὑδρὸς ἐκμαθόντων ὃ κήρυγμα εἰσήκει, καὶ σύμβολον ἤδη τοῦτο τῶν Γομπηΐου στρατιωτῶν ἦν ὃ ἀδεῶς ἔσεσθαι, τὰ ἄλλα ὡς Ἰταλῶν ὁμοιοξόπως ἐσκυθασμένων τε καὶ φωνὴν ὁμοίαν ἀφιέντων, διεκθέοντες δὴ αὐτοὺς οἱ τοῦ Καίσαρος, τοὺς συμμάχους οὐ δίωναμένους διώκειν, καὶ ὁ πλεῖστος ὀτοῦτα ἐγίγνετο φόνος. Γομπηΐος δὲ ἐπειδὴ τὸν ζόφον εἶδεν, ἔκφρων αὐτὸν ἡγεμόνευε, ἀπῆει βάδην ἐς ὃ στρατόπεδον, καὶ παρελθὼν ἐς τὸν σκιμπῆν, ἐκαθέζετο δίωνδος, οἷόν τι καὶ ὃν Τελαμῶνος Αἴαντά φασιν ὀν Ἰλίῳ παλαιῶν ὀν μέσοις πολεμίοις ἐστὼς ἀποδιδρασκόντων· τῶν δὲ διώκοντες ὀλίγοι πρόσω ἐσήεσαν ἐς ὃ στρατόπεδον· ὃ γὰρ κήρυγμα τοῦ Καίσαρος ἐσάναι τι ἀκινδύνως ἐποίει, καὶ προδραμόντων τῶν πολεμίων, διεσπάνη καὶ μέρος. λαφύσσοντες δὲ τῆς ἡμέρας ὁ Καῖσαρ ὃν στρατὸν ἀφέτους που προελθόντες, ἱκέτευε προσποιῆσαι, μέχρι καὶ ὃν χάρακα τοῦ Γομπηΐου λάβοιεν, ἐκδιδάσκων ὅτι εἰ συσταῖεν αὖθις οἱ πολέμιοι, μίαν ἡμέραν ἔσονται νενικηκότες, εἰ δὲ ὃ στρατόπεδον αὐτῶν ἕλοιεν, ὃν πόλεμον ἐνὶ ῥᾴδιον ἔργῳ κατορθωκότες δὴ εἶεν· ταῖς τε οἶν χερσὶν αὐτοῖς ὤρεγε, καὶ προῦτος ὀξηπτε δρόμου· τοῖς δὲ τὰ μὲν σώματα ἔκαμνε, τὸν δὲ ψυχὸν ὅ τε λογισμὸς καὶ ὁ αὐτοκράτωρ στενέχων ἐκούφιζε· ἠώρει δὲ καὶ ἡ τῶν γεγενότων βύπαξία καὶ ἐλπὶς, ὅτι καὶ ὃν χάρακα αἱρήσοιεν καὶ πολλὰ τὰ ὀν αὐτῷ· ἦκιστα δὲ ὀν ἐλπίσιν ἡ βύτυχία μὴ ἔνθεσποι καμάτων ἀποδώνοιτο. οἱ μὲν δὴ καὶ τῷδε προσποιούντες, ἐπεχείρεσαν στενὴν πολλῇ προῒς τοὺς ἀπομαχομένους καταφρονήσαντες· ὁ δὲ Γομπηΐος μαθὼν, ὀξ ἄλλοκότου σιωπῆς τοσοῦτον ἀπέρρηξεν, Οὐκοῦν καὶ ὅτι ὃν χάρακα ἡμῶν; καὶ εἶπεν, τὸν τε φόβον ἐπήλαξε, καὶ ἵππους ὀπίσω ἐς στενὸν ἐπαύρησιν, ὅκ ἀνέχε δρόμου, πρὶν ἀρχομένης ἡμέρας ὀν Λαρίσῃ γενέσθαι· ὁ δὲ Καῖσαρ ὡς ἐπιπείλησε προδιδόασιν, ὀν τῷ Πομπηΐου χάρακι ἐστάθμευσε, καὶ αὐτός τε τὸν ἐκείνου βρώμιον, καὶ ὁ στρατὸς ἅπας τὸν τῶν πολεμίων ἐδαίσθη τε. ἀπέθανον δὲ ἑκατέρων τῶν γε Ἰταλῶν, (καὶ γὰρ δὴ τῶν γε συμμάχων οὐδὲ ἐξαριθμησις ἐγένετο ὀν πλήθους καὶ καταφρονήσεως) ὅκ μὲν τῶν Καίσαρος περὶ ἑκατὸν λοχαγοὶ, καὶ ὁ πλεῖστος ἀξιωμάτων, ἢ ὡς ἐπὶ-

εγις δοκεῖ χίλιοι καὶ δισχίλιοι. ἐκ δὲ τῆ Πομπηίου βουλυτὰ μὲν δέκα, ὧν ἰω καὶ Λέντλος Δομίτιος ὁ αὐτὸς Καίσαρι πεμφθεὶς ὑπὸ τὸν Γαλατίαν διάδοχος, τὴν δὲ καλουμένων ἱππέων, ἀμφὶ πεντακόσιοι τὴν ὑπαφαιδ, ἐκ δὲ τῆς ἀγῆς στρατιᾶς, οἱ μὲν ἐπαίρεντες φασι δισμυρίους ἀμφὶ πεντακισχιλίους· Ἀσίνιος ὁ Πολλίων ὑπὸ Καίσαρι τῆς μάχης ἐκείνης στρατηγῶν, ἑξακισχιλίους ἀναγράφει νεκροὺς ὑρεθῆναι τῆ Πομπηίου. ὕστερον ἰω τῆς αὐτῆς μοῖρα τὸν Φαρσάλιον μάχης. ἀειστεῖα δ' ὁ μὲν Καῖσαρ αὐτὸς καὶ πρῶτα καὶ δεύτερα ἐκ πάντων ἐφέρετο ὁμολογούμενος ἀριστεῦσαι, καὶ στεφ αὐτῆ τὸ τέλος τὸ δίκαιον, ἔδοξε δὲ τρίτα Κρισπίνος Λοχαγὸς, ὃν Καῖσαρ μὲν ἐξιὼν ὑπὸ τὸν μάχιμον, ἤρετο, ὅ τι πρόσδοκῶν, ὁ δὲ λαμπρῶς ἀνέβοησε, Νικήσομεν ὦ Καῖσαρ, καὶ μὲ ἢ ζῶντα ἢ νεκρὸν ἐπὶ δέξη. ἡ στρατιὰ διεμαρτύρει καθάπαξ εὐθὺς ἐς ἐκείνην ἡμέραν πολλὰ καὶ λαμπρὰ δράσαντι· ἐπεὶ δὲ ζητούμενος ἐν τοῖς νεκροῖς ὑρέθη, τὰ ἀριστεῖα ὁ Καῖσαρ αὐτῆ προσέθηκε καὶ στεφάνους, καὶ ταῦρον ἐξαίρετον ἀνέσησιν ἑλεῖν τῆ πολυανθρίου. ὁ δὲ Πομπηίος ἐκ Λαρίσης ὁμοίᾳ δρόμῳ μέχρι θαλάσσης ἐπιρρεῖς, σκάφους ἐπέβη μικροῦ, ἔτι νεὼς παρεπλεούσης ὑπέτυχεν, ἐς Μιτυλήνην διέπλευσεν, ὅθεν τὴν γυναῖκα Κορνηλίαν ἀναλαβὼν, καὶ τεσσάρων ἑπτάδας, αἳ αὐτῆ παῖδά τε Ῥοδίων καὶ Τυρίων ἀφίκοντο, Κερκύρας μὲν καὶ τότε καὶ Λιβύης ἐπαρρεῖν, ἔνθα αὐτῆ στρατὸς ἰῶ δήμος πολύς, καὶ ναυτικὴν ἀκραιφνές· ὑπὸ δὲ τὴν ἕω φερόμενος ὑπὸ ὄν Παρθυαῖον, ὡς δ' ἐκείνου πόντα ἀναληφθέντος, ὃ ὀφύμενος ἐπέκρυπτε, μέχρι πρὸς τὴν Κιλικίαν μόλις ἐξέφερε, τοῖς φίλοις, οἱ δὲ αὐτὸν ἠξίουν φυλάττεσθαι ὃν Παρθυαῖον ὑπιδεβουλευμένον τε ἕναλχος ὑπὸ Καίσαρος, καὶ φυσούμενον ἐπὶ τῆ Καίσαρος συμφορᾷ, μηδ' ἐς ἀκρατεῖς βαρβάρους ἄγαν ὑπρεπῆ γαυαῖκα Κορνηλίαν, Καίσαρος μάλιστα γεγηθότα. δεύτερα δ' αὐτῆ προσθέντος πρός τι Αἰγύπτου καὶ Ἰόβα, Ἰόβα μὲν ὑπερφόρων ὡς ἀδέξου, ἐς δὲ τὴν Αἴγυπτον αὐτῆ σωφρόνως, ἑλεῖν τε οὖσαν καὶ μεγάλην ἀσχολῆ, ἔτι δὲ καὶ διάφορα, καὶ δισσὰ τὴν ναυσὶ καὶ σίτῳ καὶ χρήμασι, τοῖς τε βασιλεύουσιν αὐτῆς, εἰ καὶ παῖδες εἰσὶ, πατρικοὶ ἔτι) Πομπηίῳ φίλοις. ὁ μὲ δὴ Δημήτριος πρὸς τὴν Αἴγυπτον ἔπλει, ἅρπι δ' ἐκπεσούσης ἀπ' Αἰγύπτου Κλεοπάτρας, ἢ τῆ ἀδελφῷ συνῆρχε, καὶ στρατὸν ἀμφὶ τὴν Συρίαν ἀγείρουσα, Πτολεμαῖος ὁ τῆ Κλεοπάτρας ἀδελφὸς ἀμφὶ ὃ Κάσσιον τῆς Αἰγύπτου, ταῖς Κλεοπάτρας ἐσόλαις ἐφήφθαι, καὶ πως κὴ δαίμονα ἐς ὃ Κάσσιον ὃ πνεῦμα· ὃν Πομπήιον κατίφερε, πασάμενος δὲ στρατὸν πολὺν ὑπὸ τῆς γῆς, ἔσησι ὃν πλοῦν, καὶ εἴκασιν, ὅσῳ ἰῶ, πρεῖναι ὃν βασιλέα, πέμψας τε ἔφραζε πρὸς ἑαυτὸν καὶ τὴς τῆ παῖδος φιλίας· ὁ δὲ ἰῶ μὲν ὑπὸ τεσσαράκοντα ἔτη μάλιστα γεγονὼς, ἐπεξέπτυστο δ' αὐτῆ τὸν μὲν στρατιᾶς Ἀχιλλᾶς, τὰ δὲ χρήματα Ποθεινὸς εὐνοῦχος, οἱ βουλεύσαντο πρὸς τὴν Πομπηίου, καὶ πρῶτον ὁ Σάμιος Θεόδοτος ὁ ῥήτωρ, διδάσκαλος ὢν τῆ παιδὸς, ἀβέβαιον ἡγεῖτο ἔργον, ἐπεσβυσαν καὶ κτεῖναι Πομπήιον, ὡς χαριουμένους Καίσαρι. κυρωθέντος δὲ τῆς γνώμης, σκάφος θύτελὲς ἐπ' αὐτὸν ἐπέμπετο ὡς τῆς θαλάσσης οὔσης ἀλιτενοῦς, καὶ μεγάλας ναυσὶν οὐκ εὐχρεοῦς, ὑποπρέπει τι ἴσως τῆ βασιλικῆ· ἐπέβαινον ἐς ὃ σκάφος, καὶ Σεμπρώνιος ἀνὴρ Ῥωμαῖος, πρότερος μὲν τῆ βασιλῆ, πάλαι δὲ αὐτῆ Πομπηίῳ στρατευσάμενος, δεξιὰ ἔφερε πρὸς τὴ βασιλέως τῷ Πομπηίῳ, καὶ ἐκέλευεν ὡς ἐς φίλον ὃν παῖδα ἀσπλεῦσαι· ἅμα δὲ ταῦτ' ἐλέγετο, καὶ ὁ στρατὸς ὥσπερ ὑπὸ

τιμὴν τῷ Γομπηίου πρὸς ὃν αἰτιαλὸν ἐξεπλαγη τὰ ἅπαντα, καὶ ὁ βασιλεὺς ἐν μέσῳ τῇ φοινικίδι καταδυλος ἐω πρὸς ἑαυτὸν ἐπανῆλθε μόνῳ ἀπόντα, ἐς τὸν πρόπαππον τῷ γράπτῳ καὶ τὸν τῷ σκάφους αὐτόπλοιαν, ἢ ὃ μὴν ὃν βασιλέα αὐτὸν οἱ πρὸς ἡμέρας, μηδὲ τὴν ὑπὸ φασὶν τινας πίμπλαν, ἴσσῦτο δὴ ἐκ τῆν Σοφοκλέους ἰαμβείων πρὸς ἑαυτὸν ἀνειλιχῶν, Ὅστις γὰρ ὡς τύραννον ἐμπορεύεται, Κεἰνου ἐστὶ δοῦλος, κἂν ἐλεύθερος μόλῃ, ἀνέβαινεν ἐς ὃ σκάφος· καὶ ὃ ὡς ἁβρόπλοι σιωπώντων ἀπόντων, ἔπι μᾶλλον ἐπανῆλθε καὶ ὃν Σεμπρωνίου, εἴτε ὑπηγωόσκων Ρωμαῖοι ὅτα καὶ ἐστρατευμένοι ἑαυτῷ, εἴτε ὑπάζων ἐκ τῆ μόνου ἐξάναγ, κἂν δὲ τ' στρατιωτικὴν ἄρα διδασκαλίαν ἃ σωνεθέμενα αὐθαιρέτως, ὑπεγραφεὶς ἐς αὐτὸν εἶπεν, Ἀρά σε γανόσκω συγραπῶνα; καὶ ὃς αὐτίκα μᾶ ἐπύθυσιν, ἀπεγραφέντα δὴ βιβλὺς ἐπάπαξε πρὸς τους, ἀλλ' ἕτερον· καὶ ὃ μὴν γανόμενον ὃ Πομπηίου καὶ οἱ φίλοι ζῶντα μακρόθεν ὁρῶντες, ἀνώμωζόν τε, καὶ χεῖρας ἐς θεοὺς ἐκ δίκης ἀπορρῶντες ἀπέπλεον τάχιστα ὡς ἐκ πολεμίας. Πομπηίου δὲ τὴν μὴν κεφαλὴν ἀποτεμόντες οἱ πρὸς Γοφνὸν, ἐφύλαξαν Καίσαρι ὡς ὑπὲρ μεγίστης ἀμοιβαῖς· ὁ δὲ αὖθις ἠμύσατο ἀξίως τῆς ἀθεμιτίας. Ὃ δὲ λοιπὸν σῶμ' τις ἔθαψεν ὑπὲρ τῆς Ηϊόνος, καὶ ζάφον ἤγειρεν ἐντελῆ, καὶ ἐπίγραμμα μῆνος ἐπίγραψε,

Τῷ ναοῖς βείθοντι πόση ἀπάνης ἔπλετο τύμβου
χῶμα· τί ζάφον τόνδε ὑπερφυέντα ὅλον ἀπὸ φάμμου, καὶ εἰκόνας ὅσας ἀπὸ χαλκοῦ ὃ Γομπηίῳ πρὸς ὃ Καίσαρι ὕστερον οἱ πρόσοικοντες ἀνέθηκαν, λελωβημένα πάντα, καὶ ἐς ὃ ἄδυτον τῆ ἱεροῦ κατενεχθέντα ἐζήτησε καὶ εὗρεν ἐπ' ἐμοῦ Ρωμαίων βασιλεὺς Αδριανὸς ἐπιδημῶν, καὶ ὃν ζάφον ἀνεκάθηρε γανόεμον αὖθις ἐῆ), καὶ τὰς εἰκόνας αὖ τῆ Γομπηίου διωρθώσατο. τότε μὲν δὴ τῆ βίου τέλος ἐω Γομπηίῳ τᾷ μεγίστης πολέμους ἀνύσαντι, καὶ μέγιστα πρὸς Ρωμαίων ἀρχεῖν ὠφελήσαντι, ἣ Μεγάλῳ ὀνόμασθέντι, καὶ οὐχ ἁπαξάπαντι ποτὲ πρόσθεν, ἀλλὰ ἀπαντῶν ἣ δυτυχέστατον ἐξ ἔπι νέου γενομένῳ· ἀπὸ γὰρ τριῶν καὶ εἴκοσιν ἐτῶν οὐ διέλιπεν ἐς ὀκτὼ καὶ πεντήκοντα τῇ μὲν ἰσχὺι μοναρχικῶς διωασευών, τῇ δὲ δόξῃ ἁβρὸν Καίσαρος ζῆλον δημοτικῶς νομιζόμενος ἔχειν. Λέντιος δὲ Σκιπίων ὁ κηδεστὴς τῆ Πομπηίου, καὶ ὅσοι μῆνοι τὴν ὑπὸ φασὶν ἐκ τῆ χῆ Φαρσάλου ἔργου διεπεφύγεσαν, ἐπὶ Κερκύρας ἠπείγοντο πρὸς Κάτωνα, ἑτέρου στρατοῦ καὶ τριακοσίων τεττάρων ἄρχειν ὑπολελειμμένου βουλόμενοι· οἱ δὲ τῆ Γομπηίου καὶ αὐτῶν οἱ πρὸς φάσεσαν νεμεμνημένοι ὃ ναυτικὸν, Κάσσιος μὲν ἐς ὃν Πόντον ἔπλει πρὸς Φαρνάκην, ὡς ἀνασῴσων αὐτὸν ὑπὸ Καίσαρα, Σκιπίων δὲ καὶ Κάτων ἐς Λιβύην ἔπλεον, Οὐάρῳ τε πίστιν οἱ καὶ τῷ μὴ Οὐάρου στρατῷ καὶ Ιόβα νομόδων βασιλεῖ συμμαχοῦντι. Πομπηίος δὲ ὁ τῆ Πομπηίου πρεσβύτερος υἱὸς, καὶ Λαβιηνὸς σὺν αὐτῷ ἔ Σικέλας ὃ μέρος ἔχοντες, ἠπείγοντο ἐς Ισπανίαν, καὶ αὐτὴν ἀποστήσαντες ἀπὸ τῆ Καίσαρος, στρατὸν μῆνον ἐξ αὐτῶν Ισήρων τε καὶ Κελτιβήρων καὶ Λακεταντῶν συνέλεγον, ἔν τε πρὸς σκληρὸν μείζονι ἐλήλυθεσαν· τηλικαῦται δυνάμεις τῆς Πομπηίου πρὸς σκληρὸς ἦσαν ἀπόλοιποι, καὶ αὐτῶν ἀπὸ ῥᾳθυμίας ἀπρεπεστάτης ὁ Γομπηίος, ἔφυγε. τὴν δὴ ἐν Λιβύῃ Κάτωνα σφᾶς στρατηγεῖν αἱρεῖσθαι, ὁ Κάτων οὐχ ὑπέστη, πρότερον ἀνδρῶν ἀπάντων, οἳ κατ' ἀξίωσιν ἐπρέσβευον, αὐτὸ μόνον ἀρχεῖν ἄρξαντος τὸ Ρώμης τὴν στρατηγίδα. γίνεται μὲν δὴ Λέντιος Σκιπίων αὐθαιρέτως, καὶ στρατὸς καὶ ζῶα πολὺς ἠθροίζετο καὶ ἐγυμνάζετο· καὶ δύο ἄρδην μᾶλλον ἀξιόλογοι

πρὸς σκυθικὴ πρὸς Λιβύῃ τε καὶ Ἰβηρίαν ὅτι Καίσαρα σπουδαιότατον. αὐτὸς δ' ὅτι τῇ νίκῃ δύο μόνας ἡμέρας ἐν Φαρσάλῳ διέτριψε θύων, καὶ ὅτι στρατὸν ἐκ τῆς μάχης ἀναλαμβάνων, ἔνθα καὶ Θεσσαλοὶ ἐλθόντες ἡφίει συμμαχήσοντας οἱ, καὶ Ἀθηναίοις αἰτήσασι συγγνώμην, ἐπιδίδου, καὶ ἔπεμπε, Γοσσάκις ὑμᾶς ὑπὸ σφῶν αὐτῶν ἀπολλυμένους ἡ δόξα τῶν προγόνων ἐσώσῃ. τῇ τετάρτῃ δ' ἐξήλασεν ὅτι πρὸ ἕω χθὲς πύσιν τῆς Γομπηίου φυγῆς, καὶ ὃν Ἑλλήσποντον ἀπειρία πειρῶν σκάφεσιν ἐπαρεύσας μικροῖς. Κάσπος δὲ σπεύδων ὡς μέρει τὸ πειρᾶν ὅτι φαίη παρὰ μεσόπορον πρὸς Φαρνάκην ἐπειγόμενος, καὶ δυσηλεῖς δὲ πολλαῖς πείρεσι καὶ σφᾶν μικρᾶν, κατὰ δέος τὸ Καίσαρος δυστυχίας ἐς πύσου δὴ καὶ ὅτι φόβου πρότερον οὔσης ἐξεπλάγη, καὶ νομίσας οἱ ὃν Καίσαρα ὅτι τὴν δεῖν ὅτι πλεῖν, ἅμα χεῖρας ὤρεγεν ἐς αὐτὸν ἀπὸ πείρας ἐς σκάφη, καὶ συμπλώμενος ἤτει, καὶ ἅμα πείρεις πρεσβεύειν. ὅσον οὔπω ἔχειν ἡ δόξα τῆς Καίσαρος δυστυχίας. οὐ γὰρ ἔγωγε ἑτέρην αἰτίαν ὁρῶ, σεβόμενον ἔργον ἕτερον ἡγοῦμαι τύχης ἂν ἀπόρῳ κακῷ ἡμέρᾳ μᾶλλον, ἢ Κάσπον τὸν πολεμικώτατον ὅτι βίπρᾶν ἐσβαίνοντα ἀπροσκόπῳ Καίσαρι σὺν τύχῃ, μηδ' ἐς χεῖρας ἐλθεῖν κατοκνῆσαι, ὁ δ' οὕτως ἑαυτὸν αἰσχρῶς κατὰ φόβου μόνα πρὸς πλεόντι παρασβολὴ, ὕστερον ἐν Ρώμῃ δυσαρεύοντα πόδα κατέχθειν, ᾧ καὶ αὐτῷ δῆλον ὅτι ὃν ἕτερον τῷ Καισαρι φόβον κατὰ τύχης ἐγείρεσθαι ὃν Καίσαρα ἐπαρεύσης. Ἀγασωθεὶς δ' οὕτω πρὸς δόξως ὁ Καῖσαρ, καὶ ὃν Ἑλλήσποντον προαγωγὴν, ἴωσι μὲν ἐν Αἰολίδι, καὶ ὅσα πόλεα ἔθνη κατὰ μεγάλων Χερρόνησον οἰκοῦσι, καὶ καλοῦσιν αὐτὰ ἑνὶ ὀνόματι Ἀσίαν κατὰ κάτω, συνεχόντως προσβυομένους ἐς αὐτὸν καὶ πρὸς καλοῦσι. πυθόμενος δὲ Γομπηίου ἐπ' Αἰγύπτου φέρεσθαι, διέπλευσεν ἐς Ρόδον, ἐν δὴ ἐν τούτῳ ὃν στρατὸν αὐτοῦ καὶ μέρη προσπόντα πρὸ μενόντας, ἐς τὰς Κασσίου καὶ Ροδίων πείρεις ἀνέξη συν τοῖς πρόσσιν, σεβεντί τι ἐκφήνας ὅπη ὃν πλοῦν ποιήσεται, πρὸ ἐπέρας ἀφῆκεν, ἀπαγγέλλας τοῖς λοιποῖς κυβερνήταις πρὸς ὃν λαμπτῆρα τῆς ἑαυτοῦ νεὸς, καὶ καθ' ἡμέραν πρὸς ὃ σημεῖον βλέπειν. ᾧ δ' αὐτοῦ κυβερνήτη πολὺ τῆς γῆς ἀπέχων, προσπάξειν ἐς Αλεξάνδρειαν φέρεσθαι· καὶ ὁ μὲν πρώτην ἡμέρας πλάγιος ἀμφὶ τὴν Αλεξάνδρειαν ἰὼν· ἐσδέχονται δ' αὐτὸν οἱ τοῦ βασιλέως ὅπλα ἐξιόντες, ἐπὶ τοῦ βασιλέως ἀμφὶ ὃ Κάσπον ὄντος. καὶ προῦπαμβὰς ἀπροσχημοσύνως ἅτε ἀφ' ἡμέρας τὴν σπουδαιότατα τῶν σπουδόντων ἐπιχρήσειν, φιλοφρόνως τε ἅμα ἐσπυλάσσοντας ἐξεδέχετο, καὶ τὴν πόλιν προεῖδεν τοῦ κάλλους ἐθαύμαζε, καὶ τὴν φιλοσόφων μοῦσαν τῆς πλήθους ἑστὼς ἠκροᾶτο, ὅλην αὐτὰ χάριν τε δόξα ἀγαθὴν ὡς ἀπροσχήμονι προσφέρουσιν ἐφύετο. ἐπεὶ δ' ὁ στρατὸς αὐτῷ κατέπλωσε, Γοφνὸν μὲν ἐν Αχιλλεῖ ἑκόντα θανάτου τῆς ἐς Γομπηίου πρᾶνομίας, Θεόδοτον δὲ Δαφράσσιμα Κάσπος ὕστερον ἐχρέμασεν θύρων ὁ Ασία. βουλευομένων δ' ὅπη τὰ δὲ τὴν Αλεξανδρέων, καὶ τῆς στρατιᾶς τῆς βασιλικῆς ἐπ' αὐτὸν ἰούσης, ἀγῶνες αὐτὰ ποικίλοι πρὸς ὃ βασίλειον ἐγίνοντο, καὶ ὁ τοῖς πρὸ' αὐτὸν αἰγιαλοῖς, ἔνθα ἐν φθόγγον ἐς πόλεμον ἐξήλατο, ἐν ἐς πολὺ ὁ ᾧ βυθοῦ ἐξενήξατο, καὶ πόλεμον χαμεύνια αὐτὸν κατόντες οἱ Αλεξανδρεῖς πρὸς ἔσπασον ἐχρέμασεν· πολυπαθὲς δ' ἀνὰ τὸν Νεῖλον αὐτὰ γίγνεται πρὸς τὰ βασιλέα ἀγών, ᾧ δὲ καὶ μάλιστα ἐκρότει· ἐν ἐς τοῦτα διετρίφθησεν αὐτὰ μᾶλλον ἐννέα, μέχρι Κλεοπάτρας ἀντὶ τοῦ ἀδελφοῦ βασιλεύειν ἀπέφηνεν Αἰγύπτου, καὶ ὃν Νεῖλον ὅτι τετρακοσίων νεῶν πόλεμον χάρας πολέμους πρὸς ἐπλει μὴ τῆς Κλεοπάτρας, καὶ πᾶλλα

ἡ δόλωψος αὐτῇ. ἄλλα τε δὴ μηδὲν ἔκαστα ὅπως ἐλήφετο, ἀκριβέστερον ἡ παρὰ Αἰγύπτου συγγραφὴ διέξειση. τὴν δὲ κεφαλὴν τῆς Πομπηίου περισφερομένην οὐκ ὑπέστη, ἀλλὰ περιπαξὲ ταφῆναι, καὶ τὴν αὐτῆς τύμβος βραχὺς περὶ τῆς πόλεως ἐστὶ τῆδε, Νεμέσιος τύμβος ἐκαλεῖτο, ὅτε ἐπ' ἐμοῦ τῆς Ρωμαίων Αὐτοκράτορα Τραϊανὸν ὀχλοῦντα ὁ σὺν Αἰγύπτῳ Ιουδαίων ὄχλος, νικῶν τὴν Ιουδαίων ἐς τὰ τῆς πολέμου χρείας κατηρείφθη. τὰ δὲ μηδὲ Καῖσαρ ἐργασάμενος ἐν Αλεξανδρείᾳ, ἀφ' ὑβρεως ὅτι Φαρνάκην ἠπίγετο· ὁ δὲ ἤδη μηδὲν εἴργαστο πολλά, καὶ περιεσπάκει τινὰ Ρωμαίων χρεία, καὶ Δομιτίῳ Καίσαρος στρατηγῷ συνειλεγμένῃ ἐς μάχην, ἐναίκει πόλῳ λαμπρᾷ, καὶ τῷ δὲ μάλιστα ἐπῆρτο, Αμισὸν πόλιν ἐν τῷ Πόντῳ Ρωμαίζουσαν ἐξωσφραπόδιστο, καὶ τοὺς παῖδας αὐτῶν τοὺς ἐποιήσαντο πόντας. περιόντος δὲ τοῦ Καίσαρος ἐπαφέντα τε καὶ μετῆλθε, καὶ ἀπὸ τριάκοντα δραχμῶν ἡμιολίῳ πρᾶσιν ἔπεμπεν ἐπ' εἰρήνης, εἰ φανοῦ τε χρήσιμον αὐτῷ φέρεσθαι, καὶ ἐς γάμον ὑπ' ἀνάγκης ἐπιδοῦναι Καίσαρι τὴν Φαρνάκους θυγατέρα· ὁ δὲ ἀθύμως ὤνεφέρετο, περὶ πλέω μὲν τοῦ στρατοῦ, καὶ ἐς ὃ περάσειε ἐβούλετο λεχθῆναι τοῖς πρέσβεσι, μέχρι περάσας ὁ Καῖσαρ τὸν Φαρνάκους, καὶ τοσόνδε εἶπεν, Οὐ γὰρ αὐτίκα δώσῃ δίκην ὁ παρὸν τόνος; ἐπὶ δὲ ἵππων ἀναπήδησε, καὶ βύβις ἐκ περάτης βοῆς πέπεται τε δὴ Φαρνάκην, καὶ πολλοὺς ἔκτανε σὺν χιλίοις που μάλιστα ἱππεῦσιν ὧν τοῖς περάτης αὐτῷ συνεδραμοῦσιν· ὅτι καὶ φασιν αὐτὸν εἰπεῖν, Ω μακάριε Πομπήιε, τοιούτοις ἄρα σὺ Μιθριδάτου δὲ τοῦ πατρὸς πολεμῶν ἀνδράσι, μέγας τε ἐνομίσθης καὶ Μέγας ἐπεκλήθης. ἐς δὲ Ρώμην περὶ τῆσδε τῆς μάχης ἐπέστειλεν, Ἐγὼ δὲ ἦλθον, εἶδον, ἐνίκησα. μετὰ δὲ ὅτο Φαρνάκης μὲν ἀγαπῶν ἐς τὴν Βοσπόρου τὴν δεδομένην οἱ ὑπὸ Πομπηίου ξυνέφυγε. ὁ δὲ Καῖσαρ οὐ χαλεπὸν ἄγων περὶ μικρὰ τρίβεσθαι, τοσοῦνδε πολέμου αὐτὸν περιόντος, ἐς τὴν Ασίαν μετῆλθε, καὶ προσιόντα αὐτὴν ἐχρημάτιζε ταῖς πόλεσιν ἐνοχλουμένας τε ὑπὸ τῶν μαθουμένων τοὺς φόρους, ὡς μετὰ τὴν Ασιανὴν συγγραφὴν δεδόσθαι. πυθόμενος δὲ ὁ Ρωμῆς ἔσπευδεν), καὶ Αντώνιον ὄντα ὑπαρχον αὐτοῦ τῆς ἀνωτέρω στρατιᾶς φυλάττειν, πέμπει μεθ' ἑς Ρώμην ἠπίγετο· ὡς δὲ ἦλθεν, ἡ μὲν φάσις ἡ πολιτικὴ κατεπαύετο, ἑτέρα δὲ ἐπ' αὐτὸν ἐμίσητο τῷ στρατῷ, ὡς οὔτε τὰ ἐπηγγελμένα σφίσιν ὑπὸ τοῦ καὶ Φαρσάλοι ἔργῳ λαβόντες, οὔτε ἐνόμως ἐπὶ βεβαιώσει τὸ τῇ στρατείᾳ, ἀφεθῆναί τε πρότερον ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἠξίουν, ὁ δὲ ἐπηγγέλλετο μὲν αὐτοῖς ἀσφαλῆ τινα τὸ Φαρσάλῳ, καὶ ἕτερα ἀσφαλῆ, ὅτε ὁ ἐν Λιβύῃ πόλεμος ἐκτελεσθῇ· τότε δὲ ἐπέμπετο δηνάρια δισχίλια ἑκάστῳ χιλίας δραχμάς, οἱ δὲ αὐτὰ οὐκ ἀναχρεῖσθαι μᾶλλον ἢ αὐτίκα δίδοσθαι πρότερον ἐκάλουν, καὶ περὶ τῶνδε Σαλούστιον Πείσωνα πεμφθέντα πρὸς αὐτοὺς ὀλίγου καὶ διέφθειραν, εἰ μὴ διέφυγε· πυθόμενος δὲ ὁ Καῖσαρ, τέλος μὲν δὴ ὁ στρατιώτης, οἳ τὴν πόλιν ἐξ Αντωνίου παρέφυλαττον, περιέσπα τὴν οἰκίαν καὶ τὰς τῆς πόλεως ἐξόδους, δείσας περὶ ἁρπαγῆς· αὐτὸς δὲ πρότερον δεδιότων καὶ παρωμοιότων αὐτῷ τὴν ὁρμὴν τοῦ στρατοῦ φυλάξασθαι, μόλις ὡρασίως αὐτοῖς ἔτι σπάζοισιν ἐς τὸ Αρειον πεδίον ἐπῆλθεν, οὐ προμιλυόσας, καὶ ὅτι βήματος ὤφθη, οἱ δὲ σὺν θορύβῳ τε ὡπλοι ξυνέτρεχον, καὶ ὡς ἔθος, ἄφνω φασείοντα σφίσιν ἠπαίζοντο αὐτοκράτορα, κελεύσαντος δὲ ὅτι θέλοιεν εἰπεῖν, περὶ μὲν τῶν δωρεῶν ἐς ὕστερον εἰπεῖν αὐτὸν προὔτιθεν· σὺν δὲ ἐπλημμέλουν τοῦ τῆς αὐτῆς ἐκπλήξεως, ὡς δὲ μετεώτερον ἀφεθῆναι τὴν στρατείαν ἠξίουν, ἐπίσαντος στρατοῦ

Appianus Traiani temporibus vixit.

Caesar ad seditionem compescendam in Urbem venit.

δεόμενον, ἐς τοὺς ὑπολοίπους πολέμους αὐτὸν ἐρεῖν τι καὶ περὶ τῆ διαιρέσεως· ὁ δὲ τοῦ
τοῦ ἀπόντων δόξαν σοφὸν μελίσσας ἀπεκρίνατο, Ἀφίημι, καταπλαγέντων μ' αὐ-
τῶν ἔτι μᾶλλον, καὶ σιωπῆς βαθυτάτης γενομένης, ἐπεῖπε καὶ Δώσω γε ὑμῖν ἐγὼ ἐπιβ-
ουλεύσαντα ἅπαντα ὅταν θηριομαχῶσι μετ' ἐτέρων, ἀδικήτου μ' αὐτοῖς ἄμα καὶ τοῦδε
καὶ φιλανθρώπου φανέντος, αἰδοῦς αὐτοὺς πᾶσι τοῖς ἐπικαίρου καὶ λογισμὸς μὴ ἔχοι,
εἰ δόξουσι μετ' αὐτοῦ καταλιπεῖν σφᾶς· ὃν αὐτοκράτορα οἱ μὲν πολε-
μίους, θηριομαχοῦσι μ' ἀντ' αὐτῶν ἑτέρους, καὶ σφεῖς τοῦ Λιβύη κερδᾶναι οὐκ πε-
σουμένους μεγάλων ἔσεσθαι νομίζομεν, ἐχθροί τι ὁμοίως αὐτοῦ τε Καίσαρος ἔσον)
καὶ τῶν πολεμίων· διόπερ τοῦτο ἐπὶ μᾶλλον ἡσύχαζον ἐξ ἀπειρίας, ἐλπίζοντες οὐ-
δόσθαί τι καὶ ὃν Καίσαρα καὶ μεταγνώσεσθαι δεῖν τοῦτο οὐ γὰρ οἱ αὐτοσύ- 9n
χαζε, καὶ τῶν φίλων αὐτοῦ τοῦ παλαιοτάτων ὑπιφθέγξασθαί τι πρὸς αὐτοὺς μέγα,
καὶ μὴ βραχεῖ καὶ αὐστηρῷ λόγῳ πολλὰ συνεστρατευμένους ἐγκαταλιπεῖν, ἀλλ' ὁ-
μῶς λέγειν, Γναῖος ἀπὸ στρατιωτῶν τοῦ σπεῖρα, ὅτῳ δεῖ σύμβολον ἀφειμένου τ' Quintus.
στρατείας καὶ ἰδιωτευόντων· οἱ μ' οὐκ εἰδότες ἔτι, μὴ ἔκεμψον μεταμοῦν, καὶ πα-
ρεκάλουν αὐτῷ συστρατεύεσθαι, ἀπεστρεφομένου τε τοῦ Καίσαρος καὶ ἀπιόντος ἀπὸ
τοῦ βήματος· οἱ δὲ σπεῖρα ἐπείγει πλέονι δοῦναι ἐπέκειντο τοῦ μεῖναί τε αὐτὸν, καὶ
καλέσαι σφᾶς τοὺς ἀμφὶ πάντας, ὁ μ' ἔτι μᾶλλον διέτειψεν οὔτε ἀπιὼν ὅτι ἐπα-
νῶν, ἀπορεῖν, ἐπανελθὼν μ' ὅμως ἔφη καλέσαι μὲν αὐτῶν ἕδεα,
ἀρέσθαι μ' ὅτι καὶ ὃ δίκαιον τέλος, ὃ τοῦ ἐπίμηνον ἀεὶ, διαῦτα θορυβεῖ, καὶ τόδε
ἔφη μόνον, Ἀφίημι τῆς στρατείας· δώσω δὲ καὶ τῷ δεῖ ὅμως τὰ ὑποκείμενα ἅ-
παντα ἐπανελθὼν ἐκ Λιβύης, δώσω δὲ καὶ χίλιοι ἅπασιν ἐκ τελεσθέντων τῶν πολέ-
μων, ἁ καθάπερ Σύλλας ἀφαιρέμενος ἑτέροις ἢ ἔχουσι, καὶ τοῖς ἀφαιρεθεῖσι τοὺς λα-
βόντας στρατοικίζων, καὶ παῖδα ἀνηλίκους ἐς ἀεὶ πολεμίους, φησὰ τ' ἂν δῆμου χίλιοι ὅπλα ἐ-
μοῦ καὶ τοῦ ἐμαυτοῦ, καὶ τὰ δίοντα τοῦ σωτοῦ νόμος. κρότου δὲ καὶ βύθη μίας τοῦ
παντὸς ὄχλου, ὃ δίκαιον ὑπερπλήξ τέλος ἐς μόνον αὐτὸ τῆ Καίσαρος ἀ-
δελφιδοῦν φασέντος, καὶ σφᾶς αὐτὸν ἠξίουν διαλλαγῆσαί τε, καὶ ὃ μέρος θανάτῳ
ζημιῶσαι, ὁ δὲ οὐδὲν αὐτοῖς ὑπερεθίζειν ἔτι δεόμενος, ἀκριβῶς μετεμοιοῦντας συνη-
λάσατο ἅπασι, καὶ βύθις ὅτι τὸν Λιβύη πόλεμον ἔζηκει. δεδαλῶν μ' οὐκ Ρηγίου
τὸ πορθμὸν, ὅτι Μεσήνης ἐς Λίλυβαῖον ἦλθε, καὶ πυθόμενος Κάτωνα μὲν τοῦ πα-
ρεσκευάκοτα τῆ πολέμου ναυσὶ καὶ πεζῷ τινι μέρει φθάσειν τὸν Ἰτύκη, μὴ τῶν βια-
κοσίων οἷς ἀπὸ σφῶν οὐκ πολλοῦ τοῦ βουλεύσεις ἐπεποίητο τῆ πολέμου, καὶ σύγ-
κλητον ἐκάλεσεν, τ' μ' αὐτοκράτορα Λιβύης Σκιπίωνα καὶ τοῖς ἄρχουσι ἐν Αφρικῆ
στρατεύειν, δείπλουσιν ὅτι τ' Σκιπίωνα, καὶ αὐτὸ οἰχόμενον ἐς Ἰόβαν καταλαβόν,
τῶν ἑπαπὸν ἐς μάχην πρὸ αὐτοῦ τῆ Σκιπίωνος ὃ στρατόπεδον, ὡς ὃν χειρῶ συνοι-
σόμενος τοῖς πολεμίοις χρεὼς αὐτοκράτορος οὖσιν· ἀντεπῆγε μ' αὐτῷ Λαβιηνός τε
ὁ Γετηνίου οἱ δ' Σκιπίωνος ὑπερστράτηγοι, καὶ ἐκέλευον τ' Καίσαρος τοῦ πολὺ, καὶ
τραπέζας ἐδίωκον σοβαρῶς μὴ καταφρονήσεως, μέχρι Λαβιηνὸν μ' ὁ ἵππαρχος ἐς τ'
γαστέρα πληγεὶς ἀπεσείσατο, καὶ αὐτὸν οἱ σεμνοπαίσαι ζωήρπαζον, ὁ δὲ Πετηνίου
ὡς ἀκριβῶν τῆ στρατοῦ λαῶν πεῖραν, καὶ νικήσων ὅτι βούλεται, διέλυε τὸ ἔργον, ἐπει-
πὼν τοῖς ἀμφ' αὐτὸν, Μὴ ἀφελώμεθα τὴν νίκην· ὃν αὐτοκράτορα ἡμῶν Σκιπίωνα.
καὶ ὃ μὲν ἄλλο μέρος τῆς Καίσαρος τύχης ἔργον ἐφαίνετο, κρατησάντων μὲν ὡς ἐ-
δόκει τῶν πολεμίων, ἄφνω τὴν μάχην ὑπὸ τῶν νικώντων διαλυθεῖσαν. αὐτὸς δὲ

λέγεται. τῷ δὲ τὰ φυγάδε ἐξαίφνης ἅπασιν ὑπερφέρειν αὐτούς, καὶ πίνα τῶν τὰ μέγιστα σημεῖα τοῖς ἀστραῖς φερόντων τῇ ἑαυτῶν χειρὶ ἐπισπάσας, μετενεγκεῖν ἀπὸ τῆς φυγῆς ἐς τὸ πρόσθεν, ἕως Γναῖος ἀνέβυξε, καὶ ὁ Καῖσαρ ἀσφαλὴς ὑπεχώρει. ὅτι μὲν δὴ τῆς πρώτης ἐς Λιβύην Καίσαρι μάχης τέλος ἦν. οὐ πολὺ δὲ ὕστερον αὖτις Σκιπίωνος ὀκτὼ τέλεσι πεζῶν καὶ ἱππέων δύο μυριάσιν, ὧν οἱ πολλοὶ Λιβύης ἦσαν, πελταστάς τε πολλοὺς καὶ ἐλέφαντα τριακόσια προσδοκωμένου πρὸς ἐσπλοῦν Ἰόβα τοῦ βασιλέως, καὶ τῷ δὲ ἄλλῳ πεζοὺς ἀμφὶ τετρακισμυρίους, καὶ ἱππέας Νομάδας ἐς δισμυρίους, καὶ ἀκοντιστὰς πολλούς, καὶ ἐλέφαντας ἑξήκοντα ἕτερος, ἢ γραπτὰ τῷ Καίσαρος ἐδίμαρτε, καὶ οἱ σφίσιν αὐτοῖς ἐθορυβοῦντο κατά τε πεῖραν ὧν ἤδη πεπονθόσιν, καὶ τῇ δόξαι τῶν ὑπεναντίων, τῶν τε πλήθους, καὶ ἀρετῆς μάλιστα τῶν Νομάδων ἱππέων, ὅ τε τῶν ἐλεφάντων πόλεμος ἀπηύδα σφίσιν ὡς ἐξέπλησσε. βόκχου δὲ ἑτέρου Μαυρουσίων δυνάστου Κίρτᾳ, ἣ βασίλειον τοῦ Ἰόβα, καταλαβόντος, ὁ μὲν Ἰόβας, ἐξαγγελθέντος αὐτῷ τοῦδε, ἐς τὰ οἰκεῖα μάλιστα ἀνεζεύγνυ μετὰ τοῦ ἰδίου στρατοῦ, τριακόσια δὲ αὐτοῦ μόνους ἀπολιπὼν ἐλέφαντας τῷ Σκιπίωνι. ἢ δὲ γραπτὰ τῷ Καίσαρος ἐς τοσοῦτον ἀνεθαῤῥησεν, ὡς ὅ τε πέμπτου τέλος αἰτῆσαι αὐτὸν τὰ χθιζὰ τοῖς ἐλέφασι, κρατῆσαι πάνυ καρτεροῦς, καὶ νικᾶν ἀπ' ἐκείνου τῷδε τῷ τέλει ἐλέφαντες ἐς τὰ σημεῖα ὑπέκειντο. μακρᾶς δὲ καὶ ὑπὲρ πόνου τῆς πάντα τὰ μέρη τῆς μάχης καὶ πολυειδοῦς γενομένης, τῷδε ἐπαύσατο μάλιστα ὁ Καῖσαρ εἰκὸς, καὶ ὅ γραφὲν δὴ τοῦτο ἐξήρητο τῷ Σκιπίωνος, ὁπόθεν ἀνίεις αὖθις ἐπὶ τὴν νίκην, μέχρι ὅ σύμπαν ἐξεργάσαιτο θαυμαστὴ ἐρρωτο κατ' ὀλίγους, ὅπη δυνάμεν, διέφθυρον, καὶ ὁ Σκιπίων αὐτὸς ἅμα Αφρανίῳ πάντα μᾶλλον ἐφθείρετο ἀπὸ ὅ πλεῖστος ὑπὸ δώδεκα ἀφράκτων. ὧδε μὲν δὴ καὶ ὅδε ὁ στρατὸς ἐς ὀκτὼ μυριάδας μάλιστα συνελθὼν, ἔκ τε πολλοῦ γεγυμνασμένος, καὶ ἐν τῇ παρούσῃ μάχῃ ἐν ἐλπίδι καὶ θάρσει γιγνόμενος, δευτέρᾳ τῇδε συμβολῇ συνετείνετο ἀξιόχρεως, καὶ ὅ τῶν Καίσαρος κλέος ἐς ἅπαν χωροῦν εὐτυχίαν ἐδόξαζεν, ἤδη ἐπὶ τῷ νικᾶν μόνων ἐς ἄρτιον αὐτὸν μεμιζόντων, ἀλλὰ καὶ τὰ σφέτερα αὐτῶν ἀμυντήματα τῇ Καίσαρος τύχῃ προστιθέντων. ἐδόκει γὰρ δὴ καὶ ὅδε ὁ πόλεμος ἀβουλίᾳ τῶν στρατηγῶν οὔτε διαπεφευγότων αὐτὸν, ἕως ἀπρήσσετο ὁ Καῖσαρ ὡς ἐν ἀλλοτρίᾳ, οὔτε τῷ πρώτῳ νίκην ἐς τέλος προσαγαγόντων ζωπυρήσεις, οὕτως ὀξέως διαλυθῆναι. ἐξαγγελθέντων δὲ τούτων ἐς Ιτύκην τρίτῃ μάλιστα ἡμέρᾳ, καὶ τῷ Καίσαρος ὠθοῦς ὅπῃ τῷ Ιτύκην ἰόντος, ἐγίγνετο φυγὴ πάντων, καὶ οὐδένα κατεῖχεν ὁ Κάτων, ἀλλὰ καὶ ναῦς ἐδίδου τοῖς αἰτοῦσι τὴν ὑπεξαγωγὴν, αὐτὸς δὲ ὑσταθῶς ὑπέμενε, καὶ τοῖς Ιτυκαίοις ὑπισχνούμενος προ ἑαυτῶν γὰρ ἐκείνου διήσεσθαι, ὅτι μεμισθωμένοι ἀπεκρύπτου αὐτῷ διήσειν αὐτῷ προς Καίσαρα ἀφιλάκτων, καὶ τοῦτο εἰδέναι ὅτι Καίσαρα καλῶς. σημήνας δὲ τοῦ ἥσσονος ἄπαντας, καὶ συγγραφὰς γὰρ ἐκείνου τοῖς Ιτυκαίων ἄρχουσιν ὑπεδίδου, περὶ ἑαυτοῦ τε καὶ τῶν ἄλλων τὰ δίκαια ποιῶν, καθεζόμενός τε ἐγεύετο, ὥσπερ εἴθιστο, ἐξ οὗ Γναῖος ἀνῆρητο, οὐδέν τε τῶν ζωπύρων σπανίζων, οὐδὲ ἐλάττω προσφερόμενος ἢ πλείω, ζωπυρεχθῆναι τοῖς πρόσθεν περὶ τῆς σκηπτηλυκότων, καὶ ῥώτα περὶ τοῦ πνεύματος εἰ χειμερινὸν ἔσοιτο αὐτοῖς, καὶ τὰ ἀφεσήματος εἰ φθάσουσι πόῤῥω γενέσθαι, πρὶν ἐς ἕω Καίσαρα ἐπελθεῖν· οὐμενοῦν δὲ ἐς ὕπνον ἀπιὼν, σπήλαιόν τι τῶν ζωπύρων, πλὴν ὅπῃ τὸν ἥλιον ἀπέκρυπτε φιλοφρονέστερον. ὁ δὲ ξιφίδιον τῇ κλίνῃ ὁ ζωπυρὸς οὐχ εὑρὼν πρόσθεν κείμενον, ἐξεβόησεν ὅπῃ προδέδοται ὑπὸ

τ εἰκοίων τοῖς πολεμίοις, Τίνι γὰρ ἔφη χρήσεσθαι τοσούτων, ἂν νικᾶτε ὑπίωσιν τ δὲ αὐτὸν προσκαλουμένων ἢ μηδὲν ἐφ' ἑαυτὸν βουλεύῃ, ἀλλ' ἀναπαύεσθαι χωρεῖς ξιφιδίου, ἀξιοπιστότερον εἶπε εἶπεν, Οὐ γὰρ ὅστί μοι θέλοντι ζ δι' ἑαυτὸν ἐμαυτὸν ἀποκτεῖναι, ἢ ἐς τὰ τείχη τ καφηνὴν ἀπαράξαι, ἢ ἐς τράχηλον κυδισῆσαι, ἢ ὃ πολλὰ καταχόντα ἐκ τείναι πολλάκις ἕτερος εἰπών, προήκατο αὖθις προσδεῖσθαι ὃ ξιφίδιον· ὡς ἢ ἑτέρη, Γλαύκωνος αἰτήσας τ παρὰ ψυχῆς συλλαφὴν, διέγνωσκε, καὶ ἐπὶ τέλος εἶχε ὧ Πλάτων ὁ λόγος, ἀναπαύεσθαι δοκεῖ προσδόκιμον ὑπολαβών, ἔπεσεν αὐτ ὑπὸ τὰ στέρνα· προσπεσόντων δ' αὐτῷ τ σαλπίγχων, ζ σόνου ὅλος ἐξανεγείρας, ἐπίδραμον οἱ παρὰ θύρας, ἢ οἱ ἱππεῖς τὰ σαλπίγχια ἔπι ζῶα ὄντα ἐσέδησαν ἔνδον, ἢ τὰς πλευρὰς ὑπερράπτοντες ἐπίδηξ. ὁ δ' ἀνένευσεν, αὖθις ὑπεκρίνατο, καταμάρψαντ μ' ἑαυτῷ πλατὺς ἀσθενοῦς, χάριν δ' ὁμολογῆσαι τοῖς προσώσασι, ἢ καταδαρθὼν ἔφη δεῖσθ· οἱ μ' δὴ ὃ ξίφος ἔχοντες, ὡς ἔχοντο, ἢ τὰς θύρας ὡς ἠρεμαίως ἐπέκλεισ, ὁ δ' ὕπνῳ δόξαν αὐτοῖς παρασχών, τὰ δεσμὰ τ χερσὶ μὴ σιγῆς ἀπερρήγνυ, ἢ τὰς ῥαφὰς τ σώματος διέπυσεν οἷα θηρίον, τό τε τραῦμα ἢ τ γαστέρα βιαίων ὄνυξι, καὶ δακτύλοις ἐρύων, ἢ τὰ σπλάγχνα διαῤῥῆξαι μέχρι ἐτελεύτησεν, ἔτη μὴν ἀμφὶ πεντήκοντα γεγονώς, ὁμολογούμενος δὲ πλεῖ τε γνώμην ἐς ὅ τι κρίνειε, πόλεων μὲν ἁπάντων ἐπιμονώτατος φανῆναι, καὶ ὃ δίκαιον ἢ πρέπον ἢ καλὸν οὐκ ἔθεσι μᾶλλον ἢ μεγαλοψύχοις λογισμοῖς ὁρίσαι. Μαρκία γάπει τῇ Φιλίππου σεμνὸν οὐκ ἄῤῥενος, καὶ ἀρεσκόμενος αὐτῇ μάλιστα, ἢ παῖδας ἔχων ἐξ ἐκείνης, ἔδωκεν ὅμως αὐτῷ Ὁρτησίᾳ τῷ φίλων πλεῖ παίδων τε ἐπιθυμοῦντι, ζ τεκνοποιοῦ γυναικὸς ἐπιτυγχάνοντι, μέχρι καὶ κείνῳ κυήσασθαι ἐς ὃν οἷόν αὖθις ὡς χρήσασθαι ἐδίξατο. Ἰούδα δὲ μὴν δὴ Κάτων ἰῶ, καὶ αὐτὸν οἱ Ἰτυκαῖοι λαμπρῶς ἔθαπτον. ὁ δὲ Καῖσαρ ἔφη μὴν οἱ φθονῆσαι Κάτωνα καλῆς ἐπιδείξεως. Κικέρωνος δὲ ποιήσαντος ἐγκώμιον ἐς αὐτὸν, ἢ ἐπιχαίροντος Κάτωνι, αὐτίχα λαβὼν κατῆρεν ὁ Καῖσαρ, ἢ ἐπέχραινεν Ἀρτεμίσιον. Ἰόβας δὲ καὶ Πετρήιος τ γηγενομένων πῶν δαιμόνων, ἢ σὺν ἐμοὶ σφίσιν οὔτε φυγὴν οὔτε σωτηρίαν ὑπιόντες, ἐπὶ τῇ διαίτῃ ξίφεσι διεχρήσαντο ἀλλήλοις, ζ τὴν ἀρχὴν τὴν Ἰόβα Καῖσαρ ἐπαρχίαν Ῥωμαίοις ἐποίησεν, αὐτῇ Σαλούστιον Κρίσπον ἐπικατέστησας. Ἰτυκαίοις δὲ ἢ ὧ Κάτωνος ἰῷ ξυνεγήγραπται, καὶ τὴν θυγατέρα τῇ Γναίου μὴ δύο παίδων αὐτῆς σὺν Ἰτύκῃ καταλαβὼν, ἐξέπεμπε σώους ὧ Πομπηίῳ, τὴν δὲ πλειόνων ὄντων ἔφθειρε. Λεύκιος δὲ Σκιπίων ὁ αὐτοκράτωρ χλμαζόμενος σὺν τῇ θαλάσσῃ, ἢ πολεμίαις ναυσὶ σύντυχὼν, ἐφέρετο ἠμυαίως, μέχρι καταλαμβανόμενος αὐτὸν τε διεχρήσατο, ἢ ὃ σῶμα μεθῆκεν ἐς τ θάλασσαν. τῆτ μὴν δὴ ἢ ὧ τοῦ Λιβύων Καίσαρος πολέμου τέλος ἐλήγετ. αὐτὸς δ' ἐπανελθὼν ἐς Ῥώμην ἐθριάμβευε τέσσαρσι ὁμοῦ θριάμβοις, ἔπι τε Γαλάταις ὧν δὴ πολλὰ καὶ μέγιστα ἔθνη πεποίηκε, καὶ ἀφιστάμενα σφᾶ ἐκρατύνατ, καὶ Γοντικῷ ἔπι Φαρνάκει, ἢ Λιβυκῷ ἔπι Λιβύων τοῖς συμμαχήσασι τῷ Σκιπίωνι, ἔνθα ἢ Ἰόβας παῖς Ἰόβας ὁ συλλαφὴς βρέφος ὢν ἔτι παρήγετο. πρήναντε δέ πνα ἢ τῆς δυὰ τ Νείλου ναυμαχίας θριάμβου Αἰγύπτιον μεταξὺ δ' Γαλατ ἢ Φαρνάκης. ζὰ δὲ Ῥωμαίων φυλαξάμενος ἄρα ὡς ἐμφύλια, ἐκ ἐοικότα τε αὐτῷ, ἢ Ῥωμαίοις αἰσχρὰ ἢ ἀπαίσια ὑπολαμβάνων θριάμβῳ, πρῴην ἔσχεν ὅμως αὐτ σὺν τοῖσδε ζὰ πάθηματα ἄπονθ', ἢ τοὺς ἄνδρας σὺν εἰκόσι καὶ ποικίλαις γραφαῖς χωρὶς μὲ Γναίου. τοῦτον γὰρ δὴ μόνον ἐφυλάξατο δείξαι,

Cato se interficit.

Juba et Petreius mutuo se interficiunt.

σφόδρα ἐπὶ τοὺς πόντους ὅτι πολυάνθρωπον· ὁ δὲ δῆμος ὅτι μάλιστα τοῖς οἰκείοις κακοῖς κάτοχος διηνεκῶς ἔστιν, καὶ μάλιστα ὅτε ἴδοι Λιβυκόν τε Σκιπίωνα ὃν αὐτοκράτορα πλησιάνθρωπον ἐς τὰ ἔργα ἐφ' ἑαυτῷ, καὶ μεθέλκοντα ἐς ὃ πέλαγος, ἢ Γετυλίων ὅτι διάτην δίψαν χρώμενον ἑαυτῷ, ἢ Κάτωνα ὑφ' ἑαυτῷ διασπώμενον ὡς θηρίον, Ἀχιλλᾶ δ' ἐφηδόμενον καὶ Γοδινῷ, ἐς τὸν Φαρνάκους φυγὸν ἐγλάσσαν. χρήματα δ' ἐς τοὺς θριάμβους φασὶ πορευθῆναι μυριάδας ἓξ ἐς ἥμισυ παλαντων, καὶ τεφάνους δύο καὶ εἴκοσι καὶ διχιλίους ὅτι τοῖς ὀκταχοσίοις ἀπὸ χρυσοῦ, ἕλκοντας ἐς δισμυρίας καὶ δέκα καὶ τετρακοσίας λίτρας, ἀφ' ὧν οὐδὲν ὅτι τῷ θριάμβῳ διήνεικε τὰ ὑπερημμένα πλήν ὑπερβάλλων, στραθιώτης μὲν ἀνὰ πεντακισχιλίας δραχμάς Ἀτθικάς, λοχαγὸς δ' αὖτ' ὀκταπλάσιον, ἐς χιλιάρχου καὶ ἱππάρχου ὀκταπλάσιον, καὶ τοῖς δημόταις ἑκάστῳ μνᾶν Ἀτθικήν. ἐπέδωκε δὲ ἐς θέας ποικίλας ἵππων τε καὶ μουσικῆς ἐς πυγμαχίας, ἀνδράσι χιλίοις πρὸς ἑτέρους χιλίους, καὶ ἱππομαχίαν ἱππικοῖς πρὸς ἴσους, καὶ ἀναμὶξ ἀνδρῶν πυγμὴν τε καὶ ἱππέων ἀγῶνα, ἐλεφάντων τε μάχην εἴκοσι πρὸς εἴκοσι, καὶ ναυμαχίαν ἑρετῶν τετρακισχιλίων, ὀκτωκαιεικοσίτων ἐς μάχην χιλίων ἑκατέρωθεν. ἀνέσχε καὶ τὴν γυμνασίαρχον ὁδὸν ὅσην ὤξατο μηκύνων ὁ Φαρσάλιος μαχεῖσθαι, καὶ τέλεσος τοῦ νεὼ ἐπεδείκνυ, ὃν Ῥωμαῖοι ἔταξεν ἀγοραῖον εἶναι, οὐ τῶν ὠνίων, ἀλλ' ὅτι πρὸς ἔξεσι σεμνοῖντων ἐς ἀλλήλους, καθὰ καὶ Γέρσας ἐν τῇ ἀγορᾷ ξυνοῦσιν ἢ μεμφάνοισι τὰ δίκαια. Κλεοπάτρας τε εἰκόνα καλὴν τῇ θεῷ προσέθηκεν, ἣ καὶ νῦν σεμνύεται αὐτῇ. ὃ δὲ τοῦ δήμου πλῆθος ἀναχαλάμενος, ἐς ἥμισυ λέγεται τῷ πρὸς τοὺς τοῦ πολέμου ὀλομένων βίᾳ, ἐς ὁσοῦτο καθεῖλεν ἡ τῶνδε φιλονεικία τὴν πόλιν. αὐτὸς γὰρ ἤδη τέταρτον ὑπατεύων, ὅτε δὴ νέον Πομπήιον ἐστράτευεν ἐς Ἰβηρίαν, ὥσπερ αὖτις λοιπὸς ὢν ἐπὶ πόλεμος ἐμφύλιος οὐκ ἀναταφρόητος. πολλοὶ τε γὰρ ἐκ τῶν ὅσοι διεπεφύγεσαν, ἐκεῖ ἐκ Λιβύης στεμφέραμον, καὶ στρατὸς, ὁ μὲν ἐξ αὐτῆς Λιβύης τὸ καὶ Φαρσάλου τοῖς ἡγεμόσι ζωπλῆναι, ὁ δὲ ἐξ Ἰβήρων τὸ καὶ Κελτιβήρων ἔθνος ἀλκίμου καὶ χαίρειν ἀεὶ μάχαις, πολεῖς δὲ ἐς δούλων ὅμιλος ἐστρατεύετο τοῦ Πομπήιου, ἐς τέταρτον ἔτος εἶχον ἐν τοῖς γυμνασίοις, καὶ γνώμιλον ἔτιμον ἀγωνίσασθαι μὴ ἀπογώσιος, ᾧ δὴ καὶ μάλιστα σφαλεὶς ὁ Πομπήιος, οὐκ ἀνεβάλλετο τὴν μάχην, ἀλλ' αὖθις ἐλθόντι ᾧ Καίσαρι ξυνεμάχετο, κἀκεῖ τῷ πρεσβυτέρῳ αὐτοῦ πρᾶγμα οὐκ πίερος ὢν ἀμφὶ τὸ Φάρσαλον καὶ Λιβύην ἐπεπόνθεσαν, οὐκ πείθειν τοῦ χρόνου ὃν Καίσαρα, καὶ ἐς ἀπειρίαν ὡς ἐν ἀλλοτρίᾳ γῇ πρεσφέρειν. ὁ δὲ Καῖσαρ ἦκε μὲν ἀπὸ Ῥώμης ἑπτὰ καὶ εἴκοσιν ἡμέραις, ἐαρινὰτῳ στρατῷ μακροπάτρῳ ὁδὸν ἐπάνελθών, δίος δ' οἷον οὐ πρότερον ἐπιστεῖν αὐτῷ τῷ στρατῷ, καὶ δόξαι τῷ πολεμίῳ, τὸ τε πλῆθος καὶ ἀσκήσεως ἐς ἀπογώσιος, δι' ἃ ἐς ὁ Καῖσαρ αὐτὸς ἐθεράδωνεν, ἔστε που τὶ αὐτῷ καπασκεπομένῳ πρὸς πλάσας ὁ Πομπήιος, ὠνείδισεν ἐς δειλίαν, καὶ ὃ ὄνειδος οὐκ ἐνεῖκεν ὁ Καῖσαρ, ἐξέπαυε τὴν πόλιν Κορδύβην, στεῦγμα καὶ τότε δοὺς Ἀφροδίτῃ· ἔδωκε δὲ καὶ ὁ Πομπήιος Εὐσέβειαν. ὡς δὲ καὶ σεμνύοντων ἤδη ὃ Καίσαρος στρατὸς ὃ δίος ἤπλετο, καὶ ὄκνος ἐπιλήθετο τοῦ φόβου, θεοὺς πομπεύσας ὁ Καῖσαρ ἱκέτευε, ἵνα χεῖρας ἐς ὃν οὐρανὸν ἀνίσχων, μὴ ἐνὶ πόνῳ τοῦδε πολλὰ καὶ λαμπρὰ ἔργα μῆναι, καὶ ἵνα στρατιώτας ὅτι θέλοι, πρὸ ἐκέλευ· τό τε κρύπτος τῆς κεφαλῆς ἀφαιρεῖν, ἐς πρόσωπον ἐδυσώπει καὶ προσῦζεσθαι, οἱ δὲ οὐδ' ὡς τι μετέβαλλον ἀπὸ ὃ δίος, ἕως ὁ Καῖσαρ αὐτὸς, ἁρπάσας πρὸς ἀσπίδα, καὶ ἵνα ἀμφ' αὐτὸν

Bellū Hispaniense adversus Pompeij liberos.

XXVII. diebus Cæsar ab urbe in Hispaniam venit.

Proclivi Cæsaris adversus Pompeianos in Cordubam.

τὸν ἡγεμόνα εἰπών, ἔσαι δ' ὅτι τέλος ἐμοί τε τῷ ζῶντι καὶ ὑμῖν τοῖς στρατιώταις, παρῴδαμε τῆς ὁδοῦ ἐς τοὺς πολεμίους ὅπῃ ζητοῦντες, ὡς μόνους αὐτῶν ἀπαγεῖν δίκη πόδας, καὶ ἀφαίρεσα αὐτοῖς δόξαν ὑπὲρ ἐλευθερίας, καὶ ταύτην τὰ μὲν αὐτὸν ἐκτήσαμην, τὰ δὲ ἐς τὸν ἀπαίδα μνᾶς δίζαλλ. τότε γὰρ δὴ τὴν τε ἡγεμόνων παρῳκίαν ἕκαστος ἴσατο πρὸ αὐτοῦ, καὶ ὁ στρατὸς ἅπας ἐμπεσὼν μετ' ὀργῆς ὅλῳ ἡγαπίζετο τὸν ἡμέρην, παρῴχατο τε ἡ πρώμολος αἰεὶ παρὰ μέρος, μάχεσθαι ἐς ἑσπέραν μόλις εἰσήκουσιν· ὅτε καὶ φασιν αὐτὸν εἰπεῖν, ὅτι πολλάκις μὲν ἀγωνίσατο περὶ νίκης, νεῦν δὲ ἡ περὶ ψυχῆς. φόνου δὲ πολλοῦ γλομόλου καὶ φυγῆς τὴν Γομπηίου στρατιωτῶν ἐς τὸν Κορδύβην, ὁ μὲν Καῖσαρ, ἵνα μὴ ἀφαφυγόντες οἱ πολέμιοι πάλιν ἐς μάχην παρασκευάσαιντο, ἐκάλυε δὲ στρατὸν ἐκτειχίσαι τὸν Κορδύβην· οἱ δὲ κάμνοντες τοῖς γεγονόσι, τά τε σώματα καὶ τὰ ὅπλα τὴν ἀμηχανίαν ἐπιφέρειν ἀλλήλοις, καὶ δόξαιν αὐτὰ ἀφαπτωμώτες ἐς τὸν γλῶν, ὅπῃ ζωοῦδι τείχους ὑλίσαντο. τῆς δ' ὑπερβάσης ἑάλω μὲν ἡ πόλις, τὴν δὲ ἡγεμόνων ὃ Γομπηίου Σκάπλας μὲν ἅπασι πυρὶ, ἑαυτὸν ἐνέφρησιν. Οὐάρρου δὲ καὶ Λαβιηνοῦ καὶ ἑτέρων ἀνδρῶν ὑπὲρ φασὶν ἐκομίσθησαν αἱ κεφαλαὶ Καίσαρι. Πομπήιος δ' αὐτὸς διέφυγε μὲν ἀπὸ τῆς ἥπατος σὺν ἑκατὸν ἕξ πετρίκιπα ἱππεῦσιν ὑπὲρ Καρθαίας, ἔνθα αὐτῷ νεὼν τόλεως ἦν, καὶ πρὸ ἦλθεν ἐς τὰ νεώρια γαθὼν, ὡς τις ἰδιώτης φορείῳ κομιζόμενος. ὁρῶν δ' καὶ ζώντας ἀπογνώσκοντας ἑαυτῶν, ἔδοσι ταῖς ἐκ δόσεως, καὶ ἔφθη μὲν αὖθις ὑπὲρ σαφῶν σκάφους, ἐμπλακέντα δ' αὐτῷ ὃν πόδα καλωδίῳ κἄπλων τις ὃ καλώδιον ξιφιδίῳ, ὃν ταρὼν ἔτεμνε ἀπὸ τοῦ καλωδίου τὸν πόδα, καὶ ἀφαπλεύσας ἐς Λιχαίου ἐπεραπλεύετο. ζητούμενος δὲ καὶ ταῦθα, ἔφθη ἀφ' δυσβάτου καὶ ἀκαμπώδους ὁδοῦ ὃ πεζὸν στρατὸν ἐκκυκλούμενος, μέχρι κάμνων ἐπό τι δείπνον ἐκαθέζετο, καὶ τὴν ζητητῶν ὑπερπεσόντων, οὐκ ἀφανῶς αὖθις ἀμείνομος κατεκόπη. τοῦδε μὲν δὴ τὸν κεφαλὸν ὁ Καῖσαρ ἐπεχθῆσθαι οἱ παρεσκεύαζε πανδαίαν. καὶ ὁ πόλεμος ἐνὶ ἔργῳ καὶ ὅδε παῦλαν ἔλαλυπτο. τοὺς δ' ἐξ αὐτοῦ ἀφαφυγόντας ἡ ἀφεῖλεν ὁ τοῦδε τοῦ Γομπηίου νεώτερος ἀδελφὸς, Γομπήιος μὲν καὶ ὅδε ὤν, Σέξτος δὲ καλούμενος ὧ παρατέρῳ τῶν ὀνομάσων. ἀλλ' ὅδε μὲν ἔτι λαθραίων καὶ ἀφανδράποσιν ἐλήστευεν· ὁ δὲ Καῖσαρ ἐς Ῥώμην ἀπέπεμπε τὰ ἐμφύλια πόπα καθαλών, ὅπῃ φόβου καὶ δέξης οἷας οὔ τις παρατοῦ. ὅθεν αὐτῷ τιμὴ πᾶσαι, ὅσαι ἐκ δῶν δέδεκτον ἀμύτως ἐς χάος ἐπεροοιοῦντο, θυσίαι τε πίεζ καὶ ἀγώνων ἐς ἀναθημάτων ἐν πᾶσιν ἱεροῖς καὶ δημοσίοις χωρίοις ἀνὰ φυλὰς ἐκάστη, καὶ ἐν ἔθνεσιν ἅπασι, καὶ ἐν βασιλεῦσιν ὅσοι Ρωμαίοις φίλοι, χήματά τ' ἐπιγράφοντο τᾶς εἰκόσι ποικίλα, καὶ σίφανος ἐκ δρυὸς ἐπ' ἐσίας ὡς σωτῆζ τῆς πατρίδος, ᾧ πάλαι τοὺς ὑπὲρ ἀσπίδων ἐγίραιρον οἱ πρεσβύτεροι. ἀνερρήθη δὲ καὶ Γατὴρ πατρίδος, καὶ Δικτάτωρ ἐς ὃν ἑαυτῷ βίον ἠρέθη, καὶ ὕπατος ἐς δέκα ἔτη, καὶ ὃ σῶμα ἱερὸς καὶ ἄσυλος εἴη, καὶ χρηματίζειν ὅπῃ ἀφέρων ἐλεφαντίων τε καὶ χρυσίων, καὶ ἅρμα μὲν αὐτὸν αἰεὶ ἀριαμβικῶς ἠμφιεσμένον, τὸ δὲ πόλιν ἀνὰ ἔτος ἕκαστον, ἀφ' ἧς αὐτὸς ἡμέρας ἐν πομπάζεσιν ἐσίκα· ἱερέας δὲ καὶ ἱερείας ἀνὰ πεντετεῖς ἀγῶνας δημοσίας ἐκ δῶν αὐτοῦ πίεσθαι, καὶ τοὺς ἐρχὰς ἀγῶνας καθισταμένας ὁμοίως μηδενὶ πρὸ ἐκεῖνο Καίσαρος ἀειζομένων ἀνὰ πρόεδρον. ἔς τε τιμὴν τῆς ἡμέσους αὐτοῦ ὃν Κοϊντίλιον μῆνα Ἰούλιον ἀπὸ Κοϊντιλίου μετονόμασεν εἴη), καὶ νεὼς ἐψηφίσατο πολλοὺς αὐτῷ ἡμέσθαι καθ' ἅπαν ἄστυ, καὶ χαλκοῦν αὐτοῦ καὶ Ἐπιεικείας ἀλλήλοις δεξιουμένων. οὕτως ἐδεδείκεσαν μὲν ὡς δικαστὴν, ἔχοντο δ' σφισιν ἐ-

Caesar's head carried to Cassius.

Cn. Pompeij filij caput ad Caesarem defertur.

Sex. Pompeius bella renouat.

Honores immodici Caesari decreti.

πιεικῆ ἡμέᾳ, εἰσὶ δ' οἱ καὶ βασιλέα προσειπεῖν ἐπενόουν, μάχῃ μεθὼν αὐτὸς ἀπηγόρθωσε καὶ ἀπέλυσεν ὡς ἀδήμιον ὄνομα, μὴ τιὼ τῶν προγόνων ὀργάς· ἀπῆρε δ' ὅσας στρατηλίδες αὐτὸν ἐκ τῶν πολέμων ἔτι ἐσωμάτοφυλάκων, ἀπέστησε τῆς φυλακῆς, καὶ μὴ τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας ἐπεφαίνετο μέτης. ᾧδε δ' ἔχοντι καὶ χρηματίζοντι περὶ τῶν Ἐμβόλων ὃ ψήφισμα τῶν προλελεγμένων πρῶτον ἡ βουλὴ τῶν ὑπάτων ἠγορεύθων ἐκ κόσμου τοῦ παρόντος ἐκείνου προσέφερον, ὁ δὲ αὐτοὺς ἐδεξιοῦτο μόνον, οὐχ ὑπομένειν δὲ προσιοῦσιν, οὐδ' ὑπομόνοισιν, ἀλλ' ἐῖς ἀλλοκάλλοισιν αὐτὸν ἐς τιὼ ὑπερθυμίαν τῆς βασιλικῆς προσηγορείας καὶ τόδε πρέσβε, ζωὰς δὲ μᾶς ἡμᾶς χρεὶς τῆς δικαιοτοῦς ὑπατείας προσόμνυος, ὑπάτους ἐς ὃ μόνον ἀπέφηνεν αὐτόν τε καὶ Αντώνιον τὸν ἵππαρχον ἑαυτοῦ, Λεπίδου προστάξας ἱππάρχειν μᾶλλον τοῦ Αντωνίου, ἄρχοντι μόνον Ἰβηρείας, ἡγεμονεύοντι δ' αὐτῆς ἀλλὰ Φίλων. κατεκάλει δὲ καὶ τοὺς φεύγοντας ὁ Καῖσαρ, πλὴν εἴ τις ὑπὸ δικαίους ἔφυγε, καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἀπηλλάσσετο, καὶ τῶν πολεμικῶν τῶν πολλοὺς προσῆγεν ἀ θεῶς ἐς ἐτησίους ἀρχάς, ἢ ἐς ἐπῶν ἢ στρατοπέδων ἡγεμονίας· ᾧ δὲ καὶ μάλιστα ὑπῆρχεν ὁ δῆμος, ἤλπιζε καὶ τιὼ δημοκρατίαν αὐτὸν αὖθις ἀποδώσειν, καθάπερ Σύλλας ἐς ἴσον αὐτῷ δωμασεύσας ἐποίησεν· ἀλλὰ τῷδε μόνῳ ἐσφάλετο. εἰκότα δ' αὐτοῦ τὴν ὑπερεθιζόντων ὃ λογοποίημα τῆς βασιλείας ἐσεφαίνοντο διάφραγις, φάσκοντες πλεῖστα μὲν τὴν ταινίας λευκῆς, καὶ αὐτὸν οἱ δημῶχοι Μαρύλλος τε καὶ Πόπλιος ἀνθυπάτης, ἐς τιὼ φυλακὴν ἐσίβαλλον, ὑποκρινάμενοί τι ἐγκαλεῖν τῷ Καίσαρι χαλίξεσθαι προσαπιλήσμητι τοῖς περὶ βασιλείας λέγουσιν· ὁ δὲ τοῦτο μόνῳ ἐώρα θύσασθαι. ἑτέρωι δ' αὐτὸν ἀμφὶ τὰς πύλας ἰόντα πολὺν βασιλέα προσπίπτοντες, καὶ τῷ δήμου φωνάξαντες, βύμηχάνως εἶπε τοῖς ἀπαντῶσιν, Οὐκ εἰμὶ βασιλεύς, ἀλλὰ Καῖσαρ, ὡς δὲ πρὸς ὄνομα ἐσφαλμένους. οἱ δ' ἀμφὶ τὸν Μαρύλλον, καὶ τῶνδε ἐν ἀνδρῶν τὸν ἀρξάμενον ἐξῦσαν, καὶ τοῖς ὑπηρέταις ἐκέλευον ἄγειν ἐς δίκην ὅτι τὸ ἄρχιον αὐτῶν, καὶ ὁ Καῖσαρ οὐκέτι σοβεῖσθαι κατηγόρησεν ὅτι τ' βουλῆς τ' πρὸς τὸν Μάρυλλον, ὡς ὑπὸ βουλευόντων οἱ μὴ τέχνης ἐς τυραννίδος ἀμβολιῶ, καὶ ἐπήνεσεν ἀξίους μὲν αὐτοὺς εἶναι θανάτου, μόνης δ' αὐτοὺς ἀφροσύνης καὶ προδαλύσης τῆς τε ἀρχῆς καὶ τῆ βουλθυτηρίου· ὃ δὲ καὶ μάλιστα αὐτὸν διέβαλεν ὡς ὑπερθυμοῦντα τῆς ὑπατείας, καὶ ἐς τοῦτο πείρας καθιέντα, καὶ τυραννικὸν ὅλως γεγονότα· ἥ τε γὰρ προφάσις τῆς καλάσεως πρὸς τῆς βασιλικῆς ἐπωνυμίας ἐῶ, ἥ τε τῶν δημάρχων ἀρχιερεῶν καὶ ἄσυλος ἐῶ ἐκ νόμου καὶ ὅρκου παλαιοῦ, πλὴν τε ὀργλιῶ ὀξείαν ἐποίᾳ ὃ μηδ' ἀμαμῖναι τῆς ἀρχῆς ὃ ὑποδείσαντων ὧν καὶ αὐτὸς αἰσθανόμενος καὶ μεταπαιῶν, καὶ τόδε προσῆν ἡγεμόνος ἄνθρωπος πολεμικῆς ἀρχῆς ἐκ εἰρήνης βαρὺ καὶ δυσχερὲς διαπροσφέρεσθαι, λέγω τοῖς φίλοις αὐτὸν ἐκτίλασθαι φυλάσσειν, ὡς δεδωκότα τοῖς ἐχθροῖς καλεῖν ζητοῦσι κατ' αὐτόν. δολούων δ' ἐκείνων, εἰ συγχωρεῖ πάλιν αὐτὸν σωματοφυλακεῖν ἀπὸ Ἰβηρικῆς ἀπείρας, ὠδίν ἀτυχέστερον ἔφη διὰ παντὸς φυλακῆς· ἔστι γὰρ αἰεὶ δεδιότος· ἀμελῶ ἄρα τῆς βασιλείας ἀπῆρας καταπαύοντος οὐδ' ὡς, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον αὐτὸν ἐκ ἀγορᾶς τὰ Λουπερκάλια ὅτι θεῖον χρυσοῦν πρὸ τῶν Ἐμβόλων, Αντώνιος ὑπατεύων σεμὸ αὐτοῦ Καίσαρι, καὶ δῆμον τότε γυμνὸς ἀληλιμμένος, ὥσπερ εἰώθασιν οἱ τῆς τῆς ἑορτῆς ἱερεῖς, ὅτι τὰ Ἐμβολα ἀνάσραμῶν, ἐτεφαίνοτο διαδήματι· χρόνου δὲ προσῆν τιὼ ὄψιν πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν, καὶ σύνου πρὸς τῶν πλειόνων, ὁ Καῖσαρ ἀπέῤῥιψε τὸ διάδημα, καὶ ὁ Αντώνιος αὖθις ἐπέθηκε, καὶ ὁ Καῖσαρ

αὖθις ἀπερρίφη· καὶ ὁ δῆμος διεμέζοντων μὴ ἔτι ἡσύχαζε, μετέωρος ὢν ὅπη τελευτήσει ὁ γιγόμενον, ὅτε κρατήσαντος δὲ τοῦ Καίσαρος, λοσόμενον ἤδιον, καὶ αὐτὸν ἅμα ὑφήμενον, οὐ προσέμενον· ὁ δὲ, εἴτε ἀπογνοὺς, εἴτε κάμνων, ἢ ἐκκλίνων ἔτι τὸν ἐπιόντα ἢ δεδοικὼς ἐπιβουλήν, εἴτε καὶ ἐχθρὸς τῆς πόλεως ὑφεὶς ἑαυτὸν, εἴτε νόσημα τοῦ σώματος προσπεσὼν ἐπιλημφθεὶς καὶ θανὼν, αἰφνίδιον ἐμπέπτωκε αὐτῷ μάλιστα τοῖς ἔργοις, ἐπειδὴ γραπταὶ μὲν καὶ ἐς τὸ Γέρας καὶ Γαρυαμοὺς Γέραις μὲν ἀοιδῷ καὶ φιλοπολέμῳ καὶ γέροντι ἔθνει προσεπιβουλεύων, Παρυαμοὺς δὲ πανύλυμος τῆς ἐς Κρίσσον ὁδοῦ ἀπροσδιόνως· γραπταὶ δὲ προὔπεμπεν ἤδη τὸ Ἰόνιον πέλαγος, ἐκκαίδεκα τάλαντα πέζων, καὶ ἱππέας μυρίους· καὶ λόγος ἀνὴρ ἐφοίτα Συβύλλειον ἔτι) προσαγόρευμα, μὴ φῶν ἀνακύσεσθαι Ρωμαίων Γαρυαμοὺς, εἰμὴ βασιλεὺς αὐτοῖς ἐπιστρατεύσῃ, καὶ ἄνες ἀπὸ τοῦ δὲ ἑτάλμων λέγλν, ὅτι χρὴ Ρωμαίων μὲν αὐτὸν, ὥσπερ ἐῶ, Δικτάτορα καὶ αὐτοκράτορα καλεῖν, καὶ ὅσα ἀνῆκα ἔστιν αὐτοῖς αὖτε βασιλείας ὀνόματα, τῷ δὲ ἔθνει ὅσα Ρωμαίοις ὑπῆρχεν, ἀπέχρις ἀνέπτειν βασιλέα· ὁ δὲ ἢ τόδε πρήτειτο, καὶ τὸν ἔξοδον ὅλως ἐπεπάχυνεν, ἐπίφθονος ὢν ἐν τῇ πόλει· ἐξιέναι δ' αὐτὸν μηνὸς τεταρτης ἡμέρας οἱ ἐχθροὶ κατέχουσιν ἐν τῇ βουλευτηρίῳ, εἴτε ἄρα ξηλοῦν δυτυχίας τι καὶ δυναμέως ἐπανόδου πάμπολυ ὀλομένης, εἴθ', ὡς ἔφασκον αὐτοὶ, τῆς πατρίου πολιτείας ἐπιθυμίᾳ· οὐ γὰρ ἤθελεν αὐτὸν, μὴ καὶ τάδε τὰ ἔθνη προσλαβὼν, ἀναμφιλόγως γένοιτο βασιλεύς. ταύτης δὲ σκῆπτρον ἡγεμονίας τῆς προσθήκης ἀφορμὴν λαβεῖν εἰσηγήσεως ἐς ὄνομα μόνον αὐτοῖς ἄρχοντος, ἔργῳ δὲ τῷ Δικτάτορος ὄντος ἀκριβῶς βασιλέως. συνεχώσαντο δὲ τὸν ἐπιβουλὴν μάλιστα δύο ἄνδρες, Μάρκος τε Βροῦτος ὁ Καπίωνος ἐπίκλην, Βρούτου τοῦ κτ' Σύλλαν ἀνηρηκότος παῖς, αὐτῷ τε Καίσαρι προσφυγὼν ἐκ τοῦ κτ' Φαρσάλου ἀτυχήματος, καὶ Γάϊος Κάσσιος ὁ ταῖς πεντήρεσι κτ' ὃν Ἑλλήσποντον εἰσχειρίσας τῷ Καίσαρι· οὐδὲ μὴν ἄμφω τῆς Γομπηΐου μοίρας γεγονότι, τῷ δ' αὐτῷ Καίσαρι Φιλπάτωνι Δέκμος, Βροῦτος, Ἀλβῖνος, ἄπαντες αἰεὶ τοῦδε Καίσαρι πίστεως χρηματίζοντες ἄξιοι, οἷσγε καὶ προῖξις ἐνεχείρισε μυρίας, καὶ ὅτε ὃν ἐν Λιβύῃ πόλεμον ἀπεῖν, στρατεύματα ἔδωκε, καὶ τὴν Κελτικὴν ἐπέτρεψε, τὸν μὲν ὑπὲρ Ἄλπεων Δέκμον, τὸν δ' ἐντὸς Ἄλπεων Βροῦτον. μηνύοντες δὲ ὁμοῦ πότε τῆς Γαλλίας στρατηγήσοι ὁ Βροῦτος καὶ ὁ Κάσσιος, ἐς ἀλλήλους διήειζον περὶ τῆς καλουμένης πολιτικῆς στρατηγίας, ἢ τῷ ἀνδρὶ προσήκειν, εἴτε τῷ ὅτι φιλοπολεμοῦντι περὶ αὐτοῦ, εἴθ' ὑποκρίσις ἐν τῷ μὴ πάντα συμπροέσθαι ἀλλήλοις νομίζεσθαι. καὶ ὁ Καίσαρ αὐτοῖς διαπρὸ λέγεται προεῖς τοῖς φίλοις εἰπεῖν, ὡς τὰ μὲν δίκαια Κάσσιον ἀποφαίνοι, Βρούτῳ δ' αὐτὸς χαρίζοιτο, ζοφῆ δὲ τὸ ἅπασι βούλεσθαι καὶ πρὸ τοῦ ἄνδρα ἐχρῆναι. καὶ γὰρ αὖ καὶ παῖς νομίζεσθαι εἴ), Σερουϊλίας τε Κάτωνος ἀδελφῆς ἐρασθείσης ὅ Καίσαρος, ὅτε ὁ Βροῦτος ἐγίγνετο· δεῖ καὶ νικῶν τὸ Φαρσάλῳ, μὴ ἀπουδῆς λέγλ) τοῖς ἡγεμόσιν εἰπεῖν Βροῦτον ὕπνῳ δυνάμενον πεδεσοῦσιν· δεῖ εἴτε ἀχάλκευτος ὢν ὁ Βροῦτος, εἴτε τὰ τοῦ μὴ ἐς ἀμοιβὴν παίδα ἀγνοῶν, ἢ ἀπιστῶν, ἢ αἰδούμενος, εἴτε φιλελεύθερος ὢν ἄγαν, καὶ τὸ πατρίδα προτιμᾶν, εἴθ' ὅτι ἔζηλος ὢν Βρούτου τὸ πάλαι τοὺς βασιλέας ἐξελάσαντος, ἐρεθιζόμενος καὶ ὀνειδιζόμενος μάλιστα ἐς τοῦτο ὑπὸ τοῦ δήμου· πολλὰ γὰρ τοῖς ἀνδριᾶσι τοῦ πάλαι Βρούτου, καὶ ὧ δικασπόλῳ τοῦδε τοῦ Βρούτου ἰάδε ἐπέγραφεν· ἆρα, Βροῦτε δυροδοκεῖς, Βροῦτε νεκρὸς εἶ, ἢ ὄφελές γε νεῶ πρήνας,

ἡ ἀνάξιά σου ἢ ἔκγονα, ἢ οὐκ ἔκγονος εἶ σὺ τῶνδε. ταῦτα καὶ ἕτερα πρὸς ἀμφὶ πολλὰ ὀνειδίσαι ἀξίως ἐβουλόμην ὅτι ὁ ἔρως ὡς ἑαυτῷ πρέποντι. ἀκούσαντες δ' ἔτι τῶν περὶ βασιλείας λόγων, ἐς συμβουλὴν μετὰ τῆς βουλῆς ἐτράποντο μετ' ὀλίγον, ὁ Καῖσαρ ἐμβαλὼν τὴν χεῖρα τῷ Βρούτῳ, Τί ποιήσομεν, ἔφη, πρὸς ὁ βουλευτήριον, ἐν οἷς κόλακες τῆς Καίσαρος γνώμης περὶ βασιλείας προῆνται; καὶ ὁ Βροῦτος οὐκ ἔφη προέσθαι τὴν βουλευτηρίῳ ἐπιτραφεῖσαν δὲ τὸν Καίσαρα, Τί δ', ἐν ἡμᾶς κελεύσει ὡς στρατηγούς, τί ποιήσομεν ὦ ἄναξ Βροῦτε; Ἀμείνω τὴν πατρίδι, ἔφη, μίαν θανάτου, καὶ ὁ Καῖσαρ αὖ τὸν ἀναπαύσας μῦθον, Τίνα δ' ἔφη, σὺ προσλήψῃ τὸν ὅρκον ὅταν φεύγωσι; ἢ σοι δοκοῦσιν οἱ χθεσταὶ καὶ κόπλοι καταγράφειν σου τὸ δικαιότερον ἀσήμους μᾶλλον, ἢ οἱ Ρωμαίων ὅρκοι, πρὸς μὲν τὸν ἐμὸν στρατηγὸν ἡμᾶς αἰτοῦντες ὕπατον ἢ θηρίον, πρὸς δὲ σοῦ τὴν ἐλευθερίαν, ὡς σὸν προγονικὸν ἔργον. οἱ μὲν δὴ τάδε ἄρα οὐκ πολλοῦ δέοντος ἦσαν τότε προϊέναι ἐς τὸ φανερὸν ἀλλήλοις προσφέρειν, καὶ τὴν ἰδίαν ἑκάτερος φίλων ἀπεπειρῶντο, καὶ τὴν αὐτοῦ Καίσαρος οὐδ' ὑπολαμβάνειν ἑκατέρων ἥδιστα, καὶ σιωπῇ οὐκ μὲν ὧν σφετέρων ἀδελφῶν δύο Κεκίλιοί τε καὶ Βουκολιανὸν, καὶ ὅτι τούτοις Ρούβριος Ρῆγα, καὶ Κόϊντον Λιγάριον, καὶ Μάρκον Σπόριον, καὶ Σεργίλιος Γάλβαν, καὶ Σέξτιον Νάσωνα, καὶ Γάϊον Ἀκύλαν, τοιάδε μὲν οὐκ τὴν οἰκείων σφίσιν, οὐκ δὲ τὸν αὐτοῦ φίλων Καίσαρος Δέκμον τε, ὃν οὗ μοι προείρηται, καὶ Γάϊον Κάσκαν, καὶ Τερέντιον καὶ Αὐλίου καὶ Κίμβριον καὶ Μινούκιον καὶ Βάσιλλον. ὡς δὲ σφίσιν ἐδόκουν ἄλλως ἔχειν, καὶ πλέοσιν ἐμφέρειν οὐκ ἐδοκίμαζον, συνέκειντο μὲν ἀλλήλοις ὅρκους τε ὀρκῶν, καὶ μῦθον σφαγίων, καὶ τοιοῖδε μετέλθειν τοῦδε προσῆκε, καιρὸν δ' ἐζήτουν καὶ τόπον. ὁ μὲν δὴ καιρὸς ὑποφήνηται, ὡς Καίσαρος ἐς τετάρτην ἡμέραν ἐξιόντος ὅτι τὰς στρατείας, καὶ φυλακὴν αὐτὸν αὐτίκα προεξιούσης στρατιωτικῆς, χρεῖον δ' ἐπεδόκουν τὸ βουλευτήριον, ὡς τὴν βουλευτῶν, εἰ καὶ μὴ προμάθοιεν, προθύμως, ὅτε ἴδοιεν τὸ ἔργον, συνεπιλημψόμενον, ὃ καὶ τοῖς Ρωμύλου τυραννικὸν οὐκ βασιλικοῦ νομόμενον ἐλέγετο συμβιῶναι· δόξαν τὸ τὸ ἔργον, ὥσπερ ἐκείνῳ, καὶ τόδε σὺν βουλευτηρίῳ νομόμενον οὐ κατ' ὀλιγουλίαν, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς πόλεως πεπρᾶχθαι, ἀκίνδυνόν τε ὡς κοινὸν ἔσεσθαι πρὸς τὴν Καίσαρος στρατὴν, καὶ τὴν πρώτην σφίσι μένειν οὐκ ἀγνοουμένους ὅτι ἦρξαν. πρὸς μὲν δὴ ταῦτα τὸ βουλευτήριον ἐπελέγοντο πρόθυμος ὁμαλῶς, πρὸς δὲ τὸν τρόπον διεφέροντο, οἱ μὲν καὶ Αντώνιον συναναιρεῖν ἀξιοῦντες, ὕπατόν τε ὄντα σὺν τῷ Καίσαρι, καὶ φίλον αὐτοῦ δυοῖν ἀτόποιν, καὶ τοῖς στρατιώταις γνωρίμωτατον, ὁ δὲ Βροῦτος ἔλεγε, ὅτι μόνῳ τῷ Καίσαρι μόνῳ δόξαι ὅσια τυραννοκτόνοις, ὡς βασιλέα δορυφορούντες, ὅτι ἢ τοῖς φίλοις αὖ ἐχθρόν, ὡς Γναίου Πομπήιου τοσοῦτος· καὶ οἱ μὲν τῷδε μάλιστα ἀναπιθόντες, τὴν προσοῦσαν αὐτίκα τῆς βουλῆς σύνοδον ἐφύλασσον, ὁ δὲ Καῖσαρ περὶ μιᾶς τῆδε τῆς βουλευτηρίου χαρᾶς ὅτι δεῖπνον ἐς Λέπιδον ὁπλίσαντος, ἐπήγετο Δέκμον Βροῦτον Αλβῖνον ἐς τὸ πόσιον, καὶ λόγου ὅτι τῇ κύλικι προσῆκε, Τίς ἄριστος δῶρον θανάτου; ἀμφισβητούμενον δ' ἕτερα ἑτέρων, αὐτὸς οὐκ πρώτων ἐπήνει ὃν αἰφνίδιον· καὶ ὁ μὲν ὕδωρ προσφέρειν τύπτει ἑαυτῷ καὶ ἐλεχήνδυε πρὸς τὴν ἐς τὴν ἄριστον ἐσομένων ὅτι δὲ τῷ πότῳ νυκτὸς αὐτῷ ὁ σῶμα νοσῆσαι ἐδόκησε, καὶ ἡ γυνὴ Καλπουρνία σύμπτωσιν αἵματι πολλῷ καταῤῥεόμενον ἰδοῦσα, κατεκώλυε μὲν προελθεῖν· ὑπομένοντός τε πολλάκις ἢ τὰ σημεῖα φοβεροῦ, καὶ πέμπειν ἔμελλεν Αντώνιον διαλυσόντα τὴν βουλὴν,

ἀλλὰ Δέκμος πρῶτον ἔπεισε μὴ λαβεῖν ὑπαρξίας Δεμβολίου, αὐτὸν δὲ αὐτίκα ἐπελθόντα Δεμβόλιον· καὶ ὁ μὲν ὅτι ταῦτα ἐκομίζετο φορείῳ· ἡγεῖτο δ' ἥσσων εἶναι τῶν Πομπηίου φίλων, καὶ βουλόμενος ἅμα τὴν τῶν περὶ αὐτὸν οἴκων ἔσεσθαι, εἰδὼς ὅτι πᾶσι ἡγεῖσθαι φόβος γίγνεται· οἱ δ' ἀμφὶ Βροῦτον ἔωθεν καὶ τότε καὶ τοῦ λοιποῦ τῶν ἡγεμόνων ἐπὶ τοῖς δεσμώτοις σφῶν ὡς στρατηγῶν διαπρέποντα ἐζηλοτύπουν. πεύθομαι δὲ καὶ τὴν γενομένην ἱερὰν τοῦ Καίσαρος, καὶ τῆς ἀναθέσεως τοῦ βουλευτηρίου, πρόθυμον ἁπανταχοῦ, καὶ τῶν αὐτῶν φόβον ἐμποιοῦντα τῆς Κάσκα χειρὸς λαβόμενος, εἶπε, Σὺ μὲν ὅτε με φίλει ἀπέκρυψας, Βροῦτος δ' αἰνίσσεται· καὶ ὁ μὲν Κάσκας ἐπαύετο τοῦ σκώμματος ἅπαν τεθορυβημένος, ὁ δ' ἐπαμείβεται ἔφη, Πόθεν οὖν ἔσται σοι τὰ χρήματα τῆς ἀγορανομίας; καὶ ὁ Κάσκας ἐμείδησεν. αὐτὸν δὲ Βροῦτον καὶ Κάσσιον σπουδαίους τε ὄντας καὶ συλλαλοῦντας ἀλλήλοις τῶν τῆς βουλευτῶν ἐπιστάσεως. Γουΐπλιος Λαίνας, ἔφη σπουδῇ μὲν ὧν ἔχεσι καὶ νοεῖ, καὶ πρᾳότητα ἐπαγγέλλεται, οἱ δὲ ἐθορυβήθησαν μᾶλλον, ἐπεὶ δὲ ἐκπλήξεως ἐσιώπων. φερομένου δὲ ἤδη τοῦ Καίσαρος, τὴν οἰκείαν τις αὐτῷ μετὰ τῆς δεξιᾶς τῶν βουλῆς μεθῶν, ἕως μείνῃ ὁ ἐμεθύει, καὶ ὁ μὲν ἐς Καλπουρνίαν ἦλθε, καὶ τοσόνδε μόνον εἰπὼν ὅτι χρήζοι Καίσαρος ἔργων ἐπιτηδείων, ἀνέμιμνεν αὐτὸν ἐπιμελητὴν ἀπὸ τοῦ βουλευτηρίου, ὡς εἰς τέλος ἅπαντα τὰ γενόμενα πάντα πεπυσμένος. ὁ δ' ἐν Κύπρῳ γεγενημένος αὐτῷ ξένος Αρτεμίδωρος, ἐς ὃ βουλευτήριον ἐσέβαινεν, εὗρεν ἔξωθι ἀναγεγραμμένον. ἔπειτα δ' ἀνέγνω καὶ βιβλίον παρὰ τῆς βουλευτῆς ἐπιδοθὲν αὐτῷ παρὰ τοῦ μὲν βουλευτηρίου, καὶ αὐτὸς ἐσιόντι μετὰ χεῖρας εὑρεῖν πεπονθότος. ἔτι δ' ἐκβαίνοντι τοῦ φορείου Λαίνας, ὁ ἐπὶ τοῖς ἀμφὶ τὸν Κάσσιον παρὰ ὀλίγον σπουδαζόμενος, ἐντυχὼν, ἐπελέγετο ἰδίᾳ μετ' ἀσυδησίας, καὶ ὅτι μὲν ἢ τε ὄψις αὐτίκα τὴν γενομένου κατέπληττε καὶ ὁ μῆκος τῆς ἐπιτάξεως, καὶ διέτεινεν ἀλλήλοις διαχρήσασθαι σφᾶς αὐτοὺς παρὰ συλλήψεως· παρίοντος δὲ τὸν λόγον ὃν Λαίνας ὁρῶντες, ὃ μέλλοιεν μᾶλλον ἢ πρέπον διαμάχῃ καὶ λιποψυχίᾳ ἐοικότα δοάφερον· ὡς δ' ὅτι ὁ λόγος ἐπαπατήσομεν. εἶδεν, ἀνεθαρρήσαμεν· ἔδοξε δ' ὅσοι τοῖς ἀρχικοῖς ἐς τὸν βουλεῖον εἰσιοῦσιν, οἰωνίζεσθαι παρασιοῦσι· καὶ πάλιν τὴν ἱερὰν ἰὼν τοῦ Καίσαρος ὁ λόφος παρέστησε δύσιν κερδίας, ἣν ὡς ἕτεροι λέγουσι, ἡ κεφαλὴ τοῖς ἀναλήπτοις ἔλαφος· ἐς τὸν μαίτιον εἰπόντος θύεται τὸ σημεῖον εἶναι), γελάσας ἔφη τοιοῦτον αὐτῷ τὸ μὲν Ἰσπανίαν θύεσθαι πολεμοῦσι Πομπηίῳ, ἀποκρινομένου δὲ τοῦ μαίτιον ὅτι τὸ τότε κινδυνώδεσι λαμπρὸν, καὶ καλὸν ἐπὶ πλείστοις εἶπε τὸ σημεῖον, αὖθις αὐτὸν ὁ Καῖσαρ ἐκέλευε θύεσθαι, καὶ σώζεσθαι οὕτω· ὡς καλλιερουμένου, τῷ βουλεῖῳ βεβαιώσοντι αἰσθόμενος, καὶ ὅτι τὸ ἐξοργίσαι ἐς φίλον ἐπιτηδείως, ἐσπέρᾳ τὸ ἐξοργίσαι καταφρονήσας· χρεὼν γὰρ ἀ ἔχειν Καίσαρι ἠνέᾳ. οἱ δ' Αντώνιον μὲν τοῦ χιτῶνος ἀπεδύσαντες ἐν ὁμιλίᾳ τρεβεῖσιν ἐξ ἄνω ὑπελίποντο, Καίσαρα δ' ὅτι τὸ θείου τοῦ καθίσματα τῷ ἐστόλισται εἶα φίλοις τοῖσι λελησόσι ξιφιδίοις, ἐς αὐτὸ Αὐλιος μὲν Κίμβερ ἐντυχὼν ἐς τοῦ σώματος, ἀδελφῷ φυγάδι κελεύσας ἥκειν, ἀντήγαγεν· ἢ καὶ ἀντιλέγοντος ὅλως τοῦ Καίσαρος, ὁ μὲν Κίμβερ ἀμφὶ τὸ περιφύρας ἐς ἔπι δεδόμενος ἐλάβετο, καὶ ὁ εἶμα καθιεμένας, ὅτι τὸ βαρύνοιτο εἰλκεθοῶν, Τί βραδύνετε ὦ φίλοι; Κάσκας δ' ἐπελθὼν ὑπὲρ κεφαλῆς, ἐπὶ τὸ σφαγῆς ὁ ξίφος ἤρσε πρώτος, πρόλαθὼν ἢ ἀντέπεμε ὁ ξῆλος, καὶ ὁ Καῖσαρ τὸ πέμπτον ἀπὸ τοῦ Κίμβερος ἐπαπάσας, καὶ τὸ χρεὼν τοῦ Κάσκα λαβόμενος, καὶ καταβράσσει ἀπὸ τοῦ θρόνου καὶ διατραφείς, τὸ Καίσαρ εἴλκωσι σπουδαίᾳ. πολλῇ·

οὕτω δὴ ἔχοντες αὐτοῦ, ὃ πλῆθος ἕτερος ὡς ἐπὶ συμφορᾷ τετραμμένον διελαύνῃ ξιφιδίῳ, καὶ Κάσπιος ἐς ὃ προσωπον ἔπληξε, καὶ Βερῦτες ἐς τὸν μηρὸν ἐπάταξε, καὶ Βουκολιανὸς ἐς ὃ μετάφρενον, ὥστε δὴ Καίσαρα ὑπὲρ μοῦ τι σοὶ ὀργὴ καὶ βοὴ καθάπερ θηρίου ἐς ἔκπληξιν αὐτὸν ὑπὲρ τῆς ἐφεδρείας, μὴ δὲ τοῦ Βερύτου πλησίον, εἴ τι ἀπογνώσκοντα ἤδη, ὃ ἱμάτιον προκαλύψασθαι καὶ πρὸς ἀνδριάντι Γναίου Πομπηίου. οἱ δὲ καὶ ὡς ἐνύβριζον αὐτῷ πεσόντι μέχρι τελευτῆς ὑπὲρ εἴκοσι πληγῶν, πολλοί τε διωθιζόμενοι μὴ τῷ ξιφιδίῳ, ἀλλήλους ἔπληξαν. ἐκτελεσθέντος δὲ τοῖς φονεῦσι τοσοῦδε ἄγος τὸ ἱερὸν χωρίον, καὶ ἐς ὕδωρ ἱερὸν καὶ ἄσυλον, φυγή τε ἐκ ἀνὰ τὸ βουλευτήριον αὐτίκα ἐς ἀνὰ τὴν πόλιν ὅλην, καὶ ἐπεφώνησάν τινες τῶν βουλευτῶν ἐν τῷ δικαστηρίῳ, καὶ ἀπίθανον ἕτερον. πολὺς δὲ καὶ δῆμος ἀστῶν τε καὶ ξένων ἐλήγετο φόνου, οὐ προβεβουλευμένος, ἀλλ' οἷος ἐκ θορύβου πολιτικοῦ, καὶ ἀγνοίας τῶν ὁπλισαμένων. οἵ τε γὰρ μονομάχοι ὡπλισάμενοι ἔφθησαν ὡς ἐπὶ δίκαια θέας ἐπιδείξειν, ἐκ τοῦ θεάτρου διέκριναν ἐς τὰ τοῦ βουλευτηρίου προσφέγματα, καὶ ὃ θέατρον ἐπὶ ἐκπλήξεως σοὶ φόβου καὶ δρόμου διελύετο, τά τε ὤνια ἁρπάζοντο, ἐς τὰς θύρας ἀπάρτες ἀπέκλεισαν, καὶ ἀπὸ τῶν τειχῶν εἰς ἄμιλλαν ἠνιμάζοντο. Αντωνίου τε τοῦ οἰκίαν ὠκοδόμησε σωσεπβουλεύεσθαι τῷ Καίσαρι, καὶ Λέπιδος ὁ ἵππαρχος ἐν ἀγορᾷ μὲν ὢν ἐπύθετο τοῦ γεγονότος, ἐς ἣ τοῦ ἐν τῷ ποταμῷ νῆσον διαβαμῶν, εἶθα ἐπὶ αὐτῷ τέλος γραπτῶν, ἐς ὃ πεδίον αὖθις μετεβάζετο, ὡς ἐτιμωτέρους ἔξων ἐς τὰ προσγελλόμενα ὑπ' Αντωνίου· Αντωνίῳ γὰρ ὤκειτο φίλος τε τοῦ Καίσαρος ὅτι μᾶλλον καὶ ὑπατεύων, καὶ αὖθις σκεπτομένοις, ἁρμὴ μὲν ἐπὶ ἐπὶ ἀμύνῃ τῷ Καίσαρι διάδοχα παθόντι, τοῦ δὲ βουλεύειν πρὸς τὴν δημοφόρων ἐσπορίαν ἐδιδοίκεσαν, καὶ ὃ μὲν ἐπὶ προσεσκόπουν, ἀμφὶ δὲ αὐτῷ Καίσαρι γραπτοὶ μὲν ὑπὲρ ἐπὶ· οὐ γὰρ δορυφορεῖς ἠρέσκετο, τῇ δὲ τῆς ἡγεμονίας ὑπηρεσίᾳ μόνῃ, καὶ αἱ πλέονες ἀρχαὶ καὶ πολὺς ὅμιλος δῆμος ἀστῶν καὶ ξένων, ἐς πολὺς θεράπων καὶ ἐλεύθερος αὖθι ὅτι ὃ βουλευτήριον ἐκ τῆς οἰκίας προπέμφθη, ὧν ἀθρόως διαφυγόντων, πρὸς θεράποντες μόνοι προέμειναν, οἳ ὃ σῶμα ἐς ὃ φορεῖον ὑπέλαμβανον, διεκόμιζον οἰκεδε ὀλομέλως οἷα πρὸς τὸ προαύλιον γῆς καὶ θαλάσσης προστάτιν. οἱ δὲ σφαγεῖς ἐβούλοντο μὲν τι εἰπεῖν ἐκ τοῦ βουλευτηρίου, σθένος δὲ μείναντες, ἐς ἱμάτια ταῖς λαιαῖς ὥσπερ ἀσπίδας περιπλεξάμενοι, καὶ ἐς ξίφη μὴ τὰ αἵματος ἔχοντες, ἐσοδρόμουν βασιλέα καὶ τύραννον ἀνελεῖν, καὶ πᾶσιν ὡς ὑπὲρ δόξαντος ἔφερε, σύμβολον ξυβηρώσεως, ὑπὲρ τε τοῦ πατρίου πολιτείαν προκάλεσιν, καὶ Βερύτου τοῦ πάλαι καὶ τοῦ ὅτι σφίσιν ὁμομισθέσθαι ὑπὲρ τοῖς πάλαι βασιλεῦσιν ἀνεμίμησκον· σοὶ ἔθνος δὲ αὖθις τινες χρησάμενοι ξιφίδια, οἳ τὰ ἔργου μὴ μεταχόντες προσεποιοῦντο τοῦ δόξαι, Λέντλος τε ὁ Σπινθὴρ καὶ Φαώνιος, καὶ Ἀχυῦνος, καὶ Δολοβέλλας, καὶ Μοῦρκος, καὶ Γετίσκος, οἳ τῆς μὲν δόξης οὐ μετέχοι, τῆς δὲ ἁμαρτείας τοῖς ἁμαρτοῦσι σοὶ ἐτύγχανον. τῷ δήμου δὲ αὖθις οὐ προσήοντος, ἠπόρουν καὶ ἐδιδοίκεσαν, τῇ μὲν βουλῇ καὶ εἰ αὐτίκα ὑπ' ἀγνοίας ἐν θορύβου διέφυγε, θαρρούντες ὅμως, συγγενέσι τε σφῶν καὶ φίλοις οὖσι, βαρυομένοις τε τοῦ τυραννίδα ὁ μείων· τῇ δῆμοι ὑφορώμενοι ἐν τοῖς ἐγκατειλημμένοις τῷ Καίσαρι πολλοὶ ὃ τῇ πόλει ὅτε πρόσθεν, τοῖς μὲν ἐπὶ τῆς γραπτείας ἀφειμένοις ἐν ἐς κληρουχίας ἀφαιτεταιρισμένοις, τοῖς δὲ προαπωκισμένοις μὲν, ἐς δὲ προπομπὴν τοῦ Καίσαρος ἐξιόντος ἀφιγμένοις· Λέπιδός τε ἐδιδοίκε-

σθμ καὶ τὸν ὑπὸ τῷ Λεπίδῳ στρατὸν ἐν τῇ πόλει, καὶ Αντώνιον καταπύσσοντα, μὴ
πρότερον τῆς βουλῆς ᾧ δήμῳ μήτε χρώμενος, ἐργάσαιτό τι δεινὸν αὐτοὺς· οὕτω δὴ ἔχον-
τες ἐς τὸ Καπιτώλιον σὺν τοῖς μονομάχοις ὡρμήθησαν, καὶ αὐτοῖς βουλευομένοις ἔ-
δοξεν ὅπλα μὲν τὰ πλήθη μαθήματα πρὸς πόλεμον παραιρεῖσθαι· ἤλπιζον γὰρ ἄρξαι μάχης ἐ-
παιρῆν τὰ γεγυμνάσια, καὶ τοὺς δήμους συνεπιλήψεσθαι λογισμῷ τε τῆς εὐβουλείας
καὶ πόθῳ τῆς πολιτείας. ἔπι γὰρ ὥρου τὸν δῆμον οἱ Ρωμαῖοι ἀκριβῶς, οἵ γε ὅτι μὲ πάλαι Βρούτου τινὸς ὕστερ βασιλέως καταιρούντος ἐπιθυμοῦντα ἤκουσαν, καὶ οὐ συνίεσαν, δύο τούτω ἀλλήλοις ἐναντία προσδοκῶντες, φιλελευθέρως ὁμοῦ καὶ μαθητοὺς σοφίσαι ἔσεσθαι χρησίμους τοῖς πρόσθεν· ὧν θατέρου μὲν χειρέστερον ἴσμεν, διεφθαρμένης ἐκ πολλοῦ τῆς πολιτείας· παμμιγές τι γὰρ ὄχλου ἤδη τὸ πλῆθος ὑπὸ ξενίας, καὶ ὁ ἐλεύθερος αὐτοῖς ἰσοπολίτης ὄντι, καὶ ὁ δουλεύων ἐπὶ τοῖς δικαίοις ὅμοιος (χωρὶς γὰρ τῆς βουλευτικῆς ἡ δύναμις τοῖς πλουσίοις ὅσον ὀλίγον) τί τε στηρέσιον τοῖς πένησι χορηγούμενον ἐν μόνῃ Ρώμῃ, δι' ἀργὸν καὶ πλανώμενα καὶ ἀχρεῖον τῆς Ιταλίας λεὼν ἐς τὸν Ρώμυλον ἐπάγεσθαι, τί τε πλῆθος τῶν ἀποστρατευομένων οὐ διαλυόμενον ἐς τὰς πατρίδας ἔτι, ὡς πάλαι, καθ' ἕνα ἄνδρα, διὰ τὸ μὴ δι' ἡμίσους πολέμους οἵους ὡς πρὸ πολέμου καὶ, κοινῇ δὲ ἐς κληρουχίας ἀδί-
κους ἀλλοτρίας τε γῆς καὶ ἀλλοτρίων οἰκιῶν ὀξίων, ἄθρουν ὕστερ ἐστάθμευεν ἐν τοῖς ἱεροῖς καὶ τεμένεσιν ὑφ' ἓν σημεῖον καὶ ὑφ' ἓν ἄρχοντι τῆς ἀποικίας· τὰ μὲν ὄντα σφίσιν ὡς ἔξοδον ἤδη διαπεπραγμένοις, οὖσιν οἷ ἐς ὃ μεθοῖντο, ὅπη οὐ δυσχερῶς ἐκ τοσῶνδε καὶ τοιῶνδε ἀνδρῶν πλῆθός τε τοῖς ἀμφὶ τὸ Καίσαρος ἐς τὸν ἀγερὸν οὐδὲν ἀνήκεστον, οἵ, κατ' ὀλίγους ὄντες ἔμμισθοι, τὰ μὲν γυμνάσια ἐπαιρῆν ἐκ ἐθάρρουν, δεδιότες τὸν Καίσαρος δόξαν, καὶ ὃ πρὸς τῶν ἑτέρων ἐσόμενον, ὡς οἷ ὅπη ξυμφέροντι κοινῷ τῶν εἰρωνίων ἐπιβοῶν, καὶ θαμινὰ τοῖς ἄρχουσιν ὑπ' αὐτῆς προσκλήσεως (τοῦτο γὰρ ὕστερ τῶν ἀνδροφόνων) ὑπηρεσίαι ὑπιοῦσαι· οὐ γὰρ ἔσεσθαι τὸν εἰρωνίαν μὴ γυμνάσιον αὐτοῖς ἀμυνεῖσθαι. ᾧδε δὲ αὐτοῖς ἔχουσι πρόφασις ὑπεφαίνετο Κίννας στρατηγός, οἰκεῖος ὢν ἐξ ὑπογαμίας τῷ Καίσαρι, καὶ πρόσθεν δόξαι ἐπελθὼν ἐς μέσους, τόν τε ἐνθῆκα τὸν στρατηγικὸν ἀπεδύσατο, ὡς πρόσθεν τυ-
χόντου δεδομένου ὑπὸ τοῦ, καὶ τὸ Καίσαρος τύχοντος ἐκάλει, καὶ τοὺς ἀμελοῦντας τυ-
χόντος τινός, καὶ ὃ πεπραγμένον ἐσήμηνεν, ὡς ὁμοιότατον μάλιστα τῷ πρόσθεν πρακτικῷ, καὶ τοὺς ἄνδρας ὡς ἐγρήγορας καλῶν ἐκάλουν ἐκ τοῦ Καπιτωλίου καὶ γαιάρ-
ρου. καὶ Κίννας μὲν οὕτως ἔλεξεν· εἰ δὲ ὁ καθαρὸν τῆς πλήθους οὐχ ὁρῶντες ὑπο-
μειγνύμενον αὐτοῖς, οὐκ ἐκάλουν τοὺς ἄνδρας, οὐδὲ ἂν πλέον ἢ πρὸ τῆς εἰρωνίης μέ-
νης αὖθις προσεκάλουν. ἐπεὶ ἦ καὶ Δολοβέλλας νέος ἀνὴρ καὶ πρόσφατος, ὑπατεύων ὑπ' αὐτοῦ Καίσαρος ἐς ὃ ὑπολοιπὸν τοῦ ἔτους ἡρημένος, ὅτε ὁ Καῖσαρ ἐξορμήσειε τῆς πόλεως, τὸ μὲν ὕπατον ἐνθῆκα ἠμφιέσατο, καὶ τὰ σημεῖα τῆς ἀρχῆς προεξήσα-
το, τὸν δὲ ζεῦκτα οἱ πρόσθεν ὄντες ὅδε ἑζοιδέρᾳ, καὶ συνεγνωκέναι τοῖς ἐπ' αὐ-
τῷ βεβουλευμένοις ὑπεσχέτο, καὶ μόνης ἀκαιρίας τῆς χρεὼν ἀπολαφθείσης· εἰσὶ δ' οἳ καὶ λέγουσιν αὐτὸν εἰσηγήσασθαι τὴν ἡμέραν ἣν ἔθαν τῇ πόλει γενέθλιον. τότε δὴ καὶ οἱ μεμαθημένοι δὴ θαρρεῖν, ὡς καὶ στρατηγοῦ καὶ ὑπάτου σφίσι συνεπομένων ὄντων, καὶ τοὺς ἀμφὶ τὸν Καίσαρα ἐν τῷ ἱερῷ κατεκάλουν. οἱ δὲ, ἤδοτο μὲν ᾧ Δο-
λοβέλλᾳ, καὶ ἐνόμιζον δῆθεν νέον καὶ γνώριμον καὶ ὕπατον ἔξω ἐς ἐναντίωσιν Αν-
τωνίου κατίεσθαι δὲ αὐτῶν μόνοι Καίσαρός τε ἐν Βρούτου ὁ Μάρκος ἠμαγμένος τῇ

χεῖρα (συνηκτώσησαν γὰρ δὴ τὰς πλευρὰς ὅτι τὸν Καίσαρα Κάσσιός τε καὶ Βροῦτος) ἐπεὶ δὲ πρῶτον ἐς τὸ μέσον, οὐδὲν ἔλαττον οὐδὲ τέρας εἶπον, ἀλλ' ὡς ὅτε καλεῖς ὁμοεθνεῖς ἀλλήλους ἐπήνουν, καὶ τὴν πόλιν ἐμακάριζον, ἡ Δέκμου μάλιστα ἐμαρτύρετο, ὅτι τοῖς μονομάχοις σφίσιν ἐν χειρῶν πάθεσι, τόν τε δῆμον ἐξ ὑπερῴων ὅμοια τοῖς προγόνοις ἐργάσασθαι τοῖς καθεστῶσι τὰς βασιλείας, οὐκ ἐκ βίας ἀρχομένας ὥσπερ ὁ Καῖσαρ, ἀλλ' ἡρημένους κατὰ νόμους, Σέξτον τε Πομπήϊον τὸν Πομπηΐου Μάγνου τῷ Καίσαρι τῆς δημοκρατίας πολεμήσαντα, καλῶς ἔξιον, πολεμοῦντα ἔτι πρὸς τὴν Καίσαρος στρατηγὸν ἐν Ἰσπανίᾳ, καὶ τοὺς δημάρχους Σίπιον καὶ Μάρυλλον, οἳ τὸν ἀρχικὸν κατὰ τὸν Καίσαρος ἀφαιρεθέντες ἠλῶντο. ταῦτα δὲ μὴ εἶπον οἱ περὶ τὸν Κάσσιον, καὶ ἐπῆλθον αὖθις ἐς τὸ Καπιτώλιον· οὐ γὰρ ἐθάρρουν πω τοῖς πρόσθεν τὴν σφετέραν οἰκείων σφίσι καὶ συγγενῶν τάττειν ἐς τὸ ἱερὸν ἴζειν πρὸς αὐτοὺς διωμολόγηντο, ἡρέθησαν οἱ πρεσβεύσοντες κατ' αὐτῶν ἐς Λέπιδόν τε καὶ Ἀντώνιον, ὁμοίας πίστεως καὶ εὐνοίας τῆς βουλῆς καὶ φιλίας τῆς πρὸς ἐσομένων τὴν πατρίδα καλῶν, εἰ μὴ συμφέροιεν, καὶ ἐδίωκτο οἱ πεμφθέντες, οὐκ ἐπαινοῦντες μὲν τὸ πεπραγμένον (οὐ γὰρ ἐθάρρουν οἱ φίλοις Καίσαρος) γενόμενον δ' ὑπὲρ ἐκείνων ἀξιοῦντες, ἥκιστά τε τὴν δεδρακότων αὐτὸ, οὐ κατὰ μίσος, ἀλλ' ἐπὶ βουλῇ τῆς πατρίδος, καὶ οἵκτῳ τῆς πόλεως κακουμένης σφίσιν ἤδη ξυνεχόμενοι, εἴ καὶ τοὺς ὑπολοίπους ἀγαθοὺς ἄνδρας ἡ μιαιφονία σφίσι δηλήσοιτο· οὐδὲ γὰρ ὅσιον εἴ τις αὐτοῖς ὀφθείη ἔξω τοῖς ὁμοίοις, ἐν τοῖς δημοσίοις κινδύνοις ἐξεργάζειν, πολὺ δ' μᾶλλον ἐν τοῖς κοινοῖς καὶ τοῖς ἰδίοις καταθέσθαι, ἢ εἴ τις ἀνηκέστως ἔχοι τοῖς ἰδίοις ἐν τῷ πρόσθεν ἀναλῶσθαι. Ἀντώνιος δὲ καὶ Λέπιδος ἐβούλοντο μὲν ἀμύνειν Καίσαρι, ὡς μοι πεπείρανται, εἴτε φιλίας ἕνεκα, εἴτε τὴν ὁμωμοσμένην, εἴτε καὶ ἀρχῆς ὀργάνοις, ἃ νομίζοντες δύνασθαι σφίσιν ἅπαντα ἔσεσθαι, ἐθίσαντες καὶ ἐσόντας ἀνδρῶν ἀθρόας ἐκ ποδὼν ἡμομένους, τοῖς δὲ φίλοις καὶ συγγενέσι αὐτῶν ἐδεδοίκεσαν, καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ βουλεύσασθαι ὑπερβάλλουσαν ἐκείνους, Δέκμου τε μάλιστα τῆς ὁμόρου Κελτικῆς ἡρημένου κατὰ Καίσαρος ἀρχὴν στρατὸν πολὺν ἐχούσης· ἐδόκει δὲ καταδέχεσθαι ἔτι τὰ ἡμισόλυτα καὶ τὰ ἀχάλινα, εἰ δύναιτο πειθοῖ πάσῃ πρὸς ἑαυτὸν τὴν στρατιὰν τοῦ Δέκμου, ἀθυμοῦντα ἤδη τοῖς ἀπύτοις πόνοις ἐνδημιοῦντα. οὕτω δὲ δείσαι αὐτοῖς, ὁ Ἀντώνιος τοὺς εἰπόντας ἠμείψατο, Κατὰ μὲν ἔχθραι ἰδίαι οὐδὲν ἐργασόμεθα, ἕνεκα δὲ τῆς μούσης καὶ ὧν Καίσαρι πεπράγαμεν ὠμόσαμεν, φύλακες αὐτοῦ τῷ σώματος ἢ θαμινοῖ παθεῖν ἔσεσθαι, βόρκεον ἐῶ ὅ ἄγος ἐξελαύνειν, καὶ μετ' ὀλιγαρτίρων καθαρῶν βιοῦν μᾶλλον, ἢ πόνους ἐνόχους ὄντας ταῖς ἀρχαῖς· ἀλλὰ δι' ἱμάτιος εἰς οὕτω δοκεῖ σκεπόμεθα μὴ' ὁμῶς ἐν τῷ βουλευτηρίῳ, καὶ νομοῦμεν βιαίως ἔσεσθαι τῇ πόλει, ὃ τι δὲ κοινῇ δοκιμάσητε. ὁ μὲν ἀσφαλῶς οὕτως ἀπεκρίνατο, οἱ δὲ χάριν τε ἤδεσθαι, καὶ ἀπιχάρειν ἐν τῷ πίστει βεβαίᾳ τὰ πρῶτα ἐφάνουν· τὸν γὰρ βουλεύσασθαι σφίσι συμπροσέξειν ἐς πρῶτα ἐπαπειλοῦντα· ὁ δὲ Ἀντώνιος τὰς μὲν ἀρχὰς ἐκέλευσε τὴν περιφυλακὴν τὴν πόλιν, ἐκ δίχα ἡμάτων ἐν μέσῳ προσκαθημένους, ὥσπερ ἐν λιμένι, καὶ ἦσαν πυρὰ πρωπαρὸν κατ' ὀλίγα· ὁ δὲ Ἀσκάνιος, καὶ δι' αὐτῶν ἔδεον ἀνὰ τὴν νύκτα πᾶσαν ἐς τὰς τῶν βουλευτῶν οἰκίας οἱ τῶν ὑδροφόρων οἰκέται, πρὸς καλοῦντες κατ' αὐτῶν καὶ κατ' τῆς πατρίου πολιτείας, ἀντιπαρέδεον δὲ καὶ οἱ ὧν κληρούχων ἡγεμόνες, ἀπειλοῦντες, εἰ μή τις αὐτοῖς φυλάξῃ τὰς κληρουχίας τὰς τε ἤδη δεδομένας καὶ τὰς ἐπαγγελθείσας· ἤδη δὲ καὶ τῶν ἀστῶν ὁ καθαρώτατος λεὼς ἀνεθάρρει, τὴν ὀλιγο-

τητα τῆ διδραχόντων πεῖθηται ὁμῶνοι, καὶ ἐς μνήμιλιν τῆ Καίσαρος κατεφέρετο, καὶ τῆ γνώμης διηγωνῖτο. τῆ δ' αὐτῆς νυκτὸς καὶ τὰ χρήματα τῆ Καίσαρος καὶ τὰ ὑπομνήματα τῆς ἀρχῆς ἐς τὸ Αντωνίου μετεκομίζετο, εἴ τε τῆς γυναικὸς αὐτὰ τῆ Καίσαρος ἐξ ὑπικινδυνοτέρου τότε οἰκίας ἐς ἀκινδυνοτέραν τῆ Αντωνίου μεταφερούσης, εἴτε τῆ Αντωνίου κελεύσαντος. γιγνομένων δὲ τούτων, ἀφάνεμμα νυκτὸς ἀνεγνώσθη Αντωνίου τὴν βουλὴν συγκαλοῦντος ἔτι τοῦ ἡμέρας ἐς τὸ τῆς Γῆς ἱερόν, ἀλλ' ἁρπάσαντα μάλιστα οἱ τῆς οἰκίας Αντωνίου· οὔτε γὰρ ἐς τὸ βουλευτήριον ἐθάρρησε κατελθεῖν ὑποπτεύσαντι τῆ Καπιτωλίῳ, μονομαχοῦντων ἐκείνοις στρατιῶν, οὔτε στρατιὰν ἐσαγαγὼν ἐς τὴν πόλιν ἀφαπέσχαι, Λεπίδου τῆ ὅλως ἐσηγανακλησαζούσης δὲ τῆς ἡμέρας, οἵ τε δῆμοι βουλευταὶ συνέδριοι ἐς τὸ τῆς Γῆς ἱερόν, καὶ Κίννας ὁ στρατηγὸς αὖθις ὑπεκείμενος τὴν στρατηγικὴν ἐσθῆτα, ἣν ἐχθὲς ὡς τυφόντος ἔδοτες ἐξερρίφη· νασαμένοι δ' αὐτὸν ἵνες τῆ ἀδικέσαι καὶ τῆ ἐστρατευμένων τῆ Καίσαρι, δι' ὀργῆς ἔχοντες ὅτι τοῦτος ὑπὸ τῆ Καίσαρι, καίτοι οἰκεῖος ὢν αὐτῷ, βλασφήμως ἐδημηγόρησι, λίθοις ἔβαλλον καὶ ἐδίωκον, καὶ ἐς οἰκίαν ἵνα συμφυγόντα, ξύλα συμφέροντες, ἐμπρήσειν ἔμελλον, εἰ μὴ Λεπίδου μὴ γραπαῖς ἐπελθὼν ἐκώλυσε. τοῦτο μὲν δὴ τοῦτον ἔργον παῤῥησίας ἦρξεν ὑπὲρ τῆ Καίσαρι, καὶ αὐτὸ κατέδεισάν οἵ τε μιαφονοῦντες καὶ οἱ σφαγεῖς αὐτοί· τὸ γὰρ τῆ βουλευτηρίῳ βεβαίως μᾶλλον ὃ καθαρῶν τοῦ δῆς βιαίου καὶ ἀγιάστου, οἱ δὲ πλέονες συνῳδὰ πᾶσιν ποικίλην τοῖς ἀνδροφόνοις συνήργουν, καὶ τοῦτο μὲν αὐτοὶ αἰξιοπίστους ἠξίουν, καὶ πάντας σφίσι καὶ συνεβούλευν, ἐξ ὑποψίων ἐς κρίσιν μεταφέροντες, καὶ ὁ Αντώνιος οὐκ ἐκώλυεν, εἰδὼς οὐκ ἄκοντας, οὐδὲ ἧλθον· εἶτα ὅτι Δέκιμος ὁ βουλῆς οἱ μὲν αὐτῶν μάλα θρασίως ὃ πεπραγμένον ἐπῄνουν ἀῤῥήτως, καὶ τοῖς ἀνδράσι ἐκέλευον τυραννοκτόνοις, καὶ χαίρειν ἐκέλευον· οἱ δὲ τὰ μὲν ἄλλα ἀποδεικνύουσι, οὐδὲ ἐκείνων δεομένων, οὐδὲ ὅτι τῷδε αὐτὰ πεπραχόντων, δύσημείῳ δὲ μόνον αὐτοὺς ἐδικαίουν ὡς διεργάτας· οἱ δὲ καὶ τὸ δύσημείαν ὑπαινίσσεσθαι, καὶ φείδεσθαι μόνον αὐτῶν ἠξίουν, ἃ οἱ μὲν τὰ δὲ ἐτέχαζον καὶ ἀποδεικνύουσι ὅτι πεπραγμένον ἐδικαίουν μᾶλλον ἡ βουλὴ, πρὸς τὰ λοιπὰ κατ' ὀλίγον δυσπειθέστερος αὐτοῖς ἔσοιτο. οἱ δὲ καθαρώτεροι τὸ μὲν ἔργον ὡς ἄγος ἀπεστρέφοντο, αἰδοῖ δὲ μεγάλων οἴκων, ἀποδεικνύουσι αὐτοὺς οὐκ ἐκώλυον, ἠγανάκτουν δὲ οἱ ἁμήσουσιν ὡς διεργάτας· οἱ δὲ ἀστὰ λεγόμενοι χρῶνται ἀποδεικνύοντας φθορᾷ τῆ ἀποδεικτῶν ἐς ἀσφάλειαν· ὡς δὲ ἥς εἶπε τῆ τούτων μισθὸν ὕβρεως Καίσαρι φέρῃ, οὐκ εἴων ἐπὶ τὸν πεπραμένα τῆ ἀποδεικτῶν πορπάναι· ἑτέρου γὰρ ἕνεκα τῶν εἰπόντος, ὅτι χρὴ δύο τῶνδε πάντως ὃ ἕτερον, ἢ Καίσαρι τόδε ποιῆσαι ἀποφάῃ, ἢ τούτους ἐξ ἔθους ἀποδεικνύῃ. τούτου μόνου δικαίωμοι ὃ λεχθὲν οἱ ἕτεροι, ἤπιον σφίσι ψῆφον διαδοθῆναι περὶ τῆ Καίσαρος ὅτι ὅρκῳ, καὶ, εἰ καθαρὰς ἐθέλοιεν χρῆναι, μηδὲν αὐτοῖς ὅτι θαάσσῃ τὰ ἐξ ἀνάγκης ἐνηφισμένα, ἄρχοντι ἄδικα ὧν οὐδὲν ἐκόντας, οὐδὲ πρὶν ἢ δεῖσαι ὅτι σφαῖς αὐτῶν, ἀμῆρημένου τε Πομπηίου καὶ Πομπηίῳ μυρίων ἀνδρῶν, ψηφίσασθαι. ὁ δὲ Αντώνιος ἐφορᾶν αὐτοὺς καὶ ἐφεδρεύειν, ὅπῃ λόγων ὕλαι οὐκ ἄπεσι οὐδὲ ἀναμφίλογοι εἶδεν ἐσφερομένας, ἔγνω δὲ ὠθούμενα αὐτῶν οἰκείᾳ φόβῳ καὶ φερεπόλει πρὸς σφᾶς αὐτῶν ἀφαίρεσιν. εἰδὼς δὲ τὴν βουλευτῶν αὐτῶν πολὺ πλῆθος ἐς τε τὰς ἀρχὰς τὰς ὑπ' Αἰγύπτῳ, καὶ ἐς ἱερωσύνας, καὶ ἐθνῶν ἢ στρατοπέδων ἡγεμονίας ἐπὸ τῆ Καίσαρος ἐς τὸ μόνον κρημνούσας· ὡς γὰρ ὅτι χρήσιμον στρατιᾶς ἐξιών, ὅτι πιστατὴς ἦρτο, σιωπὴν

ὡς ὁ πατὴρ ὑπεκηρύξας, ἔφη, τοῖς αἰτοῦσι παρὰ Καίσαρος ψῆφον ἀράσθαι παρ-
δίδναι, ὅπη ἄριστος μὲν αὐτὸς καὶ αἱρετῶν παρατάττου ἡμουμένου, τὰ πατρῷα καὶ
δεδημένα πάντα κύρια μένῃ, δόξαντος δὴ ὑπὸ βίᾳ τυραννῆσαι, τό τε σῶμα ἀπα-
φον τῆς πατρίδος ἀπορρίψαι, καὶ τὰ πατρῷα πάντα ἀκυρωθῆναι· ἔστι δὲ
ὡς ὅρῳ παρειλήφθη ὑπὸ πάσης ἀφικνούμενα χώρας καὶ θαλάσσης, ἢ τὰ πολλὰ αὐ-
τῶν οὐδὲ βουλομένοις ἡμῖν ἀπανακύπτει, καὶ δείξω μεῖζον ὀλίγον· ὃ δὲ ὅτι μόνοι ἐφ'
ἡμῖν, ὅτι ἢ παρὰ μόνων ἐστὶν ἡμῖν, τοῦτο ὑμῖν πρόσθεν περὶ τῶν ἀλλων, ὡς μὴ ὁ ὦ
δῆμος πολὺ εἰκῇ ὦν δυσχερεστέρων λάβοιτε. ἡμεῖς γὰρ αὐτοὶ μὲν ἀπόρρητες οἱ
μὲν ἤρξαμεν ὑπὸ τοῦ Καίσαρος, οἱ δὲ ἔτι ἄρχομεν, αἱρετοὶ πρὸς ἐκείνου ἡμούμενοι,
οἱ δὲ ἐς ὃ μένον ἄρχειν κεκλεστοπήμεθα· ἐς γὰρ πεπαιτὲς, ὡς ἴστε, ἢ τὰ ἀστικὰ ὑ-
μῖν, ἢ τὰ ἐπήσια, καὶ τὰς τῶν ἐθνῶν ἢ στρατοπέδων ἡγεμονίας διετάξατο· εἰ δὲ τοῦτο τὰ
ὑμεῖς ἐκόντες ἀποθήσεσθε (ἐστὶ γὰρ ὑμεῖς τοῦδε μάλιστα κύριοι) πρὸς πρῶτον ὑμᾶς
ἀξιοῦ χρῆναι, καὶ τὰ λοιπὰ ἐποίσω· ὁ μὲν δὴ τοιοῦτον αὐτοῖς οὐ παρὰ Καίσαρος, ἀλλὰ
παρὰ σφῶν αὐτῶν δαλὸν ἐξάψας, ἠσύχαζεν· οἱ δὴ δῆμος ἀπεπήδων ἀθρόοι μὴ βοῆς,
οὐκ ἀξιοῦντες ὅπη χρεστηρίας δεῖται οὐδὲ ὅπη ὦ δήμῳ γνώσεσθαι μᾶλλον, ἢ βε-
βαίως ἔχειν ἃ ἔλαβον· τοῖς δὲ καὶ ἡλικίας μὲν νεώτεροι, ἢ δεῖν παρὰς χρεστηρίας σωσ-
θῆναι ὑπόντα, μὴ πρέπειν, ἐκ τῶνδε αὖθις ὁ πατὴρ ἐξῆρχε Δολοβέλλας· οὐ γὰρ αὐτῷ
δυνατὸν ἐφαίνετο κρῦ ἔννομον χρεστηρίαν παρατεῦσαι πάντε τὴ εἶκοσιν σταυτῶν
ὄντι· ὀξέα δὲ τῇ ἔριδι παρακρινάμενοι μεταχεῖν τ' γεγενότων ἐλέγετο μεταβολὴ,
λοιδορεῖσθαι τοῖς πολλοῖς εἰ τοὺς ἀδροφόνους ὑμᾶς ἀξιοῦντες, τοὺς ἄρχοντας
σφῶν ἀπὶ μισθοῖσιν ἐς ὑπερέπτειαν τῆς ἐκείνου χρεστηρίας· οἱ δὲ αὖθίς τε τὸν Δολο-
βέλλαν τὴ τοὺς δήμους ἐπάλπιζον, χάριν σὺκ τ' δήμου λαβόντες, ἐς τὰς αὐτὰς ἀρχὰς
ἀποφαίνῃ αὐτίκα, καὶ σὺκ ἀρχόντων ἀλλαχοῦ, ἀλλὰ μίτης ἔσεσθαι χρεστηρίας
ὅπῃ ὃ νομικώτερον σὺκ τῆ μοναρχικῆ, ὃ ἢ κόσμον αὐτοῖς οἴσῃ· εὖ τε μοναρχία ὦ
δημοκρατία τὰ ὅμοια παρὰ μισθοῦ μένοις. ἢ τούτων ἔτι λεγομένων, οἱ τ' στρατη-
γῶν τὰς ἐαθῆτας ὅπῃ σὺέδρα τῶν ἀπολειπόντων ἐπιπίπτοιτο, ὡς καὶ αὖθις μετὰ τῶν
δήμων αὖτὰς ἀπολιπόμενοι νομιμώτερον· τοῖς δὲ ἤ τε σὺέδρα κατιφαίνετο, ἢ οὐδὲ
κυρίους ἔτι τῆσδε τ' χρεστηρίας ἤδεσθαι ἐσομένους. ὧδε δὲ ἔτι ἐχόντων, ὁ Αντώνιος
καὶ ὁ Λέπιδος σὺκ τῆ βουλευτηρίου παρῆλθον (ἢ γὰρ ὕπνος αὐτοῖς σὺκ πολλοῦ σωσ-
φρονίσαντες ἐκάλεσαν) ὡς ἢ ὤφθησαν σὺκ μετεώρου, ἢ σιγὴ κατεφρονήθη μᾶλις ἐλέ-
γετο, εἴς μὲν τις ἐβόησεν, εἴ τε κατὰ γνώμην ἰδίαν, εἴ τε πρεσβευσάμενος, φυλάσ-
σεσθαι παθεῖν ὅμοια, ἢ ὁ Αντώνιος αὐτῷ παρῄνεσεν ἢ τῆ χιτωνίσκου, θώρακα μὲ
σὸν ἐπιδείκνυσθαι, ὑπερῄζων ἄρα τοὺς ὁρῶντας, ὡς σὺκ ἐὸν ἐξεῖναι χωρὶς ὅ-
πλων οὐδὲ ὑπάτοις· ὑπεροώντων δὴ ἑκατέρων ὃ πεπρεσβευμένον ἐπιξιέναι, καὶ τῶν
πλεόνων παρὰ τῆς εἰρήνης παρῄνουν, τοῖς μὲν παρὰ τῆς εἰρήνης ἔφη, Περὶ
τούτου σχοπῶμεν ὡς ἔσται τι, ἢ γνησομένη ἀσφαλείᾳ· δυσεύρετον γὰρ ἤδη ὃ ἀσφα-
λὲς αὐτῆς, ὅτι μηδὲ Καίσαρα ὥπασεν ὅρκοι ἐσσίδι καὶ ἀράς· ἐς ἢ τοὺς ἐπιξιέναι
παρῄνουν ὑπισχνούμενος ὑπισχνεῖς, ἐπήνει μὲν ὡς θαρσυντέρα καὶ θύσιδέστερα αἱρουμέ-
νοις, ἢ αὖθις δὴ, ἔφη, σπουδαστέον ἔσται ὑμῖν, ἢ τὰ αὐτὰ πρῶτον ἔδοαι, εἰ μὴ ὕπατος
ἴδιος, ὦ τὸ λεγομένου συμφέρῃ μᾶλλον, ἢ τὸ δικαίου μέγ. ὧδε γὰρ ἡμῖν οἱ σόδοι παρ-
αιροῦσιν. οὕτω δὲ που ἢ Καίσαρ αὐτὸς οὐ εἶλε πολέμῳ τ' πολιτῶν, ὅθ' ὃ συμ-
φέρον τ' πόλεως παρεισώσας, ὑπ' αὐτῶν ἀπόθανε. τοιαῦτα τ' Αντωνίου παρ-

μέρος τυχάζοντες, οἱ ἀμύνῃ τοῖς γεγενόσιν ἀξιοῦντες, Λέπιδον ἤξιου ἀμείνω. Λε
πίδου δὲ μὴ γένοντος λέγῃ, οἱ πόρρω σφεων ἐόντες κατελθεῖν αὖθι ἐς τὴν ἀγορὴν ἤξίουν,
ἵνα ὁμαλῶς ἅπαντες ἐπακούσωσι. Ἐς ὁ μὲν δὴ ὀλίγους ἤδη νομίζων ἤδη τὸ πλῆθος τέ-
τραφθαι, καὶ ὅτι τὰ Ἐμβόλα προῆλθον, ἔφυγε. Ἐκλαιεν ὁ Κικέρων πολλοῦ,
ἀφωσιῶτο δέ που εἶπεν, Εὐτυχοῦντα μὴν Καίσαρος ἰσάμην, οὐδὲ νῦν ἀναλαμ-
βάνομαι ζητεῖν τὰ Καίσαρος ἀνήρηται νόμου, ἢ βούλεσθε; ἀναβοησάντων δὲ πολλῶν ἀ-
μείνω ἦν σοι ὦ Καίσαρι, ἀπαντεβόησεν εἰ μαθοντὶ τὴν εἰρήνην τῇ Πόλῃ. ὁ δὲ Τύτιος
μόνῳ ἔφη, Βουλόμεθα, ἀλλὰ ποίαν λέγετε εἰρήνην; ἢ ποίοις ὅρκοις ἀσφαλῆς ἔσται
τοῖς μόνῳ γὰρ πατρίοις πᾶσιν ὠμόσαμεν μόνῳ Καίσαρι, καὶ κατεπατήσαμεν οἱ τῶν ὀμο-
μοκότων ὅρκοι εἰσί) λεγόντων δὲ τοῖς ἀμύνῃ ἀξιοῦντας ὑπογραφεῖς, Ὁ μὲν
Καῖσαρ ἰσμόν, ἔφη, μεθέξειν, ἐπεὶς τοῦ ὅτι καὶ ἄνευς ἦν, τὴν δὲ πόλιν τοῖς ἐπανο-
λοίποις αἰδούμεθα βλάψαι, καὶ ταῦτ, ἔφη, σχεπούσιν ἡμῶν οἱ πρόβουλοι, καὶ δοκεῖ
τοῖς πλέοσιν. ἀναχωρούντων δὲ αὖθις, Ἐπίξιφι μόνοι, Βουλόμεθ εἶπε, καὶ βιορκίοι ὄσ'
μοι καὶ μόνῳ, ἀλλ' οὐκ ἐμὲ καὶ ὑμᾶς βάλεσθαι δεῖ μόνους, οὐδὲ μόνους ἀπολωλέναι. ταῦτα
δὲ τῶν τυχάζοντα οἱ μαθοντὶ φιλότιμοι εἰδότες, ἐπήνουν, καὶ ἠρώτων ὅπῃ τὴν
Καίσαρος ἱερωσύνην. τῷ δὲ ἦλθε μόνῳ ἡ ἡδονὴ, Μέμνησθε γ', ἔφη, μοι τῷδε ἐς ὕστε-
ρον, ἢν ἄξιος ἔω) δοκῶ. μᾶλλον οὖν ἔτι παῤῥησία ἀφ' τὴν ἱερωσύνην καθ' τῆς
εἰρήνης τῶν μαθητῶν σύνταμόνων, Ἀσυδὲς μόνῳ ἔφη καὶ πράσομεν, ἐργάσομαι δὲ
ὅμως ὃ βούλεσθε· καὶ εἶπεν, ἐς ὃ βουλευτήριον ἀνέτεχεν, ὃν ᾧ πάντα ὃν χρόνον
ζῶν δὲ ὁ Δολοβέλλας κατ' τῆς ἀρχῆς σύνταμ ἀχημόνως, καὶ ὁ Αντώνιος ἀναμόνων
ἅμα τὰ ὃν τῷ δήμῳ γενόμενα, σὺν γλώσῃ αὐτὸν ἐφεώρα. Ἐ γὰρ ἦσαν διαφόρως,
ὡσεὶ δήμος ἔχε τῆς ὄψεως, καὶ οὐσῆ ὃν τῷ δήμῳ ἡ γελῶντο θερμότερον. τοῖς μόνῳ δῖμο
ὥραις ἔγνω ἀπεισώζειν, κατὰ δυάδης ὑπικρύπτων τὴν δυάδην, καὶ ὡς ὃν βαρυτά-
τῃ χάριτι ἀπεισώζῃ, τὰ δὲ ὦ Καίσαρι πρὸς ἡμέρα κυρεῖν συμβόλῳ, καὶ τὰ βε-
βουλευμόνα σὺν τιλῇ, σιωπὴν τι καπακηρύξας, αὖθις ἔλεγε, Ἐγὼ ἀπεὶ μόνῳ τῶν
ἀμαρτόντων πολιτῶν, ὦ ἄνδρες ὁμότιμοι, σπεύδομόνους ὑμῖν σύνδικον ἐπιφέρε-
μαι, ἀπεὶ ἢ Καίσαρος αὐτ' ἐκείνων ψῆφον ἀπούσιν, ἢν ὃν τῷ Καίσαρος ἔργων προῦ-
θηκα μέχρι νῦν, καὶ τοσούτοις ὁμῖν ὃ ἐν ἀγῶνας ἤγρεν οὐκ ἀλόγως· εἰ γὰρ ἀπολησό-
μεθα τοῖς ἀρχαῖς, ὁμολογήσομόν ἄνδρες τοσοῖδι καὶ τοιοῖδε ἀναξίως αὐτῶν τετυχη-
κέναι. ὅσα οὖν μηδὲ ἐπαχεύσι ταῤῥαδίως, ὑπισκέψασθε νῦν αὐτὰ, καὶ σταριθμεῖ-
τε κατά τε πόλις καὶ κατὰ ἔθνη, καὶ βασιλέας καὶ δυνάσας· πάντα γὰρ δὴ χρεὸν εἰ-
πεῖν, ὅσα ἐξ ἧσις ὑπὸ δίσῃ ὁ Καῖσαρ ἰμῶν ἐκῤῥώσατο δυνάμει, καὶ κρίσει σταπη-
σατο, νόμοις καὶ χάρισι καὶ Φιλανθρωπίαις βεβαιωσάμ', ὧν ἵνας κατασήσασθαι δοκεῖ-
τε, ἀφαιρουμόνους ἃ ἔλαβον, εἰ μὴ πάντα ἐμπλῆσαι πολέμων ἐθέλετε; οἳ τῇ πα-
τρίδι ὡς ἀδυνεσάτη μάλιστα οὖσα τοῖς σώζειν ἀξιοῦτε. Ἐ τὰ μὲν πορ-
ρωτέρω τοῖς τε δίκοις ἔτι Ἐ τοῖς φόβοις ἀφεστήκοτα, ἐάσω· ἃ δὲ σὺν ἀγχοῦ μόνον ὄντ'
ὑμῖν, ἀλλὰ σύνοικα δυὰ τιλῆ Ιταλίαν αὐτιλῶ, τοῖς τὰ νικητήρια λαβοῦσι, καὶ κα-
τὰ πλῆθος ἅμα τοῖς ὅπλοις ὡς ἐστρατεύοντο κατὰ τῇ αὐτῇ σταξίᾳ συνεστρατεύ-
νους κατὰ Καίσαρος, ὧν ἔτι πολλαὶ μυριάδες εἰσὶν σὺν τῇ Πόλῃ, ἃ νομίζετε πρὸ-
ξειν ἀφαιρουμόνους ὧν εἰλήφασιν, ἢ πρόσθοκῶσι λήψεσθαι πόλεών τε καὶ χωρίων;
Ἐ τῷδε μὲν ὑμῖν καὶ ἡ πρόνοια τιλῆ εἰκότα ἔδωξε· δικαίους γὰρ ὑμῖν κατ'
τῶν ἀμαρτόντων, ἀνίπαρέλειον ἐκεῖνοι μὴ ἀπειλῆς, ὃ δὲ σῶμα τῷ Καίσαρος σω-

" ἐθέλωμεν ἢ αἱρεζόμεθα ἢ ἄπαφον ῥιπτούμενον (καὶ γὰρ ταῦτα ἐκ τῶν νόμων τοῖς τυ-
" ραννοις ὑπετέτακται) πρεσβύτατα νομίζετε τοῖς ἕρπουσι νόμοις αὐτοῖς, ἢ τὰ Κελ-
" τῶν δὲ Βρεττανῶν νομίσαι ἀξιώσατε, ἔξω βέβαια τῆς δόσεως ὑμεζόμενον; ἢ δὲ ὃν
" δῆμον αὐτὸν ἐργάσασθαι; ἢ ἢ τοῖς Ἰταλιώταις; πόσον δὲ ὑμῖν ἔσεσθαι φθόνον πρός
" τι ἀνδρὶ ἢ θεῷ, συνοικίζουσιν ἐς τὸν ὑμῶν τοῦ ἡγεμόνος μέχρι Ωκεανοῦ ὅπου τὸ
" ἄγνωστον προαγαγόντα, ἢ οὐκ ἐπὶ αἰτίᾳ ἢ καταγνώσει μᾶλλον ἔσεσθε τοῦ τοιούδε
" ἰδιώτου ἀνωμαλίαν, εἰ τοῖς μὲν ὕπατοι ἐν βουλευτηρίῳ, καὶ ἱερεῖς ἀνδρα ἐν ἱερῷ χω-
" ρίῳ βουλῆς ἐγκεκριμένοι τοσοῦτον ὕφεσι θεοῖς καταπτάνοντας ὑμᾶς ἀξιώσομεν, ἀ-
" τιμοῦν ἢ τὸν ἢ τοῖς πολεμίοις δι' ἀρετὴν ὑμνοῦντας; τούτων μὲν οὖν ὡς οὔτε ὁσίων οὔ-
" τε ἐφ' ἡμῖν ὄντων προλέγω πάμπαν ἀπέχεσθαι, γνώμην ἢ ἐσφέρω, τὰ μὲν πε-
" προσκεκριμένα ἢ βεβουλευμένα τοῦ Καίσαρος πάντα κυροῦν, τοῖς δὲ ἁμαρτάνουσι ἐ-
" πανιέναι μὴ τοῦδενὶ ξύν τῳ (οὐ γὰρ ὅσιον τοῦδὲ δίκαιον τοῦδὲ σύμφωνον ἕπεσθαι κυροῦν
" τὰ Καίσαρι πεπροσκεκριμένα) πρεσβεύειν δὲ ὀξὺ θεοῦ μόνον εἰ ἐθέλοιτε ἀφ' οἷς οἰκείοις
" αὐτῶν καὶ φίλοις, εἰ δὴ ἢ τόδε αὖθ οἵδε λαμβάνειν· τοσοῦ ἐκείνων ὑμᾶς ἐπιμελήσειν ὁσονοῦν
" εἰκὸς μέρος. Τοιαῦτα εἰπόντος τοῦ Αντωνίου, στὺξ ἀναπαύσεταί τε ἢ ὁρμὴ βαρυτέρα γὰρ
δόγμα, ἢ συνταζόντων ἢ δὴ ἢ ἀγαπώντων ἀπόντων, φόνου μὲν οὐκ εἶ) δίκης ὅτι ᾧ
Καίσαρι, κύρια δὲ εἶ) τὰ πεπροσκεκριμένα αὐτῷ πάντα ἢ ἐγνωσμένα, ἐπεὶ τῇ πόλει
συμφέρῃ· ἐδιάσθη τε γὰρ τόδε ἐς ἀσφάλειαν οἱ τῶν πεπεισοζομένων οἰκεῖοι πρεπόντα
μάλιστα, ὡς οὐ δικαίως φυλακὰ μᾶλλον, ἢ δίκῃ χρείας· καὶ ὁ Αντώνιος αὐ-
τοῖς ἐς τοῦτο ἐδωκεν. ἐψηφισμένων δὲ τούτων, ὅσοι τῆ κληρούχων ἠγεμόνες ἦσαν,
ἠξίουν ἴδιον πεῖ σφῶν ὅτι τῷ χειρὶ δόγμα ἕτερον γνώσεσθαι βεβαιοῦντων τὰς
κληρουχίας, ἢ οὐκ ἐκώλυεν ὁ Αντώνιος, ὑπεδέκνυτο τῇ βουλῇ τὸν φόβον· γένεται
μὲν δὴ καὶ τοῦτο, καὶ ἕτερον αὖ πεῖ τῶν ἀξιούντων ὅτι τὰς ἐποικίας ὁμοίως. Λεύκιον
ἢ Πείσωνα, ὅτῳ τὰς ἀφεδήκας ὁ Καῖσαρ πρεπέτω, τοῦτον ἦδη δὲ ἔφασαν τῆς βου-
λῆς ἀφελευμένης, ἵνες πεῖσάντες πρεκάλεσαν μήτε τὰς ἀφεδήκας προσφέρειν,
μήτε ἀπαιτεῖν δ σῶμα φανερῶς, μή ἢ νεώτεροι ἕτεροι ἐκ τούτων γένοιντο, καὶ οὐ
πειθομένου, ἢ πείσειν ἐσαγγέλλειν, ὅτι δὲ δῆμον οὐσίαι τηλικαῦται ἀφαιρεῖσθαι γεγο-
μένου κοινὸν, αὖθις ἄρα σοσημαινόμενοι τὴν τυραννίδα· ἐκβοήσας δὲ ὁ Γάϊσων
ὅτι μέγιστον, ἢ τοῖς ὑπατεύουσιν ἔτι προῦσεμένοι τὴν βουλὴν ἀξιώσας σφᾶς ἀγαγεῖν, εἶ-
πεν, Οἱ τύραννον λέγοντες ἕνα δημοκρατίαν, τοσίδε δῆμον ἑνὸς ἦδη τυραννοῦσιν,
οἳ ἀπαιτοῦσί με κωλύοντι τὰ ἀρχιερέα, ἢ τοῖς ἀφεδήκας ἀπειλοῦσι προσφέρειν, καὶ
τὰ οὐσίαι δημεύοντι αὖθις ὡς τυραννοῦν· καὶ τὰ μὲν ὅτι τούτοις αὐτῷ πεπροσκεί-
μενα κυροῦται, ἃ δὲ ἐφ' ἑαυτῷ κατέλιπεν, ἀκυροῦσι οὐ βουλόμενοι ἐπὶ οὐδὲ Καίσαρος,
ἀλλ' οἱ κείνου ἐς τόδε τὸ ὄλεθρον σκεπάσαντες. τὰ μὲν οὖν ἀφῆς ὑμεῖς ἐχέ κύ-
ριοι, τῶνδε δὲ ἀφεδήκῶν ἐγώ· καὶ οὔ ποτε ἃ ὑπισχνοῦμαι προδώσω, πρὶν κἀμέ τις ἐ-
πανέλῃ. Δορύφορον δὲ ἢ ἀγήμαν κτίσιος γνωμένης τοῦδε πόντου, ἢ μάλιστα τῶν τε
ἢ ἱππέων ἐκ τῶν ἀφεδήκῶν αὖθις ἔσεσθαι, ἐφ' τι ἀφεδήκας ἐς ὃ μέσον ἔδοξε
προσφέρειν, καὶ ἀπῆλθον δι δῶρα δημόσια, καὶ ὑπὸ τούτοις δὲ ἡ βουλὴ διελύθη. Βροῦτος
δὲ καὶ Κάσσιος αἰσθόμενοι τῶν γεγονότων, ἐς ὃ πλῆθος ἀφιέπεμπον, καὶ πρεκάλεσαν
προσὲς αὖθις ἀμελητὶ ἐς τὸ Καπιτώλιον· συνθραμόντων δὲ ὀξέως πολλῶν, ὁ
Βροῦτος ἔλεγεν, Ἐνταῦθα ὑμῶν ἐντυγχάνομεν ὦ πολῖται, οἱ χθὲς καὶ ἀρχῆς ἐν-
τυχόντες, οὔτε ὡς ἐς ἱερὸν καταφυγόντες, οὐ γὰρ ἡμύναμεν, οὔτε ὡς ὑπὸ κρημνοῖς, οἳ
τὰ καθ'

" τὰ καθ' ἑαυτοὺς ὅπῃ τε ἔπραξαν ὑμῖν, ἀλλὰ ὃ κίνδυνος ἐξ ὑτέρου τε καὶ μᾶλλον τε-
" ρον αὐτῷ ἡμῶν ἦλθεν, οὕτως ἰὼν ἀδίκησεν. ἀποδόμενοι δὲ τὴν ἐμφάνειαν ἐξαπατῶντες ὑμᾶς
" ἐς ὑποψίαν, καὶ ἐς αἰτίαν ἀπειλίας εἰρήνης ἀσφαλοῦς· ἃ δὴ καὶ οὗτοι ἐγκαλοῦμεν εἰ-
" πεῖν ἐν ὑμῖν, ἐρεῖν μὲν ὦ πολῖται, μὴ ὧν καὶ ἄλλα δημοκρατουμένων προσήκομεν.
" ὅτῳ Γάϊος Καῖσαρ ἐν Γαλατίᾳ ὅτι τὴν πατρίδα ἦλθεν στὺν ὅπλοις πολε-
" μίοις, ᾧ Πομπήϊος μὲν ὁ δημοκρατικώτατος ὑμῶν ἔπαθεν οἷα ἔπαθεν, ὅτι δ' αὐτῷ
" πλῆθος ἀνδρῶν πολιτῶν ἀγαθῶν ἐς Λιβύην καὶ Ἰσπανίαν ἀφανὲς ὄλεθρον διωλώλεσθε,
" εἰκότως αὐτῷ δεδόσθαι ἐν βέβαιον ἔχειν τὴν τυραννίδα, ἀμνησίαν αἰτοῦντι ἔδομεν,
" ἐξ ὠμόσαμεν ὑπὲρ αὐτοῦ· εἰ δὲ ἡμῖν ὁμοίως παρασκευάζει οὐ τὰ πρελθόντα μό-
" νον οἴσειν ἐκόντως, ἀλλὰ δουλεύσειν ἐς ὅ μέλλομεν ἑκόντας, ἢ μὴ ἔπραξαν οἱ νῦν ὅτι-
" βουλεύοντες ὑμῖν; ἐγὼ μὲν γὰρ ὄντας γε Ρωμαίους οἶμαι πολλάκις ἀποθανεῖν ἢ δέεσθαι
" μᾶλλον, ἢ δουλεύειν ἑκόντας ὅτι ὅρκῳ. εἰ μὲν δὴ μηδὲν ἔτι εἰς δουλείαν εἰργάζετο ὁ
" Καῖσαρ, ὅτι ὡρκήσαμεν, εἰ ἦ οὔτε τὰς ἀρχὰς τὰς ὑπ' Ἀσίᾳ, οὔτε τὰς τῶν ἐνδεῶν ἡγε-
" μονίας, οὔτε στρατείας, ἢ ἱερωσύνας, ἢ κληρουχίας, ἢ τιμὰς ἄλλας ὑμῖν ἀπέδωκεν, οὐ-
" δὲ προεβούλευεν ἡ βουλὴ ὅτι σεισθείς, εἰσὶ ὁ δῆμος ἐπεκύρου, ἀλλὰ πρὸ ὁ
" Καῖσαρ ἐμοὶ ἅπασιν ἐξ ὅτου πάγματος, ᾧ σεισθεὶς κύριος αὐτῷ τῶν κακῶν ὧν ἐγίγνετο, οἷος
" ἐγένετο Σύλλας· ἀλλ' ὁ μὲν θεὸς ἐχθροὺς καθελὼν, ἀπέδωκεν ὑμῖν τὴν πολιτείαν· ὁ
" δ' ὅτι ἄλλων στρατείαν χρόνου ἀπῶν, ἐς πεπαιστὰς ὑμῶν τὰ ἀρχαιρέσια προσε-
" λήμβανε· ποία γὰρ ἂν ἦ βουλεία, ἧς οὐσῆς ἦσις ὑπεφαίνετο ἔτι; τί δὲ οἱ τὸν δή-
" μου προστάται Σίττιος ᾧ Μαρύλλος; οὐχ ἱερεῖς ᾧ ἄσυλοι ἦρχον ἀρχῶν ἀφ-
" αιρούμενοι στὺν ὕβρει; ᾧ ὁ μὲν νόμος ὁ τῶν προγόνων καὶ ὁ ὅρκος οὐδὲ ἐπαγωγὰν δί-
" κην ἔπι οὖσι δημάρχοις ὅτι τι ἐποίουν· ὁ δὲ Καῖσαρ αὐτοὺς ἐξήλασεν, οὐδὲ δίκην ἐ-
" παγαγών. πότερον οὖν καὶ ἐς τοὺς ἀσύλους ἡμάρτηνεν, ἢ Καῖσαρ μὲν ἱερεὺς καὶ ἄσυ-
" λος, ὅτῳ γὰρ οὐχ ἑκόντες ἀλλ' ὑπ' ἀδίκης, οὐδὲ φρὶν ἐπελθεῖν αὖθις εἰς τ' πα-
" τρίδα στὺν ὅπλοις, καὶ βουλεύσει καὶ βιοῦσθαι ἀγαθοὺς πολίτας καταχθῆναι, ἐθέμεθα,
" τὸν δὲ τῶν δημάρχων ἀρχὸν οὐχ ἱερὸν καὶ ἄσυλον οἱ πατέρες ἡμῶν ὁ δημο-
" κρατία χωρὶς ἀδίκης ὤμοσάν τε ᾧ ἐπιορκήσαντε ἐς ἀεὶ ἔσεσθαι; ποῦ δὲ οἱ φόβοι
" τῆς ἡγεμονίας καὶ λογισμοὶ στὺν φέρεσθε; ἵνα δ' ἰὼν ἀκόντων ἰὼν ὀργὴ τὰ τιμία;
" ἵνα τῶν ἀλαόζων καὶ ἀδίκτων χρημάτων προσῆψαν; καὶ ἑτέρῳ δημάρχῳ κω-
" λύοντι θάνατον ἐπεῖλε; ἀνὰ ἵνα, φασὶν, ἔπ ὅρκος ἐς ἀσφάλειαν εἰρήνης ἀὖ γένοιτο; εἰ
" μὴ οὐ τυραννήσῃ ἵνα, οὐδὲ ὅρκων δεῖ, οὐδὲ γὰρ τοῖς πάλαι ἐδόθην οὐδὲ ποτε,
" εἰ δ' ὅτι θυμήσῃ ἵνα ἀνὰ νόος τυραννίδος, οὐδὲν πιστὸν ὅτι Ρωμαίοις προὸς τυράννους
" οὐδὲ ὄρκων· καὶ τάδε προλέγομεν ἔπ ὄντες ὑπὸ τῷ κινδύνῳ καὶ προεσόμεθα
" ὑπὲρ τῆς πατρίδος αἰεί· καὶ γὰρ ὄντες ἐν ἀσφαλεῖ ἡμῖν πρὸς Καίσαρα, τὴν πα-
" τρίδα τῆς ἡμετέρας ὑμῖν προεπέμησάμεθ. δέδοικοι δ' ἡμᾶς καὶ ὅτι πρὸς
" κληρουχίας ἐρεθίζοντες ὑμᾶς, εἰ δ' ἵνες τὴν ὠνισμένων ἢ οἰκισθησομένων πρέσ-
" βεσι, χαρίσασθέ μοι, ᾧ ὅτι σπεύσασθε ἑαυτούς. ὅτι σπεύσασθε δὲ πολλοί. Εὖγε εἶπεν,
" ὦ ἄνδρες, τοῖς θεοῖς ἐποιήσατε στὺν ἐλθόντες, χρὴ δὲ ὑμᾶς τὰ εἰκότα ὑμνεῖν τε
" ᾧ πρὸς ποιουμένους ἐκ τῆς πατρίδος τὰ ἴσα τῷ ἐκπέμπουσαν ἀπηγορεύθη· ὑ-
" μᾶς ὁ δῆμος ἔδωκεν ὅτι Κελτοὶ καὶ Βρεττανοὶ τὸν Καίσαρα, καὶ ὁρίσεν ὄντας ἔδε
" ὑμῶν καὶ ὁρίσεσθαι τυχεῖν. ὁ δὲ, ὑμᾶς τοῖς ὅρκοις προσλαβὼν, ἐπήγαγε μὲν ὅτι τῷ
" Γάλλῳ μάλα ἀβουλήτως, ἐπήγαγε δὲ τοῖς ὁρίσοις τὴν πολιτῶν ἐς Λιβύην,

" ὀκνοῶντας ὁμοίως· εἰ μὲ δὴ μόνα ταῦτα ὑμῖν ἐπέπρωκτο, ἠδέως ἂν ἴσως ὅτι τοῖς αἰτεῖν ἀρίστοις, ἐπεὶ δὲ καὶ ἐς φόνος, ἢ χρέος, ἢ ἀμφεσβήτησιν λόγου τὰ ὅτι Κελ
" τοῖς καὶ Βρεττανοῖς ὑμῶν ἔργα σέσηκε, ὑπὲρ τούτων ὑμῖν ὅτι τὰ ἀρίστεια, ἃ καὶ τοῖς
" πάλαι στρατευομένοις ὁ δῆμος ἐδίδου, οἰκείων μὲν ἀνδρῶν ἢ ἁμαρτόντων οὔ πο
" τε γλῶ ἀφαιρούμενος, οὐδ' ἑτέροις ὅπλα νέμων τὰ ἀλλότρια, οὐδ' ἡγούμενος δεῖν
" ἀμείβεσθαι δι' ἀδικημάτων, τῷ γ' πολεμίων ὅτι κρατήσαντες, οὐδὲ τούτων ἅπα
" σιν τὴν γλῶ ἀφηρεῖτο, ἀλλὰ ἐμερίζοντο, καὶ ἐς ὃ μέρος ἥκιζον τοῖς ἐστρατευμέ
" νοις φύλαξιν εἴη ὧν πολεμηκότων, καὶ οὐκ ἀρχούσης σίτοτε τῆς δορυκτήτου
" γῆς, καὶ τὴν δημοσίαν ἐπίνεμον, ἢ ἐωνοῦντο ἑτέραν· οὕτω μὲ ὑμᾶς ὁ δῆμος στυφέ
" κιζεν ἀνύπως ἅπασι. Σύλλας δὲ καὶ Καῖσαρ οἱ στρατὸ ὅπλοις ἐς τὴν πατρίδα ὡς
" πολεμίαν ἐμβαλόντες, ὅτι αὐτῇ τῇ πατρίδι φρουρὸν καὶ δορυφόρων διόλλυσθον, οὔτε
" διέλυσθον ὑμᾶς ἐς τὰς πατρίδας, οὔτε γλῶ ὑμῖν ἐωνοῦντο, ἢ τ' τῶ δεδημευμένων
" ἀνδρῶν ἐπίνεμον, οὔτε τὰς ὑμᾶς τοῖς ἀφαιρουμένοις ἐς πρηγορίαν ἐδίδοσθον, πολ
" λὰ μὲν οὐκ τὴν τὰ μείζω ἔχοντες, πολλὰ δ' οὐκ τὴν δεδημευμένων, ἀλλὰ τὴν Ιτα
" λίαν σύμπασαν ἀμφεπύσθην, σύμπαν ἀδικούσθην πολέμου νόμῳ καὶ ληπτέου νόμῳ, τὴν
" τε γλῶ ἀφηρεῖτο καὶ οἰκίας καὶ τὰ φοις ἃ ἱερά, ὧν σύμπαν τοῖς ἀλλοφύλοις πολε
" μίοις ἀφηρούμεθα, ἀλλὰ δεκάτην αὖθις μόνην καρπῶν ἐπιτάσσομεν. οἱ δὲ ὑμῶν
" τὰ τῶν ὑμετέρων ὁμοεθνῶν διένεμον, τῷ ὅτι Κελτοὶ ὑμᾶς αὖτις Καίσαρες στρατευ
" σάντων, καὶ πρεσβευσάντων, ἃ ἐξαιρούμενοι πολλὰ κτῆ τῶν ὑμετέρων νικητηρίων,
" καὶ στυφίζοι ὑμᾶς ἐς τὰ τὰ ἀθρόους ὑπὸ σημείοις καὶ στυτάξῃ στρατιωτικῇ,
" μήτε εἰρωθίᾳ δυναμένους, μήτε ἀδεᾶς εἴη τῶν ἐξελαυνόντων. ὁ γὰρ δημόσιος καὶ
" τῶν ὄντων ἀφηρημένος, ἔμενεν ὑμῖν πρὸς πολλῶν ἐφεδρεύοντα καὶ φυλακῆς. τοῦτο
" δ' ἐμοὶ ὅπερ οἱ τύραννοι μάλιστα ἐβούλοντο, οὐ γλῶ ὑμᾶς λαβεῖν, ἐμοὶ δὲ καὶ ἐτέρωθεν
" εἶχον πρὸς χεῖν, ἀνὴ ὅπως ἐχθροὺς ἐφεδρεύοντας ἔχοντες αἰεὶ, βέβαιοι φύλακες ἦτε
" τῆς ἀρχῆς τ' ταῦτα ὑμῖν στυνάδικούσης. εὔνοια γὰρ ἐς τυράννους γίγνεται δορυφό
" ρων ὑπὸ τοῦ στυνάδικεῖν καὶ στυνδιδύναι, καὶ τοῦτο ὦ ἦσι στυνοικισμὸν ἐκάλουν, ᾧ
" ἁρμῶς ὁμοφύλων ἀνδρῶν ἐπῆν ἡ ἀνάστασις σύμπαν ἀδικουμένων· ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν
" ὑμᾶς ἐξεπίτηδες ἐχθροὺς ἐποιοῦντο τοῖς ὁμοεθνέσιν ὑπὲρ τ' σφέλερα συμφέροντος,
" ἡμεῖς δὲ οὐ οἱ νεῶ τ' πατρίδος πρεσβάται φασὶν ἥξειν σώζειν, τήν τε γλῶ ὑμῖν
" τήνδε αὐτὴν ἐσαεὶ βεβαιοῦντες καὶ βεβαιώσοντες, καὶ μάρτυρα ὃν ἦσι τήνδε ποιού
" μεθα, καὶ ἔχετε καὶ ἕξετε, ἃ εἰλήφατε, καὶ οὐ μή τις ὑμᾶς ἀφέλῃ τῶν, οὐ Βεργῦτος,
" οὐ Κάσπιος, οὐχ οἵδε πάντες, οἱ τ' ὑμετέρας ἡβώσας πρεσβεύσαντες· ὃ δ'
" ἐν τῷ ἔργῳ μέγιστον ὅτιν ὑπεμείναμεν, ἀσόμεθα ἡμεῖς, ἀφ' ἑλκτέον ὑμῖν ἅμα ἐς
" τοὺς ὁμοεθνὰς ἐσόμενον, ἢ ἥδιστον ἦν πυθομένοις, οἷς τὸ ἁμιλὺ τῆσδε τ' γῆς τοῖς ἀ
" φηρημένοις ἡμεῖς ἐκ τῶν δημοσίων χρημάτων ὠνοῦς ἐκ πρώτης ἀφορμῆς ἀπο
" δώσομεν, ἵνα μὴ βέβαιον ἔχητε μόνον ὑμεῖς τὴν κληρουχίαν, ἀλλὰ καὶ ἄφθονον.

Τοιαῦτα τ' Βερῦτου λέγοντος ἀκροώμενοί τε ἐπὶ πάντες, καὶ ἀφηλυόμενοι κατὰ σφᾶς, ἐπῄνουν ὡς δικαιότατα, καὶ τοὺς ἄνδρας ὡς ἀκρατεπλήκτους δὴ καὶ μάλιστα φιλοδήμους τὸ φαύματι ἐποιοῦντο, καὶ ἐς εὔνοιαν πρὸς αὐτοὺς μετετίθεντο, καὶ ἐς τὴν ὑπιοῦσαν αὐτοῖς συμπροέξειν ἔμενον. ἅμα δὲ ἡμέρᾳ, οἱ μὲν ὕπατοι ὁ πλῆθος ἐς ἐκκλησίαν συνεκάλουν, καὶ ἀνεγινώσκετο αὐτοῖς τὰ δόξαντα, καὶ Κικέρων πολὺ τῆς ἀμυησίας ἐξιὼν ἐπῄνεν. οἱ δὲ ἠδόμενοι, κατεκάλουν ἐκ τοῦ ἱεροῦ τοὺς ἀμφὶ τὸν Κάσπιον, καὶ οἵδε ἀνεπίμπτην αὐτοῖς τὸ τοῦδε ὅμηρα ἐκέλευον, καὶ

ἀνεπίμποντο οἱ παῖδες Ἀντωνίου τε καὶ Λεπίδου· ὀφείλοντο γὰρ ἀμφὶ ὃν βεβού-
τον, χρήσιος ἕνεκα καὶ βοή, καὶ τῶν ὑπάτων εἰπεῖν ἃ βουλόμενοι, οὐκ ἀναχόμενοι, δι' ἐξιό-
σασθαι αὐτοὺς καὶ σπουδαιότερα ἐκείνου, καὶ γένεσθαι μᾶλλον οὕτως· καὶ διε-
σείετο μάλιστα τοῖς ὑπάτοις ἡ γνώμη τοσοῦδε ἢ φθόνου, ὡς ἕως ἀνδρῶν καὶ τοσαῦτα
ἑαυτοὺς ὑπερῳκοδομηκότων ἐν τῇ πολιτείᾳ. Δραπέτης δὲ τῷ Καίσαρος ὠφθησάν φε-
ρόμενοι, καὶ αὖθις αὖτις ὁ πλῆθος ἐκείνου ἀναγωσκόν. Ἦτε μὲν δὴ τοῦ Καίσα-
ρος παῖς ἐλέγετο ἐν αὐταῖς, ὁ τῆς ἀδελφῆς θυγατριδοῦς Ὀκταουίου, τοῦ δήμου δὲ
ἤδη οἱ κῆποι ἐς διαθήκην δεδομένοι, καὶ κατ' ἄνδρα Ρωμαίων τῶν ὄντων ἔτι ἐν Ἀ-
σίᾳ, πέντε καὶ ἑβδομήκοντα Ἀττικαὶ δραχμαί, καὶ ὑπεσαλεύετο αὖθις ἐς ὀργὴν ὁ δῆ-
μος, τυράννου μὲν κατηγορίας προπεπυσμένοι, δραπέτας δὲ φιλοπόλιδος ἀνδρὸς
ὁρῶντες· οἴκτιρον δὲ ἐφαίνοντο μάλιστα αὐτοῖς, ὅτι τῶν ἀνδροφόνων Δέκμος ὁ Βροῦτος
ἐν τοῖς δευτέροις κληρονόμοις ἐλέγχαπλο παῖς· ἔθος γὰρ τοῖς Ρωμαίοις τοὺς γραφέ-
ας τοῖς κληρονόμοις ἑτέρους, εἰ μὴ κληρονομοῖεν οἱ πρότεροι· ἐφ' ᾧ δὴ καὶ μᾶλλον
σπουδὴν παρέσχοντο, καὶ δίκην καὶ ἀθέμιτον ἡγοῦντο καὶ Δέκμον ὑπερβουλεύσαι Καί-
σαρι, παῖδα αὐτοῦ γεγραμμένον ἔτι). ἐπεὶ καὶ Ρείσαιος ὁ σῶμα φέρητος ἐς τὸν
ἀγορᾶν, πλῆθός τε ἀπιὸν ἐς φορυφὰν σπουδάσαι σπουδὴ ὅπλοις, καὶ μὴ βοῆς καὶ
πομπῆς δαψιλοῦς ὑπὸ τοῦ Ἐμβόλα προσυτίθη, οἰμωγή τε καὶ θρῆνος ἐν αὐτῷ
ὑπεπλήσθη, καὶ τὰ ὅπλα ἐπαπήρθω οἱ ὡπλισμένοι, καὶ κατὰ μικρὸν ἐν μετανοίᾳ
τῆς ἀμαρτίας ἐγίγνοντο. Καὶ ὁ Αντώνιος ὡς δὲ ἔχοντας ἰδών, οὐ μεθῆκεν, ἀλλὰ ὑπομιμνήσκων
εἰπεῖν ὃν ὑπατικὸν οἷα ὕπατος ὑπάτου, καὶ φίλος φίλου, καὶ συγγενὴς συγγενοῦς (ἐν γὰρ
δὴ Καίσαρι καὶ μέρη συγγενῆς) ἐπεκαλεῖτο αὖθις, καὶ ἔλεγεν ὧδε, Οὐκ ἄξιον, ὦ
πολῖται, τοσοῦδε ἀνδρὸς ὑπατικὸν ἔπαινον παρ' ἐμοῦ μᾶλλον ἑνὸς ὄντος, ἢ τοσῶνδε τῆ
πατρίδος ὅλης αὐτῷ ψηφίσασθαι· ὅσα δὲ τῆς ἀρετῆς αὐτὸν ὑμεῖς ἀγάμενοι πολίτην ὄ-
μαλῶς, ἢ τε βουλὴ καὶ μετ' αὐτῆς ὁ δῆμος ἔτι πρότερον ἐψηφίσασθε, ὑμετέραν,
καὶ οὐκ Αντωνίου τοῦδε φωνὴν ἔχει) ἀληθῆ, ἀναγνώσομαι. Καὶ ἀναγίγνωσκε μὲν
προσώπῳ χαρᾷ καὶ σκυθρωπῷ, τῇ φωνῇ δὲ σὺν σημαντικῷ μόνος ἕκαστα, καὶ ἐφισταμένος
οἷς μάλιστα αὐτὸν ἐν τῷ ψηφίσματι ἐξεθαίαζον, ἱερὸν καὶ ἄσυλον, ἢ πατέρα
πατρίδος, ἢ εὐεργέτην, ἢ προστάτην, οἷς οὐχ ἕτερον, ὀνομάζοντες· ἐφ' ἑκάστῳ δὲ τού-
των ὁ Αντώνιος τὸν ὄμνυν καὶ τὴν χεῖρα ἐς τὸ σῶμα τοῦ Καίσαρος ὑπερφέρων, ἐν
προσβολῇ τῷ λόγου τὸ ἔργον ἐπεδείκνυ· ἐπιφθέγγετο δέ που καὶ βραχὺ ἑκάστῳ,
μεμιγμένον οἴκτῳ καὶ ἀγωνίᾳ· οἷα μὲν τὸ ψήφισμα εἶπεν Γάτερα πατρίδος, ὑπελάμβα-
νον, Τοῦτο ὑπατικίας ὄντ' μαρτυρία· οἷα δὲ ἱερὸς καὶ ἄσυλος καὶ ἀπαθὴς, καὶ ὅστις αὐτῷ καὶ ἕτερος προσφύγοι, Οὐχ ἕτερος ἔφη τῷ δὲ προσφθέγγεσθαι,
ἀλλ' αὐτὸς ὑμῖν ὁ ἄσυλος καὶ ἱερὸς ἀνήρπαται, οὐ βιασάμενος οἷα τύραννος λαβὼν
ἀλλ' ὑμᾶς, ἃς σοὶ ἤτησεν. ἀνελευθερώπατοι δὲ ἄρα ἡμεῖς οἱ τοιάδε τοῖς ἀναξίοις οὐδὲ αἰτοῦσι δίδομεν· ἀλλ' ὑμεῖς ὑμῶν ὑπερπολεμεῖσθε ὡς οὐκ ἀνελευθέρων, ὦ πιστοὶ πολῖται, τοιαῦτα καὶ νῦν προσῆς τεθνεῶτα χρεώμενοι ἡμῖν· καὶ αὖθις ἀνεγίνωσκε τοὺς ὅρκους, ἢ μᾶλλον φυλάξαι Καίσαρα ἐς ὃ Καίσαρος σῶμα, πάντι δοῦναι
πάντας, ἢ εἴ τις βουλεύσαιεν, ἐξώλης εἴη τοῖς οὐκ ἀμυναῖς αὐτῷ· ἐφ' ὅτῳ δὲ
μᾶλλον τῷ φωνῷ ἐπιτείνας, ἐς τὸν χεῖρα ἐς τὸ Καπιτώλιον ἀναχών, Ἐγὼ μὲν
εἶπεν, ὦ Ζεῦ πάτερ καὶ θεοί, ἔτι μὲν ἀμύνω ὡς ὤμοσα καὶ ἠρασάμην, ἐπεὶ δὲ τοῖς
ὁρωτίμοις δοκεῖ σπουδὴν ἔχειν ἐγνωσμένα, σπουδὴν βούλομαι. Φορύβου δὲ οὐκ ἦν

βουλῆς ὅτι τῷδε μάλιστα τοῦ φανῆναι ἐς αὐτὸν εἰρημένῳ ἠμυνόμην, ὅτι καὶ ψύχων αὐτὸν ὁ Αντώνιος καὶ παλινῳδῶν, ἔφη, Ἔοικεν, ὦ πολῖται, τὰ γεγενημένα ἀσφαλῆ μᾶλλον εἶναι, ἢ τὰ γενησόμενα· ἀλλά του δαιμόνιον ἔργα εἶναι, καὶ χρὴ τὸ πρὸν σκοπεῖν μᾶλλον, ἢ τὸ γεγενημένον, ὡς ἐν ἀκμῇ μεγάλων ὄντι κινδύνων ἡμῖν τοῖς μάχεσθαι, ἢ τοῖς ὅπλα, μὴ ἐς τοὺς τοῦ πέρας τάσεις ὑπαρχῶμεν, καὶ ἐκτεφθῇ πρῶ ὅ τι λοιπὸν ὄφελος τῇ πόλει. τοῦ πέμπτου μὴν οὐκ ὄντος ἱερὸν οὐδὲ ὅτι τοὺς δαίμονας, ὃν νενομισμένον ἦμαρ αὐτοῖς ἐπάδοντες. Τοιάδε εἶπον, τὸν ἑαυτῶν οἰκέτας οἷς ἐώθεσαν χρῆσθαι, καὶ τοῦ ζωστῆρος ἐς ὃ τῶν χειρῶν εὔκολον, ὃ λέχος ὡς ὅτι σκιᾶς τοῦ ἐσῆν, καταπίπτων τε ἐς αὖθις καὶ ἀίσσων, τοῦτο μὲν ὡς ἦσαν οὐράνιον ἦμαρ, ἐς πίστιν ἦσαν γνώσεως τοῖς χείρασι μὴ ἔτεινεν, ὅτι λέγων ὁμοῦ σὺν δρόμῳ φωνῆς πολέμιος αὐτόν, καὶ μάχας, ἐς νίκας, ἐν ἔθνη ὅσα τοῦ ποιήσαιτο τῇ πατρίδι, ἐς λαφύρων ὅσα πέμψαι, ὁ θαύματι ποιούμενος ἔκαστα αὐτῶν, καὶ σῦν ἐχῶς ὅπλοσιν, Μόνος οὐδὲ ἀπήλπιστο ἐκ πάντων τῶν ἐς χεῖρας αὐτῷ συνελθόντων, σὺ δή, ἔφη, ἐν μόνος ἐκ τεσσαράκοντα ἐτῶν ὑβρισμένῃ τῇ πατρίδι ἐπήμυνας, ἄγαλμα ἔθηκα τὰ μάτα ἐς Ρώμην ἐμβαλόντα καὶ μάτα ἐμπρήσαντα αὐτόν, ἐς γόνυ βαθύ· πολλά τε σφᾶς ὑπῆλθας, τὸν φονέα ἐς ὃ σφῶν οὐδεὶς ἐκ τοῦ λαμπροτέρου μετεπαίδη, καὶ ὡς φίλτρον ἄδικα παθόντα ὠδύρετο καὶ ἔκλαιε, καὶ ἠρώτα τὸν ἑαυτοῦ ψυχὸν ἐθέλειν ἀπόδοῦναι τῆς Καίσαρος· διαφορώτατα δὲ ἐς ὃ πάθος ἐκ φερομένους, ὃ σῶμα τοῦ Καίσαρος ἐγύμνου, καὶ τὸν ἑαυτῶν ὅτι κατὰ φερομένου ἀέσαι, λελακισμένον ὑπὸ ὧν πληγῶν, καὶ πεφυρμένον αἵματι αὐτοχειρίας. ἐφ' οἷς ὁ δῆμος, οἷα χρεὼν, αὐτοῦ πενθημότατα σὺν ὠδύρετο, καὶ ἐκ τοῦ πάθους αὖθις ὀργῆς ἐνεπίπλατο. ὡς δή ὅτι τοῖς λόγοις ἕτεροι θρῶοι μᾶλλον ὠδῆς χρῆσθαι ἔθος ὑπὸ χαρᾶς ἐς αὖθις ἥδοντο, καὶ τὰ ἔργα αὖθις αὖτε καὶ ὃ πάθος κατέλεγον, καὶ που τῶν θρῴων αὖθις ὁ Καῖσαρ ἐδόκει λέγειν, ὅσους οὓς ποιήσαι τῶν ἐχθρῶν ἐξ ὀνόματος, καὶ τοῦ τῶν σφαγέων αὐτῶν ἐπίλεκτον ὡς καὶ τὸ θαύματι, Ἐμὲ δὲ καὶ τοὺς δὲ τοσοῦτον τοὺς κτείνοντάς με; οὐκ ἔφερεν ὅπως ὁ δῆμος ἐν τοιούτῳ λόγῳ ποιούμενος ὃ πάντας αὐτὸν τοὺς σφαγέας, χωρὶς μόνου Δέκμου, αἰχμαλώτους ἐκ τοῦ Πομπηίου τάσεως ἠμυνόμενους, ἀπὸ κελεύσεων ὅτι ἀρχαὶ καὶ ἡγεμονίας ἔθνων καὶ στρατοπέδου τοιαῦτα ὅπλοσυλλοῦσαι, Δέκμον ἢ τὸν παῖδα αὐτοῦ δηλονότι αἰξιωθῆναι ἠμύνασθαι. ὧδε ἦ αὖθις ἔχοισιν ἤδη, καὶ χθιζὸν ἐκεῖ οὖσιν, ἀνέσχε ὡς ὑπὸ ὃ λέχος ἀνθρείκελον αὐτοῦ Καίσαρος ἐκ κηροῦ πεποιημένον. Ὃ μὲν γὰ σῶμα ὡς ὕπνου ὅτι λέχος οὐχ ἑωρᾶτο· Ὃ δὲ ἀνθρείκελον ἐκ μηχανῆς ἐπιστρέφετο πρώτη, καὶ σφαγαὶ τῆς ἐίκοσιν ὤφθησαν, ἀνά τε ὃ σῶμα πᾶν, καὶ ἀνὰ ὃ τοῦ στόματος θηλωδῶς ἐς αὖθις ἠμύνασθαι. τὸν δὲ οὖν τὸν ὕφο ὁ δῆμος οἰκτίσαι σφίσι φανῆναι οὐκέτι ἀνέχων, ἀνώμωξάν τε καὶ ὀλοφυρόμενοι ὃ βαλβιτήσιον, εἶθα ὁ Καῖσαρ ἀνῆρτο, κατέφλεξαν, καὶ τοὺς ἀνδροφόνους ἐκ φυγόντας τοῦ πολλοῦ, τοὺς ἑλόντες ἐξέπιον, ὅτου δὴ μᾶλλον ὑπὸ ὀργῆς τι καὶ λύπης, ὥς τι τὸν δημαρχοῦντα Κίννα ἐξ ὁμωνυμίας ὃ στρατηγοῦ Κίννα τῶν δημητρήσαντος ὅτι τοῦ Καίσαρος, ἐκ ἀναχθέντος τοῦ τῆς ὁμωνυμίας οὐδὲ ἀκοῦσαι, διέπασαν θηλωδῶς, καὶ ὑπὸ αὐτὸν μέρος ἐς τὸ φόρον ἀνέθη· πῦρ δὲ ἔτι τοῦ τῶν δημοσίων οἰκίας ἔφερον, καὶ καρτερὸς αὖθις ἐκείνων τι ἀμείνονα ἐκ ἐδόκουν, καὶ ὧν ἀγόντων διορθοῦν, τῷ μὲν πυρὸς ἀπέχοντο, ὅπλα δὲ ἠπείλησαν ἐς τὸν ὑπουσαν οἶσιν. ἐν οἱ μὲν σφαγεῖς ἐξέφυγον ἐκ τῆς πόλεως ἀγαλλόμενοι, ὁ δὲ δῆ-

Mém. Jos semaine, pt efforcent qui ne perdrent

μος ὅτι ὁ λέχος τῦ Καίσαρος ἐπῆλθεν, ἔφερον αὐτὸ ἐς τὸ Καπιτώλιον ὡς θεαγές, θαῦμά τι ὂν ἱερῶν, καὶ μὴ θεμιτὸν θεᾶσθαι· κωλυόμενοι δὲ ὑπὸ τῶν ἱερέων, ἐς τὸν ἀγορᾶν αὖθις ἔθεσαν, ἔνθα ὁ πάλαι Ρωμύλιος ἵδρυτο, καὶ ξύλα αὐτῷ καὶ βάθρα ὅσα πολλὰ ἦν ἀγορᾷ, καὶ εἴ τι ἐνθουσιῶντες ἔφερον ἀμφ' αὐτὸν, συνεπεσκίαζον, καὶ τὸν πομπὴν θαυμαστὴν οὖσαν ὑπεθαλπόντες, στέφανόν τε ἑαυτοῖς περὶ ἑαυτῶν, καὶ δέρματα πολλὰ ὑπερθέντες, ἐξῆψαν, καὶ τὸν νύκτα πᾶσαν μετὰ τῆς πυρᾶς πῦρ ἔμενον· ἔνθα βωμὸς μὲν οὔπω ἐτέθη, νεὼς δὲ ἦν ἐκ τοῦ Καίσαρος, δῆλον ἅμα ἀξιούμενος. ὁ γὰρ υἱὸς αὐτῷ παῖς Οκταούιος, ὅ τε ὄνομα ἐς τὸν Καίσαρα μεταβαλών, καὶ κατ' ἴχνος ἐκείνου τῇ πολιτείᾳ προσῆκε, τόν τε ἀρχικὸν τὸν ὑπατικὸν ἔτι νέῳ, ἐπῆρε μᾶλλον ἐκείνου, μείζονα ἐκφανοῦντα, καὶ τὸ πατρῷον ἅμα ἰσοθέων ἀξίωσιν· ὧν δὴ καὶ νῦν ἐκ ἐκείνου προῆκτο Ρωμαίοις ὃν ἐκάστοτε τὸν ἀρχικὸν τὸν δὲ ἄρχοντα, ἕως μὴ τύχῃ τυραννικὸς ἢ ἐπίμεμπτος ὤν, ἀπθανόντα ἀξιοῦσιν, οἳ πρότερον οὐδὲ προὔθεσαν αὐτοῖς ἔφεσιν καλῶ βασιλέως. οὕτω μὲν δὴ Γάιος Καῖσαρ ἐτελεύτησεν ἐν ἡμέραις αἷς καλοῦσιν Εἰδοῦς Μαρτίαις, αὐτοκρατορικὸς ἕως ἕνα ἡμέραν αὐτὸν ὁ μόνης οὐ προεῖσθαι προὔλεγεν, ὁ δὴ ὑπισχνεῖτο αὐτὸν, ἔφη πρὸς τὸν ἕω, Παφίοις αἱ Εἰδοὶ, καὶ ὁ μὲν σοῦ καταπλαγεὶς, ἀπεκρίνατο, Ἀλλὰ δ' πρὸ ἐλπίδος. ὁ δὲ καὶ ζῶντος προαγορεύσαν αὐτῷ σεμνὸν τοῦτο τὸ μόνης θάρσος ἠμύνατο, καὶ σημείων ὧν προῆκεν ἑτέρων ἐναφιδών, προῆλθε ἐς ἐτελεύτησεν ἔτος ἄγων ἕκτον ὑπὲρ πεντήκοντα, ἀνὴρ ὑπερτυχήσας ἐς πόνους καὶ δαιμόνιος καὶ μεγαλοπρεπὴς μόνων, καὶ εἰκότως ἐξομοιούμενος Αλεξάνδρῳ. ἄμφω γὰρ ἠμύνθην φιλοπολεμότατόν τε πόνων καὶ πολεμικωτάτων, καὶ τὰ δόξαντα ἐπιθεῖν ταχυπάτων, προός τε κινδύνους προβολωτάτω, καὶ τὸν ὅμοιος ἀφειδεστάτω, καὶ οὐ στρατηλάτε πεποιθότε μᾶλλον, ἢ τόλμῃ καὶ τύχῃ· ὧν ὁ μὲν ὑπερόν τε πολλῶν ἐς Αμμωνος ὤδυεν ὥρᾳ καύματος, καὶ τὸν Παμφύλιον κόλπον τῆς θαλάσσης ἀνακτείσης διέπρεπε δαιμονίως, καὶ ὁ πλόος αὐτῷ τῶν δαίμονος κατέχοντος, ἔσῃ πρὸ ἔθει, καὶ καθ' ὁδὸν ἐδόκουν τὶ ὕοντος, ἁπλόου τε θαλάσσης ὑπ' Ινδῶν ἀπεπείρατοι, καὶ ὅτι κλίμακα προῦτος ἀνέβη, καὶ ἐς πολεμίων τεῖχος ἐσῆλθε μόνος, καὶ τεσσαράδεκα πεύματα μόνος ὑπέσχη, καὶ ἀήσσητος ἀεὶ ἠμύνθη, ἑνὶ σχεδὸν ἢ δυοῖν ἔργοις ἑκάστοτε πόλεμον ἐξέλυσε, τῆς μὲν Εὐρώπης πολλὰ βάρβαρα ἔθνη, καὶ τὸν Ελλάδα χθρωσάμενος δυσαρκέστατον ἔθνος καὶ φιλελεύθερον, καὶ σοβεῖν προῦ αὐτὸν πλὴν Φιλίππῳ κατ' ὀλιγαρέπειαν ἐς πολέμου ἡγεμονίαν δοξάσασθαι ἐπ' ἀκμῆς ἐπ' ὀλίγον, τὴν δὲ Ασίαν σχεδὸν εἰπεῖν ὅλην ἐπέδραμε, καὶ ὡς λόγῳ τὸν Αλεξάνδρου τύχαις καὶ δυνάμει εἰπεῖν, ὅσον εἶδε χρῶν, ἐκτήσατο, καὶ πρὸς τὰ λοιπὰς ἐνθυμούμενός τε καὶ θαρσούμενος ἀπέθανε· Καίσαρι δὲ ἦ τε Ιόνιος θάλασσα εἶξε, χθμῶνος μέσου πλωτὴ καὶ βύθιος δυομένη, καὶ ὃν Εσπέριον Ωκεανὸν ἐπὶ Βρεττανοὺς διέπλευσεν, οὔπω δυόμενον ἐν πείρᾳ, κρημνοῖς τε τὴν Βρεττανῶν νεὼς κυβερνήτας ἐποκέλλοντας ἐκέλευε καὶ ναῦς περιαγούσας, καὶ πρὸς ἀνέμου κλύδωνα μόνος ἐν σκάφει σμικρῷ νυκτὸς ἐδιάζετο, καὶ τὴν κυβερνήτου ἐκέλευε προῳκίαν καὶ ἱστία, καὶ θαρρεῖν τῇ Καίσαρος τύχῃ μᾶλλον, ἢ τῇ θαλάσσῃ, ἕως τε πολεμίους προσεπέδωσε μόνος ἐκ πόνων διδύτων πολλάκις, καὶ διακοσίοις αὖθις ἐν Κελτοῖς μόνος πρὸ ἐτάξατο, μέχρι τετρακόσια αὐτῶν ἐχρώσατο ἔθνη, οὕτω δὴ τι Ρωμαίοις ὑπέφθασε, ὡς νόμῳ τὴν περὶ ἀστρατείας ἱερέων καὶ ἡρώων ἐγγραφῶναι, πλὴν εἰ μὴ Κελτικὸς πόλεμος ὑπέσχετο, ὅτι δὲ καὶ ἥρωας καὶ

ἱερέας στρατεύεσθαι· ὧδέ τε τὸν Ἀλεξάνδρου πολεμῶν, καὶ ἀπολιφθεὶς ὅτι γυμνὸς μόνος καὶ καινοπαθῶν, τὸν πορφυρᾶν ἀπέρριψε, καὶ ἐς τὸν θάλασσαν ἐξήλατο, καὶ ζηπύρμενος ὑπὸ τῶν πολεμίων, ὡς ὧ μυχῶ διεκήχατο λαθεῖν ὅτι πολὺ, μόνον οὐ δραπέτευσε λάθρα τὸν ἀναπολῶν, μίσει φιλίας τὴ προσπελάσας, ὥρεξε τοῖς χεῖρας, καὶ ἑαυτὸν ἔδωξε, καὶ προσεσώθη. ἐς δὲ τὰ ἐμφύλια τάδε, ἡ Δίκη δίος, καθάπερ αὐτὸς ἔλεγεν, ἡ ἀρχῆς ὑπερθυμία συμπεσοῦσα, στρατηγὸς τοῖς καθ' αὑτὸν ἀρίστοις στρατιώταις ἐχθρη, καὶ στρατῶ πολλοῖς τε καὶ μεγάλοις, οὐ βαρβάροις ἐπὶ, ἀλλὰ Ρωμαίων ἀκμαζόντων μάλιστα δυνάμεσι καὶ τύχαις, ἀπόντων ἐκράτησε, Δίκη μιᾶς καὶ ὁδὸς πείρας ἐκείνου, ἡ δίκη δύο, οὐ μὴν ἀναπίτνου καθάπερ Ἀλεξάνδρῳ τῷ στρατηγοῦ ἡμουμένου, ἐπεὶ καὶ ὑπὸ Κελτῶν ἡττῶντο λαμπρῶς, ὅθεν ἡ μεγάλη σφᾶς συμφορὰ κατέλαβε Κόττα καὶ Τιτυρίου στρατηγούντων, καὶ ὁ Ἰσηρία Γετηνὸς αὐτοὺς ὁ Αφρήνιος ζωγκλῆς, οἷα πολιορκυμένους· ὁ τε Δυρραχίῳ καὶ Λιβύη λαμπρῶς ἔφυγεν, καὶ ὁ Ἰσηρία Πομπήϊον ὃν νέοι κατιπλάγησαν· ὁ δὲ Καῖσαρ αὐτὸς ἰὼν ἀκαπάπληκτος, καὶ ἐς πάντας πολέμου τέλος ἀήττητος, τὸν τε Ρωμαίων ἰσχὺν γῆς ἅδη καὶ θαλάττης ὁκ δύσιον ὅτι ὃν ποταμὸν Εὐφράτην κρατοῦσι, ἐχθρώσαν βία, καὶ φιλανθρωπία, πολὺ βεβαιότερον καὶ πολὺ ἰσχυρότερον Σύλλα· βασιλέα τε αὐτὸν ἀπέφηνεν ἀκόντων, εἰ καὶ τὰ προσημεῖα ὁκ ἐδέχετο, ἐς πολέμους δὲ οὓς καὶ ὅδε Δίκαιος μόνος ἐπρέπετο· σωθεὶς δ' αὐτοῖς καὶ τὰ στρατόπεδα ὁμοίως προθύμα μᾶλλον ἐς ἄμφω καὶ μὴ βούλεσθαι, καὶ ἐς μάχας θρασύδειαν ἐοικότα, δυσπειθῆ δὲ πολλάκις ἑκατέρῳ καὶ πολυπραγμονοῦντα δίκη τοὺς πόνους, ἀποθανόντας γὰρ ὁμοίως ὠδύρετο καὶ ἐπεπόθησεν, καὶ θάπτων ἅμα ἐτίμησεν· ἐλθόντι δὲ καὶ τὰ σώματα βύθιος ἄμφω καὶ κακεῖ, καὶ ὁ θάνατος ἦν ὁκ Διὸς ἐκείνου, ὁ μὲν Αἰακίδης τε καὶ Ηρακλείδης, ὁ δὲ ἀπὸ Αἰνείου τε καὶ Αφροδίτης· φιλανθρωπότεροι δὲ τοῖς ὀξυθυμοῦσιν ὄντες, ἐκ χάπαι προσῆν δίκαιοι ἦσαν, καὶ συγγνώμονες τοῖς σφάλλουσιν, ἐπὶ δὲ τῇ συγγνώμῃ καὶ διήρκεται, καὶ σώζει ἡ κρατοῦσα μόνον σωφρονοῦντας· καὶ τάδε μὲν ἐς τοσοῦτον συνεχωρείσθω, καθάπερ ὁκ ἐξ ἴσης δυνάμεως ὅτι τὸν ἀρχὸν ὁρμήσαντος αὐτῶν ἑκατέρου, ἀλλὰ τῷ μὲν ὁκ βασιλείας ἀσκημένης ὑπὸ Φιλίππου, ὅθ' ὁ ἐξ ἰδιωτείας δῆμοις μὴ ἐς πρεσφανοῖς, χρημάτων δὲ πάνυ εὐπόροις. ἐλθόντι δὲ καὶ σημεῖον τῶν ὅτι σφίσιν ἑκάτεροι ὑποπίπτουσι, καὶ τοῖς μαθοῦσι τὸν τελευτὸν προσπόνουσι ὁκ ἐχαλέπηναν, καὶ τὰ σημεῖα αὐτὰ ὅμοιά τε πολλάκις, καὶ ἐς ὃ ὅμοιον ἀμφοῖν ζωὸν ἐχθρη. ἐλθόντο γὰρ ἑκατέρῳ δὶς ἄλογα, ἐς τὰ μὲν πρῶτα κίνδυνον σφήνεσθαι ὑπὸ ἐδόκουν· Αλεξάνδρῳ μὲν ὁ Οξυδράκης ὅτι ὃ τῶν ἐχθρῶν τεῖχος διαβαίνει προσῶν Μακεδόνων, ἐς τὸν κλίμακος στρωτεθείσης, ἀποπλαθῆναι τε δῶν, καὶ ὑπὸ πλήμνης ἐς ὃ ὁ τὸς ὅτι τοὺς πολεμίους ἐξαλαμβάνῳ, καὶ πληγῆναι τὰ τέρνα χαλεπῶς καὶ ἐς ὃν πραχῆλον ὑπέρω βαρυτάτῳ, καὶ πίπτοντι ἤδη καὶ προεσωθῆναι μόλις ὑπὸ τῶν Μακεδόνων διαῤῥηξάντων τοὺς πύλας ὑπὸ δίους· Καίσαρι δὲ ὁ Ἰσηρία τὸν στρατῶ προεφόβου γε ὄντος ὅτι Πομπήϊῳ τῷ πατρὶ, καὶ ἀκουόντος ἐς μάχιμον ἡβαν, προσθραμόντι πάντων ἐς ὃ μεταίχμιον, καὶ ἀφαιρεθέντα δύο δεξαμένῳ δόρατα ἐς τὸν ἀσπίδα, μίσει καὶ τοῦδε ὁ στρατὸς ὅτι σφαμῶν ὑπὸ αἰδοῦς καὶ φόβου προεῖσθαι. οὕτω μὲν αὐτοῖς τὰ προῶτα δόξα ἐς κίνδυνον ἦλθε θανάτου, τὰ δεύτερα δὲ ἐς ὃν θάνατον αὐτόν· Γιδαγόρας τε γὰρ ὁ μάντις, Απολλοδώρῳ δεδοικότι Αλέξανδρόν τε καὶ Ηφαιστίωνα, θυόμε-

νος εἶπε μὴ διδιέναι, ὰ ποδῶν γὰρ ἀμφοτέρους αὐτίκα ἔσεσθαι· ἢ τελευτήσαντος
δ' οὖν Ηφαιστίωνος, ὁ Αλέξανδρος ἔδοξε μὴ ὡς ὑπὸ βουλῆ γένηται τῷ βασι-
λέως, ἀλλ' ἐξιὼν εἰπεῖν αὐτὰ τὰ μάντεύματα· ὁ δὲ ἐπιμείναι, καὶ Γραφαγόρου αὐτὸν
ἤρετο, ὅ τι λέγοι ὃ σημαῖον, τὸν δὲ εἰπόντος ὅτι τὰ ὕσατα λέγοι, αὖθις ἐπιμεῖναι, ἢ
ἐπήνεσεν ὅμως Αλεξάνδρου τε τῆς φύσεως, ἢ ὃν μάντιν τῆς παῤῥησίας. Καίσαρι δ'
ἐς ὃ ἔχατον βαλυτήριον ἐσιόντι, καθά μοι πρὸ βραχέος εἴρηται, τὰ αὐτὰ σημεῖα
γένεται, ἢ χλωάσας, ἔφη ὑιὸν τὰ δὲ Ιουλίαν γεγενέναι· τῷ δὲ μάντεως εἰ-
πόντος καὶ ὅτι αὐτὸν κινδυνῶδες, ἢ νῦν ὑπὶ ἀνατάτερον ἔχει· ὃ σημεῖον, ἐσόδους μὲ
πρὸς τὴν παῤῥησίαν, ἐξιόντα ὅμως αὖθις, μέχρι βαδιούντων αὐτὸν τὸ ἱερὸν, δυ-
χεράνας, ἐσῆλθε ἢ ἀνῄρεθη. ὃ δ' αὐτὸ τὸ Αλεξάνδρῳ σημῆναι· ἐπιμιόντα γὰρ ἐξ
Ινδῶν ἐς Βαβυλῶνα μὴ τὸν στρατὸν, καὶ πλησιάζοντα ἤδη προσκάλεσθαι οἱ Χαλ-
δαῖοι τὴν εἴσοδον ὑπισχεῖν ὡς τῶν πρόσω· τῷ δὲ ὃ ἰαμβεῖον εἰπόντος, ὅτι Μαντις
ἄγαθος ὅστις εἰκάζῃ καλῶς· δὺς τὸν στρατὸν οἱ Χαλδαῖοι προσκάλεσθαι μὴ ἐς δύσιν
ὁρῶντα μὴ τῆς στρατιᾶς ἐσπλεῖν, ἀλλὰ παρεισδύσας, ἢ τὴν πόλιν λαβεῖν, τοὺς
ἥλιον δύοντα, ὁ δὴ ἐς τοῦτο μάλιστα ἐσδυῶσι λέγεται, ἢ ὑπισχρῆσαι παρεισδύσας,
λίμνην ἢ ἕλη δυσχεράνων καταφρονῆσαι ἢ τὸν δεύτερον μαντεύματος, ἐς ἐσπλεῖν
ἐς δύσιν ὁρῶν· ἐσπλεῖν γαμεῖ καὶ πλέων κατὰ τὸν Εὐφράτην ὅτι τὸν ποταμὸν
Γαλλαίπαν, ὃς τὸν Εὐφράτην ἐσβάλλει, ἐς ἕλη ἢ λίμνας ἐκφέρῃ, ἢ κωλύῃ
τὴν Ασυρίδα γῆν ἄρδειν ὅτι πλέον· ὅτι νοεῖται δὲ τοῦτο ἀφαιτιᾶσαι τὸν πο-
ταμὸν, ἢ ὅτι τοῦτον ἐκπλέοντα φασὶν ὅτι πωλῆσαι τοῖς Χαλδαίοις, ὅτι σῶος ἐς Βα-
βυλῶνα ἐσέλθοι τε ἢ ἐκπλέοι, ἔμελλε δὴ ἐπιμελεῖσθαι αὐτίκα τὸ αὐτὸ τιθηνέεσθαι.
ἐπιτῶσαι δὲ καὶ ὁ Καῖσαρ ὁμοια· τῷ γὰρ μάντεως αὖθις τὴν ἡμέραν τῆς τελευ-
τῆς πρόσφορον, ὅτι μὴ πρόσω τὰς Μαρτίας Εἰδοὺς, ἤδουσης τῆς ἡμέρας, ἔφη
ὃν μάντιν χλωάζειν, ὅτι πρόσω αἱ Εἰδοὶ καὶ τὸ αὐτὸ ὅμως ἀπέβαινεν. οὕτω μὲ
δὴ καὶ σημεῖα τὰ πρὸ σφῶν ἐχλωάσθη ὁμοίως, καὶ τοῖς προσφοῦσιν αὐτὰ μάν-
τεσιν οὐκ ἐχαλέπηναν, καὶ ἐάλωσθη ὅμως τοῦ τὸν λόγον τῶν μαντευμάτων. ἐγ-
ἠόντο δὲ καὶ ἐς ὑπεροχὴν τῆς ἀρετῆς τῆς τε παιδείου καὶ Ελληνικῆς ἢ ξένης,
φιλόκαλοι, τὰ μὲν Ινδῶν Αλέξανδρος ἀξεπάζων τοὺς Βραχμᾶνας, οἳ δοκοῦσιν Ιν-
δῶν εἶ) μετεωροσόφοι τε ἢ θεοί, καθὰ Γερσῶν οἱ μάγοι· τὰ δὲ Αἰγυπτίων ὁ Καῖ-
σαρ, ὅτε ἐν Αἰγύπτῳ ἠμόμοσε, καθίσατο Κλεοπάτραν· ὅθεν ἄρα ἢ τῶν εἰρωνικῶν
πολλὰ Ρωμαίοις διωρθώσατο, καὶ ὃν ἐαυτὸν ἀνώμαλον ἔπι ὅτε ἀφὰ τοὺς ἔσθ'
ὅτε μείζους ἐμβολίμους (τὰ γὰρ σελήνια αὖθις ἠεθμεῖτο) ἐς ὃν τὸν ἡλίου δρόμον
μετέθηκεν, ὡς ἦγον Αἰγύπτιοι. στρατὸν δὲ αὐτὰ καὶ τὸ ἐς ὃ σῶμα ὑπισχνουμένων
μηδὲν ἀφαφυγεῖν, ἀλλὰ τὰ παιδὶ δοῦναι δίκην ἀξίαν, καθάπερ Αλεξάν-
δρῳ τοὺς Φιλίππου φονεύοντας· ὅπως δὲ ἔδοσθη, αἱ ἑξῆς βίβλοι δηλώσουσιν.

ΑΠΠΙΑΝΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΣ ΡΩΜΑΙΚΩΝ ΕΜΦΥΛΙΩΝ Γ.

ΟΥΤΩ μὲν δὴ Γάϊος Καῖσαρ, πλείσου Ρωμαίοις ἄξιος ἐς τὸ ἡγεμονίαν γλυόμενος, ἐπὶ τὴν ἐξοδον ἀνῆρητο, καὶ ἐπὶ τῷ δήμου τέλαπο· ἀπόντων γὰρ αὐτῷ τὴν σφαγέων δίκην δόντων, ὅπως οἱ ἀφιανέσατοι μάλιστα ἔδοσαν, ἤδη ἡ βίβλος καὶ ἡ μὴ τὼν δὲ ὅπλων διέξοισιν, ὅπλα μεβαίουσα καὶ ὅσα ἄλλα Ρωμαίοις ἐμφύλια ἐς ἀλλήλους εἰλήγετο ὁμοῦ. Αντώνιος μὲν ἡ βουλὴ δι' αἰτίας εἶχεν ὅτι τοῖς ὅπλοφόροις τῷ Καίσαρος, ὑφ' ὧν δὴ μάλιστα ὁ δῆμος ἐρεθιζόμενος, ἐπέρχεσθαι τῆς ἀρχῆς ὅπλ[ο]φορισμένης ἀμηχανίας, καὶ ὅτι τοὺς οἰκίας τὴν σφαγέων σὺν πυρὶ ἔφραμεν· ὁ δὲ αὐτὸν χαλεπαίνουσαν ἐν τοιῷδε πολλίβυμαπ ἐς ὕβριαν ἑαυτῷ μετίβαλεν· Αμάτιος ἰῶ ὁ Ἡυδομάρεος, Μαείου γὰρ ὑπεκρίνετο ἰῶνος ἐών, καὶ ἀφ' Μαείου ἐπονόμασε τὴν δῆμον· χαιρόμενος οὖν τῷ τιμῶντι αὐτίκα τὸν Καίσαρα, ἐπῆλθε μάλιστα αὐτῷ τεθνεῶτος, καὶ βωμὸν ἐπωκοδόμει τῇ πυρᾷ, καὶ χεῖρα θρασυτέρων ὑβρεων ἔσχε, καὶ φοβερὸς ἦν ἀεὶ τοῖς σφαγεῦσιν, ὧν οἱ μὲν ἄλλοι διεπεφεύγεσαν ἐκ τῆς Γόλεως, καὶ ὅσοι πρὸ αὐτοῦ Καίσαρος εἰλήφεσαν ἡγεμονίας ἐθνῶν, ἀπελαλύθεσαν ὅτε τοὺς ἡγεμονίας, Βροῦτος μὲν ὁ Δέκμος ἐς τὸν ὅμορον τῆς Ιταλίας Κελτικὴν, Τρεβώνιος δὲ ἐς τὴν Ασίαν τὴν περὶ Ιωνίαν, Τύλλιος μὲν Κίμβερ ἐς Βιθυνίαν, Κάσπος δὲ ὁ Βροῦτος ὁ Μάρκου, ὃν δὴ καὶ μάλιστα τῇ βουλῇ διέφερεν· ἤρξατο μὲν ὁ οἴδε ἐπὶ τοῦ Καίσαρος ἐς ὃ μὴν ἕπτος ἡγεμονεύῃ, Σύρίας μὲν ὁ Κάσπος, ὁ Μακεδονίας ὁ Βροῦτος· ἔπι δὲ ὅντες Αττικοὶ στρατηγοὶ ἐπὶ λῃστικὴν καὶ ἀφαπάγμασιν, οἷα στρατηγοὶ τοὺς κληρούχους ἐθεράπευον, ὅσοις τὰ δήμοις ἐπιτόοιν, καὶ τὰ κληρουχήματα συγχωρεῦντες αὐτοῖς πωρᾴσκῃ, τὸν νόμου κωλύοντες ἐστὶς εἴκοσιν ἐτῶν ἀποδίδοσθαι· σὺν αὐτοῖς δὲ ὁ Αμάτιος ὅτι σῶν τύχοι, καὶ συνεθρύσθη ἐλέγετο. τῷ δὲ οὖν ὦ λόγῳ τῆς συνέδρας ὁ Αντώνιος ὑπεδαίνων οἷα ὕπατος, συλλαμβάνῃ καὶ κτείνῃ τὸν Αμάτιον χωρὶς δίκης μέλα θρασέως· καὶ ἡ βουλὴ τὸ μὲν ἔργον ἐθαύμαζεν, ὡς μέγα καὶ παράνομον, τὸν δὲ χρείαν αὐτῷ παρασκευῶτο ἤδισα· οὐ γὰρ αὐτοῖς ἐδόκει πω τὸ χωρὶς τοιαῦδε τόλμης ἀσφαλῶς ἔχ τὸ Βροῦτον καὶ Κάσπον ἔσεσθαι. οἱ δὲ τοῦ Αματίου γραπώσαι, καὶ ὁ δῆμος δῆμος ἐπ' ἐκείνοις, πόθῳ τε τοῦ Αματίου, καὶ ἀγάμακτος τοῦ τιμητοῦ, ὅτι μάλιστα αὐτὸ ὁ Αντώνιος ἐπιπαρῆχε ἐπὶ τοῦ δήμου πιμφθῆναι, οὐκ ἠξίουν σφᾶς καταφεύγειν· τὸ ἀγανὲς οὖν καταλαβόντες ἐβόων, καὶ τὸν Αντώνιον ἐβλασφήμεων, καὶ τοὺς ἀρχὰς ἐκέλευον ἀντὶ Αματίου τὸν βωμὸν ἐκποιῶ, καὶ θύειν ἐπ' αὐτοῦ Καί-

σαει τοῦτος· ἐξελαυνόμενοι δ' ὑπ' ἐκ τῆς ἀγορᾶς ὑπὸ τῶν πατρικίων ὑπεπεμφθέντων ὑπὸ Αντωνίου, μᾶλλόν τε ἠγανάκτουν καὶ ἐκεκράγεσαν, καὶ ἔφασαν ἕνιοι τῶν Καίσαρος ἀνδριάντων ἐπιδεέστερον ἀνηρημένων· ὡς δέ τις αὐτοῖς ἔφη, καὶ ὁ ἐργαστήριον, εἶδον οἱ ἀνδριάντες ἀνεστηναίζοντο, δι' ἐξόδου, ἀνθ' ὧν εἵποντο, καὶ ἰδόντες ὑπεπίμπρασαν, ἕως ἑτέρων ὑπεπεμφθέντων ὑπὸ Αντωνίου ἀμυνούμενοί τε ἀνηρέθησαν ἔνιοι, καὶ συλληφθέντες ἕτεροι ἐκρεμάσθησαν, ὅσοι μεγάποντες ἦσαν, οἱ δὲ ἐλαθόμενοι καὶ τὸ χρημάτου κατερρίφησαν· καὶ ὁ μὲν Καῖσαρος ἐπέπαυτο. μῖσος δὲ ἄρρητον ὑπὸ ἀρίστης βουλῆς τοῦ δήμου πρὸς τὸν Αντώνιον ἐγήγερτο· ἡ βουλὴ δ' ἔχαιρεν ὡς οὐκ ἂν ἑτέρως ὑπὸ ἀδεοῦς τῶν ἀμφὶ τὸν Βροῦτον γνώμενοι. ὡς δὲ καὶ Σέξτον Πομπήϊον ὁ Αντώνιος, τὸν Πομπηΐου Μάγνου παῖδα πολέμου πᾶσιν ἔτι ὄντας, εἰσηγήσατο καλεῖν ὑπὸ Ἰβηρίας, πολεμούμενον ἔτι πρὸς Καίσαρος στρατηγῶν, ὑπό τε τῆς παρούσης οὐσίας διαμυρίας οὐκ ἐλάττω αὐτῷ δοθεῖσαν μυριάδας Αττικὰς δραχμῶν πεντακισχιλίας, οἳ δὲ καὶ στρατηγὸν ἤδη τῆς θαλάσσης, καθὼς καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ, καὶ ταῖς Ρωμαίων ναυσὶν αὐτὸν ταῖς πάντα χρῆσθαι εἰς τὰ ἐπείγοντα, θαυμάζουσα ἔκρινεν ἡ βουλὴ, μὴ τοῦτον ἀξιοῖ τὸν Αντώνιον ὑπὸ ὄλεθρον ὑφήμισυ ἡμέρων. οὐ γὰρ τις αὐτοῖς ἐδόκει Μάγνου μᾶλλον δημοκρατικώτερος, ὃν καὶ πολὺ πατρικώτερος ἦν. ὅ τε Καίσαρ καὶ ὁ Βροῦτος οὐκ ἐπαίσθοντο τῆς Μάγνου, καὶ πᾶσι πότε ἡμωτάτου, τὴν σωτηρίαν ἐδόκουν ἔξειν ἀσφαλῆ, καὶ τὴν γνώμην ὧν ἐπεπράχεσαν ἔγκρατῆ, καὶ τὴν δημοκρατίαν εἰς τέλος ἐπάξεσθαι, ἧς μόνης σφᾶς ἀνεχούσης. ἃ καὶ Κικέρων στωικῶς ἐπῄνει τὸν Αντώνιον, ἣ βουλὴ συνεπαινοῦσα αὐτῷ δίκαια φρονοῦντα ὑπὲρ τοῦ δήμου, ἔδοξε φρουρὸν πρὸς ἡσθαι πρὸς τὸ σῶμα ἐκ τῶν ἐπιλεθυμένων καὶ ὑπὸ δημεῶν τῶν ἑαυτῷ καταλεγέντα· ὁ δὲ εἴτε εἰς τὸν αὐτὸν πόρον πρακτικὸς, εἴτε τὴν σωτηρίαν ὡς ἔχρησεν ἀσπασάμενος, τὸ φρουρὸν κατέλεγεν ἀεὶ πρὸς πλείους μέχρις ἐς ἑξακισχιλίους, οὐκ ἐκ τῶν ἠλευθέρων ὁπλιτῶν, οὓς θαμέως ἂν ἐν ταῖς χρείαις ἔφετο ἔξειν καὶ ἑτέρωθεν, ἀλλὰ πόρρω λοχαγοὺς ὡς ἡγεμονικός τε καὶ ἐμπειροπολέμους, καὶ οἱ γνωρίμους ἐκ τῆς στρατείας τῆς ὑπὸ Καίσαρι ταξιάρχους ἢ ἑκατοντάρχους ἐς ὃν πρέποντα κόσμον ἐξ αὐτῶν ἑκάστους ὁπλίσας, ἵππον τε πολλὴν, καὶ χιλίους ἐποιήσατο τὴν φρουρὸν βουλευμάτων. ἡ δὲ βουλὴ τό τε πλῆθος αὐτῶν καὶ τὴν ὁπόλεξιν ἐν ὑποψίᾳ ἔχουσα ἡμέρων, στρατοῦ λαθὸν τὸν φρουρὸν, ὡς ὑπίφθονον, ἐς ὃ ἄρχοιτο ἐπάναγκες εἶναι· ὁ δὲ ὑπισχνεῖτο ποιήσειν, ὅταν σῴσῃ τῆς δήμου ὃ παρακελεύσεται. ἐψηφισμένον ἦν οἳ κύρια, ὅσα Καίσαρι πρόσφατά τε καὶ ἡνεύσθαι βεβούλευτο, καὶ ὑπομνήματα τῶν βεβουλευμένων ὁ Αντώνιος ἔχων, καὶ τὸν γραμματέα τοῦ Καίσαρος Φαβέσιον ἐς πόρπα οἱ πιθόμενον, διότι καὶ ὁ Καῖσαρ καὶ ταῦτα αἰτήματα ἐς τὸν Αντώνιον ἐξιὼν ἀνεπίλεκτα, πολλὰ ἐς πολλοὺς χάριν προσεποιεῖτο, καὶ ἐδωρεῖτο πόλεσι, καὶ δωρεάσας, καὶ τοῖσδε τοῖς ἑαυτοῦ φρουροῖς, ἃ ἐπιγράφετο μὲν πᾶσι τοῖς αἰτοῦσι τὰ Καίσαρος ὑπομνήματα, τὴν δὲ χάριν οἱ μάλιστα ἤδεσθαι Αντωνίῳ. τῷ δὲ αὐτῷ τρόπῳ καὶ ἐς τὸ βουλευτήριον πολλοὺς κατέλεγε, καὶ ἀνὰ τὴν βουλὴν δι' ἀρεσκείας ἐποιεῖτο, ἵνα μὴ φθονοῖεν ἐπὶ τῇ φρουρᾷ. καὶ Αντώνιος μὲν ἀμφὶ ταῦτα ἦν· ὁ δὲ Βροῦτος καὶ ὁ Κάσσιος οὔτε ἴσως τῷ δήμου σφίσιν, ἢ τοῖς ὑπὲρ τὴν ἐξεστρατευμένων εἰρηναίᾳ φανέντος, οὔτε τὴν ἐνέδραν Αμαντίου, καὶ τὴν ἑτέρου δὴ αὐτοῖς ἀδυνάτων ἠγνοήθαι ἡγεῖσθαι, οὔτε ὃ ποικίλον Αντωνίου φέροντες ἀφόβως ἦσαν καὶ στρατιὰν ἔχοντες,

οὔτε τὴν δημοκρατίαν βεβαιοῦσθαι ἔργοις ὁρῶντες, ἀλλὰ καὶ ἐς τοῦτο ὑφορώμενοι ὅτι Αντώνιον, Δέκμῳ μάλιστα ἐπεποίθει, ἔχοντι ὁπλιτικὰς τέλη στρατοῦ, καὶ τοὺς Τρεβώνιον ἐς τὴν Ασίαν, καὶ τοὺς Τύλλιον ἐς Βιθυνίαν κρύφα ἔπεμπον καὶ μετ' ἀγαθῆς ἀφανῶς, καὶ στρατὸν ἐβουλεύοντο, αὐτοί τε ἡπείγοντο τὴν διάβασιν σφίσιν αὐτοῦ ποιεῖσθαι· τοῦ δὲ Καίσαρος ἐθνῶν λαβέσθαι· τὸ χρόνου δὲ οὕτω συλλογισμοῦ ἀδοῦς, ἀπορεπὲς ἡγούμενοι τὸν ἐν Ασίᾳ στρατηλάτην τοσοῦτον ἀπεῖναι, δίξαν ὑποπτον φιλαρχίας ἐθνῶν ἐν ἑαυτοῖς ἐφύλαξαν, ἡσυχῆ ὅμως αὐτοῦ λιμένας δὲ ἐν μέσῳ διέκειντο διαπεῖραι μᾶλλον ἰδιωτεύοντες, ἢ ἐν Ασίᾳ στρατηλατοῦντι, οὔτε ἀφόβως ἔχοντες, οὔτε τὰ εἰκότα ἐφ' οἷς αὐτὸν τῆς παρόδου ἐπεποιήκεσαν ἡμύνοντο. οὕτω δὴ αὐτοῖς ἔχουσι, ἡ βουλὴ στασιάζειν τὸν χρόνον ἔδοξε· τὴν πόλιν φρουρήσαι ἐξ ὅσης δυνάμεως ἦν, μέχρις αὐτοῖς ὁ χρόνος τὴν ἐνθένδε τῆς στρατηγίας καταλάβοι· καὶ ἡ μὲν οὕτως ἔκρινεν ἵνα μή ποτε Βροῦτος ἢ Κάσσιος φθάσαντε δόξειεν, ἐπὶ δὲ αὐτῶν φρουρὰς ἐᾷν ἅμα καὶ αἰδοῦς, ἐπεὶ καὶ τοῖς ἀνδράσι σφαγεῦσι μᾶλλον τοιάδε μάλιστα στασιάζουσιν. ἐξελθόντων δὲ τῆς πόλεως τὴν ἀμφὶ Βροῦτον, ὅτι δυναστείας ὧν ὁ Αντώνιος ἤδη μοναρχικῆς, ἀρχεῖν ἔτους καὶ στρατιᾶς αὐτῷ ἐβεβούλευτο, καὶ Συρίας μᾶλλον ἐπεθύμει μάλιστα, οὐκ ἠγνόει δὲ ὧν δι' ὑποψίαν, καὶ μᾶλλον ἐσόμενος, εἴ τι αὐτοῦ· καὶ γὰρ αὐτῷ κρύφα Δολοβέλλαν ὄντα ἐπιλήθεσθαι ἐς σωτηρίαν ἡ βουλὴ διέφερεν αἰεὶ τῷ Αντωνίῳ ἡδόμενον. αὐτὸν δὲ τὸν Δολοβέλλαν ὁ Αντώνιος νέον τε καὶ φιλότιμον εἰδὼς, ἔπεισεν αἰτεῖν Συρίαν αὐτὴ Καισσίου, καὶ ὃν ἐς Παρθυαίους κατειλεγμένον στρατὸν ὅτι τοὺς Παρθυαίους, αἰτεῖν δὲ οὐ παρὰ τῆς βουλῆς (οὐ γὰρ ἐξεῖναι) ἀλλὰ παρὰ τοῦ δήμου, νόμῳ· ᾧ ὁ μὲν πάθοις, αὐτίκα μεταπίπτει ὁ νόμος· ἡ τῆς βουλῆς αἴτησις αὐτὸν παρὰ λύειν τὰ δόξαντα τῷ Καίσαρι, ὃν μὲν ὅτι Παρθυαίους πολεμοῦν, σοφόν, ἔφη, τοῦ Καίσαρος ὑπιτεράφθαι, Καίσαρι δὲ ὃν Συρίας ἀξιοῦντα, αὐτὸν τι τῶν Καίσαρος μεταίτιον ἀλλάξαι, δόντα πωλῆσαι τὰ κληρουχήματα τοῖς λαβοῦσι παρὰ τῶν νενομισμένων εἶναι ἑκατόν, καὶ αὐτὸς δὲ αἰδεῖσθαι, Συρίας οὐκ ἀξιοῦσθαι Δολοβέλλας ὤν, παρὰ Καισσίου. οἱ μὲν δὴ τὸν δυνάστην τινὰ Ασπρίωνα ἔπεισε τὸν χρεστηρίᾳ φυσαλλίδι παρὰ δόξαν μείας, ἐλπίσαντές τι καὶ Αντώνιον συμπαρέξειν, ὕπαρόν τε ὄντα, καὶ ὧν σημείων ἱερέα, ᾧ δόξειν ἔπι νομιζόμενον εἶναι τῷ Δολοβέλλᾳ. ὁ δὲ Αντώνιος, ἐπεὶ τὸν χρεστηρίας οὔσης, ὁ Ασπρίωνας ἔφη διοσημείαν ἀπαίσιον γεγονέναι, ἔθους ὄντος ἑτέρους ὅτι τοῦτο πάσχεσθαι, πόλυ χαλεπαίνοντος τῷ Ασπρίνᾳ τοῦ φυσήματος, τὰς κεφαλὰς ἐκέλευε χρεστηρίου παρὰ τοῦ Δολοβέλλα· καὶ γίνεται μὲν οὕτω Συρίας ἡγεμὼν Δολοβέλλας, ὁ στρατηγὸς τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς Παρθυαίους, καὶ στρατιᾶς τῆς ἐς αὐτὸν ὑπὸ Καίσαρος κατειλεγμένης, ὅση τε περὶ Μακεδονίαν περιελήλυθε· ὁ δὲ Αντώνιος τότε πρῶτον ἔγνωσο συμπαρόντων τῷ Δολοβέλλᾳ. γνώμη μὲν ἡ τοιάδε ἐν τῷ δήμῳ τὴν βουλὴν ὁ Αντώνιος ἤτει Μακεδονίαν, ὃ εἰδὼς ὅτι ἀδύσσονται μὴ Συρίαν δοθῆσθαι Δολοβέλλᾳ, μὴ τεῖπεῖν παρὰ Μακεδονίας Αντωνίῳ, καὶ ταῦτα γυμνῆς στρατηγοῦ ἡγεμονίας, καὶ ἔδοσθαι μὲν ἄκοντες, καὶ ἐν θαύματι ἔχοντες, ὅπως δὴ ἐν αὐτῇ στρατὸν περιποιήσει ὁ Αντώνιος τῷ Δολοβέλλᾳ, ἠνάγκασε δὲ ὅμως Δολοβέλλαν ἔχειν δὴ στρατὸν Αντωνίου μᾶλλον· ἐν χειρῷ δὲ αὖθις δὴ τὸν Αντώνιον τοῖς ἀμφὶ τὸν Κάσσιον αὐτίκα ἔτερα ἔθνη, καὶ ἐδόθη Κυρίωνι τε καὶ Κρήτη· ὡς δὴ ἑτέροις δοκεῖ, τὰ δὲ μὲν ἀμφότερα Κασσίῳ, Βιθυνία δὲ Βρούτῳ, τὰ μὲν δὴ γεγε-

μθμα ὸ Ρώμῃ τιά δι ἰῶ. Ὁκταούιος δὲ τῆς ἀδελφῆς τῆ Καίσαρος γυναικὸς δοθείς, ἵπαρχος μθὴ αὐτῷ Καίσαρος γενόμενος ἐπὶ ἔτη, ἐξ οὗ τηνδε τηνὶ ἡμέραν ὁ Καῖσαρ ἐς ἴδιας φίλους ἐσεφέρων, ἐτέθειτο ἔαν ὅτε ἐποίητο εἴη· μειράκιον γὰρ ἔτι ὢν, ἐς Ἀπολλωνίαν τηνδὲ τὴν Ἰονίου παιδεύεσθαί τε καὶ ἀσκεῖσθαι τὰ πολέμια ἐπέμπετο ὑπὸ τῆ Καίσαρος, ὡς ἐς ἴσους πολεμίους ἐφόρμιος αὐτῷ, καὶ αὐτὸν ὸ τῆ Ἀπολλωνίᾳ ἱππέων ἴλαι ἐσδεχόμενοι ἐκ Μακεδονίας ὁπόσοι στρατεύμασιν, ἢ τῶν ἡγεμόνων τῆ στρατοῦ τινὲς ὡς συνήθεις Καίσαρος θαμινὰ ἐπιφοίτων, γνῶσίς τε ὸκ τούτων αὐτῷ ἡ βύνοια ἐσεδέδετο τῆ στρατοῦ τις ὸνεήγετο στρατῷ χάριτι δικαιουμένῳ πολλῷ. ἔκτην δὴ ἔχοντι μοῖραν ὸ τῆ Ἀπολλωνίᾳ, ἀπήγγελται ἐς ἑσπέρην ὁ Καῖσαρ δόμηρη μθὸς ὸ τῶν βουλευτηρίων ἐσεδὸς τῆ φιλτάτων, ἢ πρὸ αὐτῶν δυνατωτάτων πότε μάλιστα· τῆ δὲ λοιπῶν ὀλιγὸς ἀπαγγελθέντος πω, δίος αὐτὸν ἐπῆλθε ἡ ἄγνοια, εἴτε χρεὸν εἴη τῆς βουλῆς ὃ ἔργον, εἴτε ἢ τῶν ἐργασαμθένων ἴδιον, ἢ εἰ δίκην ἤδη ἔοικε πλείοσι δεδώκασιν, ἢ καὶ τῆδε εἶεν, ἢ καὶ ὃ πλῆθος αὐτοῖς στρατόδυτο· ἐφ' οἷς οἱ φίλοι ὸκ Ρώμης ὑπετίθεντο ἔσπα, ὥστε οἱ μθὲς φυλακὴν τῆ σώματος αὐτὸν ἥξιουν ἔχειν ὅτι ὸ Μακεδονία στρατὸν κατεφυγών, ἢ ὅτε μάθοι μὴ χρεὸν εἴη ὃ ἔργον, ὑπεθαῤῥύνοντο τοῖς ἐχθροῖς ἀμυνόμενον τῷ Καίσαρι, καὶ ἤσθη οἱ καὶ τῶν ἡγεμόνων αὐτῷ ἐλθόντα φυλάξειν ὑπεδέχοντο. ἡ δὲ μήτηρ ἢ Φίλιππος ὃς εἶχεν αὐτὴν, ἀπὸ Ρώμης ἔγραφον μήτε ἐπαίρεσθαι, μήτε θαῤῥεῖν πω, μεμνημθύον οἷα Καῖσαρ ὁ πάππος ἐχθρὸς κεκτήσας ὑπὸ τῆ Φιλίππου μάλιστα παῖδι· τῷ δὲ ἰδιωτικώτερα, ὡς ὸ τοῖς πρόσθεν ἀκινδυνότερα, αἱρεῖσθαι μᾶλλον, ἢ πρὸς σφᾶς εἰς Ρώμην ἐπείγεσθαι φυλακῇ πόλθμον· οἷς Ὁκταούιος ὸ δὲ τῷ ἔτι ἄγνοιαν τῆ ὅτι τοῦ θανάτου ἡμοιμθύου, τοὺς ἡγεμόνας δ' στρατοῦ δεξιωσάμθυος, δι' ἑπτὰ τὸν Ἰόνιον, ὸκ ἐς Ὂ Βρεντέσιον (οὔπω γὰρ πινα τύχειν στρατοῦ πεῖσαν ἐληφῶς πόντα ἐφυλάσσετο) ἀλλ' ἐς ἑτέρην οὐμακρὰν ἀπὸ τῆ Βρεντεσίου πόλιν ὸκ τὸν οὖσαν ὁδὸν, ἣ ὄνομα Λουπίαι· ὸνέζωθα οὖν ὸνηυλίσατο Δρυντέσιον. ὡς δὲ οἱ πά τε ἀκριβέστερα περὶ τῆ φόνου, καὶ τῆ δημοσίου παῖδος, τῶν τε Δρυσηκῶν καὶ ὧν ἐνηφισμένων ἤλθε παρὰ δήμου ἔφασαν, οἱ μὲν ἔδει μᾶλλον αὐτὸν ἥξιουν τοὺς ἐχθροὺς Καίσαρος διελθεῖν, υἱόν τε αὐτῆ καὶ κληρονόμον ὄντα, καὶ πρὸ ἡνίου ἅμα τῷ κλήρῳ τιμὴ θέσιν ἀπαίρασθαι· ὁ δὲ καὶ τῶν πά οἱ καὶ Ὃ μὴ τὶ μορφῇ αὐτὸ Καίσαρι αἰσχρὸν ἡγούμθυος, ἐς Ὂ Βρεντέσιον ἦει, προπέμψας καὶ διερθυπεσάμθυος, μήτις ὸκ τῶν φονέων ἐγκαθέζοιτο ὸνέδρα. ὡς δὲ αὐτῷ καὶ ὁ σὺν δὲ στρατὸς οἷα Καίσαρος ἰὸν δεξιούμθυος ἀπάντα, θαῤῥήσας ἔθυε, καὶ θύθυς ὠνομάζετο Καῖσαρ. ἔθος γὰρ τοῖς Ρωμαίοις τοὺς ἥκοντας ἐς τὴν ἡμθύων ὀνόματα ἐπιλαμβάνῃ· ὁ δὲ ὸκ ἐπίστευεν, ἀλλὰ καὶ Ὃ αὐτῷ καὶ Ὃ παρὼν ὅλως ἐνήλαξεν, αὐτὸ Ὁκταούιου παῖδὸς Ὁκταούιου, Καίσαρος) καὶ Καίσαρος υἱὸς, καὶ διετέλεσεν ὅτου χρόνου· θύθυς τε ἐς αὐτὸν ἄθροως ἐς πόντα χόντι, ὡς υἱὸν, πλῆθος δὺ θρώπων στρατιῶν, οἱ μὲν ὸκ φιλίας Καίσαρος, οἱ δὲ ὀφελθέρου καὶ ἡρέμοντες αὐτῷ, καὶ ἕτεροι γραπτῶται στρατῷ αὐτοῖς, οἱ μθὲν ἀποσκευὰς ἢ χρήματα φέροντες ἐς τὴν Μακεδονίαν, οἱ δὲ ἕτερα χρήματα καὶ φόρεσις ἐξ ἐθνῶν δημίων ἐς Ὂ Βρεντέσιον. ὁ δὲ καὶ τῆ πλήθη τῶν ἐς αὐτὸν ἀφικνουμθύων, καὶ τῆ Καίσαρος αὐτῷ δόξῃ τε καὶ τῆ πρότερον ἐς ἐκεῖνον βύνοίᾳ θαῤῥῶν, ὥδθυεν ἐς Ρώμην στρατὸν ἀξιολόγῳ πλήθη αὐξομθύῳ μᾶλλον ἑκάστης ἡμέρας, οἷα χθαμαίρῳ, φανερῶς μθὲν ὑπὲρ βουλῆς ὧν ἀμείνων δόξῃ Ὃ πλῆθος, ὸνέδρας δὲ δι' αὐτὸ Ὃ μάλιστα ὑφορώμθυος, ἔστι γνωστῶν οἱ τῶν συ-

νόντων χαδδν ὄντων ἀπόντων (καὶ δὶ τὴν πόλεων, ὧν μὴ δὴ οὐ πάντα τοῖς αὐτὸν ἰὼ ὁμαλά· οἱ δὶ ὦ Καίσαρες γρατευσάμενοί τε καὶ ἐς κλῆρον χίας διηρημένοι, σωέτρεχον ἐκ τὴν ἀποικίαν ὅπῃ χρείη τῷ μιερακίου, ἐς δὶ Καίσαρα ὠλοφύροντο, καὶ δὶ Αντώνιον ἐβλασφήμουν, οὐκ ἐπεξιόντα τηλικούτῳ μύσει, καὶ σφᾶς ἔλεγον, εἴ τις ἠρέτο, ἀμῶς ἐν οἷς ὁ Καῖσαρ ἐπαιρεν καὶ ἀναπεπλήμμυρο ἐν τῷ πρόσθεν, ἀπέπεμπον. ὅτι δὴ αὖτις τοῖς Ταρρακίνας ἀπὸ τεσσαρακοσίων που Ρώμης σταδίων, ἀφίκετο) Καίσαρός τε καὶ Βεργῖνος ἀφηρημένοι τοῖς τῶν ὑπάτων Συρίαι ἐς Μακεδονίαν, καὶ ἐς πρεσβείαν βεβαίτερα ἕτερα Κυρίλλῳ καὶ Κρήτλιν ἀποτιληφότες, φυγάδων τέ ἴσων κάθοδοι, καὶ Γομπτίου μετάκλησις, καὶ ἀπὸ τῶν Καίσαρος ὑπομνημάτων ἐς τε τὴν βουλὴν ἐλέγετο φαίνων, καὶ ἕτερα πολλὰ μεγάλα. ὡς δὴ ἐς τὴν Γόλιν ἀφίκετο, ἡ μὲν μήτηρ αὖθις καὶ Φίλιππος, ὅσοι τε ἄλλοι κηδεμόνες ἦσαν αὐτῷ, ἐδεδοίκεσαν τὴν τε τῆς βουλῆς εἰς ὃν Καίσαρα ἀλλοτρίωσιν, καὶ τὸ δόγμα, μὴ εἰ) δίκας ὅπῃ Καίσαρι φόνου, καὶ τὴν Αντωνίου τότε δυναστεύοντος ἐς αὐτὸν ὑπεροψίαν, οὔτε ἀφικομένου τοῖς τὸν Καίσαρος υἱὸν ἔχοντα, οὔτε προσπεμψάντος αὐτῷ· ὁ δὴ καὶ ζῶν ἐπροφύλαττεν, αὐτὸς ἀπαντήσαι ἐς ὃν Αντώνιον εἰπών, οἷα νεώτερος ἐς πρεσβύτερον, καὶ ἰδιώτης ἐς ὕπατον, καὶ τὴν βουλὴν διαπτύσαι (καὶ εἰκότα· καὶ τὸ δόγμα ἔφη ψυχῆς μηδενὸς πω τοῖς ἀνδροφόνοις διώκοντος, ἀφ' ὁπότε θαρρήσας τὴν δίκην, καὶ τὸν δῆμον ὑπεκουρήσαι καὶ τὴν βουλὴν ὡς εἰνόμως, καὶ τοὺς θεοὺς ὡς δικαίως, ἐς τὸν Αντώνιον ἴσως. εἰ δὲ καὶ ὅ κλῆρος καὶ τὸ θέσις ἐναρίθμει, ἐς τε τὸν Καίσαρα ἁμαρτήσεσθαι, καὶ τὸν δῆμον ἀδικήσαι εἰς τὴν Δημομιλὶ ἀπορρήγνυ τὸ λῆγον τῆς λήξεως, ὅτι μὴ καθυβρίζει οἱ καλὸν εἶναι μόνοι, ἀλλὰ καὶ θνήσκειν, εἰ προκριθεὶς ἐκ πάντων εἰς σωτηρίαν ἐστὶ τῷ Καίσαρος, λύσιος αὐτῷ φαίνοιτο φιλοκινδυνότατον γεγενῆσθαι· καὶ τε τῷ Αχιλλέως ἐπόημά οἱ πάντα ὅτι μάλιστα, ἐς τὴν μητέρα, ὡς ἀφ' ἑς τὴν
" Θέτιν ὅπως τρεφοίμην, ἔλεγεν, Αὐτίκα τεθναίην, ἐπεὶ οὐκ ἄρ' ἔμελλον ἑταίρῳ Κτεινομένῳ ἐπαμύνειν. καὶ πάλιν εἶπεν, Αχιλλεῦ μὴ ἔφη κόσμει ἀθάνατος ἐκ πάντων ἑ) τοῦτο δὲ ἔπος, καὶ ὃ ἔργον αὐτῷ μάλιστα. αὐτὸς δὴ ἀνεκάλει δὲ Καίσαρα οὐχ ἑταῖρον, ἀλλὰ πατέρα, οὐδὲ συστρατιώτην, ἀλλ' αὐτοκράτορα, οὐδὲ πολέμου νόμῳ πεσόντα, ἀλλ' ἀθεμίστως ἐν βουλευτηρίῳ κατακοπέντα· ἐφ' οἷς αὐτὸν ἡ μήτηρ, ἐς ἥδιστα ἐκ ἂν δίους ἐπαλθῆσα, ἠπάλλετο ὡς μόνον ἄξιον Καίσαρος, καὶ λέγει ἔτι ὑπορροῦσα, ἐπέπαυτο ἐς τὰ ἐγνωσμένα σωτῆρι τύχῃ· πρήσσει γε μὴν ἔτι τύχη καὶ ἀνέξικακία μᾶλλον, ἢ φανερᾷ θρασύτητί πω χρῆσθαι. καὶ ὁ Καῖσαρ ἐπαινέσας, καὶ προσέτι ἐπορέγμενος οὕτως, αὐτίκα τῆς ἐπαύσεως ἐς τοὺς φίλους προὔπεμπεν, ἐς ἕως συγκαλῶν ἔκαστον ἐς τὸν ἀγῶνα μὴ πλήθους· σὺν δὲ Γάιον Αντώνιον δὶ ἀδελφὸν Αντωνίου στρατηγοῦντα τῆς Γόλεως ὑπομιμνήσας, ἔφη δίκαιον εἶναι τὸν θεὸν τῷ Καίσαρος· ἔθος γὰρ ἦν Ρωμαίοις, τοὺς θεοὺς ἐπὶ μάρτυσι γίνεσθαι τοῖς στρατηγοῖς ἀποχαλαμβάνων δὲ τὴν δημοσίων ὄρκωμα, αὖθις ἐκ τῆς ἀγορᾶς ἐς ὃν Αντώνιον ἐχώρει· ὁ δὲ ἰὼν ἐκ κήπου, ἔς ὁ Καῖσαρ αὐτῷ διέδραμε, Πομπηίου γνωμένου. Δομετιεῖς δὲ ἀμφὶ (καὶ θύρας πλείονος γνωμένης, ὁ μὲν Καῖσαρ καὶ (καὶ δὲ ἐς ὑποψίαν Αντωνίου τῆς ἀλλοτριώσεως ἐπῆκτο· εἰσκληθέντος δὲ ποτε, ἦσαν προσαγορεύσεις τε, καὶ προὔλαλήσαι πύσματα εἰκότα· ὡς δὲ ἦν λέγειν ἔδη προὔλω ἦσαν οἱ χρεία,
" ὁ Καῖσαρ εἶπεν, Ἐγὼ δὲ πάτερ Αντώνιε (πατέρα γὰρ εἶναί σε μοι δικαιοῦσιν αἵ τε
" Καίσαρος ἐς σὲ διαφερόσαι, καὶ ἡ σὴ προὔς ἐκεῖνον χάρις) τὴν (δὲ πιστοποιημένων ἐπ' ἐκείνῳ,

" ἐκείνῳ τὰ μὲν ἐπαινῶ, τὸ χάειν αὐτῶν ὀφλήσω, τὸ δ' ὕστερον φορήσω, καὶ λελέξε-
" ται μὴ πρόφασις, ἐς ὃν ἡ λύπη με παραδῷ· κτεινομένῳ μὲν οὐ πρῆξις, τὴν φο-
" νέων τε ἐξιασασθήσεται τὸν θυμὸν, ἐπεὶ ἐξέσωζες δὲ αὐτὸν, ἢ συνεκινδύνευες
" ὅμοια παθεῖν· ὧν εἰ θάτερον ἔμελλον ἔσεσθαι, κελεύω ὅτι μὴ πρᾶξις· ψηφιζομένων δὲ
" ἄλλων ὡς ὑπὸ τυράννῳ ἦρας, ἀπεῖπας ἐλευθέρως, καὶ τῷ δὲ σοι χάειν οἶδα
" καμπτόμενος. εἰ γὰρ τοὺς ἄνδρας ἔγνως συναιτίους τε βεβουλευμένους, οὐκ ὡς ἡμεῖς ἠ-
" γούμεθα ὑμεῖς ἐσώθημεν Καίσαρι, ἀλλ' ὡς αὐτοὶ λέγουσι τῆς τυραννίδος ἀφῃ-
" ρῆσθαι, ἅμα δ' οὐκ ἦσαν ἐκεῖνοι τυραννοκτόνοι, εἰ μὴ γὰρ φοβεῖς ἦσαν, δεῖ γὰρ ἐς τὸ Κα-
" πιτώλιον συνέφυγον, ὡς ἱερὸν, ἁμαρτόντες ἱκέται, ἢ ὡς ἐς ἀκρόπολιν, ἐξῃρεῖ. πό-
" θεν οὖν αὐτοῖς ἀμυησία καὶ τὸ ἀνθρώπινον τοῦ φόνου, ἢ τῆς βουλῆς ἢ τοῦ δήμου εἷς ὑ-
" πες ἐφάνησαν τοῦ ἐκείνου; καὶ οἱ τὸ πλεῖον ὁρᾶν ἐκέλευ ὕπατοι ὄντα, ἀλλὰ
" γὰρ θάτερα βουλεύσῃ Καῖσαρ, ἢ ἀρχὴ συνελάμβανε, ἅμα δ' ὑβριζόμενος τηλικοῦτον ἄγος,
" ἢ τοὺς πλανωμένους μεταδιδάσκειν· σὺ δὲ ἢ ὄμηρα τῆς ἀδείας εἰκαῖα αὐτοῦ τοῦ
" τοῖς ἀνδροφόνοις ἔπεμψας ἐς τὸ Καπιτώλιον· ἀλλ' ἔσαν ἢ τοῦτα οἱ διεφθαρμένοι
" σε βιάσασθαι· ὅτε μόνοι τῶν ἐξ ἁπάντων ἀναγωνιστῶν, καὶ αὐτοῦ σοῦ δίκαιον ὑπα-
" τεύοντος εἰπόντος, ὁ δῆμος ἐν ἀκρόᾳ Καίσαρος μνήμη ἠνόμωσε, πῦρ ὑπὲ αὐτοὺς ἐ-
" φερον, ἢ φοβούμενοι χάειν τῶν ἐλπίδων, ἐς τὸν ὑπερθεν ὅτι ὅπλα συνέλεγε-
" το, πῶς οὐχὶ τοῦ δήμου συνέπραξας, καὶ στρατηγήσας τῷ πυρὸς, ἢ τῶν ὅπλων, ἢ
" δίκην γε τοῖς ἀνδροφόνοις ἐπέχεφας; εἰ δίκης ἔδει χρῆν αὐτοφόρων φίλος ὢν Καίσα-
" ρι, ἢ ὕπατος καὶ Αντώνιος, ἀλλὰ Μάρκος μὲν ὀξὺ ὑπεταγμάτος ἀπορέπει χρῆν ὁ τῆς
" ἀρχῆς μέγεθος, ἀνδροφόνους δὲ ἐκ φυγῆν ἀναδήσεις, καὶ ἐς ἡγεμονίας σίτους δέ-
" σθαι μέλλοντας, οἷς ἀθεμίτως ἔχρισε δοῦπα λιπόντας. Συρίαν μὲν δὴ καὶ Μακεδονίαν
" ἀποκωλύοντες οἱ ὕπατοι, σὺ καὶ Δολοβέλλας, καθίσαμεν ἄρτι ὧν πεπραγμάτων,
" πρεσβεύσατε ἑαυτοὺς, ἢ τῷ δὲ σοι χάειν ἤδη δῶ, εἰ μὴ αὐτίκα Κυρίλιον καὶ Κρή-
" τιλλον αὐτοῖς ἐψηφίσασθε, καὶ φυγάδας ἠξιώσατε ἡγεμονίας αἰεὶ κατ' ἐμοῦ δορυφο-
" ρήσαι. Δέκμον τε τὸν ἐκλεκτὸν Κελτικὸν ἀναφορεῖτε ἔχοντα, καὶ πόνδε τοῖς ἀμφὶ ὑ-
" μαίας αὐθέντην τῷ μοῦ παῖδος θυμοῦσθον. Ἀλλὰ καὶ ταῦτα τὸν βουλεὺ ἐρῆς
" ἐγκαινίσαι, σὺ δ' ἐπιψηφίζεις, καὶ παρεύκαθησο τῆς βουλῆς· ᾧ μάλιστα πάντων ἥρ-
" μοζε λαβεῖν σωτῆρι λύτειπεῖν. Ὅ γὰρ ἀμυησίαν δοῦναι, ἢ ζωπυρίαν τοῖς ἐκείνοις χαρι-
" ζομένων μόνον, ὃ δὲ ἡγεμονίας αὖθις ψηφίζεσθαι τὰ θεῖα, ὑβριζόντων Καίσαρα, καὶ
" τὸν σὸν θυμὸν ἀκυρούντων· ὅπὲ ταῦτα μὲν δὴ ὁ πάγος ἐξιώσκε τῶν ἀγ-
" μόζοντος ἴσως ἐμοὶ τῆς τε ἡλικίας καὶ τῆς πρὸς σὲ αἰδοῦς, εἴρηται δ' ὅμως ἐς ἀκριβέ-
" στερον φίλον Καίσαρι, τὸ πλείστης τοῦ ἐκείνου ζωμῆς καὶ δυνάμεως ἠξιωμένον, καὶ
" ταῦτα δὴ αὐτῷ καὶ δοτὸν θυμόμενον, εἰ ἤδη σε δεξόμενον Αἰνεάδην ἀντὶ Ἡρακλείδου
" θυέσθαι· τοῦτο γὸ αὐτὸν ἐνδιάσαν, πολιὸν τῆς Ἀφροδίτης λόγον ποιούμενον. ἐς δὲ
" τὸν μόνον, ὦ Αντώνιε, πρὸς θεῶν τε φιλίων τὸ πρὸς αὐτοῦ τοῦ Καίσαρος, εἰ μόνοι τὸ
" τῶν γεγενότων μεταλαβεῖν θέλεις· δυνασαι γὸ εἰ θέλεις· εἰ δὲ μή, ταῦτά γε τὰ λοιπὰ
" τοὺς φονέας ἀμείνω μόνῳ μοι μὴ τὸ δήμου τὸ τῶν δὲ τῶν ἔτι μοι παρεικῇ φίλων
" συνίσασθαι τὸ συνεργῶν· εἰ δέοι τῶν ἀνδρῶν ὡς ἢ τῆς βουλῆς αἰδῶς ἔχει, μὴ ὑπε-
" δεήσῃ. τὸ ταῦτα μόνῳ ἀμφὶ τούτων, εἰδέναι σ' ὅπως ἔχῃ μοι τὸ τοῦτοι, δαπάνης τε ἐς
" τὸν Δία τὸν μέγιστον ὧν ὁ πατὴρ ἐκέλευσε τῷ δήμῳ δοθῆναι, τὸ ἐπιζεύσεως ἐς αὐτὸν, ἵνα
" μὴ βεβαιωθῶν ἀχάριστος εἶ) δοκεῖν, μηδ' ὅσοι καταδεχθέντες εἰς τοὺς ἀποικίας

" ὅτι μόνοις τῇ πόλει δι' ἐμὲ τέθνηκεν ὅσοι δὴ τῷ Καίσαρος βίᾳ ὅτι τῷ φόνῳ
" τοῦτο σε μετεωίκεται, ὡς ἐπ' ἀσφαλοῦς ἐξ ὑπικινδύνου τότε οἰκίας, τὰ μὴν καὶ
" μήλια αὐτῶν καὶ ὃν ἄλλον ἄπαντα κόσμον ἔχων ἀξίως σε, καὶ ὅσα ἀν ἐθέλῃς ἀνῆσα, πρὸς
" ἡμᾶς ὑπολαβεῖν, ἐς δὲ τὸν δίκαιον ἀποδοῦναί μοι τὸ χρυσίον τὸ ὑπίσημον, ὃ
" στρατηγήσαι μὴν ἐς τοὺς πολέμους ἐκεῖνος οὐδὲν ἐπέτριβε, ἀρκέσει δ' ἐμοὶ νῦν εἰς τεσά-
" κοντα μυριάδας ἀνδρῶν μεμιζόμενον, τὰ δὲ λοιπὰ τῆς δαπάνης, εἰ μὴ θαρρήσαι-
" μί σοι, τοῦτό σοῦ δῶρον ἔσται, ἢ ἀφ' ὧν ὀφείλω σοι ἐκ τῶν δημοσίων χρημάτων δώ-
" δεκα, ἀφαιρεθήσει δὲ αὐτίκα καὶ ἡ οὐσία. τοιαῦτα τοῦ Καίσαρος εἰπόντος, ὁ Αν-
" τώνιος κατεπλάγη τῆς τε παῤῥησίας καὶ τῆς ἀτολμίας τοῦτο δέξας οἱ πολλῆς καὶ
" πρὸ ἡλικίας φαντασίας, χαλεπὰ μὲν οὖν τοῖς τε λόγοις, οὐχ ὅσον ἔδη ὃ τρέπον ἐς
" αὐτὸν ἐρεθίσει, καὶ μάλιστα τῶν χρημάτων τῇ ἀπαιτήσει, αὐτεπάγγελτον αὐτὸν ὧδε ἠ-
" μείψατο. Εἰ μὲν ὁ Καῖσαρ σοὶ μὴ κληρονόμος ἐκ τῆς ἐπωνυμίας, ὦ παῖ, καὶ τὴν ἡγεμονίαν
" κατέλιπεν, εἰκὸς σε τῶν κοινῶν τοὺς λογισμοὺς αἰτεῖν, κἀμὲ ὑπέχειν, εἰ δὲ σοὶ νῦν τῷ
" Ρωμαίων τὴν ἡγεμονίαν δοῦναι ἔδοσαν οὐκ ἀναδοχῆς, οὐδὲ τῆς βασιλέως, οὗ οὐκ ἀλόν-
" τες ἐπώμοσάν μηδ' ἀνῶνα ἐπὶ λύξεσθαι, ὃ καὶ τοῦ πατρός σου μάλιστα οἱ φονῆς
" ὑπολέγοντες, φασὶν ἀνελεῖν αὐτὸν βασιλεύσαντα οὐχ ἡγούμενον ἔτι, ἐμοὶ μὲν οὐ
" δὲ ἀποκρίσεως δεῖ πρὸς σὲ περὶ τῶν κοινῶν. πλὴν αὖτε λόγῳ καὶ σὲ καυφίζω, μὴ
" χαίρειν ὀφείλειν ἡμῖν ἐπ' αὐτοῖς· ἐπορίσατο γὰρ οὐ σοῦ χαίρειν, ἀλλὰ τῷ δήμου, πλεῖ-
" στος τῷ μεγίστου δὲ μάλιστα πάντων ἐς τε Καίσαρα ἐστὶ ἔργου. εἰ γὰρ τὰ κατ' ἐμαυ-
" τὸν ἕνεκα ἀδικοῦς ἐπεφθόνει, οὐδὲν ἐγὼ ὑμᾶς ὑφιζομένους τοῖς φονεῦσιν ὡς τυ
" ραννοκτόνοις, τύραννος ὁ Καῖσαρ ἐλέγετο, ᾧ μήτε δίκης, μήτε ὑμῶν ἔρως, ἢ τὰ ἐγκω-
" σμιόντων βεβαιώσεως ἐπιμετεῖν, ἃ δίκαιος εἶχεν ἀεί, οὐ παῖδα, οὐκ οὐσίαν, οὐκ αὐ-
" τὸ δὲ σῶμα ταφῆς ἀξιούμενον, οὐδὲ ἰδιώτου· ἅπαντα γὰρ οἱ νόμοι τὰ σώματα τῶν τυ-
" ράννων ὑποτρέχουσι, καὶ τοῖς μνήμασιν ἀπειλοῦσι, καὶ δημεύουσι τοῖς οὐσίαις. ὧν
" ἐγὼ δικαίως ἔκαστον, ὑπηγωνιζόμην Καίσαρος, ἀδικαίου τε δίκης καὶ δημοσίας
" ταφῆς, οὐκ ἀκινδύνως οὐδὲ ἀνεπιφθόνως ἐμαυτῷ τυχεῖν, πρός τε ἀνδρας ταχυ-
" εργεῖς καὶ φόνου πλήρεις, καὶ ὡς ἔμαθες, ἤδη καὶ ἐπ' ἐμὲ στρωμωμένους, πρός τε
" τὴν βουλὴν ἀξιόμισθον ὄντα τῷ πατρὶ τῆς ἀρχῆς· ἀλλὰ καὶ ταῦτα κινδυνεύειν καὶ
" παθεῖν ὁτιοῦν ἡρούμην ἑκὼν μᾶλλον, ἢ ἄταφον καὶ ἄτιμον γενόμενον προϊδεῖν
" Καίσαρα, ἅπασιν ἀνδρῶν τῶν ἐφ' ἑαυτῷ, καὶ εὐτυχήσαντα τὰ πλεῖστα, καὶ ἀξιοτιμό-
" τατον ὄντα πάντων ἐμοὶ γενόμενον· τοῖς δ' αὖτοῖς μου τοῖς δὲ κινδύνοις, καὶ σὺ ταυτὶ
" ὅτι πρὸ ὀνόματος πάντα λαμπρὰ τῷ Καίσαρος ἔχεις, γένος, ὄνομα, ἀξίωμα, πρόσου-
" σίαν, ὧν σε δικαιότερον ἴσως ἐμοὶ χάριν εἰδέναι μᾶλλον, ἢ τὰ ἐκλεφθέντα εἰς τὴν
" τῆς βουλῆς πρόνοιαν, ἢ ἐς ἀντίδοσιν τῶνδε, ὧν ἔχεις, ἢ κατ' ἀνάγκας χρείας, ἢ λο-
" γισμοὺς ὑπεμέμφεσθαι πρεσβυτέρῳ νεώτερον ὄντα. Τὰ δὲ μὴ ὀρκεσεῖ σοι πρὸς
" τῶνδε εἰρῆσθαι, οὐ σημαίνῃ γ' ἢ τῆς ἡγεμονίας μὲ ὑπιθυμεῖν, οὐκ ὑπιθυμοῦντα μέ,
" οὐκ ἀπάξιον δὲ ἡγούμενον εἶ· ἢ ἀρέσθαι μὴ τυχόντα τῷ δεδηγμένῳ τὸ Καίσα-
" ρος, ὁμολογῶ μοι ἢ ὃ τῶν Ηρακλειδῶν γένος ὀρκεῖν. πρὸς δὲ τῶν σῶν χρεῶν, ἐθέ-
" λοντα μέν σε οὐκ τῶν δημοσίων δεδοικέναι, ἡγούμενον δὲ εἰρωνείαν λέγειν, εἰ μὴ πάντα
" νὸν ἔτι ἀγνοῶ σε κεκτᾶσθαι πρὸς τῇ παρεῖσι ἀπολελοιπέναι τὰ κοινὰ ταμεῖα τῶν
" προσόδων, ἐξ οὗ πρῶτον ἦλθε ὅτι τὸν ὀρκεῖν, ἐς αὐτὸν δὴ τὸ ταμιεῖον συμφερο-
" μένων, καὶ βύρεθησομένων αὐτίκα σὺν τῇ Καίσαρος οὐσίᾳ, ὅταν αὐτὰ ζητεῖν ἡ-

φισώμεθα. ἄδικον γὰρ οὐδὲν τοῦτο ἐς τὸν Καίσαρα ἔσται πεπονθώς τε ἦδη, καὶ οὐκ ἀν
εἰπόντα ἄδικον εἶη), εἰ καὶ ζῶν ἠτεῖτο τοὺς λογισμοὺς· ἐπεὶ καὶ τῶν ἰδιωτῶν πολλοῖς ἀμ-
φισβητοῦσί τινα καθ' ἕνα τῆς οὐσίας, οὐκ ἀδίκειται αὐτοῖς ἔχων γνώσῃ. ὧν δὲ μετε-
νεχθέντων τοῖς μὲ χρημάτων οὔτε τὸ πλῆθός ἐστιν ὅσον εἰκάζῃς, οὔτε ἃ νῦν ἔστι
πρὸς ἐμοί, πάντα τῶν ὑπαρχάντων καὶ δυνάμει, πλὴν δολοβέλλα καὶ τῶν ἐμῶν ἀδελ-
φῶν, ἡμαμυθίων μόνον οὐδὲν ὡς τυράννου, δι' ἐμὲ δὲ μεταβάντων εἰς χάρειν τῶν ὑπὸ
Καίσαρος ἐψηφισμένων, ἐπεὶ καὶ σὺ τἄλλα πάντα φέρων, οἷσπερ αὐτὰ ἔδημευ. τοῖς δυσχε-
ραίνουσιν, ἀφ' ὑφεσπῆς· οἱ μὲν γὰρ ἐκπέμψουσιν, ἀφ' ὑφεσπάσθαι, δῆμον δὲ τὸν ἐπὶ τοῖς
ἀσπίσιν. ὁ δὲ δῆμός ἐστιν, ὥσπερ καὶ σὺ τὰ Ἑλληνικὰ ἐρασπίδακτος ὢν ἔμαθες, ἀσάφ-
θμητον, ὡς ἔφη τὸ θαλάσσης κῦμα κινούμενον, ὃ μὲν ἦλθεν, ὃ δ' ἀπῆλθεν, ᾧ λόγῳ καὶ
τὸ ἡμέτερον αἰεὶ τοῖς δημοκόποις ὁ δῆμος ὅτι πλῆστον ἐξάρασα, εἰς γόνυ ἔρριψε. Τού-
των τοῖς πολλοῖς δυσχεράνας ὁ Καῖσαρ ἐς ὕβριν εἰρημένοις, ἀπεχώρει, τὸ πατέρα μὰ-
κελλον θαμινὰ ἐξ ὀνόματος· καὶ τὴν οὐσίαν ἐς τοσοῦτον αὐτίκα τοσοῦτόν πᾶσαν,
ὅσον κατὰ τὸ κλῆρον ἐλήγετο αὐτῷ, τοσοῦτον ὑπεχώρει οἱ δὲ δῆμον οὐ τῆσδε τῆς
ἀσυνδέτου, φανερᾶς τε τῆς Αντωνίου τοσοῦτον ἔχθρας ἡμερώσης καὶ τῆς βουλῆς
ζήτησιν αὖθις εἶναι) τῶν δημοσίων χρημάτων ψηφισαμένης, οἱ πολλοὶ ἔδοσαν τοσοῦτον τῷ
νέῳ Καίσαρι, τῆς πατρῴας ἐς τοὺς τραπέντας ἕνεκα, καὶ τῆς νεω-
τὶ τῇ χορηγίᾳ δημοκοπίας καὶ τοσουτοσίας, ἣ δὴ πάνυ αὐτῷ πολλὴ τοσοσιλλοῦσα,
οὐκ ἐδόκει τοῖς πλείοσιν αὐτὸν ἐν ἰδιώτου μέτρῳ καθήξειν, ὅτι ἦ Αντωνίῳ μάλι-
στα μὴ ὄν Καίσαρα νέον ἄνδρα καὶ εὐδοξοῦντα καὶ πλούσιον ἐταιρισάμενος ὑφ' ἑαυτὸν
ἔσται), τοσοῦτος ἄλλαττε τὴν Καίσαρος δυναστείας, οἱ καὶ τοῖς ὕστερα γιγνομένοις ἐφήδετο,
ὡς καὶ τὰ μάλιστα ἀλλήλοις ἐμποδὼν ἐσομένω, καὶ τῶν Καίσαρος πλούτου τὴν ζητή-
σιν· ὧν χρημάτων αὐτίκα διαλυθησομένων, καὶ σφίσι τὰ ἰδιωτικὰ τοσοσιλλοῦσα πλή-
θεις ἐξ αὐτῆς ἐσομένου· καὶ γὰρ πολλὰ τῶν κειμηλίων ἐπὶ τοῖς Καίσαρι, πολλοί τε
αὐτῶν ἐς δίκας τὸν Καίσαρα ἐσκήπτοντο τοσοῦτον χαρίων, ἕτερος ἑτέρῳ ὑπολέγοντες,
ἀνήρ τε ἔκεινοι, καὶ ὃ κειμήλιον ὑπὸ τοῖς πλείοσιν οὐκ τοσοχαφῆς εἶ) τῶν δημευθέντων,
ἢ φυγόντων, ἢ ἀναιρεθέντων· ἦγόν τε τὰς δίκας ὑπὸ τὸν Αντώνιον αὖθις, ἢ τὸν ἕτερον
ὕπατον Δολοβέλλαν· εἰ δέ τις καὶ ἐφ' ἑτέρας ἀρχῆς ἀδικάζετο, πάντα χορὸν τὰ πολλὰ
ὁμοίως ὁ Καῖσαρ ἐς χάρειν Αντωνίου ἠπάτα, τὰ τὼ ἀνήματα τῷ πατρὶ οὐκ ὦ δημο-
σίου γνώμῃ ὑπεδέκετο, καὶ ὃ τελευταῖον ψήφισμα ὃ βεβαιοῦν τὰ Καίσαρι πε-
τοσαγμένα πάντα, ὕβρις τε πολλὰ τῶνδε τὰς δίκας ἦσαν αὐτῷ, καὶ ὃ τῆς ζημίας
τοσοῦχωσεν ἐς ἀπιστίαν ἔς τε Γέδιον καὶ Γναῖον οὗτοι γὰρ τὸν οὐκ τῶν Καίσαρος
ἀφεθέντων τὴν κληρονόμου μοῖραν εἶχον, μέμφασθαι τῷ Αντωνίῳ τοῖς τε σφῶν
αὐτῶν καὶ τοῖς τῶν Καίσαρος, ὡς ἄδικα πάντων τῶνδε ὃ ψήφισμα τῆς βουλῆς·
ὥστό τι αὖθις τὰ ἐς ὕβριν ἐκλύειν δεῖν μόνα, τὰ δὲ πάντα κυροῦν, τὰ ὅσα τῷ
Καίσαρι πεπραγμένα. ὁ δὲ ὡμολόγει μὲν τὰ πραττόμενα, ἴσως οὐ αὐτὸς ἔχων τι
τοῖς συνεψηφισμένοις, καὶ τὰ ἐψηφισμένα δή ἔφη, τοῖς τότε δόξασιν οὐ αὐτὸς γε-
γράφθαι· μόνης γὰρ τῆς ἀμνηστίας ἐπιγούσης ὃ μηδὲν ἀδικεῖσθαι τῶν προδιῳχη-
μένων, οὐ τὸ αὐτὸ ἦν χάρειν, οὐδὲ ἐφ' ἅπασι ἁπλῶς μᾶλλον, ἢ ὡς εὐπρέπειαν καὶ
πρόνοιαν τοῦ δήμου, δορυξουμένου τότου, ὑπογραφεῖσθαι· εἰ δὲ δικαιότερον τῇ
γνώμῃ τοῦ ψηφίσματος μᾶλλον, ἢ ᾧ ῥήματι χρωμένους, μὴ πᾶς εἰκὼς αὐτοπρέπ-
τειν ἀνδράσι τοσοῖσδε, ἰδίων ἢ τοσοσιλλῶν κτήσεων κρᾶσιν οὐκ πεισοῦσιν τοῦ

ναυίσχυ, ζυνόνδι πλοῦτον ἀλλοτρίου τε καὶ οὐκ ἰδιωτικὸν πρὸς ἐλπίδα λαβόντος, καὶ οὐκ ὀλιγοδρόνως, ἀλλ' ἐς θρασύτητα τῇ τύχῃ χρωμένου, σφᾶς μᾶλλον φείσασθαι ὃ μέρος ἡμαλώτων πρὸς Καίσαρα. ὧδε μὲν ὁ Αντώνιος τοῖς ἀμφὶ τὸν Πινάριον ἀπεκρίνατο, καὶ διῆλθε σὺν ἔμοιγε, ἵνα μὴ καὶ ὃ μέρος σὺν ταῖς δίκαις πρὸς σφᾶς πολεμοῖτο, οὐ σφῶν ἕνεκα αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τῶνδε τῷ Καίσαρος· ἔμελλον γὰρ αὐτῷ μετ' οὐ πολὺ πόλεμα χρήσεσθαι. θέας δὲ πλησιαζούσης, ὡς ἔμελλεν ἐπὶ Βρούτου στρατηγοῦντος ἐπιδώσειν Γάϊος Αντώνιος ὁ ἀδελφὸς Αντωνίου, καὶ ἅπαντα τὰ Βρούτου τῆς στρατηγίας ὑπὲρ πεδίων ἁπάντων, ὥστε σκιὴν τε ὡς ἐς αὐτὸν διαφυλάξαι, καὶ ἅμα σὺν τῇ θέᾳ ὃν δῆμον ὑπακοαθέντα καλέσειν τοὺς ἀμφὶ τὸν Βροῦτον. ὁ δὲ Καῖσαρ μὴ πεδίων ὃ πλῆθος, ὅσον ἀργύρεον σὺν τῆς πομπῆς ἐλήγετο, αἰεὶ κατὰ μέρος τοῖς φιλάρχοις μὴ εἰδόσιν νέμειν τοῖς φθάσασι λαβεῖν, καὶ ἐς τὰ πολιτήρια πρεσβεῖα, ἀπακηρύξειν ἐκέλευεν ὅσον δυνάμενο πόλεμα, τοὺς πομπεύσοντας ὀλιγίστου, ἀφ' ἑτέρας δίκης ἀμφίβολα ἢ ὑπόφοβα ἔπεσθαι, καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ καταδύειν. ὡς δὲ ὑπὸ τῇ κληρονομίᾳ καὶ τὸ ἴδιον αὐτοῦ πρεσβεῖον, ὅσον ἦν τῶνδε Οκταουίου ὃ παῖς, ἢ ἐπίρρωσεν ἐς αὐτόν, καὶ τὰ τῆς μητρὸς πόλεμα καὶ τὰ Φιλίππου, καὶ ὃ μέρος ὃ κλήρου Πινάριον καὶ Πέδιον αἰτήσας, πρεσβεύσειν ἐς τὸν δῆμον πομπεύσεσθαι, ὡς τῆς Καίσαρος πρεσβείας οὐδὲ ἐς τοῦτο μόνον ἀρχούσης ἀφ' ἑαυτῆς ἐπιρρεία, ὁ δῆμος οὐκ ἔπι παρὰ τοῦ πομπεύσοντος Καίσαρος, ἀλλὰ πρὸς τῶνδε αὐτὸν τὸν ὑπόδοσιν λογιζόμενος εἶναι, ἐκ παθῶν αὐτὸν ἠλέει, καὶ ἐπήνουν ὧδε πάσχοντα, καὶ ὧδε φιλοτιμούμενον, δῆλοί τε ἦσαν οὐκ ἐς πολὺ τὸν ἐς αὐτὸν Αντωνίου ὕβριν χαροφρόνως διενέγκαντες δὲ πρὸς τὰς Βρούτου θέας πολυτελεστάτας δὴ θηριομάχας· ἐμμισθοι γὰρ θῆρες μάχεσθαι παρεσκευάσθησαν καὶ πρὸς τὸν Βροῦτόν τε καὶ Κάσσιον, ἐπεὶ ὁ λοιπὸν αὐτοῖς θέαν σπουδῆ μᾶλλον ἐποιήσαντο ἐς τὸ ἔλεος, εἰσέφερον ἀνδρείους, καὶ ἐς θέας ἐπίηχον μᾶλλον τὸν ἀξίωσιν αὐτῶν σῴζειν. Βροῦτος μὲν ὁ Κάσσιος, ἐπεὶ σφῶν ἐς ἐλπίδας ἐς τὸ πᾶσις θέας ὁ Καῖσαρ διέχρεεν, ἔγνωσθη εἰς Συρίαν καὶ Μακεδονίαν, ὡς πρὸς Αντωνίου μὲν Δολαβέλλα σφίσιν ἐνηφισμένας, χωρεῖν καὶ βιάζεσθαι· καὶ τῶνδε φανερῶν ἠλωμένων, ἠπείγετο καὶ Δολοβέλλας ἐς τὸν Συρίαν, καὶ πρὸς Συρίας ἐς τὸν Ασίαν ὡς χρηματιούμενος ἀπ' αὐτῆς. ὁ δὲ Αντώνιος ἠγνοῦμενος ἐς τὰ μάλιστα οἱ δεινόν, δυνάμεως, τὸν τὸ Μακεδονίᾳ στρατιάν, ἀρετῇ τε οὐσῃ ἀρίστην καὶ πλήθει μεγίστην (ἐξ ὧν δὲ ὧν τέλη) καὶ ὅσον ἄλλο πλῆθος αὐτοῖς ἑξοτῶν καὶ ψιλῶν ἢ γυμνητῶν σὺν ἐζεύγνυτο, ἵππας τε πολλὰς καὶ πρὸς σκιὴν κατὰ λόγον ὁ τέλης, δικαιοῦντα πρὸς σπεῖρα Δολαβέλλα Συρίαν καὶ τὰ ἐς Παρθυαίους ὑπιτεταμμένα, ὅθεν δὲ ὁ Καῖσαρ αὐτοῖς ἐς Παρθυαίους ἔμελλε χρῆσθαι, πρὸς ἑαυτὸν ἐπινοῶ μετιέναι. ὅτε καὶ μάλιστα ὧν ἀληθῶς ὃν Ιόνιον πρᾶσσοντα, διῆλθε σὺν τῇ Ιταλίᾳ ἔτι), ἄφιλο δὲ φήμη κατέσκηψε Γέτας τὸν θάνατον ὃν Καίσαρος πυθομένους, Μακεδονίαν πορθεῖν ὑπιτρέχοντας, καὶ ὁ Αντώνιος τῷ βουλῇ ἤρτει ὃν στρατὸν, ὡς Γέταις ὑπιθήσων δίκην, ἐς τε Γέτας αὖτ πρὸς Παρθυαίων Καίσαρι πρεσβεύσας, καὶ τὰ Παρθυαίων ἠρεμεῖν σὺν ᾧ παρῆν. ἢ μὲν δῶν βουλὴ τῷ φήμῃ ὑπενόει, καὶ τοὺς ὑπισχνουμένους ἔπεμψεν· ὁ δὲ Αντώνιος ὃν φόβον αὐτῶν καὶ τῷ ὑποψίαν ἐκλύων, ἐνηφίσατο μὴ ἐξεῖναί τῳ κατὰ μηδεμίαν αἰτίαν πρὸς Δικτάτορος ἀρχῆς μήτε ὑπενφίζειν, μήτε λαβεῖν δίδομένην, ἢ τὰ σὺν τῶνδε ὕβρεως ὑπαινεῖ πρὸς τὸν σὺν τυχόντων ἁμαρτάνειν,

καὶ τῷδε μάλιστα ἥδων τοῖς ἀκούουσι, καὶ τοῖς ὑπ' Δολοβέλλα τοιαῦτα ποιοῦσι συνήμυνος ἐν τέλος δώσειν, ἠρέθη τ' ὁ Μακεδονία δυνάμεως ἐπὶ γρατηγὸς αὐτοκράτωρ, καὶ ὁ μὲν ἔχων ἃ ἐβούλετο, Γάιον τὸν ἀδελφὸν αὐτίκα σὺν ἐπιτροπῇ δόγμα φέρουσα παρ' γρατῶν διεπέμπετο. οἱ δὲ ὑποπτεύσαντες τῆς φήμης ἐπιμελόντως, Γέτας ἔλεγον οὐκ ἰδιῶν ὁ Μακεδονία, τοιαῦτα δὲ, εἴτε ἀληθῆ, εἴτε ὑπ' Αντωνίου διδαχθέντες, ὅτι δίος ἦν, μὴ τῆς γραπαῖς ποι μεταλλούσης οἱ Γέται τὴν Μακεδονίαν ὑποφράμειν· ᾧδε μὲν εἶχε τὰ ὁ Ρώμη. Καίσαρος δὲ καὶ Βεργύτου χρήματα καὶ γραπαὶ συνέλεγον, καὶ Τρεβώνιος ὁ τῆς Ασίας ἡγούμενος τὰς πόλεις αὐξῆς ἐπῄρχε, καὶ Δολοβέλλας ᾔδη πω οὐκ ἐδίκετο οὔτε Περγάμῳ οὔτε Σμύρνῃ, ἀλλὰ μᾶλλον ἀγερὼν ἔξω τείχους ὡς ὑπάτῳ προσῄει· ὑπαχθεισῶν δ' ἐκείνου σὺν ὀργῇ τοῖς τείχεσι, καὶ σφᾶς ὠθούσης, ὁ Τρεβώνιος αὐτὸν ἔφη δίκαιον εἶναι Εφέσῳ, καὶ ἐς τὴν Εφεσον αὖθις ἀπιόντι, ὅτι ἐφεστρατεύσατο οὐκ ἀναιτίως ἔπεμπεν, οἵ γε τὸν ὑπατεύοντα ἀπιόντα τ' Δολοβέλλαν ὁρῶντες, καὶ σφᾶς ἔτι προσιόντας, ὀλίγοις σφῶν προσλιπόντες ἕπεσθαι αὐτῷ, ἐς τὴν Σμύρναν ἐπανῆλθον, καὶ τοῖς ὀλίγοις ὁ Δολοβέλλας ἐπεφρώσας τε καὶ ἀφιλαβῶν, ἔκτεινε, καὶ ἦλθε τῆς αὐτῆς ἔτι νυκτὸς ἐς Σμύρναν, καὶ αὐτὴν ἀφύλακτον εὗρεν, εἶλε δ' ἀφ' ἑκατέρων. Τρεβώνιος μὲν τοῖς ξυλλαμβάνουσιν αὐτὸν ἔτι θύραζε ὁρμῶσιν ἠκολούθησε, καὶ ἔφθασε μὲν αὐτοῖς ἐκών, καί τις τῶν λοχαγῶν αὐτὸν ὑποσκόπτων ἡμείψατο, Ἰθι σύ, δοῦρε τὴν κεφαλὴν καταλιπών· ἡμῖν γὰρ οὐ σοί, ἀλλὰ τὴν κεφαλὴν ἄγειν προστέτακται. καὶ ὃς εἰπών, αὐτὸς ἀπέτεμε τὴν κεφαλήν. ἅμα δ' ἡμέρᾳ Δολοβέλλας μὲν αὐτὴν προσέταξεν ὑπὲρ τῶν γρατηγικῶν βημάτων, οὗπερ ὁ Τρεβώνιος ἐχρημάτιζε, προτεθῆναι· ἡ γραπὰ δὲ σὺν ὀργῇ καὶ ὁ οἰκετικὸς ὄχλος ὅμιλος αὐτῆς, ἐπὶ τὸν φόνον Καίσαρος ὁ Τρεβώνιος μετεχόμενοι, ἐκ πανοπλίου δὴ Αντωνίου ὁμιλίᾳ προϊόντος τῶν βουλευτηρίου προεισάπασι, ἔς τε δὴ σῶμα αὐτοῦ ποικίλως ἐνύβριζον, καὶ τὴν κεφαλὴν ἅτε σφαῖραν ὁ λιθοβρώτου πολὺ διαβάλλοντες ἐς ἀλλήλους ὑπὸ γέλωτος, σὺν ἔχθει τι καὶ σὺν ὑπερηφανίᾳ. καὶ προῆλθε μὲν ὧδε τῶν φοινίων δίκην τοῖς δικαίοις ἐπιδικάσαι. ὁ δ' Αντώνιος ἐς τὴν Ιταλίαν ἐκ τοῦ ἀνω τῆς Μακεδονίας διενεχθεὶς ἐπανῆλθε, καὶ προφάσεως δίκης ἐς τὸν ἀπορῶν, ἔξω τὴν βουλὴν αὖθις τῆς Μακεδονίας ἐπιμάξαι οἱ τὴν ἐντὸς Αλπεων Κελτικήν, ἧς ἦρξεν Δέκμος Βρεῦτος Αλβῖνος, εἰδὼς μὲν ὅτι καὶ ὁ Καῖσαρ ἐκ τῆσδε τῆς Κελτικῆς ὁρμώμενος, ἐκράτησε Γερμανῶν, ὡς δὲ τὰ γρατὸν δίζων οὐκ ἐς τὴν Ιταλίαν, ἀλλ' ἐς τὴν Κελτικὴν μετακαλῇ, ἡ δὲ βουλὴ τήνδε τὴν Κελτικὴν ἀκρόπολιν ὑπὲρ σφίσιν ἡγουμένη, ἐδυσχέραινέ τε, καὶ τῆς ἐπάρας ἕνεκα προῆκτο, καὶ τὴν Μακεδονίαν δύντες αὖθις, μετεπέμποντο, ἰδίᾳ τε αὐτῶν οἱ δυνατοὶ ἐπίστελλον τῷ Δέκμῳ τῆς ἀρχῆς ἐξιστῶς ἔχεσθαι, καὶ γρατὸν ὄχλον καὶ χρήματα ἀγείρῃ, εἰ προῄει Αντωνίου βιάζοιτο. οὕτως ἐδιδίσκετό τε καὶ ἐπῄρχε τὸν Αντώνιον εἶχον· ὁ δὲ αὖθις μὲν τῆς βουλῆς ἐπινοῆ ὃν δῆμον αἰτῆσαι νόμῳ τὴν Κελτικήν, ᾧ πρόπαν καὶ ὁ Καῖσαρ αὐτὴν προὔτεσαν εἰλήφει, ἐς συνείαν δὲ Δολοβέλλας ἐφῄει. ἐς δὲ φόβον τῆς βουλῆς τὴν γραπαὶ ἐς τὸ Βρεντέσιον ἐκάλεσε Γαΐῳ ὃν Ιούλιον πρεσβευτὴν αὐτίκα, καὶ ὁ μὲν ἔμιμνε ποιήσων ὡς προστέτακτο. ἦσαν δ' ἦσαν αὖ Κελτίνιος ἀγερωχοῦντες ἔμμενε τελέσαι, καὶ ὁ Καῖσαρ ἐς τὰς ἡμέρας ᾗ πατρὶ τὴν τε χρύσεον δρέπανον καὶ στέφανον πρὸ ἐσβάλλει, ἀπ' αὐτοῦ κἀκ πάσας ἡμέρας ἐνφορίσωνται προσῄεσαν, τῷ Κελτινίου δὲ εἰπόντος οὐκ ἀνέξεσθαι ἡμῶν μόνου Καί-

σαρος ὁ ταῖς αὐτοῦ δαπάναις, ὁ Καῖσαρ αὖθις ἐς ὃν Αντώνιον ἦλθ ὡς ὕπατον. Αντωνίου δ' εἰπόντος ἐς τὴν βουλὴν ἐπαινέσαι, χαλεπήνας ὁ Καῖσαρ, Ανάφερε, εἶπεν, ἐγὼ δὲ ὃν ἀρέσκει ἕως δύο ἢ τὸ δόγμα τοῦτο θήσω· καὶ ὁ Αντώνιος χαλεπήνας, ἐκώλυσεν· ἐκώλυσε δὲ καὶ ὁ ταῖς ἑξῆς ἡμέραις ἐπὶ πολὺ λοιδορούμενος, ἂν αὐτὸς ὁ Καῖσαρ ἐπέλθῃ, μᾶλλον ἢ ὑπὸ τοῦ παντὸς Αφροδίτης ἠγαπημένος, ὅτε καὶ αὐτὴν ἡ τοῦ νεὼ ὁ πατὴρ ὃν ὁ ἀγορᾷ ἅμα αὐτῇ ἀγορᾷ ἀνέθηκε· ὅτε δὴ καὶ μάλιστα μῖσος ἤδη ἐμφὲς ὁ πρώτων ἐς τὸν Αντώνιον ἐλήγετο, ὡς οὐκ ἐς τὸν τοῦ Καίσαρος φιλανθρωπότατα μᾶλλον, ἢ ἐς ὃν τοιοῦτον ὑβρίζοντα ἀκαίρως. αὐτός τε ὁ Καῖσαρ μετὰ πλήθους οἷα φρουρᾶς, ὃν δῆμον καὶ τοὺς ὠνητὶ παρόντας ὑπὸ τῷ παρόντι, καὶ τοὺς ἐκείνῳ στρατευσαμένους ἐθελόντας, ὑπερφόνως ἱκέτευεν, ὦ μόνῳ αὐτῷ διὰ δὴ καὶ τοσάδε πάσχοντος ὑποφορᾶν καὶ ἀμύνῃ ἑκόντος, Καίσαρι δὲ τῷ σφῷ Αὐτοκράτορι καὶ βιαίῳ ἀμυνόμῃ ἀπαμυνομένῳ τοὺς Αντωνίου· ἀμείνων δὲ καὶ σφίσιν αὐτοῖς ὁ δεῖν ἔχοιτο βέβαιον ὂν εἰληφέναι τοῦτο Καίσαρος, εἰ μὴ δὴ αὐτῷ Καίσαρι μόνῳ τὰ ἐψηφισμένα βέβαια· Αντωνίου τε πομπεύοντος τῆς πόλεως ἐς τὰ ὑπλῆ ἀναπηδῶν, κατεβόα, Καίσαρι μὲν δι' ἐμὲ μήτε ὀργίζεσθαι, μήτε ὑποβείβῃ βιαίῳ σοὶ μάλιστα, ὦ Αντώνιε, ἐς τὰ μάλιστα γεγηθυιῷ, ἐμοὶ δὲ τῷ μόνῳ ὕβρεων ἐς ὅσον ἥλις, ἐμφορᾶσθαι· τὴν δὲ τῆς οὐσίας ἀφαίρεσιν, μέχρι τοῦ πολίτας κομίσασθαι τὰ ἀφαιρέσεως, καὶ τὰ λοιπὰ πάντα ἔχειν· ἀρκεῖσθαι γὰρ ἐμοὶ πενομένῳ τὴν τε τῆς πόλεως δόξαν, ἀλλ' ἀφαιρεῖν, καὶ τὰ τοῦ δήμου ἀφαιρέσεως, εἰ ἐάσεις δοθῆναι. ἐφ' οἷς ἤδη καὶ πάντων σιωπῆς ἐγίγνετο καὶ φανερὰ καὶ τοῦ Αντωνίου βοαί· ἀπειλησαμένου δ' αὐτοῦ πικρότερον τοῦ Καίσαρι, καὶ τῆς ἀπειλῆς ἐξενεχθείσης ἐς τὸ φανερόν, ἔτι μᾶλλον ἄπαντες ὥρμηντο, καὶ οἱ τῆς φρουρᾶς Αντωνίου ταξίαρχοι, ἐστρατευμένοι τε Καίσαρι τοῦ πατρός, καὶ ἐς τὰ μάλιστα ὑπὸ Αντωνίου τότε τοῦ πρώτου μισηθέντες, τὴν ὕβριν αὐτὸν ὑπερβαλεῖν ἠξίουν καὶ ἀφ' σφᾶς καὶ δι' ἑαυτὸν ὑπὸ Καίσαρι στρατευσάμενοι, καὶ τῶνδε τὴν οἱ πρὸ ὀντων ἀγαθῶν πρὸ ἐκείνου τυχόντα. συλλογισκόμενοι οὖν ὁ Αντώνιος δυηθήσειν οὐσι τούτοις, καὶ τοὺς προφέροντας αὐτὰ αἰδούμενος, ἤδη δέ ποτε τοῦ Καίσαρος αὐτοῦ ἀφ' ὑπὲρ δήμου ἐς τὴν ἀλλαγὴν τῆς Κελτικῆς διόρθωσιν, ὠμολόγησε τοῖς λεγομένοις, καὶ ἐπέμενεν αὐτὰ καὶ οἱ πόλυ ἀβούλητα ὄντα, τῆς δὲ γνώμης τοῦ νεανίσκου ἕνεκεν μεταπέσεσθαι, ἐπηρμένου τε ἐπαρθῶς ἔτι τηλικοῦδε ὄντος, ἐς ὀργὴν ἔχοντος αἰδέσιμον ἢ ἄμεινον ἐς πρεσβυτέρους τε καὶ ἐς ἄρχοντας, ἅτε αὐτοῦ μόνου χαίρειν τοῦ νεανίσκου χρῄζειν ἔτι τουλπιάσι· σφῶν δὲ αὐτῶν ἕνεκα ἀξιουμένων ἕνεκα αὐτὸς καθῆκεν τῆς ὀργῆς, καὶ ἐς τὴν πρότερον ἑαυτοῦ φύσιν τε καὶ γνώμην ἐπανῆκεν, ὧν καὶπερ ἀπέχηται τῆς ἀμετρίας. ταῦτα οἱ ταξίαρχοι ἀπασασάμενοι, στυγῆσαι ἀμφοτέρους· οἱ δὲ ἐπεμέμφοντο ἀλλήλοις, καὶ σπουδάσαντες ἐς φιλίαν, ὅ τε νόμος ὁ περὶ τῆς Κελτικῆς προσῆκε φέρειν αὐτίκα, ὀρρωδούσης πάλιν τὴν βουλῆς, καὶ ὑπερβαλούσης, εἰ μόνῳ ὁ Αντώνιος αὐτὸν προσβουλεύοι, καλέσαι προσβουλεύσαντες, εἰ δὲ ἀπροσβούλευτον ἐς ὃν δῆμον ἐσφέροι, τοὺς δημάρχους ἐς κώλυσιν ὑπιπάμπειν, ἤσθη μὲν οὖν ἐπὶ τῷ ἔθνος ὅλως ἥδιστον ἡγεμονίας ἠξιωμένῳ· ὅτῳ ἐδεδίκεσαν αἰσχρὸν τοῖς Κελτικὴν οὖσαν. ὁ δὲ Αντώνιος αὐτοῖς ἀντεπεκάλει, εἰ Δέκμῳ μόνῳ αὐτῷ πιστεύοιεν, ὅτι Καίσαρα ἀπέκτεινεν, αὐτῷ δὲ ἀπιστοῦσιν, ὅτι οὐκ ἀπέκτεινε· τὸ καταγρεφὰς μόνον αὐτοῖς καὶ κλίναντα ἐς γόνυ, ἀπορρίπτων ἤδη ταῦτα φανερῶς ἐς ἀπόνοιαν, ὡς ἐφηδόμενος τοῖς γεγενῆσθαι. ἡδούσης δὲ τῆς κυρίας ἡμέρας, ἣ

μὴ βουλὴ τὴν φυλέτην ἐνόμιζεν ἐκκλησίαν συλλεγήσεσθαι· οἱ δὲ νυκτὸς ἔτι τὴν ἀγορὰν παρεσκευάσαντο, τὴν λοιδορίαν ἐκάλουν ἀπὸ στόματος ἐξηλυθεῖαν· καὶ ὁ δημότης λεὼς ἀμφόλογος, τοῦ Αντωνίου στασιάσαντος ὅμως μᾶλλον τοῦ Καίσαρος ἐφέστηκε τοῖς παρασκευάσμασι, καὶ διόλου ἐδείτο δὲ μάλιστα μὴ, ἵνα μὴ Δέκμος ἄρχοι χώρας τε ὑπατείας καὶ γραπτὰς, ἀνδροφόνος ὢν τοῦ πατρός, ὅτι δὲ τοῦτο τοῦ ἐς χάος Αντωνίου ξυμπλακέντος· παρεσκεύασε δὲ ἄρα τι καὶ αὖθις ἀντιλήψασθαι τοῦδε Αντωνίου. διαφθαρέντων δὲ χρήμασι τὴν δημαρχίαν τοῦ Αντωνίου καὶ καταπαυσάντων, ὁ νόμος ἐκυρώθη, ὁ δὲ γραπτὸς Αντωνίῳ μετ' αἰτίας ἀναρρητοὺς ἤδη ὄντι Ἰόνιον ἐπέρασε· τὴν δὲ δημαρχίαν λύκος ἀποθανόντος, ἐς τὸν αὐτὸν χρόνον ὁ Καῖσαρ ξυνέστασε Φλαμινίῳ, καὶ ὁ δῆμος οἰόμενος αὐτὸν ὑπηγμένον τῷ ἀρχῇ διὰ τὸ νεώτερον τῆς ἡλικίας οὐ πάνυ ἐθέλειν, ἐπεύσατο τὰ τῆς χειροτονίας δημαρχον ἀποφῆναι ὅτι Καίσαρα. ἡ δὲ βουλὴ τῆς αὐξήσεως ἐφθόνει, καὶ ἐδεδοίκει μὴ δημαρχῶν τοὺς φονέας τοῦ πατρὸς ὅτι ὁ δῆμος ἐς δίκην ἀπαγάγοι· Αντώνιός τε τῆς ἔριδος συνεχείρει λύσης τοῦ Καίσαρος φιλίας ἀπορίδων, εἴτε ἐς χάος τῆς βουλῆς ἢ πρὸς ἐχθρείας, ἀμφόλογός τε διὰ τῆς Κελτικῆς νόμου, εἴτε ἀποικίας γνώμη, τοσοῦτος ἔφευ ὡς ὕπατος, μηδενὶ Καίσαρος ἐξέργειν πάντα νόμους, ἢ χρήσασθαι κατ' αὐτὸν πρὸ μίας ὡς τῆς ἐξουσίας. ἀχαίσου δ' ἐς ὃν Καίσαρος, καὶ ὑβρεισῆς ἅμα ἐς αὐτὸν ἐν ὃν δῆμον τῆς παρεσκευασμένης ὁμοίως, ὁ μὲν δῆμος διώρισε, τὴν φιλονεικήσιν ἔμενον ἐν ταῖς χειροτονίαις, ὥστε διῆσαν ὃν Αντώνιον· καὶ ἀμύνειν τὸν χειροτονίαν τοῖς ὑπολοίποις τῶν δημάρχων ἠξίουν. ὁ δὲ Καίσαρ ὡς ἔφασ ὑπεβουλευόμενος, ἤδη πολλοὺς παρεπέμπετο ἐς τε τὰς τοῦ παρόντος αὐτῷ ἀποικίδας πόλεις ἐξαγγέλλων ἃ πάσχοι, καὶ τὰ ἐκάστων γνώμας καταμανθάνων· ἔπεμπε δὲ καὶ ἐς τὰ Αντωνίου στρατόπεδα ὑποψίαν τινὰ ἀγορᾶς φέροντας, καὶ συντυχόντας τοῖς στρατιώταις μάλιστα, καὶ ἐς ὃ πλῆθος διαρρηθὲν ἀφανὲς βιβλία· καὶ ὁ μὲν ἀμφὶ τούτων· οἱ τάξιαρχοι δὲ αὖθις παρὰ Αντωνίου καιρὸν αἰτήσαντες, ἔλεγον, Ἡμεῖς ὦ Αντώνιε, καὶ ὅσοι ἄλλοι μετὰ σοῦ Καίσαρι στρατευσάμενοι πολλὰ ἡγεμονίαν αὐτῷ συνεστησάμεθα, καὶ ἐς τὰ καθ' ἡμέραν αὐτῆς ἐπανῃρέται γνώμονες διαπεπονήμεθα, ἔχθει μὲν ὅσον καὶ βουλῇ τοὺς φονέας αὐτοῦ γεγενῆσθαι εἰς ἡμᾶς χεωμένους, καὶ πολὺ βουλεῖ ἐκείνοις ὑπὸ τῆς ἐπουσίας· ἢ δήμου δὲ ἐξελάσαντες αὐτοὺς, ἀνεθαρρήσαμεν, οὐ πάντα τὰ Καίσαρος ὁρῶντες ἄφιλα τοῦδε ἀμυήμονα οὐδὲ ἀχάριστα, πολὺ δὲ ἐς ὃ μᾶλλον ἀσφάλειαν ἔχομεν τὸ σὸν φίλον τε Καίσαρος ὄντα, καὶ ἡγεμονικῶτατον μετ' ἐκεῖνον ἐν πάντων, καὶ ἄρχοντα ἡμῶν, καὶ ἐς τὰ μάλιστα ὑπερδείσαντες· διαφυομένων δὲ τὴν ἐσφοράν, καὶ θρασίους ἔς τι Συρίαν καὶ Μακεδονίαν βιαζομένων, καὶ χρήματα καὶ στρατιὰν ἐφ' ἡμᾶς ξυνιστάντων, καὶ τῆς βουλῆς· οἱ Δέκμον ἐπαλφούσης, καὶ σοῦ τοῖς φρονήμασι ἐς τ' Καίσαρος τὸ νέον διαφορὰν δαπανήσαντος, δίδιμεν εἰκότως, μὴ ἐς ὃν μόνον πατρὸς, καὶ ὅσον οὔπω πρόπατρον πόλεμον, ἡ τάσις ὑμῶν τοῦ πολέμου ξυνεπιθῆται, καὶ διαπαραδῷ τοῖς ἐχθροῖς καὶ ἡμῶν, ἃ βούλοιτο. ὧν εὐθυμηθέντα σε ἀξιοῦμεν, ὁσίας τε χάριν ἐς ὃν Καίσαρος καὶ φιλότητος τοῦδε ὑπομνήσαντα σοι ἡμῶν, καὶ τοῦ ἡμῶν αὖ σοῦ τε συμφερόντων οὕνεκα, ἕως ἔτι δυνάσαι, Καίσαρι μὲν, ὅσον ἀρκέσει μόνοι, ξυνεπαμῦναι τοῖς φονέας ὑμισεγνῶσι, σὲ δὲ αὐτὸν καὶ δυνατώτατα τὰ ἀμείνω ἡμῶν τε καὶ ἡμᾶς ἡγεῖσθαι τοῦδε σκυθάσαντα τοῖς ὑπερφρονοῦσι αὐτῶν. τοῦτο τοῖς τάξιαρχοις εἰπόντας ὁ Αντω-

νιος ὧδε ἠμείψατο, Οσῃ μὲ βίνοίᾳ καὶ σπουδῇ περὶς Καίσαρα πεποίηται ἐγὼ μέν, φιλοκαισαρώτατος ὢν πάντων ἐς τὰ ἐκείνου χρείας ἡγοῦμαι, ἴστε σαφῶς, συστρατευσάμενός τε καὶ γενόμενος παρόντυχόντες, ὅσῃ σῇ αὖ κἀκεῖνος εἰς ἐμὲ χάριτι καὶ περιτιμήσει χρώμενος διετέλεσ, καὶ μάρτυρες ἐμοὶ δίκαιον· ἄμφω δὲ τοῦτο εἰδότες, σιωπῇ ἦνεγκε καὶ μὲ Καίσαρι σιωπᾶν ἔλαβε, ὡς ἐμοῦ περὶ τούτου οὐκ ἀξιοῦντος ὧν ἐπιτύχω, καὶ ὅς τις αὐτοῖς μετέπεισε τὴν γνώμην, οὐκ εὐνοίᾳ τῇ ἐμῇς σωτηρίας ἔπεισε, ἀλλ' εὐπρεπείᾳ τυραννοκτονίας, ὡς μὴ δοκῶσι πολλοὶ ὡς περ ἐχθροὶ, ἀλλ' ἕνα φιλεῖν ὡς τύραννον. τίς δῆτα οὕτω πιστεύσει ἐμὲ Καίσαρός τε ἀμύνειν εὐεργέτου μεγαλομοίρου, καὶ περιτιμᾶν τοῖς ἐχθροῖς ἐκείνου, καὶ τὸ φόνον ἐκεῖνα χαλεπῶς τοῖς ἐμοῖς ἐπιβουλίοις, ὡς οἴεται Καῖσαρ ὁ νέος; πόθεν οὖν αὐτοῖς ἀμυνεῖα τοῦ φόνου καὶ ἡγεμονία; τοῦτο γὰρ ἐπικαλεῖν μὴ τὴν βουλὴν ἐμοὶ βούλεσθαι, μάθετε ὡς ἐγένετο· Καίσαρος ἐν τῷ βουλευτηρίῳ σφαγέντος, ἀφνω δίεις ἐπέχειν οὐκ ἐπέτρεπον δὴ μάλιστα πλῆστον ἐμὲ φιλίᾳ τὰ αὐτοῦ Καίσαρος, καὶ ἀγνοίᾳ τῶν ἀκριβοῦς· οὐ γὰρ πω τὴν στασιν ἐώρων, οὔτε ὅπῃ ὅσος· ἐδεδοίκεσαν δὲ δῆμος ἐθορυβεῖτο, καὶ εἰ σφαγεῖς στεῦ μετομάχοις τὸ Καπιτώλιον καταλαβόντες, ἀπέκλεσαν, καὶ ἡ βουλὴ στεῦ ἐκείνοις ἰῶ, ἢ καὶ νῶν ὅτι φανερώτερον, ἦρα τε τοῖς ἀμελοῦσιν ὡς τυραννοκτόνοις ἐμφίζετο· καὶ εἰ τύραννος ὁ Καῖσαρ ἔφασαν, ἡμῖν ὑπῆρχεν ἀπολέσθαι πᾶσιν, ὡς τυράννου φίλοις· ὧν δὲ δὴ με ἔχοντα θορύβου καὶ μερίμνης τὸ δίεις, ὅτε οὐκ ἰῶ γνώμης ὧν ἐδόξουν, οὐδὲ ἀπορήσαι σχοπουῶντες βίρήσειν, οὐδὲ μηχάνης, ἀφασύτατον, οὐδὲ δὲ ἀπορίστως, δυμήχανον. ὃ μὲν δὴ περὶ τῶν οὐκ πάντων καὶ τὰ λοιπὰ σταθερὸν ἔχον ἔᾶν, ἀναιρεθῆναι τὰ μέγιστα ἐφιζόμενα τοῖς ἀνδράσιν, ὅπερ ἀπέπαυσας ἐμαυτὸν ἐγὼ τῇ τε βουλῇ καὶ τοῖς σφαγεῦσιν, ἐκρατῶς ἔπεισθον στεῦ ἀφάσθαι πρᾶγμάτος καὶ ἐπικινδύνου· τότε μόνον ἡγούμενος ἡμᾶς τοῖς Καίσαρος ἀσφαλῶς πεῖσεσθαι, ὅταν μὴ Καῖσαρ εἷς δέξῃ τύραννος· ὧν δὲ αἰτιᾶ δίεις ἰῶν ἐχθροὶ καὶ τῆς βουλῆς αὐτῆς ἐχομένων, ὅτε μὴ Καῖσαρ εἷς τύραννος, διαφορᾶς αὐτοῖς ἀλύσεσθαι· καὶ δίεξ τοῦτο φιλοτιμούμενον εἶξα, τῆς ἀμνηστίας δεδομένης αὐτοῖς τῶν γερῶν, ἵν' ὅσων ἔχρηζον αὐτὰ βουλοίμην. τὰ δὲ ἰῶ πόσα καὶ πόλλα, μήτε τοῖς ἐπωνυμίαν τῷ Καίσαρος ἀπόλεσθαι τοῖς ἐμοὶ μάλιστα πάντων ἡδέως, μήτε τοῖς πεπρᾶσθαι δεδημεῦσθαι, μήτε τοῖς δόσιν ἐφ' ἧν νῶν οὗτος χαλεπᾶ ἀφαιρεῖσθαι, μήτε τὰ διαθήκας ἀκύρους γενέσθαι, τό τε σῶμα τεταφθαι βασιλικῶς, καὶ τιμαῖς αὐτοῖς τοῖς πάλαι δεδομένας ἀθανάτους ἀφαιρεθῆναι, καὶ τὰ περιφανῆ πάντα κύρια εἶ), καὶ ὃν ἐκείνου παῖδα καὶ τοῖς φίλοις ἡμᾶς καὶ στρατηγοὺς καὶ στρατιώτας ἐν ἀσφαλεῖ γενέσθαι σωτηρίᾳ, καὶ ἐν δέξῳ δίκῃ αὐτοῖς ἐποιήσατο. ἆρ' ὑμῖν ὀλίγα ἢ σμικρὰ τῆς ἀμνηστίας τοῖς βουλαῖς αὐτὰ ταῦτα δικαῖ; ἢ δικαίως αὖ αὐτὰ ἡ βουλὴ χρεὼν τῆς ἀμνηστίας; ἰῶ μὲν δὴ καὶ καθαρῶς αὐτοῖς δοῦναι τοῦδε τοῦδε ἄξιον, καὶ φείσασθαι στεῦ ἀληθεῖ γνώμῃ φονέων ἀνδρῶν ὑπὲρ ἀθανάτου Καίσαρος δόξης, καὶ ἡμῖν ἀσφαλεῖς σωτηρίας· οὐμοὶ ἐγὼ μὲν τῆσδε τῆς γνώμης ἐπαίνου, ἀλλ' ἀμαπθέμενος τοῖς δίκῃ, ἐπεὶ γέτοι ἡ βουλὴς ἐς ἃ περὶ τε ἔχρηζεν ἐκρότησα, καὶ οἱ σφαγεῖς ὡς ἐν ἀμεσίμῳ μεθῆπτο, ἀνεθαῤῥησα, καὶ τοῖς ἀμνηστίαι πρὸς ἔλυσε, οὐ φιφίσμασιν ἢ δόγμασιν (τὰ γὰρ ἰῶ) ἀλλ' ἀσήμῳ δημοκρατίᾳ, τὸ σῶμα τοῦ Καίσαρος ὅπῃ περιφανὲς τῆς ταφῆς ἐς τοῖς ἀγορᾶς ἐκφέρων, καὶ τὰ τραύματα ἐπιγυμνούμενος, ὃ πλῆθος αὐτῶν, καὶ τοῖς ἑαυτῶν ὑπιδέχεσθαι ἡμαμένῳ τε καὶ κατακεκμιένῳ, καὶ τοῖς ἀρετοῖς καὶ ὃ φιλόδημον αὐτοῦ παλιλογῶν

" ἐκπαλῶς ἐν μέσῳ, καὶ ὀδυρόμενος μὴ ὡς ἀνὴρ μάχιμος, καταπλαγὴς ὡς δειλός. πά-
" δε γὰρ μου τοῖς ἔργα καὶ ῥήματα πρέπει τὸν δῆμον, καὶ ὃ πῦρ ἥψε μὴ τὴν ἀμυναίαν, καὶ
" ἐς τὰς οἰκίας τὴν ἐχθρὸν ἔπεμψε, καὶ τοὺς ἄνδρας ἐξέβαλε τῆς πόλεως. τῶτο δὴ ὅ-
" πως ἀνθρωπαναύσεως καὶ λυπρομοιρίης τῆς βουλῆς ἐλάμετο, αὐτίκα ἔδοξαν ἐμὲ μὴ
" ἀπομάχεσθαι τῆς δημοκρατίας, τοὺς δὲ φονέας ἐκπέμψαντες ὅπως τοῖς τῶν ἐνόν-
" μοίας, Βρεττίων δὲ καὶ Καίσαρα ἐς Συρίαν καὶ Μακεδονίαν, αἱ μεταὶ μεγάλων γρα-
" τῶν ἦσαν, ἐπείγεσθαι, καὶ τοῦ δὲ διδόμενον χρόνου διδάξαντες ὅπως τοῦ φάσι φερ-
" πίδος σίτου, ἕτερον δέ με δεῖν ἔτι μείζω ἐπελαμβάνειν οὐκ ἔχοντά που γραπτὸν ἴδιον
" σύνταγμα, μήποτε ἐσόπλους ἴσως δὴ ὁπλοις καλιεῖσθαι, καὶ ὁ στρατάρχος ὕπο-
" πτος ἐῶν, ἐμοί τε ἀμφόρους ἂν αἰεὶ, ὃ ἀποκρύπτομαι ὅπι βουλεῦσαι τῷ Καίσαρι
" καὶ τὴν ἡμέραν ὃ φόνου γένεσθαι ἐν τῇ πόλει ἀνόμενος. ᾧδε δὲ διεπορῶν, καὶ ἐπιγόμ
" ἐξοπλίσαι τοὺς πολεμίους, καὶ ἐς ἡμᾶς ἀπ' ἐκείνων τὰ ὅπλα μετενεγκεῖν, Α μήτιον
" ἔκτινα, καὶ καταπέμπεσα Γναμπῆιον, ἵνα τοῖσδε αὖθις ἀλοῦσα ἡ βουλὴ τοῦς με
" μεταβοῖτο, καὶ ὕστ' ὡς αὐτῇ πιστεύων, ἔπειτα Συρίαν αἰτεῖν τ' Δολοβέλλαν οὐ τῷδε
" τῆς βουλῆς, ἀλλὰ τῷδε ὃ δήμου νόμῳ, καὶ ξυνέπεσε ἄξια αἰτοῦντι, ἵνα τοῖς τε σφα-
" γεῦσι Δολοβέλλας ἐχθρὸς αὖτι φίλου γένοιτο, καὶ τοῖς βουλευταῖς αἰσχρὸν ἦ μὴ Δο-
" λοβέλλαν αὐτεπαῖτιν ἐμοὶ τοῦ Μακεδονίας. οὐ μόνον δ' ὕστερ ὡς μοι Μακεδονίαν ἔδο-
" σαν, οὐδ' ὅτι Δολοβέλλα δέδοτο αὐτῇ γραπτὸν, εἰ μὴ τῷ γραπτὸν τοῦ με-
" θεῖτο ὃν Δολοβέλλα, ὡς Συρίαν καὶ τὰ ἐς Πάρθους διαφέροντι. τοὺς δ' αὖ τοῦ
" τὸν Καίσαρα οὔτε Μακεδονίαν ἀφεῖλοντο δή, οὔτε Συρίαν, μὴ ἕτερα αὐτοῖς ἐς α-
" σφάλειαν αὐτὰ λαβόντες ἔθη· δεῖσθαι οὖν αὐτὰ δοῦναι, πάσαδε οἷα αὖθ' οἷον τε
" ὡς γραπτὰ γυμνὰ ἐδόθη, Κυρήνη τε καὶ Κρήτη, ὧν καὶ οἱ ἐχθροὶ καταφρονοῦσιν οὐκ
" ἀσφαλεῖ σφίσιν ὄντων, καὶ ἐς τὰ ἀφηρημένα βιάζονται· οὕτω μὲν δὴ καὶ ὁ γραπὸς ἐς
" Δολοβέλλαν μετεπέκτη ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν τείχεσι καὶ μηχαναῖς καὶ αὐτὰ δόσεσιν
" ἑτέρων· οὐ γὰρ πω τῶν ὅπλων φανέντων, ἀλλὰ τοῖς νόμοις ἔδει τοῦ ἀπο. μνημο-
" νεύων δὲ τῶν δε, καὶ ὧν ἐχθρὸν ἕτερον γραπὸν ἀγλεφέντων, ἔδη μοι τ' τοῦ τῷ Μα-
" κεδονίαν γραπὸν, καὶ τοῦ φάσεως ἀπόρρητον· φήμη ὅ κατέσκηψε Γέτας Μακεδονίαν
" πορθεῖν ἀπίστου μένης ὅ καὶ τούτου, καὶ τ' ἐπισκεφθέντων ἀπεσταλμένων, εἰσηγησάμην
" ἐγὼ τοῦ τ' Δικτάτορος ἀρχὰς μὴ ἐξεῖναι μήτε εἰπεῖν μήτε ἐπιψηφίσαι μήτε
" λαβεῖν δι' ὀλιγίστου· ᾧ δὲ μάλιστα ὑπαχθέντες ἔδοσάν μοι τ' γραπὸν, καὶ ἐγὼ τ' τοῦ-
" τον ἐμαυτὸν ἠσπάμην ἰσόπαλον εἶ) τοῖς ἐχθροῖς, οὐ τοῖσδε τοῖς φανεροῖς, ὡς οἴεται
" Καῖσαρ, ἀλλὰ ὃ πλέοσί τε καὶ δυνατωτέροις, καὶ ἀφανέσιν ἔτι ἐ) ὄλεσι. τοῦτο δὴ
" ἐργασαμένῳ μοι ἕτερος τ' σφαγέων ἔλιπεν ὁ πλησίος Βροῦτος ὁ Δέκμος, ἡγεμό-
" νιος καὶ ὅδε χώρας ὑπατικῆσι καὶ γραπὸ πολλοῦ, ὃν ἐγὼ καὶ θρασύτερον εἰδώς, τ'
" Κελτικὴν ἀφηρούμην ἐς ὑπαρέπειαν ἔτι τῆς βουλῆς, Μακεδονίαν ὑπιχούμενος
" αὐτὰ δώσειν γυμνὰ γραπὸ ἀμοιβαίου. ἀγάμακτος δὲ τῆς βουλῆς καὶ τοῦ ὁσέ-
" ρας ἤδη καθορώσης, καὶ ἵστε οἷα καὶ ὅσα Δέκμο πολλαὶ χαφόντων, καὶ ἐπαλ-
" φόντων ἤδη τοὺς μετ' ἐμὲ ὑπάτους, ἐγὼ θρασύτερον ἔτι ὃ μὲν ἔθνος αὖτι τῆς βου-
" λῆς νόμῳ τοῦδε τῷ δήμου λαβεῖν ἐπανόησα, ὃν δὲ γραπὸν ἀπὸ τῆς Μακεδονίας ἐς
" ὃ Βρεττίσιον ἐπέρων, ὡς χρησόμενος δὲ ἐς τὰ ἐπείγοντα, καὶ στρατοῖς εἰπεῖν, χρη-
" σόμεθα, ὡς δὴ αἱ χρεῖαι καλῶσιν· οὕτως ὀκ πολλοῦ δέους τῷ ἐμὲ ἡμᾶς ὑπιόντος,
" μετεβάλομεν ἔς τε ἀσφάλειαν ὑπὲρ ἡμῶν αὐτῶν ἐσκεμμένη, καὶ ἐς θάρσος ὑπὲ τοὺς

" ἐξόδους, ὧν ἐκ φανέντων ἀμύθητα ἢ τῶν πλεόνων ἐς τοὺς πολεμίους ἀπορία. ὁρᾶτε
" γὰρ ὅσα μοι αὐτοῖς ἐστι μεταμέλεια τῶν ἐψηφισμένων, ὅσους δὲ ἀγῶνας ἀφελέσθαι με τοὺς
" Κελτικοὺς ἤδη διδόμενον. ἃ γράφουσι Δέκμῳ, καὶ ὅσα τοῖς ὑπάρχοις μετ' ἐμοῦ
" πείθουσι τοὺς τῆς Κελτικῆς μεταψηφίσασθαι, ἀλλὰ σοὶ μὲν ἔστω τὰ πατρῷα, καὶ ἐμοὶ
" θύειν ἐᾶτε γνώμῃ, καὶ σοὶ ταῖς ἡμετέραις ἀνδραγαθίαις, μεθ' ὧν καὶ ὁ Καῖσαρ ἐκέρ-
" τει, ἀμείνονι μὲν αὐτῷ, τῷ τε σώματι ἐπεξιόντες, καὶ τῇ γνώμῃ βοηθοῦντες. ταῦτά
" μοι γνώμενα μὲν, ὦ συστρατιῶται, ἔτι ἔξεστιν ἀπόρρητα εἶναι, γνωσθέντα δὲ ἐξε-
" νίκησεν ὑμᾶς, οἷς ἐγὼ καὶ ἔργου καὶ λόγου κοινωνοὺς ἄπαντας ἡδέως, καὶ τοῖς
" ἄλλοις, εἴ τινες αὐτὰ οὐ ξυνοράσουσι, μεταφέρετε, πλὴν μόνου Καίσαρος ἀγχίστως ἐς
" ἡμᾶς ἔχοντος. ἐπεὶ οὖν τῶν Αντωνίου διεξιόντος, πρέσβεις τοῖς ταξιάρχοις αὐτὸν ἄπαντα μετ' ἔφρας ἀκριβοῦς ἐς τοὺς ὑδροφόρους ὑπεστρατόπεδα τῇ βουλῇ πεποιηκέναι· ἠξίουν δὲ καὶ ὡς ἔφ Καίσαρι ξυναλλαγῆναι, καὶ πίστεις αὐτοῖς ξυνήλλαξαν αὐτῆς ἐν τῷ Καπιτολίῳ. οὐ πολὺ δὲ ὕστερον ὁ Αντώνιος τῶν σωματοφυλάκων τινὰς ἐς τοὺς φίλους πρέπεμψε, ὡς ὑπηρέτας ἡμερώσους ὑπὲρ βουλεύοντος αὐτῷ τῷ Καίσαρος, εἴτε συνεφαπτῶν, εἴτε ἔφ ὅτῳ νομίσας, εἴτε καὶ τῶν εἰς τὰ γραπτὰ πεμφθέντων πυθόμενος, καὶ πρὸς ἃ ἔργον ὑπεβουλεύετο μεταφέρων ἐς ὃ σῶμα, ὅ τε λόγος ἐκφαμῶν, αὐτίκα χόρυβον ἤγειρε πόθεν ἡμῶν, καὶ ἀγῶνα κτήσεις ἐῶν. ὁλίγοι μὲν γὰρ, οἷς τι λογισμοῦ βαθέος ἐῶν, ἤδεσαν Καίσαρι συμφέρειν Αντώνιον τὸν βλάπτοντα ὅμως καὶ δεδιέναι, ἐπίφοβον ὄντα τοῖς φονεῦσιν· ἀπιστοῦντος γὰρ ἀδιέστροφον ἐκείνοις ἅπασιν ὑπεραλγήσειν, βοηθοῦντος μάλιστα τῶν βουλῆς. ὧδε μὲν εἶχεν οἱ συνετώτεροι, ὃ δὲ πλέον ὁρῶντες οἷα καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὁ Καῖσαρ ὑβριζόμενός τε καὶ ζημιούμενος πάσχοι, οὐκ ἄπιστον ἐπῄνουν τὸν Δολοβέλλαν, οὐδὲ ὅσιον ἢ δίκαιον τὸν Αντώνιον ὑπατεύοντα ἐς τὸ σῶμα ὑπεβεβουλεῦσθαι· ὁ δὲ Καῖσαρ καὶ τοῖς οὕτως ἔχουσιν ἐξέπεμψε σὺν ὀργῇ μανιώδει, καὶ ἐδόα αὐτὸν ὑπεβουλεύειν τοῖς Αντωνίου ἐς τὸν τοῦ δήμου φιλίαν ἔτι οἱ μᾶλλον οὖσαν, ὅτι τε ταῖς δύσεσι τῶν Αντωνίου δραμοῦσι, τὰ αὐτὰ ἐδόα, καὶ ἔστιν οἷς ἐμαρτύρετο, καὶ ἀρὰς ἠρᾶτο πᾶσαις, καὶ ἐς δίκην ἐλθεῖν τοῖς ἐγκαλῶν· τοιούτου δὲ ὄντος, Ἐν τοῖς φίλοις, ἔφη, δέχομαι τοῖς σοῖς κριθῆναι, καὶ εἰπὼν, ἐπέσχεν ἔσω κωλυθεὶς δὲ αὖθις, ὥμωζε καὶ ἐλοιδόρει αὐτῷ, καὶ τοῖς τοῦ δύσεως ἠγωνάκτει κωλύουσι δὴ Αντώνιον ἐλεγχθῆναι· ἀπιών τε, δὴ δῆμον ἐμαρτύρετο, εἴ τι πάθοι, τοὺς Αντωνίου δολοφονήσαντας. λεγομένων δὲ ταῦτα καὶ πάνυ πολλῶν, μετέπιπτε τὸ πλῆθος, καὶ πῇ αὐτοῖς τῆς ὁρμῆς μεταστοιχεῖν ἐσηγήσατο· εἰσὶ δὲ οἳ καὶ τότε ἀπιστοῦντες ὅτῳ ἑκατέρῳ δὴ πιστὸν νέμειν, καὶ τινες ἐπῄρισιν ἀμφοῖν τὰ γενόμενα διέβαλλον εἶναι), ξυνελθόντων μὲν ἔτι ἐς τὸ ἱερὸν, μηχανωμένων δὲ ταῦτα ὅπῃ τοῖς ἐξόδοις, οἱ δὲ αὐτὰ δὴ Αντώνιον ἠγωνίων ἐπιόντα εἰς Αφορμὴν φεύγειν πλείονες, ἢ ἐς ἀλλοτρίωσιν τῆς κληρουχίας Καίσαρι. ὡς δὲ τῷ Καίσαρι ἐπὶ τῷ κρύφα ἀπιστεμένου ἀπηγγέλθη δὴ ἐν Βρεντισίῳ στρατὸν ἐν τοῖς ἀπωκισμένοις ὑπ' ὀργῆς δὴ Αντώνιον ἔχειν ἀμυνούμενον τῷ Καίσαρος φόνου, καὶ σφᾶς ὑπεκυρήσειν, δὴ δυώνατα, ὁ μὲν Αντώνιος ἐς τὸ Βρεντίσιον ἐξῆλθε δι' ἐαυτοῦ, δείσας δὲ ὁ Καῖσαρ μὴ μὴ τῆς στρατιᾶς ἐπάνελθὼν ἀφεστήκοι αὐτὸν λάθοι, χρήματα φέρων, εἰς Καμπανίαν ἦλθε, πείσων τοὺς πόλεως οἱ στρατεύοντας τοὺς ὑπὸ τῷ παῖδι ὠνουμένους, ἢ ἔπεισε Κελτίαν τοσοῦτον, ὑπὲρ ἑκάστου καὶ Σίλιον, δύο μὲν δὴ Καπύης ἑκατέρωθεν ὑπὲρ δυοῖν δὴ ἑκάστῳ δραχμαὶ πεντακοσίαι,

ἦλθ' ἐς μυρίους ἀΰδρας οὔτε ὡπλισμένους ὡτελῶς, οὔτε συντεταγμένους πω κατὰ ἴλας, ἀλλ' ὡς ἐς μόνιμον τῦ σώματος φυλακὴν ὑφ' ἑνὶ σημείῳ· οἱ δὲ ὑπὸ τὴν Ασχ Αντώνιον διδῴτες μῦ στρατιᾶς ἐπιθυμίαν, ὡς ἐπύθοντο καὶ ὃν Καίσαρα μετ' ἐτέρας στρατιᾶς, οἱ μὲν διπλασίως ἐδιδοίκεσαν, οἱ δ' ὡς χρησόμενοι κατ' Αντωνίου Καίσαρι ἠσμένιζον, οἱ δὲ αὐτῶν τὰς ὑπὸ τῷ Καπιτωλίῳ ἀφυλακὰς ἐωρακότες, ὑποκρίσιν ὑπόμιζον εἶ) τὰ γιγόμενα, καὶ ἀπέδοσαν Αντωνίῳ μὲν δωρεᾶς, Καίσαρι δὲ τῷ φονέως. ὧδε δ' αὐτῶν ὁρυσσομένων Καρνούτιος ὁ δήμαρχος ἐχθρὸς ὢν Αντωνίῳ, καὶ πρὸ αὐτῷ Καίσαρι φίλος, ὑπόντα τῷ Καίσαρι, καὶ τὴν γνώμην ὑπομαθὼν, ἀπήγγελλε τῷ δήμῳ μετ' ἄρας Αντωνίου σαφοῦς ὄντος Καίσαρα, καὶ χρῆσθαι διδόντας Αντώνιον ὅτι τυραννίδι τάδε πρασσεται εἰσαθαι, στρατὸν δῶν οὐκ ἔχοντας ὑπὸ τῷ πρόσθε. ταῦτα δ' εἰπὼν, εἰσῆγε τὸν Καίσαρα αὐλισάμενον πρὸ τῦ Αστεος ἀπὸ σταδίων πεντεκαίδεκα τὸ τῦ Αρεος ἱερῦ. * ὡς δὲ εἰσῆλθον, ὁ μὲν εἰς. Ὃν νεὼν τῦ Διοσκούρων πρῶτ ἦλθε, καὶ ὃν νεὼν πρόσεσθαι οἱ στρατιῶται ξιφίσθαι ἀφανῶς πρεσβευόμενοι· Καρνούτιος δὲ πρότερον ἐδημηγόρει τῦ Αντωνίου· ὁ δὲ καὶ τῦ παῖδος αὐτοῦ ὑπεμίμνησκε, καὶ ὧν αὐτὸς ὑπὸ Αντωνίου πάθοι, δι' ἃ καὶ τόνδε ὃν στρατὸν ἐς φυλακὴν εἴη συνειλεγμένος· ἔφη τε ἐς πόλιν τῆς πατρίδος ὑπηρέτης καὶ κατήκοος ἔσεσθαι, καὶ ἐς τὰ νῦν πρὸς Αντώνιον ἕτοιμος. ὧδε δὴ εἰπόντος αὐτῦ καὶ τὴν ἐκκλησίαν διαλύσαντος ὅτι τάδε, ὁ στρατὸς ἠνείμενος ἐς ὃ ἑκαστέον ὅτι διαλλαγῆς Αντωνίου τε καὶ Καίσαρος ἀφίεσθαι, ἢ ἐς μόνιμον γε φυλακὴν τῦ Καίσαρος καὶ ὧν φονέως ἀμῦναι, ἤχθοντο τῇ χῇ Αντωνίου πρεσβεύσαι, στρατηγῦ τε σφῶν γιγνόντος, καὶ ὄντος ὑπάτου· καὶ οἱ μὲν αὐτῶν ἐπῳκτειλῶν ἤπεσαν ἐς τὰ οἰκεῖα ὡς ὁπλισύμενοι, οὐ γὰρ ἀῆσαν ἢ τὴν ἰδίαν ὅπλων λαβέσθαι· οἱ δὲ καὶ ὃ ἀληθὲς ὑπέφαινον. ὁ δὲ Καῖσαρ ἠπείρητο μῦ, εἰς ὃ ἑκατέρων ὧν προσδόκησε μετιεναθέντων, ἐλπίσας δὴ αὐτῶν πείσει μᾶλλον, ἢ βίᾳ πειράσεσθαι, σὺν χάριτι ταῖς πρεσβείαις, καὶ ἅμα μῦ ὅτι τὰ ὅπλα ἔπεμπε, τοῖς δὲ ἁπλῶς ἐς τὰ οἰκεῖα· πόρρω δὴ ὑπεκρύπτων τὴν ἀληθείαν ἐπήνεσε τῆς σωφροσύνης, καὶ ἐδωρήσατο ἑτέρας δωρεᾶς, ἢ δαψιλέστερον ἔπι ἀμείψασθαι ἔλεγε αἰεὶ χρῶμενος εἰς τὰ ἐπιόντα, ὡς ταπεινοῖς φίλοις μᾶλλον, ἢ στρατιώταις. χιλίους μὲν δὴ μόνους ἢ πεντακισχιλίους τὰ δὲ λέγων, ἐπέκλασεν ἐκ μυρίων οἳ πρῶτοι μετῆσαν (διαφέρεται γὰρ περὶ τῦ ἀριθμοῦ) οἱ δὲ λοιποὶ ἔτι μᾶλλον ἐξήπεσθαι, ἀνεμιμνήσκοντο δὴ αὐτίκα χωρίων τε πόνων, καὶ κερδῶν στρατιᾶς, ἢ λόγων τῆς Καίσαρος, καὶ ὑπιστίας αὐτῦ. πρὸς ἃ ἐβούλοντο, καὶ χρείαν ὧν τε εἰλήφεσαν ἢ ὧν ἤλπιζον ἔτι λήψεσθαι, οἷόν τε ὄχλος ἀγχόμαλος, μετεπόουν, καὶ τῆς πρεσβείας ἐς ὑπαρέπειαν ὑπεβάροντες, ὡπλίζοντο, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐπῳρῄεσθαι. ὁ δὲ ἤδη μῦ χρημάτων ἀῆσαν τὴν τε Ράβενναν καὶ τὰ ἄλλα πόρρω πρεσβεύων στρατεύων ἑτέρους ἐφ' ἑτέρους, ἃ πόρρω ἐς Αρίμινον ἔπεμπεν. Αντωνίῳ δὴ ἀφίκτο μέσοις ἐς ὃ Βρεντέσιον ὀκτὼ πέντε τὴν ὁδὸν Μακεδονίας τελοῦσι τόσαρσι, ὑπεμεμόλυνοι δὴ αὐτὸν οὐκ ἐπιξελθόντα ὃ φόνῳ Καίσαρος, χωρεῖς ὑφημίας ἐς ὃ βῆμα πρὸ ἔπεμπον, ὡς πρὸς τὰδε σφίσιν ὀκλογοῦμεν πρόσθον· ὁ δὲ αὖθις χαλεπόμενος τῆς σιωπῆς, οὐ κατέχει, ἀλλ' ὠείδιζε ἀχαριστίαν ὀκ Γαρμαίων κατὰ οὓ μετιεναθεῖσιν ἐς τὴν Ιταλίαν, καὶ οὐκ ὑπομάρτυρα ἴσιας δὲ χάριτος· ἐμέμφετο δὲ ὅπι τὸ μεσαίτιον πρόπεμπε (ὃ δὲ ὃν Καίσαρα κελῶν) ἄνδρας ὑπεπεμποκόμους σφίσιν εἰς διαφορὰν οὐκ αὐτὸ πρόσθα-

ηγουν αὐτῷ, ἀλλ' οὐδὲ μὴν αὐτὸς βιήσεσθαι, ὃν δὲ στρατὸν ἄξιον ὄντα τοῦ ὑπατεφιεμένου οἱ χώρων διδάσκοντα Κελτικήν, ἢ τοῖς πρέσβεσιν ἐκείνοις δοθήσεται δραχμὰς ἑκατόν· οἱ δὲ ἐλλιάσθησαν τῆς μικρολογίας· καὶ χαλεπήναντες αὐτῷ, μᾶλλον ἐθορύβουν καὶ διεδίδρασκον, ὁ δὲ ἐξανέστη τοσοῦτον εἰπὼν μαθήσεσθαι ἥξειν αὐτούς. αἰτήσας δὲ παρὰ τῶν χιλιάρχων τοὺς στασιώτας (μάχαιρα γὰρ ἐστιν ἡ τοῖς Ρωμαίων στρατιώταις ἀεὶ καθ' ἕνα μάχιμος ὁ τύπος) διεκήρυττε τῷ στρατιωτικῷ νόμῳ, καὶ οὐ δίκαιον ἄπαν, ἀλλὰ μέρος ἕκτειν τοῦ δικαίου, νομίζων σφᾶς μὴ δι' ὀλίγου, οἱ δὲ οὐκ ἐς φόβον μᾶλλον, ἢ ἐς ὀργὴν ἀπὸ τοῦδε καὶ μίσους ἐτρέποντο. ταῦτα δὴ ὁρῶντες οἱ Καῖσαρ ὅτι διαφθερεῖ τῶνδε τοσοῦτον μέρος, βιβλία πολλὰ τότε μάλιστα διερρίπτουν ἐς τὸ στρατόπεδον κατὰ τῆς Αντωνίου μικρολογίας τε καὶ ὠμότητος ἐς τοὺς Καίσαρος μισθοὺς τοῦ πατρός, καὶ βοήθειαν τοῦ νῦν καὶ χορηγίας δαψιλεῖς ὑπατείᾳ, οἷς ὁ Αντώνιος μισθοῖ τε μεγάλοις ἐζήτει τὴν ἀπειλήν, εἴ τις ὑπεκρύπτοιτο, καὶ ἅμα δὲ συλλαβὼν ἐχαλέπαινεν, ὡς τοῦ στρατοῦ σφᾶς ὑπεκρύπτοντος. ἀπαγγελλομένων δὲ καὶ τῷ ἐν ταῖς ἀποικίαις τε καὶ ἐν Ρώμῃ Καίσαρι πραττομένων, ἐθορυβεῖτο, καὶ ἐπιλθὼν αὖθις ὅτι ὃν στρατὸν, ἔφη χαλεπῆναι μὲν ὧν μεγίστων ὑπὸ ἀνάγκης στρατιωτικῆς ὀλίγοις αὖτε πλείοσιν ὧν ἐκέλευεν ὁ νόμος, αὐτοῖς δὲ εἰδέναι σαφῶς οὔτε ὠμὸν οὔτε μικρολόγον Αντώνιον. Αλλ' ὁ μὲν φθόνος οἰχέσθω κεκορεσμένος, ἔφη, τοῖς ἀμυντήμασι καὶ ταῖς κολάσεσι. τὰς δὲ ἑκατὸν δραχμὰς ὑμῖν οὐ δωρεὰν, οὐ γὰρ ὑπό γε τῆς Αντωνίου τύχης, ἀλλὰ τὸ πρόσθεν ἐς ὑμᾶς εὐνοίας ἕνεκα δοθήσεσθαι· ἢν χρὴ νόμῳ πατρίῳ τε καὶ στρατιωτικῷ, ἐς τοῦδε αὖτε, ἐς πέντε διετεῖς ὑπερχρόνους. ὁ μὲν οὕτως εἶπεν, οἱ δὲ ἐπὶ τοσοῦτῳ τῇ δωρεᾷ, τὸ μὴ δεκαῖον ὁ στρατηγὸς ἡσσᾶσθαι τοῦ στρατοῦ, οἱ δὲ ἐλάμβανον εἴτε μεταγιόντες εἴτε καὶ δι' ὀλίγου. ὁ δὲ αὐτῶν τοὺς μὲν ταξιάρχους εἴτε μισθοῖς ἔτι τῆς γάσεως εἴθ' ἑτέρως ἐπανορθοῖ ἐπήλασε, τοὺς δὲ λοιποὺς ἐν πάλλα ἐν ταῖς χρείαις ἐδιξιοῦτο, καὶ προὔπεμπεν ἀμὰ μέρος τοῦ παραθαλάσσιον ὁδεύοντα ὅτι Αεμύνα, αὐτὸς δ' ὀλίγους ἐκ πάντων στρατηΐδα αἰσθόμενος ἀφορᾷ ἐρίζων ταῖς σώμασι καὶ ὄνπερ ὄπιν, ὥδευεν ἐς Ρώμην, ὡς ἐκεῖθεν ὅτι ὃ Αεμύνα ὁρμήσων· ἐσῆλθε δὲ ἐς τὴν Γόλιν σοβαρὸς, τοῦ μὲν ἵλιον προὐτοῦ Αξιος στρατηγίδους, τοὺς δ' ἀμφ' αὐτὸν ἔχων ὑπεζωσμένους, καὶ τοῦ οἰκίαν κατοφυλακοῦντας ἐνόπλους, σεσημάσμένα τε αὐτοῖς ἐδίδοτο, καὶ αἱ φυλακαὶ τῷδε μέρος ἦσαν ὡς ὁ στρατηγὸς· σεσαγαγὼν δὲ τοῦ βουλευτηρίου ὡς μεμψόμενος Καίσαρι τῶν πεπραγμένων, ἐσιὼν ἤδη μαθήσεσθαι ὧν παρὼν τελῶ ὃ καλούμενον Αρμον καὶ τοῦ ὁδοῦ ἐς Καίσαρα μεταθεῖσθαι, καὶ αὐτοῦ τοῦ εἴσοδον ὅτι χρὴ τὸ δίκαιον ἐπὶ τοσοῦτον ἀκηλέκτου καὶ ὃ καλούμενον Τέμπρην ὁμοίως τοῖς Αρείοις ἐς Καίσαρα μεταθεῖσθαι. δίκαια δὲ ἔδοξεν οὕτω ἐσπλεῖν μὲν ἐς τὸ βουλευτήριον, ὡς ἐφ' ἕτερα αὖθις ξυναγαγών, μικρὰ διελέχθη, καὶ εὐθὺς ὅτι τοῖς πύλαις ἐχώρει, καὶ ἀπὸ τῶν πυλῶν ὅτι Αλβίνον πόλιν ὡς μεταπείσων τοὺς ἀποστάντας· βαλλόμενος δὲ ἀπὸ τοῦ τείχους ἀνέφερε, καὶ τοῖς ἀμφὶ τέλεσι τοσοῦτον ἔπεμπεν ἀμὰ πεντακοσίας δραχμὰς ἑκάστῳ, καὶ ξὺν οἷς εἶχεν αὐτὸς ἐς Τίβουρα ἐξῆλθε, σκηνὴν ἔχων τοῦ ξυνῆν τοῖς ὅτι τοὺς πολέμους ἐξιοῦσι· καὶ γὰρ ἤδη σαφὴς ἦν ὁ πόλεμος. Δέκμου τοῦ Κελτικὴν οὐ μετέπεσε. δοκεῖ δὲ ὄντι ἢ τε βουλὴ ἁπάσα καὶ τῷ ἱππέων ὃ πλῆθος ἀφίκετο ὅτι Ῥώμῃ, καὶ ἀπὸ τοῦ δήμου ὃ ἀξιολογώτατον οἱ ξυναπολοῦντες αὐτὸν, ὁρ-

κωμοῦται

κειῶτα τοὺς πρὸ ὁρῶς οἱ στρατιῶτας, καὶ τοὺς ἐκ τῶν πάλαι στρατευσαμένων ξυνδραμόντας (πολὺ γὰρ ἦν τοῦτο τὸ ξυνωμότευον ἐκόντες οὐκ ἐκλείψειν τὸν ἐς Αντώνιον εὔνοιά τε καὶ πίστιν, ὡς ἀπορῆσαι ἤδη ὅσον οἱ περὶ ὀλίγου πρὸ τοῦ Καίσαρος ἐκκλησίαν ὧν Αντώνιον ἐβλασφήμουν· ὁ μὲν δὴ χαμαιρῆς οὕτως ἐς τὸ Αἰμίλιον περιεπέμπετο, ὅθεν ὁρμᾶται ἡ τῆς Κελτικῆς. ἀρχή, καὶ ὁ στρατὸς ἐπ' αὐτῷ χωρὶς γε τῶν νεολέκτων, πεζὰ τέλη τὰ ἐκ Μακεδονίας μετὰ πεμπταῖα (ἤδη γὰρ αὐτῷ καὶ ὁ λοιπὸν ἀφῖκτο) ἐξεστρατευμένοι ἦ σὺν καὶ γηραιῶτες, ὅμως ἐδόκουν πρόσφορον ἀμείνους ἐς τὸ διπλάσιον εἶναι· οὕτω μὲν Αντωνίῳ πάντα ἐς ἐλπίδα μεγάλα μετασκευασμένων δώρων, καὶ ὅσον ἐξ ἔτους αὐτοῖς ὑπέσχηται μὴ ἔπεται, καὶ ἡ τῶν στρατευμάτων φρονεῖ, καὶ τὰ νεόλεκτα· λεπίδιός τε ἔχων ἐν Ιβηρίᾳ πέντε τέλη, καὶ Ασίνιος Πολλίων δύο, καὶ Γαλάτης ὁ τῆς ἑτέρας Κελτικῆς πεζὰ ἐδόκουν αἱρήσεσθαι τὰ Αντωνίου. Καίσαρι δὲ ἐκ δύο μὲν ὁμοίως τὰ ἀξιολογώτατα, εἰς αὐτὸν ἀπὸ τοῦ Αντωνίου μεταξάντα, ἦν δὲ νεοσυλλόγων, δύο δὲ ἐκ τῶν πρότερον ἐστρατευμένων, οὐκ ἐντελῆ μὲν τοῦτα τοῖς ἀριθμοῖς ὁποῖ παῖς ὁπλίσειαν, ἐκ τοῦ δὲ τῶν νεοσυλλόγων καὶ τοῦδε ἀναπληρούμενα· στρατολογοῦντι δ' ἀπόνοιας ἐς Αλβίωνα, ἐπέπεσε τῇ βουλῇ, ἢ ἦ ἐφήδετο μὲν αὐτῆς Καίσαρι ὡς ἀπορρήτως καὶ πρότερον ἤδη οἱ περὶ ὑπέμποντι Αντώνιον, ἤχθοντο δὲ τοῖς τέλεσιν οὐκ ἐς τὸν βουλὴν, ἀλλ' ἐς τὸν Καίσαρα μετελθοῦσιν, ἐπαρέσθαι δ' ὅμως αὐτοί τε καὶ ὁ Καίσαρ, ἔφασαν ὀλίγῳ ὕστερον ὅ τι χρὴ ποιῆν αὐτοὺς ψηφίσασθαι, ὅτε μὴ αὐτοῖς αἱ πέρας ἀρχαὶ ἐς τὰ πρόσθεν πρὸ ἐλθοῦσιν· ἐν δὲ τάφῳ ὅτι χρήσονται μὲν αὐτοῖς τῷ Αντωνίου, στρατὸν ἦ σύμπαντα πω ἔχοντες ἴδιον, σύμπαν καταλέξαι χωρὶς ἐκ τῶν δυνάμενοι, ἐς τὰς πέρας ἀρχὰς πρότερα μὴ ἐπῆλθον· τῷ Καίσαρι δ' ὁ στρατὸς πελέκεάς τε καὶ ῥαβδοφόρους ἐσκευασμένους προσαγαγόντες, ἠξίουν ἑαυτὸν μὴ στρατηγὸν ἀποφῆναι, πολέμου τε ἡγεμονεύοντα, καὶ σφῶν αἰεὶ ἐκ τῶν ἔργων ταμίαν ὄντων· ὁ δὲ τὸν μὲν ὑμνεῖ ἐπῄνει, ὃ δὲ ἔργον ἐς τὸν βουλὴν ἀνέπεμπε, ἐς βουλομένους ὅτι τοῦτο χαρᾶς ἀφθόνως ἐκώλυε, καὶ παρεσκευάζετο ἐπιέναι, ὡς ἢ τῆς βουλῆς ψηφιουμένης ταῦτα καθ' ἑαυτὸν, ἢ μᾶλλον ἐκ ἀγαθωτάτην τὸν ὑμετέραν προθυμίαν, καὶ ὅτι ἐμὸν ὄχθον· ἀφαλυδίτων δὲ μόλις οὕτω, καὶ τῶν ἡγεμόνων ἐς ἐπαρχίαν αὐτῶν αἰτησαμένων, ἐξελογεῖτο αὐτοῖς τὸν βουλὴν οὐκ εὐνοίᾳ τοῦ ἐς αὐτὸν ἀποκλῖναι μᾶλλον, ἢ Αντωνίου δέει καὶ στρατιᾶς ἀπειρίᾳ, μίσει καθ' ὅλων ἡμεῖς Αντώνιον, καὶ οἱ σφαγεῖς, φίλοι τε τῇ βουλῇ ἐκ συνειδῆς ὄντες, δύναμιν αὐτοῖς συναγάγωσιν, ὧν αἰσθανόμενος ἐπανορθοῦν ὑποκρίνομαι· μὴ δὴ προστέρῳ τὸν ἐπανόρθωσιν ἀποκλύσωμεν, ὧν προλαβοῦσι μὲν ἢ μὴν τὸν ἀρχὴν, ὅτι καλέσουσιν ὕβρει ἢ βίᾳ, αἰδεσθεῖσι δ' ἴσως ὅτι δώσουσιν αὐτὸ, δέῃ μὴ πρὸ ὑμῶν λάβοιμι. ταῦτα δὲ εἰπὼν, ἐδήλου τὸ γυμνάσια τῶν δύο τε λαῶν τῶν αὐτομολησάντων ἀπ' Αντωνίου, ξυμβαλόντων τε ἐς ἀλλήλους, καὶ φρώντων ἀφθόνως ἔργα πολέμου πάντα, πλὴν ἐς μόνον θάνατον· ἀδεὴς οὖν τῇ θέᾳ, καὶ τῆς προφάσεως ὑπεραίρων ἄσμενος, ἑτέρους αὐτῶν ἑκάστῳ πεντακοσίας δραχμὰς ἐπιδίδου, καὶ εἴ τις πολέμου χρεία γένοιτο νικήσασιν ἐπηγγέλλετο πεντακισχιλίας· ὧδε μὲν ὁ Καίσαρ δαψιλείᾳ δωρεῶν τοὺς μαθοφόρους ἐκαττᾶτο. καὶ τὰ δὲ μὲν ἐν ἀπὸ τῆς Ιταλίας· ὁ δὲ τῇ Κελτικῇ ὁ Δέκμος ὁ Αντώνιος ἐκέλευσεν ἐς Μακεδονίαν μεταβαίνειν, πειθόμενός τε τῷ δήμῳ καὶ φιλοῦμενος ἐκείνῳ, ὁ δὲ ἀντέπεμπεν αὐτῷ τὰ παρὰ τῆς βουλῆς οἱ κεκομισμένα γράμματα, ὡς οὐκ ἀφ' ὁ δῆμον εἴκειν οἱ προ-

που, ἢ δῆμῳ τῷ βουλῇ Αντωνίῳ μᾶλλον· Αντωνίου μὲν γὰρ αὐτοῦ προθυμίαν ὀείζοντος, μὴ ἰὼν ὡς πολεμίῳ χρήσεται, μακροτέρην δὲ ὁ Δέκμος ἐκέλευεν ὀείζειν ἑαυτῷ, μὴ θᾶσσον ἡμύνοιτο τῇ βουλῇ πολέμιος, καὶ ὁ Αντώνιος θυμαρὲς δὴ αὐτῷ κρατήσας ἔπι ὅτῳ τὸ πεδίον, ὅθεν ἡ πόλις ἔκρινε προελθεῖν, οἱ δὲ οὐδὲν ἐδέχοντο· καὶ δείσας ὁ Δέκμος, μὴ οὐδὲ ἐσελθεῖν ἐς ὕλην αὐτῶν ἔπι δυώπαν, πλάσπαν γράμματα τῆς βουλῆς καλούσης αὐτὸν ἐς Ρώμην σὺν τῷ στρατῷ, καὶ ἀναζεύξας ἐχώρει τὴν ὁδὸν τῆς Ιταλίας, ἐπόνει δὲ χαλεπῶν αὐτὸν ὡς ἀπίστα πρώτων, μέχρι Μουτίνης παρῆλθεν, πόλιν εὐδαίμονα, ἣν τε πύλας ἀπέκλεισε, καὶ τὰ τῆς Μουτιναίων ἐς τὰς τροφὰς σῖτον ἔφερεν, ἐπορίζετό τε ὅσα ἐδεῖτο κατήνυε, καὶ ἐπαίνευε, μὴ χρόνιος ἡ πολιορκία γένοιτο, καὶ ὃν Αντώνιον ἐπέμενε· γραπτὰ δὴ ἐς αὐτὸν μονομάχων τε πλῆθος, καὶ ὁπλιτῶν τέλη τέλη, ὧν ἓν μόνον ἐς αὐτὸν ἀφιστρατεύτων ἀνδρῶν ἔπι ἀπείρων, δύο δὲ, ἃ καὶ παρῆσαν ἐπεστρατευμένα αὐτῷ, πιστότατα ἐς αὐτόν. ὁ δὲ Αντώνιος ἐπῆλθεν αὐτῷ σὺν ὀργῇ, τὸν Μουτίνην ἀπεπάρθενέ τε καὶ ἀπετείχιζε, καὶ Δέκμος μὲν ἐπολιορκεῖτο. ἐν δὲ τῇ Ρώμῃ κατὰ τὸν ἐτήσιον πομπείαν ὕπατοι γένοντο Ιρτιός τε καὶ Γάϊσας, τὸν βουλὴ διὰ ὅτι τὰς θυσίας ἐν αὐτῷ τῷ ἱερῷ σωτῆρος ὅτι Αντωνίῳ. Κικέρων μὲν δὴ καὶ οἱ Κικέρωνος φίλοι πολέμιοι αὐτὸν ἠξίουν ἤδη ψηφίσασθαι, τὸν Κελτικὸν, ἀκύσης τῆς βουλῆς, εἰς ὑπεξέχισμα τῆς πατρίδος βιαζόμενον ὅπλοις, καὶ τὸ ὅτι Θρᾷκας αὐτῷ διδόμενοι στρατὸν εἰς τὴν Ιταλίαν ἄγοιατο· ἐπελέγοντο δὲ καὶ τὸν μὴν αὐτὸν μὴ Καίσαρος προαίρεσιν, ἐν τε Γόλῃ φανερῶς ἀρυφορηκότες ἐπὶ τοσῶνδε λοχαγῶν, καὶ ἐς τὴν οἰκίαν ὡσαύτως ἄλλοι, ὅπλοις καὶ σὺν θήμασι κεχρημένοι, καὶ ἄλλα βεβαιότερα σφίσι φανέντος, ἢ κατὰ τὸν ἐτήσιον ἄγχιν. Λούκιος δὲ Γείσων ὁ τοῦ Αντωνίου τὴν ἀπόδημίαν ὑπεδέχετο, μάλιστα ῥωμαίων ὑπεφαίνετο, ὅσοι τε μὴ οἱ Πείσωνι δι' αὐτὸν ἢ δι' Αντώνιον ἢ καὶ οἰκείαν γνώμην προσεπέπλεκτο, καλῶν αὐτὸν ἐς χρῖσιν ἠξίουν, ὡς οὐ πάντων σφίσιν ἀκρίτου καταδικάζειν, οὐδὲ βίαιος τὴν χρῖσιν ὑπάπτου τῆς ὑπούσης ἡμέρας, οὔτε μάλιστα σφίσιν ἐπαίνους μὴν τε καὶ Κικέρων αὐτὸς εἶπε πολλάκις. ἡ δὲ βουλὴ, τότε μὲν ἀζόμενα τὰς γνώμας ἐς νύκτα προσῆλθον, ἅμα δὲ ἕω προσῆν αὐτῶν ἐς τὸ βουλευτήριον συνελέγοντο, εἴθα τῶν Κικερωνείων ὑπεβαρούντων, ἐψήφιζε μὲν ὁ Αντώνιος πολέμιος, εἰ μὴ τῷ δημάρχῳ Σαλούϊος ἐς τὸν ὑπατεύσοντα ἐκέλευσεν μάλιστα ἔτι δὲ τὸ τοῖς ἀρήσεσιν ὁ κωλύων ἀεὶ δυσκατάτρεπτος. οἱ μὲν δὴ Κικερώνιοι καὶ τούτῳ μάλα φορτικῶς ἐνύβριζον, καὶ ὁ δῆμος ἐκθαμβούμενος ἠρέθιζον ἐπ' αὐτὸν, καὶ ὁ Σαλούϊος ἐς αὐτὸν ἐκάλουν. ὁ δ' ἀκροβολίστης ἀφέστηκει ἕως ἡ βουλὴ κατέσχε, δείσας μὴ μεταποιήσῃ ὁ δῆμος, ἐς μισθὸν ἀγαγὼν Αντωνίου· οὐ γὰρ ἠνόουν καταγνώσκοντες λόγος ὑπεφαίνοις προσῆν δίκης, οὐδὲ ὅτι τὸν Κελτικὸν ὁ δῆμος αὐτῷ δεδώκει, ἀλλ' ὑπὲρ τῶν σφαγέων δεδιότες, ὠργίζοντο προσώτῳ μὴ τὸν ἀμυνεῖσθαι δικαιότατα τὰ κατ' αὐτούς. δῆλα καὶ τοῦ Καίσαρος ἐς αὐτὸν προσῆν ἐχρῶντο, καὶ ὁ Καῖσαρ οὐκ ἀγνοῶν, ἤρητο δ' αὐτὸς ὅμως προσκαλεῖν ὃν Αντώνιον. ἰσχὰς δὲ μάλ' ἡ βουλὴ γνώμη τ' Αντωνίου εἶχεν τὸ ὀργῇ, δικαιότατα ὄντα τὸν ψηφίσασθαι ὡς ὁ δήμαρχος ἐκέλευεν, ἐψηφίσαντο ὅμως Δέκμον τε ἐπαινέσαι οὐκ ἐκπάντα Αντωνίῳ τῆς Κελτικῆς, καὶ τοῖς ὑπάτοις Ιρτίῳ καὶ Παύσᾳ Καίσαρι συστρατηγεῖν οὓς νῦν ἔχει στρατοῦ, ὅπως τε αὐτὸν εἰκότα πεῖσαι, καὶ συνδιώκειν αὐτὸν ἐσφέρῃ τὸ τοῖς ἐναντίοις ἤδη, καὶ τὸν

ὑπατείαν αὐτὴν μετὰ τὴν νόμου θάσιον ἐτῶν δέκα, ἔκ τε τοῦ δήμου δοθῆναι τοῖς τέλεσι τοῖς ἐς αὖθις ἀπὸ Αντωνίου μεταίσασιν, ὅσον αὐτοῖς ὁ Καῖσαρ ὑπὲρ τὴν νίκην δώσειν ὑπέσχετο. οἱ μὲν δὴ ταῦτα ψηφισάμενοι, διελύθησαν, ὡς δὲ Αντώνιος ἤρχε τῶν δὲ εἰδέναι πολέμιον ἐψηφισμένον, καὶ ὅτι δήμαρχον ἐς τὴν βουλὴν σεσῆλθε ἔπι αὐτεσιῶτα. Αντωνίου δὲ ἡ μήτηρ καὶ ἡ γυνὴ καὶ παῖς ἔτι μειράκιον, οἵ τε φίλοι οἰκεῖοι καὶ φίλοι δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ἐς τὰς τῶν δυνατῶν οἰκίας διέθεον ἱκετεύοντες, καὶ μὴ ἡμέραν ἐς τὸ βουλευτήριον ἰόντας ἰωάχλοιεν, ῥιπτούμενοί τε πρὸ ποδῶν σφῶν οἰμωγῇ καὶ ὀλολυγαῖς καὶ μύγματι σολῇ πρὸς τὰς θύρας ἐκβοῶντες· οἱ δὲ ὑπό τε τῆς φωνῆς, καὶ ὑπὸ τῆς ὄψεως καὶ μεταβολῆς εἰς τοσοῦτον αἰφνιδίου θρυμ-
μβήσας, ἐκπλαγέντος· δείσας δὴ ὁ Κικέρων, ἐβουλήθη σῶσαι ἔτι, Α μὴ ἐδὲ γνῶναι τοῦτ' Αντωνίου, ἐρῶντες ἐγνωκόσιν οἷς γὰρ αὐτὸ τοῖς ἐχθροῖς ἐπιμόνον, τούτοις ἐψηφιζόμεθα ἔτι) πολέμιον, Σαμούσιον δὲ ὃν μόνον ἐμποδὼν γινόμενον, ἢ πρὸς τὰς πάμπαν ἔτι) χρὴ σωσετώτερον, ἢ φιλίας τοῦδε τοσοῦτον, ἢ τὴν συνεστώτων ἁμαρτίαν, ὧν ὃ μὲν ἀμφὶ τοῦ ὅτιν ἡμῖν, εἰ δόξομεν ἀσωσετώτερον πρότερος εἶναι ἔτι), ὃ δὲ αὖτ' Σαλουίῳ εἰ φιλίαν τὴν χειρὸν προμηνάμενος ἐξ αὐτὸν ἔχοντα τὸ πρέπον ἔδει πιστεύῃ ὑπάρχειν δὴ ἑαυτῷ καὶ στρατηγῆς, καὶ δημάρχοις τοῖς συναρχουσιν αὐτῷ, καὶ τοῖς ἄλλοις βουλευταῖς, οἵ τοσοῦδε τὸν ἀξιόωσιν τε καὶ τὸ ἀριθμὸν ὄντες, δέος τε πλείονα καὶ ἐμπειρίαν ἔχειν ὃν Σαλούιον καταγιώσκομεν Αντωνίου· ἔστι δὲ οὐ τε χλεστρίας καὶ δίκης αἰεὶ ὃ πλέον δικαιότερον. εἰ δὲ καὶ νῦν ἔπι χρήζει τοῦ αἰτίας μαθεῖν, λελέξεται δὲ βραχέως, ὡς ἐν ἀμαυρῷ τοῦ μέγιστα αὐτὸν τοῦ χρήματα ἡμῖν, Καίσαρος ἀποθανόντος, ἐσφετερίσατο Αντώνιος, Μακεδονίας ἄρχειν πρὸ ἡμῶν βουλευχών, ὅπερ τὸν Κελτικὸν ὥρμησε χωρεῖς ἡμῶν, ὃν στρατὸν ἔπι Θρᾴκας λαβών, ἀντὶ Θρᾳκῶν ἐπάγαγεν ἡμῖν εἰς τὴν Ιταλίαν, ἐκάτερα τούτων αἰτίους ἡμᾶς ἐπ' ἐνέδρα, καὶ οὐ λαβών, ἔπαξε δ' ἑαυτῷ· αὐτῶν ἐν Βρεντεσίῳ βασιλικὴν στεφάνην ἀμφ' αὐτὸν εἶναι), καὶ φανερῶς αὐτὸν ἐν τῇ Γαλλίᾳ σιδηροφορεῖν τε δῶρες ἐδυρυφορεῖν τε καὶ συνεκφυλάκειν ὑπὸ στεμμάτων· ἦλθε δὲ τοῦ Βρεντεσίου καὶ ὃν δῆμον στρατὸν ἐς τὴν Γαλλίαν, ἅπαντα στεφανούμενον, ἐφιέμενος ὧν ἐπέσχε Καίσαρος· Καίσαρος δὲ αὐτὸν τὸ νέον στεῦ ἑτέρῳ στρατῷ φθάσαντος, ἔδοξεν, καὶ ἐς τὴν Κελτικὴν ἐτράπετο, ὡς θύσειεν ἐφ' ἡμῖν ἁρμητήριον, ὅπερ καὶ ὁ Καῖσαρ ἐκεῖθεν ὁρμώμενος ἐδουλώσατο ἡμῖν, τὸν στρατὸν ὅτι τοῖς δὲ καταπλησσόμενος, ἵνα στρατὸς μηδὲν αὐτῷ πρὸς νομεῶν κατοικῇ· διεκήρυσσεν ἐς θάνατον οὐ στασιάσοντας, ἢ φυλακὴν ταύτην ἐν πολέμῳ λιπόντας, ἐφ' ὧν μόνων ὁ στρατιωτικὸς νόμος τὸν οὕτως ὠμὸν ἄρειν ἀμοιβαίαν, καὶ ὅμως αὐτῇ καὶ ὅτι τοῖς δὲ ὀλίγοι μάλις ἐν τοῖς πρώτοις κινδυνίοις ἐχρήσαντο πρὸ ἀνάγκης· ὁ δὲ φόβος ἢ γέλωτος ἦγετο θάνατον τοὺς πολίτας, καὶ θάνατον οὐ τὴν χειρόνων, ἀλλὰ τὸ ἀφελεχόντων. ἔτι γε σῶ οἱ μὲν δυσπειθοῦντες ἀπέστησαν αὐτῷ, καὶ ὑμεῖς αὐτοῖς ὡς θῶ στρατὸς δωρεὰς ἐδὲς ἐψηφίσασθε, οἱ δὲ οὐ δυσπειθοῦντες ἀπέδραμαν, δεδίοτες στασιάσειν, ἐν χωρεῖν ὅτι χώρων ὑμετέρων πολέμιοι, ἢ πολιορκῶσι στρατὸν ὑμέτερον ἢ στρατηγὸν ὑμέτερον, ὃν γε ἄφετε μὴν ὑμᾶς ἐμμένειν τῇ Κελτικῇ, Αντώνιος δὲ ἐξείναι κελεύει. πότερον οὖν ἡμεῖς Αντωνίου ψηφιζόμεθα ἔτι) πολέμιον, ἢ Αντώνιος ἡμᾶς ἤδη πολεμεῖ; καὶ ὁ δήμαρχος ἡμῖν ἔπι ἀγορᾶς, μέχρι δέκα μυρίους πεντήκοντα ἢ τε χώρα τοσήδε οὖσα καὶ ὅμορος ἡμῖν, καὶ ὅτι τῇ χώρᾳ ὁ Δέκμου στρατὸς ἐς τοὺς κατ' ἡμῶν ξυμβάσας Αντω-

νίῳ προσγλύπται· τότε γὰρ αὐτὸν ὡς ἔοικεν ὁ δήμαρχος ψηφίσηται πολέμιον, ὅτε μὴ μόνον γλύπται δυνατώτερος. Ζῶντ' ἔτι τῷ Κικέρωνος λέγοντος, οἱ φίλοι δορυφοροῦντες ἀπαύστως οὐδενὶ ἀντεῖπεῖν ἐπέτρεπον, μέχρι Πείσωνος αὐτῷ προελθόντος, ἥ τε ἀγὴ βουλὴ καὶ αἰδοῖ τῷ ἀνδρὸς ἠσύχασε, καὶ οἱ τοῦ Κικέρωνος ἰωὴ ἔσχοντο, καὶ ἔλεγε ὁ Πείσων, Ὁ μὲν νόμος, ὦ βουλή, δίκαιος τὸ βίαιον μόνον αὐτὸν ἀκούσας τε τῆς κατηγορίας, καὶ ἀπολογησάμενον ὑπὲρ αὐτοῦ κρίνεσθαι, καὶ ὃν δηλόπατον εἶπεῖν Κικέρωνα ἐς ταῦτα προκαλοῦμαι, ἐπεὶ δὲ οὐκ ἐμὲ μόνον προύπτος Αντωνίου κατηγορῶν, ἀπάντος δὲ ἐγκλήματα ἅπερ εἶπεν ὧδε μείζονα ἐκ πολλῶν καὶ ἀναμφίλεκτα ὄντα, προῆλθον ἐγὼ δείξων αὐτὰ ψευδῆ βραχυτάταις ἀποκρίσεσι· τὰ μὲν γὰρ πρήγματα φησιν Αντώνιος τὰ καινὰ μὴ τῷ Καίσαρος πλουτῶ σφετερίσασθαι, ἃ μόνον νόμου ὂν κλέπτειν οὐ πολέμιον ἀποφαίνοντος, ἀλλὰ ὠφελιμέντα δίκῃ ζημιοῦντος, βραχύτου δὲ τῶν Καίσαρα κτείναντες, ὁπότ' ἂν δήμῳ καὶ ὅτε κατηγορήσωμεν ὅτι ὁ Καῖσαρ τὰ μὲν πρήγματα διεφόρησε, τὰ καινὰ καταλέλοιπε τὰ παμπλήθη, Αντωνίου δὲ μετ' οὐ πολὺ ζητεῖν αὐτὰ ψηφισαμένου, τὰ ὑμῶν ἀποδεξαμένων τε τὸν νόμον καὶ κεκυρωκότων, τὰ δῶρα τοῖς μεμυημένοις δεκάτην ὑπερηκόντων, ἵνα διπλασιάσωμεν ἡμεῖς, εἴ τις Αντωνίου περὶ αὐτῶν ἔχοι τι διελεῖσθαι. καὶ τὰ δὲ μὴ περὶ τῶν χρημάτων· τὸν δὲ Κελτικὴν ἡγεμονίαν οὐκ ἐψηφισάμεθα μόνον ἡμεῖς Αντωνίῳ, ἔδωκε δὲ ὁ δῆμος νόμῳ πρότερος αὐτὴν Κικέρωνος, ᾧ τρόπῳ τε ἕτερα πολλάκις ἔδωκε, τὰ τὸν δὲ τὴν ἡγεμονίαν αὐτὸν Καίσαρι πάλαι· μέχρις οὗ τοῦ νόμου, ὃν Αντώνιος τὸν διδόμενον οἱ μετέπειτα Δέκμῳ μὴ προσχαρισώμενοι πολεμεῖν, τε ἐν τραπὸν αὖτε Θρᾳκῶν οὐδὲ ἔτι κινουμένων ἐς τὴν Κελτικὴν ὅτι ὃν αὐτὸν ἐλέγοντα μετάγειν. ἀλλὰ Κικέρων Δέκμον μὲν οὐχ ἡγεῖται πολέμιον ἀναιτίαν τοῦ νόμου πεπόμενον ὅπλα, Αντώνιον δὲ πολέμιον τοῦ νόμου ξυμμαχοῦντα· εἰ δὲ αὐτὸν αἰτιᾶται ὃν νόμον, τοὺς μὲν νόμους αἰτιᾶται, οὓς ἔδει μεταπεῖσθαι, οὐχὶ σιωπῶμενον ὑβρίζειν, οὐδὲ τῷ χάρᾳ Δέκμῳ μὲν πιστεύειν, ὃν ὁ δῆμος ἐδίωξεν ὅτι τοῦ φόνου, Αντωνίῳ δὲ ἀπιστεῖν, ὅτι ὁ δῆμος ἔδωκεν· ἃ γὰρ βουλευομένων ὅστις δίχα σασιάζεσθαι ποιεῖ ὃν δῆμον ἐν κινεῖσι μάλιστα ὀπτικινδυνίοις, οὐδὲ ἀμνημονεῖν, ὅτι καὶ ὧδε αὐτὸ, τὸν δήμου ποιήτερον ἰῶν, ὃ κρίνει τὰ φίλια καὶ πολέμια· μόνος γὰρ ἐν τῷ πάλαι νόμων ὁ δῆμος αὐτοκράτωρ εἰρήνης πέρι καὶ πολέμου σκοπεῖν, ὧν μηδὲν ὁ δῆμος ὀπτιήσατο, μηδὲ ὀπτιμελώσεται ἡμῖν ποιήσατου λαβόμενος. ἀλλ' ἔκτεινέ τινας τῶν στρατιωτῶν ὁ Αντώνιος αὐτοκράτωρ γε ὤν, καὶ ἐς τοῦτο ὑφ' ὑμῶν κεχλευστημένος, καὶ οὐδεὶς πω τῶνδε λόγον ἔσχεν Αὐτοκράτωρ δ' γὰρ ἔκριναν οἱ νόμοι λυσιτελήσειν ὑμῖν τ' ἄρχοντα ταῖς στρατευομένοις ὑπὸ δυνατοῖς), οὐδὲ ἔστιν ἀπειθείας μὴ χεῖρον τὸ στρατόπεδον, δι' ὧν καὶ νικῶντές τινες ἀμπρέσθησθε, καὶ οὐδεὶς ἤυδυνε ταῖς ἀνελούσαις, οὐδὲ τῷ νῦν συγχεῖς οὐδείς. ἀλλὰ Κικέρων ὀπτιμέμφεται καὶ φόνου κατηγορῶν, πολέμιον καὶ τὸν αὖτε τῷ ὠφελημένων ὀπτιμίων ταῖς Φοιβοῦσι πίπτοντα, Αντωνίῳ δὲ ὃ στρατόπεδον ὅπως τε ἄπαντα ἰῶν, καὶ ὅπως καταφρονῇ, δηλοῖ καὶ τὰ μεταξὺ τὰ αὖτε δύο τέλη, ἃ ὑμεῖς μὲν ἐψηφίσασθε Αντωνίῳ στρατεύειν, αὐτομολήσθαι δὲ τοῦδε ταῖς στρατιωτικαῖς νόμοις οὐ πρὸς ὑμᾶς, ἀλλ' ἐς Καίσαρα, ὁ Κικέρων ὅμως ἐπήνεσε, καὶ ἐν τῷ καινῷ ἐλπὶς ἐμαθοδότησε· καὶ μή ποτε ὑμᾶς λυπήσῃ ὃ τοῦδε δίκημα· Κικέρωνα δὲ ἃ ἐς δώμαλίαν ἐξέρπειν ἡ ἔζηρα· κατηγορεῖ γὰρ Αντωνίου τυραννίδα, καὶ κόλασιν στρατιωτῶν, αἰεὶ τῷ ὀπτιβουλευόντων τὰ στρατεύματα προστρατευόντων, οὐ κολαζόντων·

ἐπεὶ ἦ οὐκ ὤκνησε οὐδὲ τὸν δῆμον Αντώνιος μὴ Καίσαρα ἄρχειν ὡς τυραννικὴν
δίκην δόντα, φέρε πύθωμεν καὶ ἕκαστα ὅσα ἔπραττεν ὡς τύραννος ἀκριβῶς ὁ νεω-
κινδυνώτατος ἀκριβῶς; ἵνα δὴ ἐξέβαλε τὴς Γόλεως; ἵνα δὲ ἡμῖν διέβαλεν, ἢ καὶ δι' ἕνα
μὲν τοιοῦτον, ἐπιβουλῆναι δὲ πᾶσιν ὁμοῦ; πότε ὦ Κικέρων, ὅτε τὰ ἀμπελίαν ἐκύρου
τὴν χαλεπώτατον, ἢ ὅτε μηδένα διώκεσθαι φόνου, ἢ ὅτε ζητοῖεν εἰ τὴν κοινὴν χρημά-
των, ἢ ὅτε Γομφησίου τὸν Γομφησίου τὸν ὑμέτερον κατεκάλῃ, καὶ τὴν παρὰ σὺν
τὴν δημοσίαν αὐτῷ διέλυσε τελεσιουσίαν, ἢ ὅτε τὰ Θυδομάσεων λαβὼν, ὑπεβουλεύον-
τα ἀπέκτεινε, καὶ ἐπῃνέσατε πάντες, ἃ τότε μόνον δι' ὑμᾶς οὐ διέβαλε Κικέρων, ἢ
ὅτε ἐψηφίζετο μὴ εἰσηγεῖσθαι τὰ Δικαιάρχου μηδένα, μήτε ὑπεψηφίζειν, ἢ ση-
μαίνειν τοὺς τὸν θάνατον ἀποθησομένους; ταῦτα γὰρ ὅσα ἐπολιτεύσατο ἡμῖν Αν-
τώνιος ἐν δυσὶ μησὶν, οἷς μόνοις ἐπέμεινε τῇ Γόλᾳ μὴ Καίσαρα, ἄρτι μὲν τὸν δή-
μου τοῦ Φορείας διώκοντος, ἄρτι ἡ ὑμᾶς διδιότων ὅτι τοῖς ἐσομένοις, οὐ νῦν κρινεῖν,
εἰ πονηρὸς ἦν, ἀμείνονα εἶχεν, ἀλλ' ἐς τὰ σωτήρια οὐκ ἦρχε. πῶς οὐ μόνος ἦρχεν, ἀ-
ποδημήσαντος ὅτι Συρίας Δολαβέλλα; οὐ γρατὸν εἶχεν ἕτοιμον ἐν τῇ Γόλᾳ τὸ ὑφ'
ἡμῶν αὐτῷ δεδομένον; οὐκ ἐσυκοφυλάκει τὴν Πόλιν; οὐκ ἐσυκοφυλακεῖτο δίχα
τοῦ τῶν ἐχθρῶν ὑπεβουλεύειν; οὐ τοσοῦτον εἶχε τὸν σφαγὸν Καίσαρος φίλον τό
σὸν καὶ εὐεργέτου ὄντος, καὶ τὰ δήμου μᾶλιστα ἀναφαίσκοντος; οὐχ ἕτερον εἶχεν οἰ-
κίαν ὑπεβεβουλευμένον ἐς ὃ σῶμα ἀνὰ τῶν ἀνδρῶν, ὧν ἔκτεινε μὴν ἢ ἐφυλάσσυ-
σεν οὐδένα, σεμνόν δὲ ὅσον εἶχε μέσον καλὸς, καὶ διδομένας αὐτοῖς ἡγεμονίας
οὐκ ἐφθόνησε δοῦλε; τὰ μὲν δὴ μάλιστα, ὦ Ρωμαῖοι, καὶ ἀναμφίλογα Κικέρωνος
ἐς δὲ Αντώνιον ἐγκλήματα ἐρᾶτε, ἐπεὶ δέ γε ὅτι τοῖς ἐγκλήμασι καὶ μαντεύμα-
τα ἐπάρουσιν, ὡς ὁ Αντώνιος ἔμβαλε μὲν δὴ γρατὸν ἄλλῳ ὅτι τὴν Πόλιν, διώξε δὲ
τοσοῦτος αὐτὴν ἑτέρῳ γρατῷ Καίσαρος. πῶς οὖν, εἰ ὃ μὴ ἤσαν μόνον ὅσιν
ἀνδρὸς πολεμίου, δὲ ἦν ὅτα καὶ τοιαῦτα διδύσματα ἡμῖν ἀσημάντων, οὐχ ἡ-
γεῖτο πολέμιος; πῶς δ' εἰσῆλθεν ὁ Αντώνιος, οὐκ ἀφίκετο; ἢ τεσσαρεσίους ἔχων
στρατιώτας ἔδυσε τεσσαρίους τοὺς ἀμφὶ τὸν Καίσαρα ὅπλους, ἀσπα-
στάτους, ἐς μόνας Καίσαρι δυσμαχὰς στρατελθόντας, καὶ βίᾳ ὡς ἔγνωσαν πολε-
μεῖν αἱρεῖσθαι μόνον καταλιπόντας; εἰ δὲ μὴ τεσσαρεσίους ἦν ἔδυσι, πῶς ἦλθε μετὰ
μόνων χιλίων, μᾶλ' ὧν αὐτὸν ἐς ὃ Τίβυρα ἐξιόντα πόσοι τοσοῦτοι ἐπέμποντο, καὶ πό-
σοι στρατιώται μᾶλλον ὀργύλλοντο, πόσους ἡ Κικέρων ἐπαίνους ἐς τὴν πολιτείαν αὐ-
τοῦ καὶ ἀρετὴν ἀνέλισκε; πῶς δ' αὐτὸς Αντώνιος, εἴ τι τοιοῦτον ἐλάγωσκε, τὰ ἂν ἐ-
χώρα τὰ νῦν ὅτα τοῦ τοῦ βουλευτηρίου κατέλιπεν ἡμῖν, μητέρα καὶ γυναῖκα καὶ
μειρύκιον υἱόν, οἳ κλαίουσι καὶ δεδίασι νῦν οὐ τὴν Αντωνίου πολιτείαν, ἀλλὰ τὴν τοῦ
ἐχθροῦ δυναστείαν; ταῦτα μὲν δὴ τοσοῦτος ὑμᾶς ἐξενίωχα, δεῖγμα τῆς Αντωνίου τε
ἀπολεσίας καὶ Κικέρωνος μεταβολῆς, πρὸς αἵρεσιν δ' ὅπως θήσω τοῖς εὖ φρονοῦσι, μήτε
ἐς τὸν δῆμον, μήτε ἐς Αντώνιον ἁμαρτάνῃ, μηδὲ ἔχθρας καὶ κινδύνους ἐπάγῃ
τοῖς κοινοῖς, νουσούσης ἔτι τὴν πολιτείας, καὶ ἀπορούσης τοῦ ὀξέως ἀμείνοντος, δυνά-
μων δ' ἐν τῇ Γόλᾳ συσπαμένους, πρὶν ἀορυβῆσαί τι τῶν ἔξω τὸν ἀρχόντων, πότε
τοῖς ἑκάστοτε ἐπάγοισιν ἐφεδρεύῃ, καὶ κρίνῃ οὓς ἀνὴλητε, δυνάμενος τὸ κακρι-
νόμενον τελεῖν. πῶς οὖν ἔσται ταῦτα; ἐὰν Αντώνιον μὲν ἐάσωμεν ἐς πατρίδα ἢ χάειν
τοῦ δήμου τὸν Κελτικὸν ἔχει, Δέκμον δὲ μὴ πειθὼ ὧν ἔχῃ τέλεσι σὺν ἀδικίᾳ κα-
λεσάμενον, καὶ ἀφικόμενον ἐκπέμπωμεν ἐς Μακεδονίαν τὰ τέλη καταχόντες, εἰ δὲ

καὶ τὰ ἀπ' Αντωνίου μεταπέμπτα δύο πρὸς ἡμᾶς μετέπεμψε, καθάπερ φησὶ Κικέρων, καὶ τάδε καλῶς μοι δοκεῖ τῇ Καίσαρος εἰς τὴν Ῥώμην· οὕτω γὰρ πέντε τελῶν ἡμῖν ὑπαρχόντων, ἡφιζόμεθα μὴ ὅτι δυνάμεσιν ἐγκρατῶς, ἐς σωτῆρος ἐλπίδας ἀφορῶντες. καὶ τάδε μοι εἴρηται τοῖς μὴ φθόνου καὶ φιλονεικίας ἀκροωμένοις, τοῖς δὲ ἀπεσκεπέστερον καὶ ἀπροκαλύπτως δι' οἰκείαν ἔχθραν ἢ φιλονεικίαν ἐκφορυβοῦσιν ὑμᾶς, χριζοὺς πράγματα μὴ παρεῖναι εἰ) μὴ δὲ πρεσβύτεις ἐς ἄνδρας μείζους τε, καὶ στρατιᾶς ἄρχοντας ἰσχυρᾶς, μηδὲ ἀνιᾶσθε ἐκπολεμοῦντα, ἀνάμνησιν ποιούμενοι Μαρκίου τε τοῦ Κοριολάνου, καὶ τὰ εἰκὸς δὲ ταῦτα Καίσαρος, ὃν στρατιᾶς ὁμοίως ἠγούμενον, καὶ ἀσπίδας ἀρίστας δὸς ἡμῖν ἡμοιρηκότα, πρεσβύτας πολέμιον ἡφισάμενοι, τῷ ὅτι πολέμιον ἰωάλκασιν ἡγεῖσθαι φείδεσθαι δὲ καὶ τοῦ δήμου πρεσβυτέρου τοῖς φονεῦσι τοῖς Καίσαρος ὑπεσταμένου, μὴ ἐς ὕβριν αὐτῶν δοκῶμεν τοῖς μὴ ἡγεμονίας ἐπαινεῖν δίδοναι, Δέκμον δὲ ἐπαινεῖν, ὅτι τοῦ δήμου νόμον ἀκυροῖ, ᾧ Αντώνιον πολέμιον κρίναι, ὅτι τὴν Κελτικὴν ἔλαβε πρὸς τοῦ δήμου· ὧν τοὺς μὴ βουλομένους εὐθυμεῖσθαι χρὴ ὑπὲρ τῶν ἐπὶ πλανωμένων, τοὺς δὲ ὑπάτους καὶ δημάρχους πλείονας καὶ δικαιοτέρους τοῖς κρατοῦσι ἡγεῖσθαι.

Ὧδε μὲν ὁ Πείσων ἀπελογεῖτο, καὶ ὠφέλησεν ὁμοῦ καὶ ἐφόβησε, καὶ Σκρῶβα αἴτιος ἐγένετο μὴ ἡφιεθῆναι πολέμιον Αντώνιον, οὐ μόνον ἐκ τῆς Κελτικῆς αὐτὸν ἄρξαι. οἱ γὰρ τῶν σφαγέων φίλοι τε καὶ συγγενεῖς ὑπὸ δίκης ἐκώλυσαν, μὴ τῷ πολέμου λυθέντος ἐπιξελθεῖν ὀργὴν φόνου Καίσαρι σφῶν ἀγαπητοῖς, δι' ἣν στασιάζειν αἰεὶ παρεσκεύαζον Καίσαρά τε καὶ Αντώνιον. ἐψηφίσαντο δ' Αντωνίῳ προαγορεῦσαι Μακεδονίαν ἀντὶ τῆς Κελτικῆς ἔχειν, τοῖς δὲ ἄλλοις στρατηγοῖς, εἴτε λαχόντες, εἴτ' ἐξεπίτηδες, Κικέρωνα συγκρύψαι τε καὶ δοῦναι τοῖς προσεδρεύουσι προσέταξαν· ὁ δὲ τὸν γνώμονα προσφέρων, σπουδῇ γράφει ᾧδε, Μουτίνης Αντώνιον βίᾳ ἀπαμύνασθαι, καὶ Δέκμῳ τὴν Κελτικὴν μεθιέναι, οὗτος δὲ Ρουβίκωνος ποταμοῦ τοῦ τὴν Ιταλίαν ὁρίζοντος ἀπὸ τῆς Κελτικῆς ἡμέρᾳ ῥητῇ ἡμόλησεν, ἐπίτηδες τὰ καθ' ἑαυτὸν ἀπόρρητα τῇ βουλῇ. οὕτω μὲν φιλονεικίας τε καὶ ψευδοῦς σπουδῆς ὁ Κικέρων σπουδάσαι φαίνεται, σπουδαῖος ἔχθρας τοσῆσδε ὑποφύσης, ἀλλ', ὡς ἔοικε, τῷ δαιμονίου τὰ κοινὰ ἐς μεταβολὴν σπουδάζοντος, καὶ αὐτῷ Κικέρωνι κακῶς βεβιωκότος. ἔρρι δὲ καὶ τῶν τοῦ Τρεβωνίου λεχθέντων, καὶ τῆς ἐς αὐτὸν ὕβρεως γνωσθείσης ἀκριβέστερον, οὐ δυσχεραίνουσι ἡ βουλὴ τὸ Δολοβέλλαν ἔκρινεν εἰ) πολέμιον. οἱ δ' ἐς ὃν Αντώνιον ἀπεσταλμένοι πρέσβεις, αἰδούμενοι τὴν πόλιν ὃ ἀπώλεσαν, οὐδὲν μὲν ἔφασαν, αὐτὰς δ' ἐπέδοσαν αὐτῷ, καὶ ὁ Αντώνιος σπουδὴν ὀργῇ πολλὰ ἔς τε τὸν βουλὸν καὶ τὸν Κικέρωνα ἀπορρίψας, θαυμάζων ὅτι Καίσαρα μὲν, ὃν τὰ μέγιστα ὠφελήσαντα τὸν ἄρχοντα, ἡγεμόνα τοῦ ἔργου ἢ βασιλέα, Κικέρωνα δὲ οὐ νομίζουσιν, ὃν Καίσαρ μὲν εἶλε πολέμιον, καὶ οὐκ ἀπέκτεινε, Κικέρων δὲ τοὺς ἐκείνου φονέας προτιθησι τῶν φίλων αὐτῷ, καὶ Δέκμον Καίσαρι μὲν ὅπλα φίλον ἐμίσησε, δωροφόνον δὲ αὐτὸν ἡγούμενον ἀγαπᾷ, καὶ τῷ μὲν πρὸ τοῦδε μὴ Καίσαρα λαβόντι τὴν Κελτικὴν προσήκατο, τῷ δὲ τοῦδε τοῦ δήμου λαβόντι πολεμεῖ· τῶν τε ἐψηφισμένων μοι τελῶν τοῖς μὲν αὐτομολήσασι ἅπαν δίδωσι, τοῖς δὲ τοιαῦτα μέμνοισιν οὐ, ἵνα φθείραν οὐκ ἐμοὶ μᾶλλον, ἀλλὰ τῇ πόλει τὰ στρατιωτικὰ, καὶ τοῖς μὲν δωροφόνοις ἀμνησίαν ἔδωκεν, ἣ κἀγὼ σπουδάζομαι ἵνα δύο ἄνδρας αἰδεσίμους, Αντώνιον δὲ καὶ Δολοβέλλαν ἡγεῖται πολεμίους, ὅτι τῶν δεδομένων ἐχόμεθα· ἄδε γάρ ὅστις ἠθῶν αἰ-

» πα, καὶ ἀποφῶ τῆς Κελτικῆς, οὔτε πολέμιος, οὔτε μὴ ἀρχὸς εἰμὶ, ζῶντα μὴ τοι
» μὴ τύχωμαι λύσης τὴν σὴν ἀγαπωμένην ἀμνησίαν. Τοιάδε πολλὰ εἰπὼν ὁ Αν-
τώνιος, ἀπέγραφε τὰ δόγματα, τῇ μὲν βουλῇ πιθανῶν ἀν' ἓς ἅπαντα ὡς πα-
» τρίδι, Κικέρωνι δὲ συμφέροντα τοῖς σύνεδροις ὧδε ἀποκρίνεσθαι, Ὁ δῆμος ἔδω-
» κέ μοι τὴν Κελτικὴν νόμῳ, καὶ Δέκμον ἀπειθοῦντα τῷ νόμῳ μετελθόντα, καὶ
» τὸν φόνου δίκας ἀπαιτήσαντα μόνον τῶν ἀπόντων, ἵνα καὶ ἡ βουλὴ καθαρθῇ πο-
» τὲ τὸν μίασμα, ἐμπεπλασμένην μοι ἅμα Κικέρωνα Δέκμῳ βοηθοῦντα. Ταῦτα μὲν ὁ
Αντώνιος εἶπέ τε καὶ ἀπέγραψε, καὶ ἡ βουλὴ αὐτὸν αὐτίκα ἐψηφίζετο (εἶναι) πολέ-
μιον, ἐὰν μὴ ἀποταξάμενον αὐτὸν, Μακεδονίας δὲ καὶ τῆς Ιλλυ-
ρίδος αὐτῆς, καὶ τὴν ἐν ἀμφοτέραις ὑπολοίπων στρατῶν Μάρκιος Βεσσῖνος ἄρ-
χειν, μέχρι καταγάγῃ τὰ κοινά, ὁ δὲ ἴδιόν τι εἶχεν ἤδη στρατὸν, καὶ τοῦτο Απουλήιον
μὲν στρατηγὸν, καὶ νεῶς εἶχε μακρὰς τε καὶ ὁλκάδας, ἐν χερμάτων ἐς μύρια
καὶ ἑξακισχίλια ταλαντα, καὶ ὅπλα πολλὰ, ὅσα ἐν Δημητριάδι Γαΐῳ Καίσαρι ἐκ
πολλοῦ κεκόμιστο ἦν· οἷς ἅπασιν αὐτὸν ἡ βουλὴ τότε ἐψηφίζετο ἐς τὰ συμφέρο-
ντα τῆς πατρίδος χρῆσθαι. ἐψηφίσατο δὲ ἐν Καίσαρι ἄρχειν τε Συρίας, καὶ πολε-
μεῖν Δολοβέλλᾳ, ἐπί τε δήμους, ὅσοι μὲν ἐθνῶν ἢ στρατῷ Ρωμαίων ἄρχουσιν ἀπὸ
τῆς Ιονίου θαλάσσης ἐπὶ τὸν ἕω, πρόπας ὑπακούειν ἐς ὃ τι χρεὼν παύσει Καίσαρ ἢ
Βροῦτος· ὧδε μὲν ὀξέως σὺν ἀφορμῇ τοῖς ἀμφὶ τὸν Καίσαρα ἐξελήλυθεν, καὶ ὁ
Καῖσαρ ἔκαστα μαθὼν, ἠπόρει, τὸν μὲν ἀμνησίαν ἡγούμενος ἀνδρείαν ἐσηκέναι
φιλανθρωπίας, καὶ θεοῦ συγγενοῦς ἀίδρωτα καὶ ὁμοτίμων, καὶ τὰς βεβαιώσεις ἡγεμο-
νίας, ἀσφαλίσασθαι, Δέκμον δ' ἐπὶ τε Κελτικὴν βεβαιοῦντας, Αντωνίου δόξαν ἐπὶ τυραν-
νίδος διαφέρειν, ᾧ χρεὼν ἐπαμῦναι ἐν αὐτὸν ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ κατ' Αντωνίου· ὃ δὴ καὶ
Δολοβέλλαν πολέμιον ψηφίσασθαι δι' ἓν τὸν ἀνδροφόνον ἀναιρεθέντα, ἐν Βρού-
τῳ καὶ Καασίῳ τὰς ἡγεμονίας ἐς τὰ μέγιστα ἔθνη διαλαχεῖν, στρατόπεδά τε δοῦναι
πολλὰ ἀθρόως καὶ χρήματα, καὶ ἡγεμόνας ἡγεμόνων ἀποφῆναι πρώτων, ὅσοι πέρ-
σαν εἰσὶ τὸν Ιονίου θαλάσσης, (φασὶ δὲ) τὸν μὲν Γναμπήιου μοῖραν αὐξόντων, τὸν δὲ
Καίσαρος καθαιρούντων. ἐσεθυμοῦτο δὲ καὶ τῆς εἰς αὐτὸν ὡς μειρακίου τύχης, εἰκόνα
μὲν αὐτοῦ καὶ πρεσβείαν πρὸς χρόντων, καὶ δυσὶ στρατηγοῖς ἀποφηναίτων, ἔργῳ δὲ ἴδιον
αὐτῷ τὸ στρατὸν ὅπως ἀφαιρουμένων· ὑπάτων γὰρ συστρατηγούντων (οὕτω δὲ) τὸν
δυσὶ στρατηγοῖ τά τε ἄλλα τοῖς ἀπὸ Αντωνίου μίσοις μετὰ ταῦτα ἐψηφισμένα, καὶ
τοῖς αὐτοῦ στρατιώταις ἀπιμισῶν, καὶ ὃν πόλεμον ὅλως αὐτῷ μὴ ἀχθεῖν ἔχῃ, ἔργῳ
γὰρ τὴν βουλὴν ἀποχρήσασθαι οἱ κατὰ Αντώνιον, μέχρι καθάπαξ αὐτὸν ζῶντα
λογιζόμενος ἐπέκρυπτε, καὶ φύσει ὀξὺς ὢν τὴν διάνοιαν ἀρχῆς, πρὸς ὃν στρατὸν ἔφη,
» Καὶ τάδε μοι πρὸ ὑμῶν, ὦ συστρατιῶται, λέγεται, οὐ νῦν, ἀλλ' ὅτε οὐ τὸν ἀρ-
» χὸν εἰδότι· ἐν ᾧ δὴ ἡ βουλὴ δι' ὑμᾶς ἔδωκεν, ὡς τι ἐμὲ ἢ τούτων ἧττον τὸν χάριν ὑ-
» μῖν ὀφλήσοντα, καὶ ἐὰν οἱ ἄλλοι πρὸ ἔχωσιν ὧν πρεσβεῖον, ἀποδώσοντα ἀθρόως. ὁ μὲν
οὕτω σὸν στρατὸν εἰκειούμενος ὑπῆγετο· τὴν δὲ ὑπάτων Παίσας μὲν διὰ τὸν Ιτα-
λίας ἐξεπάγη· Ιρτιος δὲ ὁ Καίσαρι σὸν στρατὸν ἐμεμίζετο, καὶ ὡς αὐτῷ πρὸς τῆς βου-
λῆς τὸ ἀπορρήτῳ λέλεκτο, ἐς ὃ μέρος ἥκει τὰ δύο τέλη τὰ πρὸς Αντωνίου
μεταστάντα, εἰδὼς ταῦτα ὅτι ἦν στρατοῦ τὸ ἀξιολογώτατον· ἐν ὁ μὲν Καῖσαρ ἅπαντα
σὺν χάρᾳ, μεμισημένοι δὲ ἐχείμαζον μετ' ἀλλήλων. προσδοκῶντες δὲ τὸν χειμῶνος
ἤδη, Δέκμος μὲν ἔκαμνεν ὑπὸ λιμοῦ, Ιρτιος δὲ ἐν Καίσαρι ὡς τὴν Μουτίνην ἐχω-

ρσιω, μὴ κέμενοντα τ' Δείκμου γρατὴν ὁ Αντώνιος προσκαλέσει· ἀκριδῶς γὰρ τ' Μυτίνης φυλακομένης ὑπὸ τῦ Αντωνίου, πόνυδεὶ μὲν οὐ σιωεπλέκειτο αὐτῇ Γαύσῃ προσμένοντες, ἱππομαχίαι δ' ἦσαν πυκναί, πολὺ μὲν πλείοις ἱππεῦσι ἔχοντος Αντωνίου, τῦ πεδίου δὲ ἡ δυσχέρεια ἀφ' ἁμαύρους ὀκτὼ φρυγμάτων τὸν πλεονεξίαν ὃ πλῆθος ἀπεσήρε. καὶ ταῦτα μὲν ἐν τῇ Μουτίνῃ. τὰ δ' ἐν Ρώμῃ τ' ὑπάτων οὐ πρότερον ὁ Κικέρων ἦλθε ὑπὸ δημοκοπίας, καὶ σιωεχεῖς ἦγε ἐκκλησίας, ὅπλα τε εἰργάζετο σιωαγαγὼν τοὺς δημιουργοὺς, ἀμιλλᾶτο, καὶ χρήματα σιωέλεγε, καὶ βαρυτάτας ἐσφορὰς τοῖς Αντωνίου φίλοις ἐπέτιθη· οἱ δὲ ἐπίμοχθοι εἰσέφερον ἐκλυόμενοι τ' δημοκολίαν, μέχρι Πούπλιος Οὐεντίδιος ἐστρατευμένος τὸ Γαΐῳ Καίσαρι καὶ Αντωνίῳ φίλος ὤν, οὐκ ἐῶντα τὸν Καρύστιον τῦ Κικέρωνος, ἀλλ' ἐς τὰς Καίσαρος ἀποικίας ἐκδραμὼν ὡς γνώριμος, δύο ἐς ὃν Αντώνιον ἀνεσταλθυῖαν τέλη, καὶ ἐς τὸν Ρώμιλον συλλαβὼν Κικέρωνα ἠπείγετο· τότε μὲν θόρυβός τε ἐπὶ ἄπλετος, καὶ τέκνα καὶ γυναῖκας ὑπεξέφερον οἱ πλείοις μετ' δυσελπισίας, καὶ ὁ Κικέρων τ' Γόλεως ἀπεδίδρασκε, καὶ ὁ Ουεντίδιος μαθὼν, ἐς τ' Αντώνιον ἀνέστρεφε· διακλῳόμενος δὲ ὑπὸ Καίσαρός τε καὶ Ιρτίου, ἐς τὸν Πικεντίδα πρὸ ἦλθε, καὶ τέλος δηῶν συλλογίσας, ἐφόδρυε τοῖς ἐσομένοις. οἱ δὲ ἀμφὶ ὃν Καίσαρα, τῦ Γαΐου μετ' γρατιᾶς πλησιάζοντες, Καρσυλήιον αὐτῇ προσέπεμπον ἄγοντα τὸν Καίσαρος γρατηγίδα τάξιν καὶ ὁ Αρῆνος τέλος ἐς βοήθειαν τ' διόδου τῷ στενῷ· ὁ δὲ Αντώνιος τῷ μὲν στενῷ ὑπεφθόνει, ὡς ὀνείδει πλέον ἢ κωλύσιν ἐν αὐτοῖς, ὀκνηρίαν τ' ἀγῶνος οὐκ ἔχων τοῖς ἱππεῦσιν ἐλλαμπρύνασθαι· ἀφ' ὃ πεδίον ἐλῳδέστερον ὂν καὶ τεταφρυμένον, δύο ἐκπέμψας τέλη τὰ ἄριστα ἐν τῇ ἕλῃ, τῆς ὁδοῦ χέρσοπόντου καὶ στενῆς οὔσης, ἑκατέρωθεν ὡς δύναται κρύπτων. Καρσυλήιον δὲ καὶ πρώτων τὰ στενὰ νυκτὸς ἀφεδραμόντων, ἅμα τῇ ἡμέρᾳ μόνοις τοῖς Αρείοις καὶ πέντε ἀγήαις τάξεσιν, ἐς τὸν χέρσοπόντον ὁδὸν ἐκβαλόντων ἔτι καθαρβοῦσαν πολεμίων, καὶ ὃ ἔλος ἑκατέρωθεν ὂν προεκπεπλυμένον, ὅτε δύναλξ κινούμενος ὑπεστρέφετο, καὶ ἀσὶς ἤδη που καὶ κρίνος ἐξέλαμπε, καὶ ἡ γρατηγὶς Αντωνίου τάξις αὐτοῖς αἰφνίδιον ἐπεφαίνετο ἐκ τῦ μετώπου· οἱ δ' Αρῆοι προεξελημμένοι τε πόρρω, καὶ οὐδαμόσε διεφραμεῖν ἔχοντες, ἐκέλευον, εἰ προσχωροῖεν, μὴ ζωεφάπτεσθαι σφίσι τῶν πόνων, ὡς μὴ συναγερθῆναι αὐτοὺς ὑπὸ ἀπειρίας, τῇ γρατηγίδι δὲ Αντωνίου τὸν Καίσαρος γρατηγίδα ἀντιτάξαι, αὐτοὶ δὲ ἐς δύο διαιρεθέντες, ἐν ἑβαινον ἐς ἑκάτερον τέλος, καὶ αὐτοῖς ἐπεσάτουν τῇ μὲν ὁ Παῖσας, τῇ δὲ ὁ Καρσυλήιος· δύο δὲ τῶν ἑλῶν ὄντων δύο ἦσαν οἱ πόλεμοι τῇ διόδῳ εἰργόμενοι μὴ γωρεῖν ἐπ' ἀλλήλων, καὶ κατὰ τὸν διόδον αὐτὸν αἱ γρατηγίδες πόλεμον ἀμφ' ἑαυτῶν ἐπολέμουν· γνώμη δὲ ἦν τοῖς μὲν Αντωνίου τοῖς Αρείοις ἀμυνάσθαι τῆς αὐθομολίας, οἷα προδόσι σφῶν γνωμένοις, τοῖς δὲ Αρείοις ἐκείνους τ' ἐπορφίκειν τῷ ἐν Βρεντισίῳ διεφθαρμένων· συνῳδότες τε ἀλλήλοις, ὃ κράτιστον ὡς εἴη τῆς ἑκατέρου γρατιᾶς, ἤλπιζον ἐν τῷδι ὡς ἔργῳ μόνῳ ὃν πόλεμον κρανῶ, καὶ τοῖς μὲν αὐδὶς ἐῶ ὃ δύο τέλεσιν οὖσι δι' ἑνὸς πατάσθαι, τοῖς δὲ φιλοτιμίᾳ μόνοις τῶν δύο κρατῆσαι· οὕτω μὲν ἀλλήλοις ἐπέσθην διωρισμένοι τε καὶ φιλοτιμούμενοι σφίσιν μᾶλλον ἢ τοῖς γρατηγοῖς, οἰκεῖον ἡγούμενοι τόδε ἔργον, ὑπὸ δὲ ἐμπειρίας οὔτε πλάγαξαι ὡς οὐκ ἐκπλήξοντες ἀλλήλους, οὔτε ἐν τῷ πόνῳ τις αὐτῶν ἀφῆκε φωνὴν, οὔτε νικῶν, οὔτε πατώμενος· πρόδοδος δὲ οὐκ ἔχοντες οὔτε δρόμοις ὡς ἐν ἕλεσι καὶ ταφρεῖοις, ἀραρότως ζωίσταντο, καὶ οὐδὲ περι

ζωὴ ἑτέρως ὥσασθαι δυναμένοις, ζοῖς ξίφεσιν ὡς τὸ πάλαι ζωεπλέκοντο, πλαγήτε τοῦ μία ἰῶ ἀργὸς, ἀλλὰ πεύματα ζ φόνοι καὶ τόνοι μόνοι ἀπὸ βοῆς, ὅ τε πίπτων θύρας ὑπερέφερε, καὶ ἀσπὸς ἀπὸ καλίσατο, πρὸ αγετέσιον δὲ ἢ ὁπίκελθόσιον οὐκ ἐδέοντο, δι' ἐμπειρίας ἕκαστος ἑαυτῆ στρατηγῶν, ὅτε δὲ ζ κάμοιεν, ὡς ἐπ' τοῖς γυμνικοῖς, ἐς ἀναπνοὴν ὀλίγον ἀλλήλων διῄσαντο, καὶ θύρας συνεπλέκοντο, θαμβος τε ἰῶ τοῖς πολλοῖς ἐπελθοῦσι διὰ δ' ἔργα ζωὴ θύταξία, καὶ σιωπῆ μεγάλθμα ἐφορῶσι. πονομένων δὲ ὧδε πάντων ὑπὸ φύσιν ἀνθρωπίνην, ἢ μὴ στρατηγὸς ἢ Καίσαρος ἅπασα διεφθάρη, τῶν δὲ Αρείων οἱ μὴν ὑπὸ τοῦ Καρσυλλίου μᾶλλον ἐκφόβων τῶν χῦ σφᾶς, οὐκ αἰχρῶς, ἀλλὰ κατ' ὀλίγον ἀνεδίδοντο, οἱ δὲ ὑπὸ τοῦ Γαίσα ὃν αὐτὸν ζ ὅπου ἑκάτερον, διεκαρτέρουν δ' ὅμως ἐπ' ἴσης ἑκάτεροι, μέχρι οὗ ἑλῶ τὸν λοχαγὸν πρῶτος, ἐς Βοιωτίαν ὀζεφέρετο. τότε γὰρ οἱ κατ' αὐτὸν ἀνεχώρουν ὅτι πόδα ποιῶντο, εἶτα μεταβαλόντες ἐξύτερον ὡς τὸ φυγῇ, καὶ οἱ πολλοὶ ἰδόντες, ἔφθυρον ἀπάκτως καὶ μὴ ζοῆς ἐς ὃ χαράκωμα, ὅθεν αὖθις ὀζείργασο ὀπαμίας Τορκυάτης ζωεζώσης ἔπι τῆς μάχης, ὑπονοήσας τὸ χρεία γλήσθαι. οἱ μὴν δὴ πολλοὶ ἐς ὃ αὐτὸ ἀπάκτως συνέλεωντο, Ιταλοὶ μὲν ὄντες ὁμοίως ζοῖς Αρείοις· ἢ δὲ ἄσκησις ἅπασι ὕ γένους ἐς ζοῦτον ἀρετῆ διαφέρει· οἱ ὃ Αρβοι οὐκ εἰσῆλθον μὴν ἐς ὃ χαράκωμα αὖθις ὑπὸ ἀδοξίας, ἀλλὰ πρὸ αὐτοῦ ἔστησ, κατάκοποι δὲ ὄντες, ὥρμων ὅμως εἴ τις ἐπήκ, μέχρι τοῦ ἀναστήσου τέλους διαγωνίσασθαι. Αντώνιος δὲ τῶν μὴν Αρείων ἀπέχετο ὡς ὑπὸ πόνων, ζοῖς δὲ πολλοῖσι ὑπεθραμνῶν, πολλὰ εἰργάζετο φόνου. Ιρτιος δὲ ὁ Μουτίνης μάχης πυθόμενος ἐξήκοντα σάδια ἀπεχούσης, ἵετο θρόμῳ μὴ τοῦ ἑτέρου τέλους τῶν ὑπὸ Αντωνίου μεταστάντων· ἤδη τι ἰῶ ὀψία δείλη, καὶ οἱ νικήσαντες τῶν Αντωνίου παραίφνιοι ἐπεφήνεσαν, καὶ αὖθις ὁ Ιρτιος ἀσπασπάκτοις ὠσὶ ὑπεφαίνετο ζωστεταλμένος ὁλοκλήρῳ τέλει καὶ ἀπαθεῖ· οἱ δὲ ζωεστάθησαν μὴν αὖθις ὑπ' ἀνάγκης, καὶ πολλὰ καὶ ποσὸς ὕδε ἔργα λαμπρὰ ἀπεδείξαντο· οἷα δὲ ἀκμήτων πάντων κεκμηκότες, καὶ ὃ πλῆσον αὐτῶν μάλιστα ὃ ἔργον Ιρτίου διέφθειρε, καθὰ οὐ διώκοντος αὐτοὺς ὑπὸ φόβου τῶν ἑλῶν, καὶ τῆς ἑαυτέρας ἤδη μυαιομένης διέλυσιν αὖθις, καὶ ὃ ἕλος ὑπὸ πλῆσον ἐπεπλήρωτο ὅπλων τε καὶ νεκρῶν καὶ ἀνδρῶν ἡμιθνήτων καὶ τετρωμένων, οἱ δὲ καὶ ἐρρωμένοι σφῶν ὑπὸ τοῦ κόπου καταφρόνουν· ἅπασῖς δὲ αὐτοὺς ὀξ Αντωνίου παρεθέοντες, ὅσοι πρόπαιζον αὐτῷ δ' ὅλης τῆς νυκτὸς ἀμελέγοντο, ζ ζοὺς μὴν ἀπὸ σφῶν αὐτῶν, ζοὺς δὲ ζωὲ ἑαυτοῖς ὑπὸ ζοὺς ἵππους ἀνεπίθεντο, ἢ τῆς οὐρᾶς ἀντεχομένους πρὸ ἐκάλουν παρακελεύεσθαι ζ βοηθεῖν σφίσιν ἐς τὸν σωτηρίαν. ὧδε μὴν Αντωνίῳ καλῶς ἀγωνισαμένῳ διέφθαρτο ἡ ἰσχὺς ὑπὸ Ιρτίου ἐπελθόντα, καὶ ἠυλίσατο ὁ κώμη παρὰ ὃ πεδίον ἀχαρακώτους· ἀγορὰ Κελτῶν ἡ κώμη καλῆται. ἔπεσον δ' ὧν μὴν ἀνὴρ ἀμφὶ ζοὺς ἡμίσεας ἑκατέρων, καὶ ἡ στρατηλὶς ἡ Καίσαρος ἅπασα, Ιρτίου δὲ ὀλίγον. τῆς δ' ὑστεραίας ἀνεζεύγνυον ἐς ζὰ ὁ τῆ Μουτίνη στρατόπεδα πάντες. γνώμη δὲ ἰῶ Αντωνίῳ μὲ ὅτι ζοσῶδε πλαίσματι μὴ ὑπεχθρὸν ἔτι ζοῖς ἐχθροῖς μεγάλη μάχη, μηδ' ὅτι ὄντων ἀμύνεσθαι. ἀφ' ὃ δὲ τῆ ἱππάσιμα ζὰ ἐφήμερα μόνα αὐτοὺς ὁνοχλῆ, μέχρι τοῦδε δέκμος αὐτὸς ἔχατον ἤδη λιμοῦ τετεμμένος. Ιρτίῳ δὲ καὶ Καίσαρι ἀφ' τῶ τὸ μάλιστα ἐς τὸν μάχιμον ἐπίγεσθαι. ἐπὶ δ' ὀκπαύσει αὐτοῖς ὁ Αντώνιος οὐκ ἐπιξῆμ, ἐς ζὰ ὅτι θάτερα τῆς Μουτίνης ἀφυλακτότερα ὄντα ἀφ' ὑμέρας ἐχώρουν, ὡς βιασόμενοι βαρὺ στρατῷ πρεσπλῆσι ἐς αὐτὸν· καὶ ὁ Αντώνιος αὐτῶν ὀξήπλεν ζοῖς ἱππεῦσι καὶ τοῖς μόνοις· ἀμεινομένων δὲ κἀκείνων αὐτὸν ἱππεῦσι

μόνοις, καὶ τῆς ἀγῆς γραπτῆς χωρούσης ἐφ' ἃ ἐβούλοντο, δίσας ὁ Αντώνιος τοῦ τῆ Μυτίνη, ὀξέως δύο τέλη· οἱ δὲ πάντες ἐπέτρεφον καὶ ἐμάχοντο· ἀγὰ δὲ Αντωνίου τέλη καλοιῶντες ἐκ τῆς ἀγῶνος γραπτῆδων, ὧν καὶ βραδίως ὡς ἐὸ αἰφνιδίῳ τὸ μεταχλήσῃ καὶ μακρόθεν ἰόντων, ἐκρατοῦντο οἱ τῆ Καίσαρος τῆ μάχη· Ιρτιος δὲ καὶ ἐς ὃ γραπτῆδον ἐσήλατο τῆ Αντωνίου, καὶ τοῦ τῶν γραπτηφόρων σκιοῦν μαχόμενος ἔπεσε, καὶ αὐτὸ τὸ τε σῶμα ὁ Καῖσαρ ἐσώζειν ἐμέλετο, καὶ τῆ γραπτῆδου κατέχειν, ἕως μετ' ὀλίγον ἐξεώσθη τοῦς Αντωνίου· διεγκατέβησαν δὲ καὶ ἐὸ τοῖς ὅπλοις ἐκάτεροι· καὶ ὁ Αντώνιος δευτέρα τῆδε συμπεσὼν πληγῆ, σῶς ἐβουλεύετο τοῖς φίλοις βῆναι ἀπὸ τῆ πόνου, ἐ τοῖς μὴ ἐδίκει τῆς παρατάξεως αὐτὸν γνώμης ἔχεσθαι πολιορκεῶντι Μυτίνην, καὶ ἐς μάχην ἐκ ἐπεξιέναι· τό τε γὰ πᾶσι ὅμοιον ἀμφοῖν γενέσθαι, καὶ Ιρτίου ἀνῃρῆσθαι, καὶ Γαίσαν νοσοῦν, καὶ σφᾶς τοῖς ἱππεῦσι πλεονεκτεῖν, Μυτίνην τε ἐς ἔχειν ἀφίξεσθαι λιμοῦ, καὶ βῆναι ἐὸ δύσφορον· ὃ δὲ μὴ ἤρεσκε τοῖς φίλοις, καὶ ἰὼν ἐλάμβανε. ὁ δὲ Αντώνιος ἤδη πολὺ βλάπτοντος, ἐδεδίκει μὴ ἐς τὴν Μυτίνην ὁ Καῖσαρ, ὡς ἦν ἐῤῥᾳδές, ὑπερχρήσας ἐσβάλοι, ἢ αὐτὸν ὑπερχρήσῃ παρεπιχώσῃ πλέον ἔχων ὃ ἐργάσοιτο, ἐὸ ὃ ἐ τῶν ἱππέων ἔφη γενομένων ἡμῖν ἀρχῆς, ὑπερφέρεσθαί με Λέπιδος καὶ Γαΐσης ἠπιώμενον, εἰ δὲ Μυτίνης ἐξαιρεθείη μόνον, Οὐεντίδιός τε ἡμῖν αὐτίκα παρέσεσθαι, πεῖα τέλη φέρων ἐκ τῆς Γικηνίδος, καὶ Λέπιδος καὶ Γαΐσης ἐῤῥωμένως οἱ συμμαχήσουσι. ταῦτα ἔλεγε, σὺν ἀτόλμως ἐὸ τοῖς κινδυνώδεσι φύσει, καὶ εἰπὼν, βῆναι ἐδόκει, καὶ ὥδευεν ἐπὶ τὴν Αλπειν. Δέκμος δὲ ἀπαλλαγὴν τῆς πολιορκίας ὁ Φίδος ἐς ὃν Καίσαρα ἐπηλάσατο· τὴν γὰ ὑπάτων ἐκ ποδῶν ἡγούμενον ὡς ἐχθρὸν ἐδεδίκει. ταῖς τε ὧν γεφύραις τῆ ποταμοῦ διέκοπε παρεμέρας, καὶ κελεύσας ἐς τ' Καίσαρα ἀποστέλλων, ἐμαρτύρῃ μὲν ὡς αἰτίῳ τῆς σωτηρίας, ἠξίου δὲ μάσον ἔχοντα ὃν ποταμὸν, ἐς λόγους οἱ συνελθεῖν ἐπὶ μάρτυσι τοῖς πολίταις· πίστιν γὰ ὅτι δαιμόνιον αὐτὸν ἔβλαψεν ἐς τὴν Καίσαρος βλαβουλὴν ἐπηρμένον ὑφ' ἑτέρων. Καίσαρος δὲ τοῖς ἥκουσιν ἀποκριναμένου τὰ μὲν ἐς ὀργὴν, καὶ τὴν χαρακωμάτων δίδωσιν οἱ Δέκμος διωθουμένου, οὐ γὰ Δέκμον ἐγὼ πῶμι βουλεύσασθαι, ἀλλ' Αντωνίῳ πολεμήσαν, ᾧ μὴ ἢ ξυναλλαγὴν ποτε θέμις· Δέκμῳ ᾗ ἡ φύσις ἔδωκε ἐς ὅ,τῳ ἢ λόγῳ ἐλθεῖν ὑπηγέσθαι, σωζέσθω μόνῃ μέχρι τοῖς ὁσίοις. πυθόμενος ταῦτων ὁ Δέκμος, ἔφη τε ποὸς τῆ ποταμοῦ, καὶ καλῶν ὀνομαστὶ ὃν Καίσαρα, ζωὴν βοᾷ τὰ χράμματα τῆς βουλῆς μεγάλως ἐκ διδόντος οἱ τ' Κελτικὴν ἡγεμονίαν, ἀπηγόρευέ τε Καίσαρι χωρεῖς ὑπάτων μὴ πέραν τ' ποταμὸν ἐς δηότερον ἡγεμονίαν, μηδὲ ὑπὲ Αντώνιον ἔτι χωρῆν, αὐτὸς γὰ αὐτὸν διώκων ἐρχόσθαι. ὁ δὲ ἤδη μὲν ὑπὸ τῆς βουλῆς αὐτὸν εἰς τοῦδε τοῦ θρασύτητα αὐξανόμενον, δυσηθὴς ἦ ἐκ παρασκευῆς ἐλθὼν, ἐφείδετο ἔτι καὶ ποὸς ὃν Γαΐσαν ἐς Βορωνίαν πραπὶς, ἔγραφε τῆ βουλῆ ποὸς ἀπόντων· ἔγραφε δὲ καὶ Γαΐσας. καὶ Κικέρων ὁ Ρώμη τὰ μὲν ἐς ὃν δῆμον ἀνεγίνωσκεν ὡς ὑπάτου, τὰ δὲ τῆ Καίσαρος τῆ βουλῆ μέσον θυσίας τε ἐπ' Αντωνίῳ πεντήκοντα ἡμέρας ἐτησίους ἐψηφίζετο, ὅσας οὔτε ὑπὲ Κελτοῖς οὔτε ὑπὲ ἀγῶ πολέμῳ ποτὲ ἐψηφίσατο Ρωμαῖοι, καὶ ὃν στρατὸν τῆ ὑπάτων ἐδίδου Δέκμῳ, καίπερ ἔτι Γαΐσα ποὸς ὄντος (ἤδη γὰο ἀπεγεγώσκετο) στρατηγόν τε ὃν Δέκμον ἀπέφηνεν ἐπ' Αντωνίῳ μέσον ἐόν), ἐ θυσίας δημοσίας ἐποίησε Δέκμον Αντωνίου ποὸς ἡμέραν θεσθαι· τοσοῦτον ἰὼ ἵστος αὐτῷ χῆ Αντωνίου τὴν ἀπειροκαλίαν, ἐβεβαίου τὰ αὖθις τοῖς δύο τέλεσι τοῖς ἀπὸ Αντωνίου

μεταξὺ τῶ ἐκείνω τε ὑπηχημένας τῶν τῆ κοινῆ Ρωμαίων ὀπωπικίους δρα-
χμὰς πεντακισχιλίας, ὡς ἤδη πεπικόσι, καὶ τέφανον αὐτοὺς ἐν τῆ ἑορτῆς αἰεὶ θαλ-
λοῦ τε δεδέσθαι· τε δὲ Καίσαρες ὀφείλω ἐμοὶ ἐν τοῖς γεγραμμένοις, ὀφείλ τε ἐμὸν μα
ὅλως· οὕτως αὐτὰ κατέφρηξε, ὡς Αντωνίου καὶ Θυρημένου. ἔγραφον δὲ καὶ Λε-
πίδω καὶ Πλάγκω καὶ Ασινίῳ πολεμεῖν, ὅπως πλησιάσαι Αντωνίῳ. καὶ τάδε μὲν
ἐμοὶ τὰ ἐν Ρώμη. Παίσας δ' ἐκ τῆ πράγματος ἀπεθήσκων, Καίσαρά οἱ πρέσβη-
» σατο καὶ εἶπεν, Εγὼ μὲν σῶ πατρὶ φίλος ἐμοὶ ὡς ἐμαυτῷ, καὶ μᾶλλον ἢ οὐκ εἶχον ἐπα-
» μυνόμενος, ὀφείλ τοῖς πλείοσι μὴ στυγῆσαι, οἷς γε δὴ καὶ σὺ καλῶς ποιῶν ὑπήκου-
» σας, καὶ ἐμοὶ γε πάντων ἔχων· διίσθμιος δ' ἐν ἀρχῇ σὶ καὶ Αντώνιος φιλοπάτωρ, κἀ-
» κεῖνον ἐς τὸν Καίσαρος γνώμην φανέντα, ἀμφοτέρους ὑμῖν ἐφήδεσθαι, ὡς ἐς
» ἀλλήλους στυγνοτάτους· ἐπεὶ δέ σε καὶ γέρων διαπέπλευκεν, ἔδε, στρατιὰν
» ἔχων ἀπειρεσίαν καὶ ἀσθενεῖς ἡμᾶς, οἷα μειράκιον· σὺ δὲ σαυτοῦ καὶ εἶ κρείττων πά-
» σης τότε μάλιστα ὀφθέντος, ὅτι τὴν ἀρχὴν ἐκ τοῦ γέροντος σοι δεδομένην οὐκ
» ἐδέξω, διεπρεσβεύσω, καὶ συστρατηγεῖν σε ἡμῖν ἀπέφηνας, ἵνα σου τὰ δύο τέλη τὰ
» στρατιωτικώτερα ἀποκαύσωμεν, ἐλπίσαντες ἡττηθέντος ὑμῶν τοῦ ἑτέρου, ὃν ἕτε-
» ρον ἀσθενέστερόν τε καὶ μόνον ἔσεσθαι, καὶ μετ' αὐτὸν ἤδη πᾶσαν τὴν Καίσαρος ἐ-
» ταιρείαν καθελόντες, ἀνάξειν τὴν Ρωμπίου. τάδε γὰρ ἔδει αὐτοῖς τῆς γνώμης ὃ
» κεφάλαιον· ἐγὼ δὲ καὶ Ιρτιος ὃ στρατοπεδούμενον ἐποιοῦμεν μέγιστον συμβάλλειν ὃν Αν-
» τώνιον ὅτι πολεμίζοντα ἀκροφύλακα, ἡττηθέντα δὲ σὸν σωτῆρα ἐπευξοῦμεν, ὡς
» τῆ Καίσαρος φιλίᾳ τάδε χρησίμως ἔχοντες ἀποδοῦναι, καὶ μόνοι τῆ μοίρᾳ χρησι-
» μώτατοι ἐσόμενοι ἐς τὰ μέλλοντα· τοῦτο γὰρ οὐκ ἐμοὶ ἐκφέρει σοι στρατιὰν, ἡττημέ-
» νου δὲ τοῦ Αντωνίου, καὶ Ιρτίου τεθνεῶτος, καὶ μὲ τῆ χρεὼν ἀπαγγέντος, ὃν χαρᾷ
» λέλεκται, οὐχ ἵνα μοι γνώσκης χάριν ἀποθανόντι, ἀλλ' ἵνα σοὶ δαιμονίᾳ μοίρᾳ χρῶ-
» μένῳ, ὡς τὰ ἔργα ἐπιδείκνυσι, τά τε σαυτοῦ συμφέροντα γιγνώσκῃς, καὶ τοῖς
» ἐμοὶ καὶ Ιρτίου στρατοπέδοις τε καὶ ἀνάγκη. τὰ μὲν οὖν στρατὸν ὃν αὐτὸς ἐμοὶ ἔδωκας
» οὕτως φάσιον ἀποδοῦναί σοι, καὶ στρατιδίδωμι. τοὺς δὲ ἐν Αλυδδαῖς εἰ μὲν καθέξεις
» λαβών, καὶ τοιάδε σοι στρατιδίδωσι· εἰ δὲ τεθνᾶσι τὴν βουλὴν ἀμύνεσθαι, ὅτι καὶ
» οἱ ἄγοντες αὐτῶν φύλακες ἡμῖν ἐπέμφθησαν εἰ), καὶ ὁ τε ἔργον ἐπίφθονον ἔσται
» σοι, καὶ στρατὸ δ' ὅσοντος ἐξαίσιος σε, ὁ ταμίας στρατιλήψεται Τορκυάτος. ταῦτα εἰ-
πὼν, καὶ ὁ ταμίας τοὺς ἐν Αλυδδαῖς ἐξήγειρεν, ἀπέθανε. καὶ τοιάδε μὲν ὁ ταμίας, καθὰ
στρατοπάσιν ἡ βουλή, Δέκμῳ στρατεδίδου, Ιρτίου δὲ καὶ Γαίσῃ ὁ Καῖσαρ ὅπι φα-
νὰς ἐθαπτε, ἐς ἐς Ρώμην ἔπεμπε μετ' ἐμοῦ. ὁ δ' αὐτῷ χρόνῳ στρατεὶ τε Συρίαν
καὶ Μακεδονίαν τοιάδε ἐλήγετο· Γάιος Καῖσαρ ὅτε Συρίαν διώδυε, τέλος ἐν
αὐτῇ καταλελοίπει, τὰ ἐς Παρθυαίους ἤδη διαπεπόνθησαν, τούτου τὴν μὲν ὑπο-
μοῖραν Κεκίλιος Βάσσος εἶχε, ὃ δὲ ἄξιωμα Ιούλιος Σέξτος μειράκιον αὐτὸ
Καίσαρος συγγενὲς, ὅσον ἐκ διαστάσεως ἐς πυθμὴν ὃ τέλος ἀχρεώσας ἐπήγετο
πόμπαχόν· μεμφομένῳ δὲ ὁ Βάσσῳ ποτὲ σύνεσις, καὶ καλῶς αὐτὴν ὕστερον, ἐπεὶ
βεβαίως ὑπήκουσεν, ἄγαν ἐκέλευσεν ἔλκοντας· διορύσσου δὲ καὶ πλησῶν ὑπομένων,
ἡ γραπτὰ τὴν ὕβριν οὐ φέρουσα, ὃν Ιούλιον κατέκοπτε, καὶ βύβλους ἐν μετέφρασε, καὶ
δίος ἐκ τῆ Καίσαρος ζωμολόγησε τοῖς, εἰ μή τις αὐτοῖς συμβάλλοιτο καὶ πίστις γένοιτο,
μέχρι θανάτου διαγωνίσασθαι, καὶ ἐς αὐτὸ Βάσσον ἀναλήσαντες, ἀνὸ ζωμολέξαν
τέλος καὶ σωτηρίαν ἐμοὶ μὲν ποτὲ τῆ Βάσσου δοκεῖ, Λίβωνι δ' ὅτι τῆς

Γομπίου στρατιᾶς ἡγούμενος, καὶ μὴ πλοῖα ἴδια τεύχων ἐν Τύρῳ, διέφθειρέ τινας τῶν πλοίων, διεχρήσατο δὲ καὶ Σέξτιον, καὶ τὰ Βάσσου σφᾶς ἐπελείσθην· ὁπότεροι δὲ ἐλθόντες, Ξέστιον Μοῦλκον οἴδε μὲν πεῖσαι πολλὰ ὑπισχνούμενοι σφίσιν ἐπὶ τῷ Καίσαρος, εἰς κρατῆρα ἀπεμάχοντο, ἕως ὁ Μοῦλκος ἐπεκαλέσατο Μινούκιον Κέλσον ἡγούμενον Βιθυνίας, καὶ ἀφίκετο αὐτῷ βοηθῶν ὁ Κέλσος τέλεσιν ἀνδράσι πεζοῖς. ὡς δὲ ὑπὸ τούτων ἐπολιορκοῦντο, ὁ Κάλπος στενὰ ἐπέξῃ καταλαβών, ἃ τε τοῦ Βάσσου δύο τέλη προσελάμβανεν αὐτίκα, καὶ ἃ τῶν πολιορκούντων αὐτὸν ἐξ φιλίας τε προσδόντων, καὶ ὡς ἀνδρὶ πάτῳ κατηκόων ἡγουμένῳ· ἐφήκετο γὰρ, ὥς μοι προσείρηται, πρόσθας ὑπασπίδι Καλπίῳ τε καὶ Βεσσίῳ. ἔστι δὲ καὶ Ἀλβανὸς ἀπὸ Δολοβέλλα πεμφθεὶς ἐς Αἴγυπτον, ἐπομνύμενος ἐξ αὐτῆς τίσασθαι τέλη ὧν ἐκ τῆς ἥττης Γομπίου τε καὶ Κεφάλου διαφθαρέντων, ἢ ἀπὸ Καίσαρος Κλεοπάτρᾳ καταλελειμμένων, καὶ αὐτὸν ὁ Κάλπος σπένδει προπεπυσμένον, ἐν τῇ Γαλατίᾳ προελαβέ τε, καὶ ἰὼν ἀπ' αὐτοῦ προσθέσθαι δίσσπαρτα τοῖς τέσσαρσι μάχεσθαι προῒς ὀκτώ. ἔνθεν μὲν δὴ Κάλπος ἐκ προδιδόου δυώδεκα τέλη ἀθρόως ἐκρήτει, καὶ Δολοβέλλας ἐκ τῆς Ἀσίας στενὰ δύο τέλεσιν ἐλθόντα τε, καὶ ἐς Λαοδίκειαν ἀπὸ εἰκείστης ἐσδεχθέντα προσεκαθήμενος ἐπολιόρκει· καὶ ἡ βουλὴ μαθοῦσα ἐφήδετο. Μακεδονίας δὲ πέρι Γάϊος Ἀντώνιος ὁ Ἀντωνίου Μάρκου ἀδελφὸς Βεσσίῳ διέφερεν, καὶ ἐπολέμει τέλος ἔχων ἓν ὁπλιτῶν, καὶ τὸ Βεσσίου ἱππικὸν ἡγούμενος ἐνισχύσειν, ὅσῃ ἐκ φυγῆς αὐτοπήσθησαν, καὶ σπένδει εἰρήσατο ἀπολεμήτους, ἀλλὰ ἀκινδύνως ἔσεσθαι ᾧ ἰδίῳ στρατῷ ἐς ἑαυτοὺς προσοίσασθαι, τῷ δὲ ἐκ ἂν δύνασθαι μάχεσθαι ἐνδιδόντων, μεθῆκεν ἀπαθεῖς ἐκ τῆς ἑαυτοῦ ἀπιέναι· καὶ δὲ μὴ ἂς ὁδοὺς προελθοῦν, αὖθις ἐν ἀποκρήμνοις κατίσχει, καὶ πάλιν ἐκ ἐπιχείρησιν, ἀλλ' ἠσύχαζε· οἱ δὲ ὡς πολῖταί τε προφθάσαντες, καὶ τῆς δίξης ἄξιον ἧς εἶχεν ὅτι σοφία τε καὶ προσύντι, ἡγάσατο καὶ δύνασθαι, καὶ ἐς αὐτὴ μετεβάλοντο· ἐπίτηδες δὲ καὶ ὁ Γάϊος ἑαυτὸν, καὶ ἰὼν ἐν τιμῇ πάσῃ Βεσσίῳ, μίγνει τὸν στρατὸν πολλάκις διαφθείρων ἐλεγχθείς, ἀνηρέθη. οὕτω μὲν δὴ καὶ Βεσσίῳ μὲν τῶν προστέρων στρατῶν ἓξ ἐγένετο τέλη, καὶ Μακεδόνας ἐπαινοῦσι, δύο τέλη κατέλιξεν ἐξ αὐτῶν, καὶ ἐς δὲ Ἰταλικοὺς ἔστοι καὶ ἅδε ἐγυμνάζετο. ἴσασι μὲν δὴ καὶ τὰ περὶ Συρίαν καὶ Μακεδονίας ἰών. ἐν δὲ τῇ Ἰταλίᾳ ὁ Καῖσαρ ἐν ὕδρᾳ ἦν, μᾶλλον οὐ Δέκμον ἡρῆσθαι στρατηγὸν ὅτι Ἀντωνίῳ, πλοῖα μὲν ὀργὼ ἐπεκρύπτε, δρίαμβον δὲ ὅτι τοῖς εἰργασμένοις ἥττον· καταφρονούμενος δὲ ὑπὸ τῆς βουλῆς ὡς πρεσβύτερα τῆς ἡλικίας ὅπλα φοροῦσι, ἔδοξε μὴ διαφθαρέντος Ἀντωνίου μᾶλλον ἐπικαταφρονηθῆναι, καὶ ἅδε ἐς αὐτὸν συμβάσεις ἐποίησε, καθάπερ καὶ Γάϊος αὐτῷ διεσήμηνεν ἀποθνήσκων. ἴσοι τε οὖν ἀλωμένους ἐκ τῆς ἐκείνου στρατιᾶς ἡγεμόνας ἢ στρατιώτας ἐφίλαν θεραπεύοντες, καὶ τοῖς ἰδίοις εἰκατέλεγεν, ἢ τοῖς ἐπίλοιπος αὐτῶν ἐς δὲ Ἀντώνιον ἔπεμπεν, ὡς οὐ δὲ ἔχθρας ἀνηκέστου πρὸς αὐτὸν ἰόντα. Οὐεντίδιῳ τε ᾧ Ἀντωνίου φίλῳ μὲν ἴσοι τέλη, ὅτι πρὸ στρατοπεδεύσας, καὶ δίος ἐμβαλὼν, ἔπρεσβε μὲν δὴ σπένδει πολέμιοι, ἐδίδου δὲ ὁμοίως στενὰ οἱ, ἢ ἐς δὲ Ἀντώνιον ἀδεῶς ἀπιέναι μὲν τῷ στρατῷ, καὶ μεμφεσθαι τὰ ἐς δὲ κοινὰ συμφέροντα ἀγνωσίας, ὧν Οὐεντίδιος στενὰς, ἐς δὲ Ἀντώνιον ἀπῆλθε· ᾧ δὲ Καῖσαρ καὶ Δέκμος πρὸ ὕνα ἡγεμόνων Ἀντωνίου πρὸς Μουτίνῃ ληφθέντα ἀφῆκε τιμῆς ἄγων μεθῆκεν, εἰ ἦλθε, πρὸς δὲ Ἀντώνιον ἀπιέναι, καὶ πιστευομένῳ πρὸς τῆς ἐς δὲ Ἀντώνιον γνώμης, πολλὰ ἔφη σύμβολα ἴσειν ὧν φρονοῦσιν ἐξεπιστάμενα, ἴσοις δὲ

ἄφρονα

ἄφεσιν οὐδὲ τὰ πλείστα ἀρκέσαι. Αντωνίῳ μὲν δὴ ταῦτα ὁ Καῖσαρ ἐνεστήμαινε· Λεπίδῳ δὲ καὶ Ασιναίῳ Γαΐῳ ἔπεμψε, καὶ φοβεῖ αὐτοὺς, μὴ ἐς χάος τῆς Πομπηίου τῆς ἑταιρείας καὶ ἕνα τῶν Καίσαρος ἕκαστος ὁμοίως Αντωνίῳ πάθοι, καὶ ἐκείνῳ δὲ ἀφεστηκέναι καὶ ὑποψίαν τοῦδε τοῦ δίκου ταῦτα παθόντι· ἄξιον τε ἐς μὲν βουλὴν ἐπανιέναι τῆς βουλῆς εἴ τινες κατηκόους, ἐς ἣν δ' ἀσφαλὲς συμφέροντας, ἕως ἔτι δύνανται, καὶ ὀκνεῖν τοῦτο Αντωνίῳ, μιμεῖσθαί τε τοὺς ὑπὸ σφίσιν ὁπλίτας οὐ διαλυομένους, οὐδ' ὅτε παύσαιντο τῶν στρατειῶν, ἵνα μὴ τοῖς ἐχθροῖς εἶεν εὐεπίθετοι, ἀλλ' ἀθρόους ἐν ἀλλοτείῳ στρατοπέδῳ διὰ τοῦ ἴσου μᾶλλον ἐθέλοντας, ἢ καὶ ἕνα τῶν πατρίδων ὑποκύψαι. Ταῦτα μὲν δὴ οὕτω ὁ Καῖσαρ Λεπίδῳ τε ἐπέστειλε καὶ Ασιναίῳ. Δέκμῳ δὲ ὁ ἀρχαῖος στρατὸς ἐνῆσαν, πεπλανημένος ἐκ λιμοῦ, καὶ τοῖς γαστράσι κατερρηγότες, ὅ τε νεοστράτευτος ἀγύμναστος ἔτι ἦν· Γλαῦκος δὲ προσεγίνετο μετὰ τοῦ οἰκείου στρατοῦ, καὶ ὁ Δέκμος ἐπέστειλε τῇ βουλῇ ὅτι Αντώνιον ἀμύνοντα κυνηγετήσοι, καὶ πιθανὸν ἤδη γεγονότων· οἵ τε Πομπηιανοὶ πυθόμενοι ἅμα μὲν ὅσοι διεφαίνοντο, ἐκλογίζεσθαι ἄρτι τὴν πάτριον ἐλευθερίαν ἀπειληφέναι, καὶ θυσίας καὶ ἕνα ἦσαν, καὶ χρηστηρίας δέκα ἀνδρῶν ἐς βύβλους τὰς ἀρχὰς τῆς Αντωνίου, προφάσημα δὲ τοῦτο ἐς ἀπόρρησιν τῶν ὑπὸ Καίσαρος διαπεπαμένων. Αντώνιος γὰρ οὐδὲν αὐτὸς, ἢ πάνυ σμικρὰ, πράττειν δὲ ἐκ τοῦ Καίσαρος ὑπομνημάτων διωκήκει, καὶ τὰ δὲ Γαΐου εἰδὼς ἡ βουλὴ, τὰ μὲν ἄλλα αὐτῶν ὅτι προφάσει διέλυεν, ἀληθὲς δ' οὕτως ἤλπιζε διαλύσειν. οἱ μὲν δὴ δέκα προσῴκαφον, ὅ τι ἐς χάος παρὰ τὰ ἀρχεῖα Αντωνίου, πάντας αὐτίκα ἀπογράφειν καὶ διδάσκειν, ἀπειλαῖς τε τοῖς ἀπειθοῦσιν ἐπιτίθεντο, καὶ τῶν ὕπατον ἀρχὴν ἐς ὃ λοιπὸν τοῦ ἔτους οἱ Πομπηιανοὶ μετήεσαν αὐτὴ Ιρτίου τε καὶ Γάϊσα, μετῆν δὲ καὶ ὁ Καῖσαρ, οὐκ ἐς τὸν βουλεῖον ἔτι πέμπων, ἀλλ' ἐς τὸ Κικέρωνα ἰδίᾳ, καὶ αὐτὸ πρὸ ἐκάλει καὶ συναίρεσθαι, ὡς Κικέρωνα μὲν τὸν ἀρχεῖον διοικήσοντα πρεσβύτερόν τε καὶ ἐμπειρότερον ὄντα, αὐτὸς δὲ τὸν ἐπανορθωτὴν καὶ πατρὸς μόνον, ἐς ἀπόδοσιν τῶν ὅπλων βιαιοτέραν, οὗ δὴ καὶ πρόφασιν ἕνεκα ὅτι θρίαμβον αἰτῆσαι. Κικέρων μὲν δὴ τούτοις ἐπρᾴνετο διὰ φιλαρχίαν, ἐλεγεῖα αἰδεῖσθαι ἀποδιδόντα τὰ τοῖς ἔξω στρατηγοῖς ἐπανορθούμενα, καὶ συνεβούλευε θεραπεύειν τὸν δῆμον ὑβριστικόν, καὶ στρατοῦ ἔτι πολλοῦ, μὴ ἀφαιρεῖσθαι τε πρὸ ἡλικίαν ἀρχοντας τὰ τῇ πόλει μᾶλλον, ἢ μιαιφονοῦντας τὰ ὅπλοις, ὡς εἰ μὴ τι καὶ πρόξει ὧνπερ ὁ τῇ βουλῇ συμφέρον, ἐκέλευεν αὐτοῦ συνελέσθαι τὸν ὅτι πρεσβυτέρων ἔμφρονα, τῆς ἐκείνου νεότητος ἕνεκα τὴν παραγωγήν. Αλλὰ Κικέρωνα μὲν ἡ τε βουλὴ τῆς φιλαρχίας ἐγέλασε, καὶ οἱ συνεδρεύοντες μάλιστα τῶν στρατιῶν ἐδέησαν, διὰ τὸ μὴ αὖθις ὁ Καῖσαρ ἴσαντο ὑπατεύων· ἐπῆλθον δὲ ὅτι τῇ χρεοκοπίᾳ μεγάλῃ καὶ ποικίλας αἰτίας, ὁ Αντώνιος ἐκ ταὐτοῦ τοῖς Αλπεις ἐπῆρε, Κυλεσίνα πίσας τὸν ἐκ Λεπίδου φύλακα αὐτῶν, ὅτι τε παρὰ μὴ ἦλθεν, εἰδὼς ἐστρατοπεδευμένος ἐὼν ὁ Λέπιδος, καὶ οὔτε χάρακα ἐβεβλήκει οὔτε τάφρον, ὡς δὴ φίλῳ ἐπιστρατοπεδεύων· διαπομπαὶ δὲ ἦσαν ἐς ἀλλήλους πυκναὶ, Αντωνίου μὲν ἐπομνύοντος φιλίας τε καὶ χαίτους ποικίλους, καὶ διδάσκοντος ὅτι μετ' αὐτοῦ ὅμοια πείσονται καθ' ἕνα πάντες, οἱ τῆς Καίσαρος ἐχθροὶ φιλίας· Λεπίδου δὲ τὸν μὲν βουλεῖον διδιόντος πολεμεῖν αὐτῷ κελεύουσαν, ἐπιχρονίζοντος μέντοι ἢ ὅμως οὐ πολεμήσοντος ἐκόντος· ὁ δὲ στρατὸς ὁ τοῦ Λεπίδου τό τε ἐκείνου καὶ αὐδὲ-

μῶνοι δ' Αντωνίου, καὶ ὧν ὀλίγα πομπῶν αἰσθανόμενοι, καὶ τὴν ἀφέλειαν αὐτοῦ τῆς γραπτοπειθείας ἀγαπῶντες, ἐπεμίγνυντο τοῖς Αντωνίου λαμπάνουσι, εἶτα φανερῶς, οἷα τοῖς λίταις τε καὶ συσκιαπώταις ὁμοθύμοις, τῷ τε χιλιάρχῳ κωλυόντων ἐπαφεώρων, καὶ ὅτε ποτὲ μὲν ἐς θυμέλας τῆς ὑπατικῆς ναυσὶν ἐλεφύροιν, ὁ τε καλούμενος Δέκατον τέλος ὀξυνεναγκημένοι ἐπὶ τοῦ Αντωνίου πάλαι, καὶ οἱ δι' αὐτοῦ πρεσκυλίαζον, ὧν ἀσθανόμενος Λατερήσιος, τῷ τις ἐκ τῆς βουλῆς ὑπεφαίνου, παρηγόρει τῷ Λεπίδῳ, καὶ ἀπιστοῦντα ἐκέλευε τιθὶ γραπταὶ ἐς πολλὰ διελόντα, ἐκπέμψαι κατὰ δίνας χερσὶν ἐς ὑπόδειξιν ἢ τῆς παραδοσίας ἢ τῆς πίστεως, καὶ ὁ Λεπίδος ἐς τεῖα διελών, ἐκέλευε νυκτὸς ὀξορμᾶν ἐς φρουρὰν ταμιείων πλησιάζοντων· οἱ δὲ ἀμφὶ τιθὶ ἑκάτερα φυλακήν, ὡς ἐς τιθὶ ἔξοδον ὁπλισάμενοι, καὶ ἐρυμνὰ τῆς γραπτοπείθου κατέλαβον, καὶ τὰς πύλας διεφύλασσον Αντωνίῳ· ὁ δ' ἐς τιθὶ Λεπίδου σκιωθεὶς ἵετο δρόμῳ, τὸ γραπτὸ πομπὸς ἤδη τοῦ Λεπίδου παραπέμποντος αὐτόν, καὶ ὅτι Λεπίδου αἰτιῶντος εἰρηνεύειν τε καὶ ἔλεον ἐς ἀτυχοῦντας πολίτας· ὁ μὲν δὴ Λεπίδος ὡς εἶχεν ἐκ τῆς βύνης ἄζωστος ἐς αὐτοὺς ἐξέθορε, καὶ ὑπεχάρη ποιήσῃ, καὶ ὅτι Αντώνιον ἠπάτιζε, καὶ ἐξελογεῖτο τῆς διαλύσεως· οἱ δὲ αὖθι καὶ παρεσπείσαντο Αντωνίῳ νομίζοντες, ἀπαρακτον μὲν ὄντα καὶ ἄπλαστον, οὐ μὴν ἅπασι τοῖς συγγραφοῦσι πιστὸν, οὐδ' ἐμοὶ πιθανόν· οὐ γὰρ που καὶ αὐτῷ πολέμιον ἐς ὅτι Αντώνιον ἐπαπαρακτο δίκης ἄξιον. οὕτω μὲν ὁ Αντώνιος ἐς μέγα δυνάμεως αὖθις ἐπῆρτο, καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἰδίᾳ ὑπιφοβώτατος· στρατὸν γὰρ εἶχεν ὅτι τ' ἐξαίσιον Μουτίνης, καὶ στερεὰ αὐτῷ λαμπρότατον ἐπαισχύνει, πεῖά τε αὐτῷ πλήρη καὶ τιθὶ ὁδὸν παρεσκεύαστο τὰ Οὐεντιδίου, καὶ Λεπίδος αὐτῷ σύμμαχος ἐλέγετο ἐπὶ ἔχων ὁπλιτικὰ τέλη, καὶ πολιὼ ὅμιλον ἀμφ' αὐτὸν καὶ παρασκευὴν ἀξιόλογον· καὶ τοῖσδε ὁ μὲν Λεπίδος ἐπανορμίζεται ἔτι, ὁ δὲ Αντώνιος ἄπαντα διήκει. ἐξαπελθόντων δὲ τῶν ἐς Ῥώμιλιον πραγμάτων καὶ αἰφνίδιος ἰδίᾳ αὖθις μεταβολὴ, τῷ μὲν ἐκ τῆς οὐ παρὰ πολλοῦ καταφρονήσεως ἐς δίος, τῷ δὲ ἐς θάρσος ἀπὸ τοῦ δίους μεθυσαμένων, αἵ τε παρεγγραφαὶ τῷ δίκῃ ἀνάφορον καταπαύουσι καὶ αἱ χλευασίαι τῷ ὑπάτων ἐπίσχουσιν ἔτι μᾶλλον, ἥ τε βουλὴ πάμπαν ἀπερρῶσα, καὶ δεδιῦα μὴ συνθοῖντο ἀλλήλοις ὅ τε Καῖσαρ καὶ ὁ Αντώνιος, ἔπεμπε μὲν ἐς Βεσσύην τε καὶ Κάσιον χρύφα ἀπὸ σφῶν Λαβιήνον καὶ Γαΐσιμ, ὡς ὅπη θάσσοι εἰς Ελλάδα ἐξιόντας, ἀμύνῃ αὐτοῖς ἐς ὃ δυνατὸν μετεκέλευ· ὁ δὲ ἐκ Λιβύης ἀπὸ τείχους τοῦ ἐπὶ Σέξτιον δύο τέλη, καὶ ὁ τεῖον ἐκέλευε Κορνιφικίῳ παραδιδόναι τῆς ἑτέρας ἀρχοντι Λιβύης, καὶ τὰ τῆς βουλῆς φρονιοῦντι· εἰδότες μὲν καὶ τοιάδε Γαΐῳ Καίσαρι ἐστρατευμένοι, καὶ τὰ ἐκείνου πάντα ἐπανορθοῦντες, ἢ ὑποπεία σφᾶς ὧδε ἤπτιγε, ἐπεὶ καὶ ὅτι νέον Καίσαρα δεδιότες μὴ συνθοῖτο Αντωνίῳ, στρατευὸν αὖθις ὅτι Αντωνίῳ μάλα ἀπρεπῶς ἐχθρόνουν ἅμα Δέκμῳ. ὁ δὲ Καῖσαρ ἤδη ὅτι στρατὸν ἐς ὁρμὴν ἐπαγόμενος τε αὐτοῦ, ὡς συνεχῶς ὑφειζόμενος, λύκειός, καὶ ἐπ' σφῶν ἐκείνων ὅτι δυτέρᾳ στρατιᾷ πεπομπόμενον, περὶ ὅτι τῇ παρτέρᾳ λαβὼν τὰς πενταχιλίας δραχμὰς, ὅσας αὖθις ἐπέχρην δώσων, ἐδίδασκέ τε πέμπουσα αὐτῶν· οἱ δ' ἔπεμπον ὡς λαχανοῦ, καὶ ἡ βουλὴ συνίει μὲν αὖθις ἐς ταῦτα διδασκομένους, ἀπορρίπτεσθαι ἢ αὖθις ἔφη δι' ἑτέρων παρέσεσθαι, καὶ ἔπεμπον οὓς ἐδίδαξαν, τοῖς δύο τέλεσι τοῖς ἀπ' Αντωνίου μεθηκόσιν ἐντυγεῖν μάλα τῷ Καίσαρος, καὶ διδάσκειν μὴ ἐφ' εἰ ποιεῖσθαι τὰς ἥβπίδας, ἀλλ' ὅτι τῇ βουλῇ ὃ κρείττον ἀλλάπτει ἐχούσῃ μόνῃ, χωρεῖν δὲ πρὸς Δέκμον, εἶθα σφίσι τὰ χρήματα ἀπομ-

τησθε, ζῶντ' ὑπισκήψαντες λέγω, εἰσίφερον ἤδη ὃ ἥμισυ τῆς δωρεᾶς, καὶ δέκα μόνας ἐς τὸν ἔμπροσθεν ἐχρῆτο νον, οἷς σοὶ ἐνδίκατον προστίθεσθαι εἶ) ὃτι Καίσαρ. οἱ μὲν δὴ πρέσβεις, οὐκ ἀναχωρῆσαι τὸ δύο τελῶν ἐντυχεῖν σφίσιν ἠθύ ζ' Καίσαρες, ἐπανέστρεφον ἄπρακτοι· ὁ δὲ Καῖσαρ οὐκέτι τοὺς λόγους καθ' ἑτέρων, σοὶ μὴν ἥξιου, ἀλλ' αὐτὸς ἐς τὸν στρατὸν συνελεγμένον ἐπελθών, τά τε ὑβρίσματα ὅσα ἐς αὐτὸν οὐκ ἐκ βουλῆς γεγόντα κατέλεξε, καὶ τοῦ ἐς ἀπόστασιν τοὺς Γαΐου Καίσαρος ὑπατεύσαντος καὶ ἔνα καθαιρεθέντας, διδόναί τε αὐτοῖς ταῦτα σφῶν διεκελεύσατο, μεταφερομένους ἔς τε πολέμιον τῆς μοίρας στρατηγὸν, καὶ πολέμους ἑτέρους ἀφ' ἑτέρων, ἵν' ἧσσον φθαρῶσιν, ἢ καὶ πρὸς ἀλλήλους στασιάσαι· ὅπερ γὰρ καὶ τῷ περὶ Μουτίλιον ἔργου καινοῦ γεγονότος, τὰ ἄρα τοῖς δύο τέλεσι μόνοις δίδοσθαι, ἵν' αὐτοὺς εἰς ἔριν καὶ στάσιν ἐμβάλοιεν· Ἰστε γάρ, ἔφη, καὶ ἐφ' οἷς ὁ Αντώνιος σφαλεὶς ἠτιάθη, οἷά τε τοῖς Πομπηϊανοῖς ἐπῃνέθη τὸ Αξῃ πεποιηκέναι κατὰ τὴν δωρεὰν δωρεὰ, ταῦτα Καίσαρες εἰληφότων· τί δὴ πιστὸν ἢ ὑμῖν ὧν ἐλάβετε περὶ ἐκείνων τε χωρίων τε καὶ χρημάτων, ἢ ἐμοὶ τῆς ψυχῆς, ὧδε τὸ τῇ βουλῇ δωρασευόντων τὴν οἰκείων τοῖς σφαγεῦσι χαλᾶν μὲ ἐκδέξομαι ὃ τέλος, ὅ τι μὴν ὑπομένηταί μοι· καλὸν γὰρ καὶ παλαῖν πατρὶ ὑπικουροῦντα· ὥσπερ δὲ ὑμῖν δίδια τοιοῦδε καὶ τοσοῦδε κινδυνευόντων ἐς ἐμὲ καὶ τὴν παῖδα χάριν· ἵστε μὲν δὴ με καθαρεύοντα φιλοπομίας, ἐξ οὗ στρατηγεῖν μοι δεδόντων ὑμῶν ἀπὸ σημείου οὐκ ἐδεηχόμεν, ἐν δὲ μόνον ὁρῶ νῦν ἀμφοτέροις ψυχρόν, εἰ δὶ ὑμῶν ὕπατος ἀποδεχθείην· τά τε γὰρ πρὸς τὴν παῖδα ὑμῖν δοθέντα πρόπατα βέβαια ἔσται, ἀποικίαι τε προσέσονται αἱ ἐπὶ ὀφελόμεναι, καὶ γέρα πρόπατα σύντελῆ, ἐγώ τε τοὺς φονέας τοῦ δίκην ἀγαγών, τοὺς ἀμφὶ ὑμῖν καταλύσαμι πολεμίους. ὧν λεγομένων, ἥ τε στρατιὰ προθύμως ἐπεβόησε, καὶ τοὺς λοχαγοὺς αὐτίκα ἔπεμπον αἰτήσοντας τὴν ἀρχὴν τοῦ Καίσαρος· τοῦτο κωλυομένης δὲ τῆς βουλῆς τὴν ἡλικίαν, ἔλεγον οἱ λοχαγοὶ ἃ ἐδιδάχθησαν, ὅτι καὶ πάλαι Κορνοῦτός τε ἄρξας, καὶ Σκιπίων ὕστερον, ὅ τε πρότερος καὶ ὁ δεύτερος, καὶ σὺν τῆς νεότητος ἐκείνου πολλὰ ὄναται ἡ πατρὶς, τά τε σύαλος ζῶντα καὶ Πομπήϊον Μάγνου αὐτοῖς καὶ Δολοβέλλας προσῦφερον, αὐτοῦ τε Καίσαρος ἤδη διδόσθαι τὴν ἀρχὴν μετρίαν ἅμα τῶν ἐτῶν δέκα. ταῦτα τῶν λοχαγῶν σὺν πλέονι παῤῥησίᾳ λεγόντων, σὺν δυσχεραίνοντες ὑμῖν τῶν βουλευτῶν λοχαγοὶ ὅπως ὧδε παῤῥησιάζεσθαι, ἐπέπλησσον, ὡς θρασυνομένοις· ἐνταῦθα δὴ ὁ στρατιώτης πρέπον, καὶ ὁ στρατὸς πυθόμενος, ἔτι μᾶλλον ὠργίζοντο, καὶ ἄγειν σφᾶς θύθυς ἐκέλευον ἐς τὴν Πόλιν, ὡς αὐτοὶ χρησόμενοι αὐτὸν ὀξαιρέτῳ χρησίᾳ Καίσαρος υἱόν ὄντα, πολλά τε ὅτι πρότερον Καίσαρα ἀπαύστως εὐφήμουν. ὧδε δὲ αὐτοὺς ὁρμῆς ἔχοντας ὁ Καῖσαρ ἰδὼν, ἦγεν θύθυς ἀπὸ τῆς συνόδου ἐπὶ τὸν τέλη πεζοὺς, καὶ ἵππων ἱκανὸν, καὶ ὅσα ἄλλα τοῖς τέλεσι συνεπάσετο· ἀφάσας δὲ ὅτι Ρουβίκωνα ποταμὸν ἐκ τῆς Κελτικῆς ἐς τὴν Ιταλίαν, ὃν μόνα αὐτῷ καὶ ὁ πατὴρ ὁμοίως ὑπὲρ τοῦ πολιτικοῦ πολέμου πρῶτον ἐπέρασεν, ἐς δύο πρόπατα διήρη, καὶ ὃ μὲν ἔπεσθαι τῷ χρόνῳ ἐκέλευεν, ὃ δ' ἄμεινον ὑπολεξάμενος ἐπόχλει, ἐπιχρόμενος ἐπὶ ἀπροσκόπους καταλαβεῖν· μέρος τε τῶν χρημάτων ὑπεμνῆσε, ἃ ἐς τὰ ἄρα τοῖς στρατιώταις ἡ βουλὴ πεπόμφη, δίσσας ὅτι τοῖς μισθοφόροις ὁ Καῖσαρ, προῦπεμπε κρύφα τοὺς ἐκφοβήσοντας, καὶ οἱ μὲν ἔφθησαν μὴ τῶν χρημάτων. ἐς δὲ ὃ Αξῃ ἀληθείας ἀφιγμένης, θάρσος ἐν καὶ φόβος ἄπλετος ἀμφοτέρων τε ἀκόσμως, καὶ χωρὰ ἴσαν, ἢ παῖ-

δας, ἢ ὅσα ὑμιώπατα ἀῆγα ἐς ἀγορὰς ἢ τὰ ἐρυμνὰ πόλεως μεταφερόντων· οὐ γὰρ πω ἐφοῖς ὄντος, ὅτι μήνης ὀρέχοιτο ὑπατείας, πολέμοι στρατὸν ὑπατείαν σεμὸ ὀργῇ πᾶσι ἀνόμοι, ἐς πόλιν ἐδιδοίκεσαν· ἡ βουλὴ δὲ ἐξεπέπληκτο ἀμέτρως, οὐδὲν μᾶς αὐτοῖς οὔσης ἐπίμου δυνάμεως, ἀλλήλοις τε, οἷς ἐν τοῖς φόβοις γένοιτο, καὶ μέμφοντο, οἱ μὲν ὅτι τὸν στρατιὰν αὐτὸν ἀφέλοιντο τὸν ὑπὸ Ὀκτάβιον ὑβριστικῶς, οἱ δὲ τῆς ἐς Ὀκτάβιον ὑποφίας οὐκ ἀδίκως ὄντα, οἱ δὲ τὸν φόνου τὸν Δολαβέλλης τὸν χρημάτων, οἱ δὲ οὐδὲ ἐνδέκατον ὑπηγορεύοντες, οἱ δὲ αὐτὰ τὰ ἆθλα οὔτε ἐξέως, οὔτε ἐστιλῆ διδόμενα, τὸν στρατιὰν σφίσιν ἔλεγον ἐκπολεμῶσαι, τῆς τε φιλονεικίας ὃ ἀκμὴν μάλιστα ἐμέμφοντο, Βρούτου μὲν καὶ Κασσίου πορρωτέρω τε ὄντων, καὶ σεσωσμένων ἔτι, ἐν δὲ πλησίον, Ἀντωνίου καὶ Λεπίδου πολεμίων, οἷς ὅτε ἐσυμμηδίεν Καίσαρες σεσωσμένοι, πάμπαν ἠκμαζεν ὁ φόβος, Κικέρων τε ὃς τὸν αὐτοῖς ἐπεπόλαζεν, οὐδὲν ἐφαίρετο· ἀθρόα δὲ πάντων ἐς πάντα ἰὼ μετάθεσις, ἀντὶ μὲν διχιλίων καὶ πεντακοσίων δραχμῶν τὰς πεντακισχιλίας, ἀντὶ δὲ τῶν δύο τελῶν τοῖς ὀκτὼ δουλῶναι, Καίσαρά τε αὐτοῖς ἀντὶ τῶν δέκα μόνων Ἀφανέμειν, καὶ ἐς τὸν ὕπατον ἀρχὸν τὸν Ἑλλάδα ἅπαντα· πρέσβεις τε ἐξέπεμπον, οἱ τὰ δὲ φρονοῦντες ἔμελλον αὐτῷ κατὰ κοινοῦ, ὧν ἄρτι ἡ πόλεως σκοπιὰ μόνων, μετόμοια σὺν ἐπιπλῆξαι τῇ βουλῇ μὴ δεῖν οὕτως μόνοις καταπεπλῆχθαι, μηδὲ ἑτέρων ἐν δίκαιον θανατοῦσθαι τυραννίδα μόνον, μηδὲ ἐᾶσαι τῆς ἀρχῆς ἐφιεμένους ἐκ βίας τοῦ χάριν, μηδὲ τοὺς στρατευομένους ἐξ ὑπερπάλματος ἀρχὴν τὸ πατρίδος, ὁπλισαμένους ἢ ἐκ τῶν ἐόντων, τοὺς νόμους τοῖς ὑπιοῦσι προστίθη· προσδοκᾶν γὰρ οὐδὲ ἐκείνους, νόμων προστιθεμένων, ὅπλα τῇ πατρίδι ἐποίσειν, εἰ δὲ φέροιεν, δύσκολά τε πολιορκίας, μέχρι Δέκμος ἦλθε Πλαγκος ἔλθοι, καὶ ἀμύνεσθαι μέχρι θανάτου μᾶλλον, ἢ ἐκόντας ἐνδέξασθαι δουλείαν ἀδύλωτον ἀδιόρθωτον· τάδε ἐκκαῖα Ρωμαίων ὑπὸ ἡθυλείας φρονήματα καὶ πάθη, καὶ προὸς οὐδὲν ἐνδόντων ὑπὸ ἡθυλείας ἀνελέγοντο· ἐπεὶ δὲ αὐτοῖς καὶ τὰ δύο τέλη τὰ ἐκ Λιβύης μεταπεμπόμενα, ἐς τὸ λιμένα αὐτοῖς ἡμέρας ἀφίκετο, τοῖς δοκοῦσιν ἔδοξεν ὑπὸ τὸν ἡθυλείαν ἐποτρύνειν. ἡ μὲν δὲ μετόμοια ἐκεκώρητο, καὶ μετενοφίζετο ἅπαντα Κικέρωνος αὖθις αὐτοῖς ὑπαφαίρετος, ἅτε στρατεύσιμος ἡλικία προσεχάφετο πᾶσα, καὶ τὰ δύο τέλη τάδε τὰ ἐκ Λιβύης, καὶ οἱ σὺν αὐτοῖς ἱππεῖς χίλιοι, καὶ τέλος ἕτερον, ὃ Γαίσας αὐτοῖς ἐπελείπει. πρῶτος οἷδε μεταδέντες, οἱ μὲν ὃν λόφον τὸν καλούμενον Ἰαίουκλον, σὺν τὰ χρήματα ἐσώρευσαν, ἐφρούρουν, οἱ δὲ τὸν τὸ ποταμοῦ γέφυραν ὑπὸ διηρημένων σφίσι τῶν στρατηγῶν τῶν κῦ τὸν Πόλιν, ἄλλοι δὲ αὐτοῖς τὰ ἐν τῷ λιμένι σκάφη καὶ ναῦς καὶ χρήματα ὑπηρέτιζον, εἰ δεήσειεν ἢ τῶν μόνων φυγεῖν δίχα θαλάσσης. ἃ τάδε σὺν θυαρσίᾳ προφάσαντες, οὕτως ἐξέως ἤλπιζον ἀντικαταπλήξειν τὸν Καίσαρα, καὶ ἢ μεταπίσειν τοῦδε σφῶν ἀντὶ τῆς στρατεύματος αὐτῶν τὸν ἀρχὸν, ἢ ἑκόντως ἀμύνασθαι, οἷς τε τῆς ἐναντίας μοίρας νῷν γε μεταθήσεσθαι προσδύκων, μέχρι τοῦ τῆς ἡθυλείας ἔστιν ὁ ἀγών· τὸν δὲ μητέρα Καίσαρος καὶ τὸν ἀδελφὸν οὔτε φανερῶς, οὔτε λαθρα ζητοῦντες ὤοισαν· ἐθορυβοῦντο δὲ ὧν αὖθις ὁμήρων μεγάλων ἀφηρημένοι, καὶ τῶν Καισαρικῶν οὔ πω σφίσιν ὑπακουόντων, ἀπὸ ἐκείνων αὖθις ὧδε ἀκριβῶς ἐνόμιζον ἀποκρύπτεσθαι· Καίσαρι δὲ ἔτι τῶν πρέσβεων ἐντυγχανόντων, τὰ μεταφισμένα ἀγγέλλεται, καὶ αὐτὸν οἱ πρέσβεις ἀπολιπόντες, ἀφίστρεφον ἀπὸ αἰδοῦς· ὁ δὲ τῷ στρατῷ

μᾶλλον ἔτι πρὸ ὠξυμιθίω, καὶ ἀσυνδίω ἐχάρη σεμὸ φόβος μή τι πάθοιεν αἱ γυναῖκες, ἐς τε τὸν δῆμον τεθορυβημένον ἱππέας ἔπεμψεν, ἀτρεμεῖν ὑπεκελθόντων, καὶ τεθνηκότων πολλῶν, ἕως τὰ περὶ τὴν Κυβελεναλίου λύθου κατέλαβεν, ὑπὸ νὺξ ἐς χεῖρας ἔλθειν ἢ κωλύθη· ὑποσάντος γὰρ ἐκείνοις ἑτέρα δαιμόνιος ἄφνω μεταβολὴ θείοντων ἐς αὐτὸν τὸν ὑπιφανῆ, καὶ ποσσαγορθούντων, ἔθη τε καὶ ὁ δημότης λεὼς, καὶ τὴν οὐτάξιαν τῶν γρατιωτῶν ὡς εἰρωνικὴν ἀπεδέχοντο. ὁ δὲ τ' γρατὸς εὐθὺς μὲν ἐκ τῶν ἐπιλιπών, ἐχώρει τῆς ὑπιούσης ποδὸς ὃ Αγυ, φυλακὴν ἔχων ἀμφ' αὐτὸν ἱκανήν· οἱ δὲ καὶ τότε ὑπέντων δι' ὅλης τῆς ὁδοῦ κατ' μέρη, καὶ ποσσηγόρευον, ὑπόθεν ἐνδίοντες ἢ φιλοφροσύνης ἢ θεραπείας ἀδενοῖς, ἡ δὲ μήτηρ αὐτ' καὶ ἡ ἀδελφὴ ἐν τῷ τ' Εσίας ἱερῷ μετ' τῶν ἱερῶν πρὸ ζώων ἠπατόσμητο, καὶ τὰ τεῖα τέλη τῶν γρατηγῶν ὑποφιδόντα ποδὸς αὐτὸν ἐπορέσθυε, καὶ μετεπίθητο, καὶ τῶν γρατηγῶν, οἳ ἦρχον αὐτῶν, Κορνοῦτος μὲν ἑαυτὸν ἔκτεινεν, οἱ δ' ἀλλοι ἀσυνδῶν καὶ πίστιων ἔτυχον· Κικέρων τε τῶν ἀσυνδῶν πυθόμενος, ἔποδεξε λαβὲ τῶν Καίσαρος φίλων ὑποτυχεῖν αὐτῷ, καὶ ὑποτυχών, ἀπολογεῖτο, καὶ τὰν εἰσήγησιν τῆς ὑπατείας ὑποφεπῆρεν, ὡς αὐτὸς ὑν τῇ βουλῇ ποδέτιθεν εἰσηγήσατο, ὁ δὲ Τσυῦτον ἀπεκρίνατο θέτσκώπτων, ὅτι τ' φίλων αὐτῷ τελθυταῖος ὑντυγχάνοι. νυκτὸς δ' ἄφνω δόξης γνομένης, ὅτι δύο τέλη Καίσαρος τό τε Αρμον καὶ ὃ Τέταρτον μεταθοῖτο ἐς τὸν Πόλιν, ὡς δ' ὑνέφρας θέτι τὸν πατρίδα ἐπαρθύτα, οἱ γρατηγοὶ καὶ ἡ βουλὴ πάμπαν ἀπαλαμπώρως θέτίκευσεν, καίπερ ὄντες ἐγγυτάτω τ' γρατῦ, νομίσμυτές τε λοτίπαν τῷ Καίσαρος, μίγει τὶς ἑτέρωθεν αὐτοῖς ἰσχὺς θέτγήνοιτο, νυκτὸς ἔτι μᾶλλον Ακύλιον Κρᾶτον ἐς τὸν Γιχνήτιδα ὀξέπεμπον γρατὸν ἀθροίζειν, ὡ τῶν ὠνα δημόρχων Απουλήιον ἐς ὃν δῆμον ἐποίουν ὃ βαιτέλιον ὑκφέρειν ποδέθοντα, ἡ τε βουλὴ νυκτὸς ἐς ὃ βουλυτήριον συνέλθοι, Κικέρωνος θέτὶ ταῖς ὑραις αὐτοὺς δοξίουμένου, ψευδοῦς δὲ τῆς δόξης φανείσης, ὑν φορείῳ διέφυγεν· ὁ δὲ Καῖσαρ θέτιγαλάσας αὐτοῖς, ὃν μὲν γρατὸν ἐπὶ τερα τῆς Γόλεως ποδήγαγεν ἐς ὃ πέδιον ὃ καλούμενον Αρμον, τὸ δὲ γρατηγῶν τότε μὲν ὑπένειμε, ὑπὸ δὲ Κρᾶτον ὃν θέτὶ σκηνῆς ὑνδραμόντα, καὶ περ οἱ ποδεσαγθέντα, ὡς εἶχε ληφθεὶς ὑν χήματι οἰκέτου, ἀλλὰ μεθῆκεν ἀπαρᾶς ἐς δόξαν φιλανθρωπίας, οὐ πολὺ δὲ ὕστερον θέτὶ φανὰτῳ ποδύγε φόνῳ. τὰ χρήματα ὅ, ὅσα γε χειρὰ ἐν ᾧ Ιανίκλῳ ἢ ἑτέρωθι, ὃ δῆμα συνεισεχθῶαι κελθύσας, ὁπόσα Κικέρωνος ἐσηγουμένου ποδότερον αὐτοῖς ἐπηγέρατο, διένειμε δυὰ δυοχιλίας καὶ πεπακοσίας δραχμὰς τῷ γρατῷ, καὶ ὃ θέτίλοιπον θέτιδώσειν ὑπέσχετο, καὶ τῆς πόλεως ὑπεξῆλθε, μέχρι χρόνου πάσαν ὑπάτους αἱρετεύ· αἱρεῖς δὲ αὖτος συνὸ ᾧ περ ἐβούλετο Κοῦτῳ Γεδίῳ, ὃς ὃ μέρος αὐτῷ διεδώρητο τ' Καίσαρος κληρονομίας, ἐς τ' Πόλιν αὖθις ὡς ὕπατος ἐσῆλθε, καὶ ἔθυε, δυοδέκα οἱ γυπῶν φανέντων, ὅσους φασὶ τῷ Ρωμύλῳ τ' πόλιν οἰκίζοντι ὀφθῆναι· ἀπὸ τῶν θυσιῶν ἑαυτὸν εἰσεπείσθη τῷ πατρὶ αὖθις καὶ νόμον Κουρίτιον· ἔστι δ' θέτὶ τὸν δήμου γίγνεσθαι τὸν πόσιν, Κουρίας δὲ, ἐς μέρη ζοὶ Φυλὰς ἢ ζοὺς δήμους διαιρεῶντες, καλοῦσιν, ὡς Ελλῆνας εἰκάζοντι Φαίας Φατρίας, θέτινομάτας δ' ὅτι Ρωμαίοις ὁ ζῆτος οὗτος θέτὶ τῶν ἀπατώρων, καὶ δυώατον μάλιστα αὐτὶ ἴσα ζοῖς γνησίοις παισὶν ἀγὴν ζοὺς συγγενὴς τ' θυμῶν ἢ ἀπολυθέρους. Γαΐῳ δ' ὧν ζὰ τε ὄγλα λαμπρᾷ, ἢ ὀξελυθέρων πολλοί τε καὶ πλούσιοι, καὶ ἄλλ' τ' δ' ἴσως μάλιστα ἐ Καῖσαρ θέτὶ τῇ ποδτέρᾳ θύσῃ κῦ δίκαθήκας γνομένην, καὶ τῆσδε εὐδοκήθη, νόμῳ δ'

ἑτέρῳ ἀπέλυε, μὴ εἴη πολέμιον δολοφέλλαι, καὶ εἴη φόνου δίκας ὑπὲρ Καίσαρι καὶ θύῃς ἥσθη χαφαί, τῷ φίλων τῶν Καίσαρος χαφορμῶν, ζεὺς μὲν αὐτόχθεος, ζεὺς δὲ σωτὴρ καὶ μέγιστ· καὶ γὰρ τῶν τοιούτων ἐπιχάφη, καὶ ἵσιν οὐσῆ ὑπὲρ δημόσιον, ὅτι ὁ Καῖσαρ ἐκτείνετο, πᾶσι σῆ ὀφειλέτοις κατὰ κηρύγματι μιᾶς ἡμέρας εἰς χρέσιν, ἐρήμιλιν ἅπαντες ἐάλωσαν, ἐφορῶντος τὰ δικαστήρια τῶν Καίσαρος, καὶ τῶν δικαστῶν ὀφθέντος τινὰ ἀπολύουσαν φέροντος, πλὴν ἑνὸς ἀνδρὸς τῶν ὑπατικῶν, ὃς τότε μὲν οὐσῆ αὐτὸς ἂν ἔπαθε, μικρὸν σῆ ὕστερον, ὅτι θανάτου μὴ τῶν δήμων καὶ ὅδε παρύχαφη. ἔδοξε δὲ ταῖς δὲ ταῖς ἡμέραις Κόϊντος Γαμίος ἀδελφὸς Μάρκου Γαμίου συνόντος Αντωνίῳ, τινὶ πολιτικὴν στρατηίαν ἄρχων, αἱρῆσαι τὸν Καίσαρος τινὶ στρατηίαν τῆς Λιβύης, καὶ οὕτω τυχών, ὑπεβουλεύσαι τὸν Καίσαρι, καὶ αὐτὸν τινὶ μὲν στρατηίαν ἀφεῖλεν οἱ συνάρχοι, τινὶ σῆ οἰκίαν διήρπασεν ὁ δῆμος, ἡ δὲ βουλὴ κατεγίνωσκε θάνατον· ὁ δὲ Καῖσαρ ἐς ὃν ἀδελφὸν ἐκέλευσε χωρῆν, καὶ δοκεῖ νεώς ὑπὲρ αἰδαμοῦ ἔτι φαιδῶσι. τοσάδε παρέξας ὁ Καῖσαρ, ἐπανέῃ μὲν τὰς ἐς ὃν Αντώνιον Δολαβέλλας, πεῖθον ὁμόνοιαν ἤδη τοῖς ἀμφὶ τὸν Βροῦτον εἴκοσι συνῆχθαι τέλη στρατοῦ, καὶ χρῆζων ἐπ' αὐτὰ Αντωνίου, ὀξέῃ δὲ τῆς Γόλεως ὑπὲρ ὃν Ιόνιον, καὶ σχολαίως διέβαινε, τὰ παρὰ τῆς βουλῆς ὑπομένων· Γέλιος γὰρ αὐτὸν ἀποσάντος ὃν Καίσαρος ἔπειθε, τὰ ἐς ἀλλήλους μὴ δυσίατα ποιεῖσθαι συνομολογῆσαι Λεπίδῳ τε καὶ Αντωνίῳ. οἱ δὲ παρεώρων μὲν, ὅτι μὴ σφίσι μήσῃ ὑπὸ τῆς πατρίδος εἶεν αἱ διαλλαγαί, ἀλλ' ἐς συμμαχίαν Καίσαρι καὶ Καικίνᾳ τε καὶ Βρούτου, ἐπῄνουν σῆ ὅμως καὶ συνεπῆντο ὑπ' ἀνάγκης, τὰ τὰ πολέμια δόγματα Αντωνίου τε καὶ Λεπίδου καὶ τῶν ὑπ' αὐτῶν γραπτῶν κατελύετο, εἰρηνικὰ δὲ ἔτερα αὐτοῖς ἐπέμπετο, καὶ ὁ Καῖσαρ αὐτοῖς συνῆδετο χαίρων, Αντωνίῳ δὲ καὶ βοηθὸς ὑπὲρ Δέκμου ὑπαιχμὴ ἤξειν εἰ δέοιτο· οἱ δὲ λύτε φιλοφρονούμενοι μὲν αὐτὸν ἄφνω, καὶ ἐπῄνουν, ὁ σῆ Αντώνιος ἔχαιρεν αὐτὸς ἀποπέμπεσθαι Δέκμον τε ὑπὲρ Καίσαρος, καὶ Γαλλίκην ὑπὲρ ἑαυτῶν, καὶ συμμίξῃ Καίσαρι· τοσάδε μὲν ἀλλήλοις ἐπέσχεν. διάκοντι δὲ τῶν Αντωνίῳ Δέκμον παρεσήγνυται Γολλίων Ασίνιος ἄγων δύο τέλη, καὶ Γαλλίκῳ μὲν Ασίνιος ἔπαρξε διώγμας, καὶ ὁ Γαλλίκος συν τοῖσι τέλεσι μιβίσατο εἰς ὃν Αντώνιον, ὥσῖε ἤδη βαρυτάτης δυνάμεως ἦρχεν ὁ Αντώνιος. Δέκμῳ δὲ ἓξ τέλη δίκα, ὧν τέσσαρα μὲν τὰ ἐμπειροπολεμώτατα ὑπὸ λιμοῦ διέφθαρτο, καὶ σύσσῃ ἔτι, τὰ νεοστράτευτα δὲ ἓξ, ἀπαλαίπωρα ἔτι καὶ πόνων ἄπειρα· ἀπηγοροῦ οὖν μέγεαζ, φθύγγῃ ἔκρινε πρὸς Βροῦτον ἐς Μακεδονίαν, ἔφθυγε δὲ σὺν ὅτι τὰ δὲ τῶν Αλπίων, ἀλλ' ἐς Ράβενναν ἢ Ακυλίαν· ἐπὶ δὲ Καίσαρ ᾤδυε ταῦτα, δῆλον μακροτέρων ὁδὸν καὶ δύσπορον ἐπιόντ, τόν τε Ρῆνον ἀφάσας, καὶ τὰ ἀγριώτερα τῶν βαρβάρων ὑπερελθών· ὅθεν αὖθις ὑπό τε τῆς ἀπορίας καὶ τῶν καμάτου πρῶτοι μὲν οἱ νεοστράτευτοι καταλιπόντες, εἰς Καίσαρα ἐχώρεον, ὅτῃ δὲ ἐκείνοις καὶ τὰ ἀρχαιότερα τέσσαρα ἐς Αντώνιον, καὶ ὁ δῆμος ὅμιλος ἤδη χωρεῖς τῶν Θρᾳκοφυλάκων ἱππέων Κελτῶν, ὁ δὲ ὑπ' τούτων τοῖς ἐπέλοισιν ὑπιστέφας ἐς τὰ οἰκεῖα σφῶν ἀφίσασθαι, καὶ δῆμοις ὃν τῶν πρόκτος ἔτι χρυσίου, μὴ τεσσαράκοντα τῶν παραμυθαίτων μόνων ὑπὲρ ὃν Ρῆνον ἐφέρετο· δυσπορεῖν σῆ ὅτῃς αὐτὸν παρᾶν, σὺν ὀλίγοις ἀπελείφθη ὑπ' ὑπὸ τῶνδε, πλὴν δέκα μόνων· ἤλασε γὰρ τινὰ ἐναντία ἐς ὃ Κελτικὸν, ὀξέπισάμβος ἅμα καὶ τινὰ φαιδῶ, ὑπ' διεδίδρασκε σὺν ἐκείνοις οἷά ὡς Κελτός, οὐ τινὰ μακροτέρων ἔτι παρείων, ἀλλ' ἀ ὑπὲ Ακυλήιας λήσαζ

νομίζων ἀφ' ἑαυτοῦ ὀλιγότητα, ἀλλοις δὲ ὑπὸ λητῶν καὶ δεκτὸς, ἤρετο μὲν ὅπου Κελτῶν δυνάστου ὁ ἔθνος εἴη, μαθὼν δὲ ὅτι Καμίλλου, πολλὰ πεποιηκὼς δὴ ὁ Καμιλλος, ἄχθη αὐτὸν αὐτοῖς ἐς ὃν Καμιλλον ἐκέλευεν· ὁ δὲ ἀφίκετο ἰδὼν, ἐφιλοφρονήθη μὲν ἐς ὃ φανερὸν, ἐς δὲ οἷς δήσασιν ἐπεμέμφετο, ὡς ἀργοίας συνδεήσασθαι δωρεὰ τοσῶνδε χρυσᾶ δὲ ἐπέστειλεν Αντωνίῳ, καὶ Αντωνίου μὲ παθὼν ὅτι τῇ μεταβολῇ, οὐχ ὑπέστη ὃν δῶρα ἰδίᾳ, ἀλλ' ἐκέλευσε τῷ Καμίλλῳ κτίσαντα, πολὺ κεφάλαιον εἰς αὐτὸν ἐκπέμψαι, καὶ πολὺ κεφάλαιον ἰδίᾳ, ἐκέλευσε τοῖς πρόσθεν δῆσαι. τοῦτο Δέκμον τέλος ἴσχυσε, ἐπαάρχῃ τε Καίσαρος θυομένῳ, καὶ ἄρξαντι τῆς παλαιᾶς Κελτικῆς ὡσαύτως ἐκείνῳ, καὶ ἐς ὃ μέλλοντος ὡσαύτως αὐτῷ κεχρῆσθαι μόνῳ καὶ τῆς ἑτέρας Κελτικῆς ἄρξαι· καὶ δευτέρας τὴν σφαγέων οὕτως ὅτι Τρεβωνίῳ δίκην ἐδίδου μετ' ὀλίγων τινῶν καὶ ἥμισυ τῆς ἀμαρτίας. τῷ δὲ αὐτῷ χρόνῳ καὶ Μινούτιος Βάσιλλος, σφαγεὺς καὶ οὗτος Καίσαρος, ὡσαύτως τῶν ἀρχόντων ἀμηρέθη, δίκην ὧν ἁμαρτίας αὐτῶν ὅτι ἁμαρτίας.

ΑΠΠΙΑΝΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΣ ΡΩΜΑΙΚΩΝ ΕΜΦΥΛΙΩΝ Δ.

ΤΟΜΕΝ δὲ Γαΐου Καίσαρος φονῆς οὕτω δίκην ἐν ταῖς στρατείαις αὐτῶν στρατηλάται ἐκπολεμηθέντες ἐδεδώκεσαν, Τρεβώνιος μὲν τῇ Ασίᾳ, καὶ Δέκμος ἐν τῇ Κελτικῇ, ὅπως δὲ ἔδοσαν Καίσιός τε καὶ Βρούτος, οἳ καὶ τῆς ἐπιβουλῆς ὅτι τῷ Καίσαρι μάλιστα ἦρξαν, καὶ γῆς ἐκράτουν ἀπὸ Συρίας ὅτι Μακεδονίας ἁπάσης, καὶ στρατὸς ἐπ' αὐτοῖς πολὺς ἱππικός τε καὶ ναυτικὸς, καὶ ὁπλιτῶν ὡσεὶ εἴκοσι τέλη, καὶ ἧπες ὁμοῦ καὶ χρήματα, ἃ τεταρτημόρια τῶν Εμφυλίων ἦν ὑποδιέκρυσιν· ὁμοῦ δὲ βουτοὶς ἐλήγοντο αἱ ἐν Ρώμῃ τῷ ὅτι θανάτῳ προσγραφέντων ἐρρωσαί τε καὶ διρέσεις καὶ παθήματα πάμπολυ ἐπαχθῆ, οἷα οὔτε ὅτι Ελλήνων στάσεσιν ἢ πολέμοις, οὔτ' ὅτι Ρωμαίων αὐτῶν ἐμνημονεύετο γενέσθαι, πλὴν ὅτι μόνου Σύλλα τῶν πρόσθεν τοὺς ἐχθροὺς ἐς θάνατον προσγραψάμενος. Μάλιστος μὲν δὴ ἐζήτει καὶ ἐκόλαζεν οὓς ἔδει, Σύλλας δὲ ὑπὸ μισθοῦ τε μεγάλου καὶ κολάσεσι τῶν ὑπεκρυμμένων ὁμοίας, ὃν εὐτυχήματι κτίσιν προσέγραφε· καὶ τὰ μὲν ἀμφὶ Μάριόν τε καὶ Σύλλαν ἐν τοῖς πρὸ ἐκείνων προσείρηται, τὰ δὲ ἑξῆς οὕτως ἐχώρησε. Καῖσαρ μὲν καὶ Αντώνιος ἐς φιλίαν ἀπ' ἔχθρας σπεισάσθην ἀμφὶ Μουτίνῃ πόλιν, ἧς ἡσθεὶς τῷ Λαβιηνοῦ ποταμοῦ βεβαιότητι καὶ ὑπάτου, ἔχων ἑκάτερος ὁπλιτῶν τι-

λη πέντε, καὶ ταῖδε ἀλλήλοις ἀντικαθησάμενοι, ἐχώρουν σὺν πεζικοῖσιν ἑκάτεροι ὅθεν ταῖς τῶν ποταμῶν γεφύραις, Λέπιδος μὲν ἀπὸ τῆς πεζῆς, διερβὰς τὸν ὑῆσον, καὶ τῇ χλαμύδι κατισχόμενος ἦκεν ἑκάτερος· οἱ δὲ ὅθεν τὴν γεφύραν ταῖς πεζικοῖσιν μὴ τῶν φίλων ἀπολιπόντες, ἐς ὃ μέσον ἦεσαν ἐπὶ τὰς ὄχθας, καὶ συνεπάρθυνον οἱ πεζοί, Καίσαρος ἐν μέσῳ δι' ἀμφοῖν τοῦ ἀρχικοῦ τεσσαράκοντος. δύο δὲ ἡμέρας ἔωλον ἐς ἑσπέραν συνιόντες, ταῖδε ἔκριναν, ἀποθέσθαι μὲν τὸν ὕπατον ἀρχὴν Καίσαρα, καὶ Οὐεντίδιον αὐτὸν ἐς ὃ λοιπὸν τῶν ἔτους μεταλαβεῖν, καινὰς δὲ ἀρχὰς ἐς διόρθωσιν τῆς ἐμφυλίου νομοθετῆσαι Λεπίδῳ τε καὶ Αντωνίῳ καὶ Καίσαρι, ἐπὶ ὅτι πενταετὲς αὐτὴ ἀρχὴ ἴσον ἴσχυσεν ὑπάτοις· ᾗδε γὰρ ἔδοξεν αὐτὴ Δικτατόρων ὀνομάσαι διὰ τὸ δόγμα ἴσους τὸ Αντωνίου καλύσαι ἔτι γίγνεσθαι Δικτάτορα, τοὺς δὲ ἀποφῆναι μὲν αὐτίκα τῆς Γάλλου ἀρχοντας ἐς τὰ ἑπόμενα ὅτι τὸν πενταετίαν· ταῖς δὲ ἡγεμονίας τῶν ἐθνῶν νεμαμένους, ἔχειν μὲν Αντώνιον τὸν Κελτικὸν ἅπασαν, πλὴν τῆς συναφοῦς τοῖς Γυρηναίοις ὄρεσιν, ἕως παλαιὰ ἐκάλουν Κελτικήν, ταύτης δὲ Λέπιδον ἄρχειν καὶ Ιβηρίας ὅτι ταύτῃ, Καίσαρι δὲ εἶ) Λιβύην καὶ Σαρδὼ καὶ Σικελίαν, καὶ εἴ τις ἀλλη νῆσος συνέπιπτε. ᾗδε μὲν τὴν Ρωμαίων ἡγεμονίαν οἱ πεζοὶ συνείμαντο ἐφ' ἑαυτοῖς, τὰ πέραν ἄρα τοῦ Ιονίου μόνα ὑπερβάλλοντες ἐφ' Βρεντέσιον καὶ Καίσαρα κρατοῦντες ἐπ' αὐτῶν. Καισὴρ δὲ καὶ Βρεντέσιον πολεμεῖν Αντωνίῳ τε καὶ Καίσαρι· Λέπιδον γὰρ ὑπατεύειν ἐς ὃ μόνον, καὶ τὴν Γάλλου ἀρχὴν ταῖς ἐν αὐτῇ χρείαις ὑπερβάλλειν ἡγεμονεύοντα τῆς Ιβηρίας δι' ἑτέρων, τὸν δὲ Λεπίδου στρατὸν πεῖσαι μὴ αὐτὸν Λέπιδον ἔχειν ἐς ταῦτα ὅτι Ρώμης, ἐπὶ δὲ τέλει νεῖμαι Καίσαρι καὶ Αντωνίῳ, πεῖσαι μὲν Καίσαρα, πείσαντα δὲ Αντώνιον, ὡς μὲν ἐς ὃν πόλεμον αὐτῶν ἑκάτεροι εἴκοσιν ἄγειν· ἐπελπίσαι δὲ ἤδη τὸν στρατὸν ἐς τὰ νικητήρια τῆς πολέμου ἀνῆσαί τε δωρεᾶς, καὶ ἐς κατοικίαν δόσιν τῶν Ιταλικῶν πόλεων ὀκτωκαίδεκα, αἳ καὶ εὐδαίμονες καὶ οἰκεῖς εἰς κάλλος διαφέρουσαι, ἔμελλον αὐτοῖς ἐδάφεσι καὶ οἰκοις αὐτὰ διανεμήσεσθαι, ὥσπερ αὐτοῖς ἀντὶ τῆς πολεμίας δορυλήπτοι γεγόμεναι, καὶ ἥσσαν αἱ πόλεις ἀνῆσαί τε καὶ αἱ εὐφανέστατα μέλισα αὐτῶν Καπύη, καὶ Ρήγιον, καὶ Οὐενουσία, καὶ Βενεβεντὸς, καὶ Νουκερία, καὶ Αἰμινον, καὶ Ιππώνιον. οὕτω μὲν τὰ κάλλιστα τῆς Ιταλίας ὁ στρατὸς διέγραφεν. ἔδοξε δὲ σφίσι καὶ τοῖς ἰδίοις ἐχθροῖς πεσεῖν ἐλεῆσαι, ἵνα μὴ ἐνοχλοῖεν αὐτοῖς. τὰ δὲ καθίσα μέλλοις, καὶ πολεμοῦσι πόλεμον ἔκδημον ταῦτα μὲν ἔδοξε, καὶ ταῦτα συνεχάφθη, καὶ αὐτῶν ὁ Καῖσαρ ὡς ὕπατος, ἀνέγνω τοῖς στρατοῖς τὰ λοιπὰ χρεὼν τῶν ἀποθανουμένων, οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐπαινέσαι τε, καὶ ἠσπάσαντο ἀλλήλους ὅτι ἀφελλαγῆ. γεγομένων δὲ τούτων, πέρατα ἐς σημεῖα ἐν Ρώμῃ πολλὰ καὶ φοβερὰ ἰδεῖν· κῦνες τε γὰρ ὠρύοντο ὁμαλῶς οἷα λύκοι, σύμβολον ἀνδρὸς, καὶ λύκοι τὸ ἀγρεῖον διέλιον οὐκ ὀπιχωριάζον ἐν Πόλῃ ζῶον, ἐοικότες φωνὴν ἀφῆκεν ἀνθρώπου, καὶ βρέφος ἀρτίτοκον ἐφθέγξατο, καὶ τῶν ξοάνων τὰ μὲν ἵδρου, τὰ δὲ καὶ αἷμα ἵδρου, ἀνδράσι τε μεγάλαις ἐοικὼς, καὶ κτύπος ὅπλων, καὶ δρόμος ἵππων οὐκ ὁρωμένων ἠκούετο· ἀμφί τε δὴ ἥλιον ἀνδρὸς σημεῖα πολλὰ, καὶ λιθώδης ἐλίγοντο ὑετοὶ, καὶ κεραυνοὶ ξυνεχεῖς εἰς ἱερὰ, καὶ ἀγάλματα ἔπιπτον· ἐφ' οἷς ἡ μὲν βουλὴ θύτας καὶ μάντεις συνῆγεν ἀπὸ Τυρρηνίας, καὶ ὁ πρεσβύτατος αὐτῶν ταῖς πάλαι βασιλείας ἐπεμήκυνεν εἰπὼν, καὶ δουλεύσειν ἀπέφηνε τοῖς ἐπὶ τοῦ μόνου, ὅτι μὴ κατέχει καὶ ὁ πυθμὴν ἕως ἀπέθανεν. οἱ δὲ πεζοὶ ἀνδρες ἐφ' ἑαυτῶν γιγόμενοι, τοὺς ἀποθανουμένους ξυνέγραφον, τοὺς τε δυνατοὺς

ὑφορώμενοι, καὶ ἐκ τοῦ ἰδίους ἐχθροὺς καταλέγοντες, αἰτίους τε σφῶν αὐτῶν ἡ φιλονεικία ἐς τὸν ἀμφίαρεσιν ἀποδιδόντες ἀλλήλοις καὶ πότε καὶ ὕστερον· τοῦτο γὰρ καὶ ἔτεροι μετ' ἐτέρους, οἱ μὲν ἀπ' ἐχθρας, οἱ δὲ μόνου τοῦ κερύσματος ἢ φιλίας ἐχθρῶν, ἢ φίλων ἔχθρας, ἢ πλούτου ἁμαρτόντες· ἐδίωκτο γὰρ ἐς ὃν πόλεμον χρημάτων πολλῶν, βεβύτῳ μὲν καὶ Καισίῳ τῶν ἀπὸ τῆς Ἀσίας φόρων διδομένων τε καὶ τοῦ σοδομένων, ἔτι καὶ βασιλέων καὶ ἑπταπόλεων συμφερόντων, αὐτοὶ δὲ ὅτι τῆς Εὐρώπης, καὶ μάλιστα τῆς Ἰταλίας πολέμιοι τε ἐσφεροῦς τετιμημένης ἀποφερῶν τε, δι' ἃ καὶ τοῖς δημόταις ἐπαίρεσθαι εἰσφορὰς βαρυτάτας, καὶ τέλη τοῦ φόρου μισθώσεις ἐπενόησαν· ἤδη δέ τις ἐκ πάλαι ἐπαύλεως καὶ οἰκίας τοῦ ἐγκαφάν, καὶ ἐθρύπτοντο πρότερον οἱ θανάτου τε καὶ δημεύσεως κατεγνωσμένοι ἀπὸ μὲν τῆς βουλῆς ἀμφὶ τοὺς τελευταίους, ἀπὸ δὲ τῶν καλουμένων ἱππέων ἐς δισχιλίους· καὶ ἦσαν οὐ αὐτοῖς ἀδελφοί τε καὶ ξένοι τῶν τοῦ γραφέντων, καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῖς ἡγεμόνων, ὅσοι τε τοῖς ἄρχουσιν ἢ τοῖς ἡγεμόσι τοῦ συνεκρούκεσαν. ὃ μὲν δὴ πλῆθος αὐτῶν ἀπὸ τῆς ζωοδόχου διελθόντες ἐς Ῥώμιλον, τοῦ γράψαντος ἔμελλον, δυόδεκα δὲ ἄνδρας, ἢ ὡς ἕτεροι λέγουσιν ἑπταικαίδεκα τοὺς μάλιστα δυνατοὺς, οὐ οἷς καὶ ὁ Κικέρων, ἔδιξε τοῦ σαυτοῦ, ὑπεμνήσθησαν ἄφνω, καὶ τῶν δὲ μὲν τέσσαρες αὐτίκα ἀνῃρέθησαν οὐ ἐσταστοί τε καὶ ὑποψιάσει, ζητουμένων δὲ τῶν ἀνδρῶν, καὶ ἐρευνωμένων νεανίσκων τε καὶ οἰκιῶν, ἄφνω θόρυβος ἀνὰ τὴν νύκτα πᾶσαν ἐγένετο, καὶ βοαὶ καὶ ἀθροισμοὶ μετ' οἰμωγῆς, ὡς οὐ ἁλισκομένων πολλῶν. ὧν γὰρ ἐγκαθῆσθαι μὲν ἀνδρολήψια λέγεται, μὴ τοῦ γράψαντος δὲ μηδένα τῶν τοῦ κατεγνωσμένων, πᾶς τις αὐτὸς ἡγεῖτο ζητεῖσθαι τοὺς τῶν τοῦ ἐλευθέρων· οὕτω γὰρ ἀπεγνωσκότες αὐτῶν, οἱ μὲν καὶ ἔδυσαν, οἱ δὲ καὶ καινὰ ἐμηχανήσαν ἔμελλον, ἀράσαι τι δηλονότι βιβλίον αἰεργύμενοι τοῦ παθεῖν, καὶ ταῦτα μὲν ἔδρασαν, εἰ μὴ Γέδιος αὐτοὺς ὁ ὕπατος μὴ κηρύκων πελεύων, ἐπέλπιζε τοῦ μείναντας ἐς ἕω τὰ ἀκριβέστατα μαθεῖν. ἅμα δὲ ἕῳ, τῷ γὰρ γράψαντι τῶν τειῶν ἀνδρῶν τοῦ ὑγράφειν ὁ Γέδιος τοῖς ἑπταικαίδεκα ὡς μόνοις τε αἰτίοις δόξαντας εἶναι τῶν ἐμφυλίων κακῶν, καὶ μόνοις κατεγνωσμένοις πίστις τοῖς δημοσίας ἐποιεῖτο, ἀγνοῶν τὰ ἐγνωσμένα· καὶ Γέδιος μὲν ἐκ κεφαλῆς τῆς νυκτὸς ἐτελεύτησεν. ἐσῆεσαν δὲ οἱ τρεῖς τειοὶ ἡμέραις, ἀνὰ μέρος ἕκαστος αὐτῶν, ὁ Καῖσάρ τε καὶ ὁ Αντώνιος καὶ ὁ Λέπιδος σὺν ταῖς στρατηγίσι τάξεσι, καὶ ὁπλιτῶν ἕκαστος ἐνὶ τέλει· ὡς δὲ εἰσῆλθον, αὐτίκα μὲν ἡ Ῥόλις ἐκ πλήρης ὅπλων τε καὶ σημείων διατεταγμένων ἐς τὰ ὑπαίθρια. αὐτίκα δὲ ἐν μέσῳ τούτων ἦγεν ἐκκλησία, καὶ δήμαρχος Γουΐπλιος Τίπος ἐνομοθέτει καινὰ δέχεσθαι τὸν ἀπὸ καταστάσεως τῶν παρόντων ἐς πεντακοσίους οὓς) τειοὺς ἀνδρῶν Λεπίδου τε καὶ Αντωνίου τε καὶ Καίσαρος, ἴσον ἰσχύουσαν ὑπάτοις (καὶ ἀπὸ τοῦ Ἑλλήνων ἁρμοσαμένου ὀνομάσθαι, ὃ καὶ Λακεδαιμονίοις τοῖς καθισταμένοις τὰ ὑπάτεια ἐπῆλθε τὸ ὄνομα) εὐθὺ δόγματος ἐς δοκιμασίαν, οὔτε κυρίας εἰς τὸν χρεστοῦ ἡμέρας τοῦ τελεῖσθαι, ἀλλ' αὐτίκα ἐκυροῦτο ὁ νόμος· καὶ νυκτὸς ἀνῃρέθησαν τοῖς ἑπταικαίδεκα τειάκοντα καὶ ἑκατὸν ἀνδρῶν τοῦ γραφαὶ καὶ πολλαὶ τῆς Ῥόλεως τοῦ ὑπάρξαντο, καὶ μετ' ὀλίγον ἀνδρῶν πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν, καὶ τις τοῦ ἐπέλθοντο τοῖς πίναξιν αἰεὶ τοῦ κατεγνωσκομένων, ἢ τοῦ προφρημένων ὑπ' ἀγνοίας ὡς δόξαν δικαίως ἀνῃρῆσθαι· διετέτακτό τε πάντων τὰς κεφαλὰς ἐς τοὺς τῆς ἀνδρὸς ὅτι ῥᾴω κέρδος φέρεσθαι, καὶ ἦν ὃ κέρδος ἐλευθέρῳ μὲν, ἀργύριον, δεσπότῃ δὲ, ἐλευθερία τε καὶ ἀργύριον· τῷ δὲ ἐχθρῷ δὲ ἐς ἔρυσιν πάντας τὰ ἴδια, καὶ τοῦ ἀποδεξά-

μῶν ἢ κρύψαντα ἢ τῷ ἔρυμα οὐ προσχόντα, τοῖς ἴσοις ἐνέχεσθαι, μιλιούσθω δὲ ἕκαστα τούτων ὧν ἐβλάπτετο ὑπὸ τοῖς ἴσοις κόρδισι· καὶ εἶχεν οὕτως ἡ συγγραφή, Μάρκος Λέπιδος, Μάρκος Ἀντώνιος, Ὀκταούιος Καῖσαρ, οἱ χειροτονηθέντες ἁρμόσαι καὶ διορθῶσαι τὰ κοινά, οὕτω λέγουσιν, Εἰ μὴ δι' ἀπιστίαν οἱ πονηροὶ διόμνυμι μόνῳ ἥσθαι ἐλεγνοί, τυγχάντες ὃ ἐλήγοντο τῶν βιαίων ἐχθροί, εἶτα ὑπόβουλοι, οὔτ' ἂν Γάιον Καίσαρα ὑπηρήκεσθαι, οἷς ἐκεῖνος δορὶ λαβὼν ἔσωσεν ἐλέῳ, καὶ φίλους ἡγεῖσθαι, ὅτι ἀρχαὶ καὶ ὑμαὶ καὶ δυνάσται συνήγαγεν ἀνθρώπων, οὔτ' ἂν ἡμεῖς τοῖς συνδεήσασι καὶ πολεμίους διαχρᾶσθαι ἡμᾶς, ὧδε ἀνθρώπων ἰδιαλεγόμενα χρῆσθαι· νῦν δὲ ἐξ ὧν ὑπεβουλεύθημεν, καὶ ὧν Γάιος Καῖσαρ ἔπαθεν, ἀπηλάσαντες ὁρῶντες τὰ κακίστου ὑπὸ φιλίας, θρωπίας, συγλαβεῖν τοὺς ἐχθροὺς ἢ παθεῖν αἱρούμεθα· μὴ δή τις ὃ ἔργον ἄδικον ἢ ὠμὸν ἢ ἀμέτοχον ἡγείσθω, ἐς ὃν Γάιον καὶ ἐς ἡμᾶς οἷα πεπόνθαμεν ὁρᾶν· Γάιον μὲν δὴ καὶ αὐτοκράτορα ὄντα, καὶ ἀρχιερατικὰ ἱερά, καὶ τὰ φοβερώτερα Ρωμαίοις καὶ πλείστα τε ἔθνη καὶ κτησάμενον, καὶ συγγνώμην ἀνδρὶ τοῖς Ηρακλείοις ὄρεσι ἁπλώτου θαλάσσης ἀποπιεσάσθαι, καὶ Ρωμαίοις τὸ ἄγνωστον βιάσασθαι τὸ μέσον ᾧ ἱερῷ λεγομένῳ βουλευτηρίῳ ὑπὸ ὄψιν θεῶν κατεχόμενον, εἰκὸς καὶ δίκαι σφαγαῖς ἐνυβρίσαντες οἱ πολέμιοι ληφθέντες ὑπ' ἐκείνου, καὶ σωθέντες, κληρονόμοι τῶν ἐκείνου τε καὶ τῆς οὐσίας ἐκλεγέντες εἶεν)· οἱ λοιποὶ δ' ὅτι ὧν μύσος ὧδε τοῖς σφαγεῖς αὖθις κολάσιον ἐπὶ ἀρχαὶ καὶ ἡγεμονίας ἐξεπεμψάν, αἷς ἐκεῖνοι χρώμενοι, τά τε κοινὰ τῶν χρημάτων ἥρπαζον, καὶ γραφὰς ἐξ αὐτῶν ἀνεῖρον καθ' ἡμῶν, καὶ ἕτεροι αὐτοῦσι πρὸς βαρβάρων αἰεὶ τὰς ἀρχὰς πολεμίων, τάς τε ἐκεῖνο Ρωμαίοις πόλεις, τοῖς μὴ ὑπείποντες ἐσέφηνε ἢ κατέσκαψαν ἢ κατήρψαν, τοῖς δὲ καταπλήξαντες ἐπάγουσι τὴν παρεσίδι καθ' ἡμῶν· ἡμεῖς δὲ αὐτῶν τοὺς μὲν ἤδη τετιμωρήμεθα, τοὺς δὲ λοιποὺς, ἵνα δυσωπεῖται λαμβάνοντας, αὐτίκα δίκην δίδοῦσας ὀφλεῖν, τῶν δὲ μεγίστων ἡμῖν ἰωυσμένων καὶ ἐκείνου χερσὶν ὄντων, Ἰσπανίας τε καὶ Κελτικῆς καὶ τῶν δὲ ὧν οἴκοι, εἴ τι ὑστερεῖν ἔτι ἔργον, στρατεύειν ὅτι τοὺς πέριξ θαλάσσης αὐτοκράτορας Γάιου, μηδοῦσι δὲ πόλεμον ἐκείνῳ ἡμῶν ἔκδημον ἀγωνίζεσθαι, ὅπου ἀσφαλὲς ὅτε ἐς τὰ ἡμέτερα, ὅτε ἐς τὰ ὑμέτερα εἶεν) δοκεῖ τοῖς μὴ οἷοις ἐχθροῖς ὀπίσω καταλιπεῖν ὑπεβησομένους τὰ ὑπουσίαις ἡμῶν, καὶ τὰ συμβαίνοντα ὑπὸ πολέμου χειροφυλακήσοντας, ὑφ' ἧ αὖ βραδυτέρᾳ δίκῃ τοῖς δὲ ἐν ἐπείξει ἴσοσθε μᾶλλον, ἢ ἐκ ποδῶν αὐτοῖς ἀνθρώπων ποιήσαντες, θέσθαι τὸς γε τῶν καθ' ἡμῶν πολέμου, ὅτε πολεμίοις ἡμαῖς τε καὶ τοῖς ἐφ' ἡμῶν στρατοῖς ἐνηφίζοντο εἶεν)· καὶ εἶναι μὲν δὴ τοσάδε πολιτῶν μυριάδας ἡμῶν σεσωσμένους, ὅτε θεῶν νέμεσιν, οὔτε φθόνου ἀνθρώπων ὑφορώμενοι. ἡμεῖς δὲ πλήθη μὲν τοσόνδε χαλεπαινοῦμεν, τοσόνδε τοῖς ἐχθροῖς ὀπιλεξόμεθα πόντας ὅσοι δίκην ἔχουσιν ἡμῖν, ἢ ἐπιβουλεύσουσιν, τοσόνδε σκληρότερον πόντως ἢ παρουσίας ἢ ἀξιώσεως, οὐδὲ ὅσους ἕτερος πρὸ ἡμῶν αὐτοκράτωρ ἔκτεινε, πλὴν Γόλιν καὶ εἶνος ἐμφυλίοις καθησάμενος, οἳ δύτυχῆ παρσίπατε δι' ὑπερβαλίαν· καὶ ὧν ἀνάγκης οὔσης πλείονας ἐχθροὺς ἢ ἑνὶ εἶεν), ἀλλὰ μόνους δὴ τοὺς φανερωτάτους τε καὶ πόντων αἰτιωτάτους ἀμύνουμεθα, καὶ τόδε δι' ὑμᾶς ὑχ ἥσσον ἡμῶν· ἀνάγκη γὰρ ἡμῶν ἀφαφερομένων ὑμᾶς πόντας τὸ μέσον δίκα πάσχειν, ἀνάγκη δέ τι καὶ ὧν γραφαῖ γενέσθαι τοῦ μύσου ὑβεισμένῳ τε καὶ προξυνομένῳ, καὶ πολεμίῳ παρὸς τὸν κοινὸν ἐχθρὸν ἀναγεγραμμένῳ· δυνηθέντες δι' ἂν οὐς ἤγωμεν ὀξὲ ἐφόδου συλλαβεῖν, αἱρούμεθα παρεγγράψαι μᾶλλον, ἢ ἀγνοοῦντας ἔτι συλλαβεῖν, καὶ τόδε δι' ὑμᾶς, ἵνα μὴ ὅτι τοῖς ὁπλίταις ἢ διωρισμένοις πλεοναζῇ

ἐς τοὺς ἀνθυπάτους, ἀλλὰ ἀπηλευθερωμένους καὶ οἰκετικοὺς ἔχοντες ὀνόματι, τὴν
ἀρχὴν κτῆμα ἀπέχοντας. ἀγαθῇ τύχῃ τοίνυν τὴν ὑπογεγραμμένων
τιμὴν δώσουσι, Μηδὶς διχόθεν μηδένα, μηδὲ κρυπτέτω, μηδὲ ἐκ-
πεμπέτω που, μηδὲ ποιείσθω χρήματα. ὃς δ' ἂν ἀνὴρ ἢ σώσας ἢ ὑπουργήσας ἢ σωφ-
δώς φανῇ, τοῦτον ἡμεῖς, οὐδὲ μίαν ὑπολογισάμενοι πρόφασιν ἢ συγχώρημα, ἐν-
τοῖς προγεγραμμένοις ἀριθμοῦμεν. ἀφαιρεθέντων δὲ τῶν κεφαλῶν οἱ κτείναντες ἐφ'
ἡμᾶς, ὁ μὲν ἐλεύθερος ὑπὲρ δισμυρίας δραχμὰς Ἀττικὰς καὶ πεντακισχιλίας
ὑπὲρ ἑκάστης, ὁ δὲ δοῦλος ἐπ' ἐλευθερίᾳ τοῦ σώματος, καὶ μυρίας Ἀττικὰς καὶ τὴν
τοῦ δεσπότου πολιτείαν. ταὐτὰ δὲ καὶ τοῖς μισθοῦσιν ἔσται, καὶ τὴν λαμβανόντων
ὠφελίαν ἐπιγράψομεν τοῖς ὑπομνήμασιν ἡμῶν, ἵνα μὴ κατάδηλος ᾖ. ὧδε μὲν εἶχεν
ἡ προγραφὴ τῶν περὶ Δώρων, ὅσον ἐς Ἑλλάδα γλῶσσαν ἀπὸ Λατίνης μεταβα-
λόν. πρῶτος δ' ἐν τοῖς προγράφουσι Λέπιδος, καὶ πρῶτος ὢν τοῖς προγρα-
φομένοις ὁ ἀδελφὸς ὁ Λεπίδου Γ' αὖλου, καὶ δεύτερος ἐν τοῖς προγράφουσι Αντώ-
νιος, καὶ δεύτερος τῶν προγραφομένων ὁ θεῖος ὁ Αντωνίου Λεύκιος, οἵδε μὲν ὅτι πρῶτοι
πολεμίους αὖθις ἐψηφίσαντο, τρίτος δ' ἂν πάντως ἐν τῷ ἐπέρῳ πίνακι προ-
κειμένων ἐς ὃ μῆνον ὑπάτων, Πλάγκου μὲν ὁ ἀδελφὸς Πλώτιος, Ασινίου δὲ ὁ
πενθερὸς Κόιντος, καὶ οὐ κατ' ἀξίωσιν ἄρα μόνον οἵδε τῶν ἀνδρῶν προσῆκεν μᾶλ-
λον, ἢ ἐς θάμβος καὶ δυσελπισίαν μηδένα ῥύσασθαί τινα προσδοκᾶν. ἐν δὲ καὶ
Θωραῖος ὁ τοῖς προγεγραμμένοις λεγόμενος ὑπό τινων ὑπεξαπῦσαι Καί-
σαρος. ἅμα δὲ ταῖς προγραφαῖς αἱ τε πύλαι κατέχοντο, καὶ ὅσαι ἀνδρῶν τῆς πόλεως
ἐξοδοί τε καὶ λιμένες, ἢ ἕλη καὶ τέλματα, ἢ εἴ τι ἀλλο ἐς φυγὴν ὕποπτον ἐν, ἢ ἐς λα-
θραίους καταφυγάς· πλὴν τῶν χώρων ἐπιτίτραπτο τοῖς λοχαγοῖς ἐρευνᾶν προθύροις,
καὶ ἐλέγετο πᾶσα οἰκοδομή, οὐδὲ ὧν ἐν ἐν τῷ χώρῳ καὶ διὰ πλείω πόλιν, ὡς ἑκα-
στός πη συνελαμβάνετο, ἀνθρωπίνια αἰφνίδια πολλά, καὶ ἐξ ὅτου τῶν φόνων ποικίλοι,
τῶν τε κεφαλῶν ἀποτομαὶ τοῦ μισθοῦ χάριν ἐς ὀπτασίαν, φυγαί τε ἀπρεπεῖς, καὶ
χήματα ἄπορα ἐκ τοῦ παρὰ προσδοκίαν. κατεδύοντο γὰρ οἱ μὲν ἐς φρέατα, οἱ δὲ ἐς
τοὺς ὑπονόμους τῶν ὑδάτων ὅπῃ τὰ ἀκάθαρτα, οἱ δὲ ἐς καπνώδεις ὑπερῴας, ἢ τῶν
τειχῶν ταῖς χερσὶν βυομένοις ὑπεκάθηντο μετὰ σιγῆς βαθυπάτης. ἐδεδοίκεσαν γὰρ
οὐχ ἧσσον τῶν σφαγίων, οἱ μὲν γυναῖκας ἢ παῖδας ὀκνοῦντες, οἱ δὲ ἐς ἐλευθέρους τε καὶ θεράποντας, οἱ δὲ τὰ ἀλλότρια, οἱ δὲ ἐς
ἀλλοτρίων χρῆσας, ἢ χωρίων γείτονας ὑπιδυόμενα τῶν χωρίων. ἐπεμάσησαν γὰρ δὴ πάντων, ὅσα τίνος ὕπουλα ἦν,
ἀθρόα τε ἐλέγετο καὶ ἀθύμητος μεταβολὴ ἐκ λυπρῶν ἀνδρῶν, ὑπάτων, ἢ στρατηγῶν,
ἢ δημάρχων ἐπὶ ταῖς ἀρχαῖς μενόντων, ἢ τὰ αὐτῶν γεγενότων, ἐς πόδας ἰδίου
θεράποντος ῥιπτοῦντος μύων στενὸν ὀλοφύρσιν, καὶ σωτῆρα καὶ κύριον ὃν οἰκέτην ἀναμέ-
νων· οἴκτιστον δὲ ἦν, ὅτε καὶ ξώντα τὰ τοιαῦτα οὐκ ἐλεεινὰ ἐδόκει. ἰδία τε πᾶσα κακὸν
ἦν, οὐχ ὡς τὰ φάσεσιν ἢ πολέμου καταλήψεσιν· οὐ γὰρ ὡς τὰ ἐκείνοις ὃν μὲν ἀνῃρη-
κότι ἢ πολέμιον ἐδεδοίκεσαν, τοῖς δ' οἰκείοις σφᾶς ἐπῆγεν, ἀλλὰ καὶ τοιόνδε
τὸν σφαγίων μᾶλλον ἐδεδοίκεσαν, ὡς ἂν μὲν αὐτοὺς ὡς τὰ πολέμῳ καὶ φάσει δε-
διότας, σφίσι δὲ αὐτίκα γιγνομένους ἐξ οἰκείων πολεμίους, ἢ δι' ὕπουλον ἔχθραν, ἢ
ὑπὸ τῶν ὑπεκηρυγμένων σφίσι χερσὶ, ἢ ἀφ' ὧν τὰ ταῖς οἰκείαις χρυσὸν τε καὶ
ἄργυρον· ἄπιστος δὲ δὴ ἀφ' ὧν τὰ ἀθρόως ἕκαστος ἐς ὃν οἰκεῖον ἐγίγνετο, καὶ ὃ
σφέτερον κέρδος τῷ πρὸς αὐτὸν ἐλέου προὐτίθη, ὁ δ' πιστὸς ἢ δοῦλος ἐδεδίει βοηθεῖν,

ἢ κρύπτῃ, ἢ συνῳδίαν δ' ὠμότητα τῇ ὑπερηφανίᾳ· ἔς τε δὲ ἔμπαλιν αὐτοῖς δ' ἀφρόνου τὴν ἐπιεικείαν δικαιοδόσεις δίους ἀπεῖχεν. τότε μὲν γὰρ οὐ παρεγεγραφότες ἀλλήλους, ἀλλά τινων ἄφνω συλλαμβανομένων πάντες ἐδεδοίκεσαν ὅμοια, καὶ συνίασιν ἀλλήλοις· ὅπῃ δὲ ταῖς παρεγραφαῖς, οἱ μὲν αὐτίκα πᾶσιν ἔκδυτοι γεγένηντο, οἱ δὲ ἐν ἀμελείᾳ τοῦ σφζειν καὶ ὅπῃ κέρδη γενόμενοι, τοῖς δήμοις ὅπῃ μαθοῦσιν σφαγεῦσιν ἐκκωμήτουν. ὁ δὲ λοιπὸς ὅμιλος, οἱ μὲν ταῖς οἰκίαις τῶν δυναστευομένων διήρπαζον, καὶ ὃ κέρδος αὐτοῖς ἀπὸ τῆς ζημιωτέσιας ὧν παρῆντο κακῶν ἐψυχαγώγει· οἱ δὲ ἐμφερεῖς ἑτέροις καὶ ὑπεξαιρεῖς ἐπιθήπεσθαι ἀπὸ ἐκπλήξεως, καὶ ἅμα αὐτοῖς παραλογώτερον, ὅτε μάλιστα ἐνθυμηθεῖεν, ὅπῃ ταῖς μὲν δήμας πόλις ἐλημμήατο τάσδε, καὶ παρεσώσαντο ὁμόνοιαι, τὴν δὲ καὶ αἱ στάσεις τῶν ἀρχόντων παρεπόλεσαν, καὶ ἡ ὁμόνοια διαδὺς ἐργάζεται. ἔθηκεν δὲ οἱ μὲν ἀμείνονόμενοι τοὺς δυναστεύοντας, οἱ δ' ἐκ ἀμείνονόμενοι, ὡς οὐχ ὑπὸ ὧν δὲ ἀδικουμένοι, εἰσὶ δ' οἳ καὶ σφᾶς αὐτοὺς λιμῷ τὲ ἐκνοσίῳ διαπανῶντες, καὶ βρόχοις χρώμενοι, καὶ τὰ σώματα καταπορπώτες, ἢ ῥιπτοῦντες ἀπὸ τῶν τειχῶν, ἢ ἐς πῦρ ἑαλλόμενοι, ἢ τοῖς σφαγεῦσιν ὑπίκοντες, ἢ ἐς μεταπεμπόμενοι βραδυόντες, ἕτεροι δὲ κρυπτόμενοι, ἐς λιπροῦντες ἀφειπτῶς, ἢ διωδυόμενοι ὃ καὶν ἢ ὠνούμενοι, οἱ δὲ καὶ παρεγραμμένων ὧν τειῶν ἀνδρῶν ὑπ' ἀγροίας ἢ κατ' ἐπιβουλὴν ἀπώλλυντο, καὶ ἄλλος ἐν ὁμὴ παρεγεγραμμένος ἐς νέκυς, ὅτε οἱ παρεσκέοντο ἡ κεφαλή· τὸ γὰρ δὴ παρεγεγραμμένων ἐς ἀγορὰν παρυπίπτοντο παρὰ τοῖς βήμασιν, ἔνθα ἔδει κομίσεσθαι δυπλασίω τὰ ἀγαθά. ἴσα δ' ἐν ἑτέρων ἀπουδὴ καὶ ἀρετὴ γυναικῶν τε καὶ παιδίων καὶ ἀδελφῶν καὶ θεραπόντων πλείω ζώντων τε καὶ συμμεμιγμένων πολλά, καὶ σῶα ποθησκόντων, ὅτε μὴ τύχοιεν ὧν ἐπενόουν, οἱ δὲ καὶ ἐπαιτήσειν σφᾶς ἀνηρημένους. τὴν δὲ ἐκ φυγόντων οἱ μὲν ἐπὶ ναυαλίων ἀπώλλυντο, ἐς πάντα σφίσι τῆς τύχης ὑπεναντούσης, οἱ δὲ ἐπεμήχθησαν ἐκ παρὰ λόγον ὅπῃ τε ἀρχαὶ τῆς πόλεως καὶ στρατηλάσις πολέμων ἐς θριάμβους· οὕτως ὁ καιρὸς ἐν ἐκφορὰ ἐπιδέξις παρὰ δοξολογίας· καὶ τάδε ἐλέγετο ἐκ ἐν ἰδιώτῃ πόλῃ, οὐδὲ ἐν ἀθενεῖ καὶ σμικρῷ βασιλείᾳ, ἀλλὰ πλὴν δυναστοτάτῃ, καὶ ἐνσύτων ἐθνῶν ἐς θαλάσσης ἡγεμονίδα διέσφερεν ὁ Θεὸς, ἐκ πολλοῦ ἄρα ἐς τὴν νῦν καθισάμενος βύταξίαν. ἐγίνετο μὲν δὴν τοιαῦτα ἕτερα ἐν αὐτῇ κατά τε Σύλλαν, καὶ ἔτι παρ' ἐκείνου Γάϊον Μάριον, ὧν ὁμοίως τὰ γενεμώτατα ὧν κακῶν ἐν τοῖς παρ' ἐκείνων ἀμελεξάμενον· καὶ παρὰ σὴν ἐκείνοις ἀπαφίαν. ζῶντα δὲ ἀξιώσαί τε τὴν τειῶν ἀνδρῶν, καὶ τὰ ἐνὸς αὐτῶν μάλιστα ἀρετῇ καὶ τύχῃ τῆς ἀρχῆς συνεστακότα ἐς ἕδραν ἀσφαλῆ, καὶ γένος ἐν ὄνομα ἐν νῦν ἄρχον ἀφ' ἑαυτῆς καταλιπόντος, ὅτι φανέστερα, ὧν τὰ λαμπρὰ καὶ τὰ χείρω γνώσεται, ἐν μνήμῃ τε μᾶλλον ὄντα, ὅτι καὶ τελευταῖα γένηται, ἐπελεύσεσθαι νῦν οὐ πάντα, οὐδὲ ἀξιαφήγητα ἀναίρεσις ἁπλῆ καὶ φυγὴ, ἢ τὴν τειῶν ἀνδρῶν τι συνηνόντων, ὕστερον ἐπανόδους, ἢ ἐπανελθόντων ἀφανὴς καταβίωσις, ἀλλ' ὅσα παραλογώτατα ὅτα μάλιστα ἀν ἐκπλήξῃ καὶ πιστεύῃ ποιήσῃ τοῖς παρελεγμένοις· πολλὰ δὲ ὅτι, καὶ πολλοὶ Ῥωμαίων ἐν πολλοῖς βίβλοις αὐτὰ συνέγραψαν ἐφ' ἑαυτῶν, ὁλύγα ἢ ἐγὼ καὶ ἐκείνων ἰδίαις ἐς πίστιν ἐκείνης, καὶ ἐς βεβαιώσιμα τὴν νῦν πρόντων ὅτι κεφαλαίου ἓν μῆκος ἀναγράψω. ἦρξατο μὲν δὴ ἐν ἐκ ζωτυχίας ἀπὸ ὧν ἐν ἀρχαῖς ἐπόντων, καὶ παρῶτες ἀμφὶ τὴν Σαλούιος· ἱερὰ δ' ὅστις ἡ ἀρχὴ καὶ ἄσυλος ἐκ τὴν νόμων, καὶ τὰ μέγιστα ἴσχυεν ὡς καὶ ὧν ὑπάτων ἔνιαι ἐς τὰ φυλακικὰ ἐμβαλεῖν· καὶ

ἐν ὅδι

ἰῶ ὅδι ὁ δήμαρχος ὁ ὃν Αντώνιος τὸ μὲν ἀρχῆ κακῶς εἶχε πολέμιον, ὕστερον δὲ συμπεσὼν αὖθις ἐς πάντα Κικέρωνι πυθόμενος δὲ ὧν τειῶν ἀνδρῶν τ' τε συμφερόντως καὶ τῆς ἐς τὴν Γαλλίαν ἐπιβάσεως, ἧς οἰκείους εἶναι, ὡς οὐ πολλάκις αὐτῆς ἔτι ζωντὸς μόνος, ἐσβαλόντων δὲ ἐς ὃ συμπόσιον ὧν ὁπλιτῶν, οἱ μὲν ἐξαίφνης τὸν θορύβῳ καὶ δέει, ὁ δὲ ὧν ὁπλιτῶν λοχαγὸς ἐκέλευεν ἡρεμεῖν καταπλήττων, ὃν δὲ Σαλούϊον, ὡς εἶχε τῆς κόμης ὑπτιάσας ἀπὸ τὴν πάπιζαν ἐς ὃν ἔχοντα ἔσπασε, τὴν κεφαλὴν ἀπέτεμε, καὶ ταῖς χεῖρας αὖθις ἐκέλευεν ἀπερεῖν ὡς ἔχουσι, μὴ θορύβου γιγνομένου παθεῖν ὅμοια. οἱ μὲν δὴ καὶ γιγνομένου τοῦ λοχαγοῦ τεθνᾶσιν, δύο δὲ μέχρι βαθυπάτης νυκτὸς τῷ λοιπῷ τοῦ δημάρχου σώματι συγκατέκειντο. δύτερος δ' αὖ ἦρ ἔθηκε γραπτὸς Μινούκιος, ἀγχαιρεπάζων μὲν ἐν ἀγορᾷ, πυθόμενος δ' ὑπείναι τοὺς ὁπλίτας, δύ' ἐπέδησι, καὶ τὰς χεῖρας ἔτι καὶ συνουμένους ὄπισθε ἀφῆκεν, τὰ ἔαθητα σύνλαστι, ἐς τι τῶν ἐργαστηρίων ἐσβαλόντα, ἐς τὴν ὑπηρέτας ἐς τὰ σημεῖα ἀποπέμψας· οἱ δ' αὖθις καὶ ἔτι πλέον πυθόμενοι, βύμα ῥέοντι ἄκοντες ἐποίησαν τοῖς σφαγεῦσι τὸν γραπτὸν βύρσῃ. Ἄπαλιν ἕτερον γραπτὸν ὧ παιδὶ μειράκιον τὰ μείζω συμπεπλεγμένον, καὶ τοὺς ὑφισταμένους πυθόμενος, οἵ τε ζωντὸς φίλοι, καὶ οἱ τὰ σημεῖα τῆς ἀρχῆς φέροντες ἀπεδίδρασκον, πυθόμενοι πεσόντας ἀφῆκαν τοῖς πίναξι τὸν Ἄπαλιν· ὁ δ' ἐς πλησίον τὴν ἑαυτοῦ τινα φυγὼν, ᾧ βεβαίῳ τε βύτελές ὧν τέγος ἐν πεσσαρείῳ καὶ ἀφ' πάντα βύκλα φέροντα, ἐκρύπτετο ἀσφαλῶς, μέχρι τοῦ σφαγέως ὁ υἱὸς αὐτῷ τὴν φυγὴν ἐς τὸν πλησίον ἐποιήσατο, ὡδήγησεν ἐπὶ τὸ τέγος, καὶ πάντ' τειῶν ἀνδρῶν τὴν τε οὐσίαν ἔλαβε δ' παῖδες, καὶ ἐς ἀγοραιομίαν ἦρξη. ἀναλύοντα δὲ αὖθις ἐκ μέσης γραπτῶν τί πεσσοκρούσαντες, ἔκτεινα, οἱ δ' ὧν πατέρα ὑπερέκειντο. Θουρίνιος δ' οὐ γραπτὸν μὲν ἔτι, ἀλλ' ἐγγραπτικὸς, πατὴρ δὲ νεανίου τοῦ μὲν ἅμα ἀκαλήσου, διωκαζεύοντος δ' πρὸ Αντωνίου, τοὺς λοχαγοὺς ἠξίου τὴν σφαγὴν ὑπισχεῖν οἱ πρὸς ὀλίγον, ἕως αὐτὸν ὁ υἱὸς αἰτήσαιτο πρὸ Αντωνίου, εἶτ' ἐπιγελάσαντες, ἦτησεν, εἶπον, ἀλλ' ὑπιθάτερα, καὶ ζωὸς ὁ πρεσβύτης, ἕτερον αὖθις βεβαιότατον ἤτει ἀφίημι, μέχρι οὗ τὴν θυγατέρα ἴδοι, ἰδὼν δὲ ἐκβύε μὴ μεταχεῖν τῶν παρόντων, μὴ καὶ ἐκεῖνος ἀδελφὸς αἰτήσαιτο τοῦδε Αντωνίου· ζωὸν δ' ἐς τοῦδε τὴν οὐσίαν εἰς αἰχρὰ δαπανῆσαι, καὶ κλοπῆς ἀλόντι φυγεῖν ἐκ καταδίκης. Κικέρων δὲ, ὃς μετὰ Γαΐου Καίσαρα ἔσχεν, ὅσον χρόνον δὴ δημαγωγὸς μοναρχία, κατέγνωσε μὲν ἅμα ὧ παιδὶ καὶ τῷ ἀδελφῷ ὧ παιδὶ τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ πᾶσιν οἰκείοις τε καὶ φιλτάτοις καὶ φίλοις· φυγὼν δ' ὀπὶ σκάφους, οὐκ ἔφερε τὴν ἀνδίαν τοῦ κλύδωνος, ἀλλὰ εἰς ἴδιον χωρίον, ὃ καλοῦσι Γαΐτην τοῦδε τοῦ πάππου εἶδον, ἀμφὶ Καπύην πόλιν τῆς Ἰταλίας κατάξειν, ἠρέμει· πλησιάζοντων δὲ τῶν ἐρυθρωμένων (οὗτοι γὰρ δὴ φιλοτιμούμενα πάντων Αντωνίου ἐζήτει, καὶ Αντωνίῳ πάντες) εἰς τὸ δωμάτιον αὐτοῦ κόρακες ἐσπαίοντες ἔκλαζον, ἐπεγείροντες ἀπὸ τοῦ ὕπνου, καὶ τὸ ἱμάτιον ἀπέσυρον ἀπὸ τοῦ σώματος, ἕως οἱ περόντες σημηνάμενοι τὸν γεγονότα, εἶτ') σύμβολον ἐκ τοῦ θεοῦ, ἐς φόρβον ἐσπέμψαι τὸν Κικέρωνα, αὖθις ὅτι τὸ θαλάσσιον ἦγον, ἀφ' λόχμης βαθείας λαθάνοντες· πολλοὶ δὲ καὶ μέρη ἀφεθέντων τε καὶ πτωχευομένων, εἶπον Κικέρων ὁρᾶτε, οἱ μὲν ὄντες ἀπ' οὐσίας ἐς ζῆν πλὴν αὐτὸν ἐξαναζεῖπα ἔλεγον ἤδη, σκυτότομος δὲ πλάτης Κλωδίου πικροτάτου ὧ Κικέρωνι ἐχθρὸς γεγονότος, Λαῖνα τῶν λοχαγῶν σὺν ὀλίγοις ὅτι τὸν ἀπάντων ἔδεξεν· ὁ δ' ἐπίσπαμέ τε, καὶ θεράποντας

Cicero

ἰδὼν πολὺ πλείους τῶν ἀμφ' αὐτὸν ὁρμῶντας ἐς ἄμυναν, γραπτικῶς μᾶλλον ἀνεβόησεν, ἐσπλήττοντες εἰς ὃ χωρίον οἱ περὶ σὲ λοχαγοί· ὅτι γὰρ οἱ μὲν θεραπεῖς ὡς ἐλθοῦσι μόνον πλεόνων, κατεπλάγησ. ὁ δὲ Λαίνας καὶ δίκην ἀνὰ δίφ τοῦ Κικέρωνός ποτε κατορθωκὼς, ἐκ τοῦ φορείου τὴν κεφαλὴν ὑπατικὴν ἀποτεμὼν ἀπέτεμεν, ἐς τελευταῖον ὑπεπλάτυνε καὶ ἐκδιατρήζων ἐπὶ τοῦ ἀπειλῆς· ἀπέτεμε δὲ τὴν χεῖρα, ἣ ἔγραψε κατὰ Αντωνίου λόγους οἷα τυράννου συγγράφων, ἐς μίμημα τῶν Δημοσθένους, Φιλιππικοὺς ἐπέγραφεν. ἔλεον δὲ οἱ μὲν ὅτι ἵππων, οἱ δὲ ὅτι νεῶν αὐτίκα, ὃ θαυμάσιον Αντωνίῳ δίφρεύσαντες, καὶ ὁ Λαίνας ὃν ἀγαθῷ προκαθημένῳ, τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν χεῖρα μακρόθεν ἀπέσφαξεν ὑπὸ δίκης· ὁ δὲ ἥδιστα τὰ μάλιστα καὶ τὸν λοχαγὸν ἐστεφάνωσε, καὶ πλέοσι τῶν ἄθλων ἐδωρήσατο, πέντε καὶ εἴκοσι μυριάσιν ἀργυρίου δραχμῶν, ὡς μέγιστον δὴ τόνδε πάντων ἐχθρὸν καὶ πολεμιώτατον οἱ γνόμενον ἀνελόντι. ἡ κεφαλὴ δὲ τοῦ Κικέρωνος καὶ ἡ χεὶρ ἐν ἀγορᾷ τῶν βημάτων ἀπεκρέμαντο ὅπου πλῆστοι, ἔνθα περίεργον ὁ Κικέρων ἐδημηγόρει, καὶ πλείους ὁμόθυμοι ζωὲ θεῖον ἢ ἀκροώμενοι. λέγεται δὲ καὶ ὅτι τῆς διαίτης ὁ Αντώνιος τὴν κεφαλὴν τοῦ Κικέρωνος ἥδιστα περὶ τὴν τραπέζης, μέχρι κύριον ἔσχε τὸ ἥδιστα τοῦ κακοῦ. ὧδε μὲν δὴ Κικέρων, ὅτι τε λόγοις ἀοίδιμος ἐς ἔτι καὶ νῦν ἀνὴρ, καὶ ὅτε ἦρχε τὴν ὕπατον ἀρχὴν, ἐς τὰ μέγιστα τῆ πατρίδι γενόμενος χρήσιμος, ἀνήρητο· ἐς ἀνηρημένου συνεβούλευε. ὁ δὲ παῖς ἐς τὴν Ελλάδα περιπέλασε ἐς Βρεῦτον. Κάντος δὲ ὁ τοῦ Κικέρωνος ἀδελφὸς ἅμα τῷ παιδὶ καταληφθεὶς, ἐδίδου τὸ σφαγέον περὶ τοῦ παιδὸς αὐτὸν ἀνελεῖν, τὸ δὲ σεμνεῖα καὶ τοῦ παιδὸς ἰκετεύοντος, οἱ σφαγεῖς ἔφασαν ἀμφοτέροις διατιθέναι, καὶ διαλαβόντες ἕτερον ἑτέρῳ τῷ ζωγήματι φοινικῷ, ἀπέκτειναν ὁμοῦ. Ἰγνάτιος δὲ ὁ πατὴρ καὶ υἱὸς συμφυέντες ἀγάλλοις, ἐξ μιᾶς πληγῆς ἀπέθανον, καὶ αὐτῶν αἱ κεφαλαὶ μιᾶ ἀπετέμνοντο, ἃ δὴ λοιπὰ σώματα ἐπὶ σωρὸν ἐπλέκετο. Βάλβος δὲ υἱὸν, ἵνα μὴ βαδίζοντες ὁμοῦ φανεροὶ γένοιντο, περὶ ὑπεμνεν ἐς φυγὴν ὅτι θαλάσσης, καὶ μετ' ὀλίγον εἶπεν ὡς ἀξιώματος· ἐξαγγείλαντος δέ τινος, εἴτε ἐξ ὅτου βουλῆς, εἴθ' ὑπ' ἀγνοίας τὸν υἱὸν ζωγλυφῆναι, ἐπόμπλησε, καὶ τοὺς σφαγέας μετεπέμψατο· συνέβη δὲ καὶ ὃν παῖδα ἀπολέσθαι ναυαγίῳ· οὕτω ταῖς τότε συμφοραῖς καὶ τὸ δαιμόνιον ἐπέκειτο. Ἀρροώστιος δὲ υἱὸν οὐχ ὑφισάμενον φόβῳ χωρεῖς αὐτὸν, μόλις ἔπεισεν ὡς νέον περισώζειν ἑαυτὸν, καὶ τόνδε μὲν ἡ μήτηρ ὅτι τοὺς πύλας περιέπεμψε, καὶ ὑπέστρεψεν ἵνα ἀνηρημένον ὃν ἄνδρα θάψῃ, πυθομένη δὲ καὶ ὃν υἱὸν ἐπὶ τῆς θαλάσσης διεφθάρθαι λιμῷ, διεχρήσατο ἑαυτήν. αἵδε μὲν δὴ παίδων ἀγαθῶν καὶ κακῶν ἔστιν ἀκοαί. ἀδελφοὶ δὲ ὁμοῦ περιγεγραφέντες οἷς ὄνομα ἦν Λιγάριος, ἐκρύπτοντο ἐπὶ ἵππου, μέχρις τῶν θεραπόντων αὐτοῖς ἀνθυφέντων, ὁ μὲν αὐτίκα ἀνηρέθη, ὁ δὲ ἀποφυγών, ἐπεὶ δὲ ἀδελφὸν ἔγνω διεφθαρμένον, ἔρριψεν αὑτὸν ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τῆς γεφύρας ἐς ὃ ῥεῦμα, καὶ αὖθις ἁλιέων περισωθέντων, ὡς οὐκ ἐθελησάμενον ἄλλα πεπλωκότα, ἐς πολὺ μὲν ἐφιλονείκει, καὶ ἑαυτὸν ἐς ὃ ῥεῦμα ἐώθει· ἠσθέλησε δὲ τῶν ἁλιέων, περιεσώζετο, καὶ Οὐκ ἐμέ, ἔφη, περιεσώζετε, ἀλλ' ἑαυτοῖς ἐμοὶ περιγεγραμμένῳ ζωαπόλυτε· οἱ δὲ καὶ ὡς αὖθις οἰκτίραντες περιέσωζον, μέχρις ἵνες τῶν τραπώτων, οἱ τὸν γέφυραν ἑτέρωσε, ἰδόντες, ἐπέδραμόν τε, καὶ τὴν κεφαλὴν ἀπέτεμον. ἑτέρων δὲ ἀδελφῶν ὁ μὲν αὐτὸν ἔρριψε τοῦ ῥεύματος, καὶ θεράπων αὐτοῦ τὸ σῶμα ἀνεζήτει, μέχρι πέμπτης ἡμέρας· εὑρὼν δὲ ἐπιγνώσεσθαι δυναμένου, τὴν κεφαλὴν ἀφεῖλε τὸ ἄθλου ἀπέκοψε· τὴ δὲ ἑτέρου ἐν κοπτῷ

χρυσὸ ὁμῶν ἕτερος ἐμιμήσατο τὸ ἔργον, καὶ οἱ σφαγεῖς εἰσελθεῖν μὴ ἀπηξίωσεν, δόξαν δὲ τῷ εἰκότι ἐξήνεγκαν, ὡς εἶχε τὴ κεφαλὴ οὐδὲ ἀποτμηθεῖσα, ἀπέκλαυσεν. ἕτερος δὲ τοῦ ἀδελφοῦ συλλαμβανομένου τὸ σῶμα, ἀγοίᾳ τῷ καὶ αὐτὸς ἅμα ἐκείνῳ τὸ ἔργον ἐργάσηται, Ἐμέ, ἔφη, κτεῖνατε τὸν τοῦτον, ὡς ὁ λοχαγὸς ἔχων ὃ ἀκριβὲς μάθοιεν, Εἰκότα ἀξιοῖς, ἔφη, σὺ δὲ τὸν τοῦτον γένεσθαι. ὡ εἰπὼν, ὡς τὴ ζώνην ἐκλῦσεν ἅμφω. ζῶντα μὴν δὴ ὡ ἀδελφὼ διέμενε. Λιγάειον δὲ ἡ γυνὴ κρύπτουσα, μίαν ἐς ὃ ἀπόρρητον ἐπηγάγετο θεράπαιναν, τὸ δὲ δεῖσα ἡ ἐκ τοῦ αὐτῆς, εἴπετο τῇ κεφαλῇ τοῦ ἀνδρὸς φερομένῃ βοῶσα, ἐγὼ τοῦτον ὑποδεξάμενος, τὰ δὴ ὅμοια τοῖς ἐκ τοῦ δεξαμένοις ὄφλη ὄνειδος, ὡ οὐδενὸς αὐτῶν αὐτὴν οὔτε δραπετεύοντος, οὔτε μεμνύοντος, αὐτομάτως ἐς τοὺς ἄρχοντας ἦλθε καθ' ἑαυτῆς, καὶ εἰκόνων αὐτὴν ἀξιωσάντων φιλανδρίας ἕνεκα, ἑαυτὴν ἀπέκλαυσε λιμῷ. ὡ τῆς δὲ μὴν εὐδαίμονος ἐπεμνήσθην, ὅτι δὴ ἀνδρὸς τελευτήσαντος ἀπεστέρητό τε, καὶ ζωὴν ἐξήγαγεν ἑαυτήν. ὅσαι δὴ ἐπέτυχον τῆς φιλανδρίας, ἐν τοῖς τελευταίοις τὴν ἀνδρωὴν ἀναγράφω. ἕτεραι δὲ ἀδημίστως ἐπιβούλευσαν τοῖς ἀνδράσι, καὶ αὐτῶν ὅδε, ἡ Σεπτιμία μὴν ἐγεγάμητο, ὑπὸ δὲ τίτος Αντωνίου φίλου διεφθείρετο· ἐπεμνημόνη δὲ ἐκ μοιχείας εἰς γάμον, ἐδεήθη τοῦ μοιχεύοντος αὐτῇ Αντωνίου, ὡ ὁ Σεπτίμιος αὐτίκα τοῖς πύλαις τεθνεότι, καὶ μαθὼν ἐκ τῆς γυναικὸς ὑπ' ἀγοίας τὸ οἷόν τι κακῶν, ἔφθη· ἡ δὲ ὡς φιλοφρονουμένη τὰς θύρας ἐπέκλεισε, καὶ ἑτέρᾳ δὲ ἀνδρὶ, ἕως οἱ σφαγεῖς παρεμένοντο, καὶ τῆς αὐτῆς ἡμέρας οἱ μὲν ἐκεῖνοι ἀνῄρεθεν, ἡ δὲ ἔζευε γάμους. Γάλλαστος δ' ἐκ φυγόντι ὡ ἀπορρύμῃ, ἦκε μὴν ἐς πόλιν τυκτὸς, ὅτε μάλιστα ἔδοξεν ἀμβλυώσεσθαι ὃ δεινὸν, παρεμένος δὲ τ' οἰκίας, μόνος αὖθις ὁ θυρωρὸς τῇ οἰκίᾳ συμπαρεμένος ἐπῆν, καὶ ἐς ὃ αὖ οἴκημα ὑπεδέχετο, ὡ κρύψιν ἐπιπλέκετο, ὡ θρέψιν ὧν ἐδύνατο· ὁ δ' τ' γυναῖκα καλέσας παρεσίπαξεν ἐκ τῆς ἐκείνης οἰκίας, ἡ δὴ ὑποκρινομένη μὴ βλέπειν ἐπίσεσθαι, διδύσας δὴ ὡς ἐς τυκτὸν ὡ θεραπαίνας τὸ ποτὸν, μιᾷ ἡμέρᾳ ἤξειν ἔφη· καὶ θυμοῦται ἡμέρας, ἡ μὴν τοὺς σφαγέας μετῇ, ὡ ὁ θυρωρὸς αὐτῷ ὡς βεβδύνουσιν ἐς τὴν οἰκίαν ἀπήντησεν ἐπίξων· ὁ δ' Σάλλαστος οἰηθεὶς τὸν θυρωρὸν, δείσας ὡς ἑτέρους ἀπόντας, ἐς ὃ πίθος ἀναδραμὼν ἐκαρδόκει ὃ γενόμενον. ἰδὼν δὲ οὐ τὸν θυρωρὸν, ἀλλὰ τὴν γυναῖκα τοῖς σφαγεῦσιν ἠγουμένην, ἔῤῥιψεν ἑαυτὸν ἀπὸ τοῦ πίθου. Φούλβιον δὲ ἐς παίπης φυγόντα, παλλακὴν θυτίσης τε αὐτῷ ὡ ἀπηλθυθερωμένης, ὡ τοῖκα ἐς γάμους ὀπτηκούσης, ἡ τοσάδε βοῦ παθοῦσα τοῦ δυκεῖ ζηλωτυπίᾳ τῆς μὴ ἑαυτὴν ᾧ Φουλβίῳ γεγαμημένης. τοσάδε μὲν γυναικὸς πονηρᾶς ὑποδείγματα γεγράφθω. Σπάπος ὁ Σαυνίτης, πολλὰ Σαυνίταις ἐν ᾧ συμμαχικῷ πολέμῳ κατειργασμένος, διὰ τὴν τοῦ φανῆναι ἔργων ὡ δόξῃ πλοῦτον ὡ ὄχλος ἐς ὃ Ρωμαίων βουλευτήριον ἀναχεηλήθη, οἰδοκυοῦντι τῷ ἤδη, ὡ δόξῃ πλούτου τοσούτου ἐπηρμένος, ἀνεπίπασι τὴ οἰκίαν τῷ τι δόμῳ καὶ τοῖς θεράπουσιν, ἐκφορὴν ἔζε θέλοιεν, τάδε δὲ αὖθις διερρίπτη, μέχρι κεκενωμένης ὀπτηκείσας ἐνέπρησε καὶ ἀπώλετο, καὶ ὃ πῦρ πολλὰ τ' πόλεως ἄμα ἐπενείμετο. Καπίτων ὁ ἐς πολὺ τὰς θύρας ὑπθρόοιον, τοὺς ἐσθίοντας ὁμῶς καὶ ἕνα ἀνῄρει, ἐπὶ δὲ πολλῶν ὀπτευσάντων εἰς ἀπέθανε πολλοὺς ἀποκτείνας. Οὐέλκλινος ὁ χεῖρα ἥρωσι πολλῷ ἀμφὶ ὃ Ρήνιον, αὐτ' τὸ τ' παρεγεγραμμένον ἀνδρὸν, ὡ ὅσα ἐφθυνον αὐτοῖς, ὡ ἀπὸ τ' ὀκτωκαίδεκα πόλεων, αἷς τοῖς γραπτοῖς ὀπτάκια ἐπῆλθε μάχαι, πάνυ εὐδυσχέραινον· τοιάδε οὖν ἔχων Οὐέλκλινος, ἀνὴρ

τῶν λοχαγῶν τοὺς ἀφιστῶντας, μέχρι πεμφθέντες ἐπ' αὐτὸν στρατὸς πλέονος, οὐδὲν ὡς ἔληξεν, ἀλλ' ἐς Σικελίαν τοὺς Γομπήιον κατοικοῦντά τε αὐτῆς, καὶ τοὺς φθείροντας ὑποδεχόμενον ἐπέρασεν, εἶτα ἐπολέμει καρτερῶς, μέχρι πολλῆς μάχης ἡττᾶτο, ὃν μὴν ὑὸν ὃ ὅσπερ τῶν στρατηγησαμένων ἀνῆρε ζωπυρῶν, ὅτι Μεσσήνης ἔπεμψεν· αὐτὸς δ' ὡς εἶδε πορθμευόμενον ἤδη τὸ σκάφος, ἐμπεσὼν τοῖς πολεμίοις, κατέκοπτε. Νάσων δὲ ἀπὸ ἐξελευθέρου παιδικῶν οἱ ἡνιοχούντων στρατηλάτου τὸ ἔθνος, ἥρπασε τοῦ πατρὸς τὸ στρατιωτῶν ξίφος, καὶ ὃν στρατηλάτην μόνον ἀπεκτόνας, ἑαυτὸν τοῖς σφαγεῦσιν ὑπέσχε. Φιλοδέσποτος δ' οἰκέτης τὸν κεκτημένον ὅτι λόφῳ καλλίσει, καὶ αὐτὸς ἐπὶ θαλάσσης ἦλθε μιαιφονούμενος αὐτῷ σκάφος, ἐπιὼν δ', κτείνομένου τὸν εἶδε δεσπότην, καὶ ἀποψύχοντος ἤδη, μέγα βοᾷ, Ἐπίμενον ἐς βραχὺ ὦ δέσποτα, εἶπε, καὶ κτενῶ σὸν λοχαγὸν ἐμπεσών ἄφνω. μὴ δ' ἐκφύγοι, ἑαυτὸν ἐπῳμοσε, εἶπε τῷ δεσπότῃ, Γαβιμόθιον ἔχεις. Λεύκιος δ' δύο πατρικίους ἀπελευθέρους χρυσίον δοὺς, ὅτι θαλάσσης ἦλθε, δεσμάσαντε δὲ ἐκείνω, ὑπέστρεψε, καταγνώσκων ὃ βίου, καὶ ἑαυτὸν ἐμιαίνυσε τοῖς σφαγεῦσι. Λαβίνος δ' ὁ τὸν Σύλλα στρατηγὸν φάσκων πολλοὺς τῶν τότε συλλαβών τε καὶ κτείνας, ἠδέχθησαν ἆρα, εἰ μὴ τὸ ὅμοια ἡνιαίως ἐνέγκοι, ὁ στρατηλάτης τῆς αἰτίας, ἐκάλεζε ὅτι θεοῦ, τοῖς σφαγεῦσι δεδιμένων. Κέστιος δ' ὁ χωρίοις τοῖδε ἐπὶ δύσεσι πρόπυστος, λοχαγῶν δ' αἰεὶ ζωὸν ὅπλοις ἢ κεφαλῆς ἀφιστώντων, οὐκ ἔφερε ὁ μῆκος τὸ φόβου, ἀλλ' ἔπεισε τοὺς πρόπυστας ἅψαι πυρὰ, ἵνα ἔχοιεν λέγειν, ὅτι Κέστιον ἀπηυτόματα θάνοιεν· καὶ οἱ μὲν ἐκπρυθέντες ἦψαν, ὁ δ' ἐσήλατο ἐς αὐτό. Ἀπάνιος δὲ ἀσφαλῶς ἑαυτὸν ὑπεκρύψας, οὐκ ἐῶν εἶχε τὸν πομπείαν τῆς διαίτης, ἀλλὰ στρατηγὸν ἑαυτὸν ὑπὸ τῶν σφαγέων. δῆλος δὲ φανερῷ καθῆστο ἐκών, καὶ βεβδωώντων τῶν σφαγέων, ἀπέκτεξαν δὲ μέσῳ. Λεύκιος δ' ὁ Ἀσινίου τοῦ ὑπατεύοντος τότε πενθερὸς φόβῳ ἁλὸς θαλάσσης, οὐ φέρων τὸ χρόνιος τῶν ἀνδρῶν, ἔβριψεν ἑαυτὸν εἰς ὃ πέλαγος. καὶ Σισίννιον δὲ οἱ διώκοντες ὑποφθάσαντά τε καὶ βοῶντα οὐ στρατηγὸν φῆμι, ἀλλὰ ἁλὸς χρήματα ὅτι βουλεύεσθαι στρατὸς αὐτῶν, ὅτι τὸν πύακα ἀγαγόντες, ἀναγνώσκειν ἑαυτοῦ ὄνομα ἐκέλευον, καὶ ἀναγινώσκοντα ἔκλιναν. Αἰμίλιος δ' ἀγνοῶν ὅτι στρατηγὸν ἅλωσαν, διωκόμενον ἄνδρα ἰδὼν, ἥρπασε τὸν λοχαγὸν αὐτῶν διώκοντα, Τίς ὁ στρατηγησάμενος εἶη· ὁ δὲ λοχαγὸς τὸν Αἰμίλιον γνωρίσας, Σὺ κἀκεῖνος εἶπε, καὶ τοὺς δύο ἀπέκτεινε. Κίλλων δὲ ὁ τοῦ βουλευτηρίου στρατιώτης, καὶ Δίκιος, ἐπεὶ τοῖς πύαξιν ἐπύθοντο σφῶν τὰ ὀνόματα στρατηγὸν ἅλωσαν, οὔ πω δυνάμενοι αὐτοῖς, ἔφυγον ἀκόσμως ἅλα πυλῶν, καὶ αὐτοὺς τοῖς ἀπόντων τὸν λοχαγῶν αὐτὸς ὁ δρόμος ἐμιαίνυσεν. Ικέλιος δὲ, ὃς ὅτι Βεσύτου τὸ καὶ Καισίου δικάζοι, Καίσαρος τοῖς δικαστηρίοις μὴ γραπαῖς ἐφεσῶντος, τὸν τῶν ἀνδρῶν δικαστῶν κρύφα τὸν καταδικάζουσιν φερόντων, μόνος τὸν ἀπολύουσιν ἰῶν ἔχε φανερῶς, ἐκλαθόμενος τῆς μεγαλοφρονος ῥᾳθυμιότητος, νεκρὸν σῶμα ἐκκομιζόμενον ὑποζαῖς, τοῖς φέρουσι ζωννύεσθαι ἔλεγχος· ἰδόντων δὲ τῶν φερουσῶν τὰς πύλας, ὅτι πλεονάζουσιν οἱ νεκροφόροι τοὺς δὲ ζωσθέντας ἐπὶ μισθῷ, καὶ τοὺς μὲν φέροντας οὐκ ἐπιστώντων, ὃ δὲ λέγος ἐρευνωμένων, μὴ νεκρόν τις ἐπικρύπτοι, οἱ νεκροφόροι δὲν Ικέλιον ἔλεγον οὐκ ὀμόσαντα σφίσιν ὅτι, ὅτι γεγωνότατα τὸ οἱ σφαγεῖς ἀπέκτειναν. Οὔαρος δ' ἀπελευθέρου στρατιώτου αὐτὸν, ἀπίδρα, καὶ ὅσος ἐξ ὅσου ἀμείβων, ἐς τὸ Μιτυρηναίων ἔλος ἐνέπεσεν, ἔνθα ἑαυτὸν ἀφανατῶν κοίλαζε· τῶν δὲ Μιτυρηναίων ὅτι

ζητήσῃ ληστείου ὃ ἔλος πεδιήτοντων, ἢ τε κώμη τῦ δύναχος ζαλευθῆσα σὺ ἐφησε ὃν Οὐάροι, καὶ ληφθεὶς, ἤγετο ἐπὶ ληστὴς, καὶ ὅτι θανάτῳ καταδικασθήσοιτο, ἰωείγετο· ὡς δὲ αὖθις ἔμελλον καὶ βασανιεῖν ἐς τοὺς συνεργοὺς ἔχειν, οὐκ ἐσείχων ἢ δι τῦτο ὡς ἀπρεπὲς εἴη, Ἀπαγορεύω φησὶν, ὦ Μιτουριᾶοι, ὑπατόν με γεγονυῖαν, καὶ ὃ τοῖς νῦν ἄρχουσι ὑμῶν ἔξεστιν ὅσι πεποίηκα μεμνῆσθαι, μήτε βασανίζειν, μήτε αἰκίζειν ἔτι· εἰ γὰρ οὐκ ἐᾶί μοι δίκαιον εἶναι, ἄμεινον ἐστὸ τῶν ὁμοτίμων παθεῖν. ἀπεστάλτων δὲ τῶν Μιτουριαίων, καὶ ὃν λόγον ἐστοιησοώτων, Λοχαγὸς ἐπέγραψε δίκαιον, καὶ τῷ κεφαλαίῳ ἀπέτεμε, ὃ δὲ λοιπὸν σῶμα τοῖς Μιτουριαίοις κατέλιπε. Λάρισαν ἕτεροι ζωελάμβανον οἱ χωρίοις, οὐ Λάρισαν ἀλλ' ἕτερον διώκοντες, οὐκ εἰράοντες ἢ ὅτι μὴ ζητοῦμενος ἀλοίη, φθόνῳ μεθῆκαν ἀνὰ τῶν ὕλιν· ὁ δ' ὑφ' ἑτέρων διωκόμενος, δρόμῳ τοὺς πρώτους κατέλαβε· Καὶ ὑμεῖς, ἔφη, με κτείνατε οἱ χρήσιμοι τες, ἵνα τ' μισθὸν ἀντὶ τούτων ὑμεῖς φέρησθε· ὁ μὲν δὴ τοιάτων ἔδωκεν ἀμοιβὴν ἀποθνήσκων φιλανθρωπίας. Ροῦφος δ' ἔχων ζωοικίαν ἐξεκαλλύνετο γύνοια Φουλβίας τῆς γυναικὸς Αντωνίου, πάλαι μὲν ἀξιούσης τὴν Φουλβίαν οἰκίαν ζωνεχώρει, τότε δὲ ἀναβαλόμενος πρεσβεύεται· καὶ τῷ μὲν κεφαλαίῳ ὁ μὲν Αντώνιος οὐ πρόσφερόμενον, οὐχ ἑαυτῷ προσήκειν εἰπών, ἔπεμψε εἰς τὴν γυναῖκα, ἢ δ' αὖτε τῆς ἀγορᾶς οὐκ ἐλθοῦσα ἕνεκα τῆς οἰκίας προτιθεῖται. ἔπαυλον ἕτερος εἶχε πειρκαλλῆ καὶ σύσκιον, ἀνδρὶ τε καλὸν ἐῶν εἶναι τῶν καὶ βαθὺ, καὶ ζάχα καὶ δρόμους καὶ προσόψεσιν· ἔτυχε δὲ ἀναβύχων καὶ ὁ ἀνὴρ, καὶ αὐτῷ τῷ σφαγίῳ ἔτι μακρόθεν ἕνεκα τῶν, ἱκάνων αὖθις ἐς ὃν μικρὸν τῆς ἀνδρὸς προυπέμψας, ἐσέδυ ὃν τοῦ δικαστοῦ χιτωνίσκον, καὶ ὑπεκρίνετο ἐκφυγεῖν καὶ διδιέναι, ἢ ζάχα ἂν ἐπέτυχεν ἀναιρεθείς, εἰ μὴ τῷ ὁμοδούλων τις ἐσέφησε τὸ ἐσθρὸν· ἀναιρεθέντος δὲ ὧδε τῦ δικαστοῦ, ὁ δῆμος ἀγανακτῶν πρὸς τοῖς ἄρχουσιν οὐκ ἐπαύετο, μέχρι ὃν μὴ ἐκδικάσαντα χρεμαθῆναι, ὃν δὲ πρεσπόσθμια ἐλθυθρώσαντα ἐποίησεν. Ατίειον ἢ κρυπτόμενον περάπων ἐμιλύσατε, ἢ ἐλθύθερος αὐτίκα ἠμύμενος, ἀντωνίῳ τοῖς παισὶν αὐτῦ τῶν οὐσίαν, καὶ ἐσύμβελεν ἐπαρθῶς· οἱ δὲ αὐτῷ πομπῇ μὴ σιγῆς εἴποντο κλαίοντες, ἕως ὁ δῆμος ἠγανάκτησε, καὶ οἱ ἧς αὐτὸν ὡς πλεονάσθμια τῆς χρείας, ἀνεδούλωσθμ τοῖς παισὶ τ' προγεγραμμένου. πρὸς μὲν δὴ τοὺς ἀῦδρας τοιάδε ἐγίγνετο. Ὕβατον ἢ Φ ὀρφανὸν ἀφ' πλοῦτον ἡ τότε τύχη· ἢ ὁ μὲν ἐς διδασκάλου φοιτῶν, αὐτῷ παιδαγωγῷ ζωαιρεθῆ, τὸν παῖδα πρεσχόμενόν τε ἢ οὐ μελέτη. Απίλιος δὲ ἄχθη τῶν τῆ πλείων πειθόμενος γελοῖῳ, ἧς μὲν, ὡς ἔθος ὅσι, στεῖ πομπῇ φίλων ὅτι θυσίας ἐς τὰ ἱερά· ἄφνω δὲ ἐκλαφέντος αὐτὸ τοῖς πίναξιν, οἱ φίλοι καὶ οἱ θεράποντες διεδίδρασκον, ὁ δ' μόνος καὶ ἔρημος ὢν δακρύων πομπῆς ἐς τ' μητέρα ἐχώρει· οὐ δεξαμένης δ' αὐτ' οὐδὲ ἐκείνης ἐστὸ δίκης, οὐκ ἀξιώσας ἔτι ἐς πεῖραν ἥξειν ἑτέρου μᾶλλον μητέρα, ἐς ὄρος ἔφυγεν, ὅθεν ἐστὸ λιμοῦ ἐς τὰ πεδινὰ κατελθὼν, ἥκιστα πρὸς ἀνδρὸς ληστεύειν τοὺς προδιδόντας, καὶ ὅτι ἔργῳ καταδεῖν ἐπιδημένου· οἷα δὲ πᾶς ἂν πυθῆς τὸν πόνον οὐκ ἐσείκων, ἐς τὸν ἀμαξιτὸν αὐτᾶς χωνικίσι διέδρα, καὶ προδιδοῦσι λοχαγῆς ἑαυτὸν ἐμιλύσατε καὶ ἀνῃρέθη. γενομένων δὲ τούτων, Λέπιδος ὅτι Γ' Βρυτον ἐθριάμβευε, καὶ πρὸ τύτ' ἦν δῆλον ἔσεσθαι τὸ μέλλον ἔτος ἔχον, Αγαθῇ τύχῃ πρόσφορόν τε πᾶσι εἶναι πάσας θύειν καὶ εὐαγχεῖσθαι τὸν ἡμέραν τὸν προῦσαν· ὃς δ' ἂν μὴ φαίνηται ταῦτα ποιῶν, ἐν τοῖς πρεγεγραμμένοις ἔσται. ὁ μὲν δὴ ὃν θριάμβον ἐς τὰ ἱερὰ

δῆμε, τῶν ἀπεμπόντων αὐτὸν ἀπόντων μὴ χήματος ἰλαροῦ καὶ γνώμης δυσμενοῦς. τῶν δ' ἀφιγμένων τὰ μὲν ἐν ταῖς οἰκίαις διέφορα, καὶ οὐ πολεμίως ὁ τὰ χωρία ὠνούμενος, οἱ μὲν ἐπιβαρῆ τοῖς ἠτυχηκόσιν αἰδούμενοι, τὸν σὺν τῷ αἰσίῳ σφίσι τὰ ἐκείνων ἔσεσθαι νομίζοντες, ὑδὲ ἀσφαλὲς ὅλως χρυσίον ἢ ἀργύριον ἔχοντας ὁρᾶσθαι, ὑδὲ τὰ ὠνητὰ ἀκινδύνους, πολὺ δὲ μᾶλλον τὰ ὅπλα ὠνητὰ κινδυνώδη· μόνοι δὲ ἀφ' ὧν ἁρπάσουσι πορισάμενοι, ἄτε μόνοι, βεβαίου πάμπαν ὠνουμένου. ὅλως τοῖς ἀργύρου ἢ πίσασιν ἐς τὰς τῶν πολέμων παρασκευὰς τὰδε ἀρκέσει, τὸ ἐν Δηλίῳ καὶ ἔτι δυσμενέσιν. τὸν τοῦτο ἐς ὃν δῆμον εἰπόντες, πορίσαιτο χιλίας καὶ τετρακοσίας γυναῖκας, αἳ μάλιστα πλούτῳ διέφερον, καὶ αὐτὰς ἑξῆς τὰ ἴσα μισθοῦσθαι ἐς τὰς τοῦ πολέμου παρασκευὰς ἀφίκοιτο, τὸ ἐν Δηλίῳ καὶ ἔτι δυσμενέσιν.

νων αὐτὰ ὧνδε χρήματα ἐσίσουσιν, ἐκ ἐλθόν τι τοῖς ὑπηρέταις ἐξωθῶν αὖθις ἀπὸ τ βήματος, μέχρι δοῦς ἔξωθεν ἐκ δ πλήθους ὠμοιβῆς, οἵ τε ὑπηρέται δ ἔργον ἐπέχοι, καὶ οἱ ἀγόντες ἔφασαν ἐς τὴν ὑστεραίαν δικάσεσθαι. τῇ δ' ὑστεραίᾳ, τετρακοσίας μὲν δικὰς χιλίων καὶ τετρακοσίων παρεγράφοντο ἀπολιμπάνεσθαι τὸ ὄντα, τὴν δὲ δίκην πάντα ὃν ἔχοντα πλείους δέκα μυριάδων, αὐτὸν ὁμοῦ καὶ ξένον, καὶ ἀπελθόντα, καὶ ἱερέα, ἐκ πάντα ἐνδεᾶ, μηδενὸς ἀφιεμένου, καὶ τοιάδε μὲν ὁμοίου φόβου τὴν ὀργὴν ἐποίουν, καὶ ἐπαμυνόμενοι ὁμοίοις, ἵνα πυνθάνηται μὲν τ ὄντων αὐτίκα δεομένοις αὖθις, σπουδὴ δ' ἐς τὸν πόλεμον ἐσιέναι. ἐκ μὲν δὴ τ παρασκευασμάτων τοιαῦτα Ρωμαίοις ἐπῆλθεν, ὁ δὲ στρατὸς αὐτῶν καταφρονήσας χείρονα ἐποίουν· ὡς γὰρ τὴν ἀρχὴν ὀλίγοι ὄντες ἔργοις σοφίσι μόνον τ ἀσφαλὲς ἐχόντων, οἱ μὲν αὐτοὶ ἠθροίσθησαν τὴν διαμενούσων οἰκίαν, ἢ ἀγορὰ, ἢ ἔπαυλιν, ἢ ὅλως χαρακωμάτων· οἱ δ' αὖ παῖδας μάλιστα ἡβητικοὺς ἡγοῦντο, οἱ δὲ ἀφ' ἑαυτῶν ἕτερα ἔδρων, κλοπαῖς τε τοῖς οὐ παραγεγραμμένοις, καὶ οἰκίας οὐδὲν ὑπαπίοντα ἀφαρπάζοντες, ὥστε καὶ τοῖς ἀρχομένοις παρεχόμενα τὴν ὑπάτων τὸν ἕτερον, ὑπερφιλοτιμεῖσθαι ποιήσασθαι τὴν ὑπὲρ ὃ παράλογα γιγνομένων· ὁ δὲ, τὴν μὲν ὁπλιτῶν ἔδοσιν ἀφαιρεῖ, μὴ σφᾶς ἐφ' ἑαυτὸν προκαλῶνται, τὴν δὲ χρεοπόντων λύσας, οἷς σχήματι γραπτοῖς ζωπυρήσαντο, ἐκ εἴνους λαβὼν ἐκρέμασεν. ἡ δὲ μὲν ἐς τέλος τὴν συμφορὰν τοῖς παρεγεγραμμένοις ἀπαντῶσα, τοιάδε μάλιστα ἰὼν· ὅσα δὲ ἐκ παραλόγου ἐγίγνετο ἐς τὴν σωτηρίαν αὐτίκα, ἡ ἐς ἀξίωσιν ὕστερον, ἐμοί τε ἥδιον εἰπεῖν, ἡ τοῖς ἀκούουσιν ὠφελιμώτερον, ἐς μηδὲν ἀπεικάσαντας ἥπτω παρεῖσαι. οἱ μὲν δὴ φυγαὶ τοῖς δυναμένοις ἦσαν ἐς Καίσαρα ἢ Βροῦτον ἢ ἐς Λιβύην ὅτι Κορνηφίκιον, καὶ τοῦδε τῆς δημοκρατίας μεταποιούμενοι· ὁ δ' πολλὸς ἐς Σικελίαν ἦλθ γλισχυούσαν τῆς Ἰταλίας, ἡ Πομπήιου σφᾶς παρεῖμεν ὑπαδεχομένου· λαμπρᾷ τῷ λόγῳ δὴ ἀπορῶν ἐς τοὺς ἀτυχοῦντας ὁ Πομπήιος ἐν χειρὶ τῷδε ἔδοξε, κήρυκάς τε παρεπέμπων, οἳ πόλεις ἐς αὐτὸν ἐκάλουν, καὶ τοῖς παρεισούσιν αὖθις ἐλευθερίας τε ἡ παράπουσι παρέλεγον διπλάσια τὴν διδομένων τοῖς αἰεῖσι· λέμβοι τε αὖθ καὶ τροπαῖα ὑπῆρχε τοῖς πλέουσι, καὶ τειχίζειν τοὺς ἀγκαλοὺς ἐπέπλεον, σημεῖά τε αἴροντα τοῖς ἀμυνομένοις, ἡ ὃν ἐντυγχάνοντα παρεισούσαν, αὐτός τε τοῖς ἀφικνουμένοις ἀπήντα, ἡ ἑαυτὸν καὶ κατασκευὴν ἐμερίζετο· τοῖς μὲν ἀξίοις καὶ στρατηγίας ἢ ναυαρχίας ἐχρῆτο· ἀπορῶν τέ οἱ παρὼν τοὺς ἡσσηθέντας ὕστερον, οὐ ζωγρεῖτο, παρὸν τοιάδε ποιεῖ ἐς αὖθ ἀφυγόντας ἐς ζωὰς παρελαβεῖν. ὁ μὲν δὴ χρησιμώτατος οὕτως ἀτυχοῦσι τῇ πατρίδι ἐγίγνετο, ἡ δόξαν ἐκ τοῦδε ἀγαθὸν, ἴδιον ὅτι τῇ παρούσῃ ἡ οὐχ ἥσσονα τὴν δὲ ἐκείνης παρελάμβανεν. ἕτεροι δὲ ἑτέρως φυγόντες ἢ χρυπόμενοι μέχρι τ ἀπορῶν, οἱ μὲν ἐν χωρίοις ἢ πόλεσι, οἱ δὲ ἐν αὐτῷ τῷ Ἀσίᾳ στρατῷ ὑπατικαῖς οἰκίαις διεγίνοντο· φιλοτιμίαι τε παρέδοξοι γυναικῶν ὤφθησαν, καὶ παῖδων ἐς πατέρας βύσεις, καὶ πρεσβυτέρων ὑπὸ φύσιν ἐς διακονίας· καὶ τῶνδε ὅσα παράδοξα, αἰεὶ ἀγορεύω. Παῦλος ὁ ἀδελφὸς Λεπίδου, τὴν λοχαγῶν αὐτὸν ὡς ἀδελφὸν αὐτοκράτορες αἰδουμένων, ἐπὶ ἀδείας ἐξέπλωσεν ἐς Βροῦτον, καὶ εἰς Μίλητον μετὰ Βροῦτον· ὅθεν ὧνδε εἰρήνης ὕστερον ἠμοιβῆς, καλεύμενος ἐπιμελητὴν ἀξίωσε. Λιβύσσης δὲ τ Αντωνίου ἦσαν, ἡ Αντωνίου μήτηρ ἀδελφὸν ὄντα εἶχεν οὐσῆ ὑπερφύπτουσα, αἰδουμένων ἐς πολὺ ἡ τὴν δὲ τ λοχαγῶν, ὡς μητέρα αὐτοκράτορος· βιαζομένων δ' ὕστερον, ἐξέφορεν

ἐς τὴν ἀγορὰν, καὶ τοῦτο μὲν τῷ Ἀντωνίῳ μὴ τὴν ξυναρχίαν ἔφη, ἐμοὶ δὲ τὴν αὐτοκράτορα, μᾶλλον δὲ οὐτε τοῦτον, ἀλλὰ Λιβύην τε καὶ Σικελίαν ἐπιδεδόσθαι τε, καὶ ἔχειν ἔτι καὶ ἔξειν, ἕως ἂν ἡμᾶς ὁμοῦ κλαίῃς. τὰ γὰρ ὅμοια καὶ τοῖς ἐπιδεδομένοις ὑπὸ κηρύκων· ὁ δ' αὐτὸν ὑπομεμφόμενος, ὡς ἀδελφὸν μὲν ἀγαθὸν, μητέρα δὲ οὐκ εὐγνώμονα· οὐ γὰρ νῦν χρῆναι τοιοῦτον Λιβύην, ἀλλὰ κωλύειν, ὅτι σου δι' ἐκείνην (καὶ) πολέμιον ἐψηφίζετο, προσεκβάσαι ὅμως Πομπήιον ὑπατεύοντα καθόδου τῶν Λιβύην ψηφίσασθαι. Μεσάλας δὲ ὑπεφαίνης καὶ νέος ἐς Βροῦτον ἔφυγε, καὶ αὐτὸν δίσσωτις οἱ χρὴ θεραπεύειν, τοσοῦτον ἀφεῖναι αὐτοῦ, Ἐπεὶ Μεσάλαν ἀπέφηναι ἡμῖν οἱ τοσοῦτοι αὐτὸν, μηδὲ ὑπιδεῖν μοι ὅτι Γάιος Καῖσαρ αἴρηται, ἐξηρπάσθω τὸ τοσοῦτον φέρων ὁ Μεσάλας· ὁ δὲ τὸν μὲ συνεγώμιλον οὐκ ἐδίξατο. Βροῦτον γὰρ Καισάρου περὶ τὸν Θράϊκην πεσόντων, καὶ τῶν στρατοῦ πολλοῦ τε ἐπιόντος, καὶ ναῦς καὶ χρήματα καὶ χρήστας ἔχοντος οὐκ ἀσθενῆς, ἄγχι σφῶν τὸν Μεσάλαν αἰσθομένων, οὐκ ἀναχώμενος, ἔπεισεν αὐτοὺς σὺν δόξῃ ὑπὸ καιρὸν σὺν τῇ τύχῃ, μεταστρατεύσασθαι τοῖς ἀμφὶ τὸν Ἀντώνιον οἰκειότερος γὰρ ὢν Ἀντωνίῳ, (συνῆν γὰρ,) μᾶλλον κρατούσης Ἀντωνίου Κλεοπάτρας ὑπεμεμφόμενος, ἐς Καίσαρα μετῆλθεν· ὁ δὲ αὖθις ὑπατεύοντί τε ἀπέφηνεν αὐτὸν Ἀντωνίου ἀποχωρήσαντος. ὅτε αὖθις ἐψηφίζετο (καὶ) πολέμιος, ὁ τοῦ Ἀντωνίου ναυαρχήσαντα τῷ τοῦ Ἀντωνίου στρατηγῷ, ἐπιμεμφόμενος ὅτι Κελτοὺς ἀφισαμένους, νικήσαντι ἔδωκε θριαμβεῦσαι. Βίβουλος δὲ ἐκπύστατο ἅμα τῷ Μεσάλᾳ, καὶ συναρχήσαι Ἀντωνίῳ, καὶ Καίσαρι ἐς ἀλλήλους ἐπόρθμευσι, καὶ στρατηγὸς ἀπεδείχθη Συρίας ὑπὸ Ἀντωνίου, καὶ στρατηγῶν ἐπ' αὐτῆς, ἀπέθανεν. Ἀκίλιος δὲ ἔφυγε μὲν τῆς πόλεως λαθών, οἰκέτου δ' αὐτὸν ἐμφήναντος ὁπλίταις, τοῖς ὁπλίσας ἔπεισεν ἱππεῖ χρημάτων πλεόνων πέμψαι τινὰς ἀπὸ σφῶν τοὺς τὸ γυναῖκα μὲν συμβόλων, ὧν αὐτὸς ἐδίδου· ἢ δὲ τοῖς ἱππεῦσι δι' κόσμου αὐτῆς ἄπεμπτα τοσοῦτα, ἔφη δώσειν, ὡς δώσοντας ἀ ὑπέσχετο, οὐκ ἰδίᾳ δ' εἰ δώσουσιν· οὐ μὲν ἐνύησε τῆς φιλανδρίας· οἱ γὰρ ὁπλῖται καὶ ναῦν ἐμίσθωσαν τῷ Ἀκιλίῳ, καὶ τοσοῦτον ἔπεμψαν ἐς Σικελίαν. Λέντουλος δὲ ἀξιούσης αὐτοῦ συμφεύγειν τῆς γυναικὸς, καὶ ἐς τὸν αὐτὸν ὑπερεύσης, οὐκ ἐθέλων αὐτὸν ξυνδιαφθεῖραι ἑαυτῷ, λαθὼν ἔφυγεν ἐς Σικελίαν, στρατηγὸς δὲ ἀποδειχθεὶς ὑπὸ Πομπηίου, ἐσήμηνεν ὅτι ζώσης καὶ στρατηγήσῃ, ἢ δ' ὅπου γῆς ἐστὶν ὁ ἀνὴρ ὑπερεύσα, τὸν μητέρα φυλάσσουσαν ἐξέφυγε· καὶ ἢ δὲ σὺν θεράπουσι δύο, μεθ' ὧν ὡδοιπόρει ὑπομόχθως καὶ ὑπτίλως, οἷα θεράπαινα, μέχρι διέπλευσεν ἐς Μεσσήνην ἀπὸ Ῥηγίου τοῦδε ἑσπέρας, καὶ οὐ δυσχερῶς τὸν στρατηγίδα σκηνὴν μαθοῦσα, ἔνθα ὁ Λέντουλος οὐχ οἷα στρατηγὸν, ἀλλ' ὡς χαμευνίᾳ καὶ κόμῃ καὶ διαίτῃ πενιχρᾷ, πόθῳ τῆς γυναικός. Ἀπουλήιος δὲ ἠπίλησεν ἢ γυνὴ καταμείνασα αὐτὸν, εἰ μόνος φεύγοι, καὶ ὁ μὲν ἄκων αὖθις ἐπῆλθε· ξυνῳκίσθη δὲ ἐς Λίνδον Φυγάδι αὐτῷ ὃ αὐτοπόνοι, ἅμα γυναικὶ καὶ θεράπουσι καὶ θεραπαίναις ὁδοῦντι φανερῶς. Ἀντίοι δὲ ἢ γυνὴ τρομοκρατήσασα κατέλιπεν, καὶ ἐπῆλθε τοῖς μισθοῦ φέρουσι, καὶ διώσεται ἀπὸ τῆς οἰκίας ἔτι θαλάσσης, ὅθεν ἔφυγε ἐς Σικελίαν. Ῥηγίνου δὲ ἢ γυνὴ νυκτὸς ἐς ὑπόνομον λιμμάτων κεκλῆκεν, ἐς ὃν ἡμέρας οὐκ ὑποσάντων ἐκβιῶναι τὴν ὁπλιτικὴν ἀφὲ δυσοσμίας, νικτὸς δηλῆς εἰς δὲ θράκεα ἐσπέσασα, καὶ ὄνου δὲ θράκας φέρουσα βαιάν, ἔδωκεν, αὐτὴ δὲ ἐκ βεβρόχους δέρματος ἠγεῖτο φορείῳ φερομένῳ· τὴν δὲ ἀμφὶ τὰς πύλας ὁπλιτῶν τινος τὸ φορεῖον ἐπικοπέσαντός τε καὶ ἐρευνωμένου, δείσας ὁ Ῥηγῖνος

ἐπίδραμε, καὶ ὡς ὁ δῆμος ἠξίου δι' ὁπλίτου φείδεσθαι γυναικῶν, ὁ δὲ αὐτὸν ὡς δι' θρακέα μετ' ὀργῆς ἀμείβόμενος, ἐγκύεσιν (ἐστρατεύετο γὰρ αὐτῇ ποτὲ ἐν Συρίᾳ) καὶ Ἀπολλοφάνει, εἶπεν, αὐτοκράτορ· τοῦτο γάρ μοι προσήκει καὶ τοῖς καλοῖς σε. Σκοπώνιος δὲ ὁ γυμνασιάρχης ἦτησε παρὰ Ἀντωνίου, σώφρων μὲν οὖσα τύχης, ἀτυχήματα δὲ ὑπὸ ἀτυχήματα ἰωμένη. Γέτην δὲ ὁ υἱὸς ἐν βυρυχώρῳ τῆς οἰκίας ἔδυξε κρύψαι, ὡς ἀπαγξάμενον, καὶ λαθὼν ἐν ἀγρῷ νεωστὶ κατέλιπεν, ἔνθα ὁ φρουρὸς μεταμορφωθεὶς ἑαυτὸν, ἐπεδείσατο διφθέραις ἐς τὸν ἕτερον ὀφθαλμὸν, καὶ τὸν ἀπονδῶν γλυμμάτων, ἕως τὴν διφθέραν, καὶ ὁ ὀφθαλμὸς ὑπὸ τῆς ὀργῆς διεδαπάνησε. Οπαίον δὲ ὁ υἱὸς ἐκ τοῦ γήρως ἀδυνατοῦντα μάχῃ ἐθέλοντα, ἔφερεν ἐπὶ τῶν σώματος, ἕως ἐξήγαγέ τι δι' τῶν πυλῶν, καὶ τὸ λοιπὸν μέχρι Σικελίας ἄγων ἢ φέρων ἐκόμισεν, οὐδενὸς ἧττον τὸ χῆμα ἐκπλαγησόμενος ἢ ἐνυβρισόμενος, οἷόν που καὶ τὸν Αἰνείαν γράφουσιν αἰδέσιμον τοῖς πολεμίοις γηραλέᾳ φέροντα τὸν πατέρα, ἔτι τὸν νεανίαν ὁ δῆμος ἐπαινῶν ὕστερον, ἀπέφηνεν ἀγροικότερον διδημευμένης ἤδη αὐτῷ τῆς οὐσίας οὐκ ἔχοντι τῆς ἀρχῆς ὃ δαπανήσαι, οἵ τε χρεωτύχαι τὰ ἐς τὴν ἀρχὴν ἀμιαθῆ ζωγραφήσαντο, καὶ τῶν γεωμόρων ἕκαστος ὅτι τὴν ὀρχήστραν ὅσον ἐβούλετο νόμισμα ἐρρίπτει, ἕως τὸν ὕδρα κατεπλήττει. Ἀρριανοῦ δὲ καὶ ἐν τῇ ἡμῖν κεκλεμμένῃ οὐκ ἄλλα ἀνέγνω, Τὸν σοφιστὴν κύριλλον υἱὸν οὐ προσεγράφεις προσγράφεται χρυσῷ τε καὶ ζωμέφυγε καὶ προεῖσαν. Μετέλλῳ δ' ἦσαν υἱός τε καὶ πατὴρ, καὶ αὐλῶν ὁ μὲν πατὴρ στρατηγῶν Αντωνίῳ πρὸς Ακτίου, αἰχμάλωτος ἑάλω, καὶ ἠγνοήθη· ὁ δὲ υἱὸς τῷ Καίσαρι ζωεστράφετο, καὶ ἐστρατηγήκει καὶ ὅδε πρὸ τοῦ Ακτίων ἐν δ' Σάμῳ ἄλλοχρίονλι ὦ Καίσαρι ὡς αἰχμαλώτῳ, ὁ μὲν πατὴς ζωήδρυεν, ὁ δὲ προσῄτει κόμης τι ἔμπλεως ἐκ δύης καὶ ῥύπου, καὶ τὸ ἐκ τῶνδε μίλαμορφώσεως· ὡς δ' ἐν τῇ ἕδρᾳ τὸ αἰχμαλώτου ὑπὸ κήρυκος αἰσχήθη, καὶ ἐθορεν ὁ υἱὸς ἐκ τοῦ ζωεδρίου, καὶ μᾶλις ὀπίσω τὸ πατέρα, ἠπατάζετο σὺν αἰμαγῇ, ὀπίσω δὲ πόλεως τοῦ ἄλλου, προσῆν Καίσαρα ἔφη, Οὗτος μού σοι πολέμιος γέγονεν ὦ κύριε, ἐγὼ δ' σύμμαχος, καὶ χρὴ τοῦτον μού σοι δοῦναι δίκην, ἐμὲ δὲ χρὰς βύρεσθαι, αὐτῷ δίσιν τὸ πατέρα ἐκδῦσαι δι' ἐμέ, ἢ δι' ἐκεῖνον ἐμὲ συγκαπαγῆναι· οἴκτιρε δ' ἐξ ἀπόντων γηραιούς, μέλλειν ἐκδύεσθαι τὸ Μέτελλον ὁ Καῖσαρ, κἀκεῖνοι πολεμιώτατον αὐτῷ γηραιόν, καὶ δωρεᾶς πολλῶν, εἰ μεταδοῖτο προσῆν αὐτὸ ἀπ' Αντωνίου, πολλάκις ἐκφιλοῦσα. Μάρκου δὲ οἱ θεράποντες ζωὴ βιοῦσα καὶ τύχη πρώην παλαιὸν τὸ προσγραφῆς χρόνον διεφύλαξαν ἔνδον ὅπου τὸ οἰκίας, μέχρι τὸ ἀδείας δηλώσης ὁ Μάρκος ἐξῆλθε τὸ οἰκίας ὡς ἀπὸ φυλῆς. Ιρτίος δὲ σὺν τοῖς οἰκέταις ἐκφυγὼν τὸ Γόλεως, διώδυε τὴν Ιταλίαν, ἐκλύων τε δισμώτας, καὶ σὺν ἀγωγῇ τοὺς ἀποδιδράσκοντας, καὶ πολίχνια δηοῦν, ὁλίγα προσῆν, εἶπα καὶ μείζω, μέχρι χρὸς ἰκανῆς ἐκράτησε, καὶ τὸ Βρεττίων ἔθνος ἐχρῴζετο, καὶ γραῦς πιμφλύντος ἐπ' αὐτὸ, ἐς Γομπήιον μεθ' ὅσων οἷός τε διέπλευσε. Ραιστίων οἰκέτης μάλιστα φιλόγλυ οἰκέτης εἶπετο λαμβάνων, ἀφ' ὁ Θρεπτὸς μὲν αὐτὸ Ραιστίωνος, καὶ πολλὰ προέτερον εὖ παθών, ὅθεν ἡ μεγαθυμία ὕστερον ἐστίλβουσα, αἰσχυνομένῳ ἡ τὸ ἐξ ὧν Ραιστίωνι ἐπιτιμᾷ ὁ θρεπτὸς, ἐξέπληξε μὲν αὐτίκα ὀφθαλμὸς, διδοικότι δὲ, ἔφη, οὐ τὸ προόντων στιγμάτων αἰσθάνεσθαι μᾶλλον, ἢ μνημονεύειν τὸ προτέρου εὐεργετημάτων, καὶ αὐτὸν εἴς τι ἀπόλαυστον ἀπαύσας εἰργάζετο, καὶ ἔφασκε αὐτὸ ζωὴν ἐν ὡς ἐδωίαζε, ἀποιοίας δὲ τινος ἀμφὶ τὸ ἀπόλαυστον τοῖς ἑῆνὸς ὁπλίταις πρὸς τὸ Ραιστίωνος ἠμοιβάς, καὶ χωρισθέντων ἐπ' αὐτὸν, ὁ οἰκέτης εἶπεν συνεὶς, καὶ πάντα προσῆν τὸν προσδόκητα προσῆν μὸν ἀπέκτεινε, καὶ τὸ κεφαλὴν ἀπότεμεν· ἐκπλαγέντων δὲ τὸ ὁπλιτῶν, καὶ ὡς ἀν-

Ranchioni vernl.

δροφόνον ὁδιπόρου πεδιαχθέντων, Ραιστίωνα ἔφη ἑκτεῖναι τὸν ἐμαυτοῦ διαστόλῳ, τὰ δὲ μυστήρια εἰσαγαγόντα· οἱ μὲν δὴ τὴν κεφαλὴν αὐτὸν ἀφελόμενοι δίχα τὸν λόγον, ἀπήγγειλαν μάτην ἐς τὴν Ἀσίαν, ὁ δὲ διαστόλου διαφυγὼν, διέπλευσεν εἰς Σικελίαν. Ἀπιὼν δὲ διαπαυόμενον ἐν ἐπαύλει, τῶν ὁπλιτῶν ὑπηρετούντων οἰκέτης τῷ ἑαυτοῦ ἐδάπτε σιδήρου, καὶ αὐτὸς εἰς τὸν θυρεὸν οἷα διαστόλος δρακοντίδης, ἐκὼν ἀπέβαινεν δίκῃ τοῦ διαστόλου πρεσβύτου ὡς οἰκέτου. Μενεκλέους δὲ τὸν οἰκέτην καταλαβόντων ὁπλιτῶν, ἀναφθὰν εἰς ὃ τοῦ διαστόλου φόρος ἐσέβη, καὶ ὑπὸ τῶν ὁμοδούλων συνεργούντων ἐξεφέρετο, ἕως ὅδε μὲν ὡς Μενεκλέους ἐκὼν ἀπῆρτο, Μενεκλέους δὲ εἰς Σικελίαν διέφυγεν. Ἰούνιον δὲ ἀπελθόντες αὐτοῦ Ἰουνίου Φιλήμονα, οἰκίαν κεκτημένον λαμπρὰν, ἐν ᾧ μεσαιπάτῳ τὸν οἰκίας ἔκρυψεν ἐν λάρνακι, ἃς ἀπὸ σιδήρου ἐς χρῆσιν μάτην ἢ βιβλίων ἔχοντι φυλακὴν, καὶ νυκτὸς ἔτρεφε μέχρι τοῦ κοινοῦ. ἕτερος ἀπελθόντες τὰ φόρου διαστόλου φυλάκων, ὃν διαστόλων προσγραφέντα ἐφύλασσεν ἐν τῷ ταφῷ μὴ ὃ παῖς. Λουκρήτιος δὲ ὁμόδουλος σὺν δυοὶ θεράπουσιν ἀγαθοῖς, ὑπὸ ἀπειλῆς τῶν ἔσφαλε ἢ προσῆς τὴν γυναῖκα, φορείῳ φερόμενος ὑπὸ τῶν οἰκετῶν, οἷα δὴ ἂρρωστος ἐς τὴν πόλιν, ἐνὸς δὲ τῶν φερόντων ὃ σκέλος σωπελθέντος, τῷ ἑτέρῳ τὴν χεῖρα ὑπεδήσε, ἢ, ὡς δὲ ταῖς πύλαις ἠμόλυνον, εἶθα αὐτὸν ὁ πατὴρ ὑπὸ Σύλλα προσγραφεὶς ἐδήωκει, εἰ δὲ λόχον ὁπλιτῶν ἐκ τέχοντα, καὶ προσὸ σύγκριμα τῆς πόρτου καταπλαγεὶς, συγκεκρύφθαι μετὰ τῶν θεράποντος ἐν ταφῷ. τυμβωρύχων δὲ τοῖς ταφίοις ἐρθυωρούντων, ὁ θεράπων ἑαυτὸν τοῖς τυμβωρύχοις προέχει προδιδύς, μέχρι Λουκρήτιον ὑπὲρ τὰς πύλας ἀσφαλῶς φυγεῖν, ἐκεῖ δὲ αὐτὸν ὁ Λουκρήτιος προμείνας τι, καὶ τῆς ἑαυτῆς μεσοπάλμους ἐνδὺς, ἦκε προσὸ τὴν γυναῖκα, καὶ ὑπὸ αὐτῆς ἐκρύπτετο ὑπὲρ διπλῆς ὀροφῆς μεταξύ, μέχρι δυοῖν αὐτῶν ἐρρύσθην τῶν δὲ προσγραφέντων, καὶ ὕστερον ὑπὲρ εἰρήνης ὑπάτευσε. Σέργιος δὲ ἐκρύφθη πρὸ αὐτοῦ Αντωνίῳ, μέχρι Πλάγκιος ὑπατεύοντα ὁ Αντώνιος ἔπεισε κάθοδον αὐτοῦ ψηφίσασθαι, καὶ ὑπὲρ τῶν δὲ ὁ Σέργιος ὕστερον ὑπὸ τῆ Καίσαρος καὶ Αντωνίου φάσῃ, τῆς βουλῆς ψηφιζομένης εἰ) πολέμιον ὃν Αντώνιον, μόνος τὸν ἀπλούστατον ἔφερε φανερῶς· καὶ οὐδὲ μὴν οὕτως ἐσώζοντο. Πομπώνιος δὲ ἐς στρατηγοῦ χῆμα κοσμήσας ἑαυτὸν, ἐς τοὺς προσόντας ἐς ὑπηρέτας σκυάσας, τὴν Γάλλα ὡς στρατηγὸν ὑπὸ ῥαδδούχοις διῆλθεν, ὑπὲρ θυόντων αὐτῶν τὰ ὑπηρετῶν, ἵνα μὴ γνωσθείη τοῖς ἑτέροις, καὶ τοῦδὲ τὰ πύλας ὀχημάτων τε δημοσίων ἐπίβη, καὶ τὴν Ἰταλίαν διώδευεν, ἀποδιδομένων αὐτὸν καὶ τοῦδε πεμπόντων ἀποδότων, οἷα στρατηγὸν ὑπὸ τὰ πρώτα δώρων ὑπὲρ σωσθεὶς ἐς Γομπώνιον ἀπεσταλμένον, μέχρι τὰ δημόσια τειχήρη διέπλευσε προσὸ ἑαυτόν. Ἀπουλήιος δὲ καὶ Λρρουντίους ὑπὸ χριθέντες εἰ) λοχαγοὶ, καὶ τοῖς προσόντας ἐς γραπώτας σκυάσαντες, τὰ μὲν πύλας διέδραμον ὡς λοχαγοὶ διώκοντες ἑτέρους, τὴν δὲ λοιπὴν ὁδὸν διελόμενοι, τοὺς διασωθέντας ἐξέλυον, καὶ τοὺς ἀποδρᾶσθαι σωέλεγον, μέχρι χθὲς ἑκατέρῳ ἡμόλυνε, σημεῖά τι ἰδεῖν καὶ ὅπλα, καὶ ὄψις γραπτοῦ· χωρὶς δὲ ἑκάτεροι αὐτῶν ὑπὲρ θάλασσαν, ἀμφίβιοι λόφῳ καθημένοις, μεγάλῳ δὲ καθορῶντες ἀλλήλους· ἅμα δὲ ἕῳ πεπυθόντες ὑπὸ τοῦ λόφου, ἔδοξαν ἀλλήλους ἑκάτεροι γραπτὸν ὑπὲρ σφᾶς ὑπεπεμφθέναι εἰ), καὶ συμπλακόντες ἐμάχοντο, μέχρι ποτὲ ἔγνωσ, καὶ τὰ ὅπλα ἀπερρίπτουν καὶ ὠλοφύροντο, καὶ τὴν τύχην ὡς ὑπὲρ καροῦσθαι σφίσιν ἐς ἅπαντα ἐπεμέμφοντο. διαπλεύσαντες δὲ, ὁ μὲν ἐς Βρεττίους, ὁ δὲ ἐς Γομπήιον, ὁ μὲν τῶν

Πομπηίῳ συλλαβεῖν· ὁ δὲ ἐστρατήγησε τῷ Βεβύτῳ Βιθυνίας, καὶ Βεβύτιος πεσόντος, Αντωνίῳ τῷδε δοὺς Βιθυνίαν, κατῆλθε. Οὐεντίδιος δὲ ἀπελαύνειος διὰ μὲν τοσαῦτα κατέδυσεν, ὡς τοῦ δώσων τοῖς σφαγεῦσι, νυκτὸς δὲ τοὺς ἀναπεπτωκότας ἔπεισι, καὶ ἐσπίπτασιν ὡς ὁπλίτας, καὶ ὃν διαπύτιον ὡς λοχαγὸν ἐξήλασε, πλεῖστε τε ἀμφὶ Ιταλίαν μέχρι Σικελίας διώδυσεν, καὶ συλλατέλυε πολλάκις ἐτέρους λοχαγοὺς, ζητοῦντες Οὐεντίδιον. ἕτερος δὲ Φάφιος κρύπτιον ἀπελαύνειος, οὐ φέρεται φαντασία Φάφου, μετήγαγε ἐς Φαῦλλον οἴκημα μισθωτόν· γραπτόπου δ' αὐτὸ παρασκευάσαντες, ὡδὶ τοῦτον φέρων † φόβον, ἐς θαυμαστὸν ὅλμον ἐκ δηλίας μετέβαλε, καὶ χειρόμυλος, ἡλίτε ἐν αὐτῇ Ρώμῃ διδασκαλείου μέχρι τοῦ κοινοῦ. Οὐόλουσσος δ' ἀγοραιομῶν παρεγράφη, καὶ φίλτον ὀργιαστὴν τῆς Ισιδος ἔχων, ἤτησε τινὰ τολλὰ, καὶ βοᾶς ὀδόντας σανδάλου βοᾶς ποδήρης, ἐς τινὰ τοῦ κυνὸς κεφαλὴν ἐπίθετο, καὶ διῆλθεν οὕτως ὀργιάζων αὐτοῦ χήματι ἐς Γομπήιον. Σίτιος δὲ Κνιδίων πολίτης σφᾶς ὄντας, καὶ πολλὰ ἐς αὐτοὺς ἐκ παρουσίας δαψιλεῖς ἀναλώσαντας ἐφύλαττον, σιδηροφορούντές τε ἐπ' αὐτοῦ, καὶ τοῖς οἰκέταις ἀπειλοῦντες, καὶ τοὺς γραπτώπας ἀπορύττοντες ἀπὸ τοῦ τείχους, μέχρι μεταμελήσου τοῦ κακοῦ, καὶ ἐς τοὺς τῆς ἐπαρόσθυσμα ἐπ' αὐτοῦ, ἕτερος Σίτιος τῆς ἄνω Ιταλίας ἐργάλλιον ἐν τῇ πατρίδι μάλιστα· Σίτιος μὲν δὴ παρῆν ἢ μόνος ἀνδρῶν ὅδε τῆς ξένης ἐφυλάσσετο ἐν τῇ πατρίδι. Οὐαρρῶν δὲ ἐν φιλοσοφός τε καὶ ἱστορίας συγγραφεὺς, ἐστρατευμένος τὰ καλῶς καὶ ἐστρατηγικὰς, καὶ ἴσως ἀμφὶ ταῦτα ὡς ἐχρὸς μοναρχίας παρεγράφη· φιλοπονούμενός δὲ αὐτὸν ἐπαναδιδάσκεσθαι τῶν γνωρίμων, καὶ διαιρίζοντων ἐς ἀλλήλους, Κνιδίους ἐξενίκησε, καὶ εἶχε τὸ ἐπαύλιον, εἶθα Αντώνιος ὅτε δημόσιον κατῆγε, καὶ τὸν Οὐαρρῶνα ἐνδεῖς εἶδον ὅπου ἐνέφηνε θεράπων, οὔτε αὐτὸν Οὐαρρῶνος, οὔτε Καλλιῶν. Οὐεργίνιος ἦν, ἀνὴρ ἡδὺς εἰπεῖν, ἐμοὶ οἰκέτας ἐδίδασκεν, ὅπι κτίναντες μὲ αὐτοὶ δι' ὀλίγα χρήματα οὐκ ἀσφαλῆ, μίσους τε πίμπλανται, καὶ φόβων ἐς ὕστερον μεγάλων, παρεσώσθυτες δὲ, δέξης τε βύστροις καὶ ἡδοναῖς ἀγαθῶν, καὶ χρημάτων ὕστερον πολὺ πλεόνων τε καὶ ἀσφαλεστέρων· οἱ μὲν δὴ συνεφθύρη ὡς ὁμοδούλῳ, καὶ γνωσιωθέντες αὐτὸν παρὰ τὴν ὁδὸν, παρὰς ἐμὲ ὁπλίτας ἀπεμάχοντο, ὁ δὲ ληφθεὶς ὑπὸ τῶν ὁπλιτῶν, ἐδίδασκε καὶ κείνους, ὅτι κτὶ μὲν ἔφραν αὐτὸν οὐκ ἀνελοῦσιν, ἀλλὰ χρημάτων οὕνεκα μένουσι, χρήματα δὲ αὐτοῖς εἴη δικαιότερα καὶ πλείονα λαβεῖν ἢ παρὰ σοῦ σφᾶς ἔγωγε, εἶθα μοι ὁ γυμναστὴς, ἔφη, ναῦν φέρουσα χρημάτων σὺν ἐπάξαντο, καὶ ἑαυτοὺς καὶ οἱ δὲ πιθόντες, κατῆγεν ὅτι παρὰ θαλάσσης· ἡ γυνὴ δὲ ἀφῖκτο μὲν ὅτι παρὰ τὴν ἠϊόνα κτὶ ὁ συλλείμενος, βραδυνόντος δὲ τοῦ Οὐεργινίου, νομίσασα αὐτὸν ἐς Γομπήιον παρεπλευκέναι, ἀπῆγεν, ἀφεθέντα ὅμως ὅτι τοῖς ἠϊόσι ἐξαγγέλλει· ὁ δὲ ἀφικόμενος, καὶ ἀφορήσας τὸν Οὐεργίνιον ἰδὼν, ἀνέθορέ τε ὡς ἐς διαπύτιον, καὶ τὴν ναῦν ἐδίωκεν ὡς ὁρῶν μένων, καὶ τὴν γυναῖκα ἔφραζε, καὶ τὰ χρήματα, καὶ αὐτὸς ἐφ' ὅτῳ κατελείφθη· οἱ δὲ ὁπλίται οὐ πάσαν ἤδη, καὶ ὃν Οὐεργίνιον ἀξιοῦντα σφᾶς παρεμένειν, ἕστε μετακληθεὶς ὁ γυμναστὴς, ἢ συνελθεῖν οἱ παρὰ αὐτὴν ὅτι τὰ χρήματα, ἐσβαίνετες ἐς σκάφος, πρὸ ἐπεμπον ἐς Σικελίαν, ἐρέσσοντες φιλοπόνως ἐκεῖ δὲ ἔτυχον τῶν ἐπαγγελιῶν, καὶ οὐκ ἀπέστησαν ἔτι θεραπεύοντες αὐτὸν μέχρι τοῦ κοινοῦ. Ρεβοῦλον δὲ ναύκληρος ἐς τὴν ναῦν ἐπεδέξατο, ὡς δοῦσον ἐς Σικελίαν, ἢ τι χρήματα, μισυόσθη ἀπειλαῖς εἰ μὴ λάβοι, ὁ δὲ, οἷόν τι καὶ Θεμιστοκλῆς φεύγων ἐποίησεν, ἀντιπείλη μισυόσθη ὅτι αὐτὸν ὅτι χρήμασιν ἄγοι,

μάχει δείσας ὁ ναύκληρος διέσωσεν ἐς Πομπήϊον. Μαρκὸς δὲ Βρούτῳ στρατηγῶν, ὡς ἐλέχθη πρόσθεν, καὶ ὅδε ἀφ' ὑβρεως ὅδε, ἠπιωμένου δὲ τοῦ Βρούτου συλλαμβανόμενος, ὑπεκρίνατο εἶναι δεσπότην, ἡ αὐτὸν ἀπώσατο Βαρβούλας, δόξιον δὲ ὁρᾶν, ἐπίστησε τοῖς ὁμοδούλοις, καὶ χρήματα διοικεῖν ἔδωκε, δηλον δὲ ὡς ἄπασι καὶ σωφρονεῖν ὅπα ὑπὸ δεσπότου φύσει ὑπαυόμενος, ἡ ἐπήλπιζεν, εἰ τῷ στρεγγραμμένως εἴη, ῥᾳδίσασθαι ὁμολογήσαντα, ἀπομαχόμενον δὲ ἰσχυρῶς, καὶ γλῶς δυσπλάστου τὸ ὄνομα, ἡ στρατίας διασώπας, ἐς Ῥώμην ἐπήγετο, ἢ πίσας ὑπήσειν ἐς Ῥώμην ἀφίξεσθαι στρεγγραμμένος, ὁ δὲ εἵπετο καὶ ὡς· ἐπεὶ δὴ ταῖς πύλαις τῶν ὑπάντων τῶν τις φίλων Βαρβούλᾳ διασάμενος ὅτι Μαρκὸν ὡς οἰκέτην αὐτοῦ πρέσβυν, κρύφα ἐμήνυσε τῷ Βαρβούλᾳ, ὁ δ' ἐδεήθη Καίσαρος δι' Ἀγρίππα, ἡ ἀφεῖτο τὸν στρεγγραφῆς ὁ Μαρκὸς, ἡ φίλος ἐγένετο Καίσαρι, καὶ μετ' οὐ πολὺ καὶ στρατηγὸς ἐπὶ Ἀντωνίῳ τοῦ Ἀκτίου, ἐστρατήγει δὲ ἡ Ἀντωνίῳ Βαρβούλας, ἐπὶ τύχῃ περιπλεῖν ἐς ὃ ὅμοιον ἀμφοτέροις· Βαρβούλας τε γὰρ, ἠπιωμένος Ἀντωνίου, λαμβανόμενος, ὑπεκρίνατο οἰκέτης εἶναι, καὶ ὁ Μαρκὸς αὖθις ὡς ἀγροῦ ὠνήσατο, ἐκθέμενος δὲ ἄπωπα τῷ Καίσαρι, ἤπιστό τε καὶ ἔτυχε τοῖς ὁμοίοις ὃν Βαρβούλᾳ ἀμείψασθαι· τοῖς δὲ μετ' οὖν ἡ στρατυχία τὸν ὁμοίων καὶ ἐς ὃ ἕπεται πρὸς ἐμοῦ ἤρξατο γὰρ τὴν ἐπώνυμον ἀρχὴν ὡς Ἀσὴ οἱ δύο ὁμοῦ. Βαβίῳ δὲ σκιφοῦντι, καὶ καταλήσοντι ζῶν Πομπήϊῳ καὶ ὑπατεύοντι, οὐ πολὺ ὕστερον Λέπιδος ἰδιώτης ὢν Καίσαρος σὺν δωρέᾳ τῳ μόμῳ, ὢν τοιᾶσδε αἰτίας ὑπῆρξε. Μαχήνας ἐδίωκε τὸν Λεπίδου παῖδα βουλεύσεως ὅτι Καίσαρι, ἐδίωκε δὲ καὶ τὴν μητέρα ὡς παιδὶ συνεγνωκυίᾳ· Λεπίδου γὰρ αὐτὴ ἦρα, ὡς ἀδοκήτοις ὑπαφεώσης· ὃν μὲν δὴ παῖδα ὁ Μαχήνας ἐς Ἄκτιον ἔπεμπε τῷ Καίσαρι, τὴν δὲ μητέρα, ἵνα μὴ ἄρχοιτο οὖσα γυνὴ, ἐκλύειν ἤ τι τοῦδε τῷ ὑπάτῳ στρεγγράφεσθαι, σώζειν δὲ τὴν ἐκλύειν ὑφίστατο μόνον, ὁ Λέπιδος ἀμφὶ τοῖς Βαβίου δίκαις ἐπεκέκετο πολλάκις, ἡ δικάζοντι πρίστατο, ὡς διωθοῦμενον αὐτὸν ἐς πολὺ τῶν ὑπηρετῶν, μόλις εἶπεν, Ἐμοὶ μὲν ἡ οἱ κατήκοοι μάρτυρες οὐκ ἐθέλουσιν ὑπὲρ κύσεως, σοὶ δὲ ἐκ ἐγὼ μὲν στρεγγράφω, κἀκεῖνα δὲ εἰμὶ τῶν στρεγγραφόντων, ἀλλ' ἐς τὴν ἀνθρώπειον τύχην ἀφορῶν, ἡ ἐς ἐμὲ οἷ πρέσβυν, χάρισαί μοι τὴν γυναῖκα ἀπωμοσάμενον ἐς Καίσαρα ἐγγυωμένῳ, ἢ μετ' ἐκείνης ἀπολεῖν δεδεμένῳ· ταῦτα ἔπι τῷ Λεπίδου λέγοντος, ἐκ ἐθέλειν τὴν μεταβολὴν ὁ Βαβίου, ἀπέλυσε τῆς ἐγγύης τὴν γυναῖκα. Κικέρων δὲ ὁ Κικέρωνος στρεγαπέσταλτο μὲν ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἐς τὴν Ἑλλάδα, ὡς ἀδὲ ἔσεσθαι στρεγσόδοκῶντες, ἀπὸ δὲ τῆς Ἑλλάδος ἐς Βροῦτον, καὶ μετὰ Βροῦτον ἀπήντα ἐς Γομπήϊον ἤδη, ὡμῆς πρὸς ἑκατέρῳ ἡ στρατηλάσης ἠξιοῦτο, ὅπῃ ἡ ἐκείνοις αὖθις ὁ Καῖσαρ ἐς ἀπολογίαν τῆς Κικέρωνος ἐκδόσεως, ἱερέα τε οὐδὺς ἀπέφηνε, καὶ ὕπατον οὐ πολὺ ὕστερον, ἡ Συρίας στρατηγὸν, καὶ τὴν Αντωνίου στρεγ Ἄκτιον συμφορὰν ὅπισαλήσθαι τοῦ Καίσαρος, ὁ Κικέρων ὅδε ὑπατεύων ἀνέγνω τε τῷ δήμῳ, καὶ στρεγῦκεν ὅπι τῶν βήματος, ὅθα στρέσβεσι ἡ τῶν παῖδες αὐτὸν στρεγῦκειτο κεφαλή. Ἀπαίος δὲ διέφυγε τοῖς δεσπόταις τὰ ὄντα, ἡ μέρ αὐτῶν εἰς Σικελίαν ἔπλη, χάμωνος ἢ ὅπλαβόντος, ὅπιδουλεύοντες οἱ δεσπόται τοῖς χρήμασιν, ἐς σκάφος ἐσέβησαν τὸν Ἀπαίον, ὡς ἐς ἀσφαλεστέρην ἤπειρον μεταφέροντες, ἡ σωσόμενον ἢ μὴ ἐκ στρεγλούσης ἀφαιρήσασθαι, τοῖς δὲ ἀπολέσθαι τὸν νεὼς ἀφανισθείσης. Πούπλιος δὲ ὁ Ῥαμίας Βρούτου, τὸν ἀμφὶ τὸν Αντώνιον

αὐτὸν

αὐτὸν πιθόντων τοῦ δουῶναι Βερνίκην, οὐκ ἀναχόμενος, ἀφ' ἧς ἡδικήθη, ἐς κατήφειαν, καὶ Καίσαρι φίλος ἐλήλυθε, καὶ ὅπου ποτὲ ὁ Καίσαρι τοῦθ' ἥκει εἰκόνας Βερνίκης, καὶ ἐπηνέθη καὶ ὅτι τῶνδε ἕνεκα τῆς Καίσαρος. τὰ μὲν δὴ τοῦ δόξαι ἐοικότα τῷ τοιούτῳ ἐς τε κίνδυνον καὶ ὀρθείαν ἡμάρτανε, πολλὰ καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἁμαρτάνοντι, διὰ δὲ μάλιστα ἐς τὸν γενόμενον ὑπ' αὐτῶν ἐς Ῥώμην, καὶ τὰ ὑπερόγεια πρῶτα πολέμοις ἀφ' ἑαυτοῦ δὲ τῷ χαίρειν ἐδίδου, καὶ τὸν πόλεμον οἱ μείζους ἦσαν, ἀμφί τε Λιβύῃ Κορνηφίκιον τοῦ Σέξτιον, ἐν δὲ Συρίᾳ Καικίλιον τοῦ Βολβέλλαν, καὶ τοῦ Σικελίαν Γόμφιον, πάντη τε πολλὰ σῶν ἐλάσσω πόλεσιν ἐν δορυαλωσίας, ἐπαφιέντι τῷ ἑαυτῶν τὰ μέγιστα δὴ καὶ δι' ἀξίωσιν τῶν ἀνδρῶν τοῦτον Λαοδικεῦσι, καὶ Ταρσεῦσι, καὶ Ῥοδίοις, καὶ Γαβαρεῦσι, καὶ Ξανθίοις, καὶ αὐτῶν ἕκαστα, ὡς ἂν κεφαλαίῳ σῶν ἀναγόντι φέροιτο, διὰ δὲ ἓν. Λιβύης Ῥωμαῖοι τῷ μὲν ἔτι καλοῦσι παλαιαί, ὅσην Καρχηδονίους ἀφείλοντο, ἓν δὲ Ἰόβας εἶχεν, ὕστερόν τε ἔλαβον ὅτι Γαΐου Καίσαρος, καὶ ἀφ' οὗτο νέαι προσαγωγοῖσι Λιβύῃ, εἴη δ' ἂν τῆς Νομαδικῆς. Σέξτιος οὖν τοῦ Καίσαρι τῆς νέας ἡγούμενος, ἤτει Κορνηφίκιον ἐκ ζῆν οἱ τῆς παλαιᾶς, ὡς Λιβύης ἁπάσης ἐν τῇ λάξῃ τῷ τειῶν ἀνδρῶν Καίσαρι γενεμηδότος, ὁ δὲ οὔτε τῷ λάξιν ἔφη γινώσκειν τῷ τειῶν ἐφ' ἑαυτῶν πεποιημένων, οὐδὲ τῷ ἄρχειν τοῦδε τῆς βουλῆς λαβεῖν, δεῖν μεθ' ἑαυτοῦ χρεὼν αὐτῆς. ἐκ μὲν δὴ τούτων ἀλλήλοις ἐπολέμουν, κράτος δὲ εἶχεν ὁ μὲν βαρύ τε καὶ πλείονα, ὁ δὲ Σέξτιος κουφότερόν τε καὶ ὀλιγώτερον, ᾧ δὴ καὶ τὰ μεσόγαια τῆς Κορνηφικίου τοῦ ἀφίξη, καὶ Οὐεντίδιον στρατηγὸν τῆς Κορνηφικίου μετὰ πλόνων ἐπελθόντων ἀπεμάχετο πολιορκούμενος, ἐδήου δὲ καὶ Λαίλιος, ἕτερος τῆς Κορνηφικίου στρατηγός, τῷ Σεξτίου Λιβύῃ, καὶ Κίρτην τοῦ ἑκατὸν ἡμέρας ἐπολιόρκει. ἐν πρώτοις ἐπαρέσθοντο τοῦ συμμαχίας ἐς τε Ἀρσίνοην βασιλέα ἐν τοὺς καλουμένους Σιτηνίους, οἳ ἀπὸ τοιᾶσδε σωτυχίας οὕτως ὠνομάζοντο. Σίτηνος ἐν Ῥώμῃ δίκην ἴδιον οὐχ ὑποσχὰς, ἔφυγε, καὶ στρατὸν ἀγείρας, ἔκ τε αὐτῆς Ἰταλίας καὶ Ἰβηρίας ἐς Λιβύην διέπλωσε, καὶ τοῖς Λιβύων βασιλεῦσι πολεμοῦσιν ἀλλήλοις ἀρὰ μέρος συνεμάχει, αἰεὶ δὲ οἷς προσθοῖτο ἡττῶντων, ὁ Σίτηνος ὅτι ὀνόματος ἐλήγετο, καὶ ὁ στρατὸς αὐτῷ γεγύμνασο λαμπρῶς· Γαΐῳ τε Καίσαρι διώκοντι τοὺς Γομπηϊανοὺς ἐν Λιβύῃ συνεμάχησε, καὶ Σαβόρραν Ἰόβα στρατηγὸν διώνυμον ἀνεῖλε, καὶ ἥβας τούτων ἔλαβε τοῦδε τῷ Καίσαρος τῷ Μασάσσου γιῷ οὐχ ἅπασαν, ἀλλὰ δεκάτην αὐτῆς· Μασάσσης δ' ἐν Ἀρσίνοης τῇδε πατὴρ, Ἰόβα σύμμαχος, καὶ αὐτοῦ τῷ χάριν ὁ Καῖσαρ τῷδε τοῦ Σιτηΐῳ καὶ Βόκχῳ Μαυρουσίων βασιλεῖ δεδώρηται, καὶ ὃ μέρος ὁ Σίτηνος τοῖς ἀπ' αὐτὸν ἀνδράσιν ὅπλισι ἔλεγεν· Ἀρσίνοη δὲ, πότε μὲν εἰς Ἰβηρίαν ἐξέφυγε πρὸς τοὺς παῖδας τῆς Γομπηΐου, Γαΐου δὲ Καίσαρος ἀναιρεθέντος, ἐς Λιβύην ἐπανῆλθε, καὶ Λιβύων τινὰς αἰεὶ τοῦ νεωτέρῳ Γομπηΐῳ πέμποντα ἐς Ἰβηρίαν, καὶ γεγυμνασμένους ὁπλομαχεῖν, Βόκχον ἀφῆρπε τῷ χάριν, καὶ Σίτηνον ἀνῃρήκει δόλῳ· βίους δὲ ἐν τοῖς Γομπηϊανοῖς ἀφ' ἑαυτῆς, κατεῖχεν αἰεὶ τῆς μοίρας ὡς αὐτοχούσης ἀμειλίκτως, καὶ Σιτηΐῳ προσῆκεν, βουλόμενος δ' αὐτοῦ Καίσαρος, προσῆκεν δὲ καὶ οἱ Σιτηνοὶ κατ' βύνοιαν οἵδε πατρῷαν τοῦ Καίσαρος. θαρσήσας οὖν ὁ Σέξτιος, ἐξῆκε τῆς πολιορκίας ἐς μάχην, καὶ πεσόντος τοῦ Οὐεντιδίου, καὶ τοῦ στρατοῦ φθάρεντος τὸν ἀριθμὸν, εἵπετο κτείνων τε καὶ ζωγρῶν· ἐν δὲ μαθὼν ὁ Λαίλιος, διέλυε τὴν τῆς Κίρτης πολιορκίαν, καὶ ἐχώ-

ρή πως ὁι Κορηφίκιοι· ὁ δὶ Σέξτιος ἐπαμεμόμενος τοῖς γιγνόσιν, ἐπ' αὐτοὺς ἤδη ὁι Κορηφίκιοι ἐς Ἰτύκην ἦλθ, καὶ διατεταρπέδευε μὴ πλέοσιν ὄντι. Λαίλιοι δὶ τῦ Κορηφικίου μὴ τὴν ἱππέων πέμψαντος ἔς τινα κατάσκεψιν, ὁ Σέξτιος Ἀφρικάνα ἔπεμψε ἱππομαχῆν τῷ Λαιλίῳ καὶ μέτωπον, καὶ αὐτὸς ἦλθ μὴ τὴν θηρίων ἐς τὰ πλάγια τῆς ἱππομαχίας, καὶ ἐμβοηθῶ ἐδόκει, μίχρι ὁι Λαίλιοι οὐχ ἡσσημένον πω δῆσαι πρὶ τῆς διαχωρήσεως μὴ ἀποκλεισθῆ, καὶ λόφον ἐπ μέσῳ καταλαβῆ, Ἀφρικάνα δὶ ἀρτωθέντος αὐτῷ, κτῆνά τε αὐτοῖς, καὶ ὁι λόφον περικυκλώσαντος ὁρῶν δὶ ταῦτα ὁ Κορηφίκιος, ἐξῆλθ τῷ πλέονι στρατῷ βοηθήσων τῷ Λαιλίῳ, καὶ τῦδε μθῷ ὁ Σέξτιος ὄπισθεν ἠθύμθος, ἐξῆπίετο ζωντρέχων, καὶ αὐτὸν ὑποστρεφόμενος ὁ Κορηφίκιος ἀπεμάχετο μάλα κακοπαθῶς, ὁῦ Ἀφρικάνα ἐπ τούτῳ πέμψαντος ἀθρόοι σὺν ἱππεῖς ἀθρόοις ἐπὶ χρημνοῦ ἐς ὃ στρατόπεδον τῦ Κορηφικίου πρέσθυ λαθών, καὶ Ῥώσκιος μθὸ ὁ φύλαξ τῦ χάρακος ἀμύνετο μθόου, τὴν ἐπαναστροφὴν ὑπέμεν, καὶ ἀνῃρέθη. ὁ δὶ Κορηφίκιος τῇ μάχῃ κάμνων, μετεπέδα πως ἐς Λαίλιον ἐς ὃν κελεύσοντα, οὐκ εἰδώς πω ὅτι στρατόπεδον, μεταπεμψάμενα δὶ αὐτὸν οἱ τῦ Ἀφρικάνου ἱππεῖς ὑπισχνούμενοι ἔκπεμψαν· καὶ γιγνόμθα ταῦτα ὁ Λαίλιος ἀπὸ τῦ λόφου καθορῶν, ἐκέλευσε διεξελθεῖν. τὴν δὶ ἀρχόντων πεσόντων, ὁ στρατὸς κατὰ μέρη διέφυγε, καὶ ὅσοι τὴν πρωτεχαμμένων ἦσαν τῶνδε τῦ Κορηφίκιου, οἱ μθὸ ἐς Σικελίαν διέπλευσαν, οἷσι ἕκαστος ἐδύνατο ἕκαστος. ὁ δὶ Σέξτιος Ἀφρικάνα μθὸ καὶ τοῖς Σιπίωνος ἐδωρήσατο πολλοῖς λαφύροις, τῷ δὶ πόλει τῷ Καίσαρι καθίσαντο συνοικῆσαι ἀπάσας. τέλος μθὸ δὶ πόλεως ἐπὶ τῷ πρὸς Λιβύῃ Σεξτίου καὶ Κορηφικίου πολέμου, βεβαιοῦσθαι δόξαντι εἶναι). Τὰ δὶ ἀμφὶ Κάσσιόν τε καὶ Βροῦτον, μικρὰ καὶ τὴν εἰρημθίων ἀναλαβόντι ἐς ὑπόμνημα, ἐπὶ τοιάδε ἔβη Γάϊος Κάσσιος ἀνήρητο, οἱ μθὸ στρατεῖς αὐτῷ ὁ Καπιτώλιον κατέλαβον, καὶ ψηφισθείσης αὐτοῖς ἀμνηστίας, κατέβησαν· ὁ δὶ δῆμος ὅτι τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ ὁρύγματος ἐν οἴκτῳ Καίσαρος ἠθύμθος, ἐζήτει τοὺς φονέας πρὸς ἡῶν· οἱ δὶ τότε μὶ ἠμύνοντο αὐτοὺς ἀπὸ τῶν τειχῶν, θύρας δὶ ἐξῆεσαν αὐτῶν ὅσοι στρατηγεῖν ἔθνεσι ὑπὸ Καίσαρος αὐτῷ κεχειροτόνηντο· Κάσσιος δὶ καὶ Βροῦτος ἐστρατήγουν μθὸ ἔτι τῆς Πόλεως, ἤρηντο δὶ ὅτε τὴν στρατηγίαν καὶ οἴδε ὑπὸ Γαΐου Καίσαρος ἤγεσθαι, Συρίας μθὸ ὁ Κάσσιος, Μακεδονίας δὶ ὁ Βροῦτος· οὔτε δὶ ἄρχειν πω τῶν ἐθνῶν πρὸς τῦ χρόνου δυνάμθοι, οὔτε ὅτι ὑπὸ Ἀσχὶ Φόρου ὑπομθύοντες, ἐξῆεσαν ἔτι στρατηγοῦντες, καὶ αὐτοῖς ἐς ἀναρέπτιαν ἡ βουλὴ σίπυ φερτίσαι πρόσταξεν, ἵνα μὴ ὃ ὑπὸ μέσῳ ἀφίσημα φθόγγῳ νομίζοντο. οἰχθμθόων δὶ αὐτῶν, Συρίας μθὸ καὶ Μακεδονία ἐς τοὺς ὑπάτους Αντώνιόν τε καὶ Δολοβέλλαν μετεψηφίζετο, τῆς βουλῆς πάνυ δυσχεραινούσης, ἀντεδόθη δὶ ὅμως τοῖς ἀμφὶ ὃν Κάσσιον Κυρίων τε καὶ Κρήτη, ὧν ὑποφόντες ὡς βεβαιοτέρων ἐκείνοι, στρατὸν καὶ χρήματα ἤγλεον, ὡς ἐς Συρίαν ὑπὲρ Μακεδονίαν ἐσβαλοῦντες· καὶ οἱ μὲν ἦσαν ὑπὸ τούτοις. Τρεβώνιος δὶ ὁ Ἀσίαν κλείσας τῆς Δολοβέλλα, καὶ Δέκμιον Αντωνίῳ πολιορκοῦντος ὑπὸ Κελτῶν, χαλεπαίνουσα ἡ βουλὴ, Δολοβέλλαν μθὸ καὶ Αντώνιον ἐψηφίσαντο τοῖς πολεμίοις, Βροῦτον δὶ καὶ Κάσσιον εἰς τοὺς στρατηγοὺς ἠγεμονίας ἐπεμήκαγον, καὶ Βρούτῳ τὴν Ἰλλυρίδα προσέθεσαν, τοῖς τε ἀνῶσι πᾶσιν ἐκέλευσε, ὅσοι Ρωμαίοις ἡγεμονεύοιεν ἔθνεσι ἡ στρατοπέδων ἀπὸ τοῦ Ἰονίου μέχρι Συρίας, ὑπακούειν ἐς ὅ τι κελεύοι Κάσσιος ἡ Βροῦτος. Ἐπὶ τούτοις Κάσσιος φθάσῃ Δολοβέλλαν εἰς τὴν Συρίαν ἐμβοηθῶν, καὶ

σημεῖα τῆς ἡγεμονίας ἀνέσχε, καὶ δυοῖν καὶ τέλη στρατοῦ Γαΐῳ Καίσαρι ἐκ πολλοῦ στρατευόμενα καὶ γεγυμνασμένα παρεσκεύασεν ἀφ' ἑαυτοῦ, οὗ δὴ μάλιστα ἐν αὐτοῖς ὁ Καῖσαρ ἐν Συρίᾳ καταλελοίπει, ἐς Παρθυαίους ἤδη ἀφιγνουμένους, τὸν δὲ ὕστερον μέλλοντα αὐτοῦ ὑπὸ τέτταρσι μησὶ Καικίλιος Βάσσος, ὃ δὲ ἀξίωμα εἶχε νεανίας, αὐτὸς Καίσαρος συγγενής, Σέξτος Ἰούλιος· ἐκ διαφορᾶς γὰρ ὁ Ἰούλιος, ὃ τέλος ἐς τὸν Φίλιππον ἐπήγετο ἀφηνίους, καὶ ὑπὸ μεμφομένῳ τῷ Βάσσῳ ποτὲ σύνοδοι, καὶ κακῶς ὕστερον, ὑπ' ἐκείνου βεβαίως ἐπανήκουσι, ἄλλην αὐτὸν ἐκέλευεν ἔλκειν ὁδόν. Φορμίου δὲ ἀφηνίους καὶ πλησίον ἐς τὸν Βάσσον ἰόντος, ἐκ ἐφίκνεῖτο τῷ ὄψει ἡ φρατιά, ὅτι Ἰούλιον στρατηγὸν ἔπεσθαι, καὶ ἀμφὶς ἐω μετὰ μέσας καὶ δύο ἐκ τῆς Καίσαρος. στρωμώσαντες οὖν ἀλλήλοις, εἰ μή τις αὐτοῖς συγχώμη καὶ πίστις γένοιτο, ἀφαγωνίζεσθαι μέχρι θανάτου ὁ Βάσσος ἐκέλευε στρωσάμενος, τέλος δὲ στρατεύσαντες ἕτερον, ζωγρούμενοι ἀμφω, καὶ Σέξτιος Μοῦρκον ὑπὸ Καίσαρος αὐτῆς στρωτειοτέλεσιν ὑπεμφθέντα ἡνιόχου ἀπεμάχετο· Μούρκῳ δ' ἦκεν ὑπήκοος Μουκίος Κέλερος ἐκ Βιθυνίας μετὰ τέλους ἑνὸς, καὶ ὁ Βάσσος ἐπολιόρκει· ὁμοῦ πάντες ἐξ τέλεσιν ἦσαν. Κάλπος οὖν τὸν δι' ἑαυτοῦ πολιορκίαν ἀσφαλῆ καταλαβών, τό τε τοῦ Βάσσου στρατὸν αὐτίκα προσελάμβανεν ἑκόντα, καὶ ἐπ' ἐκεῖνον τὰ Μούρκου τέλη καὶ Μουκίου, κατά τε φιλίαν αὐτῷ προσδιδόντων καὶ τὸ δόγμα τῆς βουλῆς ἐς πάντα ὑπακουόντων. Ἔνθα δὲ καὶ Ἀχιλλέως ὑπὸ Δολοβέλλα πεμφθεὶς ἐς Αἴγυπτον, ἐπανῆγε ἐξ αὐτοῦ τέσσαρα τέλη τὴν ἀπὸ τῆς ἥττης Γναίου τε καὶ Κράσσου διαφθαρέντα, ἃ ὑπὸ Καίσαρος Κλεοπάτρᾳ καταλελειμμένα, καὶ αὐτὸν ὁ Κάσσιος ἐν τῇ Γαλατίᾳ τῶν ὄντων οὐδὲν προπεπυσμένον ἄφνω προσελάβετό τε καὶ ἐς ἀλκὴν προσεθέσθαι οἱ, καὶ προσεδοκᾶτο δὴ στρατὸν τέσσαρσι τέλεσι μάχεσθαι πρὸς ὀκτώ. οὕτω μὲν ὁ Κάσσιος ἐκ προσδέκτου δυοῖν καὶ τέλεσιν ἀρίστοις ἀφνεὼ ἐκράτει, καὶ αὐτῷ ἵππεις καὶ Παρθυαίων ἱπποτοξόται συνεμάχοντο, δόξαν ἔχοντι προσεῖναι τοῖς Παρθυαίοις, ἐξ οὗ Κράσσου τὰ μιαιφονώτατα ἐμφανίσαντος ἔδοξε τῷ Κράσσου φονεύσαι. Δολοβέλλας δὲ διέτειχε μὲν πρὸς τὴν Ἰωνίαν, κτείνων Τρεβώνιον, καὶ τὰς πόλεσιν ὑπεδεήσαν ἐσφορὰς, καὶ ναυτικὸν ἀγείρων ὅτι μάλιστα ἀφ' Λβυκίου Φίλλου προσδοκώμενον τε Ῥοδίων καὶ Λυκίων καὶ Παμφύλων καὶ ἐκ Κιλικίας· ὡς δὲ οἱ τὰ δὲ ἔπεμψε λόγῳ, ἐπεὶ τῇ Συρίᾳ, ἧς μὲν τὸν γλῶν αὐτὸς μὴ δύο τέλεσιν, ἀφ' ἧς τῆς θαλάσσης ὁ Φίλλος, πυθόμενος δὲ τὸν Καασίου στρατὸν, ἐς Λαοδίκειαν οἰκείως ἔχοντα πρὸς ἥλιον, ὅτι τε χερρονήσου στρωφισμένῳ, καὶ τὰ ἐκ τῆς γῆς ὠμοφαγοῦσι, καὶ ἐς ὃ πέλαγος ἔχουσαν ὅρμοι, ὅθεν ἔμελλεν ὑπερήσειν τε ἀγορᾶς ἀπὸ θαλάσσης, καὶ ἀδεῶς ὅτε βούλοιτο ἀποπλωτεῖσθαι. ὧν αἰσθανόμενος ὁ Κάσσιος, καὶ δεδιὼς μὴ αὐτὸν ὁ Δολοβέλλας ἀφέλοιτο, τόν τε ἰσθμὸν ἔχων δικαίου ὅπα, λίθους καὶ πάσσυλλον ἐξ ἐπαύλεων καὶ στρατιῶν καὶ τἄφρον συμφέρων, καὶ ὅτι ναῦς προσεπέμπετο ἐς τε Φοινίκην καὶ Λυκίαν καὶ Ῥόδον, ἐπορεύετο δὲ ἐπὶ τὴν ἀῤῥῶνα Σιδωνίων, ἐπειπόμενος τῷ Δολοβέλλᾳ, καὶ κατέδυσεν μὲν ἑκατέρου νῆες ἑξήκοντα, πέντε δὲ αὐτῆς ἀνδράσιν εἷλεν ὁ Δολοβέλλας, καὶ ὁ Κάσσιος αὖθις ἔπεμπεν ἐς τοὺς ὑποδεδεγμένους αὐτὸν, καὶ ἐς Κλεοπάτραν τὴν Αἰγύπτου βασιλίδα, καὶ ἐς Σεραπίωνα τὸν ἐπὶ Κύπρῳ τῇ Κλεοπάτρᾳ στρατηγοῦντα. Τύριοι μὲν δὴ καὶ Ἀράδιοι, καὶ Σεραπίων αὐτὸν δὲ Κλεοπάτρας προσμαθὼν, ἔπεμψαν αὐτῷ ναῦς ὅσας εἶχον, ἡ βασιλὶς δὲ Κασίῳ μὲν προσῄρει λιμὸν ὁμοῦ καὶ λοιμὸν ἐπιχλεύοντα τότε

Αἰγύπτῳ, ὅθεν ἦν οἰκειότατα τῷ πατρὶ Καίσαρος στρατεύσαντι ἐπὶ Δολοβέλλα, καὶ ἀπὸ τῆσδε τῆς γνώμης αὐτοῦ καὶ τὰ τέσσαρα τέλη πρεσβεύοντα δι' Ἀλλιήνου, καὶ σῖτον ἄφθονον εἶχεν ἐπαμυνόμενος, ἄρτους δὲ ἐπέζων. Ῥόδιοι δὲ καὶ Λύκιοι οὔτε Καασίῳ οὔτε Βρούτῳ συμμαχήσειν ἔφασκον ἐς ἐμφύλια, ἐπεὶ ἦ καὶ Δολοβέλλᾳ δωσῶσι πρεσβευτάς, καὶ οὐκ εἰδέναι συμμαχήσας. ἐτιμωρεῖτο δῆτα ὁ Κάσσιος αὐτῶν ἐκ τοῦ παρόντος, ἐπομένου δὲ τοῦ Δολοβέλλα, καὶ ὃ μὲν πρῶτον ἀγχόμαλοι διεκρίθησαν ἀπ' ἀλλήλων· τῇ δὲ ἑξῆς ναυμαχίᾳ ἡττᾶτο ὁ Δολοβέλλας, καὶ ὁ Κάσσιος αἰεὶ ὑμάλου τοῦ χώματος, ἔκτισεν αὐτοῦ τεῖχος, ἤδη καὶ ἐσάλπυε, τήν τε νυκτοφυλακὴν αὐτοῦ Μαρσοὺς οὐδενὶ τρόπῳ διαφθεῖραι, διέφθειρε τοὺς ἡμεροφυλακοῦντας αὐτοῦ λοχαγούς, καὶ διαπαντὸς ὑμάλου τοῦ Μαρσοῦ μὴ ἡμέρᾳ, ἐσπλέων ὑπονοιχθεισῶν αὐτῷ πυλίδων καὶ μέρη πολλά· ἀλούσης δὲ τῆς πόλεως, ὁ μὲν Δολοβέλλας προῦτεινε τὴν κεφαλὴν ὑπὲρ σωματοφύλακι αὐτοῦ, καὶ τιμὴν προσέταξε φέρειν Κασσίῳ σώφρονι ἴδιον· ὁ δὲ τιμὴν, ὅτι καὶ τέσφαξεν ἑαυτόν· διεχρήσαντο δὲ καὶ Μαρσοὺς ἑαυτούς. ὁ δὲ Κάσσιος τὴν μὲν τοῦ Δολοβέλλα γραπτὰν εἰς αὐτὸν μεθόρμου, Λαοδικέων δὲ τὰ τε ἱερὰ καὶ τὰ καινὰ ἑσύλα, ὡς τοῖς ἐπιφανεῖς ἐκόλαζε, καὶ τοῖς λοιποὺς ἐσφοραῖς βαρυτάταις ὀξέως ἐπέτεινε, μέχρι τὴν πόλιν ἐξελιπεῖν ἐς ἔσχατον κακοῦ. μετὰ δὲ Λαοδικέων ἐπ' Ἄγυπτον ὥρμα, πεισθεὶς ὑπὸ μὲν Κλεοπάτρας βαρεῖ τόκῳ δίκην πλυσιάσθαι πρός τε Καίσαρα καὶ πρὸς Ἀντώνιον, ὅτι σφᾶς δὲ κωλύσαι τε ὁ πλοῦς, καὶ πίσασθαι τῆς γνώμης τὴν βασιλίδα, καὶ πρὸ τῆσδε αὐτὴν Ἄγυπτον ὑπομισῆ μάλιστα ὑπὸ χειρὸς πεπυμμένην τε ὑπὸ λιμοῦ, καὶ ξενικὴν γραπτὴν οὐ πάλαι ἔχουσαν, ἀπὸ τῶν Ἀλλιηνοῦ γραπτῶν ἀποστάντων· οὗτος δὲ αὐτὴν ὁρμῆς καὶ ἡδονῆς ἔσχατα ἐς χαυνοῦν, ὁ Βροῦτος ἐκάλει καὶ ἀπεμύθιν, ὡς ἤδη Καίσαρος καὶ Ἀντωνίου τὴν Ἰόνιον περώντων· ἄκων μὲν δὴ ὁ Κάσσιος Ἄγυπτον ἐκ τῆς ἐλπίδος μεθῆκε, καὶ τοὺς Γαρυαίων ἱππαγρέτας ἀπέπεμπε τιμήσας, καὶ παρέσχε πρὸς τὸν βασιλέα αὐτῶν ἔστελλε πρὸς μείζονος συμμαχίας, ἢ μετὰ τὸ ἔργον ἀφαιρήσων, Συρίαν τε καὶ πολλὰ τῆς ἑῴας ἐθνῶν μέχρι Ἰωνίας ἐπέδραμε, καὶ ἀνεχώρησεν· αὐτὸς δὲ ὁ Κάσσιος τὸν μὲν ἀδελφιδοῦν ἐν Συρίᾳ μὴ ἑνὸς τέλους ἀπέλιπε, τοὺς δὲ ἱππέας προῦπεμψεν ἐς Καππαδοκίαν, οἳ Λεμοβαργαίῳ τε ἄφνω κατέχυσαν, ὡς ὁλοσυλλεὶ ὄντα Κασσίῳ, καὶ χρήματα πολλὰ ἐκείνου ἐν τῷ ἀγῶνι κατασκευῷ ἐς τὸν Κάσσιον ἐπεμήναντο. Ταρσέων δ' ἐς κάστρα διημερούντων, οἱ μὲν τοῦ Κασσίου ἐφεσπόμενοι ἐλθόντα πρότερον, οἱ δὲ τοῦ Δολοβέλλα ἐπιλθόντα· ἀμφότεροι δὲ ὑπὲρ τοῦ πόλεως κήματι ζώντα ἔπρασσον, καὶ πολλὰ μὲν ἀξ αὐτῶν πρεσβευόντων ἑκάτεροι, ὡς ὑμεταβόλῳ πολὺ χαλεπῶς ἔχοιεν ἑκάτεροι. Κάσσιος δὲ νικήσας Δολοβέλλαν, καὶ ἐσφορὰν ἐπέθηκεν αὐτοῖς χίλια καὶ πεντακόσια τάλαντα· οἱ δὲ ἀπορρωῶντές τε ἐκ τοῦ παρόντος ἐπαγόντων ἀπαρτύμενοι σφίσιν ὅπλα, ἐκ τε καινὰ ἀπεδίδοντο πάντα, καὶ τὰ ἱερὰ ὅτι τοῖς κοινοῖς, ὅσα εἶχον ἐς πομπὰς ἢ ἀναθήματα ἕκαστοι, ὑδενὸς ἦ μέρους ὑδὲ ὡς ἀνυομένου, ἐπώλουν αἱ δὲ χρυσᾶ τὰ ἐλάττονα, καὶ πρόσωπα μὴ ἐν πρόνοιοι τὰ ἐκ παίδων, ὅτι δὲ, γυναῖκές τε καὶ γέροντες ἐλεεινοὶ, βραχυτάτῳ πάμπαν ὤνιοι, μετὰ ἦ, οἱ νέοι, καὶ διεχρῶντο οἱ πλέονες ἑαυτούς, ἕως ὧδε ἔχοντας ὁ Κάσσιος ἐκ Συρίας ἐπανιὼν, ὥκτειρέ τε, καὶ τὸν λοιπὸν τὴν ἐσφορὰν ἀπέλυσε. Τάρσος μὲν δὴ καὶ Λαοδίκεια ταύτῃ ἐπεπόνθεσαν. Κάσσιος δὲ καὶ Βροῦτος συμβολήσαντες ἀλλήλοις, Βρούτῳ μὲν ἐδόκει τὴν γραπτὴν ἀλίσασθαι, χώρᾳ ὅτι ὃ μείζονι ἔργον ἐς Μακεδονίαν· τὴν

τε γὰρ ἤδη τοῖς πολεμίοις ἐς παραβόκεπα ἐξ) ςρατοῦ, καὶ αὐτῶν διελπλυθέναι τ' Ἰόνιον ὀκτώ· Καισὶφ δὲ ἐδόκει τὴν μὴν πολεμίων ἔτι τοσοῦτον ὡς τειφθησομένων τὸ σφίσιν ὀξ ἀποδείας δηλοῦ· ὅπλῆδος, Ροδίοις δὲ καὶ Λυκίοις ὀζελεῖν δύνοις τὲ ὄντας ἐκείνοις, καὶ ναυτικὴν ἔχοντας, ἵνα μὴ καὶ τούτου σφίσιν γένωνται τοῦδε ὄργον ἐπεὶ ἦ ἔδοξεν ὠδε, ἐχώρεσαν, Βρασίδᾳ μὲν ὅτι Λυκίοις, Καίσαρος ἦ ὅτι Ροδίοις, τὸ θραμμένος τε τὸ αὐτῆ καὶ πεπαιδευμένος τοῦ Ελλήνικὸ· ὡς δὲ κρατήσοις τοῦ ναυτικοῦ ἀνδράσι συνοισομένος ἐς μάχην, τοῖς ἰδίας ναῦς ἐπισκεύαζε, καὶ ἀνεπλήρου, τὲ ἐγύμναζεν τὸ Μειδέᾳ· Ροδίων δὲ οἱ μὲν λόγῳ μᾶλλον ὄντες, ἐδεδοίκεσαν Ρωμαίοις μαχόμενοι ἐς χεῖρας ἰέναι, ὁ δὲ λεὼς ἐμεγαλοφρονήθη, ἐπεί οἱ καὶ παλαιοῦ ἔργων τοῦς οὐχ ὁμοίους ἀνδρας ἐμεμνήσθαι, ναῦς τε καθεῖλκον τοῖς ἀρίστας σφῶν τοῖς καὶ τειάκοντα, καὶ τοῦδε τοῦφανεντες, ἔπεμπόν τινας ἐς Μειδέαν ὅμως, οἳ δὲν Καίσαρα ἠξίουν μήτε Ρόδου καταφρονῆσαι, πόλεως ἀμείνονα μηδένα ἀεὶ τοῖς καταφρονήσαντας, μήτε συνηκῶν, αἳ Ροδίοις εἰσὶ καὶ Ρωμαίοις, ὅπλα μὴ φέρειν ὅτι μηδένες, εἰδέναι τι τοῦ συμμαχίας ὅτι μέμφοιτο, ἐλθεῖν τοῦδε τῆς Ρωμαίων βουλῆς πυθέσθαι, καὶ καλοῦσιν ἔφασαν συμμαχήσειν. οἱ μὲν δὴ τοιάδε μάλιστα ἔλεγον, ὁ δὲ τοῦ μὲν μηδὲν δεῖν πόλεμον αὐτὶ λόγων ἔφη κρεῖσσον, τοῖς δὲ στασιάσας καλεῖν, ὅπλα μὴ φέρειν ἐπ' ἀλλήλοις, καὶ ἐπιτηδείαν Ροδίοις Καίσαρι δοκοῦσαν συμμαχοῦσας· καλεῖν δὲ ἀλλήλοις συμμαχεῖν· Καίσαρι δὲ διομόσαι, εἰρωτεῖσθαί τε τοῦ τῆς Ρωμαίων βουλῆς φρονοῦσης, καὶ ἀλωμόσης τὸ τοῦ πρότερον δηλοῦσιν τὸ Ασιανοῖς, οἳ δώσουσι μὲν αὐτοῖ δίκας, δώσουσι δὲ καὶ Ρόδιοι τοῖς ἐκείνων τοῦς πεμπομένοις, ἵνα μὴ δοκῶσιν ἀδέχωνται τὴν καλουμένων. ὧδε μὲν ὁ Καίσαρ αὐτοῖς ἠμείψατο, καὶ οἱ οὐ φρονοῦντες Ροδίων μᾶλλον ἐδεδοίκεσαν, ὅ δὲ πλῆθος ἐδημαγώγουν Αλέξανδρός τε καὶ Μιθρασίας ἀναμιμνήσκοντες, ὅτι καὶ Μιθριδάτης πλέοσι ναυσὶ ὅτι πλούσῃ τῇ Ρόδῳ, καὶ Δημήτριος ἔτι τοῦ τοῦ Μιθριδάτου. οἱ μὲν δὴ ὄν Αλέξανδρον ἐκ ἰόντων εἶναι τὸ σφίσι φρυτόμενον, ἢ πέρ ὄσῃ ἀρχὴ πρῶτ αὐτοῖς μάλιστα αὐθεκάτωρ, καὶ ναυαρχεῖν Μιθρασίαν· ἔπεμπον δ' ὅμως ἐς ὄν Καίσαρα ἔτι τοῦ πρεσβυτέρῳ Αρχέλαον, ὃς τὸ Ρόδῳ τοῦ Ελληνικὰ διδάσκαλος γεγόνοτο τοῦ Καισαρίῳ, δεησόμενον ἤδη τόνδε τὸν Καίσαρα λιπαρέσερον, καὶ ἐδεῖτο τῆς δεξιᾶς λαβόμενος, ὡς γοερίμου, Μὴ πόλιν ἀνάξιον Ελλησίδα, φιλέλλημα μήτηρ, μὴ Ρόδον, φιλελευθέρος μήτηρ, μηδὲ αἰσχύνης ἀξίωμα Δώριον οὐχ ἁμαρτηθέντα ὀξ ὑγιαινόντων, μηδὲ σκληρᾶς καλῆς ἰσονομίας ἧς ἔμαθες ἐν Ρόδῳ τε καὶ τὸ Ρώμῃ, ἐν Ρόδῳ μὲν ὅσα Ρόδιοι καὶ πόλις, καὶ τοῦς βασιλέας μήτος τε, καὶ τοῖς μάλιστα ἀμάχοις δίξασθαι ἐξ) Δημήτριον καὶ Μιθριδάτην ἀπὸ ἐλευθερίας ἔπαθον, ἀπὸ ἧς δὴ σὺ φῂς τοῖδε κέκτησθαι, τὸν Ρώμῃ δὲ, ὅσα ὑμῖν αὐτοῖς καθ' ἑτέρων, καὶ καὶ Αντιόχου τὸ μεγάλου στρατεύσασθαι, ὧν εἰσιν ἀπὸ ἡμῶν ἀναγκαῖοι ξύλαι πρὸ ὑμῖν. τοῖδε μὲν δὴ καὶ ἡμῖν ἕνεκα καὶ αἰτιώσεως ἡμῶν, καὶ τύχης εἰς ὄν νῦν ἀδυλώτου, καὶ συμμαχίας καὶ προαιρέσεως ἐς ὑμᾶς ὦ Ρωμαῖοι λελέχθω, πρὸς σὲ δὲ ὦ Καίσαρ, καὶ αἰδὼς τίς ὄστιν ὀξαίρετος ἔς τε τὴν πόλιν, καὶ τὴν τὸ αὐτῆ ξοφιὼ τε σὺν καὶ παίδευσιν καὶ ἰατρικὴν, καὶ ὄσιαν ἣν ἔκτισας, καὶ τοὺμὸν διδάσκαλον αὐτὸ καὶ ἐμὲ ἔλπισον, τοῖς μὲν ἐς ἕτερα ξύνοις ποτὲ ἐμβαρυνθέντα, νῦν δὲ ἀπὸ τῆς πατρίδος αὖθις διαπεμφθέντα, ἵνα μηδ' αὐτὴ σοι πολεμεῖν δοκήσῃται, πεπαιδευμένος τε ἀπὸ αὐτῆς καὶ τεθραμμένος, μηδὲ ἥκοντα δυοῖν ἀπὸ δοκήσεις θατέρου, ἢ Ρόδιοις ἀποθανεῖν πρὸ-

" των, ἢ Καίσαρι ἀπαθῆσαι· συμβουλεύω δὲ ὑμῖν τῇ πρὸς Καίσαρα κλίσει, ταύτῃ δὲ ὑπὲρ τῆς
" Ρωμαίων πολιτείας ἀπλόμενον ἔργων, ἧσπερ ἡγεμόνας αἰεὶ ποιεῖσθαι πάντες ἔργου,
" ἧσπερ δ' ὠμόσατε, ὅτε ὑμῖν ἔναγχος ὁ θεὸς Γάϊου Καίσαρος συνεπήνεσε, καὶ σπον-
" δὰς ὑπὲρ τῶν ὅρκων ἐσπείσατε, καὶ δεξιὰς ἐπήνεσε, αἳ καὶ πρὸς πολεμίοις ἰσχύουσι,
" οὐ πρὸς φίλοις καὶ ἐσφῶσι· φείδου δὲ ὑπὲρ τῶν ἧσπερ καὶ δόξης τῆς ἀνθρώπους,
" ὡς οὐδὲν ἔτι σεμνὸν πρὸς Καίσαρος μᾶλλον, ὃ τοῖς ἀμύητοι τῶν ἀπίστων ἐς ἀ-
" πάντα ποιεῖ καὶ φίλοις καὶ πολεμίοις. Ταῦτ' εἰπὼν ὁ πρεσβύτης, οὐ μᾶλλον τῆς χλα-
" νίδος, ἀλλ' ἐπεδάκρυεν αὐτῇ, ὡς ἐρωτιάσας μᾶλλον ὑπὲρ ὧν ἔπραττε τὴν Καίσαρι, καὶ τα-
" χεῖαν τινὰ ἐπαναίδειαν, ὑφελόμενος δὲ ὅμως εἶπεν, Εἰ μὲν οὖν οὐ συνεβούλευσας Ροδίοις
" μὴ ἀδικεῖν με, σὺ με ἠδίκεις, εἰ δὲ διδάσκων οὐκ ἔπεισας, ἀμείνω σοι ἠδικημένῳ
" δὲ δή που σαφῶς· ὃ μὲν πρῶτον ἀδίκημα, συμμαχίαι αὐτῶν, καὶ προρώμενος
" ὑπὲρ τῶν παθόντων καὶ ἁρπασάντων· ὃ δὲ ὕστερον, τιμώντων μου Δολο-
" βέλλαν, ὃν οὐκ ἐπαθόντα οὐδὲ ἁρπάσαντα· ὃ δὲ μειαρώτερον, ἐμοῦ μὲν καὶ
" Βρούτου καὶ ὅσων ὑπὲρ τῆς βουλῆς ἀρίστων ἀνδρῶν φθονούντων τυραννίδα,
" καὶ τῶν πατρίδα ἐλευθερωσάντων, ὦ Ρόδιοι φιλελεύθεροι, Δολοβέλλα δὲ αὐτῶν
" καταδουλωσάντος ἑτέροις, οἷς δὲ καὶ ὑμεῖς νῦν οὕτως ἔχετε, ὑποκρίνεσθε ὀξέως
" τοῖς ἐμφυλίοις ἡμῶν. ἔστι δὲ ἐμφύλια μὲν, εἰ καὶ ἡμεῖς δικαστίας ὠρεγόμεθα, πό-
" λεμος δὲ σαφὴς ὁ γεγονὼς μὲν ὅτι δημοκρατίας πρὸς μοναρχίαν, καὶ δημοκρα-
" τίαν ἀδοήθητον καταλείποντι οἱ πρὸς καλοῦντες ὑπὲρ αὐξομένας, φιλίαν τε Ρω-
" μαίοις προφέροντες, οὐκ ἐλέγετε ἀκρίτους ὅτι θανάτῳ καὶ δημεύσει προγραφο-
" μένους, ἀλλ' ὑποκρίνεσθε πεύσεσθαι τῆς βουλῆς τῆς νῦν παρούσης, καὶ οὐδὲ
" ἀμύνειν ἑαυτῇ πω δικαιούσης, ἢ δὴ ὑμῖν ἤδη προαπεκρίναντο, οὐ οἷς ἐψηφίσαντο
" τοῖς ἀμφὶ τὸν ἔνα πρῶτον ἀμύνειν ἐμοί τε καὶ Βρούτῳ· σὺ δὲ εἴ μοί ποτε ἡμῖν προ-
" κτώμενος τι σεσωσμένον ἔσχατε, ὧν θυμηδίας καὶ μισθοὺς ἀπεκόμισθέ που, κα-
" ταλογίζη· ὅτι δὲ ἡμῖν ἐς τὸν ἐλευθερίαν καὶ σωτηρίαν ἀδικουμένοις οὐ συμμαχεῖτε,
" ὑπολαμβάνη, οἷς εἰκὸς ἦν, εἰ καὶ μηδὲν ἡμῖν ἐς ἀλλήλους ὑπῆρχεν, ἀλλὰ νῦν ἀρχὴ
" ἐλάσεως, ὑπὲρ μαχοῦσα τῆς Ρωμαίων δημοκρατίας δουλείας ὄντας. οἱ δ' ἄλ-
" λο τι τοιοῦτον ἔργων καὶ λογισμῶν σεσωσμένοι ἡμῖν προφέρετε, ἡγούμενοι μὲν ὑμῖν καὶ
" ταῦτα πρὸς Γάϊον Καίσαρα τῆσδε τῆς μοναρχίας ἡγεμόνα, λέγουσι δ' ὅμως αἱ συν-
" ῆκαι Ρωμαίοις καὶ Ροδίοις ἡ χρεία ἀλλήλοις ἀμύνατε· ἀμύνατε οὖν ἐς τὰ μέ-
" γιστα κινδυνεύουσι Ρωμαίοις· Καίσαρι ὑμῖν ὅτι ταῦτα σεσωσμένοις ταῦτα προφέρω,
" καὶ ὅτι συμμαχίαι καλαὶ, Ρωμαίοις μὲν, καὶ Ρωμαίων στρατηγὸς, ὡς φησι τὸ
" ψήφισμα τῆς βουλῆς, ὁ ὑπὲρ πόλεως ὑπατεύων ἡμῖν ἔταξε τοὺς τῆς Ἰονίου πέραν·
" τὰ δ' αὖ καὶ Βροῦτος ὑμῖν προστεί ψηφίσματα, καὶ Πομπήϊος τὴν θάλασσαν
" ὑπὸ τῆς βουλῆς ὑπατευόμενος, τὰς δ' ἱκετείας ὅτι τοῖς ψηφίσμασι καὶ οἵδε
" πάντες ὅσοι φθόνουσιν ἀπὸ τῆς βουλῆς, οἱ μὲν ἐς ἐμὲ καὶ Βροῦτον, οἱ δ' ἐς Πομπήϊον·
" ἔστι δὲ δήμου τὸ συγχείλωνον, Ρωμαίοις Ροδίοις βοηθεῖν, κἂν καθ' ἕνα χρήζουσιν· εἰ δὲ
" ὅτε στρατηγοὶ ἡμᾶς, οὔτε Ρωμαίους ἔτι, ἀλλὰ φυγάδας ἢ ξένους ἢ καταχρίτους, ὡς
" οἱ προσκαλοῦντες λέγουσιν, ἡγεῖσθε, ὑ προσὸς ἡμαῖς ὄντι ὑμῖν ἔτι, ἀλλὰ προσὸς Ρω-
" μαίους, ὦ Ρόδιοι, τὰ συγχείλωνα· ἡμεῖς δὲ ξένοι καὶ ἀλλότριοι τῷ σεσωσμένῳ ὄντες
" πολεμήσομεν ὑμῖν, ἐὰν μὴ ἐς πάντα κατακούητε. Τοιαῦτα μὲν ὁ Καίσαρος ἐπει-
ρωτήσαντος ὑπὲρ Ἀρχέλαου ἀπέλυεν· Ἀλέξανδρος δὲ ὁ Μυασεὺς οἱ Ροδίων ἡγού-

μῶνοι ταῖς τριάκοντα καὶ τρισὶ ναυσὶν ἀνήγοντο ὅτι Κάσπιον ἐς Μιῶδον, ὡς πρὸς καταπλήξοντες τῷ ὑπερπλῳ, καὶ ἅμα καὶ κύφως εἶχον ὑπόδους, ὅπερ καὶ Μιθριδάτης ἐς Μιῶδον ὑπερπλώσαντες, ἐδόκουν ἐς ὃ τοῦ πολέμου τέλος εὐτυχῆσαι, εἰρεσίᾳ δὲ ἐς ὑπόδυξιν χρώμενοι, τῷ τε πρόσθεν ἡμέρᾳ ἠνύσαντο τὸν Κύδνον, καὶ τῆς ὑπερβάσης ἐπεμφαίνοντο τοῖς ἀμφὶ τὸν Κάσπιον οὐκ ἔτι πελάζοντες, οἱ δὲ θαυμάσαντες, ἀντεμήχοντο, καὶ τὸ ἔργον ἴσῳ ἑκατέρωθεν ἰσχύος τε τοῦ δυνάμεως. Ῥόδιοι μὲν γὰρ ναυσὶ κούφαις διέπλεόν τε τοὺς πολεμίους ὀξέως, καὶ περιέπλεον, καὶ ἐπανόδοις ἐχρῶντο, Ρωμαῖοι δὲ ὅτι ναυσὶ βαρυτέραις ὅτε συμπλακεῖεν, ἀπὸ βαρυτέρας ῥύμης ἐπιβάσεως, ὥσπερ ἐν πεζομαχίᾳ· τοῦ δὲ Κασπίου πλήθει νεῶν τοὺς πολεμίους περιλαβόντος, οἱ μὲν Ῥόδιοι περιπλῶν ἔτι καὶ διεκπλῶν οὐκ ἐδυνάσαντο, ἐμβολαῖσι δ' αὐτοῖς μόνον οὐ τὸ μετὰ πρῷραν καὶ πρύμναν, ἡ μὲν ἀμπειρία διέφθαρτο ὑπὸ τῆς στενοχωρίας κακυκλωμένοις, αἱ δὲ ἐμβολαὶ καὶ ἀποσιμώσεις ἐς βαρυτέρας τὰς Ρωμαίων ναῦς ἀσθενεῖς ἐλήγοντο, Ρωμαίοις δ' ἦσαν ἐς κυφοτέρας ὕπνοι, μέχρι Ῥόδιαι μὲν πρὸς αὐτοῖς ἀνέδραμον ξὺν ὅπλοις, καὶ δύο ἀνέρρᾶγησάν τε καὶ κατέδυσαν, καὶ αἱ λοιπαὶ βεβλαμμέναι διέφυγον ἐς τὴν Ῥόδον, αἱ δὲ Ρωμαίων ἅπασαι μὲν ἐπῆλθον ἐς Μιῶδον, ἐπισκυάζοντο δὲ καὶ τούτων αἱ πλέονες βλαβεῖσαι. τοῦτο μὲν δὴ τῆς ἐν Μιώδῳ Ρωμαίων τε καὶ Ῥοδίων ναυμαχίας τέλος ἦν, καὶ αὐτίκα γενομένου ὁ Κάσπιος ἀπὸ σφῶν καθῆκεν. ὡς δὲ ἐπισκάσαι τὰ σκάφη, διέπλευσεν ἐς Λώρυμα, Ῥοδίων τὸ φρούριον ἐν τῇ Περαίᾳ, καὶ ὃ πεζὸν ἐς τὴν Ῥόδον διεβίβαζεν ὅτι ὀλκάδων ὑπὸ Φανίου τε καὶ Λέντλου· αὐτοῖς δὲ ἐπέπλεε τὰς ὁλδοήκοντα ναυσὶν ἐσπλευσαμένας ἐς ὃ φοβερώτατον, καὶ περιῆσας τῇ Ῥόδῳ ὃ πεζὸν ὁμοῦ ἐς ὃ ναυτικὸν ἠσύχαζεν, ὡς ἐνδωσόντων τι τῶν πολεμίων· οἱ δὲ ἐπεμήχθησάν μὲν οὐδὲν θαρσοῦς, δύο δὲ καὶ τότε ναῦς ἀποβαλόντες συνεκλείσθησαν, καὶ ἀναδραμόντες ὅτι τὰ τείχη, πρῶτα τὸ ὅπλον ἐπλήρουν, καὶ ἀπεμάχοντο ὁμοῦ τοῖς περὶ τὸν Φανίου ἀπὸ τῆς ἠπείρου ἀποχλοῦσιν, καὶ τὸν Κάσπιον τοῖς περὶ θαλάσσῃ τείχισι τὸ ναυτικὸν οὐκ ἀνέπειμεν εἰς πεζομαχίαν ἐπαγαγόντα. ἐλπίζων γὰρ πιεσοῦντον, ἐπιφέρειν πύργους ἐπηυγμένους, οἱ τότε ἀνῆσαν τὸ Ῥόδος μὲν δὴ δύο πείρας καμοῦσα, ἔκ τε γῆς καὶ θαλάσσης ἐπολιορκεῖτο, καὶ σφίσιν ὡς ἐναργῶς ἐλπὶς καὶ ἀποκόπτειν προεκέκαστο αὐτοῖς ἐς πολιορκίαν, ὅθεν ἐσῆλθεν ἀγώνεσθαι τείχισμα τὴν πόλιν ἢ χερσὶν ἢ λιμῷ· καὶ τὰ δὲ Ῥοδίων οἱ στενωτέρῃ καθεώρων, καὶ Φανίου αὐτοῖς καὶ Λέντλος διελέγοντο. χρονιόντων δ' ἔτι τούτων, ἄφνω Κάσπιος ἐν μέσῃ τῇ πόλει μετ' ὀλίγου γρατῦ, βίας μὲν σὺν μισᾶς φανείσης, σὺν κλιμάκων ἔργοις, εἷλον δὲ οἱ πολλοί, καὶ ἐδόκει ἁλῶναι, τοῖς περιοῦσιν αὐτῷ τῶν πολιτῶν ὑποφοίξαι πυλίδας, καὶ ἐξέφ τῆς πόλεως καὶ προμηθείας ἔσφαλεν. ὧδε μὲν ἐάλωκει Ῥόδος, καὶ Κάσπιος ἐν αὐτῇ προυκάθητο ὅτι βήματος, καὶ δόρυ τοῦ βήματος προέσατο, ὡς ὅτι δορυαλώτου, ἀπεμεῖν τε κελεύσας ὃν γρατὸν ἀκριβῶς, καὶ θάνατον ὑπερπύξας, εἴ τις ἀρπάσειε ἢ βιάσαιτό τι, αὐτὸς ὀξὺ ὠμόστερον ἐκάλει Ῥοδίων ἐς πεντήκοντα ἄνδρας, καὶ ἀριθμὸν ἐκάλεσε θανάτου, ἐπέρεισι δὲ ἀμφὶ τοὺς πέντε καὶ εἴκοσιν οὐχ ὑπερθεῖσι, φυγὴν ἐπέπαπτε. χρήματα δὲ ὅσα ἐν ἱεροῖς, ἢ χρυσὸς ἢ ἄργυρος, ἐν ἱεροῖς τε καὶ δημοσίοις πρῶτα συλήσας, ἐκέλευσε καὶ ὃν ἰδιωτικὸν ἐκφέρειν τοῖς κεκτημένοις ἐς ἡμέραν ῥητήν, καὶ ἐπεκήρυξε τοῖς μὲν ἔτι κρύφα θάνατον, τοῖς δὲ μηνύσασι δικαίαν, δούλοις δὲ καὶ ἐλευθερίαν· οἱ δ' ἐν μέσῃ πολλοὶ σὺν ἐκρυφθησαν, οὐκ ἐς τέλος ἐ-

πίζοντες ἀφίξεσθαι τὴν ἀπειλήν, διὰ δὲ μιᾶς ἡμέρας καὶ τὴν μεσημβρίαν, ἔδειπνόν τε, καὶ ὡς ἕκαστοι ἑτέρωθι λαβόντες, οἱ μὲν ἐκ γῆς ἐφώρουν, οἱ δὲ ἐκ θαλάσσης ἐφ' ἁλιευτικῶν ἐφοίτων, οἱ δὲ ἐξέφερον ἐκ τῆς χώρας πολὺ πλέονα τῶν ἐπιτηδείων. αἱ μὲν δὴ Ῥοδίων συμμορίαι διὰ δὲ ἦσαν, καὶ Λύκιος Οὔαρος αὐτοῖς μὴ φεύγειν ὑπελέλειπτο· ὁ δὲ Καύνιος ἐδούλωτο τῇ ἐπιχειρήσει τῆς ἐμπόσεως, καὶ τῷ πλήθει τῶν χρημάτων, ἐπιπάσσειν ὅμως καὶ τοῖς ἄλλοις ἔθνεσι τῆς Ἀσίας ἅπασι φόρους ἐτῶν δέκα συμφέρῃ, καὶ οἱ μὲν ἐπείθοντο σιωπῇ. ἐξαπέλλεται δὲ αὐτῷ Κλεοπάτρα μνήμουσα Ἀλεξάνδρου μεγάλου τε καὶ ἐπιφανοῦς βασιλέως Καίσαρά τε καὶ Ἀντώνιον· τὰ γὰρ ἐκείνων αἰεὶ μνήμη καὶ τέως Ἀλεξ. ὅτι ἐπέτρεψε Καίσαρι, τότε μᾶλλον ἠρᾶτο ἀλλ' οὐκ Καισαρίωνος φόβον. ὁ δὲ Μᾶρκος μετά τε ὁπλιτῶν ἀρίστου τέλους, καὶ ἱππέων ἀνὰ ὀκτὼ καὶ ἑξήκοντα καταφράκτων, ἐς Γελοπόνησον ἔπεμπε καὶ λοχᾶν ἐπὶ Ταίναρον, ὡς ἐσομένους ἐν τῇ Γελοποννήσου λείαι ὅσοι ἔφθασε. τὰ δ' ἀμφὶ Λυκίᾳ καὶ Βρούτου μικρὰ ἀνὰ τὴν ἀμφὶ τοῦτον ἐς ὑπόμνησιν ἀναλαβόντι ἄμεινον, ἐπὶ διὰ δὲ· ὅτε ἐπὶ Ἀπουλήιον γραπταί τε ἀνὰ εἰλήφει, ὅσην Ἀπουλήιος εἶχε, καὶ χρήματα ἐς ἑξακισχίλια καὶ μύρια τάλαντα, ὅσα ἐκ τῶν φόρων τῆς Ἀσίας συνείλεκτο, πρὶν ἐλθεῖν ἐς Βοιωτίαν, ἀφῖσα μὴν δὲ αὐτῷ τῆς βουλῆς τοῖς τε χρήμασιν ἐς τὰ πρόσω χρῆσθαι, καὶ Μακεδονίας ἄρχειν, καὶ τῆς Ἰλλυρίδος ὅτι τῇ Μακεδονίᾳ, τὰ μὲν ὁ Ἰλλυριοῖς πεῖσι τέλη τῷ στρατῷ ἐπαλαμβάνῃ, Οὐατινίου τοῦ ἐπιτρέψαντος ἄρχοντος Ἰλλυριῶν ἐπιδόντος, ἐν δὲ ἐκ Μακεδονίας ἀφείλετο Γάιον ὃν ἀδελφὸν Ἀντωνίου, πίσαρα δὲ ὅτι τούτοις δύο στρατηγῶν, ἐκτὸς τὰ πρόσω εἶχε, Γαΐῳ Καίσαρι τὰ πολλὰ αὐτῶν ἐστρατευμένα· εἶχε δὲ καὶ ἱππέων πλῆθος, καὶ φιλικοὺς, ἐκ τοξότας, καὶ τοὺς Μακεδόνας ἐπαγωγὸς, ἐς τὸ Ἰταλικὸν ἥκοι ἐς πον· ἀγείρητο δὲ αὐτῷ στρατὸν ἔτι καὶ χρήματα στρατυχία Θρᾴκιος διὰ δὲ λήσεται, Γολεμοκρατία χωρὶς ἄνος τῶν βασιλικῶν, ἀναιρεθέντος αὐτῷ τοῦ ἀνδρὸς ὑπ' ἐχθρῶν, δείσασα ἐπὶ τῷ παιδὶ, ἔπ ὅπτι παιδὶ, ἦκεν αὖθις φέρουσα, καὶ ἐσεχείρισε Βρούτῳ· ἐσεχείρισε δὲ ἐς τοὺς τοῦ ἀνδρὸς ἡσαυρούς, ὁ δὲ ὃν μὲν παῖδα Κυζικηνοῖς ἀναστέφειν ἐπέδωκε, μίσει χολάσειν ὅτι τὴν βασιλείαν καταγελᾶν, ἐν δὲ τοῖς ἡσαυροῖς οὖρε πλῆθος χρυσίου τε πλῆθος καὶ ἀργύρου, καὶ τοῦτο μὲν ἔκοπε, καὶ νόμισμα ἐποίει. ὡς δὲ ἦλθέ τε ὁ Καύνιος, καὶ ἔδοξε Λυκίοις καὶ Ῥοδίοις ἀφελέσθαι, ἐπράπτετο Λυκίων ὅτι Ξανθίοις πρότερος· οἱ δὲ τάδε πρὸς ἀσφάλειαν καπήλων, ἵνα μὴ ἐς καπάλισιν αὖθις ὁ Βροῦτος μηδὲ ἐς ὕλιν ἔχοι χρῆσθαι, καὶ τὴν πόλιν πρὸς ἐπαφρώσαντες, ἀπεμάχοντο ἀπὸ τῆς τάφρου, ὃ μὲν βάθος οὖσης πεντήκοντα ποδῶν βαθυτέρας, ὃ δὲ πλάτος κατὰ λόγον τοῦ βάθους, ὥστε πρὸ αὐτὴν ἑστῶτες ἠκόντιζόν τε καὶ ἐπέζυον, ὥσπερ ἐν μέσῳ ποταμὸν ἔχοντες ἀπέρατον, ὁ δὲ Βροῦτος αὐτὴν ἔχων βιαζόμενος, καὶ σπεύδοντα τὴν ἐργαζομένων ποιεῖσθαι, καὶ ὅτι τάφρον ἐς ἡμέραν καὶ νύκτα ἐμέλλε, καὶ τὴν ὕλιν μακρόθεν, ὥσπερ ἐν τοῖς ἀγῶσι, σὺν δρόμῳ καὶ βοῇ μετέφερεν, οὐδὲν ἐκλείπων ἀσυδὲς καὶ πόνου· ὅθεν αὐτῷ ὃ ἔργον ἦν πᾶσιν ἢ οὐκ ἔσεσθαι κωλυόντων πολεμίων, ἢ πολλοῖς μησὶ μόλις ἔσεσθαι, ὀλίγαις ἡμέραις ἐξείργαστο, καὶ οἱ Ξάνθιοι καταπλαγέντες ἐπολιορκεῖτο, καὶ αὐτοῖς ὁ Βροῦτος τοὺς μὲν ἐκ μηχανημάτων εἰς τὰ τείχη, τοὺς δὲ ἐκ πόδος ἐπῆλθ' ὅτι τὰς πύλας, καὶ πόμπας ἐσήλασε σὺν ἐχῷ· οἱ δὲ ἀκμῇσιν αἰεὶ κεκμηκότες ξυμφερόμενοι καὶ τετρωμένοι πολλοὶ, ὅμως ὑπέμενον, ἕως σφίσιν αἱ ἐπάλξεις

διέμενον, ὡς δὲ ἐς αὐτὰς κατεσύρησαν, καὶ οἱ πύργοι διερρώγεσαν, ὑπαντιπέμπουσι ὃ ἐσόμενον ὁ Βεσσῦτος, ἐκέλευσε ταῖς ἐφέδροις τὴν πυλωρὸν τάξιν ἀποσῶσαι, καὶ οἱ Ξανθίοι νομίσαντες ἀφυλαξίαν καὶ ἀμέλειαν εἶναι τῆς τάξεως, νυκτὸς ἐξέβαινον μὴ λαμπάδων ἁπτομένων τὰ μηχανήματα· ταχὺ δὲ ὑπ' ἰσχυροῦ ῥεύματος αὐτοῖς τὴν Ρωμαίων ὑποδραμόντων, σεισφθῆναι αὐτοὺς ἐς τὰς πύλας, καὶ τῆς φυλακῆς αὐτὰς προσαποκλεισθέντων ὑπὸ δίους, μὴ σεισεσπίσειεν οἱ πολέμιοι, φθόγγος ἰὼν Ξανθίων πολὺς ἀμφὶ τὰς πύλας ἀποκεκλεισμένων. οὐ πολὺ δ' ὕστερον ἐξέβαινον αὖθις οἱ λοιποὶ τὰς μεσημβρίας, διὰ χωρύσιος πάλιν τῆς τάξεως, καὶ ὑπερῆσαν τὰ μηχανήματα ἅπαντα ἀθρόως, πεπιτασμένων δ' αὖθις τὴν πυλωρὸν ἀφ' ὁ πρότερον πάθος, σεισφοίτησαν ἀμφὶ δισχιλίους μάλιστα Ρωμαίων, καὶ ἑτέρους δ' εἰσωθεῖ μυρίους ἀμφὶ τὰς εἴσοδον, ἐπέπεσον αἰφνίδιοι αἱ πύλαι, εἶθ' ὑπὸ τοῦ Ξανθίων, εἴ τε καὶ αὐτομάτως τῶν χαλαστηρίων διαῤῥαγέντων, ὥστε τὴν ἐσβιασαμένων Ρωμαίων ταῖς μοῖρ' ἀπολέσθαι, ταῖς δὲ σῴζειν ἀπολειφθεῖσαι, τὰς πύλας οὐ δυνάμενοι ἔτι διὰ παντὸς χρόνου διαπασσητήριον ἡμερῶσαι· βοηθοῦντες δ' ὑπὸ τῶν Ξανθίων, βιασάμενοί ποτε, μόλις ἐς τὴν ἀγορὰν ἐπὶς οὖσαν διέφαινον· ἐξυβρίζοντες δὲ χαλεπῶς, καὶ σῶν ἔχοντες αὐτοὶ τάξιν ἢ ἀκόσμητον, ἀφ' ὁ Σαρπηδόνιον, ἵνα μὴ κυκλωθεῖεν, διέφαινον· οἱ δ' ἔξω τείχους Ρωμαῖοι, ἐπὶ τὴν σῴζειν ἀγωνιακοῶντες καὶ διδιότες, Βεσσῦτον ἐπιθέοντος αὐτοῖς, ἐς πᾶσαν ἐμεμίζοντο πεῖραν, οὔτε ταῖς πύλαις δυνάμενοι ῥᾴξαι σιδήρῳ ἐπιβεβλημέναις, οὔτε κλιμάκων ἢ πύργων ἐμπεφρασμένων βιάζεσθαι, ἀλλ' οἱ μὲν ἐκδιάζειν κλίμακας, οἱ δὲ κεραίας ταῖς τείχεσι προσβιβάντες, ὡς ἀφ' κλιμάκων ἐπιχείρειν, οἱ δὲ καὶ σιδήρια ὀξέα καλωδίοις ἐπιζώντες, ἐσφενδόνων τὰ σιδήρια ἐς ὃ τεῖχος ἄνω, καὶ ὅτι καταπαγείη τινὰ αὐτῶν, ἐς αὐτοὺς ἀΐσσειν. Οἰκοδομῆς δὲ γείτονες ἀφ' τοῦ ἐς τοὺς Ξανθίους ἔχθρας τῷ Βεσσῦτῳ ξυμμαχοῦντες, ἀφ' ὧν χρημάτων ἐπεξεβάτευον ἄνω, καὶ αὐτοὺς ἰδόντες οἱ Ρωμαῖοι, ἐμιμοῦντο ὑπομόχθως, καὶ πολλοὶ μὲν ἐξέπιπτον, εἰσὶ δ' οἳ τὸ τεῖχος ὑπερβαίνοντες, καὶ πυλίδα ἀνέῳξαν, ἣ προσεταύρωτο πυκνοτάτοις σαυρῶν, καὶ τοὺς βύπλωστάτους αἰωρουμένους ὑπὸ τὰ σαυρώματα ἐσπερίεχον, καὶ πλείους ἡμέρας τὰς πύλας ἔκλειον, οὐ προβεβλημέναις ἔτι τῷ σιδήρῳ τὰ σύνδεσμα, ἀμυκοπλόκτων αὐτοῖς ἅμα ἔξωθεν ἑτέρων ἐς ὃ αὐτὸ καὶ συνεργούντων, Ξανθίων δὲ σὺν μεγάλῃ πόνου βοῇ τοῖς ἀμφὶ τὸ Σαρπηδόνιον οὖσι Ρωμαίοις ὑπαντιόντων, δείσαντες ὑπὸ αὐτῶν ὅσοι πρὸς ταῖς πύλαις σύνδεσίν τι τῶν ἔξωθεν αὐταῖς ἔκλεον, ὑπὸ μεμιωόδους ὁρμῆς ἐβιάζοντο, τῷ διαῤῥήξαντες ἐσίσθαι μόνοι, δεύοντος ἄρτι τοῦ ποδὸς μὴ ἀλλαγῆς, ἵνα σύμβολον εἴη τοῖς σὺν τοῖς οὖσιν. Φεύγουσης δὲ τὸ πόλεως οἱ Ξανθίοι ἐς τὰς οἰκίας σὺν ἔπεχον, ἐς τὰ φίλτατα σφῶν κατέχοντες, ἐκόπτε πρὸ σφαγῆς ὑπέχοντα· οἰμωγῆς δὲ γεγομένης, ὁ Βεσσῦτος νομίσας ἁρπαγὴν εἶναι, ὃν τάχιστα ἀνῆρε ἀφ' κηρύκων, ὡς δὲ ἔγνω ὃ γεγόμενον, ᾤκτειρεν ἀνδρῶν φρονήματα φιλελεύθερα, καὶ κατέσβεσε τάχιστα, οἱ δὲ καὶ τοὺς φέροντας ἔδεισαν, καὶ τὰ σφέτερα πρῶτα ἀνελόντες, ἐς πυρὰς προσενεγκάμενοι σὺν ταῖς οἰκίαις ἐπέθεσαν, καὶ ὃ πῦρ ἅψαντες, ἑαυτοὺς ὑπεκατέσφαξαν. Βεσσῦτος δὲ τὴν ἱερὰν προεισώσας ὅσα ἐδύνατο, μόνος προφόντας εἶχε Ξανθίων, καὶ σὺν τῶν ἀνδρῶν γυναῖα ὀλίγα ἐλεύθερα καὶ ἄνανδρα, σῴζειν ἐς ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα πάντας. Ξάνθιοι μὲν δὴ τελευτῶσι ὑπὸ σφῶν αὐτῶν ἀπώλλυντο ἐλευθερίας οὕνεκα. καὶ

γδ ὅτι Αρπάλου τῦ Μήδου Κύρῳ τῷ μεγάλῳ στρατηγῶντος, ἔδει σφᾶς αὐτὴ δουλοσύνης διέφθειρεν, καὶ Ἐφέσιοι Ξανθίοις ἡ πόλις ἀμυνηθῆσα ὑπὸ Αρπάλου τότε ἐγένετο, καὶ ὅτι Αλεξάνδρου τῦ Φιλίππου φασὶν ὅμοια παθεῖν, οὐχ ὑποστάντας ὃ σεισθὲ Αλεξάνδρῳ μὴ ξυσπεῖσθαι γῆς ἀρχὴν ὑπακοῦσαι. Βρῦγες δὲ ἐς Πάταρα ἀπὸ Ξάνθου κατῆλθ, πόλιν ἐοικυῖαν ὀπτανείῳ Ξανθίων, καὶ ὠφελήσας αὐτοῖς ὃν στρατὸν, ἐκέλευσεν ἐς πόντον ὑπακοῦσαι, ἢ ἐᾷ Ξανθίων συμφορᾶς ὠφελεῖσθαι, ὠφελήσατό τι αὐτοῖς οἱ Ξάνθιοι ὀδυρόμενοι ἐᾷ σφέτερα, καὶ πέραιοῦντες ἀμείνονα βουλεύσασθαι, Ξανθίοις ἢ σεισθὲ ἀποκρίνασθαι πω τῶν Γαπαρέων, ἐδίδου ὃ λοιπὸν αὐτοῖς τῆς ἡμέρας ἐς σκέψιν, καὶ ἀνεχώρει. ἅμα δὲ ἡμέρᾳ ὠφελήσαν· οἱ δὲ ἀπό τε τῦ τείχους ἐδόων ὑπακοῦσαι ἐς ὅ τι βούλοιτο, καὶ ἐᾷ πύλας ἀνέῳγυον· ὁ δ' ἐσελθών, ἔκτεινε μὴ σεσένα, οὐδ' ἐξήλασε. χρυσὸν δὲ καὶ ἄργυρον ὅσον ἡ πόλις εἶχε συναγαγών, ἐκέλευε καὶ ὃν ἰδιωτικὸν ἕκαστος ἐσφέρειν ὑποζημίας καὶ μαινόμασιν, οἷοις ἢ Κάσπος ἐκήρυξεν ὁ Ρόδιος· καὶ οἱ μὴ ἐσίφερον· περίπαν δὲ ὃν δεσποτῶν ἐμήνυσε χρυσίον κρύψαι, καὶ πεμφθὴ λοχαγῶ ὃ χρυσίον ἔδιξεν, ἀνδρῶν δὲ ἀπόντων, ὁ μὴ δεσπότης ἐσώπα, ἡ δὲ ἐκείνου μήτηρ σεσώζουσα ὃν υἱόν, εἶπε τὸ βοῶσα αὐτὴ ὃ χρυσίον κρύψαι, ὁ δὲ οἰκέτης οὐδὲ ἀνέρωτον μὴν, τὴν μὴ ἤλεγχε ψευδομένην, ὃν δὲ κρύψαντα· καὶ ὁ Βρῦγες ὃν μὴ νεανίαν ἀπέδιξατο τῆς σιωπῆς, καὶ τὴν μητέρα τῦ παιδὸς, καὶ μεθῆκεν ἀμφοτέρους ἀπαθεῖς ἀπέναι ὃ χρυσίον φερομένους, ὃν δὲ οἰκέτην, ὡς πέρα τῦ σεσάγματος ὑπουλοῦσθαι ἄλλοις δεσπότας, ἐκρέμασε. τῷ δ' αὐτῷ χρόνῳ καὶ Λέντλος ὑπατεύων ἀπεστάλη Αντώνιος Μυρέων ὑπηνέμου, τὴν τε ἄλυσιν ἔρρηξε τῦ λιμένος, καὶ ἐς Μύρα ἀπῆλ· Μυρέων δὲ ἀποστάντων δεκαπέντε μηνῶν ὁμοίως, ἐς Βρῦτιον ἐπανῆλ. καὶ ὃ χειμὼν ὃ Λυκίων ἐς Βρῦτιον ἐπαρέσθαι, συμμαχήσειν τε ὑπισχνούμενοι καὶ ἐσοίσειν, ὅσα δύναιντο, ὁ δὲ αὐτοῖς ἐσφορᾶς τε ἐπέβαλε, καὶ Ξανθίων τοῖς ἐλευθέροις ἀπέδωκε τὴν πόλιν, καὶ ὃ ναυτικὸν ὃ Λυκίων ἅμα τοῖς ἰδίαις ναυσὶν ἐκέλευε πλεῖν ἐς Αβυδον, ὅθεν καὶ ὃ πεζὸν αὐτῶν ἦγε, ἐᾷ Κάσπιον ἐξ Ιωνίας ἀνέμενεν, ὡς ἐς Σηστὸν ὁμοῦ διαβαλοιῶντες. Μοῦρκος δὲ ὁ Γελλιανοῦ ναυλοχῶν Κλεοπάτρας, ὅπῃ ἔμαθεν αὐτὴν ὑπὸ χειμῶνος ἀμφὶ τὴν Λιβύην βλαβῆσθαι, καὶ ἐᾷ ναυάγια εἴδε μέρει τῆς Λακωνικῆς ἐκφερόμενα, καὶ σεισθὲ ἀρρωστίᾳ μὴν ἐς ἐᾷ ἑαυτῆς ἐπανιοῦσθαι, ἵνα μὴ δι' ἀσθενείαν εἴη μὴ ξυσπεῖσθαι πλοῦσιν ὅτι Βρεντεσίου, καὶ ἐς τὴν ὑπειμένην τῷ λιμένι ἦσαν ὁρμισάμενος, ἐκώλυε τὴν ὑποζύγιον τῷ πολεμίων στρατιὰν ἢ ἀγορὰν ἐς Μακεδονίαν περαιοῦσθαι, καὶ αὐτὸν ὁ Αντώνιος ἀπεμάχετο ναυσὶ μακραῖς ὅσας εἶχεν ὀλίγας, ἀπεμάχετο ὃ ἐν πύργοις ὃς ἐπῆλθ ἐπὶ πρεσβείᾳ, ὅτι ὃν στρατὸν ὀλκάσιν ἐκπέμπει καὶ μέρη, πυθόμενος ἀπὸ τῆς γῆς πολὺ φυλάττων, ἵνα μὴ καταλαμβάνοιντο ὑπὸ τῦ Μούρκου· καὶ ἐπαθῶν δὲ ἐκάλεσε Καίσαρα Γομπήϊον Σέξτου καὶ Σικελίαν σεῖ αὐτὸ Σικελίας ναυμαχοῦντα. ἔδει δὲ εἶχε καὶ ἐᾷ σεῖ Γομπήϊον· νεώτερος ὢν ὅδι τῦ Μάγνου Γομπήϊου παῖδων, ὑπερώφθη μὴν ἐᾷ σεῦτα ὑπὸ Γαΐου Καίσαρος σεῖ Ισπανίαν, ὡς οὐδὲν μέγα φρονεῖντα καὶ ἀπειρίᾳ ἐρασθύμου, καὶ ἦλθ το σεῖ ὃν Ωκεανὸν ληστεύων σεὺν ὀλίγοις, καὶ λαθάνων ὅπῃ εἴη Πομπήϊος· πλεόνων δὲ ἐς ὃ ληστεύειν αὐτῷ σευιόντων, χείρ τε ἰῶ ἢ δεξιὰ καρτερὸς, ἐᾷ ἐξεφάνη Πομπήϊος ὢν, καὶ αὐτίκα ὅσοι τῦ παρόντος ἢ τῦ ἀδελφοῦ γραφῶται γεγονότες ἦλῶντο, ὡς ἐς οἰκεῖον ἡγεμόνα σεῶ ἥκοντες, καὶ

Αφρικὴν ἐκ Λιβύης ἀφίκετ' αὐτῷ ἀφηρημένος τὰ πατρῷα, ὡς μοι πρόσθεν εἴρηται· ᾧδε δὲ αὐτῷ πλήθους ὁμοῦ, ἔργα τε ἐν ἡδονῇ λησταῖς ἐποιεῖτο, καὶ ὄνομα τῇ Πομπηΐου διὰ ὅλου τοῦ Ἰβηρίας, διὰ τὰ τῶν ἐθνῶν οὕτω, πρεσβύτατός τε καὶ μεγαλοπρεπέστατος, καὶ εἰς χεῖρας ἐκ παρόντος ἐλθεῖν τοῖς ἡγουμένοις αὐτῆς ἀπὸ Γαΐου Καίσαρος, ὃν ὁ Γάϊος πεῖραν ἐποιήσατο στρατῷ πλέοντι Καρχηδόνα ἐκπολεμήσοντα Πομπήϊον, ὁ δὲ καὶ τούτῳ κουφότερος ὢν ἐπιφαίνεσθαι ἄφνω, καὶ ἀφιππάζεσθαι ἐκ ἀπροσδοκήτου, καὶ πόλεις ἤδη τινὰς ἑλὼν ἐχυρότατάς τε καὶ μεγίστας· καὶ ὁ Γάϊος ἔπεμψε τῷ Καρχηδόνα ἀφεδρεύσοντι Ἀσίνιον Γαλλίωνα πολεμεῖν Πομπηΐῳ, ὃν ἐκεῖνα πολεμοῦντα αὐτῶν ὁμοίως ἀφανίσειν τε, ὅ τε Γάϊος Καῖσαρ ἀπῄρει, καὶ ἡ βουλὴ κατεκάλει Πομπήϊον· ὁ δὲ ἐν Μασσαλίᾳ ἡγούμενος, ἀπεστάλη ἐπὶ τὰ ἐν Ῥώμῃ, αἱρεθεὶς δὲ ἐκ τῆς θαλάσσης ἀρχῆς, καθ' ἣν ἦρχεν αὐτός τε ὁ πατὴρ, ἐς μὲν τὴν πόλιν οὐδὲν ὡς ἀπῆλθεν, ὅσαι δὲ πόλεις ἐν τοῖς λιμέσιν ἦσαν, λαθὼν ἐξέπλευσεν στρατῷ ὃν εἶχεν ἀπὸ τῆς Ἰβηρίας· ὑπηγημονίᾳ δὲ τῆς ὅλης ἀρχῆς, ἐς Σικελίαν διέπλευσε, καὶ Βιβυνικὴν ἀρχὴν ἀπὸ τούτου οὐ πρόσθεν ἔσχε τὴν ἦσον, ἐπολιόρκει, μέχρι προσγραφέντες ὅτι θανάτῳ καὶ φυγόντες ἐκ Ῥώμης Ἰρτιός τε καὶ Φάνιος, ἔπεισαν ἐκπέμψαι Πομπήϊον Βιβυνικὸν Σικελίας. ᾧδε μὲν ὁ Πομπήϊος Σικελίας ἐκράτησε, καὶ ταῦς ἔσχεν, ἐν ἦσον ὑπεκειμένῳ τῇ Ἰταλίᾳ, καὶ στρατὸν ἤδη πολὺν, ὅσον τε προσῆκον εἶχε, καὶ ὅσοι οἱ φεύγοντες ἐκ Ῥώμης ἐλθόντες ἢ δοῦλοι ἦσαν, ἢ αἱ πόλεις ἐξ Ἰταλίας ἔπεμπον αὐτῷ, αἱ ἐς ὑπήκοια τοῖς στρατοῖς ἐπαγγελόμεναι· ταῖς γὰρ δὴ γνώμαις αἷς μάλιστα τὸν νίκην ἦν αὐτοῖς ἀπάντων, καὶ ἐς ὅσα δυνάμεως χρῆσθαι τότε ἔμελλον, ὑποδιδράσκοντές τε ὧν πατρίδων· ὡς οὐκ ἔτι πατρίδων οἱ δυνάμενοι, ξυνέφυγον ἐς Πομπήϊον αἰσχύνην τε ὄντα καὶ ἀσφάλειαν ἅπασιν ἐν τῷ τότε πρῆσσον· ἦν δὲ αὐτῷ καὶ ναυτικὸν ἀνδρῶν ἐκ Λιβύης καὶ Ἰβηρίας ἔμπειρον θαλάσσης, ὥστε καὶ ἡγεμόσι καὶ ναυσὶ καὶ πιστῷ καὶ χρήμασιν ὁ Πομπήϊος ἐπῆρτο. καὶ τούτων ὁ Καῖσαρ ἐπάκτιος ὤν, ἔπεμπε Σαλουϊδιηνὸν ὀπίσω νεῶν τόλου Πομπηΐου ὡς δύο ἐρέσσαι ἔργον ἐξελεῖν ἀπὸ πλέοντα, καὶ αὐτὸς ἦλθε διὰ τῆς Ἰταλίας, ὡς αὐτῷ Σαλουϊδιηνῷ συμβολήσων ἀπὸ Ῥήγιον· Σαλουϊδιηνῷ δὲ ὁ Πομπήϊος ἀπήντα μεγάλῳ τόλῳ, καὶ περὶ τοῦ πορθμοῦ ναυμαχίας ἀμφὶ δὲ Σκύλλαιον αὐτοῖς ἡγουμένοις, αἱ μὲν τοῦ Πομπηΐου ἦσαν κουφότεραί τε οὖσαι καὶ ναυτικώτερον ἀνδρῶν ἀπὸ χειρὸς καὶ ἐμπειρίαν προσῆκον, αἱ δὲ Ῥωμαῖαι, ἅτε βαρύτεραι καὶ μείζους, ἐμάχοντο· ὡς δὲ ὁ στενὸς τοῦ πορθμοῦ κλύδωνι ἐπιλήπτου, καὶ διέσπα τὴν θάλασσαν ἐφ' ἑκάτερα ἀπὸ τοῦ ῥοῦ, αἱ μὲν ἦσαν ἐμάχοντο ἀπὸ ἔρους τε καὶ κλύδωνος, αἱ δὲ ἀμφὶ τὸν Σαλουϊδιηνὸν οὔτε ἐσῶντες βεβαίως ἀπὸ ἀνθείας, οὔτε τοῖς κώπαις ἔτι ἀναφέρειν δυνάμενοι, οὔτε τὰ πηδάλια ἔχοντες ὑπείθη, σκευαρέοντο, ὥστε κλύσαντος ἐς δίνλιον ἐσπίπτειν ἤδη τοῦ ῥοῦ, προσῆκεν ὁ Σαλουϊδιηνὸς ἀνεκάλει, ὑπεχώρει δὲ καὶ ὁ Πομπήϊος· νῆες δὲ ἑκατέρων ἴσαι διεφθάρησαν, καὶ αἱ λοιπαὶ λελωβημένας τε καὶ πεπονημένας ὁ Σαλουϊδιηνὸς ἐπεσκύαζεν, ἀναχωρήσας ἐς λιμένα προσῆκον τοῦ πορθμοῦ Βαλάρου. ὁ δὲ Καῖσαρ ἐπιλθὼν, Ῥηγίοις μὲν καὶ Ἱππωνιάταις μεγάλας πάσης ἀδείας ἔδωκεν ἀναλύσαι αὐτοὺς ἐκ τοῦ ὑπηκόου· ἐδίδου γὰρ ὅτῳ ἐπὶ τοῦ πορθμοῦ μάλιστα καλοῦντες δὴ αὐτὸν Αντωνίου κατασυδῶν, διέπλει προσῆκον αὐτὸν ἐς Βρεντέσιον, ὃ ἄριστα ἔχει Σικελίας, Πομπήϊον, καὶ Σικελίαν ἀφῃρημένος ἐκ τοῦ τότε. Μοῦκιος δὲ ὑπὸ τοῦ Καίσαρος, ἵνα μὴ ἐν μέσῳ γένηται Αν-

τωνίου τε καὶ Καίσαρος, μικρὸν ἀναχωρήσας τῆς Βρεντεσίου, ταῖς ὁλκάσιν ἐφύλαττεν ἐν ᾧ πόρῳ ὁ στρατὸς ἐς Μακεδονίαν ἐκ τῆς Βρεντεσίου διαφερούσας· αἱ δὲ πρεσβεπέμποντο μὲν ὑπὸ τείρων, πυθόμενος δὲ πολλοὺς καὶ θεοὺς οἰκείου θυμοῦ, διεπίδοσθαι ἀδίκως, ὑπὲρ τῶν πρεσβυτῶν διηλθούσας, ἐν ὁ Μοῦρκος ἀχθόμενος, ὅμως ἐφήδρευσεν ἐπαινούσας καιρὸν· αἱ δὲ καὶ τότε ἐξ αὖθις ἑτέρῳ στρατὸν ἄγουσαι, διέπλεον ἱστίοις στρογγύλοις, μέχρι πᾶς ὁ στρατὸς καὶ ἐπ' αὐτῷ Καῖσάρ τε καὶ Αντώνιος διέπλωσαν· καὶ ὁ Μοῦρκος ὑπὸ τοῦ δαιμόνου βεβλάφθαι νομίζων, ὑπέμενεν ὅμως ἐκ τῆς Ιταλίας αὖθις διαπλεύσας πρεσβευτὰς, ἢ ἔφασ, ἢ τὸν ὁπλιτεύοντα στρατὸν, βλάπτων ὅσα δυνατὸς, καὶ αὖτῳ Δομίτιος Αηνόβαρβος ὑπὸ τῆς ἀμφὶ ὄν Καίσαρι, ἐς ὃ αὖθις ἔργον ὡς χρησιμώτατον δὴ, μὴ νεωστὶ ἡβῶν πεντήκοντα καὶ τέλεις ἑτέρου καὶ ἑξήκοντα ἔφη· ὡς γὰρ οὐκ ἔχουσι ταῖς ἀμφὶ τὸν Καίσαρα ἔφασ ναυφιλεῖς ἑτέρωθεν, ἐδόκει καὶ ἐκ τῆς Ιταλίας διαχειρίζειν· οἱ μὲν δὴ ναυσί τε μακραῖς ἑκατὸν καὶ τεσσαράκοντα, καὶ ὑπηρετικαῖς πλέοσι, ἐς στρατὸν πολλῷ διαπλέοντα ἰωνάχλευον. Κεδίκιος δὲ καὶ Νωρβανὸς, οἷς ὁ Καῖσαρ καὶ Αντώνιος μὴ ὀκτὼ τελῶν ἐς Μακεδονίαν προεπέμφεσαν, ἐκ Μακεδονίας ἐχώρουν ἐπὶ Θράκης τῆς ὀρείου χιλίους καὶ πεντακοσίους σαδίους, μέχρι πόλιν καταβαίνουσι Φιλίππους, ἔστι δὲ τὰ Τορπιδῶν καὶ Σαλαπαίων τῆς Ρασκυπόλιδος ὄντα ἀρχῆς, κατέλαβον, ἢ μίαν διελθεῖν ὁδὸν ἐς τὴν Εὐρώπην ἐκ τῆς Ασίας τὸν γώρειον ὁδὸν, καὶ τοῦτο τοῖς ἀμφὶ ὄν Καίσαρι ἐς Σηστὸν ἐξ Αβύδου διαπέρασαι προεῖτο· ἀπεκεκρούκει. Ρασκύπολις δὲ καὶ Ράσκος ἦσαν ἀδελφὼ Θρᾳκίω βασιλικῶ, μιᾶς ἄρχοντε χώρας, ὁπότε τὴν γώμην τοῦ τῆς συμμαχίας διεφέροντο, καὶ Ράσκος μὲν τοῖς ἀμφὶ ὄν Αντώνιον στρατεύσας, Ρασκύπολις δὲ τοῖς ἀμφὶ ὄν Καίσαρα, τρισχιλίους ἱππέας ἔχων ἑκάτερος στρατεύσας πεζικοὺς δὲ τοῖς ἀμφὶ ὄν Καίσαρα τὴν ὁδὸν ὁ Ρασκύπολις ἔφη, τὸν μὲν δι' Αἴνου καὶ Μαρωνείας ὀπίσω τε καὶ ζωπὴν καὶ λεωφόρον οὖσαν ὑπὸ τὰ Σαλαπαίων στενὰ ἀγαγεῖν, κατέχοντα δὲ αὐτὰ τὴν πολεμίων, ἀμήχανα ἐς δίοδον εἶναι, τὸν δὲ παρόδιον τραπλασίονά τε καὶ χαλεπὸν οἶδε· τοῖς δὲ πολεμίοις ὑποδεβάντες, οὐκ ἐς κώλυσιν ὁδῶν μὲν αὐτοῖς ἀπεμπολᾶν, ἔφασι δὲ ἀπορίᾳ ἐς Θράκην αὖτε Μακεδονίας ὑποφεύγειν. ἐβάδιζον δὴ ὅτι Αἴνου καὶ Μαρωνείας, ὅθεν ὅτι Λυσιμαχίας τε καὶ Καρδίας, αἳ δὲ ἰσθμὸν τῆς Θρᾳκίου χερρονήσου διαλαμβάνουσι ὥσαν πύλαι, μὴ ἧσσον ἡμέρας, ἐς τὴν Μέλανα κόλπον ἀφίκοντο, καὶ τὸν στρατὸν ἐξεπέζουσιν αὐτοῖς ἐλθόντες πάντες ὁπλιτῶν σὺν ἀκοντιστῆρσι δώδεκα τέλη, Βεσσῶν μὲν ὀκτὼ, Καισίου δὲ σὺν ἑπτὰ, σὺν τέλεσι δισσοῖς, ἀλλ' ἐς δύο που τέλη μᾶλλον διαπεπληρωμένα, ὡς γίγνεσθαι μυριάδας ὁπλιτῶν ἀμφὶ τὰς ὀκτὼ· ἱππεῖς δὲ ἦσαν, Βεσσῶν μὲν Κελτοὶ καὶ Λυσιτανοὶ, τετρακισχίλιοι, καὶ Θρᾷκες καὶ Ιλλύριοι, Παρθυαῖοι δὲ Θεσσαλοὶ διακόσιοι, Καισίου δὲ Ιβηρές τε καὶ Κελτοὶ διακόσιοι, καὶ ἱππομαχοῦσι Αρράβες τε καὶ Μῆδοι καὶ Παρθυαῖοι τετρακισχίλιοι, σύμμαχοι δὲ εἵποντο βασιλῆς καὶ τετράρχαι Γαλατῶν τῆς ἐν Ασίᾳ, πεζοί τε ἄγοντες πολλοὺς ὄχλους, καὶ ἱππέας ὑπὲρ πεντακισχιλίους· τοσοῦδε μὲν στρατὸς τοῖς ἀμφὶ ὄν Καίσαρα ἐπὶ τῆς Μέλανος κόλπου διεκρίθη, καὶ τοσοῦδε ἐχώρουν ὅτι ὃ ἔργον, τὸ λοιπὸν ἔχοντες ὅτι τὰ ἀναγκαῖα χρῆσθαι· καθήραντες δὲ αὐτοὺς τοῖς νομιζομένοις, διεπλήρουν ταῖς ἐκ τῆς ἐπιτελεμένων ὕσιν ὀφειλομένας ἔτι δωρεὰς πολλῆς μὲν εὐουσίας, χρημάτων προσηκόντες, οἰκειό-

οἰκειούμενοι δὲ ταῖς δόσεσιν αὐτοὺς, Γαΐῳ μάλιστα Καίσαρι τοὺς πλέονας ἐσφαλθέντος, μή τις εἰς τὴν ὄψιν ἡ ὁμωνυμία τοῦ νέου Καίσαρος παρεισέλθοντος καὶ αὐτῆς, ἔδοξε τούτου χάριν καὶ δημηγορῆσαι. βῆμά τε οὖν ἐπήχθη μέγα, καὶ οἱ στρατηγοὶ μὴ πρὸ τῆς βουλῆς μόνον ἐς αὐτὸ ἀναβαίνοντες, ὁ δὲ στρατὸς αὐτῶν ὅ τε ἴδιος καὶ συμμαχικὸς κάτω παρεστάντες, ἤδοντο αὖθις ὅτι τῇ ὄψει τοῦ πλήθους ἀλλήλων ἑκάτεροι, ἰσχυροτάτη σφίσι φανεῖσα, καὶ θάρσος ἔτι ἀμφοτέροις αὐτίκα καὶ ἐλπὶς ἰσχυρὰ τοσῶνδε στρατηγοῦσιν, αὐτά τε παρόντα πρότερον τάδε τοῖς στρατηγοῖς ὂν στρατὸν ἐς πίστιν ζωῆς. ἔκλυσι γὰρ εὔνοιαν ἐλπίδες κεναί· θορύβου δὲ ὡς ὁ τοιοῦτος ὄχλος, οἵ τε κήρυκες καὶ οἱ σαλπικταὶ σιωπὴν ἐποίουν, καὶ θρασύμηνις ποτὲ ὁ Κάσσιος (προὔχων γὰρ ἡλικίᾳ) προελθὼν μικρὸν ἀπὸ τῆς τάξεως ἐς τὸ μέσον, ἔλεξεν ὧδε,

" Ὁμοῦ ἀγὼν προῆκεν ὑμᾶς, ὦ συστρατιῶται, κοινὸς ὤν, ἐς πίστιν ἀλλήλοις συνάγαι, ζωάσιμος δὲ καὶ ὅσα ὑμῖν ξυμφορώτατα πάντα ἔδοξεν, ὃ μεγίστη πίστις ἐστὶ τοῖς αὐτοῖς ὦν ἐς τὰ μάλιστα ὑπηκόους εἶναι, αἱ δ' ἐλπίδες εἰσὶν ἀπὸ τῆς ἀρετῆς ὑμῶν τε τῶν γεγενημένων καὶ ἡμῶν, οἷς ὅπῃ τῶν βημάτων τῶνδε ὁρᾶτε, τοσούσδε καὶ τοιούσδε ἄνδρας ἀπὸ τῆς βουλῆς, ἔστι καὶ πλῆθος τοῦδε σκηνῆς, ὅσον ἴστε, σίτου τε καὶ ὅπλων, ἔτι χρημάτων, καὶ νεῶν, καὶ συμμαχιῶν, κατά τε ἔθνη καὶ βασιλέας· ὥστε ἃ χρὴ τὸν λέγοντα τοῦδε καλῶς ἐς παρασκευὴν τὰ ὁμόσοια, οἷς ἥ τε τοῦδε σκηνὴ καὶ τὰ ἔργα κοινὰ ὄντα ζωάγαι. ἔστι δὲ ὧν ἀφαιροῦσιν ἡμᾶς δύο ἄνδρες ἐχθροί, ἵστε μὲν αὐτὰ ἀκριβέστατα, καὶ δι' αὐτὸ συστρατεύσαντε ἡμῖν ἐπίμονοι, δοκεῖ δὲ καὶ νῦν ἐπεξελθεῖν ἔτι τοῖς αἰτίοις, ἃ μάλιστα ὀλιγαρχίαν τε πολέμου καλλίστην τε οὖσαν ἡμῖν καὶ δικαιοτάτην τοῖς παροῦσιν. ἡμεῖς γὰρ Καίσαρα, ὁπόταν μὲν τοῖς πολέμοις συστρατεύωμεν τε αὐτῷ μεθ' ὑμῶν καὶ στρατηγούμενοι, ὅτι μέγα ἡγούμεθα, καὶ φίλοι διετελοῦμεν ὄντες, ὡς μὴ δοκεῖν αὐτὸν δι' ἔχθραν ὑφ' ἡμῶν ὑπερβεβουλεῦσθαι· τοῖς δὲ εἰς τὴν εἰρήνην ὑπομεμαθηκόσιν οὐχ ἡμῖν τοῖς φίλοις, ἐπὶ καὶ τούτοις παρεπιμένομεν, ἀλλὰ τοῖς νόμοις καὶ τῷ κόσμῳ τῆς πολιτείας, ὧν σὺ μὲν νόμος, οὔτε ἀρίστης ἀρχῆς κύριος οὔτε δημοτικὸς ἔτι ὤν, ἀλλ' ἅπερ ἅπαντα οἱ πατέρες ἡμῶν ἥρμοσαν, ὅτε τοὺς βασιλέας ἐκβαλόντες ἐπώμοσάν τε καὶ ἐπέταξαν τὸν μὲν ἀνέξεσθαι βασιλέων ἐς ὃ μόνον ἑτέραν ᾧ τινι ὅρκῳ βοηθοῦντες οἱ τῶν ὁμωμοκότων ἔκγονοι, καὶ τὰς ἀρὰς ἀπορρήξαντες ἀφ' ἑαυτῶν, οὐχ ὑπέμειναν ἐς πολὺ προϊδεῖν ἕνα ἄνδρα, εἰ καὶ φίλος ὢν ἡμῖν καὶ χρήσιμος, τά τε κοινὰ χρήματα καὶ στρατόπεδα καὶ ἀρχὰς ἀπὸ τοῦ δήμου, καὶ ἡγεμονίας ἔθνη ἀπὸ τῆς βουλῆς ἐς ἑαυτὸν προφέροντα, καὶ νόμους ἀντὶ τῶν νόμων, καὶ κύριον ἀντὶ τοῦ δήμου, καὶ αὐτοκράτορα ἀπὸ τῆς βουλῆς γιγνόμενον ἐς ἅπαντα· ὧν ἴσως ὑμεῖς οὐκ ἀκριβῶς ἠσθάνεσθε, ἀλλὰ μόνον αὐτοῦ τοῦ τὸ τοῖς πολέμοις ἀρετοῦ ἐωρᾶτε, νῦν δ' ῥᾴδιόν τε αὖ καὶ οὐ μόνον ἔστι περὶ ὑμᾶς μέρος καταμάθοιτε. ὁ γὰρ δῆμος ὑμεῖς, ὃ μὲν τοῖς πολέμοις ὑπακούετε ἐς πάντα ὡς κυρίοις τοῖς στρατηγοῖς, ὃ δὲ κῦρος τοῦτο τὸ τοῖς εἰρηνικοῖς ἐφ' ἡμῖν δρᾶν ἁμαυσάτῳ αὐτοὶ, παρεβουλεύσατε μὲν τῆς βουλῆς, ἵνα μὴ σφαλείητε, κρίνοντες σφ' αὐτοὶ τὰ ψηφιζόμενοι τῷ φυλακὴ ἡ λόγοις, καὶ ἀποφαίνοντες ὁπότου τι τὰ δημοσίοις τοῖς στρατηγοῖς, ὅτι δὲ ταῖς χρηστηρίαις καὶ τὰ μέγιστα δικάζετε, κολάζοντες ἢ ἀμύνοντες, ὅτε κολάσεως ἢ ἀμύνης ἀξίως ἄρξαι μὲν ὑμῶν· ἡ δὲ ἀπόδοσις ἥδε τιμωρίαν, ὦ πολῖται, ἐς ὕδατος μοῖραν ἀκεραν ὑπερήγαγε, καὶ τοὺς ἀξίους ἐτίμησε, καὶ οἱ τετιμημένοι χάριν εἶχον ὑμῖν· ἀπ' ἰσότητος τῆς ἐξουσίας ὕπατον ἐποίησαν Σκιπίωνα, ὅτι αὐτῷ παρὰ Λιβύῃ ἐμαρτυρήσατε, καὶ δημάρχους ἐποιήσατε δι' ἔτους

" ἕκαστον, οὓς ἐβούλεσθε διοικεῖσθαι ὑμῖν αὐτοῖς ὑμῶν εἶναι δίοι· καὶ νῦν μοι καταλέγει τὰ
" πολλὰ ὅσα ἴστε, ἀλλ' οὐκ ἀφ' οὗ Καῖσαρ ἐδωρήσατο, οὐκ ἀρχεῖόν τινα, οὐ στρατη-
" γὸν, οὐκ ὕπατον, οὐ δημάρχου ἐκλεγομένου ἔτι, οὐκ ἐμαρτυρήσατε οὐδενὶ, οὐκ ἀ-
" μοιβὴν εἴχετε δοῦναι μαρτυροῦντες· οὐ κεφαλαίῳ δὲ εἰπεῖν, οὐδεὶς ὑμῖν χάριν ὠ-
" φέλει νῦν ἀρχῆς, οὐκ ἡγεμονίας, οὐκ οἰκήσεως, οὐ δίκης· ὃ γὰρ οἴκοθεν ἀπόντων ἐλήφετο,
" οὐδ' αὖθις ἐδωρήθητε ὑπὸ τοῦ κρατήσαντος τοῖς δημάρχοις ὑμῶν ὑφειλόμενοι, ἵνα τινὰ αἰδῶ
" ὑμῶν αὐτῶν ἀρχὴν ἐσήσασθε ἔτι), καὶ ἱερεῖ καὶ ἄσυλον ἀπεφήναμεν, ἀνὰ δὲ τοὺς ἀσύλους
" εἴδετε τὸ ἀρχεῖον τὸ ἄσυλον καὶ τὸ ἐνθάπτα τὸ ἱερὰ εἰς ὕβριν ἀφαιρουμένους ἀκρίτους
" ἀπὸ μόνου τοῦ σώματος, ὅτι ἔδοξεν ὑμῖν χαλεπῆναι τοῖς καὶ βασιλέα αὐ-
" τὸν ἐλέσθαι τοσαυτάκις, ὃ καὶ μάλιστα ἐπαιδῶς ἰὼν εἶχεν ἡ ὀργὴ δι' ὑμᾶς. ὑμε-
" τέρα γὰρ καὶ τῆς βουλῆς ὅστις ἡ τῶν δημάρχων ἀρχὴ, ὅτι μεμφθαι δεῖ σφῶν οὐ
" δυναμένη ὃν ἄνδρα, οὐδὲ ἐς κρίσιν ἐπαγαγεῖν ἀφ' ἑαυτοῦ στρατηγόν, ἃ καὶ αὐ-
" τοὶ τέως ὅλα τῆς πόλεως, ἑαυτοῦ ἐπιποίητο ἴδια, ὃν ἔτι λοιπὸν ἐξεῖναι ἀμύνα-
" σθαι τὴν τυραννίδα ἐπινόησεν, ἐς ὃ σῶμα ὑπεβουλεύσατο. ἔδει δὲ τὴν μὲν γνώ-
" μην ἡγεῖσθαι τῶν ἀρίστων, ὃ δὲ ἔργον, ὀλίγων· ἐπεὶ δὲ ἐλήφθη, αὐτίκα ἡ βουλὴ τὴ
" καινὴν γνώμην ἐξέφηνε, σφῶν μὲν, ὅτε καὶ τυραννοκτονικὰ ἐψηφίζοντο ἔτι),
" ὑπερόντος δὲ αὖθις Αντωνίου, καθ' ὑστεροχρονίαν ἀπαξίας, καὶ οὐδὲ ἡμῶν ἀξιούντων
" ἀφ' ἑαυτῆς πόλει μᾶλλον, ἢ δι' αὐτὴν τὴν πατρίδα βοηθεῖν, οὕνεκα μὲν ἀπέ-
" χοντο, οὐκ ἐθέλοντες ἐφυβρίζειν τῷ Καίσαρι, ἀλλὰ μίσης τῆς τυραννίδος ἀπηλλά-
" χθαι· ἀμυνεῖσθαι δὲ ἀπόντων ἐψηφίσαντο ἔτι), καὶ σφέτερον ἔπι, φόνου μὴ ἔτι) δί-
" κης· καὶ μικρὸν Αντωνίου ὃ πλῆθος ἐφ' ἡμῖν δημοκοπήσαντες, ἡ βουλὴ καὶ
" ἀρχαὶ ἐθνῶν τῶν μεγίστων καὶ ἡγεμονίας ἔδοσθαι ἡμῖν, καὶ γῆς ἀπόφηναν ἡγεῖσθαι
" ἀπάσης ἀπὸ τοῦ Ιονίου μέχρι Συρίας, πότερον ὡς σύμμαχοι καλέζοντες, ἢ ὡς δώ-
" ροφόροις παρφύσι τε ἱεραῖς καὶ ῥαδδοις καὶ πελέκεσι κεκοσμημένοις· ὧν λόγῳ καὶ
" Γομφηίου ὅτι νέου ἔσθ' ὑμῖν ἐς ταῦτα ζωγραφηθέντος, ὅτι δὲ μόνου Γομφηίου Μά-
" γνου τοῦ πρώτου περὶ τῆς δημοκρατίας ἀγωνισαμένου παῖς, καὶ ὅτι μικρὰ τὴν τυ-
" ραννίδα ἰὼν ὤχλει λαμβάνων περὶ Ιδηείας, κατεκάλεσέ τε ἐκ τῆς φυγῆς, καὶ ὃ ὑ-
" μνημα αὐτῷ τῶν πατρώων ἐκ τῶν καινῶν ἔκρινας ἀποδοῦναι χρημάτων, καὶ θα-
" λασσοκράτορα ἀπόφηναν, ἵνα καὶ κεῖνος ἀρχὴν ἴνα ἔχοι δημοκρατικὴν ὦν· ἃ δὲ
" πλέον ἔργον ἔπι τῆς βουλῆς ἢ σύμβολον ὑπιζήτειτε, ὧν κατὰ γνώμην αὐτῆς πάλα
" πεπραγέναι, πλὴν ἢ λόγῳ μόνον ὑμῖν ἔπι ὁμολογῆσαι, ὃ καὶ αὖθ' ὑπερέζεσι καὶ ἐρῶσι,
" καὶ λέγοντες ἅμα ὑμᾶς ἀμείψονται μεγάλαις δωρεαῖς, ὅταν εἰπεῖν καὶ ἀμείψασθαι
" δυώνται; νῦν μὲν ὡς ἔχουσιν ἴστε, πρεσβεύφοι) χρεὶς δίκης, καὶ τὰ ὅλα αὐτῆς δη-
" μεύει), καὶ κλείνου) χρεὶς καθ' δίκης ἐν οἰκίαις, ἐν γυναιξὶ, ἐν ἱεροῖς, ὑπὸ στρατιωτῶν,
" ὑπὸ δεσπότων, ὑπὸ ἐχθρῶν, ἐκ μυχῶν δύ' ἀστυ μένου, καὶ δυωκόμενοι πάλα-
" χθ τῶν νόων τὸν ἐλέσθαι φθόγγον ἑώντων· ἐς ὃ τὴν ἀγορὰν ἐς ἣν ὑπὲρ τοὺς πολε-
" μίου κεφαλὴν, ἀλλὰ ὅπλα μόνα καὶ ἔμβολα καὶ ἐφέστηκεν, ὑπάτων ἄρμ καὶ
" στρατηγῶν καὶ δημάρχων καὶ ἀγορανόμων καὶ ἱππέων κεφαλαὶ πεπέκασται, καὶ γέρα
" τούτων ὅστ' τῶν κακῶν ἀειμένα. τῶτο γὰρ ἐπανάστασις τῆς ὅστ καὶ πάντων, ὅσα τέως
" ἰὼ ὕπουλα, καὶ δόδρολήψια ἀφῆδα, ἐς μίσπ ποικίλα γυναικῶν τε καὶ ἡώ, καὶ ἀ-
" πελθυθέρων καὶ οἰκετῶν, ἐς τοῦτο ἤδη ἐς τοὺς ἔπους ἡ πόλις ὑπιτέτευσται, καὶ
" τῶνδι τοῖς πατρῴοις ἡγεμόνες εἰσὶν οἱ τῆς ἀνδρες αὐτοὶ πρὸ τῶν ἀνῶν, ἀδελ-

" φεις ἢ ἡίους ἢ ὁπότερ' ἂν προσχάψαντες λέγεται ποτε πρὸς τὴν ἀγχιῶλίτων
" βαρβάρων ἡ πόλις ἁλῶναι, ἢ οὐδενὸς ἀπέτεμνον οἱ Κελτοὶ κεφαλάς, οὐδὲ σὺ-
" θεν ζῶν δυνηπηλύτους, οὐδὲ πολεμοῦσιν ἐπὶ λαθεῖν ἢ φυγεῖν ἐφθόνουν, οὐδ' αὐτοί πω
" πόλιν οὐδεμίαν ὧν δεῖ ἐλάσσομεν, τοιαῦτα διεξήκαμεν, οὐδὲ ἑτέρους ἐπυθόμεθα
" διαλῦναι οἷα νῦν, οὐκ ἰδιώτης πόλις, ἀλλ' ἡγεμονὶς ἀδικεῖται πρὸς τὴν αὐτὴν
" ἁμάρτημα ἢ διορθῶσαι τὰ κοινὰ κεχλευστοπηλύτων. Τί τοιοῦτον εἰργάσατο Ταρκύνιος;
" ὃν ἀφ' ἑνὸς μιᾶς γυναικὸς ὕβρεν οὐ ἔρωτος ἡμομηνίου, βασιλέα τε ὄντα ἐξέβαλον,
" καὶ βασιλεύεσθαι ἀφ' ἓν ἅρμα οὐκέτι ὑπέστημεν. ἢ τάδε ὦ πολῖται προφαντ-
" τες οἱ πρῶς, ἡμᾶς σὺναγεῖς λέγουσι, καὶ φασι μὴ ἀμύνῳ Καίσαρι, προσχάφου-
" σι δὲ τοὺς οὐσὶ ὑπεδημιοῦργας ὅτε δυνήσῃ, ὧν καὶ οἵδε εἰσὶν οἱ πλέονες οὓς ὁρᾶτε,
" ἀφ' πλοῦτον ἢ ἡμος ἢ γνώμην δημοκρατικῆς ἀρχαιρεσίας προσεγεγραμμένοι· ᾧ
" λόγῳ καὶ Πομπήιος μὴ' ἡμῶν προσεγράφη, πρῶτα μὴν ὧν τοῦ Ἰβηρείαν, ὅ-
" τε ἡμεῖς ἐδρῶμεν, ὅτι δὲ ὅστ δημοκρατικοῦ παῖς, ἀφ' τὴν αὐτὴν αἰτίαν ὑπὸ
" μὴν τῆς βουλῆς κατεκλήθη τε καὶ θαλασσοκράτωρ ἐγένετο, ὑπὸ δὲ τῶν τει ὧν
" προσεγράφη· τί δὲ γυναῖκες ὅτι Καίσαρι ζωσέγνωσαν αἱ ἐς φόρας προσεγεγραμ-
" μέναι; ἢ δὲ ὁ δῆμος, ὁ μέχρι δέκα μυριάδων ἡμῶν ἅπαντα τὰ ὅπλα κεκτημένος
" ὑπὸ μὴν μὴ ὑμᾶς καὶ ζημίας; ᾧ τίλη καινὰ καὶ ἐσφορὰς ὁπλογράφουσι, καὶ τάδε
" δὲ προφάσεις, οὐσὶ ὡς ἀνεπλήρωσθην τοῖς στρατιώταις σφίσι τὰς δωρεάς· ἡ-
" μεῖς δὲ οἷς ἀσταθὲς οὐδὲν εἴρηται, καὶ τὰ ἐπηγγελμένα διδώκαμεν, καὶ ἕτερα
" ἔτι μεῖζον ἔχομεν ἐς ἀμοιβὰς μείζονας· οὕτως ἡμῖν καὶ ὁ δαιμόνιον ὡς δίκαια
" προφάσουσιν ὁπλομαβάτ, ὅτι δέγε τὴν δαιμονίῳ καὶ τὰ προὸς ἀνθρώπων ὁ-
" ρᾶν ἔχετε, ἐς τοὺς ὑμῶν πολίτας ἀποβλέποντες, οὓς εἰδότε μὴν στρατηγοῦντας
" ὑμῶν πολλάκις, καὶ ὑπαλθόντας ἑπαρουμένους, ὁρᾶτε δὲ προὸς ἡμᾶς ὡς θύα-
" γεῖς καὶ δημοκρατικοὺς καταπφυγόντας, καὶ τὰ ἡμέτερα ἡρημένους, ἢ ζωθυ-
" χομένους ἡμῶν ἐς τὰ λοιπὰ καὶ σεσωσμένους· πολὺ γὰρ δικαιότερα ἡμεῖς ἢφα
" τοῖς προεσώσασιν αὐτοὺς ἐκριζώσαμεν, ὧν ἐκεῖνοι τοῖς ἀναιροῦσιν. οὐδὲ ἐρῶσιν ἡ-
" μᾶς Γάϊον μὴν, ὅτι ἡξίου μόνος ἄρχειν, δυνηπόλας, τοὺς δὲ τὴν ἐκείνου προσε-
" ποιουμένους ἀρχὴν ὑποφεῦγον μὴνύοντας, καὶ μὴ ἐς αὐτὸν, ἀλλ' ἐς ὃ μέσον τῶν
" δήμων προσηνέγκας τὴν πολιτείαν ᾗ τὰ πάντα προσγράφεται· ὡς οὖν οὐκ ἀ-
" πὸ τῆς αὐτῆς γνώμης αἰσθομένων πολεμεῖν ἑκατέρων, ἀλλὰ τὴν μὴν ὑπὸ δυ-
" ναστείας καὶ τυραννίδος, ᾧ τὸ ταῖς προσγραφαῖς ἐπίδηξαι ἤδη, ἡμῶν δὲ οὐδὲν
" ἀλλ' ἢ μέτον, ἵνα τῆς πατρίδος ἐλευθερωθείσης, ἰδιωθῶμεν ὑπὸ τοῖς νόμοις εἰκό-
" τως, οἵδέ τε οἱ ἄνδρες, καὶ προὸς τούτων οἱ γοιὰ τὰ ἡμέτερα κρινοῦσι. μεγίστη δὲ ἐλ-
" πὶς τὸ πολέμοις ὅστ ὃ δίκαιον· μηδὲ τῳ, εἰ Καίσαρος ἐγένετο στρατιώτης, ὅτε
" τοιῶν ἔτι ἴτω· οὐ γὰρ ἐκείνου γε ἦμεν οὐδὲ τότε, ἀλλὰ τῆς πατρίδος, οὐσὶ οἱ δό-
" μοι μαθὸν καὶ δωρεαὶ Καίσαρος ἦσαν, ἀλλὰ τῦ κοινοῦ, ἐπεὶ οὐδὲ νῦν ἐστι Καισ-
" σίου στρατὸς, οὐδὲ Βρούτου μᾶλλον, ἢ Ρωμαίων, ἡμεῖς δὲ ἐσμεν ὑμῶν συστρα-
" τιῶται, Ρωμαίων στρατηγοὶ, καὶ εἰ τάδε καὶ οἱ πολεμιώτατοι ἡμῖν ἐφέστασιν, ἐνίω
" κινδύνως ἅπασι τὰ ὅπλα καθαθέσθαι, καὶ τοὺς στρατοὺς πρώτας ἀποδιῶναι
" τῇ πόλει, κἀκείνῳ ἐλέσθαι τὰ σεσωισσόλα, καὶ εἰ δίκηται ταῦτα, προσκα-
" λούμεθα· ἐπεὶ δὲ οὐ δίκηται, οὐσὶ μὸ δίξαιτο ἔτι ἀφ' τὰς προσγραφὰς
" καὶ ὅσα δῶρα ἔδρασθην· ἴωμεν ὦ συστρατιῶται, μετὰ τε πίστεως ὑγιοῦς καὶ προσθυ-

μίας ἀδίλου στρατευσάμενοι Ρωμαίων τῇ τε βουλῇ καὶ ᾧ δήμῳ μόνοις ἐπ' ἐλευθερίᾳ· διακοσιοστῶν δὲ πρώτων, Ἰωλκῷ, καὶ βύβις ἄγαν ἀξιοῦντων, πλεῖς ὁ Καῖσαρ τῇ στρατιᾷ, κατεκήρυξεν αὐτὸς σιωπῇ, καὶ αὐτὸς ἔλεγε, Θεοὶ μὲν ὅσοι πολέμων δικαίων διασώζονται, τῆς πίστεως ὑμᾶς, ὦ συστρατιῶται, καὶ στρατιᾶς ἀμείβονται· ἐγὼ δὴ ἐς μὲν θεσπιῶν στρατηγῶν στρατιᾶς, ἢ ὅτι πλέονα ἢ ἀμείνονα ἔσχον ἡμῖν, ἢ ἄλλοις πολεμίοις, μάθετε οὕτως· πάλαι μὲν ὁ πλείστων ἴσα αὐτοῖς μὲν πολλὰ, πολλὰ καὶ ὅτι τῶν χρόνων μᾶλλον πολλαχοῦ καταλιπόντες, ἐπαύσω δὲ καὶ ναυσὶ πολὺ στρατιᾷ χρόνῳ, ἢ συμμάχοις βασιλεῦσί τε ἔθνεσι τοῖς μέχρι Μήδων καὶ Παρθυαίων· καὶ ἡμῶν μὲν οὐκ ἐστὶν οὐδὲν πολέμιοι, ἡμεῖς δ' αὐτῶν καὶ τῶν νῦν, Πομπηΐου τε ὁμογνώμονα ἡμῖν ἔχοντα τὸν Σικελίαν, καὶ Μάρκιον τὸν τῶν Ἰονίων· καὶ ἐμοὶ ὁ Νωβανὸς τόλμῃ πολλῷ μᾶλλον ἐπαρσίᾳ δαψιλεῖ, καὶ δύο τέλεσι στρατοῦ, ἢ ἕξ ὅταν αἰεὶ διὰ πλέονος ἐποχλοῦσιν· ἀλλὰ καθαρεύσας πολεμίων ἡμῖν τῆς ὅπιθεν γῆς καὶ θαλάσσης, χρήματά γε μὴν, ἃ πίνες καλοῦσι νῦν πολέμου, ἐμοὶ μὲν οὐκ ἔστιν, οὐδὲ ἀπίδωκέν πω τὰ ὑπερημένα ᾧ στρατᾷ, οὐδὲ χρὴ δίξαι ἀπάντησε τὰ τῶν στρεγαφῶν, οὐδενὸς τῶν ὑπαίθρων ὠνουμένου χωρία ὑπὲρ φθορᾶς, οὐδὲ ἑτέρωθεν βιαιοῦσι, πεπυμμένης σάσεσι καὶ ἐσφοραῖς δὲ στρεγαφαῖς τῆς Ἰταλίας· ἡμῖν δὲ οὐκ πολλῆς φερνίδος καὶ τὰ πρόσθεν ὅτε θαψιλῆ, ὡς αὐτίκα ὑμῖν δῆλα χρείσασθαι, καὶ ἔτερα πολλὰ ὅπου τούτοις ἀπὸ τῶν ὄπιθεν ἐθνῶν στρεσοδεύεται συμφερόμενα· ἔσφαι δὲ, ὁ δυσπορώτατον ὅτι στρατῖς μεγάλοις, ἐκείνοις μὲν οὐκ εἰσὶ, πάλαι δὲ οὐκ μόνης Μακεδονίας ἔθνος ὀρεῖον, καὶ Θεσσαλίας χώρας βεσαχίας, καὶ τάδε χρὴ καὶ γλῶ αὐτοῖς φέρεσθαι καὶ παθοῦσιν· εἰ δ' οὐκ Λιβύης ἐπάγοιντο ἢ Λυκαονίας ἢ Ἰαπυγίας, δίκλεισουσι πρώτα Πομπηΐος τε καὶ Μοῦρκος καὶ Δομίτιος· ἡμῖν δὲ καὶ εἰσὶ καὶ φέρονται καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀπίνως δίκ θαλάττης ἔκτε νήσων καὶ ἠπείρων ἁπασῶν, ὡς ἀφ' Θρᾴκης ὅτι ποταμοὶ Εὐφράτης, καὶ τάδε ἀκωλύτως, οὐδενὸς ἡμῖν ὄντος ὄπιθεν ἐχθροῦ, ὥστ' ἐφ' ἡμῖν ἔσται καὶ τὰ χωρία ὅ ἔργον, καὶ ὅτι σχολῆς σκιδνάμενοι τοῖς πολεμίοις λιμῷ. Ταῦτά δὲ μὲν ὑμῖν καὶ ταῦτά ἐστιν, ὦ συστρατιῶται, πρὸς δὲ Πομπηΐου φερνίδος ἕτοιμα· τὰ δὲ λοιπὰ αὐτοῖς δύαλογον ἀπὸ τούτου τῶν τε ὑμῶν καὶ τῶν θεῶν· ἡμεῖς δ' ὑμῖν ὅτι τοῖς στρατηγοῖς ἀποδόντες ἅπαντα ὅσα ὑπεχήμεθα, καὶ τὴν πίστιν ὑμῶν ἀμείψασθαι πλήθει δωρεᾶς, ἀμείψομεθα καὶ ὃ μεῖζον ἔργον ἀξίως αὐτῶν καὶ γνώμης θεῶν· καὶ νῦν δὲ ὅσον ἐς στρατιᾶς ἰοῦσιν ὅτι τὸ ἔργον ἤδη, σωτόδου τῆσδε καὶ λόγων τῶν δὲ ἕνεκα, ὅτι δώσομεν ὑμῖν βύβις ἀπὸ τοῦ δὲ τοῦ βήματος, στρατιώτῃ μὲν χιλίας καὶ πεντακοσίας δραχμὰς ἰταλικὰς, λοχαγῷ δὲ πέντε πλάσιον, καὶ χιλιαρχῇ δὲ ὃ δύαλογον.

Ταῦτα εἰπὼν, καὶ στρατοσκευάσας τὸ στρατὸν ἔργῳ καὶ λόγῳ καὶ δωρεᾶς, διέλυε τὴν ἐκκλησίαν. οἱ δὲ ὅτι μάλιστα ἐπήνουν ὅτι πλῆθος αὐτῶν τε καὶ βεβαιοῦσιν, καὶ στρατοῦ ὅσα εἰκὸς ἦν ὑποχωροῦσι· οἱ δὲ αὐτοῖς τὴν δωρεὰν αὐτίκα διηρίθμουν, καὶ ἕτερα ἀνθ' αὐτῶν τῷ στρατοφάσης πολλὰς τοῖς ἀρίστοις· τοὺς δὲ λαμβάνοντας ἀεὶ καὶ μίρη στρατοπέλυοι ἐς Δυρράχιον, καὶ αὐτοὶ μετ' ὀλίγον ἐφείποντο. δύο δὲ ἀετοὶ καταπαύστες ἐς τὴν σημείων δύο ἀετοὺς ἀπ' ἀγνώτου πεπονημένους, ἐκ λαφύρων αὐτοῖς, ἢ ὡς ἕτερος δοκεῖ, στρατεύσαντι καὶ πρὸ ἐμοῦ, δημοσίᾳ τε ἔσφης ἀπὸ τῶν στρατηγῶν ἠξιοῦτο, μέχρι στρατιᾶς τῆς μάχης ἡμέρας, ἀπέπιπτε. δύο δ' ἡμέραις τὸ Μέλανα κόλπον στρατοδεύσαντες, ἐς Αἶνον ἀφίκοντο, καὶ ὅτι Αἴνῳ Δορείσκου τε καὶ ὅσα δῆλα

μέχρι Σερρείου ὄρους παράλια, τῆς Σερρείου παροῦσης ἐς ὃ πέλαγος, αὐτὴ μὴν ἐς τὰ μεσόγαια διέχωρεσιν, Τύλλιον δὲ Κίμβρι μὴ τῆ ναυτικῆ καὶ πόλεις ὁπλιτῶν ἐνὸς καὶ πεζοτῶν πίνων, πλὴν ἀκτῆ παρεπλῆν ἔπεμπον, ἣ πάλαι μὴν ἐρημία ἦν, καθάπερ οὖ γλῶς οὖσα, τῆ Θρᾳκῆ οὔτε θαλάσσῃ χωριζόμενον, οὔτε ἐς τὰ παράλια κατοίκων ἀπὸ δέους τῆ ὁπλιτῶν. Ἐλλιμένων δ' αὐτῆ, ἑτέρωι τὰ καὶ Χαλκιδέων καταλαβόντων, καὶ θαλάσσῃ χωριζόμενον, ἰδίᾳ ταῖς ἐμπορίαις καὶ γεωργίαις, χαιρόντων σφίσι καὶ τῆ Θρᾳκῆ ἀφ' ὑπερκειμένων ὀρέων ἀμείψαι, μέχρι Φιλίππου ὁ Ἀμύντου ἐπὶ τε ἀνδρας, καὶ Χαλκιδέας ἐλθόντος, ὡς μηδὲν ἔτι πλέον οἰκόπεδα μόνον ἱερῶν ἐρᾶσθαι. τῆ δὲ ὧν τῆ αὐτῆ αὖθις ἔρημον οὖσαν ὁ Τύλλιος παραπλέων, ὡς οἱ περὶ τῆ ἀμφὶ Ὀρέστην εἴρητο, γραπτέδεις ὁπλιτῶν φάλαγγα μὲν μίαν καὶ διέχαφε, καὶ ταῖς ναυσὶ καθ' μέρη παρέπλουν, ἵν' οἱ περὶ Ὀρέστην ὡς ἀγχοῦ ὄντι ὁ τηρῶ τὰ γενόμενα ἐκλίποιεν, καὶ ἐλθόντα μὴν ὡς παρεσκευάσαντο. ἀπὸ γὰρ τῆς φαντασίας τῶν νεῶν ὁ Νυβαιὸς ὅτι τῆ Σαπαίων γενῶν ἐθορυβήθη, καὶ ἐκάλει Κεδίκιον ἐκ τῆ Τουρπίλων καὶ σπουδῆ ὅπλα συρῶν οἱ, καὶ ἐπεκούρει. τὰ δὲ τῶ Τουρπίλων γενόμενα ἐκλιφθέντα οἱ περὶ Ὀρέστην διώδυον, ἐκφανείσης δὲ τῶ ἑορτῆς, ὁ Νυβαιὸς καὶ ὁ Κεδίκιος τὰ Σαπαίων κατῆγον ἰσχυρῶς, καὶ πάλιν ἐπὶ ἄπορα τῆς ἀμφὶ Ὀρέστην, ἀθυμία τε ἐπέπιπτε μὴ δέοι σφᾶς ἢς ὑπερωρέκεσαν παρόδου ναῶ ἔχεσθαι, καὶ ἀνακλῆθρα τὰ ἰωύσμενα, ἀφὶ καὶ τῶ χρόνου καὶ τῆς ὥρας γιγνόμενα. ὧδε δὲ αὐτοῖς ἔχουσιν ὁ Ρασκυπολις ἔφη παρόδον εἶ) πῆ αὐτὸ ὃ τῆ Σαπαίων ὄρος ἡμερῶν πεζῆ, ἄβατον μὴν ἀνθρώποις ἐς ὃ ναῶ, ἀπό τε κρημνῶν καὶ ἀνύδρίας καὶ ὕλης πυκνῆς, ἰῶ δὲ ἐλάωσιν ὕδωρ τε ἐπάγεσθαι, καὶ ὁδοποιῆσαι γενῶ καὶ αὐτάρκη δίοδον, οὐ γνωσθήσεσθαι μὴν δῆ τῆ στενωρεφίαν σφῆ αἰωνοῖς, τῆ τεπάρτη δὲ ὅτι Ἀρπασσὸν ποταμὸν ἤξειν, ἐκπίπτοντα ἐς ὃν Ἕρμον, ὅθεν ἡμέρας ἔτι μιᾶς ἐς Φιλίππους ἔσεσθαι τοῖς πολεμίοις παρεσκευάσθαι, ὡς ἀπειλῆφθαι τέλεον αὖθις, καὶ σφῆ αἰσχρῶσιν ἔξω. τοῖς δὲ ἐδόκει τὰ λεχθέντα τῆς τε ἀνῆς ἀπορίας οὕνεκα, καὶ ἐλπίδι μᾶλιστα τῆ παρειλῆφθαι τοσάδε στρατῶ πολεμίων. παρεπέμπουσι δῶν μέρος, Λυκίφ Βίωλα παραδέντες ὁδοποιῆσαι μὴ τῆ Ρασκυπολιδος· οἱ δ' ὑπερόρθως μὴν, ὅμως δὲ ἔφθασαν αὐτὸ μὴ ὁρμῆς καὶ παρθυμίας, καὶ μᾶλλον ἐπί τινες αὖθις παρεπεμφθέντες ἐπεμῆλθον, ἰδίᾳ δὲ πολεμῶν εἰς ἀπόπλου λέγοντες, τῆ δὲ τεπάρτη καμόντες ἀπό τε κόπου καὶ δίψους ὑπολιπόντος ἤδη τι ἐν τῆ ὕδατος ὃ ἐπῆγον, ἀνέφερον, ὅτι περὶ μέρη σφίσι ὃ ἀνυδρον ἐλέγετο εἶναι, καὶ ὁ Φόβος πάντα παρὰ ἐσέδρας ἐλήγοντο, οὐκ ἀπιστοῦντες μὴν τοῖς παρεπεμφθεῖσι ὃν ποταμὸν ἰδεῖν, ἠρύσαντο δὲ ἕτερα ἄγεσθαι, καὶ ἤδη μεν καὶ ἐδόων, ἐν ὃν Ρασκυπολιν, ὅτι ἴδιον παρεσκευάσατο καὶ παρεκαλοῦντα, ἐλοιδόρουν καὶ ἔβαλλον, Βίωλον δὲ αὖθις ἱκετεύοντος ὁμοπονῆσαι τὰ λοιπὰ μετ' ὀφθαλμίας, ὁ ποταμὸς παρὰ ἑαυτοῦ ἐωρῶντο τοῖς παροῦσι, καὶ βοῆς ὡς εἰκὸς ἠκροᾶς ὅτι τῆ χαρᾶ ἠλολυζον, ἢ βοὴ μεταλαμβανόντων αὐτὴ τῆ κατόπιν ἔζης, ὅτι τοὺς ὑστάτους παρῆει· Βεσσοὶ δὲ καὶ Κάσιοι ἐπεὶ ἔμαθον, ἵεντο αὐτίκα δρόμῳ ἀφ' τῆς τετμημένης, ὃν μὴν στρατὸν ἄγοντες· οὐ μὴν ἔλαθόν γε τοὺς πολεμίους ἐς τέλος, σφῆ παρεξέλαθον αὐτοὶ ὁ γὰρ τοῖ Ράπος ὁ ἀδελφὸς τῆ Ρασκυπόλιδος ἐκ τῆς βοῆς ἐπαισθόμενος ἐπισκέψατο, καὶ ὃ γιγνόμενον ἰδὼν, ἐθαύμασε μὴν ὁδὸν ἄνυδρον ἠνδρωμένος στρατῶ τοσοῦδε, ἰῶ σφῆ θεῖον ᾤετο ὁδοῦσθαι ἀφ'

ζιας δὲ ὕλης, καὶ διήκλλε τοῖς ἀμφὶ Ὀν Νωβαιόν, οἱ δὲ νυκτὸς ἔφυγον ἐκ τῶν Σαπαίων ἐπ' Ἀμφιπόλεως, ἐς οἱ Θρᾷκες ἄμφω δίχα στόματος ἦσαν· ἐν τοῖς στρατοῖς, ὁ μὲν ἀγροικομάλιον ἀγαγών, ὁ δὲ σὺν ἀγροίκας. οἱ δ' ἀμφὶ τὸν Βρασίδαν ἐκ Θεσσαλίας τάλαντα ἐς Φιλίππους πρὸ ἦλθον, εἶτα αὐτοῖς καὶ ὁ Τύμνος ὑπεκατέζη, καὶ πᾶς ὁ στρατὸς συνελήλυθε· οἱ δὲ Φίλιπποι, πόλις ἐστὶν, ἣ Δάτος ὠνομάζετο πάλαι, καὶ Κρηνίδες ἐπὶ τοῦ Δάτου· κρῆναι γὰρ εἰσι ταύτῃ τοῦ λόφου πολλαί· Φίλιππος δὲ ὡς ηὗρε ὑπὸ Θασίων χωρίον ὀχυρόν τε, ἐς ἀφ' ἑαυτοῦ Φιλίππους προσῴκισεν. ἔστι δὲ ἡ πόλις ὑπὸ λόφου τραχέος, τοσαύτη ὅ μέγεθος, ὅσον ἐστὶ τοῦ λόφου τὸ ἄνω. ἔχει δὲ τοῦτο μὲν ἄκρην θρυμνὴν, δι' ὧν ὁ Πασσύπολις ἤλασε τοὺς ἀμφὶ Ὀν Βρασίδαν, πρὸς δὲ τῇ μεσημβρίᾳ ἕλος ἐστὶ καὶ θάλασσα μετ' αὐτὸ, κοῖλον δὲ πλεῖόν ἐστι, ἐς ἐνιαῦ ἐς Σαπαίων τε καὶ Τυρπίλων, ἐκ δὲ τῆς δύσεως, πεδίον μέχρι Μουρκίνου τε καὶ Δραβίσκου, καὶ ποταμοῦ Στρυμόνος, πελαγίων που καὶ πεντήκοντα σταδίων, οὗ φέρει πόρον καλόν, εἶθα καὶ ὁ πάγος τῇ κόρῃ φασὶν ἀπὸ ζευχθῆναι, καὶ ποταμός ἐστι Ζυγάκτης ἐν ᾧ τῶν ἵππων παύονται, ὃ ἄμμα ὃ ζυγὸν ἄξαι λέγουσι, καὶ ᾧ ποταμῷ ζευχθέναι ὄνομα· κατωφερὲς δ' ἐστὶ τὸ πεδίον, ὡς ὑπὸ δέξιον μᾶλλον εἶναι τοῖς ἀπὸ τῆς Φιλίππων, ἰόντες δὲ τοῖς ἐξ Ἀμφιπόλεως βιαζόμενοι. Φιλίππων μὲν οὖν ἐστὶν ἕτερος λόφος οὐ μακρὰν, ὃν Διονύσου λέγουσιν, ἐν ᾧ καὶ χρυσᾶ ἐστὶ καὶ ἄσυλα καλούμενα· ἀπὸ δὲ Φιλίππων δέκα σταδίους προελθόντι δύο εἰσὶν ἀνὼ λόφοι, Φιλίππων μὲν αὐτῶν ὅσον ὀκτωκαίδεκα σταδίους ἀφεστῶτες, ἀλλήλων δὲ ὅσον ὀκτώ, ἐν οἷς ἐστρατοπέδευσαν, Καῖσαρ μὲν ὑπὸ τῷ πρὸς μεσημβρίαν, Βροῦτος δὲ ὑπὸ τῷ βορείου, καὶ τὰ ἀμφὶ Ὀν Νωβαιὸν ἐπεσχηρωκότων ἐκείνῃ προῆεσαν. Αντώνιός τε γὰρ ἐπεπυθάνετο πλησιάζειν, Καίσαρος ἐπελελαμμένου δίχα νόσου ἐν Ἐπιδάμνῳ· καὶ τὸ πεδίον ἐν ἀγωνίσασθαι καλὸν, καὶ οἱ χρημοὶ στρατοπεδεῦσαι· τὰ μὲν ἐκατέρωθεν αὐτοῦ, τῇ μὲν ἐν ἕλη καὶ λίμναι μέχρι τοῦ Στρυμόνος, τῇ δὲ τὰ ἄνω καὶ ἀπέχθη καὶ ἀδόδυτα· τὸ δὲ μέσον τῶν λόφων τὰ ὀκτὼ σταδία, δίοδος ἐν ἐς τὴν Ασίαν τε καὶ Εὐρώπην, καθάπερ πύλαι· ἐς αὐτὰ διετείχισαν ἀπὸ χάρακος ἐς χάρακα, καὶ πύλας ἐν μέσῳ κατέλιπον, ὡς εἶεν τὰ δύο στρατόπεδα· ἐν δὲ ᾧ πρὸ αὐτὸν ποταμὸς, ὃν Γάλλαι μὲν, οἱ δὲ Γαλγίτην λέγουσι, καὶ θάλασσα ὅπιθεν, ἐν ᾗ τὰ μιξὰ καὶ ἐπορμίσματα ἔμελλον ἕξειν· Θάσιοι μὲν δὲ τὰ μιξοῦ ἀπὸ ἑκατὸν σταδίων οὖσαν ἐπίκτητο, ἐπόρμισμα δὲ ταῖς πείραις Νέαν πόλιν ἀπὸ ἑβδομήκοντα σταδίων. οἱ μὲν δὴ χαίροντες τῷ χωρίῳ, τὰ στρατόπεδα ὠκύρωσαν· Αντώνιος δὲ ὧδε μὲν σὺν ᾧ στρατῷ μετ' ἐπείξεως, τὴν Αμφίπολιν ἐλθὼν ἐς τὴν ἐπιτηρησίαν ἡ μάχης προσελάβοι, ὡς δὲ αὐτὴν οὔπω ὠχυρωμένην οἱ προσῆκεν τῶν ἀμφὶ Ὀν Νωβαιόν, ἥκων, καὶ τὴν παρασκευὴν ἐν αὐτῇ κατέλιπε μὴ ἐνὸς τέλους, οὗ Γναῖος ἦγεῖτο, αὐτὸς δὲ μάλα θρασέως πολὺ προελθὼν, ἐστρατοπέδευεν ἐν ᾧ πεδίῳ, σταδίους ὀκτὼ μόνους ἀπεχὼν ἀπὸ τῶν πολεμίων, ἐς βούλοις ἂν καταβάλλειν ἡ τῷ στρατοπέδῳ ᾗ ἅπασός τε καὶ πλησιεξία. οἱ μὲν γὰρ ἦσαν ὑπὸ κολωνῷ, οἱ δὲ ἐν πεδίῳ, καὶ οἱ μὲν ἐξυλεύοντο ἀπὸ τῶν ὀρῶν, οἱ δὲ ἀπὸ τῆς ἕλους, καὶ ὑδρεύοντο οἱ μὲν ἐκ ποταμοῦ, οἱ δὲ ἐκ φρεάτων ὧν αὐτόθεν ὠρωρύχεσαν, τὴν τε ἀγορὰν οἱ μὲν ἀπὸ ὀλίγων σταδίων ἐπήγοντο ἐκ Θάσου, οἱ δὲ ἀπὸ πεντήκοντα καὶ πεντακοσίων ἐξ Αμφιπόλεως· ἐδόκει γεμίλιος ἐξ ἀνάλκης ὁ Αντώνιος ᾧδε προέξαι, κολωνοῦ μὲν ἐνδελὲς ὄπισθεν ἐπέσθαι, ὃ δὲ ἀμφὶ πεδίον

οἷα χειλότεροι ἐκλιμνάζοντες εἰ ὁτὲ τῷ ποταμῷ, πρὸ ὃν καὶ ταῖς πηγαῖς τῶν ὀρυσσομένων φρεάτων γλυκείας τε καὶ δαψιλεῖς ὕδατος εὕρισκε· τό τε τειχίον τὸ λιμενικὸν, εἰ δὲ ἐξ ἀπειρίας ἐγήρατο, κατὰ πλησιν τοῖς πολεμίοις, ἐγγὺς ὕστερον καὶ αὐτὸς ἐξ ἐφέδου σεσὼ κατεφρόνησε· τὸ δὲ στρατόπεδον σύστημα, φρούρια τε ἤγαγεν πολλὰ, καὶ πύργα κατὰ ἀσυνδέτου ὠκύρωσεν· τάφρεσι καὶ τείχεσι καὶ χαρακώμασιν, ὠκύρωσε δὲ καὶ οἱ πολέμιοι ὅσα αὐτοῖς ἐκάλιπεν· ὁ δὲ Καῖσαρ τὴν ὁρμὴν τῶν Ἀντωνίου μαινάδων οὖσαν ὁρῶν, διετείχιζεν ὅ ἔτι μόνα αὐτοῖς ἔλιπεν ἐς ὃ ἅλες ἀπὸ τῆς στρατοπέδου ἀφεστότατα ἐφορᾶν, ὡς μηδὲν ἔτι ἀτείχιστον εἴη), πλὴν καὶ πλευρὰς βεβύτω μὴν τὰ ἀποκρήμνα, Καισὶν δὲ ὁ ἅλες, καὶ τὴν θάλασσαν ὅτι ὧν ἕλῃ, τὰ δὲ ἐν μέσῳ πάντα διείλητο τάφρῳ καὶ χάρακι καὶ τείχει καὶ πύλαις. οὕτω μὴν ὠκυρωμένοι αὐτῶν ἑκάτεροι, καὶ ἐσβοσκόμενοι μόνοις ἱππάσιμοις καὶ ἀκροβολισμοῖς ἐπειρῶντο ἀλλήλων. ὡς δὲ ἐξείργαστο πάντα ὅσα ἐπενόουν, καὶ ὁ Καῖσαρ ἀφῖκτο, οὔπω μὴν ἐρρωμένος ἐς μάχιμον, φορείῳ δὲ ὅτι ταῖς σὺν πάξις τῶν στρατοῦ κομιζόμενος, οἱ μὴν ἀμφὶ ὃν Καίσαρα θᾶσσον ἐξέπαυσαν ἐς μάχιμον, οἱ δὴ ἀμφὶ ὃν Βεβύτου ἀντιξέπαυσαν μὴν ὅτι τῶν ὑψηλοτέρων, οὐ κατῆεσαν ἢ· οὐ γὰρ ἐγκύκλουτο ἐς τὸν μάχιμον ἐπίγεσθαι, πᾶσι ἀγεραῖς ἢπίζοντες ἐκ τρίτου τοῖς πολεμίοις. ἐν δὲ τὰ μὴν πεζὰ ἑκατέρωις ἐσπεφυκὼς ὁπλιτῶν πλῆθος, ἔσις μὴν ἀμφὶ ὃν Βεβύτου ἐσδίοντα ταῖς ἀριθμοῖς, ταῖς δὴ ἀμφὶ ὃν Καίσαρα καὶ ἐπλεόναζεν ἑκατέρωθεν, ἱππεῖς δὲ ἅμα ταῖς ἑκατέρωθεν θρᾳκίοις ἦσαν, Καίσαρι μὴν καὶ Ἀντωνίῳ μύριοι καὶ τετρακίλιοι, Βεβύτῳ δὲ καὶ Καισίῳ δυσμύριοι, ὥστε πλῆθι μὴν ἀνδρῶν καὶ θρᾳσὶ ἐξαιρέτῃ στρατηγῶν, καὶ ὅπλοις καὶ τάξασκευῇ λαμπρεσπάτων ἑκατέρων τάξιν ἀφῆναι, ἄτρεκτον ἢ ἐς πολλὰς ἡμέρας, οὐκ ἐβούλοντων συμπλέκεσθαι τῶν ἀμφὶ ὃν Βεβῦτον, ἀλλὰ ταῖς ἀγεραῖς τρεσεκβύκλει ταῖς πολεμίοις, αὐτοὶ μὴν ἔχοντες τὴν Ἀσίαν χορηγὸν, καὶ ἐξ ἁλίας ὡς πάντα σῖτα θαλάσσης πεζίμηνοι, ταῖς ἢ πολεμίοις οὐδὲν ὁ δαψιλὲς οὐδὲ οἰκεῖον· οὔτε γὰρ ἡ δι' ἐμπόρων πρὸ Αἰγύπτου λαβεῖν εἶχεν· ἀπὸ λιμοῦ τῆς χώρας διαπεφυκυίας, οὔτε ἐξ Ἰβηρίας ἡ Λιβύης ἀφ' Ῥωμαίοις, οὔτε ἐκ τῆς Ἰταλίας ἀφ' Μούρκου τὸ Δομίτιον, οὐκ ἐς πολὺ δὴ αὐτοῖς ἐμβῆναι ἀρκέσει· Μακεδονία τε καὶ Θεσσαλία, μόναι σφίσιν ἐν τῷ τότε χορηγοῦσαι· ὧν οἱ μὴν ἀμφὶ ὃν Βεβῦτον ἐσγυμνούμενοι μᾶλλα, διέτεινον, ὁ δὲ Ἀντώνιος αὐτὰ διδοὺς, ἔγνω βιάσασθαι ταῖς ἀνδράσι ἐς μάχιμον, καὶ ἐπειρᾶτο εἰ δυνατὸν βάσιμον ἅλες ἐργάσασθαι λαβών, ἵνα κατόπιν τῶν ἐχθρῶν ἐπ' ἀγροικιτῶν ἡμένοι, τὴν ἀναγκαῖαν σφᾶς ἀφέλοιτο τὴν ἀπὸ τῆ Θαλάσσου κομιζομένην. ἐκπέμπεται οὖν αὖθις ἑκάστοτε ἐς μάχιμον τῶν σημεῖα τῆς στρατοῦ πάντα, ἵνα ὅλος ἐκ τεπάσθαι νομίζοιτο, μέρη ἅμα νυκτός τε καὶ ἡμέρας ἐκπέμπειν ἐν τῷ ἕλει δίοδον ποιῶν, κείρων τε ὃν δύνατο, καὶ χῶμα ὑπεβάλλων καὶ λίθους ἑκατέρωθεν, ἵνα μὴ ὃ χῶμα διαπίπτοι, τὰ δὲ βαθέα διεταύρου καὶ ἐγεφύρου μὴ σιωπῇ βαθυπάτης· ἀφῆρπτο δὲ τὸν ὄφιν τῆς ἔργου τοῖς πολεμίοις ὁ πεφυκὼς ἐπ' δίναξ ἀμφὶ τῇ δίοδῳ· δίκα δὴ ἡμέρας ἐργασάμενος ὧδε, ἐσέπεμψε λόχους ὀρθείους νυκτὸς ἄφνω, καὶ τὰ ἐρύματα τῶν ὑπὸ κατέλαβε, καὶ ἐχαράκωσε φρούρια ὁμοῦ πολλά· ὁ δὲ Καίσαρ κατεπλάγη μὴν τῆς ἔργου τὸν ὀπτιναί τε καὶ κλοπὴν, αὐτεπαγὲς δὲ ἀποτιμᾶσθαι τὰ φρούρια ὃν Ἀντώνιον, διετείχιζε καὶ αὐτὸς ὀπίσω ὅλος ἄπαν, ἀρχόμενος ἀπὸ τῆ στρατοπέδου μέχρι τῆς θαλάσσης κύκλῳ ὁμοίως καὶ λαφυρᾶν, καὶ ὃν χάρακα ταῖς φρουρίοις

ὑπιπηδεῖς, καὶ τὴν τοῦ Αντωνίου γεφυροποιΐαν διοδον ἀπολαμβάειν, ἵνα μήτε ἐκδρα μεῖν αὐτὸν οἱ σὺν δυνηθεῖεν, μήτε ἐκεῖνος αὖθις ὑπιβοηθεῖν· ταῦτα ὁ Αντώνιος ἰδὼν ἐς μεσημβρίαν, ὡς εἶχεν αὐτίκα σὺν ὁρμῇ τε καὶ ὀργῇ ὅτι κράτιστον ἴδιον ὑπὲρ ἅπαντα τεταγμένον ἦγεν ὑπερέφων εἰς τὸ διατείχισμα τῦ Καισάρος, μεταξὺ τῦ ἕλους καὶ τῦ στρατοπέδου, σιδήρεια φέρων καὶ κλίμακας, ὡς ἐξελῶν αὐτὸ ἐς προδοῦναι ἐς τὸ τῦ Καισάρος στρατόπεδον· γηγενόμενον ἅμα τῦ ὁρμεῖν σὺν θόλμῃ πλαγίου τε καὶ ὄπισθεν ἀΐαντες, κατ' αὐτὸ δὴ τὸ μεταίχμιον τῶν στρατιωτῶν ἑκατέρων, ἐπεπλήγησαν οἱ τῦ Βρούτου στρατιῶται ὑπὸ τῇ ὕβρει, ὡς δὲ μάλα ἀθρασίως αὐτοῖς ὄντας σὺν ὅπλοις ἐχθρῶν διαθεόντων, καὶ ἐπίσταμον αὐτοῖς αὐτοκέλευστοι τοῦς ἵππους σὺν τῶν ἡγεμόνων ὑπομάγμασι, καὶ ἔκτεινον εἴα πλαγίους ἀθρόως οὐδὲν καταλαβόντες· ἐξαίφνης δὴ ἅπας ἔργον, καὶ τῶν Καίσαρος στρατῷ τεταγμένῳ μάλιστα κατὰ σφᾶς ἐπίσταμον, καὶ πρέψαντες ἐδίωκον, μάχεσθαι καὶ ὁ στρατόπεδον ἐξῆλθον, ὃ κοινὸν ἦν Αντωνίῳ τε καὶ Καίσαρι, Καίσαρος αὐτὸ δι' εὐπρέπειαν σὺν δοκοῦν ὅπως, ἀλλὰ φυλαξάμενον τὸν ἡμέρᾳ, ὡς αὐτὸς ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν ἔγραψεν· ὁ δὲ Αντώνιος ὁρῶν τὸν μάχιμον συνερρωγότα, ἤδη μὲν ὡς ἀναιρήσας (πολὺ γὰρ ὅπερ τοῖς ἀγοραῖς ἐδιδίσκ) ἀναστρέφειν δὲ εἰς τὸ πεδίον σὺκ ἔκρινε, μὴ τὸν φάλαγγα ἀνέλίατον ταράξῃεν, ὡς δραξάμενος ἦν εἶχεν ὁρμῆς, ἐφίπτο ὁρόμῳ καὶ ἀνέβαινε, βαθὺ μένος τε καὶ χαλεπῶς, μάχεσθαι βιαζόμενος ἐνέκυρσε τῇ φάλαγγι τῇ Καισάρος τὸν ταῦτον τὸν διοδομένον φυλακούσῃ, καὶ ὁ γηγενόμενος ὡς ἄλεσθαι καὶ ἀπιπλημμέλειν ῥᾴξας δὴ αὐτὸν τοῦ θόλμος, ὅτι ὁ διατείχισμα ὥρμα ὁ μεταξὺ τῦ τε ἕλους καὶ τῦ στρατοπέδου, τὸ τι χάεσκε ἀναστῶν, καὶ τὸν ταῦφρον εἶχον ἐν, καὶ ὁ εἰκοδόμημα ἐστρύαται, καὶ οἱ ἐν ταῖς πύλαις καταφευγόν, καὶ τὰ ὑπιπίπτοντα ἐκ τῦ τείχους ἐστομένων, ἕως αὐτὸς ἐσήλατο διὰ τῶ πυλῶν σὺδὲν, ἔπειτα δὲ ταῖς ἐσόδοις ἐσῆλθον, οἱ δὲ καὶ τοῖς πεταλωκόσιν ἐπεμέβαινον, καὶ πάντα οὕτως ἐλήγετο ὀξέως, ὥσθ' οἱ ἅπαντες ὑπὸ τοῦ ἕλους ἐργαζόμενοι ὑπεβοηθοῦσιν ὑπάντων, ἐλόντες ἤδη ὁ διατείχισμα, πεφαλισμένοι δὲ καὶ οἱδὲ σὺν ὁρμῇ βιαίῳ, καὶ ἐς ὁ ἕλος καταδύσαντες, ἐπεμήεσαν ἐς αὐτὸ ἤδη ὁ στρατόπεδον τῦ Καισάρος μόνοι σὺν τῶν Αντωνίῳ, ὅσοι ὁ διατείχισμα ἐσῆλθον, τῦ πλῆθους ἑκατέρων σὐκ ὀλίγου· ὁ δὲ στρατόπεδον ὡς ἐρυμνὸν ὀλίγοι πάμπαν ἐφύλαττον, ὅθεν αὐτῶν θύμαρῶς ἐκράτησεν ὁ Αντώνιος· ἤδη δὲ καὶ ἔξω τῦ Καισάρος στρατὸς ἦν πᾶν, καὶ τὸν καταλῆψιν ἰδὼν τῦ στρατοπέδου, διεσκίδναντο ἀκόσμως· καὶ ὁ ἔργον ἦν σὺ τιλὲς ἑκατέροις καὶ ὁμοίως, Βρούτῳ τε ὁ λαὸν τῶν πολεμίων ἐπὶ πᾶσθαι, καὶ ὁ στρατόπεδον ἡρπάκει, Αντωνίῳ τε Καισάρος κρατῶν, σὺν ἀμηχάνῳ θόλμῃ ὁ στρατόπεδον ἐπόρθει, φόνος τε ἦν ἑκατέρων ποικίλος· τοῦ δὲ μεγέθους πεδίου τε καὶ χωριστὸν τὰ ἀλλήλων ἡγεόσθην, μάχεσθαι ποτὲ ἐπύθοντο, καὶ τοῖς λευκοῖς ἀνεκέλευσθην, οἱ δὲ ἐπεμήεσαν ἀμφοτέρωσις ἐοικότες μᾶλλον ἢ στρατιώταις, ὃ σὺδὲ τότε ἀλλήλων ἠδαίοντο, σὺδὲ καλιώρων, ἐπὶ ῥᾳθυμίᾳ γε ὅσα ἔφερον οἱ ἕτεροι μέγα δὴ εἰργάσθην κατὰ τῶν ἑτέρων ἀσκευάκτων ὄντων ὧδε ἀμφοτέρωθεν. Ὅτι δὲ ἀριθμὸν τῶν ἀπολομένων εἰκάζοισι, τῶν μὲν ἀμφὶ ὅτι Καίσαρι ἐς ὀκτακισχιλίους σὺν τοῖς πεζεταίροισι περὶ ποιεῖσθαι, τῶν δὲ ἀμφὶ τὸν Καίσαρα διπλασίονα. Καίσαρος δὲ ἐξ οὗ τὸ διατειχισμάτων ἐξέστη, καὶ σὺδὲ ἐστελλεῖν ἔτι εἶχεν ἐς ὁ στρατόπεδον, ἀνέβαλλε ἐς τὸν Φιλίππων λόφον, καὶ τὰ γηγενόμενα ἐφεώρα· σὺκ ἀκριβῶς δὲ αὐτὰ διὰ τὸν χωριστὸν σὺδὲ πάντα ὁρᾶν, ἀλλ'

ἡ δὲ στρατιὰ σὺν αὐτῷ μόνον εἰλημμένον, ἐκέλευσε Γινδάρῳ ὑπακοὴν παρασχεῖν οἱ δὲ διαφθείραντες Γινδάρην, παρασκευὴν ἀπέλεων Βερύτιοι ἐπὶ θάτερα νικᾶν, ἡ δὲ στρατιὰ τῷ πολεμίων πορθεῖν· ὁ δὲ Πύνδαρος μὲν τοσόνδε ἀπεκρίνατο, Νικώμης λέγει αὐτῷ πόντελλι νίκην· ἐς δὲ τὸν Γίνδαρον ἐπιγραφεὶς, Τί βεβουλώμεθα ἔφη, ἢ τῆς ἐμῆς ἀγνώμης μετέσχες ἀπαλλάσσεις; Πίνδαρος μὲν δὴ διασπόντιον ὑπέχοντα τὸν σφαγὸν διεχρήσατο· καὶ λύσιν οὕτως ἀποδαίνει δοκεῖ Κάσσιος, ἕτερον δὲ αὖτον οἴονται, παρασιόντων ἐς διάλυσιν ἱππέων Βερύτου, νομίσαντα εἶναι πολεμίους, πέμψας δὲ ἀκριβὲς εἰσόμενος Τιτίνιος, ὃν ἦν τῶν ἱππέων ὡς Κασσίου φίλον παρεγόντων τε σφὼ ἡδυῆ, καὶ ἐπὶ τοῦδε καὶ διαλεξάντων μέγα, ὃν Κάσσιος ἡγεμόνα ἐς ἐχθροὺς ἐμπεσεῖν Τιτίνιον, τὸν φάσκα, παρεμβόλου φίλον ἁρπάζοντα ἰδεῖν, καὶ ἕως ἂν σκευὼν ἀποχωρῆσαι μετὰ τοῦ Γινδάρου, καὶ ὃν Πίνδαρον οὐκ ἐπιφανῶσαι· διὸ καὶ νομίζοντι ἅπαντα οὕτω κεκελευσμένον ἐργάσασθαι. Κασσίῳ μὲν δὴ τέλος ἓν τῷ βίου καὶ τοῦτ' Κασσίου ἡμέρᾳ ἦν ἡμέρᾳ, ᾗ δὲ τῆς μάχης ἦρξαντο ξυμπεσούσης· καὶ Τιτίνιος ὡς βεβαιώσας ἑαυτὸν ἔκτεινε. Βερύτιος δὲ Κασσίου τὸν νέκυν παρεκαλέσαν, μὲν καλὸν τελευταῖον ἄνδρα Ρωμαίων, ὥστ' οὐ λίαν ἐπὶ τοῦδε ἐς ἀρετὴν ἐσομένου, ζαχρειότητός τε αὐτῷ καὶ παρανοίας συνεκάλεσε, καὶ ἐμακάρισεν ὁμοῦ φρονήσαντι καὶ ἀνοίας ἀπηλλαγμένον, αἰ Βερύτιος ἐς ποῖον ἄρα τέλος ὁδηγοῦσι. Πίνδαρος δὲ τὸ σῶμα τοῖς φίλοις, εἰ θάπτειν καθαρῶς θάψαι, ἵνα μὴ καταδακρύσῃ τὸν στρατὸν ὁρῶντα, αὐτὸς ἄσιτός τε καὶ ἀτιμέλητος διὰ παντὸς νύκτα πᾶσαν ὁ τοῦ Κασσίου στρατόπεδον καθίσας. ἅμα δὲ ἡμέρᾳ τῷ πολεμίων τὸ στρατὸν παρασκευάσαντο ἐς μάχην, ἵνα μὴ δοκεῖν ἠλαττῶσθαι, σημεῖα τοῦ ὁπλισώμενα, ἔφη, οἱ ἡμεῖς, καὶ μὴν ὑποκρίνασθαι καὶ χάσσονα παθεῖν· ὡς δὲ παρέταξεν, οἱ μὲν ἀνεχώρησαν, ὁ δὲ Βερύτιος ὑπιππάσας, ἔφη τοῖς φίλοις, Οἱ μὲν δὴ παρασκευάσθαι ἡμᾶς ὡς κεκμηκότας, οὐδὲ ἀπιπτέρισθαι. ἦ δὲ ἡμέρᾳ τῷ μάχην ὁ Φιλίππιος συνέβαινεν ἔτει, καὶ ὁ τῆς Ἰονίης τοιόνδε πάθος ἀνὴρ ἐλήλυθε μέγα, Δομίτιος Καλουινὸς ὑπὸ ὀλκάδων ἦλθ' ὁπλιτῶν δύο τέλη Καίσαρι, καὶ ὃ διώνυμον τῶν αὐτῶν, ὃ Αρξοι, ὃ ὑπὸ ἡμῆ τῆς μάχης ὠνόμαζον, ἦγε δὲ καὶ στρατηίδα ἀσπίδων ἐς δισχιλίους ἄνδρας, ἱππέων τε ἴλας τέσσαρας, καὶ ἕτερον πλῆθος ἐπιλεγμένον, καὶ τειρῆς αὐτοῖς πρὸ ἔπεμπον ὀλίγας· Μοῦρκος δ' αὐτῆς καὶ Αἰμόβαρβος ἑκατὸν καὶ τειάκοντα μαχαῖρας ὑπέντων, καὶ αὐτοὶ αἱ ὀλκάδες ἐς ἰσίην μὲν αἱ πρῶται διέφυγον ὀλίγαι, αἱ λοιπαὶ δὲ χαλάσαντες ἄφνω τῷ πνεύματος, ἐν γαλήνῃ σαθρᾷ καὶ ὁ πόλεμος ἦλθον, ὑπὸ τοῦ θεοῦ οὐκ διδόμεναι τοῖς πολεμίοις· ἐβάλετο γὰρ ἀδρὸς ἐκάστῃ καὶ διέρρηγνυν, οὐδὲ αἱ παρεμπίπτουσαι σφᾶς τειῆρες ὑπεκφυγὴν ἐδίδοντο ἀφ' ὑπὸ τὴν ὀλιγότητα κυκλοῦσθαι· ἔργα δ' ἐν τῷ κινδυνευόντων πολλὰ καὶ ποικίλα, ὑπὸ μὲν τὰ πλοῖα σὺν αἰχμῇ ἀπὸ κάλων ἀποδῆναι καὶ κοντοῖς ἀμυνόμενοι ἐς ἀκτὴν ἔλασε, ἵνα μὴ διεκπλεῖν αὐτὰ ἔχοιεν οἱ πολέμιοι, ὅτε δὲ τούτου κρατήσαι, ὁ μὲν Μοῦρκος αὐτῆς ἐπίβασις ἐξόμενα πυρὸς, οἱ δὲ τοῖς σὺν δίσμοις ἀμύνουν ὀξέως, καὶ ἀπέφυγον ἀλλήλων ἀφὰ ὃ πῦρ, αὖθίς τε ἐγίγνοντο ταῖς τειρῆσιν ἐς παρέπλουν καὶ ἐμβολάς ἕτοιμοι. ἀγνωμονοῦντες δὲ οἱ ἄνδρες καὶ μάλιστα αὐτῶν οἱ Αρξοι, ὅτι χρείσσους ὄντες ἀριθμὸν, δι' ἀπειρεξίας ἀπώλλυντο, οἱ μὲν παρὰ τὸ πυρὸς ἑαυτοὺς ἀμύνεσθαι, οἱ δὲ ἐς τὰς τειρῆς τῶν πολεμίων ἐνεμόμενοι, ἀφ' ὑπὸ ἔσβεσαν, ἦ δ' ἔπαθον, νηῒς τε ἠμφλεκτοι μέχρι πολλοῦ παρεπλέοντ ἄνδρας ἔχουσαι, ἐκ μὲν ὑπὸ τοῦ πυρὸς, ἐκ

σῆ τοῦ λιμοῦ καὶ δίψης διαπεφωλιδμένους, οἱ ἦ καὶ ἱσταῖεν ἢ σφίσιν ἐγγύθεν, ἐς πέτρας ἢ ἀκρωρείας ἐξεφέροντο ἐρήμους, καί εἰσιν αὐτῶν οἳ ἢ πεδιεσώθησάν σφι πολλάκις, ἢνίκα ἦ ἐς πέντε διήκεσάν ἡμέρας, λιπαμένους τε πίνοντα, ἢ ἱσταῖεν ἢ κέλευσιν ἄλλα μεταπαμένους, μέχρι σφᾶς ὁ κλύδων ἐξιωσείσκει ὅτι τάχιστα· πολὺ δὲ ἰῶ ὁ ἦ τοῖς πολεμίοις ἑαυτὸ ἐπέτρεπεν τοῦ συμφορῆς ἡαπάμενον, ἐπέτρεφεν δὲ ἦ τῶν πετήρων ἐπὶ ἀκάνθινα, ἦ τοὺς μὲν ἄνδρας οἱ περὶ Μοῦρκον ἐς αὐτοὺς μεθάρχεσθαι, ὁ ἦ στρατηγὸς αὐτῶν Καλουΐνος ὅτι τῆς ἑαυτοῦ νεὼς ἐπεμπήλνει ἐς ὃ Βρεντέσιον ἡμέρᾳ πέμπτῃ, δόξας ἀπολωλέναι. τοιοῦτο μὲν δὴ πάθος τῆς αὐτῆς ἡμέρης τῇ περὶ Φιλίππους μάχῃ ἔτυχεν. Ὃν Ἰόνιον ἐπιγίγνεται, εἴ τε ναυάγιον, εἴ τε ναυμαχίαι ὀνομάσαι χρή, καὶ ἐξέπληξε τὸ συγκύρημα τῶν ἔργων ὕστερον ὑπογραφόν· ὁ ἦ Βροῦτος τὸ στρατὸν ἐς ἐκκλησίαν συναγαγών, ἔλεξεν ὧδε, Οὐδὲν ὅτιν ὦ συστρατιῶται, ὧδε τὸ ἐλπὶς ἀγαθὸν, ἐν ᾧ μὴ χρείασιν ἐγγίνεσθαι τῶν πολεμίων· τῆς τε γὰρ μάχης ἤρξατε προθύμως, εἰ καὶ χωρὶς προφάσεως, καὶ ὃ τέταρτον τέλος ὁ προϊόντων αὖθις ὃν ἐπεπίστευτο ὃ κέρας, διεφθείρετε ἅπαν, καὶ τοὺς ὑπὸ τεταγμένους αὐτῷ μέχρι τῶν στρατοπέδων, καὶ ὃ στρατόπεδον αὖθ εἵλετε προτέρων καὶ διηρπάσατε, ὡς προὔχειν ταῦτα ὧδε πολὺ τῆς ὑπὸ τῶν λαμοῦ βλάβης ἡμῶν· διωκόντες δὲ αὖ ὅλον ἐργάσασθαι ὃ ἔργον, ἐξεπάσαι μᾶλλον εἵλεσθε, ἢ κτεῖναι τοὺς ἡαπαυμένους· οἱ γὰρ πλέονες ὑμῶν τοὺς πολεμίους προδιώκοντες, ὑπὸ τὰ τῶν πολεμίων ὥρμουν, καὶ ἐν τῷδε αὖ πάλιν οἱ μὲν διήρπασάν δύο ὧν ἡμετέρων στρατοπέδων ὄντων ὃ ἕτερον, ἡμεῖς δὲ ἐκείνων ἅπαντα ἔχομεν, ὡς ἦ τῷδε τῶν ὑπὸ τῆσιν τῆς βλάβης διπλασίονα εἶναι· καὶ τὰ μὲν ἐν τῇ μάχῃ πλεονεκτήματα τοσαῦτα, ὅσα δὲ ἕτερα προὔχομεν αὐτῶν, ἔχετε ἐν ὧδε ὧν αἰσχυνάλωτον μαθόντι, πρεῖ τε ἀπειρίας σίτου, ἦ ὑπὸ μισέως αὐτοῦ, ἦ κυμιδῆς κακοπαθοῦ, ἐν ὀλίγον ἢδη ἐφοῦς ὑπολήψεως· οὔτε γὰρ ἐκ Σικελίας ἢ Σαρδόνος ἢ Λιβύης ἢ Ἰσπανείας ὅσιν αὖθις λαβεῖν ἀφ' Γομπήϊον ἦ Μοῦρκον ἦ Ἀηνόβαρβον, ναυσὶν ἐξήκοντα ἦ ἀφράκτοις ἀποκλείσας αὖθις ὃ πέλαγος, Μακεδονίας τε ἐξαναλώκασιν ἢδη, ἦ ἐκ μόνης ἄρτι Θεσσαλίας ἔρρεσεν, ἢ ἐς πόσον αὖθις ἔτι ἀρκέσει; ὅταν δ' αὖθις ἐπιγινώμους ἐς μέλλω μάλιστα ἴδητε, τότε ἡγεῖσθε διωκομένους ὑπὸ λιμοῦ, τ' ἐν χερσὶ θάνατον αἰρήσεσθαι, ἡμεῖς δ' ἀντιμηχανησόμεθα αὖθις ὃν λιμὸν ἡμῶν προ πολεμεῖν, ἵν' ἀσθενεστέρους ἐς τεταμμένους ἐντύχοιμεν ὅτι χρή, μηδ' ἐκφερώμεθα ταῖς προθυμίαις ὧδε κατὰ, μηδὲ βεβαδυτῆτα ἧς ἡγεῖσθε τῶν ἐμπειρίαν ἢ ταχυτῆτα, ἐς τ' ὀπίσω θάλασσαν ἀφορᾶν, ἢ τοσαύτας ἡμῖν ὑπηρεσίας καὶ ἐσφαῖ ὑπεπέμπουσα, δίδωσιν ἀκινδύνου νίκης ὑπεύθυνον, ἵν' ἐπομόσητε καὶ μὴ ἀδόξητε, εἰ προπαίζονται ἡμῖν ἦ προκαλοῦνται ἐόντες ἀμείνονες ὄντες, ὡς διέδυξε ὃ ἐλπὶς ἔργοι, ἀλλὰ ἕτεροι δίος ἰδιώμενοι, τῶν δὲ προθυμίαι, ἧς νῦν ὑμᾶς αὐξιοῦ κρατεῖν, ἀ θεῖαι ἀπόδοτε ὅταν αὐτῶν μόν· ἐγὼ δ' ὑμῖν τὰ νικητήρια, ἐν τε λῇ μ', ὅταν οἱ θεοὶ κρίνωσιν, ὑπὸ ἐν τελέσι τοῖς ἔργοις ἀφαλύσομεν, νῦν ἦ τῆς ἐλπὶς ἀρετῆς, ἀρὰ χιλίας ἑκάστῳ στρατιώτῃ δραχμὰς ὑπισχνοῦμαι, καὶ τοῖς ἡγεμόσιν ὑμῶν διπλοῦν. Ὁ μὲν οὕτως εἶπε, καὶ αὐτίκα διεμέτρει τοῖς στρατιώταις καὶ τέλη· δοκεῖ δέ μοι, καὶ Λακεδαίμονα ἐν Θεσσαλονίκην ἐς ἀφορπαγὴν αὖθις δοῦναι ἐπιστρέφεσθαι. ὁ δὲ Καῖσαρ καὶ ὁ Αντώνιος εἰδότες οὐ μαχουμένους ἐκόντα ὃν Βροῦτον, τοὺς ἰδίους στεφῆναι, καὶ ὁ Αντώνιος ἔλεξε,

Τὸ ἐλπὶς ἔργον ὦ ἄνδρες, τοῖς μὲν λόγοις οἶδα ὅτι καὶ οἱ πολέμιοι μείζονα, ὡς διὰ-

ξαντες ζωας ἡμῶν, καὶ ὃ γραπτὸν δογμα διαπασάμενοι, ἔργῳ δὲ ὑπιδείξουσιν ἅπαν ὑμ-
μέτερον· ὑπισχνοῦμαι γὰρ ὑμῖν οὔτε αὔριον, οὔτε ταῖς ὑπισχνουμέναις ἐκείναις αὖθις ἐς
μάχλιον ἥξειν, ἀφεσάτην πίστις ὅτι τῆς ἐλπίδος ἥσσης καὶ φόβου, ὅταν ὥσπερ ὁ τοῖς γυ-
μνικοῖς ἀφιεῖται τοῦ ἀγῶνος οἱ ἐλάττονες· οὐ γὰρ ἐς τοῦτο γε γραπτὸν ἤγαγεν ὑμᾶς δέος,
ἵνα τὴν Θρᾳκῶν ἐρημίαν οἰκῶσι διαπεισάμενοι, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ διεπείχισθαι μὴ
ἔτι προσιόντων ὑμῶν δεῖ δέος, ἡγόντων δὲ σὺν οἷς αὖθις ἥκατε· ἐφ' ᾗ
καὶ τὴν γραπτὴν ὁ παρεσόμενος τε ἐς ἐμπειρότερος πάντα ἀπηγγειλε, καὶ αὐτὸν διε-
χρήσατο, ὃ καὶ αὐτὸ μεγίστη ξυμφορὴ ὅτιν ἀπόδειξις· ὅταν οὖν ἡμῖν αὐτοῖς προ-
καλουμένων μὴ δίχωνται, μηδὲ καταβαίνωσιν ἀπὸ τοῦ ὄρους, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ χάρακος
πιστεύωσι τοῖς χρηστοῖς· τότε μοι θαρρούντες ὑμεῖς, ὦ ἄνδρες Ρωμαῖοι, ξυναλγήσ-
σατε αὐτοῖς αὖθις, ὥσπερ ἐλπίδι ἠλγήκατε, αἰσχροὶ ἡγούμενοι δεδιότων ἐλαττοῦ-
σθαι, καὶ ὀχυρωμάτων ἀπέχεσθαι, καὶ τειχῶν ἄνδρες ὄντες ἀπιστέσι γνέσθαι. οὐ γὰρ
ἤλθομεν γε καὶ ἡμεῖς ἐς πεδίον βιασόμενοι, οὐδ' ἔπι βεβαιώσεσιν οὐδὲν ἄπαρκες,
ἀλλὰ δὴ τοῖς ὧν φρονοῦσι τοῖς μὴ πολέμιοις ὀξύς, πρὸς δὲ εἰρηνίοις ὑπομένειν εἰ).
τοιγὰρ οὖν καιρὸς καὶ τοῦ ἐς τοῦτον ἔργα, ὑπομενοῦμεν ἡμεῖς, οὐ μεμπτοὶ καὶ τῆς
ἐλπίδος ὁρμῆς τε ἐς μηχανῆς ὑμᾶς γνόμενοι, πρὸς δ' ἀρετὴν ὑμεῖς ὅταν αἰτῆσθε,
ἀποδίδοτε τοῖς γραπτοῖς, μηδὲ ἄρξησθε τῆς ἐλπίδος ἀπαγῆς μηδ' ἐπ' ὀλίγον· οὐ
γὰρ σφῶν οἷς ἔχομεν ὅστις ὁ πλουτεῖν, ἀλλ' ἐν τῷ κρατεῖν ταῖς δυνάμεσιν, ὃ καὶ τοῦ ἐ-
λπίδος ἀφαιρεθέντα, ἔπι ὄντα τοῦδε τοῖς πολεμίοις σῶα, καὶ τοῦ πολέμια αὐτὰ ἐπ'
ἐκείνοις, κρατοῦσιν ἡμῖν ἀποδόσθ, καὶ εἰ ἐπιχωμεθα αὐτὰ λαβεῖν, ἐπιχωμεθα ὑπὲ
τοῦ μάχλου, ἴσασι δὲ καὶ ἐλπίδος ἀντιλήφασθαι αὐτῶν, καὶ τῶν ἡμετέρων ἴσως ἰσχυ-
ρώτερα· οἱ μὲν γὰρ ἐκ τῆς Ασίας πεμφθέντα ἐδιάσθητε καὶ ἥρπασθε ἐπήγοντο, ὑ-
μεῖς δ' ὡς ἐκ πατρίδος ἰόντες, τοῦ μὲν δαψιλέστερα οἴκοι ἐλπίσατε, τοῦ δ'
ἀσφαλῆ μᾶλλα ἐπήγεσθε· εἰ δέ τι καὶ δαψιλὲς ἐν ὑμέτερον ἐν τῷ γραπτῷ, οὐ
πάντα ἐσμὲν γὰρ τῆς ὑμετέρας νίκης ὑπιδιδόναι προθυμοι· καὶ τῆς τοιαύτης δ'
ὅμως ζημίας ὑμῖν ἕνεκα ὑπιδώσομεν νικητήρια, δραχμὰς ἑκάστῳ γραπτῷ πεν-
ταχιλίας, λοχαγῷ δὲ πενταπλασίους τοσαύτας, χιλιάρχῃ δὲ δεκαπλάσιον τοῦ λοχαγοῦ.

Τοιαῦτα εἰπὼν, τῆς ὑπιούσης πάλιν ἐξέπαυε, καὶ οὐκ ἐπόντων σφῶν τῷ πολε-
μίων, ὁ μὲν Αντώνιος ἐθαρρύνετο, καὶ ἐξέπαυεν αἰεί· ὁ δὲ Βροῦτος τοῦ γραπτοῦ δ' μὲν
εἶχε σεσωπημένον, μὴ διαβεβαιοῦσθαι μάχεσθαι, τοῦ δὲ ἐκ τῆς ὁδοῦ τῆς κρημνῆς τῶν
διαβάσεων διελάμβανε· λόφος δὲ ἦν αἰχμάτων ὃ Καισίου γραπτόδου, δυσχερὴς
μὲν ἐπὶ ἐχθρῶν καταληφθῆναι, ἀσφαλὴς δὲ τοῖς ἐκ τοῦ ἔρυματος ἐσορμᾶσθαι δυναμένοις,
ὁ δὲ Καίσαρος αὐτὸν ὅμως ἐφεώρα μὴ καὶ τοῦδε δόξαι ὑπολαμβάνοντες ἐκλιφθεί-
ησαν δὲ ἐπὶ τοῦ Βρούτου κατέλαβον οἱ ἀεὶ ὄντες Καίσαρος νυκτὸς, τέσσαρσι τέλεσιν,
ἐπαγόμενοι ἡμέρας πολλὰ καὶ διφθέρας ἐς προβολὴν τοῖς ὀξύμασιν· ὡς δὲ κατέ-
σχον, ἀμφὶ τίλη δέκα μετεστρατοπέδευον ἐπὶ πέντε σταδίους ἀπούσιν ὑπὸ τοῦ
θαλάσσης, καὶ ἐπὶ δισσοῖς τέσσαρσι, δυοῖν δὲ τοῦ ἔρυματος προσελαυνόμενοι μέσῃ
θαλάσσης, καὶ ἡ πρὸς αὐτοῦ ἄκρα τοῦ θαλάσσης ἡ ἀφ' ὧν ἥκουσι ἦν ὅπου ἵνα
ἔρυμα δισσοῖς ἐπειδεῖν βιασόμενοι, καὶ τοῦ ἀγροῦ ἀποκλείσοντες τὴν πολεμίων
καὶ ὁ Βροῦτος αὐτοῖς ἀντιμηχανᾶτο, ἅμα τε καὶ φρούρια ἀντικαθιστὰς τοῖς ἐκείνων
γραπτοῖς· ὃ δὲ ἔργον ἦπειγε τοὺς ἀμφὶ τὸν Καίσαρα, καὶ λιμὸς ἐν ἦδη ἐφῆς,
ἐς μεγάλος καὶ δέος ἑκάστης ἡμέρας ὑπηγγετο· οὔτε γὰρ ἐκ Θεσσαλίας αὐτοῖς ἔτι τοῦ

ἀρχαιώτατα ἐκομίζετο, οὔτε ὡς ῥᾳδίως ἐκ θαλάσσης, ναυκρατούντων πάντα τῶν πολεμίων, τῆς τε εἰσάλπιγγος τοῦ τ' Ἰόνιον συμφορᾶς ἐξηγγελμένης ἐς ἑκατέρους ἤδη, μᾶλλον ἐδεδοίκεσαν, αὐτά τε ἐν ὀλίγῳ πλείονα τοσαῦτα ὡς ἐν πεδίῳ πλωόδη σαθμεύοντες· ὧν ἐθυμοῦντο, τέλος μὲν ὁπλιτῶν ἐς Ἀχαΐαν ἐξέπεμψαν, ἀγείροντά τε ὁτιοῦν χρήματα πάντα, καὶ πέμπειν σφίσι κατεδέοντο· οὐκ ἀνεχόμενοι ἔτι κινδύνου τοσοῦδε τοσαῦτες, οὔτε τῶν ἀνέω ὅπῃ τειχήσειαν, οὔτε ἐν ᾧ πεδίῳ λειπόν ἐκπάσσῃ ὃ τῶν ξυμπάντων τεῖχισμα τῶν ἐμφύλων, ἀνέβαινον μὲν βοῆς, καὶ ὅτι Βρασίδαν ἐκάλουν ἐς μάχην, ὑπισχνούμενοι ἅμα καὶ λοιδορούμενοι, ἐν ἐγνωκότες οὐ πολιορκίας ἕνεκα μᾶλλον, ἢ μεμισωδῆ φορᾷ μὴ βουλομένῳ ξυμπλεκεσθαι· τῶν ἔτι αὐτῷ μὲν ἔγνωσαν τὰ ἐπ' ἀρχῆς, καὶ μᾶλλον ἔτι πεισθανομένῳ τοῦ τε λιμοῦ καὶ τοῦ τῆς τοῦ Ἰονίου διαφορᾶς, καὶ τῶν πολεμίων ὁρμὴν τὴν ἐκ τῆς ἀπειρίας ἀπόνοιαν, καὶ ἤρξατο πολιορκίας καὶ δήου πάντος ἀνέχεσθαι μᾶλλον, ἢ ἐς χεῖρας ἰέναι ἀδρασίᾳ ἐπειγομένοις ὑπὸ λιμοῦ, καὶ ἀπογιγνώσκουσιν ἐκ τῶν δήων ἑαυτοῖς, καὶ ἐν μέσαις ταῖς χερσὶ τὴν ἐλπίδα ἔχουσιν· ὁ δὲ στρατὸς οὐχ ὁμοίως εἶχεν ὑπὸ ἀφροσύνης, ἀλλ' ἐνδυσφόρως γυναικῶν ἕνεκα οἰκείων μὴ ἀπορρᾳθίας καὶ φόβου καταπεκλασμένοι, ἐδυσχείραινον δὲ καὶ οἱ ἡγεμόνες αὐτῶν, ἐπαινοῦντες μὲν τὸ εὐθύμημα τοῦ Βρασίδου, νομίζοντες ἢ καὶ θαῤῥοῦντι ὑπερκρατήσειν τῶν πολεμίων μὴ ἀπορρύμου στρατοῦ· αἴτιον ἢ τούτων ἦν αὐτὸ ὁ Βρασίδου ἐπιφανὴς καὶ φιλόφρονα ἐς ἅπαντας εἶναι), καὶ ὁμόσαι Καισίᾳ αὐτοκράτορι ἐν ἀρχικῷ τοῖς πάντα γεγυμνωμένῳ, ὅτῳ ἐκείνῳ μὲν ἐξ ὑπερπάλματος ὑπήκουον οὐ πάντα στρατηγοῦντες, οὐδὲ ταῖς αἰτίαις μεμφόμενοι, οὐδὲ βουλόμενοι ὅτε μὴ βούλοιεν, Βρασίδᾳ ἢ οὐδενί, ἀλλ' ἢ συστρατηγῶν ἠξίου δίκῃ ἀπορρύπτατέλεσθαι ἢ ὃ στρατὸς φανερώτερον ἤδη καὶ ἴλας καὶ ἐν συστάσεσι δίκαπανθανομένου,

" Τί κατέγνωκεν ἡμῶν ὁ στρατηγός, ἢ εἰσάλπιγξ ἡμάρτομεν οἱ νικήσαντες, οἱ διώξαντες,
" οἱ τοὺς καθ' ἡμᾶς πολεμίους καταπλαγέντες, οἱ δ' στρατόπεδον αὐτῶν ἑλόντες; Βρασίδᾳ ἐκὼν ἡμῶν, ἐς ἐκκλησίαν οὐ συνῆγε, μὴ ἀπαρεπίστερον ὑπὸ τοῦ πλήθους ἀλογίστως ἐκβιασθείη, ἐν μάλιστα μαθοφόρων, οἷς ὅσον αἰεὶ, καθ' ἡμέραν τοῖς δυχερέσιν οἰκείαις, ἐς ἑτέρας διασώσας ἐλπὶς ἐς σωτηρίαν, ἢ ἐς ὃ μὴ πάλιν μεταβολή. ἐνοχλούντων ἢ αὐτῷ ἐν τῇ ἡμερῶν, ἐν κελευόντων νῦν μὴ ἀπορρύσασθαι τοῦ στρατοῦ τῇ προθυμίᾳ τάχα δὲ λαμπρὸν ἐργασαμένου, ἵνα δ' ἀπέπεμπε τοῦ τε μάχην, ἐπορεύετο πάλιν ἐς τὰ τείχη, ἐν προσῄει τὰ αὐτὰ χαράκωματα, χαλεπήνας ὁ Βρασίδας τοῖς δὲ μάλιστα ἡγεμόσιν ὅσοι, ἐν παρεῖναι ὅπῃ τὸ αὐτὸ οἱ κίνδυνοι ὑπεκείμενοι (ξυμφέρον) τῷ στρατῷ χυφόνως, ἀμφίβολον ἐν ὀξὺ τύχῃ προτίθεντι νίκης ἀκινδύνου, εἶξεν
" ἐπ' οἰκείῳ ἐν σφαλῆ ἐκείνου ὁλέθρῳ, ἔσσυτο δὲ ὑπεμεμφαμένῳ αὐτοῖς, ἐοικὼς μὴν ὡς Πομ
" πήιος Μάγνος πολεμήσῃ, οὐ στρατηγοῦντες ἔτι μᾶλλον, ἢ στρατηγούμενοι· καί μοι δοκεῖ τόδε μέγιστον ἐξαπατῆσαι, ὑπικρύπτων ὃ ἐδεδοίκει μάλιστα, μὴ ὁ στρατὸς οἷα τοῦ πάλαι Καίσαρος γεγενῶς, ἀγανακτήσῃέ τε ἐν μεταδόξειε, ὅσῳ ἐξ ἀρχῆς αὐτὸς τε ἐν ὁ Καῖσαρ ὑφορώμενοι, ἐς σωτὴρ ἔρχει αὐτοῖς προφάσει ἀγανακτήσειας ὑπὸ σφίσι σωεδίδου. ᾧδε μὲν δὴ ἐν ὁ Βρᾶσιδας ἐξῆγεν ἄκων, ἐν ἐς ταξὶς διεκόσμει τοῦ τ' τείχους, ἐν ἐδίδασκε μὴ πολὺ προῦχειν τ' λόφου, ἵνα αὐτοῖς ἢ τε αἰακχώρησις, εἰ δεήσειεν, ὀλιγαρὴς εἴη, ἐν τὰ ἐς τοὺς πολεμίους ἀφιέμενα ὑπὸ δίξια· ὧν ἢ ἑκατέρωθεν τοῦ κέλευσίς τε πάντων ἐς ἡσυχίαν, ἐν φόβημα ὑπὸ ᾧ ἔργῳ μέγα, ἐν θρασύτης ὑπὸ λόγου ἀναγκαῖον, τοῖς μὲν ὑπὸ δίκης λιμοῦ, τοῖς ἢ ὑπὸ αἰδοῦς δικαίας, βιασαμένοις τ' στρατηγὸν ἀνα-

στρατηγὸν ἀνα-

ἡηγὼ διαβαλλόμθον ἔᾶι, μὴ χείρεσιν ὧν ὑπέχοντο ὀφθῶσι, μηδὲ ἀσθενεστέρεις ὧν
ἐφρασεύοντο, μηδὲ παρατετίας ὑπευθύνοις μᾶλλον, ἢ ἀξιεπαίνοις βουλίας, ἃ
καὶ ὁ Περσῆς αὐτοῖς ὅτι ἵππου πρόσθεν, ἔβαρῶ δ' ἐπεσώπα παρεφάρε, καὶ δι'
ὀλίγων ὑπεμίμησκεν ὅσον ὁ κίνδυνος ἑκάστοις, Υμεῖς ἐθελήσατε μάχεσθαι, ὑμᾶς με
ἑτέρως ἔχοντα νικᾶν ἐδίδασκε, μηδὲ φυσᾶσθε τ' ἐλπίδος μήτ' ἐμὲ μήτε αὐτούς·
ἔχετι δ' λόφον σύμμαχον, καὶ τὰ κτ' νώτου πόντα ἴδια, οἱ πολέμιοι δ' εἰσὶν ὰμ-
φιβόλω· μεταξὺ γὰρ εἰσὶν ὑμῶν τε καὶ λιμοῦ. ὁ μὲν τοιαῦτα λέγων, διεβόα ἕκαστος, καὶ αὐτ'
αἱ τάξεις ἐπήλπιζον, καὶ μᾶλλον ἢ πρότερον ἐθάρσυνον. ὁ δ' Καῖσαρ καὶ ὁ Αντώνιος
τοὺς ἱππέας παρελθόντες, τίνι τε δεξιὰ ὤρεγον ἐφ' οἷς ἐπαγγέλλοιντο, καὶ βαρύτερον
ἐπὶ εἴδει ἐπίασαν ἀλλοις, καὶ τ' λιμὸν οὐκ ἐπίκρυφον ὡς βίᾳ εἶεν βιαπολίαι παρα-
φέρφ, Εὔεργέται ὦ ἄνδρες ἰὼς πολεμίους, ἔχομθ' ὡς ἐξηπάτημθ' ἔξω τείχους λαβόν· μὴ
δὴ τις ὑμῶν τίνι ἰδίαι παρήκλησιν καταιχμὴν, μηδὲ τῆς ἀπειλῆς ἐλαφίαν ἡγήσ-
ται, μηδὲ λιμὸν, ὅλεθρον ἀμηχανόν τε καὶ ἐπώδυνον, ἔλπεται μᾶλλον, ἢ πολεμίων
τείχη καὶ σώματα, ἃ καὶ πόλεμος σὺν δίδωσι καὶ σίδηρος δ' ἀπορία. ἔχει δὲ ἡμῖν ἐπεί-
ξεως ὧδε τὰ πρόσω, ὡς μηδὲν ἐς τίνα ὕπνωσιν ἡμέρας διαπίνεσθαι, ἀλλὰ σὺν με-
σῃ παρὰ ἀπόντων ἀφαιρεθῆναι μέχρι νίκης σίδηρος, ἢ βίᾳ θανάτου· νι-
κῶσι δ' ὅσοι λαβόν ἀφ' μιᾶς ἡμέρας καὶ δι' ἔτους ἔργου ἔφασ καὶ χρήματα, καὶ ναῦς
δ' στρατήσεσθαι, καὶ τὰ νικητήρια πρὸ ἡμῶν· ἔσαι δὲ ταῦτα, ἐὰν πρῶτον μὴν ἐμβα-
λόντες αὐτοῖς μηνυσθῶμθ τῶν ἐπιχώντων, εἶτα παρορρήξαντες, βύβλους ἀπο-
κλείωμθ ἀπὸ τῶν πυλῶν, ἐς δὲ τοὺς κρημνοὺς ἢ τὰ πεδία παρειωθῶμθ, ἵνα μὴ ὁ
πόλεμος αὖθις διαφύσιτο, μηδὲ ἐς τίνα ἀρχαίαν πάλιν οἱ ἐχθροὶ παραδιδράσκωσιν,
οἱ δὲ ἀνδρεῖαν μόνοι δὴ πολεμίων οὐκ ἐν ᾧ μάχεσθαι τὰς ἐλπίδας ἔχουσιν, ἀλλ'
ἐν ᾧ μὴ μάχεσθαι. οὕτως μὲν ὁ Καῖσάρ τε καὶ ὁ Αντώνιος παρῴκουν, ἐφ' οἷς
παραγγέλλοιντο, καὶ πᾶσιν ἐῶ αἰδῶς ἀξίοις τε φανῶαι τῷ στρατηγῶν, καὶ τίνι ἀπο-
είαν σὺν φυγῇ ἐκφαυξηθῆσθαι σὺν παραλόγου δ' τὰ ἐν ᾧ Ιονίᾳ γλυφόμθα,
ἡγεμῶί τε ἐν ἔργῳ καὶ ἐλπίσιν εἰ δίοι τι παλιῖν μᾶλλον, ἢ σὺν ἀμηχάνου κακοῦ
διαφθαρῆναι. ὧδε δὲ ἐχόντων αὐτῶν, καὶ παρὰ τῶν ἑπὶ αὐτὰ σὺν φέροντες ἐκείνου,
ὁ θυμὸς ἀμφοῖν ἤρθη μάλιστα, καὶ σὺν ἐπιμπλαῖο θέλμης ἀκαπαπλήκτου,
σὐδὲν δὲ ἐν ᾧ πρότερ' ἀλλήλων, ὅτι ἦς πολῖται, σὐδὲ ἐπεμέμνηντο, ἀλλ' ὡς σὺν
φύσεως καὶ γλυκέος ἐχθροῖς ἐπιπτείθεσθ, οὕτως ἡ παραυτίκα ὀργὴ τὸν λογισμὸν αὐ-
τοῖς καὶ τίνι φύσιν ἔσεσιν· ἐπεμνήσθησαν δὲ ὁμηλικίας ἐκάτεροι τίνι δὲ τίνι ἡμέραν
ἐν ᾧδε τῷ ἔργῳ πόντα τὰ Ρωμαίων παράγματα κρινῆ, καὶ ἐκρίθη. ἤδη δὲ τῆς
ἡμέρας ἀμφὶ τίνι δὲ τίνι παρῴκουν ἐς σὺν ἀτίνα ὥραν δεδαπανημένης, αἰετοὶ
δύο ἐς ὃ μεταίχμιον συμπεσόντες ἀλλήλοις ἐπολέμουν, καὶ ἰὼ σιγὴ βαθυλάτη, φυ-
γόντος δὲ τῆς κτ' Βερύτου, βοή τε παρὰ τῶν πολεμίων ὀξέα ἠλθε, καὶ τὰ σημεῖα
ἑκατέρωθεν ἐπῆρτο, καὶ ἔφοδος ἰὼ σκαράτε δ' ἀπειρὴς· βέλεμάτων μὲν δὴ καὶ λί-
θων ἢ ἀκοντισμάτων ὀλίγον αὐτοῖς ἐδόκει πολέμου νόμῳ, ἐπεὶ σὐδὲ τῇ ἀσπίδι τείχη
καὶ τάξεσ τ' ἔργων ἐχόντων, ἀλλὰ γυμνοῖς ξίφεσι συμπλεκόμθοι, ἕκαστόν τε καὶ ἑκάτ-
τονθ', καὶ ἄλληλοις ὀξώθεν ἀπὸ τῆς τάξεως, οἱ μὲν περὶ σωτηρίας μᾶλλον ἢ νίκης,
οἱ δὲ περὶ νίκης καὶ πλεονεξίας στρατηγοῦ σκιασμένου· φόνος δὲ ἰὼ καὶ τόνος πολ-
λοῦ, καὶ τὰ μὲ σώματα αὐτοῖς ὑπεξεφέρετο, ἔτεροι δ' αὐτικαθίσαντο σὺν τ' ὀπίτεπα-
ξμένων, οἱ στρατηγοὶ δ' σφᾶς περιόντες καὶ ὁρώμθοι πόντα χορὸν, τ' τε ὁρμῆς ἀνέφε-

ρει, ἢ προεκάλουν πονοῦντας ἐπὶ πλεῖστον ποιῆσαι, ἢ τοὺς κεκμηκότας ἀπήλλαττον, ὥστε ὁ θυμὸς αἰεὶ τοῖς ἐπὶ τῷ μετώπου κινδύνοις ἦν· τέλος δὲ οἱ τῆς Καίσαρος, εἴτε ἀφ' ἑαυτῶν εἴτε καὶ τοῦ Καίσαρος εἰπόντος (οὐ γὰρ ἔτι μεμπτοί γε ἦσαν τοῦτο οἱ Βρεττανοί) τὴν φάλαγγα τὴν ἐμὴν σκέψασθαι, ὡς πάρ' ἣν μηχάνημα τῶν βαρυτάτων ἀφαιρήσοντες, οἱ μὲν ἀνεωθοῦντο μὴ ὀπίσω βαδίζειν ἔτι καὶ μὴ φεισόμενοι· ὡς δὲ αὐτοῖς καὶ ἡ ξυντάξις ἦδη προὐλέλυτο, ὀξύτεροι ὑπεχώρουν, καὶ τὴν ὀπίσω παρεμβολὴν σφίσι δυσπόρων καὶ πεζῶν ξυνεχωρούντων, μισοβάρβαροι πάντες ἀλλήλοις ἀκόσμως, ἐθλίβοντο ὑπὸ σφῶν καὶ τὴν πολεμίων ἀπαύστως αὐτοῖς ἐπικειμένων, ἕως ἔφυγον ἤδη ἀφῶς, καὶ οἱ τῆς Καίσαρος τότε μάλιστα ἔτι προσελαύνοντες σφίσιν εἰκαιοτέρως ἐνέβαλλον, τὰς πύλας προσελαύνοντες σφόδρα ὀλισθηρῶς· ἀφῶνται τε γὰρ ἐβαίνοντο καὶ ἐκ τοῦ μετώπου, μέχρι πολλοὶ ἐσφαλέντες ἐκυλίσθησαν, οἱ δὲ φεύγοντι ὅτι τε τὴν θάλασσαν, καὶ ἐς τὰ ὄρη δίχα τοῦ ποταμοῦ τῆς Ζυγάκτου. ἡμυνόμην δὲ τῆς ἕω πῆς, ὃ λοιπὸν ἔργον οἱ στρατηγοὶ διεκρώτουν, Καῖσαρ μὲν αἱρῆν τοὺς ἐκπίπτοντας ἐκ τοῦ στρατοπέδου, καὶ αὖθις φυλάττειν ὃ στρατόπεδον, ὁ δὲ Αντώνιος πάντα ἰῶν, καὶ πᾶσιν ἐπίπλους τοῖς τε φεύγουσι καὶ τοῖς ἔτι ξωσῶσι, καὶ τοῖς ἄλλοις στρατοπέδοις αὐτῶν, ὁρμῆ τε ἐκφανεῖ πάντα ἐνιάζετο ὁμοῦ, καὶ ταῖς τοῖς ἡγεμόσι δίκαις, μὴ αὖθις διαφυγόντες αὖθις ἕτερον στρατὸν ἀγείρωσιν, τοὺς ἱππέας ἐξέπεμπεν ὅτι τάχιστα ὁδοὺς τε καὶ ἐκβολὰς τῆς μάχης, αἱρῆν τοὺς ἀποδιδράσκοντας· οἱ διελόμενοι ὃ ὄρος, δυά τε ὄντες ἐφέροντο σὺν τῷ Θρᾳκίῳ Ράσκῳ δι' ἐμπειρίας ὁδῶν ξυναπεσταλμένῳ, καὶ τὰ χρήματα καὶ χρημοὺς ἀπαγόντας, τοὺς ἐκφεύγοντας ἐκκωλύοντες, καὶ πολὺς ἐντὸς ἐφεύγοντο· οἱ δὲ Βρεττανοὶ αὐτὸν ἐδίωκον· ἢ αὖθις ἀφύλακτος ἔμπροσθεν τῆς δρόμου Λευκίλιος Λευκίνος ἰδὼν, ὑπέρη, καὶ ὡς Βρεττανὸς ὢν ἥξιου πρὸς Αντώνιον μόνος τῆς Καίσαρος ἀφαιρεθῆναι, ᾧ δὴ καὶ μάλιστα εἴη Βρεττανὸς ἐνομίσθη, ὃν ἀληθέστατον ἔμπροσθεν ἐκκλίνων, ἀγομένου δὲ αὐτοῦ πῶλος ὁ Αντώνιος, ἀπίστα σὺν ὀλίγοις, τῷ τύχῃ ὁμοῦ καὶ ὃ ἀξίωμά τ' ἀνδρὸς καὶ ἔρως τῷ ξυμφόρῳ, ὅπως Βρεττανὸν ἀποδέξαιτο, πλησιάσαντι δὲ ὁ Λευκίνος εὐτυχῶν μέγα θρασέως, εἶπε, Βρεττανὸς μὲν οὐκ ἐάλωκα, σοὶ δὲ ἁλώσεταί ποτε πρὸς κακίας ἔρωτι· ἐγὼ δὲ τοιόδε ἀπατήσας ὤφελόν σε πρᾶξαι· καὶ ὁ Αντώνιος τοὺς ἱππέας ἰδὼν αἰδυμόνους, πρηνῆ ἔρῃ, καὶ οὐ μείονα μοι τῶνδε ἄγαν, εἶπεν, ἀλλὰ ἀμείνονα ἢ νομίζετε ἐπηρώσατε, ὅσῳ χρείττων ἐχθροῦ φίλος· καὶ τὸν Λευκίνον τότε μὲν ἴσην τῶν φίλων ἔδωκε θεραπεύειν, ὕστερον δὲ αὐτὸς ἔχων, ἐχρῆτο ὡς πιστῷ· ὁ δὲ Βρεττανὸς ἀναφθὰς μὲν ἐς τὰ ὄρη ξυνὼ ἰκανῶς πλάνῃ, ὡς κύκλος ἐς τὸ στρατόπεδον ἐπιστρέψων, ἢ καταδησόμενος ὅτι τὴν θάλασσαν· ἐπεὶ δὲ ἐκείλησαν πέντε Φυλακῆς, διευκλέρουν ἔνοπλος μὴ πάντων, καὶ φασιν αὐτὸν ἐς τοὺς ἀγῶνας ἀναβλέποντα εἰπεῖν, Ζεῦ μὲν λάθοι σε τὴν δ' ὃς ἄπιος κακὸν· ὑπομνησθόμενος ἄρα ὃν Αντώνιον, ὃ καὶ αὐτὸν Αντωνίου φασὶν ὕστερον ἐν τοῖς ἰδίοις κινδύνοις μεγαληγορήσαντα εἰπεῖν, ὅτι σὺν ἐξελήλασθαι Καισαρίῳ τῷ Βρούτῳ δυσαλθὲς, ὑπηρέτης ἦν τότε Οκλασούου. ὅτε γοῦν καὶ ὁ Αντώνιος ἔνοπλος ὅτι τὴν Φυλακὴν εἶων διευκλέρουν ὃ Βρούτῳ, χάρακα ποιεῖσθαι μέλλοντος ἐκ νεκρῶν σωμάτων, καὶ λαφύρων συμφορήτων. ὁ δὲ Καῖσαρ ἐς μέσην νύκτα ποιηθείς, ἀνεχώρησε δίχα τοῦ νόσου, Νωρβανῷ Φυλάττειν τὸ δαδιεῖ ὃ στρατόπεδον. Βροῦτος δὲ καὶ τῆς ὑποῦσης ὁρᾶν τὰς ἐφεδρείας τὴν ἐχθρὸν ὅτι μάλιστα,

ἔχων οὐ πλήρη τέσσαρα τέλη στίφη ἀναβαίνοντα οἱ, αὐτὸς μὲν ἐπὶ λόφου ἐπ' αὐτοὺς ἐφυλάξατο, τοὺς δὲ ἡγουμένους αὐτῶν, αἰδούμενός τε ὃ ἀμύητμα καὶ μεταστοιῶσας, ἔπεμπεν ἀποπειράζοντας αὐτῶν, εἰ ἐπαλήσουσιν, ὥστε αὐτῷ ἀφ' ἑτέρου ἐφορμᾶν, καὶ διαλαβεῖν τὰ ἴδια ἔτι φυλακὰ ὁρμήσαντα ὑπὸ τῶν οἰκείων ὑπολελειμμένων. οἱ δ' ἀβουλότατα μὲν ἐς ὃ ἔργον ὁρμήσαντες, διὰ ψυχότατοι δ' ὃ μέχρι πλείστου ἡγούμενοι, πότε βλάπτοντος ἤδη τῆς ὕλης, ὧν στρατηγῶν σφῶν ἀπεκρίναντο αὐτοῖς βουλεύεσθαι πρὸς αὐτούς· αὐτοὶ γὰρ τῆς τύχης πολλάκις πεπειραμένοι, οὐκ ἀναπέμψειν τινὰ ἔτι λοιπὴν διαγαλᾶν ἐλπίδα· καὶ ὁ Βρεττὸς ἐς τοὺς φίλους εἶπεν, Οὐδὲν ἄρα ἔτι εἰμὶ τῇ παρεῖδι χρήσιμος. ὧδε καὶ τούτων ἐχόντων, ἐκάλει Σπράτωνα ὁ Ἠπειρώτην, ὅπως φίλον ἑαυτῷ, καὶ ἐξηγητὴν ἐκέλευεν ὧν σύμπαντι τούτῳ δὴ ἔτι βουλευομένῳ πεφασμένων, ἐκάλει καὶ τὸν οἰκέτην, καὶ ὁ Σπράτων, Οὐκ ἀπορήσεις εἶπεν, ὦ Βροῦτε, φίλου μᾶλλον, ἢ οἰκετῶν ἐς τὰ ὕστατα πεισόμενα, εἰ ἤδη κέκριται, καὶ εἶπεν, ἐπόρθησε τοῖς λογισμοῖς τὸν Βρούτου ὃ ξίφος, οὔτε ἀποστραφέντος οὔτε ἐνδόντος. ὧδε μὲν δὴ Καίσαρος καὶ Βροῦτος ἐθηκατίλων, ἄνδρε Ρωμαίων βιλμεσάτω τε καὶ πεφανεσάτω, καὶ ἐς ἀρετὴν ἀδικείτω χωρὶς ἄρχης ἐνός, ὥγε καὶ Γαῖος Καίσαρ ὄντι τῷ Μάγνου Πομπηίου μείρας, ὁκ μὴ ἐχθροῦ καὶ πολεμίου ἐποιήσατο φίλον, ἐκ δὲ φίλου ἤλθε ὡς ἐμὲ, καὶ ἡ ἐναλή πεφιποθήτω τὸ εἶχεν αἰεὶ, καὶ ἀτυχήσαντι ἐλεφώ· δυοῖν τε τούτοιν ἕνεκα πᾶσιν ἀμηχίαν ἐπῆλθε, καὶ φυγόντων αὐτῶν ἔπεμψεν ἠγεμονίας, ἵνα μὴ φυγάδες εἶεν, ὁκ ἀμφοῦσα μᾶλλον Γαίου Καίσαρος, οὐδὲ ἐφηδομένη τοῖς γεγενόσιν, ὅπου καὶ ζῶντα τὴν ἀρετὴν καὶ τύχης ἐθαύμαζε, καὶ ἀποθανόντα ἔθαπτε δημοσίᾳ, καὶ ἐκύρου τὰ ἔργα ἀθάνατα εἶ), καὶ ἀρχαὶ καὶ ἡγεμονίας ἐς πολὺ ὁκ ἦν τοῖς ὑστεραφαλεῖν ἐποίει τῷ Καίσαρος, οὐδὲν ἡγουμένη κρεῖσσον εὑρήσειν ὧν ἐκείνος ἐκόσμει· ἀλλ' ἢ καὶ τῶνδε τῶν ἀνδρῶν ἀποδὺ καὶ δίος ὃ γὰρ αὐτῶν πεφηνάμην αὐτίκα ἐς ὑποψίαν ἀμβολῆς, οὕτως ἅπασιν ἐγκεκάθηκα μίσος· ἐγκεκάθηκα δὲ καὶ τοῖς φυγόντων τοῖς ἀρίστοις μιμιωτέρω, Πομπηίου πλησιάζοντος καὶ ὁκ ἀδικήσαντι ἔχοντες αἰτίαν, πορρωτέρω τι ὄντι αὐτοῦ καὶ ἀδικήσαντι, ἐπίσης μοὶ ἔργων ἐδόκουν, δυοῖν δὲ ὅλοιν ἔργων γραπαί τε ζωόλεξαν· γὰρ εἴκοσιν ὁπλιτῶν τέλη, καὶ ἱππέας ἀμφὶ τοὺς δυσμενεῖς, καὶ ναῦς μακρὰς γὰρ ἀμφὶ τὰς Ἀφρικάς, τοῦ τε δήμου πρὸς ἀσκωλιῶ ἀξιόλογον, καὶ χρήματα ἄπειρα καὶ πᾶν ἑκόντων καὶ πρὸς ἀκόντων, πολέμους τε ἐπολέμησε ἔθνεσι καὶ πόλεσι καὶ τῶν αὐτοκρατόρων πολλοῖς, καὶ κατώρθωσε, ἔθνη τε ἐχειρώσατο ἀπὸ Μακεδονίας μέχρι Εὐφράτου, καὶ ὅσους ἐπολέμησε, ἐς συμμαχίαν αὐτοὺς ἐποιήσατο, καὶ βεβαιοτάτους ἐχειρώσατο· ἐχειρώσατο δὲ καὶ Βασιλλοῦσι καὶ δωδεκάφυλον, καὶ Παρθυαίοις, καίπερ οὔσι ἐχθροῖς, ἐς τὰ βεβαιότερα, ὅτι δὲ ὃ μεῖζον ἔργον ὁκ ἀνέμειναν ἐρχομένους, ἵνα μὴ βάρβαροι καὶ ἀνήκοοι ἔθνος ἐθίσαι ὅτι Ρωμαίοις· ὃ δὲ δὴ μάλιστα πάντων ἀδοκητότατον ἰδεῖν, ὁ στρατὸς ὁ πλείων ὅδε, Γαίου Καίσαρος ἐκλήθη, καὶ δαιμονίως αὐτὸν θυσίας καὶ σπουδῆς ἔχοντας εἰς ὁκεῖνον μετέπεισεν οἱ σφαγεῖς οἵδε τῷ Καίσαρος, καὶ ὅτι ὃν τῷ Καίσαρος υἱὸν ἔσπετο αὐτοῖς πεζότερον, ἢ Αντωνίῳ τῷ Καίσαρος στρατηγοῦντι τε καὶ στρατάρχῳ· οὐ γάρ τις αὐτῶν Βροῦτον ἢ Κάσσιον οὐδὲ ἄστρατον μᾶλλον ἀπέλιπεν, οἱ Αντώνιον ἀμφὶ ὃ Βρεντέσιον καὶ πεζὸν πείρας ἀπολιπόντες· ἰῶ τε πεφάσεις αὐτοῖς τῶν πόνων καὶ ὅτι Πομπηίου καὶ τοῦ, οὐχ γὰρ σφῶν αὐτῶν, ἀλλ' γὰρ δημοκρατίας ὀνόματος, διὰ δοῦς μὲν, ἀγεσιπολεῖς δὲ ἀεὶ· σφῶν

τε αὐτῶν, ὅτι μηδὲν ἐδίκαιον ἐπὶ τῷ χρήσιμοι τῇ πατρίδι, ἄμφω κατέφηνεν ὁμοίως· ὁ δὲ ταῖς φρεσὶν καὶ μάνοις, ὁ μὲν Καίσαρ ἀμεταστρεπτί, καθάπερ ἐς ὃν ἀγωνιῶν οἱ μονομαχοῦντες, ἐς μόνον ὃν πολεμῶν ἀφεώρα, ὁ δ' Βροῦτος, ὅπη γίγνοιτο, καὶ φιλοπάμων καὶ φιλήκοος, ἅτε καὶ φιλοσόφησαι οὐκ ἀμούσως. Ἀλλὰ καὶ διοῖς δὲ οὖσιν αὐτοῖς ἀπέβαινεν ἐς ἄπαντα ἴσως. Ὁ μὲν γὰρ Καίσαρ, ὅ γε σὺν ἁπλοῦν ἄγος ἴσον, σὺν ὁλίγῳ· καὶ γὰρ ἐς φίλον ἐλίγετο πολλάκις, καὶ ἐς διαλλαγὰς ἐκ πολέμου προὐκαλεῖτο ἀγαθείας, καὶ ἐς αὖθις χάριτος ἀμοιβάς, καὶ ἐς βουλευτήρια, καὶ ἐς ἱερεῖα, καὶ ἱερεῖον ἑαυτὸν ὑπεκρίνατο, καὶ δυνάστην μὲν οἷον οὐκ ἄλλον, χρησιμώτατον δὲ καὶ ἀπόλεσιν τῇ τε πατρίδι καὶ τῇ ἡγεμονίᾳ γιγόμενον· ἃ δὴ δαιμόνιον αὐτοῖς ἄγος ἐνεμίσητο τε καὶ προσεσήμηνε πολλάκις. Καίσαρι τε γὰρ ὄντι στρατηγῷ ὁ ῥαβδοῦχος λόσφραμμένον ὃν σίφανον ἐπέθηκε, καὶ Νίκη χρύσεον δάφνημα Καίσαρος κατέπεσεν, ὄρνεά τε πολλὰ σὺν ὁ στρατόπεδον αὐτοῦ καθήμενα κλαγγῇ σὺν δμίαι ἠφίει, καὶ μελισσῶν ἐπικάθιζον στομάτων συνεχῶς ἐσμοί· Βροῦτον δὲ ὁ τε Σάμιος γυμνασιάρχης φασὶ τῷ δὲ πόνῳ, σὺν δ' ἀχρῇ πρὸς τὰ τοιαῦτα ὄντα, ἀλόγως τόδε ὂ ἔπος ἀμβοῆσαι, Ἀλλά με μοῖρ' ὀλοὴ, καὶ Λητοῖς ἔκτανεν υἱός. μέλλοντα δὲ περᾶν ἐκ τῆς Ἀσίας ἐς τὴν Εὐρώπην σὺν ᾧ στρατῷ, νυκτὸς ἐγκηρύσσεται μυριομυίου τοῦ φωτός, ὅπως ἰδίᾳ ἐφεστῶσά οἱ τὸ δαιμόνιον, καὶ πυθέσθαι μὴ βιάρσως, Ὅς τις δύναιτο ἢ θεὸν εἶναι· ὃ δὲ φάσμα εἰπεῖν, Ὅσις εἶ Βροῦτε, δαίμων κακὸς· ὀφθήσομαί σοι καὶ ἐν Φιλίπποις, καὶ ὀφθεῖσά φασιν αὐτῷ τοῦ τελευταίας μάχης. ἐξιόντι δὲ ᾧ στρατῷ τοῦ ὠὸν πυλῶν αὖθις ὑπέπτησεν Αἰθίοψ, καὶ τὸν δὲ μὴ ὡς οἰώνισμα φαῦλον ὁ στρατὸς αὐτίκα ξυνέκλεδαιμόνια δὴ ἴσως αὐτοῖς ἄγος καὶ τόδε, ἐς Καίσαρα μὲν ἐν ἀμφιείσῳ ἡμέρᾳ πέμψαι βιλόγους ἀπογνῶναι, Βροῦτον δὲ βουλευτὴν βεβιωτῆτος ἐκβιαιοθῆναι, καὶ ἐς χεῖρας ἥκειν ἀδόξαις δικαιμόνοις ὑπὸ λιμοδιαψιλῶς αὐτὸν ἔχοντα ἀγορᾶς, καὶ ναυκρατοῦντα, καὶ πάλιν ὑπὸ τῶν οἰκείων μᾶλλον, ἢ τῶν πολεμίων. καὶ μιᾷ πολλάκις ἀγῶνα μεταχόντες, ἐν μὲν ταῖς μάχαις σὺν ἔπαθον· ἄμφω δ' αὐτῶν ἐγένοντο αὐθέντα, καθάπερ ἐβούλοντο τῷ Καίσαρος. Καίσαρος μὲν καὶ Βροῦτος δίκαιοι ἐδικάσαντο, ὁ δὲ Βροῦτον Αντώνιος λύθρῳ, προὐκάλεσέ τε τῇ ἔριδι φοινικίδι βύβλῳ, καὶ καύσας τὰ λείψανα, τῇ μητρὶ Σερουιλίᾳ ἔπεμψεν. ὁ δὲ στρατὸς τοῦ Βρούτου στρατὸς, ὅτε ἐπύθοντο τὸν θάνατον Βροῦτον, παρέδοσάν σφας ἐς Καίσαρα καὶ Αντώνιον ἔπεμπον, καὶ συνεγώμης ἔτυχον, καὶ ἐς τὰ στρατεύματα αὐτῶν διηρέθησαν, καὶ ἦσαν ἀμφὶ τοὺς μυρίους καὶ τετρακισχιλίους· παρέδοσαν δὲ ὅπλα τοῖς αὐτοῖς ἑαυτοὺς καὶ οἱ πρὸ τὰ φρούρια πολλὰ ὄντα, τὰ δὲ φρούρια αὐτὰ καὶ ὁ στρατόπεδον ἐδόθη τοῖς Καίσαρος καὶ Αντωνίου στρατοῖς διαρπάσαι. τῶν δὴ ἀμφὶ τὸν Βροῦτον ἀνδρῶν ὅπλα φασὶν, οἱ μὲν ἐν ταῖς μάχαις ἀπέβαλον, οἱ δὲ αὐτοὺς ἐξήνεγκαν ὁμοίως τοῖς στρατηγοῖς, οἱ δ' ἐξεπίτηδες ἐμαχέσαντο μέχρι θανάτου, ὧν ἦν Λεύκιός τε Κάσσιος ὁ ἀδελφιδοῦς αὐτοῦ Κασσίου, καὶ Κάτων ὁ Κάτωνος, ἐμπίπτων ὅδε τοῖς πολεμίοις πολλάκις, εἶθ' ὑποχωρούμενος, ἀναλύσας τὸ κράνος, ἵνα ἢ γνώριμος ἢ βέλτιος, ἢ ἀμφότερα εἴη. Λαβεὼν δὲ ὅπλα ὁ Φία γνώριμος, ὁ πατὴρ Λαβεῶνος τοῦ κατ' ἐμπειρίαν νόμων ἐπιγεγραφεὼν μόριον, βόθρον ἐν τῇ σκιᾷ ὃ μέγεθος αὐτάρκη σώματι ὀρύξαμενος, καὶ τὰ λοιπὰ τοῖς θεράπουσιν ἐπισκήψας τῇ γυναικὶ καὶ τοῖς παισὶ πρὸς ὃν ἐβούλετο, καὶ τὰ γράμματα φέρῃ ἔδωκε τοῖς οἰκέταις, τὸ δὲ πιστάτου τῆς δεξιᾶς

λαβόμενος, καὶ παρεστρέψας αὐτὸν ὡς ἔθος ἐστὶ Ρωμαίοις ἐλθεῖν ὄπισθεν, ὅπως τρεφομένῳ ξίφος ἔδωκε, καὶ τὸ σφαγὶν ἐπέσχε· καὶ τῷδε μὲν ἡ σκηνὴ τάφος ἐγένετο. Ράσκος δὲ ὁ Θρᾴξ ἐπεμήνατο ἐκ τῆς ὁρᾶν πολλοῖς, καὶ γέρας ἤτησέ τε καὶ ἔλαβε, σώζεσθαι ὃν ἀδελφὸν ἑαυτῷ Ρασκυπόλιν, ᾧ καὶ διεδείκνυτο, ὅτι οὐδὲ ἀπ' ἀρχῆς ἀλλήλοις οἴδε οἱ Θρᾷκες διεφέροντο, ἀλλὰ δύο στρατοπέδων μεγάλων τε καὶ ἀμφισείστων περὶ τῶν ἐκείνων γῆν συμφερομένων, ὃ ἄδηλον τῆς τύχης ἐμεῖσθαι, ἵνα ὁ νικῶν περισώζοι τὸν ἡττώμενον. Γορτύα δὴ ἡ Βεσσῶν μὲν γυνή, Κάτωνος δὲ ἀδελφὴ τοῦ νεωτέρου, ἐπεί τε ἀμφοῖν ὧδε ἀπηγγέλθη ἐπύθετο, φυλασσομένη περὶς τὴν οἰκείων πάθους ἐξαγγελίαν, ἐμάρανε πυρὸς ἐπιθέσεως, ἀρπάσασα τῶν ὠμῶν θρᾳκῶν κατέπιεν. ὅσοι δὴ ἄλλοι τὴν ὑπεροψίαν ἐς Θάσον διέφυγον, οἱ μὲν αὐτῶν ἐξεπλωσθησαν, οἱ δὲ ἐπέπεσον ἑαυτοῖς ἅμα τῷ λοιπῷ στρατῷ τοῦ ὁμοτίμου Μεσσάλα τοῦ καὶ Κορβινίου, καὶ Λευκίου Βίβλου, ὅ τι βουλεύσοιντο περὶ σφῶν ποιεῖσθαι ἀπόντων. οἱ δὲ ζωληθέντες τοῖς περὶ Ἀντώνιον, Ἀντωνίῳ ἀφεστηκόσι τὴν Θάσον πρὶν ἐδόσθαι ὅσα ἐν Θάσῳ χρήματά τε καὶ ὅπλα, καὶ ἐσφαίδαγμένης, καὶ ἀνδρῶν ἐμπείρων πολλῶν. οὕτω μὲν δὴ Καίσαρί τε καὶ Ἀντωνίῳ ἀφεστήκεσαν ὁπότερα λοιπὰ καὶ δυοῖν πολεμίαιν τηλικοῦτον ἔργον ἐωῦσα, οἷον οὐχ ἕτερον ἐγένετο πρὸ ἐκείνου. οὔτε γὰρ στρατὸς τοσοῦτος οὔτε τοιοῦτος ἐς χεῖρας πρότερον ἦλθε Ρωμαίων ἑκατέρωθεν, οὐχ ὑπὸ στενοχωρίᾳ πολιτικῷ στρατεύμασιν, οὐ διὰ ἀρχιτόνδειν ὁπλελεγμένων, οὐδ' ἀπείρων πολέμων ἔτι, ἀλλ' ἐκ πολλοῦ γεγυμνασμένων, ὅτε τε σφᾶς καὶ οὐκ ἀλλόφυλα καὶ βάρβαρα ἔθνη πεπολεμώκει, ἀλλὰ καὶ γλώσσης μιᾶς οὔσης, καὶ τέχνης πολέμων μιᾶς, καὶ ἀσκήσεως καὶ καρτερείας ὁμοίας, δυσκαταγώνιστοι πρὸς αὐτὸ ἔσεσθαι ἀλλήλοις, οὔτε ὁρμῇ καὶ θάλπει ζοσῇ δέ τινες ἐκρήσεσθαι ἐν πολέμῳ, πολῖταί τε ὄντες ἀλλήλων καὶ οἰκεῖοι καὶ συγγραπῶται ἠνώμενοι· τεκμήριον δὲ ὅτι τὸ νεκρῶν ὁ ἀριθμὸς, ἑπόμενον μάχης ἑκατέρας, οὐκ ἐλάσσων ἔδειξεν οὐδὲ τοῖς νικῶσιν ἦ), ὁ δὲ στρατὸς ὁ Ἀντωνίου καὶ Καίσαρος ὃν τῷ στρατηγῶν λόγον ἐπληθύνεσθαι ἀφ' ἡμέρας καὶ δι' ἔτους ἔργου, κίνδυνον ἔχοντι λιμοῦ καὶ δίος ἀπωλείας ἐς ἀπειρίαν δαψιλῆ καὶ σωτηρίαν ἀσφαλῆ καὶ νίκην βύκλεῆ μεταβαλόντες· ἀπήντησέ γε μὴν αὖθις καὶ ὅ, σεισθέντες ἐς τὸν μάχιμον, ἐπιμανέντα Ρωμαίοις· ἐκρίθη γὰρ αὐτῶν ἡ πολιτεία πρὸ ἐκείνου ὃ ἔργον μάλιστα, καὶ ἐπεμήνατο ἐς δημοκρατίαν ἔτι, οὐδὲ πόνων αὖθις ἐς ἀλλήλους ἐδέησεν ὁμοίων, χαρεὶς τε τῆς μετ' οὐ πολὺ Ἀντωνίου καὶ Καίσαρος στάσεως, ὑστάτης Ρωμαίοις γεγενημένης. ἐπὶ δὴ ἐν μέσῳ μὲν Βεσσῶν, ἀπό τε Γομφίου καὶ τῶν ἀφεστηκότων Κασσίου καὶ Βρούτου φίλων, λείψανα ζοσῆς δὲ ἀρχαιότητος μεγάλα ἐχόντων, οὔτε ταῖς τόλμαις ὁμοία ἔτι ἐλήγετο, ὅτε ταῖς τῶν ἀμφοῖν πόλεων ἢ στρατηγῶν ἐς ζοὺς ἡγεμόνας ὁρμῆς· ὑπὸ γὰρ τῆς αὐτοῖς τῶν ὑπατείαν ἔτι ὑπὸ ἡ βουλὴ οὐδὲ ἡ δίξα αὖτη, ὡς ἐς Κάσσιόν τε καὶ Βροῦτον, ἀπῆτα.

ΑΓΠΙΑΝΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΣ ΡΩΜΑΙΚΩΝ ΕΜΦΥΛΙΩΝ Ε.

ΜΕΤΑ δὲ ὃν Καισίου καὶ Βρούτου θάνατον, ὁ μὲν Καῖος ὑπὲρ τῆς Ἰταλίας ἦλθε, ὁ δὲ Ἀντώνιος ἐς τὴν Ἀσίαν, ὥσθ' αὐτῷ συμβαλεῖν Κλεοπάτρα βασιλὶς Αἰγύπτου, καὶ οὗ χάριν ὀφθεῖσα ἐκράτει· ὁ δὲ ἔρως ὅδε αὐτῷ τῆς τε ἐκείνου ἐς ἔθνος ἔλαβε κακοῦ, καὶ ἐς ὅλην Αἴγυπτον ἐπ' ἐκείνοις, ὅθεν δή τι καὶ Αἴγυπτος εἴη τῆσδε τῆς βίβλου μέρος, ὀλίγον τι καὶ οὐκ ἄξιον ὑπογραφῆς πω, δι' ὃ δὲ καὶ τοῖς ἐμφυλίοις πολὺ πλείοσιν οὖσιν ὑπέμικτον. ἐλέγετο γὰρ δὴ καὶ μὴ Καισάρι τε καὶ Βρούτῳ ἕτερα ἐμφύλια ὅμοια, στρατηγοῦ μὲν οὐδενὸς ὄντος ὑπὲρ πᾶσι ὥσπερ ἐκείνοις, μέρος δὲ ἑτέρων, μέχρι Γομπηΐου τε Σέξτου ὁ νεώτερος παῖς Πομπηΐου Μάγνου, λοιπὸς ὢν ὑπὲρ τῆς δὲ τῆς στάσεως, ἧς ἀμφὶ ὃν Βροῦτον ἐπεμνήσθη, καὶ Λέπιδος ἐξέπεσε τῆς μέρους τῆς ἡγεμονίας, καὶ ἡ Ῥωμαίων ἀρχὴ ἅπασα ἐπλήθυνε ἐς δύο μόνους Ἀντώνιόν τε καὶ Καίσαρα· ἐλέγετο γὰρ αὖ ἔτι καὶ ὧδε. Κάσσιος ὁ Παρμήσιος ὑπέκλεψε τὸν ἀδελφὸν μὲν τὸν Καισίου καὶ Βρούτου περὶ τὴν Ἀσίαν ὑπὲρ νεῶν καὶ στρατοῦ, χρήμασι ἐκλέγων, Καισίου δὲ ἀποθανόντος, οὐδὲν ἐλπίζων ὅμοιον ἐν Βρούτῳ, Ῥοδίων ἐπελέξατο πᾶσαν τριάκοντα, ὅσας ἐνόμιζε πληρώσειν, καὶ ἃς λοιπὰς διέφθειρε χωρὶς τῆς ἱερᾶς, ἵνα μὴ δυνάμιν ναυτικὴν ἔσαιεν· καὶ ὁ μὲν ταῦτα ἔπραξε, μόνῃ τοῖς ἰδίοις καὶ τοῖς στρατιώταις. Κλώδιος δὲ καὶ ἐν Βρούτου πέμπτης ἐς Ῥόδον ὑπὲρ νεῶν τεσσαράκοντα, ἓξ Ῥοδίους νεωτερίζοντας εὗρεν (ἐτεθνήκει γὰρ ἤδη καὶ ὁ Βροῦτος) ἐξήγαγε τὸν Φερυσὶν οὖσαν ὁπλιτῶν τετραλίων, καὶ ἐς ὃν Γαρμήσιον ἐχώρει· ἀφίκετο δὲ αὐτοῖς καὶ Τορβύλλος, ἑτέρας ναῦς ἔχων πολλάς, καὶ χρήματα ὅσα προεξείλετο ἀπὸ τῆς Ῥόδου. ἐς δὴ ὃ ναυμαχὴν τοῦτο, ὡς ἐς ἤδη τινὰ ἰσχύν, συνέλθον ὅσοι ἦσαν καὶ μέρη τῆς Ἀσίας ὑπὸ τῶν ὑπατευσάντων, καὶ αὐτὸ ὁπλίτας τε ἐξ ὧν ἐδύναντο πλεόνων, καὶ ἑρέτας ἐκ δεκαπέντων ἢ δεσμωτῶν, ὑπερπλέοντες δὲ τὰς νήσους, καὶ ἀπὸ τῶν νησιωτῶν· ἦλθον δή ἐς αὐτοὺς καὶ Κικέρων ὁ Κικέρωνος, ἓξ ὅσοι δὴ τῶν ὑπατευσάντων ἐκ τῆς Θάσου διεπεφεύγεσαν, καὶ ταχὺ πλῆθος ἴσον, καὶ συντάξεις ἀξιοχρέως ἡγεμόνων τε καὶ στρατοῦ καὶ νεῶν· προσλαβόντες δὲ καὶ Λέπιδον μὲν ἑτέρας δυνάμεως, ἣν Βρούτῳ καθίστατο Κρήτην, πρὸς Μοῦρκον καὶ Δομίτιον Ἀηνόβαρβον ὑπὲρ μεγάλης δυνάμεως ὄντας, ἐς ὃν Ἴονιον διέπλεον, καὶ αὐτῶν οἱ μὲν ἅμα τῷ Μούρκῳ διέπλευσαν ἐς Σικελίαν, ἓξ τὸν Ἰόνιον Γομπηΐῳ Σέξτῳ συνῆλθον, οἱ δὲ καταμείναντες τῷ Ἀηνοβάρβῳ, καὶ τὸν ἄρχοντα ἐφ' ἑαυτῶν καθίσαντο. διαδὺς μὲν οὖν τὴν λεγομένην τῶν Σκιθῶν Κασ-

σίου τε καὶ Βρούτου πρεσβεύεται. ὁ δὲ Καῖσαρ καὶ Αντώνιος ὅτι τῇ νίκῃ τῇ περὶ
Φιλίππους ἔθυόν τε λαμπρῶς, καὶ ὃν στρατὸν ἐπήνουν, καὶ ἐς τὸν δῆμον τῶν Ῥωμαί-
ων, ὁ μὲν ἐς τὴν Ιταλίαν ἐχώρει, τὴν τε γῆν αὖθις διανεμήσων, καὶ ἐς τοὺς οἰκίας
καταλέξων· ὧδε γὰρ αὐτὸς εἵλετο δίχα τῆς ἀρχῆς ἅπασι· ὁ δὲ Αντώνιος ἐς τὰ πέραν
ἔθνη, συλλέξων τὰ χρήματα, ὅσα αὖθις ὑπέσχηντο, διεκείμαντο δὲ αὖθις, ὅσα καὶ
πρότερον ἔθνη, καὶ ἐπελάμβανον τὰ Λεπίδου· τὴν τε γὰρ Κελτικὴν τὴν ὑπὸ τοῖς Αλ-
πεσιν ἐδίκει Καίσαρος ἀξιοῦντος αὖθις ἀφιέναι, γνώμῃ τῇ πρότερον Καί-
σαρος· ὅ τε Λεπίδος διεβάλλετο τὰ τοῦ Γναμπήϊα πρὸς δοῦναι, καὶ ὕστερον εἰ Καί-
σαρι ψευδὴς ἢ δι' ἀσθένειαν φανείη, ἕτερα ἀναδιδῶναι τοῦ Λεπίδου. ἀφίεσαν δὲ καὶ τῆς
στρατηγίας τοὺς ὑπατικοὺς χρόνον ἑστρατευμένους χωρὶς ὀκταετηρίδων, οὓς διηθεύσας
ἔτι στρατεύεσθαι σφίσιν ἀποδεξάμενοι διείλοντο, καὶ συνελόχισαν ἐς στρατηγίδας
ταξάς· ὁ δὲ λοιπὸς αὖθις στρατὸς ἐλήφθη ζωὸς μυριάδων ἀπὸ Βρούτου, τέλη
πεζῶν ἕνδεκα, καὶ ἱππεῖς μύριοι καὶ τετρακισχίλιοι, καὶ ἔσχεν αὐτῶν ὁ μὲν Αντώνιος
δίχα τῆς ἀποδημίας ἑξτίλην, καὶ ἱππέας μυρίους, ὁ δὲ Καῖσαρ, ἱππέας τετρακισχι-
λίους καὶ τίλη πέντε· καὶ τῶν δι' αὐτῶν Αντωνίῳ ἀποπλησθέντων, ὅκ τῶν ὑπὸ Κα-
λλίῳ τῷ Αντωνίου καὶ τὴν Ιταλίαν ὑποπεπλεμμένων. ὁ μὲν δὴ Καῖσαρ ὅτι ὃν
Ιόνιον ἦλθ, ὁ δὲ Αντώνιος ὃν Εφέσου ἠνύσθη, τῇ δικῇ μεγαλοπρεπῶς ἔθυε, καὶ τοὺς
καταφυγόντας ὅκ τῆς Βρούτου καὶ Κασσίου συμφορᾶς ἐς Ἱεροσολύμους ἀπέλυε
χωρὶς Πετρωνίου στρατηγοῦντος ὅτι τὰ Φόνῳ Καίσαρος, καὶ Κοίντου πρεσβύτου ὃν
Λαοδικείᾳ Κασσίῳ δολοφονήσαντος· οἱ δὲ Ελληνες, καὶ ὅσα ἄλλα ἔθνη τὴν ἀμφὶ Ὃ
Πέργαμον Ασίαν νέμονται, καπὶ τὴν πρεσβείας πρὸς αὐτὸν ὅτι ζωηρὸς καὶ μετακε-
κλημένους στρατηγὸν, ἔλεξεν ὧδε, Ὑμᾶς ἡμῖν ὦ ἄνδρες Ελληνες, Αττάλου ὁ
βασιλεὺς ὑμῶν ὃν ὅδε θήσεται ἀπέλιπε, καὶ θεοὺς ἀμείνονας ὑμῖν ἤλθε Αττάλου· οἷς
γὰρ ἐπέλιπε φόνος Αττάλῳ, μεθῆκε μέν ὑμῖν, εἶχεν δημοκόπων ἀνδρῶν καὶ πρὸς
ἡμῖν ἦθος μόνων, ἐδίδου φόρων· ἐπεὶ δὲ ἐδίδουν, οὐ πρὸς τὰ ὑμέτερα ὑμῖν ἐπεθή-
κατο, ὡς νῦν ἡμεῖς ἀκούσαντες φόνου ὃκ ἐλεήσαμεν, ἀλλὰ μέρη φέρει τῷ ἑκάστοτε
καρπὸν ἐπιταξάμενοι, ἵνα καὶ τῷ ὃν αὐτίκα κοινωνῶμεν ὑμῶν· τῶν δὲ ζώντων πρὸς
τῆς βουλῆς μαθόντες μόνων ὃν ὑμῖν, καὶ πολὺ πλείονα αἰτιώντων, Γάϊος
Καῖσαρ τῷ μὲν χρημάτων τὰ πέπρακται ὑμῖν ἀφῆκεν ὧν ἐκείνοις ἐφέρετε, τὰς δ' ὑ-
βρεῖς ἔπαυσεν· ὑμῶν γὰρ τοὺς φόνους ἐπέτρεψεν ἀγαίρειν τοῦτο τῷ γεωργούντων, καὶ
τόνδε τὸν ὅπλα οἱ χρηστοὶ τῶν ἡμετέρων πολιτῶν Τύραννον ἐκάλεσαν, καὶ ὑμεῖς
αὖθις ζωπυρήσατε χρήματα πολλὰ, σφαγεῖσί τε οὖσι τὸν ὑμετέρου θυμέλητου, καὶ
καθ' ἡμῶν τῶν τιμωρούντων ἐκείνῳ. τῆς δὲ δικαίας τύχης, οὐχ ὡς ἐβούλεσθε, ἀλλ'
ὡς ἐμοὶ ἄξιον, κρινάσης δὲ πόλεμον, εἰ μὲν ὡς στασιαστὰς τὸν πολεμίων ἔδει χρῆ-
σθαι, κωλύσεως ὑμῖν ἔδει, ἐπεὶ δ' ἑκόντες πεισόμεθα ὑμᾶς καὶ ἀνάγκην τάδε ποιη-
σάσαι, τῷ μὲν μείζονι ἀφίεμεν, χρημάτων δὲ ἡμῖν δεῖ καὶ γῆς ἢ πόλεων ἐς τὰ στρα-
τιωτικὰ τῷ στρατῷ· τίλη δ' ὄντι ὀκτὼ καὶ εἴκοσιν ὁπλιτῶν, ἃ μὲν τῷ στασιαστῶν
μυριάδες εἰσὶ μυριάδες ἀνδρῶν ἑπτακαίδεκα, καὶ τούτων ἀνάγκη οἱ ἱππεῖς, καὶ
ἕτερος ὅμιλος ἕτερου στρατοῦ· ὃκ ἐμοὶ δὲ τὸ πλῆθος τῶν ἀνδρῶν· ὃ πλῆθος τῆς
χρείας στασιαστὴν δικάσαντι· τὴν δὲ γῆν καὶ τὰς πόλεις αὐτοῖς ἀφαιρήσεσθαι ὁ Καῖσαρ ἀ-
πέστειν ἐς τὴν Ιταλίαν, εἰ χρὴ τὸ λόγῳ τὸ ἔργον εἰπεῖν, δύσασθαι τὴν Ιταλίαν· ὑμᾶς
δ' ἵνα μὴ γῆς καὶ πόλεων καὶ οἰκιῶν καὶ ἱερῶν καὶ τάφων ἀπέσθαι, ἐς τὰ χρήματα ἄγο-

" χιάμεθα, ὥστε ἐς ἅπαντα (ὥστε γὰρ δὼ δυώματε) ἀμφὶ μέρες αὐτῶν ἐς Βεργάμι-
" τον, ὃ καὶ πυθόμενοι ὑμᾶς ἀγαπήσειν οἰόμεθα. ἃ γὰρ ἔδοτε τοῖς ἡμετέροις ἐχθροῖς ἐν
" ἔτεσι δυοῖν (ἔδοτε δὲ φόρους ὡς δέκα ἐτῶν) τοῦτα λαβόντ' ἀρχόσ' μόνα, ἀλλ' ἐνὶ ἔτει
" ἐπείρεσι γὰρ αἱ χρεῖαι. ζημιοῦσι γὰρ τὰ χρήματα ὑμῶν. τοσοῦτον γὰρ ἐπιδέομαι, ὅτι μηδενὸς
" ἁμαρτήματος ἴσον ὀφλεῖν τίμιον οἴομαι. ὁ μὲν οὕτως εἶπεν, ἐς ὀκτὼ καὶ εἴκοσι τέ-
λη πεζῶν τὴν χεῖρα φέρων, ὅτι ὧν μὴ τεία ἐν παρεσκεύαστο αὐτοῖς, ὅτε
ἐν Μουτίνῃ στρατηλάσαντα ἀνήλωσε, καὶ ταῦτα ὑπισχνοῦτο· ὁ δὲ πόλεμος αὐτὰ ἐς τοσοῦτον ὑπερεπόλασε. οἱ δ' Ἕλληνες, ἐπὶ λέγοντος αὐτοῦ τοῦτα, ἐρρίπτουν ἑαυτοὺς ἐς ὃ ἔδαφος ἀνάλκειαν καὶ βίαν ἐς αὐτοὺς ἐν Βρούτου καὶ Κασσίου γνώμῃ ὑπολέγοντες, οὐκ ὑπερτιμῶν ἀξίως ἔτι), ἀλλ' ἐλέου δέοντες ἢ δῶν τοῖς θύεργέταις ἐνίοντες, ἀπορῶν ἀφ' ὧν πολεμίοις, οἷς οὐ τὰ χρήματα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ σκῦλα ἐν τοῖς κόσμοις ἐσηνείκαν ἀπὸ τῶν χρημάτων, τοῖς δὲ αὐτὰ ταῦτα σφίσιν ἐς νόμισμα χαλκεῦσαι, καὶ τέλος ταῦτα καλοῦντες ἔτυχον σύτα ἐτῶν φόρους ἐσηνείκεῖν ἔτεσι δυοῖν· βασιλεῦσι δὲ καὶ δυνάσταις ἐν πόλεσιν ἐλευθέρας ἀγὰ ἐς τὴν ἑκάστων δυνάμιν ἐπιτάξαι. ταῦτ' ἐπὶ τῇ αὐτῇ τὰ ἔθνη, Λυκίοις τι ὁ Κασσίου ἀδελφός, καὶ ὅσοι ἀμφὶ τὸν Δεδίοτον ὑπὸ τῆς ἐν Ἐφέσῳ συγκλήτου ἐπύθοντο, ἰκέται παρεσπέσοντο, ἐν ἀπέλυε πρότερος πάλιν τοὺς στρατηγοὺς ὑπὸ τῷ Φοίνῳ τῷ Καίσαρος· τούτοις γὰρ δὴ μόνοις ἀδεφάλακτος ἦν· πρὸ ἡμέρας δὲ ἐν τὴν πόλεων ταῖς μάλιστα δῃοὶ παθούσας, Λυκίοις μὲν ἀτελῆς φόρων ἀφιεῖς, καὶ Ξάνθον οἰκίζειν πάραυτα, Ροδίοις δὲ δίδυς Ανδρον τε καὶ Τῆνον καὶ Νάξον ἐν Μιλήτου, αἷς οὐ πολὺ ὕστερον ἀφῃρέθη ὡς σκληρότερον ἄρχοντος· Λακεδαιμονίοις δὲ καὶ Ταρσέας ἐλευθέρους ἦφίει καὶ ἀτελῆς φόρων, καὶ Ταρσέων τοὺς πεπρεσβευκότας ἀπέλυε τῆς δουλείας δίκαιον. Αθηναίοις δ' ἐς αὐτὸν ἐλθοῦσι μὲν Τῆνον Αἴγιναν ἔδωκε, καὶ Ἶον καὶ Κέω καὶ Σκίαθον καὶ Γεραίστον. ἐπιπρίων δὲ Φρυγίαν τε καὶ Μυσίαν καὶ Γαλάτας τοὺς ἐν Ασίᾳ, Καππαδοκίαν τε καὶ Κιλικίαν, καὶ Συρίαν τὴν κοίλην, ἐν Γαλατικὴν, καὶ τὴν Τουραίωνα, καὶ ὅσα ἀμφὶ γῆν Σύρων, ἅπασιν ἐσφορὰς ἐπέβαλε βαρείας καὶ δηλα πόλεσι καὶ βασιλεῦσιν, ἐν μὲν Καππαδοκίᾳ Αριαράθῃ τε ἐν Σισίννῃ, ὃν τῷ Σισίννῃ ζωγρήσαντι ἐς τὴν βασιλείαν, καλῶς οἱ φασείσης τῆς μητρὸς τῷ Σισίνου καὶ ἱλαφυρῶς· ἐν δὲ Συρίᾳ τοῖς κατὰ πόλιν ἐξάρχουσι τυραννίδος· καὶ ἐν Κιλικίᾳ πρὸς αὐτὴν ἡδύσης Κλεοπάτρας, ἐ μεμάλατο μὲν ὡς οὐ μεταχρύσοις τὸν ὑπὲρ Καίσαρος πόνον, τῆς δὲ οὐκ ἀπολογουμένης μᾶλλον ἢ καταλογιζομένης αὐτῆς, ὅτι καὶ τοῦδε οἱ πάσαρχε τέλη πρὸς Δολοβέλλαν αὐτίκα πέμψαι, καὶ στόλον ἄμοιρον ἔχουσα κωλυθείη ὑπό τε Δολοβέλλου καὶ αὐτοῦ Δολοβέλλα ταχυτέρας ἥπατος τυχόντι, Κασσίῳ τε δὶς ἀπειλοῦντι μὴ συμμαχήσαι, καὶ σφίσιν ἐκείνοις πολεμοῦσιν ἐς τὸν Ἰόνιον, αὐτὴ δὲ στόλον ἔχουσα πλεύσαι μετὰ τοῦδε σκῦλα βαρυτάτης, οὔτε δείσασα Κάσσιον, οὔτε φυλαξαμένη Μοῦρκον παλαιχοῦντα, μέχρι χρημάτων ταῦτα ἀγὰ διελυμήνατο, καὶ αὐτὴν ἐς νόσον ἐνέβαλεν, ἧς δὴ χάριν οὐδὲ ὕστερον ἐπαυαχθῆναι γενικητῶν ἔδει· ὁ δ' Αντώνιος ὅπλα τε ὅλα συείσει καταπλαγείς, βύβλους αὐτῆς μεγαλωδῶς ἐαλώκει, καίτοι ἔτι παρεσκευασμένης γενναίως, λεγούμενος μὲν ὑγρότατος ἐς ταῦτα ἀεὶ φιῶαι, λεγόμενος δὲ ἐς ταύτην καὶ πάλαι παῖδα ἔτι οὖσαν ἐρεθίσασθαι τὸ ὅλως λαβεῖν, ὅτε ὑπὸ τὸν Αλεξάνδρειαν Γαβινίῳ στρατεύοντι νέος ὑπαρχῶν εἵπετο. βύβλους οὖν Αντωνίῳ μὲν ἡ πρὶν ἅπαντα ἴσως ὑπερμεγάλα ἀνδρὸς ἠμελήθη, Κλεοπάτρα δὲ ὅτι προσπαίζειν ἐγίγνετο, ἀ

ἀφ᾽ χριδὸν ἔπι τὸν ἡσίαν ἢ δικαίων· ἐπεὶ ἢ τὸν ἀδελφὸν αὐτῆς Αρσινόην, ἐκέτι οὖσαν ὁ Μιλήτου ἢ Λυσιφρύνης Αρτέμιδος, πέμψας ὁ Αντώνιος ἀΐξλε, ἢ Σεραπίωνα ὃν ὁ Κύπρῳ τραπηνὸν αὐτῆς συμμαχήσαντα Καισαρι, Τυρίων ὄντα ἐκέτην, ἐκέλευσι τοὺς Τυρίους ἀποδοῦναι τῇ Κλεοπάτρᾳ· ἀποδοῦναι ἢ καὶ Αραδίους ἕτερον ἐκέτην, ὃν ἦγε, Γαλεμήου τοῦ ἀδελφοῦ τῆς Κλεοπάτρας, ἀφαιρεῖν δὲ τὴν τοῦ Καίσαρος χεῖρα τὸ Νῆλον ναυμαχίᾳ ἁλόντα, οἱ Αραδίοι εἶχον λέγοντα Γαλεμαῖον εἶναι)· ἢ ὃν ὁ Εφέσιον ἢ τῆς Αρτέμιδος ἱερέα, ὃν Μεγάβυζον καλοῦσι, κατεδεξάμενοί ποτε τὸν Αρσινόην ὡς βασιλίδα, ἀφεῖναι μὴ ἐκέλευσεν· Εφεσίων δὲ αὐτὸν Κλεοπάτρας ἱκετευσάντων μᾶλλον. οὕτω μὴ ὁ Αντώνιος ὀργὴν ἔλαχε, ἢ ὃ πάθος αὐτῷ τῶν ἐγχωρίων τὸν ἔπεισε καλῶς ἐλθεῖν. ἀποπλευσάσης γὰρ τῆς Κλεοπάτρας ἐς τὰ οἰκεῖα, ὁ Αντώνιος ἔπεμπε τοὺς ἱππέας Γαλατίαν μὲν πολιν, οὐ μακρὰν οὖσαν ἀπὸ Εὐφράτου, διαρπάσαι, μικρὰ μὴ ὀλίγα λῶν αὐτῆς, ὅτι Ρωμαίων ἢ Παρθυαίων ὄντες ἔφευγον, ἐς ἑκατέρους ὀλιγοδεεῖς εἶχον· ἔμποροι γὰρ ὄντες, καμήλοισι μὴν ἐκ Γερρῶν τὰ Ινδικὰ ἢ Αραβία, διαπέμπουσι δ᾽ ἐς τὴν Ρωμαίων, ἔργῳ δ᾽ ὀλίγοις τοὺς ἱππέας ἀφεικόσας. Παλμυρηνοὶ ἢ παραθέοντων, καὶ τὰ ἀναλήμματα ἐς ὃ πέραν τοῦ ποταμοῦ μετενεχθέντων τε, καὶ ὅλη ἡ ὁδὸς, εἴ τις ὀλίγη εἴη, σκιάσασα μάλιστα πόλεις, παρὲξ ἃ πεφύκασιν ἐξαιρέτως, οἱ ἱππεῖς τὴν πόλιν κενὴν καταλαβόντες, ἐπανέστρεψαν, οὔτε ἐς χεῖρας ἰόντες, οὐδ᾽ ἔτι λαβόντες· καὶ δοκεῖ τόδε ὃ ἔργον Αντωνίῳ ὃν μετ᾽ οὐ πολὺ Παρθυϊκὸν πόλεμον ἐξάναψαι, πολλῶν ἐκ Συρίας τυράννων ἐς αὐτοὺς συμφυγόντων· ἡ γὰρ Συρία μέχρι μὴν ἐπ᾽ Αντιόχου ὃν Εὐσεβοῦς, καὶ τοῦ Εὐσεβοῦς υἱοῦ Αντιόχου ἐπὶ τοῖς ἐκ Σελεύκου τοῦ Νικάτορος ἐβασιλεύετο, ὧς μοι δοκεῖ Σύραν λέγοντα εἰρῆσθαι). Γομπηίου δ᾽ αὐτὸν Ρωμαίοις πολεμοῦντος, καὶ τραπηνὸν αὐτῷ Σκαῦρον ἀποδείξαντος, ἢ βουλὴ μὲν Σκαῦρον, ἔπεμψεν ἕτερον, καὶ Γαβίνιον ὃν Αλεξανδρῶσι πολεμήσαντα, ἐπεὶ δὲ Γαβινίῳ, Κρῆσσαν ὃν ὁ Παρθυαίοις ἀποθανόντα, καὶ Βίβλον ὅλην τοῦ Κρήσσου· ὧνδε δὲ τὸν Γαΐου Καίσαρος ἄρα τελευτὸν, ἢ ἐσῆν ἐπ᾽ αὐτῇ κῆ πόλις, ἐπανὸ τυράννων εἶχεν, συλλαμβανόντων τοῖς τυράννοις τὴν Παρθυαίων· ἐσέβαλον γὰρ δὴ ἢ ἐς τὴν Συρίαν οἱ Παρθυαῖοι μὲν τοῦ Κρήσσου συμφορᾶν, καὶ σφίσι μεγάλην ἔσεσθαι τοῖς τυράννοις, οὓς ὁ Αντώνιος ἐξελαύνων ἐπεφοίτησε ἐς τὴν Γαρυλαίαν, ἐς τοῖς πλήθεσιν ὀλιγωρίᾳ ἐσφορᾶς βαρυπάτας, ἢ ἐς Γαλμυρηνοὺς ἁδε ἁμαρτὼν, οὐδὲ ἐπέμεινε συλήσας τὴν χώραν ἁρπαγοῦ μᾶλλον, ἀλλὰ δι᾽ ὀρῶν ἐς τὰ ἔνδον διελὼν χιλιάσσιτα, αὐτὸς ἐς Αἴγυπτον ἦει ἐς Κλεοπάτραν· ἢ δὲ αὐτὸν ὑπεδέχετο λαμπρῶς, καὶ ὁ μὲν ἐχείμαζεν ἐνταῦθα μῆνα σπουδῆν ἡγεμονίας, ἰδιώτου χῶμα καὶ βίου ἔχων, εἴ ἢ ὡς ἐν ἀλλοτρίᾳ τε ἐρχῇ ἢ βασιλευούσῃ πόλει, εἴ τι ἢ χρήσιμον ὡς πρὸς γνώμην ἄγων· ἐπεὶ ἢ φερνίδας ἀπετίθητο, ἢ ἡγεμόνων ἀναστείας, ἢ σπουδὴν εἶχε τετράγωνοι Ελληνικὴν μὴν ἢ πατρίδα, ἐς ἐπόδημα ἰδεῖν αὐτῷ λυκὴν Αττικὴν, ὃ καὶ Αθηναίων ἔχουσιν ἱερὸς καὶ Αλεξανδρεῖς, καὶ καλοῦσι Φανικήσιον· ἐξοδόν τε ἦσθη αὐτῷ ἐς ἱερὸν ἢ γυμνάσια, ἢ φιλολόγων ἀφορτεῖσθαι μύθων, ἢ δίαιτα μὴν Ελλήνων ἐπὶ Κλεοπάτρᾳ, ἢ δὴ καὶ μάλιστα ἢ ὀπτὴ μίαν ἀνεπίφθ. καὶ τὰ μὲν περὶ Αντώνιον ἴσθι τοιάδε. Καίσαρι δὲ ἐς τὴν Ρώμην ἐπανιόντι ἢ τε νόσος αὖθις ἦκε μᾶλλον, ὃν Βρεντησίῳ μάλιστα ὀπτικνδύνως, ἢ φήμη διὰ ἔσχεν αὐτὸν ἢ τεθνάναι· βαίσας δ᾽ ἐπῆλθεν ἐς τὴν Πόλιν, ἢ τοῖς Ar-

τωνίου τὰ γράμματα ἐδείκνυε τὰ Αντωνίου, οἱ δ' Κλωδιόν τι προσέπαιον ἀποδοῦναι τὰ δύο τέλη τῷ Καίσαρι, καὶ ἐς Λιβύην ἐπέστελλον Σεξτίῳ Λιβύης τὸν Καίσαρι ἀπειπεῖν· καὶ οἱ μὲν οὕτως ἐποίουν· ὁ δὲ Καῖσαρ οὐδὲν ἀνήκεστον ἁμαρτεῖν δόξαντι Λεπίδῳ, Λιβύην αὐτὴ τὴν προστάραν ἔσωσεν ἀπήλασεν· καὶ τὰ λοιπὰ τῷ ὅτι ταῖς προγραφαῖς διεμεμψάμην διεπροσώπησε. καταλέγοντι δ' αὐτῷ τὰ γραφὲν ἐς τὰς ἀποικίας, καὶ τὸν χλιὸν ὀπτεύοντι δυσεργὲς ἰδεῖν. οἵ τε γὰρ γραπτοὶ τὰς πόλεις ἤρεσαν, αἳ αὐτῶν ἀριστεύσαι ἔσαν ἐπιλεξάμεναι πρὸ τοῦ πολέμου, καὶ αἱ πόλεις ἠξίουν τὸν Ιταλίαν ἅπασαν ὀπτεύεσθαι ὃ ἔργον, ἢ σὺν μιᾷς δέξασθαι, τῆς τε γῆς ἁμιλλᾶσθαι τοὺς δωρουμένους ἤπειρον, καὶ ἀργύριον σὺν ἰσῷ, ἀλλὰ σπουδάζοντες διὰ μέσης ἐς τὸν Ρώμην οἵ τε νέοι καὶ γέροντες, ἢ αἱ γυναῖκες ἅμα τοῖς παιδίοις ἐς τὸν ἀγορὰν ἢ τὰ ἱερά, ἐθρήνουν, οὐδὲν μὲν ἀδικῆσαι λέγοντες, Ιταλιῶται δὲ ὅτι τις ἀδίκαιτο γῆς τε καὶ ἑστίας οἷα δορύλητοι, ἐφ' οἷς οἱ Ρωμαῖοι στενάζοντο καὶ ἐπιδάκρυον, καὶ μάλιστα ὅτεν συνθυμηθεῖεν οὐχ ἧσσον τῆς Γόλεως, ἅμα ὅτι σφίσιν αὐτοῖς καὶ τῇ μεταβολῇ τῆς πολιτείας τόν τε πόλεμον γεγενότα, καὶ τὰ ὀπτίκια διδόμενα, καὶ τὰ ἀποικίας στησιάσαι μάλιστα, ἃ μὴ σὺν αὐτοῖς φυγαδεύσαι τὸν δημοκρατίαν, προχρισμένων τοῖς ἄρχουσι μισθοφόρων, ἐπίμονοι ἐς ὅτι χρήσοιεν. ὁ δὲ Καῖσαρ τοῖς πόλεσιν ἐξελογεῖτο τὸν φυγάδικην, καὶ ἐδόκουν οὐσὶ ὡς ἀρχαίοις, οὐσὶ ἥρωσιν, ἅμα ὁ στρατὸς καὶ τοῖς γείτοσιν ἐπέβαρε στενὸν ὕδωρ, πλεόνα τε τῶν διδομένων σφίσι προσαπώλοντο, καὶ ὃ ἄμεινον ἐκλεγόμενοι, οὐδὲ ὀπτιπλήσαντος αὐτοῖς καὶ δωρουμένου πολλὰ ἅμα τῷ Καίσαρος, ἐπαύοντο, ἐπεὶ καὶ τῶν ἀρχόντων ὡς διδομένων σφῶν ἐς ὃ εἶχε τὴς ἀρχῆς καταφέροντο· καὶ γὰρ αὐτοῖς ἡ πενταετία πρὸς ὤδυνε, καὶ ὃ ἀσφαλὲς ἡ χρεία στενὸν ἀμφοτέροις πρὸς ἀλλήλων, τοῖς μὲν ἡγεμόσιν ἐς τὸ ἄρχειν τῷδε τῷ στρατῷ, τῷ δὲ στρατῷ ἐς τὸν ὀπτικρότησιν ὧν ἔλαβον, ἢ τῶν διδομένων δέχεσθαι τῷδε μένουσα· ὡς γὰρ αὐτῶν οὐ βεβαίως ἄρχειν οἱ δόντες, ἀπαρέμεχον ἀπὸ βουλῆς ἀφαιρήσειν. πολλὰ δὲ ἅμα τοῖς ἀποδομένοις αὐτῶν ἐδωρεῖτο δημοζόμενος ἐκ τῶν ἱερῶν ὁ Καῖσαρ, ὅθεν τὸν χωμὸν ὁ στρατὸς ἐς αὐτὸν ἐπέστρεφε, ἐς πλείονα ὀπότε χάριν, ὡς χλιὸν ἅμα καὶ πόλις τὰ χρήματα τὰ οἰκήματα δωρουμένῳ, καὶ κατὰ βωμὸν μὲν ὀπιφθόνως ἀπὸ τῶν ἀφαιρουμένων, φέρεσθαι δὲ τὸν ὕδωρ ἐς χάριν τοῦ στρατοῦ. ζῶντα δὲ ὁρᾶν ὁ τε ἀδελφὸς ὁ τοῦ Αντωνίου Λεύκιος Αντώνιος, ἀπατεύων τότε, καὶ ἡ γυνὴ τοῦ Αντωνίου Φουλβία, καὶ ὁ τῆς ἀποδημίας ὀπίσω πάντων ὢν Αντωνίῳ Μάνιος, ἵνα μὴ Καίσαρος δέξηται ὃ ἔργον ἅπαν εἴη, μηδὲ μόνος αὐτὸν τὸν χάρον ἀποφέροιτο, μηδ' ἔρημος ὁ Αντώνιος θυσίας γραπτῶν γνώσοιτο, καὶ κατοικίσας ἐπίχαλκοι ἐς τὸ ὀπιδημίαν Αντωνίου Δημητρίδι, οὐ δυνατοῦ δὲ φαινομένου Δημοῦ ὅτι γραπτὸν ἐπέγραπται, τοὺς οἰκίσας τὸ Αντωνίου τελοῦσι ἠξίουν Καίσαρος τοῦδε σφῶν λαβεῖν, τῆς μὲν στενοχίης Αντωνίου μόνῳ Καίσαρι δίδοσθαι, ὀπιμεμφόμενοι δὲ ὡς ὃ τοῦδε δίδοτο τῷ Αντωνίῳ, καὶ ἐς ὅτι γραπτὸν αὐτοὶ τὸν τε Φουλβίαν τοῦδε ἐσγόντες, καὶ τὰ παιδία τὰ Αντωνίου μάλα ὀπιφθόνως, ἰκέτευον, μὴ παρεῖδεῖν Αντώνιον ἢ δέξηται ἢ χάριτος ἢ ἐς αὐτοὺς ὑπηρεσίας ἀφαιρούμενον· ἦκε μάλιστα δὲ ὁ τῷ τότε μάλιστα ὁ κλέος ὁ Αντωνίου καὶ τοῦδε τῷ στρατῷ καὶ τοῦδε τοῖς ἄλλοις ἅπασι· ὃ γὰρ ἔργον ὃ ὁ Φιλίππους δέδε τὸν τότε Καίσαρος ἀρρωσίαν ἅπαν ἠρώτων Αντωνίου γενέσθαι. ὁ δὲ Καῖσαρ οὐκ ἠνόει μὲν ἀδικούμενος ἐς τὰ συγκείμενα, ἔξεδίδει δὲ ἐς χάριν Αντωνίου· καὶ οἱ μὲν τοὺς οἰκίσας ὀπὶ τοῖς Αντωνίου τέλεσιν

ἀπέφαινον οἱ δὲ εἰκιζαν τοῖς γραπτώταις, ἵνα τι καὶ δοκεῖεν ὠφελεῖσθαι ὑπὸ Καίσαρος ἐς αὖθις εἶ), σπουδάζω ἔτι πλέον ἀδικεῖν· ἀμφὶ δὲ πλῆθος ἰδὼν ἑτέρων πόλεων, αἱ πᾶσι νεμεμηνύκασι γλυκύτατά τι, καὶ πολλὰ τοὺς τῶν γραπτῶν ἀδικοῦντας, κατεδόων τὸ Καίσαρος ἀδικώτερος εἶ) τοῖς ἀπεικάσας τὴν προσηγορίαν· τοῖς μὲν γὰρ ὅτι ἐχθροῖς, τοῖς δὲ ὅτι μηδὲν ἀδικοῦσι γέγραπται. ὁ γὰρ Καῖσαρ οὐκ ἠγνόει μὲν ἀδικουμένους, ἀμύνεσθαι δ' ἐῶν αὐτούς· οὔτε γὰρ ἀρχύρεον ἐῶ ἐς ὑμᾶς τῆς γῆς δίδοσθαι τοῖς γεωργοῖς, οὔτε δύνασθαι τὰ ὑπηνίκια δίχα τοῦ ἔτι πολέμους, Γομπτίου μὲν ἐν τῇ θαλάσσῃ κρατοῦντος, ἐν τῇ πόλει κλειόντος ἐς λιμόν, Λιμοσαρσοῦ γὰρ ἐν Μούρκου γράτῃ ἐν ναῦς δηλαὶ σπουδαγεόντων, ἀθυμοτέρων γὰρ ἐς τὰ τ' ἐσόμενα ὄντων, εἰ μὴ τὰ προτέρα ὑπηνίκια λάβοιεν πολὺ δηλαδὴ ὁ Προδούφ σφίσιν ἤδη τῶν τῆς ἀρχῆς πιστεπαίων, ἐν χερὶ ἔχων αὖθις οὐσίας γραπτὰ δίχα αὐτῶν ἐν τῆς ὕβρεως ἢ καταφρονήσεως ἐν τῷ τότε ἐκὼν ἀναβεώρα· ἐν γάπι τῷ θαλάσσῃ πρᾶτος αὐτὸ, γραπιώτης ἀπορᾶν οἰκείας ἕδρας, πρὸς ἦλθον ἐς τοὺς καλουμένους ἱππέας, καὶ ὁ μὲν δῆμος ἐπεσημήνατο, καὶ ὁ Καῖσαρ ὃν γραπιώτην ἀφέσπον· ὁ δὲ γραπὸς ἠγνοήκτησε, καὶ προϊσάντες αὖθις ἀποχωρεῖν τὰ τῶν θαλάσσῃ, ὃν γραπιώτην ἀπήτουν, οὐχ ὁρώμενοι ἠγούμενοι διεφθάρθαι, ἐπελθόντα ἢ νόμιζον ἐκ ὧν διεσωτηρίου ἐν ἀποφαγίδιῶν, ἀγρούμενόν τε καὶ τὰ γεγονότα διηγούμενον, φύσθαι δίδαχθέντα ἔλεγον, καὶ ἐλεισθέσθαι ὡς τὰ κεινὰ προδιδόντα. ἐν δὲ μὲν ἐν ᾧ θάτερα ἠγούμενον, τοιόνδε ἦν. κακληθέντες ἐπὶ δεῖπνον τότε τῆς ἐς τὸ πεδίον ὃ Αρμον, ἐπὶ ἀπουδὰς ἔτι νυκτὸς ἀφίκοντο, καὶ βεσιδύτεσθαι αὐτοῖς τὸ Καίσαρος ὑπιόντος, ἠγνόησαν. Νώνιος δὲ λοχαγὸς ἐπέπλησεν αὐτοῖς σπουδὴ παρρησίᾳ, τό τε φρέαρ τοῖς ἀγχομένοις ἐς τὸ ἄγχοντα προσφέρων, καὶ τὸ Καίσαρος ἀδύνασθαι, οὐχ ὑποφυλίαν· οἱ δὲ αὐτὸν τὰ μὲν πρῶτα ἔσκωπτον ὡς κόλακα, πλέονος δὲ ἐκατέρωθεν ὃ διερεθίσματος ἠνοιγμένου, ἐλεισθέσθαι τε ἐν ἔδοξον, καὶ φθόγγοντα ἐδίωκεν, ἔς τε ὃν ποταμὸν ἐξαλόμενον, ἐξείρυσθαί τ' ἐς ἐκεῖνον, ἐς ἔρριψαν σῶα προδιδόντα ὁ Καῖσαρ ἔμενεν. οἱ μὲν δὴ φίλοι τῷ Καίσαρι πρήνεσθαι μηδὲν ἐπελθεῖν ἐς αὐτοὺς, ἀλλ' ἐκ ἐᾶναι μανιώδη φορᾶ· ὁ δ' ἐπήλαυνεν, ἀναθρέψαν ἔτι μᾶλλον ἠγούμενον ὃ μανιώδης αὐτῶν εἰ μὴ ἀφίκοντο, καὶ ὃν Νώνιον ἰδὼν, ἐξέκλινεν· ὡς δὲ ὀλίγον τοῦ δρασθέντων ἐπεμέμφετο, καὶ ἐς ὃ μάχον ἀλλήλων φείδεσθαι πρήνεσθαι, καὶ τὰ γλῶ διένεμε, καὶ δωρεὰς αἰτεῖν τοῖς ἀξίοις ἐπέρεπε, καὶ τὰ ἐκ ἀξίων ἐνίοις ἐδίδου τοῦδε γνώμῃ, μίχθη ὃ πλῆθος ἐκ πλαγὴν αὐτοῦ τῆς βαρύτητος, μετενεῖκαι καὶ ἠδεῖτο, καὶ κατεγίνωσκον αὐτῶν, τε τοὺς ἐς τὰ Νώνιον ἁμαρτόντας ἠξίουν δικαίους κολάσαι, ὁ δὲ ἐν γνοὺς αὐτοὺς ἔφη, καὶ κολάσαι αὐτοῦ ὡς σωφρονεστάτου μᾶλλον, καὶ τῇ πρὸ ὑμῶν καταγνόντι· οἱ γὰρ συνδώμης τε ὁμοῦ καὶ τιμῆς καὶ δωρεᾶς ἀξιωθέντες, ἀδύνατοι αὖθις ἀφήμωσι ἐκ μεταβολῆς· καὶ δύο μὲν εἰκότες ἐκ πλεόνων αἰδὲ ἔχων τῆς τότε δυσαρχίας· αἴτιον δ' ἴσως τε οἱ γραπτοὶ ἀκριβεστάτοις ἦσαν οἱ πλείοις, ὡς τὸ ἐμφυλίοις, καὶ οἱ γραπτοὶ αὐτῶν οὐ τοῖς παπείοις ἔθνεσιν ἐκ καπαλόγου σπουδάζοντο, οὐδὲ τῆς χρείας τῆς παπείδος, οὐδὲ τῷ δημοσίῳ γραπευόμενοι μᾶλλον, ἢ τοῖς σπουδαίοις αὐτοὺς μίσεις, οὐδὲ τύπις ὑπὸ ἀνάγκη νόμων, ἀλλ' ὑποχρέοσιν ἰδίαις, οὐδὲ ὑπὲ πολεμίοις κοινοῖς, ἀλλὰ ἰδίοις ἐχθροῖς, οὐδὲ ὑπὲ ξένοις, ἀλλὰ πολίπας καὶ ὁμοπάτριοις· τὰ δὲ πολλὰ αὐτοῖς ὃν γραπιωτικὴν φίλοσον ἀξέλυεν, οὔτε γραπεύεσθαι νομίζοισι μᾶλλον, ἢ βοηθεῖν οἰκείᾳ χάριτι καὶ γνώμῃ, καὶ τοὺς ἄρχοντας ἠγουμένοις ὑποδικάσης αὐτῶν εἰς τὰ ἴδια

ὑπιδεῖαθαι· τό τε αὐτομολῆν πάλαι Ρωμαίοις ἀδιάλλακτον ὄν, τότε καὶ δωρεαῖς ἠξιοῦτο, καὶ ἔπρασσον αὐτό οἵ τε γραπτὰ κατὰ πλῆθος, καὶ τὴν ὑπεροψίαν ἀφῆρον οἱ ἐπιόντες, νομίζοντες οὐκ αὐτομολίαν εἶναι τὸ ἐς τὰ ὅμοια μεταβολὴν· ὅμοια γὰρ δὴ πάντα ἦν, καὶ τοῦδε ἕνεκα αὐτῶν ἐς ἔχθραν χωρῶν Ρωμαίοις ἀπεκήρυττον, ἢ τε τὴν στρατηγῶν ὑποκρισις μία, ὡς ἀπάντων ἐς τὰ συμφέροντα τῇ πατρίδι βοηθῶν, ὑγιαρεστέρους ἐποίει πρὸς τὸ μεταβολὴν, ὡς πάντα χρὴ τῇ πατρίδι βοηθοῦντας, ἃ καὶ οἱ στρατηγοὶ συνιέντες ἔφερον, ὡς οὐ νόμῳ μᾶλλον αὐτῶν ἀρχοντες, ἢ πάσης δωρεᾶς· οὕτω μὲν ἐς τότε πάντα ἐς δυσαρχίαν τοῖς τότε ἀρχαῖς τὰ γραπτὰ ἐτίτρωτο. τὸ δὲ Ρώμυλον λιμὸς ὑπέσχεν, οὔτε τῆς θαλάσσης τὸ αὐτοῖς φερούσης ἀφ' Πομπηίου, οὔτε τῆς Ἰταλίας ἀφ' οὗ τοὺς πολέμους γεωργοῦμεν, ὃ δὲ ἐν ἡμῖν τότε, ἐς τοὺς γραπτοὺς ἐδαπάνατο, ἐκλιπαρόν τε οἱ πολλοὶ νυκτὸς ἐν τῇ πόλει, καὶ κλοπῆς ἔτι βιαιότεροι ἐνῴκλουν, καὶ ἐνῴκλουν ἀδεῶς, καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς γραπτοὺς ἐφέρετο· ὁ δὲ λεὼς ἀπεκλῄε τὰ ἐργαστήρια, καὶ τὰς ἀρχὰς ἐξανίστη, ὡς οὔτε ἀρχὴν οὔτε τέχνην χρήζοντες ἐν ἀπορούσῃ καὶ ληστευομένῃ πόλει, Λιβυκῷ δὲ ὄντι δημοτικῷ, καὶ δυσχεραντικῷ τὸ τέλειον ἀρχῇ, τοῦτό τε ὡς χρόνῳ παύσειν νομιζομένῃ, προσκρούσματα ἐς τὸν Καίσαρα ἐλάγετο, καὶ διαφοραὶ μείζους, τοῖς τε γεωργοῖς ὅσοι τὰ γῆς ἀφῃρέθησαν, καὶ τοῖς γεγονόσι τῶν δωματῶν ἐκείνου μόνος ἐπεδίκει, ἐβοήθησεν ὑπισχνούμενος, καὶ κεῖσθαι ὑπισχνούμενον ἀμύνειν ἐς ὃ κελεύοι· ὅθεν αὐτὸν ὁ γραπτὸς ὁ Αντωνίου καὶ τιμώμενον, καὶ ὁ Καῖσαρ ὡς ἀντιπραττόμενον Αντωνίῳ, ἐς Φουλβίαν ὡς πολεμοποιοῦσαν ἐν ἀκμῇ, μᾶλλον τὴν Φουλβίαν ὁ Μάιος πανουργος μετιδίδαξεν, ὡς εἰρωνευομένους μὲν τὰ Ἰταλίας ὑπομένειν Αντώνιον Κλεοπάτρᾳ, πολεμουμένους δ' ἀφίξεσθαι τὰ ἅμα. ὅτε γὰρ δὴ γεναικὸς ἡ παθοῦσα ἡ Φουλβία, τὸ Λιβύκιον ἐπέτρεψεν ἐς τὸ διαφορᾶν· ἐξιόντας γὰρ τὰ Καίσαρος ἐς τὰ λοιπὰ τὰ κατοικίσιον, ἔπεμπεν ἐνομένους αὐτῷ τοῖς Αντωνίου παῖδας ἅμα τῷ Λιβυκῷ, ὡς μηδὲν ἐκ τοῦ ὅλου ὁ Καῖσαρ ἐν τῷ στρατῷ πλέον ἔχοι. ἐπαίων δὲ Καίσαρος ἐκπεζεύοντος ὑπὸ τὸν Βρεντεσίων λιμένα, παρθυμούμενον ἀπὸ Πομπηίου, δόξας ὁ Λιβύκιος ἢ ἀποκρυπτόμενος ἐφ' ἑαυτῷ καὶ τοῖς Αντωνίου παῖδας ἅμα ἐπὶ ἱππικὴν ἀποσκάψαι, διέβαινεν ἐς τὰς Αντωνίου κατοικίας, συλλεγόμενος φερουσῶν τῷ σώματι, καὶ ὅτι Καίσαρα τῷ στρατῷ διέβαινεν ἐς ἀπιστίαν τοῖς Αντωνίου· ὁ δὲ ἀπατεδίδασκεν αὐτοὺς ὅτι αὐτῷ μὲν καὶ Αντωνίῳ πάντα ἐστὶ φίλια καὶ κοινά, Λιβύκιον δὲ ὑφ' ἑτέρας γνώμης αὐτοὺς πολεμοποιῆν ἐς ἀλλήλους, ἀπὸ τοσούτου τὴν τοῦ τείχους ἀρχῆν, δι' ἣν οἱ στρατευόμενοι τὰς ἀποικίας ἔχοιεν βεβαίους, καὶ τοὺς ἱππέας ἐστὶ καὶ νῦν ἐν Βρεντεσίοις τὰ ἐντεταλμένα φυλάσσοντας. ὧν οἱ ἡγεμόνες τῷ στρατῷ πιθανόμενοι, διήτησαν αὐτῷ ἐν Τεάνῳ, καὶ συνήλλαξαν. ὅτι τοῖσδε, τοὺς μὲν ὑπάτους τὰ πάτρια διοικεῖν, μὴ κωλυομένους ὑπὸ τοῦ τείχους ἀφόρους, μηδενὶ δὲ ἄλλῳ ὑπὲρ τοὺς στρατηγοὺς ἀφορίζειν, τὰ τε χρήματα τῶν δεδημευμένων, καὶ ὅσαι ὧν ἔτι πωλούμενοι, καὶ ὅτι στρατὸν Αντωνίου τοῖς περὶ τὸν Ἰταλίαν ὑπίσους ἀφανίσθαι, καὶ μηδ' ἕτερον αὐτῶν ἔτι καταλέγεσθαι ἐν τῇ Ἰταλίᾳ· στρατεύσειν δὲ ὅτι Γομπηίου ὁ Καίσαρι δύο συμμαχεῖν τέλη τοῦδε Αντωνίου· ὡς ἔχοιεν δὲ τὰς Αλπεις τοῖς ὑπὸ Καίσαρος πεμπομένοις ἐς τὸν Ἰσπανίαν, καὶ μὴ κωλύειν αὐτοὺς ἔτι Ασίνιον Γαλλῶνα· Λιβύκιον δὲ ὅτι τοῖσδε συνηλλαγμένοι ἀποδόσθαι τὸν φερουσῶν τὸ σώματος καὶ πολλοῦ ἀδεῶς. τοῦδε μὲν ὧν ἀνέσχοντο ἀλλήλοις ἀφ' τῶν ἡγεμόνων τῶ

μόνων τῶ στρατῶ· ἐπορεύθη γαμιλιὼ αὐτῶν δύο μόναις τὰ πλυντήρια, καὶ Σαλβιδιηνὸς ἄχων αὐτῷ συμπεσὼν ἦλθε τὰς Αλπεις, οὐ μηχομένων ἢ τῶν ἀγῶνα ἢ βεβαιωσόντων, ἐς Γραιστὸν ἀφικόμενος Λιβύκιος, διδιέναι λέγων Καίσαρα ἀφ' ἑαυτῶ ἐλευθερίαν δορυφορούμενον, αὐτὸς ἀφεσύρητος ὤν. ἀνεχώρει δὲ καὶ Φουλβία, Λέπιδον τὸν λέγουσα τοῖς τέκνοις διδιέναι· τὸ πρῶτον μὲν τῶν Καίσαρος ποιοῦνται. καὶ τάδε μὲν ἐχάφετο πρὸς ἑκάτερον Αντωνίου, καὶ φίλοι μὴ τὰ γράμματα ἐς αὐτὸν ἐπέμποντο, οἱ διδάξειν ἔμελλον τοῖς ἐκείνου, καὶ οὐχ ὕβρεσιν ἐρωτώμενος, ὅ τι ἐφάσ αὐτοῖς ἀντιχάφετο αὐτοῖς. οἱ δὲ τῶν στρατῶν ἡγεμόνες ξυνομόσαντες κρίνειν τοῖς ἀγῶνσιν αὐτὸς, ὃ δοκοῖη δίκαιον εἶναι, καὶ τοῖς ἀπειθοῦσας ἐς αὐτὸ ξυναναλήσειν, ἐκάλουν ἐπὶ τοῦτο τοῖς τοῦ Λιβύκιον, οὐ διξαμένων ἢ ἐκείνων, ὁ Καῖσαρ ὀλιγοφόνως αὐτοὺς ἔν τε τοῖς ἡγεμόσι τῶν στρατοῦ, καὶ τοῦδε τοῖς Ρωμαίων ἀρίστοις ἐπεμέμφετο· οἱ δ' ἐξέλεγον ἐς ὃν Λιβύκιον ἐκ πρὸ ἐκάλουν οἰκτείραι μὲν ὅτι τοῖς ἐμφυλίοις τὴν πόλιν καὶ τὴν Ιταλίαν, δίξασθαι δὲ κοινωνὸν, ᾧ τὴν κρίσιν ἢ ὅτι σφαλῆ ἢ ὅτι τῶν ἡγεμόνων ἡμέσθαι· αἰδουμένου δὲ τῶ Λιβύκιον τά τε λεγόμενα καὶ τοὺς λέγοντας, ὁ Μάνιος μόλα θρασέως ἔφη, ὃν μὲν Αντώνιον οὐδὲν ἀλλ' ἢ χρήματα μόνα ἀγείρειν ὀξένους ἀνδράσι, ὃν δὲ Καίσαρα καὶ τὴν στρατιὰν καὶ τὰ ὀπίσω τῆς Ιταλίας ταῖς ἠπείροις ποιεῖσθαι τὴν τε γὰρ Κελτικὴν Αντωνίῳ ποιήσειν διδομένην ἕβδομον μετ' ὀξαπάτης Αντωνίου, καὶ τὴν Ιταλίαν χειδὸν ἅπασαν μὴ μόνων ὀκτωκαίδεκα πόλεων τοῖς ἐστρατιωμένοις καταχάφειν, τίς ἀπορεῖ τε καὶ πεπόνηται τέλεσιν ἀπὸ ὀκτὼ καὶ εἴκοσι τῶν συμμαχησάντων ὀπτέμειν, οὐχ ὅλων μόνων, ἀλλὰ καὶ τὰ ὀκ τῶν ἱερῶν χρήματα, συλλέγοντα μὲν ὡς ὀπὸ Γομπήϊον, ἐφ' ὃν οὐδέπω πρὸ ἀπάτησεν λιμωττούσης ὧδε τῆς Πόλεως, διαφθορὰν δὲ τοῖς στρατιώταις τῆς Αντωνίου, καὶ τὰ διδομιμένα οὐ προσόντα μᾶλλον ἢ δωρούμενον αὐτοῖς· χρεῶν δὲ, εἰ τῷ ὄντι εἰρωνεύεται ἐλεύθ, τὸ μὲν ὕδωρ διωκημένων ἐπανελθεῖν λόγον, ἐς δὲ ὃ μόνον, ἃ αὖ καινῇ βυλευομένοις δοκῇ, μόνα ποιήσειν. οὕτω μὲν θρασέως ὁ Μάνιος ἠξίου, μήτε ὃν Καίσαρα νικᾶς οἰ) κύριον ἔργου, μήτε τὴν Αντωνίου ξυναγωγὴν βέβαιον, ὡς ἐσομένου τῶν ἐξυχλεισμένων ἑκάτερον αὐτοκράτορα εἶ), καὶ ὃ ποιησόμενον ἐπὶ ἀλλήλων εἶ) κύριον. πρωτηχθεὶς οὖν ὁ Καῖσαρ ἐώρα πολεμησίους αὐτοὺς, καὶ πρὸ ἐσκευάζοντο αὐτῶν ἑκάτερον· δύο δὲ τῶν στρατῶ τέλη ἐς Αγκῶνα πόλιν ὠχισμένα, Καίσαρί τε ὄντα πατρῶα, καὶ ἐστρατιωμένα Αδριανῷ, τῆς τε ἰδίας αὐτῶν προθυμίας πυθόμενοι, καὶ τὴν εἰς ἑκάτερον σφῶν οἰκειότητα αἰδούμενοι, πρέσβεις ἔπεμψαν ἐς Ρώμην, οἳ ἔμελλον ἑκατέρων ἐς δῆλούσας διήσεσθαι· Καίσαρος μὲν αὐτοῖς εἰπόντος ὀκ Αντωνίῳ πολεμεῖν, ἀλλ' ὑπὸ Λιβύκιον πολεμεῖσθαι, συμβαλόντες οἱ πρέσβεις τοῖς ἡγεμόσι τῶδε τῶ στρατῶ, καὶ πάντες ἐς Λιβύκιον ἔπεμπον, ἀξιοῦντες αὐτὸν ἐς δίκην Καίσαρι συνελθεῖν, δῆλοί τε ἦσαν ὃ πρόσθεν ἔμελλον, εἰ μὴ τὴν χρείαν ὑπεδέχοντο· διξαμένων δὲ τῶν ἀμφὶ ὃν Λιβύκιον, χωρίον τι ὤριστο τῇ δίκῃ Γάβιοι πόλις ὀ μέσῳ Ρώμης τε καὶ Γραιστοῦ, ἢ ξυνέδριον τοῖς κρίνουσιν ἐγίνετο, ἢ βήματα ὀ μέσῳ δύο τοῖς ἑρκοῦσιν ὡς ὀ δίκῃ. πρόσθεν σὴ ὁ Καῖσαρ ἐλθὼν, ἱππέας ἔπεμψεν ἐς τὴν πρόοδον τῶ Λιβύκιον, ἐρευνησομένους ἆρα μή τις πολὺν ὁρᾶτο ἐνέδρα, καὶ οἱ ἱππεῖς οἵδε ἑτέρους ἱππεῖς τῶ Λιβύκιον προδρόμους ἆρα, ἢ καὶ τοῖσδε καπασκόπους συμβαλόντες, ἔκτεινάν τινας αὐτῶν, ἢ ἀνεχώρησε δείσας ὁ Λιβύκιος ὡς ἔλεγεν ὀπὸ βουλῆ,

καλούμενός τε ὑπὸ τῶν ἡγεμόνων τοῦ στρατοῦ προπέμψαι αὐτὸν ὑπισχνούμενον, οὐκ ἔπεισεν. οὕτω μοι δοκοῦσιν αἱ ἀλλοτριότητες ἄφυκτοι, καὶ πολεμεῖν ἀναγκάζεσθαι, ἢν ἀλλοτριάμασιν ἤδη πικροῖς κατ' ἀλλήλων ἔχωσιν. στρατὸς δὲ ἐπὶ Λιβύῃ μοι ὁπλιτῶν ἐξ τέλη, ὅσα αὐτὸς ἐς τὴν ὑπατείαν ἐλθὼν ἐστρατεύσατο, καὶ τὰ Αντωνίου ἔνδεκα ἕτερα, ὧν ἐστρατήγει Καλουισιος, σύμπαντα τοῦτα μετὰ τὴν Ιταλίαν· καὶ ἵππου δὲ οἱ μὲν Καπύην τέσσαρας ἐπὶ τέλη, καὶ τοσοῦδε αὐτοὶ αἱ στρατηγίδες, ἐξ δὲ ἕτερα Σαλουιδιηνὸς ἦγεν ἐξ Ιβηρίας. καὶ χρήματα τῷ Λιβύῃ μοι, ἐξ ἐπιτομῆς τῶν ὑπὸ Αντωνίου πολεμουμένων, καίτοι γε πάντα χρεῶν Σαρδιῶν, ἢ ἐπολεμεῖτο· ὅθεν οὐκ τῶν ἱερῶν ἐδημεύετο, ἵνα χρῆται ἀποδώσῃ ὑπισχνούμενος, ἀπό τε Ρώμης οὐκ τοῦ Καπιτωλίου, καὶ ἀπὸ Αντίου καὶ Λιβανούσιος καὶ Νεμῶς καὶ Τίβυρος, οὐ αἷς μάλιστα πόλεσι τὰ τοιαῦτα χρήματα ἱερὰ ἀναμφιλόγως τετάρακται δὲ αὐτοῖς τὰ τῆς Ιταλίας ἔξω· Γομφῖτος γὰρ οὐκ ἔτι παρεγράφετο, καὶ κατοικήσειν τοῦ στρατοῦ, τὰ τῆσδε τῆς Λιβύης διαφοράς, ὅτι μέγα δίκης καὶ δυνάμεως ἦρτο. οἱ γὰρ ἀεὶ σφᾶς διδόντες, ἢ τὰ ὄντα ἀφαιρούμενοι, ἢ τὴν πολιτείαν ὅλως ἀποστρεφόμενοι, ἐς αὐτὸν ἐχάρησαν μάλιστα, καὶ ἡ δύνη τοῦτο ὁρμηθεῖσα στρατεύεσθαι διὰ τὰ κέρδη, καὶ σῶν ἡγούμενοι διαφέρειν ὅτῳ στρατεύσονται, Ρωμαίοις πᾶσι τοῦ συστρατευομένου, μᾶλλον ἐς Γομφῖτον ἐχάρησαν ὡς δικαιότερα αἰρούμενοι· γεγένητο ποτε πλούσιος ἐκ τῆς θαλασσίου λείας, καὶ ναῦς εἶχε πολλάς, καὶ πληρώματα ἐν τέλῃ· Μοῦρκός τε ἀφῖκτο αὐτοῦ δύο ἄγων στρατοῦ τέλη, καὶ τοξότας πεντακοσίους, καὶ χρήματα πολλά, καὶ ναῦς ὀλδοήκοντα, ἐς δὲ ἄλλον στρατὸν ἐκ Κεφαλληνίας μετεπέμπετο· ὅθεν καὶ δοκεῖ τότε ὁ Γομφῖτος ἐπελθὼν βιαίως αὐτῆς Ιταλίας κρατῆσαι, ὑπό τε λιμοῦ καὶ σήψεως διεφθαρμένης, καὶ ἐς αὐτὸν ἀφορώσης. ἀλλὰ Γομφίτῳ μὲν ὑπὸ ἀφεστώσης οὐκ ἐπιχωρεῖ, ἀλλὰ ἀμύνεσθαι μόνοι ἐδόκει, μίσει καὶ τῷδε ἥκιστα ἐλθόντι. ἐν δὲ Λιβύῃ Σέξτιος ὕπαρχος Αντωνίου, πρεσβεύσαντι μοι ἄρτι ὁ στρατὸν ὑπὸ Λιβύου κεκελευσμένος Φάβωνι τῷ Καίσαρος, ὅτι σαλεὶς δι' αὐτῆς διαλαμβάνῃ αὐτὸν, οὐκ ἀποδιδόντι ᾧ Φάβωνι ἐπολέμει, ξυναγαγόντας τῷ ἀπὸ στρατοπέδου, καὶ Λιβύων πλῆθος ἄλλο, καὶ ἑτέρους τῶν τοῦ βασιλέως, πλησίον τῷ χερσὶ τῷ βασιλέων, καὶ ληφθέντων στρατοπέδου, ὁ Φάβων ἡγούμενος οὐκ ἀσφαλείας τὰ δὲ παθῶν, αὐτὸν διεχρήσατο· καὶ Λιβύης μοι αὖθις ὁ Σέξτιος ἑκατέρας ἐκράτει· Βόκχου δὲ τοῦ Μαυρουσίων βασιλέως Λιβύκιος ἔπεισε πολεμεῖν Καισαρίνᾳ ᾧ τῷ Ιουλίᾳ ὑπεξπεύσαντι ᾧ Καίσαρι· Απόβαθρός τε ἑβδομήκοντα ναυσὶ καὶ στρατοῦ δύο τέλεσι καὶ τοξόταις τε σφενδονήταις ἵππου καὶ ψιλοῖς τοῖς μονομάχοις ἀπεστάλη τὸν Ιόνιον, ἐπάρδεις τὰ τοῖς τείχεσι ἀμύναι ἐπαίνεσα, ἔς τε τὸ Βρεντέσιον ὅτι πλούσας, τῷ Καίσαρος τειχοῦν τὰ μὴ εἶλε, τὰς δὲ ἐσέπεμψε, καὶ ἵνες Βρεντέσιοι ἐς τὰ τείχη κατέκλεισε, καὶ τῶν χώραν ἀπεύχομεν. ὁ γὰρ Καῖσαρ ἐς τὸ Βρεντέσιον στρατιωτῶν τέλος ἔπεμπε, καὶ Σαλουιδιηνὸν καὶ αὐτοῦδε ἐκ τῆς ἐς Ιόνιον ὁδοῦ μετεκάλει, ὡς ἐπὶ τὴν στρατηγήσοντας σφίσιν ἀπὸ τῶν Ιταλίας ὁ Καῖσαρ καὶ ὁ Λιβύκιος ἀπεστέλλοντο, πειρᾶτε τούτων τῷ ξεναγῶν ἤσθαι ἐς ἀλλήλους βεβαιότερα καὶ μείζους, καὶ ὁ ἕδρας πολλάκις· ἡ δὲ βύνοια τῷ Ιταλῶν ἐς τὸν Λιβύκιον ἀπὸ πολὺ ἐπῄει, ὡς ἐπὶ σφᾶς τοῖς κληρουχουμένοις πολεμοῦντα, καὶ οὐχ αἱ καταγραφόμεναι ᾧ στρατῷ

πόλις ἔτι μόναι, ἀλλ' ἡ Ἰταλία χρεὸν ἅπασα δύσασθαι, φοβούμενοί τε ὅμοια, τοιά τε τῷ Καίσαρι χρωμένους ἐκ τῶν ἱερῶν χρημάτων ἐκβάλλοντες ἐκ τῶν πόλεων ἢ ἀναιρούμενοι, τά τε τείχη σφῶν αὐτῶν χωρὶς εἶχον, καὶ τοὺς ὅρους τοὺς Λιβύων ἐχώρουν· ἐχώρουν δὲ καὶ οἱ κατοικίζόμενοι τῶν στρατιωτῶν ἐς τὸν Καίσαρα, ὡς ἐς οἰκεῖον ἤδη πόλεμον ἑαυτῶν σφῶν ἑκάτεροι διαιρούμενοι, καὶ τῶνδε γιγνομένων, ὁ Καῖσαρ ὅμως ἔτι τῷ τε βουλεύειν τὰ τοῖς καλουμένοις ἱππεῦσι ξυναγαγών, ἔλεγεν ὧδε,

" Καταγιγνώσκομαι μὲν οὐδὲν αὐτὸς τῶν ἐς Λιβύην, οὐκ ἀμυνόμενος αὐτοὺς εἰς ἀσθένειαν ἢ ἀπολμίαν, ἃ καὶ νῦν μου καταγιγνώσκονται· δίκη τοίνυν τοῖς στρατιώταις ὑμῖν· ἐμοὶ δὲ ἔρρωται μὲν ὁ στρατὸς ὅσος τε μοι στρατεύσιμος, τοῖς κλεινοτάτοις ἀφειδούμενος αὐτὸς Λιβύων, καὶ ὁ δῆμος ὃν ἔχω, ἔρρωται δὲ τὰ λοιπὰ πλοῖά τε γιγνόμενα μόνης· οὐ γὰρ ἡδύ μοι πολεμεῖν ἐμφυλίους πολέμους χωρὶς αἰσχύνης βαρείας, οὐδὲ καταχρῆσθαι τῶν πολιτῶν τοῖς ἔτι λοιποῖς κατ' ἀλλήλων, καὶ μᾶλιστα τῷδε τῷ ἐμφυλίου, οὐκ ἐκ Μακεδονίας ὑμῖν ἢ Θρᾴκης ἀκουσθησομένου, ἀλλ' ἐν αὐτῇ τῇ Ἰταλίᾳ γνησομένου, ἵν' ὅσα χρὴ χωρὶς τῶν ἀπολλυμένων ἀνδρῶν, κακοπαθῆσαι, γιγνόμενα σάφιον ἡμῖν· ἐγὼ μὲν δὴ τάδε αὐτὰ· καὶ νῦν ἔτι μᾶρτύρομαι μηδὲν ἀδικεῖν Αντώνιον, μηδὲ ἀδικεῖσθαι τοὺς Αντωνίου, ὑμᾶς γ' ἡγέλεξαι τοὺς ἀμφὶ τὸν Λιβύιον τάδε δ' ὑμᾶς αὐτούς, καὶ ξυνωμόσαμεν παρακαλῶ, καὶ εἰ μὴ πείθοιντο μηδὲ νῦν, ἐκείνοις μὲν αὖθις ἐρῶ τὰ μέχρι νῦν ἐβουλόμην οὐ δηλώσας οὖσαν· ὑμᾶς δὲ ἐγὼ πρὸς ὑμῶν αὐτῶν καὶ τοὺς Αντωνίου ἀξιῶ μάρτυρας εἶναί μου, καὶ ξυνίστασθαι ἀφ' τὴν ὑποψίαν Λιβύων. ταῦτ' εἶπεν ὁ Καῖσαρ· καὶ τοῦτον οἱ μὲν δὴ πάλιν εἰς τὸ Γραρετὸν ἐξέπεμψαν, ὁ δὲ Λιβύιος τοσάδε εἶπεν, ὅτι καὶ τὰ ἔργα ἤδη τοιαῦτα ἀμφοτέροις, ἐγὼ δὲ Καῖσαρ ὑπεκρίνατο, τέλος ἐπὶ πέμψας ἐς τὸ Βρεντέσιον, κωλύειν Αντώνιον ἐπιόντα· ὁ δὲ Μάιος καὶ βλησόλιος ἐδίδασκον ὡς Αντώνιος, εἴτε πλασάμενος εἴτε δηλῶν, πολεμεῖν, ἐάν τις αὐτὸν ἐξίωσιν καθαιρεῖν· ἐρομένων δὲ τὸν ἀπὸ τῆς βουλῆς, εἰ καθαιρεθείη τὴν ἀξιώσεως Αντωνίου, ἢ τοιαῦτα ἐρομένων ἐς δίκην τοῦτον, ἔτι ἐγὼ πολλὰ ἐσοφίζετο ὁ Μάιος, ἕως οἱ μὲν ἀπῆλθον ἄπρακτοι, ἢ οὐ ξυνῆλθον ἐς τὴν ἀπόκρισιν τῷ Καίσαρι, εἴτε καθ' ἑαυτὰ ἀπαγγείλας ἕκαστος, εἴτε δι' ἑτέρων γνώμην, εἴτε ὑπὸ αἰδοῦς· ὁ γὰρ πόλεμος ἀμέσως τε, ἢ ὁ Καῖσαρ ἐπ' αὐτοῖς ἐξῆλθε, φύλακα τὴν Ρώμης Λέπιδον σφῶν δύο τέλεσι καταλιπών· οἱ δὲ πολλοὶ τῶν ὁπλιτῶν τότε μᾶλιστα ἐπιδίδοσαν σφᾶς αὐτοὺς ἁρέσκεσθαι τῇ τῶν τειχῶν ἀρχῇ (ἐς γὰρ τὴν Λιβύιον ἐχώρουν) ἢ ἐκεῖ τὰ κεφάλαια τοῦ πολέμου ἐδόκει· Λιβύιος μὲν δὴ δύο τέλη τοῦ Αλβίου ἐξαίσιος, ἢ ἐκ ἀρχῆς ἐκβαλόντα, ἐς ἀπόστασιν ἐχάρη. ἐπιγνόμενος δὲ ἐς αὐτὰ Καίσαρος τε ἢ Λιβύιον, φθάσας τὸν Καίσαρα ὁ Λιβύιος, λύσασθαι αὐτὰ χρήμασί τε πολλοῖς ἢ ὑποσχέσει μεγάλαις, Φιρμίου δή τινος στρατὸν ἄγοντος τῷ Λιβύιῳ, ὁ Καῖσαρ ἐξέπεμπε τὰς εὐχωλίας, ἐς ἃ λέφοι δύο δραμόντι τῷ Φιρμίῳ, καὶ νυκτὸς ἐς ὁμηγύρια πόλιν ἐπιγενόμενον Σεντίαν, νυκτὸς μὲν οὐκ ἔασεν ὁ Καῖσαρ, ἐνέδρας ὑποστάσιν, ἡμέρας δ', τῷ τε Σεντίᾳ ὁμοῦ καὶ τῷ Φιρμίου στρατοπέδῳ ἐπολιόρκει· Λιβύιος δ' ἐς Ρώμην ἐπιγενόμενος, βλᾶς μὲν τοὺς ἔξω πεμφθέντας, οἳ μὲν Λέπιδος ἐς Καίσαρα ἔφυγον, ὁ δὲ Λιβύιος Ρωμαίοις ἐδημηγόρει, Καίσαρα μὲν καὶ Λέπιδον αὐτίκα δύ-

σὺν δίκῃ ἀρχῆς βιαίου, ὃν δὲ ἀδελφὸν αὐτῷ ἐκέλευε ἀποδῦναι, καὶ ὑπατείας
ἄλλας ἄξεσθαι, νομιμωτέρου ἀρχεῖν πρὸς νόμου καὶ πάντων, ἀντὶ τυραννικῆς.
καὶ ὁ μὲν ταῦτα εἶπεν, ἡδυμένων ἀπάντων, καὶ ἡγουμένων ἅπαντα λελύσθαι τὴν
πεῖραν ἀρχεῖν, αὖθις κράτιστον ἐπὶ τῷ δήμου προσαγορεύεσθαι, ὅτι δὴ Καίσαρα
ἐχθρὸν, καὶ γραῦν ἅμαξαν ὄντα τὸν ἀποικισθέντα Αντωνίου πόλεων, καὶ αὖθις ἐκ-
τίσαντα· αἱ δὲ δι' ἀνοίας μὲν ἦσαν Αντωνίῳ Βαρβάτιος ἦν ὁ Αντωνίου γαμβρὸς, Αν-
τωνίῳ τι προσκρούσας, καὶ δεῖν ταῦτ' ἐπῳδιῶν, ἔλεγε πεῦθαι νομίμοις τὸν Αντώνιον
χαλεπαίνειν τοῖς πολεμοῦσι τῷ Καίσαρι κατὰ τὴν κοινὴν σφῶν δυναστείας, οἱ δὲ μὲν
ὅσοι μὴ τῆς ἐξαπάτης ἥαθησαν τῆς Βαρβατίου, ἐς δὲ Καίσαρα ἀπὸ τοῦ Λιβυκοῦ
μετεπέμποντο· ὁ δὲ Λιβυκὸς ὑπόπτως Σαλβιδιανῷ μὲν γραπτὰ πολλὰ πρὸς Καίσα-
ρα ἐκ Κελτῶν ἐπῳδιόντι, καὶ εἴποντι τῷ Σαβιδιανῷ Ασινίῳ τε καὶ Οὐεντιδίου,
Αντωνίου γραπτὰ καὶ οἵδε, κωλύοντες αὐτὸν ἐς ὃ προσθεῖν ἰέναι. Αγρίππας δὲ
φίλτατος Καίσαρι, δείσας ὅτι τῷ Σαβιδιανῷ μὴ κυκλωθείη, Σούεβον κατέλα-
βε χωρίον τι χρήσιμον τῷ Λιβυκῷ, νομίσας δὲ Λιβυκὸν ἀπὸ τοῦ Σαβιδιανοῦ προ-
σεσάσθαι ἐφ' ἑαυτὸν, καὶ οἱ ὄντι Σαβιδιανοῦ βοηθήσαι κατόπιν τοῦ Λιβυκοῦ ἠμύνοντο·
καὶ ταῦτα μὲν ὡς προσεδόκησεν ὁ Αγρίππας ἐλήγετο ἅπαντα· ὁ δὲ Λιβυκὸς ἀπο-
τυχὼν ὧν ἐπενόει, προσὸς Ασινίου καὶ Οὐεντιδίου ἦλθε, συνοχλουμένων αὐτὸν ἑκατέρωθεν
Σαβιδιανοῦ τε καὶ Αγρίππου, καὶ φυλασσόντων ὅτι μάλιστα προσελαύνοιεν οἱ τοῖς
ἵπποις· ἐκφανείσης δὲ πρὸ αὐτοῦ τῆς βουλῆς, ὁ Λιβυκὸς οὐ θαρρῶν ἀμφοτέρωθεν
ἑκατέρωθεν οὔσιν ἐς χεῖρας ἰέναι, ἐς Περισίαν προῆλθεν ὀχυρὸν πόλιν, καὶ πρὸ αὐ-
τοῦ ἐστρατοπέδευσεν, ὡς προσδεξόμενος τοὺς Οὐεντιδίου προσιόντας. ὁμοῦ δὴ αὐτόν τε καὶ τὴν
Περισίαν ὁ Αγρίππας καὶ ὁ Σαβιδιανὸς, καὶ ὁ Καῖσαρ ἐπῆλθον, περὶ στρατοπέ-
δοις ἐκυκλώσαντο, καὶ ὃν μὲν γραπτὸν ὁ Καῖσαρ ἐκέλευε πομπαχθὲν καὶ σαυδάλῳ,
ὡς ὅτι τῶν δὴ κεφάλαιον τοῦ πολέμου, τὸν δὲ Λιβυκὸν εἶχε προσειλημμένον· προσέπεμπε δὲ καὶ ἑτέρους ἐμποδὼν εἶναι τοῖς ἀμφὶ τὸν Οὐεντιδίου ὁπτοῦσιν, οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ
δεῖσθαι σφῶν ὦκρουν ἐπιγίγνεσθαι, τόν τε πόλεμον ἀποδοκιμάζοντες ὅλως, καὶ τὴν
Αντωνίου γνώμην οὐκ ὑπερβάλλοντες, καὶ τὴν ἡγεμονίαν τῆς στρατιᾶς οὐ πρίοντες
ἀλλήλοις, καὶ ἀξίωσιν οὐδέτεροι. ὁ δὲ Λιβυκὸς αὖτ' ἐς μάχην ἦγε τοῖς προσεκε-
κλημένοις ἀμείνοσι καὶ πλέοσιν ὕσι καὶ γεγυμνασμένοις, νεοστράτευτον ἔχων τὸ πλέον,
οὔτε ἐς ὁδοιπορίαν, σὺν οχληπόνων αὐτὸν ὁμοῦ ὄντων δὲ· Μαίου δὲ ἐς τὸν Οὐεντίδιον
καὶ Ασίνιον ἔπεμπεν ἐπιγίγνεσθαι αὐτοὺς βοηθῶν πολιορκουμένῳ Λιβυκῷ, καὶ Τισίνιον
μὲν τετρακισχιλίων ἱππέων λεηλατῶν τὰ Καίσαρος ἵνα δύνασθαι· αὐτὸς δὲ πρῆλ-
θεν ἐς τὴν Περισίαν, ὡς σὺν ὀχυρᾷ πόλει χιλίοσιν οἱ δοκοῦσι, μείζοσι τοῖς περὶ τὸν Οὐεντι-
δίου ἀφικέσθαι· καὶ ὁ Καῖσαρ αὐτίκα μὲν σαυδᾶς ἅπασι τῷ γραπτῷ τὴν Περισίαν
ἀπετείχιζε χάρακι καὶ τάφρῳ περιτήκοντα καὶ ἑξ σταδίους περίοδον, ἔξω δὲ τῆς πό-
λεως λόφῶδες, καὶ σκέλη μακρὰ· ὅπου δὲ Τίβεριν ἐκτείνων, ἵνα τι ἐς τὴν Περισίαν
μὴ ἐσφέροιτο· ἀντεποιεῖτο γε μὴν καὶ ὁ Λιβυκὸς ἐτέροις ὁμοίοις χαρακώμασι καὶ
τάφροις τὴν πόλιν ὀχυρούμενος τοῦ λόφου· καὶ Φουλβία Οὐεντιδίου καὶ Ασίνιον
καὶ Στάτιον καὶ Καλλωνὸν ἐκ τῆς Κελτικῆς ἦπτεν βοηθεῖν Λιβυκῷ, καὶ γραῦν ἅμαξαν
ἀγείρασα, Πλάγκον ἔπεμπεν ἄγειν Λιβυκῷ· Πλάγκος μὲν δὴ τέλος τοῦ Καίσαρος
ἐς Ρώμην ὁδῶν διέφθειρεν. Ασινίου δὲ καὶ Οὐεντιδίου στεῖνος μὲν ὄχθης καὶ διχονοία
τῆς Αντωνίου γνώμης, σὺν δὲ Φουλβίᾳ ὅμως καὶ σὺν Μαίου, ἐς δὲ Λιβυκὸν ἰόντων,

καὶ τοὺς ἀποκλείοντας βιαζομένων, ὁ Καῖσαρ ὑπέντα σεὶ Αγρίππα, Φυλακὴν τῆς Περσίας καταλιπών· οἱ δὲ σὺδέ πω συμβαλόντες ἀλλήλοις, οὔτε σεὶ τῶν φυμία χωρησάντες, ὁ μὲν αὐτῶν ἐς Ράβενναν, ὁ δ' ἐς Αρίμινον, ὁ δὲ Πλάγκος ἐς Γωλίπιον σεὶ ἔφυγον, καὶ ὁ Καῖσαρ αὐτῶν ἑκάτερα τρατὸν ὑπισήσας, ἵνα μὴ τοὺς ἀμήλους σεὶ ἔλθοιεν, ἐς τὴν Περσίαν ἐπέμπλη, καὶ μὴ ἀσυδήσας ἐφέρεις τοὺς σιραύρους, καὶ ἐδιπλασίαζε ὃ βάθος καὶ πλάτος, ὡς τριάκοντα πόδας ἀμφότερα ἔχ), τὸ τε τειχίσμα ὕψος, καὶ πύργους ἐξ αὐτοῦ ξυλίνους δι' ἑξήκοντα ποδῶν ἴσης χιλίους καὶ πενταχοσίους, καὶ ἐπάλξεις τὸ ὅσον αὐτοῦ πυκναὶ, καὶ ἡ ἀμφὶ τοῦ σκευὴ πᾶσα διμέτωπος ἔς τι τοὺς πολιορκουμένους, καὶ εἴ τις ἔξωθεν ὄπιοι. ὀλίγου τε ὃ τοῦτα ζυνὸ πείραις πολλαῖς ἐς μάχας, ἀκροπίσας μὲν ἀμενόνων ὄντων τῶν Καίσαρος, συμπλέκεσθαι ὃ τῶν Λαβίκου μονομάχων, ἐς πολλοὺς ἔκπιτον συμπλεκόμενοι. ὡς δὲ ἐξείργασο πάντα τοῦ Καίσαρι, λιμὸς ἦν τῷ Λαβίκου, καὶ ὃ κακὸν ἦκμαζεν ἀθρόως, ἅτε μηδὲν αὐτοῦ, μηδὲ τῆς πόλεως τρὸ προεσκευασμένης· ὧν ὁ Καῖσαρ ἀθρόμενος, ἀκριβεσέρας τοὺς φυλακὰς ἐποίει. τουμμινίας δὲ ἔτις ἐς τὸν ὑπιοῦσαν ἡμέραν οὔσης, φυλάξας ὁ Λαβίκιος τὸν ἑορτὸν, ὡς ἀμφὶ ἀγίας τοῖς πολεμίοις αἰτίαν, ἔξέφορε νυκτὸς ὀλίγας τοὺς πύλας αὐτῶν, ὡς ἐκδιεκπαίσων αὐτοὺς, καὶ τρατιὰν ὑπαξόμενος ἑτέραν, πολλὴν μὲν ἐν αὐτοῦ πολλαχοῦ τοὺς χοῦ δὲ τῷ πλησίον ἐφεδρεύοντες τίλους, καὶ τῷ Καίσαρος αὐτοῦ σεὶ ταῖς τρατηλάταις ἀσπίσι ὑπισφαμένων, ὁ Λαβίκιος μάλα τροθύμως ἀγωνιζόμενος ἠμύνατο. τῶν δ' αὐτῶν ἡμερῶν ἐν Ρώμῃ ὃ οἰκουμένοις τοῖς τρατευομένοις φυλακοπούμενος, ὃ πλῆθος τοῦ πολέμου καὶ τὴν νίκην φανερῶς ἐπηρώτα, ἐς τοὺς οἰκίας ἐσηρέχοντες ὑπὸ ἐρώνη σίτου, ὅσα ἔργειν ἤρπαζον. οἱ δ' ἀμφὶ τὸν Οὐεντίδιον αἰδεύμενοι καὶ μόνοντα λιμῷ Λαβίκιον τοῦ ἐρᾶν, ἐχώρουν ἐς αὐτὸν ἅπαντες, βιαζόμενοι τοὺς Καίσαρος πάντα χόρτον αὐτοῖς τοῦ κειμένοις καὶ σκοχλοῦντας· ὑπομενόντων δ' αὐτοῖς Αγρίππου τε καὶ Σαλβιδιανοῦ μὴ δυνάμεως ἔτι πλείονος, ἔδεσαν μὴ κυκλωθεῖεν, καὶ ἐς Φουλκίνιόν τε χωρίον ἐξέκλιναν ἑξήκοντα καὶ ἑκατὸν σαδίους τῆς Περσίας διεσπκὸς, ἔνθα αὐτοῖς τῷ ἀμφὶ Ὀυ Αγρίππαν τοῦ καθημένων, πυρὰ πολλὰ ἤγρεσαν σύμβολα τοῦ Λαβίκου, καὶ γνώμην ἐποιοῦντο Οὐεντίδιος μὲν καὶ Ασίνιος Γαλλίζων καὶ ὡς μαχουμένοι, Πλάγκος δὲ ἔσασις μέσους Καίσαρός τε καὶ Αγρίππου, χρῆναι δ' ἔτι κατοκοπεῖν τοὺς γινομένους, καὶ ἐκφέρειν λέγων ὁ Πλάγκος. οἱ δ' ἐν τῇ Περσίᾳ τοὺς μὲν πυρὰ ἰδόντες, ἤδοντο, τῶν δ' ἀνδρῶν βραδυνόντων, εἴκασαν καὶ τοιάδε σκοχλάζειν, καὶ παυσαμένου τοῦ πυρὸς διεφθάρθαι· ὁ δὲ Λαβίκιος τὸν λιμὸν πάζοντες, σὺν τοῦτο μάχησιν αὖθις σκοτοῦντες Φυλακῆς ἐς ἕω τοῦ ἅπαν τὸ τειχίσμα, καὶ οὐ δυνηθεὶς, ἀφέρει αὖθις ἐς τὸν Περσίαν, καὶ τοὺς σπουδαίους συλλογισάμενος ἔφασ, ἀπιέναι δίδοσθαι τοῖς ἀρχόντοις, καὶ ἐφύλασσεν αὐτοὺς μηδ' ἐκφυγεῖν, ἵνα μὴ γοργεμώτερον ἦν τοῖς πολεμίοις τὸ δῆον· ἠλάνθανον δὲν οἱ ἀρχόντες καὶ πλῆθος, καὶ κατέπιπλον σὺ τε αὐτῇ τῇ πόλει καὶ μέρει τῶν σφετέρου δηλήσιμα, πᾶν εἴ τινα βόσκει, ἢ φυλάδα χλωρὸν νεμόμενοι, καὶ τοὺς ἀποφοχοῦντας ὁ Λαβίκιος ἐς φορὰς ὑπιμήκεις κατώρυσσεν, ἵνα μήτε χορτῶν, ὑπίδοιεν τοῖς ἐχθροῖς ἦν, μή τε σιτοπωῶν, ἀτμὸς καὶ νόσος· ἐπεὶ ὃ ὕστ ὃ λιμὸς τέλος ἐν οὔτε τ' θανάτων, ἀμφὶ μόνοι τοῖς γινομένοις οἱ ὁπλῖται, πρὸ ἐκάλεσω τὸν Λαβίκιον αὖθις ἀποπειρώσας τ' ἰδίων ὡς διαφθαρτὸς αὐτοῦ πάντως, ὁ δ' ὁρμὴν ἀποδιδράμενος, ὑκ ἀξίως ἔφη τρῶτον τ' πρόσπος ἀμαίκης γενέσθαι, καὶ νεω

ἢ πρὸς ἀλλήλους σφᾶς, ἢ τοῦτο χεῖρον ἦν μᾶλλον θανάτου, μάχεσθαι μέχρι θανάτου. δεξαμένων δ' ἐκείνων τὴν ὁρμὴν ἀπόντων, καὶ ἵνα μὴ ὡς ἐν νυκτὶ παρόφασις γένοιτο, καὶ φῶς ἄγειν σφᾶς κελευόντων, ὁ Λιβυκιος ἦγε τοὺς ἡμέρας, σιδηρᾶ τε ἁρμάχοι εἶχον πολλαὶ, καὶ κλίμακας ἐς εἴδη πάντα διεσκευασμένας, ἐφέρετο δὲ καὶ βέλη παντοῖα, καὶ λίθους, καὶ γέφυρα ταῖς σκάλαις ὑπερβιβάσεσθαι· προσπεσόντες δὲ μιᾷ ὁρμῇ βιαίου, τὸ μὲν φέρον ἐνέχασαν, καὶ ταῖς φαυλοτέραις ἐπέβησαν, καὶ ταῖς τείχεσι προσιλθόντες, οἱ μὲν ἀπῴμοσαν, οἱ δὲ τὰς κλίμακας ἐπῆγον, οἱ δὲ ταῖς πύργοις ἐνεχείρουν τι ὁμοῦ, καὶ ἠμύνοντο λίθοις καὶ ξεβόλοις καὶ μολιβδαίναις σὺν πολλῇ θανάτου καταφορᾷ· καὶ τὰ δὲ ἐλίγετο καὶ μέρη πολλά· ὅπῃ δέ τινας ἐς πολλὰ διαφρυμώσοις ταῖς πολεμίοις ἀνθεστεῶσα πάντα ἰδοῦ, ἐκ παρόσων δέ που τῶν σαμίδων ἐς τὸ τεῖχος, βία ποτὲ μάλιστα ὑπεκίνδυνος ἰδοῦ τῶν Λιβυκιανῶν ὑπὸ ταῖς σαμίσι μαχομένων, καὶ βέλη πλάγια πάντοθεν ἰδοῦ ἐς αὐτοὺς καὶ ἀκόντια, ἐδιάσημον ὁμοῦ, καὶ ἐς τὸ τεῖχος ἐξήλατο ὀλίγοι, καὶ αὐτοῖς εἵποντο ἕτεροι, καὶ τάχα δοῦλα ἐξείργαστο αὐτοῖς μὴ ἀπροσδοκήτως, εἰ μὴ γνωσθέντος ὑπὸ πολλὰ εἰ) τὰ θαυμαστὰ μηχανήματα, οἱ ἄρχοντες τῶν Καίσαρος ἐφεδρῶν ἀκμῆτες ἐπήγοντο κεκμηκόσι· τότε γὰρ δὴ τῶν τειχῶν αὐτοὺς κατήρρῳδον, καὶ τὰ μηχανήματα σὺν ἔτεσιν, καὶ ἔδοξαν ἀῶσθαι ἤδη σὺν καταφορᾷ· τοῖς δὲ τὰ μὲν ὅπλα ἐς τὰ σώματα ὅλα ζωσικῶς πλὴν, καὶ βοὴ σφᾶς ἐπελελείπει, πρέμενον δ' ὅμως τῇ προθυμίᾳ· ὡς δὲ καὶ τὰ νεκρὰ τῶν ὑπὸ τῶν τείχους ἀμῆρημένων ἐσκυλεύμενα κάτω διερρίπτετο, τὸν ὕδωρ οὐκ ἔφερεν, ἀλλὰ ἀνετέποντο ὑπὸ τῆς ὄψεως, καὶ μικρὸν ἔσησαν ἀπροσωπῶντες, ὥσπερ οἱ τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσιν οἱ Διγαπαυόμενοι. ὧδε δὲ αὐτοῖς ἐχόντος ἔγεσθαι ὁ Λιβυκιος, ἐκάλεσε τὴν Σαλπιγξ ἀναχωρεῖν, ἀθέντων δὲ τῶν Καίσαρος ὑπὸ τοῦδε, καὶ τὰ ὅπλα παταγησάντων οἷ ὑπὸ νίκης, ἐρεσθέντες οἱ τοῦ Λιβυκίου, τὰς κλίμακας αὖθις ἐξεπάσαντες (οὐ γὰρ ἔτι πύργους εἶχον) ἔφερον ἐς τὰ τείχη μὴ ἀπροσδοκήτως, σὺν ἔπι βλασφήμοντες, οὐ γὰρ ἐδυνάσατο· ἐκέλευον δ' αὐτοὺς ὁ Λιβυκιος, ἐδεῖτο μὴ ψυχομαχεῖν ἔτι, καὶ οἰμώζοντας ἀπῆγε ἀκόντας. ὁ μὲν δὴ τέλος τῆσδε τῆς τριημαχίας ἐκθυμοπάτησε θυμομήνης ἐς τοῦτο ἐτελεύτα. ὁ δὲ Καῖσαρ ἵνα μὴ αὖθις ὑπεπολεμήσαν οἱ πολέμιοι τοῖς τείχεσι, τὸν γραπτὰν, ὅσοι τοῖς γεγομμένοις ἐφήδρευε, πρὸ αὐτοῦ τὸ τεῖχος ἵδρυσε, καὶ ἐδίδαξεν ἀναπηδᾶν ἐς τὸ τεῖχος ἀνῶθεν ἄλλα χοῦ σὺν ἦμα Σαλπιγξ, σὺν ἐχῶς τι ἀνεπήδων σὺν ἐνὸς ἐπείγοντος, ἵνα διδαχή τε σφίσι, καὶ φόβος εἴη τοῖς πολεμίοις· ἀθυμία δ' ἐπῆγε τοὺς τοῦ Λιβυκίου, καὶ ὅσα ἐν τοῦτοις εἴωθε γίνεσθαι, τῆς φυλακῆς οἱ φύλακες ἠμέλουν, ἐκ δὲ τῆς ἀμελείας αὐτομολίαι πολλαὶ ἐγίγνοντο, καὶ οὐχ οἱ ἀφανέστεροι τοῦτο μόνοι, ἀλλὰ καὶ τῶν ἡγεμονικῶν τινες ἔδρων· ἐνεδίδου τε ὁ Λιβυκιος ἤδη τοῖς ἀθρόοις ἥττονι τοσοῦδε πλήθους ἀπολλυμένου, ἐξῆρεν δὲ τινων Καίσαρος τοῦ σφᾶς διδόντων, ἔτι ἐπέιχεν. ὡς δὲ ὁ Καῖσαρ ὤφθη τοῖς αὐτομόλοις φίλιον θεσπέσιος ἐκ δεχόμενος, καὶ πλείων ὁρμὴ πᾶσιν ἐς τὰς ἀθρόους ἐγίγνετο, δέος ἔπιπτε τοῦ Λιβυκίου, μὴ ἀποπλέωσιν ἐκδιδρήσκοντες. ἀθρόοις οὖν τινες ἐς τοῦτο πίπτουσι καὶ ἐλπίδος ἐκ ἀνδιεῖς, τὸ γραπτὸν σύνταγμα, ἔλεξεν ὧδε, Γνώμη μὲν ἔοικεν τὸ παῦδιον ὑμῖν ἀποδοῦναι πολιτείαν ὃ συγραπτόμενοι, τὸν ἐγκλίδα τῶν ξιφῶν ἀνάρθρου ἀρχικὸν ὁρῶντι, καὶ οὐδὲν ἐφ' ἡσυχίαν προσφάσει, Καισάρου καὶ Βεβίου τεθνεώτων, ἀθρόοις· Λεπίδου γὰρ ὁ μέσος τὴν ἀρχῆς ἀφηρημένου, ὁ Αντωνίου πορφυρίστατον χρήματα συλλέγοντος, εἰς ἑαυτὸ ἄπορα προσ

" τὴν ἑαυτῆς γνώμην διώκει, ἃ δὲ πάντες Ρωμαῖοι πεφρόνημα μόνοι ἴσμεν καὶ
" φήμης. ἅπερ ἐγὼ μεταδοὺς ἐς τὴν δῶρον εὐβουλείας τε καὶ δημοκρατίας ὑπερβολήν,
" ἠξίουν τὴν ὑπατικὴν ἀξιωθέντων ἐκλυθῆναι τὴν μοναρχίαν, ἐπεὶ δὲ οὐκ ἔπει-
" σον, ὅτι Ρώμιλον ὑπὲρ τῆς ἐμῆς ἀρχῆς καταφαγόντα, ὁ δὲ μετὰ τῶν γραπτῶν διέδυ-
" λε κωλύσῃ τὰς κληρουχίας γέμειν τὴν γεωργῶν, καὶ τὴν ἀξιωβολίαν ἐγὼ τὴν δὲ ἡγεμο-
" σύνα ὑπὲρ πλῆθον, ἀλλ' οὐδ' ὑπηγοῦς, ὑπέσχοντό τινα, ὁρᾶν τοὺς οἰκίσας καὶ πρὸ ἐμοῦ
" δεδομένους, οἳ μείζω ἔμελλον ὑμῖν τὰς κληρουχίας· ἀλλὰ (ἐδημαγόησε γὰρ τινας
" ἡ ἀξιωβολία) καὶ τοὺς ἐκεῖνον ὄχλους τοὺς πολεμήσοντες ἡμῖν ὡς νομίζοιεν, στεφάνῳ
" δίσθυμοι γραπτευσάμενοι καθ' ἑαυτούς. ὑμῖν δὴ ἐγὼ μαρτυρῶ μὲν ἑλομένοις τὰ
" ἀμείνονα, καὶ γὰρ δίκαια καὶ κατὰ θεὸν ἐποιήσασιν· ἠπηπήμεθα δ' οὐχ ὑπὸ τῶν πολεμίων,
" ἀλλὰ τῶν λιμοῦ, ᾧ δὴ καὶ τοὺς τῶν ἡμετέρων γραπτῶν ἕκαστος ἐλελείμμεθα. ἐμοὶ
" μὲν δὴ καλῶς εἶχεν ἀγωνίσασθαι μέχρι τοῦ τελευταίου δαίμονος ὑπὲρ τῆς πα-
" τρίδος (καλὸν γὰρ μοι δοκεῖ ἔπαινος ὅτι τῇ γνώμῃ καὶ ὁ τέλος ἐποίει) οὐχ ὑφίσταμαι
" δὲ δ' ὑμᾶς, οὓς τῆς ἐμῆς προπηλακίας· πέμψω δὴ πρὸς ὃν κέκραγατε,
" καὶ δεήσομαι ἐμοὶ μὲν ἀπὸ πάντων ὑμῶν εἰς ὃ δόλῳ καταχρήσασθαι μόνῳ, ὑμῖν δὲ
" αὖτ' ἐμοῦ ἀμνησίαν δοῦναι, πολίτας τε οὖσιν αὖτε καὶ γραπτώτας ποτὲ γνωμόνους,
" καὶ οὐδὲ τῶν ἀδικούντων, οὐδὲ πολεμήσασιν δῶδε καλῆς αἰτίας, οὐδὲ πατρῴοις
" πολέμῳ μᾶλλον, ἢ λιμῷ. Ὁ μὲν οὕτως εἶπε, καὶ οὗτος ἔπεμπε τῆς ὑπολοξάμε-
νος ὀκτὼ τῶν ἀρίστων, ἢ ἦ πληθὺς ἀνώμωζον, οἱ μὲν ἑαυτῶν χάριν, οἱ δὲ τῶν γραπτῶν,
γνώμῃ μὲν ὁμοῦ σφίσιν ἀρίστου καὶ δημοκρατικοῦ φανέντος, οὐδὲ ἧκιστα δι' ἀλ-
κὴν ἢ πηπημένου. οἱ δὲ πρὸς σὺν τύχοντες τῶν Καίσαρι, διεμέμνησκον τὸν ὄχλους τῶν γραπ-
τῶν ἑνὸς ἑκατέρου ὄντας, καὶ γραπτείαν ὁμοῦ γνωμόνων, καὶ φιλίας ὧν ὑπεφαίνε, καὶ
ἀρετῆς προγόνων, σὺν ἐς ἀπόκτασιν τοῦ ἀξιοφορᾶς προσαγαγόντων, ὅσα τε εἰκὸς
ἐν δῆμα ἐπαγαγὰ τούτοις ὅμοια ἔλεγον. ὁ δὲ Καῖσαρ εἰδὼς τὸν πολεμίων τοὺς μὲν
ἀπειρο πολέμους ὄπ, τοὺς δὲ κληρούχους γεγυμνασμένους, ἔφη τιμᾶζειν, ζῆν οὐδ'
Αντωνίῳ γραπτευσαμένοις δώσειν τὴν ἀμνηστίαν, ὡς χάριν ἐκείνῳ φέρων, τοὺς δὴ ἄλ-
λους ὑπηρέτειν σφᾶς ἑαυτῷ προστάσαι. ταῦτα μὲν εἶπεν ἅπασιν, ἰδίᾳ δὲ ἕνα
τε τειῶν ἀπολαβὼν Φούριον, ἐς μείζονα φιλανθρωπίαν ἐπάλπισε τοὺς τοῦ Λεύ-
κιον καὶ τοὺς ἄλλους, χρεὼν τὴν ἰδίων ἐχθρῶν ἑαυτῷ· οἵδε οἱ τῶν Καίσαρος ἐχθροί,
τὴν ἰδίαν γνωμόνων σύστευξιν τῷ Φουρίου νοσοποιοῦντες ὑπὸ σφίσι γνώσῃ, αὐτόν
τε τὸν Φούριον ζωοδοτῶν ἐπανελθόντα, καὶ τὸν Λεύκιον ἠξίουν ἢ ἀποδοὺς αὖθις αὐ-
τῶν ὁμοίας ἅπασιν, ἢ πολεμεῖν μέχρι θανάτου. οὐ γὰρ ἰδιόν τινι τὸν πόλεμον, ἀλλὰ
κοινὸν οὐδὲ τῆς πατρίδος γεγονέναι. καὶ ὁ Λεύκιος ἐπήνει μὲν ζῆλον ἀνδρὸς ὁμοπ-
μους, καὶ πέμψαι ἔλεγε ἑτέρους, οὐδὲ τα δὲ εἰπὼν ἀμείνονα ἔχειν ἑαυτῷ, αὖθις
λόγου κήρυκος ἦλθ· προσιόντων αὐτὸ δρόμῳ τῶν ἀπαγγελούντων Καίσαρι κατέναι
Λεύκιον, ὅδε αὐτίκα ὑπήντα. ἐφιλοῦντο οὕτω ἀλλήλοις ἥδη μᾶλλον τῶν φίλων, ὃ τε φα-
νὴς ἦσαν ἀπὸ τῶν ὁμοίων καὶ τῆς φιλίας οὔσης ἑκατέρῳ γραπτικῆς, καὶ ὁ Λεύκιος
ἀποδέκτωρ τοῖς φίλοις, ἦλθεν δύο ῥαβδούχοις μόνοις, ὑπεδέχετο ἅμα τὴν γνώ-
μῃ ἀπὸ τῶν χήματος, καὶ ὁ Καῖσαρ ζωσεῖς, ἀστιμιμεῖτο ἐς δεῖγμα καὶ ὅδε τῆς εἰς τὸν
Λεύκιον εὐνοίας ἐσωλθήσ· ὡς δὲ ἀπιόντα εἶδε τὸν Λεύκιον πρὸ ἐλθεῖν ἐς τὸ Καίσα-
ρος χαράκωμα, ἵνα καὶ τῷ δὲ Φαίνοιτο ἑαυτὸν ὑπηρέτην ἤδη, προσκαλεῖται ὁ Καῖ-
σαρ ἔξω πλήθει τῶν χαρακώματος, ἵνα ᾖ δύνηται εἴη τῷ Λευκίῳ βουλεύεσθαί τε καὶ κρί-

τωνίου τὰ γράμματα ἐδείκνυε τὰ Αντωνίου, οἱ δ' Καμηλοὶ τε προσέπαυον ἀποδιδῶναι τὰ δύο τέλη τῷ Καίσαρι, καὶ ἐς Λιβύην ἐπίστελλον Σεξτίῳ Λιβύης τε ὄντι Καίσαρι ἀποστῆναι· καὶ οἱ μὲν οὕτως ἐποίουν· ὁ δὲ Καῖσαρ οὐδὲν μᾶλλον ἀμαρτὼν δόξαντι Λεπίδῳ, Λιβύῃ μὲν τῇ πρὸς ἑσπέραν ἦρχεν, ἐς τὰ λοιπὰ δὲ τῷ ἐπὶ ταῖς προγραφαῖς διδημευμένων διεπίπρασκε. καταλήγοντι δὲ αὐτῷ τὸ γραμμὸν ἐς τὰς ἀποικίας, καὶ τῷ χιῶνι ὀπτεύοντι δυσπρεπὲς ἐῶν. οἵ τε γὰρ γραφέντες τὰς πόλεις ἤνεσαν, αἳ αὐτοῖς ἀριστίνδην ἥσθησαν ἐπιλεξάμεναι πρὸ τοῦ πολέμου, καὶ αἱ πόλεις ἠξίουν τῷ Ἰταλίᾳ ἅπασιν ὀπτεύεσθαι ὃ ἔργον, ἢ σὺν ἀγαθῇ δίκῃ λαχεῖν, τῆς τε γῆς ἁμιλλᾶσθαι τοῖς δωρουμένοις ἤπιον, καὶ ἀργύριον σὺν ἐῶν, ἀλλὰ σῶν ὄντες διὰ μέρους ἐς τὸν Ρώμιλον οἵ τε νέοι καὶ γέροντες, ἢ αἱ γυναῖκες ἅμα τοῖς παισὶν ἐς τὸν ἀγορὰν ἢ τὰ ἱερά, ἐθρήνουν, σὺν δὲ μόνον ἀδικῆσαι λέγοντες, Ἰταλιῶται δὲ ὅτι τε ἀνίσασθαι γῆς τε καὶ ἑστίας οἷα δορύλητοι, ἐφ' οἷς οἱ Ρωμαῖοι στρατηγοῦντο καὶ ἐπεδάκρυον, καὶ μάλιστα ὅταν σὺν θυμηδίᾳ οὐχ ὁρῶσι τῆς Γόλεως, ἀλλὰ ὅτι σφίσιν αὐτοῖς καὶ τῇ μεταβολῇ τῆς πολιτείας τόν τε πόλεμον γεγενότα, καὶ τὰ ὀπτικία διδόμενα, καὶ τὰς ἀποικίας στρατιώτας μόνας, ἃ μὴ δι' αὐδὲν ἀμακυλίαν τῷ δημοκρατίαν, προκεκριμένων τοῖς ἄρχουσι μισθοφόρων, ἐπίμονον ἐς ὅ τι χρήζοιεν. ὁ δὲ Καῖσαρ τοῖς πόλεσιν ἐξελογεῖτο τὴν ἀνάγκην, καὶ ἐδόκουν οὐδὲν ὡς ἀρκέσαι, οὐδὲ ἤρκουν, ἀλλ' ὁ στρατὸς καὶ τοῖς γείτοσιν ἐπέβαινε στενὸν ὄρος, πλέονά τι τῶν διδομένων σφίσι προσαπόμενοι, καὶ ὃ ἀμείνον ἐκλεγόμενοι, οὐδὲ ὑπερπλήσαντος αὐτοῖς καὶ δωρουμένου πολλὰ ἀλλήλοις τῷ Καίσαρος, ἐπαύοντο, ἐπεὶ καὶ τῶν ἀρχόντων ὡς διομένων σφῶν ἐς ὃ ἐγκρατὲς τῆς ἀρχῆς κατεφρόνουν· καὶ γὰρ αὐτοῖς ἡ πενταετία πρόωθεν, καὶ ὃ ἀσφαλὲς ἡ χρεία στενὴν ἀμφοτέροις πρὸς ἀλλήλους, τοῖς μὲν ἡγεμόσιν ἐς τὴν ἀρχὴν τῷ στρατῷ, τῷ δὲ στρατῷ ἐς τὸν ὀπτικρότησιν ὧν ἔλαβον, ἢ τῶν δεδωκότων ἀρχὴ προβεβουσα· ὡς γὰρ αὐτῶν οὐ βεβαίως ἄρχοιεν οἱ δόντες, ἀφεμένοις ἀπ' οὐσίας ἀναλκέσι. πολλὰ δὲ ἀλλήλοις τοῖς ἀποδωρουμένοις αὐτῶν ἐδωρεῖτο ἀδικαζόμενος ἐκ τῶν ἱερῶν ὁ Καῖσαρ, ὅτου τὸν γνώμην ὁ στρατὸς ἐς αὐτὸν ἐπέστρεφε, ἐς πλείονα ὑπόπτα χάριν, ὡς γὰρ ἅμα καὶ πόλεις καὶ χρήματα καὶ οἰκήματα δωρουμένῳ, καὶ καταβοωμένῳ μὲν ὀπτιφθόνως ἐπὶ τῶν ἀφαιρουμένων, φέροντι δὲ τὸν ὕβριν ἐς χάριν ἑαυτοῦ στρατοῦ. ζῶντα δὲ ὁρῶν ὁ τε ἀδελφὸς ὁ τοῦ Αντωνίου Λούκιος Αντώνιος, ὑπατεύων τότε, καὶ ἡ γυνὴ τοῦ Αντωνίου Φουλβία, καὶ ὁ τῆς ἀποδημίας ὀπτεξεπόλων ὧν Αντωνίῳ Μάνιος, ἵνα μὴ Καίσαρος δόξῃ τὸ ἔργον ἅπαν εἶναι, μηδὲ μόνος αὐτὸν τὸν χάριν ἀποφέρηται, μηδ' ἕρμαιος ὁ Αντώνιος βύνοιας στρατιωτῶν γένοιτο, καὶ κατοικίσας ἐπίχαλκον ἐς τὴν ὀπιδημίαν Αντωνίου Δημητρίδα, οὐ δυνατοῦ δὲ φαινομένου Δημητρίδα ἐπιτήρητα, τοῖς οἰκίσαις τὸν Αντωνίου τιλοῦ ἠξίουν Καίσαρα τῶν δὲ σφῶν λαβόν, τῆς μὲν στενῆκης Αντωνίου μέρος Καίσαρι διδόντος, ὀπτιμεμφόμενοι δὲ ὡς ὃ τῶν δὲ διδοῦσι τῷ Αντωνίῳ, καὶ ἐς ὃν στρατὸν αὐτὸν τὸν τε Φουλβίαν τῶν δήμοντες, καὶ τὰ παιδία τὰ Αντωνίου μάλα ὀπτιφθόνως, ἱκέτευον, μὴ προϊδεῖν Αντώνιον ἢ δόξης ἢ χάριτος ἢ ἐς αὐτοὺς ὑπηρεσίας ἀφαιρούμενον· ἤκμαζε δὲ ὁ τῷ τότε μάλιστα ὃ κλέος ὃ Αντωνίου καὶ τῶν δὲ τῷ στρατῷ καὶ τῶν δὲ τοῖς ἀνδρὸς ἅπασι· ὃ γὰρ ἔργον ὃ ὁ Φιλίππους δόξῃ τὸν τότε Καίσαρος ἀῤῥωστίαν ἅπαν ἠρωῶτο Αντωνίου γεγονέναι. ὁ δὲ Καῖσαρ οὐκ ἠρόῃ μᾶλλον ἀδικούμενος ἐς τὰ συγκείμενα, εἶξε δὲ ἐς χάριν Αντωνίου· καὶ οἱ μὲν τοῖς οἰκίσαις ὀπὶ τοῖς Αντωνίου τίλεσιν

ἀπέφαινον οἱ δὲ οἰκιστὰὶ τοῖς γραπιώταις, ἵνα τι καὶ δοκεῖν δύνωνται τῷ Καίσαρος ἐς αὐτοὺς εὖ), στενοχωρέσθω ἔτι πλέον ἀδικεῖν· ἀμφὸ δὲ πλῆθος ἐμῷ ἑτέρων πόλεων, αἳ ταῖς νεοεμπλοίαις χλιαι δύουσά τι, καὶ πολλὰ πρὸς τῶν γραπιωτῶν ἀδικούμεναι, κατεδόων τὸν Καίσαρος ἀδικωτέρως εὖ) τοὶ ἀπικίσης τὸν προσχαφόν· τοῖς μὲν γὰρ ὅτι ἐχθροῖς, τοῖς δὲ ὅτι μηδὲν ἀδικοῦσι γίνεσθαι. ὁ γὰρ Καῖσαρ οὐκ ἠνόει μὲν ἀδικουμένους, ἀμήχανα δ' ἐμοὶ αὐτῷ· οὔτε γὰρ ἔρχεσθαι ἐμοὶ ἐς ἡμέρην τῆς γῆς δίδοσθαι τοῖς γεωργοῖς, οὔτε ἀναδημεῖσθαι τὰ ὀπωνίκια δῆθεν τοὶ ἐπὶ πολέμοις, Γόμφοι μὲν ἐν τῇ θαλάσσῃ κατεῶντες, ἐν τῇ πόλιν κλείοντες ἐς λιμόν, Αἰνοβάρβου γὰρ ἐν Μούρκου γραῦν ἐν ναῦς δύ' ἄς στενοχωρέοντων, ἀθυμοτέρων ἐς τὰ ἔσόμενα ὄντων, εἰ μὴ τὰ προτερα ὀπωνίκια λάβοιεν· πολὺ δ' ἐμοὶ ἐν ὃ προδιδύσθαι σφίσιν ἤδη τὴν τῆς ἀρχῆς πεντετίαν, ἐν χρήζων αὖθις βιάσας γραπιώτας· δέδωκε αὐτῶν ἐν τῆς ὕβρεως ἢ καταφρονήσεως ἐν τῷ τότε ἐκὼν ἀποστέρεσθαι· ἐν γέπει τῷ πατρὶ πρότερα αὐτοὶ, γραπιώτης ἀπορῶν οἰκείας ἕδρας, πρὸς ἦλθον ἐς τοὺς καλουμένους ἱππέας, καὶ ὁ μὲν δῆμος ἐπεσημήνατο, καὶ ὁ Καῖσαρ ὃν γραπιώταν ἀμέσησεν· ὁ δὲ γραπὺς ἠγριώπησε, καὶ παρεστὰς αὖθις ἀποχωρεῖν τὰ τοῦ πατρὸς, ὃν γραπιώταν ἀπήτησε, οὐχ ὁρώμενον ἠγούμενοι διεφθάρθαι, ἐπιλαθόντα ἐν ὃ οἰόμενοι ἐν ὃ δισμωτηρίου νεῶν στενοχωρίαν, ἀγνοούμενόν τε καὶ τὰ γεγενῆσθαι διηγούμενον, ψεύδεσθαι διδαχθέντα ἔλεγον, καὶ ἐλαιοδόκην ὡς τοὶ κεναὶ στενοδιδόντα. ἐν δὲ μὴν ἐν ᾧ πατρὶ ἠγριώπησε, τοιόνδε ἦν. κεκλημένοι σὺν ὅτι νέμεσιν τότε τῆς ἐς ὃ πεδίον ὃ Αρμον, ἐπὶ ἀσπονδὴς ἔτι νυκτὸς ἀφίκοντο, καὶ βεβαδύτεσιν αὐτοῖς τὸν Καίσαρος ὀπιόντες, ἠγριώπησαν. Νώνιος δὲ λοχαγὸς ἐπὶ πλησίον αὐτοῖς στὺ παῤῥησίᾳ, τό τε πρέπον τοῖς ἄρχουσιν ἐς τὸ ἄρχοντα στενοφέρων, καὶ τὸ Καίσαρος ἀσθένειαν, οὐχ ὑποφυλίαν· οἱ δὲ αὐτὸν τὰ μὲν στενοπωτὸν ὡς πολλὰ, πλέονος ἐν ἑκατέρωθεν ὃ διερεθίσματος γινομένου, ἐλαιοδόκην τε ἐν ἕδωρ, καὶ φθόγγοντα ἐδίωκον, ἔς τε ὃν ποταμὸν ἐξαλούμενον, ἐξείρυσθαί τ' ἐς ἐκεῖνον, ἐς ἔῤῥιψαν αὐτὰ προδιδύσθαι· ὁ Καῖσαρ ἔμβην. οἱ μὲν δὴ φίλοι ὡς Καίσαρι προήκοντι μηδὲ ἐπιλαθεῖν ἐς αὐτοὺς, ἀλλ' ἐκ τῆναι μανιώδη φορᾷ· ὁ δ' ἐπῄει μὲν, ἀναθρέψθαι ἔτι μᾶλλον ἠγούμενος ὃ μανιώδης αὐτῶν εἰ μὴ ἀφίκοιτο, ἐν ὃν Νώνιον ἰδὼν, ἐξέκλινεν· ὡς δὲ ὀλίγον τοῦ δρασθέντων ἐπεμέμφετο, ἐν ἐς ὃ μῆνον ἀλλήλων φείδεσθαι προῆκε, ἐν τὸ χλοῦ διένεμε, ἐν δωρεὰς αὐτοῖς τοῖς ἀξίοις ἐπέρεπε, ἐν τὸ ἐκ ἀξίων ἑνίοις ἐδίδου τοῦδε γνώμῃσι, μέχρι ὃ πλῆθος ἐκ πλαγὴν αὐτοῦ τῆς βαρύτητος, μετεῖκέ ἐν ἡδεῖτο, ἐν κατεγίνωσκον αὐτῶν, ἐς τοὺς ἐς τὸ Νώνιον ἁμαρτόντας ἠξίουν ἀνθυφεῖσθαι κολάσαι, ὁ δὲ ἐν γνώσκειν αὐτοὺς ἔφη, καὶ κολάσειν αὐτοὺς ὡς σωφρονεῖν σοφὸς μόνος, ἐν τῇ πρὸ ὑμῶν καταγνώσει· οἱ δ' συνῄεσαν τε ὁμοῦ ἐν τιμῆς ἐν δωρεῶν ἀξιούμενοι, ἀνθὸς αὖθις ἀθυφήμησαν ἐκ μεταβολῆς· ἐν δύο μὲν εἰκόνες ἐκ πλεόνων αἰδὲ ἔτων τῆς τότε δυσαρχίας· αἴτιον δ' ἐμοὶ, ὅτι ἐν οἱ γραπηροὶ ἀχλεγτότητι ἧσθαν οἱ πλείους, ὡς τὸ ἐμφυλίοις, ἐν οἱ γραπὶ αὐτῶν οὐ τοῖς πατρίοις ἔθεσιν ἐκ καταλόγου στενήγοντο, οὐδὲ ὅτι χρείας τῆς πατρίδος, οὐδὲ τῷ δημοσίῳ γραπευόμενοι μᾶλλον, ἢ τοῖς στενάρχουσιν αὐτοὶ μόνοις, οὐδὲ τύπτοις κατὰ νόμον, ἀλλ' κατὰ χέσιν ἰδίαις, οὐδὲ ὅτι πολεμίοις κοινοὶ, ἀλλὰ ἰδίοις ἐχθροὶ, οὐδὲ ὅτι ξένοις, ἀλλὰ πολίταις καὶ ὁμοτίμοις· τὰ δὲ πάντα αὐτοῖς ὃν γραπιωτικὴν φύσιν ἐξέλυεν, οὔτε γραπεύεσθαι νομίζοισι μᾶλλον, ἢ βοηθεῖν οἰκείᾳ χάριτι καὶ γνώμῃ, καὶ τοὺς ἔρχοντας ἠγουμένους κατὰ νόμον αὐτῶν εἰς τὰ ἴδια

μόνων τῶν στρατῶ· ἐπορεύθη γαμετὴ αὐτῶν δύο μόνα τὰ τελευταῖα, καὶ Σαλβιδιηνὸς ἄκων αὐτῷ συμπεσὼν ἔλαβε τὰς Αλπεις, οὐ μηχομένων ἢ τῶν ἀγῶνι ἢ βεβαιωσόντων, ἐς Γραικὸν μὲν χώρᾳ Λιβύκιος, διὰ τέναγος λέγων Καίσαρα ἀφ' ἑαυτοῦ χειμῶνι δορυφορεῖσθαι, αὐτὸς ἀφεύρητος ὤν. μὲν χώρᾳ δὲ καὶ Φουλβία, Λέπιδον εἰ) λέγουσα τοῦ τοῖς τέκνοις διὰ τέναγος· τοῦτο γὰρ μάλιστα τῷ Καίσαρος ἐπεβούλευε. καὶ τάδε μὲν ἐχαίρετο πρὸς ἑκατέρων Αντωνίῳ, & φίλοι μὴ τὰ γράμματα ἐς αὐτὸν ἐπέμποντο, οἱ διδάξει ἕμελλον τοῦ ἑκάστων, & οὐχ ὕβρεσιν ἐρεθιούμενος, ἢ πι σφῶν αὐτοῦ χαίρετο αὐτοῖς. εἰ δὲ τῶν στρατῶν ἡγεμόνες ζωσομόσαντες χρῶνται τοῖς ὅρκοις αὖθις, ὁ δικαίου δίκαιον εἰ), καὶ τοὺς ἀπειθοῦντας ἐς αὖθις ζωγραφήσειν, ἐκέλευεν ἐπὶ τοῦτο τοὺς τοῦ Λιβύκιον, οὐ δεξαμένων δὲ ἑκάτων, ὁ Καίσαρ ὑπεφθόνως αὐτοῦ ἔν τε τοῖς ἡγεμόσι τῶν στρατοῦ, καὶ τοῦ τοῖς Ρωμαίων ἀρίστοις ἐπεμέμφετο· οἱ δ' ἐξέλεγον ἐς τὸν Λιβύκιον & πρὸ ἐκάλουν οἰκτείραι μὲν ὑπὲ τοῖς ἐμφυλίοις τὴν πόλιν καὶ τὴν Ιταλίαν, δίξασθαι δὲ καινωνὸν, ᾧ τὴν χρίσιν ἢ ὑπὲ σφῶν ἢ ὑπὲ τῶν ἡγεμόνων ἡμέσθαι· αἰδουμένου δὲ τὸν Λιβύκιον τά τε λεγόμενα καὶ τοὺς λέγοντας, ὁ Μάνιος μάλα θρασέως ἔφη, ὅτι μὲν Αντώνιον οὐδὲν ἀλλ' ἢ χρήματα μόνα ἀγείρειν ἐν ξένοις ἀνδράσι, τὸν δὲ Καίσαρα καὶ τὴν στρατιὰν καὶ τὰ ὑπήκοα τῆς Ιταλίας ταῖς δεκαπέντε λεγεῶσι παρακαλεῖν· τὴν τε γὰρ Κελτικὴν Αντωνίῳ παρεῖναι διὰ δεκάτου ἔβδομον μετ' ἐξαπάτης Αντωνίου, καὶ τὴν Ιταλίαν ἁπάσαν μὴ μόνον ὀκτωκαίδεκα πόλεων τοῖς ἐστρατευμένοις καταχάριν, τά τε ἄρρητα καὶ τελέσιτα τέλεσιν ἀπὸ ὀκτὼ & εἴκοσι τῶν συμμαχησάντων ὑπενέμειν, οὐχὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐκ τῶν ἱερῶν χρήματα, συλλέγοντα μὲν ὡς ὑπὲ Γερμανίου, ἐφ' ὃν οὐδέπω πρὸ πατρίδος λιμοποίησις ὧδε τῆς Πόλεως, διαφεύγοντα δὲ τοῖς στρατοῖς ἐς δεκαπέντε Αντωνίου, καὶ τὰ δεδημευμένα οὐ πωποτέ σχοντα μᾶλλον ἢ δωρούμενον αὐτοῖς· χρῆναι δὲ, εἰ τοῦ ὅτι εἰρωνεύεσθαι ἐδόκει, τὸ μὲν ἤδη διωχημένων ἐπανορθοῦν λόγον, ἐς δὲ τὸ μέλλον, ἃ αὖ κοινῇ βουλευομένοις δοκῇ, μόνα πράσσειν. οὕτω μὲν θρασέως ὁ Μάνιος ἔξιον, μήτε τὸν Καίσαρα ἑαυτοῦ εἶ) κύριον ἔργου, μήτε τὸν Αντωνίου ζωσθέντα βέβαιον, ὡς ἐσομένων ἐκατέρων αὐτοκρατόρων εἶ), καὶ τὸ πρᾶγμα μέλλον ἐπὶ ἀλλήλων εἶ) κύριον. πόρρω δὲ ὧν ὁ Καίσαρ ἐώρα πολεμησίους ἀνδρὶ, καὶ πρέσβεις ἔπεμψεν αὐτῷ ἑκάτερος· δύο δὲ τῶν στρατῶ τέλη τὰ ἐς Λεκῶνα πόλιν ὡρισμένα, Καίσαρί τε ὄντα πατρῷα, καὶ ἐστρατευμένα Αντωνίῳ, τῆς τε ἰδίας αὐτῷ προθυμίας πυθόμενοι, καὶ τὸν εἰς ἑκάτερον σφῶν οἰκειότητα αἰδούμενοι, πρέσβεις ἔπεμψαν ἐς Ρώμην, οἳ ἔμελλον ἑκατέρων ἐς δίκαιον δεήσεσθαι· Καίσαρος μὲν αὐτοῖς εἰπόντος οὐκ Αντωνίῳ πολεμεῖν, ἀλλ' ὑπὲ Λιβύκιον πολεμεῖσθαι, συμβαλόντες οἱ πρέσβεις τοῖς ἡγεμόσι τοῦτο τὸ στρατοῦ, καὶ ἐπὶ πόντιος ἐς Λιβύκιον ἔπεμπον, ἀξιοῦντες αὐτὸν ἐς δίκην Καίσαρι συνελθεῖν, δῆλοί τε ἦσαν ὁ πρόξενος ἔμελλον, εἰ μὴ τὸν χρίσιν ὑποδέχοιτο· δεξαμένων δὲ τῶν ἀμφὶ τὸν Λιβύκιον, χωρίον τι ὧραιον τῇ δίκῃ Γάβιοι πόλις ἐν μέσῳ Ρώμης τε καὶ Γραικοῦ, καὶ ζωσθήσιον τοῖς χρήσουσιν ἐκέκτητο, καὶ βήματα ἐν μέσῳ δύο τοῖς ἐρεῖν ὡς ἐν δίκῃ. πρότερος δὲ ὁ Καίσαρ ἐλθὼν, ἱππίας ἔπεμψεν ἐς τὴν πρόοδον τοῦ Λιβύκιον, ἐρευνησομένους ἅμα μή τις πολὺν ὁρῶν ἐνέδρα, καὶ οἱ ἱππεῖς οἵδε ἑτέρωσε ἱππεῦσι τοῦ Λιβύκιον προσφόρως ἅμα, ἢ καὶ τοῖσδε κατασκόποις συμβαλόντες, ἔκτεινάς τινας αὐτῶν, & ἀνεχώρησε δίσας ὁ Λιβύκιος ὡς ἔλεγεν ὑποβουλίαν,

καλούμενός τε ὑπὸ τῆς ἡγεμονίας τῶν στρατοῦ πρὸς πέμψαι αὐτὸν ὑπισχνούμενοι, οὐκ ἔτι ἐπείθετο. οὕτω μὲν ἔσθη αἱ Ἀφρικαὶ στάσεις ἄνω κάτω, καὶ πολεμίων ἐγκρατέσθη, ἐς ἀμφισβητήσεις ἤδη πικρὰς κατ' ἀλλήλων ἐχρῶντο. στρατὸς δὲ ἐπὶ Λιβύῃ μὲν ὁπλιτῶν ἐξ τέλη, ὅσα αὐτὸς ἐς τὴν ὑπατείαν ἐλήλυθει ἐστρατεύσατο, καὶ τὰ Αντωνίου ἕνδεκα ἕτερα, ὧν ἐστρατήγει Καλουισίος, σύμπαντα τῶν πρὸ τῆς Ιταλίας· Καίσαρι δὲ ἐν μὲν Καπύῃ τέσσαρα ἐπὶ τέλη, καὶ τοσοῦδε αὐτοῦ αἱ στρατηγίδες, ἐξ δὲ ἕτερα Σαλουιδιηνὸς ἦγεν ἐξ Ιβηρίας. καὶ χρήματα ἐπὶ Λιβύῃ μὲν, ἐξ ἐνιαυτοῦ τῶν ὑπὸ Ὀκταουιανοῦ πολεμουμένων, Καίσαρι δ', ἃ εἰλήφει πάντα χωρὶς Σαρδοῦς, ἢ ἐπολεμεῖτο· ὅθεν ἐκ τῶν ἱερῶν ἐδανείζετο, ἐπὶ χρόνῳ ἀποδώσων· ὑπισχνούμενος, ἀπό τε Ρώμης ἐκ τοῦ Καπιτωλίου, καὶ ἀπὸ Αντίου καὶ Λαβικανοῦ καὶ Νεμητῶν καὶ Τίβυρος, ἐν αἷς μάλιστα πόλεσι τὰ νεῶν εἰσι θησαυροὶ χρημάτων ἱερῶν δαψιλεῖς· παρέσκευτο δὲ αὐτῷ τὰ τῆς Ιταλίας ἔξω· Γομφῖτος γὰρ ἐκ τοῦ προγεγραμμένου, καὶ κατοικήσιον τοῦ στρατοῦ, τὰ τῆσδε τῆς Λιβυκίου διαφορᾶς, ὅτι μέγα δέξης καὶ δυνάμεως ἦρτο. οἱ γὰρ σφῶν δεδιότες, ἢ τὰ ὅπλα ἀφαιρούμενοι, ἢ τὴν πολιτείαν ὅλως ἀποστρεφόμενοι, ἐς αὐτὸν ἐχώρουν μάλιστα, καὶ ἡ δύνη νεότης ὡρμημένη στρατεύεσθαι διὰ τὰ κέρδη, καὶ σφίσιν ἡγούμενοι διαφέρειν ὑφ' ὅτῳ στρατεύσονται, Ρωμαίοις πάντα γὰρ συστρατευόμενοι, μᾶλλον ἐς ὃν Γομφῖτον ἐχώρουν ὡς δικαιότερα αἱρούμενοι· γεγόνει τοῦτο πλούσιος ἐκ τῆς θαλασσίου λείας, καὶ ναῦς εἶχε πολλὰς, καὶ πληρώματα ἐστέλλε· Μούρκιός τε ἀφῖκτο αὐτῷ δύο ἄγων στρατοῦ τέλη, καὶ τοξότας πεντακοσίους, καὶ χρήματα πολλὰ, ἃ ναῦς ὁλδοήκοντα, ἃ ὃν ἀγὸν στρατὸν ἐκ Κεφαλωνίας μετεπέμπετο· ὅθεν τοι δοκεῖ τότε ὁ Γομφῖτος ἐπελθὼν ὥμφρως αὐτῆς Ιταλίας κρατῆσαι, ὑπό τε λιμοῦ καὶ τάσιος διεφθαρμένης, καὶ ἐς αὐτὸν ἀφορώσης. ἀλλὰ Γομφῖτος μὲν ὑπὸ ἀφρονίης οὐκ ὀπτῆρε, ἀλλὰ ἀμύνεσθαι μόνον ἐδόκει, μήτε καὶ τῶδε ἥσσων ἐλήλυθε. ὁ δὲ Λιβὺς Σέξτιος ὕπαρχος Αντωνίου, πρεσβεύεσθαι μὲν ὑπὲρ ὧν στρατὸν ὑπὸ Λιβυκίου κακοδαιμονοῦντος Φάβωνι τῷ Καίσαρος, ὅτι σαλεὶς δὲ αὖθις ἀναλαμβάνει αὖθις, οὐκ ἀποδίδοτο Φάβωνι ἐπολέμει, ζωγραγωγήσας τὸν ἀπίστατον μοῖραν, καὶ Λιβύων πλῆθος ἄλλο, καὶ ἑτέρους ἀπὸ τῶν βασιλέων, ἢ πηδήντων δὲ τῶν χερσὶ ἑκάτερον, καὶ ληφθέντων στρατοπέδων, ὁ Φάβωνος ἡγούμενος ἐκ προθυμίας τοῦδε παλαιᾶς, αὐτὸν διεχρήσατο· καὶ Λιβύης μὲν αὖθις ὁ Σέξτιος ἑκατέρας ἐκράτει· Βόκχου δὲ τοῦ Μαυρουσίων βασιλέα Λιβύκιος ἔπεισε πολεμεῖν Καισαρίᾳ ὑπὲρ τῶν Ιβηρίας ὅτι ἐξεπεύσατο ὑπὲρ Καίσαρος. Ανυόβαρβός τε ἑβδομήκοντα ναυσὶ καὶ στρατοῦ δυοῖν τέλεσι καὶ τοξόταις ἐς σφενδονήταις ὑσὶ καὶ ψιλοῖς ἐς μυριομάχοις παρεπλέων τὸν Ιόνιον, ἐπάρδει τὰ τοῖς πεζοῖς ἀνδράσιν ὑπάντια, ἕως τε ὁ Βρεντέσιον ὅτι πλεύσας, τὴν Καίσαρος πεζὴν τὰ μὲν εἶλε, τὰ δὲ ἐσέπεσε, ἐς δὲ τὰ τείχη κατέκλεισε, ἐς τὴν χώραν παρεγύμνευεν. ὁ δὲ Καῖσαρ ἐς ὃ Βρεντέσιον στρατιωτῶν τέλος ἔπεμπε, ἐς Σαλουιδιηνὸν κατὰ τάχος ἐκ τῆς ἐς Ιβηρίαν ὁδοῦ μετεκάλει, ἅτε στρατοπεδεύσοντος σφίσιν ἀνὰ τὴν Ιταλίαν ὁ Καῖσαρ καὶ ὁ Λιβύκιος πρὸς ἐπέμποντο, πειράσοντες τούτων τὴν ξεναγὸν ἥσσαν ἐς ἀλλήλους βεβαιοτέραν καὶ μείζους, καὶ ἐν ἔδρᾳ πολλάκις· ἡ δὲ οὖν οἱα τὴν Ιταλὸν ἐς τὸν Λιβύκιον πρὸς πολὺ ἐπῄει, ὡς ὑπὸ σφῶν τοῖς κληρουχουμένοις πολεμοῦντα, καὶ οὐχ αἱ καταγραφόμεναι ὑπὸ στρατῷ

πόλις ἔτι μόνα, ἀλλ' ἡ Ἰταλία ἁπάσα δούλη ἐστί, φοβουμένη τὰ ὅμοια, τούς τε τῶν Καίσαρος χειρωθέντας ἐκ τῶν ἱερῶν χρημάτων ἐκβαλλόντες ἐκ τῶν πόλεων ἢ δουλεύοντες, τὰ τίχη σφῶν ἀφ' ἑκάστης εἶχον, καὶ πρὸς ὃν Λέπιδον ἐχώρουν· ἐχώρουν δὲ καὶ οἱ κατοικίζοντες τῶν στρατιωτῶν ἐς ὃν Καίσαρα, ὡς ἐς οἰκεῖον ἤδη πόλεμον ὑπὲρ σφῶν ἐκάστοις διαφερόμενοι, καὶ τῶνδε γιγνομένων, ὁ Καῖσαρ ὅμως ἔτι τοῦ τε βουλεύειν καὶ τοῖς καλουμένοις ἱππεῦσι ξυναγαγών, ἔλεγεν ὧδε, Κατηγορήσειν μὲν οὐδὲν οἶδα ὑπὲρ τῶν περὶ Λέπιδον, οὐκ ἀμυνόμενος αὐτοὺς εἰς ἀδύνειαν ἢ ἀπολλύειν, ἃ καὶ νῦν μου κατηγορήσεται δίκῃ τοῦδε τοῦ στεφάνου ὑμῖν· ἐμοὶ δὲ ἔξεστι μόνῳ ὁ τρόπος ὅσος τε μοι στεφανοῦσθαι, τοῦ κληρουχίαν ἀφαιρούμενος ὑπὸ Λεπίδου, καὶ ὁ δῆμος ὃν ἔχω, ἔξεστι δὲ καὶ τὰ λοιπὰ πλεῖν τῷ γνώμης μόνης· οὐ γὰρ πάνυ μοι πολεμεῖν ἐμφυλίους πολέμους χρεὼν αἰσχύνης βαρείας, οὐδὲ καταχρῆσθαι τῶν πολιτῶν τοῖς ἐν λοιποῖς κατ' ἀλλήλων, καὶ μᾶλιστα τῷδε τῷ ἐμφυλίου, οὐκ ἐκ Μακεδονίας ὑμῖν ἢ Θράκης ἀνευθησομένου, ἀλλ' ἐν αὐτῇ τῇ Ἰταλίᾳ γνησομένου, ἵν' ὅσα χρὴ χρεὼν τῶν ἀπολλυμένων ἀνδρῶν, κακοπαθήσαντα, γιγνομένου κάλλιον ἡμῖν· ἐγὼ μὲν δὴ ἀφ' ἑαυτοῦ ὀμνύω· καὶ νῦν ἔτι μαρτύρομαι μηδὲν ἀδικεῖν Αντώνιον, μηδὲ ἀδικεῖσθαι πρὸς Αντωνίου, ὑμᾶς τ' ἠξίωσα τοῖς ἀμφὶ τὸν Λέπιδον ταῦτα δι' ὑμᾶς αὐτοὺς, καὶ ξυνεπαίτιος μοι παρακαλῶ, καὶ εἰ μὴ πείθοιντο μηδὲν νῦν, ἐκείνοις μὲν αὖθις ἀπειλῶ τὰ μέγιστα νῦν βουλόμενος οὐ δηλήσασθαι οὐδέν· ὑμᾶς δὲ ἐγὼ πρὸ ὑμῶν αὐτῶν καὶ πρὸς Αντώνιον ἀξιῶ μάρτυρας εἶναί μοι, καὶ ξυνίστασθαι ἀφ' τοῦ ὑπερφρονεῖν Λεπίδου. Ταῦτ' εἶπεν ὁ Καῖσαρ· καὶ τούτων οἱ μὲν δὴ πάλιν εἰς ὃ Γραμενὸν ἐξέπεσον, ὁ δὲ Λέπιδος τοσάδε εἶπεν, ὅτι καὶ τὰ ἔργα ἤδη προφλήφασιν ἀμφότεροι, ἐγὼ δὲ Καῖσαρ ὑπεκρίνατο, πέμψας ἐς ὃ Βρεντέσιον, κωλύειν Αντώνιον ἐπάνοδον· ὁ δὲ Μάνιος καὶ ὅλως ἐδίδασκεν ὅ Αντώνιος, εἴτε πλασάμενος εἴτε δίκῃ, πολεμεῖν, εἰ τίς αὐτὸν ἀξίωσιν καθαιρεῖν· ἐρομένων δὲ τὸν ἀπὸ τῆς βουλῆς, εἰ καθαιρεῖται τι τῆς ἀξιώσεως Αντωνίου, ἐν παρακαλουμένων ἐς δίκην περὶ τοῦδε, ἔτι ἐρρᾴθυμουν πολλὰ ἐσφίζετο ὁ Μάνιος, ἕως οἱ μὲν ἀπῆλθον ἀπρακτοι, ἐν οὐ ξυνῆλθον ἐς τὸν ἀπόκρισιν ὃν Καίσαρι, εἴτε καθ' ἑαυτὸν ἀπαγγείλας ἕκαστος, εἴτε δι' ἑτέρας γνώμης, εἴτε ὑπὸ αἰδοῦς· ὁ δὲ πόλεμος ἀνέῳκτο, ἐν ὁ Καῖσαρ ἐπ' αὐτοῖς ἐξῆλθε, φύλακας τῆς Ρώμης Λέπιδον στεῖλαι δύο τέλεσι καταλιπών· οἱ δὲ πολλοὶ τῶν ὁπλιτῶν τότε μᾶλιστα ἐπεδείκνυον οὐκ ἀρέσκεσθαι τῇ τῶν τειχῶν ἀρχῇ (ἐς γὰρ τὸ Λεπίδου ἐχώρουν) ἐν ἐπὶ τὰ κεφάλαια τοῦ πολέμου ἰσάδην· Λεπίδου μὲν δὴ δύο τέλη περὶ Αλβαν ἔσαισαν, ἐν τοὺς ἄρχοντας ἐκβαλόντα, ἐς ἀπόστασιν ἐχώρει. ἐπιγνόμενον δὲ ἐς αὐτὰ Καίσαρος τε ἐν Λεπίδου, φθάσας τὸ Καίσαρ ὁ Λεπίδης, λύεσθαι αὐτὰ χρήμασί τε πολλοῖς ἐν ὑποσχέσει μεγάλαις, Φιρμίου δὲ δῆμον στρατὸν ἄγοντος ὑπὸ Λεπίδου, ὁ Καῖσαρ ἐξέπλευσε τῆς οὐσίας, ἐς ἣ λόφον δυσέφαμον ὑπὸ Φιρμίῳ, καὶ νυκτὸς ἐς ὁμωνώμια πόλιν ἐπιγενόμενος Σεντίαι, νυκτὸς μὲν οὐχ ἕαστο ὁ Καῖσαρ, ἐνέβαλε δὲ ὑποπαθών, ἡμέρας δὲ, τοῦ τε Σεντίου ὁμοῦ καὶ ὃ τοῦ Φιρμίου στρατόπεδον ἐπολιόρκει· Λέπιδος δὲ ἐς Ρώμην ἐπιγενόμενος, ἧς μὲν ἐξῆς προὔπεμψεν, αἱ νυκτὸς ἔλαθον ἐς τὴν πόλιν ἐσβαλοῦσαι, αὐτὸς δὲ ξυὺ πολλῷ στρατῷ ἐν ἱππεῦσι ἔμενε μέχρις εἵπετο· ἐν αὐτὸν Νωνίου τε φύλακος τῶν πυλῶν δεξαμένου τε, καὶ τὸν ὑφ' αὑτῷ στρατὸν ἐξαρπάσαντος, ὁ μὲν Λέπιδος ἐς Καίσαρα ἔφυγε, ὁ δὲ Λέπιδος Ρωμαίοις ἐδημηγόρει, Καίσαρα μὲν καὶ Λέπιδον αὐτίκα δύ-

» σὴν δίκην ἀρχῆς βιαίου, ὃν δὲ ἀδελφὸν αὐτῶ ἐκόντα ἀποθέσθαι, καὶ ὑπατείαν
» ἀλλάξασθαι, νομιμωτέραν ἀρχὴν παραδόμου καὶ πάτριον, φύσει τῶ, τυραννικῆς. *
καὶ ὁ μὲν ταῦτα εἰπὼν, ἠδυμύων ἀποθύτων, καὶ ἡγυμνώων ἤδη λελύσθαι τὴν τῆ
τειαν ἀρχὴν, αὖθις ἐπὶ τὸν δῆμον παρεσκευάζετο, ὅτι δὴ Καίσαρα
ἐχάφη, καὶ στρατὸν ἤθροιζεν ἀνὴρ οὐκ ἐπιφανὴς Αντωνίου πόλεων, καὶ αὐτὰς ἐκα-
τὸν ἀπ' αἰ δι' ἀνοίας μᾶλλον ἢ σοφίᾳ Αντωνίῳ Βαρβάτιος ἢ ὁ Αντωνίου γαμέτης, Αν-
τωνίῳ τε παρεσκεύασε, καὶ δίκῃ ζῶντ' ἐπῆρεν, ὡς λέγα πιθανομένοις τ' Αντώνιον
χαλεπαίνειν τοῖς πολεμοῦσι τῷ Καίσαρι κ' τῆς κοινῆς σφαλῆναι δυναστείας, ἓ οἱ μὲν
ὅσοι μὴ τῆς ἐξαπάτης ἠσθάνοντο τῆς Βαρβατίου, ἐς ὃν Καίσαρα ἀπὸ τοῦ Λιβυκίου
μετετίθεντο· ὁ δὲ Λιβύκιος ὑπάτου Σαλβιδιήνου μ' στρατοῦ πολλοῦ παρὼν Καίσα-
ρα ἐκ Κελτῶν ἐπῆρεν, καὶ εἶπεν τῷ Σαλβιδιήνῳ Ασίνιός τε κ' Οὐεντίδιος,
Αντωνίου στρατηγοὶ καὶ οἵδε, καλοῦντες αὐτὸν ἐς ὃ παρόδει ἰέναι. Αγρίππας δὲ
Φίλιππος Καίσαρι, δείσας ὅτι τῷ Σαλβιδιήνῳ μὴ κυκλωθείη, Σούεβον κατέλα-
βε χωρίον τι χρήσιμον τῷ Λιβυκίῳ, νομίσας δὲ Λιβύκιον ἀπὸ τ Σαλβιδιήνου παρε-
σπάσθαι ἐφ' ἑαυτὸν, καὶ οἱ ὃν Σαλβιδιηνοὶ βοηθήσαι κατόπιν ὧ Λιβυκίου ἠνώμων·
καὶ ταῦτα μὲν ὡς παρεσκεύαστο ὁ Αγρίππας ἐλέγετο ἄπαντα· ὁ δὲ Λιβύκιος ἀπο-
τυχὼν ὧν ἐπενόει, παρὸς Ασίνιον καὶ Οὐεντίδιον ἦλθ, εὐνοϊκωτάτων αὐτὸν ἑκατέρῳ
Σαλβιδιήνου τε καὶ Αγρίππου, ὃ φυλακώτατον ὅτι μάλιστα παρελαύνειν εὐ τοῖς
ἐνοῖς· ἐκφανείσης δὲ πρῶ αὐτοῖς τῆς βουλῆς, ὁ Λιβύκιος οὐ θαρρῶν ἀμφοτέρους
ἑκατέρωθεν οὖσιν ἐς χεῖρας ἰέναι, ἐς Περισίαν πρῶ ἦλθεν ὀχυρὸν πόλιν, ὃ πρῶ αὐ-
τῷ ἐσταπιέδυσι, ὃν ὡς ὃν Οὐεντίδιον παρειμένον. ὁμοῦ δ' αὐτόν τε ὃ τῷ
Περισίαν ὁ Αγρίππας καὶ ὁ Σαλβιδιήνος, καὶ ὁ Καῖσαρ ἐπῆλθον, πεζοὶ σταπιέ-
διος ἐκυκλώσαντο, καὶ ὃν ἀνῆρ στρατὸν ὁ Καῖσαρ ἐκάλῃ πομπαχόλην κ' ἀσυδλῶ,
ὡς ὅτι τῦρ δὴ κεφάλαιον ὧ πολέμου, εὐ ᾧ Λιβύκιον εἶχε παρειλημμένον· παρύπεμπε δὲ καὶ ἑτέρους ἐμποδὼν οἳ τοῖς ἀμφὶ ὃν Οὐεντίδιον ὅπιοῦσιν, οἱ δὲ ὃ αὐτοὶ
ἀφ' σφῶν ὤκησεν ἐπίγεσθαι, τόν τε πόλεμον ἀποδοκιμάζοντες ὅλως, καὶ τῷ
Αντωνίου γνώμῃ οὐκ ὀπισάμενοι, καὶ τῷ ἠγεμονίαν τῆς στρατιᾶς οὐ πρῴοντες
ἀλλήλοις, κ' ἀξίωσιν οὐδέτερος. ὁ δὲ Λιβύκιος οὔτ' ἐς μάχην ἦλθε τοῖς παρεκε-
μένοις ἀμύνοσι ὃ πλέοσιν ὄσι καὶ γεγυμνασμένοις, νεοστράτευτον ἔχων ὃ πλέον,
οὔτε ἐς ὁδοιπορίαν, εὐοχλησόντων αὐτὸν ὁμοῦ ζοῶν δι· Μαίου δὲ ἐς ὃν Οὐεντίδιον
καὶ Ασίνιον ἔπεμπεν ἐπίγεσθαι αὐτοὺς βοηθεῖν πολιορκουμένῳ Λιβυκίῳ, καὶ Τισίνιον
μ' τετρακισχιλίων ἱππέων λεπλατεῖν τὰ Καίσαρος ἵνα δύασθαι· αὐτὸς δὲ πρῶ ἦλ-
θεν ἐς τὴν Περισίαν, ὡς εὐ ὀχυρᾷ πόλει χειμάσων εἰ δέοι, μέχρι οἱ ἐς ὃν Οὐεντί-
διον ἀφικέσθαι· καὶ ὁ Καῖσαρ αὐτίκα μ' ἀσυδὴς ἅπαντι ᾧ στρατῷ τ Περισίαν
ἀπετείχιζε χάρακι καὶ τάφρᾳ πεντήκοντα καὶ ἓξ σταδίους πρίοντι, ἀφ' ὃ τῆς πό-
λεως λοφώδης, καὶ σκληρὰ μαχέσθαι ὅτι ὃν Τίβερν εὐκτείνων, ἵνα τι ἐς τὴν Περισίαν
μὴ ἐσφέροιτο· αὐτὸς παρὰ τὸ μέλαν καὶ ὁ Λιβύκιος ἑτέροις ὁμοίοις χαρακώμασι καὶ
τάφροις τὴν πόλιν ὀχυρούμενος τῷ λόφου· καὶ Φουλβία Οὐεντίδιον καὶ Ασίνιον
ἐν Στπίοι καὶ Καλλιῶν ἐκ τῆς Κελτικῆς ἤπειγε βοηθεῖν Λιβυκίῳ, ἐν στρατὸν ἀγείρασα, Πλαίσιον ἔπεμπεν ἄγειν Λιβυκίῳ· Πλαίσιος μὲν δὲ τέλος τῷ Καίσαρος
ἐς Ρώμην ὁδοῦσι διέφθρεν. Ασινίου δὲ ἐν Οὐεντίδιου στεῖν μὲν ὄχεσθαι καὶ διχονοίᾳ
τῆς Αντωνίου γνώμης, ἀφ' δὲ Φουλβίας ὅμως ἐν ἀφ' Μαίου, ἐς ὃν Λιβύκιον ἰόντων,

καὶ τοὺς ἀποκλείοντας βιαζομένων, ὁ Καῖσαρ ὑπήντα σὺν Ἀγρίππᾳ, φυλακὴν τῆς Περσίας καταλιπών· οἱ δὲ σὺν τῷ πανσυμβαλόντες ἀλλήλοις, οὔτε σὺν τῷ θυμίᾳ χωρησάντες, ὁ μὲν αὐτῶν ἐς Ῥάβενναν, ὁ δὲ ἐς Ἀρίμινον, ὁ δὲ Πλάγκος ἐς Γαλλίαν σὺν ἐφυγον, καὶ ὁ Καῖσαρ αὐτῶν ἐκάτω στρατὸν ὑπισχόμενος, ἵνα μὴ τοὺς ἀνηλεῶς σὺν ἔλθοιεν, ἐς τὴν Περσίαν ἐπανῆλθε, καὶ μηδὲν ἀπονοσφίζεσθαι τοῦ στρατεύματος, καὶ ἐδιπλασίαζε τὸ βάθος καὶ πλάτος, ὡς τριάκοντα πόδας ἀμφότερα ἔσεσθαι, τό τε τειχίσμα ὕψος, καὶ πύργους ἐξ αὐτοῦ ξυλίνους δι' ἑξήκοντα ποδῶν ἴσης χιλίους καὶ πεντακοσίους, καὶ ἐπάλξεις τὸ ὅσον αὐτοῦ πυκνὰς, καὶ ἡμίσεις τοῦ σκοποῦ πᾶσαν διάβατον ἔς τε τοὺς πολιορκουμένους, καὶ εἴ τις ἔξωθεν βοηθοῖ. ἐλέγετο γὰρ τὰ ζυγὰ πείρας πολλὰς καὶ μάχας, ἀκμάσασαν μὲν ἀμείνονα ὄντων τῶν Καίσαρος, συμπλέκεσθαι γὰρ τῷ Λαβιήνου μονομάχῳ, καὶ πολλοὺς ἔκτεινον συμπλεκόμενοι. ὡς δὲ ἐξείργαστο πάντα τῷ Καίσαρι, λιμὸς ἦν τῷ Λαβιήνου, καὶ ὁ κακὸν ἤκμαζεν ἀθρόως, ἅτε μηδὲν αὐτοῦ, μηδὲ τῆς πόλεως τοῦ προεσκευασμένης· ὧν ὁ Καῖσαρ ἀμαθόμενος, ἀκριβεστέρας τοὺς φυλακὰς ἐποίει. τοιαῦτα δὲ ἔτους ἐς τὸν ὑπολοιπὸν ἡμέραν οὔσης, φυλάξας ὁ Λαβιήνος τὸν ἑορτὸν, ὡς ἀμελείας τοῖς πολεμίοις αἰτίαν, ἐξέθορε νυκτὸς ὑπὲρ τοὺς πύλας αὐτῶν, ὡς ἐκδιεκπαίσων αὐτοὺς, καὶ γραπταὶ ἐπαξόμενος ἐτέρᾳ, πολλὴ γὰρ ἦν αὐτοῦ πολλαχοῦ τάφρος· τῇ δὲ τῆς πλησίον ἐφεδρεύοντες τείχους, καὶ τῶν Καίσαρος αὐτοῦ σὺν ταῖς στρατηλάταις σπείραις ὑπισταμένων, ὁ Λαβιήνος μάλα τοῦ θόρυβος ἀναπιζόμενος ἀνεώθη. τῇ δὲ αὐτῶν ἡμέρᾳ ὁ Ῥώμης τοῦ οἰκουμένου τοῖς στρατευομένοις φυλακοπόλιος, ὁ πλῆθος τῷ πολέμῳ καὶ τῇ νίκῃ φανερῶς ἐπηρώτο, καὶ ἐς τὰς οἰκίας ἐσηγέγοντες ὅπῃ ἑρώμη αὐτοῦ, ὅσα βούλοιεν ἥρπαζον. οἱ δὲ ἀμφὶ τὸν Οὐεντίδιον αἰδούμενοι καὶ μόνοντα λιμῷ Λαβιήνον τοῦ ὁρᾶν, ἐχάρησαν ἐς αὐτὸν ἅπαντες, βιαζόμενοι τοὺς Καίσαρος πανταχόθεν αὐτοὺς τοῦ κωλύοντος, καὶ σὺν ὀχλοῦντας· ὑπαντώντων δὲ αὐτοῖς Ἀγρίππου τε καὶ Σαλβιδιήνου μὴ δυνάμενος ἔτι πλείονος, ἔδοξεν μὴ κωλύειν, καὶ ἐς Φουλκίνιόν τε χωρίον ἐξέκλιναν ἑξήκοντα καὶ ἑκατὸν σταδίους τῆς Περσίας διεχοντα, ἔνθα αὐτοῖς τῷ ἀμφὶ Ὀυεντίδιον Ἀγρίππας τοῦ καθημένου, πυρὰ πολλὰ ἤγειρεν σύμβολα τῷ Λαβιήνῳ, καὶ γνώμην ἐποιοῦντο Οὐεντίδιος μὲν καὶ Ἀσίνιος Γάλλος καὶ ὡς μαχούμενοι, Πλάγκος δὲ ἔστοχος μέσους Καίσαρός τε καὶ Ἀγρίππου, χρῆσθαι ἔτι καρδοκεῖν τὰ γιγνόμενα, καὶ ἐκφέρειν λέγων ὁ Πλάγκος. οἱ δὲ ἐν τῇ Περσίᾳ τὰ μὲν πυρὰ ἰδόντες, ἤδοντο, τῷ δὲ λιμῷ βεβαιωσόμενοι, εἴκασαν καὶ τοὺς δὲ σὺν ὀχλοῦσας, καὶ πᾶσα μένου τὸ πυρὸς διεφθάρθαι· ὁ δὲ Λαβιήνος τῷ λιμῷ πιέζοντος, ἐνυκτομάχησεν αὖθις ἐκ τοῦ τῆς φυλακῆς ἐς ἕω τοῦ ἅπαν τὸ τειχίσμα, καὶ οὐ δυνηθείς, ἀνέθορεν αὖθις ἐς τὸν Περσίαν, καὶ τοὺς ἐπιτολίους συλλογισάμενος ἔφασ, ἀπεῖπε δίδοσθαι τοῖς θεράπουσι, καὶ ἐφύλασσεν αὐτοὺς μηδ' ἐκφυγεῖν, ἵνα μὴ γνωσιμώτεροι γένοιτο τοῖς πολεμίοις τὸ δεινόν· ἠλάσθη δὲ ὧν οἱ θεράποντες τῷ πλῆθος, καὶ κατέπιπτον ἐν τε αὐτῇ τῇ πόλει καὶ μέχρι τοῦ σφετέρου διαλείσματος, πάνυ εἴ τινα βούλοιτο, ἢ φυλάδα χλωρὰν νεμομένου, καὶ τοὺς ἀπολοχίζας ὁ Λαβιήνος ἐς τὰ φρούρια ὑπομένοντας κατώρυσσεν, ἵνα μήτε κακομένων, ὑπόδηλοι τοῖς ἐχθροῖς γένοιτο, μήτε σπανιζόντων, ἀτιμίας καὶ νόσος· ἐπεὶ γὰρ τοῦ λιμοῦ τὸ τέλος ἐν οὐ τῷ θανάτῳ, ἀλλὰ μένου τοῖς γιγνομένοις οἱ ὁπλῖται, πρὸς ἐκάλεσεν τὸν Λαβιήνον αὖθις ἀποπειρώμενος τὴν ἰσχὺν ὡς διακόψαντες αὐτὰ πάντως, ὁ δὲ ὁρμὴν ἀποδεξάμενος, ἐκ ἀξίως ἔφη τρόπων τὸ πρόσπος ἀναλίσκης ἠγανισάμεθα, καὶ νῦν

τὴν ἑαυτῆ γνώμην διώκει, τὰ δὲ πάντα Ρωμαίοις παρέχεσθαι μόνοι ἐθέλει καὶ
γῆς ἄκρας ἐγὼ μεταδώσω ἐς τὴν δύσιν ἡδυπορίας τε ἕνεκα καὶ δημοκρατίας ὑπάρχουσι,
ἀξίωσιν τὴν ὑπατικὴν ἀφ' ἑβδόμου ἐκλυθῆναι τὴν μοναρχίαν, ἐπεὶ δὲ οὐκ ἔπει-
σον, ὅτι Ρώμην ὑπὸ τῆς ἐμῆς ἀρχῆς κατεφαγεῖσαν, ὁ δὲ μετὰ τοῦ στρατοῦ διέβαλ-
λε κωλύσῃ τοὺς κληρουχίας λήψεσθαι τῶν γεωργῶν, καὶ τὴν ἀφαίρεσιν ἐγὼ τὴν δὲ ἠγνόη-
σαν ὅτι πλείστην, ἀλλ' οὐδὲ ὑπέσχοντο, ὑπέσχοντό τινα, ὁρᾶν τοὺς οἰκείους καὶ πρὸ ἐμοῦ
δεδεμένους, οἳ μείζω ἔμελλον ὑμῖν τοὺς κληρουχίας· ἀλλὰ (ἐδήμαγόγησε γὰρ τινας
ἡ ἀφαίρεσις) καὶ τοὺς ἐκείνου ἔχοντο πολεμήσοντες ἡμῖν ὡς νομίζοισι, σὺν χρόνῳ
διέσεσθαι στρατευσάμενοι καθ' ἑαυτούς. ὑμῖν δὴ ἐγὼ μαρτυρῶ μὴν ἑλομένοις τὰ
ἀμείνονα, καὶ οὐδὲν δεινὰ μοι πεπόνθασιν· ἡδέμεθα γὰρ οὐχ ὑπὸ τῶ πολεμίων,
ἀλλὰ τῶ λιμοῦ, ᾧ δὴ καὶ τοὺς τὴν ἡμετέραν στρατηγὸν ἕνεκα παλελείμμεθα. ἐμοὶ
μὴν δὴ καλῶς εἶχεν ἀγωνίσασθαι μέχρι τῶ τελευταίου δαίμονος ὑπὲρ τῆς πα-
τρίδος (καλὸν γάρ μοι δὴ ἔπαινον ὅτι τῇ γνώμῃ καὶ ὁ τέλος ἐπεί) οὐχ ὑφίσαμαι
δὲ δι' ὑμᾶς, οὓς τῆς ἐμῆς παρεσπήδημεν ἀκλείας· πέμψω δὲ πρὸς ὃν κατεστήσατε,
καὶ δώσομαι ἐμοὶ μὴν ἀπὸ πάντων ὑμῶν εἰς ὃ ἥλιος καταχέσασθαι μόνον, ὑμῖν δὲ
ἀντ' ἐμοῦ ἀμυνεῖσθαι δοκῶν, πολίτας τε οὔσιν αὐτὸ τὸ γνωμικόν, τοὺς
καὶ οὐδὲν νῦν ἀδικοῦσιν, οὐδὲ πολεμήσασιν δίκαι καλῆς αἰτίας, οὐδὲ ἀσπονδίους
πολέμῳ μᾶλλον, ἢ λιμῷ. Ὁ μὲν οὕτως εἶπε, καὶ βοὺς ἔπεμπε πρὸς ὑπολεξάμε-
νος ὧν τὸν ἄριστον, ἢ ἦ πλῆθος δύσφορον, οἱ μὲν ἑαυτῶν χάριν, οἱ δὲ τῶ στρατηγοῦ,
γνώμῃ μὲν ὁμοῦ σοφίσαι ἄρχοντι καὶ δημοκρατικοῦ φανέντος, οὐδὲ δὴ ἐκράτησ δύσλυ-
κης ἡδημένου. οἱ δὲ πρὸς σύτυχόντες τῶ Καίσαρι, δύεμίμησαν τὸ γνώμης τὸ στρα-
τηγοῦ ἑνὸς ἑκατέρου ὄντες, καὶ στρατιῶν ὁμοῦ γνωμῶν, καὶ φιλίας ὧν ὑπεφαίνοντο, καὶ
ἀρετῆς παρεγένοντο, οὐκ ἐς δόκησιν τοῖς ἀφορῶσι παραγαγόντες, ὅσα τε εἰκὸς
ἦν δῆτα ἐπαγγελᾶ τοῦτοις ὅμοια ἔλεγον. ὁ δὲ Καῖσαρ εἰδὼς τὴν πολεμίων τοὺς μὲν
ἀπιέρα πολέμους ἔτι, τοὺς δὲ κληρούχους γεγυμνασμένους, ἔφη τιμᾶσθαι, τοῖς ὑπ'
Αντωνίῳ στρατευσαμένοις δίδοναι τὴν ἀμνησίαν, ὡς χάριν ἐκείνῳ φέρων, τοὺς δὲ
ἄλλους ὑπηρέτειν σφᾶς ἑαυτῷ παρασκευάσαι. ταῦτα μὲν εἶπεν ἅπασιν, ἰδίᾳ δὲ ἕνα
τε τειῶν ἀπλαβῶν Φούριον, ἐς μείζονα φιλανθρωπίαν ἐπάλπισι τοὺς περὶ Λιβύ-
κιον καὶ τοὺς ἄλλους, χωρὶς τὴν ἰδίων ἐχθρῶν ἑαυτῶ· οἵδε δῶν οἱ τῶ Καίσαρος ἐχθροὶ,
τὴν ἰδίαν γνωμῶν σύντυξιν τῶ Φουρνίου ὑποτοιοῦντες ὑπὲρ σφίσι γνώσῃ, αὐτόν
τε τὸν Φούριον ἡγεμόνα ἐπαινέλθοντα, καὶ δὴ Λιβύκιον ἀξίωσι ἢ ἀσπονδὰς αὖθις αὐ-
τῶν ὁμοίας ἅπασιν, ἢ πολεμεῖν μέχρι θανάτου. οὐ γὰρ ἴδιόν τινι δὴ πόλεμον, ἀλλὰ
κοινὸν ὑπὲρ τῆς πατρίδος γεγονέναι. ἡ δὲ Λιβύκιος ἐπήνει μὲν ἡγεῖσθαι ἄνδρας ὁμοπα-
τρίους, καὶ πέμψειν ἔλεγε ἑτέρους, οὐδένα δὲ εἰπὼν ἀμείνονα ἔχειν ἑαυτῆ, αὖθις
αὖθι κήρυκας ἦλθ. παρεγένοντο αὐτὸ δρόμῳ τὴν ἀπαγγελοῦντων Καίσαρι κατεῖναι
Λιβύκιον, ὅδε αὐτίκα ὑπέστη. ἐωρῶντο οὖν ἀλλήλοις ἤδη μὴ τὴν φίλων, ἐς παρε-
λθεῖν ἤσαν ἀπὸ τὴν ὁμοίων καὶ τῆς στολῆς οὔσης ἑκατέρῳ στρατηγικῆς, καὶ ὁ Λιβύκιος
ἀπηλθεν τοῖς φίλοις, ἢ σὺν δύο ῥαδδούχοις μόνοις, ὑπεδέχετο ἅμα τὸ γνώ-
μῃ ἀπὸ τῆς χήματος, καὶ ὁ Καῖσαρ ζώσεις, μὸ τεμεμιμεῖτο ἐς δεῖγμα καὶ ὅδε τῆς εἰς ὃν
Λιβύκιον θύσιας ἐσπεμψε· ὡς δὲ ἀπεῖδον τα εἶδε ὃν Λιβύκιον πρὸ ἐλθεῖν ἐς ὃ Καίσα-
ρος χάρακωμα, ἵνα καὶ τῷ δὲ φάνοιτο ἑαυτὸν ὑπερέπων ἤδη, παρεκάλεσεν ὁ Καῖ-
σαρ ἐξελθεῖν τῆς χάρακώματος, ἵνα ἥδιον εἴη τὴν Λιβύκιῳ βουλεύεσθαί τε καὶ κρί-

κὴν ἔπι τοῖς αὐτοῖς. παιδὶ δὲ ἀλλήλοις προσιόντες, ἀπό τε τῆς τολμης καὶ τῶν χαμάτων προσαπεδίκνυσαν· ὡς ὃ ὅτι τὰ ἔργα ἀφίκοιτο, προσομόρουσθαί τε ἀλλήλοις, καὶ ὁ Λιβύκιος ἔφη, Εἰ μὲν ξένος ὢν ἐπολέμησα ὦ Καῖσαρ, αἰσχρὰ ἂν τοῦτο ἦν ἐμοὶ καὶ ἀνάξιον ἡγοῦμαι, καὶ αἰσχίονα ἔτι τοῦτο προδόσιν, ἢ τῆσδε τῆς αἰχμῆς εἶχον ἀπαλλαγὴν οὐκ ἦλθον πρὸς ἐμαυτὸν, ἐπεὶ ὃ πολίτην δίκαιόν ἐστιν καὶ ὁμοτίμιον καὶ ὑπὲρ τῆς πατρίδος, οὐκ αἰσχρὸν ἡγοῦμαι μετὰ δίκαιας προφάσεως ὑπὲρ τοιούδε ἀγῶνα θανεῖν, καὶ τοῦδε λέγω, οὐ πρᾳότατον παῖδα ὅ τι θέλεις (ἀφ' ἑαυτοῦ γὰρ τοῦτο ἐς ὃ στρατόπεδον ὃ σὸν ἀμφὶ σοῦ ἀπονοσῶν ἐμίμνον) ἀλλ' ἵνα τοῖς ἀμφὶ σοῦ αἰτίοις συγγνώμην δικαίαν τε καὶ τοῖς ἐμοῖς προσήκουσι συμφέρουσαν· δεῖ δέ με τοῦτο ὑπὸ δίκαιον διελθεῖν ὅτι λόγου ὑπὲρ τε ἐκείνων καὶ ὑπὲρ ἐμαυτοῦ, ἵνα μόνον ἐμὲ τῶν γεγονότων αἴτιον ὀφείλοιεν, εἰς ἐμὲ τὸν ὀργὸν στρωτάγης, μὴ νομίσῃς δὲ ἡδέως ἀκούσεσθαι μετὰ παῤῥησίας (ἄκουσον γὰρ) ἀλλὰ μετὰ ἀληθείας, ἧς οὐκ ἔστι μοι χωρὶς εἰπεῖν. ἐγὼ δὲ προσῆλθον πολεμῆσαι, οὐχ ἵνα σε καθέλω ἀφαιρήσομαι τὸν ἡγεμονίαν, ἀλλ' ἵνα τὸν ἀριστοκρατίαν ἀναλάβω τὴν πατρίδι λελυμένον ὑπὸ τῆς τῶν τειῶν ἀρχῆς, ὡς εὐθὺ ἀλλ' ἀνάγκαν ἀστείπους· καὶ γὰρ ὅτε στρωτεύσασθε αὐτὸν, ὁμολογοῦντες εἶναι τοῦτο ἐνόμιζον, ὡς ἀναγκαίαν καὶ προσκαιρον ἐπῆλθε, Καισαρίου δὲ Βρούτου τοιούτων ἔτι, καὶ ὑμῶν ἐκείνοις οὐ δυναμένων στρωτηγεῖν· ἀποθανόντων δὲ ἐκείνων, οἱ δὲ τῆς τάσεως κεφάλαιον ἦσθε, καὶ τῶν ὑπολοίπων, εἷς ἂν λείψανόν ἐστιν, οὐ τῇ πολιτείᾳ πολεμιώτατον, ἀλλὰ ὑμᾶς δεδιότων, ὅτι δὲ οὕτω καὶ τῆς πίστεως πρῴουσης, ἀνακύψαι τὰς ἀρχαὶς ὅτι τὰ πάντα ἠξίουν, οὐ προσποιῶν οὐδὲ ὃν ἀδελφὸν τῆς πατρίδος, ἀλλ' ἡγοῦμαι μὲν ἐπαμυνόμενον πείσῃ ἐκείνοις, ἐπειγόμενος ὃ ὅτι τῆς ἐμῆς ἀρχῆς ἡμέσθαι, καὶ εἰ κατῆρξας σὺ, μόνος ἂν καὶ τὸν δόξαν εἶχες· ἐπεὶ ὃ δ' ἐστὶ οὐκ ἔπιδον, ὦμμεν ἡγοῦν ὅτι Ῥώμην καὶ ἀναλάσαι, πολίτης τε ὢν καὶ γνώμης καὶ ὕπατος· αἰ μὲν αἰτίαι δ' ἃς ἐπολέμησα, αὗται μόναι. Σὺ οὔτε ὁ ἀδελφὸς, οὔτε Μάνιος, οὔτε Φουλβία, οὔτε ἡ κληρουχία τῶν ὑπὸ Φιλίππους πεπολεμηκότων, οὔτε ἔλεος τῶν γεωργῶν τὰ κτήματα ἀφαιρουμένων, ἐπεὶ καὶγὼ τοῖς τὸ ἀδελφοῦ τέλεσιν οἰκίας ἔδωκα, οἱ τὰ τῶν γεωργῶν ἀφαιροῦμενοι τοῖς στρατευσαμένοις διένεμον· ἀλλά με σὺ τοῦδε τοῦ δίκαιου ἀπέδωκες, τὴν αἰτίαν τὸ πολέμου μεταφέρων ὅτι τὴν κληρουχίαν ἀπὸ σαυτοῦ, καὶ τῷ δὲ μάλιστα αὐτοὺς ἑλῶν ἐμοῦ κεχαρίσασθαι· ἀνεπιδόσθαι γὰρ πολεμεῖσθαί τε ὑπ' ἐμοῦ, ἢ ἀμύνεσθαί με ἀδικοῦντα· τοιαῦτα μὲν δὴ σὲ ἔδει πολεμοῦντα, νικήσαντα δὲ, εἰ μὴ ἐχθρὸς εἶ τῆς πατρίδος, καὶ μὴ ἡγεῖσθαι πολέμιον, ἃ ἔδοξα στρωοίσθαι αὐτῇ, βουληθέντα δὲ δίκαιον· λέγω ὃ ταῦτα ἐγὼ εἰσηγείζων μὲν ἐμαυτόν σοι, καθάπερ εἶπον, εἰς ὅ τι θέλοις, ὑποδέξασθαι ὃ οἷα καὶ πρότερον καὶ νῦν ἐφέρουσα τοῖς θεοῖς, καὶ φερομένη ἔτι μᾶλλον ἀφικέμην. καὶ τοῖς μὲν ἐμοὶ τοσαῦτα, τοῖς δὲ τῶν φίλων καὶ τῶν στρατῶν πάντες, εἰ μὴ οὐχ ὑποπτεύσῃς με λέγοντα, συμβουλεύω τὰ σοὶ μάλιστα ὠφελιμώτατα, μηδὲν δεινὸν αὐτοῖς ἐργάσασθαι ἀφ' τὴν ἐμὴν καὶ σὴν φιλοτιμίαν, μηδὲ ἀνθρώπων ὅτα καὶ τύχῃ χρώμενοι οὐ βεβαίῳ παράγματι, κωλύσαι τοὺς κινδυνεύοντας τύχαις καὶ χρείαις ἐκλελῆσθαί ποτε ὑπὸ σοῦ, μαθόντας ἐκ τῶν δὲ ὑπὸ σοῦ νόμου, δυσέλπιστον σώζεσθαι μὴ καταρθοῦσιν, εἰ ὃ ὕποπτος ἢ ἄπιστος ἐχθροῦ πᾶσα συμβουλὴ, οὐκ οἰκεῖα καὶ παρακελεύσεται, μὴ τοῖς φίλοις ὑπνοῦσι τὰ ἐμῆς ἁμαρτίας καὶ ὑβρίσεις, ἀνὴ εἰς ἐμὲ στωαγαγεῖν πάντα ὅτι πάντων αἴτιον· ἀφ' ἧς δὲ γνώμης αὐτοὺς ὑπελιπόμην, ἵνα μὴ

" δέξαιμί σοί τ' ἂν δὲ λέγων ἐκείνων ἀκουόντων, ὑπὲρ ἐμαυτοῦ πυκάζων εἰπεῖν.
" Διαῤῥαπὲ δὲ εἰπόντος τοῦ Λυκίου καὶ σιωπησάντος, ὁ Καῖσαρ ἔλεξεν, Ἀσπασιδοῦ μὲν
" σε καὶ πάλαι πρὸς ἐμὲ ὁρῶν ὦ Λύκιε, ὑπήντησα τῷ ἐμῷ ἐρυμάτων ἔτι σὺν τοῖς ὅπ-
" λοις ὄντα· σὺ δὲ Ἀσπασιδοῦ, ἵνα ἔτι κύριος ὢν σαυτοῦ βουλεύοιο, καὶ λέγοις καὶ πρὸς ἡδονὴν
" μᾶλλόν σοι συνοίσῃ· ἐπεὶ ἦ, ὃ μὲν δὴ τῷ ἀδικεῖν ὁμολογουμένων, σαυτὸν ἡμῖν ὑπο-
" τρέπεις, σοὶ δὲ ἔτι δίομαι διελέγχειν ὅσα σοὶ τέχνῃ μου κατεψεύσω, ἐξ ἀρχῆς δέ
" με βλάψαι βουλόμενος, καὶ νῦν ἔλαθες· Ἀσπασιδᾶς γάρ μοι τυγχάνει μάλιστα φίλος, ἔτυχες δ' ἀδι-
" κημένου, καὶ νεικήσοντες, ἀσπασιδοῦ δὲ σαυτόν τε καὶ τοὺς φίλους ὑπὸ τρέπων ἡμῖν, καὶ ὃν
" τρόπον ἀφαιρῇ μοῦ πᾶσαν ὀργήν, ἀφαιρῇ καὶ τὴν ἐξουσίαν, ὧν Ἀσπασιδόμενος ἀν' ἔ-
" δωκα ὑπ' ἀμάθειας· συμπέπλεκται γὰρ οἷς ἄξιον ὑμᾶς παθεῖν, ὃ προσῆκον ὢν ἐμὲ
" δίκαιόν ἐστι ποιεῖν, ὁ δὲ προσῆμόσω ἀφ' τε τοὺς θεοὺς, καὶ δι' ἐμαυτὸν, καὶ ἀφ' σὲ ὦ
" Λύκιε, καὶ οὐ ψεύσω σε ἃ προσδοκίας, ὧν ἔχων πρὸς ἐμαυτὸν κατηλάλυθας. Τοιῦτα μὲν ἔλεξαν ἀλλήλοις, ὡς ἐκ τὴν ὑποκειμένων ὧν ἐς ὃ δυνατὸν τῆς δὲ τῆς
φωνῆς μεταβολῆς, τεκμηριοῦμαι τῆς γνώμης τὴν λελεγμένων. καὶ διεχρίθησαν, ὁ μὲν Καῖσαρ ὡς ἐπαίνῳ καὶ θαύματι ὅτι Λύκιον ἔχων, οὐδὲν ὡς ὁ συμφορᾶς ἀγνώτες οὐδὲ ἀσυλίστον εἰπόντα, ὁ δὲ Λύκιος ὅτι Καίσαρα τῷ τε ἥδονται ἐς βεβαιολογίας· οἱ λοιποὶ δὲ ἐκ τεκμαίροντο τὴν εἰρημένων ἐκ τῆς ὄψεως ἑκατέρων. καὶ ὁ Λύκιος ἔπεμπε τοὺς χιλιάρχους ὃ σωθῆμα ὡς στρατῷ πληθομένους πρὸς τὴν Καίσαρος, οἱ δὲ ἔφερον αὐτὸ ὅτι ἀριθμὸν τῷ στρατοῦ, καθὰ καὶ νῦν ἔθος ὅτι ὅτ' αἴρωνται ὃ σωθῆμα χιλίαρχοι, ὅτι δίδοται τοῖς βασιλεῖ βιβλίον ἐφ' ἡμέρᾳ τὸν ἀριθμὸν ὃ παρόντος· οἱ μὲν δὴ ὃ σωθῆμα λαβόντες, καὶ φυλακὰς ἔπι δεξιὰς ἵππεῖς εἶχον, οὕτω κελεύσαντος αὐτοῦ Καίσαρος νυκτοφυλακεῖν ἑκατέρους τὰ ἴδια. ἅμα δὲ ἡμέρᾳ ὁ μὲν Καῖσαρ ἔθυεν, ὁ δὲ Λύκιος αὐτῷ ὅτι στρατὸν ἔπεμπε, τὰ μὲν ὅπλα φέροντα, ἐσκευασμένον δὴ ὡς ἐς ὁδοιπορίαν, οἱ ἦ ὅτι Καίσαρα πόῤῥωθεν ὡς αὐτοκράτορα ἠσπάσαντο, καὶ ἕκαστον ἐν μέρει κατὰ τέλος οὗ προσέταξεν ὁ Καῖσαρ ἐφ' ἑαυτῶν, οἵ τε κληροῦχοι καὶ οἱ νεοστράτευτοι κεχωρισμένοι. ὁ δὲ Καῖσαρ ἐκ τελεσθείσης τῆς θυσίας, στεφάνους δάφνης συμβολὴν νίκης, προσηκάσατο ὅτι βήματος, καὶ προσέταξε μὲν ἅπασι θεᾶσθαι τὰ ὅπλα, εἶδεν εἰσήκεσαν· θεμένων δὲ τοῖς κληροῦχοις ἐκέλευσεν ἐγγυτέρω προσελθεῖν, διεγνωκὼς ἆρα ὀκνήσουσι τὰ ἀχαριστίας, καὶ φοβηθῶσι, προσέγνω δὲ μᾶλλον ὧδε ποιήσαν, καὶ ὁ στρατὸς ὁ τοῦ Καίσαρος, εἴτε ἐξεπίτηδες οἷα προδιδάσκοντα πολλάκις, εἴτε ὑπὸ πάθους, ὡς πρὸς οἰκείους ἀδελφοὺς, ἀχαριστίας τῆς διδομένης σφίσι τάξεως θυμούμενοι, προσιοῦσι τοῖς Λυκιαρχοῖς οἷα συνεστρατευμένοις ποτὲ προσιχθέντες· ἠσπάζοντο καὶ συνέκλαιον, καὶ ὅτ' Καίσαρα ὑπὲρ αὐτῶν πρεσβεύοιεν, καὶ οὔτι βοηθῆσαι ἔτι ἐπαύοντο οὔτε συμπλεκόμενοι καὶ συναναιρούμενοι ἑκατέρους τοῦ πάθους ἤδη καὶ τὴν νεοστρατεύτων, οὐδὲ ἐῶ τι δίχα κριθέντες ἔτι οὐδὲ βούλεσθαι· ὅλως οὐδὲ ὁ Καῖσαρ ἔτι τῆς γνώμης ἐκρατεῖτο, ἀλλὰ μόλις τὴν βοὴν καταπαύσας, εἶπε τοῖς ἰδίοις, Ὑμεῖς μὲν ὡς συστρατιῶται, οὕτως αἰεί μοι προσιόντες, ὡς μηδενὸς ἀτυχῆσαι πρὸ ἐμοῦ δυνάσθαι· ἐγὼ δὲ τοὺς μὲν νεοστρατεύτους ὑπ' ἀμάθειας ἐστρατεῦσθαι Λυκίῳ νομίζω, τούτων δὲ τὴν συνεστρατευμένων τε πολλάκις ὑμῖν, καὶ νῦν ὑφ' ὑμῶν φοβουμένων, ἐπιτόσσω πυθέσθαι, Τί παθόντες ἐξ ἡμῶν, ἢ ἑνὸς χάριτος ἐκ ἀξιωθέντες, ἢ ἧς μείζοι πρὸ ἑτέρου προσδοκῶντες, οὐσαν-
τία ὅπλα ἤρασθε ἐμοὶ καὶ ὑμῖν καὶ ἑαυτοῖς; ἐγὼ ἕκαμνον ἐγὼ, πόθεν ἐῶ ὑπ' τῆς

" κληρουχίας, ἧς τῶ μέρους καὶ ζώντες μετέλῶ, καὶ εἰ συγχωρεῖτέ μοι, ἐγὼ παύσομαι.
" Οὐκ ὀλίγα ἐπέτρεψαν δὲ, ἀλλὰ ἀπαύστως ἐβόων κελεύοντες, Συγχωρῶ ὑμῖν ὅσα βού-
" λεσθε, ἔφη, καὶ ἀφείλομαι ἀπαλλαγὴν τῆς ἡμερησίου, ἀλλ' ἐς ὃ μόνον ὑμῖν ὅμοια
" φερόμενον· ὑπερφυομένων δ' ἑκατέρων, βοαί τε καὶ χάριτες ἦσαν ἐς ὃν Καίσαρα,
καὶ ζῶσιν αὐτῶν ἐπέτρεψε ζῶναι ἐν ἱππόδρόμῳ θεᾶσθαι, ὃ δὲ πλῆθος ἐκέλευε σκιωσῶ
σῶμα τῶν εἰσηκόντων ἅπαντα, ἕως ὁ Καίσαρ αὐτοῖς πόλις τε ἐς χιλιάσιας, καὶ ζοὺς ἀ-
πάξοντας ἐς ζὰς πόλις δοίη. καθεζόμενος δ' ὅπῃ τοῦ βήματος, ἐκάλεσε τὸν Λέντλον
ἐκ τῆς Περυσίας μετὰ τῶν ὑπὸ Ρωμύλῳ, ἐς κατέσαν πολλοὶ μὲν ἀπὸ τῆς βουλῆς, πολλοὶ δὲ ἀπὸ τῶν καλουμένων ἱππέων, ὑπὸ ὅπλοις πάντες οἱ πρῶτοι ἐς ὀξεῖαν με-
ταβολήν. ἅμα δὲ ἐξήεσαν οὗτοι τῆς Περυσίας, φερομένῳ τῷ πόλιν ἐκτὸς ἔτι, ἐπεὶ δὲ
ἀφίκοντο, Λέντλον μὲν ὁ Καίσαρ ἑαυτῷ παρεσήσατο, τῶν δὲ ἄλλων ζοὺς μὲν οἱ φίλοι
Καίσαρος, ζοὺς δὲ οἱ λοχαγοὶ διέλαβον, ἐς δὲ διδαγμένοι πάντες ἐς ὁμιλὸν ἀπάγειν ἅμα καὶ φυλακὴν ἄσημον· ζοὺς δὲ Περυσίους ἀπὸ τῶν τείχους ἐκάλεσαν ἐκέλευσεν ἥκειν ἀμφὶ τὴς βουλῆς μέσης, ἐν ᾗ δοῦσι σιωπῇ· οἱ δὲ βουλευταὶ, ὅτε μὲν
φύλαξι παρεδόθησαν, μετ' οὐ πολὺ δὲ ἀνῃρέθησαν χωρὶς Αἰμιλίου Λέντλου, ὃς ἐν
Ρώμῃ δικάζων ὅτι τῷ φόνῳ Γαΐου Καίσαρος, τὸν καταδικάζουσαν ἐν ἔσχε φα-
νερῶς, καὶ πάντας φέρειν ἐκέλευεν ὡς ἐκλυομένους μῦσος. τὸν δὲ Περυσίαν αὐτὸν
ἐγνώκει μὲν ὁ Καίσαρ ἐς διαφανῆ ὅπῃ πέμψαι τῷ στρατῷ. Κέντιος δὲ ἷς αὐτῶν
ἐπιφανέστερος, ἐν Μακεδονίᾳ πεπολεμηκὼς, ἐν ἐν τῷδε Μακεδονικὸν αὐτὸν
ὀνομάζων, ἐσέφησε τὸν δίκαν, ἐς ἑαυτὸν ἐς ὃ πῦρ ἐνέβαλε, ἐν δὲ μοι τὸν φλόγα
ἐπιλαβόντες, ἐξεῖλκεν ἐς ὅλον Περυσίαν, ἐν ἐσεφήνθη χωρὶς τῶ Ηφαιστίς
μόνου. τόδε μὲν δὴ τῇ Περυσίᾳ τέλος ἐν, δόξαν ἀρχαιότατος ἐχούσῃ καὶ ἀξιώσεως·
ἐπὶ γὰρ Τυρρήνων πάλαι φασὶν αὐτὸν ἐν ταῖς πρώταις δυώδεκα πόλεσιν ἐν
Ιταλίᾳ γενέσθαι, δόξῃ ἐν τῷ Ηρᾳ ἔσεσθαι οἷα Τυρρηνοὶ, ὅτε δὲ ὅσοι τὰ λείψανα τῆς
πόλεως διέλαχον, ὅτι Ηφαίστου σφίσιν ἔθετο θεὸν εἶναι πάντεσσιν ἀπὸ τῆς Ηρας. τῆς
δ' ὑπούσης, ὁ μὲν Καίσαρ ἐπαύετο ἅπασιν, ὁ δὲ στρατὸς οὐκ ἐπαύετο ὅπῃ ζωὸν ζο-
ρόσαι, ἕως ἀνῃρέθησαν, ἐν ἦσαν οἱ μάλιστα Καίσαρος ἐχθροὶ, Καικιλίους τε καὶ
Γαΐος καὶ Φλάβιος καὶ Κλώδιος ὁ Βιθυνικὸς, καὶ ἕτεροι. τοῦτο μὲν δὴ τέλος ἐν τῆς
ἐν Περυσίᾳ Λέντλου πολιορκίας, καὶ ὁ πόλεμος ἅδε ἐξελέλυτο, χαλεπώτατός
τε καὶ χρόνιος ξυπαθεῖς ἔσεσθαι τῇ Ιταλίᾳ· καὶ γὰρ Ασίνιος αὐτίκα ἐν Πολλίωνι καὶ
Οὐεντίδιος καὶ Κρᾶσσος ἐν Ατίῃσι, καὶ ὅσοι τῆσδε τῆς γνώμης ὄντες ἕτεροι, στρα-
τὸν εἶχον οὐκ ὀλιγαπεφόντων, ἀλλ' εἰς πεντεκαίδεκα μέρη γεγυμνασμένα, ἐν ἱππέας ἑξα-
κισχιλίους· ὅτι πεπταχόσιοι, ἡγεμόνευον δὲ κεφάλαιον ἐκ πολέμου Λέντλου γεγενέναι,
ὅτι θάλασσαν ἅμα ἦσαν ἕτερος ἑτέρας ὁδοὺς, οἱ μὲν ἐς Βρεντέσιον, οἱ δ' ὅτι Ραβέν-
νης, οἱ δ' ἐς Τάρραντα, ἐν οἱ μὲν ἐς Μοῦρκον ἢ Αλωΐδαρβον· οἱ δὲ ἐς Αντώνιον, διω-
κόντων αὐτοὺς τῶ Καίσαρος φίλων, ἐν ἀσυνδέτως ἐστείνοντο, ἐν οὐκ ἐθέλουσιν, ἐσο-
χλοῦντων τὰ πρὸς μάλιστα, ὧν δὴ ἐν μόνον Αγρίππας ἔπεισε μεταθέσθαι δύο τέλη
Γλαύκου ἀπολιπόντα τὸ Καμερία· ἔφυγε δὲ ἐν Φουλδία μετὰ τῶν τέκνων ἐς Δι-
καιάρχειαν, ἐκ ἀπὸ Δικαιαρχείας ἐς Βρεντέσιον μετὰ τεσσαράκοντα ἱππέων, οἳ αὐτῷ
ἐδόκουν τῶν στρατηγῶν πομπὸν ἀσφαλέστατον· ἐν δὲ τῷ Βρεντεσίῳ νεὼς πάντα μακρὰν
οὐκ Μακεδονίας οἳ μεταπέμπουσιν ἡγεμόνες, ὅπου ἔσαν ἀνάγκη, καὶ αὐτῷ Πολλίωνι συνέπλευ, ὃν ἔτι λοιπὸν αὐτοῦ στρατὸν ἐκλιπὼν ἐπὶ θάλασσαν· οἱ δὲ Οὐεντίδιον

σφῶν εἵλοντο ἄρχειν. Λσίνιος δὲ Λλωσοαρβῷ συνεπίθετο φιλίαν εἶ) τοῖς Αντωνίου, καὶ ἐπίστιλλον ἄμφω ταῖς τῷ Αντωνίῳ, καὶ ἀποδάσης αὐτῷ καὶ ἀγορὰν ὡς αὐτίκα ἥξοντι διεπέμποντο διὰ τὴν Ιταλίαν. ἀλλὰ δὴ Αντωνίου στρατῷ πολλῷ περὶ Αλπεις, οὗ Φίλιος Κλημοὺς ἦγεῖτο, ὁ Καῖσαρ ἐπεβούλευεν, ἤδη μὲν ὂν Αντωνίου ὑποπτεύων, ὑπίζων δὲ ἢ Φίλιππον ἔτι φυλάξειν, ἢ πολεμιώτατος, μεγάλων ἰσχυὶ τοῖς στρατιώταις θαρσήσαντα· διαμαχόμενος ἢ ὅμως ἔτι αὐτῷ, καὶ ὃ διαφερόντως ἐδεδοίκει, ὁ Κλημοὺς ἐπιλάβοιτο, καὶ ὁ Καῖσαρ ἐς ἀμφότερα τοῖς φασιν ἀνδρῶν, ἢ, καὶ πρεσβεύσασθαί τι τὸ στρατῷ, καὶ τὴν Κελτικὴν ἐπ' αὐτῷ, καὶ Ισπανίαν, καὶ ταῖς οὔσας ὑπὸ Αντωνίῳ, Φουλβίου τοῦ παιδὸς Κλήμωνος καταπλαγέντος τι αὐτὸν, καὶ τοῦδε δόντος ἀπόπροτα ἀμαχεί· ὁ μὲν δὴ Καῖσαρ εἰς τοῦτο ἔργον ἔνδικον τὴν στρατιὰν καὶ χώρας ἴσας δὲ λαβών, ἐς Ρώμην ἀνέστρεφεν· ὁ δὲ Αντώνιος χιλίους μὲν ἔτι τοῖς πρίσκης κατεῖχε τοῖς ἀπὸ τῶν κληρουχιῶν τοῖς αὐτὸν ἡδόντας, εἶτε ὑπεκρύπτων ἃ ἐφοβεῖτο· ἦει δὲ ὁ μὲν Αλεξανδρείας ἐς Τύρον ἄδδιον, ὁ δὲ Τύρου ἁπλοίαν ὅτι Κύπρου καὶ Ρόδου καὶ Ασίας, ἤθετο τῶν ὁ Περυσία γενόντων, καὶ ὃν ἀδελφὸν ἐμέμφετο, καὶ Φουλβίαν, καὶ μάλιστα πάντων Μάνιον. Φουλβία μὲν οὖν ἔφυγεν ὁ Αθήνας ὁ Βρεντισίου φυγοῦσαν, Ιουλίαν δὲ αὐτῷ μητέρα Πομπηίου ἐς αὐτὴν ἁπλοῦν ἔπεμπεν ὁ Σικελίας ὅτι νεῶν μακρῶν, καὶ πρέπεμπεν αὐτῷ οἱ τῶν ἀμφὶ τὸ Πομπήιον ἄνδρες, Λβίκιός τε Λίβων ὁ κηδεστὴς τοῦ Πομπηίου, καὶ Σαρπηδόνιος, καὶ ἕτεροι ὅσοι χρήζοντες τῆς Αντωνίου μεγαλοφροσύνης, ἠξίουν αὐτὸν συμμαχῆσαι Πομπηίῳ, σύμμαχοι ὅτι Καίσαρι καθεῖλε Πομπήιον· ὁ δὲ αὖθις ἀπεκρίνατο, χάριν μὲν ὅτι τῇ μητρὶ χαρίσαιτο Πομπηίῳ, καὶ ἀποπέμψαι σὺν χρόνῳ, αὖθις δὲ εἰ μὴ πολεμοίη Καίσαρι, χρήσασθαι Πομπηίῳ συμμάχῳ, εἰ δ' ἐμμένοι τοῖς πρὸς αὐτὸν ὁμολογημένοις ὁ Καῖσαρ, πειρᾶσθαι καὶ Πομπήιον Καίσαρι συναγαγεῖν· ὁ μὲν δὴ ἀπεκρίνατο. ὁ δὲ Καῖσαρ ἐς Ρώμην ἀπὸ Κελτῶν ἐπανιὼν, ἤθετο μὲν τὰ ἐς Αθήνας διαπεπλευκότων, ὃ δὲ τῆς ἀποκρίσεως ἀκριβὲς ἄρα οὐκ εἰδὼς, ἐξώπλισε τοὺς κληρούχους ὅτι ὃν Αντώνιον, ὡς καταίροντα μὲν τῶν γεωργῶν Πομπηίου, ὃν αὐτοὶ τὰ χωρία ἔσχον· ἐς δὲ Πομπήιον εἰ πλέοιεν τῶν γεωργῶν ἐπαφάξοντες. καὶ πιθανοῦ τοῦ διαβήματος ὄντος, οὐδὲ ὡς οἱ κληροῦχοι προθύμως ὅτι ὃν Αντώνιον ἐστράτευον· οὕτως ἡ δόξα τῶν οὐ Φιλίππους γενομένων ἐδυνάμωσε ὃν Αντώνιον. ὁ δὲ Καῖσαρ Αντωνίου μὲν καὶ Πομπηίου καὶ Αλλοβαρβου τὸ πλῆθος ὁπλιτῶν ὑπερεῖδεν ὀλίγον (ἦρχε δὲ τελῶν ἐς τότε πεντακισχιλίων πλέονων) ναῦν δὲ οὐδεμίαν ἔχων, οὐδὲ χρήσιμον ἐς ναυπηγίαν, ὠρῴδει, ναῦς ἐκείνων ἑξήντων πεντακοσίας, μὴ τὴν Ιταλίαν περιπλέοντες ἐς λιμὸν περιενέγκωσιν, ὧν ἐθυμοῦντο (ἤθελε δὲ αὐτῷ περὶ πολλοῦ πρήνιον ἐς γάμον) ἐπίστιλλε Μαικήνᾳ συνοικίζων Σκριβωνίαν τὴν Λίβωνος ἀδελφὴν τοῦ κεδεύοντος Πομπηίου, ἵν' ἔχοι καὶ τὴν δὲ ἀφορμὴν εἰς ἀμαλύνοντας εἰ δεήσοι· καὶ πυθόμενος ὁ Λίβων, ἐπέστιλλε τοῖς οἰκείοις ἑκόντα αὐτὴν ὦ Καίσαρι προθύμως. ὁ δὲ Καῖσαρ τῶν Αντωνίου φίλων ἓξ στρατῶν ὄντας ὑποπτεύων, διέπεμπεν ὅτι προφάσιον ἀλλαχοῦ, καὶ Λέπιδον ἐς τὴν ἐνθεσμισμένην αὐτῷ Λιβύην, ἄγοντα τὸ Αντωνίου τελοῦν τὸ ὕστατα ἔξ. Λβίκιον δὲ καλέσας, ἐπῄνει μὲν ἐς φιλαδελφίαν, εἰ τῇ Αντωνίου γνώμῃ ὑποκρινοῖτο, ἴδιον δὲ ἁμάρτημα ἐποίητο, ὑπεῖδέ γε ἐς ἀχαριστίαν, εἰ τοιούτου τυχὼν αὐτὸς, μηδὲ νῦν ὁμολογοίη περὶ Αντωνίου,

" ζφως ἤδη τὴν Γομφησίων στεῤῥᾶσθαι λεγομένου. Ἐγὼ δέ σοι πιστεύων ἔφη, Καίτοι
" τελευτήσαντος, ζῶντε ἔθη ζῶ ὑπ' αὐτοῦ καὶ ὃν στρατὸν, ἵνα μὴ ἀρχὸς εἴη, ἀφῶ τὸ
" ἐμαυτῆς φίλων διάξω Αντωνίῳ, ἀλλὰ νῦν ἐκφανείσης τῆς ἐνέδρας, ἐκεῖνά τε
" ἐμαυτοῦ πάντα ποιοῦμαι, καὶ σὲ τοῖς ὃν ἀδελφὸν ἀπέταιρε ἥλιστα συζῶντα μὴ
" ἀδίκως. ὁ μὲν οὕτως εἶπεν, εἴτε πειρώμενος τὸν Λιβυκίου, εἴτε ὃ λεχθὲν ἐκ πίστεως ἐ-
" ρέλων ἐς τὸν Αντώνιον· ὁ δὲ οἷα καὶ πρὸς τέρεν εἶπε, Φουλβίας μὲν ἡδομένου οὔσης
" μοναρχικῆς, ἐγὼ δὲ συνεχῶμεν τοῖς ὑπ' ἀδελφοῦ γραπτοῖς ἐς τὰ ἀπόντων ὑμῶν
" καθαίρεσιν· καὶ νῦν εἰ μὲν ὅπως καταλύσῃ τῆς μοναρχίας ἔρχεται ὁ ἀδελφὸς, ἐς φα-
" νερὸς κἀμοὶ ἔσεσθαι οἰκήσομεν πρὸς αὐτὸν, ἀγωνιούμενος αὖθις ὑπὲρ τῆς πατρίδος
" πρὸς σε, καίπερ ἤδη μοι γηρώμενον ὑπεργίτνειν· εἰ δ' ὅπως λέγεται καὶ πάλιν, καὶ ἀφ-
" κρίνοι τοὺς συμμοναρχήσοντας αὐτῷ, πολεμήσω ζῶν σοὶ πρὸς αὐτὸν, ἕως ἂν ἐγὼ
" μὴ δέ σε μοναρχίαν καθίσασθαι. ὃ γὰρ τῆς πατρίδος αἰεὶ προθήσω ἐς χάρι-
" τος καὶ ἡδονῆς. ᾧδε μὲν ὁ Λιβυκίος εἶπεν, ὁ δὲ Καῖσαρ αὐτὸν καὶ τίως ἐν θυμῷ ἀ-
γων, τότε ἔφη μὲν σοὶ βουλόμενος ἐπάξεσθαι τὸν ἀδελφοῦ, πιστεύσειν δὲ ὡς ἐπὶ δῆθεν
ἀνδρὶ πᾶσιν Ιδηείαν καὶ ὃν ἐν αὐτῇ στρατὸν, ὑποστρατηγοῦντων αὐτῷ τῶν νεῶν ἡ-
γουμένων αὐτῇ Σπινδυσίου τε καὶ Λιβυκίου, οὕτω μὲν δὴ καὶ Λιβύκιον ὁ Καῖσαρ ἀ-
πέπεμπτο σὺν τιμῇ, καὶ ἅμα τῶν ὑποστρατήγων ἐφύλαττε ἀφανῶς. Αντώνιος δὲ
Φουλβίαν μὲν ἐν Σικυῶνι νοσηλευομένην ἀπέλιπεν, ἀπὸ δὲ Κορκύρας ἐς ὃν Ιόνιον
ἔπλει, στρατῷ μὲν οὐ πολλῷ, ναυσὶ δὲ ἅμαξησίαις αἷς ἐν Ασίᾳ ποτὲ ἐποίησε· πυθό-
μενος δὲ Αλωόβαρβον ἀποστῆναι αὐτοῦ ναυσὶ καὶ στρατῷ πολλῷ, οὐ δικαίως πάλαι
οὐδ' ὅτι ταῖς ἅμαξεμφυλίσαις ἀποδαῖς εἰ) βέβαιον (ἐπεὶ γὰρ Αλωόβαρβος τὸ κα-
τεγνωσμένον τε ἐκ δίκης ὑπὸ Γαΐου Καίσαρος φόνου, καὶ προγεγραμμένον ὑπὸ τῆ
καταδίκῃ, καὶ ἐν Φιλίπποις Αντωνίῳ καὶ Καίσαρι πεπολεμηκότων) ὅμως ἔπλει,
πέντε ναυσὶν ὑπισχνούμενος ταῖς ἀρίστας, ἵνα φαίνοιτο πιστεύων, καὶ ταῖς λοιπαῖς ἐκ ἅμαξη-
μάτος ἔπεσθαι κελεύσας· καθορωμένου δὲ ἤδη τὸν Αλωοβάρβου πομπεῖόν τε ὧ στρα-
τῷ καὶ πομπεῖον ᾧ φίλῳ μετ' ὀξείας εἰρεσίας προσπλέοντος, ἔδοξεν ὁ Γαλάτης Αντω-
νίῳ πρέπειν, καὶ ὑπισχεῖν αὐτὸν ἤξιον ὃν πλοῦν, καὶ προσπέμψαι ἄνδρας ἐς πεῖραν, ὡς
πρὸς ἀμφίβολον ἄνδρα, ὁ δὲ εἰπὼν αἴρεσθαι τὰ ἐπιτήδεια δύμενος ἀποδαίνειν μᾶλ
λον, ἢ σύζεσθαι δῆλος ὀφθεὶς, ἔπλει· πλησίον τε ἦσαν ἀλλήλων ἤδη, καὶ αἱ ναυαρχί-
δες ἐκ τῶν σημείων ἐφαίνοντο, καὶ ἀλλήλαις προσέπλεον, καὶ τῷ ῥαδδούχῳ ὁ ἡγού-
μενος Αντωνίῳ τὸν προσέρειν ὡσανεὶ ἔθος ὂν ἐστὶν, εἴτε ἐκ λαθόμενος ὅτι ἀμ-
φίβολος ἀνὴρ, καὶ στρατοῦ καίπερ ἡγούμενος ἰδίου προσπλέοι, εἴτε ἀπὸ δύμενείας
ἔσω φερομένης, ὡς ὑπηκόοις ἢ ἐλάσασθαι ἀνδράσιν ὑπάρχουσι προσίταξε καὶ ἤλασε
δὲ σημεῖον, οἱ δὲ καθήρουν τε, καὶ πλεῖον ἐς τὰ πλάγια τῆς Αντωνίου νεὼς παρέ-
φερον· ὡς δὲ καὶ στόμασιν ἀλλήλοις ἠπάσθησαν, καὶ ὁ στρατὸς ὁ τοῦ Αλωοβάρβου τὸν
Αντώνιον ἠμύνατο προσεῖπεν, ὁ μὲν Γαλάτης ἀνεθαῤῥεῖ μᾶλλον, ὁ δὲ Αντώνιος ἐς τὴν
ἑαυτοῦ ναῦν ὃν Αλωόβαρβον ἀναδεξάμενος, ἐς Γαλατίαν κατέπλευσεν, οὗθα δὴ
Αλωοβάρβῳ καὶ ὃ πιζόν, καὶ ὁ Αλωόβαρβος τὰς σπονδὰς ἐξέσαν Αντωνίῳ· ἐπεὶ δὲ
ὑπὸ Βρεντεσίου διέπλεον, φυλάσσοντο μὲν πρὸς πάντα Καίσαρος ζῆλον, καὶ οἱ
Βρεντέσιοι ζῶ πύλας ἀπέκλεισαν Αλωοβάρβῳ μὲν, ὡς ἐκ πολλοῦ πολεμίῳ, Αντωνίῳ
δὲ, ὡς πολέμιον ἐπάγοντι· ὁ δὲ ἀγωνιστὴν, ὃ ἡγούμενος εἰ) ζῶν δὲ καλλωπίσματα,
ὃ μὴ δῆθεν ἀποκλείεσθαι πρὸς τὸν Καίσαρος φρουρὸν γνώμῃ Καίσαρος, διε-

πάφρυσε

ζάφρυς τῆς πόλεως ὅτι ἰαθμὸν καὶ ἀπετείχιζεν. ἔστι δ' ἡ πόλις, χερρόνησος ἐς μηνοειδῆ λιμθνα, ἢ οὐκ ἔξω ἔπὶ τοῖς ἐξ ἠπείρου προσπλέουσιν ἀφαιτεῖ λόφῳ ἀφατείμενθνι τε ἓ ἀφατειχισμένῳ· ὁ δ' Αντώνιος καὶ ὅτι λιμθνα μέγα ὄντα φευγόντων πυκνοῖς ἀνεφράξατο καὶ ταῖς νήσοις ταῖς ἐν αὐτῷ, ἓς τε τὰ παράλια τῆς Ιταλίας ἀνέπεμπεν, οἷς εἴρητο τὰ βύκτρα καταλαμβάνειν, ἐκέλευε δὲ καὶ Πομπήιον ὑπερπλεῖν τὴν Ιταλίαν, καὶ δρᾶν ὅ τι δύναιτο· ὁ δ' ἄσμενος αὐτίκα Μινόδωρον σὺν ναυσὶ πολλαῖς καὶ στρατοῦ τέσσαρσι τέλεσιν ἐς πίμπρας, Σαρδοῦς κάστρον οὔσθν, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ δύο τέλη προσέστησε, τῷ συμφρονοῦντι Αντωνίου καταπλαγέντας· τῆς δὲ Ιταλίας Σιγνίαν μὲν τῆς Αὐσονίας οἱ Αντωνίου κατέλαβον· Θουρίους δὲ καὶ Κωσεντίαν Πομπήιος ἐπολιόρκει, καὶ τῷ χώρῳ ἐπέκειτο τοῖς ἱππεῦσι. ὁ δὲ Καῖσαρ ὀξείας καὶ πάντα χρὸ τῆς ὑπερβάσεως γνωμθνης, ἐς μὲν τὴν Αὐσονίδα ἔπεμπεν Αγρίππαν, ὑπερκυρῆσαι τοῖς πονουμένοις, καὶ ὁ Αγρίππας τοῖς ἐν ὁδῷ κληδύχοις ἦλθεν ἐκ διαστήματος ἐπομένοις, ὡς ὅτι Πομπήιον ἰόντας, μαθόντες ὃ Αντωνίου γράμμα τὰ γεγράμμενα εἶ), ἀνέστρεφον αὐτίκα διαλαθάνοντες, καὶ τοῦτο μάλιστα κατέπληξε τὸν Καίσαρα· ὁδεύων δ' ὅμως ἐς Βρεντέσιον αὐτὸς μὲν ἑτέρου στρατοῦ, τοῖς κληδύχοις αὖθις ἐνετύγχανε, καὶ μετεδίδασκε, καὶ τοὺς ὑφ' ἑαυτῷ σωφρονισμένους ἦλθ' ἀμείνονας, καὶ γράμμα ἐκ ἐπιῤῥήτου ποιουμένους Αντωνίου καὶ Καίσαρα σπένδεσθαι, εἰ δ' ὁ Αντώνιος ἀπίθοιτο πολεμεῖν, Καίσαρι ἀμύνειν. ὁ δὲ Καῖσαρ ἐν μὲν Καυσίῳ ἡμέρας ἐνέσπλεύσε, πέμπτῃ δὲ ὧν ἐπὶ πρέσιαν Αντωνίου ἦλθε· ὁ πλῆθος, ὃν ὁ Βρεντέσιον ἀπετείχισμένα, καὶ σῶν ἀλλ' ἢ πρέσβεσι πάρδυσι, καὶ τοῖς γεγονόσι ἐφόβησεν. ὁ δ' Αντώνιος ἐκέλευε μὲν τοῖς ὀχυρώμασιν, ὡς πολὺ πλέονας ἔχων ἀσφαλῶς ἀπομάχεσθαι, ἐκέλευ δὲ ὃν στρατὸν ἐκ Μακεδονίας καὶ παυδίῳ, καὶ ἐτείχιζεν ἐπέρας ἀφαιρεῖσθαι ναῦς μακράς τε καὶ στρογγύλας ἰδιωτικοῦ πλήθους, οἳ μὲν ἡμίεργοι ἐν ὁδῷ μετ' ὀλίγους κατέπλεον ὡπλισμένοι, καθάρσιον ἐκ Μακεδονίας ὑπόντες, ἐφορῶντες αὐτῶν ὃν ὑπέπλουν ὃ Καίσαρος. ἤδη δ' αὐτῶν καὶ τὰ μηχανήματα γεγόνοτο, καὶ ὑπεχρήσθη ἔμβλης τοῖς Βρεντεσίοις, ἀνθορμοῦντος τοῦ Καίσαρος, ὅτι μὴ εἶχεν ἐπαμύνειν· ἐπεὶ δὲ ἑκάτερος ἐκατέρους ἀφῆκε), Σιγνίαν μὲν Αγρίππας ἀνελάβετο, Γομπίους δ' Θουρίων μὲν ἀπεωσμένους, Κωσεντίαν δ' ἔτι ἐπικαθήμενος, ἐφ' οἷς ὁ Αντώνιος ἐδυσχέραινεν. ὡς δὲ καὶ Σεξτίλιος ἀπῆλθεν προσιὼν τῷ Καίσαρι μετ' χιλίων καὶ διακοσίων ἱππέων, οὐ κατασχὼν τὴν ὁρμὴν ὁ Αντώνιος, ἀνὴρ ἀπὸ τοῦ δείπνου μὲν ὢν ἐπίμων φίλων, καὶ ἱππέων τετρακοσίων, μάλα θρασέως ἐπιῤῥὺς, ἐπέπεσε τοῖς χιλίοις καὶ πεντακοσίοις ἀναζεμένοις ἔτι ἐπὶ πόλιν Υρίαν, καὶ ἐκ πλήξας, ἀμαχεὶ πρὸς ἔλαβέ τε, καὶ αὐτῆς ἡμέρας ἐς Βρεντέσιον ἐπανήγαγε· οὕτω δὲ Αντώνιον ὡς ἄμαχον ἐκ τῆς ἐν Φιλίπποις δόξης ἔτι κατεπεπλήγεσθαι, αἵ τε στρατηλίδες αὐτοῦ ἐξ ἀπὸ τῆσδε τῆς δόξης ἐπαιρόμεναι, προσεπέπλεον τῷ χάρακι τῷ Καίσαρος κατὰ μέρη, καὶ τοῖς στρατευομένοις σφίσιν ὑπεδίδοσαν, εἰ πολεμήσοντες ἥκοιεν Αντωνίῳ τῷ πάντα αὐτοὺς ἀνεσώσαντι ἐν Φιλίπποις, τῷ δ' ἀντεπικαλοῦντο, ὅτι αὐτοὶ σφίσιν ἥκοιεν πολεμήσοντες, λόγοι στασιαστικοὶ μᾶλλον ἐγίγνοντο, καὶ τὰ ἐγκλήματα ἀλλήλοις προσέφερον, οἱ μὲν τὴν ἀπόκλισιν τοῦ Βρεντεσίου, καὶ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ Καλλιοδ στρατοῦ, οἱ δὲ τὴν ἀπόκλισιν τοῦ Βρεντεσίου καὶ πολιορκίαν, καὶ τὴν τῆς Αὐσονίδος καταδρομήν, καὶ ὃ στασιάσαι μᾶλλον Αἰωλοκάρδῳ σφαγεῖ Γαΐου Καίσαρος, στασιάσαι δὲ

Ρομπήῳ κοινῷ πολεμίῳ καὶ τέλος οἱ τῦ Καίσαρος ἐς τὸ γώμιλον σφαλῆ τοῖς ἑτέροις ἀνεκάλυπτον, ὅτι Καίσαρι ξυνέλθοιεν, οὐκ ἀμνημονοῦντες Αντωνίου τὴν ἀρετῆς, ἀλλὰ δέξαλλαγὰς ὑπονοοῦντες ἀμφοτέροις, ἢ Αντώνιον ἀπιθανῶτα καὶ πολεμοῦντα ἀμείνους ὄντας, ἢ τὰ δὲ καὶ αὐτοὶ τοσοῦτον ἐπλεόνεκτοῦντες τοῖς Αντωνίου χαρακώμασι τοσοῦτον. γεγονότων δὲ τούτων, ἀνῆκεν ἡ Φουλβία τι θρηνῶσα, λεγομένη μὲν ὅτι τοῖς Αντωνίου μέμψιν ἀφυμῆσαι, καὶ ἐς τὸν ὄχλον ἐμπεσεῖν, νομιζομένη δὲ καὶ τὸν νόσον ἐκεῖσα ὑπιτείλαι ἀφ' ὧν ὀργὴν Αντωνίου· νοσοῦσά τε γὰρ αὐτὸν ἀπολελοίπει, καὶ οὐδὲ ἀπολείπων ἐωρᾶκει· ἐδόκει δὲ ἀμφοτέροις ἐς πολλὰ ξυνοίσειν ὁ θάνατος, γυναίου φιλοτεκνίμονος ἀπηλαγμένοις, ἢ ἀφ' ὧν Κλεοπάτρας ζῆλον ἐξερρίπισε ποσόνδε πόλεμον· τόγε μὲν πάθος ἀδεινῶς ἤνεγκεν ὁ Αντώνιος, ἡμύμενός τε καὶ αἰτίως γεγενέναι. Λιβύκιος δὲ ὧν Κοκκήιος ἑκατέρῳ φίλος, καὶ ὕστερον Καίσαρος ἐς Φοινίκην τῦ τοσοτέρου ἥκοντος τοὺς ὄν Αντώνιον ἀπέσαλε μῦ Κεκίννα, ἐπιθρίοντος δὲ τῦ Κεκίννα, ὧδε Αθηνίῳ κατέμιμνεν· ἔστ' ὅτε ὁ Κοκκήιος ὄν χρείαν οὐ μετρίαν, ὑπεκρίνατο μεταπεμφθῆναι τοὺς Καίσαρος ἀσπασόμενος αὐτόν, συγχωρούντων δὲ ἀπέναι ἔφ Αθηνίου, πειρώμενος ἤρετο Εἴ τι καὶ αὐτὸς ὁ Αντώνιος ὑπέσταλκε τῷ Καίσαρι, κεκομισμένος δὲ αὐτὸ Κοκκήιον γράμματα· καὶ ὁ Αντώνιος, Νεῶν μὲν ἔφη, τί αὖ ἀλλήλοις γράφοιμεν ὄντες ἐγγύς, εἰ μὴ κακῶς ἀγορεύοιμεν ἀλλήλους; φύτευμα δ' ἦν τοῖς πάλαι ἀφ' Κεκίννα, καὶ εἰ βούλῃ, λάβε τὰ δὲ πεπτύγμενα· ὁ μὲν οὕτως ἐπεκλεύασεν· ὁ δὲ Κοκκήιος, Οὐκ εἶά πω γὲ Καίσαρα κακῶς ἐγγύς, ἐς ἃ Λιβύκιος καὶ ἐμοὶ φίλος τοιόνδε γεγραμμένον. ὁ δὲ οὐκ Βρεντεσίου με φησὶν ἀπεκλεῖσαι, καὶ τὰ ἐμὰ ἔθνη, καὶ ὃν Καλινοῦ στρατὸν ἀφαιρούμενος, ἔτι τοῖς φίλοις ὁσίοις ὄντος μόνοις, οὐδὲ τοὺς φίλους ἐμοὶ ἐξιούζειν ἔοικεν, ἀλλὰ τὰς διεργασίας ἐγχρονίζειν· καὶ ὁ Κοκκήιος, ἃ μὲ ἐπεμέμφετο μαθὼν, οὐδὲν δὲ ἔτι ἐξυπύρου φύσιν ἐφείλησας, ἧκεν πρὸς ὃν Καίσαρα· ὁ δὲ αὐτὸν ἰδὼν, οὐθαύμασεν ὅτι μὴ θᾶσσον ἦλθεν· Οὐ γὰρ ἔφη καὶ τὸν σὸν ἀδελφὸν, ὃν ἐχθρὸς ἦς μοι, ἐξείσω· ὁ δὲ, πῶς ἔφη, τοὺς μὲν ἐχθροὺς, φίλους ἀποκαλῇς τε, καὶ τὴν στρατιὰν ἀφαιρῇ καὶ ἔθνη; καὶ ὁ Καίσαρ, οὐ γὰρ ἔφη Καλινοῦ τελευτήσαντος ἐχρῆν ὅτι μείζονα ἢ Καλινοῦ παιδὶ ἡγεῖσθαι τοσαύτας ἀφορμὰς ἀπάντων ἔτι Αθηνίου, ἃς δὲ Λιβύκιος ἀνῃρεῖτο ἐμαυτὸν, καὶ Ασίνιος, καὶ Αλιοβάρβος ἀγαθοὶ ὄντες ἐχρῶντο καθ' ἡμῶν, ἐπὶ καὶ τὰ Γαλάτικον τέλη κατὰ σπουδὴν κατέλαβον, ἵνα μὴ οἴχοιτο τοὺς Γναμπίου· οἱ γοῦν ἵππεῖς αὐτῶν διέπλευσάν ἐς Σικελίαν· καὶ ὁ Κοκκήιος, ἑτέρως ἔφη τὰδε λογοποιούμενα οὐδὲ Αντώνιος ὑπίσχνευεν, ἕως ἂν ἀπεκλείσθη τῦ Βρεντεσίου καθάπερ πολέμιος· καὶ ὁ Καίσαρ, οὐδὲν μὲν αὐτὸς ἔφη τοῦδε τοῦ σοῦ ἔξαι, οὐδὲ γὰρ τοσοῦτον ἐμαθὼν τοσοῦτον ἐπλέονα, οὐδὲ ἀφικέσθαι μῦ πολεμίων τοσοδοκήσαι, Βρεντεσίου ἢ αὐτοὺς καὶ τὰ ὑπολελειμμένα αὐτοῖς ἀφ' ὧν Αλιοβάρβου καὶ πατρομαὶ ξαίρειν αὐτοκελεύστους ἀποκλῆσαι ὃν Αθηνίου, ξυνθέμενοι μὲν ἐχρῶ καὶ ὧ Πομπήῳ, ἐπαγαγόντα ἢ Αποβάρβον φανέα τῷ ἐμοὶ παρεῖς, ἤφῳ δὲ χρῆσθαι καὶ τοσοῦτον γραφῆ κατεγνωσμένοι, καὶ πολιορκήσοντα μὲν ὃ Βρεντέσιον μῦ Φιλίππους, πολιορκοῦντα δὲ ἔτι ὃν Ιόνιον ὃν κύκλῳ, ἐμαρτήσοντα δὲ τὰς ἐμὰς ναῦς, καὶ τὸν Ιόνιον λελεκτέσθαι. ὁ δὲ, σπένδεσθαι μὲν ἔφη σὺν ἐχρήσατο ἀνθρώποις, τοῖς οὓς αὐ ἐβούλητο, καὶ σοὶ δὲ τῦ αὐθροφόνων Αθηνίου ἐκπέμψατο, σοὶ δὲ ἔλαττον ἢ αὐτὸς οὐ ὃν σὸν πατέρα ἡμῦν· Αποβάρβος δὲ οὐκ ἔστι τῦ αὐθροφόνων, οὐδὲ ἦφος αὐ-

" τῆ κατ' ὀργιλιὼ ἐπηκίαι, οὐδὲ γὰ τῆς βουλῆς πω ὁτὲ μετεῖχον· οὐδὲ εἰ δὲ ὡς φίλω
" Βρούτω μὴ συνδιῶναι νομίζοιμεν, οὐκ ἂν φαίνοιμεν ὀλίγου δεῖν ἅπασι χαλεπαίνον-
" τες. Γομπηίω δ' οὐ σωφρόνως μὲν συμμαχήσαι ὁ Αντώνιος, πολεμούμενος δὲ ὑπὸ
" σοῦ, προσλήψεσθαι σύμμαχον, ἢ καὶ βιαιότερον ἀφαιρήσεσθαι οὐδὲν ἀμήχανον οὐδὲ ἐ-
" κεῖνον εἰρηκέναι· σὺ δὲ καὶ τῶνδε τιμωρίαν ἔχεις· εἰ γὰ οὐκ ἐπολεμοῦ τῷ καὶ
" τῷ Ιταλίαν, οὐδὲ ἂν οὕτω προσεδόκεσθαι ταῦτα πρὸς τὸν Αντώνιον ἐθάρ-
" ρουν· καὶ ὁ Καῖσαρ ἔφη ὀρθῶς λέγειν, Τῷ μὲν Ιταλίαν ἔφη, κἀμὲ συνεῖναι τῇ Μά-
" νιος καὶ Φουλβίᾳ καὶ Λευκίῳ ἐπολέμουν, ὁ δὲ Γομπήιος οὐ πρόσθεν, ἀλλὰ
" νεῶν Αντωνίῳ βαρβάρων ὑπερβεβηκυίας τὰς Γαλλίου, καὶ ὁ Κοκκήιος, οὐκ Αντωνίῳ
" βαρβάρων εἶπεν, ἀλλὰ τῶν Αντωνίου πεμφθείς· οὐ γὰ ὑπικρύπτω σε, ὅτι καὶ τῷ
" μὴ ὧν Ιταλίαν ὑπεδεξάμεθα ναυτικῷ πολλῷ, ναυτικὸν οὐκ ἔχουσιν, εἰ μὴ βραχύ
" λύσασθε ὑμεῖς. ὁ δὲ Καῖσαρ (οὐ γὰ ἀμελῶς ἤκουσε τῶν πεπραγμένων) ὑπισχνεῖτο ὀλί-
" γον, εἶπεν, Αλλ' οὐ χαίρησε Γομπήιος κακὸς κακῶς καὶ νικῶν οὐκ Θουρίων ἐξελα-
" θείς. καὶ ὁ Κοκκήιος τὰ ἀμφίλογα πάλιν κατιδών, ἐπῆγε τὸν Φουλβίας θάνα-
τον, καὶ ἔφη αὐτῷ, ὅτι πρὸς τῷ ὀργιλιὼ Αντωνίου δυσχεραίνοντι νοσήσαι, καὶ
τῷ νόσον ὑπιτείλαι τοῦ τῆς δυσθυμίας, οὐκ ἰδόντες αὐτῷ τοῦδε κολοῦσθαι
Αντωνίου, ὡς αἴτιον τῇ γυναικὶ θανάτου γιγόμενον, οὐκ ποδῶν δὲ καὶ κείνης γιγομέ-
νης, οὐδενὸς ὑμῖν σοδεῖν ἔτι ἔφη πρὸς ἀλλήλους, πλὴν ἀληθοῦσαν πρὸ ὧν ὑπε-
νοήσατε. οὕτω καθωμίλουν ὁ Καῖσαρ ὁ Κοκκήιος, οὐκ εἰδὼς τι τῷ ἡμέρᾳ ἐ-
ξενίζετο πρὸς αὐτῷ, καὶ ἐδόκει ὑπισχεῖλαί τι τῶν Αντωνίῳ νεώτερον ὄντα προσυτέρῳ,
ὁ δὲ πολεμεῖσθαι μὴ ἔτι οὐκ ἔφη χρῆναι· οὐδὲ γὰ ἐκεῖνον, μέμφεσθαι δὲ αὐ-
τῇ τῇ μητρὶ, ὅτι συγγενὴς οὖσα καὶ προτιμηθεῖσα οὐκ πάντων μᾶλλον αὐτῷ, φύ-
γοι τῷ Ιταλίαν, καθάπερ οὐ ἰδιοκτήτου πάντων ὡς πρὸ ὑμοῦ. ὧδε μὲν καὶ ὁ Καῖ-
σαρ ἐτίχνασε, καὶ ἐπέστειλε τῇ Ιουλίᾳ. ἐξιόντι δὲ τὸν στρατοπέδου τοῦ Κοκκήιου
πολλοὶ τῶν ἐξιαρχῶν τῷ γνώμῃ ἐξέφερον τὸν στρατόν· ὁ δὲ καὶ πάλαι καὶ τόδε
αὐτὸ τοῦ Αντωνίου μετέφερεν, ἵνα εἰδείη πολεμήσοντας οὐ ζωπυρωμένῳ· συνε-
βούλευεν οὖν Γομπήιον μὲν ἐς Σικελίαν ἐξ ὧν ἐπάρθη μεγαλαύχου, Αλωόβαρ-
βον δέ ποι πέμπειν ἕως αἱ ζωπύρησις γένοιτο. ὧδε καλούσης δὲ καὶ τῆς μητρὸς ἐς
ταῦτα τὸν Αντώνιον (γλιχομένη γὰρ ἐν τῷ Ιουλίου) ἠξίουν Αντώνιος, εἰ μὴ γε-
νομένων τῶν συμβάσεων, τὸν Γομπήιον αὖθις ἐς συμμαχίαν καλεῖν, τῆς δὲ μη-
τρὸς οὐκ ἀπελπιζούσης αὐτῷ ἔσεσθαι τὸν Κοκκήιου ἰσχυριζομένου τε περὶ αὐτῶν
καὶ ἐλπιζομένου τι πλέον εἰδέναι, ὁ Αντώνιος ἀνεδίδου, καὶ τὸν Γομπήιον ἀναχω-
ρῆσαι οὐκέλευεν ἐς Σικελίαν, ὡς ὑπομνησόμενος τῶν συγκειμένων, καὶ Αλωόβαρ-
βον ἔπεμπεν ἠγεῖσθαι Βιθυνίας· ὧν ὁ στρατὸς ὁ τοῦ Καίσαρος ἀναθαρσήσαντες, παρίσαζε
εἵλοντο πρὸς αὐτοὺς ἐς ἀμφοτέρους, οὐ τὰ μὲν ἐγκλήματα αὐτῶν ἐπῄσχον, ὡς οὐ χρῆ-
ναι σφίσιν, ἀλλὰ διαλλάξαι μᾶλλον ἠρημένοις, σφίσι δ' αὐτοῖς προσελόμενοι, Κοκ-
κήιον μὲν ὡς κοινὸν ἀμφοῖν, οὐκ δὲ τῶν Αντωνίου Πολλίωνα, καὶ Μαγκήνας οὐκ τῶν
Καίσαρος, ἔγνωσαν Καίσαρι καὶ Αντωνίῳ προσεῖναι ἀμπεῖσαι τὴν (τὴν γενομένων, καὶ φιλίαν ἐς τὸ μέσον. ὑπαγομένου δὲ Μαρκέλλου πεδενεῶτος, ὃς τῷ
ἀδελφῷ Καίσαρος εἶχεν Οκλαουΐαν, ἐδικαίουν οἱ Δεμελακίαι τῷ Οκλαουΐαν
Αντωνίῳ τὸν Καίσαρα ἐκλυπῆσαι, καὶ ὁ μὲν αὐτίκα ἐσηγύα, τὸ παπάζοντο ἀλλήλοις,
καὶ βοαὶ προσῆσαν τὸν στρατὸν καὶ εὐφημίαι προσῆσαν ἑκάτερον αὐτῶν ἴσαν ἅπαντοι

δι' ὅλης τε τῆς ἡμέρας καὶ διὰ τῆ νυκτὸς παύσαν. ὁ δὲ Καῖσαρ καὶ ὁ Ἀντώνιος τὴν Ρωμαίων αὖθις ἀρχὴν ἐφ' ἑαυτῶν ἐμερίσαντο ἅπασαν, ὅσην μὴ τῆ σφίσι Κοδρόπολιν τῆς Ἰλλυρίδος, ἐν μέσῳ τε Ἰονίου μυχοῦ μάλιστα δοκοῦσαν εἶναι. τούτης δὴ ἔχειν τὰ μὲν πρὸς ἕω πόντα ὁ Ἀντώνιος ἔθνη τε καὶ νήσους, ἕως ὅπου τὸν Παλαμὺν Εὐφράτην ῥέων, τὰ δὲ ἐς δύσιν ὁ Καῖσαρ μέχρι Ὠκεανοῦ· Λιβύης δὲ Λέπιδον ἄρχειν, καθὰ Καῖσαρ ἐδίδου· πολεμεῖν δὲ Πομπηίῳ μὲ Καίσαρα, εἰ μή τι συμβαίνοι· Παρθυαίοις δὲ Ἀντώνιον ἀμύνεσθαι τῆς ἐς Κράσσον ἀδικίας καὶ δίκας, Αἰγυπτίαν δὲ καὶ τὰς Καίσαρα συμβάσεις τὰς πρὸς Ἀντώνιον ἡμερώσας· γραφὴν δὲ ἐκ τῆς Ἰταλίας πρόσκαιρον ἀκωλύτως ἕκαστον. αἵδε μὲν ἦσαν αἱ τελευταῖαι Καίσαρί τε καὶ Ἀντωνίῳ ἡμέρωσαι συμβάσεις, καὶ δίδυμοι ἐς τὰ ἐπίσημα τοῖς φίλοις ἑκάτερος αὐτῶν περιέπεμπεν, Οὐεντίδιον μὲν ἐς τὴν Ἀσίαν Ἀντώνιος, ἀμφίλλην Παρθυαίοις τε καὶ Λαβιήνου τῷ Παρθυαίων ἐν ταῖς δὴ ταῖς ἀρχαῖς Συρίαν τε καὶ τὰ μέχρι τῆς Ἰονίας ὑπερβαλόντα. ἃ μὲν δὴ Λαβιήνου τε καὶ Παρθυαίοι δράσαντες ἔπαθον, ἢ Παρθυϊκὴ δηλώσει γραφή. Ἕλενον δὲ γραπτὴν Καίσαρος σὺν ὁρμῇ καταχόντα Σαρδοῦς, αὖθις ἐξέβαλε τῆς Σαρδοῦς Μηνόδωρος ὁ Πομπηίου καὶ τῷδε μάλιστα χαλεπαίνων ὁ Καῖσαρ, ὅτι ἐδέχετο τὰς πείρας Ἀντωνίου, ζωάγρητος αὐτῷ Πομπηΐου. ἐς δὲ Ῥώμην πρῳΐζοντες, ἐτέλουν τοὺς γάμους, καὶ ὁ Ἀντώνιος Μάνιον μὲν ἔκλεινεν, ὡς ἐρριζωμένα τε Φουλβίᾳ ὅτι ἀφαβολῇ Κλεοπάτρας, καὶ τοσῶνδε ἄπιον ἡμέρων· Καίσαρι δ' ἐνέφηνε Σαλβιδιηνὸν ὃν ἠγάπων ταῦ Καίσαρι τῷ περὶ Ροδίων γραφῇ, ἀπόσασιν ἰδίου βουλεύσαι, καὶ οἱ τῶδε τὸν δεσπότην πρεσβεύσαι ἐπὶ Βρεντέσιον. καὶ ὁ μὲν τάδε ἐξεῖπεν, οὐ πρὸς πάντων ἐπαινούμενον, δύφυής ὢν ἄρα καὶ ἀρχὰς ἐς εὐνοίαν. ὁ δὲ Καῖσαρ αὐτίκα τὸν Σαλβιδιηνὸν ἐκάλει καὶ ἀπορρίπτω, ὡς ὅτι δὴ ἅμα μόνον χρήζων, καὶ δίδυμος ἐκπέμψαι αὖθις ἐς ὃν γραφὴν, καὶ ἥδοντα ἐκλέγεσθαι διελέγξας, καὶ ὃν ἐπ' αὐτῷ γραφὴν ὡς ὑποπτεύων ὅτι ἔχει ἐδόκευε Ἀντωνίῳ. Ρωμαίοις δὲ ὁ λιμὸς ὑπέτεζεν, οὔτε τὴν ἐώαν ἐμπόρων ὑπιπλεόντων δεῖ Πομπηίου καὶ Σικελίας, οὔτε τὴν ἐκ δύσιος ἀφὰ Σαρδοῦς καὶ Κύρνου ἐχομένας ἀπὸ τῆς Πομπηίου, οὔτ' ἐκ τῆς ἀφαίας Λιβύης ἀφὰ τοὺς αὐτοὺς ἑκατέρωθεν ναυκρατοῦντας· ἐπετετήμητο δὴ πόντα, καὶ τὴν δὲ τὼ αἰτίαι ἐς τὼ ἕνεν τῆ ἠγεμόνων διαφέροντες, ἐβλασφήμουν αὐτοὺς, καὶ ἐς ἀφλύσεις πρὸς Πομπηΐου ἐπέστρεφον· ἐκ δὲ διδύμης δὴ τῆ Καίσαρος οὐδὲν ὡς, ὁ Ἀντώνιος αὐτὸν ἠξίου χαλκῷ γε δὴ τὸν πόλεμον ἀφὰ τὼ ἀπειλαι, χρῆμάτων δὲ ἐς αὐτὸν ἐκ ὄντων, πρὸς τῇδε ἀφάλλεσμα εἰσφέρῃ, ἐπὶ μὲν τοῖς πρόσθεν τοὺς κεκτημένους ὑπὲρ ἑκάστου, ὃ ἥμισυ τῆ πέντε καὶ εἴκοσι δραχμῶν, ὡρισμένων ἐς τὸν πόλεμον τῆ Καίσαρι τε καὶ Βρούτου, ἐσφέρῃ δὲ καὶ μοῖραν τοὺς ἐκ ἀφῃλικης τε καρπουμένους. τοῦτο δὲ χάλκεμα ζεὺ ὁρμῇ μισώδη καλεῖλεν ὁ δῆμος, ἀγανακτῶν, εἰ τὰ κοινὰ τάμισα κεκεισκότες, καὶ τὰ ἔθνη συλικότες, καὶ τὼ Ἰταλίαν αὐτὼ ἐσφοραῖς καὶ τέλεσι καὶ δημεύσεσι καταβαρήσαντες, οὐκ ἐς πολέμους οὐδὲ ἐς ὁπλίτην ἀρχὼ, ἀλλ' ἐς ἰδίους ἐχθροὺς ἀπ' οἰκίας δωμασίας, ἀπ' ἧς δὴ καὶ πρόσχαφας καὶ σφαγὰς καὶ λιμὸν ἐκ τῶνδε πανώδυνον γεγονέναι, ἔτι καὶ τὰ λοιπὰ πρὸς δύσιεν αὖθις, ζωισάμενοί τε ἐβόων καὶ τοὺς οὐ σῶσασαμένους ἔβαλλον, καὶ ἡπτίλεων διαρπάσαι αὐτῶν τὰς οἰκίας, καὶ καταρήσαι, ἕως ὁ μὲν πλῆθος ἄπαν ἠρέμισε. ὁ δὲ Καῖσαρ ζεὺ τοῖς φίλοις καὶ ὀλίγοις ὑπαποσχὼς ἐς μέσους ἦλθεν, ἐντυχεῖν τε βουλόμενος καὶ τὴν μῆνιν ἐκλογίσασθαι· οἱ δὲ αὐτὸν

δῆθυς ὀφθέντα ἔβαλλόν τε ἀφειδῶς πόῤῥω, καὶ ὕστερον ἐπισπόμενοι καὶ ἑαυτοὺς ἐμπιπρέντες καὶ πρωσκόπτοντες ἠδυνάτουν πυθόμενος δὲ ὁ Αντώνιος, ἐβοήθει καὶ αὐτὸς, καὶ τοὺς μὲν ἐδίωκεν, οὐκ ἔβαινον μέντοι ὡς ἔτριμον ἐς τὰς Γομπτίου ἀφαλύσεις, ἀναχωρεῖν δὲ ἐκέλευον, καὶ οὐ πειθόμενοι, πάντες ἔβαινον· ὁ δὲ ὁπλίτας πλέονας, οἳ ἦσαν ἔξω τῆς τείχους ἐκάλει, καὶ οὐ προϊόντων αὐτῶν, οἱ μὲν ὁπλῖται διαρρήξαντες ἐς τὰ πλάγια τῆς ὁδοῦ καὶ τῆς ἀγορᾶς, ἐπεχείρουν τῶν γενωμένων, καὶ ὃν συντυγχάνοιεν ἀμύνεσθαι· οἱ δὲ οὐκέτι δύναμιν οὐδὲ φυγὴν ἐδύναντο, βεβυσμένοι τε ὑπὸ πλήθους, καὶ ἀθρόοι μὴ οὐκέτι ἔχοντες, ἀλλὰ φόνος ἦν καὶ τραύματα, καὶ ἀπὸ τῶν τειχῶν οἰμωγαὶ καὶ βοαὶ, καὶ ὁ Αντώνιος μάλις τε πρῆνῆλθε, καὶ τὸν κωδωνὸν ὃν Καίσαρα ἀπεφαίνοις δὴ τότε μάλιστα σῶαι ἐξείλετο, καὶ ἐς τὴν οἰκίαν ἀπεῖσαν. Ἀλφυγόντος δὲ ποτε τὸν πλήθους, τὰ νεκρὰ, ἵνα μὴ ὑποχλῇ θεραπεύῃ, ἐς ὃν ποταμὸν ἀπερρίπτετο, καὶ ἕτερον πόνος ἦν ὁρωμένων ἀνὰ τὸ ῥεῦμα, καὶ ἀπειδυόντων αὐτὰ τῶν γραπτῶν, καὶ ὅσοι μετ' αὐτῶν κακοῦργοι τὰ βύσσινα μάλιστα ὡς οἰκεῖα ἔφερον. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐπαύετο σὺν φόβῳ τε καὶ μίσει τῶν ἡγεμόνων. ὁ δὲ λιμὸς ἦκμαζε, καὶ ὁ δῆμος ἐστένε καὶ ἠσύχαζεν· ὁ δὲ Αντώνιος ἐδίδασκε τοὺς Λίβωνος οἰκέτας Λίβωνα καλεῖν ὡς Σικελίας ὅπως σωτηθησόμενος τῆς πόλεως, ἐργασόμενός τι καὶ μεῖζον, ὃ δὲ ἀσφαλὲς τῷ Λίβωνι ἐνεδέχετο αὐτός· οἱ μὲν δὴ ζωγρίους ἀπέστελλον, καὶ ὁ Γομπτῖος τῷ Λίβωνι συνεχώρει· ἀφικόμενος ὁ Λίβων, ἐς ἧσυν ὥρμισθη τοῦ Γιβικούστας, ἥτις ἐστὶν Αἰναρία, καὶ μαθὼν ὁ δῆμος, αὖθις ἠθροίζετο, καὶ πρὸς ἐκάλει συνολοφύρασθαι Καίσαρα πέμψαι Λίβωνι πίστιν, παρεσεσθαι ἐθέλοντι πρὸς αὐτὸν ὑπὲρ εἰρήνης· καὶ ὁ μὲν ἄκων ἔπεμπεν, ὁ δὲ δῆμος καὶ Μουκίαν τὴν μητέρα τοῦ Γομπτίου καταπρήσειν ἀπειλοῦντες ἐξέπεμπον ἐργασομένην Ἀφαλύσης. Λίβωνα μὲν δὴ συνεῖς τῇ ἐμφορᾷ ἐνδιδόντων, ἄξιον τοῖς ἡγεμόσιν αὐτοῖς ζωγρεῖν, ὡς ἀλλήλοις ἐνδώσοντας· ὅ τι δὴ δοκῇ, βιασαμένου δὲ καὶ ἐς τοῦτο τοῦ δήμου, ἐξήεσαν ἐς Βαΐας ὁ Καῖσαρ καὶ ὁ Αντώνιος. Γομπτῖον δὲ οἱ μὲν δημόται πάντες ὁμαλῶς ἔπειθον ἐς τὴν εἰρήνην, Μινόδωρος δὲ ἀπὸ Σαρδοῦς ἐπέστελλεν ἢ πολεμεῖν ἐγκρατῶς, ἢ βραδύνειν ἔτι, ὡς ὑπὸ λιμοῦ σφᾶς ἐνεδρεύοντος πρὸς πολεμίους, καὶ τὴν συμβάσεων εἰ καὶ δοκαὶ, πρέσβεων ἐσομένων, Μᾶρκον δὲ τούτοις ἐπιστάμενον ὑποβλέπειν ἐκέλευεν ὡς ἀρχηγὸν αὐτῷ ἐνεκτεθειμένον· ὁ δὲ καὶ πέως τὴν Μᾶρκον δέος τε ἄξιόμα καὶ γνώμην ἐγκρατῆ βαρυνόμενος, ἔτι μᾶλλον ἐκ τῶν δὲ ἀπερρίπτει, καὶ σοβεῖν ἐῶ ὅ τι Μούρκῳ προσοῦσαν, ἕως ὁ μὲν Μᾶρκος ἀχθόμενος, ἐς Συρακούσας ὑπεχώρει, καὶ ζωὰς ἰδὼν Φύλακας ἐπιμόνους ἐκ Γομπτίου, φανερῶς αὐτὸν ἐν τοῖς φύλαξιν ἔχοι· δόρυ· ὁ δὲ χιλίαρχον καὶ λοχαγὸν αὐτῷ Μούρκου Ἀφροδίρας, ἔπεμψαν ἀνελεῖν αὐτὸν, καὶ φάσκειν ὑπὸ θεραπόντων ἀμύνασθαι, ἐς τε πίστιν τῆς ὑποκρίσεως τοὺς θεράποντας ἐξαίφνης· οὐ μὴν ἐλάνθανε δεύτερον ὅτι Βιγινικῷ τόδε μῶσος ἐργασάμενος περὶ ὕδωρ καὶ τὰ πολέμια λαμπρὸν, καὶ τῆς αἱρέσεως ἐγκρατῆ φίλον ἀπ' ἀρχῆς, καὶ ἐς αὐτὸν Γομπτῖον εὐεργέτην τε ὄντα Ισπείας γνόμενον, καὶ ἐκόντα ἐς ξυμβάσεις ἐς Σικελίαν· Μούρκος μὲν δὴ τεθνήκει· τὴν δ' ἀνὴν ὃν Γομπτῖον ἐς τὰς ἀφαλύσης ἐπιόντων, καὶ ὃν Μινόδωρον ἀφικομένων ἐς Φιλαρχίαν, ὡς οὐκ εὐνοίᾳ τῇ διαπόντου μᾶλλον, ἢ ὅπως αὐτὸς ἀρχοι στρατοῦ καὶ χώρας ἐνίστασθαι, ἐνδοιὰ ὁ Γομπτῖος ἐς τὴν Αἰναρίαν διέπλεε ναυσὶ πολλαῖς ἀρίστας ἐξήρεις λαμπρῶς ἐπιβεβηκὼς, καὶ Δικαιάρχαι μὲν οὕτω σοβαρῶς πρὸ ἐπλεύσει πρὸς ἑσπέραν, ἐφο-

ρώντων τὴν πολεμίων· ἅμα δὲ ἕῳ καταπηδήσαντων σφῶν ἐξ ὀλίγου διέστησαν ἐν τῇ θαλάσσῃ, σαλπίδος τοῖς σφετέροις ἐπιτρέψασθαι, καὶ ἀμφὶ τὴν δεκάτην ὥραν καταστρωμάτων, ὁ μὲν Καῖσαρ καὶ ὁ Ἀντώνιος πρῶτοι ἦλθον ἐς ὄψιν τοῖς τῆς γῆς πεπομφόσι, ὁ δὲ Πομπήιος καὶ ὁ Λίβων ἐς ὄψιν πελαγιώτεροι, ὀλίγου ῥεύματος αὐτοῖς διείργοντος μὴ κατιδεῖν ἀλλήλων ἀκριβῶς· ἐπεὶ δὲ ὁ μὲν Πομπήιος ὑπὸ καινωνίας τῆς ἀρχῆς ἦκεν ἔφερε δὲ καὶ Λεπίδου, οἱ δὲ ὡς καθοδον αὐτῷ δώσοντες μόνον, τότε μὲν ἐπ' οὐδενὶ ἔργῳ διεκρίθησαν, ἀμφὶ πομπαὶ δὲ συχναὶ τῶν φίλων ἦσαν ὑπὸ ποικίλας ἑκατέρων προσκλήσεως· ἤδη δὲ ὁ Πομπήιος τὴν προσηγορευμένων τε καὶ οἱ στρατιῶται, τοῖς μὲν δὸρυφόροις Γαΐου Καίσαρος φυλὴ ἄδολον, τοῖς δὲ λοιποῖς καθοδόν τε σύμμιγα, καὶ τῆς οὐσίας ἃς ἀπολωλεκεσαν ἐπιδόμενοι δὲ ἐς τὰς συμβάσεις ἐπό τε λιμοῦ καὶ ἐπὸ τοῦ δήμου, ἐς ὃ πέρατα μόλις ἐπεδίδοσαν, ὡς ὑπισχνούμενοι τῶν ἐφ' ἑαυτῶν, καὶ τοῖς προσηγορευμένοις αὐτοῖς τοιαῦτα ἐπιστέλλων, ἢ πίζοντες αὐτοῖς αὐτοὺς ἀγαπήσειν· οἱ δὲ ἐδέχοντο πάντα, ἐπεὶ καὶ Πομπήιον αὐτὸν ἐδεδοίκεσαν ἤδη ἀφ' ὁ Μούρκου μῖσος, καὶ προσιόντες τῷ Πομπήιῳ, συνήθεσαν πρεσκήλευσιν ὅτι ἐν πλοῖ ἐώθη καταβῆναι ὁ Πομπήιος, ὡς καὶ τὴν δεξιὰν προδόντων αὐτὸν ὧν προσμάχηται, ἢ δαμιὰ τὴ Μινόδωρος ὡς φρατηγικὸν ἐς μόνον βῶμον ἀνεκάλει. Μυκίας δὲ αὐτὸν τῆς μηδὸς ἐν Ἰουλίας τῆς γυναικὸς ἐναγυσῶν, αὖθις οἱ τῆς συνῆλθον ἐς ὃ ἀμφίκλυστον δὴ καὶ ἀρχαῖον χῶμα, προσορμουσῶν τῶν φυλακίδων νεῶν, καὶ συνέβησαν ὅτι ταῖς δικελεύεσθαι μὲν ὅτι πόλεμον αὐτοῖς ἢ κτῆ γένος ἢ κτῆ θαλάσσης, καὶ τοῖς ἐμπορείας ἀκωλύτους εἶναι πάντα δὲ, Πομπήιον δὲ τοῖς φρουρεῖς ἐξαγαγεῖν, ὅσαι κτῆ τὴν Ἰταλίαν εἰσὶ, καὶ μηκέτι ταῖς ἀποδιδράσκοντας οἰκέτας ὑποδέχεσθαι, μηδ' ἐφορμεῖν ναυσὶ τὴν ἀπὸ τὴν τῆς Ἰταλίας, ἀρχὴν δὲ Σαρδοῦς, ἢ Σικελίας, ἢ Κύρνου, ἢ ὅσων νήσων εἶχον ἐς τότε νήσων, ἐς ὅσον αἴρχοι ἑτῶν ἑτέρων Ἀντωνίος τε καὶ Καῖσαρ, πέμποντα Ῥωμαίοις ὅτι σὺν πολλοῦ τεταγμένον αὐτοῖς φέρειν σῖτον· ὅτι λοιδοῦν δὲ ἢ Πελοποντησον ὅτι ταῦτας ὑπαλῦσαι δὴ ἀπόντα δ' ὅρου κρίνοι τῶν φίλων, ἢ τῆς μεγίστης ἱερωσύνης ἐς τοὺς ἱερέας ἐπιφέρειν. καὶ ταῦτα μὲν ἔπ) Πομπήιῳ, καθοδον δὲ τοῖς ἔπ φθόροισι ὧν ὅτι φανοῦ, πλὴν εἴ τις ὅτι ᾧ φόνῳ Γαΐου Καίσαρος ἥφῳ ἢ κρίσει κατέγνωσαι, ἢ τῆς οὐσίας τοῖς μὴ δημίοις ὅσοι κτῆ φόβον ἔφθυσαν, ἢ ταῦτα ὅπτα αὐτοῖς σὺν βίας ἀπωλώλη, ὃ σύντελες ἀποδοθῆναι χρεὼν ὅτι πλοῦν, τοῖς δὲ προσηγορευμένοις μοῖραν τεταρτὴν· ἢ τῶν ἐστρατευμένων τῷ Πομπήιῳ τοὺς μὴ οἰκέτας ἐλευθέρους εἶναι, τοῖς δὲ ἐλευθέρους ὅτε παύσαιντο τῆς στρατείας ταῦτα δοθῆναι γέρα τοῖς ἐστρατευμένοις Καίσαρί τε ἢ Ἀντωνίῳ. ἐς ταῦτα συνέβησαν, ἢ ταῦτα ὡμοσαν καὶ ἐσπήναντο, ἢ ταῖς ἱεραῖς πρῴρηνοις φυλάσσειν ἔπεμψαν ἐς Ῥώμην. ἐξένιζον δὲ ἀλλήλους αὐτίκα προ τῆς τάξεως ἀφικνούμενοι, προῆγε μὲν ὅτι ἐξήεσις Γομπήιος προερμισμένης εἰς ὃ χῶμα, ταῖς δὲ ἑξῆς, Ἀντώνιός τε καὶ Καῖσαρ σκηνοποισάμενοι καὶ οἵδε ὅτι τῷ χώματος, προέφασιν μὲν ὡς ἅπαντες ὅτι αὐτῆς ἐστιῶντο, πάντα δὲ ἐς ἀσφάλειαν μὴ ποιῶν· οὐδὲ γὰρ οὐδὲ ὡς εἶχον ἀμυδρῶς, ἀλλ' αἰ τε πῆες αὐτοῖς πρῴρμουν, ἢ οἱ φύλακες προεφήκεσαν, ἢ οἱ προ ὃ δεῖπνον αὐτὸ ἀφανῶς εἶχον ὑποζωσμένα ξιφίδια. λέγεται δὲ Μινόδωρος, ἐστιωμένων ἐν τῇ νηὶ τῷ δυνάστῃ, πέμψαι Γομπήιῳ προσρέπων αὐτὸν ὅτι θέσθαι τοῖς δυνάσαι, ἢ πόσασθαι μὴ τῆς ἐς ὃν πατέρα καὶ τὸ ἀδελφὸν ἀμῦναι, ἀναλαβεῖν δὲ τὴν ἀρχὴν τὸ παρεῖναι δ' ὀξυπάτης ἀφορμῆς· ὅτι-

μνησθαι γὰρ αὐτὸς ὁ τοῖς ναυσὶν οὐ μηδένα ἀφεφυγεῖν· ὁ δ' ἀποκρίνασθαι τ' ἠξίους ἅμα καὶ τῆς χειρὸς ἀξίως, εἴ τε Μηνόδωρον ἐθέλοι ἐργάσασθαι ταῦτα χρεὼν ἐμοί· Μηνοδώρῳ γὰρ ἁρμόζειν ὑποτρέχειν, οὐ Πομπηίῳ. ὥρμησθαι δ' ὁ τὸν δεξιὸν τοῦ Γομπηίου γαμβρὸν, Λέβωνος οὔσης γαμετῆς; Μαρκέλλῳ τοῦ πρεσβυτέρου μὲν Αντωνίου, ἀδελφιδῷ δὲ Καίσαρος· ἀπέφηναν δ' ὑπατους εἰς τετραετὲς, Αντώνιον μὲν καὶ Λέβωνα πρῶτον, ἀποκαλισάντες ὁμοίως Αντωνίου ὃν ἂν βούλοιτο, ὅτι δ' ἐκείνοις Καίσαρά τε καὶ Γομπήιον, εἶτα Ἀνιόβαρβον καὶ Σόσσιον, εἶτ' αὖθις Αντώνιόν τε καὶ Καίσαρα, τέλος δὲ τότε μόνους ἀποδεδόσθαι, καὶ ζημιοῦσθαι τότε καὶ ἀποδοῦναι τοῦ δήμου τὴν πολιτείαν. ταῦτα μὲν ἔπραξαν, καὶ διεχρίνοντες ἀλλήλων, ὁ μὲν ἐς Σικελίαν ἔπλει, Καῖσαρ δὲ καὶ Αντώνιος ὥδευον ἐς Ρώμην· πυθόμενοι δὲ ἥ τε Γόλις καὶ Ἰταλία, ἐπαγωνίζον αὐτίκα ἅπαντες ὡς ὅτι εἰρήνη, πολέμου τε ἀπαλλαγῆτε ὅτι χωρίου, καὶ ξεναγήσεως ὑφ' ἡμῶν, καὶ φόρων ὕβρεως, καὶ λεηλασίας πεδίων, καὶ γεωργίας ἀργίας, ὑπὸ ἀπόπτα δὲ ὅ λιμοῦ πιέσαντος αὐτοὺς ἐς ἔσχατον· ὥστε προδιδόασιν αὐτοῖς, οἷα σωτῆρσιν, ἐλήγοντο θυσίαι, καὶ ὁ Ἀσκὸς ἔμελλεν ἀποδέξασθαι πρεσφανῶς, εἰ μὴ νικητὴς ἐκκλίνοντες ὁ Φορτικὸν, ἔλαθον ἐς τὴν Ρώμην ἐπελθόντες. μόνοι δὲ ἤχθοντο, ὅσοι τὰ τῆς ὑβρεως μόνον σφῶν Γομπηίῳ χρεῖα κεκληρουχήκεσαν, ἡγούμενοι σφίσι τοὺς γεωμόρους, ἀδικηλάκτους ἐχθροὺς παρεικήσειν, καὶ εἴ ποτε δυνηθεῖεν, ὅτι δώσεσθαι. οἱ δ' ἀμφὶ τὸν Γομπήιον φυγάδες αὐτίκα χρεὼν ὀλίγων οἱ πλείους τὸ τῆς Διανομαρχίας ὃν Γομπήιον ἀπασασάμενοι, κατέπλεον ἐς τὴν Ρώμην, καὶ ἑτέρα τῶν πλήθους μὲν ἡδονὴ, καὶ δοαὶ ποικίλαι (δοῶν δὲ οὔτως ὑπεφανῶς οὐκ ἀέλπτου πρεσεσώσμενοι. ὅτι δὲ δύσις ὁ μὲν Καῖσαρ ἐς τὴν Κελτικὴν ἐξώρμα πρεσαποβήλου, ὁ δὲ Αντώνιος ὅτι ὃν πόλεμον τὸν Παρθυαῖον, καὶ αὐτοῦ τῆς βουλῆς ψηφισαμένης εἶ) κύρια ὅσα ἔπρεσξέ τε καὶ πρεσέξεσιν, αὖθις στρατηγοὺς πέμπαχῆ πρεσέπεμπε, καὶ τ' ἄλλα ὡς ἐπιτοὴ πόλιν διεκόσμει. εἶτα δὲ ποι καὶ βασιλέας οὓς δοκιμάσειεν, ὅτι Φόρυγας ἄρα πεπαγμένους, Πόντου μὲν Δαρεῖον ὃν Φαρνάκους ὃ Μιθριδάτου, Ἰδουμαίων δὲ καὶ Σαμαρέων, Ηρώδην, Αμμώνιόν δὲ Πισιδῶν, καὶ Πελέσσατα μέρεσι Κιλικίας, καὶ ἑτέρους ἐς ἕτερα ἔθνη· ὃν δὲ στρατὸν ὅσον ἔμελλεν αὐτοῦ συλλέγεσθαι πρεσιοισάσης τε βουλόμενος καὶ γυμνάσας, τοὺς μὲν αὐτῶν ὅτι Παρθυαίοις ἔπεμπεν, Ιλλυσικὸν ἔθνος, Επιδάμνῳ πρόσοικον, πρεσθυμοτάτους ὁμοφύλους Βρούτῳ, τοὺς δ' ὅτι Δαρδανέας, ἕτερον Ιλλυσιῶν ὄχλον, αἰεὶ Μακεδονίαν ὑπηρέποντας, τοὺς δ' ὁ Ηπείρῳ μόνῃ ἐκέλευεν, ὡς δὴ ὁ κύκλῳ πόλεσι ἔχοι, μόνων αὐτὸς ὁ Αθηναίους χρεμάσων. ἔπεμπε δὲ καὶ Φόρνιον ἐς Λιβύην, ἔχοντα Σεξτίῳ τέλη τέσσαρα· ἄξοντα ὅτι Παρθυαίους· οὐ γὰρ πω πίπτυστο αὐτῷ Λέπιδον ἀφηρῆσθαι Σεξτίου. ταῦτα διεφήμιζον, ἐχείμαζεν ὁ τοῖς Αθηναίοις μὴ τῆς Οκταουίας, καθὰ καὶ ὁ Αλεξανδρεὺς μὴ τῆς Κλεοπάτρας, ἔχων μόνον ὁκτὼ τῶν στρατοπέδων ὅπερ τι λόφωμα ἐφορᾶν μόνα, ἀφέλκων δὲ ἰδιωτικὴν αὖθις ἐξ ἠγεμονίας καὶ χῆμα τετράγωνον ἔχων, καὶ ἀποδήμων Αθηναῖον, καὶ ὥρας ἠρεμούσας, ἐξοδεύετο ἴσον ὁμοίως ἀεὶ σπουδαίοις αὐτοῦ σὺν δύο φίλοις καὶ ζωὴ ἀκολουθοῦσι δύο ἐς διδασκάλων Δαφτεύσας ἢ ἀκροάσις, καὶ ὁ δεῖπνον ἢν Ελληνικὸν, καὶ μόνον Ελλήνων ἡ χμασία, πομπηΐδος τινὸς σὺν γυμνασίᾳ μὴ τῆς Οκταουίας· πολὺς γὰρ ἐς τὴν δὲ ἐρρύη, ἔσχυς ὢν ἐς ἔρωτας γυναικῶν. λήγοντος δὲ τοῦ χμῶνος, ὥσπερ ἑτέρῳ χμερινῷ ἤντε ἐαθὴς αὖθις, καὶ μὴ τῆς ἐαθῆτος ἡ ὁ-

ψις ἐπηλλάσσετο, καὶ πλῆθος ἰσῶ ἀμφὶ ταῖς δύσεσιν αὐτίκα σημείων τε καὶ ἠχημάτων καὶ δεινοφόρων, ὃ φόβου πάμπαν μεστὰ καὶ κατὰ πλῆξεως, προσδεῖσαί τ' ἐσεδίχοντο, αἵ τέως ἠρέμουν κεκελευσμέναι, καὶ δίκην διεκρίνοντο, ἢ πῆες καὶ θείλκετο, καὶ ἡ σφῶν πᾶσα στρατιὴ πᾶσα συνεκυδοιάνει. ὃ Αντώνιος μὲν ἀμφὶ ταῦτα ἦν. Καίσαρι δὲ καὶ Γομφίῳ διελυθησάν αἱ ἡγεμόναι σπονδαί, ἧς μὲν αἰτίας ὡς ἐπικρεῖτο ἑτέρωσε, αἱ δὲ ἐς ὃ φανερὸν ὑπὸ τῶν Καίσαρος ὐκ ἐφερέμεναι, αἱδὲ ἦσαν· Πέλοπόννησον Αντώνιος μὲν ἐδίδου Γομφίῳ, κελεύων ὅσα ἔτι ὤφελον αὐτῷ Πελοποννήσιοι δοῦπα, ἢ αὐτὸν μὲν δεξάμενον ἀποδώσειν, πρὸς λαβόντα, ἢ πρεσβεῖαν πέμψαι τὴν προῖξιν αὐτῶν· ὁ δὲ ὐκ ἐδίχετο μὴ ὅτι τοῖς δὲ τὴν χώρην, ἡγεμόνας αὐτῷ συνέπεμπον τοῖς ἐφλήμασι δεδοίκοτες· χαλεπαίνων δὲ ὡς ὁ Καῖσαρ ἔλεγεν, εἴτε ὅτι τοῦτο, εἴτε καὶ γνώμην ἄπιστον, εἴθ' ὑπὸ ζήλου τῶν ἑτέρων μεγάλους γραπτὰς ἐχόντων, εἴτε Μιλωνιανοῦ διαρπάζοντος αὐτὸν λόχας μᾶλλον, ἢ βεβαίους σπονδὰς εἶναι νομίζων, ταῦς δηλαδὴ ἐποιεῖτο, καὶ ἑρέσας συνέλεγε, ὃ τῷ γραπτῷ ποτὲ ἐδόκει μηχάρησε, χρεῶν πάντως οὕνεκα πρὸς σπουδάζεσθαι, λησταί τε αὖθις ἀφανῆ τὴν θάλασσαν ἐποίουν, καὶ μικρὸν ἢ οὐδὲν ἄκος τοῦ λιμοῦ γεγόνατο Ῥωμαίοις· ὥστε ἐδόκουν ὐκ ἀπαλλαγὴν τῶν κακῶν, ἀλλ' ὑπόληψιν τοῦ πορίσαι τυφόντες καὶ σπονδὰς γεγονέναι. καὶ ὁ Καῖσαρ τινα λῃστῶν συλλαβὼν ἐβασάνιζεν, οἱ Πομπηΐου σφᾶς ἔλεγον ὑπεπέμφθαι, καὶ ταῦτα ὁ Καῖσαρ τῷ δήμῳ προσέφερε, καὶ ἐπέστελλεν αὐτῷ Γομφίῳ· ὁ δὲ ἀπελογεῖτο μὴ ἐπὶ τούτων, λῃστεικὰ δὲ Πελοποννήσου χάρη. ὅσοι δὲ τῶν ὑπατικῶν ἦσαν ἔτι παρὰ τῷ Γομφίῳ, ὁρῶντες αὐτὸν αἰεὶ πειθόμενον τοῖς ἀπελθυλίοις, διέφθειραν ἑνίους τῶν ἀπελθυλίων, εἴτε ἀπὸ σφῶν αὐτῶν, εἴτε ἐς χάρη Καίσαρος ἐξοπαιφθὲν ὅτι Μιλωνιανῷ Καίσαρι, ὡς ἔτι ἄρχοντι τὸν δεκαπόστιλον· οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ φθόνῳ τῆς Μιλωνιανοῦ δυνάμεως ἐκπεπτωκότες ἐποίουν· καὶ Πομπηΐου μὲν ἐς ἀλλοτρίωσιν ἐπήγετο τὸν Μιλωνιανοῦ. τῶν δ' αὐτῶν ἡμερῶν Φιλαδέλφος ὁ Καίσαρος ἀπελύετο πρὸς τὸν Μιλωνιανοῦ διέπλυσε σίτου κομιδῆς οὕνεκα, καὶ Μικυλίων ὁ πιστότατος Μιλωνιανοῦ πρὸς Καίσαρα πρὸ αὐτομολίας τοῦ Μιλωνιανοῦ ὑπεχρέωτο δὲ εἰς χεῖρας Σαρδὼ καὶ Κύρνον, καὶ τεῖα πλὴν σφετέρου, καὶ φίλων πλῆθος ἕτερον· καὶ τόδε ἔργον εἴτε Φιλαδέλφου, εἴτε ἐς Μιλωνιανοῦ πρὸς Γομφίου ἐβουλεύσατο, ὁ Καῖσαρ ὐκ οἶδε μὲν, ἐδίξατο δ' ὅμως, ἡγεμόνας ἔργα τὴν εἰρήνην λελύσθαι· καὶ Αντώνιος ἐξ Αθηνῶν ἐς Βρεντέσιον ἐς ἡμέρας ῥητὰς πρεσβευτὰς, συμβουλεύσοντας αὐτῷ περὶ τοῦ τε πολέμου, καὶ τῆς ὑπὲρ τῶν Κελτικῶν καὶ πρὸς σπουδῆς ἥκοντας ἐς Βρεντέσιον, καὶ ἐς Δικαιαρχίαν ἐξέπεμπεν, ὡς ἑκατέρωθεν ὑπὸ πλοῦ πλοῦς τῇ Σικελίᾳ, ἰὼ Αντωνίῳ σπουδῇ. ὁ δὲ ἦλθε μὲν ἐς τὴν τεταγμένην ἡμέραν σὺν ὀλίγοις, Καίσαρα δὲ οὐχ εὗρεν, οὐ περιέμενεν, εἴτε τὴν γνώμην τοῦ πολέμου μεμφόμενος ὡς πρὸς σπουδάς οὖσαν, εἴτε τὴν Καίσαρος πρὸς σπουδὴν ἰδὼν πολλὴν οὖσαν (οὐ γὰρ ποτε αὖθις ἐπαύσω φόβων ἢ τῆς μοναρχίας ὑπεθυμία) εἴτε τι σημεῖον δηλοσάμενος· τὴν γὰρ περιχειμενομένων αὐτοῦ τῇ σκιῇ, πρὸς θηρίου εὑρέθη τις δεδαπανημένος μόνου θ' ὕστερον, καθαρὰν ἐς ὑπόδειξιν δεδαπανημένου, οὔτε τι βοῶσας, οὔτε πῆος τοῦ σὺν αναπαυομένων ἠθημένου· καὶ λύκον ἔλεγον οἱ Βρεντέσιοι πρὸς ἕω φασὶν αἱ σκιῶν μήκιστον ὐκ ὄντα· ἔγραφέ γε μὲν ὁ Καίσαρ μὴ λύειν τὰ συγκείμενα, καὶ ἐπέστελλε Μιλωνιανῷ ἀπάγειν, ὡς ἐαυτῷ σπεύδοντι γεγόνατο γὰρ Γομφίου Μάγνου· τὸ δὲ ὑπὲρ Μάγνου πρεσβεύσαι ὁ Αντώνιος ἐώκατο νόμῳ τι

παρασκευήν ὡς πολεμίᾳ. ὁ δὴ Καῖσαρ ἐπιμῖξαι ἐς Σαρδόνα ἐκ Κύρνου τὰς πρὸ αὐτοῦ ἀναπλησθείσας ὑπὸ Μισόδωρος συνεχείσεν, ἐκκρατύσειε δὴ τὰ τῶν Ἰταλίας φρουρίοις πολλοῖς, μὴ αὖθις αὐτὰ ὁ Πομπήιος ὑποσπάσαιτο, ζημίας δὲ ἕτερος ὁ Ῥώμιος καὶ ὁ Ραβίριος παρασκάπτουσι γίγνεσθαι, ἐκ κράτους πολιὸν ἐκ τῆς Ἰλλυρίδος μετεπέμποντο, Μισόδωρόν τε ζῶντα, ζῶντάς τε αὖθις ἀπέφηνεν ὀξὺς ἀπελθόντος, καὶ ὧν αὐτὸς ἡγεμὼν ἐπέτρεπεν ἡγεῖσθαι, ὑποστρατηγοῦντα τῷ ναυάρχῳ Καλουϊσίῳ. ταῦτα μὲν δὴ καθίσταντο ὁ Καῖσαρ, καὶ παρασκευὴν ἔτι πλείονα συναγαγών, ἐξεφάνδανε, καὶ ὃν Αντώνιον οὐ παρεμένοντα ἐμέμφετο· πλοῦν δ' οὐσθμὸν ἤδη παρασκευὴν ἐκέλευε Κορνιφίκιον ἐκ Ραβένης μεταγαγεῖν ἐς Τάρεντα, Κορνιφικίῳ μὲν δὴ χιλίους παρεπλέοντι ὑπηγήσεται, καὶ μίαν τῶν νεῶν ἡ ναυαρχὶς ἡ γλαυκὴ Καίσαρι διεφθάρη, καὶ ἔδοξε τῶν ἐς τὰ μήκιστα σημῆναι· ὑπὸ πολλοῦσης δὲ ἀστασίας ἔτι, ὡς παρασκάπτουσι ὁ πόλεμος ὅδε γίγνοιτο, πλοῦν ἀστάσιον ὁ Καῖσαρ ἐκλύων, ἐπέστειλε τῇ πόλει, καὶ ὃν ζῶντα αὐτὸς ἐδίδασκεν, ὅτι τὰς ἀστασίας ὁ Γναῖος ληστὰς πλοῦν θαλάσσης ἀναλύσῃ, καὶ τῶν οἱ ληστὰ κατέπαυσεν αὐτὸν, κατέπαυσε δὲ καὶ Μισόδωρος πλοῦν ὅλεθρον γνώμῃ, μᾶλλον δὲ καὶ Αντώνιος, καὶ ἅμα τῶν Γελλοπόντιοι οὐ δεῖν. ὡς δὲ αὐτὸς τὰ ἐν χερσὶ ἔπιμα γεγένητο, ἐπέπλει τῇ Σικελίᾳ, αὐτὸς μὲν ἐκ Τάρεντος, Καλουΐσιος δὲ Σαβῖνος καὶ Μισόδωρος ἀπὸ Τυρρηνίας, ἀφικνεῖτο δὲ καὶ ὁ πεζὸν ἐς Ῥήγιον, ἀφ' οὗ ἀστασίας ἐπαχύνετο ἄπορα. ὁ δὲ Γναῖος τῆς μὲν αὐτομολίας τῶν Μισοδώρου, ὑπεπλέοντος ἤδη Καίσαρος, ἠθέτει, πρὸς δὲ ὃν ἑκατέρωθεν ὑπέπλουν, αὐτὸς μὲν ὑπέμενεν ἐν Μεσσήνῃ ὃν Καίσαρα, Καλουΐσιον δὲ καὶ Μισοδώρου ὃν ἔβλεπον τὸν Μισοδώρου μᾶλλον τῶν ἐλευθέρων ἑαυτοῦ Μενεκράτη παρασκάπτουσιν ἀπορτᾶν ὑπὸ σφῶν πολλοῦ· ὅδε δὲν ὁ Μενεκράτης ὑπεφάνετο τοῖς πολεμίοις πρὸ δείλαιον ἑαυτὸν πυλαίους, καὶ οἱ μὲν ἐς ὃν κόλπον ὃν ἐπὶ Κύμης συνέφυγον, καὶ πλοῦν νύκτα ἀνεπαύοντο, ὁ Μενεκράτης ἐς Αἰναρίαν πρῶ ἦλθεν, ἡσυχίᾳ δὲ ἀρχομένου, οἱ μὲν ὃν κόλπον ἐν χερῶ παρὰ πλοῦν μιμνησθῆ σύλλω πρέπλεον, ἵνα μὴ αὐτὸν διεκπλέοιεν οἱ πολέμιοι· ὁ δὲ Μενεκράτης αὖθις αὖθις ὑπεφάνετό τε, καὶ θύνις ἐπλησίαζεν ἐπὶ τὸ ῥώμης καὶ τὰ χοῖρος, ὁρᾷν δὲ ἐκ ἀναγκαίους ἐς ὃ πέλαγος ἐόντι μίᾳ ἔχων, ἐς πλοῦν ἐλχείμασιν ἐξεώθη· οἱ δὲ ἐξώκελλόν τε ὁμοῦ καὶ τὰς ἐμβολὰς ἀπεμάχοντο· ἐν δὲ τοῖς μὲν ἐς ὃ πέλαγος ἀναχώρησίς τε καὶ ἐφόρμησις ὅτι βούλοιντο, ἐν σκαφοῖν ἑτέρων ἄλλαγὴ παρὰ μέρος, οἱ δὲ ἔκαμνον ἔκ τε τῶν πεζῶν ἐφ' ἃς ἐπώκελλον, καὶ ὑπὸ τῆς ἀκινησίας τῶν νεῶν· πεζομαχεῖν γὰρ παρὰ ναυμαχοῦντας ἐώκεσαν, οὔτε ἐκκλίνειν οὔτε διώκειν ἔχοντες. ἐν δὲ τούτῳ Μισόδωρος καὶ Μενεκράτης καθορῶσιν ἀλλήλους, καὶ ὃν δὴ πόνον ἀφέντες, αὐτίκα μετ' ὀργῆς καὶ βοῆς ἀλλήλοις ἐπέπλεον, ἐν τῷ δὲ τ' ἴκνιον καὶ ὁ κεφάλαιον τοῦ πολέμου πυθόμενοι, ἐν ᾧ ἦς αὐτὸ κρατήσειν ἔμελλεν· αἱ μὲν δὴ νῆες ἀλλήλαις ὑπὸ ῥύμης ἐνέπεσον καὶ συνέτριβον, ἡ μὲν, ὃν ἔμβολον τῆς Μισοδώρου νεώς, ἡ δὲ ὃν ταρσὸν τῆς Μενεκράτους· ἐπεὶ δὲ αὐταῖς ἑκατέρωθεν χεῖρες ἐπιβλήθησαν σιδηραῖ, τῷ μὲν νεῶν ὑπὸν ἔτι ὃ ἔργον ἦν συνεστηκέναι ἑκατέρους, οἱ δὲ ἄνδρες ὥσαφ' ἐν γῇ, πόνου καὶ ἀρετῆς ὑπὸν ἀπέλιπον· ἀκίνητά τε γὰρ ἦν ἀμφότερα, καὶ λίθοι ἐκ τοξεύματα ἐπ' ἀμήλους, καὶ ὅτι ἐκ ναῦς καταῤῥάκτας ἐῤῥίπτουν ἐς ὃ ὑπιέναι δι' αὐτῶν, ὑψηλοτέρας δὴ οὖσης τῆς Μισοδώρου νεώς, οἵ τε καταῤῥάκται τοῖς πολεμίοις ἦσαν βαθύτερόν τε ἐσιὸν καὶ τὰ κελεύσματα ὡς ἀφ' ὑψηλοῦ διαφορώτερα. τε-

ἀπειώτων ἡ ἤδη πολλῶν καὶ τῶν ὑποπλοίων καταπεπωμένων, ὁ μὲν Μιλήσιος ὁ Ἑλευθὼ δι βραχίονα ἐπεπήδη, καὶ ὁ Ἑλεὺς ἐξηρέθη, ὁ δὲ Μενεκράτης δι μηρῷ ἀνέντι πολυλλώχινι Ἰβηρικῷ ὀλοσιδήρῳ, καὶ οὐκ ἰὼ ἐξελθὼν αὐτὸ σπεύσῃ ἐπιζῆ. ἀλγεινὸς οὖν ὁ Μενεκράτης ἐς μάχην ἠμύνετο, ἐπέμενε καὶ ὡς ἐς ἡμᾶς ἐποιεῖτο, μέχρι λαμβανομένης τῆς νεὼς, ἐς δι βυθὸν ὃ πλαίσιον ἑαυτὸν ἔρριψε, καὶ τινὰ μὲν ναῦν ὁ Μιλήσιος ἀνέδυσατο, καὶ ἐς τὴν γῆν ἀπέπλευσεν, οὐδὲ ἐπὶ θρᾴᾳ οὐδ' ἐκεῖνος δειλανέμενος· καὶ ὃ μὲν λαιὸν τῆς ναυμαχίας εἶπεν ἐπεφοβήθη· οὐκ ἦ τὸ δεξιοῦ Καλουΐσιος μᾶλλον ἐλαφρίων ἐς ὃ λαιὸν, ἀπετέμνετο ἕνας τῶν Μενεκράτους νεῶν, καὶ οὐκ φυγούσας ἐς ὃ πέλαγος ἐδίωκε· Δημοχάρης δ' ὁ τοῦ Μενεκράτους στρατηγὸς τὰς λοιπὰς ὧν Καλουΐσιου συμπεσὼν, τὰς μὲν ἐς φυγὴν ἔτρεπτο, τὰς δὲ ἐς πέτρας συνήραξε, καὶ τῶν ἀνδρῶν ἐξαλεμένων, οἱ ἐπίμαχοι τὰ σκάφη, μέχρι Καλουΐσιος ἐκ τῆς διώξεως ἐπαυσεν, τάς τε φυγούσας τῶν ἰδίων ἐπανήγαγε, καὶ τὰς ἐμπεπαγμένας ἐκώλυσε, καὶ νυκτὸς ὑπολαβούσης, νηλίσαντο πάντες οἴδα καὶ τῆς ἐπιούσης. ἡ μὲν δὴ ναυμαχία ἐς τοῦτο ἐτελεύτα, καὶ ἐπηύξησε τὰ Πομπηίου μᾶλλον. Δημοχάρης δὲ βαρυθυμῶν ὅτι ὧν θανάτῳ Μενεκράτης, ὡς ὅτι ἤδη μεγίστῃ (δυοῖν δοῖν ἦσαν μάλιστα τῷ Πομπηίῳ θαλάσσης ἐργάται Μενεκράτης τε καὶ Μιλήσιος) ἅπαντα μεθεὶς, οὐκ Κέρκυραν ἐς Σικελίαν ἔπλει, κατὰ σφᾶς οὐ ὃ Μενεκράτης σῶμα, καὶ ναῦν μίαν, ἀλλὰ τὸν στόλον ὅλον ἀπεβαλών. ὁ δὲ Καλουΐσιος, ἕως μὲν ὅτι πλυσιεῖσθαι δι Δημοχάρην ἐπεσεδόκα, πρὸ ἐλιμένει οἴδα σφᾶς ὥρμισο, ναυμαχεῖν οὐ δυνάμενος· αἴ τε γὰρ κεράτιγες τῶν νεῶν αὐτῷ διωλώλεσθαι, καὶ αἱ ἕτεραι πρὸς ναυμαχίαν εἶχον ἀχρείως· ἐπεὶ δὲ ἔμαθεν οἰχόμενον ἐς Σικελίαν, ἐπεσκεύαζε τὰς ναῦς καὶ πρὸ ἐπλεῖ τὸν γῆν ἐς κόλπους ἐξελίσσων. ὁ δὲ Καῖσαρ οὐκ μὲν Τάραντος ἐς Ῥήγιον ἐπέπλευσε ναυσὶ πολλαῖς καὶ στρατῷ πολλῷ, καὶ Πομπηίου ὅτι Μεσσήνην κατειλήφει, ναῦς ἔχοντα πεντεκαίδεκα μόνας· ὥστε αὐτῷ πρὸ ἤνοιαν οἱ φίλοι, ὡς ὁ καιρῷ μάλιστα ὅτι θέσθαι τῷ Πομπηίῳ μὴ ἔσοιτο ὅτι τόλμου, ναῦς ἔχοντι ὀλίγας, μέχρι ὃ λοιπὸν ἐκείνῳ ναυτικὸν οὐ παρεσῖν· ὁ δ' οὐκ ἐπείθετο, Καλουΐσιον δὲ μόνον, καὶ λέγων οὐκ ἄξιον εἶ ὁρίζοντα δοῦναι, σύμμαχον ἀνδρὸς στρατιὰν δεχόμενον· ὡς δὲ Δημοχάρης ἐς Μεσσήνην κατέπλευσεν, ὁ μὲν Πομπήιος αὐτός τε Δημοχάρῃ, καὶ Ἀπολλοφάνει καὶ Τίτῳ ἀπελθοῦσι ναυάρχοις ἀπέφηνε δοῦναι Μιλησίοις καὶ Μενεκράτους· ὁ δὲ Καῖσαρ τὴν συμβεβηκότων ἀμφὶ τῇ Κύμῃ πυθόμενος, ἐξέπλει ὅτι πορθμὸν ὑπαντήσων τῷ Καλουΐσίῳ, ἀμύσεσθαι δὴ αὐτῷ τὸ πρᾶγμα ὃ πλέον, καὶ Στυλίδα ἤδη παρὰ πλέοντι, καὶ ἐς ὃ Σκύλαιον ὑπεκπίμπλοντι, οὐκ ἔφθασεν ὁ Πομπήιος, ἐξήκοντα τὰ ὑπάτων, καὶ τὰς πρώτους ἐδίωκε, καὶ πάσας ἐνέβαλε, καὶ ἐς μάχην προὐκαλεῖτο· αἱ δὲ καὶ σὺν ὀχλούμεναι, ἐς μὲν ναυαρχίαν οὐκ ἐπέστρεφον, Καίσαρος οὐκ ἐόντος, εἴτε διὰ σπουδῆς ὃ σφίσιν ναυμαχεῖν, εἴτε ὑπὸ μόνοις οἷς ἀπ' ἀρχῆς διηγώνιτο μὴ ναυμαχεῖν δίχα τοῦ Καλουΐσιου· γνώμην ἦ αὐτὰ τὰ τε πρὸς γῆν ὑποχώρησιν ἅπασαν, καὶ ἐπ' ἀσκυρὰν ἐσάλπιον, καὶ κατὰ πρόσωπον ἀπὸ μάχοντο τοῖς ὑπαντίοις· Δημοχάρης δ' ὑπισπόμενος δύο ναῦς πρὸς ἑκάστῃ, ἐβόρυβοιν τὰ ἤδη πρός τε τὰς πέτρας ὑραιόμενοι καὶ πρὸς ἀλλήλους, θαλάσσης τε ὑπεπίμπλαντο, καὶ διεφθείροντο μὴ ἀρχίας, καὶ αἰδοῖ, ὥσπερ αἱ πρὸ Κύμῃ, ὁρμισθεῖσαί τε καὶ ἐμβοηθήσασαι πρὸς ἐχθρὰν ὑπιπλεόντων καὶ διαχωρισθέντων ἔμελλον· ἐπεὶ ὑπὸ τὸ

καὶὴ γ' ἀπώλετο. ὁ μὲ δὴ Καῖσαρ ἐξήλασε τῆς νεὼς ἐπὶ τὰς πύλας, ἢ τοὺς ἐκείνοθεν ἐκ τῆς θαλάττης ἀμελέμβανε, ἢ ἐς ὄρος ἄνω πρὸ ἔπεμπε. Κορυφίκιος δὲ ἢ ὅσοι ἀμφὶ αὐτὸν ἐρατηγοὶ ἦσαν αὐτὸν, ὡς ἐκάλεσάν τε ἀλλήλους, ἄνδρα στρατήγημα ἀπέρριψαν τὰ αἰκύρεια, καὶ ἀνήξησαν ἐπὶ τοὺς πολεμίους, ὡς δέον τὸ ἀφανίζειν παθεῖν μᾶλλον, ἢ ἑστῶτας ἀμαχεὶ τοῖς ἐπιχειροῦσι στρατιώτας, τόλμη τε ἀξιόλογον στῆναι. ὁ Κορυφίκιος τὴν ναυαρχίδα τὴν Δημοχάρους κατέσχε καὶ εἶλε, καὶ Δημοχάρης μὲν εἰς ἑτέραν ἐξήλατο· ὁποῖόν τι ἢ ὄντες τὴν πόνου καὶ τὴν φόβου, ἐπιφαίνοντο ἐκ πόντου στρατιῶται ἤδη Καλυδίσιός τε καὶ Μιλύδριος, καὶ αὖθις οἱ μὲν τὴν Καίσαρος οὐχ ἑώρων, οὔτε ἀπὸ γῆς οὔτε ἐκ θαλάσσης, πλανητότεροι δ' ὄντες οἱ τὴν Πομπήιου κατεῖδον, καὶ ἰδόντες ἀνεχώρησαν· συνεσκόπαζε γὰρ ἤδη, καὶ κεκμηκότι ἀκμῆτες οὐκ ἐθάρρουν συμπλέκεσθαι. τοῦτο μὲν δὴ συγκύρημα τοῖς ὑπολοίποις ἐκ τοῦ τύχης ἀγαθοῦ χρήσιμον ὑπῆγέτο· νυκτὸς δὲ ὑπιλαβούσης, οἱ μὲν ἐκ τῶν νεῶν ἐκπεσόντες, ἐς τὰ ὄρη συνέφυγον, καὶ πυρὰ πολλὰ ἔκαιον, σύμβολα τοῖς ἔπ' οὖσιν ἐν τῇ θαλάσσῃ, καὶ διευκτέρθυον οὕτως ἄσιτοι τε ἀληρέπαλτοι καὶ πάντων ἐνδεᾶς, καὶ αὖθις ὁ Καῖσαρ ὁμοίως ἔχων, πρεκάλεσε διὰ τῶν ἑωθινῶν ἐς τὸν ἔω κακοπαθῆσαι. θαλαττοστρωμῶν δὲ αὖτ' ἐπὶ τοῦτο Καλυδίσιος μὲν οὐδὲν ὡς ἐνεγκάσκετο στρατοπλέων, ἐνδὲ ἀπὸ τῆς νεὼς ἀχρήστου ἐγίγνετο ἀφελευμένῳ ὑπὸ τὰ ναυάγια, ὑπὸ δὲ ἑτέρου δαίμονος ἀγαθοῦ ὃ περισκαιδέκατον τέλος ἐπλησίαζε δὴ τῇ ὥρᾳ, καὶ ἐπὶ τὴ κακοῦ πυθόμενοι, οἱ κλημακοὶ τῷ πυρὶ τῆς ὁδοῦ τεκμαιρόμενοι διέβαινον, καὶ καταλαβόντες ὃν ἀνεκρότησαν σφᾶς καὶ τοὺς συμφυγόντας, ὧδε ἔχοντας κακῶν καὶ ἔρημον ἀπειρίας, ἐληρέπαλτον ἀνδρῶν ἀνδρῶν δηλαβόντες, οἱ δὲ ταξίαρχοι ὃν ἀνεκρότησαν ἐς ἀνδρεῖδιον σκιωλὸν ἐσαγαγόντες, ἐνδιὸς τὴν οἰκετῶν αὐτῷ ἤρεσκε τύραν πρόντων, ὡς ὁ νυκτὶ καὶ ὑσῷδι ταρσὸν διερριμμένων· ἐπεπίμπλας δ' ἀνὴρ πάντα τοὺς ἐξαλλήλουτας ὅτι ἔρξοιτο, πεισθέντες καὶ Καλυδίσιοι συνὰ ταῖς στρατόλοις καταπλέοντα, καὶ ὡς ὑπὸ δύο χρησοῖς καὶ ἀδοκήτοις ἀνεπαύετο. ἅμα δ' ἡμέρᾳ τῇ θαλάσσῃ ἐφορᾷ, ἐπᾶτο ναῦς ἐμπεφρασμένας τε καὶ ἡμιφλέκτους ἔτι καὶ ἡμικαύστους, ἀνδρᾶς τε λελυμένας, ἱστίων τε ὁμοῦ καὶ πηδαλίων καὶ σκευῶν ἔμπλεων ὃ πέλαγος, καὶ τῶν ἔτι ἐφλεγμένων τὰ πολλὰ πεπτηκότα· στρατοπάμενος δῶν ὁ Καλυδίσιος τόλμῃ, ἐπεσκύαζε τὰ ἐπίγνατα τῶν σκαφῶν πλαγιάσας, ἠρεμοιώτων καὶ τῶν πολεμίων, εἴτε δι' Καλυδίσιοι, εἴτε αὖθις ἀναγκαίοις ὑπηθάζ διεγνωκότων. ὧδε δ' ἐχόντων ἑκατέρων ἐκ μέσης ἡμέρας ἰόντος ἐμπεσὼν ἤγρε κῦμα βίαιον ὁ ῥοιδῷ καὶ στενῷ χωρίῳ. Πομπήιος μὲν δῶν ὁ Μεσσήνη λιμένων ὅδον ἔδωκεν, αἱ δὲ τῆς Καίσαρος νῆες αὖθις πρὸς ἀκτὴν ἀκτὴν καὶ δύσορμοι ἀσκατόμεναι, πᾶς τε πόρας καὶ ἀλλήλας ἐπιφέροντο, ἐνδὲ τῶν πλημμόντων σφίσιν ὥστε διακρατεῖν ὁ τελῶν ὄντων. Μιλύδριος μὲν δῶν ἀρχόμενον ὃ δήιον ῥᾳδίως πλεονάσαν, ἐς ὃ πελαγιώτερον ἀνήχθη, καὶ ἐπ' ἀζυροῦ διεσάλευεν, ἀσθενέστερον ἢ ἔχων ὃ κῦμα ἀφ' ὑ βυθοῦ, εἰρεσίᾳ ὅμως καὶ τοῖς πόδι σύστασι καρτερῷ μὲν ἀνθέφεσθαι, καὶ ἵνας αὐτὸν ἐμμησιῶτο ἕτερον· ὃ δὲ λοιπὸν πλῆθος οἰόμενοι ταχέως ὃ πνεῦμα ἐνδώσειν ὡς ὁ ἔαρι, τοῖς ναῦς ἑκατέρωθεν ἀξυρᾳ ἔκ τι τῆς πελάγους καὶ ἀπὸ τῆς γῆς διεκρύπτων, καὶ κυντῶς ἐξεώθουν ἀπ' ἀλλήλων· πραχυτέρου δὲ τοῦ πνεύματος γιγομένου, συνεκέχυτο πάντα, καὶ συνετέθοντο αἱ νῆες τοῖς αἰκύρεσι ἐπιρρηγνύουσαι, καὶ ἐς τὸν γλῶ ἐπ' ἀλ-

λήλαις ὑπαακούοντα, βοὴ τε ἰσχυρὰ παμμιγὴς διὰ δύο τῶν ὁμοῦ καὶ οἰμωζόντων, καὶ τῶν ἀκελεύστων ἐς ἀμύνην ἀλλήλοις· οὐ γὰρ ἐφικνοῦντο ἔτι τῶν λεγομένων, οὐδὲ κυβερνήτης ἰδιώτου διέφερεν, οὔτε κατ' ὀπισήμιον, οὔτε κατὰ στάσιν, ἀλλ' ὁ φόβος ἰσχὺν ὅμοιος, ἔν τε ταῖς ναυσὶν αὐταῖς, καὶ ὅτι τις αὐτῶν ἐκπέσοι, κύμασι καὶ κλύδωνι καὶ ξύλοις ἀραιορρύτοις· ἔγημε γὰρ ἡ θάλασσα ἴσιον, καὶ ξύλον, καὶ ὑδρωπα, καὶ νεκρῶν, εἰ δέ τις καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ ἐκπήσοιτο ὅτι τάχιστα, ζωπυρήσοντο καὶ οἱδὲ ὅτι ἐκ πέρας ἐκατὸν τοῦ κύματος· ὡς δὲ καὶ ὃ ἀσασμὸς τῆ θαλάσσης ἐλάμβανεν, ὁ στενήθως ὑπεγίνετο τῷδε ὧδε παρθμῷ, ἰσοῖς μὲν ἀήταις καὶ πόδε ἐξέπλησσε, τὰ δὲ σάφη ὅτε μάλιστα ἀφεφερόμενα στενέπνεον ἀλλήλοις, καὶ ὃ πνεῦμα ἐς νύκτα χαλεπώτερον ἐλήγετο, ὡς τε μηδὲ κῆ φῶς ἔτι, ἀλλ' ἐν αὐτῷ δέδιλλυσθαι, εἰμωγαί τε ἀνὰ τὴν νύκτα πᾶσαν ἠσαν, καὶ τῶν οἰκείων μεταπλήσεις ἀνά τε τὴν γῆν δεδεκότων, ἔτι ἰσοῖς ἐν τῇ θαλάσσῃ καλουμένων ἐξ ὀνόματος, καὶ θρηνουμένων ὅσα μὴ ἐπακούσαι ὡς ἀπολωλότας, ἐμπαλίν τε ἑτέρων ἀνὰ ὃ πέλαγος ὑπερκυπτόντων ὃ κῦμα, καὶ ἐς βοήθειαν ἰσοῖς ἐν γῇ καλουμένων· ἀμήχανα δὲ πάντα ἰσοῖς ἑκατέροις, καὶ οὐχ ἡ θάλασσα μόνη ἰσοῖς ἐς αὐτὴν ἐσελθοῦσι, καὶ ὅσοι τῶν νεῶν ἐπεβεβήκεσαν ἔτι, ἀλλὰ καὶ ἡ γῆ ἰσοῦ κλύδωνος οὐχ ἧσσον ἰσοῖς ἀπορωτέρα, μὴ σφᾶς ὃ κῦμα σὺν αἰχμῇ δέξεται ὅτι ἐκ πέρας, ἐμέδεσαν δὲ χθαμαὶ τῶν πάντοθεν μάλιστα κατὰ ταὐτό, γῆς ὄντες αἰγιαλῶν, καὶ τὴν γῆν διδόντες, καὶ οὔτε ἐκφυγεῖν αὐτὴν ἔχοντες ἐς ὃ πέλαγος, οὔτε ὅσοι ἀλλήλων δέδεσμαι· ἡ γὰρ φυὴ τῆς χωρίου, καὶ ὃ φύσει δυσέξοδον αὐτὴν, καὶ κλύδωνι ὑπεπεσών, καὶ τὸ πνεῦμα κατὰ τῶν ἐκκειμένων ὁρᾶν ἐς θυέλλας ἐκκλώμενα, καὶ ὁ τῆς βυθοῦ ἀσασμὸς ἔτι πάντα εἰλούμενος, οὔτε μηχάνημα, οὔτε φάγανον ἐπέτρεπε· τό τε σκότος ἰσόχλοι νυκτὸς μάλιστα μελαίνης· ὅθεν ἔθησκον οὐδὲ καθοράοντες ἀλλήλους ἔτι, οἱ μὲν θορυβούμενοι καὶ βοῶντες, οἱ δὲ ἐφ' ἡσυχίας πυριέμενοι, καὶ ὃ δέος ἐκδιδρήσκοντες, καὶ ζωπυρωῦντες ἐς αὖθις ἔνιοι, ὡς ἀπολούμενοι πάντως· θνήσκοντες γὰρ ὃ κακὸν χρεῖσσον ὑπονοίας, καὶ τῶν ἐκ τοῦ παρεόντων αὐτοῖς ἔτι πάντα ἀφηρέτο, μέχρι ποτὲ ἄφνω τὸ πνεῦμα παυσούσης ἡμέρας δυελύετο, καὶ μὲν ἡλίου ὑπερτελοῦ πάμπαν ἐμπαίρετο, καὶ τὸ κῦμα ὅμως καὶ ἔτι τῷ πνεύματος ἐκλυθέντος, ἐς πολὺ ἐπαχνώετο, καὶ ὃ δέος ἐκεῖνο ἐκ τῶν ὑπερχωρίων ποτὲ τηλικούτου ἐμνημονεύετο γηράσαι γηρώμενον· δὲ ἔθος τε καὶ νόμου χρεῖσσον, διέφθειρε τῶν Καίσαρος νεῶν καὶ ὑδρωπῶν ὃ πλέον. ὁ δὲ καὶ τῆς παρεπεραίας ἡμέρας πολλὰ ὧν πολέμου βλαβεὶς, καὶ δύο τοῖς δὲ συμπαθώμασιν ὁμοῦ ζωπυρηθείς, ὅτι ὃ Ἰπαώνιος αὐτὸς ἦ δέδε τὸ ὁρᾶν νυκτὸς αὐτὴν ἐκείνης κατὰ κατευδικὸν, οὐχ ὑφισάμενος τῷ συμφορᾷ, ἐν ᾧ μηδὲν εἶχεν ὅπλων ἐν, καὶ φίλοις καὶ στρατηγοῖς ἐπέστελλε πᾶσι δέδε χρεὼν εἶ), μή τις αὐτὸν καὶ ἑτέρωθεν ὡς ἐν κακοπραγίᾳ γένοιτο ὅπλουλή· ἐκκλέπιπτε δὲ καὶ ἐς τῷ ἀκίλῳ ἅπασαν τῆς Ἰταλίας τὰ πρόσω πεζᾷ, μή ὅπλα πολέμησε καὶ τῇ γῇ δέδε τῷ δύσυχίαν ὁ Γναμπίος· ὁ δὲ οὔτε κατὰ τῆς γῆς ἐκείνησεν, οὔτε ἰοῖς λαφυρίοις ἢ ναυαγίου προῦσιν ἢ ἀπιοῦσι καταξάπτοντες ἢ κλύδωνος ἐπιχείρησεν, ἀλλ' ἐκ τῶν ὑδάτων δέδεζωσμένους τὰ σκάφη, καὶ αὖθις δέδε πλέοντας ἐς τὸ Ἰπαώνιον, εἴτε τῷ συμφορᾷ ἀρκεῖν οἱ νομίζων, εἴτ' ἄπειρος ὢν νίκην ἐπιζελῆν, εἴθ' ὥσπερ εἴρηταί μοι καὶ ἑτέρωθι, ὅπλοις ὅλως μαλακὸς ὤν, καὶ μόνον ἐγνωκὼς ἀμύνεσθαι τοὺς ὅπλα πλέοντας. Καίσαρι δὲ οὐδὲ ἐς ἧμισυ τῶν νεῶν διεσώθη, καὶ τῶν σφόδρα πεπονηκὸς· καταλιπὼν δὲ ὅμως

αὐτῶν

αὐτ' τινας ὑπομηνεῖσθαι, ὅτι Καμπανίαν ἢ δυσφορᾶν· οὔτε γὰρ σῖτος ναῦς εἶχε διόρθυος πολλάς, οὔτε χρόνου ἐς ναυπηγίαν, ἐπιγιγνόμενος τοῦ λιμοῦ, καὶ τὸ δήμου τοῦ συμβάσεων αὖθις ἐνοχλήσοντος, καὶ τὸν πόλεμον ὑπιστησάμενος ὡς ῥᾳδιούμενον, χρημάτων τ' ἔχοντι καὶ πόρῳ, Ρωμαίων οὔτε εἰσφερόντων, οὔτε τοὺς πόρους ἐώντων, οἷς ὑπισχνεῖτο· δῆλος δὲ ὢν ἀεὶ τὸ συμφέρον σκοπεῖν, ἔπεμπε Μαρκίωνα ἐς Αντώνιον μελλοδιδάξοντα τοῦτ' ὢν ἔναγχος ἐπεμέμφοντο ἀλλήλοις, καὶ ἐς συμμαχίαν ὑπαξόμενον, εἰ μὴ δι' πίστιν, ἐπιτοῦ τοὺς ὁπλίτας ἐλκύσαι ὑπιβήσας, ἐς Σικελίαν ὡρμημένου, καὶ τὸν θάλασσαν μετὰς, καὶ χεῖν τὸν πόλεμον ξυνίσασθαι· οὕτω σῆ ἀθύμως ἔχοντι αὐτῷ, ἀπέλιπε ὁ Αντώνιος στρατόπεδον συμμαχήσοντι, καὶ ἦκε καὶ Κελτῶν τῶν Ακυιτανῶν ὑπιφανεῖς, ὧν Αγρίππας ἄγων ἐφαν· οἵ τε φίλοι καὶ τῶν πόλεων τύραννοι αὐτῷ ναῦς ὑπισχνοῦντο, καὶ ἐπίουν· ὁ μὲν δὴ καὶ τῆς λύπης αὖθις, καὶ λαμπροτέραν τῆς προτέρας τοῦ θασκιδῶς ξυνεπίγνυτο· ἀρχομένου σῆ ἤδης, ὁ μὲν Αντώνιος ἐξ Αθηνῶν ἐς Ταράντα διέπλει ναυσὶ τεσσαρακοσίαις, ὧν Καίσαρι συμμαχήσων ὡς ὑπίσχητο· ὁ σῆ ἐπήλπιζε τοῦ γυμνίου, καὶ ἐς τοὺς ἔτι γυμνοῦντας αὐτῷ ναῦς ἀνέβαινε, καὶ εὐθύμως δὲ αὖθις ὡς ὑπὲ ἔτοιμα καὶ ἀρκοῦντα τῷ Αντωνίου, ἑτέρας ἀφορμὰς προσῦφερε, ἢ δῆλος ἦν ἢ αὖθις ὑπιμεμφόμενος τῷ Αντωνίῳ, διὰ τῆς συμμαχίας ἀφ' τοῦ διαφέρειν τ' εἰκείαν ἐπιφορᾶν· χαλεπαίνων σῆ ὁ Αντώνιος, ἐπέμπετο ὅμως, καὶ αὖθις ἀνέβη· ἐκάλ· τῇ τε γὰρ χορηγίᾳ τῶν ναυτικῶν κάμνων, καὶ στρατὸν χρήζων ὑπὲ Παρθυαίους Ιταλοῦ, Καίσαρι τοὺς ναῦς ἐπιτοῦ διαμάξαι, εἰρημένου μὲν ὑπὸ τῆς ξυνθήκης ἑκατέρους ξυνολογεῖν ἐκ τῆς Ιταλίας, δυσχερὲς σῆ ἐσόμενον αὐτοῖς ἢ βαρύ, τοῦ Ιταλίαν εἰληχότος· Οκταουία δ' ὧν ἐχώρει πρὸς Καίσαρα διαπίπτουσα αὐτοῖς, καὶ ὁ μὲν ἔτι καταλελῆφθαι τοῖς κυδιμίοις ἔλεγε τοῖς ὑπὸ πορθμῷ κατακλείουσι, τὸ δὲ ἐκλελύσθαι τοῦτο δῆθ' Μαρκίνα· ὁ δὲ Ὅτ. Αντώνιος ἔφη καὶ Κλεοπάτραν ἀπολιθέσθαι ἐς Λεπίδου ἐκπέμψαι, ξυμπλήσοντα τοῦ Λεπίδου τοῦ Καίσαρος, ἢ ἢ στενοδίναι Κλεοπάτραι τοῦ γάμου ἀπεστραμμένου· βουλομένου γὰρ Αντώνιος τοῦ τῶ Παρθυϊκῶ ἐκδεδόσθαι τῷ θυγατέρα τῷ παιδὶ Λεπίδου, καθάπερ ὠμολόγητο· καὶ τοῦτ' μὲν ἡ Οκταουία· Αντώνιος δὲ καὶ Καλλίαν ἔπεμπεν ἐς βάσθμους τῷ Καίσαρι διδυεῖ, ὁ δὲ ἐκ ἐδέξατο μὲν, ἀφίξεσθαι δὲ ἔφη, καὶ συμμίξειν Αντωνίῳ μεταξὺ Γοντίου καὶ Ταράντος, μέσον ἔχων πελαμὸν ὁ διώνυμος· καὶ δαίμονα σῆ ἀμφοτέρων προσιόντων τοῦ ῥύματι, Αντώνιος ἐκ τῆς ἀπώπης κατεδόρων, ἔς τι τῶν προμετώπων σκαφῶν ἐσήρετο μόνος, καὶ ἔπερσε πρὸς ὃν Καίσαρα, πιστεύων ὡς φίλῳ, καὶ ὁ Καῖσαρ ἰδὼν, ἀντεμιμεῖτο, καὶ ξυμβάλλουσιν ἀλλήλοις τοῦ ῥῦμα, καὶ διήειζον ἑκάτερος ἐκβιῶναι βουλόμενος ἐς τὸ ἄζηλον τῷ ἑτέρου· ἐνίκα σῆ ὁ Καῖσαρ, ὡς καὶ πρὸς τὸ Οκταουίαν ἦξον ἐς Ταράντα· ὅπότε τῆς ἀπώπης Αντωνίου ξυνόρθωσεν αὐτῷ, καὶ τὸ Ταράντι ἐς τὸ καταγωγὴν αὐτοῦ πρῆλθέ τε ἀφύλακτος, καὶ τὸ τύχῃ ὁμοίως ἀνεπαύετο χερεὶ δορυφόρων πρὸ αὐτῷ· καὶ σῆ ὅμοια καὶ πρὸ Αντωνίου τῆς ὑπευσίης ἀπεδείκνυτο· οὕτως αὖθις ἐῶ ξυνεχὴς ἢ μεταβολὴ πρός τι τοῦ ἐπουσίας διὰ φιλαρχίαν, καὶ ἐς τοὺς πίστεις ἐπὸ χερείας. Ὁ μὲν δὴ ὧν ὑπέπλουν ὅτι Γομπήϊον ὁ Καῖσαρ ἐς νέωτα ἀνέβαινε, ὁ σῆ Αντώνιος ὑπιμένῃ διὰ Παρθυαίους οὐ δυνάμενος, ἀντέδοσαν ὅμως ἀλλήλοις, Καίσαρι μὲν ὁ Αντώνιος ναῦς ἑκατὸν εἴκοσι, ἃς αὐτίκα πέμψας ἐς Τάραντα πρέδωκε, Αντωνίῳ δὲ ὁ Καῖσαρ δισμυρίους Ιταλοὺς ὁπλί-

ται, οὓς ὑπεπέμφθη ὑπηχεῖτο· ἐδωρήσατο δὲ καὶ Ὀκταουία τὸν ἀδελφὸν, αἰτήσα-
σα παρ' Ἀντωνίου, δέκα φασήλοις πεπεμπτικοῖς ὑπερμήκεσι ἔκ τε φορτίδων νεῶν καὶ
μακρῶν, καὶ τῷ Ὀκταουίαν ὁ Καῖσαρ χιλίοις λυγάσι σωματοφύλαξιν, οὓς ὑπελέ-
ξατο Ἀντώνιος. ἐπεὶ δὲ ὁ χρόνος αὐτοῖς ἔληγε τῆς ἀρχῆς, ἢ ποῖς τισὶν ἐπεψήφισε
μὴ δρᾶσαι, ἐτέραν ἑαυτοῖς ᾠήσαντο παλιγγενεσίαν, ὡσανεὶ ἐπὶ τὸ δήμου δεηθέντες. οὕτω μὲν
οὖν διεχρήσατο ἀπ' ἀλλήλων, καὶ ὁ Ἀντώνιος βύβλους ἐς τὴν Συρίαν ἐπέγραπτο, τῇ
Ὀκταουίαν μὲν δι' ἣν ἀδελφῷ καταλιπὼν μὴ δικαίως ἤδη ἐμεμφήνης αὐτοῖς.
Μιμώδεσσι δὲ εἴτέ τις ὢν φύσει παλιμπαροδότης, εἴτε δείσας τὴν ποτὲ ἀπειλὴν
Ἀντωνίου, ἀπάξειν αὐτὸν εἰ πόντος ὡς δυσπρόσοδον πολεμοῖεν, εἴτε ἐλαστέαν ἀ-
ξιοῦσθαι νομίζων παρ' ἀμφοτεροδόκησεν, εἴτε τῷ δικαίῳ αὐτὸν ἐξελυδέρων ὑπὸ Πομ-
πηίου ζωγρηθέντων ἐς ἀπιστίαν διασπόντου, ἢ δι' ἃ κελεωότων ἀπορελθεῖν,
Τιμοκράτης ἀποθανόντος, πίστιν αἰτήσας καὶ λαβὼν, ὑπομόλησε τοῖς Γομπηίου
στρατιώταις ἐπὶ ναυσὶ, Καλυσίοις τε ναύαρχος ὑπὸ Καίσαρος διαλαθὼν ἐφ' ᾧ ὃν Καλυσί-
σιον ὁ Καῖσαρ ἀπέλυσε τῆς ναυαρχίας, καὶ δημοκατέστησεν Ἀγρίππᾳ. ἐπεὶ δὲ ἕτοι-
μος ἦν ὁ στόλος, ἐκπλαρεν αὐτὸν ὁ Καῖσαρ ὧδε· οἱ μὲν βωμοὶ φαύουσι τῆς θα-
λάσσης, καὶ ἡ πληθὺς αὐτοῖς παρίσησι καὶ ναῦς μὴ σιωπῇ βαθυπόρους, οἱ δὲ ἱε-
ρουργοὶ θύουσι μὲν ἑστῶτες ὅλοι τῇ θαλάσσῃ, καὶ τοῖς ὅλοι σκαφῶν παρίερσιν
ὑπὸ ὃν στόλον τὰ καθάρσια, συμπαρεπλεόντων αὐτοῖς τῶν στρατηγῶν, καὶ ἐπὶ ὠ-
μοῖσιν ἐς τὰ δὲ τὰ καθάρσια, μὴ τὸ στόλου τὰ ἀπαίσια περαπῆναι μείναντες ἢ αὐ-
τὰ, μέρος ἐς τὸν θάλασσαν ἀπορρίπτουσι, καὶ μέρος ἐς τοὺς βωμοὺς ἐπιθέντες ἀ-
πίουσι, καὶ ὁ λεὼς ἐπεβόησε μεῖ· οὕτω μὲν Ῥωμαῖοι τὰ ναυτικὰ καθαίρουσιν. ἔ-
μενε δ' ὁ μὲν Καῖσαρ ἐν Δικαιαρχίᾳ, ὁ δὲ Λέπιδος ἐν Λιβύῃ, Ταῦρος δ' ἐν Ταράντος ὑπεπλωσιάθη τῇ Σικελίᾳ, ὡς αὖ αὐτὸν ἐξ ἠοῦς ὁμοῦ καὶ δύσεως
καὶ μεσημβρίας παρελάβοιεν, καὶ τῆς αἰαγαγῆς τὸ Καίσαρος ἡ ἡμέρα παρεῖρητο πᾶσι, καὶ ἕως δικαίτη ἔστῶν ἐκείνῃ, ἕως τινα Ῥωμαῖοι νουμηνίαν ἔχουσι τοῦ μη-
νός, ὃν ὅλοι πρὴν τὸ Καίσαρος τὸ παρτέρου Ἰούλιον μὴν Κοϊντίλιον καλοῦσι·
τῷδε μὲν ὁ Καῖσαρ ὤεισι τὴν ἡμέραν, αἰσιόμηνος ἴσως ἀφ' ὧν πατέρα νικηφόρον
ἀεὶ γνώμονα. ὁ δὲ Πομπηίου Λεπίδῳ μὲν αἰτιᾶται Γλέννιον ἐκ Λιλυβαίου, τέλος
ὁπλιτῶν ἔχοντα, καὶ ἀπὸ πλῆθος ἐσκυασμένοι κούφως, τῷ δὲ παρὸς ἕω τὴν δύσιν
ἀκτὴν τῆς Σικελίας πᾶσαν ἐφεώρᾳ, καὶ νήσους μάλιστα Λιπάραν τε καὶ Κοσσύραν, ἵνα μήτε Κοσσύρᾳ Λεπίδῳ, μήτε Λιπάρᾳ Καίσαρι, ὁρμίσματα ἢ ναύ-
σταθμα γένοιτο θύνειρα ὅτι τῇ Σικελίᾳ· ὃ δ' ἄρισον τὸ ναυτικοῦ ἐν Μεσήνῃ
ἔμενεν, ἐφεδρεῦον ὅπη δεήσειε. οὕτω μὲν ἑκάτεροι παρεσκευῆς εἶχον. ἡμου-
μένης δὲ τῆς νουμηνίας, ἀνῆγοντο πάντες ἅμα ἠοῖ, Λέπιδος μὲν ἐκ Λιβύης χιλίαις
ὁλκάσι, καὶ μακραῖς ἑβδομήκοντα, ἐς τέλεσι τραῖς δυόδεκα, καὶ ἱππεῦσι Νομάσι
πεντακισχιλίοις, ἢ ἑτέρᾳ παρεσκευῇ πολλῇ, Ταῦρος δ' ἐκ Τάραντος ταῖς Αντω-
νίου ναυσὶν ἐξ ἑκατὸν καὶ τεσσάκοντα δύο μόναις καὶ ἑκατὸν, ἐπὶ τὴν λοιπὴν οἱ ε-
ρέσθαι χιλίωνος ἐπιθήκεσθαι. ὁ δὲ Καῖσαρ ἐκ Δικαιαρχίας, θύων ἅμα καὶ ἀπύ-
δων ἀπὸ τῆς ναυαρχίδος νεὼς ἐς ὃ πέλαγος ἀνέμοις βυσίοις, ἐς ἀσφαλείῳ Πο-
σειδῶνι, καὶ ἀκύμονι θαλάσσῃ, συλλήπτορας αὐτῷ κατ' ἐχθρῶν παρεῖναι ἠξίωσε,
πρεσβεῖον δ' αὐτῷ ἰὼν ἐς τὰς μυχιὰς τῆς θαλάσσης ὑπρβύσου, καὶ Ἄπιος μὴ

πλήθους νεῶν ὁπισθοφυλάκων εἵπετο· τέλος δὲ ἡ ἀναγωγὴ ἡμέρας νύκτας ἐμπιτνᾷ, Λεπίδου μὲν ὀλκάδας ἀνέτροφα πολλὰς, ὡρμίσθη δὲ ὅμως ἐς Σικελίαν, καὶ Γλάυκον τὸν Λιλυβαίῳ πολιορκοῦντα, λιμὸς τὴν πόλεων ὑπῆγετο, καὶ ἑτέρας ἐβιάζετο· Ταῦρος δὲ ἀρχομένου τοῦ πνεύματος ἐς Τάραντα ἐπαλινδρόμει· Ἀπείου δὲ ἄρτι τὸ Λευκαίων ἄκρον παρεπλέοντος, αἰφνιδίως ζωοτρεπέντος τὴν νεῶν ἀμφὶ ταῖς πέτραις, αἱ μὲν ἐς τέλματα ἐξώκειλαν ὑπὸ ῥύμης, αἱ δὲ καὶ διερρίφησαν ὄκνῳ ἀσιτίας. ὁ δὲ Καῖσαρ ἀρχομένου μὲν τοῦ χειμῶνος, εἰς δὲ Ἐλαίαν κάλπει ἐρημίαν ὁρμοῦσι συμπεφυγμένοι, χωρὶς ἐξήεσις μιᾶς, ἣ παρὰ τὴν ἄκρα διελθὼν· λιβὸς δὲ ὀπίσω μεταπεσόντος, ὁ κάλπος ἐκυκᾶτο ἐς πλεῖστα ἑαυτοῦ ἀνεωγμένος, καὶ οὔτε ἐκπλεῦσαι δυνατὸν ἦν ἔτι τοῖς ἐναυλίοις τοῦ κάλπου τὸ πνεῦμα, οὔτε κῶπαι κατεῖχον, οὔτε αἰγιαλοί, ἀλλ' ἐς ἀμμάλας, ἢ ἐς ταῖς πέτρας ἐπεφέροντο αἱ ἶπες, καὶ νυκτὸς μὲν ἔτι ὃ δεινὸν ἀποκάτεργον· ἐσθίοντες δέ ποτε τὸν κακὸν, ταῖς νεκραῖς ἔθαπτεν ὁ Καῖσαρ, καὶ τοὺς παρόντας ἐπεσκήπτευε, καὶ τοὺς ἐπιόντας ἐπέδυε, καὶ ὤπλιζεν ἑτέρους ἔπλους, καὶ τὸν τόλμαν ἄπαντα ἐκ τῶν ἐνόντων ἀνελάμβανε· διεφθάρθη δ' αὐτῷ νῆες, βαρθῆναι μὲν ἓξ, κυφότεραι δὲ ἓξ καὶ εἴκοσι, λιβυρίδες δ' ἔτι πλείους· καὶ ἐς τὰ δίχορδα μύωνα τελέκοντα ἡμέρας ἀναλώσας ἔμεινε, ἕως τοῦ ἥρεος παρεκόπτοντος· ἔνθεν ἐπὶ ἄρκτου αὐτὸς τὸν πόλεμον ἐς ὃ μόνον ἦρος ἀναβάλλεσθαι. ἐσοχλουμένου δὲ τοῦ δήμου ταῖς ἀποδείξεσι, ἐπεσκεύαζε ναῦς ἐς τὸν χεῖμῶ ἀνέλκων μετὰ ἐπιξέσεως, καὶ τὰ πληρώματα τῶν διεφθαρμένων ἐς τὰς αὐτὰ Ταύρῳ ναῦς κατὰ ἐξέπεμπεν· ὡς δὲ ὅτι συμφορᾷ μείζονι, Μαικήναι μὲν ἐς Ῥώμην ἐξέπεμπε Δημητρίῳ ἐπλοηκότας ἔτι τοῦ μυρίμου Γομπήου Μάγνου· οὐ γὰρ αὐτοῖς ἐξέλιπεν ἡ δόξα τοῦ ἀνδρὸς τούτου. τοὺς δὲ κληρούχους αὐτὸς ἀνὰ τὴν Ἰταλίαν ἐπέτρεχε, καὶ ἐκ τοῦ φόβου τῶν μεγίστων ἀνελάμβανε· διέβαινε δὲ καὶ ἐς Τάραντα, καὶ ὁ ναυτικὸν εἶδε τὸ ἀπὸ Ταύρου, καὶ ἐς Ἰπαπύγιον ἦλθε, καὶ τὰ πεζὰ παρηγόρησε, καὶ τὴν τῶν νεῶν ἐπισκευὴν ἐπέστειλε, καὶ πλησίον ἤδη καὶ ὁ δύτερος ἐς Σικελίαν ἐπίπλους. ὁ δὲ Γομπήιος οὐκ ἔτι ταῖς δυκαιείαις τοσοῖσδε ναυαγίοις ἐπιχαρὲς ἦν, ἀλλ' ἔθυε μόνον Θαλάσσῃ καὶ Ποσειδῶνι, καὶ υἱὸς αὐτῶν ὑφίστατο καλεῖσθαι, πειθόμενος οὐκ ἄθυ θεοῦ δὶς οὕτω θήρεις πᾶσαι τοὺς πολεμίους· φασὶ δ' αὐτὸν ἐκ τῶνδε χαυνούμενον, καὶ τὴν ζωὴν τοῖς αὐτοκρατόροιν χλαμύδα, ἐκ φοινικῆς ἐς κυανῆν μεταλλάξαι, εἰσποιούμενον ἄρα τὴν Ποσειδῶνος ἐπίνοιαν· ἐπεὶ δὲ ἀναζεύξαι τὸν Καίσαρα, ὡς ἐπύθετο ναυπηγούμενόν τε καὶ ὁπλισυόμενον αὖθις αὖτοῦ ἥρεος, ἐξεπλήττετο μὲν ὡς ἀμαχητὶ νικώμενος καὶ παρασκευῇ πολεμίου· Μηνόδωρον δὲ μὴ νεῶν ἐπὶ ὧν ἦγαγεν, ἔπεμπε κατασκευάζοντα τὰ νεόλκια τῷ Καίσαρος, καὶ φράσοντα ὅτι καὶ δυνατὸν· ὁ δὴ καὶ τόως ἀμβόλμενος, οὐκ ἀποδείσας αὐτὸ τῆς ναυαρχίας, καὶ ὅτε ἀμβόλμενος ὅτι σεμνὸν ὑποψίαν μέντοι ἤξιοτο ὧν ἦγαγε νεῶν, ἐπιβούλευειν αὖθις αὖτομολίαν· ὑποτοῦ δὲ παρέτερον ὡς ἐς πόντια οἱ συνοῖσον ἀφαιρεθῆναι, διέδωκε τοῖς συμπλέουσιν ὅσον εἶχε χρυσίον, καὶ διέπλευσεν εἰρεσίᾳ τελοῦν ἡμέρας πεντακοσίους ὅτι χιλίοις σταδίοις, καὶ τοῖς παρεφύλαξε τὴν ναυπηγουμένων Καίσαρος νεῶν, οἷα σκηνοφανῶς ἐμπίπλων, καὶ ἐς ἀφανὲς ἀναχωρῶν, ἦρε καὶ δύο καὶ πεντήκοντα νεῶς τῶν φυλακίδων, καὶ τὰς ὁλκάδας, αἳ δὲ σῖτον ἔφερον, ὁρμοῦσας ἢ παρὰ πλέουσας κατέδυσεν ἢ ἀνέδησεν ἢ ἀνεπίμπρη· φορυσοῦσι πόντα μετὰ Δημητρίου καὶ Μινόδωρον καὶ, Καίσαρος ἀπόντος ἔτι καὶ Ἀγρίππα· καὶ γὰρ οὗτος

ὅπῃ ὕλλιν ἐπεπόρθει· χαυρούμενος δὲ ὁ Μιλωόδωρος, ἀξιόκειλέ ποτε τὴν ναῦν ἐκὼν ἐς ἔρμα γῆς ἀπαλὸν σὺν καπφερήσι, καὶ ὑπεκρίνετο αὐτὴν ὑπὸ ἢ πλοῦ κατέχεσθαι, μέχρι τὴν πολεμίων ὄκα ὧν ὁρᾶν καταδρομὴν ὡς ὅτι Μιλωοδώρῳ ἥκοιμι, ἀνακρουσάμενος ἤιξε σὺν ᾠδῇ, καὶ δὴ τρατὴν τῷ Καίσαρος ἀνία κατεῖχε σὺν θαύματι. ὡς δὲ ἐγνώσθη ἐπεδείξατο οἷος ἐχθρὸς τε καὶ φίλος εἴη, Ῥέγιλλον μὲν ἐλὼν ἀΰσρατον ἀπὸ βουλῆς, μεθῆκε, μυρίοις δὲ ἤδη ὃ μὴ ἦν. Μαδίῳ δὲ Μαρκέλλῳ τὴν ἑταίρων υἱὸν ὧν Καίσαρος, φίλος ὸν τῇ πατρῴᾳ γνησιότητι αὐθομολίαν, ζῶντας μὲν ἀμφ' αὐτὸν ἔφη, δὴ Μάδιον βουλόμενον αὐθομολίαν καὶ πρόδοσίαν· τοῖς δὲ πολεμίοις προσπλέοντας, ἤξιον Μάδιον αὐτῷ συνελθεῖν ἐς τινα νησίδα ὅπῃ λόγοις ξυνοίσουσι, καὶ συνελθόντι ἔλεγεν, ὡς δοῦλος ἀκουόντος ἑτέρου, φυγεῖν μὲν ἐς Γομπήιον, ὑβριζόμενος ὑπὸ τοῦ τότε ναυάρχου Καλουισίου, τὴν δὲ ναυαρχίαν Αγρίππου μεταλαβόντος, ἐπομνελθέσθαι πρὸς Καίσαρα συνθήκας ἀδικουμένῳ, εἰ πίστιν αὐτῷ χωμίσειεν ὁ Μάδιος τῆς μεσάλης, ἣ τὴν ἀποδημίαν Αγρίππα διοικοῦντος· ἔφη δὲ προελθὼν μὲν ἀσασθαι λαμπρὸς ὃ ἀμύητον μὲν ἔργοις, μέχρι δὲ τῆς πίστεως λυμανθῆναί τινα ὧν Καίσαρος ὁμοίως ἐς ὃ ἀνύποπτον, καὶ ὁ μὲν αὖθις ἐλυμαίνετο· μεσάλης δ' ἐπεδείκνυ μὲν ὡς ὅτι αἰχρὸν, ἐπέδωκε δ' ὅμως, εἴτε πολέμου ζῶντ' εἶ νομίζων ἀνάγκης, εἴτε τὴν τῆς Καίσαρος γνώμης τι προμαθών, ἢ τεκμηράμενος. καὶ Μιλωόδωρος μὲν αὖθις πυνθάνεται, καὶ ὃν Καίσαρα ᾐδόντα προσπίπτων, ἤξιον συγγνώναι μὲν λέγοντι ζῷ αἰτίας τῆς φυγῆς· ὁ δὲ ἐς μὲν σωτηρίαν αὐτῷ συνεγίνωσκε δῆθεν ζῷ σπουδάς, τὴν ἀφανῶς ἐφυλάσσετο, ζωὴν μὲν ὑπερφόρους αὐτῷ μεθιέμενος χάριτας ὅπου θέλοιεν· ἐτίμησε δὲ τῷ σόλου γνωμόνι, αὖθις ὁ Καῖσαρ πύθεσθαι, καὶ ἐς Ιππώνιον προσπλεύσας, δύο τέλη μὲν πεζῶν Μεσάλαι ἔχοντα πρὸ ἄν ἐκέλευσιν ἐς Σικελίαν ὅπῃ ὃ Λεπίδου στρατόπεδον, τὴν καθεμιᾶς ἐς τὸ κέλης διελθόντα ὃν θῦνν Ταυρομενίου, πεῖσαι δ' ἔπεμπεν ὅπῃ Στυλίδα τὴν πορθμὸν ἄκρον, ἐφεδρεύοντα τοῖς ἐσπλέουσι· Ταῦρον δὲ ἐς ὃ Σκυλάκιον ὄρος ὁ πέραν ὄντ Ταυρομενίου, πρόσπλοι ὧν οὐ Ταράντιοι ἐκέλευε, τὴν ὁ μὲν πρόσπλοι διεσκευασμένος ἐς μάχην ὁμοῦ καὶ εἰρεσίαν, καὶ τὰ πεζὰ αὐτῷ προμῦθεῖ προσερπύσαντα, τινὰ τε γλῶν ἱππέων, ἓ λιβυρνίδων τινὰ θαλασσῶν. καὶ ὁ Καῖσαρ ὡδὶ ἔχοντι, ἐξ Ιππωνείου ὑπεδραμών, ὑπεφάνετο κῦ ὃ Σκυλάκιον, τὴν τινὰ θύταξίαν ἀποδεξάμενος, ἐπόμπλευσεν ἐς ὃ Ιππώνιον. ὁ δὲ Πομπήιος ὡς μοι προείρηται, ζῶς τι ἐς τὴν πόσιν ἀποβάσεις ἐφύλασσεν ἁπάσας, καὶ ζῷ ναῦς ὁ Μεσάνη συνέσχεν, ὡς βοηθήσων ὅπου δεήσοι. καὶ οἱ μὲν ὁ ὑπὸ τοῦτο προθυμῆς ἦσαν. Λεπίδῳ δ' αὖθις ὁ Λιβύης ἦρχεν αἱ ὁλκάδες ζῷ λοιπὰ τῷ στρατοῦ τέλη πίασαρες, καὶ αὐταῖς ὑπῆντα πελάγιος ὁ Πομπήιου Γαπίας, καὶ διέφθειρεν ὡς φιλίους δεχομένας. ὥοντο γὰρ σφίσι ζῷ Λεπίδου συναρτᾶν, αἱ δὲ βεβαίως τι ὑπὸ τοῦ Λεπίδου καθίλκυτο, καὶ ὕστερον αὐζῷ προσιούσας, αἱ ὁλκάδας ὡς ἐν ζῷδι δῆλας πολεμίας ὄξ ἐκλιναι, ἕως αἱ μὲν ἐκαύθησαν, αἱ δ' ἐφθήσθησαν, αἱ δ' ὑπὸ ἀνέπνευσαν, αἱ δ' ἐς Λιβύην ἀνέπλευσ. ὃ δ' στρατοῦ δύο μὲν τέλη διάλεκτο ὁ τῇ θαλάσσῃ, ἐν εἴ τινες αὐτῶν ὄξεπέχοντο, ἐν ζῷδε Τισίλιος ὁ τοῦ Πομπήου στρατηγὸς ἐκπέσοντας ὅπῃ τὴν γλῶν διέφθρεν· οἱ δὲ λοιποὶ προὶς Λέπιδον κατήχθησ, οἱ μὲν αὐτίκα, οἱ δ' ὕστερον, ἐν Παπίας ἀπέπλευσε προὶς Πομπήιον. ὁ δὲ Καῖσαρ ἐς μὲν Σρογγύλιον, ἣ τὴν πάντα τινῶν ὅσῃ ὧν Αἰόλου, πάντι τὰ σόλῳ διέπλευσεν ὄξ Ιππωνείου προερυμωμένης αὐτῷ τῆς θαλάσσης·

στρατὸν δι' ὅλης μεσογείου τῆς Σικελίας πλέονα ἰδών, ἴν τε Πελωριάδι καὶ Μύλαις
καὶ Τινδαρίδι, εἴκασεν αὐτὸν πρῶναι Γομπηΐου· καὶ τοὺς μὲν ὁπλίτας Αχαίπασα δέχε-
σθαι ἐπέτρεψεν, αὐτὸς δὲ ἐς Ὀλίπαρον αὖθις ἐπέπλει, καὶ ἐς Ὀ τῦ Ταύρου
στρατόπεδον ἐξ Ιπαωνείου σεὺ περὶ τέλεσι μῦ Μεσσάλα διεπόρθμευεν, ὡς Τα-
υρομενίτην αἱρήσων, ἀπόντος ἔτι τῦ Πομπηΐου, καὶ ταῖς ἐμβολαῖς αὐτῦ διεκόλυεν πρὸς ἔξω-
Αχαίπασας μὲν οὕτω ἀπὸ Σικελίης εἰς Ιεροῦ διέπλει, ὁ δὲ ὧν Πομπηΐου φρουρὸν
αὐτὸν οὐχ ὑπεδέξαντο, εἶλε τὴν Ιερὸν, καὶ τῆς ὀπτεύσης ἔμιμνεν ὁπηνίκα ἥξοι ἐς
Μύλας Δημοχάρη τῦ Πομπηΐου πεντηκόντορα ναῦς ἔχοντι· ὁ δὲ Πομπήιος ὁ
βίαιον ὑφορώμενος τῷ Αχαίπασα, ἔπεμπε τῷ Δημοχάρη ναῦς μῆας πέντε καὶ
πεντήκοντα· ἀπὸ Μεσσήνης ἐξελθόντα ἄγοντα Απολλοφάνη, καὶ αὐτὸς ἐφείπε-
το μῆας ἑβδομήκοντα· Αχαίπασας δ' ἔτι νυκτὸς ἐξ Ιεροῦ μήκετο ταῖς ἡμίσεσι τῶν
νεῶν, ὡς Παπίᾳ μόνῳ ναυμαχήσων· ἐπεὶ ἦ καὶ τοὺς Απολλοφάνους εἶδε, καὶ τοὺς ἑβ-
δομήκοντα ἐπέρωθε, Καίσαρι μὲν αὐτίκα ἐδήλου Γομπηΐον ὅτι ὧν Μυλῶν οἱ) σὺν
τῷ πλέονι ναυτικῷ, τοὺς δὲ βαρείας αὐτὸς ἦγε κατὰ μέσον, καὶ ὃν μῆον τόλον ἐξ Ιε-
ροῦς ἐκάλει κατασδύω· ἐσπύθετο δ' ἀμφοτέρους πρώτα λαμπρούς, καὶ πύργους
ὅτι τῶν νεῶν ἦεν κατά τε πρῴρεαν καὶ κατ' ὀρύμναν· ὡς δὲ αὖθις αἵ τε πρῷραι κε-
λεύσης οἷας εἶχε λιῶ ἐγεγλύπτο, καὶ τὰ σημεῖα κατ' ναῦς ἦρτο, ἐξ ὥρμων ἐπ' ἀγκύλους
οἱ μὲν κατέτειναν, οἱ δ' ἐς παρεκπλώσιν σεύ τε βοῆ καὶ ῥοθίῳ νεῶν καὶ καταπλή-
ξει ποικίλη. λιῶ δὲ καὶ τὰ σκάφη Γομπηΐῳ μὲν βραχύτερα καὶ κοῦφα καὶ ὀξέα ἐς τὰς
ἐφορμήσεις τε καὶ παρέπλους, Καίσαρι δὲ μείζω καὶ βαρύτερα, καὶ πρὸς αὐτὰ καὶ βρα-
δύτερα, βιαιότερα δὲ ὅμως ἐμπεσεῖν, καὶ πρωδίδοαι δυσπαλέστερα, ὧν τε ἀμφοῖν
οἱ μὲν ναυτικώτεροι τῶν Καίσαρος ἦσαν, οἱ δ' ἀθεραπεύτεροι καὶ λόγου· οἱ μὲν οὖν
ἐμβολαῖς, ἀλλὰ μόνοις παρεδίδοις ἐπλεον ἐκπεσεῖν, καὶ παρσοὶ τῶν μειζόνων ἢ πόδημα
μέγεθος, ἢ κώπας μέγεπλον, ἢ ἀπεχώρεον ὅλως τὰ σκάφη, καὶ ἔβλαπτον ἐμβολῆς
οὐχ ἧσσον· οἱ δὲ τῶν Καίσαρος αὐτοῖς ἐμβολαῖς ὡς βαρύτεροι μέγεπλον ἢ κατέ-
στιον ἢ διερρήγνυον, ὅτε συμπλακείεν, ἔβαλλόν τε ὡς πιστότεροι ἀφ' ὑψηλοῦ, καὶ
κάρηκας ἢ χεῖρας σιδηρᾶς βιαιοτέρως ἐπερρίπτουν, οἱ δὲ ὅτε βιαθεῖεν ἐξήλλοντο
ἐς ὃ πέλαγος, καὶ τοιοῦτο μὲν τὰ ὑπερτερικὰ τῶν Γομπηΐου πλεόντων μᾶλλον ἐμ-
βαινεν. ὁ δὲ Αχαίπασας ἵετο μᾶλιστα βύθῳ τῷ Γαπίου, καὶ αὐτὸς κατὰ τὴν ἐπωνίδα ἐμ-
πεσών, κατέσησι τὴν ναῦν, καὶ ἐς τὰ κοῖλα διέρρηξεν, ἡ δὲ ζυγὸς τε ὁ τοῖς πύργοις ἀ-
πεστήσατο, καὶ τὴν θάλασσαν ἀθρόως ἐδέχετο, καὶ ὧν ἐρετῶν οἱ μὲν θαλάμιται πάν-
τες ἀπελήφθησαν, οἱ δ' ἕτερα ὃ κατάστρωμα διαῤῥήξαντες, ἐξενήχοντο, Γαπίας
δὲ ἐς τὴν πρόρμυσιν διαληφθεὶς, αὖθις ἐπὶ τοῖς πολεμίοις· καὶ ὁ Πομπήιος ἐξ
ὄρεως ἀφορᾶν τὰ μὲν ἰδίας μικρὰ ἐπωφελούσας, καὶ ψιλομαχίας τῶν ὁπλιτῶν ὅτε
συμπλακείεν, Αχαίπασα δὲ ὃν ἱερὸν τόλον ἐξ Ιεροῦς πρῳσπλέοντα διαχαρῆν ἐ-
σήμηνε σεὺ κόσμῳ, καὶ διέχοντας τὰ καὶ διαστρέφοντας ἀεὶ κατ' ὀλίγον·
Αχαίπασα δ' ὁπιζαρήσαντος αὐτοῖς ἔφθησεν, ὡς ἐς τοὺς ἀγκαλοὺς, ἀφ' ὅσα τῆς θα-
λάσσης οἱ ποταμοὶ τεναγώδη πεποιήκεσαν, καὶ Αχαίπασας κωλυόντων αὐτὸν τῶν
κυβερνητῶν μεγάλαις ναυσὶν ἐς ὀλίγον ὕδωρ ὁπιπλῆν, πολεμίους ἐπ' ἀγκυρῶν
ἐσάλβυεν ὡς ἐφορμιοῦσθαι τοῖς πολεμίοις, καὶ νυκτομαχήσων εἰ δέοι· τῶν φίλων
δ' αὐτὸς πρᾳοτάτων μὴ ἀλόγῳ θυμῷ σευφοφέρεσθαι, μηδὲ τὸν στρατὸν ἐκ-
πυθέσθαι ἀθυμίας καὶ πόνῳ, μηδὲ πιεζοῦσθαι πολὺ ἀχείμωνι θαλάσσῃ, μέλις ἐσαίρειν

ἀνεζάλωσε, καὶ οἱ Γναμπήιοι ἐς τοὺς λιμένας πρόπλεον, τεταγμένα μὲν τῷ σφετέρων νεῶν ἀποδεδηότες, πάντα δὲ καταδύσαντες τῶν πολεμίων, καὶ βλάψαντες ἀλλα ἰκμαῖα, καὶ βλαβόντες ὅμοια, καὶ αὖθις ὁ Γναμπήιος ἐπαιρόμενος ὅτι τηλικαύταις ναυσὶν ἀντέχει, τειχομαχῆσαι μᾶλλον ἔφασκεν ἢ ναυμαχῆσαι, καὶ ὡς νενικηκὼς ἐδωρᾶτο, καὶ ἐπήλπιζεν ὡς τῷ πορθμῷ ἀμφὶ τὸ ῥοῦν κυφοτέρους ὄντας ἀνιέσθαι, καὶ αὐτὸς ἔφη πρὸς ἀνθήσειν ἐς ὃ τῶν νεῶν ὕψος. τέτο μὲν δὴ τῆς ναυμαχίας τέλος ἦν τῆς περὶ Μύλας Αγρίππα καὶ Παπίᾳ γενομένης. ὃν δὲ Καίσαρα ὁ Πομπήιος ὡς πρὸ ἓξ ἀναλαβὼν ἐς ὃ Ταύρου στρατόπεδον οἴχετο, καὶ ὑπερχόμενον τῷ Ταυρομενίᾳ, μὴ δεῖπνον αὖθις ἐς Μεσσήνην ἀνάπλῳ, μέσης σὺ ταῖς Μύλαις ἀπολιπών, ἵνα αὐτὸν ὁ Αγρίππας ἐπὶ πρῷραν τομίζοι. Αγρίππας μὲν δὴ διαναπαύσας τὸ στρατὸν ἐς ὅσον ἤπιστο, ἐς Τινδαρίδα σὺ διεδρομένην ἔπλῳ, καὶ παρῆλθεν μὲν εἴσω, μεγάλων δὲ λαμπρῶν τῶν φρυκτῶν, ἐξεώσθη· προσχρήσθω δὲ ἑτέρᾳ πόλει αὐτῷ, καὶ φρυκτοὺς ἐδίδαξεν, καὶ αὐτὸς ἐπανῆλθεν ἐς ἑαυτόν. ὁ δὲ Καῖσαρ ἤδη μὲν ἐς Λευκόπετραν σὺν τῷ Σκυλακίου διεπεπλεύκει, μαθὼν ἔτι ἀκριβέστερον ὅτι ὁ Πομπήιος σὺν Μεσσήνῃ ἐς Μύλας οἴχοιτο δι' Αγρίππαν· σὺν δὲ Λευκοπέτρας ἔμελλε νυκτὸς περᾶν ὑπὲρ ὃν πορθμὸν ἐς ὃ Ταυρομένιον, πυθόμενος δὲ περὶ τῆς ναυμαχίας, μετέγνω μὴ κλέπτειν ἔτι ὃν δρόμον ἀνάπλουν νενικηκώς, ἀλλὰ σὺν φανερῷ τινὶ τῷ στρατῷ παραπλεῦσαι· καὶ δὴ ἔτι πόρρωθεν ἠγνόει Πομπήιον Αγρίππαν τε δρόμον· κατασκεδαμένους γὰρ ἡμέρας ὁ πλοῦς σὺν τῷ ὄρει, ἐπεὶ καθαρὸν ἔγνω πολεμίων, ἔπλῳ στρατὸν ἔχων ὅσον αἱ νῆες ἐδέχοντο, Μεσσάλαν ὀπίσω τοῦ λοιποῦ καταλιπών, ἕως ἐπ' αὐτὸν αἱ νῆες ἐπέλθοιεν· ἔγνω δὴ ὅτι ὃ Ταυρομένιον, προσέπεμψε μὲν ὡς ὑπαξόμενος αὐτὸ, οὐ δεξαμένων δὲ τῶν φρυκτῶν, πρὸ ἔπλῳ ὃν ποταμὸν ὃν Οινοβάλαν, καὶ ὃ ἱερὸν ὃ Αφροδίσιον, καὶ ὥρμισατο ἐς ὃν Αρχηγέτιν, ἄκριν ὄντα νῆσον, ὡς χάρακα ἠσόμενος σὺ τῷ Ταυρομενίῳ· ὁ δὲ Αρχηγέτης Απόλλωνος ἀγαλμάτιόν ἐστιν, ὃ πρόπαν ἐσέσθαι Ναξίοις εἰς Σικελίαν ἀποικισμένοις· σὺ τῷ τῆς νεὼς σὺκ ἐβούλοντο Καῖσαρ, ἄλλοθι δὲ ἔπεσι, καὶ ἀμέλγαμε δι' αὐτὸ, καὶ αὐτὸ καθίσαμένῳ ἐπὶ ὃ στρατόπεδον Πομπήιος ἐπέπλῳ σόλῳ πολλῷ, θαῦμα ἀδόκητον (ᾤετο γὰρ αὐτὸν σὺκ ἐπολεμεῖσθαι πρὸς Αγρίππαν) πρήναντος δὲ τῷ Πομπηίῳ καὶ ἵππους, ἐς τάχος διείζουσα ὃ ναυτικὸν, καὶ τὰ πεζὰ ἐτίρωθεν ἐφαίνετο, ὥστε δεῖσαι μὲν ἀπόνως σὸ μέσῳ τειχῶν στρατῶν πολεμίων ἠνομένους, δεῖσαι δὲ ὃν Καίσαρα Μεσσάλαν σὺκ ἔχοντα μεταπέμψασθαι· οἱ μὲν οὖν ἵπποις αὖθις ἰὼν χλοιοι οἱ Γναμπήιου χαρακοποιουμένους ἐπὶ τοῖς τῷ Καίσαρος, εἰ δὲ ὅτι τοῖς ἵπποῦσιν οἱ πεζοὶ καὶ ὃ ναυτικὸν ἐφόρμησε, τάχα ἂν τι μεῖζον ἐξέλυσε τῷ Πομπηίῳ, νῦν δὲ ἀπείρως τε πολέμου, καὶ σὺν ἀγνοίᾳ τῷ θορύβου τῷ Καίσαρος, καὶ ὅτου μὴ μάχης ὅπῃ δείλιον ἐσόμενον ἄρχειν, οἱ μὲν αὐτῶν ἐς Κόκκυνον ἄκραν ὡρμίσαντο, οἱ πεζοὶ δὲ σὺκ ἀξιοῦντες αἰρεῖν τῷ πολεμίων στρατοπεδεύῃ, ἐς Φοίνικα πόλιν ἀνεχώρησαν, καὶ νυκτὸς οἱ μὲν ἀνεπαύοντο, οἱ δὲ τῷ Καίσαρος ὃν μὲν χάρακα ἐτέλεσαν, σὺν δὲ κόπου καὶ ἀλεεινίας ἐς τὸ μάχιμον ἐβλάπτοντο· τέλη δὲ ἦν αὐτοῖς πεζὰ, καὶ ἵπποις χωρὶς ἵππων πεντακόσιοι, καὶ κοῦφοι χίλιοι, καὶ κληδοῦχοι σύμμαχοι χωρὶς καταλόγου διχίλιοι, καὶ ναυτικὴ δυνάμις ὅση τοῦτοις. τὰ μὲν οὖν πεζὰ πρώτα Κορνηφικίῳ παρεδέδει ὁ Καῖσαρ, ἐκέλευσε δὲ καὶ αὐτὸν ἐν τῷ πολεμίους ἀπομάχεσθαι καὶ παρέχειν ὅ τι ἐπίοιτο, αὐτὸς δὲ τοῖς ναυ-

ὁν ἔτι περὶ ἡμέρας δώδεκα ἐς Ὀτπέλαγος, μὴ καὶ τῷδε αὐτὸν ἀποκλείσαιεν οἱ πολέμιοι, καὶ ὃ μὲν δεξιὸν ἐπέτρεπε Τιτιῷ, ὃ δὲ λαιὸν Καρκίῳ, λιβυρίδας δὲ αὐτὸς ἐπίβαινε, καὶ περιέπλεε πόντας παρακελῶν ὅτι δι' ἧς παρακλήσεως τὸ στρατιωτικὸν σημεῖα ὡς ἐν κινδύνῳ μάλιστα ὤν, ἀπίθετο. ἐπορεύοντο δὲ τῷ Γομπηίου, δίς μὲν ἐπιχείρησαν ἁλῶναι, καὶ ὃ ἔργον ἐς νύκτα ἐπελθύτησεν· ἀμίσεμμίων ἢ καὶ πεντεκαιδεκάμιλον τὴν Καίσαρος νεῶν, αἱ μὲν ἀραίμεναι τὸ βορειότατον τὴν ἰσίων, ἀπέπλεον ἐς τὸ Ἰπαλίαν, τὴν παραπελαγίτων καταφερομένην, καὶ αὖθις ἐπ' ὀλίγον οἱ τῷ Γομπηίου διώξαντες ἔτι, τοὺς ὑπολοίπους ἀνέτρεψαν, καὶ τῶνδε τοὺς μὲν ἥσσω ὁμοίως, τοὺς δὲ ὑπερτέρασαν, ὅσοι δ' ἐξ αὐτῶν ἐς τὸ γῆν ἐξεπήδησαν, τοὺς μὲν οἱ ἵππεῖς οἱ τῷ Γομπηίου διέφθειρον ἢ συνελάμβανον, οἱ δ' ἐς ὃ τῷ Κορνιφικίου στρατόπεδον ἀφίκοντο, καὶ αὐτοῖς ὁ Κορνιφίκιος ὑπηδίοισιν ἐπεχείρει, τοὺς κώφους ὑπερπέμπων μόνους· οὐ γὰρ ὕστερον ἐδόκει κινδύνου φάλαγγα δύαθυμον, ἀνδράσι καθηκόντων πεζῶν, μεγαλοφρονουμένων ὡς εἰκὸς ἐπὶ νίκῃ. Καίσαρα δ' ἐν τοῖς ὑπηρετικοῖς ἐς πολὺ τῶν πυκτῶν ἀμακωχεύοντα καὶ βουλευόμενον, εἴτε ἐς Κορνιφίκιον ἐπανέλθοι διὰ μέσων τοσῶνδε ναυαγίων, εἴτε ἐς Μεσάλαν διαφύγοι, ἵνα ἐς ὃν Ἀβάλαν λιμένα πρὸ ὠείκα μὲν ἑνὸς ὁπλοφόρου, χωρὶς φίλων τε καὶ ὑπασπιστῶν ἐς ἡμιπόντων, καὶ ἵνες ἐν τῷ ὁρᾶν ἐς πίστιν τῶν γεγονότων καταβάντες, δύο μὲν αὐτὸν τό τε σῶμα καὶ τὸν ψυχὴν ἐσαναλύσαν, καὶ ἐς ἀκάτιον ἐξ ἀκατίου μεταφέροντες ἵνα διαφθάσοι, μετεκόμισαν ἐς Μεσάλαν οὐ μακρὰν ὄντα. ὁ δ' ὕδυς ἔτι ἀνερρίπτους, ἐς ὃ ἐς Κορνιφίκιον ἔτελε λιβυρίδα, ἐς πόντα χοῦ διὰ τὸ ὁρᾶν περιέπεμπεν ὅτι σώζοιτο, Κορνιφαίῳ τε πόντας ὑπεκουρῆν ἐκέλευε, καὶ αὐτὸς ἔγραφεν αὐτίκα πίμψαι βοήθειαν· ἀνερρίπτους δὲ τὸ σῶμα καὶ ἀναπαυσάμενος ὀλίγον, ἐς Στυλίδα πυκτὸς ἐξῆλθ, παραπεμπόμενος ὑπὸ τῶν Μεσάλα ποδὸς Καρρίναν, τεία ἔχοντα ὅτι ποδαρκέστου πάλη, καὶ τῷδε μὲν ἐκέλευσι διαπλῆν ἐς Λιπάρεαν, αὐτὰ καὶ αὐτὸς ἔμελλε διαπλεύσεσθαι· Ἀγρίππαν δὲ γράφων ἠξίου κινδυνεύοντι Κορνιφικίῳ πέμπειν Λαρώνιον μὴ γραπαῖς ἐξέως· Μαικῆναι δ' αὖθις ἐς Ῥώμην ἔπεμπε διὰ τοὺς κωπείζοντας, καὶ ἵνες παρακινοῦντες ἐκκλεῖσθαι τὸν Μεσάλαν ἐς Δικαιάρχιαν ἔπεμπεν, ἄγκυρ ὃ πρῶτον κελεύμενον τέλος ἐς Ἰπαιόνιον. Μεσάλας δὲ ἐπὶ τῶν, ὃν οἱ τρεῖς ὅτι θανάτῳ παραγεγράφεσαν τὸ Ῥώμῃ, καὶ χρήματα ὧν κτείναντι καὶ ἡβουλείαν ὑπεκεκηρύχεσαν· ὁ δὲ πρὸς Κάπωνι καὶ Βρεττανὸν φυγὰν, ἀποθανόντων ἐκείνων, ὅτι εἶδον ὅτι ἀσπιδᾶς Αντωνίῳ πρεδεδώκει· καί μοι τῷτο διαμείψαντι τὸν ἔδοξεν ἐς ζήλωμα τῆς Ῥωμαίων ἀρετῆς, ὅπου Μεσάλας μόνον ἔχων τὸ τοσῶνδε συμφορᾷ ὃν παραγράφοντα, ἐπερέπλευσεν, ὡς αὐτοκράτορα καὶ παρεσόμενος. Κορνιφίκιος δὲ ἀπορρέφασθαι μὲν ἐν τῷ χάρακος βύμαρδος εἶχε τοὺς πολεμίους, κινδυνεύων δ' ἐξ ἀπειρίας, ἐς μάχιμον ἐξέπαιρε τὸ παρόντα, Γομπηίου δὲ οὐ συμπλεκομένου μὴ διὰ πρόσω τὸν μὴν μάχῃ τὸν ἐλπίδα ἔχοντι, παρασκευάσθαι δ' αὐτὸς τῷ λιμῷ παρεσδοκῶντας, ὧδέ ὁ Κορνιφίκιος τὸν μέσον τοὺς ἀπὸ τῶν νεῶν διαφυγόντας ἀνάπλεως ἔχων, βοηθούμενός τε καὶ χαλεπῶς τὸν μὲν τοῖς περὶ νῆς ἀπὸ τῶν ἱππέων, τὸν δὲ τοῖς τραχήλοις ἀπὸ τῶν ὑπλιτῶν τε καὶ κώφων, οἱ Νομάδες Λίβυες ὄντες ἱππότζοι τε ὅτι πλῆστοι, καὶ τοὺς ἐπικρέοντας ὑπέφθυσαν· τετάρτῃ δ' ἡμέρᾳ μόλις ὅτι τὸν ὕδατος χοῦν ἀφίκοντο, ὃν Ῥυακοπυρὸς λέγουσι, πότε μέχρι θαλάσσης οἷόν τε οὖσαν ὑπεκλῦσαι καὶ σῶσαι τὸν τὸ

αὐτῇ καύματα, καὶ αὖ ψῦχοι μὲν ὑπερφέροντες μέσης ὀδύνοισι νυκτός, πηγάδι τε οὐδὲ ἐπ' ἐκείνου, καὶ κονιορτὸς καταδύδης γέμουσαν· οἱ δὴ ἀμφὶ ὃν Κορηφίκιον οὔτε νυκτὸς ἐθάῤῥουν ἐπ' ἀσελινῷ μάλιστα εἶναι ἀφ' ἁπλοίας ὁδῶν καὶ ἐσόδους, οὔτε ἡμέρας ὑπέμενον, ἀλλ' ἀπεπήδησαν, καὶ ταῖς βάσεσιν ὡς ἐπὶ θήρῃ καὶ καύματι ὑπεκφέροντο, μάλιστα οἱ γυμνοὶ, βεβαιοῦντι τι οὐ δυναμένοις ἀφ' ὅπλων ἐπιόντα κωλῦσαι, ἐπεὶ ἔνα ἔπι τὴν βαθμόνταν αὖθις ἐπεξῆεσαν, ἀλλ' ἐπηῴσκοντο ἀφυλάκτως· ἐπεὶ δὲ καὶ ταῖς ἐξόδοις τῆς ἀφικομένης ἕτεροι κατεῖχον πολέμιοι, ἀμηχανήσαντες τὴν ἀσθενεστέρων τε καὶ γυμνῶν, ἀνεπήδων ἐς τοὺς αὐχένας οἱ δυνάμενοι βίᾳ μὴ ἀφιέναι, καὶ ἐβιάζοντο τοὺς πολεμίους ἐς ὅσον εἶχον δυνάμεως κατεχομένων ὑπὸ καὶ τῶν ἐξῆς αὐχένων, ἀπεῴσαντο αὐτῶν ἤδη, καὶ μεθῆκαν ὑπὸ δίψης καὶ θέρους καὶ κόπου· προσβέποντες δὲ αὐτοὶ τῷ Κορηφικίῳ, καὶ πηγὴν πλησίον οὖσαν ὑπιδόμενοι, οἱ μὲν ἀθρόοι ἐβιάζοντο πολλοὶ ὑπὸ σφῶν ἀπολλύμενοι, ἕτεροι δὲ τὴν πηγὴν κατεῖχον πολέμιοι, καὶ πάμπολλοι ἤδη τοῖς τῷ Κορηφικίου κατεῖχον ἀθυμία, καὶ πρίεσθαι. ὧδε δὲ αὐτοῖς ἔχουσι Λαρώνιος ὑπεφαίνετο μακρόθεν ὑπὸ Ἀγρίππου σὺν τρισὶ τάξεσι πεμφθείς, οὔπω μὲν σάφ' εἰδὼς ὡς ὅτι φίλοι εἶεν, ὑπὸ δὲ ἵππου ἀεὶ ἐπιόντων ἔσεσθαι προσδοκῶντες, μὴ φέρειν αὖθις αὐτῶν· ὡς δὲ καὶ τοὺς πολεμίους εἶδον ὕδωρ ἀπολιπόντας, ἵνα μὴ ἥδιστο ἐφορῶν τὸ μέσον, μὴ ἔχεσθαι μὲν ὑπὸ ἡδονῆς ὅσον ἔθεντο, μὴ πιόντες ἀπολίπωσιν αὐτοῖς τὸν Λαρώνιον, βραδύνειν τὴν πηγὴν κατέλαβον, καὶ ὑπὸ μὲν τῆς ἡμέρας ἐκώλυόντο πίνειν ἀθρόως, ὅσοι δὲ ἠμέλησαν, ἔπιον ὁμοῦ καὶ ἀπέθνησκον. οὕτω μὲν ἐξ ἀέλτου Κορηφίκιος, καὶ τὸν γραπτὸν ὃν φθάσαν μέσον παρεσώθη πρὸς Ἀγρίππαν ἐς Μύλας· ὅτι δὲ ὁ Ἀγρίππας Τωνδαρίδα εἰλήφει ἔρφοι μεσοῦντος χειμῶνος, καὶ δύφυσιν ἐς πόλεμον οὐκ ἀθαλῆ ἔχον, καὶ ὁ Καῖσαρ ἐς αὐτὸν ἰὼν πεζὰ καὶ τοὺς ἱππέας διεβίβαζεν· ἐλήφοντό τε αὐτῷ πάμπαν οἱ Σικελίαν, ὁπλιτῶν μὲν ἐς εἴκοσι καὶ ἓν τέλος, ἱππέων δὲ δυσμενεῖς, καὶ κοῦφοι πλείους πεντακισχιλίων. Μύλας δὴ ἔτι καὶ τὰ οὐ Μυλαῖ, ὅπῃ τε ναυάρχοις ἐς Γελωιάδα καὶ τὰ πρόσθια ἄπαντα φερομένοις Γομπηίου κατεῖχον, αἱ φόβῳ μάλιστα Ἀγρίππου πῦρ δίωκτικῶς ἔχοντι, ὡς ἐμπαρέσοντες τοῖς ὑπερπλέουσιν· ἐκρήτει δὲ καὶ τὴν γενὴν ἑκατέρων ὁ Γομπηίος, ἀμφὶ δὲ ὃ Ταυρομένιοι, καὶ πρὸς Μύλας καὶ περιόδους τὴν ὁρμὴν ἀπετείχιζε, καὶ ὅτι Καίσαρα οὐκ Τωνδαρίδος ἐς ὃ πρόσθεν ἰόντα ἰῶνται μὴ συμπλεκόμενον Ἀγρίππου ἢ νομιζόντος ὑπερπλῶν, ἐς Πελωιάδα μετεπέμποντο, ἐκλιπεῖν τὰ γενὰ πρὸς Μύλας, καὶ ὁ Καῖσαρ αὐτῶν τι κατέσχε, καὶ Μυλαῖ, καὶ Ἀρτεμισίου πολίχνης βραχυπάτης, ὃν ἢ φασὶ τὰς ἠλίου βοῦς ἡμέσθαι, καὶ ὃν ὕπνον Ὀδυσσεῖ. ψευδοῦς δὲ τῆς Ἀγρίππου δόξης φανείσης, ὁ Γομπηίος ἠνδρεῖς τὴν γενὴν ἀφηρημένος, καὶ Τισιαῖοι ἐκάλεσε μὴ τῷ γραπτῷ· Τισιαίῳ δὴ ὁ Καῖσαρ ὑπεῖκτα, καὶ δι' ἡμέρας τὴν ὁδὸν πρὸς ὄρος ὃ Μυκήνιον, εἶθα ἄσκηνος συνεκτέθυσεν, ὄμβρου τε πολλοῦ καταῤῥαγέντος, οἷος ὃν φθινοπώρῳ γίγνεται, τὸ ὁπλοφόρων ἓνες τὴν νύκτα πᾶσαν ἀασίδα Κελτικὴν ὑπερέχουσαν· ἐγένοντο δὲ καὶ βρόμοι τῆς Αἴτνης σκληροὶ, καὶ μυκήματα μακρὰ, καὶ σίλατα πρεσβάμπονα τὴν γραπταὶ, ὥστε τοὺς μὲν Γερμανοὺς ἐκ θυσιῶν ἀναπηδᾶν ὑπὸ δείους, τοὺς δὲ ἀκοὴν τὴν πρὸς τὸ Αἴτνης λεγομένων οὐκ ἀπιστεῖν, ὃ τοσοῖσδε προσδόξοις ἐμπεσοῦσαν σφίσι καὶ ὃν ῥύακα. μετὰ δὲ τοῦτο τὴν Πομπηίου χῶν ἔκειρε, καὶ Λέπιδος αὐτῷ στρωτὸν τὸ στρατόπεδον, καὶ Μεσσήνη πρέσβεις ἀμφότεροι γενόμενοι δι' ὀλίγου

τὴν Σικελίαν ἀμμαχεὶ πολλῷ, ἔργου δὲ μείζονος ἐόντος, Ταῦρον ὁ Καῖσαρ ἐπιμελεῖς ἀγορᾶς τῆς Γναμπίου τοῦ κύπελλον, καὶ ταῖς πόλεσι ταῖς χορηγούσας τοῦ καταλαμβάνειν. καὶ τῷ δὲ μάλιστα κάμνων ὁ Γναμπίος, ἔκρινε μάχην μείζονι χρῆναι τοῦ ἀπόντων τὰ μὲν δὴ πεζὰ τῆς Καίσαρος ἐδεδίει, πᾶς τε ναυσὶν ἐπαμύνοιμι, ἤρετο πέμπων, εἰ δέχοιτο ναυμαχίαν χρῆσθαι, ὁ δὲ, ὠρρώδει μὴ τὰ ἐσάλια πάθοι, οὐ σφῶν τύχῃ μείζει δόξῃ χεῖρον μάχοιτο αὐτῶν, αἰσχρὸν δὲ νομίσας μὴ τιμῆσαι, ἐδέχετο. καὶ ὡείλετο αὐτῶν ἡμέρα, ἐς ἣν τεσσαράκοντα ἧκες ἑκατέρᾳ ἰδίᾳ πρεσβεύοντο, βέλη τε πάντοθεν φέρουσαι, καὶ πύργους καὶ μηχανὰς ὅσας ἐπιτήδειον. ἐπειτὸ δὲ ὃ δὴ καλεῖται μῦθον ἄρπαγα ὁ Ἀγρίππας, ξύλου πυκνότητι σιδήρῳ τοῦ ἐβεβλημένου, κρίκους ἔχον τοῦ κεφαλῆς ἑκατέρας, τῷ δὲ κρίκων ἔῆχετο, τῷ μὲν ὁ ἅρπαξ, σιδήρεον καμπύλον, ᾧ δὲ, καλῶδια πολλὰ, μηχαναῖς ὑπασπώμενα ὃν ἅρπαγα, ὅτε τῆς πολεμίας νεὼς ἐκ καταπέλτου λάβοιτο. ἧβούσης ἤ τῆς ἡμέρας, τοιαῦτα μὲν ἑκατέρωθεν ἐρετῶν ἄμιλλα, καὶ βοὴ, καὶ βέλη τὰ μὲν ἐκ μηχανῆς, τὰ δ' ἀπὸ χειρὸς, ὅσα λίθοι, καὶ πυρφόρα, καὶ ξεβύματα· μᾶλλον δὲ αἱ ἧκες αὗται σφῶν ἐρρήγνυντο ἀλλήλαις, αἱ μὲν ἐς τὰ πλάγια, αἱ δὲ κατ' ἐπαντίδας, αἱ δὲ ὑπὸ ταῖς ἐμβόλοις, εἰδὼς μάλιστα εἰσιν αἱ πλησιαίτατοι βίαιοι, ὑπάξαι τὸ ταῖς ὑποβάταις, καὶ τῶν ναῶν ἀχρειότερον ἐργάσασθαι· δηΐαι δὲ ἀλλήλαις διεξέπλεον, βάλλουσαί τε καὶ ἀνακρίζουσαι, καὶ τὰ ὑπερτερικὰ ταῖς ἐκπίπτουσαις ἀνελάμβανον· ἔργα τε χεῖρας ἦν, καὶ βία αὖτε, καὶ τέχνη κυβερνητῶν, καὶ ναυσὶ, ἔς τε στρατηγῶν τοὺς κελεύσεις, καὶ μηχανήματα πολλά· θαυμάσαι δὲ μάλιστα ὁ ἅρπαξ ἔκ τε πολλοῦ ταῖς νεωσὶ λαβὼ κυφότητα ἐμπίπτων, καὶ ἐμπαγεὶς μῦθος ὅτε μάλιστα ὑπὸ τῶν καλωδίων ἐφέλκοιτο ὀπίσω, κρᾶτησαί τε ὑπὸ τῶν βλαπομένων οὐκ ἦν πόρος λαβὼ οἰδήσαντε τοῦ ἐχόντα, καὶ ὃ μηχανὴ αὖτε δυσφυκτότατον ταῖς κίπτουσι τὰ καλώδια ἐποίει, οὐδὲ ὃ μηχανήμα πω τοσοῦτον, ὡς δρέπανον δόρασι περιθέσθαι· ἔτι δὲ ἐπειδὴν ὡς τὸ ἀδοκήτῳ τὴν ναῦν κρούοντες ὑπὸ ῥύμναις λύτισαν. ὃ δὲ αὖτε τοιούτων καὶ τοῦ πολεμίων, ἴσον μὲν ἦν ἡ βία τῆς ῥώμης, ὁ δὲ ἅρπαξ ἐποίει ὃ ἴδιον· ὅτε μὲν οὖν τοσοῦτον ἀφίσταντο αἱ ἧκες, ἐμάχοντο πρωτοίως, καὶ ἐς δηλήσεις μεθίλλοντο, καὶ δέχεσθαι τὸ πόλεμον οὐκ ἦν ἔτι ὁμοίως εὔπορον· ὅπλοις τε γὰρ ὡς τὰ πολλὰ ταῖς αὐτῶν ἐχρῶντο, καὶ φωνῇ χρόδην ἀπόντες Ἰταλῇ, τά τε σφῶν μάχιμα μεγεμμένοι ἐς ἀμφοτέρους ἐξεσπέκτο, καὶ οὐκ ἔδει μάλιστα σύνθημα πολλαὶ καὶ ποικίλαι πρὸς ἀμφοῖν, καὶ ἀπιστία τοῦς τοὺς λέγοντας αὐτὰ ἐλέγχεσθαι, ἀγνωσία τε πάντας ἀλλήλων ἐπεῖχεν, ὡς οὐ πολέμῳ καὶ θαλάσσῃ γεμούσῃ φέρων τε καὶ ὅπλων καὶ ναυαγίων· οὐ γὰρ ἦσαν πεῖραν ἔλιπον, ὅτι μὴ μάστιγι ὃ πῦρ· τούτου δὲ μετὰ τοὺς πρώτους ὑπάπλους ἐφείσαντο ἀφὰ τὰς συμπλοκάς. ὁ δὲ πεζὸς ἑκατέρων στρατὸς ἀπὸ τῆς γῆς μετὰ φόβου καὶ σπουδῆς ἐς τὴν θάλασσαν ἀφεώρων, ὡς οὐ τὰ δὲ καὶ αὐτοῖ τοῦ σφετέρων σωτηρίας τὴν ἐλπίδα ἔχοντες· διέκρινον γὰρ μὴν ὁρῶν, οὐδὲ ἐδυνάσθη, ἔς μάλιστα τοῦ ἐσπεπωκότες, οἷα νεαὶ ἑξακοσίων ὑπὸ μήκους οὐκ ἐπεπλησμένων, καὶ τῆς οἰμωγῆς ὁ θόρυβος ἀπὸ μέρος ἑκατέρωθεν· μάλις δέ ποτε ταῖς χερσὶν τὴν πύργων, αἷς δὴ μάχαις διέφερον ἀλλήλων, ὁ Ἀγρίππας σῶν εἰς πλέονας ἀπολωλέναι τῆς Γναμπίου ναῦς, ἐθάῤῥυνε τοὺς στρατιώτας ὡς ἤδη κατορθωκότας, καὶ τοῖς πολεμίοις αὖθις ἐμπίπτων, ἐπέκειτο ἀπαύστως, μέχρι βιασθέντες ὅσοι μάλιστα κατ' αὐτὸν ἦσαν, τοῖς τε πύργοις κατέῤῥιψαν, καὶ ταῖς ναυσὶν ὑπεκπεφεύγοντες, ἐς ὃν πορθμὸν ἔφυγον, καὶ ἔφασαν τοσοσδὶ μεῖν ἑπτακαίδεκα τῆς, αἱ δὲ λοιπαὶ διεκλεί-

σθμος αὐτοῖς ὃ Ἀγρίππου, αἱ μὲν ὀξώκελλοι αὐτῶν ὑπὸ ὁρμῆς οἱ διώκοντες, ἢ ὁρμιζομένας ἀπέπαυον, ἢ ὑπεπίμπρασθμ· ὅσαι δ' ἐπ' αὐτὸ πέλαγος ἐμήχανο, ταῖς ναυσὶ αὐτῶν γαύλους καπιδοῦσαι, παρεδίδοσθμ ἑαυτοῖς τοῖς πολεμίοις· καὶ ὁ μὲν Καίσαρος στρατὸς ὀπτίκιον ἠλάλαξεν ὑπὸ τῇ θαλάσσῃ, καὶ ὁ πύργος ἀντεβόησεν ὅτι τῆς γῆς, οἱ Γομπηΐου δ' ἀνώμωξαν, ὑπὸ αὐτὸς ὑπ' τῶν ναυλόχων διαθορῶν, ἐς τὸν Μεσσήνιον ἠπείγετο, ὑπὸν ὑπὸ ἐκπλήξεως ταῖς πύξοις οὐδ' ὀπισκήψας· ὅθεν καὶ τοιόνδε ὁ Καῖσαρ Τισίωνος παῖδα διδάσκει, ὑπὸ ἀποδύσας ἐδίδαξε, καὶ τοὺς ἱππέας ἐπ' αὐτοῖς τῶν ἱππαρχῶν παῖδα διδόντων. κατέδυσθμ δὲ ὑπὸ τὰς πύξους νῆες, Καίσαρος μὲν τρεῖς, Γομπηΐου δὲ ἑπτὰ καὶ εἴκοσι, καὶ αἱ λοιπαὶ κατεφλέχθησθμ ἢ ἠφανίσθησθμ, ἢ ἐς τὸν γλῶ ὁκέλλουσαι συνετρίβησθμ, αἱ δὲ ἑπτὰ καὶ δέκα μόναι διέφυγον. καὶ ὁ Γομπηΐος ὑπὸ ὁδῷ ταῖς μεταγούμης τῶ πύξου πυθόμενος, τὸν τε ἑαυτοῦ στρατὸν ἤλλαξεν ἐς ἰδιώτιν ἀπ' αὐτοκρατόρος, καὶ παρῄπεμψεν ἐς Μεσσήνιον, ἐς ᾧ ναῦς ὑπέθεσθαι ᾧ δυνατά· παρεσκεύασο δ' ἄπορα ὑπ' πολλοῦ, Πλέννιός τε ὑπ' Λιλυβαίου μὲν ὧν εἶχεν ὀκτὼ τελῶν ἐκάλεῖ κατὰ ἀσυδίαν, ὡς μὴ τῶνδε φθαξόμενος· καὶ Πλέννιος μὲν ἠπείγετο παρὰ αὐτόν· αὐτομολούντων δὲ ἑτέρων φίλων τε καὶ φρουρείων καὶ στρατῶν, καὶ τῶν πολεμίων ἐς ὃν πορθμὸν ἐσπλεόντων, ὑπὸ ἀμελίας ὑπὸν Πλέννιος ὁ Πομπηΐος ὑπὸ πολλῇ καλῶς τε τειχισμένῃ, ἔφθη μὴ ὑπὸ Μεσσήνης ὅτι τῶν ἑπταεικοσίαρχα νεῶν ἐς Αντώνιον, ὡς ὑπ' ὁμοίων αὐτῷ τὸν μητέρα πειρωσόμενος· καὶ ὁ Πλέννιος αὐτὸν οὐ καταλαβών, ἐς τὸν Μεσσήνιον πρῆλθε, καὶ κατεῖχε τῆς πόλεως· ὁ δὲ Καῖσαρ, αὐτὸς μὲν ἔμεινεν ὑπὸ τῶν παρὰ ναυλόχους στρατοπέδῳ, Ἀγρίππαν δ' ἐκέλευσεν τῇ Μεσσήνῃ παρακαθίζεσθαι, καὶ πρεκάθητο σὺν Λεπίδῳ· Πλεννίου δὲ προσβοηθοῦντος παῖδα διδόντων, Ἀγρίππας μὲν ἠξίου παρεμβάλλειν Καίσαρα ἐς ἕω, Λέπιδος δὲ ἐδίδου παῖδας, καὶ ὃν Πλεννίου στρατὸν οἰκειούμενος ἑαυτῷ, σὺν ᾧ χάρᾳ διαπάσαι τὴν πόλιν μὴ τῷ ἀμῷ στρατῷ, καὶ οἱ μὲν ὅτι τῇ ὑπαρξίᾳ, παρὰ ἧς δὲ ὑπὸ μίσης πρεκάλουν, κάρδος ἀδίκητον διεῤῥήθησαν, τὴν Μεσσήνην ὅλῃ τῇ νυκτὶ μὴ τῶν Λεπίδου διήρπαζον, καὶ μετεστρατεύοντο παρὰ Λεπίδῳ· ὁ δὲ σὺν ὑὸς ἔχων δύο δὲ εἴκοσι τέλη πυξῶν καὶ ἱππέας πολλοὺς, ἐπῆρτο, καὶ κρατήσειν ἐδόκει Σικελίας, παρεφάσιν ἔχων ὅτι παρῆκται τῆς νήσου, ὃ πλέοντας πόλεις ἐπαγάγοιτο· ἐς τε τὰ φρούρια αὐτίκα παρεπέμπετο παρὰ τοὺς παρὰ ᾧ Καίσαρος ῥᾳθυμοτέρους μὴ παρεῖσθαι, καὶ τὰ σιτία πόθεν ἐκκομιεῖτο. ὁ δὲ Καῖσαρ ἦλθε μὲν τῆς ὑπερβολῆς, καὶ ἐμέμφετο τῷ Λεπίδῳ ἀλλὰ τῷ φίλῳ, οἳ σύμμαχον ἔφασκον αὐτὸν ῥᾳδίως Καίσαρι ἐς Σικελίαν, οὐχ ἑαυτῷ κατακτησόμενον αὐτόν· ὁ δὲ ἀντεκάλεῖ τῆς παρεστρατείας ἀφῃρῆσθαι, καὶ μόνον ἔχειν αὐτὸν Καίσαρα, βουλομένῳ τε νῶν ἀποδίδοναι Λιβύην καὶ Σικελίαν ὑπὸ ἐκείνης χαλεπαίνων δ' ὁ Καῖσαρ, ἦλθε μὲν καὶ αὐτὸς ὑπὸ ὀργῆς ἰσχύρως ὃν Λέπιδον εἰς ἀχαεσίαν, ἀλλαπιλησάμενοι δ' ἀλλήλοις σὺν ἔσπεσθμ, καὶ αὐτίκα αἱ τε φυλακαὶ διεκρίθησθμ· καὶ αἱ νῆες ὥρμουν ἐπ' ἀσκυρῶν, ἤέχθη γὰρ αὖτις ὀπτεύσας ὁ Λέπιδος ἐμαρτῆσαι. ὁ δὲ στρατὸς ἤλθετο εἰ πολεμήσουσιν αὖθις ἐμφύλιον πόλεμον ἕτερον, καὶ οὔ ποτε σφᾶς ὀπολείψουσιν αἱ σάσις· οὐμὲν ὃ ὁμοίως Καίσαρα καὶ Λέπιδον ἐπῆντο, ὑπὸν οἱ τῷ Λεπίδῳ στρατευόμενοι, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀρετῆς ὃν Καίσαρα ἐθαύμαζον, καὶ τὸν ἀρχαίαν ζωπήσασθμ Λεπίδῳ, καὶ τῆς ἀρπαγῆς αὐτὸν ἐπεμέμφοντο, αὐτοῖς ἐς ὃ ἴσον τοῖς ναυτικοῖς καταξάπαξ· ὧν ὁ Καῖσαρ πιθανόμενος, πε-

εἰέπεμπε τοὺς τὰ συμφέροντα πραγματευσαμένους κρύφα ἑκάστους· ὡς δὲ αὖτις διεφθάρατο πολλοί, καὶ μάλιστα οἱ ἡγούμενοι τῶν Γομπηίου λόγῳ δέους τοῦ μὴ πάντα τοῖς ἀσυνδέτοις βεβαίοις σφίσιν, εἰ μὴ ζωγρεῖτο ὁ Καῖσαρ, εἶεν, ἀγνοοῦντες ἔτι τοῦτο τῶν Λεπίδου δι' ἀπορρησίαν, ὁ Καῖσαρ ἐπῆλθεν ὅτι τὸ στρατόπεδον αὐτοῦ σφῶν ἰσχυρὸν πολλοῖς, οὐδὲ τοῦ τάφρους καταλιπών, ἐσήει μετ' ὀλίγων, καὶ πρίων ἐπεμαρτύρετο ἑκάστους ἄκων ἐς πόλεμον καθίστασθαι· ἀσπαζομένων δὲ αὐτὸν ὡς εὐτυχεστέρων τῶν ὁρώντων, οἱ Γομπήιανοὶ τοσοῦτοι ζωὸν ὅσοι διεφθάρησαν, ἢ συνῳδὰ σφίσι παρεκάλεσε, ὁ δὲ ἔλεγε θαυμάζειν, εἰ συνῳμόμεν αἰτιῶντες, οὐ τοσάνυσον οὔπω τοῖς σφίσιν αὐτοῖς συνοίσοντα· οἱ δὲ ζωόντες, αὐτίκα ἥρπαζον τὰ σημεῖα, καὶ ἐς ὃν Καίσαρα μετέφερον, καὶ σκιὰς ἔλυον ἕτερα· καὶ τῶν θορύβου Λέπιδος ἀγαθόμενος, ἐξ ἑνὸς τῆς σκιᾶς ὅτι τὰ ὅπλα, βολαί τε ἦσαν ἤδη, καὶ τῶν ὁπλοφόρων τις τῶν Καίσαρος ἔπεσε, καὶ αὐτὸς ὁ Καῖσαρ ἐς ὃν θώρακα ἐβλήθη, ὃ δὲ βέλος οὐκ ἐξίκετο ὅτι ὂν χρῶτα, ἀλλὰ ῥόμῳ διέφυγεν ὅτι τοῖς ἱππεῦσι· Λεπίδου δὲ τὸ φρούριον ἐπειθάρσησε τῷ ῥόμῳ, καὶ οὐκ ἀνέχει ὁ Καῖσαρ ὑπὸ ὀργῆς, ἀλλ' ἐξελθὼν αὖθις ζωὸν τοῖς ἱππεῦσι καὶ καθεῖλεν· ἑτέρων δὲ αὖ φρούρια ἡγεμόνες, οἱ μὲν αὐτίκα, οἱ δὲ νυκτὸς μετεπέμποντο οὐκ Λεπίδου πρὸς Καίσαρα, οἱ μὲν ἀνθ' ὅτου πείρας, οἱ δὲ καὶ ἐς ὑποκρισιν ὑπὸ ἱππέων μικρὰ σχοληθέντες, εἰσὶ δὲ οἳ τὰς προσόλους ἔτι ὑπέμενον καὶ ἀπεκρούοντο· ἦ γὰρ ὁ Λέπιδος προὔπεμπεν ἐς πάντα ὑποκύρσεις· καὶ αὐτῶν δὲ τῶν ὑποκύρων μεθίστα μόνον, ἡ λοιπὴ τοῦ Λεπίδου στρατιά, ἢ εἴ τις οὖνος ἔτι ἦν, ἐτρέπετο τῇ γνώμῃ· ἦ τοῦτο μὲν αὖθις οἱ Γομπήιανοί, ὅσοι ἔτι ἦσαν πρὸ αὐτοῦ, μετεπίπτων κατὰ μέρη· Λεπίδου δὲ ἐς κώλυσιν αὖθις τοῖς ἑτέροις ἐφοπλίσαντος, οἱ ὑπὲ κώλυμα τῶν ἀνδρῶν ὁπλισάμενοι, τὰ ἑαυτῶν ἐπήνεγκαν σημεῖα, καὶ σὺν τοῖς ἑτέροις ἐχώρουν πρὸς τὸν Καίσαρα· Λεπίδου δὲ αὐτοῖς ἀπιοῦσιν ἠπείλει ἦ ἐδίωκεν, καὶ τῶν σημείων εἶχεν, καὶ οὐ μᾶλλόν γε ἔφευγε, μέχρι τῶν φερόντων αὐτὰ τις εἶπε μᾶλλόν ἀποβαίνειν, καὶ δίωκε μᾶλλον. οἱ δὲ ἱππεῖς τελευταῖοι χωρούντες ἔπεμψάν τινα πυθόμενον τῶν Καίσαρος, εἰ κλίνοιεν Λεπίδου οὐκ ἔτι ὄντα αὐτοκράτορα, ὁ δὲ ἀπεῖπεν. οὕτω Λεπίδος ἀδοκήτων πάντων ἀπιστίᾳ συμπεσὼν, ἔρημος ὢν τοῦ τυχεῖν σῶσαι ἦ φεύγειν οὐδὲ βουλεύειν, ἦ ὅ τι μὴ ἐλθὼν ἱκέτευε τὸν Καίσαρα, δρόμῳ ζωγρεῖσθαι ὡς ὅτι θᾶττον τῶν ὁρώντων· ὁ δὲ Καῖσαρ ὑπεμνήσθη τι αὖτις τοῦ σοφιστοῦ, καὶ τοῦ σπεισῶν ἐθέλοντα κωλύσας, ἔπεμψεν ἐς Ῥώμην ἐφ' οἷσπερ ἦν ἡμάτος, ἐδιώκετο ἀπ' αὐτοκράτορος, ὃς ἦν ἔτι πλὴν ἱερέα ἧς εἶχεν ἱερωσύνης. ὁ μὲν δὴ ἦ αὐτοκράτωρ πολλάκις, καὶ τῶν τειῶν δρόμων ἡμόμενος, ἀρχαῖά τε ἀποφήνας, καὶ τοῦ χαριζόμενος ὅτι θανάτου τοσούσδε ὁμοτίμους, ἰδιώταις, καὶ οἷοις τῶν τοσούτων ἄρχουσιν ὕστερον πρισάμενος, διεῖσωσε. Γομπήιον δὲ ὁ μὲν Καῖσαρ οὐκ ἐδίωκεν, οὐδὲ ἑτέρους ἐπέτρεπε διώκειν, εἴτε ὡς ἐς ἀλλοτρίαν ἀρχὴν τὸ Αρτωνίου φυλακτόμενος ἐμβαλεῖν, εἴτε καὶ δεδοκὼς τὸ μόνον, ἦ τοῦ ἐς αὐτὸν ἐσόμενα ἐξ Αρτωνίου, ἦ τοῦ φάσιν ἔχων διαφορᾶς, εἰ μὴ δίκημα γίνοιτο· οὐ γὰρ ἀνύποπτοί γε ἦσαν οὐκ πολλοῦ ἀφ' φιλαρχίας, ὅτε τοὺς δήμους ἐξέλοιεν, ἀλλήλοις διεῖσθαι, εἴθ' ὡς αὐτὸς ὕστερον ἔλεγεν ὁ Καῖσαρ, ὅπως μὴ γίνοιτο τῷ παῖδος δημοφόνος ὁ Πομπήιος. πλὴν δὲ γραπταὶ σπονδαὶ γε, καὶ ἐγένετο αὐτοῦ τέλη μὲν ὁπλιτῶν πέντε καὶ τεσσαράκοντα, καὶ ἱππεῖς δὲ δισμύριοι καὶ πεντακισχίλιοι, κοῦφα δὲ, τῶν ἱππέων ὑπὲρ ἡμιλίους, μαχαιράς τε ἧς ἐξακόσιαι· ὃ δὲ τῶν φορτίδων

πλῆθος, καίπερ ὂν ἄπιστον, τοῖς διασώσασι διέπεμψε· καὶ ὃν μὲν πρῶτον ὑπατικοῖς ἐδωρήσατο, τῷ μὲν ἥδη διδοὺς, τῷ δ' ὑπισχνούμενος, στέφανόν τε ἐκ λιμναίων ἄπασιν ἔνεμε, καὶ συνήρμοσε τοῖς ἡγεμόσιν ἐδίδου τῷ Γομπηίου· ζήλου δὲ αὐτῷ γενομένου ὅτι τούτοις, τῷ δαιμόνιον ἐνεμέσησε τῷ ζήλου, καὶ ὁ στρατὸς ἐσασίασεν ὁ οἰκεῖος αὐτῷ μᾶλλον, ἀπολυθῆναί τε τῆς στρατείας ἐπειγόμενοι, καὶ μέρος λαβεῖν ὅμοια τοῖς ἐν Φιλίπποις ἀγωνισαμένοις· ὁ δὲ ἤδη μὲν οὐχ ὅμοιον ἐκείνῳ τὸν ἀγῶνα, ὑπισχνεῖτο δ' ὅμως τὰ ἄξια δώσειν σὺν τοῖς ἀπ' Αντωνίου στρατευσαμένοις, ὅτε καὶ κεῖνος ἀφίκηται. τοῦτο δὲ τῆς στρατείας ὑπεμίμνησκε ζῶν ἀπειλῇ τῶν πατρίων νόμων τε καὶ ὅρκων ἐκ κελεύσεως, οὓς βουλευταὶ ἢ ἀρχοντες ὀμνύουσιν, ὑφῆκε τῆς ἀπειλῆς, ἵνα μή τις ἐν τῷ νεολήπτων στρατῶ ὑπτιάσειε θόρυβος, καὶ ἔλεγεν ὡς καιρὸς τε ἀπολύσειν σὺν Αντωνίῳ, καὶ ἄξειν νικῶν οὐκ ἐπ' ἐμφύλια ἔτι πεπαυμένα ζῶν τύχῃ χρηστῇ· ὅτι τε Ιλλυριοὶ, καὶ ἕτερα ἔθνη βάρβαρα, ἐλεύσοντα πολὺ μᾶλλον κλῆθρόν εἰρήνῃ, ὅσον καταπλουτίσειν αὐτούς. οἱ δ' οὐκ ἔφασαν αὖθις στρατεύεσθαι, πρὶν τῶν προτέρων λαβεῖν γέρα τε καὶ ἅμα· ὁ δὲ οὐκ ἔφη ἅμα σφᾶς οἷόν τε νικῶν ἀπίστασθαι, πολλαὶ δὲ δοαὶ, προσοφείλουσαι στρατιώταις ἔτι τοῖς τέλεσιν ἐνῆσαν, καὶ λοχαγοῖς καὶ χιλιάρχοις πορφύρας ἐδωκεν, ἣ βουλευτικὴ τὸ παλαιὸν ἀξίωσιν· ἔστι δ' αὐτῶν τοιάδε προσοφείλοντες ἕτερα, ὑπεφώνησε χιλίαρχος Οφέλλιος, στέφανοι μὲν καὶ πορφύραι εἷς) πασιν ἀξιώματα, στρατοῦ δ' ἕτερα χρεία καὶ χρήματα· καὶ τὸ πλῆθος ὑπεδοήσαντος ὅτι ὀρθῶς λέγει, ὁ μὲν Καῖσαρ ἀπίστει τὸ βῆμα τῆς δυσχεραίνων· οἱ δὲ ἀμφὶ Σοσσιανὸν χιλίαρχον, ἦσαν ἐπαινοῦντές τε, καὶ τοῖς οὐ ζωίσασι μᾶλλον αὐτῷ λοιδορούμενοι· ὁ δ' ἔφη καὶ μόνος ἀρκέσειν ὅτι οὕτω δίκαιος· ἀλλ' ὁ μὲν τόδε εἶπεν, ἐς τὸν ὑπατεύσαντα ἀφανῆς ἰών, καὶ οὐδὲν ὅ τι μὴ μόνοι τὸν ἐγκρώσκοντα· ὁ δὲ στρατὸς οὐκ ἔτι μᾶλλον δίκαιος οὐδεὶς καθ' ἕνα ἐφοβήθη, κοινῇ δ' ἐδόων ἀνὰ μέρη σώζεσθαι μᾶλλον, ἀφεθῆναι τῆς στρατείας· ὁ δ' Καῖσαρ αὐτῶν τοὺς μὲν ἀρχοντας ἐξωμίλει ποικίλως, τὸν δ' ὁμόφυλον Φιλίππειον καὶ Μουτίνῃ στρατεύσαντα μάλιστα, ὡς χρονιώτερον ἄρα ὄντων, ἐδίδου τοῖς θέλουσιν ἀποστρατεύεσθαι, καὶ χρημάτων ἐς δισμυρίους θοὺς ἀπέλυε, καὶ ἐξέπεμπε τῆς νήσου μὴ ἀφαφῇται ἑτέρους, τοσούσδε τοῖς ἐκ Μουτίνης μόνοις ἐπειπών, ὅτι σφίσιν ἀποδώσοι τά τε ὑπεχημένα, καίπερ οὕτως ἀπολυθεῖσιν. ἐς δὲ ὃ πλῆθος ἐπελθὼν, τοῖς μὲν ἀποσώσας ἐμαρτύρετο τῆς ὑποροχίας, οὐκ ἐμοὶ μᾶλλον τῶν αὐτοκρατόρος τῆς στρατείας ἀπολυθέντας, τοῖς δὲ παρόντας ἐπῄνει, καὶ ἐπήλπιζεν ἀπολύσειν μὲν ταχέως, ὅτε μηδενὶ μετόν σφᾶς, καταπλουτίσειν δ' ἀπολύων, καὶ νικῶν ἐπιδώσειν δραχμὰς πεντακοσίας ἑκάστῳ. τοιάδε εἶπεν, Σικελίᾳ μὲν ἐπέδωκεν ἐσφορὰν, χίλια τάλαντα καὶ ἑξακόσια, στρατηγὸν δ' ἀπέφαινε Λιβύης καὶ Σικελίας, καὶ στρατὸν ἐς ἑκατέραν δύο, καὶ τὰς ναῦς τὰς Αντωνίου διέπεμπεν ἐς Τάραντα, ἢ τὸν λοιπὸν στρατὸν ὃν μὲν ἔστελλεν ἐς τὴν Ιταλίαν ὑπὸ νεῶν, ὧν δ' ἐπανόρθωσε αὐτὸς ἐκ τῆς νήσου διεπέρα. ἐρχομένῳ δ' ἤ τε βουλὴ τιμὰς ἐψηφίσατο ἀμέτρους, ὧν αὐτὸν ἐπίοιεν κρίτιμα, καὶ πάσας λαβεῖν, καὶ ὅσας δεκιμάσαι, καὶ ὑπάντων ὅλη πορφυρᾶτο καὶ αὐτὴ καὶ ὁ δῆμος ἐστεφανωμένοι, ἐς τε τὰ ἱερὰ καὶ ἐκ τῶν ἱερῶν ἐς τὴν οἰκίαν ἀπιόντα πομπεύσαντες δ' ὑπούσης αὐτοῖς ἐβουλήθησάν τε ἃ ἐδεδημηγόρησε, καὶ ἔργα καὶ τὴν πολιτείαν ἑαυτοῦ τὴν ἀπ' ἀρχῆς ἐς τότε καταλέγειν, καὶ τὰ εἰρημένα συνέβησάν, ὃ βιβλίον ἐξέδοσαν, κατέληξέ τε εἰρήνην καὶ θυσίαις ἐς τέλος τῶν ἐμφυλίων μνησθέντων, καὶ τῶν ἐσφορῶν τοὺς ἔτι ὀφείλοντας ἀπέλυε, καὶ

φέρων

φόρων τελώνας τε καὶ τοὺς τὰ μισθώματα ἔχοντας, ὧν ἔπι ὀφείλοιεν· ὁκ ἦ τῶν ἐ-
ψηφισμένων ἁμῶς ἐδίκετο πομπὴν, ἐτησίου τε Ἱερομηνίαν ἔτι) καθ' ἃς ἡμέρας ἐ-
νίκα, καὶ ὁπηνίκιος ὁ ἀγωνοθέτης χρύσεος ἐσται μὴ σχήματος οὗ αὐτὸς ἔσχεν ἐσπλέ-
ων ἐς τὴν Ἰόνιον θαλασσαν τῷ ἑαυτοῦ νεῶν ἐμβόλων, καὶ ἔστι μοὶ ἡ εἰκὼν ὁπηνίκα φὴν ἔχουσα, ὅτι
Τοῖς εἰρήνῃ ἐστασιασμένοις ὁκ πολλοῦ σωθέντος καθ' ὁτιοῦν χρόνου ἡ θάλασσα τῷ δὲ
δήμου τοῦ μείζονος ἱεροσυλίαν ἐς αὐτὴν ὁκ Λεπίδου μεταφέροντος, ἵνα ἔχῃ
νεότμητος μίσος θανάτου, ὁκ ἐδίκετο, ἡ κτείνῃ τ' Λέπιδον ὡς πολέμιον καθεύδο-
ντα, ὁκ ἐώκει· εἰς δὲ τὰ γραπτὰ πάντα σεσημασμένας ἔπεμψαν ὁπηνίκα
ἐστάλησαν, ὁ τελούμενος ἡμέρᾳ μιᾷ πρότερος ἀφειλκύσθη αὐτοῖς ὁπηνίκα τοῖς κεκαθη-
συχόσιν, καὶ ἐν τοῖς ὁπηνίκα καθεῖρξε τῶν ἱερατόντων, ὅσοι τοῦτο τοῖς φασιν ἀπο-
δράσαντες ἐστράτευοντο, καὶ αὖθις τοῖς ἐλευθερίαν ἡτήκει Πομπήιος καὶ ἡ βουλὴ, καὶ αἱ ζιωθῆκαι διδόασιν, οἱ δὲ μιᾶς ἡμέρας ζωντλαβαίοντο, καὶ ἀφῆκεν αὐ-
τοὺς ἐς Ῥώμην ὁ Καῖσαρ ἀπέδωκε αὐτῶν τε Ῥωμαίων καὶ Ἰταλῶν τοῖς διακόσιαις,
ἃ ἄφαρ δέχοις αὐτῶν, ἀπέδωκε δὲ καὶ Σικελιώταις, ὅσους ἡ ὁκ ἐᾷ ὁ ληϊστόμος,
ἔκλιπε πολλὰ ταῖς πόλεσιν αὐτῶν, ὧν ἀπέστασαν. τοῦτο δὲ τῶν δι' ὀτιοῦν ἐδόκει τέλος ἔτι), καὶ ἐᾷ ὁ Καῖσαρ ἐτῶν ἐς τότε ἑπτὰ καὶ εἴκοσι, καὶ αὐτὸν αἱ πόλεις τοῖς
σφετέροις τοῖς ζωίσουσι. ληϊστοκρατίης ἦ χῦ συσάσης τῆς τε Ῥώμης αὐτῆς, καὶ τῆς
Σικελίας πᾶσαν, καὶ τῶν γεγονότων ἀπαγῆ μὴ ἔλπεσθαι, ἢ ληϊσίᾳ λαθανούσῃ μᾶλλον ἐοικότων, Σαβῖνος ὑπὸ Καίσαρος αἱρεθεὶς εἰς διόρθωσιν, πολλὰ μὲν εἰργάσατο φθόρου τῶν ἀγοκρατῶν, σεαυτῷ δ' ὅμως εἰς εἰρήνην ἀφύλακτον ἀπέφηνε πᾶσιν, καὶ ἐξ ἐκείνου φασὶ πᾶσαν εἶναι ὃ τῆς στρατιᾶς τῶν κυκλοφυ-
λάκων ἔθος τε καὶ εἶδος· θαυμαζόμενος δὲ ὁ Καῖσαρ ὁπηνίκα ὧδε, οὕτως οὕτως ἐξ ἀδο-
κήτου διορθωθέν, πολλὰ τῆς πολιτείας ἐφῆκε τοῖς ἐτησίοις ἔχουσι διοικῆσι χῦ τὰ
πάτρια, καὶ γραμματεῖα ὅσα τῆς σίτου σύμβολα ἔχει, ἃ τὸν ἐντελῆ πολι-
τείαν ἔλεγεν ἀποδόσθαι, εἰ πᾶσι γένοιτο ὁκ Παρθυαίων Αντώνιος· πείθεσθαι γὰρ
κἀκεῖνον ἐθέλειν ἀποδόσθαι τὸν ἀρχεῖον, τῶν ἐμφυλίων καταπεπαυμένων, ἐφ'
οἷς αὐτὸν αὐφημοῦντες, εἶλοντο δυνάμενον ἐς αἰεὶ, διὸ καὶ ἄρα ἀρχῆς παρατείνοντες
τῆς παρατάξεως ἀποσῆναι, ὁ χῦ ἐδίξατο μὲν καὶ τὸν δι· Αντώνιος δὲ ἐφ' ἑαυτοῦ
καθεῖς τῆς ἀρχῆς ἐπέστειλεν, ὁ δὲ ἐν Βίβλοις ἀπόλοιτο πρὸς αὐτὸν, σὺν τυχῶν ἐδίδασκεν.
ἐς ἣν τὰ ἔθνη τοῖς ἡγεμόνας αὐτὸς ὁμοίως ἔπεμπε, καὶ ἐς Ἰλλυριοὺς ἐπεὶ ὁ συγκαλέσας.
Γομπήιος δ' ἐκ μὲν Σικελίας ἄκρας Λακινίας προσέσχε, καὶ τὸ Ἱερὸν τ' Ἥρας πλησιοῦν
ἀνάθημασιν ἐσύλησε, φθάσας ἐς Αντώνιον, ἐς ἣν Μιτυλήνην καταχθεὶς, διέμεινεν, ἔνθα
αὐτῷ ἔτι παῖδα μὴ τ' μητρὸς ὑπεξέθετο ὁ πατὴρ Γαΐῳ Καίσαρι πολεμοῦν, καὶ ἡτήσατο
ἀνέλαβεν. Αντωνίῳ δὲ πολεμοῦντος ἐν Μηδίᾳ Μήδοις τε καὶ Παρθυαίοις, γνώμην
ὁ Γομπήιος ἐποιήσατο ἑαυτὸν ἐπαμελθόντα ὀπηδέσθαι, ἐπεὶ δ' ἐπύθετο ἡσσᾶσθαι Αν-
τώνιον, καὶ ὃ συμβαὶ ἡ φήμη ὁμοίως μετέφερεν, αὖθις ἐν ἐλπίσιν ὡς ἡ δεξόμε-
νος Αντώνιον εἰ τάδηκεν, ἡ μεμισούμενος ἐπαμελθόντι, ὀκνηρός τε οἱ σῖτος
ἐν Λαβίνοις οὐ πρὸ πολλοῦ τὸν Ασίαν ὀπηδραμόν· ᾧ δὲ ἔχοντι ἀπέλεγεν
Αντώνιος εἰς Αλεξάνδρειαν ἐπαμελθόν, καὶ τιχάζων ἔπ ἐπ' ἀμφότερα, διεπρε-
σβεύετο πρὸς αὐτὸν ὀπηδρόπων ἑκάτερος, καὶ φίλον ἔτι) δίδοιεν καὶ σύμμαχον, ἔργῳ δὲ
τὰ Αντωνίου κατεσκεπάζομεν· ἔς τε Θράκην καὶ ἐς τὸν Πόντον ἔπεμπεν ἑτέρους
κρύφα πρὸς τοὺς ἑκατέρων δυνάσας, ὀπηδοῦν, εἰμὴ κρατεῖ τῶν ὁδυμενομένων,

δξῆ τῦ Γόντου φυγεῖν ἐς Αρμηνίαν, ἔπεμπεν δὲ καὶ ἐς Παρθυαίους, ἥξοντας ἐς τὰ λοιπὰ ὕ πολέμου ὕ τοῦς Αντωνίου αὐτὸς δίξασθαι τοῦ θύμως στρατηγὸν, Ρωμαῖόν τε, καὶ παῖδα Μάγνου μάλιστα, ὃς τε ναῦς ἐσπλέαζε, καὶ ὃν ὁ αὐτὸς στρατὸν ἐγύμνασεν, ὑποκριτόλημος ἢ δεδίεναι Καίσαρα, ἢ Αντωνίῳ τὰ δὲ προσπλέαζειν. ὁ δὲ Αντώνιος πυθόλημος μὲν αὖθις ἀμφὶ τῦ Γομπηίου, στρατηγὸν ἐπ' αὐτὸν Τίτιον ἤρητο, ὃς ναῦς καὶ στρατὸν ἐκ Συρίας λαβόντα ἐκέλευε, πολεμωῦντι μὲν ὦ Γομπηίῳ πολεμεῖν κῦ κρᾶτος, ὑπηρέτοντα δ' αὐτ' Αντωνίῳ, μῦ τιμῆς ἄγλη. ἐλθῦσι δ' τοῖς πρέσβεσιν ἐχρῆν μάτζον ἀγγέλλοισιν ἤτων, Ημᾶς Γομπηίος ἔπεμψεν ὑκ ἀπορᾶν μὲν ἐς Ιβηρίαν, εἰ πολεμεῖν ἐγράκει, δίξαπλεῦσαι φίλιον οὖσαν αὐτῷ παρέξειν, ὃς συλλαβοῦσάν ἔπ' ὄντι νεωτέρῳ, καὶ καλεῦσάν ὑπὸ ταῦτα καὶ νεῶ, αἰρεύμενος δὲ εἰρλωθῆναι τε σεὺ σοὶ, καὶ πολεμεῖν εἰ διάφορα ὑτοῦ σοὶ, ὃς τάδε ἤ νεῶ στρατῷ, ἀλλ' ἔπι κρατῶν Σικελίας, καὶ τλὺ Ιταλίαν παρῶν, ὅτε σοι τλὺ σὴν μητέρα παρεσώσας ἔπεμπε, στρατῦπε· καὶ εἰ ἐδέξω, οὔτ' ἂν ὁ Γομπηίος ἐξέπεσε Σικελίας· οὐ γὰρ ἂν Καίσαρι ταῖς ναῦς κατ' αὐτὸ πρέχες, οὔτ' ἂν σὺ ἤπιπτον ὑπὸ Παρθυαίοις, Καίσαρός σοι δὲ στρατὸν ἤ πέμψαντος ὃν σεύξετο, ἐκράτεις ἢ ἂν ἤδη στρατὸς οἷς εἶχες καὶ τῆς Ιταλίας, οὐ δικαίλημον δέ σε ταῦτα ὑπὸ κυρῷ πότε μάλιστα ἄν σοι ἡμέμνα, ἀξιοῖ κῦ νεῶν μὴ πολλάκις ὑπὸ Καίσαρος ὑνεδρεθῆναι λόγοις τε κῦ πρᾶγμοιν κηδᾷ, μεμνημένον ὅτι Πομπηίῳ τε κηδεῦσαι μῦ στυγήσας ἐπολέμησεν ἂν ἔθνεσιν, καὶ Λέπιδον καινοῦν ὅτα τῆς ἀρχῆς ὃ μέρος ἀφείλετο, καὶ ὑπὲρ ἕτερα αὐτῶν ὑνείματό σοι, λειπὸς ἢ ἐς τλὺ πρεπόντων αὐτῷ μοναρχίαν σὺν νεῶν ὑπολείπῃ· ἤδη γὰρ σοι κῦ ὁ χρησίλως, εἰ μὴ Πομπηίος ἔπι λῶ ὁ μέσῳ· καὶ τάδε εἰκὸς μὲν κῦ σὲ στρεφέρειν ὅπῃ σαυτῦ· στρεφέρει δέ σοι κῦ Γομπηίος ὑπὸ βιαίας, αἰρεύμενος ἂν ἄρα ἄκακον κῦ μεγαλέφρονα αὐτὸ ὑπούλευτε κῦ δολερὸν κῦ φιλοτέχνου, ὑπὸ ὅτι μέμφεταί σοι τῆς δόσεως τῆν νεῶν ἃς ἐπ' αὐτὸν Καίσαρι ἔδωκας ὑπ' ἀνάγκης, ἀπλαθῆν στρατὸν ἐς Παρθυαίους δι' ὁλίγων, ἀλλ' ὑπομιμήσκει, τὸ οὐ παρῆντα στρατὸν στρεφέρων. στυγελόντι δὲ εἰπεῖν, Πομπηίος ἑαυτὸν ὅπῃ πέσοι μῦ τῆν νεῶν ἃς ἔτι ἔχει, καὶ ὃ στρατὸς πίστα τε γ' ὄντος αὐτοῦ, κῦ ὑπὸ τῇ Φυγῇ καταλιπόντος, εἰρλωθέντι μὲν μέγα κλέος, εἰ τὸν Μάγνου παῖδα πρεσώζοις, πολεμωῦντι δὲ μεῖζον ἰσχυλὸν ἐς ὃν ἐπόλεμον πόλεμον ὅσον οὔπω πρόντα. ταῦτα τῶν πρεσβέων εἰπόντων, ὁ Αντώνιος ταῖς ὑποληψ αὐτοῖς ἐξέφερεν, ἃς ὑπεπίλητο Τιτίῳ, κῦ εἰ ὦ ὅτι ταῦτα φρονοῖ Γομπηίος, ἤξειν αὐτὸν ἔφασκε στρατῷ πεμπόλημον ὑπὸ Τιτίου. ἅμα δ' ταῦτα ἐλέγετο, ὃ οἱ πεμφθέντες ἐς Παρθυαίους ὑπὸ μὲν Πομπηίου, ἐληφθησάν ὑπὸ τῶν Αντωνίου στρατηγῶν, καὶ ἐς Αλεξάνδρειαν ἤχθησαν· ὃ ὁ Αντώνιος ἔκπυστα μαθών, ἐκάλεσε τῦ Πομπηίου πρέσβεις, καὶ τοὺς ληφθέντας αὐτοῖς ὑπεδείκνυεν· εἰ δ' κῦ ὡς πρῶτον τῦ νέον ἄνδρα ὃ συμφορᾶς ἐχάπας, ὑπὸ δίους εἰ ἄρα μὴ στρεσπεῖν Φιλίας αὐτὸν ὁ Αντώνιος, ἀναγκαζόντα καὶ τῆν ἀεὶ Ρωμαίοις ἐλπίζων ἀποπιεῖσαι, δηλώσῃ τ' αὐτὸν αὐτίκα ὅτε μάλιστα τὰ Αντωνίου, μηδὲν ἔτι πεῖρας ἢ μηχανῆς ἑτέρας δεόλημον, οἷς ὁ Αντώνιος ὑπέτυσεν, ὧν κῦ τὰ δῶρα αἰεὶ ὃ φρόνημα αὐτοῖς καὶ μέγας κῦ ἄκακος. ὃ τοῦτῳ δὲ Φοίνιξ ὁ τῦ Ασίας ἡγεύλημος Αντωνίῳ ὃν Πομπηίου ἤλθοντα μὲν καὶ ἀτρεμοῦντα ἐδέχετο, οὔτε κωλύειν ἀξιόμαχος ὢν, οὔτέ πω τλὺ γνώμλιν εἰδὼς τλὺ Αντωνίου, γυμνάζοντα δὲ ὃν στρατὸν ὁρῶν, καὶ τελεγέπινας ὃν τῆν ὑποκύαν, κῦ Αλωόβαρδον ἄγοντα γέντος στρατῦ,

καὶ Αμύντᾳ ἑτέρωθεν ἐκάλει καὶ συνεδίδου· συνελθόντων δὲ ὀξέως ὁ Πομπήιος ἐμέμφετο, εἰ πολέμιον ἡγοῦνται ὃν προσβάλλ ἑαυτὸν ἀπεσταλκότα, καὶ ἅμα περὶ ἐκείνου τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα λέγων, Αἰνόβαρβον ὅμως ἐπεὶ σύλλαβε· οὐ γὰρ δόσιας Κουρίου υἱὸς τὴν ἀμφὶ ὃν Αἰνόβαρβον, ἐλπίζων ἐς λύτρωσιν αὐτοῦ μεγάλων ὄξιν μείζονα Αἰνόβαρβον. γνωσθέντος οὖν τοῦ δόσιας, Κούριος μὲν οὐ τοῖς παροῦσι Ρωμαίων βοηθεῖς, ἀπέθανε· Πομπήιος δὲ Θεόδωρον ἐξελεύθερον, ὃς μόνος οἱ συνῴδει τὸ βούλευμα ὡς ἐξαφάπτα ἔκτεινε· Φούριος δὲ τοῦ ἀμφὶ ὃν Φούριον λόγου βαρέως, Λάμψακον οὐ τοῦ δόσιος κατέλαβεν, ὃ πολλοὺς εἶχεν Ιταλοὺς ἐξ ἐποικίσεως Γαΐου Καίσαρος, καὶ μαθοῦς μεγάλοις δῶρος ἐστράτευε τοὺς Ιταλούς· ἦδη δὲ ἔχων ἱππέας τε ἀφικνουμένους, καὶ πεζοὺς πολλὰ τέλη, ἐπεχείρησε Κυζίκῳ κατά τε γῆν καὶ διὰ θαλάσσης, οἱ δὲ αὐτὴν ἐκστρέφειν ἀπεκρούσαντο· καὶ γάρ τις ἰσχὺς ἐν τῇ Κυζίκῳ στρατιᾶς οὐ πολύς Αντωνίου, φύλακες τῆς ἐκεῖ περιφορᾶς αὐτοῦ μονομάχων· ἐς δὲ Αχαιοὺς λιμένα ἐπανελθών, ἐσιτολόγει· Φουρίου δὲ οὐκ ἄρχοντος μᾶλλον, ἀεὶ δ' αὐτοῦ τοῦ στρατοπεδεύοντος στενῶς ἱππεῦσι πολλοῖς, καὶ σιτολογεῖν οὐκ ἐῶντος, ὥστε προσποιεῖσθαι τὰς πόλεις, ὁ Πομπήιος ἱππέας οὐκ ἔχων, ἐπεχείρησε τοῦ τῆς Φουρίου στρατοπέδου χάρακος μέσου πέρι, καὶ οὐκ εὐόδου λαβών, ὅθεν ὁ Φούριος ἐς ὃν Πομπήιον ἰὼν ἐπεγραμμένος, ὑπὸ τῶν ὄπισθεν ἐξεβλήθη τοῦ στρατοπέδου, καὶ φθάσαντας αὐτοὺς ἀφικέσθαι τοῦ Σκαμανδρίου πεδίου διώκων ὁ Πομπήιος, ἔκτεινε πολλούς· καὶ γὰρ ἰὼν ὁ πεδίον ὑγρὸν ἐξ ὄμβρων· οἱ δὲ εὐεισωθέντες τότε μὲν ὑπεχώρησαν οὐκ ὄντες ἀξιόμαχοι. εὐόδιον μὲν δὴ ἀπό τε Μυσίας καὶ τῆς Περγαμηνῆς καὶ ἑτέρωθεν, αἱ πυκνότατοι δῆτα τοῖς στενοχωρίαις εἰσφοραὶ, ἀμισθοφόρητον ἀσμένως τὸν Πομπήιον, καὶ δόξαν μάλιστα τῆς ὑπὲρ Αχαιοὺς λιμένι ἡμερώσης νίκης· ἱππικὸν δὲ ἀπέρρει ὁ Πομπήιος, καὶ πρὸς αὐτὸ βλαπτόμενος ὑπὸ ταῖς εὐνομίαις, ἐπύθετο ἴλαι ἱππέων Ιταλικὴν ἐς Αντώνιον χωρεῖν, ὑπὸ Οκταουίας χαμαιζούσης ὑπὸ Αθήνας ἀποστελλομένας, καὶ αὐτοὺς ἔπεμπε λύσας ἐς Δαφφοράν τῆς ἴλης μὲν χειρὸς ἄλλα δὲ εἰς δὲ μέσον ὁ τῆς Μακεδονίας ἡγούμενος Αντωνίῳ συνέλαβε, καὶ ὃ χειρὸς ἦν τοῖς ἱππεῦσι διέφθειρεν· ὁ δὲ Πομπήιος Νίκαιά τε καὶ Νικομήδειαν καταλαβών, ἐχρημάτιζετο λαμπρῶς, καὶ ἐς μεγάλα ταχέως αὐτοῦ πράγματα ηὔξετο πρὸς ἡβῶσαν. Φουρίῳ δὲ οὐ μακρὰν ὄντα στρατοπεδεύοντι, ἐπῆλθον ὧν ἦκον ἐκ Σικελίας ἔτος ἑξηκοστοῦ μῆνες ἑβδομήκοντα ὅσαι ἐστρατεύσθησαν, ἐξ ὅσων Αντώνιος ἐκεχρήκει καὶ Πομπήιου Καίσαρι· μᾶλλον δὲ Σικελικὸν ἔργον, αὐτοῖς ὁ Καίσαρ ἀπέλυσεν. ἦκε δὲ καὶ ἐκ Συρίας Τίτιος ἑτέρας ἑκατὸν εἴκοσι ναυσὶ, καὶ στρατοῦ πολλοῦ, καὶ κατῆραν ἅπαντες εἰς Περγάμωνα· δείσας οὖν ὁ Πομπήιος, τοὺς ναῦς ἐνέπρησε, καὶ τοὺς ἐρέτας ὡπλισεν, ὡς ἄμεινον ὁμοῦ πᾶσι καὶ τῷ γῇ στενοισομένους. Κάσιος δὲ ὁ Παρμήνσιος, καὶ Νασίδιος, καὶ Σατουρνῖνος, καὶ Θέρμος, καὶ Αντίστιος, ὅσοι τε ἄλλοι τῶν ἀξιολόγων ἔτι Πομπήιῳ πρόσῃσαν φίλοι, καὶ ὁ πρωτεύων αὐτοῦ Φαίνιος, ὃ ὁ κηδεστὴς αὐτοῦ Πομπήιου Λίβωνος, ὡς εἶδον αὐτὸν, ὅτι Τίτιος πρόσοπος, ὅτῳ τὰ περὶ αὐτὸν Αντώνιος ὑπιστρέπει, παυόμενον τοῦ πρὸς τὸ ἀμείνονα πολέμου, ἀπέγνωσαν αὐτὸν, καὶ στρέψαντες ἀπ' ἑαυτῶν πίστιν, ὡς Αντώνιον μετῆλθον· ὁ δὲ ἔρημος ὢν ἤδη φίλων, ἐς τὰ μεσόγαια τῆς Βιθυνίας ἀνεχώρει, λεγόμενος ἐς Αρκαδίους ἐπείγεσθαι, καὶ αὐτὸν νυκτὸς δι' ἀζυξίαν ἀφανῶς ἐδίωκεν ὅ τε Φούριος καὶ ὁ Τίτιος, καὶ ἐπ' ἐκείνοις Αμύντας· σὺν τάχει δὲ δρόμου τοῦ ἐπὶ σφᾶς καταλαβόντες, ἐστρατοπέδευσαν ἔκπυς

ἐφ' ἑαυτῷ ἀεὶ λόφῳ ἵνα μὴ μάθῃ πάφεν καὶ χάρακας, ὡς ὁ ἐπαίρῃ καὶ κίπῳ. ὥδε δὲ αὖθις ἔχοισιν· ὁ Πομπήιος νυκτὸς ἐπέθετο πελταστῇς περιχλίοις, ἐς πολλοὺς ἔκτεινεν βύναξομβίους ἔτι καὶ μᾶλλον ἐπιδῶντας· οἱ δὲ καὶ γυμνοὶ πάμπαν αἰχμῆς ἔφθησαν, καὶ δοκεῖ τότε ὁ Πομπήιος ἄπαντι τῷ στρατῷ νυκτὸς ἐπελθών, ἢ τῆς γε ἕωθεν ἡμέρης ἐπαγαγών, ἐξ αὐτῶν ἂν τελέως ὀλίγους ἐποιήσατο· νῦν δὲ αὖθις ἐπὶ ἔργα ἐτράποντο, καὶ ἔστιν ἐπ' ἔργα τοιάδε πλέον, ἢ αὖθις ἐς τὸ μεσόγαιον ἐχώρει. οἱ δὲ ἀμαθέστατοι εἴποντο, καὶ σπανιώτατα λωΐζοντο, ἕως κινδυνεύων ὑπὸ τῆς ἀπορίας, ἠξίωσεν ἐς λόγους ἐλθεῖν Φουρίῳ, φίλῳ τε Μάγνου γεγενημένῳ, καὶ ἀξιοῦντι πρεσβεύεσθαι τὴν ἀγῶνα, καὶ βεβαιοτέρῳ ὄντι ξένῳ. ποταμὸν δὲ ὁ μέσος λαβὼν, ἔλεγε μὴ ὅτι πρεσβεύσαιτο πρὸς Αντώνιον, ἐπεὶ δὲ ὅτι ξεῖνος ὁ τοιοῦτος διόλλυμος, καὶ ἀμυνόμενος ὑπὸ αὐτῶν τάδε ἐργάσαιτο· Υμεῖς μὲν εἰ μὴ Αντωνίου γνώμῃ πολεμεῖτέ μοι, κακῶς ὁ Αντώνιος ὑπὲρ ἑαυτοῦ βουλεύεται, ὃς ἐπιόντα πόλεμον οὐ προορᾷ· εἰ δὲ τὴν Αντωνίου γνώμην φαίητε, μάρτυρομαι καὶ προκαλοῦμαι πρεσβείαν τὴν πρεσβείαν μου τὴν ἐς Αντώνιον ἀπεσταλμένην, ἢ λαβόντες ἄγετ' ἤδη πρὸς αὐτὸν, ὅπως ἐγὼ σὲ μόνον Φούριε, ζεῦξον ἐς πίστιν αἰτήσας, ὅτι μεσῶν ἀξιῶ ἐς Αντώνιον, ὁ μὲν οὕτως εἶπεν Αντωνίῳ τὰ θαρρῶν ὡς ἀγαθῷ τὴν φύσιν, καὶ μένα τὸ μέσον διδιώς· ὁ δὲ Φούριος αὐτὸν οὕτως ἠμείψατο, ἐπιτρέποντος μὲν ἐμοὶ ἑαυτὸν Αντωνίῳ, χωρεῖν ἐς αὐτὸν ἐξ ἀρχῆς, ἢ τὸν ἐμὲ μὴ ἀπεμοῦντα τὸ Μητυλίου τὴν ἀποκρίσεως, πολεμοῦντες ἦ, ἃ πεποίηκας ἅπαντα, τί γὰρ αὐτὸ δεῖ πρὸς εἰδότα λέγειν; εἰ δὲ νῦν μετέγνωκας, μὴ συγκρούσῃ μὴ ἡμᾶς τοὺς στρατηγοὺς ἐς ἀλλήλους Τιτίῳ δὲ σαυτὸν ὅπως ἐπέπειν (Τιτίῳ γὰρ ὅπως πρεσβεύσαι πρὸς σὲ ὑπὲρ Αντωνίου) καὶ πίστιν ἣν αἰτεῖς πρὸς ἡμᾶς, σοὶ σοὶ καὶ Τίτιον αἰτεῖν· κεκέλευσαι δὲ ὑπὸ Αντωνίου πολεμοῦντα μὴ σε κελεύειν, ἐξηλείφοντα δὲ πέμπειν ἐς αὐτὸν σύμμαχον. ὁ δὲ Πομπήιος Τιτίῳ μὴ ἀγωνίας ὠργίζετο, ὅτι πόλεμον τόνδε ὑποδέξαιτο μὴ πολεμοῦντι πρὸς αὐτόν· ἀλόντα γὰρ αὐτὸν αἰχμάλωτον ἀδεσποτώτει· ὅτι δὲ τῇ ὀργῇ, καὶ εἰ δόξῃ Πομπήιος ὢν ὅτι Τιτίῳ μὴ ἐέζ, οὐκ ὅτι φαεῖ πάνυ μάρτυρι, καὶ ὑποπτεύει αὐτὸν ὡς οὐ βέβαιον, ἐς τε ὃν ἔφην ὑποτονοῦν, καὶ τινα συμπώσκοντες αὐτὸν ὕβρει παλαιᾷ πρὸς τῆς διεργασίας. Φουρίῳ δὲ αὖθις ἑαυτὸν ἐπιτρέπειν, ἢ δέξασθαι πρὸ ἐκέλευ. ὡς δὲ οὐκ ἔπιθεν, ὅδε καὶ Αμύντᾳ ἔλεγεν ἑαυτὸν ὅπως πρεσβεύσῃ· τῷ Φουρίου δὲ φήσαντος οὐδὲ Αμύντᾳ μὴ δέξασθαι τόδε, ὕβριν ἔχον ἐς ὃν ἐξ Αντωνίου ὃ πρὸ ὅπως τεταμμένον, διελύθησαν· καὶ τοῖς μὲν ἀμφὶ ὃν Φούριον δόξαν ἰῶ, ὅτι ὁ Πομπήιος ἐξ ἀποδείας τὴν πρόσθεν ἑαυτὸν ἐς τὴν ὑπιοῦσαν ἡμέραν ἐπιδώσῃ τῷ Τιτίῳ· ὁ δὲ νυκτὸς ἀπὸ σκηνῆς πυρὰ καίειν καταλιπών, καὶ τοῖς σαλπικταῖς σημῆναι ἀφ' ἑσπέρας ὡς ἐπὶ ἰὼν ἔδοξε, ἔλαθε μὴ τὴν βύζωνα ὑπεξελθὼν τὴν στρατοπέδου, οἷς οὐδὲ αὐτοῖς ἔφραζεν οἱ χωρήσειν ἔμελλεν· ἐπεὶ δὲ ὅτι θαλάσσης ἤδη ἐμπρήσας ὃ τοῦ Τιτίου ναυτικὸν, καὶ ἅμα δὲ ἔδρασεν, εἰ μὴ Σκαῦρος αὐτὸ μηνύσας ἀπ' αὐτοῦ, τὸ μὴ ἔξοδον ἐμελλήσει καὶ τὴν ὁδὸν ἰὼν ἐφέρετο, τὴν δ' ὑπόνοιαν οὐκ ἦδη. τότε δὴ χιλίοις καὶ πεντακοσίοις ἱππεῦσιν Αμιάτας ἐδίωκε ὃν Πομπήιον ἱππάσιας οὐκ ἔχοντα, καὶ ἐς ὃν Αμύντᾳ οἱ τοῦ Πομπήιου πλησιάσαντα μετεχώρησαν, οἱ μὲν ἀποδιδράσκοντες, οἱ δὲ καὶ φανερῶς. μονούμενος οὖν ὁ Πομπήιος, καὶ δεδιὼς ἤδη τὰ οἰκεῖα, ἑαυτὸν αὖθις ἀπενδῶν ἐνεχείρησεν Αμύντᾳ ὁ Τιτίῳ μὴ ἀπενδῶν ἀδεξάμενος. οὕτω μὲν ἐάλω Πομπήιος

Σέξτος, ὁ λοιπὸς ἐπὶ παῖς Πομπηίου Μάγνου, νεώτερος μὲν κατὰ τὴν παῖδα ἀπολλφλὶς, καὶ κατὰ τὴν ἀδελφοῦ μιερήκιον ἦδη, λαβὼν δ' ἐπ' ἐκείνοις ἐς πολύ, καὶ κρύφα λῃστεύων ἐν Ἰβηρίᾳ, μέχρι πολλῶν στωσφαμένων εἰς αὐτὸν ὑπιγωδύτα τῆ Πομπηίου παῖδα, ᾗ ἡσυχῇ τι φαιερώτερον, καὶ μὴ Γάϊον Καίσαρα ἐπολέμησεν εἴκοντῶς, ἢ στρατὸν ἤγειρε πολιὼ, καὶ ναῦς, ἐ χρήματα, ἢ πίστις εἶλε, καὶ θαλασσοκρήτωρ τῆς ἀμφὶ τὰ δύσις θαλάσσης ἐγένετο, ἢ τὸν Ἰταλίαν πρειμώεικεν ἐς λιμὸν, ἢ τοὺς ἐχθροὺς ἐς συμβάσις αὖ ἤγαγε· ὃ δὲ μίγιστον, ὑπίκυρσς ὢν ταῖς στασιάφαῖς τῇ Πόλῃ πανώλεθρα παχύσῃ ἡμόλυνος, πρειόσιον ὕδωρ ἀρίστους τε καὶ πολλοὺς, οἳ τότε δ' αὐτὸν ἦσαν ὢν τῇ πατρίδι· κατὰ δὲ ἠθολαβείας αὐτὸς οὔποτε ἐπιχείρησε τοῖς πολεμίοις, πολλὰ τῆς τύχης βύκησα πρεχούσης, ἀλλ' ἠμύνετο μόνον. καὶ Πομπήιος μὲν τοιοῦδε ἡμόλυνος ἐαλώκει. Τίτιος δὲ ὃν μὲν στρατὸν αὐτὸ μετιστράτευσεν Αντωνίῳ· αὐτὸν δὲ τὸ Πομπήιον τεσσαρακοσὸν ἔτος βιοὺς τὰ ὢν Μιλήτῳ κατέθανεν, εἴτε δι' αὖξ, μείνιον ἄρα τῆς ποτὲ ὕβρεως, καὶ ἀχάϊστος ἐς τὸ ἔπειτα βύεργεσίαν ἡμόλυνος, εἴτε ὑ ὑπιστείλαντος Αντωνίου· εἰσὶ δ' οἱ Γαβίνιον φᾶσι Αντώνιον λέγοντες ὑπιστεῖλαι, ἢ νομίζοισιν ἄξιστα συείας, ἢ ταῖς ὑπισολαῖς ὑπότι παχμένον ἐς τὸ ἐπίχοντα ὑπιχαφὴν ὃν Αντώνιον, καὶ τῇ σφραγῖδι χρῆσθαι· ἢ Γαβίνιον δὲ χρᾶσαι νομίζοισιν οἱ μὲν στωφδότος Αντωνίου, καὶ αἰδυρμένον χρᾶσαι δι' ὄνομα τῆ Πομπηίου, ἢ δι' Κλεοπάτραν βύως ἔχουσαν τὸν Πομπηίου δι' ὃν πατέρα Μάγνον· οἱ δὲ αὐτὸν ἐφ' ἑαυτῇ Γαβίνιον τὸ δὲ αὐτὸ στωιδόντα, ἢ φυλαξάμενον μὴ τὸν αἰτίαν Αντωνίου καὶ Καίσαρος ἐς ἀλλήλους διδῷ Πομπήιος, καὶ Κλεοπάτραν Πομπηίῳ στωοργοῦσα ἀνατρέψαιεν. ἀλλὰ Πομπήιος μὲν ἐτιθήκει. Αντώνιος δὲ αὖθις ἐς Αρμενίαν ἐστράτευσε, καὶ ὁ Καῖσαρ ὑπὶ Ιλλυριοὺς, οἳ τὸν Ἰταλίαν ᾔρευον, οἳ μὲν οὐχ ὑπακούσαντές πω Ρωμαίων, οἳ δ' ἐν τοῖς ἐμφυλίοις ἀποσάντες· καί μοι ἔδοξε τὰ Ιλλυρικὰ οὔτε ἀκριβὰς ἡμόλυνα μοι γράψαι, οὔτε ζωντελοῦντα μᾶλλον ἰδίας συλλεγόφης, οὔτε χώραν ἔχοντα ἑτέρωθι λεχθῆναι τῆ χρόνου καθ' ὃν ἐλήφθησαν· ἔδοξε δὲ στωάγοντος αὖθις ἐς τέλος στρατεύσαι, καὶ κατολῦσαι αὖθις τὴν ὁμώνυμον Μακεδονικήν.

Τέλος.

LOCORVM, QVI ALITER QVAM impressi sunt, in aliis codicibus leguntur, aut legendi videntur, annotationes.

Pag.	Vers.	
6	17	ΠΟΛΛΑ *aũ ἴσ* legit Interp.
	24	idẽ legisse videtur, *λυκὰ · ἀρνὶ μὴ*
12	18	vide num legendũ *ἰσυκόσ ἀκυλίους*
31	7	vide nũ, *πώσ βλαστήσαντας*
	32	fortè leg. *βλὴ τὰς σωτήρας*
21	4	in exemplari erat, *τῆς μὴ αὖτις*
53	23	*τεσσάρες*, numer⁹ deerat, Interpres habet viginti.
	34	*ἐμοὶ τῆς λη·*
54	17	In exemplarib. erat, *δύο τὸ βλὴ καισας*
55	9	exemplar habebat, *ὄχλ δὲ λήθοις*
63	5	exempl. *τιώδη ἢ ζωώδη*
	13	in exẽpl. erat, *Ρωμαίων μᾶ δίος Κελτῶν ἐς ὅλεω τὼ Ἰπολίας ἀνάβαμ μέχρι Γαμμάρων, ζώδω.*
70	2	*τὸ τὸ ἐπίμιος*
75	31	*ἐς Δίλίας*
78	5	*καὶ ζώντις* legit Interp.
	13	exempl. habebat, *πτυσμίτες*
	15	*μικρὰ κιπόντων* legit Interpr.
80	8	exempl. *σωῦλθε τὸ δικαιῶρ.*
81	7	exempl. habebat, *τὸ λιαβίους*
	8	in eodem, *ἰσρίφαμ*
86	24	*τὸ σῶμα ὄτι*
91	6	Interpr. legit, *δίκιον παρὲι ὕδωκιν*
92	9	*Αἰγώθων*, exẽpl. habebat
95	25	*παράξιν, ἅμα*
96	33	exemp. habebat, *ὦ κράτησι καὶ θρώτων*
97	9	in exẽpl. erat *καθιστῶς*
	53	in eodem erat *καπελαζόντις*
98	5	puto legendum, *καὶ τὸν πόνον*
100	21	videtur delendum *τῆ*, in, *ὅσοι τῆ*
101	14	exempl. *πτραικχιλίους*, addi potuit particula *ἢ*

Pag.	Vers.	
	26	videtur legendum *νικὰς ἀπ' ἠμεσι βαρ.*
101	30	fortassis, *πτπόεσσιν*
103	24	*πανῆς* exempl. habet
104	4	exempl. *αἱ μοδὶ πολ.*
	21	idẽ habebat, *ἦδον Εὐεστ.*
	27	apud Eurip. in Bacchis legitur, *ὀρέων*
	41	exemplar, *οἳ ὀίχεσθαι*
105	8	puto legendum, *ἢ μᾶλλον ἐπεφέρετ*
	21	*οὐς* legendum videtur ex Interprete
	39	*καὶ τὸν Κάσσιος*, legit Interpres
135	21	*τῆ πεφαμένων*
108	7	exemp. *Ἔπλω Βαρβάρω*, Interpres Ænobarbũ habet
121	4	exempl. *Νικομήδης*
109	24	exempl. *διαπόσιος*
	28	Interpr. legit *ἴππει φαῶλον*
110	16	exempl. habebat *ἰσπότις*
111	5	puto legendum *καὶ σωσιζάσις*
112	17	vide num *Φερσέπου*
113	31	*Τοσοδὲ ἓ* exẽpl. & alterum, *οἵ*
117	1	vide nũ fit legendum, *ἐπόνυμον ἰῶ*
	7	Interpr. legit *Ἀπόλιος*
	20	*ἔως μὲν*, alter codicum *μὲν* non habebat
	30	exempl. *ἰωνιμέων*
118	3	*καὶ συμμάχοις* exempl.
119	17	exempl. *ὑρέθιον*
	24	*ὄλ πεύφη*
	27	exempl. vnum *οἶχ Χιλάκιος*. Alterum *αἶχε Ἀάκιος*
	35	vnum exempl. *ἀγόρι*, alterum, *ἐγόρτο*
120	15	alterũ exẽpl. *ὅπ ἴδοι ἰμ·*
121	21	*ἀσμένος*
123	1	exempl. *αἰασεπτρώτων*
	14	exemp. alterum *κμικὸν*
125	18	exempl. vnum *πλείοσ·σι*, alterum *πλειόεσσι*
	24	*σαλπίξαντ, ὀτίφρας*
127	18	vide nũ rectius, *αὐτῆς ἅπασι*
	22	fortè, *σκαμπις*
	36	exempl. *ὀλίγον σ' ἰῶ*
132	28	exẽpl. vnũ, *βαρζαφρασα'*

Pag.	Vers.	
	35	alterum exempl. *Κερτιλίου τι & Κίντα*
134	9	exemplar vtrũque, *φίλους ὦ πρὲι ἰμᾶς*
	12	*βλὴ δὲ ἰμῶν*
	22	exempl. alterum, *ἀνσπείτη*
	25	vnũ exempl. *χιλίους βλὴ*
136	38	exemp. *Κίντας τ' Μάρκου*
139	6	exempl. alterũ, *χαλεπῶς*
	23	exempl. *αἰ ἀδελφὲι*, & *αἰ ἀδελφίου*, paulo post
	28	alterum exempl. *σφῶν*. arbitror leg. *τινῶν*
	26	videtur deesse alterum *ἴσημι*, vt sit *τὸ πολλὰ ἴσημι*. *ἴσημι δὲ*
141	4	exempl. alterũ *ὀχυράματα*
	22	*λόφαται*
142	22	exempl. vnum *κεχελαδμένας*
144	5	exempl. alterum, *ἀπὸ πολεμίου*
145	39	exemplaria. *φερσέμβρος*
147	3	Interpres leg. *Τρχαύπαρτα*
	30	*αὐτάρκια*
148	29	*ἐς ὄρυγα*
151	9	*ἐπηρεῖσθαι δὲ ἀπορίας*
	27	*αἱ ὀκ τῆς ὀνάδρας*
	35	*τὸ ἀπορὶς σρίσι ἀπνα.*
161	27	*ἢ τι νίκη*
162	23	*μετὰ τῆς βούλας*
	25	*ἀκόλας αἱ ἀρχαὶ*
	32	*τῷ μόσι*
	28	*μεγάλαι & βίαιω*
163	8	*ἐς πολὺ βαδίσας καῖ*
164	35	*σως πολὺ κόρδος*
167	3	*αὐτὸ σωῦλαι*
	7	*δυσφορωῦπις ἔπ*
168	33	lege, *ἐπαύλιον*
	34	*αἰς ἀρχαι,*
169	5	*ἐπ' Ἰλυρικοὺς*
	9	*αἰπαπαρχόντων*
	41	*τὼ ἀξιωσάντων*
170	39	*ἐπεχέσαν*
172	8	*καὶ δὶ Θὺς οἱ*
175	7	*βουλὼ ἐπαγκαῖν*
	20	*καπλαχλῶσι, ἢ*
	39	*πόλεως ἐπάρξιν*
176	4	*αὐδρόνδις*
	5	*Δώρῳ δὲ ζίζαζιν.*
	31	*παρόσζι αἰπαυλίους*
177	37	fortè, *βλὴ τῶν Γάιος*

-Finc-

Pag.	Vers.	
178	10	καὶ ὠνῶνθ᾽ ἁμᾶ
	11	φῦ αὖ ὀπάσω
	28	ἐκκλασμένους
180	12	ἀνὴ ὑπὸ ἀσάλης
183	12	διέσητις φερυκλωσι
	21	καὶ αὐλίκα δὲ περιξ·
183	3	lege, ὕρχεν
	20	ὑβρισμάρος
186	17	αἰκῆδας
188	14	τῖσιν φραῖδαν
191	11	forte, ὁ μὲ δὴ ὧν μετὰ
191	6	ἀρχὼ ἀκλίνετο
195	24	Quid si, ὅτι τοι ἴδ᾽ ὧν
	31	αὐτὸς δὲ ἐπιχθὸς
196	28	πολίμιος καὶ πνεῖ
	32	κατάληψι
197	39	νικήτης ἀδεμάκετος
198	16	ἔπαδαν τὸ πλῆ
	19	forte, ἰὼ μὴ δῆμος τῶν
201	41	ἄμφω μὲ οὖν
203	3	erat, ἀδὲ Μεγαρέας
204	3	ἢ ὠμοπάτας
	16	ὅσα καὶ μάλιστα
205	7	ἴρις αἰφνῆμ
	28	πάντων αὐτῶν
206	1	erat, γραπηῶ
207	8	lege, διδυμαχαῖς
208	24	ἀδελέτμενε ἐς ἦβ᾽ Συλλόκων τοῖς
209	19	χώμης ἀδεύσης
210	27	ἴρχε ὑποκῆτι
211	41	δῆμον τῶνδε
212	5	forte, καὶ ἀδέλετο τῆ
213	38	διακονιάμενοι
	39	ἀπὸ γραικωπῶν
214	26	συμφορυόσητις,
	33	ἔχτάδαν ἢ καὶ αὐτὸν
	38	ἀλλαίρεν
216	26	ἴδὲ τὸ Κλπιον
	29	ἀϊχαλεύσαντος
	32	συμαχρίφ ἐκ
	41	φερυπάδ᾽ τὸ ἢ
218	7	μετὰ δαδαν
221	13	βείρας ὁκ Φρυγῶν
	18	ἄχει φερόντων
	26	Καίσαρα ἐπικλδόντα
223	28	ἁμαιρὺν ἔπαι φῦ ἀνὰμ-χλη
226	21	περόντας ἔμφυ
	28	ἀμῶν δὲ δὺς
	50	ἢ σκιὸν
228	18	φερυπέσσα
229	39	ἄζιλι αὐτῷ δαιὶ ἢ συν-
231	23	ἐπορπιόρτι
235	6	ἔντων ἐκπρὸνδε
236	27	φερυπῶσαν Bud.
237	4	τοπαμηχλεις
	34	ἐπίξασεν δ᾽ αὐτὸ τῆς μὲ γραπαῖ
238	40	ἐφεὶδδ᾽ ὧν αὐτῷ
239	37	βυδὸδῆ διανίξατο

Pag.	Vers.	
241	7	ἓ φρᾶς ἦβ᾽
	15	ὑπομφιλήρου
246	21	ὑπὶ αὐκείους
	21	ευκέξατος, ἀμοχρέους
247	21	τὼ βυλλὼ μάλιτα
251	7	forte, Καίσαρ ὑπὲρ τῆς δημερ·
	25	βουλὼ ὑπηρίπουσιν
253	3	erat, ἰς τὸν Κάπιτις
253	23	ἴχνω φερυσύζου,
256	18	φερυπιδῶσι
259	27	μῆρος, οἷα
	26	ὑμῶς ὑμῆ
260	24	lege, δὲ πιόσι
266	2	ἴχετο ὠ πλῆρᾶς
	26	Δολοβέλλας, φερὸ
	32	φυλακὰς ἰύλλυι
267	32	ἀπίλαι, μόνοι, δηχὰ Bud.
269	9	ἀμαρτύσητις
271	8	συμφρονδα
273	18	ἴδι
	42	φαφίσωτο ἔ δαδαν
276	37	ἀνὴ ἀκαπλήμης
279	8	lege, ἢ περ ὠὸ
281	16	αὐτῆς Αντωνὴν
283	12	ὁ πατὴ πάμπαν Bud.
	13	τὸ μὲν ἄζχεσι
285	38	τὼ δρίσκουσιν
289	23	ἀσωπακτος
292	22	ὠὲ ἐπιχθρον
293	25	δημόσητα
	26	καρπωσάμενος
295	18	forte, ὑμᾶδ᾽ ἄμα εκμάϊος
300	9	ἴσως ἰφύνεσι Bud. Sic pag sequente, lin. 14.
302	27	ἐδιδεσκεμάμαις
304	18	φερυόσα
306	34	ἐκφυγὼν
	41	ἰζάπι
307	21	lege, παφερεμένος
	21	lege, συμπαφερεμένος
308	24	τὼ ἀλλάϊον
312	38	ὑπὸ ὑμῶν λαμάτων
313	2	ἐπ᾽ αὐτῷ,
314	24	περ Αντωνίῳ
318	25	ὠὲτῶ Καίσαρι
322	37	ἴσι δὲ δῆπο τὸ
323	10	Ρόδιοι ἐπαλῆν
325	23	αὐτῶν, ἑαυτοὺς ἀϊμων
327	12	σωὸ οἷς ἄζχε
328	17	Σαλαπαμον
329	29	τῶν ἐπαλῆν
330	17	ἀπεξίτες
333	36	ἀϊς ἀϊκὶς λαμαφερῆς
335	41	ευεῖσις ἢ φυρὸν,
336	17	ὀρρᾶ,
337	22	ὑπεχορῶσαν
	30	ἀνικαλ
338	53	φερυπέσσητα
344	26	ἀχάϊνον καπερέτης
347	9	ἀπαδωῶσι

Pag.	Vers.	
349	11	ἀϊνιλῶν
350	1	τιὸν ἓ περίμασα
352	29	forte, πὸ τῆς ἰς
352	33	δήπτσαν αὐτῆς
358	24	βυλομῆας
	29	ἰφαπομάτων
354	10	forte, Λαιωνίου
	59	φραπολοφέσητις σῆσι
356	1	καὶ πεφίμεν
	2	forte, ἀπὸ τῆς περκπικῆς
357	5	φερυπόρι
359	14	φερυπῆμι
360	13	ἰφεπάμεν, ἴχ
361	27	δὲξη
361	17	μῶσες
	21	φέλιωΐλιτεν
363	4	ἴ φίλις, Interpres Φάσις
	41	forte, πτολεμαχρὶς
363	8	ζφρισσύλω
	25	αφεραίτης
	41	forte, δὶ τὼ ἀπτίχαν
366	11	ἰγνύλμος ἓ
367	13	φερυπαξὶς
368	20	ἰδία
	23	ὡς ἐπιδὴ ν
369	14	ὡς δηλος
370	14	μῶσες
	23	ὧν φερυμάχρεν
371	24	φερξαν
372	22	forte, Καίσαρ ὡς ἴν
373	30	ἀφέρμενος
374	21	ναὸν αὐτῶν
375	3	φζκιλλόσητις
	6	exemplaria habebãt, δημόχεν
376	2	ὑηλος
	16	ἰῶ ἀπάτερα
377	2	λαμοῦ
	11	φύϊ
378	42	exemp. habent φέτιτιν
379	5	Interpr. Καπιτώλιον
	36	ὕπνον δὶ ζῆτε
380	3	καὶ ραύτιν
381	13	μαχὸν
382	12	ἀπεξάλφις
	28	ἐκπολεμῶδαι
383	2	Interpr. Καρίου
	7	φζκιλλόμαιτον
	16	ΛΕλαι
384	27	δίωνὺς
385	38	χρέιας
386	42	αὐτῆς ἐς τὸ ἴσον ἓ ἀναμέτης καπερῆτις
388	32	Σειλίαν μὲν ἰπέδωκε ἐς φερέν
390	5	ἐπ᾽ αὐτῷ
	20	vide num ὠ abundet
	25	καὶ ἀάϊον
393	16	ὕπτης ἀμμένον

Τέλος

396
U.F.

LELLI
74

